Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Libris

Universidad de Deusto
Biblioteca

M

IS.

ecun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

REDVCTORIVM MORALE SVPER TOTAM BIBLIAM

F. PETRI BERCHORII PICTAVIENSIS,
ORDINIS DIVI BENEDICTI,

Diuinarum litterarum studiosissimi quattuor & triginta libris consummatum, singulisque (secundum materiæ exigentiam) capitibus aptissime distinctum, vbi notabiliorum, historiarum, ac figurarum veteris, & noui testamentorum, præmissa compendiosa textus summa, Tropologica seu Allegorica atque nonnunquam Anagogica subnectitur explanatio. Adiectis Bibliæ concordantijs.

Habes insuper præter diligentissimam castigationem adnotamenta cum litteris figuratis quæ rei intellectum quàm clarissime demonstrant.

Directorium quoque præcipuarum sententiarum certo indice de nouo contextum.

VENETIIS.
APVD HÆREDEM HIERONYMI SCOTTI,
M D LXXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATERIAE SINGVLARES
OPERIS REDVCTORII MORALIS
SVPER TOTAM BIBLIAM,

Ordine aptißimo ſecundum numerum librorum, ac capitulorum necnon foliorum: vna cum elementorum appoſitione hic colliguntur: vt facilius occurrat quod candidus lector optat.

Aron & filij eius ad ſacerdotium electi fuerunt li.2.c.20.f.39.d
Aaron virga floruit li.4.c.14.f.67.a
Aaron quomodo interpretatur. ibi.b.
Aaron dictum eſt ſeruare ſacerdotium li.4.c.15.fol.65.c
¶Abiſa virgo pulcherrima li.9. c.1.fo.120.h
abimelech ſpurius gedeonis factus eſt rex li.7.c.8.fo.91.F
abſalon amon interfecit li.10.c.10.f.115.c
abſalon patris faciem ad duos annos non vidit c.11.Ibid.
abſalon præcepit ſegetes comburi ibid.c.11.f.116.e
abſalon a ioab incepis lanceis perfoſſus interiit li 10.c.15.f. 117.b
abietes ſunt pauperes li.2.c.12.f.193.b
abſtinentia adiicit vitam li.24.c.1.f.177.c
abel munera accepta fuerunt deo li.1.c.4.fo.4.G
abraæ ſacrificium li.1.c.11 f.7.c
abraæ prima vxor quæ fuit li.1.c.12.f.7.b
abraam de præcepto domini proprium filium immolare voluit li.1.c.17.fo.10.F
abſtinentiæ ſobrietas per beryllum intelligitur li.2.c.20.f.41.D
¶actiui occupantur circa terrena li.1.c.5 fol.5.b.
actiua vita cui comparatur li.1.c 20.f.129.g
achates tempeſtatem auertit li.2.c.20.f.41.d
accipiter li.3.c.4.fo.48.g
achior princeps li.18.c.4.f.
achitophel ſummus conſiliarius dauid,illę primus dominũ ſuũ negauit libr.10.c.14.fo.116.h
achimaas nunciauit Dauid regi mortem filij ſui abſalonis li.10.c.15 fo.117.c
achaz rex nequiſſimus li.12.c.15.f.153.c
achab contra ſeipſum ſententiam tulit li.11.c.17.f.142.F
¶aduerſitas aperit oculos ſib. 33.c.7.f.269.a
adulator dicitur imago li 7.c.8 f.89.c
adulatoris verba per lac intelliguntur li 9 c.1.f.98.F
adulatores a principibus admitti non debent li 10.c.1.fo. 111.b
adulteri in propriis vxoribus puniuntur li.10.c.9.fo.115.a
adulatoris aſtutia reprehenditur li.10.c.13.f.116.F
adonias ſenior filius dauid li.11.c.1.fo.121.a
addo propheta vir dei nominatus,a leonibus interijt li.11.c.11. fo.135.c
adulatores proſpera dicere ſolent li.11.c.19.f.142.h
adonis iuuenis,filius martis li.23.c.4.
adam in campo damaſceno creatus li.23.c 7.f.190.h
aduocatus diues comparatur arieti li.24.c.7.fo.202.c
adam ſexta die formatus li. 1.c.3.fo.3.c
adæ generatio li.1.c.4.f.4.G
adulterini filii ſunt gigantes in eccleſia li.1.c.5.f.5.a
aduerſitas a mundo datur li.1.c.30.f.16.G
adipum tria generadominus voluit retinere li.3.c.2.fo.45. D
adeps bonæ affectionis in igne charitatis ſolet nutriti-foli.47.F
adulationis mel interdicitur nobis li.3.c 3.f.46.E
adulationis officium li.3.c.4.f.49.a
adam mortalitatem intulit li.3.c.7.f.53.h
adulator pilos diuitiarum ſecum rapit li.4.c.4.f.62.F
adulterium hebreæ mulieris per potum aquæ manifeſtabatur. li.4.c.3.f.61.c.
adonibezech rex captus,in iſrael ductus eſt libro. 7. capitulo. 1. fol 87.c
¶Affectiones malæ ſunt quatuor li.26.c.1.f.207.d
affectiones cordis ſunt quatuor li.3.c.4.f 48.H
affectiones bonæ ſunt quatuor li.11.c.6.f.130.G
agricolæ intelliguntur per vinum & oleum libr.34.capitulo.7. fol.273.c
agar fuit ancilla abraæ li.1.c.12.fol.7.c
agar interpretatur ſomnium vigiliæ 8.B
agnus paſchalis eius qualis fuerit li.2.c.6.f.20.G
agnus paſchalis quando comedebatur, per ſeptem dies fermentum non debebat in hebreorum tabernaculis inueniri li.3.c.3: fo.47.B
alexander hieremiam in alexandriam tranſtulit li.22.capitu.7. fol.185.c
alexander rex macedonum,reges & principes debellauit li.27. c.1.fo.209.a
alchimus de ſemine aaron li.27.c.8.f.216.G
alchimus ſummus ſacerdos iniquiſſimus li.27.c.10.f.218.G
altare ſolet de terra fieri,quid denotat li.2.c.12.f.24.H
altare ſignificat eccleſiaſticas dignitates.ibid.
altare holocauſtorum præcepit dominus fieri li.2.c.19 fo.36.H
altare debet habere quatuor cornua, quid moraliter ſignificat. 37.a
alexander ſeipſum adorari fecit ſicut deum libr.2. capituio.21. fo.43.B
alienigena nunquam de ſanctificatis in lege comedere debebat li.2.c.14.f.58 G
aman filius amadathi li.29.c.3.f.176.H
aman inuitatus ab heſter ad prandium li.19.c.4.f.177.D
ambitio principum li.27.c.1.f.209.B
ambitioſus in dolo verba pacifica loquitur li.27.c.1.f.209. C
amalech pugnauit contra iſrael li.2.c.11.f.24.E
amethiſtus hominem vigilem facit li.2.c.20.f.41.D
ambitioſi comparantur feſto tabernaculorum li.4.c.22.f. 72. B
amorreus a filijs iſrael præcipiente domino de terra promiſſionis fuit expulſus li.5.c.1.f.74.E
amicus amicum lædere non debet li.5.c.8.f.77.H
amonites repulſum eccleſię patiebãtur in lege.li 5.c.10.f.78.H
amicus antequam recipiatur ad amicitiam, eſt probandus li.6. c.4.f.83.c
ambitioſi nabuchodonoſor comparantur li.18.c.2.f.88.F
amicus falſus non niſi præſentem diligit hominem li 7.cap.13: fol.85.a
amalechitarum populos deſtrui mandabatur a domino li.9. ca. 11 fo 104.E
amor qui ex corruptione naſcitur vertitur in odium li.10.c.10. fo.115.B
amon primogenitus dauid.ibid.
amaſias rex iuda li.12.c.14.f.153.a
amaſias iuſtus ex virtute dei idumeos deuicit li.12.c.5.fo.159 a
ambitioſorum duo ſunt genera li.4.c.13.f.66.E
ambitioſi muneribus & adulationibus vtuntur.ibid.G
anima impeditur a carne li.4.c.17.fo.68.D
antichriſtus de diabolo venier li.34.c.12.f.279.E
angelum ſibi quilibet deputatum habet li. 33.c. 9 f. 263. d & e
angelus conſolatus eſt paſtores li.22.c.2.f.248.E
antonius ſanctus a diabolo verberatus li. 29.c.5.f.230.E
anima peccatrix non meretur dici filia dei.li.10.c.6 f.173.c
anima peccatrix in cuſtodiam diaboli vadit.li.19.c 2.fo.176.G
anima per ſuſannam intelligitur li.24.c.9.f.206.E
antiochus radix peccati ſibi impoſuit duo diademata li.29.ca.1. fol.209 b
antiochus ſpoliauit templum.ibid.
antiochus ordinauit,quod omnis populus vna eſſet li.27.cap.1. fol.210.H
angelica creatura intelligitur per lucem primordialem creatio nis mundi li.1.c.1.fo.2.B
animalia munda ſunt boni hoies & immunda mali.li.1.c.5,f.5.B

Anima hominis dicitur arca. Ibidem.c
Animæ conditiones. ibid.
Anima per Saram vxorem Abraæ intelligitur li.1.c.8 c
Angeli tres sunt missi ad Sodomam destruendam li.1.capitu.14. fol.9.a
Anima & corpus contrariantur li.1 c.20.f.12.h
Animæ seductio ostenditur li.1.c.23.f.13.d
Anima non debet exire de domo conscientiæ.ibid.
Anima virtuosa per tabernaculum intelligitur libr.2. capitu. 18. fol.74.d
Animæ virtuosæ conditiones.ibid.
Animalia luminantia & scissas vngulas habentia solum a filiis Israel comedebantur libr.3.c.4.f.47.d
Animalia immunda in vetere lege tangens immundus erat li.3. c.4.fo.49.a
Animalia quę offerebantur in lege veteri debebant esse integra li.3.c.14.fo.58.G
Annus iubileus apud hæbreos præcipitur seruari li.3.capitu.16. fol.59.b
Anima nupta,carni,mundo,diabolo,nõ debet comedere de sanctificatis li.3.c.14.f.58.F
Anima per pœnitentiam rediens,cibis cælestibus digua . ibid.
Annus iubileus signat gloriam li.5.c.3.f.75.a
Anima peccatrix dicitur gentilis li.5.c.8 fo.77.e
Angelica tuba mundi ruinam prænunciet. libro. 6. capitulo.5.
Anima comparatur nauiculæ li.29.c.1.fol.235.b & c
Anima dicitur vinea li.29.c.15.fo.238.b
¶ Apostoli variis linguis loquentes,ebrii appellati sunt li.33.c.2 fo.260.F
Appollonius dux demetrii li.27.c.11.fo.219.a
Apostata per columbam intelligitur li.1 c.6.F.6.e
Apostoli fuerunt flores mundi li.2.c.17.f.32.c
¶ Aquæ superiores quid in mundi creationem moraliter denotant li.1.c.1 fo.2.2.F
Aquæ inferiores quid.ibidem.
Aqua per Moysen conuersa est in sanguinem libr.2. capitulo.3. fol.18.h
¶ Arida terra quæ li.1.c.1 fc.1.d
Aridităs pœnitentiæ.ibidem.
Arca noe ex præcepto domini facta li.1.c.5.f.5.a
Aries dux gregis li.1.c.11.f.5.d
Arca ex lignis sectum facta li.2.c.17 fo.30.c
¶ Astronomia habet annexam magnam vanitatem li.33. cap.1. fol.260.c
asahel cursor velocissimus fuit li.10.c.1.f.1m.c
assuerus conuiuium septem diebus celebrauit continuis li.19.c. 1 fo.174.F
Assuerus fuit rex assyriorum.ibidem.174 E
Assur rex comparatur cedro li.23.c.15 fo.195.D
Auari dicuntur boues arantes li.20.c.1.fo.180 G
Auarus comparatur amphorę li.26.c.3.f 208.F
Aues volantes dicuntur esse in homine tanquam in minori mundo,moraliter quid denotat li.1.c.1,f.2.c
Aurum optimum vbi reperitur li.1 c.2.f.3.A
Auarus per cain intelligitur li.5.c.4.f.7.h
Auaritiæ incommoda li.1.c.9.f.7.B
Australis pars est regio luminosa li.2.c.17.f.32.g
Aues gemebundæ sunt Deo acceptę, & quid per eas moraliter intelligitur li.3.c.1.f.45.b
Auarus talpæ comparatur li.3.c.4.f.49.b
Auari per moabites intelliguntur li. 5.c.10.f.78.& 79.a
Auaritia acham lapidauit li.6.c.6.f 84.H & 85.a
auari religiosi acham comparantur.ibi.85.a
auaritia ecclesiasticos viros damnat.ibid.
auaritia veritatem amittere facit.li.29.c.20.fo.244.G

B

Baptismus fluminis li.3 c.4.fo.50.e
Baptismus est cauta salutis li.3.c.7.f.53.a
Baptismus per iordanem fluuium intelligitur li.6.c.2.f.83.a
Bachides interpretatur luctus fortis li.23.c.2 18.c
Bachides multas ciuitates muniuit li.27.c 10.ibi.F
Balach rex moab li.4.c.19.f 69.D
Balaam asina loquta.ibid.
Balaam asina significat gentiles.ibid.
Baala occidit nadab filium Hieroboam li.11.c.13.f.136.G
Babylonij adorare solent solem.li 12.c.19.f.135.C
Belli victoria non in multitudine exercitus,sed de cælo fortitudo li.7.c.6.f.91.D
Bethlamitę erant de filiis Israel li.9.c.6.f.100.F
Bethlan interpretatur domus dormientis li.9.c.24.f.111.a
Bethsabeæ mater salomonis li.11.c. f.12.a
Berillus quanto plus pallet tanto est melior li.2.c.20.f.21.D
Beati in paradiso designantur per altare abscõditum in sanctuario li.2.c.22.f.42.H
Beati quatuor dotes corporis habent.ibid,
Beati habent altare thymiamatis.ibid.
Benignitas per synonem intelligitur li.4.c.1.f.61.a
Benedicere est nobile officium li.5.c.13.fo.81.a
Bella felicia data a deo suis fidelibus li.7.c.9.fo.85.D
Beata virgo maria per iudith datur intelligi li.8.c.6.fo.173.c
Bel idolum babylonicum li.24.c.9 f.200.G
Byssus quid designat li.25.c.12.f.36.e
Byssus significat castitatem li.2.c.18.f.35.a
Bonos aliquando deus peccare permittit li.21
bona temporalia sunt vitę necessaria li.2.c.28.fo.22.E
Bos iugo subditus legem significat li.3.c.11.f.55.c
Bona temporalia per pulueren designantur li.5.c.14.f.81.c
Boni vtuntur triplici cibo li.6.c.4.f.83.D
Bubo li.3.c.4.f.48.G

C

CAdes quomodo interpretatur li.4.c.17 fol.68.C
caro concupiscit aduersus spiritum,& quomodo li.4.c.17. fol.68.D
Castitas per turturem intelligitur li.4.c.22.f.71.c
carnalis affectus facit hominem iniusta petere li.30.c.4.fol.246.c
Caro designatur per loth li.7.c.5.fo 91.a
Carnis amor spiritum decipit li.7.c 14.f.96.c
causidicus comparatur statuæ li.24.c.2.f.200.F
Cato seipsum occidit li.28.c.8.f.125.a
Carnis delectationes maria vocantur li.1.c.1.d
caro per quam intelligitur li.1.c.3.fo.4.F
Cain ninnera a Deo contemptadi.li.2.c.4.f.4.G
Cain occidit fratrem suum abel.ibi.
Cain maledictus a deo.ibi.
cain profugus factus est.ibidem.
capra macilenta quæ li.1.c.11 fo.7.d
caro per ancillam abraæ intelligitur.ibi.li.1.c.12.f.8.e
carnis tentationes dominus cito a viris iustis non delet,vt possint cum humilitate viuere li.2.c.15.fo.28.H
carnis vexationes non tentientes, superbiunt.ibi.
candelabrum quod tabernaculum illuminabat erat aureum li.2.c.17 fol.32.H
cassia confert lectori li.2.c.22 fo.43.b
cauda in sacrificijs non offerebatur,nisi quando de quibus erat hostia li.3.c.2.fo.45.d
chameleon immundum aial erat in lege li.2.c.4.fo.49.b
caluicium quid & quid per caluicium intelligitur li.3.capitu.6. fo.51.a
castitas ficta est mala li.4 c.6.f.5.b
carnalis delectatio intelligitur per lepram in carne li.3.capi.6. fo.51.b
carnalis concupiscentia fędat animam li.5.c.9.f. 78.c
cham patrem suum denudatum derisit li.1.c.7.fo.6.F
chanaan filius cham maledicitur li.1.c.7.fo.6 H
charitas omnia potest li.2.c.20.f.41.d
charitas nulla maior,quam quod Christus pro homine pati voluit li.3.c.2.f.46.F
charitas est ignis de cælo datus li.3.ca.3.fo.47.a
charitas dicitur fons viuus li.3.c.14 f.58.e
chananeus quid interpretatur li.5.c.1.79.F
charitas dicitur domus nostra li.5.c.7.fo.58.2.76.g
cedrus arbor significat prælatum li.23.c.12 fo.193.b
cęco ponere offendicula prohibemur li.3.c.11.fo.55.b
cęci visum a christo receperunt li.29.c.14.f.238.g & 238.a
centurionis filius paralyticus a Christo sanatur.li.28.c.5.f.229.b
centurio gentilis erat.ibid.
cęcos dominus Christus illuminauit li 29.c.6.f.231.h
ciuitates quinque philistinorum a Deo percussæ,& quare li.9. c.5.f.75.b
cyati sunt vasa rusticorum libr.2.c.17.f.32.e
cisterna comparatur superbiæ li.3.c.4.f.50.c
conuiuium vnde deriuatur li 19.ca.fo.174 g
contemplatiuus per cedrum intelligitur li.23.c.15.f.100.c
cor hois dicitur mare inscrutabile li.24.c.15.f.203.c
constantia ducis qualis debeat esse li.25.c.10.fo.217.d
conscientia viri iusti intelligitur per paradisum li.1.c.2.f 3.a
confessio per quid intelligitur.Ibid.B
Consiliarius interpretatur per euam li.1.c.3.f.3:D
contemplatiui occupantur circa cælestia li.1.c.5.f.5.B
conscientia reddit ad patrem cœlestem per compunctionem li.1.c.6.f.6.E
Coruini,i.carnales pœnitentiam procrastinant libr.1.capitul.6. fo.1.ibid.
Consilia malorum Deus dissipat li.1.c.8.f.6.H
Contemplatiui dicuntur turtures li.1.c.11.f.7.C
Consentius peccari quid efficit li.11.c.12.f.8.E
Consiliarii principum intelliguntur per Saram vxorem Abraę. Ibidem.F
Coniugalis vita per Segor ciuitatem intelligitur li.1.capitul.15. fol.9.D
Contemplatiua vita cui comparatur li.1.c.20.f.12.h
Consiliarius falsus per Thamar intelligitur libr.1. capitulo.25. fo.14.H
Consuetudo peccandi intelligitur per sepulchrum ioseph li.1.c. 29.fol.16.G
columna nubis quæ li.2.c.7.f.21.a
Columna ignis quæ.ibid.b
Conscientia bona quibus rebus constituitur libro.2.capitulo.17. fol.30.c
Confessio extinguit vitia li.2.c.17.f.33.D
Cortinæ tentoria domini li.2.c.18.f.38.F
consiliarij malorum principum qui sunt li.2.c.19.f.37:D
Columnæ sanctuarij li.2.c.19.f.38.G
Columnę tabernaculi.Ibid.38.G
Columnæ atrij.Ibid.38.F
Contritio per carbunculum intelligitur li.2.c.20.f.41.d
confessio per sapphirum intelligitur.ibi.B
contemplatiui cogitantes deuotionem habuisse, sępe superbi efficiuntur li.2.c.24.f.44.F
confessionis dispositio describitur li.3.c.1.f.45.a
consolatio exterior non a deo reprobatur,si affectus interior ad eum ordinatur li.3.c.2.f.46.E
correctio delinquentis quomodo debet mitigari li.3.c.6.f.50 per totum ca.51.52.
correctio prælati debet esse benigna.ibi.
confessio mundat lępram.i.peccatum li.3 c.7.f.52.g
coniugati debent esse similes li.3.c.11.f.55.c
corpus dicitur vir ægyptius li 3.c.15.f.59.b
corrector vitiorum delinquentem p mansuetudinem inducat li.5.c.7.f 63.a
confessio cordis in necessitate sufficit li.5.ca.9.f.78.G
confessor audiens confessionem,non ignota per circunstantias quærat li.5.c.11.fol.80.F
cogitationibus non immediate credendum libro.6. capitulo.4. fol.83.D
consiliariorum vita describitur li.18.c.7.f.174.E
cogitatio munda per quid intelligitur li.4.c.22.f.71.c
conuersatio honesta intelligitur per colores iridis li. 34.cap.11. fol.278.E
color rufus significat fraudem li.34.c.7.f.273.a
cornelius centurio gentilis italicus li.33.c.8.fo.263.a
consilium capiendi christum fuit in atrio principis sacerdotum li.29.c.18.f.243.a
conscientiæ remorsus non cessat nos impugnare li.29; capit.4. fol.228.G
correctores aliorum seipsos primo corrigant libr.7.capitul. 17. fol.47.a
constantinus imperator crimina episcoporum & clericorum iudicare noluit li.9 c.19.f.109.a
consiliariorum infidelitas per Achitophel designatur li.10.ca.14. fol.116.H
contemplatio consistit in quinque li.11.c.5.f.126.G
contemplatio solicitudinem debet quærere li.12.c.2.f.144.F
conuersatio viri iusti per pallium Heliæ intelligitur. ibidem.
¶ crux christi per signum thau intelligitur li.25.c.5.f.190.E
creatione mundi Deus ordine quid fecerit li.1.c.1.f.1.B
creatura angelica intelligitur per lucem primordialem creationis mundi.2.c
creationis mundi omnia opera Deus sex diebus compleuit.ibidem fo.2.G
crudelitas per quid intelligitur li.2.c.4.f.19.H
crucis christi memoria est tribulationum medicina li.2.capi. 9. fol.22.F
criminosi a statu ecclesiæ debent eijci & euelli li.2.c.13.f. 25.D
chrysolithus demones terret li.2.c.20 f.41.D
crapula fuit causa idolatriæ li.2.c.23.f.43.c
crocodilus immundum animal erat in lege li.3.c.4.f.49.B
¶ clibanus ardens quis li.1.c.11.f.7.D
clerici boni & religiosi inter sæculares commorantes,non debet vitia eorum colere,sed destruere li.2.c.15.f.28.G
clangoris festum li.4 c.22.f.71.D
custodes sepulchri domini erant quasi mortui li.29.capitul.20. fo.244.G
culpæ in mundo non semper correspondent pœnis li.31. cap.6. fo.250.G
curijs principum vitia culpare nemo audet libro.22. capitu. 5. fol.184.H

D

DAlila vxor Samsonis li.7.c.10.f.93.c
Dauid posuit arma Golię in tabernaculo suo li.9.capit.13. fol.1c6.F
Dauid inimicũ Saulẽ occidere noluit cũ potuit li.9.c. 19.f.108.h
Dauid valde gaudebat ducendo arcam domini in domum suam li.10.c.6.f.113.d
dauid humilitas laudatur.Ibid.
dauidis regis & prophetæ peccata enumerantur li.10. capitul.8. fo.114.H
dauid peccatum suum cognouit humiliter.ibid.115.a
darius rex summe dilexit danielem li.24.c.5.f.203.b
daniel in palacio regis darii inuidos principes li.24.capit. 5. fol. ibidem.
delectationes carnis maria vocantur li.1c.1.f.1.D
delectatio temporalis per pomum vetitum paradisi intelligitur li.1.c.3.f.4.E
Delectationem malam diabolus carni repræsentat. ibid.
deus per Adam allegorice intelligitur li.1.c.4.f.4.G
deitas nil passa est li.1.c.17.f.10.G
deus per iacob intelligitur li.1 c.22.fo.13.B
deus personarum non est acceptor li.1.c.29.f.16.e
detractores intelliguntur per ranas loquaces lib.2.cap.4.f.10.c
detractores dicuntur fures li.4.c.14.fo.26.G
decimas deo dare obligamur li.2.c.14.f.27.a
deus petit ab homine tria li.2.c.15.f.28.c
deus quid petat ab homine li.2.c.17.f.29.D & 30.E
deuotionis bonæ conditiones li.2.c.22.f.43.b
deuotio est ex diuina gratia.ibid.
Deus in sacrificio eligebat interiora li.3:c.2.fo.46.e
delectatio generat peccatum li.3.c.4:f.50.E
deus in corde non vult habere socium li.3.c.11.fo.55.D
decima data fuit in lege,& quomodo li.3.c.17.fo.60.F.
debita anno septimo non repetebantur li.5.c.3.fo.75.a
decem virgines significant vniuersitatem animarum fidelium li. 29.c.17.f.241.a & b
detractores per idolum zeli intelliguntur li.23.c.4.f.189:c
dei filius dicitur aquila li.23.c.8.f.191.c
detractoris lingua dicitur gladius li.23.c.10.f.192.G
demetrius infortunia quæ accidere potuerunt præuidit li. 27.c. 12.f.219.d
¶ diebus septem in mundi creatione deus quid fecerit li.1.cap.1. fo.1.b
die sexta christus mortuus est li.1.c. 1.fo.2.H
dies septimus quis sit.ibid.
die sexta creatus est homo,quid denotat.ibid.
diligentia bonorum operum per tygrim fluuium intelligitur li.1.c.2.f.3.b
diuites huius mundi concorditer habitare non pñt li.1.c.10.f.7.e
diabolus quomodo vincitur li.1.c.20.f.1.H
diabolus candida ostendit li.1.c.21.fo.13.a
dina filia Iacob significat animam li.1.c.23.f.13.E
diuitum successores per quid intelliguntur li.1.c.28.f.15.c
diuina sapientia in corde humilium reperitur li.1.c.29.f.12.a
diabolus per pharaonem intelligitur li.2.c.1.fo.16.H
diabolus homines in tribus specialiter occupat.ibid.
diabolus odio habet filios dei.17.c
dignitas hominis est vxor eius li.3.c.13.fo.57.a
dignitatis gradus.ibid.
dilectionis probatio est operis exhibitio li.5.c.7.f.76.G
diabolus construit domum vitiorum in conscientia peccatoris li.6.c.5.f.84.F
diabolus a christo & prophetis victus li.6.c.7.fo.85.b

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

Diabolus significatur per Enachim li.6.c,12.fol 86.H
Diabolus datur intelligi per Nabuchodonosor regem li.18. c. 1. fol.170.C
Diabolus & mater est inter bonos li.2.c.10.f.16.H
Diuites huius mundi dicuntur dracones li.23.c.13.fo.195.B
Diabolus sub specie bonitatis ad homines intrauit li.22. capit.6. fo.185.A
Diuites per cedrum intelliguntur li.23.c.15.f.196.E
Diabolus dicitur rex babylonis li.24.c.3.f.200 G
Diues cum mortuus fuerit nil secum affert libro.24. capitulo. 4. fo.201.B
Discordes significantur per Ionam prophetam lib.25.capitul.1. fol.207.B
Diabolus intelligitur per Antiochum li 27.c.1.f.209.D
Discordes non debent esse prælati li.4.c.21.f.71.B
Dimitis historia describitur sepulti in inferno libro.31.capitu.9. fol.253.A
Diabolus tentauit primo hominem de tribus libro.29.capit.3. fol.228.E
Discretio per oculum intelligitur li.19 c.7.fol.128.H
Diabolus dicitur rex super omnes filios superbiæ li.7.capitul.2. fol.88 G
Diabolum quatuor hominum genera non vincunt li.7. capit.4. fo 89.c
cum diabolo prælium ingrediuntur quatuor genera hominum ibidem.d
Diabolus dicitur spurius dei li.7.c 8 fo.29.G
dominus hominis est mundus l.2.c.13.fo.25.B
dolosus mustelæ comparatur li.3.c.4.fo.49.
domino se offerens sine macula sit li 3.c.3.f.58 G
dona iniquorum deus reprobat li.5.c.10.f.79 c
doctores intelliguntur per eos li.24.c.2.fo.199.G
docens alium montem perfectæ vitæ ascendere debet li 29.c.4. fo 202.G

E

Ecclesia homini non ferę committi debet li.1.c.2 f.2.A
Ecclesia per euã intelligitur li.1.c.3 f.2.c
Ecclesia militans per arcam Noe intelligitur li.1.c.5 f.5.B
Ecclesia habet ostium, quod est fides li.1.c.5.f.5.B
Ecclesia habet fenestram hoc est visionis species lib.1.capitu.5. ibidem.
Ecclesia puella nobilis li.1.c.18.fol.11.a
Ecclesiæ incommoda traduntur moraliter li.1.c.18.fo.11.a
Ecclesia per hæbream mulierem intelligitur li 2.c.1.f.17.c
Ecclesiastici sunt plenti peccato l.2.c.4.f 19.A
Ecclesia per gessen terram intelligitur li.2 c.5.f 20.E
Ecclesiæ tres sunt gradus & status li.2 c.16.fo.29.c
Ecclesiæ primitiuæ ordinatio li.2.c.16 f.29.c
Ecclesia intelligitur per mundi creationem li.1.c.1.f.2.e
Ecclesiastici viti debent esse per charitatem & sanctitatem splẽdidi li.2.ca.17.f.31.A
Ecclesia dicitur candelabrum li.1.c.17 f.33.c
Ecclesia habet diuersa beneficia & dignitates ibid.
Ecclesia debet habere multa instrumenta quomodo moraliter intelligitur li 2.c.19.fo.38.E
Ecclesia est duplex militans & triumphans ibi.
Ecclesia non claudit gremium pœnitenti libro 2. capitulo.19. fol.39.A
In ecclesia non debet esse personarum acceptio.ibi.B
Ecclesię ministri debent esse conformes in statu libro.2.cap.19. fol.ibidem.
Ecclesia est mater nostra.li.3.c.12.fo.56.C
Ecclesiastici multi accipiunt fructum ecclesiæ,nõ ministrantes ecclesiæ.l.3.c.13.f.57.D
Ecclesiæ ministri debent esse,mundi,sancti & integri, & quomodo li.3 c.4.f.58.G
Ecclesiæ inobedientes punientur li.5.c.8.f.77 H
Ecclesiæ ingressus quatuor personis prohibebatur In lege li.5 c. 1.fo.78.G
Ecclesiasticus status intelligitur per nuptias li.29.capitulo. 18. fol.240.H
Ecclesia dicitur hierusalem, & quomodo libro. 18. capitulo.3. fol.172.G
Ecclesia romana per hester intelligitur li.19.c.7.fo.176.G
Ecclesiã primus status in capite significatur.libr.24.capitulo:2. fol.199.D
Ecclesia dicitur vinea domini sabaoth li.1.c.2.f.82.F
Ecclesia dicitur firmamentum li.23.c.1.f.188.E
Ecclesia militans intelligit per ciuitatẽ quæ naui comparatur li. 23.c.12.f.139.B
Ecclesiasticorum verba factis consona esse debent li.7. capitu.6 fol.91.C
Ecclesia pro maiori parte ex gentibus est assumpta libr.7.c.13. fol.45.a
Ecclesia romana est vxor Christi leg tima libro 7.capitulo. 13. fol.95.B
Ecclesiæ nemo magis nocet quam qui peruersę agens ordinem sanctitatis habet li.9.c.2.fo.98.G
¶Edom rex denegauit populo Israel ire p terram suã li. 4.c.17. fol.78.G
¶Aegypti plaga describitur li.2.c.4.f.16A

Aegyptiorum primogenita occidere deus decreuit libr.2.cap.6. fol.20.F
Aegyptij mare rubrum transgredi non potuerunt lib.2.capi 8. fol.21.D
Aegyptiorum voluntas quomodo per dominum immutata li. 2.c.8.fol.22.E
Eglon rex opprimebat populum Israel violenter li.7.capitul.2. fol 87.D
Aegyptus baculo arundineo comparatur libro 23. capitulo. 14. fol.195.C
Eglon interpretatur festiuitas inutilis li.3.c.2 f 88.E
¶Elemosyna per vaccam intelligitur li.4.c.22.f 51.C
Elemosyna in gentibus Deo est grata li.33.c.8.f.3.A
In elemosynis Deus magis attendit affectum quam effectum li. 33.c 11.f.254.H
Elemosyna per quid interpretatur li.1.c.2.fol.3 B
Eleazar seruus abrae li.1.c.18.f.10.H
Elemosyna intelligitur per aquas li.1.c.4.f.9 A
Elemosyna a quibus fieri debet li.2.c.19 f. 7 B
Elemosyna aliis bonis operibus præualet.ibid.
Eloquentia peccatoris immunda reputatur.libro.3.capitulo.4. fol. .9.C
Elemosyna multiplicat temporalia libro.29.capitulo.10.folio. 173 G
Elemosyna ab angelo commendatur libro.17.capitu.7.f. 171.H
¶Emor li.1.c.23 f.13.D
¶Enachim significat diabolum li.6.c.12.f.86.H
¶Equitas simulata li.3.c.11 f.55.D
Esau filius fuit rebeccæ li.1.c.17.f.11.A
Esau primo natus & venator fuit.ibi G
Esaias de qua progenie natus li. 21 c.1.f.181.D
esculabius pater medicorũ,fulmine periit li.10.c.15.fo.117. D
esaias serra lignea diuisus li.12.c.18.f.155.D
esdras scriba velocissimus li.14.c.1.fo.159.D
esdras vidit somniũ valde mirabile li.16.c.9.fo 165.A
esdras legem dñi & prophetiæ libros reparauit li.16.c.10.f.167.B
Per euangelia quatuor,Christus aquam suæ gratię nobis fundebat li.1.c.2.f.8.A
euphrates fluuius qui in paradiso terrestri fluit li.1.c.2.fo.3. B
eua de costa adam formata li 1.c.3.fo 3.C
eucharistiæ digna sumptio quomodo præparatur li.2.c.6.f.20.H
circa eucharistię inquisitionem non debet homo immorari.ib.
eucharistiam nemo sumat nisi per pniam purgatus a vitiis.21.A
cuius li.5.c.1.f.74.c
eunuchus repulsam ecclesiæ dei in lege patiebat li.5.c.10 f.78.h
excommunicatio maior priuat hoiem a communione sacramentorum li.3.c.4 f.49 B
excommunicationis minoris pœna li.3.c.6.f.51.a
excommunicationis maioris pœna. ibid.
excommunicatus per donum intelligitur li.3.c.6.fo.52.F
ex cineribus aquam expiationis in lege faciebant li.3 c.9.f.53.d
Exemplum malorum accipere prohibemur li.3.ca 11.fo.55.B
excommunicatus ad ecclesiam non intret,nec in officijs ecclesię ministret li 3 c.13.f.57.D
exploratores terræ sanctæ,pater & spũsanctus li.4.c.10.f.64 G
exploratores boni.ibid.h
exploratores mali qui fuerunt ibid.
ezechias obtinuit quindecim annos vitæ.li.21.c.3.f.183.A
ezechielis visio li.23.c.1.f 185.D
ezechieli præceptum fuit in visu vt hierusalem oppugnaret. lib. 23.c 3.f.188.h
ezechias contriuit statuas li.12.c.18.fol.155.A

Ezechias

Ezechias legatos babylonicos multum honorauit li.12.c.19. fol.185.C
Ezechias pessimum filium habuit Manassen li.12.ca.19. ibi.D

F

Fama mala difficile rollitur li.23.c.7.fo.263.A
Fatuorum est,secreta sua extraneis & ignotis reuelare li. 12.c.19.fo.155 D
Fallax migali animali comparatur li.3.c.4.fo.49 B
Fauor humanus per mellis dulcedinem intelligitur li.3.c.3. fol.47.C
Falco sicut primam gruem primo iuuadit, sic diabolus clerũ li.27.ca.2.fo.21.C
Fere sunt nobiles,qui libere per mundi siluam ambulant lib. 1.c.1.fo.2.F
Fermentum malitiæ interdicitur nobis li.3.c.3.fo.47.C
Firmamentum in mundi creatione quid denotat moraliter li.1.c.1.c.1.fo.1.C & D
Fidei lux homini necessaria.ibi.C
Per firmamentum spes designatur homini necessaria. ibid.
Filij ecclesiæ boni & mali li.1.c.16.fo.10.E
Fidelium numerus per Christi martyres multiplicabatur li. 2.c.1.fo.17. C
Fidem anhelans terrena deponere debet li.2.c.1.ibid.17 B
Filij israel in deserto Deo sacrificare petebant libro 2.capitu. 4.f.19. C
Filij israel quomodo per desertum ducti li.2.c 7.fo.21.A
Fides nostra est cisterna li.2.c.13 f.10.Y
Fides fundamentum fuit sanguis apostolorum & martyrum li.2.c.16.f.29.C
Filijs israel præceptum erat offerre aurum & argentum li. 2. c.17.f. 9.D
Fides christiana est incorruptibilis li.2.c.17.f.32.E
Fidelium tria genera a Christo processerunt li.2.ca.17.f.33.A
Fideles debent habere opera misericordiæ lib.2.capitulo. 17. ibidem.B
Fides designatur per lucernam li.2.c.12.f.39.C
Filij israel madianitis quinque reges occiderunt li.4.c.2. 24. fol.72.D
Fidelis plus peccat in eodem genere peccati quam infidelis li.3.c.2.4.f.50.E
Fides bonis & malis conceditur li.3.c.14.f.48.E
Filius parentibus inobediens lapidabatur li.5.c.8.f.77.H
Filij israel in castris habuerunt locum deputatum ad purgandum ventres li.5.c.10.f 79 B
Filij israel ad terram promissionis per iordanem fluuium intrarunt li.6.c.2.f.81.G
Filij israel triplici cibo vsi sunt li.6.c.4.fo.83.D
Fides in homine debet esse fixa li.29.c.10.f.235.C
Ficus maledictio li.29 c.16.f.239 B
Filii israel ascenderunt in solitudinem,ne sacrificarent idolis li.27 c.2.fo.21.C
Filij ambri iohannem fratrem iona the occiderunt li. 27.c. 10.fol.228.F
Fimbrias facere quid moraliter significat libro 4.capitulo.12. folio 65 c
filij israel ex mandato dei habuerunt in quatuor angulis pal liorum hyacinthinas fimbrias li.4.c.12.ibid.
fides sine operibus mortua li 4.c. 12.fo.68.B
filijs israel scopuli lætitiam aduentus ostenderunt li.4. ca.18. fol.69.C
filius hominis dicitur christus li.34.c.1.f.195.E
Filii israel fuerunt in manu madian septem annis li. 7.cap.5. fol.90.E
filii israel volentes gabaa ciuitatem destruere, in fletu,ieiunio & sacrificio vicerunt li.7.c.17 fo.97 A
¶Fons misericordiæ virginis matriæ in quatuor partes est diuisus li.1.c.2.fo.3.A
Fortuna miserrima quæ inimico caret li.7.c.2.fo.88.E
fortuna per reginam hester intelligitur li.19.c.4.fo.177.D
Fructus in tribus primis annis crescentes immundi erant li. 3.c.11.fo.56.F
Fruges veteres quę li.3.c.16.fo.59.D
fratrem fratris mortui vxorem ducere in lege concessum erat.li 5.c.12.fo.80.G
Frater noster primogenitus fuit lucifer libro. 20. capitulo. 1. fol.181.A

G

Gad interpretatur accinctus li.6.c.3.fo.83.B
Gabaonitæ quinque reges aduersarios habuerunt lib.6 c.9.fol 85.D
Gabelus consanguineus Tobiæ li.17 c.4.f 168.G
Gaza interpretatur fortitudo Dei li.27.c 13.foli.220. G
Gadiel arabs absolutę alexandri caput li.27.ca.12.fol. 219.B
Gabaa ciuitas li.7.c.16.f.96.G
Gergezeus expellitur de terra promissionis li 5.ca 1.fo.74.E
Genus humanum per ezechielem intelligitur li 23.capitul.2. fol.188.G
Genus humanum per gabelum tobiæ consanguineum intelligitur li.17.c.4 f.168.G
Gentilis populus per raguelem datur intelligi. li. 7.capitu.7. fol.170.G
Gion fluuius li.1.c.2.fo. 2.B
Gigantes in campo sennaar turrim ædificauerunt libro. 1.c. 7.fol.60.H
Gloriantes se de generis nobilitate reprehenduntur li.29.c.2. fol.227.A
Gloria paradisi per annum iubileum intelligitur libr.3 cap. 16.fol.39.C
Gladius iustitiam significat li.1.c.3.fo.4 G
Gladius iustitiæ debet esse versatilis.ibid.
Golias a dauit rege occisus li.9.c.1 .fol.105.c
Godolias præfectus li.22.c.6 fol.185.A
Gorgias dux antiochi li.27.c.3 fo 212.G
Gratia dei omnes egent li.4.c.21.fol 71.B
Gratiam habenti dabitur gloria li. 9 c.17.f.242. G
Gratia diuina per tunicam saluatoris intelligitur lib.30.c. 5. fo.246.H
Gratiæ tempus per octauam circuncisionis die intelligitur li. 1.c.1.fo 8.G
Gratiam non habens peccator efficitur li.2.c.2.f.18.F
Gratia diuina bonis datur li. 21 c.1 f. 82.E
Gratia est manna li 9.c 4 f.84.e
gratia gratis data in peccatore li.29.c.10.fo.235 D
Guiosi ieiunantes reputant hypocritas libro.29. capitulo. 7. fol.232.E
Golosus mari comparatur li.3.c.4.fo.49 B
Gulæ ingluuies intelligitur per lepram in cute li.3. capitu.6. fol.52.F & G

H

Hay rex ciuitatis hierico li.6.c.7.fo.85.B
Halletus quid significat li.3.c.4.
Heliodorus grarium templi spoliabat libro.27.capi. 3. fo.222.G
Heliodorus interpretatur deo meo generatus. ibid.
Herbę in mundi creatione moraliter quid significent lib.1.c. 1.fol.1.c
Herbæ virentes in mundi creatione quid denotant li.1. ca.1. fol.2.F
In helim duodecim fuerunt fontes,quid significant li.1.c.24. fol.114.F
Hebrei mare rubrum sine periculo transierunt lib.2.capit.8. folio.21.D
Helim interpretatur fortis li 2.c.9.f.22.F
Herodes propter honorẽ quem sibi vt deo attribuit,consumptus vermibus expirauit li.2.c.22.f.43.G
Heli filios suos non correxit li.3.c.4 fol.49.A
Hæresis debet diligenter inuestigari li.3.c.6 f.50.H
Hebrei anno septimo non seminarunt li.3.c.16.f.50.D
Hebron ciuitatẽ,tres gigantes inhabitabant li.6.c.12.f. 86.H
Heliachim summus sacerdos li.18.c.3.fo.172. F
hæreticus malam doctrinam seminat li.3 c.8.f.53.c
hæretici a personis ecclesiasticis sunt fugiẽdi li.3.c.13.f.56.G
hæreticus nõ dẽt ecclesiastica sacra percipere li.3.c.14 f.58 G
hæreticorum opera & exẽpla a fidelib.non debent recipi.ib.
hæreditatis partitio in lege,de homine habente duas vxores li.5.c.8.fol.77.G
Hester quomodo in reginam eligitur li.19 c.2 fo.176.E
hester ieiunijs & lachrymis se dedit li.19.c.4 f. 177.A
heli sacerdos duos filios habuit pestiferos li 9.c.2.f.98 F
heli filij mala morte interierunt.ibid.
heli non poterat videre lucernã domini li.9.c 3 f.eod.g & h

Universidad de Sevilla Biblioteca

Index

helias sæpe subcinericium panem comedit lib.11.capitul.14. folio 137.D
helias in deserto non dormiuit.li. 11.ca.16.fol.140.G
helias thelbytes fuit homo pilosus.li.12.c.1.fo.143.C
¶Hidropicus a Christo sanatus in sabbato.libro.31.capitul. 7.folio.250.h
hypocrisis bonis operibus ascribitur à malis.libro.30.capitu. 1.foli.244.h
hypocritæ mali bene docendo peccatores conuertunt. libro. 30.cap.3.fo.245.D
hiram rex sidonorum.li.21.c.4.fo.123.C
hypocrita habitum conuersationis mutat.li.11.c.17.fo.136.E
hieroboam octoginta milia hominum contra abiam congre gauit.ibidem.
hieremias interpretatur excelsus domino.libro.28.capitul.2. folio.222.E
hismael ferus homo fuit.li.1.c.16.fol.10.E
hismael odio persequebatur fratrem Isaac li.1.c.16.fo.10.E
hypocritę cui similes.li.2.c.44.Fo
hypocritę verba.ibid.
hypocritæ per virgam Aaron intelliguntur.li.2.c.3.fol.18.h.
hierusalem primo dicta fuit iebus li.2.c.19.fo.39.A.
hypocritæ facié conuersationis splendidam habent,sed manũ operationis leprosam.li.2.c.24.fo.44.E
hypocritæ per gabaonitas intelliguntur.li.6.c.8.f 85.G
hypocritarum vita & mores describuntur.ibid.
hypocritæ comparantur fatuis virginibus.lib.29.capitu.17. fol.241.E
hieremias contra hierusalem prædicauit.li.22.ca.4.fo. 184.E
hieremias in ægypto idolorum sacerdotibus signum quando virgo pareret.li.22.c.3.7.fo.185.C
hirci in veteri lege in sortem mittebantur.li.3.cap.9.fo.534.D
hircus emissarius quid denotat.ibid.
hircus quare dictus.ibid.
hierico ciuitatis destructio.li.6.c.5.fo.84.E
hierico interpretatur luna.ibid.
hieremiæ præceptum.li.22.c.1.fo.183.C
hieremiæ visio.li.22.c.2.fo.eodem.D
hieremias prædicabat principes hierusalem captiuandos à Nabuchodonosor.li.22.c.5.fo 184.h
hierusalem facta est habitatio exteriorum,& quando hoc factum est.li.27.c.1.fo.210.E
hierusalem ciuitatis descriptio.li.23.c.7.f.190.G
¶homo existens in tenebris peccatorum ad statum gratiæ,p petare debet.li.19.c.1.f.228.D
hominibus alienis non bonum est magnam familiaritatem contrahere li.7.capit.12.f.95.A
homo sæpe conuertitur in ipso actu malæ voluntatis.li.9.ca. 15.fo.108.h
homo comparatur statuę.li.24.c.2.fo.200.F
homines magnę reputationis præ alijs abstinere debent a malis.li.28.c.5.fol.223.D
homini quæ sint necessaria li.1.c.1.fo.1.D
homo creatur ad imaginem Dei,quomodo intelligitur. ibidem.2.E
homo interior quis ibidem.E.
homo ad imaginem Dei factus quis sit.1.C
hominis mali vita comparatur piscibus maris.ibidem.fol.2. F & G.
hora sexta Christus mortuus.ibid h
homo naturaliter nititur in vetitum.li.1.c.6.fo.5.D
homo offerens Deo sacrificium,facere quid debebat.li.1.cap. 14 fo.9.A
homo virtutibus deditus diabolum timere debet.li.1.cap.19. folio. 94.B.
homo malus per nubeam columnam quæ filios israel præcedebat in deserto designatur.li.2.c.7.fo.21.D
homo de mundi & diaboli seruitute egreditur per septem sacramenta.li.2.c.13.fo.25.C
homicida secretus veneno hominem necans peior est aperto li.2.c.14.fo.26.G
homo nonnunquam est sine hoste.li.2.c.15.fo.29.A
homini quæ necessaria,vt accipiat legem domini.li.2.cap.16. fol.29.B
homo cãdelabrum perfectionis in templo domini collocetur. li.2.c.17.fo.33.c.C & D
holocaustum quid.li.4.c.1.fo.11.h
holocaustum vnde originem ducit.45.A
homines se Deotoros offerentes per holocaustum intelliguntur.li.3.c.1.fo.45.B
holocaustum de auibus fiebat,de turturibus vel pullis columbarum.li.3.c.1.ibidem.
holocaustum de auibus quomodo per sacerdotem offereba tur.li.3.c.1.ibidem.
holocaustum totum combustum iustum significat.lib.3.capitul.2.fol.46.h
hominum peccantium duo sunt genera.ibidem.
homo quando reputatur mundus.li.3.c.4.fo.47.D
homo obstinatus comparatur vasi terreo.libro.3.capitulo.4. folio.49.C
homo cupiens saluari facere quid debeat.libro.3.capitulo.7. folio.53.A
homicida non habebat nisi tria remedia.li.4.c.16.fo.73.C
homo terrenum se reputet & vilem.lib.5.c.10. fol.79.B
homo cum aduersitate primitur,cogitet iuste hæc fieri.lib.7. cap.1.fo.87.C
homo peregre proficiscens est saluator noster li.29.c.17.fol. 242.E
homo debet diabolum per bona opera inuadere.libro.17.c.2. fol.169.C
holofernes omnia suo dominio subiugauit.libro.18.capitu.2. folio.171.C
homo de virtutibus non superbiat.lib.5.capitulo. 13.fo.87.B
homo sepius mgretur a Deo id malum quod alijs fecit.lib.7. c.1.fo.87.C
homo in vita dicitur cæcus.li.29.c.15.fo.239.A
homo ad mundi negocia se deflectentes,per Tobiam intelligitur moraliter.li.17.c.5.fo.169.
holofernes princeps milite assyriorum.libro.18. capitulo.7. folio.173.C
¶humilitas est velamen virtutis.libro.3.c.13.fo.57.A
humilitas per beniamin intelligitur.lib.4. capitulo.1.fo.61.A
humilis intelligitur per asinam.li.4.ca.19.fol.70.F
humilitas peccatoris Deo plus placet quã superbitas præsumptoris.li.31.c.11.fo.254.E
humilis petitio cito a Deo exauditur.li.29.c.5.fol.229.B

I

Iacob fuit filius rebeccæ li.1.c.18.fo.15.A
iacob dictus est israel.lib.1.c.20.f.9.h
iacob duodecim fuerunt fili.1.ca.24.fo.14.F.
iaspis sanguinem stringit.li.2.c.20.fol.41.D
iason frater onse.li.28.c.4.fo.222.h
iacob fuit agricola.li.1.ca8.fo.11.A
iacob historia recitatur li.1.ca.19.fo.11.b
iason proprium fratrem a sacerdotio repulit.libro.28. capit. 4.folio.222.h
iaspis oculos clarificat.li.23.c.13.fo.194.G
iabin rex chanaan.li.7.c.3.fo.88.h
iahel vxor habet.ibidem.h
¶ibis.li.3.ca.4.fo.48.G
¶idolatriæ crimen in amicis fuit vindicatum.li.2.capitu.23. fol.43.C & D
idolatriam a hieremia culpatam.li.22.c.7.fol. 185. B & C
¶Iebuseus quomodo interpretatur li.9.c.1.fo.74.F
Ieconias filius Iaphan.li.12.c.17.fo.155.A
Iezabel interpretatur fluxus sanguinis libro 34.capitulo. 2. folio 269.D
Ieiunante Christo diabolus affuit libro.26.capitulo. 3. folio. 227.C
Iepte illegitimus fuit lib.7.c.9.fo.93.A
Iepte filia est caro nostra. ibid.b
Iebus ciuitas gentilium li.7.c.16.fo.96.G
¶Ignis altaris domini fuit perpetuus li.3.c.3.fo.47.A
Ignis mundanus est ardor auaritię.ibid.
¶Immolatio spiritualis li.1.c.11.fo.7.C
Impatientia ostenditur per murmur filiorum israel in deserto li.2.c.10.fo.22.G
Immundus quis sit apud Deum li.3.c.4.fo.48.H
Impedimenta tredecim fuerunt impedientes hominem,ne in tabernaculo ministraret in sacerdotali officio libro 3.capitulo.13.fo.57.C
Imago duplex potest imprimi in numismate animæ nostræ lib.29.c.16.fo.176.F
Impatientia Deo odibile li.4.c.8.fo.63.A

¶ingrati-

Super Bibliam

¶Ingratitudo durissime vindicatur li.fo.c.7.fo.114.E
indignos se ad officia reputantes,digni habendi sunt li.4.c.8. fol.64.E
inuidus dolet de gratia proximi.ibid.
inuidia non parcit fratribus li.4.c.9.fo.64.E
inuidia Aaron Moysen opprimere decreuit.ibid.
inuidia non potest pari prosperitatem li.4.c.13.fo.66.E
inuidia multos inimicos parit.ibid.
innidia proprio benefactori non parcit libro. 9. capitulo.14. fol.106.G
inuidi proprio gladio transfixi sunt li.9.c.24.fo.110.H
innocentia per agnum intelligitur libro 4. capitulo. 22.fo lio.71.C
Cum inimico solum remanere fatuum est li.7.c.2.fo.88.E
Cum inimico nemo turus in gratiam redit.ibid.
inclinati omnes naturaliter ad mala li.1.c.4.f.4.H
intellectus per Abraam intelligitur li.1.c.13.f.8.G
intellectus debet creseere quomodo li.1.c.13.fol.8.H
incarnatio humanum genus liberauit li.2.c.1.f.17.B
infernus per ægyptum intelligitur li.2.c.5.fo.20.E
inimici occulti sunt peiores apertis li.2.c.14.fo.26.G
iuuentus debet se Deo per bona opera offerre libro.3.capit. 1.fol.45.B
infamia intelligitur per læpram in domo libro.3.capitulo. 6.fol.52.G
instabiles celebrant festum paschę quomodo intelligitur lib. 4.c.22.fo.72.A
inconstantem melius est in sæculo manere,quam ad religionem intrare li.5.c.7.fo.76.E
inimicos habere hominem aliquando vtile est lib.7.capitu.2 fol.87.D
iniquitatem nullus quęrat in domo iusti li.5.c.11.fol.80.G
intentio mala est fundamentum mũdanæ conuersationis li. 6.c.5.fol.84.G
inuidia a malo descendit li.22.c.1.fo.135.B
ingrati benefactorem,deserunt li.23.c.7.fo.101.B
inuidia nocet sepe homini a quo emittitur libro.24.capitul. 5 fo.203.B
infernus est similis vrso li.24.c.6.fo.204.E
ioab ex mandato salomonis occisus libro 11.cap.2.fo.121.C
iohannis baptistę virtutes describuntur li.12.c.1.fo.143.D
iojada summus sacerdos erat li.12.c.12.fo.151.D
ioas rex israel li.12.c.13.fo.152.G
iosias rex li.12.c.20.fo.156.E.
ionathan factus est rex li.11.c.20.fo.156.E
ioachim rex li.12.c.20.fo.156.G
ioas rex iuda li.13.c.3.fo.158.F
ioannes de factis Christi maiora alijs scripsit libro 22: capi.1. fol.155.c
ioseph ab arimathia corpus Christi sepeliuit libr.29.capit.19: fol.244.E
ioannes euangelista relicta sindone fugit libr.30 capitulo.5. fol.246.G
ioannes vox clamantis in deserto libro.29. capitulo 2. folio 226.H
ioannes redarguit quosdam dicentes se esse natos de semine Abraam li.29.c.2.fo.227.A
ioannes domini verticem tangere timuit.ibid.B
ioannis discipuli ieiunabant li.29.c.6.fol.231.E
ioannes non manducans neque bibens libro 29. capitulo.7. fol.232.E
ionathas a patre suo morti adiudicatus li.9.c.10.f.103.C & D
ioseph filius iacob li.1.c.24 fol.14.E
ioseph somnium describitur li.1.c.34.ibid.
ioseph conuiuium fratribus suis fecit li.1.c.29.fo.15.D
ioseph defectuosus fuit prælatus fo.16.E
iob percussus in corpore fuit li.20.c.2.f.181.B
iosuæ factus princeps populi israelitici li.6.ca.1.fol.82.E
iosuæ filius non fuit ibid.F
iosuæ ædificauit altare domino li.6.c.7.fo.85.B
iosuæ ex mandato Dei duas ciuitates destruxit libro 6.cap.8 fol.85.C
iosuæ a Deo impetrauit ne sol ad occasum transiret li. 6.capi. 9.fol.86.E.
iosuæ vigintiquatuor reges cum exercitu interfecit libro. 6. c.10.f.86.F
iob simplex & rectus li.20.ca.1.fo.176.C
ionas propheta li.25.c.1.fo.207.A
¶isboseth rex israel li.10.c.2.fo.112.E
isaac filius abrae bonus li.1.c.16.fo.10.D
isaac senex fuit li.1.c.19.fo.11.B
israel interpretatur videns deum li.1.c.20.fo.11.H
isachar interpretatur memorans li.4.c.1.fol.60.H
iudaicus populus intelligitur per cham li.1.c.7.fol.6.H
iudex ad inquirẽdam veritatem criminis debet personaliter descendere li.1.c.14.fo.9.A
iustus non debet orare pro iniusto quod liberetur a pœna: ibidem.
iusti pauci sunt causa saluationis magni populi.ibid.
iudex quomodo muneribus corrumpitur li.1.cap19.fo.12.E
iudas patriarcha li.1.c.25.fo.14.G
iudicis corruptio per thamar intelligitur.li.1.c.25.fol.14.G
iudex iniquus per iudam patriarcham intelligitur. ibid.
iudicis correctio metas excedere non debet.libro.2.capitul. 14.fol.26.G & H
Cum iudæis amicitiam contrahere non debemus libro.2: c. 15.fol.29.A
iusti conditiones li.2.c.17.fo.33.B
iustus debet esse apertus sacerdoti per confessionem lib: 2:c: 19.fo.28.E
iustus quatuor habet affectiones li.2.ca.20.fo.41.C
iudicis mali officium li.5.c.4.fo.49.A
iubileus apud hebreos maxime erat priuilegiatus li.3.cap.16. fol.59.B
iubileus vnde dicitur.ibid.C
iudas interpretatur confessio li.4.c.1.fo.60.H
iudas machabæus cum quatuor milibus sexcentum milia de bellauit li.9.c.10.fo.103.C
iusti ex consortio malorum iniusti fiunt li.4.c.4.fol.62.E
iusti quadruplicem transitum celebrare noscuntur li.4.ca. 6. ibidem.H
iuuentutis primitias Deo offerentes luxuriando pentecostes festo comparantur li.4.c.22.fo 72.A & B
iuge sacrificium quale erat in lege fo.72.B
iusti vitia omnia expellere non possunt,sed aliqua remanẽt li.6.c.13.fol.87.B
iudith se placabilem holoferni reddit li.18.capit.6.fo.172.B
iustus plenus sapientia dicitur candelabrum ecclesiæ li. 26.c. 2.fol.208.E
iudas machabæus purificauit templum pollutum ab antiocho li.27.c.4.fo.213.B
iudas machabæus elegit sacerdotes sine macula li.27.capitu. 4.ibidem.
iudicij dies per iordanem intelligitur libro.6.capitu.2. folio. 82.G & H
iuramentum caleph magis seruauit quam legem libro.6.ca. 12.fol.86.H
iuramentum aliquando præfertur legi.li.6.ca.12.fol.87.A
iudices mali per ismaelem intelliguntur libro.22.capitulo.6. fo.185.B
iudicis status describitur li.24.c.6.fo.204.G
iulius cęsar confossus in senatu obijt libro.10. capitulo. 15. fol.117.D
iustitia diuina nemini parcit li.11.c.11.fol.135.C
iudex in omni arduo casu Deum consultorem habeat li. 4.c. 21.fol.71.A
iustus se iustum non putet li.9.c.15.fol.107.A
iulianus non permisit christianos artes liberales audire lib.9. ca.9.fo.102.H
iustus debet tria vincere li.9.c.13.fo.105.D

L

LAzarus a morte per Christum suscitatus li.31.capitul.6. fol.258.G
Laici in eodem genere peccati minus peccant quam clerici li.9.c.6.fo.100.H
lanachrum in ingressu tabernaculi erat de speculis mulierũ li.2.c.22.fo.42.H
Labium æreum quid ibidem.
Lauatoria tria erant ante tabernaculum.ibid.
Lachrymarum genera in ecclesia tria li.2.c.22.fol.43.A
Laurus li.3.c.4.fo.48.G
Lacerta immundum animal erat in lege libro. 3.capitulo.4. fol.49.B.
Lascivus stellioni comparatur.ibid.

Laban

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Bibliam

Laban promittit filiam suam iacob pro seruitio lib.1.capitul.2. fol.13.A
¶Lepra multiplex in scriptura manifestatur libr.3.capitulo. 6.fol.50.G
Lepre signa li.3.c.6 fo.51.A & B
Lepræ vestimenta li.3.ibid.B
Legem quomodo dedit Deus in monte sinai lib.2.capitu.12: fol.24.F
Lepra in capillis li.3.c.6.fo:50.G
Lepra in cute.ibidem.
Lepra in carne ibidem.
Lepra in veste ibidem.
Lepra in domo ibidem.
Lepra quomodo dicitur esse in domo moraliter exponitur li.3.c.6.fo:52.B
Lepræ apparentia vel suspicio vñ oriebat li.3.c.6.f.50. H
Lepra quomodo a sacerdote iudicabatur.ibid.
Lepra aliquando oritur in caluicio.ibid.51.A.
Leprosus in lege mandabatur extra castra ejci li.3.capitu.9. fol 51.D
Leprosi os debebat in lege veteri contegi.ibid.
Leprosi caput debebat esse mundum li.3.ca.6.ibid.
Leprosi vestimenta dissuta.ibid.
Leprosum oportebat clamare seipsum sordidum.ibi.
Lepræ macula parietibus signabatur.52.E
Leprose domus examinatio li.3.c.4.fol.ibi.F
Lepræ,genera quatuor inueniebantur.ibid.F
Lepre mundatio quomodo fiebat li.2.c.7.f.52.G
Ad leprosi mundationem requirebantur duo.libro 3.capit.7: fol.52.G
leprosus mundatus sacerdoti quid obtulit libro.3.capitul. 7. fol.53.B
leuitarum consecratio quomodo fiebat libro. 4. capitulo.5. fol.62.F
leæna bestia luxuriosa li.14.c.6.f.203.D
¶lignum vitæ li.1.c.2.fo.1 H
lignum scientiæ.ibidem.
lignum vitæ est sacra scriptura li.1.c.3.fo.30.C
lignum scientiæ est mundi scientia.ibid.
lilia significant innocentiam & castitatem libro:2.capitu.17. fol.33.B
ligurius fluxum ventris stringit li.2.c.79.fo.41.D
libamen in omni animali sacrificato offerebatur.li.3. capit.3. fol.47.B
libidinosi ioiam delectationem quærunt libro.17.capitulo. 6. fol.170.F
liber sacræ scripturæ quomodo scriptus li.23.c.2.f.188.G
lingua vnde sumit originem li.23.c.10.fo:92.G
¶Loquacitas per euam intelligitur quæ formata est de ossib. li.1.c.13.f.3.D
loth diuisus ab Abraam li.1.ca:10.fol.7.C
loth regionem circa iordanem elegit.ibid.
loth interpretatur declinans.ibid.
loth sodomitis obtulit suam sororem & filias ad satiandam libidinem li.1.c.14.fo.9.B
loth dictum fuit quod cum sorore & filiabus sodomæ ciuitate exiret li.1.ca.15.fo.9.C
loth vxor in statuam salis propter inobedientiam versa est li 1.ca.15 ibid.
loth fugit de segor ciuitate li.1.c.17 f.9.D
¶lucis primordialis materia in solem cessit libro.1. capitul.1. fol.2.G
Per lucem intelligitur maria virgo.ibid.
Per lucem quomodo factus sol iustitiæ li.1.c.1.ibi.
lux quę præcessit solem quid signat li.1.c.1.fo.2.G
lucernę septem sunt septem dona spiritussancti li.2. capit.17. fo.22.H
luxuriæ peccatum intelligitur per vitulum libr.2.capitul.23. fol.43.D
luxurię famulans conuiuijs intendit. ibi.
luxuriosus lacertę comparatur li.3.c.4.f.43.F
lumina tria sunt animæ necessaria li.2.c.19.f.36.D
luxuriosus per mulierem menstruosam intelligitur li.3.ca.8. fol.53.C
lucrum denotatur per Dan.li.4.c.1 f.61.A
luxuriosi per Amonites intelliguntur li.5.c.10.f.78.h
lunaticus quidam Christo est præsentatus libro:9.capitulo13. fol.227.B
luxuriosus per hircum fetidum intelligitur lib.24. capitul. 7. fol.205.C

M

Maria virgo quomodo per paradisum intelligitur libro 1.c 2.fo.2.h
Maria vnde dicuntur,& quomodo peccatores per mata intelliguntur li.1.c.1.f.1.D
Matrimonio copulati quomodo viuere debent li. 1.capit.23. fol.8.h
Manna de cælo pluit filijs israel li.2.c.10.22.C
Mali non continentur sub numero li.2.c.22.fo.47.A
Malum minus tolerandum est pro maiori malo vitando li.1. c.14.fol.9.A
Manna quid sit li.2.c.10.f 22.h
Manna est sacra scriptura.ibid.
Mali per superiores debent puniri li.3.ca.6.f. 50.h
Manasses obseruabat somnia li.3.c.11.fo:55.B
Maculam corporis qui habebat in lege prohibebatur non offerre panes Deo,nec accedere ad ministerium eius li.3.ca.13. fol.57.B
Mandata Dei seruans domino consecratur libr.3.capitu.17. fol.60.G
Manieres ecclesiæ Dei in lege patiebantur li. 5. ca. 10.fol.78.h
Mali homines occulta Dei prouidentia puniuntur li.6.c.10. fol.89.F
Maria virgo dicitur thronus saphireus li.23.fo.188.E
Matathias cum filijs suis viros impios percussit lib.27.cap.1. fol.211.B
Maledictio filiorum israel que fuit libro.5.c.13.fo. 81.A
Mardocheus quis fuerit li.19.cap.2.fo:176.E
Mardocheus interpretatur mala contritio li.19.c.fo.183.ibid.
Maria soror Moysi locuta est contra Moysen.li.4.ca 9.fo.66.E
Maria soror Moysi percussa est lepra.ibid.
Matthias loco iudæ electus fuit in apostolum li.33.c.1.f.260.c
Magdalenæ christus in hortulani specie appatuit lib.32.ca.7. fol.259.B
Mali sub specie boni innocentes perdere quærunt lib.29.ca. 1.fo.226.F
Maria virgo per vellus Gedeonis intelligitur.libro.7.capi.5. fol.90.C
Maria virgo per thronum Salomonis intelligitur li.11.ca.8. fol.132.G
Martyres Christi quinque habuerunt li:7.c.6.fo.92.E
Maria virgo diabolum superauit li.7.c.8.f.92.G
Manue habuit vxorem sterilem li.7.c.10.f.93.
Macharius perijt a saraceno mortuo,quis in inferno grauius puniretur li.9.c.6.f.100.h
Malorum mors magis quam bonorum est desienda li.10.c. 15. fol.117.C
Malis promissa fides non est seruanda li. 11. c.2.fo.121.D
Malus per malum punitur permittente Deo,libro.11.cap.13. fol.136.G
Manasses rex iuda li.13.c.19 f.155.D
¶Mensa quæ Christum reficit quæ li.12.c.4.fo.109.G
Mens a vita non discordet li.2.c.10.fo.41.A
Mensium duodecim descriptio & moralizatio li.34.capit.23. fol.295.A
Merhulus li.3 c.4.fo.48.G
¶Migale immundum animal erat in lege li.3.c.4,fo.49.B
Misericordia Dei magna li.25.fo.14.G
Milites præsumptuosi victoriam sibi promittunt lib.27.ca.3: fol.212 G & H
Milites antiochi regis li 27.c.5.f.214.F.
Michol fuit filia regis li.9.c.12.f.87.A
Misertus est Christus super turbam famelicam li.29.capi.12. fo.236.G
¶Moysis legem spernere non debemus li.1.c.12.f.8.G
Moyses percussit petram oreb,& egressę sunt aquę viuæ li.2. c.11.fo.23.
Moribus bonis vita concordare debet.li.2.c.20.fo.40.E
Moysi facies propter gloriam ex consortio domini cornuta videbatur li.2.c.24.fo.44.F
Moyses velamen ante faciem posuit.ibi.
Moysen manum leprosam habuisse legitur lib.2. capitulo.24 fol.44.F

Morticinium

Index

Morticinium quis comedit li.3.c.4 fo.49.A
Mortale peccatum facies indignus est ad paradisi gloriam libr. 3.cap.4.fo.49.A
Moyses quomodo aquis a matre commissus libro.2. capitulo.2. fol.17.C
Moyses cur tarde linguæ fuit.ibid.D & A
Morieus duo debet attendere libr.2.c.13.f.25.B
Moyses quadraginta diebus & noctibus ieiunauit,& quare hoc fecit libr.2.ca.16.f.29 B
Moabites repulsam ecclesiæ Dei in lege patiebantur li. 5.cap.10. fol.60.A
Mola superior quę farinam tenet , moraliter quid significat libr. 5.c.11.f.80.F
Monachi (secundum opinionem aliquorum)habuerunt originem a iudeis li.22.cap.3.f.184.E
Mors dicitur gladius libr.23.c.10.f.192.G
Mors dicitur ferox vrsa libr.24.c 6.f.204.E
Moab rex vidit ciuitatem suam a tribus regibus Impugnari libr. 12.cap.3.fo:145.
Modestia per columbam intelligitur li.4.cap.22.f.71.C
Mors apostolorum valde profuit nobis libro:33.c.12.f.265.B
Mortuos tres Christus suscitauit libr.31.c.5.f.249.D
¶Murmuratio est magnum crimen libr.4.c.9.fo.64.F
Murmurantem populum dominus delere voluit libr.4.capi.15. folio.75.A
Murmurantes contra Moysen incendium passi sunt libr.4.c.13. folio.65.D
Pro murmure dominus misit populum ignitos serpentes libr.4. cap.18.fo.69.B
Mundus dicitur Iudas proditor li.30.cap.5.fo.246.G
Mundana prosperitas probat hominem libr.7.f.6.c.91.C
Mundi letitia facit animam peccatricem libr.7.c.9 f.93.C
Mundus per labes ciuitatem intelligitur libro. 9 capitulo. 8. folio.1 1.D
Mundus per appollonium qui interpretatur mirabilis,intelligitur.libr.27 ca.3 fo.212.F
Mulier facta est de viri latere,& moraliter quid significat libr. 1.c.3.fo.3.C
Mundus candida ostendit li:1.c.21.f.13.A
Mundi prosperitas per quam intelligitur li.2.c.4 f.19.B
Mulier ornata vagari delectatur li.2.c.13.fo.16.E
Mulieres vagantes includi debent.ibid.
Mundus quis iudicari debet li.3 c.4.f.48.E
Mustella immundum animal erat in lege libro. 3. capitulo.4. fol.49.B
Mundus diuius dicitur li.1.c.35.f.14.G
Mulierum fallacia describitur li.1.c.25.f.14.H
Mundi rector per regem æg ypti intelligitur libro. 2. capitulo. 1.fol.97.C
Mulier mala dicitur fouea li.2.c.15.fo.29.E
Mulier quæ peperit,immunda erat septem diebus lib.3.capitul. 5.fol.50.F
Mundus dicitur leprosa domus li.3.c.6.fo.52.b
Mulier in lege veteri non poterat votum facere lib.4.capitu.23. fol.72.C
Munaus habet tria genera serpentum, quid moraliter significat li.5.c.2.fol.74.G
Mulieres viros regentes describuntur li.5.c.9.fo,78.E
Mulieres perfidæ signum pedis supra caput pro ornatu portât. ibidem.
Mundus comparatur lunæ li.6.c.5 f.84.G
Mundus comparatur statuę li.24.c.2.f.200.F
Mundi rectores per Nabuchodonosor regem intelliguntur lib. 23.c.3.fol 200.G
Mundus dicitur babylon li.24.c.5 fo.203.A
mundi fluxibilitas intelligitur per iordanem fluuium li 6. ca.2. fol.82.H
Mundus intelligitur per ebron li.6.c.12.fol.86.H

O

NAchar ciuitas li.1.c.18.f.10.H
Nabuchodonosor regis imperium quale erat li.18.capit.1. fol 171.A
Nabuchodonosor solus Deus haberi in terris optauit li.18.ca.2. fol.171.C & D
Nazarei qui,& eorum religio li.4.c.4.fo.61.D
Nabuchodonosor subiugauit hierusalem li.24.c.1 f.199.B
Nabuchodonosor fuit bestia sine sensu li.24.ca.4.fol.202.F
Nathan propheta li.11.c.1.f.121.B
Naaman leprosus ab Heliseo curatus li 12.c.6.f.148.E
Nabuzardan princeps li.12.c.22.f:157.A
¶Neomenia li.4.c.22.f.71.C
Neomeniam quando celebramus.ibi.D
Neptalim ciuitas li.17.c.6.f.87.C
¶Nichanor dux antiochi li.27.c.4.f.213.A
¶Noe emisit coiumbam de arca li.1 c.6.f.5.D
Noe moraliter est Deus pater.ibid.
noe fuit agricola li.1.c.7.f:6.F
noe fuit inebriatus vino.ibidem.
noe decimus ab Adam,Christum significat li.1.c.7.f.6.G
noe vinea est domus Israel.ibidem.
noctua li.3.c.4.f.48.G
nouitates diligentes celebrant neomeniam li 4.c.22.fo.71.D
¶nubes quæ præcedebat filios Israel in deserto facta erat ad modum columnæ li.2.c.15.fo.21.A & B
numulari sedebant in circuitu templi salomonis libr.11,capi.16. fol 128.B

O

OBstinatus crocodilo comparatur li.5.c.4.f.49.B
Obedientia per vitulum intelligitur li.4.c.22.f.71.C
Obstinati peccatores quomodo fieri debeant libr.33.cap. 18.fol.243.C
Ochozias rex Israel li.12.c.1.fo.143.C
Occisio hominis cum calu & sine deliberatione,magis debet esse diuinæ prouidentiæ ascribendum quam maliciæ occidentis. li.2.c.13.fo:25.D
Occidere seipsum antiquitus virtuosius reputabatur,quamaliu li.28.c.8.fol.225.A
Officiales principum & regum per Christi milites crucifixores intelliguntur li.30.c.5.fo.246.G
Officiales auari per quid intelliguntur li.1.c.28.f.15.C
Officiales per virgam Aaron intelliguntur.libro. 2. capitulo. 3: fol.18.H
Officiales principum dicuntur leones libro 32. capitulo. 9: fol 192.E
Og rex amorreorum libro.4.c.19.fo.69.D
Oleum in sacra scriptura denotat elemosynam lib.2.capitul.19. fol.39.C
Onychinus imagines more speculi repræsentant lib.2.capi.20. fol.41.D
Onias summus sacerdos li.28.fo.225.A
Onias interpretatur merens domino li.28.c.3.fo.225.B
Opera quæ vera intentione non fiunt,durate non possunt lib. 33.c.4.fo.261.C
Ophni filius heli li.9.c.2.fo:98.F
Operatio bona per manum intelligitur libro. 2. capitulo .2. fol.18.G
Opera bona debent ad laudem Dei ordinari libro.2.capitul. 14 fol.27.A
Opera bona quæ ex vana gloria fiunt,sunt primogenita asinina ibidem.B
Opus bonum mala intentione factum,Deo non placet.ibidem:
Opera nostra non debent diuina gratia digna iudicari li.3.ca: 14.fo.59.A
Oppressoris puellarum pœna li.5.c.9.fo.78.G
Operarius dignus mercede li.5.c.12.fo.81.A
Opera plus sunt consideranda quam verba libro.29.capitul.16. fol 239.B
Oratione Moyses amaritudinem aquæ in dulcedinem mutauit li.2.c 9.fo.23.F
Oratio prælati proficit subditis li.2:c.11:fo.24.E & f
Oratio iusti multum valet.ibid.
Oratio intelligitur per incensum li:2.c.22.43.B
Originale peccatum per Adam transmissum libro.3.capitul. 4: fol.49.C
Oratione ad Deum clamare debemus libro.5.capitulo.1.folio: 78.G
Oratione Esaias multa impetrauit lib.21 c.1.fo.181.D
Oratione hieremias aspides fugauit li.22.c.7 fo.185.C
Oratio vnius boni est causa salutis multorum lib.33.capitu.18. fo.267.
Orationibus sanctus Gregorius paganum ab inferno suscitauit li.33.c.7.fo.262.F

Oratio

Oratio eſt ad fidem manuductiua li.33.c.6.f.262.a
Oratio deum placat li.9.c.12.f.105.b
Oratione helias ignem de cœlo protulit libro.ii. capitulo: 15. fo.138.b
Orationis magna eſt efficacia li.12.c.18.f.155.b
Os dicitur immundum, ſi non per loquendi moderatiam &c li gatum li.44.c 16.f.3.b
Oſia lepra percuſſus in facie li.3.c.6.f.51.b
Othoniel frater caleph li.6 c.12.f.88.h
Ozias multa bona fecit li.13.c.6.f.159.b
Ozias lepra percuſſus ibid.

P

Paradiſus quid ſit.c.2.fo.2.H
Paradiſi fons,& quomodo in quatuor flumina diuiditur li.1. c.2.f.2.H
pauperes vbique crudelitatem inueniunt li.2.c.4.f.19.B
paradiſus per ieſsen terram intelligitur li.2.c.5.f.20.E
paſſio chriſti moraliter deſcribitur li.2.c.6.f.20.f
Patres noui ac veteris teſtamenti tres fuerunt lib. 2.capitul.17. fol.33.a
Patres veteris teſtamenti fuerunt diuinæ legis ſuſtentatores li: 2.c.18 fo.16.G
Paxilli in tabernaculo neceſſarii li.2.c.19 fo.39.b
Partus cum libidine concipitur & in immundicia naſcitur li.3: c.5.fo.50.g
in paſſionis memoria conſiſtit vita animæ li.3.c.30.fo.55.2
pauperibus eſt tribuendum li.4.c.11.fo.56.c
Patri maledicens morti adiudicatus fuit li.3.ca.12.fo.56.f
Panum tria genera apud iudeos li.3.c.14.f 57.d
Panes propoſitionis.ibidem.
Panes oblati populo.f.58.e
Paſchatis celebratio in lege quomodo fiebat libro.4.capitulo.6. fol.62.h
Paſchæ feſtum quadruplex celebratum apud antiquos li.4.c. 6. ibidem.
Paſcha in egypto ibid.
Paſcha in deſerto.ibid.
Paſcha in galgalis.ibid.
Paſcha in hierusalem.ibid.
pax a filijs iſrael ciuitati impugnandæ dabatur lib.5. capitul. 7. fol.77.e
Panes quinque hordacei vetus teſtamentum ſignificant lib. 29: c.10.fo.234 G
In paradiſo offeruntur varia genera perſonarum li.4.capi.22. fol.1.c
Patientia per manaſſen intelligitur li.4.c.1.f.61.A
paſcha quando celebramus li. 4.c.22.f.71.d
Pauper ad diuitias aſcendens filius iſrael comparatur li.5.c. 10. fo.79.a
Paupertatis ſtatus per partem aquilonis frigidam intelligitur li. 23.c.20.fo.198.
Pathmos inſula li.34 c.1.f.268.E
Paulus in ſeditione fuit captus li.33.c.16.f.226.b
Paulus demones ab obſeſſis corporibus expellebat li.33.ca.14. fol.265.d
Paulus circuncidit Timotheum li.33.c.12.f.164.H
Paulus claudum pedibus ex vtero matris ſanauit li.33.capi.10. fol.ibid.f
Paulus apertis oculis ad terram proſtratus nihil vidit li.33.c.7. fol.262.G
Pauli converſio mirabilis.ibide
Paraliticus a chriſto ſanatus li. 31.c.4.fol.249.a
¶pæna vnius terror multorum li 4.c.13.fo.60.g
Perfectus vir plus debet facere quam promittere li.4.capitu.14. folio.67.c
Pœnitentia per aquam expiationis in lege intelligitur li.4.c.16: fol.67.D
Pœnitentia moritur in proſperitate humana libr.4. capitul.17. fol.68.G
Pœnitentia proſperitatis interficit.ibid.
Peccator publicus publice debet culpari li.4.c.20.f.70.G
Pœnitentia per hircum intelligitur li.4.c.22.
Peccator quo ipſe peccat,punietur li.11.c.13.f 136.H
Peccatores dicuntur putei abyſſi li.34.c.10.fo.276.G
perfecti fiunt mortui li.34.c.1.fo.268.c
Petrus captus ab herode li.33.c.9.f.263.c
Petrus claudum in nomine ieſu ſanauit li.33.c.3.f.192.b
Peccator mortuus quomodo ſeipſum reſuſcitare debeat li. 12. c.4.fo.147.c
Pentecoſtes die apoſtoli erant congregati in vnum li:33.ca. 2: fol.290.H
Peccator per contritionem mortis ſuſcitatur.li.32.capitulo. 6. fo.258.h
Pecuniæ obediunt omnia li.29.c.20.fo.144.G
Peccatores ſunt ſurdi & muti li.30.c.2.fo.245.A
Peccatum facit hominem ſurdum li.30.c.2.f.245.B
Peccator obſtinatus & cæcus facere quid debeat li.30.capitu.4. fol.246.c
Peccatorum animus per paraliticum intelligitur li.31.capitu.4: fo.249.a
Peccator eſt ſterilis ficulnea li.31.ca.6.fo.250.H
Peccatorum ſocietatem viri ſancti abhorrere non debent libr. 29.c.6.f.231.
Peccator debilis & cæcus per ſamſonem datur intelligi li.7.c.14. fol.96.f
Peccatum iuxta conſcientiam ſtare non poteſt li.9. capitulo.4: fol.99.c
Peccatores indigni ſacramenta tãgere nõ debent li.9.c.5.f.99.d
Peccata omnia ad tria vitia capitalia reducuntur libro.9.capi.9 fol.103.a
Peccator poſt pœnitentiam non cito deo aſſociatur li.10. ca.11. fol.115.c
peccator per adam & eam intelligitur li.1.c.3.fo.4.f
Peccator veniam non petens,ſed ſe excuſans,gloriam paradiſi non intrabit li.1.c.3.ibid.
Perſona ſimplex per columbam intelligitur li.1.c.6.f.5.d
Peccanti prælatus miſericordiam concedere debet lib. 1. cap.6. fol.7.D
Peccati contra naturam cæcitas li.1.c.14.fol.9.b
Pœnitens facere quid debeat li.1 c.15.f.9.c
Peccator per gratiam Dei & Mariam virginem a mundi fluuio liberatur li.2.c.1.f.17.D
Pœnitens per Moyſen intelligitur li.2.c.1.fo.17.a
Perſonæ iuſtæ terrena miniſtrantes crudeles aliquando efficiun tur li.2.c.2.fo.18.F
pœnitentis converſio li.2.ca.2.fo.18.f
Pœnitentis ſacrificium li.2.c.4.fo.19.c
Peccatores per ægyptios intelliguntur li.2.c.5.fo.19.D
Peccatores debent mortis æternæ ſubire periculum li. 2.capi.6. fol.20.f
Peccatores ſanguinis Chriſti immemores non ſaluantur. ibidẽ.
Peccator ad pœnitentiam converſus debet ſe a ſtrepitu mundi cauere li.2.c.7.fo.21.G
peccata ſubiugant animas hominum li.2.c.8.f.21.D
Peccatori via pœnitentię dura li.2.c.9.fol.22.f
Peccatum debet abſcondi,ne malum exemplum pariat lib.2,ca: 13.fol.26.E
Peccata ſpiritualia quæ li.2.c.15.fol.28.H
Pœnitentia per lauatorium tabernaculi denotatur li.2.capi.22. fol.42.H
Perſona quæ domino vult offerri,in tria debet diuidi li.3.c.20. fol.45.d
Perſeuerantia per caudam intelligitur li.3.c. 2.ibid.
Pellis eſt ſcientia temporalis li.3.c.2.f.46.h
peccati redemptio quomodo debet fieri li.3.c.2.f.46.F
Pœnitens magis debet timere tormenta quam ſpirare præmia li.3.c.2.f.46.H
Pœnitentis oblatio li.3.c.3.f.47.C
Pennulæ piſcis denotant virtutem contemplationis li.3.capi.4. fo.48.E
Peccatores ſunt in duplici differentia li.3.c.4.f.48.f
Peccator eſt animal immundum li.3.c.4.f.48.F
Pœnitentia debet correſpondere delicto li.3.c.5.fo.50.G
Peccatores cæteris ſe præferunt li.3.c.6.f.50.H
Peccatum eſt macula qua homo corrumpitur li.3.c.6.f.51.F
Peccator debet a conſortio hominum ſeparari.52.E
Peccator immundus a peccatis debet ſibiipſi timere ne ſe præ- ſumat li.3.c.7.fo.53.E
Pœnitentem iuſtum tria debent concomitare libr.4.capitul.9. fol.54.H
Peccator dicitur peregrinus & pauper li 3.c.11.fo.56.E
pœnitentes debent eſſe humiles,& comparantur gabaonitis lib. 6.c.9.f.88.E
Pentecoſtes feſtũ per annũ iubileum intelligitur li.3.c.14:f.59.c

Perſeuerantia ſanctitatem augmentant li.4.c.4:f.62.a
Perfectorum vita qualis debeat eſſe li.4.c.5.f.62.G
Perfectorum requies vbi & quando.ibid.
Pœnitentia tarda comparatur feſto propitiationis li.4:capitu.22. fol.72.B
Peccatoris mortem Deus non petit li.5.c.7.f.77.E
Pœnitentia eſt ſicut farina li.6.c.4.f.84.E
Peccatum vnius eſt aliquando ruina multorum libro.6.capi,6 fol.85.A
Peccatori magnum clementiæ ſignum oſtenditur quando virga correctionis ad eum extenditur li.19.c.4.f.177.D
Perfectus vir intelligitur per Iob li.20.c.1.f.179.C
Perfecti dicuntur arare in agro ſcripturarum libr.20. capitul.1. fol.180.H
Pœnitens quatuor conſiderare debet libro. 23. capitulo. 16: fol.196.H
Peccator per Iob intelligitur li.20.c.2.f.181.c
Peccator per hieremiam intelligitur li.22.c.5.f.184.h
Peccator per ſpem pœnitentiæ futuræ in ſternum defertur libr. 23.ca.6.fol.191.d
Peccator beſtia ſit li.24.c.4.f.202.e
¶Piſces qui li.1.c.1.fo.2.g
Pincerna pharaonis li.1.c.27.f.15.a
Piſtor pharaonis.ibid.
Piſcis pinnas & ſquamas qui non habebat immundus erat in le ge li.3.c.4.f.48.e
¶Phariſeus contemnebat publicanum li.33.c.8.f.263.b
Pharao rex ægypti li.2.c.20.fol.156.e
Plinius philoſophus a fauilla ardentis montis conſumptus lib. 10.c.15.fo.117.d
Phinees filius heli ſacerdotis li.9.c.2.f.98.f
Philiſtei erant idolatræ li.9.c.6.f.100.f
Philoſophia eſt vtilis eccleſiæ li.2.c.8.f.22.E
Pharaonis regis mandatum li.2.c.1.fo.17.c
Phialæ quid li.2.c.17.f.32.E
Phaſe eſt tranſitus domini li.4.c.6.fo.62.H
Phereſeus li.5.c.1.f.74.f
Philoſophica ſcientia non eſt ex toto repudianda libr.6: cap.5. fol.84.H
Philoſophica diſciplina intelligitur per ciuitatem capiendam li. 5.cap.7.f.76.h
¶Poteſtas hominis in paradiſo li.1.c.3 fo.3.B
Populus deo non ſeruiens demonibus committitur li.4.cap.19. f.1.69.b
Populus iudaicus intelligitur per vellus gedeonis li.7.capitul.5. fol.90.h
populus iudaicus a fide incarnationis fugitiuus libro.2.cap.2. fol.18.E
Populus debet ſe bono prælato conformare li.2.c.7.f.21.b
populus prælatum ſequitur li.2.c.7.f.21.g
Populus fidelium debet peccatorum conſortia fugere.ibi.
Pontifex ſummus periculum incurrebat,ſi ſonus non audiretur in tabernaculo cum intrabat li.2.c.20.fo.40.g
Pontifex ſummus habebat tria ſpecialia ornamenta ibidem.
porphyrio li.3.c.4.f.48.g
populus quomodo in veteri lege a peccatis expiabatur li.3.ca. 9.fol.53.d
pomorum germina ſunt bonorum initia lib.3.c.11.fo.56.c
pollutus immundus non debet ad ſacramentum accedere li. 4. c.6.fol.62.h
populi ſeptem de terra promiſſionis ex præcepto domini fue- runt electi li.5.c.1.f.74.c
pollutio nocturna repulſam extra caſtra patiebatur li.5. cap.10: fol.79.a
populus iudæorum per Thobiam intelligitur libr.17.c.3.f.168.F
¶princeps intelligitur allegorice per adam libro.1. capitulo. 3. fol.3.d
prælatus dicitur angelus cui committitur eccleſia libro.1.c.2.3: fol.4.c
prælatus debet habere gladium ſeueræ iuſticiæ.ibi.g
prælatus delinquentem ex charitate corrigere debet.ibid.
prelatus malus per noe intelligitur li 1 c.7.f 6.f
prælatorum ſcelera ſubditi tegant li.1.c.5.f.6.g
prælatus intelligitur per ſaram vxorem abrahæ li.1.c.12.f.8.E
prælatus quomodo virtute etelcere debet li.1.c.9 f.7.d
prelatus indoctus per iſaac ſenem intelligitur lib.1.capitulo.19. fol.11.c
promiſſa non reddent ea per laban intelliguntur li.1c.21.f.13.a
prouidentia Dei diuerſos occultos modos habet ſua opera faciẽ di li.1.c.14.f.14.f
prælatus quomodo cognoſcere debet ſubditos ſuos li.1. ca. 29. fol.16.c
proſperitas a mundo datur li.1.c.30.f.16.g
principes mali intelliguntur per regem ægypti lib.2.capitul. 2. fol.16.H
principum malorum regimen deſcribitur.ibid.
prælati mali eccleſiæ per obſtetrices ægypti intelliguntur libro. 2.c.1.ibidem
primogenita filiorum Iſrael Deus intacta dimiſit li.2.capitul. 6: fol.20.f
prelatus intelligitur per nubem quæ præcedebat filios Iſrael in deſerto li.2.c.7.fo.21.b
Proſperitas mundi per mare rubrum intelligitur libro.2.c. 8. fol.21.d
Prouidentia Dei occulta mutat voluntatem hominis li.2.ca.8: fol.22.E
Primogenita noſtra ſunt bona opera li.2.c.14.f.27.b
Primogenita omnium animalium præcepit offerri deus.ibide.a
Prælati debent ſe deo offerre per bona opera & exempla li.2.c 14.ibi.
Prælati mali ſunt in eccleſia tolerandi,ne eccleſia miniſtris vi- duetur li.2.ca.15.f. 28.H
Præmium eſſentiale eſt quatuor digitorum , & habet quatuor genera principalia præmiorum li.2.c.17.f.31.g
Prædicatoris correctio qualis debeat eſſe libro. 2.capitulo. 17. fol.30.f.
Princeps malus intelligitur per altare holocauſtorum li.2.c.19. fol.37.d
prædeſtinatio intelligitur in ſcriptura per numerum quando in veteri lege populum numerari contingebat li.2.capit.22. fol.43.a
prælatorum bonorum abſentia reddit ſubditos ad peccandum procliuos li.2.c.23.f.43.d
prædicatores nulli omnino parcere debent libro.2.capitulo.23. fol.44.c
proditio per lepram ſignificatur li.3.c.6.f.52.e
prælatus debet eſſe Deo dicatus li.3.c.9.fo.54.F
proditoria falſitas intelligitur per veſtem lana & tela contextã li.3.c.11.fo.55.D
prælatus eſt pater noſter li.12.fo.56.g
prædicatio procedit a vita & doctrina li.3.c.14.fo.58.H
prædicator eſt tuba li.4.c.7.fo.63.a
prælatus de ſua patria eligi debet,ſi ſufficiens inuenitur li.5. c. 5.fol 75 c
prælatus tria debet fugere.ibid.
prælatus tria debet facere.76.e
prophetæ prophetizans non miſſus a deo interfici iubebatur li. 5.c.6.fo:76.e
prædicator comparatur Ioſuę li.6:c.9.f.86.f
præmium iuſtorum quandoque differtur li.19.c.5.fo.128.g
prudens debet habere veritatem li.4.c.1 f.60.h
proſperitates mundi dicuntur maledictę li.4.c.3.f.61.c
propitiationis feſtum li.4.c.22.f.71.d
prælati multi ſubditis reguntur li.5.c.9.fo.78.e
princeps mundi per holofernem intelligitur libro.18.capitu.7. fol.173.
prælati duplici monitione debent vti li.19.c.4.fo.177.d
prælatus debet habere conditiones Iob li.2.c.1.f.179.d
principes tria genera perſonarum in amorem rapiunt li.20.c.1. fol.180.h
proſperitas mundana comparatur baculo harundineo li.23.c. 14.fo.195.c
principes mali ſunt vrſo ſimiles li.24.c.6.f.204.e
proditores aliquando occupant dignitates aliorum li.27.ca.15. fo.219.B
ptolemeus traditor diabolum ſignificat li.27.c.14.f.220.H
ptolemeus rex ægypti li.27.c.1.fo.209.B
¶purificatio mulieris li.3.c.5.f.50.e
purificatio pro partu fœmineo plus temporis requirebat quam pro puero maſculo.ibid.

R

Ratio intelligitur per Adam li.1.c.3.f.4.c
Rang terram ægypti occupauerunt li.21.c.4.f.19.b
Raptor occultus eſt peior publico li.12.c.14.fol.56.c

Universidad de Navarra
Biblioteca

Rationale iudicij quid li.2.c.20.f.41.B
Raab meretrix li.9.c.1.f.82.B
Ramothaim vna dictio est secundum hieronymum & nomen ci uitatis li.9 c.1.f.97.C
Religiosorum animus li.1.c.15.f.9.C
Religiosorum status li.1.c.15.ibi.
Rebecca li.1.c.18 f.10.H
Religiosorum penitentia li.2.c.2.f.18 f
Religio per desertum intelligitur li.2.c.4.f.10.c
Religio debet esse sanctuarium sanctitatis li.2.c.19 f. 29.a
Religiosi semper habent aduersarios li.20.c.1.f.180.F
Rechabitæ fuerunt quædam familiæ iudæorum li.22. capitu. 3: fol.183.B
Religiosus bonus aliquando superbus creditur lib.2:capitu. 4. fol.48.G
Reptile super terram abominabile erat in lege li.3.capitulo.4. fol.49.D
Religiosi debent obedientię subdi li.3.c.9.f.54.F
Religiosi nullum defectum debent habere libro 3. capitulo.14. fol.58.H
Religiosi per nazareos intelliguntur li.4.c. f.62.H
Religiosi non debent vinum delicatum bibere. ibid.
Rex nullus in capione indiæ insula eligebatur pater li.5.cap.5. fol.75.D
Reges non debent vagari 76.E
Religionis status per iordanem fluuium interpretatur li.6.c.2. fol 82.G
Regis primi scilicet Christi, prima vxor fuit synagoga li.19.c.1. fol.175.C
Recidiuum hominis li.1.c.15 fo.9.C
Religiosi intelliguntur per populum qui exierat de ægypto ad terram promissionis li.4.c.8 f.63.C
Reges super populum ex ira Dei venerunt libro.9.capitulo. 9. fol.102.F
Rex quidam pro filio suo in adulterio comprehenso sibi vnum oculum, & filio alterum eruj fecit li.9.c.10.fo.104.E
Romani quamuis bello victi, sed certare bello non cessantes, si naliter triumphabant li.11.c.17.fo.122.B
Romulus fratrem occidit propter edicti transgressum li.4.ca 12. fol.65.c
Romanorum potentia describitur li.27.c 9.fo.217.B
Rubeo ardenti dominus Moysi apparuit li.2.c.1.f.17.B
Ruben interpretatur videns filium li.4.c.1.f.60.H
Ruth mulier alienigena, viro israelitico fuit nupta li.8. capit. 1. fo.97.B.

S

Sabbatum li.4.c.11.fo.71.
Sabbatum qñ celebramus moraliter Ibi dem.D.
Sabbatum significat requiē mortis. lib.2.c.10.fo.23. C.
Sacerdotes in lege iudicium populo dederunt. lib.5.c.5.fo.75.C
Sacerdotum consilia non accipiens in negocijs emergentibus, interficit in lege mandabatur.ibid.
Sacerdotibus est obediendum.ibid.
Sara filia raguelis li.27.c 6.f.170.F
Sacerdos sanctam debet habere conuersationem li.24.capi-18. fol.179.c
Sacra scriptura significatur propriè per manna lib.6.capitu. 4. fol.83.D
Sacerdos debet habere scripturam & bonorum operum opulen tiam li.6.c.7.fo.85.c
Sabei interpretantur eloquentes li.10.c.1.f.180.H
Sapientes mundi habent cor altum li.23.c.12.f.184.F
Sara vxor abrahæ li.1.c.10.f.7.d
Sacrę scripturæ difficultas li.1.c.20.f.12.G
Sacræ scripturæ mentem frequentare nemo dignus, nisi cuius castitas est probata li.2.c.12 f.24.G
Sacræ scripturæ commendario li.2.c.17.f.29.d
Sacerdotes debent esse aurei per sanctitatem libro.2.capitul.17. fol.83.c
Saga asperam pænitentiam significans li.20.c.18.f.235.a
Sacerdotio si qui fungi volunt probari debent. lib.2.capitu.20. fol.39.D
Sacerdotes minores in veteri lege quatuor ornamentis vtebantur.li.2 c.20.f.40.E
Sacerdotes debent habere fæminalia linea quid significat li.2.c: 20.ibidem.
Sacerdotes debent habere tunicam lineam, quid significat. ibi.F
Sacerdos debet habere balteum, quid significat.ibidem.G
Sacerdotes debent habere quatuor ornamenta moraliter descri bitur.ibidem.
Sacerdos summus multa habebat ornamenta.ibidem.
Sacerdos summus anabarchus dicitur.ibid.
Sacerdos dicitur habere scientiam & patientiam li.1.capit.20. fol.41.A
Sacerdos debet habere memoriam sanctorum patrum.ibidem:
Sacerdos debet habere suorum subditorum memoriam.ibid.
Saphirus ossa clausa aperit li.2.c.20.fo.41.d
Satisfactio per saphirum intelligitur.ibi:
Stabilitas per achatem intelligitur.ibid.
Sacerdotes quomodo consecrati ex præcepto domini.fol.42.E
Sacerdotum consecratio qualis erat in lege veteri li.2.capi.21. ibidem.
Sacerdotes quomodo debent consecrari domino, & quid habe re debeant.ibid.
Sacerdotis oblatio ad altare thymiamatis quę fuit.li.2.capi-22. fol.42.G
Sacerdotes sacrificia oblaturi, manus & pedes ante tabernaculū lauabant li.2.c.32.f.42.H
Sacra scriptura significatur per labium æneum.ibid.
Sacerdotes in veteri lege per Moysen præcepto domini vnctio nis oleum acceperunt li.20.c.22 f.43.a
Sacerdos pro peccato confitentis debet intercedere per oratio nes li.3.c.1.fo.46.a
Sacrificia votiua quomodo diuidebantur libro. 3. capitulo. 2. fol.45.C
Sacerdos peccatorem conuertens temporalia accipere debet.li. 3 c.2.fo.46.E & F
Sacerdotis peccatoris immolatio.ibi.F
Sacerdotis peccatum facilter a populo trahitur in exemplum li.3.capit.2.f.46.G
Sacerdos tenetur legem Dei scire li.3.c.20.f.46.G
Sapientia per barbam intelligitur li.3.c.6.fo.51.B
Sacrificium magnum fiebat in festo expiationis li.3. capitul.9. fol.53.D
Sacerdos sacra docens debet habere memoriam martyrum li. 3.c.9 fol.54.G
Sacra scriptura comparatur fontibus li.3.c.4.f.50.E
Sacramentorum virtus dependet a Deo.ibi.
Sanguis Christi propitiatio nostra li.3.c.9.f.54.E
Sanguis quis prohibitus in lege li.[illegible].c.10.f.55.a
Sacerdoti in lege mortuum tangere prohibebatur li.3.capi.13. fol.16.G
Sacerdotem non accipere scortum, præceptum erat in lege li.3. c.13.fol.56.H
Sacerdotis officium ex præcepto quale erat in lege.li.3.capit.13. fol.57.A
Sacerdos & verbo & exemplo debet populum ducere.56. H
Sacerdotes debent sanctitatem moribus obseruare.ibi.
Sacerdos non debet publica officia petere li.3.c.13.f. 57.B
Sacerdos non debet commiscere stirpem generis sui cum vulgo gentis suæ.ibid.
Sacerdotem impedientia li.3.c.13 fo.57.C
Sacerdotis filia in lege alteri nupta populo, non poterat come dere de sanctificatis li.3.c.14.f.58.E
Sacrificium ex voto debet esse sine macula li.3.c.14.f.58.G
Sacerdotes onera ecclesiæ propris humeris debent portare li: 4.c.2.fo.61.B
Sacerdotes vnde dicuntur.ibid.
Sabbato quidam ligna in lege colligebat, & carcere inclusus li. 14.c.12.fo.65.B
Sabbatum violans lapidibus opprimebatur.ibid:
Sabbata non custodiens, punietur.ibid.
Sabbatum est laus religionis.ibid.
Sacerdotium multi in lege ambiebant li.4.c.13.f.65.D
Sacerdotium iustitia quomodo probari debet lib. 4.capitulo.14. fol.67.A
Sacrificium vaccæ rufæ li.4.c.17.fo.67.D
Sacerdotes aliquando alios mundos faciunt seipsos immundos reddentes li.4.c.16.f.68.a
Salphaad mortuus est in deserto li.4.c.21.f.70.H
Sacrificia in veteri lege quæ fuerunt li.4.c.22.f.71.C
Sacramentorum ministratio non debet pro muneribus fieri li. 12.c.6.fol 148.G
Sagar cum vomere sexcentos homines interfecit li 7.c.2.f.88.g

Sacrificium

Sacrificium gedeonis quale erat li.7.c.5.fo.98.E
Samson leonem occidit li.7.c.10.fo.93.C
Samson leonem manibus lacerauit li.7.c.11.f.93.D
Samson mandibula asini mille viros interfecit libro.7.capitu.12. fol.94.F & G
Samson per dasilam deceptus li.7.c.14.fo.95.D
Samson a muliere deceptus, hostibus est traditus.ibi.D
Samson plurimos moriens quam viuens occidit.f.96.F
Saul per samuelem in regem vnctus li.9.c.7.fo..101.A
Saul arreptus a diabolo intrauit li.9.c.14.f.106.G
Saul vulneratus se occidi popposcit ab armigero suo li.9.cap. 24. fo.110.G
Sadoch sacerdos li.11.c.1.fo.121.A
Salomon diuitijs & sapientia præditus li.11.c.3.f.122.G
Salomon tres personas occidit li.11.c.2.f.122.F
Salomonis iudicium quod dedit duabus meretricibus li.11. c. 3. fo.122.G
Salomon duodecim habuit duces qui cibaria mensę ministrabāt li.11.c.4.fo.123.C
Salomon ædificauit domum domini septem annis li.11.capi. 6. fol.131.A
Salomon ædificauit quatuor domos.ibid.
Salomon super omnes reges terræ magnificatus libr.11.capit.7. fol.131.C
Salomonem vniuersa terra desiderabat videre lib.11.capitul.8. fo.131.C & 132.E
Salomon fecit thronum de ebore.ibi.132.G
Salomonis ciuitas scutis aureis munita erat li.11.c.8.f.133.B
Salomonem mulieres seduxerunt li.11.c.9.f. 133.D
¶Sciētia gentium in bonis moribus est seruanda li.5.c.7.f. 76.h
Scientia ecclesiæ designatur per pluuiam li.5.c.14.fo.81.C & D
Scala iacob li.1.c.20.fo.11.F
Scala iacob est beata virgo.ibid.G
Scala iacob est crux Christi.ibid.
Scriptura sacra dicitur mons li.2.c.12.fo.24.G
Scripturam sacram non debet senex subditus per scrupulosam indaginem tangere li.2.c.12.f.24.G
Scientia mundi significatur per aquam li.2.c.23.fo.44.E
Scientiæ subtilitas intelligitur per capillos li.3.c.6.f.50.H
Scientiæ seculares sunt panes alienigenæ li.3.c.14.f.58.G
Scientia intelligitur per ruben li.4.c.1 f.60.H
¶ Senectutis opera debent esse meliora li.4.c.22.f. 72.B
Serpentum tria genera filij israel in deserto inuenerunt li. 5. c. 2.fol.74.G
Seruitus anno septimo remittebatur li.5.c.3.fo.74.H
Seruitus aliorum peorum morte punitur li.5.c.5.f.75. C
Seculares qui religiosos ad peccādū trahunt punientur li. 27.H
Serpens decepit primos parentes li.1.c.3.f.3.D
Septenarius numerus quid denotat li.1.ca.28.f.15.C
Semine qui fluebat, immundus erat in lege li.3.c.8.f.53.C
Seueritas per gad intelligitur li.4.c.1.f.56.A
Seon rex amorreorum li.4.c.19 f.69.D
Seruorum duo genera constituit dominus li.31.c.5.f.249. D
Sedechias cęcus in babyloncm ductus li.12.c.22.f.157.A
Sæculares ecclesiastica officia exercentes peccant li.7.capitul. 7. fol.92.F
Seneca ab aperrione venæ in balneo defecit li.10.c.15.fo. 117.D
Sennacherib rex assyriorum li.12.c.18.f.155.B
¶Simoniaci per spurios intelliguntur li.5.c.10.f.78.H
Simoniacus clericus achan comparatur li.6.c.6.f.85.a
Simonia principes modernos infatuat li.18.c.7.f.174.E
Simon summus sacerdos li.27.c.24.fo.220.G
Simplices homines per oues intelliguntur li.1.c.22.f.13.C
Sichem.ibidem.
Simplicem hominem a bono opere seducens, eo in foro conscię tiæ satisfacere debet li.2.c.13.fo.26.E
Siculus viginti obolos habet li.2.c.12 fo.43.A
Synagogę peccatricis immolatio ostenditur li.3.capit. 2.f.46.G
Signa siue maculæ, quæ hominem reddebant indignum mini sterio sacerdotalis officii sunt tredecim li.30.c.14.f. 57.C
Sila trulus est in carcerem li.33.c.12.f.265.E
Simon magus inuidebat apostolis propter miracula lib.33.c. 6. fo.262.E
Simon leprosus suscepit Christum in domum suam li.29. c. 18: fo.243.A
Simonis leprosi socrus magnis tenebatur febribus, & a Christo sanata li.29.c.5.fo.229.C
Similes similibus associantur li.29.c.6.f.23.C
Synagoga dicta est phenenna li.9.c.1.f.97.D
¶ Smaragdus visum recreat li.23.c.13.f.194.H
¶Somnium nabuchodonosor regis li.24.c.2.f.199.B
Sodomitæ populi pessimi dicebantur li.1.c.14.fo.8.H
Sodomitæ non intrabunt regnum Dei li.1.c.14.f.9.B
Sodomite in extremo iudicio erunt muti.ibi.
Sodomę ciuitates mundum significant li.1.c.15.fo.9.C
Somnium pharaonis describitur li.41.c.28.fo.15.B
Societatis malę reprobatio li.3.c.4.fo.48.E
Somnia obseruare prohibemur li.3 c.11.fo.55.B
Societas debet esse inter similes li.3.c.11.f.55.C
Solitudo intelligitur per partem aquilonarem li.4.c.1.f. 61.a
Solennitates legales apud iudæos erāt septem lib.4.c.22.f.71.C
Societas mala vitiorum est occasio li.4.c.20.f.70.G
Solitudo mala docuit, quomodo intelligitur li.29.c.3.fo.228.B
¶ Spiritus vbi vult spirat li.4.c.8.fol.64.E
Spiritus sanctus debita peccatorum dimittit li.3.ca.16.fol.59.C
Spurij natura malili. 3.c.15 fo.58.B
Spes omnibus conceditur li.3.c.14.fo.58.E
Spiritus sancti ignem aquę tribulationis extinguere non potue runt li.27.c.1.fo 221.D
Spes est spiritualis mola li.5.c.11.f.80.E
Spes tollit vitium desperationis.ibidem.F
Spurij repulsum ecclesiæ Dei in lege patiebantur li.5.c.10.f.78.h
¶Squamæ piscis patientiam significant li.3.c.4.f.48.E
¶ Struthio hypocritas significat li.3.c.4.fo.48.G
Stacten est myrrha electa li.2.c.22.f.43.C
¶Superiores primo corrigēdo nō dnt esse austeri li.5.c.10.f. 79.D
Subditi rotę dicuntur li.23.c.1.f.177.C
Superbia nabuchodonosor regis li.24.c.4.f.202.E
Sufanna pomerium viri ingressa li.24.c.9.f.206.E
Superbi per gigantes intelliguntur li.1.c 8.f.7.A
Subditi per vaccam iugo subditam intelliguntur li.2.c.11. fol.7.D
Subditus prælato quomodo viuere debet.li.1.c.13.f.8.H
Subditorum duplex conditio li.1.c.19.fo.11.c
Subditus malus dicitur bos li.2.c.13.fol. 25.d
Superbus chamaleon comparatur li.3.c.4.f.49.B
Superbia intelligitur per lepram li.3.c.6.fo. 50.h
Superbus dici meretur, qui de mentis immundicia gloriatur li.3: c.6.fo.51.A
Surdo maledicere prohibemur li.3.c.11.f 55.B
Subditi nō dnt sp superiorum iniurias portare li.4.c.19. fo.56.G
Sudor Christi factus est vt guttæ sanguinis libr.31.c.14.f.255.a
Surdus miraculosa christo auditum recepit li 30.c.2.f.245.B
Superbus seipsum iudicare nescit li.7.c.4 f.89.c
Suspicio est causa multorum malorum li.10.c.7.fo14.E
Superior non debet esse nimis credulus li.10.c.13.fo 116.G

T

Taciturnitas per virū de terra factū intelligitur li.1.c.30.f.3.D
Tabernaculi candelabrum est fides nostra li.2.c.17.f. 32.G
Tabernaculū in deserto factū est a filiis israel li.2.c.18.f.34.E
Tabernaculum ex quibus.ibid.
Tabernaculum in deserto est ecclesia.ibid.
In tabernaculo quatuor erant principaliter li.2.c.18.ibid.
Tabernaculum est virgo maria.ibi.f.35.a
Tabernaculum est ecclesia vel religio.ibid.
Tabernaculi compositio qualis fuit, & quid per eam intelligi tur.ibidem.
Tabernaculum est paradisus.ibi.b
Tabernaculum fœderis duas habebat particulas ibid.
Tabernaculum tegebatur variis rebus li.18.fo. 34.G
Tabernaculi quatuor opertoria quid significant.36.F
Tabernaculi tentorium quale erat li.2.c.18.ibi.
Tabernaculi tentorium est lex diuina.ibi.G
Tabernaculi atrium li.2.c.19.fo.38.F
Tabernaculi erectio quomodo facta li.2.c.25.f.44.G
Tardi per bouem intelliguntur li. 3.c.2.fo.45.d
Per talentum quid intelligitur li.29.c.17.f.242.G
Terrenorum cura reddit aliqñ deuotos carnales li.2.c.13.f.18.H
Tenebrę factæ in ægypto moraliter quid denotant li.2.c.5.f.20.G
Tentatio fortis est amara aqua li.2.c.9.f.12.F
Terrena diligens immundus apud Deum li.3.c.4.fol.49.D
Terra in lege ad perpetuitatem non vendebatur li.3.c.16.f.59.d
Tpartia per partem occidentalem intelligitur li.4.c.1. fol. 61.a
Terribiles quo ad mundum, abominabiles sunt quo ad deum li.17.c.5.fo.170.E
Testamentorum executores reprobantur li.24.c.5.f.203.a
Temperantia per bouem intelligitur, li.4.c.22.f.71.c

Templi

Templi salomonis ædificatio li.ii.c.5.f.241.F
Templum Salomonis tria habebat cenacula seu interstitia. li. ii. c.5.fol.125.c
Templum Salomonis duas partes habebat in longitudine li.ii. c.20.f.126.E
Theologia sacra non debet sęcularium negociorum vsibus dari.li.29.c.15.f.236.G
Theologica scientia cõparatur mannæ in deserto li.6.c.4.f.83.D
Thymiama ex quibus speciebus aromaticis cõfectum li.2.c.22.
Thamar meretrix li.i.c.25.f.14.G
Timor domini aliis virtutibus supereminet li.2.20.f.41.B
Timor est duplex.ibid.
Tyrannus sęuit in substantiam temporalem & personam li. 5.c. 9.fo.78.E
Timor est spiritualis mola li.5.ii.f.80.E
Timor domini tollit vitium præsumptionis.ibi.
Tyranni huius mundi per regem Hay intelliguntur li.6.capi.7. fol.85.B
Tyrannorum superbia moraliter explicatur li.18.c.2.fo.210.E
Tyrannis non sufficit vna crudelitas li 19.c.5.f.178.H
Tyranni dicuntur gladii li.23.c.10 fo.192.G
Timor domini expellit peccatum li.7.c.8.f.92.G
Tobias vnde natus li.17.c.1 f.167.c
Tobias fugiebat consortia hominum.ibid.
Tobias didicit filium suum timere Deum. ibid.
Topazius lunam sequitur li 23.f.194.G
Tramuth filia pharaonis li.2.c.c.1.f.17.C
Tribulatos & oppressos defendere quilibet debet.li.2.c.1.ibid. B
Tribulationes per hostes intelliguntur li.2.c.15.f.28.G
Tribulatio viro iusto vtilis.ibid.H
Tres calami tres partes pœnitentiæ li.2.c.17.f.33.a
Tribus aliquæ israel reputabantur ignobiles li.5.c.13.fo. 81.2
Triphon nitebatur dominum interficere quid significat lib.29. c.13.fo.220.E
Triphon regis antiochi principes maior fo. 219.D
Tribulationum flagellum ad duo proficit peccatori li.28.cap.3. fo.222.G
Tunica saluatoris inconsutilis li.30 c.5 fo.246 H

V

Vana gloria aliquando ex operibus sæpe prouenit li.3.c.5. fo.50.F
Vaniloquus habet tria genera verborum in ore li.24.c.6. fol.204.F
Veritas finaliter vincit li.1.c.26.fc.15.a
Vellium curiositas intelligitur per lepram in veste li.3. capit.6. fol.52.E
Vel atria fuerunt in tabernaculo li.2.c.19.f.38.H
Velum tabernaculi septies sanguine fuit aspersum li.3.capi.2: fo.46.F
Vesper est finis vitæ li.3 c.4 f.49.a
Verba non semper secundum literam sunt intelligenda, sed ẽm sensum quam habent li.5.c.9.f.78.F
Verba sacra cantilenis mundanis non sunt miscenda li.5.ca.10. fol.79.D
Verbosus per ficum intelligitur li.29.c.16.fo.239.B
Verbi Dei auditor debet esse sicut filia Caleb li.6.ca.12.fol.87.B
Vita hominis mali comparatur piscibus maris li.1.capi.2.fol.2.E
Virtutes magistro indigent, vitia sine magistro discuntur li.1.c.4. fol.4.H
Via perfectionis requirit quietem a mundi tumultu li.1.capi. 20. fol.12.F
Virgines muenculæ per ninam intelliguntur li.1.c.23.f.13.D
Viri nimis mulieribus credentes describuntur li.1.capi.26.f.15.a
Vita boni religiosi quomodo debet esse li.2.c.1.f.17.A
Vir perfectus dicitur esse linguę tardioris li.2.c.1.fo.ibid.
Virga Moysi versa est in colubrum li.2.c.2.f.18.E
Virga Aaron percussit aquam,& in sanguinem conuersa est li.2. c.3.fo.18.H
Viri iusti per mare huius sæculi sine periculo transire possunt li. 2.c.8.fo.21.D
Vita præsens septem diebus significatur li.3.c.14.f.27.D
Virgo maria dicitur arca li.2.c.18.f.31.E
Vitiorum emunctoria quę li.2.c.18.fo.35.d
Viri iusti conditiones moraliter describuntur li.2.c.19.foli. 37.A
Vir iustus debet habere duplicem iustitię rectitudinem li.2.c.19. fo.ibidem.b
Virtus bene operandi designatur per humeros li.2.c.2d.f 40.H
Vita bonis moribus debet concordare.ibi.
Virtus generatiua consistit in rebus li.3.c.2.f.46.E
Virtutes theologicæ sunt tres li.3.c.3.c.fo.47.C
Virtutes cardinales sunt quatuor mundi partes li.4.c.1.fo. 60.G
Vir iustus pugnat contra vitia li.6.c.9.fo.86.F
Vinea domini est ecclesia li.29 c.16.f.210.E
Visiones danielis explicantur li.24.c.6.fo.205.C
Vir perfectus comparatur pardo li.24.c.6.f.204.G
Vir bonus per arietem intelligitur li.24.c.7.fo.205.B
Visio zachariæ li.26.ca.f.207.D
Victoria dependet ab occulta Dei ordinatione li. 27 c.3.f. 212.G
Viribus propriis confidens decipitur li.4.c.11.fo.65.a
Viri iusti per prædicationem demonia ab hominibus expellũt li.30.c.11.f.144.H
Vitæ æternæ ingressus fit per mandata Dei li.30.c.4.f.145.
Vitiis debellare nemo potest delicijs deditus li.7.c.6 fol.91.C
Vir prudens vindictam non debet petere li.10.c.13.fo.116.G
Virtutes propter vanam gloriam ostendere non debemus li.12. c.12.fo.
Voluntas per Balaam intelligitur moraliter li.4.c.19.fo.70.F
Voluntatem domini scientes & non facientes, damnabuntur li. 31.c.5 f.250.E
Vocatio peccatoris li.29.c.3.f.228.F
Voluntas semper debet se in actu rationaliter moderare.li.1.ca. 13.fo.8.H
Voluntarie peccantes per se sunt mortui le.2.c.4.fol.48.F
Votum a vouente debet impleri.li.3.c.17.fo.60.F
Vr ciuitas chaldeorum li.1.c.9 fo.7.a
Vr mundum significat.ibid.
Vxores viri propter dissimilitatem in lege dimittere potuerunt li.5.c.11.fo.79.D
Vxorem vir accipiens ab bellum ire prohibebatur libr.5.cap.ij. fol.80.F

X

Xerxes malum iudicem excoriari fecit li.4.c.13.f.66.C

Z

Zareth torridus siccatus li.4.c.18.f.69.C
Zacheus princeps publicanorum dinoscebatur videre Iesum 31.c.12.fo.254.a
Zacharias pater Iozannis Baptistæ li.31.c.1.f.247.d
Zedechias rex malus li.22.c.22.f.156.H
Zedechias fecit iuramentum regi Babylonis libr.12.capitu.22. fol.157.A
Zizara princeps exercitus li.7.c.3 f.88.H
Zizara a muliere interfectus.ibidem.

¶ Finit præcipuarum materiarum operis reductorij moralis super totam Bibliam Petri Berchorij summaria Annotatio, quo facilliori tramite diligenti lectori ad singulas sententias via pateat, Illo fauente (qui est finis & principium) Deo benedicto in sæcula.

FINIS

OPVS REDVCTORII MORALIS

SVPER TOTAM BIBLIAM

Fratris Petri Berchorij Pictauiensis.

ORDINIS DIVI PATRIS BENEDICTI VIRI
diuinarum humanarumque litterarum eruditißimi.

PROEMIVM.

A Vm iam præopacam naturæ siluam flores proprietatum lecturus percurrerim, & ipsius rerũ naturæ maiestate scrutata, post laborum & sudorum molestias, iam appropinquem ad litus. Restat post moralisatas proprietates creaturarum figuras, necnon superadditas expositiones morales ænigmatum poetarum, mortalisare & exponere figuras & parabolas scripturarum. Quia.n.scriptum est ꝙ auditor sapiens animaduertet parabolam & interpretationẽ. Verba sapientum & enigmata, eorũ occultaq; prouerbiorũ exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur. Dignum mihi visum est vnum tractatulum de moralisatione aliquarum figurarũ Bibliæ huic operi meo inserere, & paucas e multis eligere, & præter expositiones omnes quæ positæ sunt à doctoribus & a glo. aliquam moralem expositionem, ad creatoris laudẽ & gloriam ordinare. Protestor igitur ꝙ non intendo me intromittere vel curare de vero & literali intellectu figurarum, hystoriarum & ænigmatum. Cũ re vera tenuitatem ingenij mei non deceat, ꝙ mittat ad tam ardua manũ suam, præsertim cum ancti doctores nihil intactum voluerunt dimittere, nec iustum sit ꝙ nitas solem faci bus adiuuare. Solum ergo aliquas figuras magis notabiles eligere intendo, quas solum superficialiter quantum ad simplicium informationem vtiles iudicauero, ad mores applicare propono. Nec omnia quæ ponã hic, mihi attribuo, qui nimo multorum dicta me confiteor, & in multis passibus ipsorum me verbis vel sententijs vti humiliter recognosco. Nunquam n.mihi placuit alienam gloriam mihi attribuere, nec aliorum ingeniis derogare. Scio.n.ꝙ vnusquisque in suo B sensu abundat secundum Apostolum. Et ideo nõ ignoro ꝙ homini naturaliter displicet, si alius eius labores & opera sibi atttribuat & ascribat, & alieno pallio sese regat.

Libri Geneſis primum Capitulum textus. In principio creauit Deus cœlum & terram. Autoris moralitatum. Cap. I.

DEus in mundi creatione ante omnia tanquam magis necessariam, primo dierum omnium lucem fecit virtute cuius tenebras effugauit. Tandem vero die secunda firmamentum in medio aquarum constituit quo aquas superiores ab inferioribus diuisit. Aquas enim die tertia in locum vnum coercuit, & aridam apparere mandauit. Et aridam vocauit terram, aquas autem quia congregatas, maria nominauit. Postea autem incepit terra herbam virentem, & ligna fructifera germinare, lignaque & herbæ cœperunt fructus & semina procreare. Deinde die quarto Deus duo luminaria magna in firmamento posuit. Duoque luminaria magna, s. solem & lunã, vt alter diei, alter nocti præesset, formauit. Quinta vero die in aquis creauit pisces, qui in aqua C remanserunt, & volucres, qui sursum ad aera volauerunt. Sexta vero die Deus in terra iumenta reptilia & bestias, & tandem hominem creauit, ipsumque in paradiso locauit, & sic in sex diebus sua opera consummauit, & mundum secundum creaturarum distinctionem formauit. In septimo vero die legitur quieuisse & nihil præter illum diẽ, & eius sanctificationem fecisse. ¶ Rectè videtur quòd sicut Deus se habuit in istius mundi maioris creatione, sic quottidie se habet in minoris mundi, s. hominis creatione, & moralis hominis compositione. Dico ergo ꝙ lux est fides, firmamentum est spes. Aquæ superiores sunt à Deo imminẽtes tribulationes. Aquæ vero inferiores, sunt a carne nascentes tentationes. Terra est corpus, herbæ & arbores sunt bona opera, fructus & semina sunt virtutes & merita, luminaria significant discretionem. Sol æternorum sapientiam, luna, temporalium noticiam. Pisces qui semper sunt in aqua, significant deuotionem. Volucres vero cœlestium contemplationem. Iumenta pauperum adiutorium & subuentionem. Reptilia aliorum dolorum compassionem. Bestię significant demonum & vitiorum considerationem. Homo vero ad imaginem Dei factus, designat moralis hominis compositionem, & mentis moralem præfectionem. Paradisus vero denotat finalem beatificationem, & gloriæ consecutionem. Dico ergo quòd ad hoc quòd, minor mundus, id est vir perfectus moraliter constituatur, primo necessaria est lux fidei, vt scilicet mentem illuminet, & veritatem ostẽdat, & errorem, & tenebras dissipet & confundat. Vnde dicitur. Act. 9. Circunfulsit eum lux de cœlo. Secundo debet in ipso fieri firmamẽtum, id est spes, quæ scilicet firma & solida debet manere, & inter aquas superiores tribulationum, & inter aquas inferiores tentationum immobilis perdurare. Spes enim in D Deum vtrobique iuuat, quia sicut dicitur. Eccles. 54. Qui timet dominum, nihil trepidabit, quoniam ipse est spes eius. Sequitur. Protector sapientiæ, firmamentum virtutis, regnũ ardoris, vmbraculum meridianum. Tertio ibi debet apparere arida, id est, pœnitentiæ ariditas, & aquarum, i. deliciarum carnalium debet cohiberi fluxibilitas, quia pro certo aquæ inferiores, i. carnis delectationes maria vocantur, pro eo ꝙ ipsas multæ amaritudines concomitantur, sicut patet in luxuriosis, qui pro carnis delectationibus habendis multas molestias patiuntur. Vnde dicitur. Apoc. 8. Et multi hominum mortui sunt ex aquis, quia amarę factæ sunt. Arida vero terra, quæ naturaliter & solida dicitur, pro eo quòd pœnitentię ariditas in mentis soliditatem mutatur inquantum scilicet vt communiter ille qui per abstinentiam, & pœnitentiam à carnis voluptatibus est aridus, fortis est & stabilis. psalm. 103. Fundauit terram super stabilitatem suam. Quarto debent in isto mundo scilicet homine, poni luminaria clarę & lucentis discretionis, quia scilicet ibi debet esse sol, id est sapientia de spiritualibus, luna, id est scientia de temporalibus, stellæ, i. scientiæ de naturalibus. Ad virũ perfectum pertinet, ꝙ ipse sit illuminatus & instructus in spũ-

F libus & temporalibus & naturalibus. Vnde dr. Aba. 3. Sol & luna steterunt in habitaculo suo. Quinto dico q ibi debent esse pisces, qui val de sunt vigiles. i. diligentia vitæ actiuæ, aues volantes, i. sublimitas contemplatiua, quia pro certo istæ debet esse diligeos & mobilis quantum ad ministrationem virtuosæ actionis, altus vero volucris & sublimis, quãtum ad volatum contemplationis. Ps. 8. Volucres cœli & pisces maris, qui perambulant semitas maris. i. perãbulare debent semitas conscientiæ amaræ & deuotæ. Sexto debent esse iumenta, i. adiutrix proximorum compassio, reptilia. i. vitiorum quæ in nobis repunt meditatio bestiæ, i. demonum crudelium timor, & consideratio, vt sic dicat homo illud ps. 49. Meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montib. & boues. Tali. etiam creaturis spiritualib. præambulis frequẽter creatur homo ad imaginem Dei, homo dico interior. i. interior ratio et moralis perfectio, christiq; imago & imitatio, q̃ finaliter ponitur in paradiso, i. ecclesię militantis statu & officio, & finaliter in paradisi cęlestis gaudio & solatio. Vnde dr. Ge. 2. Plãtauerat dns Deus paradisum voluptatis á principio, in quę posuit hoiem quẽ formauerat. Et sic sequitur septima dies, i. mentis tranquillitas, & quietatio, & etiam æterna requies & consolatio. Sex. n. diebus, i. sex perfectionis gradibus, omnia quæ ad minoris mũdi, i. interioris hominis cõstitutionem spectant, possunt spiritualiter fieri. Et sic dies septima, i. quies mentis in hac via, vel æterna trãquillitas in patria poteit sequi. Vnde hominí dr. Exo. 23. Sex diebus operaberis, septimo autem die cessabis. Et ibidem dr. Sex annis seminabis terram, septimo autem dimittas vt quiescat. ¶ Vel dicamus q̃ mundus est ecclesia, in cuius. s. compositione cõcurrunt multa genera creaturarum, i. personarum. Et primo quidem est ibi lux, i. natura angelica, quę habet homines illuminare, & errorum obscuritatem fugare. Sunt ibi aquæ inferiores & superiores, i. sancti q̃ sunt in patria, & iusti qui degunt in via. Est etiam ibi firmamentũ inter vtrasq; aquas medium. i. status prælatorum & ecclesiasticorũ, quæ. s. inter deũ & populum medius currit, & inter superiora & inferiora firmus in fide & morib. persistit. Item ibi sunt herbę virentes, i. simplices populares, arbores fructificantes, i. boni actiui, & seculares stellæ. lucentes, i. clerici atq; doctores, pisces natantes. i. viri deuoti. Aues volantes. i. viri contemplatiui. Ibi est sol. i. Christus, qui per charitatem calefacit, luna, i. beata virgo, quæ noctem. i. peccatores per pietatem humectat, & rigat, terra seu arida, i. viri sicci seu abstinentes, Maria, i. viri amari & pœnitentes. Ibi sunt iumenta, i. illi qui per elemosynas alios iuuant. Reptilia. i. illi qui circa terram repunt, s. illi qui agriculturæ vacant, bestiæ & feræ, i. nobiles qui liberi p mũdi syluam perambulant, homo ad imaginem Dei factus .i. iusti, qui perfectionem Christi, & mores in se & suis actibus repræsentant. Iste est ergo ille mundus de quo dicit dominus. Io. 9. Quandiu sum. in mundo, lux sum mũdi. Et illud. Io. 1. Mundus per ipsum factus est. ¶ Vel dic q̃ firmamẽtum est bonus prælatus, quæ. s. debet esse solidus, & firmus inter aquas superiores, i. inter Deum, angelos & sanctos, & aquas inferiores, i. fideles, & subditos est mediator, & medius, & duobus magnis luminarib. i. duabus spiritualib. virtutibus, .s. fole indefectibili. i. iustitia, luna mutabili, i. clemẽtia, & stellis lucentibus, i. prudentia debet esse munitus. Iste ergo debet esse firmamentum per constantiæ firmitatem, medius inter Deum & populum per orationum suffragium, & per prælationis auctoritatem, mediator vero inter alios per concordiam & charitatem illuminatus, & stellatus per sapientiã, & sagacitatem, per iustitiam & pietatem, necnon per multiplicitatem virtutum. Vnde. Fiant luminaria in firmamẽto cęli. ¶ Vel dic, q̃ aquæ superiores quę sunt cristallinę, solidę & lucidæ, sunt viri iusti, qui super cęlos spe, & cõtemplatione morantur, & qui per sapientiã lucidi, & per constantiã solidi dinoscũtur. Plal. 148. Benedicite aquæ q̃ super cęlos sunt dño. Da. 3. Aquæ aũt inferiores q̃ in vnũ sunt cõgregatæ, & Maria ab amaritudine sunt dictæ, & fluctuosæ, & tumultuosæ significant pctores, qui. s. p malã amicitiã inuicẽ congregati. p inuidiã amaricãtur, per incõstantiã sũt fluctuosi, & p dilcordiã tumultuosi. Vnde dr. Es. 57. Impij quasi mare feruẽs, q̃ quiescere non valet. Firmamentum igitur. i. bonus prlatus debet istos ab inuicem diuidere. & inter eos diiudicare & distinguere, & ab inuicem eos separare. Vnde Matth. 25. Diuidet agnos ab hedis, & poner agnos a dextris, hedos autem a sinistri. ¶ Vel dic q̃ aquæ de quibus tam pisces q̃ volucres sunt creati, significant istã mortalẽ vitam, vel etiã ultius seculi voluptatem, quæ. s. est principium & origo piscium. i. malorũ, & volucrum. i. bonorũ, sed pro certo pisces. i. voluptuosi, in istis aquis per cõplacentiam remãserunt, volucres vero. i. cõtemplatiui & iusti, sursum ad bona spũalia & æterna per effectum euolauerunt, & aquas voluptatis seculi in quibus fuerant nati, reliquerunt. Mali. n. non solent locũ natiuitatis suæ .i. mũdum dimittere, sed ibi gaudent more piscium enatare. Vnde dr Aba. j. Facies hois sicut pisces maris. Boni vero istũ locum solent fugere, & ad paradisi gloriã euolari. Vnde canitur in hymno. Qui ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim leuas in aera. ¶ Vel si vis dic q̃ illi q̃ sunt volucres. i. scientifici & spũales libenter relinquunt patriam suã & natiuitatis suæ locum, scientes illud, q̃ nemo propheta acceptus est in patria sua Luc. 4. Pisces autem. i. voluptuosi, imbecilles & ignari, nesciunt patriam suam dimittere vel exire &c. ¶ Vel dic q̃ Deus in principio fecit lucẽ primordialem, de quo dicit historia scholastica, q̃ ipsius materia in solem cessit, itaq; de ea sol postea factus fuit. Ista igitur quãuis sole esset prior in tpe, fuit tamen minor in opere quia licet non erat ita clara ista lux primaria quę præcelsit, sicut sol postea qui successit. Talis lux vẽ esse beata virgo, quæ re vera fuit purissima more lucis. Vnde dr. Vidit Deus lucem q̃ esset bona. De ista. n. fuit factus sol iustitiæ Christus, quia ab ipsa fuit humanitus incarnatus. Illa ergo quamuis in tempore ipso sole Christo homine fuit prior, in virtute tamen & efficacia fuit minor. Vnde de ista potest dici. Hos. 10. Fons paruus creuit in fluuium magnum, & in lucem solemq; conuersus est. ¶ Vel dic q̃ ista lux, quæ præcessit solem, & ante solis creationem vices ipsius exercebat, significat legem ante gratiam. Ioannem ante Christum, gratiam ante gloriam, initiũ ante perfectionem. Ioannem ante saluatorem, quia. s. ista tanquam minora & imperfectiora præcesserunt, illa vero tanquam maiora & magis vtilia successerũt. Vnde Augustinus in homelia. Præmittitur inquit Ioannes ante Christum, paranymphus ante sponsum, seruus ante dominum &c. Senarius numerus in hoc videtur priuilegiatus, quia Deus omnia opera constitutionis & creationis mundi sex diebus cõpleuit. In hoc etiam q̃ Christus sexto die & sexta hora dicitur mortuus fuit, & quia etiam homo sexto die fuit creatus. Et quia dies ista septimæ diei quæ significat requiem, fuit coniunctus, per istum numerum possum intelligere laborem bonæ operationis. Vnde dicitur. Exo. 23. Sex dieb. operaberis, quia pro certo iste numerus. i. bonus labor bene numeratus & mensuratus nobis in hoc commẽdatur, quia Deus ipsum mundum creando sacrauit, & ipsum recreando per suæ passionis ministerium benedixit. Istum etiã dies septimus. i. æterna requies immediate sequitur, quia. s. post honestum laboré iustum est q̃ cœli requies habeatur. Vnde dr. Apo. 14. Amodo iam dicit spiritus vt requiescant a laboribus suis. Sexta. go die fuit creatus homo, ad denotandum q̃ ipse debet esse labori bonorum operum deditus, quia dicitur. Luc. 13. Sex dies sunt, in quibus operari oportet. Iob 5. Homo nascitur ad laborem.

Capitulum secundum. Textus. Igitur perfecti sunt cœli & terra. Moralitatum Cap. 2.

SIcut dr in Ge. 2. Dominus a principio paradisum voluptatis in orientali plaga plantauerat, & ibi posuit hominem quem formauerat. Erat aut paradisus ille terrestris locus amenissimus prope globũ lunarem positus, & in secreta mundi parte locatus, diuersis arborib. consitus, fontib. & fluminib. irrigatus. Ibi. n. est fons qui ascendebat de terra, irrigans superficiẽ paradisi, qui tandẽ in quattuor flumina diuiditur, q̃ ad diuersas mũdi partes mittũtur. Ibi erat lignũ vitæ, de cuius esu vita poterat continuari. Ibi ẽt erat lignũ sciẽtiæ boni & mali per cuius esum intellectus poterat illuminari, & mens scientijs informari. Homo igit formatus ibi ponitur, & vt vẽ, paradisum operetur & seruet, & ibi dns deputetur, ¶ Paradisus potest significare virginem gloriosam, q̃ proculdubio in oriẽte lucis gratiæ

A tiæ fuit sita, sursum ad cęlestia per affectum & contẽplationem erecta à mundo per contemptum diuisa in se solitaria, & secreta, aquis gratiarum irrigata, & virtutum arboribus fęcundata. In ipsa. n. & in eius medio fuit lignum vitæ. i. charitas, lignum scientię. i. veritas, fons cuncta irrigans. i. pietas: quadruplex fluuius. i. fluę pietatis quadruplex ꝓprietas. Fons .n. misericordię virginis benedictæ in quattuor partes est diuisus, & in quattuor flumina diſpertitus, quia. s. vnus de suis fluuiis vadit ad angelos, & ad sanctos, vt la tificẽtur, alius ad miseros vt in tribulationib. consolentur, alius ad iustos, vt in bono fortificentur, alius ad peccatores, vt a criminib. releuentur. Bernardus. n. dicit q̃ ista omnib. omnia facta est, & q̃ in ipsa inuenit angelus leticiam, iustus gratiam, miser consolationem, peccator veniã. Vnde legitur. Ezec. 31. Flumina eius manebant in circuitu eius. In isto ergo horto delitiarũ posuit Deus pater hominem quem formauerat. i. Christũ, & ipsius fecit ipsum principalem custodem & dominum quod .s. factum est, cũm verbum extitit incarnatum. Ps. 86. Homo natus est in ea, & ipse fundauit eã altissimus. ¶ Vel dic q̃ paradisus est ecclesia sancta & alta, & super sectas alias eleuata, & in oriente fidei constituta, vbi. s. est fons sapientiæ, vergelia aquã suæ gratiæ nobis fundit, vbi lignum vitæ. i. crux q̃ viuificat peccatores, vbi lignum scientiæ. i. fides quæ scientia significat ignorantes. Ibi igitur ponitur homo. i. quilibet fidelis vt nutriatur, & viuat, quia alibi non est salus. Vel & ibi debet poni & præfici in prælatum & dominum homo. i. persona rationabilis & iusta, vt eum operetur & exerceat vtionalis, & humanus cui paradisus cõmittitur cui custodia conscientia viri iusti alta, secreta, illuminata, irrigata, ibi est fons. s. gratiæ, & quattuor flumina. i. quattuor virtutes cardinales lignum vitæ. i. memoria crucis, etiam lignum scientiæ .i. virtutis fidei, & discretionis, atq; sic homo. i. Christus, istũ paradisum per gratiam libenter intrabit, ipsumq; custodiet & seruauit. ps. 120. Dominus custodit te, dominus protectio tua, super manum dexteram tuam. ¶ Quattuor flumina fuerunt in paradiso terrestri, quę per diuersas orbis partes se vndique diffundebant. Primum. n. flumen erat Phison, qui circumit terrã euilath, vbi est aurum optimũ, bdellium & onychinus. Secundum est Gion, qui circumit Aethiopiam. Tertium flumen est tigris, quod vadit contra assyrios. Quartũ aũt est Eufrates. Ista quattuor flumina pñt significare quattuor virtutes quæ in paradiso cordis nostri esse debent. Phison. n. qui interpretatur oris mutatio, significat confessionẽ, quę. s. terram euilath. qui interpretatur dolens. i. contritionẽ debet circumire, vbi. s. aurum. i. sapientia, bdellium stringés .i. abstinentia, onychinus, qui oculos facit tremulos. i. timor & trisiticia debet esse. Gion qui interpretatur luctatio. i. consideratio, quæ. s. contra spirituales hostes debet luctari, quæ debet æthiopiam. i. vitiorum, & inferni caliginẽ circumire. Tigris qui interpretatur velocitas, est diligentia quæ debet opera bona velociter exercere. Eufrates qui interpretatur frugifer, ex elemosyna quæ fruge sua debet pauperes enutrire. Ista. n. quattuor flumina. i. istæ quattuor virtutes debent a fonte pœnitentię deriuari, vt inde possit paradisus conscientię irrigari. Vnde dicitur. Ecc. 37. Ex corde quattuor oriunt.

Capitulum secundum Textus. Sed & serpens erat callidior. Moralitatum. Cap 3.

HOmo positus in paradiso, omnia ligna habuit in sua potestate, & ipsum lignum vitæ, quod erat in medio paradisi, excepto tamen ligno & fructu sciẽtiæ boni & mali, & quod solum sibi Deus interdixit. Verumtamen sic factum est q̃ de nullo legitur comedisse nisi de illo quod fuerat ibi interdictum. ¶ Quod ad hoc potest applicari, q̃ homo naturaliter nititur in vetitum. Minus. n. appetit homo illa quæ sibi sunt libera & concessa, licet plus valeant quam illa quæ fuerunt denegata, quinimo res eo ipso concupiscitur quo denegatur. Sicut narratur de quodam qui centenarius vixerat, nec vnquam ciuitatẽ suam exierat. Quod rex admirans, vocauit eum, & sibi interdixit exitũ ciuitatis. Qui statim exire tentatus fuit nec quieuit, quousq; rex exeũ C di licẽtiam sibi dedit. Vnde dr. Pron. 1. Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiũt. Vnde apostolus Ro. 7. Occasione accepta peccatum per mandatum apertum est in me oẽm concupiscẽtiam. ¶ Vel dic q̃ lignum vitæ est diuina gra, lignum sciẽtiæ est rerum noticia, quæ. s. pro eo homini interdicitur, quia. s. non est bonum q̃ circa scientias animus plus debito occuperetur, quinimo necesse est q̃ à nimio scientiæ appetitu p debitam prudentiam refrenetur. Apostolus. Ro. 12. Non plus sapere, & hoc quia scientia inflat, charitas aũt ædificat, sicut dr alibi. 1. Co. 8. Veruntamẽ quidam sunt sicut Adam, q̃ plus diligunt scire q̃ viuere, & citius ad scientiam quam vitã vel gratiã currunt, & potius appetunt fieri docti q̃ boni esse, sicut sunt illi qui quærunt scientias curiosas & damnatas. Sicut etiam sunt illi qui pro scientia dimittunt horas vel similia, & propter hoc tales de paradiso, i. de statu salutis ejiciuntur, & à ligno vitæ quam contempserunt. i. à vita æterna, gladio diuinæ scientiæ, & igne gehennę finaliter excluduntur. Apostolus. Ro. 12. Non plus sapere quam necesse est. ¶ Vel dic q̃ lignum vitæ est sacra scriptura, lignum vero scientiæ est mũdi scientia & doctrina, hoc est verum q̃ Adam & Eua qui erãt in paradiso & in statu ecclesiæ militantis citius cucurrerunt ad lignum scientiæ mundanæ & lucrativæ quãm ad lignum vitæ sacræ scripturæ, & gratiæ diuinæ: propter qđ digni fuerunt abiude ejici, & bonis ecclesiasticis spoliari. Iuxta illud. Oze. 4. Quia tu scientiã repulisti, expellam te ne sacerdotio fungaris mihi. c. 2. ¶ Deus de vtero, i. de limo terræ sine semine virili sexta die formauit Adã, quem quia nolebat esse solum, decreuit sibi dare similẽ adiutorium, & ideo in ipsum soporem misit, & de costa eius Euam formauit, quam vxorẽ & sociam sibi dedit. ¶ Terra ista inuiolata est virgo immaculata, de qua. i. fecundus. Adam Christus sine virili semine sexta die. i. sexta ętate fuit factus. Vnde illud Ezec. 35. Illa terra inculta est quasi hortus voluptatis. Tãdem vero sopor mortis in ipso immittitur, & eua, i. sancta mater oĩm fidelium ecclesia de eius costa, i. de eius latere constituitur & formatur, quæ cum ipso per fidem socialiter despõsatur. Vnde Oze. 2. Sponsabo te mihi in fide. ¶ Vel dic q̃ in hoc q̃ mulier facta est de viri latere, non de capite vel de pede, datur intelligi q̃ vir debet vxorẽ suam tanquam sibi collateralem & socia diligere, & eam sibi præficere, nec ei obedire, quia de viri capite non est facta, nec eam plus debito vilipẽdere debet, quia de pedib. non est creata, sed eam debet quasi sibi similem ho D norare, & eam sociã reputare, quia de medio, .s. de latere est formata. Vnde dr. Ge. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit &c. ¶ Vel si vis allega contra loquacitatem mulierum, q̃ vir creatus est de terra, quæ est muta & non sonora. Mulier vero facta est de osse, de re. s. quæ est sonora & dura. Plenus. n. saccus terræ non sonat, plenus vero saccus ossibus tumultuat, & inde fit q̃ mulieres quæ de ossib. factæ sunt, sunt loquaces. Viri vero de terra formati sunt taciturni. c. 3. ¶ Cũ Adam & Eua essent in paradiso positi, & ad producendum prolem inuicem coniugati, serpens qui erat sapientior cunctis animantibus terræ, accepit de fructu ligni vetiti. Et primo decepit mulierem, promittens ei si comederet, scientiã & aliqualiter deitatem, dicens. Eritis inquit sicut dij, sciẽtes bonũ & malum. Mulier. n. decepta comedit, & viro suo pomum comedendum tradidit, quæ etiam ad mulieris vocem contra præceptum domini manducauit, propter quod vter que maledictionem incurrit, & de paradiso ejectus fuit, & Deus etiam ante paradisum angelũ & ignem. i. murũ igneũ & gladium versatilem ad custodiẽdum ianuam collocauit. ¶ Allegorice per Adam principem vel prælatum magnum intelligo, per Euam vxorem eius aliquem consiliariũ & collateralem ipsius assumo, serpens autem inferiores balliuos denotat, pomum vero vetitum substantiam designat. Dico ergo q̃ Adam est quandoque in paradiso. i. princeps vel prælatus in suo delitiarum palatio, vel suæ autoritatis fastigio, vbi pro certo semper vt communiter habet Euam coniugẽ .i. aliquem magnum consiliarium. i. collateralem, sibi igitur & collaterali suo à Deo omnis rapina interdicitur, & ne comedant poma ligni scientiæ, i. ne deuorent vel rapiant bona subditorum, & maximè clericorum, religiosorũ, & scientificorum virorum, eidem denegarur. Vnde dicitur. Efie. 45. Sufficiat vobis principes Israel, iniqtatẽ & rapinas intermit

E tire,iudicium & iustitiam facite.Sed quid pro certo serpẽtes venenosi.i.inferiores balliui,lignum scientiæ cum fructu suo pulchro, & ad vescendum suaui.i. diuites subditos cum suis diuitijs primo. Eua.i. illi principali consiliario magistri sui deferunt, & ad poma.i.ad bona eorum rapienda eos inducunt,occasiones quæ faciendi exactiones & affligendi populum ipsis significant:& ostendunt illis dicentes ipsis illud q̃ ibidem sequitur.Si comederitis, nequaquam moriemini.i.si rapueritis bona talium,nequaquam peccabitis,quia.s.in hoc & in hoc deliquerunt,quia etiam bona subditorum in necessitate sunt vestra &c.Huiusmodi vero inquiunt, si sic feceritis,eritis sicut dij.i. apparebitis aliorum domini & magistri. His ergo ablatis & delatis,Eua.i.malus consiliarius Adę viro suo.i.principi vel prælato, illud ipsum loquitur , & sic de comedendo pomo vetito.i. de exigendo à subditis indebita subsidia, de imponendo falso crimine inter eos cõferitur. Quapropter & serpens deferens,& Eua consulens,& Adam consentiens & autoritatem præstans , id est balliui,& consiliarij,& magistri à Deo maledicuntur,erumnis culpæ, & pęnæ finaliter supponuntur,& a paradisi gaudijs excluduntur. Et si vis,dilata etiam contra seculares officiales , & principes,qui consilia facere non cessant,quomodo bona clericorum(quæ tamen sunt eis vetita)comedant, & consumant.

¶Vel dic quòd Adam est ratio vel spiritus Eua sibi coniuncta est caro , sensualitas siue corpus , pomum est temporalis delectatio,serpens vero est diabolus,& tentatio.Igitur dico quòd Adam & Eua.i.spiritus , & caro inuicem coniunguntur,vt prolem bonorum operum Eua.i.caro pariat, cum caro seu corpus sit principium operandi,inuicem desponsantur.Sed pro certo serpens.i.diabolus,pomum vetitum.i. malam delectationem primo mulieri.i.carni præsentat, quæ viro suo.i.spiritui vt consentiat statim portat. Sic ergo Adam Eua mediante comedit,quando animus carne instigante malę delectationi consentit , quapropter vterque paradisum.i. salutis,& gratiæ statum perdit,& maledictionem vterq; incurrit,quia & spiritus amaritudinem,caro vero miseriã indesentit.Ignis vero & gladius.i. concupiscentia & desperatio ipsis opponitur , propter quæ ab ingressu paradisi.i. a reditu ad gratiam secluduntur. Psalm. 139. In ignem deijcies eos, & in miseriis non subsistent. Constat.n.quòd Adam & Eua .i.anima & caro postquam serpenti diabolo consentiunt, & pomum vetitum comedunt.i.opus prohibitum faciunt non solum paradisum.i.statum salutis,& gratiæ perdunt,imo miseriam mentis,& corporis concupiscentiam,& tradidam tanquam ignem , & gladium incurrunt , necnon difficultatem pœnitendi,& ad paradisum gratiæ reuertendi sentiunt, ita quòd laboribus & miserijs extra subsunt id est incurrũt. Genesis.22. Vnde Abraam autem porcabat in manibus suis ignem & gladiũ c.3.¶ Postquam Adam & Eua peccauerunt aperti sunt oculi eorum,& cognouerunt se nudos,& ad vocem domini timuerunt,& se quia nudi erant,absconderunt, & folijs ficus suas turpitudines absconderõt. Reprehensi autem a domino veniam non petierunt,sed se excusantes.Eua in serpentem,Adam vero in Euam,& etiam in Deum culpas suas retorserunt,propter quę paradisi palatium perdiderũt.

¶Sic vero peccator videns se reprehensum, & cunctis gratijs viduatum & nudatum vocem & consortium bonorum metuit, quapropter quantum potest se excusare contendit, & sub diuersarum palliationum foliis se abscondit,nec vero dum redarguitur,.veniam petit .sed peccatum suum in aliũ repercutit & refundit,quapropter veniam nõ meretur,imo paradisi gloriam perdis iuste,quia procul dubio qui turpitudines suas occultat & celat,& de peccatis suis veniam nõ petit,sed ea potius operit & excusat,iustum est q̃ paradisi gloriã amittat & perdat. Vnde dicitur Prou.28.Qui absconditscelera sua non dirigetur a domino. Qui autem cõfessus fuerit & dimiserit ea misericordiam consequetur.cap.3. ¶ Angelus qui custodiebat viam ligni vitæ & ianuam paradisi,habebat gladium igneum & versatilem , ad prohibendum ne Adam post peccatum de ligno vitæ sumeret, & ne aliquis peccator paradisum intraret.¶ Sic vero angelus , idest prælatus cui committitur custodia paradisi terrestris , id est ecclesiæ militantis , summe debet cauere ne Adam post peccatum,id est ne quicunque peccator aut indignus ingrediatur ibidem,& ne quocunque modo sumat de ligno vitæ, id-

F

est de officijs vel beneficiis, quæ sunt in paradiso ecclesiæ,& G propter hoc talis Angelus vel prælatus debet habere gladiũ feuerę iustitiæ,quæ tamen debet esse ignea , id est charitatiua,& debet esse versatilis,id est vertibilis , & discreta,vt scilicet posset indignos ab ingressu ecclesiæ cohibere , & ipsis lignum vitæ id est fructus ecclesiæ denegare. Gladius.n.iusticiam significat,qua delinquentes punit & truncat.Ista tamẽ debet esse ignea per charitatem, versatilis vero per mutationis diuersitatem. Prælatus.n.quando iusticiam vel seueritatem facit , vel quando aliquem gladio percutit , semper hoc debet ex charitate facere ipsumque gladium iusticiæ non semper æqualiter infligere, imo vertibiliter , nunc vno modo,nunc alio, nunc interimendo , nunc remittendo , debet .n.variare,sic quòd gladius iustitiæ versatilis dicitur, quando secundum conditionem locorum temporum,causarum & personarũ diuersimodè variatur.2.Re.10.Varius est euentus belli,& nunc hunc,nunc illum consumit gladius.

Capitulum quartum Textus. Adam vero cognouit vxorem suam Euam, quæ concepit & peperit Cain, dicens possedit hominem per Deum. Moralitatum. Cap.4.

ADam & Eua primo genuerunt Cain,qui fuit malus, postea Abel qui fuit bonus.Deus.n.munera Cain cõtempsit,ad Abel vero & ad eius munera respexit.Tãdem vero Cain inuidia motus,Abel occidit,propter quod ipsum Deus maledixit , & signum.s. tremorem capitis in facie eius posuit. Ipse vero ex tunc vagus,& prafugus factus fuit. ¶ Adam est pater noster Deus. Eua est synagoga,quæ fuit primaria eius vxor.Cain primogenit' fuit populus iudæorũ de quo dicitur.Exo.4. Primogenitus meus Israel.Abel vero innocens fuit Christus.¶ Dico allegorice,q̃ Adam id est Deus , primo Euam , id est synagogam habuit in vxorem,de qua dicitur.Ozeæ.1.Accipe tibi vxorem fornicariam,& fac filios fornicationum . Et primo in ista vxore sua pessimum Cain filium,id est durissimum populum iudaicum genuit , tãdem vero fratre ipsius Cain scilicet Abel H id est Christum innocentissimum produxit ad cuius scilicet opera , sacrificia & munera respexit Deum ipsaque pro redemptione humani generis acceptauit.Cain vero, id est ipsius populi iudaici munera,id est sacrificia & opera,quæ neminem iustificabant,contempsit.Vnde Esaias 1. Non offeratis mihi sacrificium frustra , incensum abominatio est mihi. Cain igitur,id est populus iudaicus, Abel fratri suo,i.Christo eiusque sanctitati , & miraculis inuidet , dum de Pilato scriptum est.Matth.27.Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum , ipsumque per crucem occidit , & mordet. Quapropter iste Cain iudaicus populus vagus & profugus super terram ad litteram efficitur,& signum in eius facie ponitur,vt ab omnib. cognoscatur.Iudæi enim ad litteram cognoscuntur in facie , & propter peccatum mortis fratris sui Christi vagi & profugi sunt in orbe. Vnde dicitur per prophetam:Ozeæ.9. Abiicit eos dominus Deus , quia non audierunt eum.& vagi, erunt in nationibus.¶ Vel si vis,dic q̃ Adam est spiritus,Eua caro.Isti ergo ante Abel producunt Cain,quia scilicet prius faciunt mala opera,quam bona , & magis naturale est mala facere quàm honesta.Vnde Seneca dicit quòd virtutes magistro indigent, sine magistro vitia discuntur.¶ Vel dic generaliter contrà inuidos,qui.s.quando que vident alios magis acceptos inuident eis & dolent, vnde quantum ad vitam,vel famam occidunt eos. ¶ Vel dic q̃ Cain,qui interpretatur possessio , est auarus cuius caput est tremulum,quia.s.auarus semper est in timore.Iuxta illud Senecæ.Quantum accessimus ad successum,tãtum accessimus ad metum.Tales etiam sunt vagi super terram,quia nunquã sunt solidi,nec in aliquo statu fixi. ¶ Vel dic q̃ Adã est Deus, primogenitus eius est lucifer qui est principium viarũ Dei. Iob 40.Iste ergo inuidens, secundum filium,i.hominem occidit.Ipse vero nunc vagus & profugus per hunc mundum discurrit.

Capi-

A *Capitulum sextum. Textus. Cumque cepissent homines multiplicari super terram & filias procreassent, videntes filij Dei filias. Moralitatum. Ca.5.*

GEnesis sexto dicitur q̃ videntes filij Dei filias hominum q̃ essent pulchræ,acceperunt vxores ex omnib. quas elegerant.Exinde aũt geniti,sunt gigantes,qui in seculo fuerunt viri famosi & potentes.¶ Filij Dei sunt viri ecclesiastici qui per spirituale vocationem a Deo sunt in ecclesia generati.Isti tamen quandoque vident filias hominum esse pulchras,& exinde accipiunt concubinas.filij autem sui adulterini gigantes sunt,inquãtum.s.patres eorum de bonis ecclesiæ aliquotiens ditant eos,ita q̃ in seculo magni fiunt.¶ Vel dic q̃ filij Dei sunt quicunq; fideles , filij hominum sunt carnis delectationes,quas pro certo dum in vxores accipiunt gigantes.i. mala & monstruosa opera generant,& producunt, quia pro certo omnis filius.i. oẽ opus quod a carnis delectatione prouenit, naturam gygãteam.i. enormem & irrationabilẽ sapit.c.6. ¶ Cum diluuium immineret super terram,precepit dominus Noe q̃ faceret arcam de lignis leuigatis,vt saluaretur vniuersum semen in ea.Facta est ergo cum mansiunculis & tristegis suis. Et habuit trecentos cubitos in longitudine quinquaginta cubitos in latitudine,& triginta in altitudine.Linita fuit bitumine intrinsecus & extrinsecus,ostium fuit inferius in latere sursum vero fuit fenestra cristallina in summitate Arca etiã deorsum erat lata,sursum aũt stricta & in cubito cõsummata erat.De omni viuentium genere fructuum atq; seminum in arcã introducuntur.Veruntamen deorsum animalia , sursum vero volatilia statuuntur,de istis etiam viuentib.posita sunt in arcam de mundis septena, de immundis autem bina.s.masculus & fœmina,tã de volucribus,reptilib. q̃ de iumentis. Escę autem congregatę sunt in arcam pro animalib. nutriendis. Sicq; factum est q̃ animalia quæ in arca fuerunt, sunt saluata,cuncta alia in aquis diluuij sunt deleta. Tandem vero diluuium quod quadraginta diebus incessanter durauerat, omnemque carnem consumpserat,cessare incepit.Arca autem super montes armeniæ requieuit , sicut omnia ponuntur Gen.7.cum explanatione,quam ponit magister in historia scholastica.¶ Dicamus igitur allegoricè q̃ arca ista signi B ficat ecclesiam militantẽ, quæ.s.de lignis leuigatis.i.de personis bonis dolatis, & à superfluitatibus vitiorum absterſis constituitur,& in qua Noæ.cum filiis.i.Christus,vel aliquis bonus prælatus cum suis subditis dominatur,& ab ipso prælato pro viribus ad saluationem efficitur fidelium & formatur,quæ procul dubio bitumine charitatis & gratię interius quantum ad affectionem, & exterius quantum ad operationem inungitur & linitur.Vnde dt.Exo.25. Facies.n.arcam de lignis setthim,interius & exterius deaurabis eam.Ista arca habet cœnacula,mansiunculas & tristegam.i.diuersas statuum distinctiones.s.officia,beneficia,dignitates,conuẽtus, collegia,religiones &c.quia sicut dr̃ Ioã.14.in euangelio.In domo patris mei mansiones multæ sunt.In istis tamen tristegis positi sunt ex omni genere animalium & volatilium.idẽ ex omni genere personarum, quia.s.ibi inueniuntur animalia munda & immunda.i.boni & mali.s.volatilia .i.viri cõtemplatiui.Iumenta.i.viri actiui,reptilia.i.peccatores & defecti ui. Sed de istis istud est certum q̃ in tristegis.i.in statibus ecclesiæ animalia reptilia debent esse deorsum in statu subiectionis,volatilia vero.i.viri spirituales & contemplatiui,debẽt esse sursum in statu prælationis,quia re vera dignum est q̃ in gradibus ecclesiasticis ille qui plus valet, sit superior,ille vero qui minus,sit inferior.¶ Vel etiam animalia sunt actiui,qui occupantur deorsum circa terrena. volucres sunt cõtemplatiui,qui occupantur circa cęlestia & suprema , vnde in Prou.25. Ciconia sursum & terra deorsum.Item ista arca ecclesiã habet ostium inferius per quod intratur,hoc est fideles,& fenestram superius,per quam lux veritatis videtur, hæc est visionis species.1.co.13. Hic.n.inferius ambulamus per fidem,sursum autem in patria ambulamus per speciem, quia.s.nunc videmus per speculum & in enigmate,tunc autem facie ad faciem in claritate,sicut dicit apostolus. Item ista arca habebat longitudinem fidei,quę habet trecẽtos cu C bitos propter trinitatem quam credit,altitudinem spei,quę habet triginta cubitos propter fructum triceſimum,sexagesimum & cẽtesimum,i.propter triplex cęleste præmium q̃ expectat latitudinem charitatis,quæ habet quinquaginta cubitos,propter spiritum sanctum qui datus est die quinquagesima,qui eam inflammat.Apostolus.Eph.3.Possitis intelligere quæ sit longitudo,latitudo, sublimitas & profunditas. Item ista arca ecclesię inferius fuit lata,& sursum stricta,ibi notatur q̃ deorsum est lata in militate, inquantũ multi sunt vocati,sursum stricta in triumphante,inquantum pauci sunt electi.¶ Vel etiam dic quòd ista deorsum est lata in militante,inquantum multi sunt subditi,multi actiui, multi imperfecti.Sursum vero stricta inquantum pauci sunt prælati contemplatiui,pauci perfecti. Ysaias 54. Multi filij deserta magis quam eius quæ habet virum. Breuiter arca ista ecclesiæ continet volucres contemplatiuos,animalia actiua, masculos perfectos , fœminas imperfectas , & mundos bonos,immundos malos. Cibum tamen bonorum temporalium , & scripturæ, & gratiæ habet pro omnibus nutriendis , & pro electis & reprobis educandis.Vnde dicitur Dan.4.Esca vni uersorum in ea.Ista est ergo quæ in cubito.i.in Christo consummatur & perficitur,& quæ in diluuio tribulationum,& contemplationum per quadragenam vitę presentis fluctuat & concutitur,vbi etiam quicunque in futuro per fidẽ & gratiam inuentus fuerit,saluabitur, quicunq; vero per perfidiã vel peccatum extra manserit,peribit & damnabitur, finaliter tamen super montibus situabitur & quietabitur.s.in iudicio,quando præsens tribulationũ diluuium auferetur.Ps.86. Fundamenta eius in montibus sanctis &c. ¶ Vel dic q̃ anima est arca,vel etiam vir perfectus,qui debet habere longitudinem fidei,altum spei,latũ charitatis &c.sicut supra, quæ bitumine diuinæ gratiæ debet esse linita,intus in conscientia, & exterius in apparentia,quæ de lignis leuigatis.i. de bonis affectionibus debet constitui,inferius quantum ad alios debet per elemosynam esse lata, sursum vero quantum ad se q̃ abstinentiam debet stringi.Inferius debet habere ostium hospitalitatis ad pauperes introducendos.Sursum vero debet habere fenestram discretionis ad lucem veritatis speculandã.In hac ergo debent esse volucres.i.mundæ cogitationes, animalia.i.viuæ operationes,semina.s.scientię & virtutes,& sic diluuium tribulationum & tentationum istam arcam nõ subuerteret,sed finaliter in supernis montibus requiescit. Allegatur vt supra. D

Capitulum octauum. Textus. Recordatus autem dominus Noe. Moralitatum. Cap.6.

CVm diluuium quieuisset , dimisit Noæ columbam, quæ cum sit munda auis,& non inuenisset vbi requiesceret pes eius,nisi super fœtentia cadauera,quæ.s.tãgere non volebat,reuersa est ad Noæ iterũ,qui aperta fenestra ipsam introduxit in arcam. Tandem emisit coruum,qui inueniens humani generis cadauera, ad arcam redire noluit,sed cum cadaueribus foris mansit. Noæ significat Deum patrem , qui re vera columbam & coruum.i.bonos & malos per creationem emittit.Ipsosque ad huius mũdi diluuium.i.ad fluctum tentationum vel tribulationum dirigit & transmittit , veruntamen , quia mediante isto tentationum vel tribulationum diluuio,quasi totus mundus plenus est cadaueribus , id est immundicijs , & carnalitatibus, ideo columba , id est persona simplex , bona & columbina, non inueniens in mundo.i.in mundanis negociis & delitiis, vbi pes affectionis eius requiescere debeat iuxta illud Michææ.2.Surgite,& ite,quia non habebitis hic requiem. Voluntarie redire ad patrem suum Deum , scilicet ad secreta conscientiæ per compunctionem ad bona æterna , per contemplationem,affectionem & orationem refugiens delitiarum cadauera,negociorumque,& vitiorum diluuium vilipendens, dicens illud Ioannis 16. Exiui à patre , & veni in mundum,iterum relinquo mũdum & vado ad patrem. Sed re vera coruus.i.homines coruini,carnales & immundi, de

E reditu ad Deum vel ad conſcientiæ ſecretū non curant, imo exteriꝰ in cadauerib. i. in mundi immundicijs & carnalitatibus ſe delectant, quapropter in arcam ſalutis & paradiſi vñ exiuerant, nunquā intrant ad Noæ. i. ad Deum qui ipſos per creationem emiſerat redire per pœnitentiā refutāt, dicētes illud Hier. 5. Indurauerunt faciē ſuā ſuper petrā, noluerūt reuerti. Iſti igitur arcā paradiſi ſeu ſtatum ſalutis intrare refutant, & in ſuis delectationib. & vitijs extrauagantur. Pſal. 64. Quibus iurauī in ira mea, ſi introibunt in requiem meā. Iſta potiſſimē apparent de religioſis q̄ de arca. i. de clauſtris emittuntur ad tpalia miniſtranda. Carnales vero & coruini, qui .ſ. more coruꝰ ſp̄ proꝛaſtinant pniam dicentes. Crās cras, ex toto manēt in mundo, boni vero in mundi negocijs aut delicijs requiē aut delectationē non inueniunt, q̄nq; redeunt ad deuotionē & ad clauſtrū, quiſecum deferūt ramum oliuæ. i. miæ bonum opus. Vel dic de apoſtatis, q̄ quorū quidam ex toto remanēt circa cadauera. i. circa immundicia luxurię. Alij vero redeunt ad Noe. i. ad prælatum in arcam. i. in eccleſiam vel in claustrum. Tales igitur ramū oliuę (qui miſericordia ſignificat) ſecū portare dūr pro eo q̄ iſti qui ad pniam redeūt, miſericordiam, & pacem merētur. Vnde dr̄ Luc. 15. Surgam & ibo ad patrem meū, & dicā. Pater peccaui in cęlum & coram te. Et ideo dr̄ q̄ Noe extenſa manu apprehendit columbam pro eo q̄ prelatus debet tales miſericorditer recipere, & ipſis concedere, veniam & tutelam, dicens illud Hiere. 3. reuertere & ego ſuſcipiam te. Et illud Cantic. 2. Veni electa mea & c. c. 8. ¶ Columba fuit emiſſa ante ad videndū ſi ceſſaſſent aquæ diluuij, ſuper terram. Quæ veſpere redij: ad Noe, ferens ramum viridis oliuæ in ore ſuo, & diluuium ceſſaſſe ſignans, & pacem redditam humano generi deſignās. ¶ Si vero dudum cum iam diluuium peccati, & damnationis genꝰ conſumpſiſſet humanum miſſus eſt à Noæ. i. à Deo patre de ipſa arca paradiſi columba. i. Chriſtus benigniſſimus atq; mitis, quiſ. in hoc mundo ramum oliuæ virentis. i. portionē noſtræ humanitatis aſſumpſit, quam tādem in aſcenſione in arcam paradiſi ad Noæ. i. patrē detulit, & eius virtute ceſſaſſe, & conſummatum fuiſſe vitiorum diluuium intimauit, dicēs illud Thob. 12. Tempus eſt vt reuertar ad eum qui miſit me.

Ca. 9. ¶ Volēs Deus inire pactum cum genere humano, q̄ de cætero non eſſet futurum diluuium, nec per diluuium conſummanda omnis caro, promiſit arcum ſuum ponere in nubibus, vt eſſet ſignum federis præhibati. Arcum inquit meū
F ponā in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & terram. pſ. 7. ¶ Sic Deus volens humanum genus aſſecurare, q̄ diluuium æternę damnationis nunquā amplius inuoluerēt mundum vniuerſum arcum ſuum retendit, & parauit illum, ſ. filium benedictum, ipſumq; in nubibus. i. in puriſſimis Mariæ viſceribus poſuit, ibiq; colores duos principales, rubeum. ſ. & cęleſtem aſſumpſit. Rubeus vero color ſignificat carnem, cęleſtis vero ſignificat animam. Sic ergo fuit Deus pater mediante iſto arcu humano generi confœderatus, homo vero a damnationis diluuio eſt liberatus. Vnde de Chriſto dicitur. Eccleſ. 50. q̄ ipſe eſt quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ. Et ſicut arcus iſte deſignat pluuiam. Vide in titulo ſuo.

Capitulum nonum. Textus. Benedixitq; Deus Noæ & filijs eius. Moralitatum. Cap. 7.

NOæ cępit eſſe vir agricola, & exercere terram, plantauitq; vineam, bibit vinum & inebriatus eſt, & nudatus iacuit in tabernaculo ſuo, Quod cum vidiſſet. Cham filius eius, verenda patris non cooperuit, ſed deridens patrem nudatum, hoc Sem & Iaphet ſuis fratribus nunciauit. Qui ſtatim palliū humeris ſuis imponentes, auerſa facie vſque ad patrem retrocеſſerunt, ipſumq; operuerūt, & eius turpitudinem non viderunt. Propter quod cum euigilaſſet, Cham cum poſteritate ſua ſeruitute & maledictione damnatus eſt ab ipſo. Sem vero, & Iaphet à Deo benedictionis gratiam meruerunt. ¶ Iſtud poteſt applicari, q̄ vtile eſt quandoque vitia & defectus hominum diſſimulare, periculum vero ipſa detegere vel videre. Quādoq; vero Noæ. i. aliquis prælatus vel princeps vino in quo eſt luxuria. i. vitijs & carnalitatibus ebrius, in tabernaculo domus ſuæ requieſcit, & delectatur turpitudinemque luxuriæ ſuæ, & aliorum vitiorum ita omnibus manifeſtat, q̄ nudus ſine velamento G iacere videtur, & (quod deterius eſt) ab alijs ſe videri nullatenus opinatur, cum tamen vitia eorum nuda ab omnibus videantur. Hier. 13. Nudauī fœmora tua ante faciem tuam, & apparuit ignominia tua. Sed pro certo tales nullo modo volunt videri nec explorari, quinimo ſi ad noticiam ſuam veniat quòd aliquis homo defectus ſuæ turpitudinis videritſ. ſolent dolere, & ipſis publicæ vel occultæ maledictionē vel punitionem inferre, & maxime quando ſciunt quòd ille qui videt, deridet talia facta ſua, & nititur alijs publicare. Vnde dicitur. Eccl. 3. Non eſt. n. neceſſe tibi ea quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. Et ideo qui ſunt ſapientes filij, tales turpitudines & infamias de magnatibus, & maxime de ſuis patribus. i. de ſuis prælatis & principibus audiāt, ipſas videre vel explorare non quærant. Iuxta illud Micheæ. Non quęras iniquitatem in domo impii. Imo pallium diſſimulationis induunt, & ab inquiſitione retrocedunt, ipſosque quantum poſſunt excuſant atque teguūt, ne appareant propter quod tales à talibus defectuoſis magiſtratibus benedictiones & glorias acquirunt. Mali. n. ſuperiores illos potiſſime ſolent diligere, qui crimina ſua ſtudent abſcondere & cęlare & ſub diſſimulationis pallio tranſire, & ne appareant excuſare. ¶ Vel dic q̄ Noæ eſt pater & prælatus noſter, qui. ſ. in delitijs dormiat, ita q̄ turpitudo ſuorum defectuum in alio quo appareat, Sem & Iaphet. i. boni filij & ſubditi ipſum operire & excuſare nituntur. Cham vero. i. mali & proteruī ſubditi ipſum deridere, & turpitudines defectuum ſuorum aliis prodere, & eas in libellis & appellationib. reuelare conātur, quapropter tales ſeruitute & aduerſitate damnantur. Le. 18. Boni vero & pacifici proſperitate fruuntur, cum ſcriptum ſit in leuitico. q̄ qui reuelauerit turpitudines patris ſui, morte moriatur. ¶ Vel dic q̄ Noe decimus ab Adam (qui interpretatur requies) Chriſtum ſignificat, qui decalogum legis impleuit, & requiem paradiſi donauit. Vinea. n. quam plantauit, domus Iſrael eſt, vt dicit Eſa. 5. Iſta. n. eſt quæ expectata eſt, vt faceret vuas, fecit autem ſpinas, quia. ſ. iſta vinum conſolationis dño debuit offerre, ipſa ramē ipſum ſpinis voluit coronare, & acetum mordacis tribulationis eidem ſtuduit propinare, & eum in cruce aceto potare. Pſalm. 68. In ſiti mea potauerūt me aceto. Quia pro certo iſta eſt quæ ipſum creatorem & plantatorem ſuum Chriſtum vino tormento- H
rum inebriauit, ita q̄ ipſum in lecto crucis per mortem nudum dormire fecit, ita q̄ Cham filius eius. i. malus populus iudaicus videſ turpitudinem eius. i. humanitatem eius mortuam, ipſum deriſit, cum dicitur. Mat. 27. Vah qui deſtruis templum dei ſalua temetipſum. Veruntamen boni filii eius, Sem & Iaphet. i. apoſtoli & chriſtiani, verenda patris. i. mortē, & mortalitatem ipſius operuerunt, inquātum ipſam dignis rationibus eſſe neceſſariam monſtrauerunt, quapropter Chanaā filius Cham maledicitur, quia iudæorum poſteritas propter Chriſti paſſionem maledictionem damnatur, ſicut ipſimet dixerunt. Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Boni vero filii, ſ. chriſtiani & Apoſtoli, benedictione tam temporali quām perpetua perfruuntur. Ideo de iſta vinea conqueritur dominus. Hie. 2. Ego plantaui te vineam meam electa omne ſemen verum, quomodo ergo conuersa es in vineā aliena?

Capitulum vndecimum. Textus. Erat autem terra labij vnius. Moralitatum. Cap. 8.

CVm gigantes eſſent ſuper terram, decreuerunt in cāpo Sennaar ędificare turrim, cuius ſummitas cœlum tangeret, vt. ſ. in cœlum aſcenderent, & nomen ſuum inter homines celebrarent. Habuerunt ergo lateres pro ſaxis & bitumen pro cemento. Igitur cum edificaret, & iam turrim illam in ciuitate babylonica vſque ad duorum miliariorū extuliſſent altitudinem, ſm Oroſium & ſm Hieronymum ſuper Eſa. 13. Indignatus dñs linguas eorum confudit, ita q̄ alter alterius verba nullatenus intellexit. Quapropter ab inuicem ſeparati ſunt, & per mundum ſm linguarum diſtinctiones ſe diuerſimode diuiſerunt. ¶ Tales gigan-

A gigantes ſunt ſuperbi, qui turrim. i. faſtigioſum, & altum ſtatum in campo ſennaar, qui interpretatur fętor. i. in iſto mūdo fętido ędificare nituntur, ſurſumq; ad altitudinē cęli i. ad tos gradus & ſtatus vltra q̄ requirunt ipſorum merita, aſcēdere moliuntur. Et hoc vt melius faciant, plures q̄nq; in eandem ſocietatem conueniunt, & ad hoc cōiter occupantur. Quapropter ſæpe fit q̄ dñs contra eos indignatur, ipſorūq; malam cōcordiam rumpit. & ipſos per mortem vel per infortunia diuidit, & ſic occultē faciente dño opus malum q̄ cęperant impeditur. Vnde Iob 5. Diſſipat conſilia malignorum, ne poſſint manus eorum implere quod cęperant.

Capitulum duodecimum. Textus. Dixit autē dominus ad Abrā. Egredere. Moralitatū. C. 9.

CVm Abraam eſſet in vr, quæ eſt ciuitas chaldeorum, apparuit ei dñs, dicens. Egredere de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram q̄ monſtraue
ro tibi, & faciam te in gētem magnam. Abraā igitur in terram Chanaā ducitur, vbi altare dño ędificauit, & vbi dilatatio ſui ſeminis, totiusq; illius terræ poſſeſſio ſibi ꝓmittitur atq; datur. ¶ Vr dr̄ qui interpretatē ignis, ſignificat mundum, qui. ſ. vr chaldeorum dr̄, pro eo q̄ igne cōcupiſcentiæ mundus continuē inflāmatur. Abraā aūt eſt homo, cuius terra eſt terrena poſſeſſio. Cognatio eſt carnalis delectatio. Domus patris ſiue parentū eſt amicorum affectio. Terra vero q̄ Deus nobis oſtendit, eſt vita ſpūalis, religio & perfectio. Di cogitur q̄ abraæ. i. cuilibet pctōri, qui in vr chaldeorum. i. in mundo vel in igne concupiſcentiæ habitat, à Deo pręcipitur, q̄ inde quantum ad affectum exeat, q̄ terram. i. terrenorum amorē, cognationem. i. propriæ carnis delectationē, & decorē domus patris ſui. i. proprij gnis nobilitate, & honorē contemnat penitus & dimittat, quodque ad terram quā ipſe Deus monſtrat. i. ad ſtatum pniæ vel ad vitā ſpūalem ſe trāſferat & tranſducat. Sic. n. fibi promittitur dilatatio gr̄æ, promotio & exultatio glorię, & poſſeſſio cęleſtis patriq. Sicut ēt patet Chriſto dicente. Mat. 19. Vos qui reliquiſtis oīa, & ſecuti eſtis me &c. ¶ Vel dic allegorice, q̄ Abraā eſt Chriſtus, terra eſt iudæa, cognatio eius fuit iudæorū populus, domus ſua tęplum & ſynagoga. Igitur prædicta verba potuerūt eſſe patris Dei ad Chriſtum dicētis. Egredere, quantum ad fidē, & quantū ad credulitatē, de terra tua, cognatione, & domo
B .i. de ſynagoga, de tęplo ſeu iudaico populo, & veni in terrā Chanaā. i. populum gentilem, q̄ monſtrauero tibi, vbi. ſ. altare tuum. i. eccleſiā ędificabis, & vbi per fidem dilataberis & volabis. Vnde dr̄. Ge. 3. In illo tpe erit altare dñi in ægypto. ¶ Vel vr̄ q̄ talia verba dicit diabolus hoī, quē videt in ſtatu religionis vel gr̄æ. Monet. n. hoīem q̄ terram ſuam i. ſtabilitatē ſuā deſerat, & q̄ cognationē ſuā. i. bonorū ſuorū ſocietatē dimittat, & de domo patris ſui. i. de religione per apoſtaſiā fugiat & recedat, & ad terrā chanaan. i. ad mundū mentē, & corpore ſe deflectat, & ibi promittit ſibi diabolus per vanā ſpē, q̄ facier eum in gentē magnā. i. q̄ faciet ipſum totaliter diuitē & potentē, quodq; ipſum in tpalib. dilatabit, & q̄ terram chanaā. i. mundum in poſſeſſionib. continuo ſibi dabit, ſicut ſupra videbatur dixiſſe mulieri. Quacunq; die comederitis, eritis ſicut dii. ¶ Fame inualeſcente in terra chanaā deſcendit Abraam in ægyptum, vt peregrinaretur ibidē. Pharao aūt rex ſibi ſuam mulierem abſtulit, ſed tandem immunem ſibi eā reſtituit. Ipſe vero fame ceſſante in terram promiſſionis redijt. ¶ Sic vere cum quis vrgente fame auaritiæ, terram promiſſionis. i. clauſtrū vel deuotionē dimittūt, & in ægyptum i. in mundum & mundi negocia deſcendit, ſtatim adeſt pharao rex ægypti. i. diabolus princeps mundi, qui vxorem eius. i. diuinā gram ſibi tollit. Veruntamen q̄nque Deus ipſum ad pœnitentiam reducit, & vxorem ſuam, ſ. gratiā ſibi reddit, & ceſſante fame auaricię, iterū in terram promiſſionis. i. ſtatū ſalutis vel religionis, vel ad clauſtrū perducit? ita vt dicere poſſit illud prophetæ. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit.

Capitulū decimūtertiū Textus. Aſcendit ergo Abraam de ægypto. Moralitatum. Cap. 10.

LOth & Abraam quamuis eſſent amici & fratres nequibāt cū habitare cōiter, quia erat poſſeſſio eorum nimia. Loth igitur diuiſus ab Abraā, regionē circa iordanem quæ irriga C
batur, vt paradiſus elegit, vbi cito poſt cum alijs captus fuit. c. 14. Quattuor. n. reges contra zodomam vbi habitabat, venerunt qui ipſum cum populo captiuauerūt. Abraam tū occurrens aduerſarijs obuiauit, & Loth de eorum manib. libe rauit. ¶ Sic vero quotidie fit, q̄ illi quorū eſt poſſeſſio nimia .ſ. diuiſtes huius mundi, ſimul ſeu concorditer habitare non pūt, imo ab inuicem per lites, & controuerſias diuidūtur. terrena. n. poſſeſſio ē diuiſionis occaſio. Sępe. n. ſit q̄ Loth. q̄ interpretatur declinans. i. aliquis qui ab Abraam. i. a bonorum vicinorum ſocietate declinat, & ex hoc circa Iordanē mundanæ proſperitatis poſſe habitare ſe putat, qui tñ ab hoſtibus. i. a vitijs & tribulationib. captiuatur, ita q̄ oportet q̄ ab Abraam quem dimiſerat. i. ab illo fratre, ſocio vel amico, cuius ſocietatē dereliquerat & cōtempſerat, adiuuetur. Igitur non eſt bonum, bonā ſocietatē, & concordiā dimittere, nec ſolū ſeu ſolitariū manere, nec mundi proſpera vltra debitū affectare, ſed ſimul per concordiā quieſcere & manere. Vnde dr̄. Gen. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum.

Capitulum decimumquintum. Textus. His itaque tranſactis factus eſt ſermo domini. Moralitatum. Cap. 11.

DOminus pręcepit abraæ q̄ ſacrificaret ſibi vaccā, capram & arietem triennes, columbamq; & turturem. Abraam ergo aialia diuiſit, volucres ſine diuiſione ad partē poſuit. Tandem aues cęli cadauera ſacrificij volebant comedere, ſed Abraā eas abegit. In ſero vero clibanus ardens apparuit, qui ſacrificiū cōſumpſit. dñs vero multa bona abraæ promiſit, & ſibi ſecreta plurima reuelauit. ¶ Re vera vr̄ q̄ in iſtis ſacrificijs ſignificantur oēs illi quos ſibi dñs vult ſpūaliter immolari. Ibi. n. ſunt aues. i. contemplatiui, aialia. i. actiui aues. igitur pręcipiuntur non diuidi, pro eo q̄ contemplatiui nec per mundi negocia, nec per affectiones varias ſunt diuiſi imo per contēplationē in Deū tendunt integri & perfecti. Vnde dr̄ Leu. 1. Auem non ſecabit, nec ferro diuidet. Iſtę ēt aues. ſ. contemplatiui, dicuntur turtures, pp caſtitatem q̄ ſeruant, dicūtur columbæ pp ſimplicitatem q̄ amant. Iſti etiam pro dño dicūtur oblati. i. par turturum aut duo pulli columbarum. Aialia aūt (ſicut dictū D
eſt) ſunt actiui, qui. ſ. circa terram. i. circa terrena negocia ſolēt occupari & manere. In iſtis vero eſt vacca iugo ſubdita, quæ ſignificat ſubditos. aries dux gregis qui ſignificat prælatos, capra macilenta, quæ ſignificat pœnitētes laborioſos. Igitur quilibet iſtorum debet eſſe triennis, quia videlicet vacca .i. ſubditi, debent eſſe triennes per fidē trinitatis q̄ debēt ſimpliciter credere. Vel per tria vota religionis obedientiam. ſ. pauperratem & caſtitatē, quę debent firmiter continere. De quo dr̄ Eccl. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Aries. i. prælati dñi eſſe triennes per tres virtutes theologicas, fidē, ſpem, & charitatē, quas debent habere veraciter de quibus apoſtolus. 1. Cor. 13. Nunc aūt manent fides, ſpes & charitas tria hæc. Capra vero. i. pœnitentes debent eſſe triennes, ſm tres partes pœnitentiæ. ſ. contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem, quas debent veraciter implere, de quibus dr̄. Exo. 3. Viā triū dierū ibimus in ſolitudinē. Vt & ſic quilibet iſtorum dicat illud. Eccl. 25. In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo. Talia igtur ſacrificia. i. tales perſonæ ab auibus. i. a demonibus tentantibus impetuntur, ſed ab Abraam. i. a deo vel a bono prælato defenduntur. Clibanus etiam ardens id eſt charitas perfecta tales inflammat ipſosque Deo immolat, & præſentat.

Capitulum decimumſextum. Textus. Igitur Sarai vxor Abraam. Moralitatum. Cap. 12.

CVm Sara vxor abraæ ſterilem ſe videret tradidit ancillam ſuam abraæ viro ſuo, vt ſibi in ea filiū gnaret, q̄ tandē inter genua ſua pareret & aſcriberet ſibi partū. Agar aūt conceppiſſe ſe videſ, contēpſit dnam, q̄ cū affligeret, fugā iniit agar, q̄ tñ in deſerto angelus vagantem, & fugientem inuenit, ſibiq; dixit. Agar ancilla Sarai, vnde venis, & quo vadis? Conſulit ergo Angelus quòd redi-

E ret, & q̄ sub manu dominę suæ ceruicē supponeret, & ne amplius superbiret cōtra eam. Filium etiā ex ea generandū prædixit, & ab ipso duodecim duces processuros promisit. ¶ Istud pōt exponi moraliter, & dici q̄ Abraam est homo, qui re vera habet vxorem & ancillam: quia .s. Sara vxor sua significat animā. Agar vero ancilla significat carnem. Sara ergo .i. aia de se est sterilis, quia .s. anima de se, nec per se nihil pōt operari vel facere, nec partum cuiuscunq; boni operis generare, cum non habet organa, & ideo oportet q̄ ancilla eius .s. caro, pariat filium, .i. faciat bonum opus, quia licet à mente procedat boni operis ordinatio sicut à domina, tamen à carne procedit executio boni operis sicut ab ancilla. Veruntamen quia ista ancilla .i. caro concepisse, & aliquid boni fecisse se videns, quandoque in superbiam erigitur, dominamq; suam contemnens, in deserto mundi circa bona terrena vagatur, ideo angelus .i. Deus vel bonus prædicator, vel prælatus, ipsam reprehendit tam de contemptu dominę quam .s. de fuga. Dicit ergo sic. Agar ancilla sarai vnde venies, & quo vadis? ¶ O tu agar quę interpretaris somnium vigiliæ .i. o caro quæ semper somnias vigilias, & ludibria huius mundi, quæ es ancilla Sarai .i. animæ, rogo vnde veneris aduerte, & quo vadis. & qualis est natiuitas tua, & qualis mors vnde nasceris, qualiter morieris, quām vilis ingrediendo, & quàm flebilis moriendo, & caue q̄ de cætero aīam tuam dominā non contemnas, sed ei seruias, obedias & intendas, quia .s. dr̄ in ps. 122. Oculi ancillę debent esse in manibus dominæ suæ. ¶ Vel dic q̄ quando domina anima laxat frenum ancillæ .i. carni, ita quòd ipsam dominam permittit concūbere carnaliter cum Abraam .i. aliqua carnali vel temporali voluptate, tunc statim concipit Hismaelem .i. malum propositum quod .s. contra Isaac .i. contra virtutes quotidie facit bellum, concipit etiam quandoque diuitias, delitias, & seculares & scię tias, & alia mundi bona, ita q̄ tunc ista superba efficitur, intantum quòd dominæ suę animę nequaquam obedire dignatur, quinimo si domina anima ipsam velit a superbia reprimere, & per abstinentiam affligere, statim solet ad desertum vitiorum transire, & a iugo virtutum fugere & abire. Vnde dr̄. Hie. 2 A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, dixisti non seruiam. Ista etiam per Angelum .i. prædicationem vel religionem vel confessionem est reducenda, & sibi dicendū est. Agar ancilla &c. per omnia sicut supra. ¶ Vel dic rectè Sara F significat mihi aliquos magnos consiliarios principū vel magnatum, qui quandoque habent aliquem ancillam .i. aliquam personam vilem & seruilem, .s. de humili plebe natam, quam diligunt & ipsam Abraam viro suo supponunt, & in eius seruitio ponunt, & vt ipsi exinde filium suscipiant .i. vt exinde lucrum, & obsequium habeant: ipsos cum magistris promouent & extollunt, qui tamen statim vt ceperint per diuitias impręgnari, incipiunt superbire: & Saram dominam suā & illum qui ipsam ad officia promouent, ingraræ solent contemnere, & de eo non curare, quapropter sæpe fit q̄ tales solent eos affligere, & propter ingratitudinem ad fugam .i. ad amissionem status. quem eis procurauerunt cōpellere & vrgere. Et ideo rectè potest talibus consuli, q̄ erga dominam .i. benefactore .m humilientur, & contra ipsum insurgere nō conētur. Vnde dr̄ Ecc. 4. Magnato humilia caput tuū. Vel dic q̄ sara significat prælatum, qui ancillam suam .i. subditum suum permittit imo etiam procurat diuitijs, & beneficijs aliquoriens impręgnari: quapropter sæpe fit quòd talis concepisse se videns, & diuitias vel scientias acquisiuisse, cōtra eum superbit ipsummet & eius mandata contemnit: intantum quòd si Sara vel ipsum affligere vel corrigere nititur, statim per apostasiam. vel per appellationem ad desertū mundi, & ad romanam curiam cito fugit, & vagabūdus per mundum perambulat, & incedit. Angelus igitur .i. quicunq; bonus debet talibus consulere, quòd redeant, & quòd Saræ .i. prælato suo obtemperent, & quod humilitate prævia ipsius pacem quærant, dicendo illud Hiere. 31. Reuertere ad ciuitates tuas vsquequo delicijs solueris filia vaga. ¶ Vel dic quòd prima vxor Abraæ fuit synagoga, quę a principio fuit sterilis, & in fine Isaac .i. Christum qui interpretatur gaudiū, genera uit. Ancilla sua est gentilitas vel ecclesia collecta de gentibus, quæ se concepisse spiritum salutis videns dominā suam .i. ecclesiam de Iudæis natam, pro eo quòd dominum crucifixerunt contemnebat, sicut dicit Apostolus. illam ergo tanquam dominam alij honorare iubentur, & contra eā G superbire vetātur. Ro. 3. Vnde post q̄ apostolus dixit, qd in ecclesia non est differentia græci, & iudæi, sequitur, quid ergo habet iudæus græco amplius? multum per omnia. ¶ Vel dic quòd etiam nos qui sumus ex gentibus, non debemus sy nagogam, quamuis induratam & sterilem, vilipendere, sed eam quadam reuerentia honorare, pro eo q̄ ab illa scripturæ & fidei principia habuimus. Quæ etiam papa facere dicitur, quia .s. rotulam legis Moysi a iudæis oblatam in die consecrationis suæ osculari nullatenus dedignatur.

Capitulum decimum septimum Textus. Postquam vero nonaginta & nouem annorum moralitatum. Cap. 13.

ABraam præceptum fuit q̄ octaua die omne masculinum circūcideretur, & q̄ certa portio de sua carne præputij auferretur, vt sic populus Dei à gentibus distingueretur. ¶ Octaua dies est tempus gratiæ, quod post sabbatū legis succedit. Nos igitur qui sumus in isto octonario .i. in statu & tempore gratiæ, debemus esse a cunctis superfluitatibus circuncisi, & maximè a præputio carnis nostræ .i. a cōcupiscentia carnali, & sicut sol. masculi, non fœminæ circuncidebantur, sic etiam hodie masculi .s. perfecti, non fœminei .i. imperfecti se a vicijs circuncidunt, & sicut in circuncisione nomen imponebatur, sic boni qui a vitijs circuncisi sunt, nomen bonę famæ præ alijs consequuntur. Vnde dicitur Eccl. 5. Nomine æterno hæreditabit illum dominus Deus noster. ¶ Vel dic q̄ octonarius est tempus futuræ resurrectionis, vbi pro certo caro nostra à cunctis superfluuis passionibus circuncidetur, a cunctis defectibus secludetur. Vnde Lucæ. 2. Octaua die venerunt circuncidere puerum. ca. 17. ¶ Anteq̄ Abraā & Sarai Isaac generarent, præcepit dominus, quòd nomen suum crescęret, & diceretur Abraam, Sarai quoque nomen suum minueret & diceretur Sara. ¶ Per Abraam intelligitur intellectus per Sarai autem vxorem intelligo voluntatem. Isti. n. duo. .s. Abraam & Sarai debent simul Isaac .i. bonam prolem & bona opera parere, & fructum virtutum domino generare. Sed re vera ad hoc requiritur, q̄ Abraā .i. intellectus crescat veritatem cognoH scendo. Sarai .i. voluntas decrescat, se à cōcupiscentijs refrenando. Intellectus. n. quantum potest debet in actu suo .i. in concupiscentia boni debet se rationabiliter moderare. Scriptum est. n. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. Eccl. 18. Si pstas aīæ tuæ cōcupiscētias suas, faciet te in gaudium inimicis tuis. Debet ergo dicere Sarai de Abraam .i. voluntas de intellectu, illud Ioannis. 3. Illum oportet crescere, me autem minui. ¶ Vel dic de coniugibus. quòd quando uir crescit per bonitatem, mulier vero decrescit per humilitatem, tunc faciunt Isaac .i. risum, & gaudium per communem iocunditatem: tunc. n. coniugium prosperatur, quando mulier subijcitur, & homo dominatur &c. Qd̄ tamen est contra multas dominas hodiernas, quæ viris dominari nituntur. Vnde dr̄. Esa. 3. Mulieres dñatę sunt eis. ¶ Vel dic quòd vir est prælatus, quia debet crescere virtute, & autoritate, mulier est subditus, quæ debet minui humilitate, vt sic simul generent Isaac .i. risum, hoc est dictu, vt sic perseuerent in gaudio, & prosperitate. Debet. n. prælatus crescere, & se magnum ostendere, ne familiaritas pariat contemptū. Subditus vero debet humiliari. & minui, ne superbia pariat despectum, vnde dicitur. Genes. 16. Humilia te sub manu dñę.

Capitulum decimum octauum. Textus. Apparuit autem ei dominus in conualle mambre. Moralitatum. Cap. 14.

SOdomitę populi pessimi dicebantur, quę .s. per horribilem infectionem luxuriæ, viris abutebātur, aduenas & pauperes recipere dedignabantur, & abūdātia panis, & vitæ supbia fruebant. Eze. 16. Propter q̄ quia ipsos Deus delere decreuerat, locutus fuit dñs

Abraam,

A Abraam, dicens quod descendere volebat, vt videret si crimen illorum famę & clamori hominum respondebat. Abraam autem audita domini voluntate, pro loth nepote suo qui habitabat in sodomis sollicitus: cum domino allegare incepit, quod non decebat Deum quod perderet iustum cum impio. Sibi vero dicit dominus, quod propter decem iustos si inuenirētur ibi, ciuitati toti parceret: benignitatem iugiter repromisit. ¶ Ista autem possunt exemplariter allegari: quomodo mundi prosperitas causa est multorum malorum: quę sicut dicit in Eze. 16. Hæc fuit iniquitas sodomę sororis tuæ, abundantia panis, & superbia vitæ: & manum pauperi non porrigebant. ¶ Item potest allegari q̄ iudex non debet verbis credere, imo ad inquirendum veritatem criminis debet plenarie descendere: licet tanq̄ priuatā personā constaret veritatem facti ipsum scire, sicut .s. constat, q̄ dñs crimen istorū sciebat: & tñ velle descēdere ,p veritatis scrutinio se dicebat. ¶ Itē pōt allegari: qd̄ qñ infortuniū est futurum: quilibet debet esse sollicitus pro amicis: exemplo Abraam qui amore Loth cum domino disputabat. ¶ Item potest allegari: qd̄ iustus non debet orare pro iusto quod liberetur a pœna, quā quam sit propinquus, quia Abraam non legitur orasse pro loth nec pro eo allegasse: nisi inquantum supponebat eum iustum. ¶ Item potest allegari, quod pauci iusti sunt quādo- que causa saluationis magni populi: sicut patet hic: vbi dominus promittit se ciuitati parcere, si decem iusti inueniren tur ibidē, ista aliter exponere non oportet, ¶ Tres angeli missi a deo pro sodoma destruenda, inuenti sunt ab Abraam: & ad conuiuiū inuitati. c. 18. Qui .s. sub arbore queuerūt, pedes lauerunt, & panes subcinericios & vitulum comederunt: q̄ tandem sibi generationem Isaac promiserunt. ¶ Sic vero qñ Abraam .i. hō offert Deo sacrificiū & cōuiuiū spuale .s. lotura pedum .i. confessionem mundificatiuam, vmbram arboris .s. crucis memoriam refrigeratiuam, subcinericium panem .i. mortis considerationem incineratiuam, lac .i. deuotionem, vitulum .i. spiritualem cordis exultationem, tunc pro certo Isaac .i. risus æternæ gloriæ sibi promittitur, & sibi a Deo & angelis æternum gaudium & lætitia propinatur. Vñ dr̄ Esa. 55. Lętitia sempiterna erit eis gaudium & exultationem obtinebunt. ¶ Vel dic quod Abraam est Deus pater vel prælatus, qui .s. inuitat angelos .i. viros angelicos & iustos ad confessionis loturam, ad arboris .i. crucis memoriam ad lac deuotionis, ad recordationem futuræ incinerationis, & comestionem vituli Christi in sacramento altaris. Lauētur (inqt) pedes vestri, & requiescite sub arbore &c. ¶ Cum duo angeli in forma iuuenum, sodomam aduenissent, & in platea mansissent. Loth recepit eos hospitio. Sed cum viri ciuitatis, vt ip

B tis iuuenib. aduterentur, fores domus irrumperēt, Loth vero pro angelis quos credebat hoēs tanta immundicia liberandis, vxorem & filias virgines ipsis malis hominibus ad sa tiandā suam libidinem obtulit, quas recipere non volebant, immo fores ipsius confringebant, tandem percussi sunt ab angelis cecitate, ita quod ostium inuenire non valebant. In crastino vero angeli ipsum Loth, vxorem & filias eduxerūt sed duo generi loth, submersionem vrbis futuræ credere no luerunt, immo cum eis diceretur a Loth quod exirent: ipsū loqui delyratorie crediderunt, quapropter & ciuitas & ipsi cum populo, igne & sulphure in crastino perierunt. ¶ Istud enim poterit allegari sine altera expositione ad tria videlicet quod in peccato contra naturam mens hoīs plus quam aliis vitiis excæcatur. Tales enim homines dicuntur cæcita te percuti, pro eo quod super omnes homines hi sunt cæci. Isti etiā malefici ostium non inueniunt, quia pro certo isti ostiū paradisi, vbi sunt Loth & angeli, non intrabunt. Esa. 56. Palpauimus quasi cæci parietem. Et propter hoc zodoma be ne interpretat muta, quia .s. tales in iudicio erunt muti ,p eo q̄ excusationem aliquā non habebunt. ps. 30. Muta fiant labia dolosa. Item allegari potest quod minus malum tolerandū est pro maiori malo vitando, sicut Loth prostitutionem vxoris & filiarum sustinere volebat, vt crimen sodomiti cum vitaretur. Itē potest allegari quod impossibile est eum a morte eripere, quem etiam occulta Dei prouidentia decreuerat punire, sicut patet de istis generis Loth, qui noluerunt credere vt exirent disponente domino, quod cum aliis cum quib. de liquerant interirent. Vñ dr̄. Eccl. 7. Nemo pōt corrigere quē Deus despexerit. Hoc enim quotidie percipitur, quasi .s. hō voluntarius in fata ruit, ita quod non obstante consilio contrario ad infortunia lætus currit, ꝑm quod occulta Dei iustitia seu prouidentia ipsum ducit. Vel allega ista exemplariter ad bonum hospitalitatis, quæ liberationem sui & suorū meretur. Vnde apostolus hospitatem nolite obliuisci, per hanc quidam placuerunt angelis hospitio receptis. C

Capitulum decimumnonum Textus Venerunt- que duo angeli zodomam uespere. Moralitatum. Cap. 15.

CVm Deus ciuitatem zodomę cum aliis quatuor propter horrenda crimina sua igne & sulphure delendas decreuisset, dictum fuit Loth, quod vna cum vxore & filiabus ciuitatem exiret, quod in omni circa regione nullatenus remaneret, sed in monte potius se saluaret. Dictum etiam fuit eis, quod non respicerent retro cum incederent, sed quod ad montem recto itinere properarent: verum tamen quum iam micarent fulgura, & audirentur tonitrua: & ignis & sulphur de cælo mitterentur in vrbem sicut testatur Solinus, qui de Zodoma loquens dicit qd̄ ipsam de cęlo tacta restat humus nigra. Vxor Loth reuersa retro respexit, quapp quia inobediens fuit, statim in salis statuā versa fuit. ¶ Ciuitates istę mundum designant, & etiam mundi status, vbi quia plurima crimina abundare noscuntur, propter quę Deus subuersiōem & ignem & damnationem eisdē committ natur, consulit dominus deuotis omnibus suis, q̄ inde quantum ad affectum exeant & in montem religionis & perfectionis & etiam contemplationis ascendant, quodque in oi circa regione .i. in mundi negociis & officiis & deliciis non maneant, & recedant, & quod omnino caueant, ne retro se respiciant, & quod .s. ad vitia quæ confessi fuerunt, per recidiuationem non redeāt, nec ad mundi bona quibus renūcia uerunt, per desideria retrocedant, nec per apostasiam se ab itinere salutis, quam professi sunt retrouertant. Quia sicut dr̄. Lu. 9. Nemo mittēs manū ad aratrū & respiciens retro, aptus est regno Dei. Retro. n. non debet respicere pœnitens recidiuando, religiosus apostatando, contemplatiuus in mū di se negociis implicando, quinimmo ipse debet continuare iter suū in bonū proficiendo. Sed pro certo quidā sunt sicut vxor Loth, qui .s. tonitrua tentationū audientes, ignē concupiscentiæ sentientes fulgura tribulationū videntes retro respiciūt, ad vitia seu bona tpalia q̄ dimiserāt se cōuertūt, iter q̄ inceperāt dimittunt, & ꝑ inconstantiā viræ retrocedunt. Sicut ēt de infidelib. amicis patet, q. .s. audita modica tribulatiōe vel difficultate, ab incepta fidelitate desistūt. Tales. n. sunt religiosi, q. .s. ad bona mundi quib. renunciauerunt, libēti aīo retrocedunt cōtēpto religionis & contēplationis mōte versus vallem mūdi negociorum respiciunt & accedunt. D Tales igitur in statuam salis mutātur, inquantum .s. peccato res insensati, duri & obstinati efficiuntur, & inquantum in vi ros iniquos vertuntur. Ideo dicit dūs. Qui in agro est, nō respiciat retro, memores estote vxoris loth. Lucæ. 17. ¶ Cum loth de sodomis fugeret, ne igne & sulphure deperiret, petiit a domino quod liceret sibi ciuitatem Segor paruulam introire, sed quia ibi fiebat creberrimus terræ motus necesse habuit exinde fugere, & ad montem ascendere et ibi se saluare. ¶ Zodoma est vita carnalis, quæ igne & sulphure luxuriæ fetet. Segor vita coniugalis, quæ terremotus multarum sollicitudinum sustinet, mons vero est vita contemplatiua et ecclesiastica vel clausstralis, quæ stabilis & tuta manet. ps. 36. Loth igitur qui interpretatur declinans, est ille q̄ iuxta psalmistę cōsilium, declinat a malo vt faciat bonum, qui .s. ignē & sulphur carnalis vitæ fugit, & in Segor .i. in statu coniugali tutus manere credit. Sed finaliter attento motu tentationum, tribulationum & miserarum istius ciuitatis, ad montem religionis vel ecclesiæ ascēdit, & sic a carnali inflammatione se liberat & euadit. Esa. 2. Venite ad montem domini. ¶ Loth in sodomis legitur bonus fuisse, nec vnquam luxurię & ebrietati vacauisse, in monte tamen vbi ,p se saluando fugam iniit legitur se inebriasse, & cum propriis filiab. incestū & adulterium commisisse. ¶ Sic vero hodie sunt multi alii q̄ de valle ad mōtem .i. de mundo ad religionē vel de seculari

statu

Et staru ad ecclesiasticum ascendunt & sic periculum damnationis euadere,& ibidem se saluare credunt,qui tamen ibidem ebrietati & luxuriæ vacantes,deteriores fiunt,& damnationis periculum plus incurrunt. Hier. 1. De hoc conqueritur dominus Quid est(inquit)quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa?

Capitulum vicesimumprimum Textus Visitauit autem dominus Saram sicut promiserat & impleuit. Moralitatum Cap. 15.

ABraam duos filios habuit.s.Isaac de libera, & Hismael de ancilla. Hismael autem fuit ferus homo: venator & sagittarius,de quo dicitur supra 15.quod manus eius contra omnes,& manus omniū contra eū, & è regione fratrum suorū figet tabernacula. Ga 4. Isaac autē fuit bonus & mansuetus. Veruntamen Hismael (secundū Paulum apostolum)semper fratrē suum Isaac opprimebat, & eidem molestias magnas inferebat,quapropter cum Sara mater Isaac hoc quadam die cerneret,dixit ad Abraam. Eij ce ancillam & filium eius. Non.n.erit hæres filius ancillę cū filio liberę. Igitur Agar cum filio hismael eijcitur,vter aquæ & panis ibi ab Abraam in scapulis imponitur, & dimissa p deserta,ittiensq; vagatur aqua consumpta. Angelus vero domini apparens ostendit puteum sitienti & sic eam cōsolat. ¶ Abraam significat bonum prælatum,qui re vera in domo sua.i.ecclesia habet duo genera filiorū,quosdā bonos more Isaac,quos.s.diuina gratia generauit, quosdam vero malos more Hismael,quos sibi vxor ancilla.i.diabolus,vel simoniaca ambitio,vel carnalis affectio procreauit. Sed re uera inter istos semper solent esse iurgia,quæ Hismael significat malos & maxime discolos & peruersos,qui re vera per contra dictionem omnibus se obiciunt,& è regione fratrum suorū tabernacula sua figunt,inquantum omnium aliorum voluntatibus contradicunt,ita q̄ manus eorum contra omnes &
F manus eorum eis obsint. Vnde apostolus Deum non amat, & cunctis hominibus aduersantur. Isti dico semper solent persequi Isaac,quæ.s.mali semper sunt solliciti bonos offendere & eis inimicari. Ideo dr. Contra bonum malum est, & contra vitam mors,sic & contra virum iustum peccator. Sed quid? pro certo isti non debent esse hæredes in ecclesia, nec quantum ad beneficia temporalia,nec quantum ad bona spiritualia. Ideo Abraam.i. prælatus, debet eos eijcere, & vna cum matre sua simonia vel affectione carnali ab ecclesia segregare,dicens illud Iud. 11. Hæres in domo nostra esse nō poteris,quę de adultera natus es. ¶ Vel dic etiam moraliter loquendo quod duæ istę mulieres,Sara libera,Agar ancilla significant animam & carnem,& Isaac filius significat opera bona,quæ ab anima producuntur. Hismael autem filius ancillæ,significat opera mala,quæ a carnis concupiscentia procreatur. Isaac igitur ab Hismaeli impugnari dr,quæ constat quod carnis opera solent spiritualibus operibus inimicari, & contra ea præliari. Gal. 5. Vnde apostolus. Caro concupiscit aduersus spiritum,& spiritus aduersus carnē,hęc.n. sibi inuicem contrariatur. Sequitur manifesta sunt opera carnis. Abraam.i.homo quādo videt istos duos filios.i. Hismael & Isaac .i. malos affectus,cogitatus,& opera confligere contra bonos.& in domo cordis sui videt ipsa opera carnis,opera spiritus molestare, ita oportet ancillam & filium eius.i. carnem & opera carnalia eijcere & deprimere,& ad desertum pœnitentiæ mittere,& panem & aquam per abstinentiā sibi imponere,& sic ibi angelum testamenti Christum poterit inuenire puteum misericordiæ sibi poterit demonstrare.

Capitulum Vicesimumsecundum Textus. Quæ postquam gesta sunt,tentauit Deus Moralitatum Cap. 17.

COlens Deus tentare Abraam præcepit sibi quod filium suum quem diligebat Isaac tolleret, ipsumque super quendam montem quem sibi,ostenderet, occideret,& ei immolaret. Tulit ergo Abraam secum filium suum Isaac vna cum duobus iuuenibus & asino,quos.s.ad pedem mon G tis dimisit. Ipse autem Abraam & filius eius,qui ligna quib. erat sacrificandus portabat,montem ascendit ignem & gladium in manibus tenuit,& ligna sacrificio præparauit. Succensis autem ignis, accepit Abraam filium suum, & proiecit super aram. Cumque manum ad gladium extenderet p filio occidēdo & domi.o immolando;statim affuit angelus qui prohibuit,& qui arietem qui hærebat in monte inter vepres cornibus,loco pueri interficere sibi iubet. Sic ergo fit quod dum aries occiditur, Isaac liberatur ianuq; ad iuuenes reuertitur,a quibus inferius aduentus ipsius expectabatur. ¶ Abraā est Deus pater, Isaac Dei filius, aries ipsius Dei filij corpus,ligna,vepres,& ara,crucem designant,gladius & lanceam,& clauos ignis,etiam passionis ardorem significat, duo iuuenes remanentes,duos populos significant non credētes,iudęos.s.& gentiles,asinus autem qui eos comitatur, significat stultitiam quæ increduli habebantur. Dico igitur quod Abraam qui interpretatur Deus pater, Isaac filiū suū immolandum in ara crucis decreuit, ita quod gladium & ignem .i. ipsius passionis asperitatem contra eum præparauit,accidit tamē quod Isaac.s.filij deitas nil patitur, aries vero.i. Christi sola humanitas immolatur,dum.s.cornua eius. i.manus ad modum cornuum extentę inter vepres.i.inter lignea crucis clauorenus alligantur,& crucis cornibus astringuntur. Aba. 3. Vñ dr. Cornua in manibus eius. Duo vero iuuenes.s.duo populi,iudæi vincēt & gentiles, in infidelitate sua pro maiori parte manserunt,inquantum ad montem fidei non ascenderunt,nec incarnationis aut passionis mysterium cognouerunt. Qui etiam asinum.i.stulti iam habuisse dicuntur,pro eo quod ista in sua stultitia obstinati leguntur, nec credidisse quæ credenda fuerant probantur. Lucæ 24. Vnde. O stulti & tardi corde ad credendum in his quæ locuti sunt prophetæ. Rom. 1. Apostolus Dicentes se esse sapientes,stulti facti sunt.

Capitulum Vicesimumquartum Textus Erat autem Abraam senex dierumque multorum. Moralitatum Cap. 18. H

POstquam Abraam de Sara vxore sua filium suum Isaac genuisset ipsumque filium immolare tentasset, & in loco filij arietem occidisset,filius vero nihil mali passus fuisset,accidit quod Sara eius vxor mortua est. Ge. 24. Quod videns Abraam sicut dr hic.seruū suum eliazer misit in mesoporamiam,terram.s.gentilium,vt & filio suo Isaac ꝓcuraret vxorem. Venit igitur in ciuitatem Nachor, vbi erat puella pulcherrima.s.rebecca, filia bathuelis quæ descendit ad fontem vt impleret hydriā suam. Ab illa igit puella aquam sibi dari petit. Quæ non eum solum, sed etiam & camelos suos adaquauit. Ite ego seruus cām legationis suę rebeccę parentibus aperuit, & eam filio domini sui tanqua procurator,ducit in coniugem,datisq; sibi armilis & ornamentis,ad domum dñi sui ducit vbi Isaac meditanté in agro reperit,q̄ viso eo statim de camelo descendit,& pallio se in uoluit,ipse vero puellam factis nuptijs sibi matrimonialiter copulauit,eāque id tabernaculo saię matris suæ introduxit & eam tm̄ dilexit,q̄ amore eius mortem matris suæ obliuioni dedit,& tādē duos filios,Esau.s.& Iacob genauit, quorum Esau malus fuit. Iacob vero sanctus & optimus homo fuit. ¶ Sic vero postquam abraam deus pater de vxore sua Sara.i.de synagoga genuisset Isaac.i.Christum filium benedictum,arietęque.i.Christi humanitas immolata fuisset in cruce,ipseque Isaac.i.ipsa filii diuinitas nihil passa fuisset accidit quod vxor sua synagoga per infidelitatem mortua fuit, inquantum tum.s.fidem incarnationis filii non recipit. Vnde dr. Io. 1. in propria venit,& sui eum non receperunt. Et Eze. 24. Mortua est vxor vespere,quapropter abraam deus misit seruum suum.i.apostolorum & prædicatorum cetum ad terram & ciuitates gentiles,vt.s.puellam nobilē.s. ipsam ecclesiam de ipsa gentilitate natam, filio suo Christo in vxorem acciperet qui.s.hanc prædicant rogant vt de puteo & hydria naturalis philosophiæ quam habebat,& de aqua scientiarū

quam

Aquā cōtinuè hauriebat vt camelos suos.i.fideles populos adaquaret,quia re uera ecclesia collecta de gētilibus puteo suo. i.scientijs physicis;multum adaquatit fideles,& multum ét fugauit hæreticos infideles sicut in Augustino apparuit,qui etiam ante fidem clericos inter gentiles magnus fuit Igitur iste seruus.i.prædicatorum cetus,isti puellæ.i.ecclesiæ primi tiuæ armillas & ornamenta gratiarum & virtutum donauerunt. Isaac vero.i. Christus qui iam ad meditandum in agro paradisi per ascensionem ascenderat ipsam puellam sibi matrimonialiter copulauit,eamq; in tabernaculo matris suæ.i. per sacram scripturam quæ fuit tabernaculum synagogæ,matrimonialiter introduxit,inquantum sibi scripturarum dogmata reuelauit. Ipsa vero ecclesia.i puella,viso Isaac.i.cognita Christi maiestate,de camelo.i.de superbia gentilis factus se humiliando descendit,et pallio bonorum operum se inuoluit exemplo Hest. 15. quæ viso assuero dicebat. Vidi te domine sicut angelum Dei,conturbatumq; est cor meum præ timore glorię tuę,valde es admirabilis domine & facies tua plena est gratiarum. Sic igit fit quod ab Isaac & rebecca .i. a Christo & ecclesia plures filii.i.plures Christiani gignuntur quorū quidā Iacob,quia boni,alij vero Esau, quia mali dicimerentur,quia re uera filij Christi & ecclesiæ diuiduntur in duo,quia quidam sunt Iacob.i.boni & Deo amabiles . Alii vero sunt Esau.i.mali & Deo odibiles. Vnde Malac. 1. Iacob autem dilexi,Esau vero odio habui.c.25. Cum Rebecca ſm quod dr hic c.25.duos filios concepisset.s.Esau malum & Iacob bonum,& tempus partus instaret, collidebant pueri in vtero suo,ac si inuicem dimicarent quis eorū nascereť prius, tamen factum est quod Esau qui malus est,natus est primus. Iacob vero bonus,natus est vltimus. Fuit ergo Esau venator;& ideo pater ipsum amabat,eo qđ de venationib.suis comedebat. Iacob vero qui erat simplex & agricola,qui venationes non portabat,a patre non intātum dilectus erat. ¶ Pater iste Isaac est platus, mater vero est ecclesia vxor sua. Igit dico quod ista mater ecclesia in vtero suo.i.in collegio vel in clausto quandoque concipit plures filios.i.plures subditos, quosdam.s.Esau.i.malos,& quosdam vero similes iacob.i.bonos. Sic ergo fit quod quando tempus appropinquat,vtpote quando vacat aliquod beneficium,ita quod aliquis promoueatur,& quod exterius pariatur,& p promotionem ad exterius beneficium emittatur incipiunt in lucem isti pueri.s. subditi collidere, & parentes alter alterum impugnare, & hoc quia vult quilibet primus ad promotionem exire . Sed quid;Pro certo Esau qui fuit pilosus,primus exisse dr, quia. i.hodie illi qui priores exeunt,dum tm̄ sint pilosi .i. diuites,
B primi ad beneficia promouentur. Illi vero qui sunt Iacob .i. boni & simplices,impromoti in claustri vtero dimittuntur, vel saltem alijs postponuntur. Breuiter.n.istud est verum hodie quod illi qui sunt mali , dum tamen sint venenatores & exactores,& de venationibus diuitiarum suarum ipsis suis magistris munerum oblatores sunt ab eis prædilecti. Illi vero qui more Iacob sunt simplices,& pilis diuitiarum nudi, nec venationi rapinarum dediti,ab eis sunt neglecti. Prælati enim & principes nullum subditum & officialem vel familiarem diligunt nisi illum de cuius venatione comedunt vel a quo lucra vel munera ac emolumenta percipiunt,& de cuius rapina partem suam assumunt, nec alium in officiis suis libenter tenent,promouent vel exollunt. Vnde Miche. 3. Si quis non dederit in ore eorum quippiam sanctificant super eum prælium. Vide supra c.16. de vipera. De quib. fit mentio. Ge. 26. ¶ De puteis quos Abraā & serui eiꝰ Isaac & serui eius foderunt,quos ei philistei pro virib. obstruebant,Pōt dici q̄ Abraam est Deus pater,serui eius fuerunt prophetæ . Isaac Dei filius,serui eius fuerunt apostoli & euangelistæ. ¶ Igitur tus testū,isti vero nouū cōposuerunt. Sed pro certo palestini.i.iudæi istos puteos nostros nituntur terra obstruere, dū intellectum scripturarum per terrenum sensum & peruersum exponendo conantur occupare.

Capitulū. 27. Textus. Genuit aūt Isaac, & caligauerunt oculi eius. Moralitatum Cap. 19.

ISaac senex & cecutiēs,dum duos filios haberet.s.Esau primogenitum,& Iacob vltimo genitum,& primogenito suo benedicere decreuisset;vocauit eum,præcipiens q̄ arcum & C pharetram suam sumeret,& quod in venationem iret,& cibos sibi gratos pararet,de quibus comedens benedictionis gratiam sibi daret. Igitur dum Esau pilosus ad venationē foris properans iussa patris exequitur. Iacob frater eius iunior domi remanens, benedictionem suam surripit & furatur, de consilio.n.matris rebeccæ duos hædos præparat,vestibus optimis Esau se ornat & manus suas vt videatur pilosus hædorum pelliculis circumligat,& sic cibos nomine Esau patri præsentat,qui tangens manus eius pilosas esse sentiens, filium primogenitum ipsum putat dicens,quod licet haberet vocem Iacob, q̄ tū manus erant esau,& cum cibum comedisset paratum,benedictionem sibi & suo semini statim donat,primogenitus vero qui iussu patris venabatur in agro postea veniens nil reportat. Sic ergo factum est,quod virtute benedictionis iunior,primogenito est prælatus,& minori fratri primogenitus est subditus,quodq; pater cecutiens,dū minorē filium primogenitum credidit,vnum ꝑ alio benedixit & sic Iacob benedictionem esau a patre habuit, virtute cuius in terra promissionis,quæ de iure debebatur primogenito,mox successit,& sic Iacob.i.supplantator dictus est, q̄ supplantauit frater taliter. Iuste(inquit)vocatum est nomen eius Iacob . ¶ Per istum Isaac cecutientem possum intelligere prælatum carnalē & ignorantem,& parum per ratione videntem,per vxorem.n.rebeccam quæ interpretat, multum accepit,intelligitur carnis affectio seu ambitio , quæ.s. hodie accipit vniuersum. Vnde Abac. 1. Totum in hamo sub leuauit. Per duos vero filios intelligitur subditorum suorum duplex conditio,quia.s.quidam sunt primogeniti .i. boni q̄ sunt filij ecclesiæ senes & maturi exterius venationi dediti. i.in negocijs ecclesiæ occupati. Quidam vero sunt iuuenes & insci,sicut sunt cognati & nepotuli intus in domo ecclesiæ quiescentes,& circa patrem & prælatum in aliquibus officijs commorantes. Igit dico quod quandoq; accidit quod Isaac.i.malus prælatus per carnis affectionem,vel per ignorantiam cæcus factus vult aliquam benedictionem a promotionem impendere, & primogenitum filium.i. aliquem antiquum qui satis seruiuit ecclesiæ,intendit prima facie promouere , ita quod sibi præcipit quod venationi & negociorum administrationi vacet,vt benedictionem.i. promotionē reportet;dicens illud apli. 2. Ti. 2. Labora sicut bonus miles Christi. Quia sicut dicitur in libro Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Veruntamen sæpe fit quod dum ta D les primogeniti exterius iussa patris & vtilitatem ecclesiæ faciunt, tunc instigante matre sua.i.carnali affectione & ambitione,iuuenes domi remanentes primogenitos esse dicūt, inq̄tū.s.sibi debere dari ꝑmotiones asserunt,quia cibos.i.munera simoniacę patri.i. plato offeret oñdunt & manus.i.opa obsequaq; & seruitia q̄ fecerat vna cū pelle carnalis affectiōis vel cōsanguineę coniūctionis q̄ ꝓtendunt. Sic ergo fit q̄ tam decipiūt patrē.i.platū qui le faciūt primogenitos.i.magis bene meritos credere & sic solent benedictionem.i.promotionem quæ debebatur primogenitis & antiquioribus reportare. Sicq; iuniores antiquioribus præferūtur. Primogeniti vero boni & laboriosi,qui post venationis & laborum studia pro remuneratione vertuntur ad patrem in subiectione remanent,& supplantatores & impii promouentur,& terram promissionis Eccl. 10. Vidi seruos in equis,& principes ambulantes sicut seruos super terram. Mater.n.eorum.i.ambitio quæ optime parare cibos nouit quibus prælati libenter vescuntur,duos hædos.i.munera duplicata & magna accipi mandat,vestesq; optimas.i.exteriorem pompam recipi consulit,& tandem manus pilis.i.diuitiis & muneribus circumuolui præcipit. Quibus tactis manualiter.i.apprehensis,iste pater.i.prælatus ipsum esse primogenitum asserit atque dicit. Nunquid tu es filius meus primogenitus Esau? Tu es filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. Matt. 3. Tactui.n.magis credidit quam auditui,quia isti plus volunt munera tangere,quam promissiones audire. Fili(inquit)accede ad me vt tangam te. Accessi &c. Statimque vt sensit vestimē torum eius fragrantiam,benedicens illi ait . Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus . Seruiant tibi tribus,esto dominus fratrum tuorum. Vide ibi . ¶ Vel dic quod Isaac.i.malus prælatus quando vult dari benedictionem.i.beneficium vel præbendam,vocat primogenitū

prædilectum

Bprædilectum & ab eo prælectum & sibi dicit, q̄ ad venatio
nē vadat & sibi cibos offerat. i. quod munera sibi procuret &
ḡrat vbi beneficium quod vacat, det sibi benedictionem pro
munere. Verumtamen sæpe fit quod dum procurat venatio-
nem suam. i. munera quæ debet sibi offerre, ab alio anticipe
tur, qui oblatis hędis. i. muneribus pro primogenito accepta
tur, & alius spe fraudatur. Sicq; fit quod ille qui prius cibos
offert, & qui prius munera simoniaca patri profert: benedi
ctionem & promotionem ab eo prius refert. vt qui prior ap
portat, prior habeat, & qui prior offerat reliquias prior tan
gat. Solent ergo isti mali & pessimi superiores alijs superue
nientibus se excusare. Venit inquit germanus tuus fraudulē
te, & abstulit benedictionem tuā. Benedixi ei & erit benedi
ctus. ¶ Vel dic quod iste pater est iudex, quia re uera illū nō
vere cognoscit quem mediante pilo. i. mediantibus muneri
bus vel affectione examinat atq; tangit, & ideo fit quod talis
benedictionem alterius reportat, dum pro ipsa iudex iniustē
iudicat, & alterius iustitiam sibi donat. Contra quod Esai. 5.
Ve qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti
aufertis ab eo. ¶ Vel dic quod Isaac est Deus qui. s. duos filios
habuit, i. duos populos, i. iudaicum populum primogenitū.
Osex. 11. Primogenitus meus Israel, & gentilem etiam iunio
rem. Sed dum Esau. i. populus iudaicus exterius circa sensū
literalem scripturæ remanet iunior gentilis domi remanēs
. i. interius sensum scripturæ penetrans: patris benedictionē,
. s. fidem christianam habet & cæli benedictionem percipiet,
Iste. n. dū patri suo deo ad instinctū matris suę gratię cibū vir
tutum cum pellibus bonorum exemplorum præsentat, bene
dictionem fidei & gloriæ quæ fratri suo primogenito. i. po-
pulo iudaico debebatur, reportat. Vnde dr. Matthæ. 8. Multi
venient ab oriente & occidente, & recumbēt cum Abraam,
Isaac & iacob, filij autem regni eijcientur foras. Esau autem
persequitur Iacob benedictum, & iudaicus populus odit et
persequitur christianum. ¶ Vel istud potest allegari de occul
ta Dei prouidentia, quæ præter & contra voluntatem & spē
hominum suum introducit effectum. Decreuerat. n. Deus se
F Iacob benedictionem daturum, quapropter ipse fecit quod
contra propriam intentionem ipsum Isaac benediceret, &
quod frater suus tunc temporis foris esset, quia. s. sæpe fit qd'
Deus hominem præter intentionem tanquam instrumento
suo vtitur, vt finis quem intendit efficaciter cōsequat. ¶ Vel
allega contra hypocritas, qui similes sunt Iacob, quia. s. ma-
nus. i. opera sua cooperiūt pellibus. i. fictis palliationib. qua-
propter sępe fit quod benedictionem. i. promotionem repor
tant. Vel dic quod de hypocrita potest dici, quod vox inquit
vox Iacob est, sed manus sunt Esau, quia. s. vocem habent bo
nam & verba honesta, sicut Iacob qui fuit bonus, manus aūt
impias habent & opera mala, sicut Esau qui fuit malus.

Capitulum vicesimumoctauum Textus. Vocauit itaque Isaac Iacob. Moralitatum Cap. 20.

Sicut dr. Gen. 28. Iacob fugiens iram Esau fratris sui re-
cessit in Mesopotamiam ad Laban auūculum suum, vt
sic a fratris impetu saluaretur. Dum igitur esset in via
supposito lapide capiti suo, obdormiuit, & in somnis
scalam cælum tangentem aspexit, & angelos per scalā ascen
dentes & descendentes, dominum q; innixum scalę vidit. Tā
dem vero venit ad puteum, cuius os grandi lapide claudeba
tur, vbi oues & cameli adaquabantur, post hoc Lyam & Ra
chelem vxores accepit, & ipsi Labā multas diuitias acquisi-
uit. ¶ Reuera sic debet facere Iacob supplantator. i. quilibet
qui vult diabolum supplantare. Si. n. videt quod Esau frater
suus. i. diabolus vel etiam corpus proprium ipsum sequatur
in patria patris, s. in mundo, & eum per diuersa vitia conetur
occidere, debet statim patriam & mundum per contemptū
exire, & ad Laban. i. ad Deum per orationem, & ad matris
suæ. i. diuinæ gratiæ mandatum debet in terram alienam, s. ad
religionem vel ecclesiam, vel ad morum perfectionē transi
re. Supra. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua, &
veni in terram quam mōstrauero tibi. Dum ergo talis viam
perfectionis aggreditur, necesse est quod a mundi tumulti-
bus quiescere volēs, capiti suo supponat lapidem. i. Christū,
qui est petra firma, s. ipsi per spem & desiderium innitatur, q̄
si fecerit in pace per mentis tranquillitatem quiescet, scalam G
plenam Deo & angelis per quam in cælum ascenditur. i. viā
virtutum qui Christus est, vbi & viri angelici ascēdunt in cæ
lum, cognoscet, tandem puteum sacræ scripturæ, qui grandi
lapide, i. grandi difficultate clausus est, & qui pro adaquan-
dis & potandis camelis & ouibus. i. magnis & pueris ordina
tus est reperiet, et tandem duas filias Laban. s. Rachelem &
Lyam. i. duas vitas filij Dei, contemplatiuam & actiuā in vxo
res accipiet, & ipsius Laban diuitias. i. virtutes & merita vel
gloriam æternam a Deo percipiet & acquiret, & sic poterit
dicere illud Gen. 41. Crescere me fecit dominus in terra pau
pertatis meæ. Sed sicut videmus quod Iacob quamuis esset
valde ditatus. Esau tamen fratrem suum sibi occurrentem ti
mebat, nec ipsum habere voluit socium vel vicinum. Sic da
to quam homo virtutibus sit ditatus, semper debet fratrem
suum. i. corpus vel diabolum timere, & occursum eius. i. ten
tationum suarum impetum formidare, propter quod debet
dominum exorare dicens illud Gen. 32. Libera me domine
deus de manibus fratris mei, quia valde ipsum timeo. ¶ Vel
dic quod Iacob est Christus, qui. s. ad instinctum & ad pces
matris suæ. s. synagogæ, patriam suam. s. paradisum dimisit &
ad Laban. i. ad mundum per incarnationem venit, vbi scalā
quæ cælos tangit. i. crucem inuenit, & ibi superposito lapide
sepulchri dormiuit. Factumque est quod duas filias mundi.
. i. animam & carnem sibi copulauit, vxores, & duas turmas
ouium. i. gentes duplicis populi acquisiuit iudæos. s. & gen-
tiles &c. Iste est. n. qui dicit. In baculo meo transiui iordanē
istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Quia. i. Chri-
stus iordanem mortis transiuit, & tandem cum duabus tur
mis. i. cum fidelib. vtriusq; populi ad patrem in ascēsione re
diuit, dicens illud Lu. 15. Surgam & ibo per patrem meum.
¶ Vel dic quod scala quam vidit Iacob, est beata virgo, quæ
stans in terra corporaliter, cælos tangebat cordialiter, per
quam & qua mediante angeli ad nos descendere noscūtur,
& cui dominus per beatam incarnationem innixus fuisse cō
probatur. ¶ Vel dic quod scala ista est crux, cui. s. dūs perso-
naliter fuit innixus, & quæ angelos. i. viros angelicos in ipsa
per deuotionem deambulantes continet, & stans in terra cę
los virtualiter tangit & obtinet. ca. 32. Angelus volens da-
re constantiam Iacob, ne Esau formidaret per noctem, cum
eo luctatus est. Sed cum ipsum superare non posset, sicut fa
cietenus prætendebat, tetigit angelus femur eius, & statim
emarcuit. s. neruus suus, ita q̄ ex tunc Iacob factus fuit clau
dus, et quia angelum viderat, de Iacob Israel fuit dictus & H
ne timeret esau, per angelum est monitus. Dictum est. n sibi.
Non vocaberis vltra Iacob sed Israel erit nomen tuum, si in
quit contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homi
nes fortis eris. ¶ Israel qui interpretatur videns Deum, signi
ficat illum q̄ habet contemplationem vel beatificam visio
nem. Iacob vero illum qui adhuc habet præsentem luctam
& huius vitæ tribulationes. Igitur dico quod quando Iacob
id est homo mortalis & pœnitens, qui scilicet est sollicitus
de euadendo periculo & tentatione Elau, id est diaboli fra
tris sui, ab eodem patre geniti & creati plerunque accidit
quod angelus, id est Deus luctatur cum eo, scilicet aliquas
tribulationes immittit, & sic dum neruum sui femoris id est
carnis eius potentiam marcescere facit, ipsumque debili-
tat & restringit: & ita quantum ad corporis virtutem ipsum
claudicare compellit fortitudinem ad resistendum Esau dia
bolo sibi tradit, eumque finaliter de Iacob in Israel mutat,
quando post luctam huius vitæ cœli visionem sibi donat
vel inquantum per contemplationem ipsum ad Deum vi--
dendum eleuat & mutat. Tunc enim homo de Iacob Israel
id est de viatore comprehensor, vel de actiuo contemplator
efficitur quando neruus femoris id est fortitudo carnis & vo
luptatis ipsius maceratur. Apostolus. 2. Corinth. 12. Cum
enim infirmor, tunc fortis sum. ¶ Vel dic quod angelus est
animus, Iacob corpus, quæ inuicem pugnant. Galat. 5. Quia
sicut dicit apostolus, hæc sibiinuicem contrariantur. Verū
tamen angelus id est spiritus sanctus carnem superat, quan--
do femur eius, id est carnis voluptatem debilitat, tunc etiā
Iacob iste Israel dicitur, & ad videndum Deum per fidem
& contemplationem instruitur, quando neruus femoris, id
est voluptas carnis ipsius maceratur. Apostolus. Romano.
8. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

Capitulum

A *Capitulum vicesimumnonum Textus. Profectus ergo Iacob Venit in terram orientalem. Moralitatum. Cap. 21.*

CVm Laban promisisset Iacob filiam suā pro seruitio
septem annorum quod fecerat, sic factum est quod
cum die nuptiarum cum Rachelem sibi deberet red
dere quæ erat pulcherrima, supposuit sibi Lyam, q̄
erat turpis & lippa, in aliis etiam mercedibus. s. in ouibus si
bi promissis fuit sibi merces mutata, ira q̄ Laban nunquam
libenter volebat reddere quæ per ipsum fuerāt repromissa.
Ge. 31. Immutasti. n. inquit mercedem meam decem vicibus.
¶ Laban qui interpretatur candidatio, significat mundum, q̄
more rei candidæ visum discretionis obtundit, vel etiam est
diabolus qui per delectamenta dulcem & candidum se ostē
dit. Igitur isti sunt quidam domini, qui nunquam quod pro-
miserunt consueuerunt reddere, immo seruitorum vel labo
ratorum suorū solent stipendia cōmutare, quia. s. pro Rache
le reddunt Lyā, p̄ pmio pœnā, p̄ albis ouib. reddūt nigras, p̄
virtutibus reddunt culpas. Et reuera quotidie percipitur q̄
ille qui modo seruiuit, nunquam attingit ad bonum quod ab
eo sperabatur. Nulla. n. est in rebus fortunæ constantia, im--
mo communiter fit quod vbi arridēdo bona promiserit red
dit mala. Ideo Tales mundi dilectores possunt dicere illud
Esa. 59. Expectauim⁹ lucē, & ecce tenebræ &c. Et alibi. Hie.
11. quid reddetur pro bono malum? Vel si vis istud allega cō
tra mo dernos dominos, qui seruitoribus raro reddunt pro
missa, quia. s. cū homo seruierit pro Rachel. i. pro bono bene
ficio finaliter recipit Lyam. i. aliquod beneficium parum va
lens & quandoque quod est deterius, & quandoq; nihil hēt
ita quod iam proprie potest dicere illud Esa. 49. Inuacuum
laboraui, sine causa & vane consumpsi fortitudinem meam.
¶ Cum Iacob primo seruisset pro Lya, & tandem pro Rache
le, dicitur ibi quod amorem sequentis priori prætulit. ¶ Sic
vero hodie commune est cuiquam quod si habeat aliquam
vxorem. i. aliquem amicum vel familiarem, & sibi superue--
niat alius magis nouus, primum quodam modo respectu al
terius contemnet, & vltimum prædiliget atque volet. Apo-
stolus. Heb. 10. Aufert primum vt sequens statuat. Contra
quos dr. Eccl. 9. Ne derelinquas amicum antiquum, nouus. n.
nō erit similis illi. ¶ Vel dic quod lya lippa sed fecunda, est vi
ta actiua, quæ est fructuosa Rachel pulchra est vita contem
platiua, quæ est preciosa. Igitur dico quod quando Iacob. i.
mortalis homo qui est in hoc mundo, luctatur de lyę connu
bio, transit ad Rachelis amplexus. i. de vita actiua transit ad
vita contemplatiuam, & de sæculi negociis ad cælestia cōtē
B planda transfertur. Constat quod primam vxorem ideſt vi
tam actiuam & secularem parum reputat, quando ad Rache
lem. i. ad vitæ contemplatiuę brachia se transportat paru-
quę reputat terrena, quando gustat quæ sunt cęlestia vilipen
ditque vitæ sæcularis bona, quando per contemplationem
cælestia gustat dona. Vnde dicitur. Leuiti. 26. Nouis superue
nientibus vetera projicietis &c.

Capitulum trigesimum Textus. Cernens autem Rachel quod infæcunda esset. Moralitatum Cap. 22.

CVm Laban concessisset socero suo pro prēmio sui seruī
tij oues, quæ in grege suo quandoque nascebantur ni-
grę quandoque nascebantur albæ, quandoq; nasceban
tur varię, sicut dicitur. Genes. 33. Iacob magna cautela vsus
est, qui. s. cum oues ipsę prægnationis ad canales aquarū ada
quare venirent si volebat quod fœtus albos conciperent vir
gas ex toto decorticabat, ipsasq; in canalib. ante oculos con
spicientium ponebat, & sic ouis ad aspectum albæ virgę sę-
tum album concipiebat. Econtra quando volebat fętus ni-
gros producere, tunc solebat virgas cum pelle in canalibus
ponere. Si vero varias habere cupiebat, virgas partim decor
ticabat, & partim cum cortice dimittebat. Imaginatio enim
animalis ad aspectum virgę mouebatur & sic qualis erat vir
ga talis partus concipiebatur. ¶ Dic quod Iacob significat
Deum, virga qua mediante Deus pastor regit mundum, si--
gnificat prælatum, oues vero significant ecclesiam vel colle
gium, filii vero ouium designant subiectum populum. Ideo C
dico quod a qualitate virgarum. i. prælatorum sequitur qua
litas agnorum subiectorum. oues. n. i. ecclesiæ tales partus. i.
tales subditos concipiunt, quales virgas. i. quales prælatos cō
spiciunt, quia re uera agni. i. subditi tales efficiuntur quales
virgæ. i. quales prælati vel superiores vel ecclesiastici eorum
aspectibus offerūtur. Cum virgis. n. nigris sunt nigri, cum al
bisalbi, & cū variis varii, cū bonis boni, cū malis mali, cū me
diocribus medii. ps. 17. Cum sancto sanctus eris. ¶ Vel dic q̄
oues sunt simplices, qui re uera dūad canales. i. ad prædicato
res sacræ scripturæ veniunt, vtputa quando ad audiēdos ser
mones accedunt, solent tales fœtus. i. talia proposita & opera
concipere, quales virgas. i. quales exemplares regulas ibi
solent videre, s̄m enim virgā. i. s̄m exemplum quod in cana
li. i. in prædicatore cernitur fœtus operis vel propositi in au-
ditoribus generatur. ¶ Vel dic quod si virga. i. pdicator vel
prælatus sit cortice bonorum temporalium, & ois malæ cō-
uersationis nudatus, & omni affectu terrenorum priuatus:
solent oues. i. auditores simplices qui talem aspiciunt, conci
pere albos fœtus. i. facere bonos actus. Econtra vero quando
prælati malæ conuersationis cortice sunt vestiti, tunc fœtus
& actus ouium. i. simplicium subditorum, vitiorum nigredi
ne sunt fœdati. Vnde dicitur. Naum 2. Facies eorum sicut ni
gredo ollę. ¶ Vel dic q̄ virgę significāt opa & rigorē diuinæ
gratiæ & iustitiæ, quibus vero erat filios pestilentes. ps. 109.
Virgam virtutis suæ emittet dominus ex syon. Istę. n. virgæ
quandoque sunt nudæ & decorticatæ, inquantum manifesta
est Dei iustitia, quandoque cortices sunt opertæ, inquantum
Dei iudicia sunt occulta. Dico igitur quod solo aspectu ta-
lium virgarum, i. ex sola consideratione iudiciorum Dei &
suæ iustitiæ operum, oues. i. boni simplices, debent bonū pro
positum cōcipere, & bona opera parturire. solus. n. aspectus
iustitiæ & virgę rigoris sui, & tribulationū quas immittit, facit
hominem cōcipere spiritum salutis, & finaliter parere opera
gratiæ & veritatis siue virtutis, quod etiam de bonis sub-
ditis apparet, quia. s. non debēt expectare quod a prælato vir
ga percutientur, immo solo aspectu bona opera ei tenentur.
Esa. 26. Domine a timore tuo concepimus.

Capitulum trigesimumquartum Textus Egressa est autem Dina filia Lyæ. Moralitatum Cap. 13.

Ina filia Iacob volens videre mulieres regionis cha
naneorum, exiuit ad videndum. Quam cum vidisset
sichen filius emor principis terræ, adamauit eam, ra
puitq; & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.
¶ Reuera dina filia Iacob significat animam filiam Dei pa-
tris, regio ista est mundus, vbi scilicet chananei gentiles, id
est peccatores morantur. Sichē autem est diabolus, & emor D
est lucifer pater eius, qui in hoc sæculo principatur. Vnde
dicitur. Ioann. 14. Venit enim princeps mundi huius & cære.
Igitur dico, quod quando filia Iacob, id est anima christia-
na, vel etiam aliqua persona religiosa cupit videre mulieres
chananeorum, id est delectationes, ludibria & mollities pec
catorum, & sic de domo religionis, id est de secreto conscię
tiæ ad mundi religionem per aliquam malam complacen--
tiam transit. & in aliquibus mundi negociis, non credens ma
lefacere, sed bene, æstimans suam seruare virginitatem, id est
suæ conscientiæ integritatem, se ingerit & immittit, statim
adest Sichen, id est diabolus, qui per malos consensus eam
rapit, & per mala opera violat & corrumpit, & virginitatem
spiritualis pudicitiæ sibi tollit, eamq; secum ad domum pa-
tris sui, scilicet ad infernum protrahit atque ducit. Vtile er-
go est quod anima domum conscientiæ, non exeat, quodq;
exterius ad mundi negocia non transeat, ne forte diabolus
ipsam rapiat & corrumpat. Vnde Luc. 9. In quancunque do-
mum intraueritis, ibi manete, & inde non exeatis. ¶ Vel dic
ad litteram contra iuuenculas, quæ domum patris exeunt, p̄
videndis mundi ludibriis, ad mundi festa & cōiuiia vadūt,
vbi. s. a iuuenib. luxuriosis facile decipiuntur, & mente vel
corpore corrumpuntur. Idem vero est de monialibus, quæ
plus volūt p̄ mundū penes amicos circumire, q̄ in clauitro
manere. Vnde sæpe fit quod corrumpuntur, & castitatis

pudore

Epudore priuantur. Apostolus .1. Timo. 5. Discunt circumire domos. & cum luxuriatæ fuerint, quærunt nubere.

Capitulum trigesimumseptimum Textus. Joseph cum sedecim esset annorum.

Moralitatum Cap. 24.

CVm Ioseph filius Iacob iunior a patre plus aliis fratribus diligeretur: propter quod tunicam talarem ei fecerat, ipsumq; secum domi, cum fratres irent ad pascua, detinebat. Et factum est quod somniauit, quod sol et luna & stellæ vndecim ipsum venerabant, et q̄ manipuli fratrū suorū suū manipulum adorabant propter quod ipsi fratres sibi quam plurimum inuidebant, quapropter cum pater ipsum in paschis ad fratres visitandos misisset, ipsumque de Siche in dothaim transiuisse comperisse, statim quando eum viderunt, in mortem ipsius conspirare ceperūt. Ipsum ergo tali tunica exuerunt, & in cisterna vetteri eum incluserunt, & tunicam eius in hedi sanguine statim tingunt, & ea ad patrem mittentes puerum a feris occisum fingunt. Ipsum vero puerum hismaelitis mercatoribus vendunt, qui tandem ad ægyptum eum deferunt, ibi Deo operante dominus ægypti efficitur, ita quod pater & fratres propter famem suam releuandam, ad eū finaliter descendunt, & vadunt, & iuxta somnii visionem sibi obediunt & seruiunt. ¶ Ista allegorice exponuntur communiter de Christo. Iste est Ioseph filius Iacob, 1. Dei patris ab ipso super omnia prædilectus. Vñ dicit Matt. 3. Hic est filius meus dilectus. Et tunica talari .i. humanitate vestitus ab æterno somnians & præuidens quod a stellis & fratribus, i. ab angelis & hominibus erat merito adorandus. Fratres igitur istius quos pater ad pascēdos greges miserat, erant pharisei, quos .s. Deus ad simplices instruendos in scripturæ pascuis ordinauerat. Isti tñ de sichen, q̄ interpretat ea: in dothai q̄ interptat defectio. transiuerant, inquantū de bona ea in defectum, de lege in pctm̄ de, bono intellu in malū, improbe se mutarūt. Missus est Ioseph, i. Christus, in pascua mundi huius, pro suis fratribus visitandis, & pro hominibus redimendis, ipsos in dothaim reperit, inquātum .s. in defectio
F ne plurium vitiorum eos immersos inuenit. Vnde Deut. 32. Inuenit eos in terra deserta, in loco horroris & vastę solitudinis. Isti inuidentes sibi tunica humanitatis ipsum exuūt occidendo, & eam sanguine cruentant ipsum flagellando, in cisterna eum ponunt corpus sepeliendo, hismaelitę tamen, i. apostoli eum emunt ipsum per fidem recipiendo qui in ægptum, i. in gentilitatis populum eum deferunt prædicando, vbi tandem dominus efficitur, fidem suam & ecclesiam dilatando, ita quod fratres sui .s. iudæi, qui prius eum vendiderāt finaliter ad ipsum venient, se. i. ad eum conuertendo, & hoc quando fame. i. paupertate & in opia laborauerunt per mundum vagando. Psa. 58. Famem patientur, vt canes, & circumibunt ciuitatem. Ipsi conuertentur ad manducandum. Vel al legari possunt exemplariter, quomodo prouidentia Dei habet diuersos modos occultos sua opera faciendi, & quomodo non est possibile quod possint per hominem immutari, quinimmo æpe fit quod per easdem vias quibus homo Dei ordinationem impedire nititur, ad plenum effectum ipsius peruenitur. Isti. n. visionem somnij sui, ne adorarent eum impedire volentes, ipsum exterius vendiderunt. Vbi tandē post labores & carceres dominus ægypti factus est, ita quod ipsū vbi non sperabant, adorauerunt. Dominus. n. multas tribulationes & miserias quandoq; immittit, nec curat si hominem vel ad peccatum laxari vel tribulationibus fatigari permittit, quia quid & qualis finis consequi debeat, ipse sentit. Psal. 137. Excelsus. n. dominus & humilia respicit, & alta a longe cognoscit. Gen. vl. Vnde etiam ipse Ioseph dicit fratrib. suis, Nolite timere inquit: nunquid possumus resistere Dei volūtati, vos cogitastis de me malum & dominus vertit illud in bonum, vt exaltaret me. Duodecim fuerunt filii Iacob, duodecim fontes in helim, duodecim lapides preciosi in veste Aaron. 12. lapides infecti in altari. 12. panes propositiōis. 12. lapides de iordane sumpti, & in signum positi. 12. boues sub mari æneo constituti. 12. stellę in corona mulieris. 12. portę. 12. anguli. 12. fundamenta nouæ ciuitatis. 12. horæ diei. 12. menses anni. 12. fructus ligni. 12. ligna cæli. ¶ Re uera per ill tum numerum. 12. possunt intelligi. 12. apostoli, vel etiam quicunq; fideles. 12. apostolis credentes, &. 12. apostolos imiG tantes, quia pro certo isti sunt. 12. patriarchæ, qui alios spiritualiter generauerunt. Sunt. 12. fontes, qui alios gratia & doctrina irrigauerunt. Sunt. 12. preciosi lapides, qui vestes sacerdotis, i. ecclesiam ornauerunt. Sunt. 12. insecti altaris ecclesię lapides, qui ipsum altare. i. fidem ecclesiæ sustinuerunt. Sūt. 12. panes, qui famelicos satiauerunt. Sunt. 12. boues, qui sub mari sacræ scripturæ triturauerunt. Sunt. 12. stellæ, quæ mundum illuminauerunt, & in corona mulieris. i. ecclesiæ reluxeruent. Sunt. 12. anguli, qui fundamenta ciuitatis ecclesię stabilierūt. Sunt. 12. fundamenta, quæ ecclesiam fortificauerūt. Sunt. 12. horę diei, quæ diem diuinę gratiæ distinxerūt. Sunt. 12. menses, qui solem, i. Christum per gratiam continuerunt. Sunt. 12. fructus, qui doctrina sua sana alios nutrierunt. Sūt. 12. signa, qui gloriam bonis, pœnam reprobis significauerūt. Isti ergo potuerunt dicere illud Gen. 42. Fratres sumus filii viri vnius.

Capitulum trigesimumoctauum Textus. Eodem tempore. Moralitatum Cap. 25.

CVm thamar in habitu meretricum sederet in biuio accidit quod patriarcha iudas transiens cū ea concubuit qui pro arrabone annulum & armillam & baculum p̄ prium sibi dedit, qui .s. duplicem prolem phares & saram in ea genuit. Et cum propter adulterium duceretur ad ignem: ostendendo prædicta pignora quę sibi iudas dederat, hbera ta fuit, de viro inquit cuius hæc sunt concepi &c. vide plenius historiam Gen. 38. ¶ Iudas iste significat Christum, qui Ieo de tribu iuda dr. Ista vero mulier significat animam, quæ cum habitu meretricis. i. cum multiplici peccato, & cum maIę conuersationis contagio in biuio mundi sedet, qui mūdus recte dicitur biuium, quia ibi homo facile deuiat. Sed quid? pro certo plerunque contigit quod verus noster iudas .i. Christus, istam per misericordiam respicit & inuenit, secū que per gratiam cohabitat & cōcubit, annulumq; fidei & baculum spei, seu memorię crucis Christi & armillam charitatis sibi pro arrabone concedit, dupliciq; fętu. s. bona affectione interius, & bona operatione exterius eam impregnat. Et vbi demones istam ad ignem pœnæ & culpæ rituntur trahere misericorditer ipsam saluat, quia pro certo nunquam aia igne malæ concupiscentiæ in præsenti comburitur, vel etiā igne gehennæ nunquam post mortem damnatur dum tamen prædictam arrabonem. i. anulum, armillam & baculū ostendere mereatur. Ita quod tunc poterit dicere illud. Ge. H 32. In baculo isto transiui iordanem &c. In baculo enim crucis vel spei, iordanis. i. fluxus mortalitatis nostræ potest tute transire aia, & duplex partus duplexq; turma bonorū o pus. interiorum & exteriorum, poterit in ea parturiri. ¶ Vel dic quod talis mulier est falsus consiliarius vel hypocrita, qui ne cognoscatur, pallio falsarum palliationum & fraudum se velat vt sic concubitum iudæ. i. familiaritatem dominorum habeat, & vt diuitiis impręgnet, & pastorali baculo & anulo episcopali, armillāq; dignitatis ditetur. ¶ Vel dic quod hodie dato qd̄ aliqua persona comburi meruerit, si tñ arta bonem offenderit. i. si bona muuera iudicibus obtulerit, salua erit. Est. n. vnus lapis preciosus, qui comburi vel puniri hominem non permittens, dicit illud Eta. 43. Cum ambulaueris per aquam, tecum ero, cum pertransieris per ignē, non combureris. ¶ Vel dic quod iudas est iniquus iudex, qui sæpe alios punire nititur de eo crimine quo ipsemet innodaē. Veruntamen quando crimen in ipsum inflectitur, quamuis homo sit culpabilis, ipsum conatur liberare.

Capitulum trigesimumnonum Textus. Igitur Ioseph ductus est in ægyptum. Moralitatum Cap. 26.

LEgitur quod cum vxor phutifaris oculos iniecisset in ioseph, ita quod ipsius petisset concubitum: quod & ille negasset, & fugiens pallium dimisisset. Illa vero se videns contemptam contrarium viro suo dixit qd̄ eam Ioseph opprimere voluerat, accusauit, & pallium dimissum in argumentum fidei ostendisset, propter quod vir ille nimis

Animis vxori credulus Ioseph carceri mancipasset, de quo tandem dominus miraculosè eum expediuisset. ¶ Potest allegari contra fallaciam mulieris, quæ non timet quandoq; impudice libidinem appetere, nec timet falsum crimen imponere, & argumento fidei multa fingere & prætendere, nec facit cōsciam innocētē dānare. Vnde dr. Eccl. 25. Non est malitia super malitiā mulieris. ¶ Pōt ét allegari contra viros modernos, qui .s. nimis suis credunt vxoribus & maxime vbi agitur de pudicitia coniugali. ¶ Potest etiam allegari, quod quicunque iustus exemplo Ioseph se debet potius permittere diffamari & incarcerari quam legem domini præterire, & maxime quia dominus solet tales expedire, & ad maiorē gloriā promouere, sicut apparuit in Susanna & in isto. ¶ Vel potest allegari pro veritate & pro innocentia, quæ quamuis aliquā do supprimitur, finaliter tamen vincit. Vnde dicitur. 3. Esdr. 3. Super omnia vincit veritas.

Capitulum quadragesimum Textus. His itaque gestis accidit vt peccarent. Moralitatum Cap. 27.

DVo familiares Pharaonis regis ægypti in carcere regis positi cum Ioseph. s. magister pincernarum, & magister pistorum, viderunt somnium vna nocte. Magister enim pincernarum videbat coram se vitem, in qua erant tres propagines, in quibus vuę florebant et matureſcebant, ita quod ciphum Pharaonis accipiebat, & ibi vuas exprimebat, & poculum regi dabat. Magister vero pistorum tria canistra farinæ portare se somiabat, & in superiori q̄ omnes cibos qui fieri solent arte pistoria continebat aliisq; excelsius præminebat, aues cibos comedere conspiciebat. Ista ergo somnia fuerunt Ioseph exposita, taliter qd̄ pincerna infra tres dies debebat ad pristinum officium restituī, & potum regi porrigere. Pistor vero debebat suspendi, & aues carnes eius comedere. ¶ Pharao rex ægypti Deum significat cæli regem. Carcer autem eius significat istum mundum, qui .s. continet pincernam & pistorem. i. populum bonum & malum. pincernam propter defectum primi parentis boni & mali, de domo pharaonis. i. de paradiso fuerunt electi, & in huius muudi carcere vinculati. Sed pro certo vterque somniat in carcere. i. vterque cogitat de futuris. Boni. n. qui in pincerna figurantur vident, vitam. i. Deum qui habet tres propagines. i. tres personas, quibus accipiunt vuas. i fidē de qua. i. ipsi exprimunt vinum. i. bona opera, quæ infundunt in calice regis Christi, inquantum illa lætificant regem Chri
B stum. Psal. 103. Vinum lætificat cor hominis. Mali vero q̄ per pistorem designantur, vident quod ipsi habent tria canistra i. triplicem concupiscentiam & genus ciborum .i. carnis & oris ingluuiem, & aues desu per volantes. i. & vanitatē & superbiā. Vnde. Bar. 3. In auibus cæli ludunt. Quis ergo finis amborum? proculdubio ſm expositionem Ioseph. i. ſm sanctorum doctrinam boni sunt præmiandi, quia .i. pincerna. i. cætus bonorum post tres dies. i. post tria tempora huius vitæ. .s. in die iudicii ad gradum pristinum .s. ad beatitudinem & immortalitatem restituentur, & in domo regis. i. in paradiso recipientur, & ad propinandum vinum læticiæ cum angelis admittent. E contra vero malis post eosdem tres dies, scilicet in die iudicii in inferni patibulo suspendentur, & eorum animæ ab auibus. i. a demonibus comedentur. Deute. 22. Vnde dicitur. Consumentur fame & deuorabunt eos aues morsu amarissimo.

Capitulum quadragesimumprimum Textus. Post duos annos vidit Pharao somnium. Moralitatum Cap. 28.

VIdit pharao somnium, s. septem vaccas pinguissimas, quæ pascebantur in locis paluſtribus. Post quas erum pebant septem aliæ macie confectæ, quæ consumptis & deuoratis prioribus nullum saturitatis dedere vestigiū, sed simul macie & squalore torpebant. Vidit ét q̄ septē spicę pullulabāt è culmo vno plenę atq; pulcherrimę.

Aliæ vero septē pcussę vredine oriebanē è stipula, quæ prio- C
rum pulchritudinem deuorabant. ¶ Primo sciendum est qd̄ numerus septenarius vniuersitatem significat, secundū Greco quod vniuersa tempora per septenarium dierum currūt, & sic dicam quod septem vaccæ pingues significant vniuersos diuites. Septem vero spicę plenę signant vniuersa eorum temporalia bona. Vaccæ vero signant demonum vniuersitatem. Septem vero spicę squalidę designant illam quam & inferunt vniuersalem aduersitatem, & sic igitur dico quod in ripa fluminis prosperitatis mundanæ inueniuntur hodie septem vaccæ mundi diuites diuitiis impręgnati, qui septem spicis. i. vniuersitate bonorum temporaliū sunt refecti. Sed re uera ex alia parte. s. post mortem, isti inueniunt septē vaccas macras. i. vniuersitatem tormentorum, a quibus istæ vaccæ pingues cum spicis suis deuorabuntur, & æternaliter cōsumentur. Demones. n. diuites deuorabunt & sequentes aduersitates præcedentem prosperitatem vastabunt vnde sequtur ibidem, venient septem anni tātę sterilitatis, ita quod obliuioni dētur cuncta retro Amos. 4. dicens, Audite verbum domini vaccæ pingues, quæ estis in monte samariæ, quæ cālumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, dicentes afferte vt bibamus, quia ecce dies venient dicit dominus, & eleuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. ¶ Vel dic, quod istę vaccæ primo significant aliquos homines pingues, diuites & sibi sufficientes, sicut sunt quidam qui in ripa huius mundi tenuerunt de suis reditibus bonos statūs. Septem vero macrę sequentes, significant malos eorum filios & successores, qui .s. quinque ita sunt pauperes, macri & infortunati quod pinguedinem prædecessorū suorum, & bona quæ acquisierunt, consumunt deuorant atque vendunt, & tamen nullam satietatem atque sufficientiam p̄ inde recipiunt aut acquirunt, & sic fit squalor & vredo macies & infortunium ipsorum vacuitasque stipularum. i. paupertas & tenuitas bonorum suorum aliorum plenitudinem deuorat, & quicquid boni alii prædecessores sui cumulauerunt, malorum successorum infortunitas deuastat. Vnde dr. Ioh. 4. Alii laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. ¶ Vel dic quod vaccæ istę macrę sunt auari, balliui & officiales vel principes, raptores & voratores, qui .s. tantæ sunt tenuitatis & paupertatis, tantarumq; expensarum & insatiabilitatis, quod nihil penitus sufficit eis, quinimmo dato qd̄ omnes vaccas pingues patriæ. i. omnes diuites homines sibi subiectos soleant rapinis & exactionibus deuorare & consume D re & vastare, nullum tamen saturitatis vel sufficientiæ vestigium in eis apparet, immo paupertate & miseria semper sunt repleti. Vnde dicitur. Prouerbior. 11. Alii diuidunt propria & ditiores sunt, alii rapiunt non sua & semper in egestate sunt.

Capitulum quadragesimumtertium Textus. Interim fames omnem terram vehementer. Moralitatum Cap. 29.

GEnesi. 63. dicitur cum fratres Ioseph ad ipsum in ægptum vbi dominabat̄ venissent, ipse ibi fratres suos cognoscens, non est agnitus ab eis. Fecit ergo eis cōuiuium. Et quia sciebat qui erant primogeniti, fecit eos ad mensam priores sedere, secūdum quod erant antiqores, & dato quod ibi esset Beniamin adolescentulus, ab eo p̄ cipue prædilectus, eo quod frater erat ipsius vterinus ipsum tamen antiquiorib. fratribus non præposuit, immo quia erat iunior locum vltimum sibi dedit. Talis Ioseph est Christus. Vnde dicitur. Gen. 49. Fratres sui sunt omnes Christiani. Roman. 8. Apostolus. Primogenitus in multis fratribus. Vterini & magis dilecti sunt religiosi & clerici, qui sibi spiritualiter sunt coniuncti. Dico igitur q̄ Ioseph, i. Christus quamuis hodie sit a fratrib. i. a fidelibus absconditus & ignotus, ipsos tñ inuicem diligit & cognoscit & quæ sit eorum ætas. i. eorum pfectio, optime iudicat & discernit. Aetas enim virtutem & perfectionem significat, in qua quanto quis est perfectior tāto honore paradisi est dignior. Vnde dicitur. Sapien. 4. Cani sunt sensus hominis, & ętas senectutis vita immaculata. Quādo igitur isti fratres Christi fideles in conuiuio Ioseph, i. in

paradisum

Eparadisum sunt locandi, optime cõsiderat ipse Christus ætates, merita singulorũ, ipsosq; ẽm primogenita sua, i. ẽm virtutes quas nõt, solet ordinare, & primos vel vltimos collocare, & hoc siue quãcunq; acceptione psonarũ, q a p certo fratres vterini. i. vtr ecclesiastici nequaquam pferunt, quin immo si in morib. sunt cæteris minores, vltimiores ponunt. Ibi .n. non est acceptio seu distinctio iudæi & græci, quinimmo sæpe fit, q græci qui primi sunt, sunt nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Vel dic q Ioseph est platus q re uera summe debet cognoscere ætate. i. merita subditorũ, & dato q ipsi eũ nõ cognouerunt. i. nõ visitauerunt, nec obtulerũt munera, nec adulando applauserẽt, ipse tñ debet eos cognoscere, & eorũ sufficientias cogitare, Ergo qñ ipse facit cõuiuiũ. i. puisionẽ alicui q ipse det in mẽsa bñficiorũ ecclesiæ ipsos collocare priores, qui in ætate. i. in virtutib. sunt maiores quia vere dato q beniamin. i. q illi habeãt aliquos fratres vterinos. i. aliquos consanguineos, nepotes vel amicos, si tñ sint iuniores. i. moribus impfectiores, nunq; debet eos bonis & puectis pponere. Ipmisus meliorib. ipsis vltimũ locũ dare. Ps. 7. Ibi beniamin adolescentulus &c. Vñ Hest. 1. Bibebãt oẽs in aureis poculis &c. ¶ Dato q Ioseph fratres suos ordinate ẽm ætates suas collocasset ad mensam & sic beniamin pdilectus & vterinus eo q esset iunior vltimus locaretur nihil tñ pp hoc sibi deperiit, immo portio ciborum quam sibi Ioseph dedit portionẽ aliorum fratrum in quinq; partib. excessit. ¶ Si vero cũ fratres Ioseph. i. fideles ecclesiæ, nunc in locis graduũ & dignitatum diuersimode sunt locati, ita q sæpe fit q illi qui sunt vterini. i. Christo magis per charitatẽ cõiuncti, & ab eo potissime prædilecti, in mensa bonorum ecclesiæ sunt vltimi cõstituti, quia vero hodie plerunq; accidit, q illos quos Christus venturus Ioseph plus diligit & quos sibi charitas seu sanctitas magis iungit vltimos in ecclesia vel mundi dignitatibus ponit, dicens illud Lu. 14. Recũbe in nouissimo loco. Ex hoc tñ nihil sibi deperit propter illa, quia pro certo post mortẽ qñ Christus distribuet cibos gloriæ paradisi, isti aliis præficientur & portio gloriæ præferetur, quia re uera Christus illos qui sunt mõ vltimi depressi & pauperes, alii qui modo sunt alti & diuites præferet, ita q gloria eis data aliorũ gloriam pcellet. Vñ dr. Mat. 21. Erunt nouissimi primi &c. ¶ Vel dic quod talis Ioseph esse videtur defectuosus prælatus, qui reuera de bonis ecclesiæ solet suis fratribus vterinis .i. filijs nepotibus & cõpatriotis & familiarib. magis dare, dato qd alii antiquiores & meliores nosc̃antur esse, sicut dicit apls, q nemo vnqua carnẽ suã odio habuit, sed nutrit & fouet ea. Ciph'. 5. Ioseph inuẽt' fuit i facco beniamin iuniotis fratris & minoris ad denotandũ q ciphus diuinę sapię in facco, i. in corde humilis inuenit, qa q to quis ẽ p humilitatẽ minor, & p puritatẽ iunior tãto caritee sapiæ plus potat. Exẽplũ de. b. Ioane, q erat apls junior, & tñ intellectu fuit altior. Ps. 67. Beniamin adolescẽtulus in mentis excessu. ¶ Sicut dr in ge. ca. 37. Ioseph emit populũ ægypti in seruitutem regis, dando eis frumẽtũ regis. ¶ Sic vero pdicator qui est dispensator frumenti. i. scripturæ & sciæ Chri regis populũ fideliũ in ipsius regis Chri acquirit seruitutẽ dũ frumẽtũ suũ. i. doctrinã suã vel ẽt eucharistiaei pãdit. Ps. 80. Ex adipe frumẽti saturauit eos. ¶ Vel dic qd populus pharaonis. i. diaboli seruus effi citur dum frumento eius. i. bonis temporalibus satiatur. Vn de in Proue. 22. Qui accipit mutuum, est fenerator.

Capitulum quadragesimumoctauum Textus. His itaque transactis nunciatum est Moralitatum Cap. 30.

IAcob in brẽui moriturus, voluit benedicere duob. filiis Ioseph. i. efraim & manasse, vñ cũ esset in lecto cecutiẽs, adduxit eos Ioseph sibi benedicẽdos ad lectum. Cũ ergo primogenitũ posuisset ad dexterã, & secundogenitum ad sinistra pater manus supponturus cancellauit, & dexteram genito secundo, qui erat similiter antepositus. Sinistram vero super primogenitum assignauit, & sic cancellando & mutãdo manus, dexter filiorum similer, similter vero dexter factus est & benedictionem primogeniti reportauit. ¶ Reuera iste Iacob patriarcha potest mihi significare Deum. Ioseph vero significat mundum, vel quencunq; qui habet alios promouere in principẽ vel platũ, per dexterã intelligit prosperitas, pG sinistram vero aduersitas, ergo istud constat, quod Ioseph. i. mundus aliquos ponit ad dexteram, aliquos constituit ad sinistram, quia. i. diuites ponit in dextera prosperitatis, pauperes vero in sinistra aduersitatis. Sed re uera Iacob. i. Christ' in die iudicii, quando benedictionẽ dabit, legislator, & ibũt de virtute in virtutem, & videbitur Deus Deorum in syon, tunc manus suæ munificentię cancellabit, & etiam eos permutabit. Sicq; fiet quod dexteram prosperitatis illis dabit, qui nunc sunt in aduersitatis sinistra. Sinistrã vero aduersitatis his dabit, q nũc sunt i prosperitatis dextera, & sic fiet q dexteri fient sinistri, & ecõuerso, & quod primi erunt nouissimi, & nouissimi primi. Eiurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Ioseph vero noluit sepeliri in ægypto, immo rogauit fratres, quod in terram promissionis portarent, quod finaliter factum est. Sic vero nec nos debemus velle sepeliri p malam consuetudinem in peccato, immo debemus rogare fratres. i. religiosos & iustos, quod inde suis doctrinis exemplis & orationibus nos educant. Psal. 141. Educ de carcere animam meam.

¶ Moralitatum super Genesim finis.

MORALITATVM liber secundus super Exodum.

Capitulum primum Textus. Hæc sunt nomina filiorum Israel. Moralitatum Cap. 1.

SVrrexit rex nouus super ægyptum, qui non nouerat opera Ioseph seu beneficia quæ ægypto contulerat, propter quod filios Israel per magistros operum quam plurimum opprimebat ipsosque sibi seruire in luto & latere & paleis, ad ædificationem suarum vrbium faciebat. Veruntamen sic fiebat, quod quanto plus opprimebat, tãto plus eorum populus crescebat. Quapropter aliud genus oppressionis cogitauit, quia scilicet vocatis obstetricibus, omnes quot nascebantur masculini sexus submergi fecit, fœminas vero reseruari mandauit. ¶ Tales videntur, esse reges nostri, prælati iudices & principes noui, de nouo promoti, vel noui inuenes & inscii, vel noui bonis prædecessoribus suis dissimiles, & in vitiis innouati, quia reuera istorum tota cura est, filios Israel. i. bonos subditos suos rapinis & exactionibus & tributis & seruitoribus opprimere, & eos per suos iniquos magistros operum. s. balliuos & officiales affligere, & si quæ beneficia a Ioseph. i. ab aliquibus eorum amicis ipsi vel eorum progenitores receperint solent per ingratitudinem cuncta obliuioni dare. Istud patet de multis principibus, qui si habuerint aliquem Ioseph. i. aliquem magnum consiliarium vel magistrum, a quo receperunt seruitia vel obsequia, bene solẽt dum viuit, suis amicis ab exactionibus parcere, sed eo mortuo, solent illos de eis genere plus quã alios infestare. Et breuiter mali superiores hodie in regno & iurisdictione sua masculos filios. i. bonos & virtuosos nituntur submergere & extirpare. Fœminas vero. i. molles & defectuosos, & ad bene operandum inhabiles solent seruare, & eos plusquam alios supportare. Vnde dicitur. Numer. 31. Cur fœminas reseruastis. ¶ Vel dic quod pharao est diabolus, qui. s. israel. i. fideles quos per peccatum subiugat, in tribus specialiter occupat, videlicet in luto inficiente, i. in luxuria, & in palea de leui volãte, i. superbia, & in latere igne durante. i. in auaricia. Istos. n. perfectos malorum operum, idest capitalia vitia vel per malos prælatos vel prædicatores hæreticos solet affligere, & fatus masculos. i. bona opera in eis destruere, ipsaq; in flumine carnalis voluptatis submergere. Fœminas vero, i. molles actus & reprobos, solet in homine vegetare. Vult. n. diabolus quod mala opera in nobis pullulent & succrescant, bona vero deficiant & decrescant. ¶ Vel dic ad litteram, quod pharao diabolus per obstetrices ægypti, i. per malos prælatos de ecclesia hodie eradicat masculos. i. homines virtuosos. Ibi vero fouet, nutrit & plantat fœminas

C seminas, idest carnales & defectuosos. vnde iste videẽ dicere illud Num. 31. Interficite quicquid est generis masculini. ¶ Vel dic q pharao est diabolus, qui semper habet odio filios Israel, idest Christi fideles, potissimẽ masculos, idest probos homines & virtuosos, ipsos in primitiua ecclesia videns & inuidens multiplicari, per præfectos operum, idest mundi tyrãnos faciebat affligi, & sic nomen Christi & fidem eius putabat posse destrui vel subuerti. verũtñ sic fiebat, q quãto plures affligebanẽ, i. quãto plures p Christi martyrio moriebantur, tãto fidelium numerus amplius multiplicabatur, & status ecclesiæ in meli⁹ augebãt. Sicut. n. dr in Prouerbijs. Nõ est sapiẽtia, nõ est scia, nõ est cõsiliũ cõtra deũ. Et in historia tripertita legitur, quod Iulianus apostata volẽs Christi sectã destruere, sciens quod consueuerat in tribulationibus proficere, decreuit non tribulationibus, scilicet oblectationibus sanctorum animos immutare. ¶ Vel posset allegari pro generali proverbio quod dicitur contra rusticos, quia si premũtur, taliantur & suppeditantur, melius fructificant, & ad modum vineæ computantur &c. ¶ Cum Pharao rex ægypti mandasset omnes hebræorum filios submergendos, accidit vt Moyses nasceretur, quem cum mater iam tribus mensibus occultasset, & ipsum amplius seruare non posset, fiscellam composuit, in qua vagientem ligauit ipsumque per fluuium fluctuare permisit. Quem cum Tramuth filia Pharaonis, quæ ad flumen lauandi se gratia venerat, inuenisset, & eum corpore elegantẽ vidisset, matremq; pueri spectabat in littore, vocauit, sibiq; paruulum nutriendum commisit, ipsum Moysen. idest de aquis assumptum vocauit quem tandem adultum in filium adoptauit. ¶ Per regem ęgypti intelligitur rector mundi, qui scilicet a principio propter peccatum Adę decreuit cunctos filios humani generis originali vulnere perimendos. Per mulierem hæbream intelligo sanctam ecclesiam matrem, quæ scilicet hæbrea, id est transiens dicitur pro eo quòd non habet illic manẽtem ciuitatem, sed ad futuram mouetur. Igitur dico quòd quotiens ista nostra ecclesia parturit Moysen id- D est aliquem nouerit natum, primo debet eum tribus mensibus tenere, idest in tribus virtutibus theologicis instruere tandem debet eum in fluuio baptismi mergere, & fiscellę spei & diuinæ misericordiæ cõmittere, & tũc proculdubio statim adest filia regis. i. diuina gratia, quia. s. fluuium baptismi frequentat, quæ ipsum de periculo liberat & in filium recipit & adoptat, & matri suæ proprie, scilicet ecclesiæ, lacte doctrinæ nutriendum committit, et sic Moysen, idest de aquis assumptum, & per aquas baptismi saluatum merito ipsum vocat. ¶ Vel dic quòd mater signat carnalem concupiscentiam, quæ filium suum peccatorem tribus mensibus seruat, in quantum peccatis superbiæ, luxuriæ & auaritiæ ipsum ligat. Tandem vero ipsum in fluuium ponit, quando fluxui mundi negociorum, & temporalis prosperitatis ipsum exponit. Filia vero regis. i. gratia vel etiam beata virgo, ipsum de fluuio mundi liberat, quando a mundi fluxu ipsum detrahit, & per pœnitentiam ipsum saluat, & in filium per charitatem adoptat, & lacte sane doctrinæ nutriendum procurat, & mulier hebreæ. i. pœnitentiæ vel religioni, quæ tranfit de hoc mũdo ad patrem, nutriendum assignat, vt dicamus diuinæ gratiæ illud Io. 19. Mulier ecce filiꝰ tuus, & filio, ecce mater tua. ¶ Vel dic q paruulꝰ iste significat humiliũ vulgus subditorũ. Filia regis ecclesiã significat quę. i. in flumine diuinæ grãe vel pniæ lachrymosę ipsum balneare nõ cessat. Ista ergo filiũ suũ .i. fidelium vulgus, matri eorum, s. rectoribus et curatis cæteris nutriendum, scilicet lacte doctrinæ et subuentionis terrenæ committit, & mercedem æternæ gloriæ promittit. Vnde ista est quæ dicit ibidem. Accipe puerum ad nutriendum, ego reddam tibi mercedem. ¶ Secundum Iosephum, cum filia pharaonis Moysen inuentum in flumine, primo cuidam mulieri ægyptiæ dedisset, puer de lacte ipsius bibere non volebat, quapropter vocata est mater eius hæbrea, quæ finem rei expectans, in litore residebat, ideo soror eius dixisse legitur. Exo. 2. Vis vt vocem mulierem hæbream, vt nutrire possit infantulum. Ponit etiam ibidem, q dum puer creuisset, pharao diadema super caput Moysi posuit, qui statim illud de capite proiecit, quod proditiose factum rex considerans, ipsum occidere voluit. Sed ad probandum vtrum puer liter hoc fecisset, carbonem ardentem sibi dedit, qui nutu diuino ipsum in ore posuit, & linguam sibi combussit, & inde factum est, quòd semper impeditionis, & tardę linguæ fuit, sicut infra legitur. Exo. 4. Obsecro te dñe, non sum eloquens. A ¶ Sic vere debet facere bonus Moyses. i. bonus religiosus, de aqua mundanæ fluxibilitatis assumptus, quia re uera lac ægyptiarum mulierum. i. dulcedines mundi scientiarum, delitiarũ, verborũ, adultorũ aut delectationũ nõ debet fugere. Iuxta illud. Prou. 1. Fili si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Secundum lac mulieris hæbreæ matris suæ. i. dulcedinem deuotionis, doctrinæ & gratiæ, quam sibi dedit ecclesia vel religio mater sua, debet fugere & gustare. Vnde dicitur. 1. Petr. 2. Lac concupiscite rationabile &c. Diadema etiam. i. honorem & dignitatem quã Pharao idest mundus vel diabolus sibi per vias iniustas vult imponere, debet simiter refutare, & carbonem idest ardorem charitatis seu diuinitimoris & pœnitentiæ debet eligere, & linguã suam cum eo debet temporare. Vnde de Moyse legitur, q ipse beatius reputauit improprium Christi thesauris ægyptiorum. Ideo secundum aliam Ifam Esa. 43. dicitur. habens carbones ignis sede super eos, & erunt tibi in refrigerio. Debet ergo talis vir pfectus esse linguæ tardioris. Iuxta illud. Iac. 1. Sit oĩs homo velox ad audiendũ tardus autẽ ad loquẽdũ &c. Ca. 11. ¶ Cum Moyses videret quadam die vnum ægyptium, q vnũ hebreum percutiebat, & eidem iniuriam faciebat, occidit eum, & in sabulo eum sepeliuit, verum quia rumor exiuit in publicum, fugit in terram Madian. vbi Ietro sacerdotis madiam oues pauit, cuius filiam in vxorem accepit. Et dum iste oues sacerdotis de madian in deserto pasceret, mirabiles visiones ibidem vidit. ¶ Istud exponitur sic, Moyses qui interpretatur assumptus ex aquis, significat hominem pœnitentem qui scilicet in aquis lachrimosæ compunctionis debet iugiter inueniri, et ibi a matre sua, idest pœnitentia, vt a filia regis, idest a diuina gratia recipiatur, debet constitui & imponi. Aegyptius significat peccatum vel carnem. Hębreus vero significat animam vel mentem. Igitur dico, q quando Moyses idest pœnitens, videt q fratrer suus spiritus seu animus, qui debet dici hębreus id est transiens, ꝙ eo q ad Deũ & ad paradisum debet transire festinus, opprimitur vel iniuriatur ab aliquo ægyptio id, est proprio corpore vel a peccato, statim debet contra eum insurgere, & ipsum per confessionem occidere, & per satisfactionem sub sabulo & asperitate pœnitentiæ abscondere vel celare, & tunc poterit fugere ad Ietro sacerdotem, id est ad Deum per deuotionem, & filiam eius in vxorem accipere, scilicet scientiam & discretionem seu gratiam, seu deuotionem & sic poterit oues id- B est Christi fideles pascere per prædicationem & eruditionẽ, & visiones cœli videre per cęlestium contemplationem. Vnde dicitur. Eze. 8. Eleuauit me spiritus, & duxit in hierusalem in visione Dei. ¶ Vel allega ista generaliter, q de lege natura quilibet tenetur oppressos & tribulatos defendere, & eis contra impios subuenire. Vnde in Prou. 24. Eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui ducuntur ad interitum liberare non cesses. cap. 3. ¶ Moyses pascens gregem, cum duxisset oues ad deserti interiora, apparuit sibi dñs in rubo ardẽte, vidit enim in monte Oreb rubum ardentem qui non conburebatur. qui cum appropinquare vellet, vt quid hoc esset videret, præcepit sibi dominus q calciamenta de pedib. suis tolleret, eo q locus ille terra sancta esset. ¶ Re uera sic videtur fecisse dominus pater, quia quando filios Israel id est fideles suos de imperio Pharaonis, idest diaboli, & de ægypto idest de inferno liberare decreuit signum mirabile primitus demonstrauit scilicet signum beatissimæ incarnationis, quo mediante populum suum liberauit. Ipse enim tunc in rubro arbore spinosa idest beata virgine spinis pœnitentiæ circunsepta, Moysi. i. humano generi vel iudęorum populo apparuit, ipsamque arborem igne sancti spiritus inflammauit, & mirabiliter impregnauit. Nunquam tamen ista arbor beata virgo ab integritate virginitatis fuit nudata, nec per incendium carnalitatis combusta, semper virgo & integra reseruata. Veruntamen ad hoc q Moyses id est iudaicus populus mereatur istam visionem cernere & incarnationis sacramentum cognoscere, necesse est vt de pedibus affectionum suarum calciamenta carnalis cogoitionis, sensumque literalem auferat, & q inde p fidei cognitionẽ incedat. Qui. n. calciamento carnalis sapientiæ inuoluitur tantam visionẽ, & ad tanti sacramenti cognitionem pertingere non meretur

E Necesse est ergo per fide calciamẽtum tale soluere, & omnẽ mundi faciem iam amouere, quia scilicet terra in qua sumus, sancta est. i. ecclesia sancta catholica cõstat esse. Vñ dicit. Ios. 5. Solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas sanctus est. ¶ Vel dicis vis, quod ad hoc q̃ homo diuinas reuelationes videat, necesse est quod ad interiora deserti, id est ad secreta conscientiæ gregem affectionum suarum ducat, & q̃ calciamenta terrenorum bonorum de pedibus affectionum suarum tollat.

Capitulum quartum textus. Respondens Moyses ait non credent mihi. Moralitatum. Cap. 2.

INter signa quæ fiebãt coram Faraone pro liberatione populi israelitici, primũ fuit de virga versa in colubrum. Vnde. Exo. 4. dicitur, quod virga quam tenebat Moyses, proiecta in terram statim versa est in colubrum, ita vt timebat Moyses non solum virgam illam recipere, sed ẽt hanc videre. Dñs tamen sibi præcepit, quod caudam draconis acciperet, quod cum fecisset in virgam iterũ est conuersa. ¶ Istud applicatur ad statum populi iudeorum. Virga enim qua mundus regitur significat filium Dei patris. Psalm. 2. Reges eis in virga ferrea, & tanquam vas figuli cõfringes eos. Moyses vero qui istam tenet populum iudaicum significat, qui re vera in principio istam virgam, s. Deum, in manu sua tenuit inquãtum ipsum credidit & amauit. Per colubrum, qui est res corporalis & viua, intelligitur Christi humanitas quę. s. fuit corporea & mortalis, dico igitur q̃ quãdo virga quam tenebat Moyses, i. Deus quem credebat populus iudæorum, in terrã missus fuit, tunc proculdubio in draconem. i. in mortalem hominem est conuersus, ita q̃ Moyses iste. s. populus iudæorum factus est tremebundus, & à fide incarnationis domini fugitiuus. Iudeus. n. virgam in colubrum mutauit dum Dei filij personam hominem factam abhorruit, & eam credere & accipere & recipere recusauit. Vnde dr. Ioh. 1. Sui eum non receperunt, & verbum caro factum est. Veruntamem de diuino dispensationis mandato sic fiet, q̃ Moyses iste. i. iudaicus populus istũ serpentem Christum, cauda. i. in fine per crudelitatem accipiet, & tunc sibi vertetur in virgam inquantum ipsum finaliter Deum credet, ita q̃ nunc proprie potest dici illud psal. 109. Virgam virtutis tuæ emittet, dominus ex sion, dominare in medio inimicorum tuorum. In medio inimicorum tuorum. i. in medio iudæorum, qui modo sunt Christi & fidei inimici. ¶ Vel dic q̃ Moyses est Deus, qui quandoque in manu sua tenet virgam. i. aliquam bonam personam, quam, si in statu gratiæ manutenet, & eũ in bono retinet atq; fouet. Veruntamen sępe accidit q̃ Deus laxat manum suam, & secundum occulta suæ dispensationis iudicia ipsum peccare permittit & in terra eum proijcit dum ad amorem terrenorum per auaritiam, vel apostasiam cadere eum finit, qui re vera in draconem vertitur inquantum in virum pessimum commutatur. Quod vtiq; ad literã videmus de multis hominibus, qui in ecclesia vel religione antequã ad terrena administranda promouerentur erant virgę. i. personæ iustæ & rectæ, ad regendum alios optime dispositi, qui tamen postquã ad terram. i. administrando terrena dimittuntur vtpote quãdo ad aliquod officium vel dignitatem promouentur, tunc dracones. i. rapaces, & crudeles efficiuntur, & in malos homines commutantur. Quid refert (inquit Tullius) an quis in beluam se conuertat, aut per iniquitatem ferinos mores induat? Fit tamen de talibus quandoque q̃ Moyses. i. Deus ipsos in cauda. i. in senectute ad misericodiam recipit, & eos per pœnitentiam ad statũ salutis reducit, & sic in virgas. i. in viros iustos mutantur, & a draconina sęuitia & nequitia conuertuntur. Vnde dicitur Thre. 1. Ipsa gemens conuersa est retrorsum. ¶ Vel dic q̃ Moyses est prælatus, de cuius manu quãdoque virga. i. religiosus apostatando, & ad terram. i. ad seculum redeundo, fit draco venenosus multipliciter peccando, ita q̃ Moises. i. prælatus, ipsum timet recipere, malam viram ipsius abhorrendo, per caudam tamen in fine ipse per Moyseu. i. per prælatum capitur ab ipsoq; punitur ita quòd sępe fit quod iterum in virgam. i. bonum virum mutatur. Vnde dicitur. 1. Re. 10. Mutatus est in virum alterum. ¶ Moyses G faciens signa coram Pharaone, manum suam in sinum mittebat, & quamdiu ibi stabat, sana erat, quando autem ipsam coram Pharaone extrahebat, tunc leprosa fiebat. Si vero ipsam iterum in sinum trahebat, ad sanitatem prisinam redibat. ¶ Manus in scriptura significat bonam operationem, sinus est conscientiæ secretum & intentio, dico ergo quòd qñ Moyses. i. vir iustus tenet manum suam. i. bona opera sua in sinu suo. i. in conscientię secreto, ipsaque in abscondito & occulto facit, tunc ipsa opera perseuerant vtilia atque sana. Si vero ipsa de sinu secreti sui per ostentationem extrahat, & coram Pharaone, id est coram mundo demonstrare ipsa gaudeat, tunc lepra inanis gloriæ polluuntur, & per iactantiam deprauantur. Quapropter necesse est q̃ manus operationis nostræ ad sinum nostrum. i. ad secretum redeat, alias in lanitate & mundicia nũquam apud Deum perseuerat, & ideo homo qui gaudet facere opera sua bona coram hominibus, vt videant ab eis, reprehenditur in Psalm. 73. vbi dicitur. Vt quid aduertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in fidem. ¶ Vel dic quòd Moyses est prælatus, sinus est claustrum, & membrũ eius est quilibet subditus. Igitur dico dato q̃ Moyses habeat manus suas. i. subditos suos & sanctos spiritualiter sanos, & mundos, quando tamen ipsos emittit de sinu claustri sui exterius ad terrenas ministrationes, vel inter seculares eos mittendo, faciliter solent lepram luxuriæ, & auaritiæ incurrere, & quamdiu extra fuerint, immundi & luxurioſi manere. Sed pro certo tunc iterum sani efficiuntur, quando ad signum claustri per prælati industriam retrahuntur. Ideo dicat bonus religiosus foris in temporalibus occupatus illud Lucę. 11. Reuertar in domum meam vnde exiui. ¶ Vel dic quòd ista manus est homo, qui de sinu diuinæ gratiæ, & charitatis emissus leprosus efficitur & peccator, qui tamen tunc temporis spiritualiter sanatur, quando per pœnitentiam ad hunc sinum reuertitur. Vnde dr. Hie. 47. Reuertere ad vaginã tuam o mucro. ¶ Vel dic de apostatis q̃ tũc leprosi & peccatores fiũt. quãdo de sinu Moysi. i. de claustro apostatando, vel in publico inter seculares prodeũt. Tunc vero econuerso spiritualiter sani efficiuntur, quando ad claustrum vel ad Christi vel prelati sui gremium reuertuntur. Sicut ad litteram patet de religiosis & sanctimonialibus, qui quandoq; nimis frequentant domus parentum, & etiam curias seculares, vel domus prælatorum, statim solent lepram auaritiæ & adulationis, & superbiæ incurrere. Ideo talib. dicitur. Hie. 31. Reuertere ad ciuitates tuas. Vsquequoque delitijs dissolueris filia vaga. H

Capitulum septimum Textus. Dixitque dominus ad Moysen. Ecce constitute Deum Pharaonis, & frater tuus. Moralitatum. Cap. 3.

TErtium signum quod præcepit dominus per Moysen fuit de aqua conuersa in sanguinem. Accepit. n. aquã de flumine, & fudit super aridam, & facta est sanguis.

¶ Sic vero loquendo spiritualiter sæpe fit q̃ dum aqua .i. aliqua simplex persona de suo flumine. i. de statu religionis, deuotionis, vel compunctionis extrahitur, & super aridam effunditur. i. ad ministrationem terrenorum constituitur, tunc vero sanguis. i. carnalis & luxurioſa efficitur, nisi cũ diligentia præcaueat ne labatur Psal. 104. Conuertit aquam eorum in sanguinem. Vel expone sicut Apocalypsis. 8. & 16. dicitur &c. ¶ Vel dic q̃ talis aqua significat vsurarios & auaros, malos officiales & balliuos, qui super terram dum effunduntur. i. qñ in terra vel patria dominantur in sanguinem. i. in personas crudeles & sanguineas commutantur. ¶ Postquã Aaron proiecit virgam suam in terram coram pharaone, et versa est in colubrum, vocauit pharao incantatores & maleficos & sapientes suos, & proiecerunt singuli virgas suas, & similiter in colubros sunt conuersæ, virga tamen Aaron virgas deuorabat magorum. Istud allegari potest, q̃ magi id est hypocritæ homines & ficti, quandoque ita bona opera in apparentia faciunt, sicut Aaron ideſt sicut boni. Veruntamen ista est differentia quod virga Aaron superstat alijs deuoratis

A tis. i. opera iustorum perseuerant, operib. hypocritarum consumptis, quia re uera miracula, i. mirabilia & fingularia opera quæ faciunt iusti, sunt mirabilia. Illa uero quæ faciunt hypocritę seu mali homines, sunt defectibilia. Vnde Seneca. Nihil quod fictum est, est diuturnum. Vel dic quòd Aaron summus sacerdos significat magnos dominos & prælatos. Magi uero significant inferiores, balliuos, & uasallos. Cum igitur uterque habeat uirgas uersas in colubrum, i. in rapacem familiam, vel cum uterque uirgam iurisdictionis suæ in colubrum, ideſt in rapacitatem conuertat, inquantum tam maior quam minor rapinis, & exactionibus uacat, uirga tamen Aaron uirgas magorum deuorare dicitur inquantum officiales maiorum, officialibus minorum inimicantur, & inquantum ad iurisdictionem papę uel regis uasallorum domina quotidie reprimuntur, & tunc proprie draconem deuorat quando unus malus alium malum grauat. Vnde illud. Ferrum ferro tollitur &c.

Ex Capitulo septimo textus. c. Dominus Deus hæbreorum misit me ad te. Moralitatum. Cap. 4.

PRæcepit dominus Aaron, dicens. Tolle uirgam tuam, & extende super riuos, & lacus & paludes ægypti, & cõuertantur in sanguinem, & sit cruor in omni terra ægypti, tam in lineis uasis quam in lapideis. Percussitq̃ aquas, & uersæ sunt in sanguinem, & computruit fluuius, & pisces qui erant in fluuio, mortui sunt, & non poterant ægyptij bibere aquam fluminis, & foderunt sibi aquam per circuitũ fluminis ad bibendum. ¶ Per aquam in scriptura possumus intelligere elemolynam. Vnde dicitur Eccl. 3. Sicut aqua extinguit ignem, sic elemolyna extinguit peccatum. Deute. 32. Per cruorem intelligo crudelitatem, rapinaq; & aduersitatem. Vnde. Inebriabo sagittas meas sanguine &c. Dicamus igitur q̃ hodie per totam ęgyptum. i. per totum mundum tota aqua pietatis conuersa est in sanguinẽ crudelitatis, & hoc non solum in lacubus, & paludibus. i. in statibus secularibus, imo etiam in riuis & fluminibus. i. in ecclesiasticis, & regularibus. Vasa. n. lignea. i. prælati ecclesiastici, uasa lapidea. i. principes seculares, & laici pleni sunt crudelitatis cruore nihilque habent de cuiuscunque pietatis aut benignitatis humore. Pisces enim. i. utri fluxibiles, deuoti & pij qui erant in flumine ecclesiæ mortui sunt, ipsumque flumen quasi iam est factum putridum per peccatũ. Et ut breuius concludam, quocunque se uertant ægyptij. i. pauperes, siue ad clericos siue ad laicos, siue ad officiales principum siue prelatorum, totũ inueniunt crudelitate & cruore plenum, ita q̃ non inueniunt, quid possint bibere, i. à quo possint cuiuscunque beneficij refrigerium reportare. Ideo omnibus talibus potest dici. Esa. 1. Manus uestrę plenæ sanguine sunt. ¶ Vel dic q̃ aqua significat prosperitatem mundi, quæ fluit & defluit sicut aqua, quia re vera in sanguinem carnalis infectionis hodie vertitur, ita quod pisces huius fluminis, s. mundani diuites per peccatum luxurię moriuntur. ¶ Vel dic quòd quia fluuius religionis, vasa lignea & lapidea. i. ecclesiastici debiliores, & fortiores, sunt pleni sanguine. i. peccato, ita q̃ iam totum est putridum & corruptum, piscesq;. s. viri pij, molles, & benigni, & deoti iam penitus deficiunt. Ideo ægyptij. i. seculares iam nõ inueniunt quod ibi de aqua bonę doctrinæ, vel de bonitate exẽplaris vitæ ibidem possint bibere vel haurire, quapropter iã necesse est eos deficere vel perire, & propter mala exempla ecclesiasticorum multipliciter efurire. Sanguis. n. & nõ aqua .i. carnalis vita & non pura, mala doctrina & non bona exempla inutilia & non sana possunt hodie in flumine ecclesiæ reperiri, & in vasis. i. in conscientijs hoim. Vnde Apo. 14. Et exiit sanguis de lacu, vsq; ad frenos equorum. Aegyptij autẽ. i. religiosi & penitentes eo iã non inueniuntur in flumine huius mundi, q̃ possent ute bibere, quin imo necesse est eis terrã proprij corporis, per pœnitentia fodere, vt aqua viuam. i. gratiã diuinam valeant reperire. Ideo de diabolo põt dici illud ps. 104. Qui conuertit aquas eorum in sanguinẽ, & imbres eorũ ne biberent. Sed a plaga fuit de ranis. Præceptum est. n. Aaron, q̃ extenderet manum suam super flumina, & super riuos & paludes Pharaonis, dicens. Sic ebulier (inquit) fluuius ranas, & ascẽdent domũ tuam & cubiculum lecti tui, & super stratum tuũ, ingredientur domos seruorũ tuorũ necnon & in populum tuum & in furnos tuos &c. Et in reliquias ciborum tuorũ. Sicq; factum est q̃ ranæ terra ægypti occupauerunt, & vsq; ad lectos & cubilia hoim intrauerunt. ¶ Ranę loquaces significant detractores, qui re vera hodie quasi totũ occupant mundum. In domibus. n. regum, & superiorũ, principum, prælatorum & maiorum etiam & minorum, imo in ipsis cubiculis, & secretis cameris eorundem hodie ebullũt tales ranę. i. viri detractores, & garruloſi adulatores, magniloqui & verboſi. Fluuius. n. mundanæ prosperitatis ranas p creat, inquantum filios magniloquos, detractores, litigioſos & clamoroſos gñat. Ideo in lib. Sap. 19. dr. q̃ pro piscibus eructauit fluuius ranarum multitudinẽ. ¶ De puluere terræ percussę nati sunt cyniphes in tanta quantitate, quòd totam terram occupauerunt, & regem, & populum mirabiliter afflixerunt. Muscę ẽt alia vice in ægypto in tanta quantitate natæ sunt, quod domos ægyptij quasi penitus impleuerunt. ¶ Sic vero de puluere ipso terræ. i. de miſero statu & humili plebe nascuntur oñq; cyniphes & alię muscæ. i. parui balliui & procuratores, qui quãuis nullius sint valoris, solent tñ omne genus hoim infestare, & regem & populum. i. maiores & minores indebite flagellare. ¶ Viam trium dierum petebant filij Israel ire in desertum vt sacrificarent dño in solitudine, quia .i. sacrificiũ non audebant in ægypto inter idolatras Deo immolare, & ideo se volebant pro deo digne sacrificando in solitudine elongare. ¶ Sic vero si tute & digne volumus sacrificare dño, & laudis & spũs contribulati eidẽ sacrificium immolare ante oia debem appetere & de ęgypto. i. de pctõ vel mundo mentaliter exeamus, & q̃ per viam trium dierum. i. per cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, deserti pniæ subintremus, & ibi deo per bona q̃ pa immolemus, homo. n. nunquam digne dño immolat, qui se Pharaonis. i. diaboli dño per dierum istorum trium spaciũ non elongat, & qui desertum pniæ non subintrat, dicendo illud psa. 54. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine &c. ¶ Vel dic q̃ ægyptus est mundus, desertum religio, triũ dierum via, tria religionis vota, quia pro certo dum homo est in ægypto. i. in mundo, & mundi negociis ęgyptijs peccatoribus sociatus, vix põt per bona opera dño immolare, & iõ necesse est, q̃ ægyptũ, i. mundũ & sua negocia fugiat, & q̃ p viã trium dierũ. i. per tria religionis vota per obedientiam cõtra superbiam, per paupertatẽ cõtra auaritiã, per castitatẽ cõtra luxuriã, ad religionis pniam, & solitudinẽ se cõuertat. Vñ dr. Ione. 3. Cępit Ionas introire in ciuitatem itinere triũ dierũ.

Capitulum nonum textus. Dixit autem dominus ad Moysen. Ingredere.

Capitulum decimum textus. Et dixit dominus ad Moysen. Moralitatum. Cap. 5.

SIcut ponit Exo. 9. & 12. inter ceteras egypti plagas vna fuit animalium per tempestatem occisio. altera fuit vlcerum & vesicarum per cineris aspersionẽ inductio, alia tonitruum, & grandinum emissio, alia locustarum omne viride consumentium introductio, alia tenebrarũ oculos excęcantium per triduum obscuratio, alia tandem primogenitorum mors, & consumptio. ¶ Sic vero ægyptij. i. peccatores plaga multipliciũ vitiorũ læduntur, quia .i. ante oia repetitas tentationis occidit in eis aialia. i. animalitatem spualem. i. discretionis sensum & motũ bonæ operationis Scd̃o cineris inventũ sparsio. i. bonorũ operũ si q̃ habent in ventũ elatio, seu ventola ostẽtatio, efficit in eis veficas tumoris. i. præsumptionis. Tertio accidit in eis tonitruorũ, ignitũ & grandinũ. i. discordiarum, inuidiarũ, iniuriarũ turbatio. Tandẽ per locustas. i. p motus carnales, ac cidũt in eis ois rei viriditis. i. oim virtutũ & viroris bonę cõuersationis cõsumptiones. Quarto hucredunt tenebræ. i. mẽtis excęcationes & obstinationes. Vltimo moritur primogenita eorũ. i. aliæ per ęternas dãnationes & afflictiones. Et sic patet q̃ verũ est qđ in ps. 31. scribit. Multa flagella peccatoris sperantes aũt &c. Sic dicit dominus, illud

E Hiez.20. Plaga inimici percussi te castigatione crudeli. ¶ Vel dic q̄ tenebræ factę sunt in ægypto tribus diebus, ita vt nemo videret triduo fratrem suum. Triduum tenebrarum significat triplicem mentis excęcationem, illam. s. qua homo non permittitur videre cęlestium felicitatem, terrestriū vanitatem & instabilitatem, infernorum periculum & acerbitatem. Quando. n. in ægypto. i. in cotde peccatoris, illi tres dies tenebrarum. i. ista triplex excęcatio mentis præcedit, restat q̄ primogenit⁹ eius. i. anima per vitia moriatur, & ab angelo percutiente. i. à Dei sententia æternaliter occidatur. In plagis ægypti vbi aqua cōuersa est in sanguinem, animalia mortua, tenebræ factæ, primogenita occisa &c. ¶ Terra iessem vbi erant filii Israel, de his omnib. fuit immunis, quia. s. ibi erat claritas, cum ægyptus obtenebraretur, ibi erat trā quillitas, cum ægyptus turbinibus premeretur, ibi erat sanitas, cum primogeniti ægypti necarentur. ¶ Terra iessen pōt signaficare ecclesiam, vel statum ecclesiæ, vel religionis, quæ re vera ab egypti. i. a mundi cladibus est immunis, quia propter filios Israel. i. propter iustos qui ibi sunt, ista terra non patitur tribulationes, & tentationes, excęcationes & cordis obtenebrationes, necnon primogenitorum. i. animarum mortem, & damnationes, quas patitur ægyptus. i. mundus, quinimo sępe fit q̄ isti habent quietem, cum alii tribulantur sciētiæ splendorem, cum alij habeant obstinationem, & ignorātiam, sanitatem, & pacem cum alij tribulationib. infestātur. ¶ Vel dic q̄ per ægyptum infernus, & per Iessen intelligitur paradisus, vbi sunt filij. i. angeli & sancti, qui Deum contemplantur, & vident, quæ. s. nulla ægypti tribulatione vel tentatione lęduntur, immo in luce & prosperitate perpetua conuersantur, ideo egyptijs. i. mundanis peccatoribus, & damnatis videtur dominus dicere illud. Esa. 65. Ecce serui mei comedēt, & vos esurietis, & serui mei bibent, & vos sitietis, serui mei lætabuntur, & vos confundemini, serui mei laudabunt præ exultatione, & vos clamabitis præ dolore. Et breuiter, magna est diuisio inter bonos & malos, inter saluos & damnatos. Vnde dicitur. Lucæ 16. Magnum chaos firmatum est inter nos & vos.

F *Capitulum duodecimum textus. Dixit quoque dominus ad Moysen & Aaron in terra ægypti. Moralitatum. Cap. 6.*

CVm Deus decreuisset primogenita ægyptorum tam hominum quam iumentorum occidere, primogenita vero filiorum Israel intacta dimittere, & a morte eripere, & saluare ipsos q; filios Israel de ægypto ad terram promissionis educere. præcepit agnum seu hędū occidi, & domos ipsorum hæbreorum in superliminaribus, & vtroque poste signari. Sicque factum est q̄ angelus domos signatas sanguine, non tetigit, nec in eis primogenita occidit, imo populum ibi habitantē de pharaonis dominio per mare rubrum eduxit ad desertum, domos vero ægyptiorum quæ sanguine tactæ vel signatę non fuerant, angelus inuasit, & ibi primo genita interfecit. Ipsos vero tandem ægyptios in mari rubro submersit. ¶ Sic vero cum à Deo sit ordinatum, & decretū, quod primogenita ægyptiorum. i. peccatores mortis æternæ debeant subire periculum, constat q̄ ab hac sententia illi solū merebuntur saluari, qui sanguine agni immaculati Christi voluerunt per suæ passionis memoriam consignari. Solæ enim personæ quæ domos cordium suorum sanguine isto cō signauerunt, & per mortis Christi recordationē super vtrunque postem cordis, & oris istum sanguinem habuerunt, a pcutiente angelo. i. à iudicante Christo, per damnationem nō tangentur, sed potius à mortis æternę periculo saluabuntur. Aegyptij vero, i. peccatores, qui nihil de isto sanguine habuerunt, & mortis, & sanguinis Christi memoriam, & deuotionem, & consignationem non acceperunt, ab isto angelo. i. a dura Christi sententia ferientur, & mortis æternæ periculo supponentur. Deus. n. illos solos à morte æterna saluabit, in quorum domibus. i. cordib. sanguinē agni. i. sanguinis Christi memoriam videbit. Vnde dicitur. Eze. 16. In sanguine tuo viue, ipsorumq; de Pharaonis diaboli imperio liberabit, & ad terram promissionis. l. paradisum per desertum pœnitentiæ destinabit. Illos vero, qui isto carent sanguine, in mari rubro. i. in inferni amaritudine suffocabit. Vnde dicitur. 1. Per. 1. Precioso sanguine agni redempti estis. ¶ Vel istud applica realiter ad passionem Christi, & dic q̄ in ægypto. i. in mūdo agnus Christus de Dei mandato, & ordinatione occisus est, vt. s. virtute sui sanguinis hæbret, qui interpretantur trāseuntes, qui. s. manentem ciuitatem non habēt, à percussione mortis æternæ saluarentur, & mediante mari rubro, id est amara compunctione deserto q̄ pœnitentiæ adiuuante, ad terrā promissionis. i. ad cœli gloriam ducerentur, ægyptij autem id est infideles, qui istius agni sanguinem. i. Christi passionis fidem nolunt recipere, necesse habebunt æternæ damnationis, & percussionis periculum sustinere. Vnde Ezec. 12. quod angelus omnes percussit quos non signatos inuenit. ¶ Vel dic quod ægyptij sunt vitia, quæ tunc temporis submerguntur, quando filij Israel, id est boni per mare rubrum, idest per memoriam dominicæ passionis, vel per amaritudinem pœnitentiæ transducuntur, filij Israel farinam de ægypto tulerunt, & inde panes azimos confecerunt, sic vero catholici de farina, & gentilium scientia veram doctrinam conficiunt, & panes azimos theologiæ inde coquunt. ¶ Cum filij Israel mare rubrum deberent transire, & ad terram promissionis venire, præcepit dominus quòd domus, & familia insimul conuenirent, quodque agnum paschalem comederent. Erant tamen in comedendo agnum multæ cerimoniæ necessarię, quia scilicet non debebant comminui, nec aliquid vsque ad mane seruari. Igne debebat esse assatus, & cum lactucis agrestibus accinctis renibus manducatur, calciamenta in pedibus, & baculi in manibus debebant haberi, postes domus sanguine debebant inungi, & ipse agnus cum intestinis, capite, & pedibus debebat fœstinantissimè manducari. ¶ Ista omnia possunt applicari ad esum agni immaculati, id est ad receptionem corporis Iesu Christi, quia re vera ad hoc, quòd nos qui debemus esse veri hæbret, id est per mundum transeuntes, & non manentes, etiam debemus esse filij Israel, id est Deum per fidem, & contemplationem videntes, iuxta illud, quod scribitur in epistola, dudum nos hius mundi non fumus incolæ, sed aduenæ, sed ad hoc in mundum venimus, vt nobis ibidem non liceat persistere. Si transire possumus mare rubrum, id est mortis amaritudinem securæ transire, & per desertum purgatorij ad terram promissam, scilicet ad paradisum pertingere, necesse est quod simul per charitatem & vnitatem fidei communicemus, & quod agnum paschalem Christum in sacramento altaris dignifice comedamus. Est igitur necessarium ad ipsius dignam sumptionem, quòd ossa ipsius non comminuantur, & quod nihil de eo superfluum reseruetur, & quod nihil credatur de eo superfluum nec aliquid diminutum. Ossa enim integra seruantur, quando quicquid est necessarium creditur, nihil vero superfluum seruatur, quando nullus error superuacuus admiscetur. Vnde dicitur. Ecclesiast. 42. Neque adiectum est, neque minuitur. Iste igitur debet manducari assatus in igne per seruorem dilectionis cum lactucis agrestibus, id est dolore contritionis, cum accinctis renibus, id est cum moderatione continentiæ, & luxuriæ restrictione, cum pedibus calciatis, i. cū mortis meditatione, cum baculis in manibus, id est cum crucis spe, & deuotione, cum sanguine in ostio, idest mortis Christi, & suæ passionis, & sanguinis recordatione, & compassione. Calciamenta autem quæ fiunt de pellibus animalium mortuorum, significant mortis memoriam, baculus significat crucem, sanguis crucem dominicæ passionis. Manducari etiam, & recipi debet iste agnus, id est sacramentum cum capite, id est cum deitate. Vnde Apostolus. 1. Corinth. 11. Caput Christi Deus. Cum intestinis id est cum humanitate, & cum pedibus, id est cum sacramentorum, & articulorum sequela & vniuersitate. Iste enim agnus nunquam digne recipitur, nisi humanitas, & articulorum veritas per fidem integre comedatur. Vnde. Ecclesiast. 36. Omnem escam manducabit venter. Festinanter autem debet comedi, ad denotandum quòd circa inquisitionem istius sacramenti non debet homo immorari, nec etiam circa missæ celebrationem, vel eucharistiæ sumptionem, ne forte vanæ cogitationes, vel dubitationes possint insurgere, quibus possit, fidei veritas vacillare, sicut nullus nisi esset circuncisus, debebat de isto agno comedere, sic nec de sacra-

A de sacramento altaris debemus gustare, nisi fuerimus per pœnitentiam à vitiorum superfluis circumcisi. Vnde Iob. 2. Scindite corda vestra &c.

Capitulum decimumquartum. Textus. Locutus est autem dominus ad Moysem Moralitatum. Cap. 7.

CVm filij Israel mari transacto per desertum transirēt, voluit eis dominus contra omnia incommoda de remedio prouidere, & quia affligebantur æstu per diē, obscuritate per noctē, & quia etiam viam nesciebant, & poterant errare, panem non habebāt, & poterant esurire, aquas non inueniebant & oportebat sitire. Cum. s. illa patria talis esset, put cōiter dr̄, q̄ nec panis ibi cresceret, nec aqua flueret, nec etiā arbor viresceret, cū esset patria sterilis atque ficca, quattuor specialia remedia concessisse vr̄, quia. s. iste q̄ uidit eis de columna nubis per diem, qui æstum obscuritate sua temperet, & de columna ignis per noctem quæ sua claritate totum illuminaret. sicut dr̄ Exo. 13. Item prouidit eis de manna, quæ famem releuaret, sicut dr̄ infra. 15. de aqua à petra fluente, quæ sitim temperaret, sicut Exo. 17. Item de angelo, qui eos cōduceret, & ne errarent caueret sicut dr̄ Exo. 23. ¶ Sic vere cum filij Israel. i. sancti, & probi virt in deserto huius mundi, dum ad terram promissionis, i. ad paradisum peregrinando percurrunt, & multa, & plura, & magna habeant incommoda. i. ardorem malæ cōcupiscentiæ, tenebras aūt ignorantiæ, famem vero & sitim auaritiæ, necnon ignorantiam viæ rectæ. i. iusticiæ, & ergo prouidit eis dominus de remedijs opportunis, quia. s. ipsis misit nubem. i. Christū filium suum purum & nubeū, qui prædicando refrigerauit cō cupiscentię ardorem Ignem. l. spiritum sanctum, qui illuminauit errorem, & tenebrarum horrorem, manna. i. sacramentum altaris quo satiauit desideriorū amorem, aquam de petra sacrę scripturę qua temperauit mali appetitus feruorem, angelum ducem. i. diuina gram, qua demonstrauit viæ veritatis splendorē. ¶ Vel dic moraliter q̄ nubes est rorifluum pietatis, ignis incendium charitatis, māna dulcedo deuotionis, aqua lachrymosæ cōpunctionis, angelus intellectus clarę cognitionis. Vnde dr̄ Mal. 3. Ecce ego mitto angelum meū qui præparabit viam ante faciem tuam. Nubes qui præcedebat filios Israel in deserto, facta erat ad modum columnæ, vñ ista
B dicebatur columna nubis de die ad refrigerandum cōtra ardorem, columna ignis de nocte, ad illuminandum contra tenebrarum horrorem, sicut dr̄ Exo. 13. Stabat autem ista nubes super populum, & quādiu stabat, immobilis populus fixis tentorijs quiescebat. Cum aūt nubes ista mouebatur & eleuabatur, & populus similiter tentorijs motis nubes sequens proficiscebatur. Quo facto iterum vbi ipsam videbant stare, ipsi similiter sistebantur, sicut dr̄. Nu. 9. Vnde ibidem dr̄, Ad imperium dñi figebant tentoria, & ad imperium dñi deponebantur &c. Per istam nubem potest intelligi prælatus, quia propem & in ducem, qui. s. ipios per desertū huius mundi diriget, & ad terram promissionis. i. ad paradisum verbis, & exēplis conducat, quia pro certo iste debet esse columna rationē stabilis firmitatis, nubes ratione rorifluæ pietatis, ignis illuminans ratione limpidissimæ scientiæ, & veritatis, quia columna debet alios spiritualiter & temporaliter sustētare, q̄a nubes debet alios doctrinis & beneficijs irrigare, quia ignis debet alios per charitatem incendere, & per sapientiam illuminare. Ideo de tali prelato dr̄ in psal. 104. Expandit nubem in protectione eorū, & ignem vt luceret eis per noctē. Quid ergo, pro certo iste debet populo. i. subditis superstare, & cū eis personaliter cōmanere, & per iurisdictionis eminentiam præeminere, & per exemplorum dationem super eos, & corā eis prælentialiter se monstrare. Populus vero subditorum se debet conformare penitus isti nubi. i. bono prælato discreto, & spirituali, & ideo cū ipso moto per bona opera debet moueri, cum ipso eleuato debet leuari per cōtemplationem, cū profitentę debet virtutibus proficisci, cum ipso stante, & manente. sin bono proposito, debet similiter populus in fide & moribus stabiliri. Vnde de sanctis animalib. i. de prælatis, & de rotis. i. de subditis dr̄ Eze. 1. Cum euntibus ibant cum stantibus stabant, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & cum ambularent quæ prima erant, sequebantur &c. C
¶ Vel dic q̄ columna est Christus, qui. s. in die præsentis vitæ nubeus, pluuiosus & misericors inuenitur. In nocte vero. i. in futuro iudicio vel in morte igneus. i. seruus, & iustus, & rigidus. In nocte. i. erga impios, & obscuros. Ipse est. n. q̄ sm diuersas personas, & sm diuersa tempora diuersificat seipsum, & ita est nunc nubes misericordiam pluendo, nūc ignis iusticiam exequendo, ita q̄ sibi proprie potest dici illud Eccles. 24. Ecce ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. De ipso etiā dicitur. Deut. 4. Deus noster ignis consumēs est. ¶ Vel si vis dic in malo, quod nubes est malus qui dicitur columna nubea, propter instabilem vanitatē, columna nubea igne propter ardentem cupiditatem. Et dicitur sequi à populo propter facilem malorum suorum exemplorum conformitatem, populus. n. nubem. i. prælatum qui sibi præmium promittit, solet sequi, & eius malis morib. cō formari. Quia sicut dicitur. Eccl. 10. Qualis rector ciuitaris, talis populus qui habitat in ea. Tales. n. duces inueniūtur hodie multi, s. qui hodie tenent peminentiam huius mundi &c. c. 13. ¶ Cum populus dñi in ægyptum trans mare rubrū eductus, videlicet ad terram promissionis, Hierusalem procederet, & vt per regionē philistinorum breuius & facilius, & plenius incedere posset, dñs noluit, ne forte populus philistino rum sibi bella moueret, & tædio affectus iterum in ægyptū rediret. Duxit igitur eos dominus per desertum, quāuis difficilis esset via, pro eo q̄ ibi non erant hoies, non timebantur prælia seu bella. ¶ Sic vero populus nouitiorum, & nouiter de ægypto. i. de statu infidelitatis vel de pctō seu de mundo egressorū, & ad fidem seu pœnitentiā conuersorū, debet à uia philistinorum. i. a strepitu mundanorum & peccatorū submoueri, ne forte per malorum ipsorum exēpla, dicta, & facta, bella tentationum insurgant, quæ istos faciant ad ægyptum. i. ad vitia retrouerti. Nouiter. n. ad fidem, ad religionē seu ēt ad pœnitentiam conuersus, bellis tentationum insurgentib. ad vomitum reuertitur, si philisteis. i. peccatorib. & infidelib. misceatur. Et ideo necesse est q̄ tales ad inferiora deserti ducātur. i. in claustris, & conuentib. necnō cum alijs bonis & fidelib. & in ipsis vijs pœnitentiæ difficilib. teneantur vt ad cœlestem Hierusalem sine periculo perducantur. Et inde est q̄ religiosi solent nouitios suos de via philistino D
rum. i. secularium & carnalium amicorū tollere, & eos quātū possunt ab eis abscondere, & elongare ne forte ipsius contingat ad ægyptum. i. ad seculum retroire, scientes q̄ sm doctrinam Christi Luc. 9. Nemo mittens manum suam ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno Dei. ¶ Vel si vis dic q̄ populus fidelium qui per mare rubrum. i. per baptismum, Pharaonis. i. diaboli euasit, dominum debet philistinorum. i. mundanorum vel peccatorū consortia fugere, & per desertum religionis vel pœnitentiæ ad promissionem paradisi venire, dicendo illud psalm. 54. Elongaui fugiens, & mansi in fotitudine.

Capitulum decimum quartum textus. Persequentesque ægyptij, ingressi sunt post eos, & omnis æquitatus Pharaonis, currus eius & æquitas. Moralitatum. Cap. 8.

AEgyptij vt filij Israel intrauerunt. mare rubrum, et hoc quia ęgyptij psequentes hębreos ipsos ocidere voluerunt. Veruntamen si actum est q̄ hæbrei per mare sine periculo apertis aquis, & ab vtroq; latere restrictis & diuisis transierunt, ægypti vero remanserunt. ¶ Dic moraliter q̄ ægyptij q̄ hebreos nitunt in seruitute tenere sunt peccata q̄ nituntanimas subiugare. Veruntū isti hębrei ad mare rubrum, i. ad pœnitentiæ amaritudinem transeunt sic q̄ isti liberi & salui ęuadunt, aquis veræ cōpunctionis mediantibus ægyptij, id est peccata ibidem pereunt, & succumbunt. ¶ Vdi, did quod marę rubrum est mundi prosperitas, vel etiam vitra prēsens vel mundus, qui dr̄ mare propter fluctuositatem, rubrum, propter carnalitatem, Hæbrei igitur. i. viri iusti per istud mare possunt sine periculo transire, quia, scilicet aqua voluptatum non solet istos quantū ad

affectionē tangere, quinimmo isti solent per siccitatē pauper tatis & penitē penetrare, & illæsi ad cælestē hierlm felicitatis ptransire. Vñ dr. Exo. 15. Filii aūt Israel ambulauerūt per siccū in medio mari, ægyptii aūt. i. mali non sic, qa isti mare rubrū vitæ pñtis sine periculo nō trāseūt, quia videlicet aquæ deliciarū & voluptatū ipsos inuoluunt, & sic p diuersa vitia ipsos destruūt & cōfundunt. ps. 77. Inimicus aūt eor ū dimersit in mare, quia breuiter illud est verū, q boni & discreti viri solēt nūq; per mūdi fluxū, & tpalia negocia bene vtendo illesi transire, vbi tñ mali q bene prosperis vti nesciūt, solēt p vitia succūbere & perire. Soli aūt filii Israel. i. discreti viri solū Deū videntes & p deuotionē & contēplationē ad Deum mentalr tendentes, a mari fluctuosi sæculi nō lædunt, vbi rñ alii tales agant in ipso actu persecutionis, quo ægyptii filios Israel expellebant exire, dicentes Oēs moriemur. c. 12. ¶ Immutauit dñs ægyptiorū voluntatē, deditq; filiis Israel gratiā in cōspectu eorū, ita q vasa aurea & argentea q̄ ab eis petierunt hæbrei, ipsis libenti aīo ægyptii cōcesserunt, & sic vltra mare rubrū, & ipsis ægyptiis cōpellentib. cū ægyptiorū spoliis recesserunt. ¶ Istud pōt exemplariter applicari ad occultā Dei prouidentiā, q̄ occulte pōt voluntatē hoīum mutare & ēt contra ꝓpositū in cōtrariū applicare, q̄ ēt bonos de bonis malorū solet aliquotiens ditare, & mercedē quā meruerāt, ex alio latere quā sperabaē eisdē prouocare. Constat. n. q̄ filii israel seruierāt ægyptiis multis tporib. nec receperāt aliquid p mercede, & iō qñ recesserunt, voluit dñs q̄ per talē modū ex vasis ægyptiorū fieret eis satisfactio, vt haberent mercedē de seruitio. Vñ dr. Sap. 10. Iusti tulerunt spolia impiorū. ¶ Vel dic q̄ idcirco voluit dñs spolia vt, possent exin de fabricari. Sic uero qñ spolia ægyptii. s. sciæ mundi, philosophia. s. & poetria & alia similia ad compositionem ecclesiæ sunt vtiles, iō vult dominus quod a fidelibus studeātur & in animo reportentur. ¶ Vel dic de bonis temporalibus, quæ quia pro vita præsenti sunt necessaria, ideo permittit dominus q̄ a filiis Israel, i. religiosis & ecclesiasticis requirantur.

Capitulum decimumquintum. Textus. d Tulit autem moyses israel de mari rubro.

Moralitatum Cap. 9.

F Gressi filii Israel de mari rubro ambulauerunt p desertum & venerunt in marath, vbi aquæ erant ita amaræ q̄ ipsam bibere præ amaritudine no valebant, de quo cum populus murmuraret, orauit Moyses ad dominum. Qui ostendit eis lignum q̄d cū misisset in aquas in dulcedinem sunt mutatę. Exinde autem venerat helim vbi erāt duodecim fontes & septuaginta palmę. ¶ Sic vero cum qs de mari. i. de mundo vel de peccato egrediens, desertum religionis vel pœnitentiæ perambulat constat quod ibi inuenit aquas amaras plurium tribulationum & displicētiarum, quæ. l. sunt sibi amarę. i. difficiles atq; durę, q̄ ipsa nequit bibere. i. pœnitentiam sustinere, propter quod solet de statu illo conqueri, & quod desertum huius intrauerunt murmurare. Talibus debet dari in cōsilio, quod lignum. s. crucis Christi per consideriationem accipiant & quod tormenta & amaritudines tormentorum ipsius videant, ipsumq; in aqua amara quam bibunt. i. in tribulationum amaritudine quā sentiūt, misceant, vnumque cum alio recompensent, & sic pro certo huius amaritudo in dulcedinem eis vertitur, & q̄cquid erat difficile, leue & facile reperitur. Vñ dr. Iud. 5. A ligno obdulcata est aqua amara. Quia ſm Greg. Dulce est q̄ toleramus, si consideramus quid bibit ad patibulum Christus. Quia. n. nostræ amaritudines quas in deserto pñæ vel religionis sustinemus, respū amaritudinis crucis & passiōis Christi nihil si hoc lignum apponitur, dulces fiūt. ¶ Sic de nouitio legitur cui asperitas ordinis dura fuit, volenti igitur recedere apparuit in cruce Christus oñdens plagā lateris, & dicens Ex his falsa panē tuū hordaceū quē comedere non potes. Ex tunc recessit tentatio de recessu. Benedictum ergo lignum per q̄ fit iustitia. Sic ergo veniet hō finaliter in helim, q̄ interpretatur foris. i. ad fortitudinem & constantiam mentis, vbi scilicet duodecim fontes. i. duodecim apostolos, septuagita palmas. i. septuagita Christi discipulos poterat inuenire, quorū virtus & soliditas suam inconstantia poterit stabilire. ¶ Vel q̄ amara aqua est fortis tentatio vel generaliter quæcunque tribulatio q̄ tunc facilius sustinetur quando ad lignum. i. ad crucis memoriam recurritur, & quando ad Christi passionē & deuotionem venitur. G

Capitulum decimumsextum Textus. Profectique de helim, venit omnis multitudo. Moralitatum Cap. 10.

POpulus adhuc carnalis videns quod panes & carnes ad comedendum non habebat, cepit contra dominum murmurare, egyptique quas iam dimiserat delicias memorare dicens, Cur eduxisti nos in solitudinem, vt interficeres nos fame. Vtinam mortui essemus in ægypto, qñ sedebamus super ollas carniū, & comedebamus panes in saturitate. Quod audiens dñs, pluit illis & canes & panes. Coturnices. n. super castra eorum per multitudinē ceciderunt, de quib. singuli quantū voluerunt, acceperunt, māna ad modū pruinę de cælo cecidit, q̄ populus p pane habuit & collegit, & murmurare contra Deum cessauit. ¶ Sic vero plerūque contingit q̄ post aggressionem alicuius ardui propositi, postquam ingressum deserti religionis populus adhuc carnalis dolet de esu carnium dimisso, & de panis de fatu, id est de famis vel abstinentię infortunio aliquotiens immisso, recordaturque carnem & panē, id est carnales delicias & temporales, quas in ægypto mundi dimisit, murmurat cōtra asperilitatem paupertatem, & penuriam quam intrauit. Dñs igit quandoque talibus ex sua ineffabili gratia mittit volatilia pro carnibus. i. celsitudinem contemplationis, mittit etiam manna dulcissimum per panib. i. dulcedinē deuotionis, & sic H isti filii Israel desertum pœnitentiæ assuescunt, desideriaq̄ carnium, i. deliciarum carnalium dissuescunt & contenti statu suo, a deserto pœnitentiæ nullatenus resipiscunt, sed ibidē pacifice ex tunc viuunt. Psa. 77. Pluit eis manna ad manducā dum, cibaria misit eis in abundantia. Et ibidem. Pluit illis sicut arenam maris volatilia pennata. ¶ Vel si uis dic quod carnes significant eucharistiam, māna vero sacram scripturam, quæ sunt cibi viuentium in deserto. Manna quod pluis dominus filiis in deserto, erat quidam cibus q̄ ad modū pruin ę albę terram operiebat. Eratq; quasi semen coriandri album, gustusq̄ue eius quasi simile cum melle coloris videlicet bedellii, sicut dicit hic, & sicut dicitur. Num. 11. Populus igitur istud colligens, in mortario conterebat, & panes vel cibos inde faciebat siue conficiebat. Erat autem cibus iste dulcissimus & mirabilis, quia ad quencunque saporem volebat hō, conuertebatur. Sicut dicitur. Sapient. 16. Erat etiam in hoc mirabilis, quia cum singuli certam mensuram gomor dicta, quandoque aliqui plus, aliqui minus colligerent, nc fiebat, quod nec qui magis parauerat magis reperit, nec qui minus collegerat reperit minus. Residuum igitur quod remanebat in campo, oriente sole dissoluebatur, quod vsque mane seruari non debebat, quicquid vero recollectum vsque mane seruabaē scaturiens vermibus putrescebat. Præceptum est igitur Aaron, quod vrnam auream manna impleret, & quod eam ad perpetuę rei memoriam in tabernaculo seruaret. Sume inquit vas vnum & pone in mari. Iſtum igitur cibum in deserto filii Israel habuerunt, ipsum vero quando in terram habitabilem eis promissam venerunt, & de terræ fructibus gustauerunt, cōtinuo perdiderunt, sicut patet hic, & etiam Ios. 5. ¶ Sicut sancti doctores exponunt, iste cibus scilicet manna, significat corpus Christi in sacramento altaris, & hoc primo ratione nominis. Man enim seu mahu interpretatur quid est hoc, quia. s. sicut dicitur hic, hebræi videtes manna de cœlo descendere, dixerunt, mahu, i. quid est hoc, admiratiue loquendo. Sic vero quicunque bene consideratcibum, istum scilicet Christum in sacramento altaris, merito potest mirari & dicere, mahu, id est quid est hoc, quia ibi sunt tot mirabilia, quod merito potest fieri quæstio de eodem. Vnde in psal. 117. dicitur, quod a domino factum est illud, est mirabile in oculis nostris. ¶ Item per māna intelligit eucharistiā rōne loci, qa sursum de loco venit a ptāte diuina

non

A non humana. Vnde dr. 16. 6. Pater dat vobis panem de cęlo verum. ¶ Item ratione modi, quia tantum habebat qui multum, sicut qui parum colligebat, quia. s. in qualibet particula est totum corpus Christi, & in omnibus non est nisi vnū. Vnde dr. Eccl. 18. Neque adiectum est, neq; minuitur, qui. n. plures hostias confecratas recipit, nou magis habet de Christo, q̄ ille qui sōlummodo sumit vnam. Vnus tantum recipit sicut centum, & ecōuerso. Et ideo canitur. Sumit vnus sumūt mille, quantum vnus tñ ille. ¶ Itē ratione virtutis, quia. s. māna oēm saporem habebat, & quicquid volebat comedens sapiebat. Sic eucharistia oēm habet virtutē, & ad oīa quæcunque homo voluerit pōt valere, dū tñ hō sciat ipsum debitę & digne recipere, & tractare. Vnde dr. Sap. 7. Oēm habēs virtutem oīa prospiciēs. Vnde est illud. Similia cum mille. i. cāro cū diuinitate, vel panis spēs cum Christi corpore, & humanitate. Vnde Eze. 16. Similia, & mel, & oleum comedisti. ¶ Item rōne finis, quia tantum darauit quamdiu fuerunt in via, i. in deserto, & defecit eis in termino. Sic etiā sacramentū altaris est institutum pro via huius vitæ. i. pro trāsitu deserti huius mundi, quia re vera qñ veniemus ad terminum huius viæ. i. ad terminū promissionis, & ad habitaculū paradisi, tūc deficiet nobis nubes & manna, i. ignorantiæ obscuritas, & sacramenti huius velata difficultas. Nā quia tunc comedemus de fructib. terræ promissionis, i. quia tunc gustabimus suauitatem gloriæ paradisi, incipiemus videre per spēm, quæ nūc videmus per fidem, & tunc emittemus vmbrā, qñ plene videmus veram lucem. Vnde Apostolus. 1. Corin. 13. Videmus nunc per speculum & in enigmate, tunc aūt facie ad faciem. ¶ Item ratione similitudinis, quia scilicet māna erat simile semini coriandri, quod est mors canibus. i. malis, et medicina hominibus, idest rationabilibus et bonis. Simile est de bdellio, quod ē gutta amara, propter contritionis amaritudinē, quam comedens debet habere, & simile pani oleatico, propter dei misericordiam, quam recipiēs debet habere, & sperare. Quid igitur, Pro certo duo erant circa istud manna necessaria scilicet q̄ vsque mane nihil reseruaretur, et ad perpetuam memoriā in vrna aurea poneretur. Sicq; vero de isto sacramento necesse est, q̄ ipsum vsq; mane p comedētio non

B reseruemus, idest q̄ in spirituali masticatione, dispuratione et perscrutatione ipsius nō nimium immoremur, ne forte vermes errorum et dubitationū circa istud in nostris cordibus oriantur. Apostolus. Nō plus sapere quam oportet sapere. Et alibi. Non remanebit de eo q̄cquam vsq; mane. Debet igitur veraciter comedi, idest simpliciter cōfiteri, et in vrna aurea. i. in corde mūdo et sancto p fidem et deuotionē reponi. Vñ dr. Mat. 27. Ioseph aūt mercatus sindonē, inuoluit eū, et posuit in monumento. ¶ Vel si vis, dic q̄ māna est deuotio, vel cęlestis gratia, quæ de cœlo venit, & q̄ si nimis sine comestione, idest sine boni operis executione seruetur, & putrescere, et vermibus, idest vitijs & malis cogitationibus deficere cōsuenit. ¶ Vel dic q̄ tunc māna deuotionis & cælestis dulcedinis filijs Israel. i. Christi fidelibus deficit, quando fructus terrę, idest quando bonorū terrenorum suauitas eis sapit statimque spūaliū dulcedinē pdūt, qūcūq; fructꝰ terræ. i. terrenarū. deliciarū & diuitiarū dulcedinē affectū pcipiūt et attingūt. Vnde in Prouer. 28. Anima satiata calcabit fauū. ¶ Vel dic q̄ Aaron. i. deus pater in vrna aurea, i. in vtero virginis, manna de cœlo missum, idest filium suum posuit, ipsumq; i tabernaculo ecclesiæ ppetuo p fidem custodiendū mandauit. ¶ Vel dic q̄ manna est sacra scriptura, q̄ p studium terię, p disputationē et verā expositionem, p doctrinam in torculari exponitur. Item ista est similis bdellio p asperitatem et amaritudinem rephēsionis, similis pani oleatico propter dulcedinem cōsolationis. Ista est similis coriandro: propter hoc q̄ ista est mors iudæis & hæreticis ipsam male intelligētib. et est etiā nominibus. Ista de cœlo descendit, ingrum. s. inspirata est a deo et ab angelis. Ps 77. Panē angelorum manducauit hō. ¶ Cū Deus constituisset sabbatum custodire, & in eo requiescere decreuisset, voluit die veneris duplicē portionē filijs Israel mannę in deserto mittere & pluere, & duplicem portionē mādauit eis colligere, vt sic possent in die sabbati quiescere, & a quocunq; manuali exercitio cessare. Ipsa vero die sabbati manna descēdere cessabat. Q̄apropter in die veneris in duplo populus colligebat. Ipsa et die veneris quicquid erat coquendū, coquebāt, & q̄cquid fieri debuerat, faciebant & post in die sabbati penitus quiescebant, sicut ponitur hic. C Pōt illud applicari generaliter, q̄ bonum est bonos labores præoccupare, antequam veniat tempus quo laborandum nō est, & bono labore fortius insudare. Quap p ante sabbatum. i. ante festa debemus actus nostros accelerare, & etiam si sit necesse duplicare labores, vt in festo possimus quiescere, & tranquilliter Deo seruire. ¶ Vel dic q̄ sabbatum significat laborem & exercitium huius mundi. iuxta illud. Sex dieb. operaberis. Igitur cum sabbatum requiei mortis futuræ nō fit tēpus merendi vel operandi, quia ēt tunc dñs cessabit manna, i. dulcedinem grę nobis mittere, nosq; extunc necesse habebimus ab omni opere meritorio quiescere & cessare oportet q̄ cum durat ista sexta dies, i. tempus vitæ præsentis, cibos duplices colligamus, i. q̄ gratiam pro præsenti, & gloriam pro futuro nobis per bona opera acquiramus sic vt in isto sabbato, i. in tpe post mortē habeamus quo in patria viuere valeamus. Nunc enim ē tps buo per contritionē et charitatem coquamus delicta, & faciamus bona opera: colligamusq; māna deuotionis, s. in duplici mensura præsentis & futuræ salutionis. Quia vero nisi manna cœlestis dulcedinis nunc p bona opera, & merita colligatur, certē tunc cum sabbatū mortis venerit, non inuenietur. Ideo bene consulitur. Eccles. 9. Quodcunque potest manus tua, ante mortem operare, quia nec opus, nec ratio est apud inferos quo tu properas.

Capitulum decimumseptimum Textus. Igitur profectaomnis multitudo filiorum israel. Moralitatum. Cap. 11.

CVm populꝰ Israel per desertū vsq; in raphidim pene trasser, & p aquæ penuria murmurare cepisser. pcussit Moyses de præcepto dñi petram oreb, & egressa sunt aquæ viuæ. Simile ponitur in li. Nu. 20. q̄ in deserto syn indigēs aqua populus murmurabat cōtra Moysen dicens. Cur eduxisti ecclesiam dñi in solitudinem, vt & nos & iumenta nra moriamur? Cur ascendere fecisti nos de ægypto, & duxisti nos in locum pessimum istum, qui nec seri pōt, D nec ficum gigni, nec vineas, nec malogranata, nec insuper aquā ad bibendū habet? Quod videns dñs, pcepit q̄ loqueretur ad petrā, & populo daret aquam. Percussit igitur Moyses silicē, & egressæ sunt aquæ largissimæ, ita vt populus biberet & iumenta. ¶ Per desertum raphidim, qd interpretatur tentatio, & per desertum syn quod interpretatur mendaciū, pōt cōmode sumi mundus, vbi. s. mendacia & tentationes abundant, & vbi ficus charitatis & delectationis, vinea consolationis, malogranata sacræ scripturæ, & lectionis necnō aquæ grę & deuotionis deficiunt atq; cessant. Vñ dr. Eze. 4. Adulterium, mendaciū, furtum & periuriū inundauerunt sup terrā. Petra oreb, quod interpretatur ardor vel siccitas, & petra syn, quod interpretatur odiū, significat Christū, qui re vera fuit petra rōne firmitatis, ardor rōne charitatis, siccitas rōne paupertatis: odium, s. iudæorum rōne suæ inuidiosæ prauitatis. Vnde apostolus. 1. Cor. 10. Petra aūt erat Christus. Igitur dico q̄ si in deserto huius mundi sitis ardorū malorū & tentationū, penuriaq; bonorū spūaliū nos affligant, nō restat nisi q̄ ad petrā oreb, i. ad Christum per deuotionem curamus, ipsumq; cum virga rōnis, bis vel ter percutiamus, quia re vera aquas grę & deuotionis, aquamq; beneficiorum tpalium, & spūalium nobis fundet, ita q̄ hoies & iumenta. i. sapientes & simplices, donis & gratiis imbuet, & infundet. psa. 77. Percussit petram & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt. ¶ Vel dic q̄ qñ tempus siccitatis & sterilitatis, abundat illi q̄ volunt aquam aut pluuiam impetrare, debēt ad petram, i. ad Christum vel beatam virginem. recurrere, ipsosque uirgis, i. orationibus percutere, & sic ab ipsis poterimus aquam, & pluuiam impetrare. Vnde dicitur. Iac. 5. Orauit & cęlum dedit pluuiam. ¶ Vel per petram intelligo beatum Petrum, vel etiam quemlibet sanctum, a quo pro certo aqua gratiæ spiritualis & temporalis extorquetur, quando cum virga affectionis, & orationis sępius stimulatur. Vñ Act. 12. Percussoq; latere petri, excitauit eum. ¶ Vel dic q̄ petra est peccator durus & obstinatus, quem quando Moyses, i. Deus, prælatus vel prædicator, virga tribulationis & correctionis percutit

ipsam aquam lachrymosæ cõpunctionis, vel elemosynę vel fruitionis emittere cogit. Quandoque etiam eum aquã E doctrinę & eruditiõis distillare cõpellit: sicut apparuit i Paulo: ita q̃ hoies et iumẽta. i. bonos et malos inebriat & pfundit Cõstat. n. q̃ pcussio tribolationis vel occultæ ispirationis q̃tũ ad Deũ: pcussio correctionis q̃tum ad platum: pcusio retardationis et monitionis quãtum ad prædicatorem discretum: discretã facit petram. i. duros et obstinatos peccatores aquis lacrymarum fluere aquis elemosynarum emittere et aquis scientiarum aliquotiens distillare: et maxime quando bis ideſt pluries frequentatur percussio ante dicta: ita q̃ ab ipso tam homines q̃ iumenta portanẽ. i. boni et mali diuites elemosynis et scientijs recreantur. Psalm. 105. Posuit desertum in stagna aquarum: terram sine aqua in exitus aquarum. ¶ Vel dic q̃ petra est sacra sctiptura: cuius difficultas et duricia non statim consueuit aquam doctrinæ fundere imo oportet bis vel pluries studendo exponendo sudare. Ibi dem supra. ¶ Subiungitur historia quomodo Amalech venit ad pugnandum cõtra Israel i raphidim. Moyses aũt & Aarõ et Vr ascenderũt super verticem collis ad dominum pro bellãtibus deprecandũ. Cũque leuaret manus Moyses, vincebat Israel: si vero manũ paululũ remisisset, tũc Israel vincebatur Quapropter Moysen super lapidem sedere fecerunt: Vr vero & Aaron manus eius (quia graues erãt) vsque ad vesperã sustentauerunt. Sic factũ est victis amalechitis. filij Israel victoriam habuerunt. ¶ Amalech quæ interpretatur populus lambens sanguinem: significat demones: vel etiam quoslibet homines malos: vel etiam quoslibet motus carnis malos, et cordis: qui sanguinem crudelitatis lambere, & affectare noscuntur. Isti etiam contra Israel, id est contra populum, noo cessant bellum facere. et ipsum in raphidim, quod interpretatur tentatio, id est in mundo tribulationis impugnare. Vnde dicitur Ecclesiast. 33. Contra malum bonum, et contra vitam mors, et contra virum iustũ peccator. Moyses significat bonũ platum Vr & Aaron significãt viros iustos: qui. s. verticem. i. celsitudinẽ cõtẽplationis ascẽdũt, vt p fideli ppõ de pcentur. Ideo istud est verũ, q̃ multum ꝓficit oratio Moysi Israeliticis. i. oratio prælati subditis, oratio iusti pugnantib. F delolatis. Vnde dicitur, Iaco. 5. Multũ valet deprecatio iusti assidua. Quia videlicet quamdiu prælatus et alij iusti orãt tã diu alij contra inimicos spirituales victorizant. Si vero orare remittunt, tunc aduersarij suos vincunt. Stet igitur Moyses, ideſt prælatus: super lapidem, ideſt sup boni ꝓpositi firmitatem. Inuent eũ Vr et Aaron, ideſt viri iusti p mutuã charitatẽ: et eleuẽt manus iceſſanter p orationis cõtinuitatem. Sic vincet populus eius hostium spiritualium vanitatẽ. Bene igitur dicitur. Orate ꝓ invicẽ vt saluemini. ¶ Vel dic moraliter q̃ q̃diu Moyses. i. ratio et volũtas: ad verticem montis, ideſt ad desiderium ẽternorum præparant, et manus per orationem ad Deum leuant: Israel, ideſt motus spirituales in corde carnales superant. Si vero eleuationem manuum, id est orationẽ remittũt: tũc amalechite ideſt motus carnales spirituales superant atque vincunt. In decimo octauo cap. non ponit nisi de ietro Moysi cõstitutione plurium iudicũ cõsulẽte: & hoc tamen talium qui timeant Deum, & oderint auaritiam &c. Q uod magis videtur morale quam figurale. Ideo obmitto, et inde transeo.

Capitulum decimum nonum Textus. Mense tertio ogressionis israel de terra egypti. Moralitatum. Cap. 12.

Cum dñs vellet dare legem suo populo scilicet in monte synai ardente et fumante: vocibusque et tonitruis et voce tubę paulatim crescẽte: duo principaliter sunt eis iniuncta scilicet q̃ sanctificarent, et vestimenta sua lauarent: et q̃ terminos ipsis circa montem assignarẽt: quos nullatenus pterirent. Solis. n. Moysi & Aarõ licitũ fuit ascendere & in caligine eũ domino sursum stare: populo vero in montis pede sunt termini positi: quos transire nullatenus sunt dimissi. Cõtestare inqt ppõm: ne velit trãscẽdere termi nos ad videndum dominum & pereat. Sacerdotes autem qui ad dominum accenũt: sctificenẽ: Sequitur. Retrahe facer dotes & populos: ne trãseãt terminos. nec accedant ad dñm ne forte interficiat illos. ¶ Mons significat sacrã scripturã vel G etiam eccleſiã i qua. s. dñs dat nobis legẽ, p quã incedere nos debemus. De qua dicitur. Esaia secundo. Venite ascẽdamus in montem domini, & ad domum Dei Iacob & docebit nos vias suas. Iste em est mõs altus, p difficultate mõs caligi nosus, per obscuritatẽ: mõs ardẽs, p aliorum inflammationẽ mõs fumãs, per lacrymarũ in oculis cordis inductionẽ: mõs tonãs, p cõminationem: mõs tubãs, per doctrinæ eruditionem. Igit dico: q̃ illi, q̃ de isto mõte scripturæ volũt legere et eruditionẽ accipere, duo debẽt principaliter facere: scilicet vestimenta. cõscientiæ lauare, & dato sibi termios nõ trãsire Nõ est. n. diguus hõ mõtẽ diuinę scripturę frequẽtare nisi cuius mũditia & cui⁹ castitas est ꝓbata. Vũ dr Esa. 1. Lauamini mundi estote. Et Psalm. 23. Quis ascendet in montem dñi: aut qs stabit in loco sancto ei⁹. Innocens manibus & mundo corde: qui non accepit in vano &c. Sacerdotes igitur, id est viri ecclesiastici: qui ascendunt ad dñm. i. ad montẽ ecclesiæ vel scripturę, debẽt sanctificari: ne forte puniri possent vel argui. Isti ẽt terminos assignatos nõ debẽt trãscẽdere: ne forte possint periculum reportare. Circa montem etima eccleſię habet quilibet terminum certum sibi datum, id est certum gradum, officium seu statum. Istos igitur terminor non licet quemquam transire: quia nec ecclesiasticus debet ad maiora ambire: nec simplex subdit⁹ debet fidei & scripturę mõtẽ. i. arduitatẽ p scripulosam indaginẽ tangere: nec ad videndũ dominum. i. ad inquirẽdum secreta fidei plus debito se leuare: iuxta illud apli. Ro. 12. Nõ plus sapere q̃ oportet sapere, sed sapere ad sobrietatẽ. Aīs q̃ præsumptuose volũt mõtẽ ascendere. i. scripturę alta, secreta inquirere: facile ter possunt ꝓ horrorẽ, & heresim deperire. Illi etiã q̃ p ambitionẽ terminos sibi datos & gradus & stat⁹ in mũdo sibi cõcessos ascẽdere querũt: per mortẽ ẽternã pereũt & succũbunt. Solũ enim Moysi & Aarõ. i. solis viris scient. ficis, iustis & dignis licitũ est mõtẽ istũ ascẽdere, scipturæ difficultates & eccleſiæ dignitates tãgere, & sursum cum deo possidẽdo vel cõtemplando ꝓsistere. Alii vero q̃ ad ista sunt indigni debent ad pedem montis. i. in infimis in statu subiectionis, vel infra terminos simplicis crudelitatis humiliter remanere. Bene igiſ dicit. Prouerbi. 22. Ne trangrediaris terminos antiquos. quos posuerũt patres tui. In Exo. 20. ponũtur decẽ mãdata. sed ista ꝓprie moralia sunt: & ideo non sunt moralizãda. ¶ In fine cũ istius capituli: præcepit sibi dñs altare de terra vel insectis vel impollitis lapidib. fieri: q̃. s. ferreis instrumẽtis nõ sũt secti. veluit ẽt q̃ ad ascẽdẽdũ ad altare nulli gradus cõstituerenẽ: ne forte turpitudo ministrantiũ. i. sua genitalia viderenẽ cũ isti ministri: & forte ẽt alij tũc nullis femoralib. vterenẽ. ¶ Per altare possum intelligere virũ ecclesiasticũ & prelatũ in quo scilicet debet sacrificium laudis & iusticiæ p cæteris immolari, q̃a re uera iste debet esse de terra per humilitatẽ: de lapide per cõstantiæ firmitatem: insectus & impolitus per gestus, & habitus ruditatẽ & p bone fidei simplicitatem: sine gradibus factus per accessus facilitatem. Ferum enim crudelitatis nõ dum istũ tãgere: nec multi gradus, i. multi intermedij familiares: ianitores vel cubicularij: debent accessum ipsius impedire: quinimo semper se debet ad audiendum comquerentes: & ad subueniẽdum indigentibus prõptũ & facilẽ hexibere. Nã turpitudo ministrantiũ, s. simonia & superbia psonarumq̃: acceptio quotidiæ cõspicit qñ multi gradus ianue & diuerticula sunt an altare. i. quando ad platũ vel principẽ accessus difficilis inuenit. Quilibet em istorũ solet p dando ingressu aliquid extorq̃re: & sic solẽt simoniam vel auaritiam cõmittere, & ita necesse est ministrantiũ turpitudinẽ videre vel apparere. ¶ Vel allega hic quod altare de terra et de infectis lapidibus & de impollitis lapidibus solet fieri: ad deuotãdum quod Deus in electionibus vel assumptioubus suorũ seruitorumvel clericornm generis nobilitatem vel vestium venustatem; seu alicuius curiositatem nullatenus vult attendere. Illos enim q̃ sunt de terra. i. de infimo statu & paupere, & illos qæ sunt impolliti, & insecti id est rudes: simplices & ignari: quandoque ad altaria sua id est in prælatos vult eligi, & alijs astutioribus & nobilioribus anteponit. Sicut apparuit in apostolis & in ecclesiæ fundatoribus primitiuis. Il os etiam in paradiso sibi vendicat: quos munęus amplius v. lipendit & calcat. Ideo dicit Apostolus. 1. co. 1. Videre fratres vocationẽ vestrã quia nõ multi sapientes secundum carnem: non multi potentes, non multi

nobiles

A nobiles, sed q̃ stulta sunt mundi, elegit dñs vt cõfundat sapiẽtes, infirma elegit vt cõfundat fortia cõtẽptibilia, & ea q̃ non sunt &c. Non. n. vult dominus quòd tale altare, s. prelatus gradus habeat. i. quòd gradus consanguinitatis, vel mundanæ nobilitatis attendat, sed sine personarum acceptione & affectione, ad iustitiam & ad eccleſiæ promotiones omnes faciliter & indifferenter admittat. Vnde dicitur. Siue ciuis sit ille siue peregrinus. nulla erit distinctio personarum. ¶ Vel dic quòd altare significat eccleſiasticas dignitates, ad quas. s. non est per gradus cõsanguinitatis ascendendũ, nec per grad. nobilitatis, familiaritatis vel temporalis potestatis attendẽdũ, quamuis hodie multis magis placet canticum graduum quã quodcunque aliquod diuinum officium. Vel dic quòd altare significat mentem humanam, vbi sacrificium laudis & spiritus contribulati domino immolatur, lapides vero qui illud altare constituunt, sunt opera. Sectio autem seu politio, quæ solum ad hoc fiunt vt videantur, cuius signum est quia fundamenti lapides qui videri non habent, nullatenus poliuntur, significat appetitum humanæ laudis. Vult igitur dominus, quòd altare suum. i. conscientia viri iusti, lapides sectos non habeat. i. quòd opera oculis hominum placentia non requirat, sed potius de terra & de insectis lapidibus, id de humilibus sine curiosa vanitate operibus altare huiusmodi sibi fiat. Vnde Mat. 6. Attendite ne iusticiam vestram facia tis coram hominibus, vt videamini ab eis. Vel dic quòd altare est fides, ad quam. s, non est per gradus ascendendum, inquantum. i. gradus maioritatis, & minoritatis non sunt in trinitate ponendi. Sicut fecit Arrius, qui posuit patrem Deũ & filium creaturam. Cuius. s. turpitudo apparuit inquantum. s. secundum historiam tripertitam, Constantinopolis in lado talium, id est hæresis manifestatur, & eorum vitnperium comprobatur.

Cappitulum vicesimumprimum. Textus. Hæc sunt iudicia quæ propones eis. Moralitatum. Cap 13

B Preceptum fuit in lege, q̃ serui postquam sex annis seruissent, in septimo liberi gratis dimitterentur, quodq; cum quali veste intrauerant, cum tali remitterentur. Et sicut alibi dicitur Deuter. 15. Nequaquam vacuos, sed cum viatico & benedictione domini eorum ipsos dimittere tenebantur. Vxorem autem si quam à principio habuerant, poterant secum ducere, & etiam liberos suos quos vxor sua ante seruitutẽ poterat sibi peperisse. In scriptura per numerum senarium intelligitur labor & opera. Vnde Exod. 31. Sex diebus operaberis. Per septenarium vero intelligitur quies & consolatio. Vnde dicitur Geneſi. 2. Requieuit Deus die septimo ab omni opere. Per seruitutem vero assignatur vel culpæ vel miserię subiugatio. Vnde Apost. Ro. 8. Vanitati subiecta est omnis creatura. ¶ Dicamus igittur, q̃ seruus est homo in mortali miseria cõstitutus dominus igitur suus est mundus vel etiam proprium corpus, vel etiam temporalis dominus vel prælatur. Istud est igitur verum, q̃ sex annis. i. quamdiu durat tempus laboris & operationis. i. quamdiu durat misera vita præsens necesse est q̃ seruus. i. homo mortalis seruiat domino suo. i. plato suo proprio corpori siue mundo, inquantum. s. necesse est q̃ corporis passionibus & mundi tribulationibus, prælatique temporalis iurisdictiouib. se submittat. Veruntamen quando septimus annus. i. quies mortis vel futuræ vitæ venerit tunc huiusmodi seruitus cessabit, & spiritus & animus à cunctis passionib. carnis, & à cunctis mundi tribulationib. liber erit Apostolus. Ro. 8. Creatura liberabitur à seruitute corruptionis. Talis igitur de seruitute mundi & corporis per mortem exiens duo debet attendere, vt. s. viaticum. i. diuinam gratiam seu eucharistiam secum habeat, & vt veste qualem in mundo portauit post baptismum & attulit, s. innocentiam secum tollat. Cum quali. n. veste innocentiæ mediãte baptismo ipsum contigit ingredi, cum tali necesse est eum mediante pẽnitentia egredi vt sic egressus non deuiet ab ingressu, & vt ad baptismalem innocentiam q̃ in ingressu habebat, redeat per pœnitentiã in egressu. Vnde dr. Deu. 28. Benedictus eris ingredieus & egrediẽs. Vxor autem eius, i. gratia seu ẽt culpa, s. cum filijs. i. cũ operib. quos C dum in hac vita seruiret, habuit, eum post mortem sequantur, inquãtum pp gratiam vel culpam, vel propter bona vel mala opera pœnã vel præmium assequentur. Vnde Apo. 14. Opera. n. illorum sequuntur illos. ¶ Vel dic q̃ septimus annus est status quietis & contemplationis. Sex vero anni designãt statum actiuæ vitæ, & laboris seu operationis. Sic igitur ñt q̃ hois mens de actionis seruitute eripitur, qñ ad cõtẽplationis septenarium pernenitur. Vxor tamen sua secum remanet qñ pristina gratia, & chatrias cum suis filijs. i. cum virtutibus & meritis secum manet. Seruus hæbreus debebat esse, liber anno septimo, vt dictum est, vxoremq; suam quã habuerat, & liberos cum seruus factus fuerat, debebat secum ducere. Si vero dominus suus sibi vxorem dederat illa cum suis liberis debebat domino remanere. Sic vero cum homo de mundi & diaboli seruitute. i. de statu peccati anno septimo, i. per septem sacramenta egreditur, debet primam vxorem quã ante seruitutem peccati habuerat. s. gratiam & charitatẽ, & eiⁿ liberos, s. bona opera secum trahere ad libertatẽ. Et illis qui per seruitutem peccati mortificata fuerant, reuiuificationis concedere dignitatem. Vxor ei quam habuerat, quæ libera erat id est gratia & bona opera, quæ habebat ante seruitutẽ peccati, mortificata fuerant non mortua, sed quãtum ad meritum. Et ideo ista sibi facto libero restituuntur inquatum p pẽnitentiam reuiuiscere comprobantur. Vxorem vero quã sibi dedit dominus iste scilicet diabolus seu mundus scilicet carnis concupiscentiã cum operib. malis, debet istis dñs dimittere, & liber egredi & exire dicens diabolo vel mundo. Tolle quod tuum est & vade. ¶ Cum seruus hæbreus possit libere septimo anno egredi si vellet, si ipse diligẽs dominum suum egredi nollet, sed magis in seruitute manere veller debebat ad ostium tabernaculi corã dijs adduci, et debebat perforari auris eius subula, & sic fiebat seruus eius sempiternus. ¶ Sic vero cum religiosus qui in seruitutem domini intrauit: possit post annũ ꝓbationis exire liber. & vestes & vxorem quã prius habuerat id est libertatem & quecunq; bona que secum apportauerat: reportare. Si tamen vult remanere in seruitio domini: nec velit ad mundum retroire: debet applicari ad deos, id est sanctos patres & prælatos, qui debent eum ad ostium tabernaculi. sistere id est ad confideriationem & affectionem ingressus paradisi inuitare, auręq; eius debent D subula diuini timoris p prdęicationẽ suere, & sic voto emisso pfessionis, debet seruus ppetuus dei esse. Vñ dr. Exo 29. Erãt sacerdotes domini in religione ppetua. ¶ Hic videt supponere, quod cum q̃s casu vel sine deliberatiõe occidit hoiem magis debet esse diuinę occultę ꝓuidentiæ ascribendum, q̃ malicię occidentis. Si quis pcusserit hominem volens occidere eũ, morte moriatur. Si vero non ẽ insidiatus ei, sed deus tradidit eũ in manibus eius cõstitutnm locũ habebit vbi fugere debeat. Acti vero diceret, q̃ talis nõ debet capitaliter puniri. Vñ videt supponere, quod Deus vtitur tanquam instrumẽto, quapropter iste debet carere iniuria vel tormẽto. ¶ Hic præcipit quod si furatus fuerit hoies cõiunctus noxe morte moriatur. Præcipitur etiam q̃ q̃ p industriam & per isidias hoiem occiderit, ab altari debebit vt morere ẽ auelli. ¶ Sic vero heretici & incredituli, qui simplices dño furantur, p eo quod in seruitutẽ pcti deprimẽtur, quod etiam de alijs malis suggestoribus posit dici, quales sunt vetulę rufianę, quæ verbis & inductionibus furantur iuuenculas castitati, & subijciũt voluptati. Apost. Ro. 16. Per blandos sermones decipiũt mẽtes innocentiũ. Et alibi. Io. 10. Fur nõ venit nisi vt furetur. Altare etiam id est status eccleſiasticus, non debet a correctiõe seu a punitione hoiem eripere, q̃ fratrẽ suũ. i. p priũ spiritũ vel p̃ximũ per mala exempla consueuit primere vel criminaliter necare. Criminosi etiã debent ab altari. i. a statu eccleſiæ eijci & euelli, & ab eccleſiasticis bẽeficijs destitui & deponi. Luc. 1. Depoſuit potẽtes desede, & exaltauit homiles. ¶ Si quis habebat bonẽ cornupetam debebat eum recludere alias si hoiem occideret tenebatur bos vero lapidibus obrui merebatur. ¶ Talis bos est malus subditus & discipulus ꝓterus & ceruicosus quẽ pro certo dominus suus. s. prælatus & index de recludere infra clausꝛum laqueis statutorum regulariũ: vel etiam si sit necesse, in bono & forti carcere ne noceat coercere, alias si suis exemplis & factis alijs nocuerit vel spiritualiter vel temporaliter occiderit scandalizauerit vel læserit, dominus eius. s. iudex vel prælatus

Elatus, de pcto tenebitur,& a Deo qua ipsum non reclusit aut manu tenuit, punietur. Ipse vero bos cornupeta.i.malus subditus lapidibus obrui.i. temporaliter & eternaliter castigari nihilominus prometur,exemplo.1.Heli,qui pro filiorum suorum crimnibus est punitus. Vnde tali domino videtur dominus loqui. Ipse iniquus si in iniquitate sua moriatur,animam autē eius de manu tua requirā. ¶ Vel dic quod talis bos est mulier cornuta ,ceruicosa & ornata,quo vagari & discurrere delectatur, vt aspicientes eius pulchritudinem,malis tētationibus & complacentijs feriatur. Dum igitur talium parentes vel maritidebent tales recludere,& ne discurrant prolibito ad festa & cōuiuia vicos & plateas,& spectacula coercere,alias si quos per suas tētationes spiritualiter occiderint apud deum tenebuntur. Ipse vero bos mala aut fatua mulier æternæ damnationis lapidibus obruetur. ¶ Si quis mulierem pregnantē percutiebat, & abortiri faciebat, tenebatur noxę quantū maritus ipsius expetisset. ¶ Sic vero si quis verbis vel factis percusserit conscientiā mulieris prægnantis .i. alicuius simplicis fœtum boni propositi impregnati, partumq; boni operis impediuerit,& aborsum peccati procurauerit,tenebitur de facto,& iuxta mariti .i. prælati vel superioris arbitrium, iste tenebit in foro conscientiæ soluere & satisfacere per pœnitētiam de delicto. Magnum enim peccatum est simplices scandalizare,& fetum boni propositi quod cōceperit enecare. Vnde dicitur. Ma. 18. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis qui in me credūt, expedit ei vt suspēdat mola asinaria in collo eius& submergatur in mare,id est necesse est ei quod mola diuini timoris præmatur,& vt in mare .i. in amaritudine pœnitentiæ submergatur. ¶ Si quis foderit foueam,vel aperuerit cisternam,& nō operuerit eam,si ceciderit bos vel asinus in eā,reddet qui fecit foueam preciū iumentorum. ¶ Cisterna vel fouea est peccatum quod dato q nullus debeat facere,sed cum fecerit ipsum debet abscōdere & cęlare,& a conspectu hoim ne scandalum vel malū exemplum pariat,operire,quia si contrarium fecerit, foueaq; proF prij peccati publicè reuelauerit,& cisternā alterius delicti diffamādo & detrahēdo aperuerit, & ei⁹ occasione, & sui mali exēpli ostensione aliquis bos vel asinus.i.aliquis simplex inciderit, id est eius exemplo deliquerit, mortis & dānationis ipsius reus erit. Ille.n. qui foueam apertā dimittit .i. qui peccatum publicè facit,non solū tenetur de pcto quod cōmittit, immo etiam de peccato quod exemplo & occasione ipsius alius homo fecit. Vtile igitur est non solum peccatā nō facere,sed etiā si facta sunt ipa a cōspectu hoim,ne forte scādalum pariāt,operire: Vnde dicitur. Apo. 16. Beatus qui custodit vestimēta sua,ne nud⁹ ambulet. Quod tamē nō faciūt multi qui pcta sua nō solum non operiūt neq; cęlant, immo ipsa ex industria publicāt atq; iactant. Et. 3. Peccata sua sicut Sodoma prædicauerunt,ne abscōderunt. ¶ Vel dic q cisterna est sacra scriptura vel fides nostra,cui⁹ .i. interiora secreta non debent bobus & asinis .i. simplicibus manifestari & aperiri, sed potius per simplicē expositionē aliqualiter operiri, alias si per scrupulum erroris ibi periclitentur atque cadant de morte et dānatione earum tenebitur. qui. s. occasionē delinquendi ipsis dedisse videt. Prædicator igitur vel doctor debet ꝑm Psal. 146. operire cœlū nubibus,et dare terræ pluuiam. Non est enim tutum cisternam fidei talibus aperire,et de secretis dei cora eis disputare : imo necesse é cum quodā operculo simplicis doctrinę talibus ꝑdicare,iuxta illud Apostoli. 1. Co. 3. Tāquā paruulis in Xpo lac dedi vobis edere,nō escam. ¶ Si bos alicuius bouem alterius occiderit,vendetur bos viuus , et præcium eius cum cadauere bouis mortui inter vtrūque dominum diuidetur. ¶ Sic vero si subditus vnius subditū alterius offenderit, debēt duo dñi sine acceptione communiter ad faciendum iusticiam intendere, ca dauerq;.i. illum qui læsus est ꝑ cōpassionem inter se diuidere illum vero q lęsit debēt vendere , id é punitioni submittere, & etiam de cōmuni assensu precium mortis vel lasionis alterius inter se partiri , et in executione iusticiæ communiter consentire, quia reuera duo domini principes vel prælati , vtrunque factum , scilicet comparationem a parte patientis iniuriam , et punitionem a parte facientis debent communiter prosequi , ad communem executionem iustitiæ communiter inclinari. Illeque cuius est bos cornupeta ideſt subditus qui fecit iniuriā. non debet ipsum defendere, sed venditioni et punitioni exponere, Vnde Augustinus dicit, ꝙ iusticia communis est virtus &c.

Capitulum vicesimum secundum Textus. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem Moralitatum Capitulum 14.

CVm qs furari veniebat nocte,si deprehendebatur, & vulneratus moriebatur,percussor de homicidio non tenebatur. Si vero fur volebat de die furari,si quis eū occideret, debebat tanqua n homicidia puniri. Et sic apparet ꝙ minus parcitur furi nocturno quam diurno,et ꝙ magis priuilegiat latro publicus q̄ occultus. ¶ Sic vero etiā inter nos sunt multi spirituales fures,scilicet detractores qui furantur famam , homicidæ qui furātur psonam,raptores q furanē substantiā , hæretici q furantur fidem vel hominem. Istud est verum,ꝙ magis sunt reprehensibiles q occulti sunt quam,illi qui sunt manifesti. Et sic dico, ꝙ magis é vituperabilis detractor occultus quam iniuriator manifestus. Quia sicut dr. Eccl. 10. Quemadmodū si mordeat serpens in abscondito,nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Item raptor absconditus,sicut est vsurarius vel exactor,dominus vel prælatus, qui scilicet caute , id est sub specie iusticiæ aliena rapit , magis est reprehensibilis , quam raptor publicus. Item homicida secretus , sicut est ille qui occidit veneno, quàm alius apertus. Item occulte, scilicet nocens vt hæreticus quam quicunqꝫ infidelis vel peccator notorius. Item prædicator incognitus , quam quilibet notorius inimicus. Quia breuiter a q̄b.nō pōt caueri,& q̄,i. nesciunt esse inimici, & q preprie de nocte furantur,nō de die,i. q nocent absconditę,non a pte,sunt magis periculosi, & ideo debent eē deo magis odiosi et hominib. Et ideo dr de istis. Hie. 9. Pacē cum amico suo loquet,et occulte ponit ei insidias. ¶ Item ibi dem dicitur,ꝙ si quis voluerit spinas cōburere , & poluerit ibi ignem. et ignis egressus segetes seu spicas cōbusserit, dānum q ignē posuit,emendare debebit. ¶ Sic vero si prælatus vel iudex vult comburere spinas.i. peccatores, summè debet cauere ,ne ignis correctionis metas insticiæ transcendat, et ꝙ segetes cum spinis.i. iustos cum peccatoribus inuoluat. Melius est.n. malis parcere , quam bonos cum malis inuoluere. Vnde dicitur Matth. 13. Ne forte colligentes zizania, H eradicetis simul & triticum. ¶ Vel dic quòd spinæ sunt vitia, quæ si comburere & euellere cum igne correctionis cupias caue vt correctionis terminos nō excedas alias segetem virtutum posses in eo per desperationem comburere,& sic dominus eius,i. Deus , damnificationis sua damnum posset à te repetere , & sic te oporteret de damnatione eius per excessum correctionis tuæ factę in die iudicij respondere, qui nimo melius esset aliqua vitia in homine dimittere,quèm ip sum nimis aspere corrigendo ad deteriꝰ prouocare. Allega vt suprā. ¶ Si quis altari mutuauerat vel commodauerat, vel precio conduxerat aliquid,& præsente domino rei debi litatum fuerat,vel aliqualiter peioratum,nō tenebatur qui mutuo acceperat emendare. Si vero præsens non erat dominus dictæ rei,tunc resarcire damnum mutuarius tenebatur. Istud potest allegari,quòd cuilibet potest esse cura de re sua,& quòd magis punitur ille qui scienter & pręsentialiter permittit rem suam damnificari , quàm qui absenter vel ignoranter. ¶ Vel potest allegari quòd plus quandoque valet absentia quàm præsentia. ¶ Vel istud à quibusdam exponitur moraliter. Sic enim Deus accommodat rem suam,scilicet hominem subditum cuilibet prælato sub tali pacto. q eam debet custodire,& de anima ipsius respondere,iuxta illud. 3. Corin. 20. Custodi virum iustum,qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. Veruntamen si iste commodatarius,id est prælatus facit tantum quòd dominus sit prę sens, vtpotè qua timorem domini incutit in cor ipsius peccatoris,& annunciat ei vitia,& virtutes,& etiam ipsum admunet ne delinquat , si tunc contingit ipsum subditum per vitia deteriorari, nō tenebitur iste prælatus isti præsenti domino , id est ipsi Deo sic malo subdito præsentato de anima ipsius non tenebitur respondere. Si verò ista res sit commissa , id est subditi anima periclitatur per vitia domino non præsente , id est Deo ipsum prælatum subdito non præsentato, vel timore ipsius non incusso, vtpote quia prælatus eū

non

A non docuit, redarguit, nec correxit, tunc re vera tenebitur, & ad emendandum, & ad penitendum vel hic vel in futuro cogetur. Vnde dicitur sic. Ecclesiast. 33. Si dicente me impio morte morieris, non annunciaueris ei, ipse in iniquitate sua morietur, animam autem eius de manu tua requiram. Si vero annunciaueris ei, ipse in iniquirate morietur, tu autē animam tuam liberasti. ¶ Dominus præcepit quòd primitiæ & decimæ omnium fructuum nostrorum eidem offerantur. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis offerre. Decimam ergo partem debemus domino dare, nouem vero partes possumus nobis licitè retinere. ¶ Primitię significant bonorum operum inchoationem, denarius qui est numerus perfectus, designat operum complementum, & perfectionem. Nouenarius aūt qui denarium non attingit, significat imperfectionem. Igitur dico quòd primitiæ & decimæ rerū nostrarum. i. inchoatio & perfectio bonorum operum, Deo sunt offerendæ, & eidem penitus ascribēdæ, quia re vera nullus potest vel bene incipere vel bene perficere, nisi à Deo fuerit sibi datum. Vnde apostolus. Phil. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. Cuius contrarium credidit Pelagius, qui dicebat ꝙ homo poterat inchoare, & dominus consummare, ita quòd iste qui credebat Deo decimas, & non primitias offerebat, cum tamen dicatur, quòd caput cum cauda hostię. i. principium, & finis operis Deo debetur offerri. Leu. 3. & Deo tribui & ascribi, quia sicut dicit apostolus. Rom. 9. Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis. Et alibi. Phil. 1. Qui cępit in nobis, opus bonum perficiet. Nouenarium numerum. i. imperfectionem nostrorum nobis retineamus, & nobis ascribamus. Decimam vero, id est complementum & perfectionem coram domino offeramus. Vnde dicitur. Deute. 12. Offeretis holocaustum domino decimas & primitias. ¶ Precepit dominus offerri sibi omnia primogenita animalium, septem tamen diebus debebat esse cum matre sua die autem octaua debebant domino offerri. Si vero esset animal immundum sicut asinus, debebat cum oue huiusmodi primogenitum commutari. Si verò ille cuius est primogenitum asini redimere vel cōmutare uolebat, statim ipsum asini primogenitum interfici vel necari debebat. Vnde supra. Exo. 34. Primogenitum asini mutabis oue si non redimeris, interficies. ¶ Per primogenita nostra B possum intelligere bona opera, quæ pro ea primogenita nostra dicuntur, quia hæreditas æternæ gloriæ talibus operib. sicut veris & primogenitis hæredibus debetur. Talia ergo primogenita. i. bona opera nostra deo offerri. i. ad Dei laudē & gloriam ordinari. Si autē contigerit quòd habeamus primogenitum asini, id est aliquod bonū opus quod habet aliquam asinitatem vel stoliditatem admixtam, vtpote quia factum est indiscrete, vel cum alicuius vanæ gloriæ intentione proculdubio nos tenemur, ipsum cum oue, id est cū bono & simplici opere commutare, & bonam ouinam & simplicem intentionem sibi apponere, & sic poterit illud quod asininum fuerat domino complacere. Si vero ipsum computare noluerimus, ipsum pro certo interficere, id est penitus submouere debemus. Verbi gratia. Si quis ieiunat vel aliud bonum opus facit ad vanam gloriam, illud est primogenitum asininum, si vero mala, & inanis intentio submouetur, tunc asini primogenitum cum oue spiritualiter commutatur. Si vero malam intentionem tollere renuit, tunc suum asinum primogenitum, id est bonum opus stolide & inaniter factum redimere non dignatur. Quapropter istud opus tanquam in nullo meritorium, & penitus nihil valens debet interfici, id est destrui, & confundi, & apud Deum & homines condemnari, quia re vera asinus non est offerendus, nisi mutatus cum oue, nec bonum opus mala intētione vel fine discretione factum, Deo placere dino scitur, nisi fulciatur bona & simplici voluntate, quæ. s. per ouem in sacra pagina designatur. Vnde de amicis Iob dr. Dederunt sibi vnusquisque ouem vnam. ¶ Vel dic quòd primogeniti prælatorum sunt illi qui se debent per bona exempla , opera & documenta Deo offerre. Si vero habent aliquod primogenitū asini, id est aliquem malum subditum ipsi pro certo debent eum pro virib. pro oue mutare, id est bonum simplicem efficere. Quod si nequeant, debent eum interficere. i. dure corrigere & punire. Vel etiam si sua crimina exigant, ipsum debent occidere, vel carceri mancipare. Vnde super eodem. c.

Maleficos non patieris viuere super terram . Dignus est.n. C de medio tolli, qui sua stultitia & malitia noluerit communitari, vt possit spiritualiter domino immolari, & digne ad ipsius seruitium applicari, sicut de chananeis dicitur Sapi. 12. nequam est natio illorum,& naturalis malicia eorum, vt nō possit mutari in perpetuum. ¶ Vel dic quòd si aliquis prior vel religiosus habeat primogenitum asini, id est aliquem malum subditum vel socium, debet si potest, ipsum mutare cū oue. i. cum aliquo simplici vel honesto, quod si prælatus superior noluerit facere , tunc potest ad eius interfectionem id est ad eius rigorosam punitionem & correctionem vacare. Tutius. n. est si potest, quòd de eo se expediat. Quod si nō possit necesse est quòd suam asinitatem confundat. ¶ Dominus præcepit non comedi carnem , quæ à bestijs fuerit prægustata, sed canibus relinquendam. Non comedetis (inquit) carnem quæ à bestiis fuerit prægustata, sed proiicietis canibus. ¶ Per comedere in scriptura intelligitur imitatio. Ille. n. alium comedere dicitur, qui viram & exempla eius sibi mē taliter incorporat , & qui etiam mores ipsius imitatur . Per bestias intelligunt motus brutales & carnales. Per carnem vero intelligitur persona luxuriosa. Igitur caro. i. carnalis , vel luxuriosa persona, quam bestiæ, i. motus carnales per luxuriam suffocauerunt, & spiritualiter occiderunt, non debet a nobis comedi. i. per imitationem recipi, & assumi, quinimo talis persona debet canib. i. alijs peccatoribus comedenda & imitanda relinqui, & canibus etiam. i. inferni demonibus condemnari. Et re vera istud est verum, quòd tales sic carnales & immundi non sunt digni manducari. i. amari vel imitari ab hominibus, sed potius a bestijs & à canibus, quia. s. mores eorum non sunt rationabiles aut humani , sed potius best iales, inutiles & canini. Vnde dicitur. 3. Reg. 22. Canes comedet. Iezebel in agro Israel. ¶ Vel dic quòd bestiæ sunt hæretici vel alij peccatores , qui si quem attractauerit, & corruperint, non est dignus ab alijs manducari &c. sicut supra. ¶ Cum omnia primogenita essent domini, concessit dominus quòd quodlibet animal primogenitum possit septem diebus cum matre sua esse, octaua die præcepit ipsum D sibi adduci,& reddi. ¶ Septem dies significant vitam præsentem, quæ. s. septem dierū circulo voluitur, octaua vero dies est tempus futuri seculi, vbi, s. corporum resurrectio celebratur, quæ in octaua ætate complebitur, sicut & Christus octaua die resurrexisse probatur. Igitur cum omnia primogenita, i. omnes iusti Deo debeant immolari, & sibi spiritualiter dedicari, istud præcipuè fiet in octaua die in resurrectione, quando, s. corpora & animæ simul glorificabuntur. Septem enim diebus. i. per decursum septem ætatum cum matre nostra. i. cum mundo viuimus, in octaua vero die. i. in futura resurrectione cum domino erimus. ¶ Vel dic ꝙ octaua dies significat circuncisionem vitiorum, s. pœnitentiam in qua. s. homo Deo offertur & redditur, qui per septem dies. i. per septem pecccata cum matre sua. i. cum mundo morabatur, q̄a. s. nisi homo septem dies quibus fuit cum matre sua. i. cum mundo. i. in vita præsenti, & septem peccata mortalia transierit ad octauam diem. i. ad circuncisionem pœnitentiæ attigerit. offerri Deo tam in ecclesiasticis promotionibus quam in cœli prælationibus non poterit nec debebit. Vnde dicitur. Leuit. 22. Septem. diebus erunt sub vbere, octaua autem die offerri poterunt Deo. ¶ Vel dic cōtra nimis iuuenes, qui non sunt promouendi, vel in statu ecclesiæ quousque septenarium virtutum compleuerit, & octauam circuncisionem pœnitentiæ attigerint offerendi &c.

Capitulum vigesimum tertium. Textus. Non suscipies vocem mendacij. Moralitatum. Cap. 15.

PRæcepit dominus ꝙ si quis inueniat asinum vel bouē inimici sui errantem, debet eum reducere. Si vero ipsum in foueam cecidisse reperit, debet eum subleuare. Inimicus noster est diabolus vel peccatum. Vnde dicitur. Matt. 13. Inimicus homo hoc fecit. ¶ Bos vel asinus significat peccatorem, qui. s. qñque dicitur errare quando per ignorantiam vel infidelitatem peccat. quādoque dicitur et se in

E se in fouea, quando. s. per profundam obstinationem delinquit. Si quem ergo talem bouem vel asinum. i. si quem diaboli seruū vel peccatorem erroneū vel in vitijs profundatū viderim°, ipsum pro certo expedire subleuare & a vitijs liberare debemus, quia scilicet exéplis, monitis et inductionibus ipsum debemus de fouea vitiorum eruere, et adiuuare monitis et inductionibus, & viam reducere veritatis. ¶ Vel dic quod talis fouea ē mala mulier. Vnde dicitur. Proue. 22. Fouea pro funda os alienæ, cui iratus est dominus, incidet in illam. Talibus ergo sic infoueatis, & in peccato luxuriæ cauernatis & obstinatis, debemus compati, & eos iuuare pro viribus, q̄ possint ad viam salutis reuerti. Vnde Prou. 24. Erue eos q̄ ducuntur ad mortem. Multa particularia propter diuincta sunt filijs israel, tam affirmatiue quam negatiue, & ideo hic dicit̄ sic. ¶ Ter in anno apparebit omne masculinū tuum coram domino deo tuo, tribus vicibus p̄ singulos annos mihi festa celebrabitis. Non immolabis super fermentum sanguinem victimæ meæ, non coques hedum in lacte matris suæ, non apparebis in conspectu meo vacuus. ¶ Re vera talia mandata spiritualiter dantur nobis. Deus. nvult q̄ ter in anno coram ipso compareamus, s. in contritione cordis, in confessione oris, in satisfactione operis, de quo dr̄ supra. Exo. 5. Viā triū dierum ibimus, vt sacrificemus dño Irem quòd tribus vicibus sibi festa celebremus, scilicet in fidei sinceritate, in charitatis veritate, & in spei iocunditate. Vnde dr̄. Ecc. 25. In tribus beneplacitū est spiritui meo. Itē necesse est quod ab hostia dñi, ideſt ab immmolatione bonorum operum nostrorum fermentum hæresis, maliciæ et hypocrisis deponamus, offeramusque hedum, id est animum nostrum non in lacte matris suæ, ideſt in oblectatione carnis concupiscentiæ non coquamus, quòd vacui virtutibus coram domino non appareamus, sed q̄ semper pleni & opulenti virtutibus et meritis p̄stamus. Vñ Ruth. 3. Nolo te vacuam reuerti ad socrum tuam. ¶ Vel dic q̄ hedus est Christus, qui. s. in lacte matris sue, id est in iuuentute non debebat decoqui vel occidi, sed tempus virilis ætatis potius expectari. Vnde ipsemet dicit Nondum venit hora mea. ¶ Vel dic q̄ hedi. i. religiosi, nō debent nimis iuuenes ad religionē adduci, quousque habeant discretionem. ¶ Promisit dñs populo suo dare angelum ductorem, dicens sic. Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedet te & custodiet, et introducet ad locum quem parauī, obserua eum, et audi vocem ei°. Nec contemnendum putes, quia non dimittet te cum peccaueris, & est nomen meum in illo. Si autem audieris eum, et feceris quę ego loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. ¶ Quamuis istud possit intelligi de Christo qui est angelus testamenti, pro eo quòd a patre missus in mundum fideles custodit, et eos ad paradisum præcessit, & eos virtualiter ibi introducit, ad p̄sens tamen per Angelum intelligo prælatum angelicum et deuotum, qui scilicet a Deo dat & mittit, vt per ipsum populus exemplariter præcedatur, virtualiter custodiatur, & ad locum paratum. i. ad paradisum finaliter introducatur, quia re uera talis debet esse a deo missus & datus, non affectione vel simonia, p̄creatus. Debet etiam populum præcedere in omnibus virtuosis operibus, & exemplariter anterire. Debet insuper populum ab aduersarijs, i. a demonibus & hæreticis & tyrannis defendere, & viam salutis omni populo p̄parare, & sic ipsos ad paradisum introducere & suis monitis & p̄dicationibus nec non suis deuotis orationibus, cœleste habitaculum p̄curare. Vnde dicitur. Mal. 3. Ecce ego mitto angelum meū q̄ p̄parabit viam ante faciem tuam. Et ideo pro certo iste angelus. i. prælatus angelicus debet a populo obseruari, vox eius cum reuerentia audiri, & nullo modo contemni, sed sibi humiliter obediri. Nomen enim dei in ipso esse dicitur in quantum p̄sonam Dei repr̄sentat, & inquantum ob dei reuerentiam eidem obeditur, & inquantum cum quis peccat, ad puniendum crimina ordinatur. Non dimittet inquit cū peccaueris. Ista est etiam conclusio q̄ cum populus bene audit angelum istum p̄cessorem. i. cum q̄s bene obedit & reuereturſuum prælatum & rectorem, deus efficitur inimicis suis inimicus, eumque ab afflictione liberat, & tuetur ab affligentibus & iniquis. Bene ergo dicit Apostolus. Col. 3. Filij obedite parentibus. i. prælatis vestris, hoc enim iustum est. ¶ Cū filijs israel eēt p̄missum q̄ terras eorū, gergezei & chananei, & aliorum infidelium adire, & occupare possent, super omnia p̄ceptum est eis q̄ deos eorum non colerent, et q̄ fœdus cum eis non iniret, q̄q; opera eorum nō facerent, sed q̄ lucos, deos & statuas ipsorum chananeorum infidelium destruerent, & delerent. ¶ Sic re uera cū contingit q̄ filij Israel .i. boni clerici vel religiosi ad terras chananeorum. i. malorū hominum peccatorum destinantur, vtpote quia aliquod officium vel aliquod beneficium inter seculares promouentur in quo necesse est cum secularibus viuere, & eorum negocia gerere, & ipsorum consortia frequentare, summe eanere debent, ne deos talium. i. vitia q̄ colunt, velint colere, ac opera eorum facere vel fouere, & eis fœdera malę societat̄s iungere vel ligare, q̄nimmo isti debent deos eorum. i. vitia destruere, & eos mediante iusticia submouere. Quod tamē est contra multos p̄dicatores, q̄ mittuntur ad chananeos. i. ad peccatores dolendos, & conuertendos, & corrigendos, qui tamen deos eorum adorant, id est vitia eorum dissimulant, opera eorum faciunt, ita quòd quantum ad auariciam & adulationem ipsis secularibus deteriores fiunt. Fœdus cum eis ineunt, inquantum nihil aliud quam diuitum familiaritatem quærunt. Vnde dicitur Oze. 12. Fœdus cū assirijs iniit, oleū in ęgypte ferebat. Item dic de prælatis qui non curant chananeos & tyrannos eradicare, immo studentſe eis confederare, & eisdem in omnibus complacere, per suorum nepotum matrimonia se cum eis familiariter colligare. ¶ Dicit dominus populo Israelitico, q̄ hostes eius non intendebāt statim vno anno delere, ne forte terra in solitudinem redigeretur, & bestię contra eum multiplicarentur, sicut etiam dicitur, Iudic. 2. Dominus totum populum chananeum a facie filiorum Israel delere noluit, vt in ipsis filij Israel ad vlum armorum exercitarentur, sed tamen hoc præcepit vt sub tributo viuere cogerentur. ¶ Per hostes tribulationes intelligo quæ. i. continue nos molestat, per bestias autem motus carnales assumo q̄ brutaliter nos infestant. Illud est ergo verum q̄ Deus de terra nostra side corpore hostes nostros. s. mundi tribulationes penitus & subito non euellit, quinimo ipsas nobiscum viuere & manere p̄mittit, quod vtique facit, ne bestiæ carnalium motuum & tentationum cōtra nos crescant, & ne virtutum solitudo & carentia in terra nostri corporis inualescant. Constat enim q̄ cum quis sine tribulatione in prosperitate viuit, terra sua. i. persona sua ad solitudinem & sterilitatem virtutum faciliter tendit, & bestia deuorans. i. carnis tētatio ipsum facilter corrumpit & inuadit, ita quòd diabolus dicit illud Deutero. 32. Dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpentium. Vtile est ergo viro iusto habere tales, scilicet mundi tribulationes, vt in eis exerceatur & ne peiores hostes. s. bestiæ. i. carnis bestialitates, & immundiciæ contra eum augmententur. Vnde in psalmo. 33. dicitur. Multæ tribulationes iustorum. ¶ Vel ista possunt allegari q̄ melius est p̄ moueri malos quam nullos in terra promissionis. i. in ecclesia chananeos ideſt peccatores ad tempus dimittere, quam beneficia vacua relinq̄ere, quia scilicet beneficia in solitudinem rediguntur, quando sine cultore diutius dimittuntur. Paulatim et etiam succedentiuē debent mali de ecclesia eiici, quia scilicet melius est ibidem malos ministros ad tempus dimittere, & eorum vitia sub dissimulatione transire, quam ministris ecclesiam totaliter viduari. Quod vtique est contra multos prælatos, qui scilicet beneficia vacantia diu dimittunt, pro eo vt aiunt, quia nullum dignum inuenire possunt ita quod propter defectum rectoris ipsa beneficia destruuntur & pereunt. ¶ Vel dic q̄ cum filij Israel ideſt contemplatiui & viri iusti vadunt ad occupandum terram suam, ad domandum, & subiugandum carnem suam, dominus hostes eorum ideſt carnis tentationes non statim delere vult, vt sic possint cum humilitate viuere, et virtutem suæ cōstantiæ contra eos exercere, quia. s. nulla virtus sine hoste regnati, ipsos tamen hostes ideſt carnis tentationes vult cum eis sub tributo et subiectione viuere & manere. Vnde dicitur. Gen. 4. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis ipsius. Quia alias bestiæ ideſt peccata spiritualia, sicut est superbia, elatio, inanis gloria, contra tales multiplicarentur, & sic in solitudinem spiritualem redigerentur, & virtutum opulentia priuarentur, quia reuera sæpe fit, q̄ illi qui carnis tribulationes non sentiunt, de sua castitate superbiunt, & sic multiplicatis in eis bestijs. i. spiritualibus vitijs, nouissima eorum peiora prioribus fiunt. Vtile est ergo hostes. i. tribulationes & tentationes sentire, vt discamus humiles fieri, & nullatenus sup̄bire Iuxta illud Apost. He. 5. Didicit ex his q̄ passus obedientiam. Et alibi. Quos tradidi sathanę in interitum carnis suæ, vt spūs salu° siat. 1. Co. 5. ¶ Vel dic ad litterā q̄ diuina prouidentia nunquam dimittit hominem sine hoste, vt semper habeat quod timeat, & exercitatior & cautior inde fiat. Sicut etiam videmus de altis dominijs & regnis. q̄ vt communiter semper habent aliquos perpetuos hostes, cum quibus quasi perpetua gerunt bella. Sicut patet de hispanis, qui pugnant cum aphricis, de latinis, qui pugnant cum siculis de anglicis, qui pugnant cum scotis, de gallicis qui pugnant cū flamingis, & sic de alijs. Vidit enim diuina prouidentia q̄ virtus torpesceret, si populus hostes contra quos vires exerceat non haberet quapropter hostes hominibus occulte suscitat, & hoc regnis & personis bonum & vtile putat fore, sicut ponit Orosius & Carragine vrbe romanis rebellissima, quam cum romani post infinitas cedes et clades vicissent & cepissent diu deliberatum est a senatu romano vtrū illa vrbs delēri deberet, asserentibus plurimis non esse vtile q̄ deleretur, vt in vrbe rebellionibus dedita, virtus romana in bellis exercitaretur, q̄ alias si fine hoste & timore viueret, per torporē & desidiam faciliter laxaretur. Quia sicut dicit Vegetius. Sine exercitio ingenia in artibus, & brachia in corporibus irrigescunt. ¶ Hic præcipitur populo israelitico, q̄ cum chananeis populis. s. peccatoribus & iniquis fœdus non ineat, & q̄ in terra sua eos manere nullatenus sinat. Non habitent in quit in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si seruieris dijs eorum. ¶ Sic vere & nos nunquam debemus infidelibus .i. iudeis, saracenis & hæreticis confederari, vel cum eis amicitias contrahere, vel nobiscum morari permittere, ne forte conringat simplices erroribus eorum decipi, & ad adorandum deos eorumum. i. ad credendum eorum perfidiam inclinari. Idem dic de vsurarijs & alijs publicis peccatoribus. Psal. 100. non habitabit in medio domus meę qui facit superbiam.

Capitulum vigesimumquartum Textus. Moysi quoque dixit. Ascende ad dominum. Moralitatum. Cap. 16.

C Vm Moyles esset accepturus legem a domino, ascendit in mōtem ipse & Aarō & Nadab & Abiu filij Aarō sacerdotes futuri, & septuaginta seniores ex israel. Sicque factum est q̄ Moyses sursum ad montis verticem ascendit, prædicti vero in montis latere manserunt, vniuersus vero Israel procul in pede montis Moyses ergo solus ascendit, vbi quadraginta diebus & noctibus ieiunauit, & in duabus tabulis legem scriptā dei digito reportauit. Predicti aūt Aaron & filij & seniores Deum Israel viderunt, & sub eius pedibus quasi opus lapidis saphiri ad modum cœli dū serenum est, aspexerunt, super populū et facta est manus dñi & viderūt dñi maiestatē, & cum lętitia comederunt. ¶ Sic vero ad hoc q̄ aliquis digne mereatur accipere legem dei, & fieri legifer, & prælatus, inter deum & populum sequester & medius, multa sunt necessaria, quia. s. ipse debet dici Moyses, assumptus ex aquis, quia debet esse de aquis fluxibilium delectationum abstractus, & p̄ ipsarū abdicationem debet ascendere in montem cœlestium contemplationum, debet habere secum Aaron & seniores. i. virorum prudentium associationem. Debet intrare caliginem nubis. i. cordis conscientiæ contritionem, debet duas tabulas habere, intellectum, & voluntatē. seu rationem & affectionem, vt. s. possit ibi deus virtutes & scientias scribere per gratiam & inspirationem. Debet quadraginta diebus & noctibus ieiunare, per propriè carnis macerationem. Sic enim faciens, legem domini suscipiet, inquantum diuinam voluntatem agnoscet Deū etiam Israel videbit, & saphirum q̄ sub pedibus eius est. i. stabellum pedum suorum. s. humanitatem beatifice contemplabitur & gustabit. Nullus enim videre deum in patria, nec cognoscere legem in via merebitur, nisi q̄ abstinentiam & contemplationem, & seniorum. i. bonarum personarum associationem sectetur. Ezec. 8. Sedebam in domo mea, & senes Iuda sedebant coram me. ¶ Vel si vis allega illud q̄ tres sunt principales gradus, & status ecclesia, scilicet supremus medius, & infimus. Supremus est prælatorum, qui figurantur in Moyse sursum ascendente. Medius est clericorum, & religiosorum qui figuratus est in Aaron in latere montis cum suis remanente. Infimus est laicorum, qui figuratus est in populo inferius residente. Vnusquisque enim secundum exigentiam debet deo appropinquare, & morte perfectionis ascendere, & secundum magis & minus visionem Dei Israel p̄ticipare & legis diuinæ noticiam acquirere & habere. Perfecti enim sursum ad verticem contemplationis nouerūt ascendere. Mediocribus vero sufficit lateraliter circumire. Infimis vero secularibus necesse est inferius circa temporalia residere, & parum de temporalibus degustare. Vnusquisque, tamen secundum gradum suum, solet consolationem suam a domino percipere, et fidei notitiam possidere. Apost. 1. Co. 11. Diuisiones gratiarum sunt. ¶ Idem autem dic de sacra scriptura sicut sumum apicem soli scientifici in ipsa caligine misteriorum intrant. Alij autem in latere, i. literaliter circa corticem historiarum immorantur. Alij vero sicut seculares de longe remanent & verſanē, omnes tamen exinde consolationes plurimas cōsequunt. Idē hic de mōte ecclesiæ dignitatū, in quib. s. alij sunt superiores, alij medij, alij inferiores. ¶ Vel etiā idem dic de monte paradisi, & de dignitatibus gloriæ sempiternæ. Vnde dr̄. Io. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt. ¶ Moyses legem accepturus, fœdus inter Deum & populū inire voluit, & ideo duodecim vitulos immolari fecit, eorumque sanguine populum asperſit, & sic confœderatus est domino populus, et legem eius suscepit, & quicquid dominus p̄ceperat, se facturum p̄misit. Omnia inquit q̄ locutus est dominus faciemus. ¶ Sic vero in ecclesia primitiva, Moyses. i. Christus, volēs legem a patre acceptam populo fidelium dare fędusque cum eis facere duodecim vitulos. i. 12. Apostolos. vel generaliter multos Apostolicos viros occidi, & p̄ martyrium immolari voluit, inquantum. s. ipsos duodecim apostolos loco Ioannis, Paulo substituto p̄ martyrium ad se vocauit. Sic ergo factū est q̄ populus istorum sanguine perfusus. i. Apostolorum & martyrum morte & passione firmatus, fœdus & fidelitatem accepit, legem & fidelitatem credidit & suscepit, & voluntati domini obediuit. Maximum enim fidei fundamentum fuit sanguis apostolorum & martyrum, quia re uera ex hoc populus in fide firmatur, & Deo fęderatur, quando videt & considerat talium, tot & tantorum sanguis pro fide domino immolatā inquantum scilicet non est veri simile, immo nec possibile q̄ tot homines p̄ fide voluntarie morerentur, nisi ipsa fides & lex Christi super veritatem solidam fundarentur. Vnde dicitur. Lu. 22. Hic est calix sanguinis mei noui testamenti mysterium fidei, qui pro multis effundetur.

Capitulum vigesimum quintum Textus. Locutusque est dominus d Moysen, dicens. Loquere filiis. Moralita. Cap. 17.

D Ominus volens tabernaculum fœderis ædificare, primo voluit certas materias p̄ ædificatione sibi spiritualiter dedicari, præcepit ergo q̄ filij Israel sibi vltro & voluntariē offerrent aurum & argentum, es hyacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, byssum, pilos caprarum, pelles arietum, rubricatas pelles hyacinthinas, ligna setim, oleum ad luminaria, aromata in vnguenta, & thymiamata boni odoris, lapides autem onychinos & gemmas ad ornandum ephot & rationale & superhumerale. De istis autem vltro oblatis p̄mittit se dominus velle sanctificationem sibi a dificare vt sic possit inter homines habitare. Exēplar vero istius domus ædificandæ moysi deus in monte sinai ostendit quando domini gloriam vidit. ¶ Sic vero ad spiritualem ædificationem tabernaculi animæ conscientiæ vel ecclesiæ, in quo scilicet deus spiritualiter commoratur, necesse est plura concurrere scilicet plures virtutes quæ ipsi deo vltro & voluntariē debemus offerre, & spiritualiter dedicare. Iste ergo a nobis petit aurū ideſt sapientiæ claritatem argentum ideſt eloquentiæ suauitatem, es id est prædicationis &

nis & orationis sonoritatem. Vel argentum quod dulciter sonat suauitatem monitionis, ex quo aspere resonat, duriciā
seuerē ex prehēsionis, hyacinthum. i. coelestis conuersationis & appetentiæ venustatem, purpuram. i. verecundiæ grossitatem, coccum bis tinctum. i. duplicem Dei & proximi charitatem, byssum retortam id est cordis & carnis candidam castitatem. Item debemus habere capillos caprarum. i. exépla pœnitentium & hæremitarum, pelles rubricatas arietum id est exempla Christi martyrum p fide occiforum. Pelles hyacinthinas, qui. s. coloris sunt cœlestis. i. exépla Christi confessorum & cœleste viuentium Item nos debemus habere ligna setthim quæ erāt incorruptibilia. i. p seuerantiæ stabilitatem, oleum oliuarum. i. suauitatem pietatis & clemētiæ, aromata. i. thimiamata fragrantia bonæ famæ & spiritualis redolentiæ, lapides onychinos, qui respectu oculos tremere facimntur. i. consideratione mortis in diuinæ iusticiæ. His enim rebus & virtutibus tabernaculū fœderis. i. sancta & munda conscientia constituitur, & inde rationale iudicij. i. vita rationalis ornatur, et sic ibi deo gratissime immolatur, dum tamen ista vltro & voluntarie a nobis dño offerantur, quia scilicet nihil est meritorium nisi quod est vltroneū, & voluntarium Ideo dicebat Dauid in psal. 53. Voluntarie sacrificabo tibi. ¶ Præcepit dominus fieri arcam de lignis sæthim, quæ secundum sanctos erant ligna ad similitudinem albæ spinæ, quæ nec aqua poterant putrefieri, nec igne cremari quæ erant etiam alba & leuia, & albæ spinæ similia. Erat ista arca quadrangularis, & fine pedibus intus & exterius deaurata, sm Iosephum, quadam corona seu quodā circulo seu labio aureo desuper circūcincta quatuor circulos in quatuor angulis habebat in quib. mittebant, & vectes qñ eā aliquis deportabat, q̄dā tabula aurea q̄ dicebatur propiciatorium, arcam tegebat, & hoc in longitudine duos cubitos cum dimidio, in latitudine cubitū cum dimidio possidebat, & infra se tabulas legis, vnam cum mana, librum deuteronomij, virgam quę floruerat cōtinebat. duo vero cherubin desuper tedebant, quę alas alterius ad alterum extendebant, sicut dicitur hic, & infra. 37. et Deut. 10. Et sic patet q̄ ista arca quo ad materiam erat aurea & sethinea, quo ad formam quadrangula, quadriarcula & coronata, quo ad concomitantia habebat ppiciatorium & cherubin, quo ad contenta habebat tabulas, manna & librum & virgam. Ista autem arca infra altare lateranense secundum quosdam est inclusa. ¶ Allegoricē ista arca est ecclesia, quæ pro tanto arca dicitur, q̄ infra eam cuncta, q̄ ad salutem, p tinent, reponunt. Vnde dicitur. Gen. 6. Facies tibi arcam de lignis lenigatis, vt saluetur vniuersum semē. Ista igitur de lignis sethim. i. de sanctis hominibus, quos scilicet aqua voluptatum non corrumpat, & ignis cupiditatis nō vrat, & quos albedo castitatis, leuitas paupertatis, & spinositas asperitatis induat, debet esse constructa & intus & exterius. i. affectione & conuersatione debet esse per sapientiam & fidelitatem deaurata, quia personæ ecclesiā constituentes dñt esse per sapiētiā splēderes & aureę, p indefectibile firmitatē debent esse sethineæ, et habetur in Cantic. 3. Reclinatorium aureum fecit sibi rex Salomon. Ista igitur debet esse quadrata per constantiam immutabilem, quadrangula p quattuor virtutes cardinales, quattuor habet circulos. i. quattuor euāgelistarum doctrinam, in quibus. i. vectes q̄ erant de lignis sethim & spinosis, & q̄ erant exterius deaurati. i. prædicatores & doctores, q̄ doctrinam habent auream & correctionē spineam, per seuerantiam sethineam, iugiter debent inferi, in quantum. i. ipsi habent in euangeliorum doctrina continuē meditari. Istisque mediantibus arca portabatur, ad denotandum q̄ per sanctos prædicatores ecclesia in fide & in moribus sustentatur, quamuis de multis vectibus. i. modernis prædicatoribus possit hodie dici q̄ ipsi non sunt vectes fortes & sethinei, sed viles, debiles & terrei. De quib. diabolus dicit. Esa. 45. Portas æreas cōteret. i. malos prælatos, vectes ferreos cōfringet. i. prædicatores & c. Item arca dicitur habere triplicem dimensionem. i. longitudinem fidei, altitudinem spei, & latitudinē charitatis. Verūtn quilibet istarū habet aliq̄d p fectū & aliq̄d imperfectū. Cubit' p. fectionē significat, dimidius vero cubitus imperfectionem designat, quia re uera longitudo fidei duos habet cubitos. i. duplicem perfectionē in quantum. i. deitatem & humanitatem credit. vnam tamē dimidietatem. i. imperfectionem habet, inquantum. i. non sa-
G cisiter, sed enigmatice cognoscit. Charitatis etiam latitudo imperfectionē importat, inquantum toto corde & tota anima deum & proximum suum nunquam amat. Spes etiam cum sua altitudine dimidium cubitum. i. imperfectionem patitur, inquantum scilicet spes nostra semper cum aliquo timore miscetur. Et breuiter non est aliqua mensura perfectionis quin habeat aliquem defectum imperfectionis. In paradiso vero nostra defectio supplebitur, quando perbeatitudinem omnia complebuntur. Vnde Apostolus. 1. Co. 13. Ex parte cognoscimus, & ex parte ppheramus, cum autem venerit quod pfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Item ista arca. i. ecclesia, habet supra se propiciatorium inquantum in ipsa inuenitur propiciatio, et remissio peccatorum, habet etiam coronam auream inquantum in ea inuenitur corona meritorum, habet cherubin. i. societatem sanctorum & angelorum, & consortium sapientium & iustorum. Cherubin quę sm Iosephū erant forme volatilium nulli alteri assimilantium, quas Moyses in sede dei vidit, quæ scientiæ plenitudo interpretantur, significant viros iustos scientificos, discretos, volatiles & contemplatiuos, & in sede Dei per cōtemplationem assuetos, quos re uera arca ecclesiæ et religionis debet super se in statu prælationis habere, & secum vt eorū regatur cōsilio comere. Vñ Ezec. 10. Eleuauerunt cherubin alas suas, & exaltata sunt. Item ista arca debet continere tabulas & librum. i. legem diuinam & scientiam, manna dulcissimum quod de cœlo pluerat. i. deuotionem & clementiam, virgam Aaron qui floruerat. i. seueram correctionem & iusticiam, legem. i. ad simplices erudiendum. Vnde dicitur. Hie. 31. Dabo legē meam in visceribus eorum. Manna dulcedinis ad delinquentibus compatiendum, & indigētibus dulciter subueniendum. Psal 77. Pluit illis manna ad manducandum. Virgam vero iusticiæ ad proteruos corrigendū, & ad oues diuinæ paleæ dirigendum. Psa. 44. Virga directionis virga regni tui. ¶ Vel dic q̄ arca ista significat animam bonam vel quamlibet bonam personam, & maxime ecclesiasticum vel prælatum, quia scilicet talis debet esse sethineus, v el imputribilis per constantiam & patientiā, debet esse aureus intus per diuinam sapientiā, & extra p honestatem & per bonam apparentiam. Iiti debēt habere quatuor angulos. i. quattuor affectiones ponas. i. doloré de præsentibus malis commissis gaudium in spiritu sancto de præsentib. bonis factis, spē in Deo de futuris pmiis, timorē de futuris pœnis. Vñ dr. Ecc. 37. Ex corde quattuor oriūtur. s. bonū & malū, & vita & mors. Bonū inquit & malum & virtus & vitium, in præsenti quantum ad gaudium & dolorem, vita & mors. i. præmium & tormentum, quantum ad spem & timorem. Item iste debet habere quattuor circulos. i. quadruplicem cardinalem virtutem. Debet habere duos vectes de auraros id est duplicem fortitudinem & firmitatem. s. in corde contra tentationes, & in corpore contra tribulationes. Etiam debet habere sapium aureum id est verbum cōtinens mundiciam & veritatem, debet habere propiciatorium aureum. i. clementiam & pietatem, & debet habere cherubin aurea. i. virorum sapientum societatem. Vel cherubin, qui interpretatur plenitudo scientia. i. scientiam & subtilitatem. Ista enim omnia pertinent ad prelatum, vel etiam ad quemlibet virum ecclesiasticum, siue iustum videlicet ad pœnitentibus faciliter propicietur Psal. 129. Apud te propiciatio est. Quod cherubin. i. viris contemplatiuis & scientificis conuenit. Vnde Eccl. 9. Cum sapientibus ambula. Quod a quattuor virtutibus cardinalibus dotetur. Ezec. 1. Quattuor facies vni. Et duobus, vectibus. i. duobus lateribus fortitudinis. i. a dextris & a sinistris. i. in prosperis & in asperis roboretur. Vnde dicitur. Nu. 13. Pal mitem portauerunt in vecte duo viri. Item ista arca prælatus debet continere tria. s. tabulas cum libro. i. diuinæ legis eruditionem, manna dulce. i. elemosinam et subuentionem, vel benignitatem & cōsolationem & compassionem, virgam floridam. i. iusticiam & correctionē. Iuxta illud Apo. 1. Ti. 5. Corripite inquietos, cōsolamini pusillamines, suscipite infirmos, quia scilicet prælatus debet rudes informare, inquietos corripere, pusillanimes consolari, & afflictorum misereri. ¶ Vel si vis, allega de hoc sicut supra eodem. Debet etiam habere triplicem dimensionem id est tres virtutes theologicas, scilicet longitudi-
H nem

A nem fidei, altitudiné spei, & latitudinem charitatis, quia dicit Apostolus. 1. Corin. 13. Nunc autem manent tria hæc, fides spes & charitas &c. Dilata vt supra. ¶ Vel dic q̄ arca est Christus, qui ex aure &, ligno. i. ex deitate & humanitate cō stat, qui. s. secum habet cherubin. i. angelos quibus dominatur. Vnde dicitur. Lu. 2. Facta est cum eo multitudo cœlestis exercitus &c. Propiciatorium pietatis cum dixit adulterę. Ioh. 8. Dimittuntur tibi peccata tua. Quattuor circuli. i. quattuor euangelistæ, duo vectes, i. duo populi pendentes in circulis. i. in euangelijs continuē commorantes &c. Expone omnia alia vt supra. ¶ Vel dic q̄ arca est beata virgo, cuius lignum. i. anima fuit imputribilis naturæ inquantum nullam peccati sensit corruptelam, quæ. s. in se continuit tria. i. Christum. Nam scilicet ibi fuit manna de cœlo veniens. i. deitas, tabula legem continens. i. anima, virga de terra nascens id est corpus. Ista ergo fuit aurea. i. sancta intus & extra. i. in corde & corpore &c. Die per omnia sicut supra.
¶ Præcepit dominꝰ fieri duos cherubin aureos pductiles, nō fusiles, sed malleos factos, qui iuxta arcam tegentes propiciatorium ex vtroque latere ponerentur, & q̄ duæ alæ singulorum alterius ad alterum iungerentur. ita q̄ ipsis se mutuo tā gentibus arca & propiciatorium tangerentur, præcipiebatur etiā q̄ isti mutuo se reciperent, & q̄ vultus suos ad ppiciatorium verterent, quod scilicet alijs duabus (vt dictum est operient. Alias vero duas alas exterius extenderent et leuarent. Prout vero dicit Iosephus. cherubin erant animalia quædam quarum figura nūquam erat visa, sed a Moyse in sede agni conspecta fuerat. ¶ Per cherubin prælatos vel viros ecclesiasticos possumus intelligere, qui. s. duo debent esse p charitatem & sanctitatem splendidi, perductiles. i. malleis tribulationum pductī, ad malleationem per correctionem & patientiam assueti, & iuxta arcam. i. iuxta religionem vel ecclesiam ad eius protectionem & regimen constituti. Vnde dicitur. 3. Reg. 6. in libro Regum. fecit in oraculo duos cherubin de lignis oliuarum decem cubitorum altitudinis, texit quoque auro, quia re uera tales debent esse in oraculo
B scilicet in ecclesia p deuotionē, duo p dilectionē cherubin, qui interpretat plenitudo scientię p scientiā, & discretionē, de lignis oliuarum per pietatem, & compassionem decem cubitorum per decem mandatorum impletionem, cooperti auro per splendentem, & lucidam conuersationem. Quid vltra, Re uera dic q̄ isti cherubin videlicet viri ecclesiastici seu iusti, debent esse animalibus. i. alijs hominibus dissimiles p sanctæ vitæ singularitatem ipsorumque similitudo in sede debet iuspici & inueniri p Dei exemplarem similitudinem & conformitatem. Alæ. i. affectiones istorum se debent inuicem tangere p amicitiā & societatē, & alter alterū debet respicere p mutuam dilectionem & charitatem, vultusque mentis suæ debent ad propiciatorium. i. ad Dei propiciationem & misericordiam vertere p spem & intentionē bonam, & ordinatam ad dei volūtatem. Apostolus. Heb. 12. Respiciamus in autorem fidei & consummatorē Iesum. Eze chie. 1. Duo alæ singulorum iungebantur. Psalm. 24. Oculi mei semper ad dominum quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Isti ergo quasdam alas affectionum suarum ad propiciatorium. i. ad deum, & ad cooperiendum. i. ad protegendum arcam ecclesiæ debent extendere. Alas etiam ad exteriora. i. ad regimen exteriorum negotiorum, nec non ad amorem & vtilitatem proximorum debent sinistri & contemplatiui non debent solum propiciatorium. i. deum per contemplationem respicere, non solum debet alter alterum per dilectionem tangere, nec non ad tangendū ipsum oraculum protendere, immo etiam ipsi debent alas suæ discretionis et affectionis exterius ad proximorum vtilitatem extendere, et ad amorem subditorum, nec non ad tē tur illud Ezech. 28. Tu cherub extentus et protegens, plenus sapientia & perfectus decore, in delicijs paradisi dei fuisti &c. ¶ Dic etiam si vis, q̄ ista duo cherubin possunt significare Petrum & Paulum, vel alios quoscunque duos sanctos qui ductiles propter martyrium possunt dici. Vel dic quod isti cherubin, i. pleni scientia pñt dici, quia reuera isti alas cōtemplationis suæ super propiciatorium, id est super ipsum Deum eleuant, ipsasque alas mutuo iungunt, inquantum ad contemplationem deitatis simul conueniunt et intendunt. Alas vero exterius dicuntur extendere, inquantum ad nos & ad exteriorum Dei iudiciorum regimen operationes suas ptendunt. Vultus suæ cognitionis & affectionis in propiciatorium. i. in deum vertunt, & se mutuo respiciunt, diligunt atq; volunt. ¶ Vel dic si vis, q̄ propiciatoriū fuit Christus, qui secundū Psa. 102. Propiciatur omnibus iniquitatibus, tuis, & sanat omnes infirmitates tuas qui scilicet circa et supra se cherubin. i. angelos habuit, quos. s. deus in custodiam & ministerium deputauit. Ps. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. ¶ Præcepit dominus q̄ fieret mensa in tabernaculo, dicens sic. Facies mēsam de lignis sethim habentē duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitū & i altitudine cubitū ac semissem, & i aurabis eā auro purissimo, faciesq; illi labiū aureū p circuitū & ipsi labio coronā interrasilem. i. intercellatam quattuor digitorum, & super illam aliam coronam dictam aureolam, & in quattuor circulos præcepit in angulis pedibus fieri, vt vectibus impositis posset mensa portari, vectes vero de lignis sethim fieri voluit, quos auro purissimo deaurari mandauit. Poni autem voluit, mensa in tabernaculo ad aquilonē & panes propositionis cum thure imponi mandauit. In super & vasa libaminum. s. acceptacula, phialas, thuribula & cyatos ordinauit, & mensæ similiter supponi. ¶ Per mensam secundum doctores intelligitur sacra scriptura, quæ scilicet in tabernaculo ecclesiæ ad aquilonem id est contra frigus tribulationum ponitur, vt scilicet mundi tribulationes & miseriæ per contemplationem & conuersationem scripturarum temperetur. Psal. 22. Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me. Ista ergo est de lignis sethim, quia est imputribilis per perpetuam durationem. Psal. 118. In æternum domine permanet verbum tuum. Auro purissimo dicitur deaurata, propter excellentem conditionem quia scilicet aurum artium liberalium est purum, aurum ethicæ seu moralis scientiæ est purius, aurum vero sacræ scripturæ est purissimum. Vnde dicitur Prou. 3. Primi & purissimi fructus eius. Labio aureo, id est munda doctorum & prædicatorum eloquentia dicitur circuncincta. Et alibi. Labia mea detestabuntur impium. Quattuor angulis, & quattuor pedibus, id est quatuor exponendi generibus dicitur D adornata, scilicet historico, mistico, allegorico, & tropologico. Ezec. 1. Quattuor facies vni. Et quattuor circulis, id est quattuor doctrinæ partibus inuenitur distincta, quæ scilicet sunt docere, quod pertinet ad veritatem, erudire, quod pertinet ad vtilitatem, arguere, quod est male dictum, corrigere, quod est male factum. 2. Tim. 3. Vnde Apostolus dicit, q̄ omnis doctrina diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad arguendum ad erudiēdum & ad corrigendum. sed quid vltra, Re uera ista debet habere coronam auream, inquantum ipsa scientibus promittitur præmium essentiale. Dicitur etiam habere coronam aureolam inquantum ipsam docentibus promittitur vltra hoc præmium accidentale. Vnde Psal. 20. dicit. Corona aurea super caput eius. Corona tñ ista aurea, id est præmium essentiale & dignitas gloriæ paradisi quattuor est digitorum inquantum scilicet ista habet quattuor genera principalia præmiorum, quæ scilicet sunt visio, fruitio, tentio, & humanitatis Christi contemplatio. Vnde Ezec. 1. Quattuor penne vni. Et iterum. Per quattuor partes euntes ibant. Quid vltra, Re uera ista mensa diuinæ scripturæ habet, suam mensuram, scilicet longitudinem duorum cubitorum, id est scientiam noui & veteris testamenti, & latitudinem vnius cubiti & semissem, id est deuotionem sanctorum quæ. s. cubitum habet inquantum veraciter credit. semissem tenet inquantum scilicet de bonis futuris aliquid vlterius sentit, quod tamen non est completum, sed imperfectum existit. Vnde Apostolus primo Corinthiorum decimo tertio. Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Ista est igitur quæ continet duodeccim panes duodecim articulorum fidei, q̄ pro vita fidelium sunt necessarij. Habet etiam libamina scientiarum & sacramentorum, vasa vero subseruientia habet multa, id est multitudinem doctorum, scilicet ad libamina sacramentorum ministranda, & ad libamina doctrinarum fundenda, q̄ a deo sunt ordinata, dū eriam ibi erant acerabula, q̄ dicuntur vasa pro aceto seruando, & isti sunt qui docent cum acredine correctiōis. Cyathi

qui

E qui sunt vasa rusticorum,& isti significant illos qui docent infirmos cum quadam supportatione compassionis, phiales, qui erant vasa vitrea, dicta a philum quod est vitrum, & isti sunt illi qui consolantur pusillamines, qui sunt fragilis, et vitreæ conditionis, thurribula quæ erant ad thuri-
ficandum aptata, & sunt illi qui docent alios, monendo ad officium orationis, & deuotionis. Ideo de istis quatuor generibus vasorum, id est doctorum, videtur Apostolus dicere primo Thessalonicensis quinto. Rogamus vos fratres, corripite inquietos, fuscipite infirmos, consolamini pusillanimes. Patientes estote ad omnes, semper gaudete, sine intermissione orate & cætera. Et sic est mensa domini vbi deuoti nutriuntur. Vnde dicitur. Mattheus decimoseptimo. Quia catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, vbi superbi iudæi esuriem patiêtur. Psalmista sexagesimo octauo. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. ¶ Vel si vis dic quod mensa ista significat quattuor genera vasorũ. i. quattuor genera doctrinarum & cætera sicut supra. ¶ Vel dic quod in ista mensa quattuor vasa. idest libri prophetarum minorum, quattuor pedes, id est quattuor prophetæ majores. Duę coronæ, id est Iob, & psalmista seu lex, & hystoriarum libri.
¶ Vel dic quod est fides nostra, quæ est sethinea, & incorruptibilis, quia nunquam deficiet. Vnde dicitur Lucæ vigesimo secundo. Nõ deficiet fides tua. Deaurata, quia semper miraculis splendet. Quatuor habet circulos, quia quattuor euangelia continet cum vectib, impositis. i. cum fortissimis cultoribus quos habet. Ista etiam duodecim habet panes. i. vniuersitatem articulorum fidei, vasa libaminum. i. vniuersitatẽ sacramentorum, coronam intercellatam multitudinem virtutum & meritorum, coronulam resplẽdentem. i. certitudinem præmiorum. Vnde etiã homini fideli dicitur Apocalip. secundo Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. ¶ Vel dic quòd mensa tabernaculi significat pietatem quam debent habere viri Christi, & viri ecclesiastici, quia scilicet isti debent habere panes ad esurientes cibandum vasa libaminum ad sitientes potandum, thus odoriferum, id est verba odorifera & dulcia ad tristes consolandum, coronam auream, id est beneficentiam ad dignos præmiandum, quæ scilicet in parte aquilonari, id est in frigore tribulationis & in sterilitate paupertatis debet principaliter inueniri ad indigentibus subueniendum. Vnde
F to: Vel dic, quod talis mensa est homo pius, & misericors & cætera sicut supra. ¶ Sicut præcipitur hic & Leuiticor. 24. Duodecim panes de simila purissima, de duabus decimis debebat fieri, qui igne cocti super mensam purissimam sex, & sex altrinsecus debebant statui, & patena aurea cum thure limpidissimo super quemlibet debebat poni, qualibet vero die sabbati debebant mutari, & nouis substitutis panibus, & incenso primi panes a sacerdotibus in loco sancto debebant comedi, thus vero super altare debebat incendi. ¶ Duodecim panes sunt duodecim apostoli, qui scilicet fuerunt de simila, quæ est flos farinæ frumenti, inquantum ipsi fuerunt flos, & electio totius mundi. Vnde in Canticorum secundo. Flores apparuerunt in terra nostra. Et iterum. Io. 15. Ego elegi vos de mundo. Igne. n. tribulationum cocti sunt, inquantum tormenta, & supplicia sustulerunt. Vnde dicitur. Esaia 44. Calefactus sum, & coxi panes. In mensa etiam ecclesiæ sex & sex alternatim sunt positi, inquantum per charitatem semper erant coniuncti, & nunquam per heresim aut scismata ab inuicem sunt disiuncti. Vnde canitur. Hæc est vera fraternitas, quæ nullo potuit separari certamine & c. Igitur isti sunt qui thus deuotionis & orationis habuerunt, & in mensa legis diuinæ continuè perseuerauerunt, quousque adueniente sabbato, idest æternæ requiei præmio exinde per mortem subtrahi meruerunt, quando scilicet sacerdotes, id est sancti angeli, in loco, id est in paradiso per charitatem eos comederunt, & sibi victimauerunt, ipsosque in suum beatum collegium receperunt. Alij vero panes, id est alij viri sancti Martyres, & confessores, post eorum decessum loco eorum in mensa ecclesiæ vel fidei successerunt Vnde apostolus. Hebreor. 10. Aufert primum vt sequens statuat. ¶ Vel dic quòd duodecim panes fuerunt patres veteris testamenti, qui duodecim patriarcharum successores fuerunt. Alij vero, qui substituebantur, significant sanctos noui testamenti, qui duodecim G dicti sunt, quia duodecim apostolis successerunt, vel quia duodecim articulos fidei crediderunt. Igitur istud est verum, quod in mensa sacræ scripturæ, legis diuinæ, & fidei orthodoxæ primo fuerunt duodecim primi panes, id est patres veteris testamenti, qui scilicet ibi steterunt, & vsque ad sabbatum, id est ad requiem & libertatem nouæ legis Christi inibi permanserunt, & thus orationis habuerunt igneque desideriorum cocti & exusti fuerunt. Sed vere adueniente sabbato nouæ legis vel libertate gratiæ tunc isti panes, & eorum secta deficit, & aliorum nouorum panum, id est noui testamenti appositio & ordinatio mox succedit, quorum scilicet secta, & traditio vsque ad aliud sabbatum, id est vsque ad paradisi requiem est duratura, & tunc vmbris sublatis est gloriæ claritas successura. Psalmista. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Et Leuiticor. vigesimo sexto Nouis superuenientibus vetera proijcietis. ¶ Vel si vis dic quod isti panes erant de similia excocti cum thure &c. sic isti & cætera sicut supra. Vel si vis dic quod panes primi sunt doctrinæ, & cerimoniæ primorum patrum, qui duodecim dicuntur, quia a duodecim patriarchis nati, scilicet a iudæis obseruatæ, & eisdem datę fuerunt, & alij duodecim sunt doctrinæ & traditiones apostolorum & suorum sequacium, qui scilicet loco priorum successerunt, & mensam sacræ scripturæ & fidei impleuerunt & c. ¶ Præcepit dominus fieri candelabrum ad tabernaculum illuminandum productile de auro purissimo, cuius scilicet figura erat erecta in parte australi tabernaculi, & habebat vnum hostile in medio, & à quolibet latere tria brachia fursum reflexa quæ a Moyse calami sunt vocata, eo quòd de calamis aureis concauis simul iunctis erant prædicta brachia fabricata. In quolibet vero brachio in tribus sui partibus ciphi erant ad nucis modum, & spherulæ volubiles, & lilia quæ in iunctu-
ris calamorum ad ornatum, & pulcbritutinem erant posita. In ipso vero hastili in quattuor locis ciphi spherulæ, & lilia similiter erant sita. Istud ergo candelabrum septem lucernas seu lampades desuper habebat, in quibus oleum continue ardebat. Habebat etiam emunctoria, & vasa ad extinguendum emuncta, quæ omnia ex auro purissimo erãt facta. ¶ Istud candelabrum quod tabernaculum illuminat, significat fidem, quæ ecclesiam seu mentem lumine veritatis illustrat, quæ scilicet de auro purissimo facta dicitur, eo quod nihil inquinatum aut erroneum in ea reperitur. Ad austrum etiam posita dicitur vbi est claritas, pro eo quod H in hac nihil est præterquam veritas. secundo Paralipom. 13. Et apud nos candelabrum luminis & lucerna eius. Ista enim duas habet partes, scilicet diuinitatem, & humanitatem, & ideo ab vtraque parte tres habet calamos seu brachia in hastili posita, quia scilicet dextera diuinitatis habet tres personas in vna natura, sinistra vero humanitatis habet tres naturas in vna persona. Et sic bene dicitur. primo Ioannis quinto. Tres sunt qui testimouium dant in cœlo, id est in diuinitate. Pater verbum & spiritussanctus, & hi tres vnum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, id est in Christi humanitate. Spiritus aqua & sanguis. Spiritus dico, id est deitas, aqua speculans, id est anima, sanguis, id est corpus, quia scilicet in Christo sunt in vna persona filij tres naturæ suppositi, scilicet diuinitas, anima & corpus. Lilia est etiam quæ habet hastile in medio, id est certitudinem, & rectitudinem veritatis, habet ciphos in omni sua parte, id est plenitudiuem iusticiæ, & bonitatis, habet spherulas, id est circulos aureos, id est spem futuræ æternitatis, qui scilicet in circulo carente fine, & principio designantur. Habet etiam lilia, id est candorem innocetiæ, & puritatis, habet etiam septem lampades, id est septem ecclesiastica sacramenta. Habet septem lucernas, id est septem spiritussancti dona, habet oleum diuinæ gratiæ, habet emunctoria, id est doctores qui superfluitates errorum, & dubiorum, quæ possunt occurrere solent abstergere, habet etiam vasa plena aqua scientiæ, id est sanctos Apostolos, & prophetas, vel eorum libros in quibus superfluitates istas errorum possumus extinguere, inquamtum in ipsis possumus veritatem omnium reperire. Istud est ergo candelabrũ de quo dicitur Zac. 4. Ecce candelabrũ eorum totũ & lam-

A& lampas eius super caput eius. & septem lucernę sup illud. ¶ Vel dic quod candelabrum illud significat Christum quantum ad suum corpus mysticum, s. ecclesiam militantem. Et sic dico quod istud candelabrum habet hastile. i. ipsam personam Christi tanquam fundamentum & caput ecclesiæ, quia sm apostolum. Caput ecclesię Christus. Habet duas partes, s. tempus ante legem, & post Et sic dico q̃ istę habẽt tria brachia ab vtraq; parte. i. patres & fideles veteris & noui testamenti, quæ scilicet tres dicuntur, pro eo quod fidem trinitatis habere noscuntur, uel pro eo quod tribus virtutib. theologicis, s. fide, spe & charitate suffulti fuerunt. Eze. 14. Vel p eo, q̃ de triplici statu ecclesiæ doctorum. s. cõtinentium & nubentium qui. s. figurant in Noe: Daniel & Iob constitisse merentur. Et alibi. Ge. 6. Noe genuit tres filios. Et sic dico qd ab vtraq; parte. s. & ante incarnationem & post tres calami sicut tria brachia. i. fidelium tria genera ab isto, hastili, scilicet a Christo per fidem processerunt, qui sursum per spem & desiderium erecti se ad ipsum Christum per charitatẽ iterũ reflexerunt, & sic singuli calami. i. sancti fidẽ, spẽ & charitatem ex suæ dispositionis ordine habuerunt. Ideo de ista reflexione qua. s. sancti ad hastile suum Christum vnde p creationẽ exierunt reuertuntur, & per deuotionem & charitatem reflectuntur. põt dici illud Eccl. 1. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant. Ezec. 1. Animalia ibant & reuertebantur. De istis brachiis candelabri. i. de istis fidelibus & sanctis aduertamus, quod istidicuntur tribus calamis confecti, tribus ciphis ornati. tribus spherulis volubilibus circuncincti, & in qualibet iunctura repansis liliis vallati. ¶ Circa quod sciendum, q̃ isti tres calami qui erant concaui, resonantes & solidi, vtpote quia aurei significant tres partes pœnitentiæ, scilicet concauitatem interioris contritionis, hæc est enim quæ cauat & perforat cor humanum, resonantiam confessionis, & duriciam asperę satisfactionis. Isti enim sunt illi tres dies, de quib. dr. 2. Para. 10. Post tres dies reuertimini. Itẽ tres ciphi, qui de sua natura habent capere liquores & effundere, significant tres partes salutaris doctrinæ philosophicæ, moralis & theologicæ. Isti enim sunt tres, ciphi quibus boni studendo inebriant, & simplices inebriant dum loquitur. Psal. 22. Calix meus inebrians quam præclarus est. Ciphus. n. doctrinam significat, quæ scilicet inebriat Batque potat. Vnde isti sunt illi tres panes, de quibus dicitur in persona simplicis indigentis. Lucæ. 11. Amicę, accommoda mihi tres panes. Tres spherulę anuli seu circuli, principio & fine carentes, & volubiliter calamos ambientes, significat tres partes beatæ spei quæ scilicet versatur erga æternitatem principio & fine carentem, scilicet spem beatæ visionis, spem beatæ fruitionis, spem beatæ tentionis. Ista enim sunt tria speranda, & in corde voluenda, & continue meditanda. Ezechiel. 10. Ipsas rotas coram me vocauit volubiles. Lilia, quæ sunt pura & candida significant innocentiam & castitatem quam scilicet debent viri iusti in cunctis suis partibus habere, vt in oib. quæ dicunt, aut faciunt, possit castitas seu munditia q̃tũ ad le innocentia q̃tũ ad ꝓximũ relucere. Vñ Cã. 2. Et dilectus meus pascitur inter lilia. Et sic ergo dico, quod brachia candelabri nostri, id est fideles tam veteris quam noui testamenti debent habere tres calamos, idest tres partes pœnitẽtiæ, tres ciphos, idest tres scientias salutares, tres spherulas, id est tres species triplicis fœlicitatis, lilia idest candorem omnimode puritatis. Ista debent habere iusti exemplo sui hastilis Christi, qui etiam calamos ciphos, spherulas, idest prædictas virtutes habuit exemplariter sicut isti, dicens illud. Ioan. 13. Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodũ ego feci ita & vos faciatis. Quid plura? Proculdubio dico q̃ istud candelabrum idest ecclesia cum brachiis, idest cum prudentibus & fidelibus suis debet lampades bonorum exemplorum, oleum compassionis pietatis & elemosynarum & beneficiorum lucernas bonorum documentorum habere, quibus possint tabernaculum ecclesiæ spiritualiter illustrare. Vnde dicitur. Matth. 25. Prudentes virgines acceperũt oleũ in vasis suis cum lãpadibus. Isti etiam debent habere emunctoria, idest largitatis & misericordiæ opera, q̃ scilicet emundant & abstergunt superflua diuitiarum suarum, necnon vasa aurea plena aqua, idest bonos pauperes plenos misericordia secum debent habere in quibus extinguantur & expendantur diuitiarum superflua sic emuncta, ne si inextincta & inexpensa seruentur possint coram Deo & hominibus fœtere, & cunctis hoc videntibus displicere, quia re uera superfluitas lucernarum istius candelabri & superfluæ diuitiæ ecclesiasticorum fœtere in mentibus hominum noscuntur, quando in aqua misericarum pauperum nullatenus extinguũtur. Vnde illud Io. 22. Pauperes semper habebetis vobiscum & cum volueritis, potestis eis benefacere, quamuis pro certo ecclesiastici multi habeant hodie suarum superfluitatum & diuitiarum alios emunctores, scilicet malos officiales & familiares, quæ scilicet a suis dominis idest ab eorum subditis emunguntur, & rapiunt quicquid possunt. Salomon. Qui vehementer emungit elicit sanguinem. Prou. 30. Qui et hñt hodie alia vasa quam pauperes, in quibus sua superflua extinguantur, scilicet nepotulos & carnales amicos, malas etiam mulieres & cætera similia in quibus bona sua expenduntur. Sed non sic bonæ lucernæ candelabri nostri Christi seu ecclesiæ corporis sui mystici. Ideo illud est cãdelabrum lumi
nis, de quo supra dictum est. ¶ Vel dic quod candelabrum ecclesia est pro eo quod ductilis dicitur, quia diuersis & concussionibus verberatur & ducitur, & sic perficitur & forma
tur, cuius scilicet hastile, idest prælatus debet esse in medio per iustitiam & æquitatem, & concordiam & communitatẽ, cuius et diuersa brachia sunt diuersa beneficia dignitates & officia, quia sicut dicitur. Iob. 14. In domo patris sui mansiones multę sunt. Et ista pro certo habere debent calamos, idest viros prudentes aliorum merita mensurantes. Ezechi. 40. Calamus mensurę manu eius. Ciphos scilicet doctores, alios doctrinis inebriantes. Psalm. 22. Calix meus inebrians quam præclarus est. Spherulas volubiles, idest viros diligentes & obedientes. Esa. 11. Filii amon obedientes. Lilia, id est viros castos & continentes. Vnde dicitur. Eccle. 50. Quasi liha quæ sunt in transitu aquæ. Oleum, idest viros pios & patientes. Ecclesiast. 9. Oleum de capite tuo non deficiat. Lucernas. idest viros doctrinis & exemplis alios illuminantes. Lucas. 12. Lucernæ ardentes in manibus vestris. Emunctoria, idest viros aliorum vitia & superfluitates morales & emungentes & corrigentes. Vnde apostolus. 1. Thessa. 5. Corripite inquietos & cætera. Vasa extinctoria, idest sacerdotes aliorum vitia in confessione extinguentes, & in aquis lachrymarum omnia submergentes. Omnes autem isti debent esse aurei per sanctitatem, & ad austrum claritatis positi p scientiam. Auster enim est pars mundi clarior, & significat luminis gratiæ & scientiæ sinceritatem. Vnde Ezechiel. 40. Vidi ædificium ciuitatis vergentis ad austrum. ¶ Vel dic quod cã D delabrum loquendo moraliter significat virum iustum, & maxime ecclesiasticum vel prælatum, quia reuera iste debet per prudentiæ luminositatem esse ad austrum positis, quia australis pars est regio luminosa, & aureus per sanctitatem, ductilis per patientiæ firmitatem, & per tribulationem aduersitatem, habens hastile in medio, idest fidei stabilitatem, a dextris & a sinistris idest in prosperis & aduersis, debet habere brachia, hoc est bonorum operum probitatem, quæ. s. ab vtraque parte debent esse tria, inquantum debet tres virtutes theologicas habere, scilicet fidem, spem & charitatem. Item iste debet habere ciphos, idest sacræ scientiæ libros ad alios per doctrinam inebriandum. Debet habere spherulas volubiles. idest diligẽtiam ad iniunctum officium sediuliter exercendum, & ad obedientiæ obsequium exequendum, calamos quibus scilicet canitur, idest laudes diuinas ad gratias peragendum: lilia, idest innocentiæ candorem & continentiæ ad castæ & honestę cõuersandum oleum pietatis ad indigentibus compatiendum lucernas sapientiæ & veritatis ad alios illuminandum, emunctoria prudentiæ, pœnitentiæ & largitatis ad superflua vitiorum & diuitiarum abstergendum & emungendum, vasa extinctoria emunctorum. i. temperantiam paupertatem vel confessionem ad superfluitates huiusmodi consumendum. Confessio etim Extinguit vitia quæ a contritione seu pœnitentia emũguntur, paupertas extinguit diuitias superfluas, quæ p largitatem stringuntur. Temperantia vero extinguit superfluos mores, qui p prudentiã auellũtur. Vel etiam dic quod emunctoria vitiorum idest superbiæ & auaritiæ & luxuriæ sunt auctoritates scripturæ, vasa vero vbi emuncta extinguuntur, sunt corpora nostra fragilia considerata, quia. s. quicquid scriptura emũgit & redarguit, cõsideratio nrę fragilitatis extinguit,

E vitiumq; superbiæ & luxuriæ quod a scriptura redarguitur, in consideratione istius vasis fictilis emungitur, extunguitur & auertur. Sic igitur erit homo candelabrum perfectionis, vbi lucerna gratiæ & gloriæ constituetur, vt luceat in templo domini, & in cœlestis regis conuiuio collocetur. Exo. 40. Posuit candelabrū in tabernaculo testimonij, & e regione mēsę in parte australi, locatis per ordinem lucernis iuxta præceptum domini. Et bene dixit candelabrum stabat e regiõe, & hoc in textu dr, vt luceat ex aduerso, ad denotandum quod vir iustus maxime præstatus vel prædicator, debet stare ex aduerso aliorū, s. vitia eorum corrigendo & arguendo, vel palpando, vel adulando. Vnde dr. Gene. 16. E regione fratrum suorum figet tabernacula. ¶ Vel si vis dic, quod septem lucernæ sunt septem spiritus sancti dona, vel septem virtutes &cæ. sicut supra.

Capitulum vicesimum sextum. Textus. Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas. Moralitatum. Cap. 18.

TAbernaculum præceptum est fieri a filiis Israel in deserto, in quo pcipue dñs coleretur. Factum est autem istud tabernaculū de tabulis de lignis sethim factis, laminis aureis coopertis, sursum stantibus & erectis, duobus vasis argenteis singulis sustentatis in lateribus, inca stratis, & acsi esset vnus paries simul iunctis, & vectibus immissis per longum tabernaculi, per anulos aureos quos habebat, fortissime roboratis. Et habebat tabula in longitudine decem cubitos in latitudine cubitum & semissem, in spissitudine quatuor digitos. Erant autem iliæ tabulę viginti a parte meridiei, & viginti a parte aquilonaris, & sex a parte occidentis. Et sic tabernaculum a meridie & aquilone, & ab occidente erat clausum. Ab oriente vero vbi lux sub intrabat, apertum. Erat ergo longitudo tabernaculi cubitorū
F triginta, & latitudo & altitudo cubitorum decem. ¶ Charissimi, per tabernaculum in deserto intelligitur ecclesia, quæ militat in hoc mundo. Cuius. l. longitudo, fidei habet triginta cubitos, propter fidem trinitatis quā credit, latitudo charitatis est decem cubitorum, propter decem mandata q̄ perficit. Altitudo spei, decem cubitorum, propter pmia pro cõplemento decem mandatorum quæ expectat & sentit. Ista etiam debet esse clausa, obstructa & obfirmata a parte austri .i. contra prosperitates. A parte aquilonaris contra aduersitates. A parte occidētis cōtra iniquitates. Aperta vero debet esse a parte orientis, i. ad diuinas gratias virtutes, & ad assectādas æternæ gloriæ firmitates. Istud autem potissime habuit ecclesia in principio sui status, quia. s. tunc prospera contenebat, tunc occasum virtutum & statum vitiorum pœnitus nescrebat, sed respectu istorum omnium clausa erat. Eze. 44. Vidi portam in domo dominii clausam. Supple, ne intraret terror aduersitatum, dulcor prosperitatum, & fætor iniquitatū. A parte vero orientis. i. ad bona spiritualia & ad ipsum solem iusticiæ per desiderium operiebatur, & ad solū amorem cœlestium pandebatur. Ezechiel. Porta hæc aperta erit principi. Igitur dico quod taberbaculum ecclesię vel religionis debet constitui de tabulis imputribilibus & sethineis, .i. de personis sufficientibus atq; iustis, quæ. s. debent esse sethineæ propter imputribilitatem perseuerantiæ, & incremabilitatem partientiæ, deauratæ propter claritatem sapientiæ, erectę propter eleuationem conscientiæ, stantes propter fortitudinem permanentiæ, subtiliter incastratę & iunctæ propter ligamen charitatis & amicitiæ, & inuicem in vnum parietē ligatæ, pp vnitatem pacis amoris & concordiæ &c. Vñ dicit. Eze. 1. Duę pennę singulorum iungebantur. Apostolus. Multa membra vnum corpus sumus in Christo. Item istę tabulæ. i. ecclesiasticæ vel religiosę personę debent habere singulæ duas bases. i. duo testamenta, quæ. l. per doctrinā & eloquētiam sunt argentea pro fundamento, debent habere anulos aureos. i. spem æternę retributionis pro supplemento vectes idest viros fortis constantiæ pro compleméto. Anulus. n. aureus æternam retributionem significat caret enim principio & fine, & sic significat eternitatem, quia enim dicitur aureus significat preciositatem, & quia consistit in anima & corpore, ideo continet duplicitatem. Et ideo tabulæ tabernaculi, idest bonæ personæ, fortes contra impulsum tentationis & tribulationis reddūntur, quando habibus sacræ scripturæ sulciuntur, & quando vectibus, idest sanctorum & doctorum exemplis & auctoritatibus & anulis impositis, idest de æterna retributione mentionem facientibus statuuntur, qui scilicet vectes, idest sancti doctores, de lignis sethim, idest spinosi reprehendendo, alibi caste viuendo, & imputribiles perseuerando debent esse, & auro tecti inquantum per sapiētiam resplendere noscuntur. Supra dicitur. Exodi. 25. Facies & vectes de lignis sethim, & cooperies eos auro, debent ergo istæ tabulæ, id est viri iusti habere decem cubitos in lõgitudine, idest perseuerantiam in decem mandatorum operibus, quatuor digitos in spissitudine, idest quatuor cardinales virtutes. In latitudine vero charitatis debent habere cubitum, idest puram & simplicem affectionem, & semissem idest aliquem cœlestium quanquam imperfectam degustationem. Debent etiam ab vtraque parte viginti, qui constat ex quinario quaternario, id est quatuor euangeliorum & quinque librorum legis habere spiritualis adimpletionem, superaddendo sex tabulas, qui est numerus perfectus, idest bonorum operum pfectione. Vñ de talibus tabulis dr. Exodi. 36. Fecit tabulas tabernaculi de lignis sethim. ¶ Tabernaculum federis quod factum fuit a filiis Israel in deserto quantum ad formam erat oblõgum, ab oriente apertum, & ab omnibus aliis partibus circunclusum, & desuper coopertum, in duas partes, scilicet in sanctā & in sanctā sanctorum distinctum. Materia istius tabernaculi fuerunt tabulæ deauratę, quæ sursum erigebantur, cortinæ mundissimę, quæ circunquaque ducebantur pelles arietum rubricatæ & hyacinthinę, quibus tabernaculum operiebat, & desuper saga ciliciua vndecim, quibus taberbaculum tegebatur. Quatuor enim habebat operimenta scilicet cortinas byssinas, pelles rubeas & hyacinthinas & saga vndecim. In tabernaculo vero quatuor erant principaliter, scilicet arca cum suis adiacentibus, scilicet propitiatorio, cherubin & contentis in ea altare thymiamatis, quæ erant in sancta sanctorum interius, mensa cum propositionis pambus & candelabris, quæ erant in sancta exterius, velum vero quatuor colorum, quod a summo vsque deorsum pendebat, & sancta sanctorum tanquam secretiorem cameram a sanctis, id est a parte alia tabernaculi diuidebat, ita quod spacium sancti sanctorum in latum & in longum, & in altum decem cubitorum erat. Altera vero pars viginti cubitos in longitudine continebat. ¶ Exponamus ista primo moraliter, & dicamus quod istud tabernaculum significat animam virtuosam, vel generaliter quemlibet virum iustum ad habitationem Dei quæ fit per gratiam virtualiter ordinatam. Apocalypsis. 21. Ecce tabernaculum Dei cum homi. ibus, & habitabit cum eis, & ipsi populus eius erunt. Debet igitur tabernaculū interioris hominis, scilicet mens vel conscientia esse oblonga p patiētiæ longanimitatem, ad orientem, idest ad Deum & ad bona æterna, luminosa & clara, aperta per affectionem & charitatem. Aliunde vero vndiq; clausum per discretam custodia & sedulitatē. Quia. s. a meridie, i. a parte carnaliū amicorū, ab aquilone, i. a parte t paliū bonorū, ab occidēte. i. a pte carnaliū vitiorū se debet claudere p contēptū, a parte vero orientis, idest ad bona spiritualia & æterna debet aperiri p desiderium & affectum. Psalmista. 118. Os meum aperui & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Esaias. 26. Intra cubiculum tuum, & claude ostia tua super te. Cooperum debet etiam esse quadruplici operimento, scilicet cortinis byssinis, id est castitatis candore, pellibus rubricatis. id est charitatis ardore, quia scilicet charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petr. 4. Pellibus cœlestis coloris, scilicet pellibus hyacinthinis, idest honestę conuersationis splendoribus. Vnde Hierem. 10. Hyacinthus & purpura indumentum eorum. Sagis de pilis caprarum seu cilicinis. i. pœnitentiæ duricia vel rigore. Vnde Iob. 16. Sagum consui super cutem meam. Saga enim vndecim pœnitentiam, quæ fit transgressione decem mandatorum significant, eo quod decē legis decalogum, vndecim vero transgressionē significat ipsi.

Saga

ASaga vero asperam pœnitentiam significant. Tali ergo quadruplici opimento, s. castitatis, honestatis, charitatis & asperitatis, se debet homo tegere ne ventus elationis puluis terrenæ affectionis, & pluuia carnalis delectationis possit in eū subintrare. Ezechiel. 27. Byssus uaria de ægypto texta est tibi in velū. Hyacinthus & purpura de insulis elisa facta sunt cooperimentum suum. Byssus. n. significat castitatem, purpura significat charitatem, hyacinthus cœlestem conuersationem vel honestatem. Dico ergo quod ad constitutionem moralis tabernaculi. i. conscientiæ viri iusti dñt concurrere multa. Aurum, idest sapientiæ limpitudo, ligna sethim imputribilia, idest patientię fortitudo, tabulæ sursum erectæ. i. contemplationis altitudo, vectes recti fortes & longi, id est iustitiæ rectitudo velum byssinum interius, idest innocentiæ puritas & sanctitudo, cortinæ seu tentoria variata exterius. i continentiæ mundicia & pulchritudo, quæ scilicet debet esse quatuor colorum. i. inquantum ibi debet apparere quatuor virtutum cardinalium multitudo, & iō aiæ sic compositæ potest dici illud in pſona domini dicentis sic. Eze. 16. Induite bysso, calciaui te hyacintho. Indui te subtilibus, vestiui te discoloribus, similam & mel & oleum comedisti, & decora facta es vehementer. Item intus in corde suo debet esse arca cum cherubin. i. Dei angelorum species memoria & deuotio altare incensi. i. feruens apud Deum oratio, candelabrum luminis. i, scientia & discretio, mensa cum panib. i. pietatis elemosyna & cōpassio, vt sic de Deo & de tali tabernaculo dicatur illud q̄ dr Exo. 4. Cū intulisset arcā in tabernaculum, appendit ante ipsam velum, posuit & mensam & candelabrum & altare aureū sub tecto. ¶ Vel si vis dic quod tabernaculum est beata virgo, quæ arcam testi. i. Christum continuit, & candelabrum cum septem lucernis, i. spiritūsctm cum septē donis habuit, altare deuotiois, mensamq; compassionis & c. sicut supra habetur. Vel dic allegorice, qđ istud tabernaculum est ecclesia vel religio, quod debet esse retro clausum ante apertum, de tabulis deauratis factū pellibus & sagis opertum. Vide textum in capitulo præcedenti. ¶ In huius ergo compositione debent concurrere multa genera rerum. i. spiritualium personarum, s. tabulæ planæ rectæ & deauratę. Isti sunt illi qui in rectitudine iustitiæ & in
B fulgore sapientiæ sunt splendentes. Item velum de byſſo retorta. Isti sunt illi qui honesta cōuersatione & exemplis sunt aliis placentes. Aliud coopertorium de pellib. rubricatis. Isti sunt martyres seipsos proprio sanguine rubricantes. Aliud opertorium de pellibus hyacinthinis, id est confessores cœlestia tantummodo appetentes. Aliud de sagis, idest de pilis caprinis. Isti sunt illi, qui de fętore suorum peccatorum sunt pœnitentes. Item isti debent esse arca. i. viri cœlestis gratiæ contentiui. Cherubin, id est viri cœlestium contemplatiui. Altare incensi, idest viri orationum emissiui. Candelabrum, i. viri lucētes & aliorū eruditiui. Mēsa .i. viri pii & aliorū nutritiui. Tales igitur res. i. tales personæ debent tabernaculū ecclesiæ constituere, & in eo habitare. Psalmista. 14. Quis habitabit domine in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. ¶ Vel dic quod tabernaculum est paradisus, vbi sunt tabulæ dolate. i. martyres, vela & tentoria .i. virgines quatuor opertoria, idest multimodi confessores, s. byssini. i. proprię carnis mortificatores, rubricati, id est charitatiui, hyacinthini, idest cęlestes & contemplatiui, de pilis caprarū idest pœnitentiæ perpessiui. Ibi est arca, idest æterni thesauri infinitas, cherubin, idest angelorum societas, altare idest deuotionis sanctitas candelabrum, id est beatæ visionis claritas, mensa. idest beatæ fruitionis satietas, & ligna sethim imputribilia, idest in omnibus indefectibilibus æternitas, & ideo istud est illud tabernaculum, de quo dicit apostolus, q̄ illud est peramplius & perfectius tabernaculum non manufactum, idest non huius creationis. Tabernaculum fœderis duas habebat particulas, quandam. s. vltimam & interiorem a parte occidentis, quæ decem cubitos habebat in longum, & totidem in latum, & totidem in altum, & sic quadrata esse noscebatur, & ista sctā sanctorum communiter vocabat. In qua. s. arca cum cherubin & propitiatorio manna & virga cum tabulis legis continebantur. Iuxta quam etiam altare incensi statuebatur, ad quod solus summus sacerdos & in

dutus, & non sine thure vel sanguine ingredi videbatur. Ex-C terior vero & prima pars, quæ in duplo longior erat quā ista omnibus sacerdotibus erat peruia, & per velū intermedium erat a sanctissanctorum distincta. Ibique erat cādelabrū, cū suis lucernis meridie, mensa vero cum suis panib. ab aquilone. ¶ Per istud tabernaculū, potest ēt intelligi sancta Dei ecclesia, quæ proculdubio duas habet partes, s. militantem, q̄ est in ingressu & oriente quæ sancta debet dici & esse, trium phantem vero quæ est in egressu & occidente. i. post mortē, quæ scilicet sanctasanctorum per excellentiam potest dici. Istę enim sunt duæ partes distinctæ, quarum prima in duplo maior est quam secunda, pluribusque licitum erit ingredi ecclesiam militantem quam ecclesiam triumphantem, quia. s. boni & mali nunc intrant simul, ibi vero soli intrabunt boni, qui sacerdotes, i. sacri duces dici possunt, & qui virtutib. erunt ornati, id est sanguine. i. Christi passionis memoria, & thure, idest orationis fragrantia præmuniti, & ideo omnes sacerdotes sancta poterant intrare, vnus vero solus sine socio in sancta sanctorum poterat introire, ad denotandum q̄ multi sunt vocati, pauci, vero electi. Mat. 20. Istas enim duas habitationes velum depictum, id est cœlum stellatum diuidit, illucque nullus penetrat, nisi qui istud velum transcendit, cōtinet ergo illa interior, idest domus paradisi altare aureum, idest diuinitatem, arcam testamenti, idest humanitatem, & duos cherubin, idest angelorum & sanctorum societatem, propitiatorium, i. peccatorum remissionem. Istud autem anterius oraculum continet candelabrum fidei cum septem lucernis donorū spūssancti, mensam scripturæ cum duodecim panib. i. cum duodecim apostolorum & articulorum fidei doctrinis, cum vasis libaminum. i. cum omnib. ecclesiasticis sacramentis. Propitiatorium autē interius & nō exterius seruatur, ad denotandum quod peccatorum propiciatio & remissio ab ecclā triumphante, quæ est interius inter velum principaliter deriuatur. Quia sicut in ps. 129. dici D tur. Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. ¶ Vel dic quod tabernaculum est bonus dines. q quantū ad duas partes. i. ad duos status potest considerari videlicet quantum ad meridiem prosperitatis, vel quantum ad aquilonem aduersitatis. Istud est verum quod istud tabernaculum. i. bonus dines debet habere ad meridiem. i. quādo viget prosperitatis & opulentiæ tempus. candelabrum. i. uirtutem prudentiæ, ad aquilonē vero, quādo viget frigus paupertatis communis & caristiæ tēpus debet habere mensam cum panibus, i. virtutem pietatis & clementiæ, vt sic p prudentiam regatur in prosperis per clementiam vero sustentet alios in aduersis, vt sic de pietate taliū dicat pauper istud Psalm. 22. Paratti in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me. ¶ Velum inter sancta sanctorum & sancta appensum, factum est de quatuor preciosis coloribus, scilicet byſſo retorta purpura, hyacintho & cocco bis tincto & contexto, & secundum Iosephum, cunctis florum & herbarum generibus, nullorumq; tamen animalium imaginib. picturatum. ¶ Velum istud significat virum iustum & maxime ecclesiasticum vel prælatum, qui. s. quatuor coloribus, id est de quatuor cardinalibus virtutibus, videlicet byſſo temperātiæ, purpura iustitiæ, & cocco bis tincto fortitudinis hyacintho cœlestis prudentiæ debet esse compositus & ornatus, inter cęlū & terrā p cęlestiū contēplationem suspensus, inter sanctuarium & sancta. i. inter ecclesiam triumphantē & ecclesiam militantem, vel inter Deum & populum medius, inquantum scilicet licet iste corporaliter sit in terris, tamen mentaliter est in cœlis. Vnde dicitur. Sap. 18. Vsque ad cœlos attingebat stans in terra. Et Deuternom. Ego aūt seque ster & medius fui &cæter. Acubus idest compunctionibus timoris diuini, vel cum mundi tribulationibus debet esse picturatus, quia sicut in psalmist. 33. dicitur. Multæ tribulationes iustorum. Byssus enim seu linum qui de terra nascitur, & cuius uiror, idest cruditas per artificium temperatur, significat temperantiam purpura quæ decet reges significat iustitiam, coccus coloris ignei, qui fortissimum est elementum, significat fortitudinem. Hyacinthus vero coloris cœlestis significat prudentiam, quæ scilicet inter alias uirtutes magis appropinquat ad cœlestem & spiritualem naturam. Tales ergo colores debent velum tabernaculi, prælatum vel quēlibet iustum cōponere, acus diuini timoris vel

mundanæ tribulationis debet eum pungere & depingere & in ipso flores virtutum inserere, animalia vero .i. bestialia & carnalia vitia abdicare, contemplatio debet eum in altum sustendere, charitas vero & concordia debent eum medium inter Deum & populum collocare, & sic ecclesiæ poterit dicere illud Ezech. 27. vbi dominus, loquens ecclesiæ dicit sic. Byssus varia de ægypto texta est tibi in velum vt poneretur in malo. Hiacinthus & purpura de insulis, elisa, facta sunt operimentum tuum. Velum. n. hyacinthinum & byssinum in malo nauis ponitur, qñ iustus ad prælationem erigitur, vel per contemplationem leuatur. ¶ Vel si vis, dic q byssus candida est castitas, coccum bis tinctum est charitas quæ. s. debet esse bis tincta, inquantū ad Deū & proximū est extēta. Purpura rocea est patientia, quæ more rosę quanto plus teritur tanto magis fragrat. Hyacinthus cælestis coloris est cęlestis cōuersatio seu honesta apparentia, & cætera per omnia sicut supra. Cortinæ quæ & tentoria qñque dicuntur sunt decem factæ de quatuor dictis coloribus, quæ. s. simul cum anfulis hyacinthinis & anulis aureis inuicem iunctæ erant, ita quod se immediate contingebant. Ista autem saga cilicina vndecim immediate supposita sequebantur, a quibus simul iunctis tabernaculum iterum tegebatur. Sed quia de modo tegendi varie inter doctores scribitur, igitur omitto, hoc solum addens quod cortinæ quæ decem simul erant, quælibet fuit mēsuræ decemocto cubitorum in longitudine, & quatuor in latitudine. Saga vero quæ erant vndecim numero triginta cubitos longitudinis habebant, quatuor vero in latitudine continebant. Ista duo, scilicet cortinæ & saga, significant vel significare possunt duos status hominum, qui sunt in tabernaculo ecclesiæ militantis, videlicet perfectos & imperfectos. Viri autem perfecti sunt quasi cortinæ, qui scilicet de quatuor coloribus, id est quatuor prædictis virtutibus componuntur. Vide supra capitulo precedenti. Qui scilicet decem dicūtur, eo quod decem mandatorum aperta prosequuntur. Dicuntur etiam habere octodecim cubitos longitudinis, qui numerus constat ex duodecim & sex, ad denotandum quod duodecim articulos fidei debent credere, & sex misericordiæ opera facere. Quatuor etiam cubitos habent latitudinis, inquantum isti solent quatuor euangeliorum consilia adimplere. Isti etiam anfulas hyacinthinas id est bonas & cœlestes affectiones habere noscuntur, quibus anulis aureis, id est desideriis charitatiuis mediantibus sibiinuicem per pacem & concordiam vniuntur, & per perfectam amicitiam coniunguntur. Vnde Iob. 41. Vna uni coniungitur, & nec spiraculum q dem incedit per eas. Viri autem imperfecti, rudes & incomposīti designantur per saga hispida atque grossa qui bene p numerum qui transgreditur decalogum, id est per vndenarium designantur, pro eo quod isti mandata plerunque transgrediuntur, triginta tamen habent cubitos longitudinis, pro eo quod fidem credunt simpliciter trinitatis, quatuor vero cubitos in latitudine habuisse dicunt, pro eo quod quatuor euangeliorum doctrinam simpliciter profitentur. Isti ergo erant exterius opertorium, quod plus quam cortinæ ventis & pluuiis erat expositum pro eo quod tales simplices agriculturis & laboribus exterius exponuntur. Cortinæ vero, id est perfecti viri scilicet religiosi & clerici, intus ad contemplationis officium retinentur. Ista aūt saga simul iuncta dicūtur esse, pro eo quod tales per charitatis iunctūram debent se inuicem colligare. Quia breuiter siue sit cortina siue saguum, id est siue sit quis perfectus siue imperfectus, vel laicus vel religiosus vel sæcularis, contemplatiuus vel actiuus, p charitatem debet simul iungi, & per pacem & concordiam copulari. Vnde dicitur. Luc. 11. Pueri mei mecum sunt in cubili. ¶ Vel dic quod quatuor opertoria tabernaculi, scilicet cortinæ saga, pelles rubeę, pelles hyacinthinę, significant quatuor fidelium status. Cortinæ. n. significant virgines & innocentes. Saga designant pœnitentes & hæremitas, pelles rubeę martyres & pro Christo sanguinem fundentes, pelles vero hiacinthinæ confessores & doctores & cælestia contemplantes. ¶ Præcepit dominus fieri tentorium in introitu tabernaculi a parte orientis, id est velum aliud de quatuor prædictis coloribus, scilicet purpura, cocco bis tincto hiacintho & bysso retorta. præcepitque fieri quinque columnas de lignis sethim, ipsasque auro vestiri præcepit, ipsarum capita mandauit fieri aurea, bases æneas velumque ante columnas appendi & duci præcepit. ¶ Dic quod per istud tentorium intelligitur lex diuina vel etiam sacra scriptura, quæ scilicet ex quatuor constat coloribus, eo quod quatuor exponitur intellectibus, quinq; vero columnæ patres veteris testi, & omnes iudæos designant, qui quinque librorum Moysi doctrinam confitentur, & tenent, qui scilicet de lignis sethim, id est fortes & imputribiles fuerunt, & auro tecti dicuntur, p eo quod per sapientiam splenduerunt. Isti ergo sunt qui in introitu tabernaculi, id est in principio ecclesiæ militantis fuerunt tentoria, id est legis diuinæ sustentatores, sed pro certo modo sunt ipsius improbi desertores, quia scilicet iudæi primitus fuerunt boni, nunc vero mali & obstinati sunt facti, & propter hoc bene dicitur quod istæ columnæ habuerunt capita aurea, id est bonum principium & ingressum, bases autem habuerunt æneas, inquantum habent reprobum terminum & egressum. Caput enim aureum in bases æneas terminatur, qñ qui bñ incipit, minus bene finitur. Ideo iudęis potest dici illud apostoli. Sic stulti estis insensati. Gal. 3. vt cū spiritu cœperitis carne consumamini. ¶ Vel dic quod quinque columnæ significant prælatos vel prædicatores, qui scilicet quinque sensus corporales bene cohibent & regunt quinque libros Moysi spiritualiter intelligunt & exponunt, Christi quinq; vulnera denote meditantur & recolunt. Vnde de Mathathia qui Christum designabat, dicitur quod ipse habebat quinque filios. 1. Machab. 2. Isti etiam columnæ dicuntur, pro eo quod ipsi ad modum columnæ per stabilitatem firmi, per veritatem pleni, per iustitiam recti, per patientiam tribulationum scripti, per exempla sanctorum imaginibus picti esse tenentur, vt per eos alii in fide & moribus firmiter sustententur. Psalm. 74. Ego confirmaui columnas eius. Igitur dico quod ante tabernaculum ecclesiæ debent quinque columnæ, id est prælati & prædicatores stare, & tē torium scripturæ legis vel etiam Dei sustinere, ita quod capita eorum, id est principia debēt esse aurea, scilicet per sapientiam, bases vero, id est fines debent esse ærei, per doctrinam & eloquentiam In principio enim est sapientia colligenda, tandem vero doctrina & eloquentia est habenda. Aurum. n. sapientiam significat, æs vero quod sonorum est, eloquētiam significat, sicut de statua Nabuchodonosor in Daniel. 2. dicitur quod caput habuerat aureum, ventrem vero habebat æreum. Velum ergo in talibus columnis debet pendere, id est innocentia & mundicia, pro eo scilicet quia prędicator & prælatus tenentur præ aliis mundi, casti & innocentes esse. Vnde Ezechiel. 27. Byssus varia de ægypto tecta est tibi in velum. Contrarium tamen proh dolor potest hodie dici de multis iuxta illud Mat. 27. Velum templi, id est castitas, scissum est a summo vsque deorsum.

Capitulum vicesimumseptimum Textus. Facies & altare de lignis sethim. Moralitatum. Cap. 19.

PRæcepit dominus fieri altare holocaustorum, scilicet prope ingressum tabernaculi ad orientem intantum prout dicit Comestor, quod sacrificantes poterant videre ad interiora tabernaculi, scilicet vsque ad velum. Erat enim istud altare ad modum unius arcæ quadratæ factum, & quatuor ligneis parietibus, scilicet de lignis sethim compositum laminis æreis circunquaque vestitum. Erat etiam quinque cubitorum in longum, & quinque cubitorum in latum, trium vero cubitorum interius concauum inane & vacuum & non solidum, in quatuor angulis quatuor recuruis cornibus ex ipso procedentibus insignitum, & quatuor circulis æreis ex vtraque parte, quibus vectibus impositis portaretur, ornatum. Infra vero erat craticula ferrea quæ in medio pendebat. A parte vero orientis erat in altari fenestrula per quam ligna imponebātur & ignis fiebat: quæ scilicet sacrificia, id est carnes impositas comburebat. Ignis etiam ibi iugiter ardebat. Et sicut dicitur Leuitic. 6. Sacerdos ipsum de lignis impositis per dies singulos nutriebat. ¶ Igitur dicamus moraliter, quod altare significat virum iustum, vel ēt cor & mentem seu conscīam, viri iusti.

Et

A Et primo q dē illud debet esse ante tabernaculū paradisi p contemplationem & affectionē. Debet esse de lignis sethim incremabilibus & imputribilibus per patientiam p pseuerātiā & per durationem. Debet esse factus ad modum arcę per charitatem, capacitatem & contentionem, q. s. charitas cōtinet infra se Deū & proximū. Debet esse cocauū p pfundā humilitatē & subiectionē. Debet esse vacuū p spūalē paupertatē & terrenorū abdicationē. Debet esse non solidū p lētitatis pſumptionē, sed potius inane per timorē & p suspſius iudiciū, s. quantū ad propriā reputationē. Debet esse laminis æreis vestitū per sonorā aliorū reprahensionē, ad bonorum vocationē & pdicationem. Io. 1. Ad istud .n. sonare p tinet alios ad iustitiā prædicando trahere & vocare, exēplo Philippi, qui vocauit nathanaelē, & Marthę quæ vocauit Mariam. Io. 11. Vñ illud Hie. 48. Cor meum ad moab quasi fistula ęris sonabit. Istud altare quatuor debet hére cornua .i. quatuor virtutū cardinaliū laudē & glam, quæ. s. ex eo debent esse p cedentia, inquantū cornua iuę virtutis & gloriæ insunt ei p pter propriā iniſticiam, non p p hypocrisim aut fallaciā. Recurua debent esse. i. in se reflexa per sui reductionē ad ppriā conſciam. i. p ois elationis repressionē & tpantiā. Quatuor debet habere anulos. i. quatuor euāgeliorū doctrinā & sciētiam, & sic quadratum debet esse per stabilitatē & constantiam, quia re uera cornua iustorū. i. gloria & honor eorū, de quib. in ps. 74. dr. Exaltabuntur cornua iusti, debent ab ipso & a propria virtute & iustitia procedere, & nunquā ad mundi laudē se extēdere, sed in se ipsam ad conſciam reflectere, & in seipso quiescere, & abscōdendo suā iustitiā se curuare, decor. n. tabernaculi erat sub sagis, & ois gla filiæ regis ab intus. Vñ dicit Psa. 117. Constituite diem solennem in condensis, vsq; ad cornu altaris. Vnde illud Aug. in sermo. Tūc unusquisque tantum in seipso habebit gloriam, & non in altero. Item illud altare debet habere craticulam ferream ad modum retis, i. dolorem contritionis, quæ tamen debet suspendi catenulis spei, venię & remissionis. Debet habere fenestrā ab oriente. i. aperturam fidei & discretionis, vt. s. ibi recipiantur ligna bonæ doctrinæ & exēplaris alienę conuersationis, & vt nc ibi accēdaē ignis diuinæ charitatis & dilectiōis, & vt sic ibi crement & caſtigentur carnes cuiuscunq; carnalis delectationis, homoq; in altari proprii cordis de seipso faciat holocaustum spiritualis oblationis, de quo in psa. 50. dr. Sacrificium Deo, ipūs contribulatus. Craticula .n. supra q̄ carnes assantur, dolorē contritionis designat, q̄ ad modum retis oculata dicit, eo p purgata quasi spūales feras inuoluit, & districte venatur & ligat. Hanc catenæ spei & diuinæ misericordiæ sustinent, ne per desperationem cadat, exemplo Laurentii qui dicebat. in craticula Deum non negaui. Item necesse est quod istud altare cordis habeat debitas dimensiones virtutum, vt. s. habeat quinque cubitos in longitudine. i. quinque plagarum Christi memoriam & compassionē, quinque cubitos in latitudine. i. quinq; sensuum corporaliū debitum regimen & cohibitionem, tres vero cubitos in latitudine. i. sanctæ trinitatis fidem vel trium virtutum theologicarum ordinem & perfectionem. Talib. ergo circunstantiis debet esse ædificatum altare cordis nostri & talibus virtutib. p paratum, vt ibi fiat sacrificium bonorum operum Deo gratum. Vnde in Gen. 35. Aedificauit Iacob altare ibi domino, appellauit nomen loci illius domus Dei. In isto ergo altari. i. in corde & conscientia viri iusti debet ignis charitatis perpetuo viuere, & nunquam ibi deficere. Quod ut melius fiat, sacerdotes & prælati & prædicatores debent ligna. i. exempla & documēta, vel etiam subuentionis & elemosynarum beneficia continue ministrare, vt. s. possint istum charitatis ignem in malorū cordibus enutrire. Leuiti. 6. Ignis in altari meo sp ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna per singulos dies. Et sicut vectes recti immittebantur ab vtraq; parte in angulis altaris quib. portabaē altare, sic vere iustus debet habere duplicē vectem. i. duplicē iustitiæ rectitudinē, vnam. s. ad præmiandum bonos, aliam ad puniendum malos & hoc a dextris & a sinistris. i. indifferenter respectu diuitū & respectu pauperum, sine acceptione personarum vt sic a ministris. i. angelis in cælū facilius deferatur, quia re uera isti duo vectes. i. duplex iustitia quādo in anulis affectiōum cordis inseritur & radicatur, facit hominem in cælum portari, & coram deo ab angelis præsentari, & etiam in p̄sentia prin

cipum & magnatum per famam & opinionem deferri, & in statu suo debito sine offendiculo sustineri. Psal. 90. In manibus portabunt te, ne vnquā offendas ad lapidem pedem tuū. Lapidem dico. i. ad damnationis duriciam. ¶ Circa altare hō locaustorum erant multa instrumenta necessaria, s. vectes ad altare portandum, forcipes ad ignem præparandum & faciēdum ignium receptacula ad ignem ad altare thymiamatis deferendum, lebetes ad cineres colligendum, fuscinulę seu tridentes ad carnes sacrificiorum super ignem regēdum & ordinandum, necnon ad eas de caldario extrahendum. ¶ Sic vero circa altare cordis nostri multa instrumenta spiritualia, id est multæ virtutes necessariæ esse probantur. Et primo quidem forcipes quæ significant dolorem contritionis, quę. s. duo habet more forcipis brachia, inquantum dolet de cōmissione mali & de omissione boni. Vnum ergo clauum in medio, id est spem veniæ seu propositum non reiterandi. Hierem. 17. Duplici contritione contere eos domine. Secundo debent ibi esse receptacula ignium quę significant memoriam charitatis sanctorum martyrum, & maxime Laurentii, & aliorum igne pro Deo cōbustorum. Vel ēt memoriā ignis .i. passionis Christi & aliorum. Dicitur ibi tertio, fuscinulæ seu tridentes, quæ significant virtutem diuini timoris, & etiā exterioris carnis afflictionem, quia .s. timor & pœnitentia carnes, ideſt carnis voluptates solent pungere, & eas de caldario concupiscentiæ extrahere, & in ignem spiritualis contritionis concremare. Et etiam tres dētes habere dicitur, inquantum pœnitentiæ tres partes tenere probatur, scilicet contritionem confessionem, & satisfactionem, quib. sicut q̄busdam dentibus carnes. i. carnales de caldario diaboli extrahuntur. Quarto necessarię sunt lebetes, quæ significāt memoriam mortis, quia scilicet cineres nostrę resolutionis debent per memoriam recolligi, & in loco mundo, id est munda conscientia reponi. Quinto ibi sunt necessarii vectes ad ipsum portandum, scilicet spes æternæ saluationis, quæ. s. duplex est, inquantum. s. necesse est sperare euasionem pœnæ inferni, & acquisitionem gloriæ paradisi. Et sic si altare cordis nostri habet ista quinque instrumenta scilicet dolorem & contritionem passionis Christi, & sanctorum recordationē, pœnitentiam seu carnis macerationem, mortis nostræ considerationem, salutis futuræ spem & affectionem, digne poterunt ibi sacrificia spiritus contribulati offerri, & bona opera domino immolari, & igne charitatis & sancti spiritus concremari. Ita q̄ tunc poterimus domino dicere illud Psa. 25. Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum domine. ¶ Vel si vis dic quod alter est vir iustus, ad immolationem bonorum operum spiritualiter domino dedicatus, & cætera per omnia sicut supra. ¶ Vel si vis dic in malo, quod altare potest significare malum principem vel prælatum, in quo uel per quem carnes aliorum cremantur, & pœnis & afflictionibus affliguntur. Isti ergo habent multos subseruientes sibi, & primo quidem forcipes, id est paruos balliuos qui non conantur nisi ignem rapinarum, id est exactionum & accusationū succendere. Alii vero sunt igniū receptacula. id est iudices vel maiores, qui accusationes acceptas solent audire & recipere, & ad maiores referre. Alii vero sunt sicut fuscinulæ. i. mali determinatores, qui carnem id est subditorum substantias habent extrahere & rapere. Alii sunt sicut lebetes, scilicet notarii vel consiliarii, qui cineres habent seruare, id est memoriam accusationum habēt in registrare, vt non obstante punitione iam facta, possint alios si necesse sit, ipsos propter hoc iterum impugnare. Finaliter autem veniunt alii qui sunt sicut vectes qui portant eos, id est adulatores & mali confessores, qui scilicet istos non solent corrigere, sed potius supportare, & mala facta eorum vel dissimulare vel commendare, & sic solent eos suauiter transducere ad infernum & reportare. Vnde Zacharia. 5. Quo iste deferunt amphoram? Et dixit ad me, vt ædificetur ei locus in terra sennaar. Et sic igitur istud altare diaboli multis malis instrumentis instruitur, & a multis ac malis familiaribus frequentatur. Istud est ergo altare cornutum per superbiam, inane per vanam gloriam, vacuum per virtutum carentiam, æreum & sonorum per iactantiam & per impatientiam, igne repletum per auaritiam, carnibus comburendis aptatum per carnalem luxuriam & cæ. Vide textum c. præcedenti. Ideo de templo & altaribus, i. de

E modernā ecclesia & multis malis principibus potest dici illud Mach.6. Templum luxuria plenum erat & comessationibus, & diuersis illicitis quæ lege prohibebantur plenū erat. ¶ Vel dic quod altare significat ecclesiam, quæ debet habere quatuor angulos, quatuor cornua &c. Pone omnia quæ sunt supra capitulo precedenti. Et circa se debet habere instrumenta, id est multarum personarum genera, scilicet forcipes, id est prædicatores, qui ignem charitatis habent facere in aliis ardere & lucere, quæ habent duo brachia, id est scientiam veteris & noui testamenti cum vno clauo, id est consonantiam vtriusque. Ignium receptacula sunt illi, qui ignem tribulationis Christi & martyrum, ignemque infernalium tormentorum recolunt. Ueberes sunt illi qui cineres propriè mortis accedunt. Fuscinulę sunt boni iudices, qui carnes, id est carnales pungunt & extrahunt de caldario peccati. Vectes vero qui omnia supportant, sunt prælati, qui altare ecclesiæ sustinent atque portant. Omnes autem isti debent esse ærei, id est firmi & solidi, inquantum in bono semper perseuerare debent. Vnde Iob. 27. Nunquid cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimo quasi ære fundati sunt. Talia ergo instrumenta, id est tales personę, debent altare domini, id est ecclesiam frequentare, dicentes illud. Psalm. 42. Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. ¶ Cum dominus duo altaria fieri mandasset, s. altare holocausti & thymiamatis, primū exterius vbi carnes immolabant & cremabantur. Secūdum s. intra tabernaculum, vbi incēlum thymiamata adolebantur, sic tamen fiebant & de altari exteriori portabatur ignis ad interius, vt ibidem adoleretur incensum. ¶ Sic vero cū dominus ordinauerit duo altaria, s. duplicem ecclesiam, s. militantem, vbi carnes nostras habemus p pœnitentiam coburere & affligere, & interiorē quæ est in tabernaculo paradisi, s. ecclesia triumphatem, vbi thus orationis & thymiama odore deuotionis domino offerunt. Illud tamen verum est, quod ignis charitatis & dilectionis de exteriori transfertur ad interiorem, & de altari holocaustorū ad altare thymiamatum & odoroforum: quia .s. charitas fm apostolum. 1. Cor. 13. nunquam excidit, immo illa eadem quę hic in cordibus fidelium incipitur, ibi durat & pficit, & q in ecclesia militante nascitur, in triumphante completur. Et nota si vis, quod multa fuerunt quæ istam duplicē ecclesiam
F significabant, s. Primo desertum & terra promissionis. Secundo tabernaculum in deserto laboris, & templum tandem statum in loco pacis & quietis. Tertio ipsum tabernaculum significat vtrunque, videlicet quantum ad duas suas partes scilicet sancta & sancta sanctorum. Quarto duo altaria, sicut hic. Quinto atrium exterius, & tabernaculum interius, sicut hic patebit, & multa alia valde &c. ¶ Vel dic quod talis dualitas significat duplicem statum ecclesiæ militantis, scilicet statum laicorum, qui est exterius, & statum clericorum, q est interius. Vel etiam duplicem clericorum statum, s. clericos sæculares, & clericos regulares. ¶ Vel dic quod ista sunt duo mandata charitatis, vel etiam duo testamenta quorum scilicet vnum est altero præstantius & vnum se habet proximū sicut exterius, aliud ad Deum sicut interius. De testamento etiam vetus se habet sicut exterius & precedens, quantum ad sensum litteralem. Nouum vero sicut interius & dignius & succedens, quantum ad intelligētiam spiritualem. Ista sunt etiam duo cherubin &c. Et breuiter sicut dicitur. Mat. 22. In his duobus pendet tota lex & prophetę. ¶ Præcepit dominus fieri atrium iuxta tabernaculum ad meridiem centum cubitorum in longitudine. 40. cubitorum in latitudine compositum. s. de tentoriis & colūnis. Erat autem tētoria p circuitū de bysso retorta, quæ. s. per circuitū super colūnas stabant, & a summoq; quinq; cubitis dependebant. In circuitu vero, ab vtroq; latere cētū cubitis, & ab vtroq; capite quinquaginta circumbant. Ab vtroq; latere viginti columnæ laminis argenteis cooperæ capitibus argēteis cū celaturis variis adornatę, basibus autem æreis sustentatę, & in altum quinq; cubitis mensuratæ. In latum vero decem columnæ statuebantur, quatuor in introitu orientali cæteris præeminebant, in quibus quoddam velum de prædictis quatuor coloribus ponebatur. ¶ Dic si vis, quod atrium iuxta tabernaculum significat religionem iuxta ecclesiæ sanctæ ledem. Columnæ eius significant prælatos. Cortinę vero seu tentoria, significant subditos. Debent ergo istę cortinę esse de bysso retorta, pro pter candore & nitore duplicis castitatis. Debent circunda-G re atrium religionis per officium bonæ sedulitatis. Debent dependere a columnis. i. a prælato per subiectionem ois humilitatis. Dūt habere quq; cubitos in altū p quinq; sensuum custodiā. Dūt habere centū cubitos in lōgū. i. perfectā perseueratiā. Dūt hre qnquaginta cubitos in altū. i. in fubilei seu ęternæ getis spe & lætitia. Ante vero inter eos debet esse velū depictū. i. pictura totius honestatis, q̄ quatuor colorum. i. quātuor virtutū cardinalū habet pulchritudinē & decētia, quod de istis religiosis possit dici illud supra. c. precedenti vbi dr. Facies cortinas de bysso retorta, hyacintho & purpura, coccoq; bis tincto variatas. Colúmæ aūt istę. s. prælati, vel p fectiores & firmiores religiosi debent esse vestiti lamina argentea per putę intentionis nitorē basi vero ærea per constātis firmitatis vigorem, quinq; cubitorū altitudinis per quin que sensuum custodiam & tenorem celaturas etiam virtutum debent habere per bonorum exemplorum oblectionem & splendorem. Inter ipsos etiam prælatos debent esse quatuor altiores, i. aliqui alijs omni entiores & perfectiores. In quibus. s. velum variatum diuersarum virtutum. i. regula, lex vel disciplinæ obseruantia debet principaliter pendere per omnimodam iustitiam & rigorem, vt sic cuilibet tali columnæ, id est cuilibet prælato vel ecclesiastico solido vel firmo dicatur illud Hiere. 1. Dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terrā, & prælabuntur aduersus te, & pra tere no poterūt. In tabernaculo erant columnæ in tribus locis. i. quatuor interius in sanctuario, qui sustinebant velum. Item quinque exterius in tabernaculi ostio, quę sustinebant tentorium. Item sexaginta fores in atrio, quæ sustinebant cortinarum bissynarum ambitum. Illud tamen aduertę, quod primæ quatuor columnæ sanctuarii quæ erant quatuor, erant deauratę cum capitibus aureis, & bases habebant argenteas. Secundæ quæ erant columnæ tabernaculi quæ erant quinque, erat deauratę cum capitibus aureis, & bases habebant æreas. Tertiæ columnæ atrii erant æreę indutę cum capitibus æreis, & bases habebant æreas. Vbi aduertendum, quod columnæ quanto erant in loco digniori & secretiori, tanto erant numero pauciores, sed tanto erant numero præciosiores quod patet, quia primæ columnę sanctuarii non fuerunt plus quā quatuor, tabernaculi quinque atrii sexaginta. Primæ etiam bases habebant argenteas. Secundæ æreas. Tertiæ totę ęreę vel æreæ fuerunt. Igitur dicamus quod columnæ significant viros iustos. Vnde Apocal. 3. Qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei. Sed pro certo fm quod sunt tres locorum distinctiones, fm hoc sunt statum columnarū s. iustorum diuersæ conditiones, & ideo cū tria sunt pcipue iustorū loca, s. sanctuarium, paradisus, tabernaculū exterius. i. religio, atriū. i. ecclesia secularis, constat q̄ pauciores sunt in primo quam in secundo & tertio, & in secundo quā in tertio, quia. i. in sanctuario paradisi nō sunt nisi quatuor. i. nisi illi qui quatuor euangeliorū doctrinam tenuerunt, q̄ quatuor virtutes cardinales habuerunt, & qui quatuor dotes corporis meruerūt. In tabernaculo perfectionis seu perfectiæ religionis sunt plures, s. quinque. s. omnes illi qui quinque sensus debite cohibere nouerunt, vel qui quinque libros moysi spiritualiter intellexerunt. Vel qui Christi quinq; vulnera in memoria tenuerunt. In atrio autem ecclesiæ sunt sexaginta. i. generaliter omnes illi qui sexies decem habent. i. qui sex pietatis opera habent. Vel qui sex diebus bonos labores sustinent, & qui denarium decalogi bene viuendo complēt. Illud igitur est verum, quod primi sunt præciosiores secundis & tertijs, & secundi tertijs, licet plures sint tertij quam secundi, & secundi etiam quām primi, quia scilicet plures continet ecclesia q̄ continet patria, & plures habet sæcularium cōditio ēt qua perfectionis religio. Ec. 54. Multi filii desertę magis quam eius quæ habet virum. Et alibi. Mat. 20. Multi sunt vocati pauci vero electi. Ca. 26. & 27. ¶ Sicut patet hic & in capitulo præcedenti, fuerunt tria vela de quatuor coloribus preciosis facta, s. bysso retorta, cocco bis tincto, purpura & hyacintho scilicet, vnum quod pendebat ante arcam sanctuarii. Secundum, quod pendebat retro mensam & candelabrum, scilicet ad tabernaculi introitum. Tertium pendebat super quatuor altas columnas ad atrii exterioris ingressum. ¶ Sic vero cum ecclesia militans habeat H
tres

Atres partes, scilicet sanctuarium, tabernaculum, & atrium .i. religionem, quæ debet esse sanctuarium sanctitatis cum arca clausæ humilitatis & altari diuini cultus, orationis & bonitatis. Item ecclesiam quę debet esse tabernaculum, quę debet continere mensam pietatis & candelabrum doctrinæ & veritatis. Item secularium statum, qui debet esse atrium exterius, qui. s. debet habere columnam, s. fidei firmitatem, & tentoria byssina, i. conscientiæ & mundiciæ puritatem. Illud tamen est verum, quod in vtroque statu, gradu & loco inueniuntur vela picta & coloribus preciosis conscripta, id est viri perfecti, quatuor cardinalibus virtutibus adornati, quia scilicet & apud religiosos & apud clericos, & apud laicos possunt vela quadricoloria reperiri, & viri virtuosi honesti quotidie intueri sicut patet, quia de quolibet statu fuerunt martyres & etiam confessores sicut dicit apostolus. Roman. 3. Nūquid iudæorum tantum est Deus? Nōne & gentilium? immo etiam gentilium quasi diceret non potest vnus status contra alium prę sumere, quia vbique potens est Deus suam gratiam influere, & sua vela quadricoloria seminare. ¶ Vel dic quod ista tria significant tres saluandorum status scilicet continentes prælatos & coniugatos vel religiosos, doctores & laicos &cæter. sicut supra. ¶ Vel dic quod ista tria, scilicet tabernaculum sancta & sancta sanctorum, significant tres saluandorum status, scilicet statum pœnitentię, statum iustitię, & statum gloriæ exemplo ciuitatis hierusalem, quæ primo fuit dicta iebus, id est conculcatio quo ad ecclesiæ pœnitentes, tandem salem, id est pax ecclesiæ quo ad iustos tandem Hierusalem, id est visio pacis ecclesiæ quo ad beatos. Et sic quo ad ista tria sumunt aliqui illud Esai. 30. Si reuertamini & quiescatis salui eritis. Reuerti enim significat pœnitentiā quiescere iustitiam in qua, scilicet homo quiescit a vitiis in conscientiæ tranquillitate, saluatio autem significat gloriam salui inquit eritis. Et si vis dilata sicut supra eodem modo. ¶ Vel dic quod ista vela quæ in egressu super columnas stabant, significant prælatos qui custodiunt ecclesiarum ingressum inquantum sciredebent qui ingreditur vel qui exit. Isti ergo siue in religione siue in mundo siue ecclesia debent esse virtutibus cardinalibus decorati. ¶ Nota quod tabernaculum nullum habebat ostium, immo ab oriente erat apertum vbi pēdebat vnum coloratum velum. ¶ Sic vero ecclesia quæ
B non claudit gremium pœnitenti, semper se debet & intrantibus & redeuntibus & indigentibus aperire, & nulli beneficium vel misericordiam denegare. ¶ Vel dic quod iustus debet esse apertus sacerdoti per confessionem, & pauper per elemosynam, hospitalitatem & compassionem, omnib. dans per nullam fictitiam inuolutionem, dicens illud Iob. 31. Foris non mansit peregrinus, viatori ostium meum manifestę patuit. ¶ Hic dicitur quod in atrio quantus erat paries aquilonaris, tantus erat australis, in quo notatur quod in ecclesia debet esse nulla personarum acceptio, & quod tantum debet reputari, & ita bene promoueri pauper vt diues, rusticus vt nobilis &cæt. Item sicut omnes columnæ atrii eiusdē erāt fabricæ vel schematis etiam omnes tabulæ vel cortinæ, quia scilicet omnia quæ erant in tabernaculo, inter se erant similia & conformia in genere suo. Sic vere in tabernaculo ecclesiæ illi qui sunt eiusdem professionis & gradus, debent esse eiusdem conformitatis & status, vt. s. in moribus & habitib. inter se conueniant, & omnia in vnum concurrant. Vnde in capitulo præcedenti dicitur quod vna mensura erat sagorū omnium. Et in Apocal. 21. dicitur quod latera ciuitatis erāt æqualia, quod tamen est hodie contra multos, qui. s. tam in ecclesia quam in religione aliis non curant esse in bono simi
les, sed magis & in moribus q̄ in gestib. sunt ipsis dissimiles & difformes & potissime bonis personis quæ eos in suis statibus præcesserunt. Contra quos dicitur. Dan. 7. Bestia quam vidi, dissimilis erat bestijs quas ante videram. ¶ Paxilli & oia vasa altaris erant ærea, df hic. In quo & oēs paxilli qui taber naculum ecclesiæ mediantibus charitatis funibus per stabilitatem firmant, i. prælati vasaq; alia. i. religiosi vel clerici debent esse ærei. i. per confessionem, prædicationem, & gratiarum actionem sonori &c. ¶ Et nota quod paxilli in taberna culo erant necessarii ad suspendendum & dilatandum seu extendendū, ad stabiliendū seu figendum. Sic vero pdicatores vel plati dñt alios per contemplationē & spem cælestiū sursum suspendere dicentes illud apostoli Coloss. 3. Quæ sur
sum sunt quærite, ecclesiam augere & extendere, & etiam pC charitatem dilatare & diffundere, dicentes illud Esa. 54. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende. Debent etiam & ecclesiam & personam figere, & in fide & in moribus confirmare, & statum eorum spirituali ter & temporaliter solidare, dicentes illud. Longos fac funi culos tuos, & clauos tuos confolida. Et de tali paxillo dicitur illud. Esai. 22. Figatur paxillus in loco fideli, quasi diceret, talis paxillus debet esse in fide & in fidelitate fixus, vt alios melius figat & firmet. ¶ Per dominum dictum est moysi sic. Præcipe filiis Israel vt afferant mihi oleum oliuarum puriſſimum, piloque contonsum, & ardeat lucerna in tabernaculo meo iugiter extra velum, & collocabunt eum Aaron & filii eius per dies singulos vsque mane. In vespere autem accendebatur lucerna in tabernaculo, & per totam noctem ardebat & tabernaculum illustrabat. In mane uero aduenięte lumine extinguebatur. ¶ Per oleum in sacra scriptura intelligitur eleemosyna vel quodlibet opus pietatis, quia sicut oleum aliis liquoribus supernatat, lapsos confortat, esurientes cibat lumini pabulum præstat, tumores sedat pugnatores inungit, & ex amara radice oliuæ surgit. Sic eleemosyna aliis bonis operibus supernatat, & præualet, lapsos & esurientes reficit & refouet, lumen boni exempli alijs præbet tumorem, alienæ superbiæ contra se sedat, & ad pugnandum contra diabolum summe iuuat: dum tamen ex radice amaræ, id est ex cordis dolore & compassione procedat, vt sic homo prius mentem super pauperem effundat quām manum ad subueniendum extendat. Dico igitur quod moyses, id est prælatus vel prædicator debet præcipere filijs Israel, id est Christi fidelibus quod ipsi offerant oleum domino, id est opera pietatis, & quòd inde fiat lucerna bonorum exemplorum in tabernanaculo ecclesiæ militantis, quām scilicet Aaron & subditi eius, id est ecclesiastici viri debent præcipuè ascendere, & per eleemosinarum dubuentionem quam faciant, debent totum tabernaculum ecclesiæ, lumine bonorum exemplorum decorare & aliorum oculos illustrare, quia scilicet tempo-D re nocturno, id est in tempore tribulationis & paupertatis debet præcipuè fieri, quia scilicet quando dies prosperitatis vel fertilitatis euenit, tunc potest ista lucerna intercipi & excludi, quousque iterum noctem, id est tempus necessitatis contigerit subinferri, quia scilicet iusti debent in nocte id est in necessitatis tempore eleemosynas facere!, de die vero, id est quando non est necesse possunt sine periculo abstinere. Vnde. Prouerbior. 31. Non extinguetur in nocte lucerna eius. ¶ Vel dic quod lucerna eius significat fidem, quæ vero sole oriente extinguitur, quia fides euacuabitur lumine patescente, & a splendore veritatis quæ erit in gloria absorbebitur. In nocte enim huius vitæ necessaria est lucerna fidei. Tunc enim cum æterna dies effulserit, non erit necesse credere, sed cuncta clara luce poterimus cognoscere & videre. Esai. 60. Non erit tibi sol amplius ad lucendum, nec splendor ignis illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam &cætera. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur. ¶ Hic inuenit notatum quod mons olueti antiquitus mons trium luminum vocabatur, pro eo quod ibi nascebantur oleum quo lumiaria nutriuntur, & pro eo quod ibi refulgent luminaria templi, & pro eo quod ille mons ratione altitudinis a sole plus cæteris illuminabatur. Sic vere tria lumina sunt animæ necessaria, scilicet lux scientiæ, quæ per oleum, lux gratiæ, q̄ lumen templi, lux gloriæ, quæ, per lumen loci notantur.

Capitulum vigesimumoctauum Textus. Præceptum est moysi quod applicaret ad se Aaron. Moralitatum Cap. 20.

PRæceptum est moysi quod applicaret ad se Aaron & filios eius de medio filiorū Israel vt sacerdotio fungerētur. In lib. Num. 6. præcipitur, vt leuitæ de medio aliorum separentur & oblati dño consecrentur. ¶ Sic aliqui sacerdotio habent fungi, & in statu religionis vel ecclæ dno

Universidad de Sevilla Biblioteca

F

cōsecrari,& sibi specialiter dedicari,sicut est Aaron & filii eius,& etiam omnes leuitę. Hoc est dictū q̄ episcopi & clerici & quicunq; religiosi & ecclesiastici, debent ante omnia separari de medio aliorum,per sanctæ vitæ singularitatem,& per præstantiorem sanctitatem & bonitatem, & etiā ad litteram per status & morum & ēt per habitus & gestus & societatis diformitatem,quia sic ista debent aliis meliores esse,& sic se debent a cōi via & vita aliorum superare. Vnde petro dictū est. Io.1. Diligis me plus his. Mat. 5. Apostolis ēt dictum est. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quā scribarū & phariseorum,non intrabitis in regnum cælorū. Munera aūt q̄ misit iacob leguntur fuisse de optimis frugib. terrę. Cā. 6. Lectulū ēt Salomonis ambire leguntur fortissimi de fortibus. Sic & isti sicut separent̄ de secularibus in status professione,ita q̄ separentur in morū perfectione. Vū dr. Nax. 16. Separamini de medio multitudinis. Isti debent ad moysen. i. ad platum superiorem applicari per examinatiōem, vt. i. cognoscat istorū sciam, vita & discretionē,& si digni sunt ascendere ad hmōi prælationē,q.a. s. illi si essent lusci, mutilati & male formati a sacerdotio repellebantur,& ideo applicabātur & examinabantur. Sic viri ecclesiastici si sunt in morib. male formati,a ministerio beneficiorum & officiorum ecclesiasticorū debent repelli,& iō necesse est eos ad superiores applicari,& diligenter examinari. Exo. 29. Vnde Aarō & filios eius applica ad tabernaculi ostiū. Hic. n. agitur de vestibus sacerdotum. ¶ Veruntamen sicut dicit Comestor,& sicut elicitur ab hoc loco,minores sacerdotes & maiores, quædam habebant communia,& quædam differentia vestimenta. Vnde ait generaliter q̄ omnes sacerdotes quatuor vestimentis vtebant. Quicunq; n. sacerdos primo & aī oia aqua manus lauabat,deinde femoralia linea induebat, quib. immissis pedib. & strictis circa renes pudibūda celabat, q̄ q dē indumētum solū vsq; ad genua descēdebat. Tandē vero induebatur tunica linea lōga vsq; ad talos, ptensa,& corpore & brachiis adaptata. Postea vero habebat baltheū seu cingulū quattuor digitis latum floribus purpureis,coccineis & hyacinthinis intextum,quo. s. sacerdos cingebatur,& quo tunica linea ne de flueret stringebatur. Quartum vero indumentum erat tiara, quæ quasi medietatem capitis operiens, vittis erat vndique circunstricta,& quodam byssino velamine vsq; ad barbam desuper cooperta. Istis ergo quatuor ornamentis sacerdotes minores induebantur,& q̄n ministrabāt in tabernaculo parabantur. ¶ Re uera isti possunt cōitatem sacerdotum nostro rum & generaliter oīm ecclesiasticorum significare, quia ꝑ certo isti debent & ante omnia fæminalia linea q̄bus genitalia tegebantur. i. virtutem purissimæ castitatis habere, quæ. s. & renes & genua & omnes actus venereos debet tegere & stringere,& ne turpitudo alicuius in honestatis appareat,aī oia debet castitas operire. Itē isti debent habere tunicam lineam longā exterioris honestatis, q̄ vsq; ad genū. i. vsq; ad finēvitę attingat ꝑ perseuerantiam continentiæ & longanimitatis vt sic de ista duplici veste linea,femoralib. & tunica. i. interiori castitate & exteriori honestate & mundicia dicatur illud Leu. 6. Tunica linea vestietur sacerdos,femoralibus lineis verenda celabit. Item isti debent habere baltheum seu cingulum pictoratum de quatuor preciosis colorib. factum, & quatuor virtutum cardinalium ligaturam, quibus. s. tota morum compago cingitur & ornatur, & inde quicquid est superfluum cohibetur,sicut patet. Iustitia stringit iniquitatem,& fortitudo stringit laxitatem,prudentia stringit leuitatem,temperantia stringit voluptatem. Et vide supra aurū quare applicabatur,ad quatuor colores. Vū dr. Exo. 29. Indues lineis tunicis,cingesq; baltheo Aaron & liberos eius. Iste etiam baltheus quatuor virtutū dr esse mēsura quatuor digitorum iuquantum debet inniti veritati quatuor euangeliorum,vel inquantum per istas virtutes quatuor mensuratur & stringuntur superfluitates quatuor affectionum. Tādē mitra linea istis ominib. supereminens. i. tremor Dei in capite cordis & intentionis ponit,ibique vittis charitatis stringitur,vt sit timor filialis,non seruilis,& velamento byssino. s. innocentia seu cordis mundicia desuper premuntur, a quo ipsum caput intentionis ornatur. Timor. n. aliis virtutibus supereminet & ipsum caput cum sensibus idest ipsam mentem cum affectibus velat & cohibet,capillosq; & cogitatiōes ne superfluant,manu tenet. Vnde dicitur Eccl. 25. Timor domini super omnia se suppositit. Et Prou. 15. Et sic ergo dico q̄ ecclesiastici debent habere quatuor ornamenta, scilicet castitatem pro fœminal bus,honestatem pro tunica, quatuor virtutes pro zona,timorem domini pro mitra. Vnde dicit. Exod. 29. Impones eis mitras,eruntque sacerdotes mei in regione perpetua. ¶ Vltra indumenta præmissa, scilicet fœminalia tunicam lineam & baltheum, anabarchus id est summus sacerdos plura habebat alia ornamenta scilicet tunicam hyacinthinam, quæ corpus vsque ad pedes regebat, quæque desuper capitium & in fine limbum seu oram fortem & contextam quemadmodum(vt ait textus) fieri solet in extremis partibus,ne facile rumpatur habebat,vbi scilicet tintinabula aurea cum malis punicis auro, quatuor coloribus contextis vndique dependebant, quæ pontifice tabernaculum intrante & domino ministrante sonitum dare debebant. Pontifex enim mortis periculum,incurrebat, si sonus non audiretur in tabernaculo cum intrabat. ¶ Sic vero dico quod episcopus vel sacerdos, vel quicunque in gradu ecclesiastico constitutus,vltra fœminalia castitatis tunicam lineam innocentiæ & puritatis, baltheum seu cingulum charitatis, tiaram diuini timoris & humilitatis debet habere,vnam tunicam hyacinthinam, id est colore fulgidam & cœlestem conuersationem habere curet, quæ scilicet cœlestem colorem habeat, vt inter homines cœlicam vitam ducat. Apostolus. Philip. 3. Conuersatio nostra in cœlis. Quam scilicet tunicam conuersationis honestæ plura debent concomitare,scilicet ora seu limbus fortiter contextus in extremitate. Hæc est virtus perseuerantiæ, quę scilicet debet esse fortis & solida, & vsque ad extremum vitæ protensa, ne,scilicet rumpatur nostræ perfectionis tunica. Vnde dicitur. Sapient. 8. Attingit a fine vsque ad finem fortiter. Item in ista tunica bonæ conuersationis, debent esse malogranata, id est bona opera & exempla,auro sapientiæ & quatuor coloribus, id est quatuor virtutibus cardinalibus circunstantionata & picta, vt sic iste sit illa terra frumenti vini & olei,in qua ficus & malogranata nascuntur. Deuternom. 8. Item debent esse aurea tintinabula, id est aurea documenta & verba ad eruditionem aliorum sonum per prædicationem dantia, & ad Dei laudem & gratiarum actionem dulciter modulantia, quia pro certo quicunq; ecclesiasticus & maxime prælatus indigne tabernaculum ecclesiæ ingreditur, nisi sonitus diuinæ laudis & prædicationis apud eum audiat,quinimmo necesse est quod mortem culpæ & pœnæ incurrat,qui sine tali sonitu iudicium Dei conspectib. hoium administrat. Psa. 25. H Vt audiā vocem laudis tuæ, & enarrem vniuersa mirabilia tua. Igitur patet quod tunica hyacinthina conuersationis cę lestis debet habere limbum perseuerantiæ & durationis,malogranata seu fructus bonæ operationis,sonitum diuinæ laudis & prædicationis. ¶ Vltra præmissa habebat summus pontifex tria specialia ornamenta,scilicet superhumerale, rationale iudicii,& cidarim seu mitram. Erat autem superhumerale quoddam paramentum humerorum pontificis de auro byssо retorta,cocco bis tincto, purpura & hyacintho contextum,anulis & catenulis aureis circunquaque munitum,& cum rationali iudicii quod erat ornamentum pectoris colligatum. In isto ergo superhumerali duo erant lapides onychini, in quibus duodecim filiorum Israel nomina erant sculpta,& ibi ſm ordinem primogenitur̄ę suę apposita & conscripta. Hoc autem fiebat,vt summus pontifex memoriam filiorum israel secum semper gereret,& vt patriarcharum exempla imitari studeret,& ut populus videns patrum suorum noia in humeris pontificis,ad ipsorum virtutes imitandas totis virib. inhiaret. Rōnale vero iudicii erat pannus quadratus ad ornamentum pectoris ordinatus,quatuor colorib. ꝑdictis & auro textus, & duodecim ꝓciosis lapidibus insignitus,in quibus per quatuor ordines noia duodecim filiorum israel erant sculpta. Illud ēt ista duo vocabula iudicium & veritas continebat,& cum superhumerali q̄d erat retro super humeros,cum catenis & anulis aureis iunctum erat. ¶ Charissimi,per humeros in scriptura(pro eo q̄d ab eis dependet fortitudo brachiorum,significatur fortitudo & virtus bñ operandi. Pectus vbi est cor,significat lipitudinē bñ cogitādi. Igit̄ ꝑ humerale ornamentū humerorū potest intelligi bona vita, & patientia,per rationale vero potest

A test intelligi bona scientia & doctrina,quia pro certo sacerdos seu pōtifex vel ecclesiasticus debet habere principaliter ista duo ornamenta. s. patientiam ad sustinendum,seu virtutem ad bene operandum: & scientiam ad bene iudicandum vt sic in pectore sit scientia, iudicium seu rō: in humeris vero patientia, & bonorum operum executio. Vnde dicitur numero. 7. Onera portent in propriis humeris. Igitur ista duo debent constare de quinque. s. de auro diuinæ sapientiæ, de purpura iusticiæ, de byssо temperantiæ, de cocco vel igne fortitudinis, & de hyacintho veræ prudentiæ, quia re uera istis quinque virtutibus debet ornari pectus,id est sacerdotis vita & patientia. Debent etiam ista duo catenis & annulis sibi iungi ideſt communi consonantia & cōcordia, quia scilicet tunc rōnale pectoris cum super humerali iungitur: quando conscientia & vita,cogitatio & operatio,sensus & actus inuicē cōcordanē, & q̄n tale bonū quod scilicet scitur & docetur,opere perficitur. Iuxta illud quod canitur. Mens a vita nō discordet: nam si vitam mens remordet,non est consonāntia. Et ꝓculdubio īsup humerali sunt duo lapides onychini: quia scilicet bona vita consistit in duobus. scilicet in declinando a malo & faciendo bonum. Onychinus autem lapis est ad modum unguis qui est corporum extremitas,habens viuacē colorem: ad denotandum q̄ ista duo ad extremitatem vitæ per perseuerantiam debēt durare: et nunquam desistere vel cessare. Vel etiam ad denotandum q̄ ad vaguē & distinctē debent ista duo seruari scilicet bonum fieri,a malo caueri aduertendum etiā q̄ isti duo lapides debebāt includi auro & auro mediāte cū superhumerali firmiter stabiliri: q.a aurū diuinę scripturę debet ista duo tēaciter constringere: ne possunt ꝑ peccatū cadere vel perire. Ps. 33. Declina a malo & fac bonū: inqre pacē & persequere eam Pacē dico. i. perseuerantiæ stabilitatem. In rōnali seu in ornamento pectoris duodecim erant lapides ꝓciosi: quia scilicet in mente & ratione pontificis debēt inueniri duodecim articuli fidei: ibidē scilicet sculpti & tenaciter inclusi. Vnde in Apocal. 12. In capite eius. i. in corde corona stellarum duodecim. Et sic fiet q̄ sacerdos vel prælatus debet secum in pectore seu in corde portare nomina patriarcharum,& memoriam sanctorum patrum vt eos imitetur, nominaq̄e filiorum Israel,id est subditorum, vt de eorum regimine curet: & pro eis ad deum inclinetur. In humeris etiam fuisideſt in vita & conuersatione debet patriarcharū portare nomina scilicet sanctorum opera & exēpla: vt sic populo subito exēplariter demōstrent̄: & imitāda etiā prę sentētur. Vñ dr Apo. 21. Habebat portas duodecim & duodecim noia inscripta, q̄ sunt noia duodecim tribuū filiorū Israel. Iste enim in suo pectore seu in sui pectoris rōne: debet habere ista duo noia scripta. s. iudicium & veritas: vt scilicet semper habeat in corde iudicium quantum ad proximum: veritatem quantum ad se ipsum: Iudicium iustē iudicando: veritatē rectē discernēdo. Iudicium quo malum puniat: veritatē, qua bonum eligat: vt sic de tali pōtifice possit dici illud. Ps. 110. Opera manuū ei⁹ veritas & iudiciū. Et sic ergo breuiter recapitula, q̄ sacerdos pōtifex vel prelatus debet habere rōnale iudicii. i. rōnē & discretionē: vt sit scripta veritas & iudicium, q̄ etiā duodecim lapides habeat. i. duodecim articulorum fidem veritatem & cognitionē: q̄ & quattuor ordinibus, & quattuor coloribus inclusa sint ideſt vt habeat quattuor virtutū cardinaliū pfectionem, quod etiam annulos & catenā. i. charitatem & dilectionē habeat. Item iste debet habere superhumerale. i. onꝰ bonę vitæ, quod super humeros portat: & vbi sint duo onychini. i. boni factio, & mali declinatio: quę principaliter mādantur cum nominibus filiorū israel. i. cum bonis sanctorū patrū exemplis, quę imitanda alijs demonstrantur. Et sic de ista dicē illud Sap. 18. q̄ in veste poderis scriptus erat totus orbis: terrarū & parētū magnalia in quattuor ordinibus lapidū erant sculpta. ¶ Vel dic q̄ onychinus qui facit oculos tremulos est timor vel consideratio: quę principaliter mādat percipitur: vt scilicet de amissione gloriæ, in curſioneq; miseriæ timeatur. Rationale etiam discretionē significat, quę scilicet duplex esse debet, pro eo quod prælatus discretus in spiritualibus & temporalibus debet esse. ¶ Rationale iudicij quod ornabat sacerdotis pectus, duodecim lapides ꝓciosos habebat: quattuor distinguebanē ordinibus scilicet vt i primo versu hret sardium, topazum & smaragdū: i. in secundo carbūculū, iaspidem & sapphirū: in tertio ligurū, achatē & amethystū: i quarto chrysolithū, onychinū & beryllū. In istis ergo lapidibus nomina duodecim filiorum israel sculpebanē: et ibi ordinatę secundum ętatis suę ordinem ponebanē: ita q̄ primogeiti i primo versu et i priorib. lapidib. ꝑ ordinem locabantur. ¶ Sacerdos iste pōt significare prælatū: q̄ re uera tot habet ꝓciosorum lapidum genera, quot habet officia vel beneficia, & tot habet secum filios israel quot habet bonos subditos, et perfectos. ¶ Igitur cum iste habet in vestimento possessionum suarum istos suos lapides præciosos. i. ista sua beneficia diuersimode distincta, quòd in quattuor versibus. i. varijs ordinib. sint diuisa. Verūtamē illud de bet esse verū, q̄ primogeniti. i. seniores, prudētiores et meliores filiorum Israel. i. suditorū debēt in ipso pectore et affectione prælati primi sedere & in primis lapidibus sculpi: et primis officijs et beneficijs assignari: & in primis honorū et dignitatū versibus & gradibus collocari. ibique ſm ordinem ętatis et perfectionis et virtutis quam habēt prius vel posterius collocari. Hesterprimo. Bibebant omnes in aureis populis, vnusquisque secundum ordinem ætatis suæ scilicet, quia illud debet esse verū q̄ prelatus i affectiōe et mēte sua debet primo et principaliter habere et ꝓponere meliores: & eos etiā in dignitatib. & gradibus cōstituere priores, et facere potētiores. ¶ Vel dic quòd quattuor ordines seu versus in rationali seu in pontificis pectore sunt quattuor affectiones in quolibet iusti corde, videlicet, gaudium de ꝓsenti merito seu bono: & dolor de ꝓsenti vitio seu malo spes de futuro torméto. Duodecim lapides ꝓciosi, sunt duodecim virtutes: q̄ scilicet in pectore & in mente cuiuslibet debent esse: quæ secundum dictos quattuor versus. i. secundum quattuor affectiones ꝑdictas abinuicem sunt distinctę. Igitur prim⁹ versus, scilicet gaudium & lętitia spiritualis habet tres lapides, id est tres theologicas virtutes: scilicet sardium q̄ est spes: quia sardius pellit timorē. Smaragdū q̄ est fides, quia scilicet smaragus acuit visus splēdorē: topazion q̄ est charitas, quia topazion excedit omnem valorem. Psal. 118. Dilexi mandata tua super aurum & topazion. Quasi diceret. Nihil i thesauris regum(ſm Plinium) ꝓciosius reperitur. De charitate ēt dicit Apost. 1. Co. 13. q̄ charitas oīa pōt. Secundus versus scilicet dolor vel tristicia penitētialis similiter hēt tres ꝓciosos particulares lapides vel virtutes, videlicet carbūculū, q̄ igneum habet colorem, hæc est contritio. Saphirum qui(ſm Dioscoridem) ostia clausa aperit, hæc est confessio. Iaspidē q̄ sanguinē, hoc est voluptatem stringit. hæc est satisfactio seu abstinentiæ maceratio. Contritio. n. sicut ignis vrit: cōfessio ostium oris & cordis apit: & satisfactio v el afflictio voluptatem cōstringit: Tertius versus, s. spes: habet similiter tres virtutes scilicet liguriū: q̄ fluxum vētris stringit: hæc est castitas seu mūdicia. Achatē qui tempestatē auertit & pericula vincit & hæc est stabilitas vel patientia. Amethistū, q̄ hominē vigilē facit, & malam cogitationē tollit: hæc est cotemplationis sublimitas. & cælestiū sapientia, q.a re uera virtute ſpei debēt cōcomitari cordis mūdicia, patiētia & cœlestium cōtemplatio & noticia. Quartus versus scilicet timor tormentorum, debet similiter habere tres virtutes, videlicet crysolithum qui demones terret, hæc ē humilitas. Onychimū, quæ imagines more ſpeculi repræsenter, hæc est veritas. Berillum, qui quanto plus pallet tanto est melior, hæc est abstinentiæ sobrietas. Istos ergo duodecim lapides, id est istas duodecim virtutes debet continere vestis pontificis, id est conuersatio, & perfectio cuiuslibet sacerdotis. Istoque debet in suo pectore gerere. vt possint exemplariter relucere. Et si vis applica nomina patriarcharum secundum interpretationes suas ad nomina lapidum & virtutum. Ideo de talibus duodecim lapidibus dicitur in Apo. 21. q̄ murus ciuitatis. i. vir iustus habeat duodecim fundamenta. Cidaris erat ornamentum capitis pontificis, & erat facta de byssо ad modum pyramidis sursū erecta, in fronte aūt erat lamina aurea ad modum lunæ mediæ figurata, cuius cornua erant superius eleuata, quæ scilicet super frontem pontificis pendebat, & nomen dei tetragāmaton continebat. Istud pōt allegari q̄ q.cūq; ecclehasticus pōtifex vel sacerdos debet i capite cordis sui habere duo spiritualia ornamēta. s. vittam byssinā. i. conscientiæ puritatē, & laminā aureā. i. sapientiæ claritatē:

Ista

E Ista vero mitra mundicię sursum debet per contemplationem intendere,& ab ipso debet ipsa diuinę sapientiæ lamina dependere, q̄ videlicet nomẽ Dei.i.reuerẽtiã & timorẽ ipsius debet pp̃etuo continere, cornuaq; elationis et gloriæ siquæ habet, debet sursum in deum reducere et leuare; Psa. 74. Exaltabuntur cornua iusti.

Capitulum vicesimum nonum Textus. Sed & hoc facies vt mihi in sacerdotio consecrentur. Moralitatum Cap. 21.

QVando sacerdotes consecrari debuerũt præceptũ est quod ad Moisen applicarentur,aqua lauarentur prędictis indumentis oĩb.vestirentẽ &c. Noia vestimẽta,sicut supra sicut patet hic &. Leui.8. Si vis dic ad litterã vel historiã. ¶ Sic vero viri ecclesiastici si volunt dño consecrari, debent primo ad tabernaculum applicari per maiorum examinationem, debent lauari per lachrimationem, debent tunica linea indui per innocẽtiã interiorem, debent habere feminalia per continentiam exteriorẽ, debent habere baltheũ & tenulas & vittas.i.concordiam & vnionem, & charitatem & dilectionem, & debent habere tunica hyacinthinam, id est celestem conuersationem, qui scilicet habet tintinabula, id est diuinam laudem & oratiõẽ confessionem & gratiarum actionem. Item habere debent rationale i.desit prudentiam & discretionem scilicet q̄ habeant quinque colores, id est quinque sensuum coertionem, & sit duplex per spiritualium, & temporalium circunspectionem, & quadrata sit per iusticiam, & æqualem sui, & aliorum mensuram communem, & habeat duodecim lapides p̃ciosos. i.duodecim articulorum fidem & cognitionem, & nomina filiorum israel i.desit sanctorum patrum exempla & dicta & imitationem,& contineant iudicium,& veritatem & rationem. Item debent habere superhumerale.i.virtutem fortitudinis & constantiæ cum duplici onychino, qui facit oculos tremere, id est cum duplici timore culpæ .s. & miseriæ, & cum nominibus filiorum israel i.desit cum recordatione & cõpassione alienę & fraternę indigentiæ. Tandem vngatur oleo lętitiæ & vngueto diuinę gratiæ per lęnitatem & devotionem, aspergatur q̄ vituli sanguine per Christi passionis recordationem,& sic erit dño consecratus per sanctitatem & pfectionẽ,& sic erit dignus portare mitram.i.habere honorem & p̃ lationem,& laminam nomen dei continentem.i.spiritualem dedicationem. Post q̄ poterit dominus dicere illud Ezech. 16. Lani te aqua, cinxi te bisso, calciaui te hyacinto, indui te subtilibus, vestiui te discoloribus &c. Oleum etiam gratiæ, lęticiæ & misericordiæ sup̃ istorum capita debebat poni. & hoc ritu debebant consecrari domino, & ad ministrandum in tabernaculo, id est in officijs ecclesiæ offerendumque carnem, & sanguinem.s.in sacramento altaris poterunt domino dedicari, nũc per sacramentorum ministrationem, & post in cœlum prælatum fruitionis & longum tentionis. ¶ Item ideo benedicitur Exo. Cũ laueris eos aqua, indues eos vestimẽtis suis, oleumq; sanctũ infundes super caput eius, et hoc ritu cõsecrabitur. Volens dñs dedicare & cõsecrare sibi sacerdotes suos p̃cepit occidi vnũ vitulum & duos arietes, et altaris cornua ipsorũ sanguinẽ tingi Aarõq; & filiorũ auręi dexterã pollicemq; pedis & manus dextrę sanguine perfundi, & vestes eorũ sanguine aspergi, & reliquũ sanguinem iuxta basim altaris effundi: ipse vero vitulus foris extra castra debebat cremari. ¶ Sic vero deus pater qñ voluit sacerdotes.i.fideles specialiter dedicari, fecit occidi Christũ per Moysen.i. per populum iudęorum, qui.i. Christus dicitur vitulus singulariter, p̃pter vnitatem p̃sonæ. Dicitur etiam duplex aries propter biformitatem naturæ. Istum etiam voluit dñs corporaliter occidi, et extra castra.i.extra hierusalem immolari. Igitur si domino consecrari spiritualiter voluerimus, necesse ẽ q̄ sanguine passionis suę per compassionem tingamur, et q̄ pollex pedis.i.affectio, pollex manus.i.operatio, extremũ auris, id est attentio, vestis exterior, id est.conuersatio inde spiritualiter aspergantur, et quod iste sanguis, id est ista sanguinis compassio, super cornua altaris. i.super affectiones et desideria cordis, vel super cornua i.super basim ipsius .i.super subditos et inferiores generaliter effundatur. Sic enim erimus domino consecrati, et ad ministrandum sibi in ecclesia, seu ad immolationem bonorum operum digni facti. Hebr. 9. Ideo bene scribitur, quòd sanguis Christi emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis.

Capitulum tricesimum. textus. Facies quoque altare ad adolendum thymiama. Moralitatum. Cap. 22.

PRęcepit dominus fieri altare thymiamatis seu incensi de liguis sethim ex auro mũdissimo: vno cubito longũ latũq;,& sic in omnem partem quadratum, in altitudine tamen duobus cubitis mẽsuratũ. Habebat illud altare quattuor cornua, craticulam aueam in medio,& in circuitu coronã aueam seu labium possidebat. Illudq; in sanctuario latebat & de sup̃ sacerdos thymiama seu thus singulis diebus mane & vel pere offerebat, quandoq; etiam cum sanguine ad hoc altare intrabat et cornua eius sanguine cõtingebat, s.semel in anno, sicut dicitur Leuit. ¶ Dic q̄ istud altare é homo iustus,& maximè religiosus, qui de lignis sethim.i.imputribilis per p̃seuerãtiã debet esse,& auro sapientiæ coopertus, sanctitateq; & sapientia totus clarus. Igitur iste debet esse, quadratus per constantiam, longus per fidem, latus per charitatem, & altus per spem, & quattuor habens cornua, scilicet quattuor virtutum cardinalium opulentiam aureolam, scilicet in medio, id est inflammatam, et ardentem conscientiam, coronam desuper id est futuræ retributionis confidentiam. Iste ergo debet esse in sanctuario paradiũ per bonam affectionem & cõtemplationem, in seipso debet offerre thymiama & thus id est deuotionẽ & orationẽ, et quandoq; etiam sanguinem id est diuini sanguinis compassionem, et suæ passionis recordationem. Sic enim erit altare domini et ara spiritualis domini dei nostri. Si vis dilatare vide supra de altari holocausti cap. 26. et dic si vis q̄ altare significat cor &c. vide ibi. ¶ Vel dic q̄ istud altare quod erat absconditũ in sanctuario, significat beatos qui sunt in paradiso: qui, scilicet sunt aurei, clari &̃ spectabiles, sethinei, imputribiles, immortales, qui, scilicet triplicem dimensionem, scilicet tres animæ dotes, scilicet altum visionis altum fruitionis, longum tentionis habent. Item quattuor cornua, id est quattuor corporis dotes .s. agilitatem, claritatem, subtilitatem, impassibilitatem. Illud ergo altare thymiamatis dicitur q̄ sancti æternę gloriæ odoribus recreantur Exo. c. ¶ Præcepit dñs fieri lauachrum seu lauatorium in ingressu tabernaculi de speculis mulierum qui ante fores tabernaculi excubabant, quod intellexit comestor, quòd specula circunquaque illi lauatori ęreo erant inserta, vt dum sacerdotes se lauarent, possent videre si forte haberent in facie aliquid inhonestum. Erat ergo illud labium ęreum, in quo scilicet sacerdotes manus.s. sacrificia oblaturi, et manus pedesq; ante tabernaculum fæderis ingressum lauabant. ¶ Re uera illud labiũ sacram scripturã significat, q̄.s. de speculis mulierum ante tabernaculum excubantiũ. i. de sententijs sanctarũ animarum seu p̃sonarũ nunc in paradiso quiescẽtium cõstat: quia pro certo ista est quoddam lauatorium, vbi q̄libet potest maculas defectuũ suorũ speculariter cognoscere, et eas mundare & abstergere, nullatenusq; debet de altari accedere, nec i ecclesiæ tabernaculo subintrare, nisi primo ibi studuerit se leuare. ¶ Vel dic q̄ illud lauatorium significat pœnitentiã seu etiam lachrymationem, seu cordis cõpunctionem, quia .s. quando quis intrare vult ad altare dei, seu ad sacramentum altaris, seu etiam ad secretarium cordis sui per deuotionem vel etiam ad tabernaculum paradisi per contemplationem, vel ad tabernaculum ecclesię per promotionem, pro certo lauachro lachrymarum ante omnia se debet lauare, & speculis bonorum exemplorum se debet videre per compunctionem, et suijpsius considerationem. Iuxta illud Psalmista 25. Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum domine. Et sicut ẽm Comestorem tria erãt lauatoria ante tabernaculũ scilicet vnum sacerdotum, & aliud virorum

virorum, & aliud mulierum sic vero etiam in ecclesia tria sunt genera lachrymarum, s. vnum quod é mulierum .i. imperfectorum & incipientiũ: quod fit ex timore pęnę. Aliud quod est virorum .i. proficientium, quod fit ex culpę commissę dolore. Aliud quod est sacerdotum .i. hominum perfectorum, quod fit ex sponsi amore & ex præmij desiderio, & ardore, nec non ex incolatus plõgatione & languore. Psa. 119. Heu mihi quia incolatus meus, plongatus est. Sicut etiam ponit iste sacerdos tabernaculum ingrediens nudis & lotis pedibus subintrabat, ad denotandum q̄ ecclesiastici debent calciamenta et palium bonorum de pedibus affectionum deponere, & se per pœnitentiam abluere vt sic possint in isto tabernaculo digne esse. Vnde Ioseph. 5. Tolle calciamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est. ¶ Dñs p̃cepit populum (quando ipsum numerari contingebant) dare p̃cium pro animabus suis .s. medium sicli pro populo q̄ ad nomen transibat, & sic ipsos a plaga saluandos p̃mittebat Nu. 28. Quod quia non fecit Dauid, magna pars populi numerati periit. q̄ Per numerum in scriptura intelligitur p̃destinatio diuina, & suæ dispositio voluntatis. Vnde dicitur. Mat. 10. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Et vide q̄ in scriptura mali non dicuntur in numero contenti. Psal. 39. Multiplicati sunt sup̃ numerum. Eccl. 1. Stultorũ infinitus est numerus. Econtra de iustis dicitur. Sap. 5. Ecce quomodo computati sunt: i. nominati inter filios dei. Igitur dico q̄ omnes illi qui a deo sunt nominati. i. electi & p̃destinati, debet præcium bonorum operum, p̃ animabus suis, solnere & dimidium sicli, quod constat ex decem obolis, quia siclus viginti obulos habet, decem mandatorum legis impletionem debet p̃ præcio animę suę dare: vt sic ipsum velit dominus a plaga damnationis perpetuę liberare & saluare. ¶ Sicut hic dicitur, Dominus præcipit Moysi q̄ oleum vnctionis fieri ad sacerdotes vngendum & tabernaculum consecrandum. .s. de myrra prima & electa calamo, cinamomo, cassia & oleo oliuarum, & voluit q̄ nullus alios tale vnguentum faceret, q̄ q; caro humana tali vngueto non vngeret, sed p̃ tabernaculo, arca vel altari, Aaron et filijs suis ungendis et consecrandis ipsum attenti custodiret. ¶ Re uera tale vnguentum est deuotio, qui scilicet constat ex myrrha amarę contritionis, ex calamo affabilis orationis. Psalmus, 44. Lingua mea calamus scribæ. Ex cinnamomo odoroso, & famosæ vaporationis, & opinionis, Vnde dicitur Ecclesiastic. 24. Sicut cinnamomum aromatizans odorem dedi. Ex cassia q̄ secundum Plinium confert pectori, ardore charitatis & dilectionis, et oleo pietatis & compassionis. Psa. 44. Myrrha et gutta & cassia a vestimentis tuis, a domibus eburneis. Qui enim istas quandoque species, habuerit. s. compassionem, dilectionem, & famosam opinionem, orationem et amaram contritionem, ipse p̃ certo poterit in corde suo vnguentum deuotionis conficere, quo tabernaculum mentis poterit inungere, et sacerdotem cum suis filijs. i. orationem cum operibus suis bonis poterit domino cõsecrare. vnde dr. ps. 27. Vnguento & varijs odoribus delectatur cor. ¶ Vel dic q̄ vnguentum illud significat p̃fectionem diuinę doctrinę, qua pro certo caro humana. i. carnalium vel secularium vita non est per adulationem vngẽda immo in vsus tabernaculi, & in vtilitatem ecclesiæ & laudem dei & sanctorum est solummodo exponẽda. ¶ Vel dic q̄ vnguentum deuotionis, & diuinæ gratiæ non est cuiuslibet volentis, sed quibus datum fuerit desuper. Sacerdotes enim, tabernaculum & vasa. i. viri sancti tali vnguento vnguntur, alij vero ad hoc nullatenus admittunt. ¶ Præcepit dñs fieri thymiama odoris suauissimi de diuersis aromaticis speciebus, scilicet stacten, thure, onicha, galbano mandans omnia bi super altare aureum in sanctuario offerri, & noluit quod nimmo præcepit, quòd quicunque tali odore se delectaret vel vellet de suo populo deperire. ¶ Per incensum intelligitur oratio vel diuini cultus exibitio, quam scilicet sibi dominus specialiter vult reseruari, & nulli alteri communicari. Esai. 42. Gloriam meam alteri non dabo, nec laudem meam sculptilibus. Non vult ergo q̄ humana caro, id est q̄cũque homo mortalis tali incenso. i. cultu diuino sibi exhibito vtatur nec in eo q̄libet delectetur, quemadmodum fecit Alexander, qui fecit se sicut deũ adorari, & Gaius cessat, q̄ statuæ suæ fecit thurificari, quia re uera omnis talis merito perit, ipsumque deus destruit & confundit, & exemplo herodis de quo dicitur Act. 12. q̄ cõtinuante populo, & sibi voces dei & non hois acclamante. i. laudes diuinas sibi dicente, & eo in talibus gloriante percussit eum angelus domini & consumptus a vermibus expirauit. Aduerte autem q̄ illud incensum orationis & latriæ constare habet ex thure cuius fumus sursum ascendit. i. ex contemplatione, ex galbano, cuius gutta igneæ est naturę. i. ex feruenti delectatione, ex stactem, q̄ idem est quod mirrha electa, i. ex amara consideratione & contritione, & onica, q̄ secundum Comestorem est ostreola modica ad similitudinem humani vnguis, quæ scilicet est corporis extremita. i. ex perseuerantiæ cõtinuatione, iuxta illud apo. Tes. 5. Semper & sine intermissione orate. Et sic de tali thymiamate dicet illud Eccle. 38. Vnguẽtarius faciet pigmenta suauitatis et bene dicitur suauitatis, quia verè talis oratio domino est suauis.

Capitulum trigesimum secundum. Textus. Videns autem populus quod moram faceret Moises. Moralitatum. Cap. 23.

CVm Moyses esset in monte cum domino legem acceptурus, ibique quadraginta diebus & noctib. ieiunasset, videns populus, q̄ n on redibat, petijt ab Aaron q̄ faceret sibi deos, q̄ scilicet eos præcederent in deserto. Acceptis ergo in auribus mulierum & librorum, fecit in ignem,& secundum quosdam opere diabolico vitulus conflatilis vel saltem caput vituli in igne formabatur. Quod videns populus ipsum adorat & lætatur, & lusibus & conuijs delectatur. Sedit inquit populus manducare & bibere & surrexerunt ludere. Moyses ergo populum videns idolatrasse,& suis vestibus nudatum esse, vitulum in puluerem cõminuit,& in aqs impositum populum bibere præcepit. Et secundum Comestorem, statim in barbis virorum qui principalius rei erant, signum suæ idolatriæ apparuit. p̃terquod Moyses vocatis leuitis, ipsos ad occidendos fratres suos, scilicet istos q̄ miraculose signum idolatriæ suæ portabant misit: ponat inquit vir gradium super femur et transeat per medium castrorum, & occidat frattrem & amicum suum &c. Isti ergo proprijs amicis & fratribus non parcentes, eos occiderunt, & sic crimen idolatriæ vindicauerunt. ¶ Per istum vitulum moraliter loquendo intelligitur peccatum luxuriæ, q̄ a scilicet vitulus animal est lasciuum. Per Moysen intelligitur prælatus superior, per fornacem intelligitur diabolica tentatio, per in aures mulierum intelliguntur imaginationes et oblectamina fęminarum. Et ergo dico q̄ cum Moyses ideſt prælatus bonus est absens, ita q̄ per quadraginta dies ideſt magna tempora moratur q̄ non visitat plebem suam, re uera sępe fit q̄ populus subditorum conuertit se ad Deos alienos, ideſt vitia & peccata, ipsosque adorat & diligit, & cultum domini dereliquit Constat enim q̄ absentia bonorum prælatorum, dato q̄ ex causa legitima sint absentes, tamen est sępissime causa criminis subditorum, quia nec iste populus vitulum adorasset, si semper Moyses prælatus esset. Tunc enim maximè diabolus in fornace tentationis ex in auribus. i. mulierum tentationibus, vitulum. i. peccatum luxuriæ eis conflat, quem scilicet populus libenter adorat, ita q̄ ludis & conuijs vacat & virtutum vestibus se denudat. Quia re uera q̄ luxuriæ famulatur & seruit, libenter conuijs & ludis intendit, et virtutum & honestatis vestimenta relinquit suasque ignominias propalat, faciliter etiam ostendit, vnde ipsa luxuria potest ipsi dicere luxurioso illud Hier. 13. Nudaui femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua, adulteria tua, & hinnitus tuus, et scelus fornicationis tuæ. Moyses ergo ideſt prælatus rediens, & subditum populum in absentia deliquisse videns, solet vitulum ideſt peccatum luxuriæ vilipendere, puluerizare, & etiam vilius puluere demonstrare, populumque debet ad aquam. i. ad potum lachrimarum inuitare, & sic facere, quod in barbis eorum, id est in exteriori apparentia possit eorum peccatum scilicet per pœnitentiam, & displicentiam apparere, & sic debet læ-

E ultas. ꝓdicatores mittere, qui fratres suos qui deliquerunt, debēt gladio verbi dei pcutere, & carnem idest carnalitatem in eis occidere, vt possint spiritum suscitare. Isti etiā leuite. i. prædicatores, nulli omnino debent parcere, nec fratrem aut amicum palpare. sed omnes in quibus signum peccati viderunt debent arguere vel punire. Vade Ezech. 9. Trāsite per ciuitatem sequentes eū et percutite, non parcat oculus vester neque misereamini. Senem, adolescentem, virginem, paruulum, & mulieres interficite. ¶ Vel dic quòd vbi de fide agitur, nullus etiam debet propinquis indulgere, sed pro fide zelare, et pro iusticia dimicare. ¶ Vel dic quòd aqua significat mundi scientias, quæ scilicet puluerem vituli, id est auaritiam, & elationem superbiæ secum portant. ¶ Puluis enim auariciam vitulus vero superbiam significat. Illi ergo qui talibus aquis, idest mundi scientijs inebriantur statim eorum barba, idest eorum prudentia signo superbiæ consignantur, quapropter a fratribus suis, idest ab angelis in iudicio finaliter occidentur.

Capitulum trigesimumquartum. Textus, Ac deinceps, præcide aut tibi duas tabulas.

Moralitatum. Cap. 24.

CVm Moyses ascendisset in montem ad dominum, & legem ab eo suscepisset, & tandem ad populū descenderet, tāta gloria in vultu suo apparuit, quod populꝰ ipm respicere non valebat, quinimmo facies eiꝰ cornuta erat ex consortio domini, quod tamē ipse Moises ignorabat. Radij enim splendoris de vultu ipsius emicabant, qui cornutam similitudinē præbendebant. Quapropter Moyses velamē ante faciē suam posuit, cū populo loquebatur, ne. s. tā mirabili claritate intuentium facies lęderentur, sicut dicitur Exo. 34. ¶ Si vis dic ꝙ accidit quādoq; loquēdo spiritualiter Moisi, qui interpretatur assumptus de aqua. i. illis qui de aqs mundanę fluxibilitatis ad religionē vel ecclesiam assumuntur, scilicet viris pfectis & religiosis. Quia re uera sępe fit ꝙ ad montē cōtemplationis ascēdunt, & cum deo consortium & familiaritatē contrahunt. & quendam splendorem altę & honestę conuersationis exin de suscipiunt & acquirūt, propter ꝙ ita fit, quod populi. i. seculares in valle seculi remanētes, talem splendorem insolitæ conuersationis respicere non possunt, sed potius ipsos cornutos. i. superbos & elatos, hypocritas & superstitiosos esse credunt, quamuis in veritate ipsi cornua superbię nō habeāt, nec se cornutos æstiment seu credant, imo sine superbia radios virtutum de se eijciāt & emittant. Quia pro certo illud est verum, quod bonus religiosus & humilis quandoq; superbꝰ creditur, quado virtuose & singulariter cōuersaē, sicut de Iohāne ba. dicebaē, vbi dī. Mat. 11. Venit Iohānes non manducans neq; bibens, & dicūt, demonium habet. Quid ergo. Pro certo talis Moyses. i. talis vir perfectus ad euitandum mala, & malorum iudicia, debet splēdorē conuersationis & virtutum suarum abscondere, & pallio cuiusdā affabilis exterioris vitæ iuuare, vt sic possit se alijs conformare, & splēdorem suæ sanctitatis abscondere vel velare, dicens de talibus malę iudicantibus illud Deutero. 32. Absconda faciem meam ab eis, & considerabo eorū nouissima. ¶ Vel dic quod multi sunt sicut Moyses, qui. s. quando ascendunt in montē cōtemplationis, & diuinum consortium sentiunt per deuotionē habuisse, solent cornuti effici & superbi, intantum quo d alios solent contemmere, & se sanctos præ alijs repūtare, & pallio pompæ exterioris vultum suum operire. Alij igitur tales nō solēt libenter respicere, sed eos, potius abhorrere. ¶ Vel dic quod Moyses significat legem quæ scilicet duo cornua. i. duo testamēta cōtinet, quæ tamen populus indęorū non videt, quinimmo gloriā & ministeriū legis videre nō potuit, sed potius incredulitatis velamine se vestiuit. Vnde apostolus. Vsq; in hodiernū diē cum legē Moyses, velamen est positum super corda eorum 2. Co. 3. Moyses legitur habuisse faciem splēdidam & præ splendore cornutā manum tñ legit habuisse leprosam. Exo. 4. ¶ Sic vero hypocritę faciem conuersationis habent splendidā & honestam, & præ splēdore conuersationis quā habent cornua superbiæ prætendentem, & alios etiam superbe contemnentē, & alios proterue cornibus ferientē, & tamen cōstat quod manū operationis habent leprosam, & impiam, & immūdā, sicut patet ad litteram de multis malis ecclesiasticis & alijs, qui quanto G sunt in facie. i. in apparentia pulchriores, vel in mente quo ad conscientiā clariores, tanto sunt in manibus id est in operationibus turpiores. Vnde dicitur. Gene. 27. Vox quidem vox Iacob est, sed manus, manus sunt Esau.

Capitulum quadragesimum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens Mense primo. Moralitatum. Cap. 25.

EXodi. 40. dicitur, ꝙ tabernaculum erigeretur, ꝙque vnctionis oleo vngeret. Posuit ergo Moyses i erecto tabernaculo arcam cum propiciatorio et duobus cherubin, et altare incēsi, velum & candelabrum luminis et mensam propositionis. Añ tabernaculum vero posuit labium cū aqua: altare cum igne, atrium cum tentorijs & coīnis. Quibus factis, operuit nubes tabernaculum, & gloria dñi impleuit illud. ¶ Dic ꝙ tabernaculum est anima beata. q. scilicet postquam ē completa virtutibus. Moyses. i. deus ipsam in cœlo erigit, & oleo perpetuæ consolationis inungit. Psa. 18. In sole posuit tabernaculum suum. Igitur isti adiungitur altare, id est Christus: arca, id est beata virgo: cherubin. i. angeli: propiciatorium, id est Dei miseratio: velum idest Dei protectio, candelabrum, idest Dei cognitio, mensa, idest beata fruitio, lauatoriū idest perpetua refrigeratio, altare cum igne, id est feruens dilectio, tentorium seu atrium, idest ęterna mansio & habitatio. Vel dic ꝙ tabernaculum est homo iustus, vbi est arca profundę humilitatis, propiciatorium pietatis, altare incensi orationis, cherubin contemplationis, candelabrum discretionis, mensa elemosynę & fraternę compassionis, lauatorium contritionis & cōfessionis atrium hospitalitatis, columna constantiæ & firmitatis & c. sicut supra ¶ Vel dic quòd tabernaculum est ecclesia, vbi scilicet est arca, idest boni prælati, tabulæ legis, virga iusticiæ, & manna deuotionis repleti: & propiciatorio miserationis operti. Altare incensi, homines deuoti: cherubin homines H scientifici, candelabrum viri luminosi: & mensa viri pij pauperum nutritiui: lauatorium, idest confessores, altare holocausti vbi carnes cremabantur, idest penitētes, atrium, id est alios hospitantes. Tale ergo tabernaculum, idest talis persona sancta & perfecta, a Moyse, idest a Deo vel prælato meretur per promotionem temporalem & æternā erigi, & oleo consolationis vngi, & per honorem & reuerentiam coli, ita ꝙ gloria domini talem implebit, & ista mediante alijs apparebit, ita ꝙ de eodem dici poterit illud Apoca. 12. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.

¶ Libri Exodi moralitatum finis.

MORALITATVM Libri tertius super Leuiticum.

Capitulum primum Textus. Vocauit autem Moysen, & locutus est ei dominus de tabernaculo testimonij, dicens, Loquere filijs Israel & dices ad eos, Homo qui obtulerit ex vobis hostiam domino de pecoribus.

Moralitatum Cap. 1.

LIber leuiticus agit de sacrificijs & holocaustis. Holocaustum autem dicebatur antiquitus sacrificium illud quod totum offerebatur, ita ꝙ nihil sacerdotibus relinquebatur aut diuidebatur. Debebat ergo esse animal mundum & sine macula corporis qualicunque, quia scilicet nō eęcum, non factum, non impetiginosum &c. sicut infra. Debe batque

A batque ante omnia sacerdoti offerri, pelle sua excoriari, per membra debebat diuidi, & ipsa membra cum capite, pedibus cauda & intestinis debebant lauari. & tandem sup altari cremari. ¶ Per tale holocaustum quod dicitur ab holo quod est totum, & cauma incendium, quasi totum incēsum, possunt intelligi illi qui se deo toros offerunt, & qui de propria volūtate sua nihil sibi retinēt, sed torū cor et corpus Deo tribuūt & committunt, sicut ad litteram sunt boni religiosi & perfecti, qui re vera primo debent esse mundi per puram intentionem nullā prorsus sub vellere conuersationis habentes maculam. i. hypocrisim vel infectionē, & tales debēt offerri sacerdoti per peccatorum suorum cōfessionem. Pellem debēt deponere. i. omnem malā præcedētem conuersationē, & membra sua. i. membra suæ vitæ debent concidere & diuidere p consideronem & contritionē, & per omnium meborum suorum occupationem, omnia debēt lauare, & purificare per lachrymosam cōpūctionem, caput cogitationis, pedes affectionis, intestina delectationis, cauda mali propositi & duratiōis debent adiungere, & omnia a peccati sorde lauare & abstergere, & cōcta super cordis altare per charitatem domino cōcremare. Holocaustū. n. domino in odorem suauitatis redditur, quādo tota vita hominis in altari religionis p pnitētiam domino dedicatur, & quādo sibi nihil retinet p manū sacerdotis. i. prælati, sed deo totaliter dedicat. Psal. 65. Holocausta medulata offerā tibi cum incenso arietum, offerā tibi bones cum hircis. ¶ Vel dic sicut hic dicitur, oblato animali sacerdotibus, ipsi sacerdotes debent manum super caput hostię imponere, sanguinem fundere, pellem detrahere, artus i frusta concidere, & super struē lignorum omnia domino cōcremare &c. sicut supra. Sic vere quando quis se offert sacerdoti, vt manum per absolutionē, sibi imponat, vtpote quādo venit ad confessionem, proculdubio sacerdos āte omnia debet facere, quod sanguis. i. peccatum per confessionē fundatur, ꝙ pellis. i. omnis excusatio tollatur, quod omnia membra peccati scindanē & diuidātur, & distinctim iuestigenē, quod super ligna. i. sup crucis memoriā, vel super sanctorū exēpla homo constituatur, & quod caput intentionis, pedes affectionis, intestinū interios delectationis emūdetur, & hic totus domino totaliter offeratur, & per charitatis incendium cōburatur. ¶ Vel dic quod sacerdos sanguinē hostię debet sup B altare fundere, inquantum pro peccato cōfitentis debet coram altari per deuotionē & orationē intercedere & istare. Infra quarto. Hauriet sacerdos de sanguine, inferens illum in tabernaculum, quomodo de capris et ouibus fiebat holocaustum, necesse erat ꝙ fiebat de animali masculo et annicu lo. Sic vero quando simplices in religione se holocaustū deo volunt facere, ipsi debent anniculi. i. iuuenculi se domino osterre, et religionem iutrare, vel ad quæcunque bona opera ab iuuentutis primordijs se donare. Vnde Eccliasi. 11. Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua. ¶ Quando de auibus fiebat oblatio seu holocaustum domino, semp debebat fieri vel de turturibus vel de pullis columbarum, quæ sunt aues gemebundæ. Nulla enim altera auis diuinis sacrificijs erat apta, nullaque alia inter sacrificia nominatur. ¶ Sic vero nulla auis volans, id est nulla persona in altitudine scientiæ vel mundi eminentia est Deo grata, nec fibi offerri seu præsentari digna, niū sit columba per simplicitatem, turtur per castitatem, gemebunda per contritionis & timoris acerbitatem. Solę enim aues gemebūdæ domino sunt acceptæ, quia. s. soli illi q de peccatis libenter gemūt, domino fiunt grati. Psa. 5. Sacrificium deo spiritus contribulatus &c. Eze. 9. Signa thau super frontem virorum gemēcunque sacrificium, sacerdos debebat auē ad altare referre, caput ad collum retorquere, pellem ꝙ parte rumpere, & sanguinem supra crepidinē altaris effundere, & plumas & vesicam extra ꝙ jcere, & in loco vbi reponebātur cineres iuxta altare reponere. Ascellas etiā auis debebat cōfringere & cassare, ferumque super auem non debebat leuare nec eam diuidere vel secare, sed magis integram domino immolare. ¶ Per aues charissimi intelliguntur viri spirituales, sursum per contemplationem volantes, quia pro certo in oblatione, quia ipsi seipsos offerunt domino, multa sunt attendenda, quia videlicet isti primo caput cordis sui retoquent, & reflectunt per suiipsius considerationem, & discussionem, pel-

Iem corporis sui rumpūt p pnitentiam & afflictionem, san C gninem deliciarum, & peccati defluere faciunt per abstinētiam vel per compassionem, plumas diuitiarum deponunt p elemosynam & affectionem, vel per contemptum & abdicationem. Vesiculam superbiæ ejciunt & per humilitatem & subiectionem. Et hæc omnia in loco cineris deponunt p suæ mortis et incinerationis meditatione, ascella et brachia affectuum suorum confringunt p temperantiam & modificationem, seipsos non diuidunt p affectionum suorum ad diuersa appetibilia dispersionem, nec per amoris sui ad mundum, carnem et amicos dispersionem. sed magis semet ipsos integros immolant p totalem sui deo oblationem, & per generalem cordis & corporis ad diuinum seruitium dedicationem. Psa. 53. Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo domine, quoniam bonum est

Capitulum tertium textus. Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, & de bobus voluerit offerre marem siue fœminam, immaculata offeret coram domino.

Moralitatum. Cap. 2.

DE sacrificijs votiuis quædam domino dabantur, quædam sacerdotibus assignabantur, quædam vero ipsis sacrificantibus dimittebantur, dominus habebat renes sanguinem, & adipem, sacerdos habebat armum, & pectusculum, sacrificans vero pro se, & suis habebat residuum, sicut patet Leui. 3. & 7. ¶ Sic vero de omnibus bonis nostris debemus generaliter facere tres partes, quia. s. vnam partem debemus deo offerre & in visus altaris sui seu paupertatem suorum expendere. Partem debemus sacerdotibus tribuere, & Christi ministris decimas & primitias erogare. Partem vero debemur nobis retinere, & nostris D & famulis nostris reseruare. ¶ Vel dic ꝙ ista hostia. i. illa persona quę domino vult offerri et specialiter dedicari debet in tria diuidi, quia. s. Deus debet habere renes ipsius per castitatem, & sanguinem crudelitatis suæ per benignitatem, & pinguedinem delectationis & voluptatis suæ per abstinentiam & macerationem. Sacerdotes vero & ministri dei debent de eo habere armum dextrum. i. subsidium et sustentationem, & pectusculum vbi est cor, i. amorem et dilectionē, Residuum debent habere domini & amici sui per seruitium et subuentionem, quia pro certo quilibet hō debet se in tria diuidere, i. labores, & obsequia sua in tria distinguere, & de seipso dēt partē deo, partē sacerdoti. i. prælato & partē sibi vel ꝓximo erogare. Vñ de talib. dī. Ecc. 2. In trib. beneplacitum est spiritui meo. ¶ Cauda non præcipitur efferri, nisi quando de ouibus erat hostia. Nō enim fit mentio ꝙ deberet offerri cauda borum vel hircorum sed solūmodo arietum vel agnorū, sicut apparet Leui. 3. ¶ Boues possunt significare tardos et negligentes, hirci vero fœtidos et peccatores. Oues vero simplices significant et innocentes. Item dicas, ꝙ cauda quæ est finis, communiter significat pseuerantiam operis, quæ pro certo tunc a domino acceptatur, quando circa opus virtuosum versatur, & propter hoc caudam bouis et hirci, idest perseuerantiam negligentium et immundorum reprobat. Ouium vero oꝝ, idest simplicium et innocentium perseuerantiam approbat et acceptat, quia videlicet deus perseuerantiam in bono diligit, perseuerantiam vero in malo odit. ¶ Vel dic quòd bos significat negligentiam, hircus immundiciam, quorum perseuerantiæ non sunt bonæ, ouis vero significat innocentiam, cuius perseuerantia est optima. Vnde Exod. 25. Tolles de ariete adipem & caudam & armum. ¶ Deus specialiter omnem adipem historiarum sibi voluit, retiuere, & potissime tria genera adipum. s. adipem vitalium, adipem iecorum, & renum. Istos enim adipes voluit deus de sacrificio omni sibi dari, & inde ignem suum in altari nutriri. Renes etiam illa & sanguinem sibi reuuit, & hæc omnia sibi concremari manda

uit cuncta

R cui juncta vero alta alijs dereliquit. Et sic patet ꝙ deus in sacrificio eligebat hostiarū iteriora, & alijs dimittebat exteriora. ¶ Sic re uera deus in homine interiora eligit, exteriora vero facilius prætermittit, quia si interiora nostra domino concedimus, istis de exterioribus nostris voluntatem nostrā facere possumus. Nec indignatur dominus si exterius recipimus aliquam consolationem, dum tamen ordinemus ad deū omnem interiorem affectionem. Iste ergo vult, ꝙ illi offeramus omnem adipem viralium, idest amorem vitæ proprię, adipem renum, idest amorem filiorum a nobis generatorum. Virtus enim generatiua consistit in renibus, adipem iecoris, quod s. marcescit, idest affectionem et amorem suorum amicorum. Et breuiter quicquid interius amamus, totum domino offerre, & ad eum ordinare debemus. Renes etiam id est carnis delectatio, sanguis insuper idest quicunque iracundiæ motus et inflammatio, debent pœnitentiam cremari, et igne diuini timoris, & contritionis et doloris, ac ardore diuinæ dilectionis comburi, & domino offerri, & ad eum ordinari. Adeps enim bonæ affectionis ignem charitatis in altari cordis solet nutrire, & ideo ipsum sibi vult dominus specialiter reseruare. Vnde ibidē dicitur in libro Leuit. 3. Omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus & cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem nec adipem comedetis. ¶ Vel die ꝙ triplex pinguedo triplicem concupiscentiam denotat quam scilicet domino immolat quicunque eam amore dei dimittit, & inde p charitatis incendium sese priuat. Leuitici sexto et alijs pluribus locis dicitur, ꝙ sacerdos q offert sacrificium, debet habere pellem eius. Et infra etiam dicitur, ꝙ panes qui offeruntur, siue fuerint in sartagine, siue in craticula siue in clibano cocti, sacerdotis erunt a quo offeruntur. Pellis est substantia temporalis. Vnde dicitur. Mich. 3. Violenter tollitis pelles eorum desuper eis & carnem eorum desuper ossibus eorum. Qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum confregerunt & concidērūt sicut in lebete, & quasi carnem in medio, ollæ. Ergo quando aliquis sacerdos idest aliquis sacra dans, suis prędicationibus &, inductionibus, deo offert aliquod sacrificium. i. conuertit ad deum aliquem peccatorem, re uera ipse debet habere & ab eo pcipere pellē substantię temporalis, quia secundū apostolū. 1. Co. 9. Qui spiritualia seminat non est magnum ꝙ pro sustentatione sua temporalia metat. Ca 4. ¶ Cum sacerdos peccabat, & deum placare volebat, accipiebat vitulū et eum immolabat sanguinem eius intincto digito velum septies aspergebat, & eadem cornua altaris incensi interius intingebat, reliquum vero sanguinis super altare holocausti fundebat, & vna cum renibus et adipibus comburebat, carnem vero cum pelle & fimo extra castra portabat et ea ibi in loco mundo vbi infundebantur cineres incendebat. Idem autem per omnia fiebat quando synagoga vel populus delinquebat, & sic quotiens sanguis hostiæ in sanctuarium inferebatur, nihil de hostia relinquebatur, sed totum domino cremabatur. ¶ Allegorice per sacerdotem potest intelligi Adam, per synagogam populus ab eo deriuatus. per vitulum vero intelligitur Christus. Istud igitur certum est, ꝙ pro tollendo peccato sacerdoti et synagogę. i. adę et populi necesse fuit occidi vitulum. i. Christum sanguinemque eius super altare crucis fundi, & ibi adipē & renes suæ interioris affectionis igne charitatis accendi. Nulla enim charitas fuit maior quam ꝙ vellet pati deus pro homine, innocens ꝓ peccatore, iustus ꝓ iniustis, bonus pro malis. Vnde dicitur Ioh. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat qs ꝓ amicis suis. Velum etiam tabernaculi. i. ipsum tabernaculum paradisi isto sanguine septies fuit aspersum, inquantum ipsum cœlum per Christi sanguinem mediante spiritu septem plici fuit a ruina angelica reparatum. Inde etiam altare incensi. i. Deus pater tangitur inquantum isto mediante sanguine peccatoribus complacatur. Vnde dicit apostolus. Col. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris sunt, siue q in cœlis. Iste ergo extra castra. i. extra ciuitatem fuit per passionem crematus, & ibi igne. i. sole fuit assatus. Et quia in omnibus membris passus est, ideo dicitur fuisse totus incensus, & combustus. Vnde dicit Esa. 1. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. ¶ Vel dic moraliter, quòd quando quis vult peccatum suum redimere, & dominum placare, ipse pro certo debet vitulum, i. abstinētiam carnis suę deo per pœnitentiam immolare, sanguinem suum. i. peccatum per confessionem fundere, i. Deum, septies, i. per septem misericordiæ opera, isto sanguine. i. pro isto peccato aspergere, & altare incensi, i. orationem isto sanguine inquātum debet, ꝓ suo peccato orationis locum, & officium frequentare, quia. i. iste altare incensi pro sanguine tangit, qui pro peccato suo ad altare accedit, & orationem facit. Igitur talis debet renes totius voluptatis, adipem totius affectionis, & sanguinē peccati, & infectionis super altare holocausti. i. super cor suum per considerationem ponere. i. totum ibi per contritionem incendere. Pellem vero fumum & carnes. i. malam priorem conuersationem, quæ est pellis, malam primam infamiam, quę est fimus, malam primam vitam, quæ est caro, deber extra castra ecclesiæ proijcere, & totum igne pœnitentię ibi cō cremare, & sic peccatum suum poterit expiare & se domino cōcordare. ¶ Vel dic ꝙ tunc sacerdos peccatum suum & populi expiat, quando sanguinem vituli. i. memoriam sanguinis & passionis dominicæ. i. sacramentum eucharistiæ domino immolat, & in altari cordis sui per compassionem cremat & quando carnem, & pelles extra castra portat. i. quando ipsum extra ciuitatem fuisse passam memorat. Apostolus. Hebr. 13. Exeamus ad Deum extra castra, improperium eius portantes. Vbi fit mentio de peccato sacerdotis. Dicitur si sic sacerdos qui inunctus est peccauerit, faciens delinquere populum &c. Ité ibidé nō ponitur si peccauerit per ignorantiam, sicut fit quando agitur de peccato synagogæ. Item ibi nō ponitur quando aliquis pro eo orare debeat, de synagoga vero dicitur, ꝙ sacerdos pro eo orare debeat. In istis ergo notatur grauitas peccati sacerdotis. Primo quia peccare facit populum, inquantum peccatum sacerdotum a populo faciliter trahitur in exemplum. Secundo quia ignorantia non potest eum excusare, inquātum. i. iste tenetur legem Dei scire, & inter lepram distinguere, quod tamen non est sic de populo, quem quandoque potest ignorantia excusare. Tertio, quia ꝓ ipso non est qui orationem vel oblationem faciat, quan do ip se qui pro alijs orare debebat peccat. Vnde Eccles. 12. Quis meditabitur incantatori a serpente percusso? Vnum videtur hic supponere, quòd in hostia pro peccato non debebat poni nec thus nec oleum. Sic vero ipse qui seipsum Deo pro peccatis immolat, id est ille qui penitet pro peccato nō debet habere oleum, id est læticiam, sed magis dolorem, & contritionem, nec thus, id est spem suauitatis æternæ, sed potius tormenti timorem, & considerationem, videlicet quòd pœnitens magis debet tristari quàm lætari. i. magis timere tormenta, quam sperare præmia. Vnde dicitur. Rom. 13. Si malefeceris, time: vnum satis notabile scribitur hic, & etiam infra capite sexto, quia, scilicet vbi holocaustum solebat immolari, potuit etiam immolari victima pro delicto. Holocaustū autem totum combustum, iustum significat, hostia vero pro peccato pœnitentes designat. Idem ergo dicitur esse locus immolationis amborum ad denotandum, quòd ad eundem gradum gratiæ vel gloriæ potest pœnitens post lapsum attingere sicut iustus qui nunquam inuētus est enormiter peccasse. Et ista est expositio interlinearis. De peccato autē principis, & animæ dimitto propter prolixitatem. ¶ Hic ponitur quòd vas vbi coquitur hostia pro peccato, scilicet pars, quæ sacerdotibus debebatur, si erat fictile, debebat confringi, si vero erat æreum, debebat lauari, & fricari. ¶ Sic vero cum carnes quæ sunt pro peccato, id est carnis delectationem, duo genera vasorum, id est duo genera hominum contineāt, & per concupiscentiam decoquant, vt quidam fictilis, hoc est dictu, malus, obstinatus, fragilis, altus ereus. s. ille qui est magis fortis, & ad cadēdum difficilis istud debet fieri, quòd fictilis, id est ille qui per fragilitatem solet quotidie recidiua re debet frangi per tribulationem, & aspere castigari, æreus vero, id est bonus, si ipsum extra consuetudinem peccare cō tingat, debet lauari per confessionem, & fricari per moderationem & correctionem. Plus enim est puniendus fictilis, id est assuetus quam æreus, qui est alias solidus, & post lotionem pœnitentiæ erit fortis, & bonus.

Capi-

A *Capitulum sextum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens, Anima quæ peccauerit. Moralitatum Capitulum 3.*

Dominus volēs habere in altari suo ignem perpetuū præcepit sic. ignis in altari meo semper ardebit, quē nutriet sacerdos ligna subijciēs p singulos dies. Ipse etiam ignis de altari debebat esse, non aliunde veni re, sed semper de illo continuari debebat, qui de cœlo debebat eis dari, sicut ponitur infra. Nam in ministerio altaris nullus ignis poni debebat, nisi qui desuper datus erat. Vnde Nadab & Abiu filij Aaron, ꝙ ignem alienum. i. ignem cōmunē in thurribulo continuē posuerunt statim percussi fuerunt, et igne egrediente a domino perierunt. ¶ Ignis de cœlo datus est charitas. Altare vero est cor hominis seu ecclesiæ integritas, quia re vera dominus vult ꝙ in altari suo idest in ecclesia, vel in hominis conscientia, semper iste ignis ardeat, et ꝙ sacerdos idest prælatus vel prædicator ipsum ignis, i. exemplis et documentis foueat. Alienum vero ignem mundanum, qui magis venit de inferno quam de cœlo, hoc est dictu, ardorem auariciæ, iracundiæ, discordiæ, inuidiæ et luxurię, nō vult in hoc altari poni, sed potius inde pente⁹ abdicari, qua p.p sacerdos, i. ecclesiastici, q in thuribulo cordis sui vel in altari ecclesiæ, studēt ignem alienum prædictum, s. mundi & carnis cōcupiscentias ponere, necesse habent a domino pcuti, et mala morte finaliter per ignis infernalis incē dium perire. Eze. 15. De igne egredientur, et ignis consumet eos. Ignis enim inferni egressus a domino, idest a diuina sententia, illum deuorat qui in thuribulo cordis sui ignem alienum portat, et quem ignis concupiscentiarum inflammat. ¶ Qñ cineres in altari abundabant vnus de sacerdotibus

B se sacris vestib. induebat, et cineribus recollectis pdictas vestes deponebat, & extra castra cineres deportabat, ipsosque in loco mundo reponebat. ¶ Dic ꝙ ligna quæ in altari cordis cremabantur in pabulum igne charitatis, sunt bona opera cuius, cinis est ipsorum memoria. Sacerdos, idest quicunque iustus, se debet vestibus sacris, idest virtutibus induere, & de altari cordis sui cineres idest bonorum operum suorū memoriam recolligere, & ne inde superbiat, depositis sanctis vestibus, id est amota omni exhibitione sanctitatis suæ, debet tales cineres, id est talem bonorum operum suorum memoriam extra ferre, & de corde pœnitus abdicare. Iuxta illud Luc. 17. Cum omnia benefeceritis, dicite inutiles serui sumus. ¶ Si sanguis hostiæ ceciderit super vestem sacerdotis, debebat eam lauare, & a tactu & immundicia sanguinis depurare. ¶ Sic vero quando hostia, id est peccator corā sacerdote fundit, & confitetur sanguinem suum. i. peccatum suum, quandoque contingit, quòd vestis suæ conscientiæ, id est affectionis, tali sanguine per aliquam malam delectationem imaginationē tangitur & inficitur, quapropter ipse se lauare ꝓ confessionem tenetur. Hic facit mentionem de libo mentis sacrificiorum. Circa quod nota ꝙ in omni anima li sacrificato offerebatur libamen. i. aliquid liquidum cum eodem. s. oleum & farina & vinum vel farina oleo distemperata, & in sartagine durata, sicut etiam supra secundo. In omni sacrificio erat ponendum sal, thus etiam quandoque cum sacrificio offerebatur. Nunquam autem fermentum aut mel in dei sacrificio ponebatur, sed inde amoueri penitus iubeba tur. Quia etiam sicut dicitur Exo. 12. Quando comedebatur agnus paschalis, per septem dies fermentum non debebat in hæbreorum tabernaculis inueniri, sed solum de pane azimo debebat populus tunc nutriri. Re uera sic debet esse in omni sacrificio boni operis quod patramus, vel quando nosipsos in ecclesia vel in religione domino immolamus multa nos debent concomitari. s. al. discretionis, oleum charitatis et dilectionis, farina diuinæ legis et suæ meditationis, vinū spiritualis gaudij et consolationis, nec non thus orationis et deuotionis. Sacrificium enim cuiusq; boni operis ineptum redditur et inacceptū efficitur, nisi cum sale, id est cum discretione, et sapientia condiatur, et nisi oleo charitatis vngatur, quinimo omne opus, quamuis de se sit bonum et virtuosum si tamen sal et oleum. i. discretio & charitas defecerint, efficitur insipidum et insulsum. Vnde dicitur. Si sal euanuerit C in quo salietur, ad nihil fi valet vltra &c. Duo autem principaliter nobis interdicuntur, scilicet fermentum maliciæ, & mel adulationis & blandiciæ, quia re uera quicquid boni facerimus, ab istis duobus præcauere debemus, vt scilicet sacrificio, id est operi nostro fermentum maliciæ, interius vel adulationis mel exterius nullatenus misceamus, sed vere & simpliciter & sine adulatione & mala intentione quicquid fecerimus, faciamus. Vñ Apostolus. j. Co. 5. Nō in fermēto malicię et nequitię, sed in azymis sinceritatis & veritatis. ¶ Vel dic ꝙ mel significat dulcedinem fauoris humani, fermentum intentionem alicuius mali erroris. Ista enim duo sunt ab oi opere bono propellenda &c. ¶ Vel dic, quòd quando quis seipsum deo offert in altari per pœnitentiam concremandum, debet adiungere sal mordacis contritionis simulam bonæ et mundæ affectionis, oleum compassionis & thus orationis. Sicut hic patet, hæc tria gña panum dño pcipiebant offerri, s. cocti in clibano, cocti, in sartagine, cocti in craticula. ¶ Dic si vis ꝙ tres isti panes sunt tres theologicæ virtutes, scilicet fides, quæ est panis coctus in craticula, quia ibi sunt multi oculi, id est multi articuli, spes quæ est panis coctus in sartagine, quia, scilicet ibi est ardor desiderij, et oleum consolationis, charitas qui est panis coctus in clibano, quia, s. ibi est ardor perfectæ, et generalis dilectionis, et sic isti sunt tres panes, de quibus dominus dicit cuilibet nostrum illud. Lucæ vndecimo. Amice accommoda hi tres panes. ¶ Vel dic ꝙ panis in clibano est dolorosa contritio, in craticula vbi sunt foramina et aperture, est adaperiens vulnera confessionis, sartago vero vbi est oleum operum pietatis, est satisfactio. Istos ergo tres panes deo offerimus. Allega vt supra. ¶ Volens dominus consecrare Aaron & filios eius præcepit eos lauari, indui &c. vide Exod. 29. vbi inueniuntur omnia posita a deo mandata et competenter ex posita, que hic Leui. 8. & 9. fuerunt per Moysen excusa. De Nadab et Abiu in combustis vide capitulo sexto.

Capitulum vndecimum Textus. Locutus est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Moralitatum Cap. 4. D

Animal non reputabatur immundum in lege Moysi nisi ruminabat, et vngulam diuidebat, Animalia vero qui non ruminabant nec vngulas scissas habebat non debebant a filijs Israel comedi, nec eorum cadauera tangi, sicut sus & lepus erant immunda, pro eo ꝙ vnum licet ruminet, vngulas tamen non diuidit, aliud vero quia dato ꝙ etiam vngulas scindat, ruminare tamen non nouit. ¶ Charissimi per ruminationem intelligitur circunspectio, deliberatio peccatorum contritio, vngula autem qui ornatus est & extremitas pedum et manuum, est bona operatio & affectio. Diuisio vero ipsius operatio sagax discretio et distinctio. Igitur istud est verum, ꝙ nullus debet reputari mundus, nec ab alio comedi per imitationem, vel tangi p associationem est dignus, nisi qui per deliberationem posset ruminare, & per discretionem opera sua diuidere, distinguere et tractare. Ad hoc enim ꝙ quis a filijs Israel idest a personis bonis comedi, incorporari, imitari, tangi & frequentari dignus habeatur, necesse est ꝓ sit homo deliberatiuus et ruminans, & ꝙ vngues sui. i. opera p discretionem distinguantur debitam, Alias si vnum istorum duorum deficiat, dignum est ꝙ ipsum homo spiritualiter non comedat nec tangat, scilicet tanquam immundum fugiat et dimittat, et talis pro certo debet reputari sue seu porcus. i. quilibet luxuriosus et immundus, et lepus & cuniculus. i. quilibet timidus, et in terris per auariciam tumulatus. Vnde Apostolus. 1. Co. 15. Si quis inter vos nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, maledicus, ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumere &c. ¶ Vel dic ꝙ ruminatio significat cōtritionem, & proprij peccati masticationem, vngulæ vero diuisio, apertio & distinctio significant maiorum operum confessionem, & distinctam sacerdoti reuelationem, quia re uera q in istis duobus tacuerit, nunquam mundus apud deū erit &c. sicut supra. ¶ Vel dic ꝙ vngula q est extremitas, & p

mas non

E seuerãtiam significat &c. sicut supra. ¶ Piscis q̃ pinnas & squamas non habebat, immundus erat in lege reputatus, & sic tanquam immundus nec tãgi nec comedi merebãtur. Pisces vero viscosi & longi sicut sunt anguillæ & congri, erant, phibiti, ita q̃ nullo modo debebant comedi. Morticinum vero eorum non debebat tangi, sed magis abominabile & tanquam execrandum haberi. ¶ Pennulę charissimi quibus scilicet pisces vel saltat vel natat, significant virtutem contemplationis, qui. s. animam p quietem mentis facit natare, & ipsam spiritualiter saltare, & vsque ad cœlestem celsitudinẽ transuolare. Squame q̃ duriciam & fortitudinem maiorem habere videntur. & q̃bus mediantibus corpus defenditur & fouetur, patiẽciam possunt significare, quia. s. corpus interioris animi hominis, ne lædatur a tribulationibus solet defensare, quia secundum Senecam. Doloris remedium est patiẽtia. Pisces igitur. i. homines. qui in aqua dulcis deuotionis, vel in mari amare contritionis vel religionis habent viuere, tunc propriẽ iudicantur mundi. quando pennulis contemplationis & squamis patientiæ sunt muniti, vt scilicet possint ad cœlestia interius volare, & aduersa terrestria exterius fortiter ac tranquillo corde tolerare, quia re uera pisces, id est religiosi vel clerici, qui per voluptatem sunt viscosi, fragiles, flexibiles & ignaui, qui pennulis contemplationis et squamis fortitudinis & patientiæ sunt priuati, non debent ab alijs p imitationem comedi, nec per frequentationem tangi & ideo de squamis fortitudinis, & patientiæ boni religiosi, potest exponi illud Iob. 41. Corpus eius quasi scuta fusilia cõpactum squamis præmentibus. Hic videtur supponere, q̃ animalia immunda siue essent gressibilia, siue natalia, siue volatilia, quia dicitur q̃ non debebant comedi, nec morticinia eorum tangi dupliciter considerant, inquantum viua, vel inquantum mortua, quod dum viua erant tangi quidem poterant, manducari vero non debebant, immo etiam nec manu tangi. Ista possunt applicari ad virum iustum, quia, s. animal significat hominẽ, qui debet esse per gratiam animatus, per bonam actionem gressibilis, per contemplationem volatilis. per deuotionem natatilis. Et sic dico q̃ animal immundum significat peccatorem, animal vero mundum significat virum iustum. Veruntamen animalia immunda, scilicet peccatores in duplici sunt differẽtia, quia scilicet aliqui adhuc uiuunt, qui. s. communione fidelium adhuc cõiuncti sunt, & vitam idest ecclesiastica sacramẽta participare possunt. Alij vero iam sunt mortui. i. per excommunicationẽ a corpore ecclesiæ diuisi, & a sacramentorum vita p̃ censurã ecclesiasticam separati. Igitur istud p̃cipitur nobis, q̃ scilicet animalia immunda, viua tamen. i. peccatores fideles tñ & ecclesiæ participes, bene tangere. i. associare & cum eis participare possumus, ipsos tamen comedere. i. eorum vitam, nobis per malam complacentiam & imitationem incorporare aliqualiter non debemus. Ex quo tamen nobis constat q̃ mortui sunt, ipsos omnino debemus fugere, ipsosque per associationem aut frequentationem, prerquam in casibus licitis declinare, eos viles & abominabiles reputare. Vñ dr. Num. 16. Separamini de tabernaculis hominum impiorum. ¶ Vel dic q̃ animal immundum viuens est peccator, adhuc vitam id est, famam suam retinens. Animal vero immundum mortuũ significat peccatorem, iam vita. i. bona fama priuatum. A primis ergo non phibemur tactum. i. societatem vitare, ipsos tñ iubemur non comedere. i. ab eorum imitatione cauere, nec colloquium aut consortium sine iniuria denegare, a secundis vero debemus & vitam fugere, & colloquia & consortia declinare. ¶ Vel dic q̃ morticinium quod per se erat mortuũ significat illos qui voluntarie & quasi ex proposito peccant, qui. s. summe sunt cauẽdi. Alij vero q̃ aliter moriuntur, & q̃ per violentiam tentationis vel tribulationis vita gratiæ spiritum, non sunt ita execrandi, sed potius supportãdi. Vnde Apostolus. Galath. 6. Si præoccupatus fuerit frater tuus in aliquo delicto, supportare debes & cætera. Sequitur, considerans temetipsum ne & tu tenteris. ¶ Volatilia omnia erant munda præter has viginti species, scilicet præter aquilam, gryphonem, halietum, miluum vulturem, luxta genus suum, q̃ omne animal coruini generis, struthionem, nocticam, larum & accipitrem in genere suo, bubonem, mergulum, ibim pauonem onocrotalum, porphyrionem, hærodionem, caladrion, iuxta genus suum, vpupam & vespertilionẽ. et nota q̃ multæ ponuntur hic species auium vbi subiungit G iuxta genus suum in quo notatur, quòd in vno eodemque auium genere multe sunt species subalternæ, sicut exemplificat Plinius de accipitre, vulture, q̃ tamen omnes generaliter sunt immundæ. ¶ Dic si uis, q̃ per istas viginti auium species intelliguntur diuersæ conditiones hominum peccatorum. Aquilæ enim qui alte volant, & gryphones q̃ homines deuorant, sunt mali reges & superiores, qui scilicet altiori pemnent dignitate, etiam excellũt in superbia & crudelitate. Halietus q̃ alaudas rapit, & miluus q̃ pullos inuadit. significant malos balliuos & raptores inferiores, qui scilicet magnos non audent inuadere, pullos tamen, idest innocentes, & pauperes solent continuẽ lacescere. Accipiter, q̃ columbas odit, hærodius, q̃ pectore lædit, onocrotalus, qui rostro corrodit, significant inuidos atque detractores, qui scilicet pectore. i. animo solent alios lædere, columbas. i. simplices odire, & omnes dẽtibus & labijs comedere. Vultur, qui cadauera sentit. Vpupa, qui in stercoribus nidum facit, significat luxuriæ & immundicia sectatores. Bubo, noctua est vespertilio, qui de nocte volant, significant hæreticos & latrones, & occultos criminum operatores. Ibis, larus & mergulus, qui aquas frequentant, significant delitiarum, & gastrimargiæ p̃fessores, cuius exempla extra candida, intus nigra. Et struthio alas habens, & nunquam uolans, significat hypocritas & simulatores. Et omne quod est coruini generis, quod semper dicit cras, significat pigros procrastinantes, & pœnitentiæ dilatores. Porphyrio. i. pellicanus, qui pro filijs suis se vulnerat, significat nepotum, filiorum & amicorum carnalium immoderatos dilectores. Caladrion quę ad sanandum ducta, homini non morituro faciem vertit, a morituro uero nullum uertit significat falsos homines, qui in prosperitate sunt hoim amatores, sed in aduersitatibus desertores. Omnes igitur tales aues sunt immundæ, quæ tangi, & imitari a sanctis hoibus non sunt dignæ. ¶ Omne uolatile quod quattuor pedibus graditur immundum erat, nisi forte pedes posteriores per quos salit, essent anterioribus longiores, sicut habet locusta, tunc enim erat animal comestibile, & nõ abominabile. ¶ Quattuor pedes, quattuor sunt cordis affectiones, scilicet dolor & gaudium, & sunt anteriores, quia concernunt præsentia. Spes & timor, qui sunt posteriores, quia concernunt futura. Apostolus. 1. Corin. 15. Prius quod animale, deinde quod spirituale est. Igitur dico quod omnẽ volatile, i. omnis homo contẽplatioui datus, & ad uolandũ mentaliter ad cœlestia electus, sicut est religiosus uel clericus immundus debet iudicari qui quattuor pedibus graditur. i. quattuor cordis affectionibus circa terram uidetur occupari. Non debet in religiosis, & clericis magis abundare pedes quam alæ. i. affectio quam contemplatio, nec debent circa terram, & terrena negocia currere, sicut sursum circa cœlestia uolitare, & ideo illi clerici immũdi merito iudicantur, qui plus gradiuntur quàm uolant, & plus in terrenis negocijs quam in cœlestibus desiderijs occupantur. Veruntamen ne omnino contemnamus aẽtiuos, & circa terrena negocia occupatos, sciendum quod si pedes. i. affectiones posteriores, & desideria futurorum anterioribus pedibus. i. præsentium terrenorum affectiuibus præferuntur, & amplius per perseuerantiam prolongantur, & per excellentiam exaltantur, tunc isti immundi non iudicabuntur, sed apud deum & homines comestibiles. i. imitabiles & tangibiles, i. frequentabiles decernentur, quia re vera animus circa terrena gradiens, tunc nonus, & mundus existit, quando in eo amor futurorum amorem præsentium superat, & quando faliendo superius per desiderium æternorum ratio sensualitatem præcedit. Apo. 1. Nouissima tua peiora priorib. ¶ Vel dic q̃ pars prior significat sensualitatem poste rior rõnem. Ista est ergo quæ debet præcellere ad hoc quod homo mundus possit apud Deum esse. Maiora. n. debent esse in nobis posteriora prioribus, & spiritualia temporalib. Apo. 2. Posteriora tua perora prioribus. ¶ Vel dic quod posteriora significant senectutem, anteriora significant iuuentutem, quia si volumus mundi esse, bona opera senectutis debent iuuentutis operibus præpollere. ¶ Omne animal quadrupedes q̃d super manus ambulat immundum erit. Vbi nota quod ille qui super manus vult ambulare, necesse habet se ad terram incuruare, & manus ad terram inferius inclinare. ¶ Sic ergo dic moraliter, H

liter, quod ille qui manus. i. operationes suas ad terram, id est solum ad murum terrenum applicat, & qui terram, id est terrena amplexatur, diligit seu tractat, & ad terrena se extendit totaliter & inclinat, immundus apud Deum dicit & bonorum tactu & cõsortio indignus iudicat. ¶ Qui tangebat alia immunda, vel qui ea mortua deportabat &c. imundus erat, & extra castra ire debebat. ¶ Charissimi, iste vir immũdus seu morticinũ comedit, qui ipsum & ipsius vitã sibi incorporat imitãdo. Ille vero tangit, qui talẽ frequẽtat sibi associando. Illũ portat, q̃ ipsum sustinet defendẽdo vel qui sibi fauet seu eũ fouet, ipsius iniquitatẽ nõ reprobãdo vel excusando, vel non puniendo vel arguẽdo. Sicut ad litera faciunt adulatores, qui malos & morticinos diuites portãt. Sicut ẽt faciũt mali iudices & superiores, qui suos morticinos familiares & amicos defendũt cõtra iustitiã & adiuuant, ipsosq̃; non puniunt, sed iniquitatẽ eorum supportant, exẽplo heli, qui filios suos non corrigebat, sed eos potius sustinebat. 1. Re. 2. Oẽs ergo tales comestores, tactores seu portatores immundorũ & iniquorũ, sunt immundi, & bonorũ tactu, frequentia & consortio sunt indigni. Vñ Nu. 19. Quicquid tetigerit immundũ, immundũ fiet. Talis igitẽ qui tactu alienæ societatis vel alieni mali, verbi & exẽpli immundus & peccator factus est, debet extra castra, i. extra ciuitatẽ spei aliquandiu manere, & aqua lachrymarũ. i. pniæ se lauare, & sic in vespere. i. in obscuritate timoris poterit castra, i. per securitatem intrare, & conscientiæ mundiciam rehabere. Nullus. n. qui immundus existit per morticinum. i. per peccatum mortale perpetratum, vel per malũ & morticinũ consortium, debet statim castra intrare. i. se dignum intrandi castra paradisi sperare, immo prius se tenet per cõfessionẽ lauare, & sic manere vsq; in vesperũ. i. in aliqua timoris & contritionis caligine antequã ad castra. i. ad cælestium spem audeat se transferre. Eze. 12. Perfode tibi parietem. In humeris portaberis, in caligine effereris. ¶ Vel dic q̃, vesper significat finem vitæ, quia. s. vsque ad vesperã debemus immundi esse. i. vsq; ad mortẽ debemus nos immundos reputare, & intrandi tabernacula paradisi indignos esse. Quod contingit quotiens nos immundum comedere. i. aliquam immundiciam facere, vel morticinum pcti mortalis, tangere consueuit. ¶ Vel ista possunt applicari ad excõicationem maiorem vel minorẽ. A ial immundum vel morticinum significat illum, qui maiori excommunicatione ligatur: & vita gratiæ & sacramentorum cõione priuat. Ille vero q̃ est cũ talib. in participatione immundus. i. excõicatus minori excõicatione efficit, & vna cũ alio extra castra. i. extra cõionẽ fideliũ iudicatur. Quia istud est verũ, q̃ imũdi se tangentes immũdos faciũt, & q̃ excõicati alios excõicatos reddunt. Iõ bene dr hic. Ne tangatis quicquã eorum, ne immundi sitis. ¶ Aliqua aialia immũda numerant hic, s. mustella, mus, crocodillus, migale, chameleon, stellio, lacerta, talpa. Ista. n. immunda erãt, & morticina eorũ immũda: intm̃ q̃ quicquid morticinũ de istis aialib. sup q̃d cũq; vas ligneum vel fictile, siue etiam super vestem vel pelles vel cilicia cadebat, totum immundum faciebat, quinimmo etiã quicunque liquor vel cibus in talibus vasis ponebatur, antequam aqua lota vsque ad vesperam stetisset, totum immundum reddebatur. Terrea autem vasa vbi talia cadebant, frangi & destrui iubebanẽ. Illa vero quæ erant lignea vna cũ vestib. dictis & pellibus, aqua lauari mandabãtur, & sic munda ad vesperam reddebantur. ¶ Sic vero dico, q̃d in hoc mundo inueniuntur multa aialia immunda. i. multa genera peccatorum, videlicet, mustela, quæ valde flexibilis est naturæ, & fraudulenter rapit, q̃ significat dolosos. Mus qui semper comedit, significat gulosos. Crocodilus quem iaculum non lædit, significat obstinatos & ceruicosos. Migale q̃d est crudele, & mite se fingit, significat fallaces & proditiosos. Chameleõ qui vento viuit, significat superbos & inaniter gloriosos. Stellio q̃ pellem habet pictam, significat lasciuos & curiosos. Lacerta quæ sepulchra inhabitat net, significat auaros & terrenorum ambitiosos. Talpa quæ sub terra manet, significat immundos & ab hominibus execrandi & mores eorum vilipendendi & fugiendi. Quia breuiter qui tales imitando comedit, vel morticinum eorum, i. eorum vitam mortifer à per associationem vel per affectionem tangit, statim eorum immundiciam in se sentit, & immundum & peccatorem eorũ exemplo & verbo faciliter sese facit. Igitur siue sit vas ligneum. i. spiritualiter leuis per voluntariam paupertatem, siue sit vas terreum. i. spiritualiter grauis per timorem & humilitatem siue sit vestis. i. hõ alios vestiens, vel pellis. i. homo alios calciãs per elemosynam & pietatem, siue sit cilicium, i. homo alios pungens per iustitiam & seueritatem, vel seipsum aculeans per pœnitentiæ austeritatem, cum tamen tangit morticinum, & frequentat peccatorem corruptum & infectum & maxime hæreticum, faciliter immundus efficitur. Et quamuis a principio bonus esset, eius tamen tactu societate & auditu de facili maculatur. Ecc. 13. Qui tetigerit picẽ, inquinabit ab ea. Quinetiam liquor inferioris affectionis seu scientiæ vel locutionis talium vasorũ. i. talium hominum qui simili tactu morticinorum. i. hæreticorum & peccatorum qñq; corrupti fuerint tam immũdi fiunt, ita q̃ non est dignum a nobis recipi, nec audiendo gustari. ¶ Morticinum enim vas quod tangit fœdat, vas vero liquor postea potatorem, & sic talis immundicia per multas successiones &, de vno ad alium transfunditur, & de vno immundo multi alii immundi constituuntur. ¶ Sic vnus infectus hæreticus vel peccator corruptus multos alios corrumpit, & immunditiam successiue ad plurimos transmittit. Vnde apostolus. Roman. 5. Ex vno homine pcõres constituti sunt multi. ¶ Istud etiam potest applicari ad peccatum originale, quod. s. de Adam in alios successiue transmittitur, ita q̃ natura filii per tactum naturæ paternæ, & per successionem gñris vitiatur. Ista debent ergo lauari per compunctionem & lachrymationem si contraxerint immundiciam pcti actualis, & etiam per baptismi ablutionem, si sit tm̃ immundicia pcti originalis, & sic in vespere mortis munda reputabunt, & in castris paradisi in vsus filiorum Israel. i. sanctorum & angelorum purificata prædicabuntur. ¶ Vel dic quod liquor vel cibus immundi vasis, significat scientiam vel eloquentiam peccatoris, quæ. s. immunda, & abhominabilis redditur, quando ab immundo vase profertur. Quia ſm Greg. Cuius vita delpicitur, restat vt eius prædicatio conteꝛnatur &c. ¶ Vas fictile in qd morticinum cadebat polluebatur, & ideo frangi quam cito iubebatur. Vas vero ligneum lauabatur, & mundum efficiebatur, & in vsus filiorum Israel iterũ vertebatur. ¶ Vas terreũ qd est sine humore & firmitate, significat hoiem i pctõ obstinatum, nullo humore cõpunctionis contritũ, sed i clibano cõcupiscentiarũ decoctũ, fragilitati obnoxiũ & subiectũ. Vas vero ligneũ significat hoiem magis firmũ, quodã naturali humore humectũ. Igit si in vas terreũ. i. hoie obstinato & impenitente cadat morticinũ pcti alicuius mortalis, & maximę hæresis, illud proculdubio debet frãgi, & per punitionẽ de medio tolli, vel ẽt fortiter castigari. Si vero istud vas ligneũ. i. pœnitens, ẽt si contritus fuerit tũc p cõfessionẽ, erudonẽ, & lachrymationẽ purificari, debebit, & facta pniã iterato sicut prius mũdus erit. ¶ Oẽ. n. q̃ reptat sup terrã, aboiabile erit, nec assumet in cibũ. Quicquid ẽt sup pectus quadrupes gradit, & multos habet pedes, siue p hũmeros trahitur, nõ comedet, sed abhominabile erit vobis. ¶ Talia reptilia significant auaros qui. s. & corpore & pectore tangunt terram, terrenaque tractant & diligũt tam corpore quam affectu. Quia re uera tales qui non cessant per auaritiam circa terram, i. circa terrena repere, & pectore cordis & affectu terrã & ipsa terrena tangere, & per humũ terrenæ cupiditatis pedes suos multiplices. i. suos filios & famulos post se ducere, erudire & trahere, non sunt comestibiles & tangibiles, i. imitabiles & frequentabiles, sed q̃ certo ipsius debent esse abhominabiles & detestabiles, sicut ad literam patet de vsurarijs & auaris, quos quilibet abhominatur, & quos Deus & populus detestatur. Vt habetur in Prou. 8. Labia mea detestabuntur impium. ¶ Quãdo morticinum cadebat super se mentem, si erat sementis, non polluebatur ex morticino. Si vero aqua erat madida, tunc ex tactu morticini efficiebatur immundum. ¶ Sic vero si semen affectionis nostræ humore deliciarum aspergitur & imbibitur, restat si morticinum, id est aliqua mortifera tentatio, locutio vel exempli malidatio, vel alicuius malæ personæ societatis delectatio ipsum tetigerit, quod per malum cõsensum faciliter polluatur. Si vero ista humectatio

Et.o deficiat & siccitas abstinentiæ vel paupertatis abundat tunc immundicia tentationis & mali consensus ita faciliter non subintrat sed mundum & sine macula perseuerat. Constat enim quod ille qui diuitijs aspergit, tactu mortuæ tentationis facilius inficitur, quam ille qui in siccitate paupertatis & abstinentiæ commoratur. ¶ Vel dic quod morticinũ significat peccatum, aqua vero significat delectationem in peccato, quia scilicet morticinum, idest actus peccati mentem non inficit nisi aqua, idest delectatio consensus & complacentia subsit. Peccatum enim adeo est voluntarium, qđ si non est voluntarium, non est peccatum secundum Aug. ¶ Vel dic secundum glo. quod aqua est baptismus, quia si illi q aqua baptismatis non sunt loti, s. infideles, tangunt morticina. i. si committunt peccata mortalia, non tantum polluuntur, nec ita profunde delinquunt seu tanto peccato inficiuntur sicut illi qui aqua baptismatis abluuntur, quia scilicet in eodem pcti genere plus peccat fidelis q̃ infidelis, baptizatus quã gentilis, quia. s. infideles, p parte excusat ignorantia, fideles vero excusat conscientia. ¶ Fontes & cisternę & ois aquarũ congregatio non polluebat, dato q̃ a morticinio tangeretur. Sic vero fontes sacræ scripturæ, cisternæ philosophiæ, aquarũ congregatio moralis sapientiæ nõ inficitur, nec mala aut immunda redditur, si a morticino .i. a malo doctore vel prędicatore tangatur. Constat enim quod iste fons sapientiæ & sacrarum scripturarum quantum de se est, non potest pollui vel infici quamuis contingat eam per hæreticum male exponi, vel per malum hominem prædicari. ¶ Vel dic quod fons talis significat gratiam sacramentalem, quam proculdubio morticinium tangens, idest malus minister administrans, nũquam potest inficere, quinimmo solet semper munda & syncera manere. Virtus enim sacramentorum dependet a Deo, non a ministro, & ideo nunquam minuitur, aut inficitur ministri immundicia vel delicto.

Capitulum duodecimum. Textus. Locutusque est dominus ad Moysen dicens, loquere. Moralitatum: Cap. 5.

F MVlier quæ peperit, septem diebus immunda manebat, & si fuit partus masculus, ipsum in die octaua circuncidebat, & p quadraginta dies in domo stãs tandem ex toto ad communionẽ redibat, & atriũ cum aliis subintrabat, & pro purificatione sua sacrificium. scilicet agnum aut columbarum pullos aut turtures offerebat. ¶ Sic vere quando mulier, idest anima peperit aliquod bonum opus, exinde solet immundiciam superbiæ vel inanis gloriæ contrahere, quapropter non statim est munda. i. non statim debet se mundã. i. sctãm reputare, sicut pharisę, dicens. Lu. 18. Ieiuno bis in sabbato &c. quinimmo ipsa debẽt partum suum circuncidere & examinare, & omnẽ inanem gloriam abinde præscindere vel fugare. & sic per septem dies, idest per totius huius vitæ circulum, vel per septem peccata mortalia semper se debet vilem .i. immundũ reputare, iuxta illud. Cũ oia bñ feceritis, dicite Lu. 17. Serui inutiles sumus, quousq; .s. per quadraginta dies, i. per statum pniæ in domo propriç conscientiæ recluſa, agnum innocẽtiæ, turturem castimoniæ, columbam simplicitatis & modestiæ Deo poterit immolare. Quod cum fecerit, tunc purificata & munda poterit atriũ paradisi fæliciter introire. Ideo dr. Iac. 4. Purificate corda duplices aio. ¶ Vel dic qđ partus potest significare malorum operum facinora, a quo si purificari volumus quadraginta dies, s. per tempus pœnitentiæ vel quadragesimæ nos recludere in domo conscientiæ, & tandem oblaris agno turture & columba, idest innocentia & castitate & simplicitate, mundi & purificati esse poterimus, & templum seu atrium paradisi cum mundis idest sanctis & angelis introire. ¶ Per tantum spacium stabat mulier antequam purificaretur, per quantum partus in ventre steterat antequam viuificaretur, scilicet si esset masculus per quadraginta dies, & si esset fœmina, per octoginta dies. Maiusque tempus requirebatur ad purificandum G pro partu fœmineo quam pro puero masculo. ¶ Partus qui cum libidine concipitur & cum immundicia nascitur, significat peccatum, quod scilicet facit concipi libido delectationis, & quod facit compleri & perfici immundicia operationis. Igitur istud est verum quod quanto stetit iste fœtus in ventre voluntatis & malæ complacentiæ diutius, tanto pro certo purgatio pœnitentiæ debet durare longius. Et quanto mater, idest anima plus voluit fœtũ peccati secum retinere tanto debet diutius per pœnitentiam affligere, & purgationem pœnitentiæ diutius tolerare, quia re uera quanto maior est mora & obstinatio, tarditoque confessionis parturitio, tanto difficilior est purgatio & mũdatio, vt sic de proportione culpæ & pœnæ dicatur de anima pœnitente illud Apocaly. 18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum. de viuificatione & tardiore & citiore, vide supra hic tertio capitulo de puero. ¶ Vel dic quod puer hic est homo, q̃ octo dierum, idest in tempore resurrectionis vltimæ a cũctis mortalitatis defectibus circuncidetur & mundabitur & sic quadragenario inde transacto ad templum paradisi perducetur, vbi immundus non offertur.

Capitulum decimumtertium Textus. Locutusque est dominus ad Moysen & Aaron, dicens. Homo in cuius cute. Moralitatum Cap. 6.

LEpra multiplex nobis in scriptura manifestatur, scilicet lepra in capillis, lepra in cute, lepra in carne, lepra in ueste, lepra in domo. Quælibet istarum leprarum erat immunda, & a tactu, & a frequentia hominum euitanda. ¶ Potest lepra significare quodcunque peccatum, & maxime peccatum luxuriæ, quæ quidem luxuria, inficit non solum proprium subiectum, immo etiam alios circunstantes. Sed re uera lepra luxuriæ peccati vel infamiæ quandoque in capillis, idest in cogitatione quandoq; in carne, idest in delectatione, quandoque in cute, id est in exteriori operatione inuenitur. Quandoque inficit vestem, idest exteriorem conuersationem, quandoque etiam corrumpit domum, idest totum vicinum & regionẽ. ¶ Tũc H enim lepra nostra esse in veste vel in domo dicitur quãdo luxuria nostra vel auaritia vel peccatum in exteriori conuersatione manifestatur, & quando in domo religionis vel ecclesiæ per in famiam diuulgatur, & per mali exempli dationem in alios dilatatur. ¶ Vel dic quod lepra est superbia quæ ad modum lepræ tumorem, & mentis indignationem i. inflaturã parit. Ista ergo quandoq; in capillis, qñ. s. hõ superbit & gloriatur in crinib. qñq; in carne, qñ gloriatur in deliciis carnalib. qñq; in cute, qñ gloriatur in cutis pulchritudine, qñq; in veste, qñ gloriat in gñis valore. ¶ Vel dic q̃ capilli significant sciæ subtilitatẽ, caro sanguinis nobilitatẽ cutis corporis formositatem, vestes virtutũ amenitatẽ, seu ẽt bonorum tpalium fæcunditatem, domus status seu dignitatis quã obtinet sublimitatẽ. In istis. n. oibus pôt lepra crescere, & pro his oib. pôt superbia vel inanis gloria prouenire, & mentem inficere & fædare. Processus qui fit contra hæreticos, videtur habuisse ortum a processu q̃ fiebat antiquitus cõtra leprosus. Dr. n. q̃ si suspitio lepræ appareat in aliquo forte quia est scabiosus, vel quia cutis apparebat humilior, & pilus albior debebat eũ sacerdos recludere septem diebus, & si videret q̃ hmõi lepra non creſceret, sed etiam quod post inclusionem aliis septem diebus sese nullatenus augmentaret, debebat eũ dimittere & mundũ bonamq; carnẽ habere pdicare. Lauabit inquit hõ vestimẽta sua & mundus erit, quia scabies est. Quod si forte lepra crescebat, ipsum leprosum & eum extra castra pellere tunc debebat. ¶ Sic uero audita suspitione lepræ. i. hæresis contra aliquem, debet eum sacerdos. i. iudex diligẽter inuestigare & etiam si sit necesse capere & includere. Si vero videt, qđ non perseuerat, sed cessat ipsum tanquam mundum debet absoluere, & inde liberare, & esse potius scabiẽm quam lepram

Alepram, idest aliquem leue errorem quã hæresim iudicare. Quemlibet. n. scabies nõ facit leprosum, nec quilibet error facit hæreticum. Sed proculdubio si viderit hmõi maculam crescere ipsamq; in errorem persistere, tunc debet cũ lepro sum vel hæreticum iudicare, & a consortio fideliũ segregare. Vñ dr. Mat. 25. Separabit malos de medio iustorũ. ¶ Vel dic q̃ scabies vel lepra sunt duę spes excõicationis. s. minor & maior. Propter scabiẽ ergo. i. p̃p minorẽ excommunicationem, non debet quis a canonica fidelium communione segregari, sed tantum vestem conscientiæ suæ debet lauare per confessionẽ, & a sacerdote mundari. Per leprã vero. i. per maiorẽ excommunicationem, hõ debet ab aliorũ cõsortio diuidi, & ab ipsis tanquam leprosus necessario reputari. Ela. 33. Nos aũt reputauimus eũ quasi leprosum. ¶ Vir de cuius capite pili fluunt caluus, & mundus est, & si etiam a fronte ceciderunt, mundus & recalualster est. Si vero in caluitio lepra oritur, immundus iudicabitur. ¶ Caluitium quod nihil aliud est quam casus & nuditas capillorum, potest significare voluntariam paupertatem quam pro certo qui debire amplectitur, mundus & sanctus apud Deum efficitur, hitantum quod quanto quis plus capillos diuitiarum suarũ pauperibus per elemosynas dimittit fluere, ita quod caluitium paupertatis ipsum ex hoc contingit incurrere nunquã propter hoc debet vilis & immundus reputari, sed magis mundus & honorabilis apud Deum & homines credi. Verumtamen quandoque contingit quod in caluitio oritur lepra, quia scilicet de paupertate quandoq; oritur superbia & inanis superbia, quia illi qui diuitias dimittendo vel pauperibus erogãdo sunt pauperes exinde quandoque superbiũt & fiunt arrogantes & alios contemnentes, & perperam iudicantes, contra illud apostoli. Roman. 14. Is qui non manducat manducantem non iudicet. Et sic in caluitio eorum lepra nascitur, inquãtum de paupertate sua gloriari & alios contemnere comprobantur. Ecclesiastic. 25. Et tamen sicut apparet Pauper superbus inter ea quæ Deo displicent, numeratur. ¶ Vel dic si vis quod caluitium est fluxus & abrasio vitiorum, qui scilicet per confessionem & pœnitentiam efficitur, ita quod homo mundus & sanctus creditur & habetur. Veruntamen quia quandoque de tali mundicia superbit & gloriatur, ideo leprosus dici meretur, suaque mundicia in lepram, & sua sanctitas in culpam cõuertitur. Vnde dicitur. Numer. 12. Maria apparuit candens lepra quasi nix. ¶ Sicut hic supponitur, lepræ signa erant color rufus & albus, p cor B pus diffusus, & cutis humilior, in capillis flauus. Vnde etiam sicut hic patet in capite, & in barba & in fronte lepra generabatur, & ibi cognoscibilis videbatur. ¶ Sic vero quãdo in homine apparet albedo fictę castitatis, rubedo malitiosę voluntatis, flauedo duplicitatis, & depressio excessiuę humilitatis, signum est quod ille qui habet talia non est bonus, sed magis est leprosus spiritualiter & corruptus, quia re uera illi qui sunt leprosi, aut peccatores & corrupti, vt communiter fingunt se esse cæteris magis humiles atque castos, & amplius apparent subtiles, scientifici & astuti. Vnde dicitur. Ecclesiastic. 19. Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Et sic dico quod isti habent lepram fictę humilitatis in capite, inquantum aliis inclinant lepram malitiæ in barba, inquantum se habere diuinam sapientiam simulant. Barba enim sapientiam significat, lepram fictę castitatis in fronte, i. dest in apparentia honesta quam omnibus manifestant, sicut de Osia, de quo dicitur 2. Paralipom. 26. quod statim orta est lepra in facie eius. ¶ De istis sicut hic dicitur, vestis siue pellis supponebatur subire lepram, & erat talis lepra quędam alba macula vel rufa humili superficie cætera corrodens, vel inficiens ipsam vestem. Ista ergo si manifestabatur sacerdos debebat eam videre, & ipsam vestem comburere. Si vero dubia esset lepra, debebat eam includere, & si non creſceret dimittere. Si vero creuisse reputabatur ipsam quam cito concremare. ¶ Sic vero si aliqua vestis, idest aliqua persona lepra hæresis incurrerit, & clarum perspicuumque fuerit, proculdubio per sententiam sacerdotis, id est prælati vel iudicis concremari debet. Si vero fuerit aliquod dubium debet intra clausuram abiurationis recludi, & si vltra non creuerit, sic dimitti. Sic vero post recluſionem, idest post hæresis abiurationem inuenta est lepra creuisse, & talis vestis, id est talis persona in hæresim relapsa fuisse, tunc vero debet comburi & sæculari potestati demandari vel committi. Vnde dicitur. Matthæ. 3. Paleas comburet igni inextinguibili. ¶ Vel dic de punitione malorum, quia iudex vel prælatus si videt aliquam vestem, idest aliquã personam vitiosam, si sit talis lepra, idest tale crimen quod non possit nec celari nec emendari, debet istam vestem comburere, idest personam ipsam per aliquam pœnam corporis condemnare Si vero sit non adeo eurdens lepra criminis, vtpote quia nullum scãdalum fuit ibi, vel quia spes est quod delinquens se corriget, & quod lepra ipsius criminis ad deterius non procedet debet in loco pœnitentiæ vel in bono carcere eum recludere, & vsque ad tempus præfinitum ab eo, ipsum debet pœnitentiæ vinculis alligare, ita quod si videt lepram ipsius criminis non procedere, sed cessare, debet talem patientem mundum iudicare, & de clausura careceris liberare. Si vero videt quod talis clausura seu talis iniuncta pœnitentia non proficit, tunc ipsum comburere, idest sententialiter condemnare debet. Istum etiam modũ seruat Deus quia illos qui ex toto sunt leprosi obstinati, incorrigibiles atque mali, de quorum salute desperat sæpe per mortem subitaniam interficit, & in inferno cõburit, alios vero de quorum salute sperat, solet in carcere tribulationum includere, & eos castigando mundare, & mundi prosperitati restituere. Si vero ipsos per clausuram tribulationum videt nõ posse corrigi solet eos finaliter in inferno cremare, vt sic de quolibet tali dicatur. Ioann. 15. Omnem palmitem non afferentem fructum, tollet eum, & omnem qui fert fructũ, purgabit eum &cætera. ¶ Si lepra apparebat in aliqua parte vestis, debebat illa vestis includi & si non creſceret debebat aqua lauari. Si vero locus ipsius maculę adhuc obscurior apparebat, debebat ipsa macula a soliditate vestis abrumpi. Quod si tunc adhuc in aliqua parte vestis alia similis macula nascebatur, tunc quia lepra volatilis, tota vestis ignib. mãciparí iubebatur. ¶ Vestis est peccator, qua scilicet diabolus se induit, quando ipsum sibi conglutinat & adiungit, macula est peccatum quod lepra dicitur, pro eo q̃ per ipsum homo corrumpitur & fædatur. Igitur si contingit lepram seu maculam peccati in aliqua persona generari & nasci, proculdubio sacerdos, idest prælatus debet ipsum primo benigniter corrigere, & in clausuram & in statutorum obediẽtiam ponere, & per confessionem & pœnitentiam emendare. Si vero post loturam pœnitentiæ adhuc appareat in ista D veste, idest in ista persona vestigium maculæ præcedentis in aliqua mala consuetudine, vel aliqua mala conditione, & reliquiis præmissorum criminum, statim debet sacerdos illam maculam abrumpere, & illud vitium pœnitus ab eo separare. Sed si iste recidiuando talem maculam iterat, ita quod iterum similis culpa in eo appareat, ita quod spem correctionis de ipso amplius non habeat, tunc vere ignetribulationis & al perę punitionis debet comburi. Vel etiam ad literam si crimen hoc requisierit, debet ignibus concremari, sicut si esset hæreticus & relapsus, quia reuera qui per benignam locutionem, monitionem & castigationem non corrigitur, sed recidiuat seu quotidie in similia relabitur, necesse est vt asperius corrigatur, quia vbi non proficit correctio in facto fidei ignis incendium apponatur. Vnde dicit dominus. Ioanni. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arescet, & in ignem mittetur & ardet. ¶ Leprosus mandabatur extra castra eiici, & a mundorum consortio ad sacerdotis arbitrium separari. Os eius debebat veste contegi, ne ipsius anhelitu possent alii infici vel corrumpi, caput eius debebat esse nudum vestimentum eius dissutum, & ipse seipsum debebat clamare vilem sordidum & immundum. Solus extra solebat manere, & a mundorum consortio iubebatur pœnitus abstinere. ¶ Reuera talis leprosus videtur esse peccator, & maxime ille qui maioribus criminibus est infectus, & fœtoribus infamię maculatus, & potissime hæreticus & excommunicatus, quia re uera talis a consortio charitatis diuiditur per inuidiam, solus & sine bonæ societatis copula seiungitur per discordiam, caput suę intentionis nudum efficitur per iactantiam, vestis conuersationis tota diffuitur per insolentiam. Os vero suæ locutionis est ita fetidum & immundum, quod alios corrũpit & inficit p detractoriam infamiam, quare p̃p hoc contegi meret & reprimi, ne anhelitus suarum malarum locutionum

alios corrumpat per nequitiam. Vilem ergo & immundum se posset dicere per vniuersalem corruptionem & spurciciam, dicens illud quod scribitur. Leu. 14. Quasi plaga lepræ videtur esse in domo. Quia vero leprosi, idest peccatores solent singularitatis solitudinem diligere, & societates bonorum fugere, intentionis caput per iactantiam mundare, os suum per versutias locutionis contegere, & vestes couuersationis, pprię laniare, cōtra illud supra. 10. Capita vestra nolite nudare, & vestimēta vestra nolite scidere. ¶ In domo qñ oriebatur lepra? Erat aūt macula corrosiua lapidi vel parieti impressa cæteris partib. parietis magis pssa. Igit̄ si talis lepra apparebat in domo q̄b. adhęrebat, debebāt lapides de pariete submoueri, tota dom⁹ debebat radi, & domus alio luto lini rit. lapides q̄; & puluis a brasus debebat extra ciuitatē proiici & portari. Quod si talis lepra in aliqua parte dom⁹ oriebat, alia lepra perseuerans iudicabat, & iō tota domus destruebatur & ligna & lapides extra oppidum in locum immundum illico portabantur. ¶ Sic vero si lepra alicuius hæresis vel proditionis in aliqua domo vel in aliqua villa vel collegio nascitur, statim submouendi & è medio tollendi sunt lapides, idest personæ quæ macula huiusmodi corroduntur, ne forte per alios alii lapsu temporis macula simili corrumpantur. Secundum enim beatum Bernardum. Melius est q̄d pereat vnus quam vnitas tota. Et domus ista debet per correptionem radi, & puluis malę & hæreticę doctrinæ abinde eiici, & luto alio, idest alia bona doctrina ipsa domus instrui vel liniri. Aliique lapides, idest aliæ bonæ personæ loco primorum, scilicet in officiis, dignitatibus & beneficiis substitui & reponi. Vnde Iob. 34. Conteret multos & innumerabiles & regnare faciet alios pro eis, Quod si talis lepra nec sic velit cessare, immo ad alios inueniatur transire, & iterū in aliis lapidibus, idest personis subcrescere & venire, tunc non pigeat sacerdotem vel prælatum talem domum, idest talem villam vel collegium de medio tollere, & extra oppidum, id est extra communionem fidelium excommunicando deijcere, & etiam ex toto si sit necesse, inuocato brachio seculari subuertere & delere, sicut factum est de ordine templariorum. ¶ Vel si uis dic, quod lepra est vitium proditionis, quā si iudex aliqua in domo vel villa reperit, statim ipsos lapides quibus adhæret, idest ipsos proditores destruere & euellere, & in loco & officio quod tenebant alios substituere debet, & alio luto scilicet cemento charitatis, reconciliationis & amoris debet talem domum seu patriam vngere, vt sic in fidelitate domini sui possit decętero permanere. Quod si cotingat talem domum, villam vel patriam ex toto corruptam esse, & lepram istam scilicet proditionem per omnes partes eius venire, tunc tota ipsa domus seu villa ruinę seu periculo debet pœnitus subiicere, vt sic quos aliorum pœna non terruit, possit propria pœna sua coercere. Lepra enim, idest hæresis vel proditio perseuerans alio modo non tollitur, nisi tota domus leprosa, idest tota villa vel patria proditrix vel hæretica destruatur. ¶ Quando domus leprosa examinabatur, solebat claudi, & introitus habitatoribus denegari, quam qui tunc temporis intrabat vel ibi dormiebat immundus efficiebatur, & lauare vestimenta sua tenebatur. ¶ Domus leprosa & infecta est mundus qui tunc temporis a domino fuit clausus, quando eius ingressus & amor fuit nobis per dominum interdictus. Vnde dicit. Ioh. 2. Nolite diligere mundum &cætera. Qui ergo in ista domo leprosa, id est in mundo per malam complacentiam intrat, & ibi dormit, & temporaliter se delectat, pro certo faciliter immundiciam culpæ, & maxime auaritiæ & luxuriæ solet incurrere, quapropter necesse habet per confessionem & pœnitentiam se lauare. Vnde Esa. 1. Lauamini, & mundi estote. ¶ Vel dic quod ista domus significat excommunicatum, qui tunc alij clauditur, quando occasione ictius lepræ communicatio eius aliis denegatur. Si igitur tunc aliquis talem domum introierit, & cum tali participauerit immundus, idest excommunicatus, scilicet minori excommunicatione & ipse erit. Vnde dicitur. Numer. 19. Quicunque tetigerit immundum, immundus fiet. ¶ Vel dic quod sicut patet ex præmissis, quatuor genera lepræ inueniebantur, videlicet lepra in veste, lepra in cute, lepra in carne & lepra in domo seu in ęde. Sic vero dico in hominibus inueniuntur quatuor genera vitiorum, scilicet lepra in veste, hoc est curiositas vestium seu lasciuiositas, lepra in cute, hoc est gulæ ingluuies seu gastrimargia, lepra in carne, hoc est carnalis delectatio seu luxuria, lepra in domo seu in ędę, hoc est rumor malus seu infamia, quæ scilicet apparet in domo & in lapidibus, idest in exteriori vicinia. Vnde videtur quod istæ quatuor lepræ possunt significari in istis leprosis, de quibus dicitur in libro. 4. Regum. 7. Quatuor viri erant leprosi iuxta introitum portæ.

Capitulum decimum quartum. Textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens, Hic est ritus. Moralitatum. Cap. 7.

QVando leprosus cum aliquo mundabatur, ad restitutionem ipsius multa requirebantur. Debebant enim ante omnia ad ostia castrorum venire & sacerdoti se ostendere, sacrificia offerre, & sanguine passeris occisi debebat eum sacerdos aspergere, extra proprium tabernaculum debebat aliquandiu manere, omnes pilos corporis & barbam & supercilia radere, vestes & corpus lauare, & sic oblatis duobus agnis poterat mundus castra mundorum intrare. ¶ Sic vero peccator quando vult a lepra mundari, & fidelium restitui communioni, tunc debet ante omnia per confessionem sacerdotibus ostendi. Vnde Lucas. 17. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et oblato sacrificio spiritus contribulati sanguinem passeris, id est Christi, debet per suæ passionis memoriam aspergi, capillos malarum cogitationum & affectionū a se radere & euellere, barbam fatuę sapientiæ & superciliа superbiæ deponere, & lachrymis contritionis se lauare & abstergere extra propriū domicilium aliquandiu peregrinando manere, & tandem duos agnos, idest duplicem ignorantiam cordis & corporis domino offerre, & sic mundus poterit fieri, & ad sanitatem gratiæ reuenire. Ideo dicitur. Matthæ. 11. Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, leprosi mundantur. ¶ Ad mundationem leprosi requirebantur duo passeres in aqua viua in vase fictili, lignum cedrinum, hysopus, vermiculus, idest filus coccineus. Vnus ergo istorum passerum occidebatur, & sanguis eius super illas aquas in vase illo fictili stillare permittebatur & tandem passer alius viuus & hysopus in ligno cedrino cum filo coccineo per modum aspersorij ligabatur. quib. in aquis rubricatis intinctis, leprosus septies intingebatur, & sic passer ille viuus abire in campum pmittebatur, rasisque pilis & lotis corpore, & vestibus, homo etiam per septem dies extra proprium tabernaculum morabat. Octaua vero die duos agnos sacerdotib. offerebat, & mundus effectus castra ingrediebatur. ¶ Leprosus significat genus humanum quod scilicet in Adam fuit infectum de castris idest de paradiso eiectum, ita quod vestimentum suæ mortalitatis fuit diffutum. Caput vero lui cordis fuit crinibus virtutum nudatum. Vnde Iob. 1. Nudus egressus sum de vtero matris. Ad hoc ergo quod ille leprosus mundaretur & in castra paradisi reduceretur, plura necessaria concurrerunt. Necesse enim fuit quod interuenirent duo passeres, idest duplices Christi naturæ vnitas & veritas. Aqua viua, idest baptismi puritas. Vas fictile, id est Christi naturæ mortalitas. Hysopus qui tumores sedat, idest ipsius Christi humilitas. Coccus seu vermiculus, filum scilicet ignei coloris, idest ipsius Christi ardens amor & charitas. Lignum cedrinum, idest ipsius Christi crux & suæ passionis austeritas. Sanguis passeris occisi .i. sanguinis effusi vtilitas. Ista enim omnia humanū genus leprosum purificauerunt & castrorū paradisi eidem aditum reddiderunt. De istis. n. duobus passeribus, i. de ista duplici Christi natura humana & diuina vna sola fuit occisa, i. natura humana in vase fictili humanæ mortalitatis mortua. Nihil passus fuit homo secundum diuinitatem. In desertum euolare dictus est, inquantū sp illæsus permasit, & inquantum passionis acerbitas ipsum aliqualiter non afflixit. Diuinitas tamen ista in sanguine passeris mortui intincta dicitur fuisse inquantum per passionem ipsius Christi hominis noscitur eius diuinitas consensisse.

Assisse. Cedro etiam cum coccino charitatis & hysopo humilitatis alligata dicitur, inquantum ipsius deitatis charitas & humilitas in ipso cedro, idest in ipso ligno crucis summę apparuisse monstratur. Ideo apostolus dicit quod propter nimiam charitatem qua dilexit nos Deus filium suum tradidit. Et alibi dicit quod humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Omnia tamen ista, scilicet passer viuus, & sanguis passeris occisi, & lignum cedrinum, in aqua immersa dicuntur, inquantum scilicet ipsę aquæ baptismi a sanguine & passione Christi & ipsius deitate & cruce virtutem propriam sortiuntur. Istæ ergo aquæ mixtę cum sanguine, idest baptismus & Christi passio iunctę simul, septies, id est mediantibus septem donis spiritussancti, leprosum istum, scilicet genus humanum asperserunt, & a lepra peccati lauerunt, sic vt post septem dies, idest curriculum vitæ huius scilicet in octaua futuræ resurrectionis ex toto mundus efficitur, quando rasis & abstersis omnibus mortalitatis superfluitatibus castra paradisi ingredietur, & ad illos de quorum societate ceciderat, idest ad filios Israel, idest ad beatos angelos adiungetur. Post mundationem enim leprosi, & ipsius mundificationem præmissam, septem diebus debebat extra ppriū tabernaculum manere, quia scilicet dato quod humanum genus per Christi passionem, baptismum, & crucem a lepra peccati originalis mundetur, non tamen propter hoc statim tabernaculum paradisi ingreditur, immo extra scilicet in hac valle miseriæ septem diebus, idest per totam vitam istā, quæ per septenarium dierum fluit, permanere iubetur, vsq; quo veniat octaua, idest futura resurrectio, vbi inter mundos (vt præmissum est) in corpore & anima cœleste habitaculum sortietur, & sic de homine videatur dictum illud Exo. 22. Septem dieb. sit cum matre sua, idest cum mortali vita, die vero octaua dabit eum domino. ¶ Vel si vis, dic q̄ ad hoc quod leprosus, idest homo peccator mundetur, necesse est quod sacerdoti per confessionem se ostendat, & q̄ Deo duos passeres, scilicet corpus & animam offerat, & q̄ lignum cedrinum, idest crucis memoriam, coccum charitatis, & hysopum humilitatis, necnon vas fictile, cum aqua, id est cor contritum cum lachrymis secum ferat, vt sic dum vnus passerum suorum, scilicet corpus per pœnitentiam immolatur, alius passer, scilicet anima, liber euolet & recedat. Nam cum sanguis, idest peccatum in aqua viua lachrymarum, etiam vase fictili, idest corde humili per confessionem funditur, & tali lachrymarum delictis propriis rubricata, mediante humilitatis hysopo leprosus peccator aspergitur & lauatur, ab omni contagio mundatur, & ad castra Christi, scilicet ad gratiam in præsenti, & gloriam in futuro tanquam mundus & innocens acceptatur. Psalmist. 50. Asperges me domine hysopo & mundabor lauabis me & cætera. ¶ Hic ponitur quod leprosus mundatus debebat duos agnos offerre sacerdoti. qui de sanguine debebat aureum dexteram, pollices, manus & pedes dextri ipsius leprosi tingere & cætera. ¶ Et simile habes. Exod. 30. Vide & exponesi cut ibi. ¶ Hic ponitur de illo qui a lepra, & infra capitulo sequenti de illo qui a fluxu immundi seminis mundabatur, q̄ ingredi statim non debebat præsumere, sed per septem dies indignum se propter præcedentem immunditiam reputare, & a castrorum ingressu cessare. ¶ In quo figuratiue notatur, quod quando notabilem immunditiam & infamiam incurrit, dato q̄ inde mundetur & emendetur, & ad gratiam seu mundiciam pristinam reparetur, semper debet quadam naturali verecundia subupsi tumere, & non præsumptuose in castra, idest in societates mundorum seu maiorum se iungere, sed inde aliquandiu se trahere quousque perfecta mundicia seu fama ipsius permittat subintrare, exemplo illius publicani, qui non audebat oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum, & dicebat. Lucæ. 18. Domine propitius esto mihi peccatori. Dato enim quod lepra culpæ tollatur, tęsa tamen opinio necesse est quod aliquandiu retrahatur, & præsumptio & audacia reprimatur. ¶ Vel dic contra infamies qui dato quod culpa transierit, remanet tamen infamia, qui ipsos cadra ecclesiæ, beneficia, dignitates ecclesiæ siue amplioris sacrificio, id est sine speciali dispensatione egredi non permittit. Vnde in canone dicitur quod portę dignitatum infames non patebunt.

Capitulum decimum quintum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen & Aaron, dicens. Moralitatum Cap. 8.

ILle qui fluebat semine immundus erat, & extra castra eiici debebat, omnia quæcunque cōtingebat immunda erat, quinimmo omnes qui carnem eius, saliuam eius, vestimenta eius, sagma super quod sederat, & lectum eius tangebat, protinus immundiciam contrahebant, & ideo se lauare debebant. Si etiam tangebat vas fictile, frangebatur. Si vero vas ligneum, lauabatur talis erat fluens semine. Idem iudicium per omnia erat de muliere quæ menstrua patiebatur. ¶ Talis semine fluēs significat luxuriosum & de se vilem, abhominabilem & immundum, per menstruosam etiam mulierem intelligo fœminam luxuriosam, quia vere talium carnes. i. carnalis vita, saliua defluēs. i. carnalis secta, lectus. i. carnalis delectatio, vestis. i. inhonesta conuersatio penitus sunt immunda intantum quod qui talia tangunt. i. qui talia frequentant & imitantur, immunditiam luxuriæ & infamię cō trahere dinoscuntur. Quapropter lotura confessionis & pœnitentię se abluere tenebuntur, & ideo tutum est quod tales viles personæ non tangantur aut frequententur, sed potius de aliorum consortiis expelliantur. Vnde dr. Genes. 21. Eiice ancillam & filios eius. 4. Re. 5. Et alibi. Vade lauare septies in iordane &c. De vase vero ligneo & fictili dic vt supra. ca. 4. ¶ Vel si uis dic quod semine fluens est hæreticus qui quia semen immundum. i. malam doctrinam seminat, ideo sancta ecclesia ipsum repudiat, & de societatibus aliorum fugat. Igitur caro. i. carnalis vita, saliua. i. immūda doctrina, lectus. idest immūda secta talium non debet tangi, nec aliqualiter frequentari, sed magis effugi & vitari. Vnde apostolus ad. Titū. 3. Hereticum hominem post tertiam monitionē deuita, sciēs quoniam corruptus est. ¶ Talis immundus quando mundabatur debebat septem diebus expectare, tandem serpsum in aquis viuis lauare, & postea turtures & pullos columbarū offerre, & sic castra in vespere poterat subintrare. ¶ Sic vero ille qui a fedo humore carnalitatis sanatur, debet septē diebus expectare, i. de septem peccatis mortalibus se deliberare per contritionem, se totum lauare per confessionem, columbas offerre. i. simplicitatem, turtures .i. castitatem, & sic mundus erit per sanctitatem, & tabernaculum paradisi intrare poterit per beatam felicitatem.

Capitulum decimumsextum. Textus. Locutusque est dominus ad Moysen post mortem duorum. Moralitatum. Cap. 9.

INter cætera sacrificia vnum magnum & solenne fiebat in festo expiationis, in quo. i. cineres fiebant, de quibus aquam expiationis faciebat, & per totum annum immūdos purificabant, accipiebantur enim quatuor animalia. i. vnus aries, vna vitula trienis rufa, & duo hirci, qui omnia ad ostium tabernaculi offerebantur, & ritu mirabili immolabantur. Mittebantur. n. sortes super hircos, vt. i. vnus Deo alius populo assignaretur, & q̄ ille qui in sortem dño cadebat, immolabatur. Ille vero q̄ populo assignabatur, in pscriptis eis populi super caput eius per nūciū ad hoc deputatū in desertū emittebat, & ibi liber abire pmittebat & lupis, & leonib. exponebat. Alius vero hircus vna cū vitula rufa mandabat p̄ sacerdote occidi, & sanguine ipsius ipsum tabernaculū interius & exterius expiari, & hoc. i. per sacerdotem linea tunica fœminalibus lineis, Zona linea & cidari linea indutum, & eam propitiatorium quam altare aureum, quam ét vellus enim digito tincto sanguine septies aspergi, cornu altaris sanguine tangi, & vtrunq; pauimentū interius & exterius iubebatur sanguine eius aspergi. Sacerdos enim illa die cum sanguine solus sancta sanctorum intrabat, & ne vita maiestate domini moreretur, magnam copiam thuris in turibulo secum portabat, quo totum sanctuarium

Robnubilabat. Quibus completis sacerdos egrediebatur, & depositis dictis vestibus, vestimentis sacerdotalibus induebatur, ariete[m]que cum adipibus, sanguine & renunculis hirci occisi & vitule domino, super altare immolabat, & sic ipsum altare ab immundiciis filiorum Israel expiabat, vitule vero & hirci carnes, simus & pelles extra portari faciebat, & vsque ad cineres comburebat, & in ignem lignum cedrinu, hysopum & coccum bis tinctum comburenda cum carnib. immittebat. Et sic populus a suis peccatis expiabatur, tabernaculum emundabatur, cinis pro facienda aqua expiationis efficiebatur, quæ per totum annum seruabatur. ¶ Dicamus allegorice quod ista animalia Christum figurare videtur, qa scilicet hircus emissarius q illesus dimittebatur, deitatem significat, quæ scilicet impassibilis perseuerat, alia vero tria animalia denotant ipsius humanitatem, pro eo scilicet quod tres naturas continet, scilicet animam, sanguinem & carnem vnde etiam & iste dicitur aries ductor gregis. Dicitur hircus propterea, quia in similitudinem carnis fuit factus. Dicitur vitula rufa triennis, inquantum fragilitas mortalitatis suæ, qua sexus fœmineus designat triginta annis prius vixit, & post tribus annis & amplius prædicauit. Coloss. 1. Sanguis igitur illius effusus, ideſt virtus sui sanguinis & passiõis, interioris, ideſt cœlestis, exteriora, ideſt terrestria tetigit & expiauit, inquantum secundum apostolum, illa quæ in cœlis sunt & in terris per sanguinem suum pacificauit, quando scilicet secundum apostolum ipse qui est sacerdos & hostia, p proprium sanguinem semel in sancta intrauit. Hebræ. 9. Propitiatorium enim, ideſt diuina propiciatio & misericordia isto sanguine aspergitur, inquantum ipse Deus per Christi sanguinem humano generi placatur. Altare etiam, ideſt ipse amor patris, in isto sanguine fuit tactus, inquantum ad pacem humani generi inclinatus. Velum enim, ideſt ipsum cœlum, sangaine isto videtur tactum, inquantum eius virtute hominibus fuit apertum Pauimentum interius, ideſt natura humana, isto sanguine fuit tacta, inquantum vna natura fuit alteri reconciliata, & mediante Christi sanguine concordata, & ruina angelica per homines reformata. Vnde Apostolus. Ephes. 2. Vos qui eratis aliquando longe facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Ista enim aspersio mense septimo facta dicitur, pro eo quod ipsam spiritus septuplex nobis impartitur. Igitur istud est verum quod corpus istius hirci atque vitule scilicet Christi, extra castra, ideſt extra ciuitatem hierusalem fuit positum, & ibi cum appositione ligni cedrini, ideſt crucis passione crematum, ideſt afflictum, & vsque ad cinerem, ideſt vsque ad summam humilitatem seu corporis deformitatem redactum. Esa. 53. vidimus eum & non est ei aspectus, in ipso eñ passionis igne interuenit cedrus, ideſt crucis Christi asperitas hysopus, id est humilitas, coccus bis tinctus, id est ipsius Christi clementia & perfecta charitas. Cinis ergo, ideſt passionis Christi virtus cum aqua baptismi miscetur, & sic in ecclesia seruatur, & inde quotidie populus purificatur & ab originali crimine expiatur. Vnde Apostolus. Hebr. 9. Sanguis taurorum aut hircorum & cinis vitulæ aspersus, inquinatos mundificat. ¶ Vel dic quod aliter, quod iste tres species animalium, significare possunt tria genera personarum. Aries enim dux gregis significat prælatos. Vitula iugo subdita significat religiosos & clericos. Duo hirci significant ſeculares bonos & malos. Iste enim aries in holocaustũ oblatus dicitur, quia scilicet prælati toti Deo offerri tenentur. Holocaustum enim erat illa species sacrificii de quo nõ licebat retinere aliquid, sed totum oportebat Deo offerre, nec popnlus nec sacerdos poterant sibi aliquid retinere vel reseruare. Et ideo dicitur ab holon quod est totum, causton quod est incendium, pro eo quod totum domino cremabatur. Quia reuera prælatus debet esse ita Deo dedicatus, qd totus debet esse per charitatem domino associatus, & nulli alteri, scilicet nec carni, nec mũdo, nec diabolo mancipatus. Vitula vero, ideſt clerici & religiosi, iugo obedientiæ debẽt more vitule subijci, & Deo per pœnitentiam concremari. Et dato quod corpus eorum extra castra. ſ. exterius in mundi negociis cremetur aliquotiens per vitam actiuam, adeps tamen & renunculus suæ interioris affectionis in tabernaculo, scilicet super altare paradisi crematur & incenditur per contemplationem, quia scilicet tam de vitula quam de hirco bono Deo retento. i. tam de bonis ecclesiasticis quam laicis, illud debet esse verum, quod interiora Deus per affectionem & contemplationem habeat, dato quod carnes pellem & simum. i. dato quod corpora mundus exterius in negociis detinebat. Hirci vero, i. Christiani ſseculares in duo diuidũtur, quia secundum fortem occultæ Dei dispositionis aliqui Deo reseruantur, & sibi per pœnitentiam concremantur, alii vero cum peccatis & iniquitatibus suis & aliorum per desertum mundi vagari permittuntur. i. aliqui vti præsentibus siountur, & lupis & canibus exponuntur. psal. 80. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Quia breuiter ista est sors occultę Dei iustitię, vt de hircis, i. de mundi ſrentibus peccatoribus aliquos habeat Deus, qui. ſ. se per pœnitentiam sibi offerunt, alios habeat populus siue mundus, qui. ſ. mundi deserta circumeũt, & præsentibus æterna prætermittunt. Vnde dicitur. Luc. 17. Erũt duo in lecto vno, vnus assumetur & alter relinquetur. Igitur siue agamus de hirco. i. de pœnitente, vel de vitula. i. de religioso & clerico se diuino iugo subiugante istud est verum quod sanguis. i. pœna, sudor & labor, vel etiam martyrium talium vsque ad interiora velaminis, & vsque ad paradisum transit, velum cœli penetrat & transcendit, pauimentum ecclesiæ ornat & colorat, & aspergit ipsum altare diuinæ charitatis, & ipsum propiciatorium diuinæ pietatis tangit, inquantum pro se & pro aliis veniam impetrat, & attingit, sicut ad literam apparuit) in sanguine martyrum, qui. ſ. Deo placuit, & ipsos & alios a criminibus expiauit. Apostolus. Heb. 9. Omnia pæne in sanguine mundantur. Quicunq; ergo sacerdos. i. quicunque iustus sacra docens intrare vult tabernaculum mentis suæ & penetrare sicut per contemplationem vsq; ad sanctuarium paradisi, semper debet talẽ sanguinem. i. memoriam pœnæ martyrum & sanctorum secum habere, vt sic possit sibi & populo Deum placare. Thus etiã orationis portare tenetur, vt sic propitiatorium diuinæ misericordiæ obnubiletur, & adoretur, & quicquid petitur impetretur. Apostolus. Tabernaculum non sine sanguine dedicatum est, & absque effusione sanguinis nõ fit remissio. ¶ Advnum tamen aduertendum est, quia quando animalia ista scilicet vitula & hircus extra castra comburebantur lignũ cedri coccus bis tinctus, & hysopus in igne ponebant. ¶ Ad denotandum quod quando iusti in pœnitentiæ vel tribulatiõis cremantur incendio, tria principaliter debent eos concomitare, scilicet cedrus alta, ideſt spei celsitudo, coccus coloris ignei. i. charitatis feruor & amplitudo, & hysopus mundificans, i. fidei certitudo. Ista. n. tria. ſ fides spes & charitas sunt illis qui cremantur per tribulationem & pœnitentiam necessaria, vt scilicet per fidem fortius, per spem facilius & p charitatem libentius sustinent pro Christo grauia, quibus factis, cinis. i. memoria vitæ, talis erit mũdificatiuus, & si aqua lachrymarum affuerit, totius immũditiæ absterſiuus. ps. 50. Asperges me domine hysopo & mundabor lauabis me & super niuem dealbabor. ¶ Vel dic qd cinis est memoria mortis, qui. ſ. si aquæ lachrymarum adiungitur, mens immunda & peccatrix expiatur, & ab omni reatus macula liberatur. ¶ Vel dic qd sacerdos facilius populum expiat quando sanguinem Christi in altari permiſſæ celebrationem ibat. Oia tamen vestimenta linea debet habere, ad denotandum qd puritatem in capite intentionis, in tunica conuersationis, & femoribus carnis, & in zona iusticiæ summæ profiteri iubetur. ¶ Vel dic quod dominus nebulam in sanctuario suo vult abundare, ne maiestas sua nuda possit homini apparere, ne. ſ. præ terrore ipsum oporteret perire, sicut etiam supra Exod. 9 & 33. & in multis aliis locis ostenditur dominus in caligine apparuisse, & in fumo gloriæ & nebula legem dediſſe, ad denotandum q Deus vult & in sanctuario mentis semper aliquam nebulam ignorantiæ habeamus. Nec vult tempore huius vitæ maiestate eius intuitiue videamus, aut q secreta deitatis & rerũ plenarie cognoscamus, quia. ſ. tunc fides nostra meritũ nõ haberet, & mens nostra p psumptionẽ forsitan interiret. Dñs ergo & in nebula loqui & in nebula habitare dr, pro eo q dñs mentem sanctam contritam & obscuram diligit, & ibi habitare spiritualiter delectat. 3. Re. 8. Vñ dñs dixit quod habitaret in nebula. ps. 17. Caligo sub pedibus eius. Illa quæ ad salutem pertinent, in tali nebula cordis contriti melius a Deo reuelantur. Vnde dicitur. Exodi. 24.

Vocauit

A Vocauit dominus Moysen de medio caliginis &cætera. De modo vero purificandi cum cinere, vide in libr. Numer. 18.

Capitulum decimumseptimum textus. Et locutus est dominus ad Moysen dicens, Loquere Aaron. Moralitatum. Cap. 10.

Hic supponit Moyses animam omnis carnis in sangui ne esse, & ideo sanguinis esum omnino ꝓhibet, sed ipsum domino mandat offerri, vt sic anima quæ uiuit in sanguine, possit a peccatis suis per sanguinem expiari. ¶ Dic quod sanguis spiritualis est affectio seu amor, quia reuera talis sanguis est proprię animæ nostræ vita. Augustinus. Scio anima mea quam amo est vita. Ideo sanguinem nõ debemus comedere, id est amorem & affectionem nostram non debemus in nosipsos reducere, nec ad nutrimentum carnis nostræ conuertere, sed soli Deo offerre, & ad Deum ordinare, quia re uera sanguis affectionis animã naturaliter viuificat & delectat, & ideo si Deo offeratur, ipsam spiritualiter purificat atque mundat. Vnde Ezechie. 16. In sanguine tuo viue. ¶ Vel dic quod sanguis iste est sanguis Christi in sacramento altaris, vel etiam memoria & compassio passionis & sanguinis Iesu Christi, quia reuera in isto & ex illo constat spiritualis vita animę nostrę, & ideo talem sanguinem non debemus comedere, ideſt non recolendo absorbere & absc̃dere sed ipsum missas celebrando, & passionem eius recordando offerre, vt sic possimus animas nostras expiare. Vñ Iob. 16. Terra nõ operies sanguiné meum.

Capitulum decimumnonum textus, Locutus est dominus ad Moysen dicens. Loquere ad omnem. Moralitatum. Ca. 11.

B Hic præcipiuntur homini multa ꝑcepta, & dicit Non maledices surdo, & coram cæco non pones offendiculum. Non obseruabitis somnia. Non facietis vobis figuras aut stigmata. Non radetis barbam, nec in rotundo attondebitis comam, nec super mortuo incidetis carnem. Non prostitues filiam tuam &cæter. ¶ Ista nobis omnia spiritualiter inhibentur. Et primo quidem surdos & cæcos, ideſt personas simplices & ignorantes, quia scilicet verbum Dei nec audiunt, nec intelligunt, non debemus maledicere vel contemnere, vel offendiculum alicuius mali scandali vel exempli coram eis ponere vel facere, ne forte occasione accepta possint ruinam peccati incurrere. Tales enim simplices qui nesciunt præcauere, facilime cadunt, quando offendiculum, id est occasionem mali in verbis aut factis nostris inueniunt. Ideo bene dicitur. Matth. 18. Quia qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei quod submergatur in mare. Item somnia, i. falsas opiniones non debemus credere nec friuola ꝓ veris recipere, nec ariolis nec diuinis, i. hæreticis aut adulatorib. fidẽ dare, nec ẽt ad auguria seu garritus auiũ, ideſt ad verba & garrulationes personarum attendere vel vacare, sicut fecit Manasses, de quo dicitur, quod obseruabat somnia & sectabatur augu ria &cæ. 4. Re. 21. Item non debemus barbam, ideſt virilitatem animi radere, nec comam capitis, ideſt virtutem cordis aliqualiter decurtare, quia scilicet virilitas animi quam barba significat, non est abiicienda, nec coma virtutum aliquadet super caput eius. Rotunditas autem quæ figura est vadet mobilis, instabilitatem mentis denotat, quia tunc coma in rotundum tondetur, cum inconstantia mentis virtutum cesariem in nobis truncat. Item figuras & stigmata nõ debemus nobis facere, ideſt malas malorum imagines & exempla non debemus accipere, nec in nostris cordibus aut morib. per imitationẽ imprimere, nec per retinentiam aut complacentiam adorare. ¶ Vel dic ẽt, q ista dicunt contra quoſ dam familiares constituunt, sic q eos quasi pro diis colunt inquantum eis plus debito credunt. Tales ergo figuras stC tuere vt stigmata nobis prohibentur, & eorum odoratiões vetãtur. Item carnem nostram non debemus super mortuo. i. super peccato luxuriæ vili & fœtido incidere & diuidere, nec de sanguine delectatiõis carnalis aliquid sibi dare. Nec filiam nostrã. ſ. animã diabolo prostituere, nec sibi eam per diuersa vitia maculandã offerre. Caro. n. per luxuriam non est incidenda, sed integra & casta seruanda. Aia ẽt non debet ꝓ stitui nec per pctm diabolo subiugari, ne forte possim' de ea illud dicere. Matth. 15. Filia mea male vexatur a demonio. ¶ Hic præcipitur quod animalia diuersi generis simul cõue nire vel cohabitare non faciẽt, & q vestimenta ex lana & lino non texant, & quod agrum suum diuerso semine non seminent seu ſerant, quod etiam præcipitur. Deut. 22. ¶ In verbis istis charissimi videtur tangi, quod illi qui eiusdem conditionis sunt & status, sicut pauperes & diuites, sicut clerici vel laici debent simul cohabitare, & societatem alter alterius frequentare, copulam vero & societatem personarum dissimilium fugere, & istorum qui sunt diuersę conditionis & status, consortia non amare. Vnde dicit sapiens. Eccl. 13. Quia põdus super se tollit qui altiori se communicat. Quid communicabit cacabus ad ollam, quoniam si se colliserint, confringentur. Sequitur. Oẽ animal diligit sibi simile. Istud potissime debet seruari ſin coniugiis, vbi pro certo paritas conditionum summe debet attendi, quia. ſ. diuersæ conditionis animalia non debent inuicem copulari, nec rusticus nobili mulieri nec rustica cum nobili coniugari. Facile est. n. quod quando ager, ideſt lectus tali diuerso semine serit, qd alter ab altero faciliter contemnatur. Vnde ibidem. Quæ communicatio homini sancto ad canem, aut quæ pars bona diuiti ad pauperem? Et ad idem per omnia potest applicari illud quod dicitur. Deutero. 2. Non arabis in boue & asino. ¶ Vel si vis applica contra quoſdam, qui ita fidem euangelicam assumebãt, quod cerimonias ſlegis nullatenus relinquebant, sed vtrunq; seruare volebant. Bos enim iugo subdita significat legem, asinus vero quem Christus æquitauit, significat euangelicam disciplinam. Talis ergo combinatio repellitur & duplex ritus a Deo reꝓbatur. Allega vt infra. ¶ Vel dic quod boni non debent cum malis, fideles cum infidelib. & hæreticis, religiosi cum laicis communicare, ne eos contingat malos eorum mores discere vel habere. ps. 17. Cum sancto sanctus eris &cæ. ¶ Vel dic quod ager est cor, quod. ſ. D diuerso semine seritur, quando diuersis contrariis negociis occupatur, & quando Deo & mundo vacare conatur, quod vtique prohibitum est, Deus enim in corde nostro non vult habere participem, nec socium, sed in solidum possidere. Tãti emit vt solus possideret, quia scilicet sicut dicitur in euangelio. Matthæ. 6. Nemo potest duobus dominis seruire &cætera. Ideo de tali cordis diuisione dicitur. Ecclesiastic. 11. Fili mi, non in multis sint actus tui. Et alibi. Ecclesiastic. 2. de duplici corde, & homini ingredięti terram duabus viis. Igitur in hoc reprobatur omnis duplicitas, commendatur vnitas & simplicitas, quod quando scilicet agitur cor diuerso semine, ideſt duplici vel multiplici intẽtione vel fictione, vna, scilicet apparenti & alia existenti seritur, tunc istud mãdatum præteritur. ¶ Vel dic quod vestis lana & lino contexta, significat proditoriam & hypocritam falsitatem, quæ scilicet lanam. i. simplicitatem ostẽdit exterius, linum vero subtile, ideſt malitiam, interius celat. Tali ergo veste, ideſt talis hypocrisis duplicitate nõ debemus indui, sed potius vel corporaliter vno vel alio debemus vestiri. Melius. n. est vel qd simus ex toto lanei, vel ex toto linei, i. ex toto boni vel ex toto mali q̃ ꝙ per hypocrisim boni exterius appareamus, & interius mali simus. Sicut enim dicit Comestor, Simulata equitas non est equitas, sed duplex iniquitas. Vnde Chrysostomus. Hypocrita appare quod es, aut esto quod appares. ¶ Domino fuit maxima cura de peregrinis & aduenis fouendis, & non vituperandis, aut non contristandis, & ideo præcipit quod. ſ. segetes vsq; ad solum non tonderentur, nec grana racemorum decidentia colligerentur, sed peregrinis & aduenis dimitterentur. Præcipitur etiam ipsis non exprobrari, sed sicut seipsos diligi & foueri. Quod scilicet potissime præcipitur filiis Israel, quia aduenæ & peregrini in ægypto fuerunt, ideo aduenarum miserias cognoscebant. Quare concludit quod amplius misereri debebant.

Et ista omnia possunt exemplariter adduci ad inducendum ad pietatem & miserationem egenorum & pauperum & peregrinorum, quia. i. istis est compatiendum & de suis bonis tribuendum. Et maxime hoc debent facere illi qui quando que pauperes fuerunt, & qui alienas terras perambulauerūt & qui per experientiam quid patiantur alii, didicerunt. Vnde dicitur. Exo. 23. Peregrinis molestus non eris, scitis enim aduenarū animas, nam & ipsi peregrini fuistis in terra ægypti. Quod tamen est contra multos diuites, qui quamuis ali quando fuerunt egeni & pauperes, ipsi tamen peregrinis & pauperibus præ ceteris sunt crudeles. ¶ Vel dic quod pauper vel peregrinus est peccator, cui pro certo non est detrahendum, sed potius miserendum. Quandoq; n. a Deo peregrini, i. peccatores fuimus, & ideo humanam fragilitatem cogitare debemus, iuxta illud. Eccl. 31. Discе ex teipso quæ sunt proximi tui. Quod tamen est contra multos, quia. s. illi qui præ alijs fuerunt pauperes & peregrini, & qui aliunde fuerunt nati, vel qui etiam per peccatum a Deo fuerūt alieni, solent quando ad prosperitatem veniunt, esse aduenis & alienis magis duri, & contra delinquentes plus seueri. ¶ Itē ibidē præcipitur sic. Quando ingressi fueritis terram, & plātaueritis ligna pomifera, & auferetis pręputia eorum: poma quæ germinant immunda erunt vobis nec comedetis ex eis. Nam vt dicit scholastica historia, omnes fructus qui in primis trib. annis crescebant, immundi erant, fructus vero quarti anni & deinde, domino consecrabant, & fructus quinti anni & deinceps, ad vsus proprios referuabant. ¶ Arbor pomifera significat hominem qui poma bonorū operum, germina boni propositi producit. Vnde proprie pomorum præputia seu germina, sunt bonorum operum initia, q̄ pro certo immunda censere debemus, eo quod bona nostra initia non statim approbare, sed potius vilipendere, & immunda esse & in vtilia reputare tenemur. In vsus. n. nostros non debent statim cedere, nec ea quousque solida & viuificata sint debemus nostris visibus, i. nostris approbationibus applicare. Primo. n. sunt omnia quasi immunda vilipendenda, & tādem si perseuerant in bono, domino cōsecranda & attribuēda, & finaliter in nostros vsus. i. in nostram complacentiam sunt vertenda. Nimia. n. participatio reprobatur, & iō multi sunt doctores iuuenes & etiā nouitii, qui in bonis suis primordijs plus debito gloriantur, ita quod se magis scire vel plus bonorum operum posse facere quam cæteri arbitrantur, contra illud. Prou. 20. Substātia ad quā festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Vel aduerte, quod vt dicit scholastica historia super Leuitic. 20. Quod poma trium annorum vineæ immunda erant, pro eo quod natura minus præceps vim videbatur fecisse. Quod ad hoc potest applicari, quod poma. i. opera neophytorum & nouitiorum, q̄. i. indiscrete contra naturam quandoque aggrediūtur opera valde ardua & miranda, debent immunda reputari, i. non approbari, quia, s. facile iter solent perire, & apud Deum & homines reprobari. Sicut. n. dicit philosophus, Acres in principio franguntur in fine. Tales. n. vineæ. i. tales personæ quæ in iuuenture alios vituperare in bonis operibus videntur, ante tempus desistere & deficere comprobātur. Vñ dr̄. Lu. 14. Iste homo cępit ædificare, & non potuit consummare. Et iō talia poma. i. talia iuuenum opera non sunt multum approbāda, sed potius immunda & inutilia reputanda.

Capitulum Vigesimum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens. Hæc loqueris. Moralitatum. Cap. 12.

PRæcepit dominus supra. 18. cap. multa genera immundiciarum vitari, hic autem sub pœna mortis illa mandat totaliter declinari. Dicitur enim quod homo non debebat turpitudinem patris aut matris, fratris aut sororis reuelare, alios merebatur mortem incurrere & subire. Qui etiā patri & matri maledicebat, sine remedio mori debebat. Aliæ etiam carnis immundiciæ multiplices reprobātur, & sub mortis periculo prohibentur. Vide si vis textum, & allega contra diuersas species luxuriæ. ¶ Vel dic quod pater noster est prælatus, mater nostra est ecclesia vel religio, fratres & sorores sunt socii & vicini, & maxime illi qui nobis per ꝓfessionem & familiaritatem sunt iuncti, quia reuera talium turpitudines, i. vilitates, infamias vel enormia crimina, si quę scimus, nullo modo detrahendo reuelare debemus, quia pro certo qui tales amicos suos, quibus. s. fidelitatem & reuerentiam exhibere tenetur, diffamauerit, & eorū turpitudines reuelauerit mortis æternæ periculum sustinere debebit. Non debet enim ecclesiasticus patri vel matri maledicere seu detrahere, vel turpitudines prælati vel ecclesiæ suæ, necnon sociorum suorum apud laicos reuelare, nec secreta suorum alijs publicare, sed potius ipsa tenet abscondere & celare, nisi forte propter correctionem fit necesse ipsa maioribus declarare. Vnde dicitur. Prou. 25. Quæ viderunt oculi tui, ne cito proferas in iurgio, ne emendare nō possis cum dehonestaueris amicum tuum.

Capitulum Vigesimum primum Textus. Dixit quoque dominus ad Moysen. Loquere ad sacerdotes. Moralitatum Cap. 13.

SAcerdos nullum mortuum debebat tangere, nec in alicuius mortui exequris, interesse etiam, dato quod esset princeps populi sui nisi duntaxat esset pater vel mater, filius vel soror virgo. Et adhuc ista confessio non fiebat nisi sacerdotibus minoribus, quia scilicet sacerdos qui mundus erat, ad nullum ꝓrsus mortuum accedere, nec alicuius exequiis interesse debebat. ¶ Ex isto possumus ostēdere quāto quis est maior in ecclesia, tantomagis debet mortuos, i. excommunicatores, & pecccatores & tactum & societatem malorum summopere declinare. Soli enim coniuncti & consanguinei excipiuntur, quia. s. viri Christiani & ecclesiastici tangere & sociare se permittunt. Summi vero sacerdotes. i. illi qui specialiter Deo sunt iuncti & consecrati, sicut sunt viri religiosi & perfecti, ex toto debent mortuos. i. peccatores imperfectos excommunicatos & hæreticos abhorrere, & dato quod sint principes seu magni & consanguinei, etiam & propinqui, ipsos tamen debent fugere & vitare, quamuis tālis tactus & accessus sit generaliter omnibus prohibitus, istę tamen strictus est sacerdotib. i. ecclesiasticis & maxime summis sacerdotibus. i. prælatis maioribus interdictus & maxime hoc debet esse in religiosis & perfectis, qui de parentib. carnalibus maxime quando sunt peccatores, non debent curare, sed eos pro Christo dimittere & horrere. Quod tamē est contra multos ecclesiasticos, qui plus debito diligunt cō sanguineos & amicos quibus dicitur in euangelio. Lucæ. 14. Qui non odit patrem & matrem aut vxorem & filium & fratres, non potest meus esse discipulus. Multi sunt ecclesiastici qui dum malos parentes plus debito dilexerunt proprias animas perdiderunt. Ideo dicitur supra. Leuitic. 11. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne immūdi sitis. ¶ Sacerdos non debet accipere aliquā vilem aut inhonestam vxorem scortum, captiuam ancillam, viduam, repudiatam sordidam aut meretricem, sed potius virginem aut puellam de populo suo natā. Quia breuiter sicut hic dr̄, sacerdos seu pontifex super cui⁹ caput fusum est oleum vnctionis, & cuius manus in sacerdotium consecratę sunt, vestitusque est sanctis vestibus, non debet caput suum discooperire, vestimenta sua scindere, ad mortuum intrare, & inhonestam mulierem in vxorem accipere, sed puellę virgini de suo populo nubere, & stirpem generis sui vulgo gentis suæ non miscere. ¶ Sacerdos dux & pontifex seu pontem faciens, est prælatus, qui. s. pontem ad cælum debet facere, & illuc subditos verbo & exemplo docere. Vxor ipsius est vita sua & morum, suorum compago, quia. i. iste tunc alicui vxori spiritualiter nubit, quando aliquam vitam spiritualem accipit & custodit. Igitur sicut hic dicitur, sacerdos. i. prælati & clerici, summe debent dici sancti, & sanctitatem moribus obseruare. Sancti inquit erunt Deo suo, & non polluent nomen eius. Galla. 6. Et isti quorum manus sacratę & ordinatę sunt ad actus bonę operationis, & qui induti sunt

vestibus

Avestibus sacris honestæ conuersationis, non debent barbam radere. i. dimittere animi virilitatem caput mentis discoopere rire, i. deponere humilitatē, humilitas. n. velat & celat ꝛterio res virtutes, mētis vestimenta sciadere, i. destruere exteriorē humilitatem, ad mortuum intrare, i. frequentare malā societatem. vilē vxorem ducere. i. profiteri vel sectari alicuius malæ vitę sordidam vilitatem. Vxor enim sua, ideſt uita & conditio ſtatus sui debet esse virgo, ideſt pura & munda, quæ scilicet non sit vidua, nec a populo repudiata aut cōtempta nec captiuitati timoris seruilis subiecta, seruituti peccati aliqualiter subiugata, nec in se vilis meretrix aut immunda, nec etiam de alieno populo, i. per nimiam ſingularitem ſubditis taliter aliena. Sic. n. erit ſanctus & mundus & ſancto Dei ſeruitio ſancte & munde deditus & ſacratus, ſupra eodem ca. Incenſum & panes offerunt Deo ſuo, & ideo ſancti erunt. ¶ Vel dic allegoricequod ſacerdos eſt Chriſtus ſpiritu lætitiæ vnctus, & ſacra veſte. i. puriſſima humanitate veſtitus, qa re uera iſte pro ſpeciali coniuge, cum. ſ. in beata incarnatione ſe nobis coniunxit, non accepit mulierem vilem, ſed nobilem, non corruptam ſed virginem, non hominum ancillā ſed virtutum dominam, non ſub peccato captiuam, ſed libera elegit virginem glorioſam, cui ſe carnē aſſumendo coiunxit, quæ etiam de populo Dei iſraelitico nata fuit. ¶ Vel dic quod vxor, i. mens vbi eſt anima, quam. ſ. ſi ſit virgo, i. pura, ſancta & immaculata de populo ſuo, i. de chriſtianitate & fidei nata libenter Chriſtus ducit. Si vero vilis, reproba & immunda fuerit, ipſam non accipit, ſed contemnit. ¶ Vel dic q̄ vxor hominis eſt dignitas, officium vel beneficium ſeu dioceſis vel eccleſia cui coniungitur, & ad quod in hoc ſæculo promouetur, ſiue ſit eccleſiaſtica ſiue ſæcularis. Sed vere de talibus vxoribus aliquæ ſunt virgines. i. illæ eccleſiaſticę dignitates quæ mundæ & ſanctæ, nullo ſimoniæ vitio vel nullo carnali affectu vitiatę vel corruptæ. Aliquæ vero ſunt corruptæ & immundæ, & ſemper aliquo adiūcto vitio maculante fedatę ſicut ſunt multæ ſeculi dignitates quarū quædam ſunt quæ magis danti annuatim venduntur, aliæ ſūt ſicut repudiatæ, quia. ſ. ab omnibus bonis hominibus refutātur. Aliæ ſunt ſicut captiuæ vel ancillæ, quæ. ſ. ſeruituti & piculo ſubmittuntur ſicut ſunt generaliter illæ quæ hodie ſunt B altiores &c. Igitur iſtud eſt verum quod ſacerdos ideſt quicunque eccleſiaſticus bonus nūquam talia publica officia debet petere, nec tales immundas, & immundiciæ vitiorū permixtas vxores ſeu ſæculi dignitates diligere, ſed magis virginem, i. aliquam mundam, quamuis pauperem & ſterilē præeligere, cum qua poſſit munde & ſancte viuere & manere. Vnde dicitur. 3. Eſd. 9. Diſcedite a gentibus terræ, & ab vxoribus quandoque alienigenis, quamuis aliqui hodie non curant qualem vxorem habeant, quinimmo vxorem fornicariam, ideſt beneficium Dei dignitatem fornicarie, ideſt ſimoniace acquiſitum libenter accipiunt & procurant Ideo dicitur. Oſeæ. 1. Accipe tibi vxorem fornicariam, & facilios fornicationum. ¶ Vel dic quod non licet alicui eccleſiaſtico vxorem alterius gentis, ideſt dignitatem vel beneficium alterius ſectę vel eccleſiæ aſſumere vel concupiſcere, ſed de populo ſuo, ideſt de papa, eccleſia vel patriarcha debet ſibi vxorem ſeu beneficium procurare. Vnde dicitur. Mar. 6. Non licet vxor aliena eſt dignitates ſeu officium ſęcular qua m. ſ. non licet ſacerdoti & eccleſiaſtico accipere vel ad eam anhelare, ſed ſolum de populo ſuo. i. de ſtatu eccleſiaſtico vxorem & promotionem acquirere vel habere, contra multos clericos in curiis regum & ſæcularibus officiis conſtitutos, de quibus dicitur. Inueni iudæos ducentes vxores moabitidas. ¶ Vel dic quod ſacerdos non debet conmiſcere ſtirpem generis ſui cum vulgo gentis ſuæ, quia illos qui ſunt de genere ſuo, patria & conſanguinitate non debet ſibi commiſcere, nec in beneficiis nec officiis eccleſiæ ſuę ponere, nec etiam eos ibidem cum diuitibus & nobilibus patrię contigare ſicut quotidie faciunt multi prælati, qui aliunde venientes totam eccleſiam ſuam & patriam ſibi commiſſam de ſuis conſanguineis implent & ſtirpem generis ſui cum vulgo populi ſui miſcent. Item dicitur quod omnis qui habuerit maculam, non offeret panes Deo nec accedet ad miniſterium eius: oportet ergo vt non ſit cæcus, nec claudus ſi habuerit paruum naſum vel grandem, vel fractam manū, ſi gibboſus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem habens in corpore, ſi hernioſus. C Iſtæ enim ſunt tredecim maculę ſeu impedimenta, quæ hominem reddebant indignum, ne miniſtraret in tabernaculo in ſacerdotali officio. Veruntamen dato quod panes & incenſum non permitteretur offerre, de panibus tamen qui offerebātur in ſacrificio, permittebātur comedere. ¶ Sic vero moderni ſacerdotes & clerici a Dei miniſterio reddunturindiguni qñ ſpūalibus maculis ſunt fædati. Teſte. n. beato Gregrio. Iſtę tredecim maculę peccata deſignant. Vnde dico q̄ cœcus eſt qui non videt ꝓ contemplationē. Claudus q̄ vacillando incedit, & per malitiam & cauillationem. Parui naſi, qui naſum id eſt ſenſum diminutum habet per ſublatam debitam diſcretionem. Naſi grandis, qui ſenſu nimis abundant ꝓ præſumptionē. Apoſt. Ro. 12. Non plus ſapere, quam oportet ſapere. Torti naſi, tortum & peruerſum ſenſum per hereſim vel per inuidiæ machinationem. Cōtra quos Apoſt. 1. Cor. 14. Nolite pueri effici ſenſibus, quantum ad naſum parvum, ſed malitia paruuli eſtote quantū ad naſum tortum & magnum. Pedē etiam habet fractum ille, qui debilem & fragilem habet affectionem. Fractam vero manum ille, qui habet remiſſam & laxam operationem, vt ſic de tali ſic excæcato, claudo & pedibus manibuſq; contracto, dicatur illud Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mitte eum in tenebras exteriores &cæ. Itē lippus eſt ille, qui licet clarus perſciētiam & diſcretionem videat, oculis tamē cordis ſui infectus eſt per immundiciā ſimonię. Albuginem habet ille qui mente & effectu habet candorem mundanæ gloriæ. Gibbus eſt qui patitur tumorem ſeu gibbum ſuperbiæ. Scabiem habet ingem qui quotidie verſat in immundicia luxuriæ. Impetiginem patitur, qui pruritum & ardorem ſuſtinet libidinis. Hernioſus ſeu pōderoſus eſt cuius humor interioris affectionis ad genitalia fluit per deſideria carnis. Breuiter ergo iſtud eſt verum, quod illi qui talia patiuntur, indigni ſacerdotio vel quocunq; eccleſiæ miniſterio reputā tur. Homines enim bene formatos, i. bonis moribus inſtructos, nō vitioſos vel maculatos vult dominus miniſtros ſuos habere, malos vero informes, vitioſos & incompoſitos ſolet abiicere & horrere. Vnde dicitur. Leui. 22. Animal cicatricem, papulas ſcabiem aut impetiginem habens, non offere- D tis domino. Sed quia pro certo vnum reſtat de iſto capitulo: quia. ſ. dato quod iſti propter indignitatem non debebāt panes offerre vel in eccleſia miniſtrare, tamen oblatos non vetabantur cum aliis manducare. Sic vere proh dolor hodie multos videmus eccleſiaſticos, qui. ſ. licet eccleſiæ non deſeruiant aut miniſtrent, nec digni ſunt etiam miniſtrare ꝓ ꝓ vitiorum maculas quas continent, panes tamen oblatos ab aliis. i. fructus eccleſiaſticorum beneficiorum & aliorum labores percipere, nunquam ceſſant, quinimmo tales habent abundantius eccleſiæ panes, quam illi qui quotidie in Dei ſeruitio & miniſterio offerunt, & laborant, ita quod iſtis ꝓ prie poteſt dici iſtud Io. 4. Alii laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis. ¶ Vel dic quod ille qui habet maculam, eſt ille qui non debet ad altare accedere, nec in ſacerdotis officio miniſtrare quouſq; a tali macula uoluerit per pœnitentiam ſe purgare, quandoque ſe ſentit talibus vitiis ſeu vinculis irretitum. Et maxime quando ſe ſcit per excommunicationem maculatum, tunc debet ſe ab introitu tabernaculi. i. eccleſiæ retrahere, & in officiis eccleſiaſticis nullatenus miniſtrare, ſed indignum ſe reputans, debet & a miniſterio ceſſare. Vnde Leuit. 2. Omnis homo in quo fuerit immundicia & acceſſerit ad ea quæ ſanctificata ſunt peribit de populo ſuo.

Capitulum vigesimum secundum Textus. Locutus quoque est dominus ad Moysen, dicens. Loquere. Moralitatum Cap. 14.

TRia genera panum erant apud iudæos. ſ. panes propoſitionis, quos ſoli ſacerdotes qui erant ſine macula, debebāt comedere, & in loco ſancto. Item panes alii qua populo offerebantur, & in ſacerdotum partem cedebant, & de iſtis licebat comedere omnibus qui erant leuitici generis, etiam ſi haberent maculam, etiam ſi eſſet filia

ſacerdotis

E sacerdotis vidua vel repudiata,& ad domum patris reuersa. Verumtamen quicunque alienigena,vel etiam filia sacerdotis,dum tamen adhuc alicui alieno de populo actualiter esset nupta, de talib. panibus non comedebant, sed tanquam extranei à talibus abstinebant. Item panes laici, qui populo & clero communes erant, & de quibus omnes generaliter comedebant. ¶ Per istas tres species panum possunt intelligi tria genera bonorum ecclesiasticorum,s. panes propositionis,& ista sunt bona spiritualia,s. virtutes & merita, quæ .s.nullus potest accipere maculosus. Item panes oblati a populo,& isti significant beneficia ecclesiastica,quæ etiam multi maculati,& repudiati, id est multæ malæ personæ possunt habere,dum tamen de genere sacerdotali,i. personas ecclesiasticas contigerit eas esse. Item panes laici,i.bona mundana & secularia,qui.s.bonis & malis,mundis, laicis & clericis cões eē censentur.inquantum ab ipsorum pceptiorum nulla generatio hominum impeditur.¶ Vel dic q̃ dato q̃ homines habeant maculas diuersorum vitiorum,& nomina eos si vis sicut in capitulo præcedenti.dato ét q̃ sint personę repudiatę a Deo & a mundo nihilominus si sint de genere sacerdotali ideſt si sint de consanguinitate prælatorum, non solent a comestione panum.i.a perceptione ecclesiasticarũ prębendarum & beneficiorum repelli,scilicet inde amplius satiati.Psal.72. Ecce ipsi peccatores et abundantes in seculo,obtinuerunt diuitias. Dato etiam q̃ ipsi non ministreut nec seruiant,bona tamen ecclesię participant,& abundant. ¶ Vel tres panum species sunt tres virtutes theologicæ. Vnde dicitur Lu.11. Amice accomoda mihi tres panes. Sed de istis vnus est solis bonis personis cõcessus, scilicet charitas, Nullus enim maculosus aut peccator potest comedere panem istum. Charitas enim est fons viuus,quem non participat alienus,secundum August. Alius enim est non solum mũdis et immaculatis, immo etiam maculosis concessus & repudiatis,dum tamen sint de genere sacerdotũ,i.christianorum,& iste est fides quæ.s.bonis & malis conceditur,dum tamen sacerdotum, ideſt christianorum propago habeatur.

F Alius autem omnibus est communis generaliter,s.spes,quia fideles et infideles,boni & mali aliquid sperant post hanc vitam.Et sic dico q̃ charitas sola est bonorum christianorum, bonorum tamen et maculatorum est fides, spes vero est cõmunis vniuersorum.¶ Vel dic q̃ primi sunt virtutes, secundi sunt scię,tertij sunt tpalia.¶ Vel dic q̃ tres panes sunt tres scir,moralis,phyſica et ciuilis &c. Dilata si vis.¶ Hic ponit q̃ filia sacerdotis nupta alteri populo, non poterat comedere de sanctificatis, quandiu extra maneret, & quandiu cum viro esset. Verum quando repudiabatur,vel viro mortuo viduabatur, & ad domum patris reuertebatur, tunc poterat sanctificatos comedere vt prius.¶ Sacerdos est Ghristus,filia eius est anima,de qua scilicet supra præcipitur, q̃ sacerdotis filia si deprehẽsa fuerit in stupro,flammis exureẽ Leu.21. quia scilicet anima filia Dei,si in morte deprehensa fuerit in peccato,flammis perpetuis incendetur.Vnde Ezech.18.Anima,q̃ peccauerit, ipsa morietur. Ista ergo quandoque exit domum patris sui.i.Christi ecclesiam vel statum gratiæ, et nubit p desiderium & amorem vni extraneo de populo, scilicet diabolo,carni vel mundo,Vnde dicit̃.Lu.16.Adhæsit vni de ciuibus regionis. Et tunc pro certo quamdiu stat tale nefandum matrimonium,ista filia nõ debet comedere de sanctificatis,& non est digna percipere bona spiritualia & æterna,sed terrena.Si vero tale matrimonium cessauerit, & ista vidua facta, vel a mundo & eius prosperitate per infortunium ita repudiata, q̃ ad domum patris .i.ad gratiam vel ecclesiam per pœnitentiam redierit, tunc vero cibus cœlestibus & spiritualibus digna erit. Filia ergo id est anima vel fragilis persona,quæ a viro suo.i.a mundo repudiatur,vt pote quia per paupertatem & infortunia omni prosperitate priuatur,debet in domum patris sui,ideſt ad conscientiam seu ecclesiam reuenire fortunæ instabilitatem cognoscere,& se patri suo Christo reddere, vt sic de sanctificatis .i.de bonis spiritualibus & æternis partem suam possit percipere & habere,exemplo filij prodigi qui a mundo repudiatus,et infortunijs compulsus ad patrem redijt,et vitulum saginatum comedit. Et ideo tali filiæ loquitur dominus in Cantic.6.Reuertere reuertere,sunamitis,reuertere reuertere, vt intueamur te. Et illud Hiere.31.Reuertere ad ciuitates tuas. Usquequo delicijs dissolueris filia vaga. ¶ Alienigena nunquã G debebat comedere de sanctificatis,dato q̃ in domo sacerdotis maneret, nisi forte esset seruus perpetuus sacerdotis & eius vernaculus emptitius constitutus.De manu etiam alienigenę non debebant sacrificia accipi & domino immolari, sed omnia corrupta & inutilia iudicari. De manu inquam alienigenę non offeretis panes domino deo vestro,nec quicquam aliud quod dare voluerit, quia corrupta & maculata sunt omnia. ¶ Alienigena significat hæreticum vel quemlibet infidelem a fide Christi alienum. Iste ergo non debet de sanctificatis comedere,id est ecclesiastica sacramenta pcipere,nisi forte vernaculum seu perpetuum ecclesiæ seruum ipsum per fidem & pœnitentiam contingerit factum esse. Panes etiam,ideſt doctrinæ & alia opera et exempla quæ tales offerunt,a fidelibus non debent recipi neque credi, sed magis omnia debent hæretica & corrupta reputari. Et simplices etiam summe debent cauere ab illis quæ ab hæreticis & infidelibus prædicantur & offeruntur, ne forte per errorem aliquem corrumpantur. Vnde Leuitic.11. Non tangatis quicquam eorum,ne immundi sitis. ¶ Vel si vis, dic q̃ panes alienigenę sunt scientiæ seculares, quæ scilicet a sacerdotibus non debent recipi vel sectari,& maximè leges & medicina,&c.¶ Animalia quæ offerebantur deo, debebant esse integra,sana,et nulla macula vitiata,alias a sacerdote debebãt repudiari,& nunquam domino immolari. Vnde hic dicitur Leuitico.22. quòd omnis macula non erit in eo.si secum, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, scabiem vel impetiginem,non offeretis eum,sed repudiabitur. Etiam animal quod testiculos tonsos,& fractos, sectos et albatos haberet,si lingua careret, et si aurem vel caudam eidem aliqs amputasset.¶ Sic vero illi qui offeruntur domino ,& eidem in ipsius seruitio,scilicet in statu ecclesiastico præsententur. mundi, sancti & immaculati esse iubentur. Igitur nõ debent esse cœci per ignorantiam,non fracti per inconstantiã, non cicatricem malorum exemplorum & malorum morum habentes per insolentiam,non papulas,scabiem seu impetiginem ideſt pruritum & immunditiam carnis sentientes per luxuriam,& non scissis vestibus seu testiculis p virilitatis amissionem,seu per mentis effeminationem,non perdita H lingua per bonę locutionis laudem & confessionis pditionem non truncata cauda, per finalis perseuerantiæ depositionem,quia pro certo viri ecclesiastici debent per discretionem clare videred,ebent per constantiam & fortitudinẽ integre manere,debent sine cicatrice,ideſt sine malę consuetudinis vulnere,vel sine inuidiæ vlcere mentem habere,debent in suæ conuersationis pelle scabie, ideſt vitijs maioribus,et impetigine seu papulis ideſt vitijs minoribus semper carere, testiculos, ideſt virtutem bonorum generatiuam. Aurem,ideſt promptitudinem auditiuam & obedientiam. Caudam, id est virtutem perseueratiuam & completiuam Linguam,ideſt prædicatiuam vel diuinæ laudis & confessionis depromptiuam,debent iugiter continere.Si vero omnibus istis vel aliquibus istorum caruerint, non sunt digni coram dño comparere, nec in ecclesia triumphante locũ dũt aliqualiter obtinere. Vñ dr.Mat.22.Qui vocati fuerant, nõ erant digni.Lu.14 De illis enim qui testiculos,i.gñatione bonorũ oper vel etiã generationem fidelium quæ per prædicationem efficitur,quæ scilices a duobus testiculis prædicatorum procedit,scilicet a vita & doctrina,potest dici illud Deut.23. Nõ intrabit eunuch' amputatis testiculis abscisso verretro in ecclesiam Dei.De alijs uero dicitur.Mal.1. Si offertis domino claudum & languidum nouũ malũ est,quia breuiter illi qui domino offeruntur, sine peccati macula,esse tenentur.Apocalip.14. Sine macula sunt ante thronum dei. Vnde Deuteron.17. Non immolabis domino bouem, & ouem in quo est macula aut quippiam vitij. Vel si vis, allega hæc omnia contra seculares qui filios cœcos,claudos, & male morigeratos & formatos offerunt deo, faciẽdo eos religiosos,& clericos,bene autem formatos retinent sibi, vt seruiant mundo, & vt eos faciant cupidos, & muudanos Contra quos dicitur.Malach.1. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debilem domino.Aduerte hic, q̃ quãdo quis offerebat sacrificium ex voto oblatum debebat esse sine quacunque macula, sicut præmittitur in capitulo præcedenti. Quando

A do vero quis offerebat voluntarie,scilicet oblationem pacificorum,vel huiusmodi,tũc potuit offerre animal,dato quòd haberet aliquam de maculis supradictis.s.& maxime aurem vel caudam amputatam. ¶ Vnde ibidem dicitur sic Quem & bouem aure & cauda amputatis, voluntarie offerre quis potest.¶ Sic cum in mundo sunt duo genera personarum, quæ Deo offeruntur,s.boni ecclesiastici qui tenentur ex voto,vel tacito vel expresso,& boni laici qui videntur tantum voluntarie teneri,istud est verum,quia illa animalia,i.istæ personæ quæ pro voto soluendo,& complendo domino immolantur, & in eius seruitium deputantur,sicut sunt religiosi, & clerici,debent esse perfectiores, & ab omni macula criminum mundiores, quam illi qui voluntariè offeruntur,i. quàm seculares,qui supererogationis opera voluntariè exequũtur. In istis.n.multæ maculæ, & multi defectus solent sustineri, quæ in religiosis, & clericis esset necessarium reprobari. Et multa sunt vitia,quæ apud Deum religiosos,& clericos indignos facerent, quæ lecularibus non nocerent, quia.s. illi tenentur esse perfecti ex voto &[necessitate, isti autem ex voluntate.Ideo clericis dicitur. Matth.5. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum , & phariseorum , non intrabitis in regnum cœlorum. ¶ Hic præcipitur quòd nullum animal sibi offerri debeat, quousque septem dierum in ætate transeat spacium &c.hic præcipit dominus,quòd siue ille bos sit, siue illa ouis , non immolabitur vna cum fetibus suis. ¶ Istud exponunt aliqui sic, quòd mater est misericordia, fœtus eius sunt bona opera. Ista ergo mater , & fœtus sui non debent domino offerri,inquantum,s.ſtatim , quòd à pœnitentia incipitur , opera eius non debent perfecta putari, nec digna gratia diuina adhuc putari, nec ante conſpectum domini ofterenda tanquam perfecta ,& digna iudicare debemus. ¶ Vel istud expone allegorice de Christo, qui est mater misericordiæ , de quo dicitur quòd propter nimia charitatem qua diligit vniuersos,passus est &c. Vnde dicitur 2.Reg.1. Sicut mater vnicum amat filium , ita te diligebam. Principales ergo fœtus istius matris fuerunt Apostoli.Igitur istud fuit verum , quòd eadem die non fuerunt imo lati nec passi mater & filij,i.Christus,& discipuli.Qninimmo iudeis, quando , & discipulos cum Christo apprehendere voluerũt,ipse dixisse legitur.Io.18.Si me quæritis,sinite hos abire.

B *Capitulum vigesimum tertium. textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens. Loquere filijs Jſrael, & dices ad eos. Moralitatum. Cap. 15.*

Hic ponũtur festiuitates legis, sed ad præsens omitto, quia forte Numerorum libro aliquid de his dicam.c.24. Mulier israelitica conceperat filium de viro ægyptio,qui iurgatus cũ viro israelitico, blasphemauit nomen domini,maledicẽs ei,ergo ipse inclusus à Moyse, fuit à populo lapidatus. ¶ Allega exemplariter contra spurios, qui nati de ægypto.i.de adulterio vel fornicatione, fiunt quandoque blasphemi,& rixosi& male morigerati,& iniuriati,qua propter aliquando incarcerantur, & etiam supplicijs exponuntur.¶ Vel dic moraliter,quòd mulier hæbrea est voluntas vel anima,vir ægyptus est corpus ,à quo tunc pro certo blasphemum concipit ,qñ malum animum seu malum desiderium per corporis suggestionem & tentationem incurrit, malus enim affectus deum videtur maledicere, inquantum semper nititur suis iussionib. contraire,& ideo talis blasphemus,ideſt talis malus affectus debet in carcere timoris includi,& lapidibus est diuinæ scripturæ lententijs & reprehẽsionibus reprehendi.Vnde supra Leu.22.Lapidib. obruetur et mechus et adultera.

Capitulum vigesimum quintum. textus. Locutusque est dominus ad Moysen in monte Sinai. Moralitatum. Cap. 16.

ANnus iubileus apud hæbreos præcipitur obseruari.Erat autem iste annus quinquagesimus ab egressu filiorum Israel ex ęgypto,& ex tunc de quinquagesimo in quinquagesimum obseruabatur,quia scilicet iudæi omnia septenaria obseruare voluerunt, & sic septimum diem & septimum annũ seruauerunt , & tandem iubileum tãquam vltimum annum in fine septem hebdomadarũ annorum. Erat ergo ille annus valde priuilegiatus,quia scilicet tunc omnis seruus liber efficiebatur,omne debitum tunc dimittebatur,& omnis hæreditas vendita ad pristinum dominum reuertebatur , & iõ iste annus iubileus a iubilando dicebatur,, pro eo q̃ ibi tubis canebatur,summisque læticijs annus huiusmodi colebatur.¶ Per istum annum potest intelligi tempus gloriæ paradisi,quod scilicet per numerum quinquagesimum intelligitur,pro eo q̃ in fine septem hebdomadarum annorum ideſt in fine huius virę,quæ fluit per septenarium dierum & ętatũ, annus iste iubileus , id est æterna gloria cum suis æternis iubilis celebratur.Psal.99. Iubilate deo oĩs terra,seruite domino in læticia. In isto enim anno & tempore , scilicet in paradiso omnia debita humanæ natuturæ,s.timor,languor et mors & cætera similia erunt soluta,seruitus corruptionis erit dimissa,& hæreditas gloriæ qui dudum per Adam vendita & perdita fuerat, erit plenari ehumano generi restituta.Psal.5. Dominus pars hæreditatis meæ & cætera. In isto ergo anno et in isto festo summa iubilatio , summa laudatio , gratiarum actionis exultatio. Vnde cuilibet animæ dicitur. Zachar.nono . Exulta satis filia hierusalem , iubila filia syon. ¶ Vel dic q̃ iste annus significat festum penthecostes,quod,s.a tempore quo nos exiuimus de ægypto,s.a tempore paschæ quo sancti patres sunt egressi de inferno,die quinquagesimo celebratur,quia re uera istud est tempus & festum valde priuilegiatum,quia.s.ibi est remissio debitorum .i.peccatorum ibi est hæreditatis restitutio, ideſt reparatio gratiarum & meritorum,ibi seruitutis abolitio,ibi libertas spiritualis charismatum & donorũ,ibi est iubilationis decatatio.i. exultatio laudis vel prædicationis & confessionis, & quorumcunque spiritualium canticorum.Sanctus enim spiritus qui isto die fuit emissus,habet debita peccatorum dimittere hæreditatẽ virtutum restituere,libertatem donorum distribuere, & inbiilũ laudis,pdicatiõis et gratiarũ actionis spirare &,influere. Iste est ergo iubile⁹,a iubilado dict⁹, qa.fillia die debem⁹ iubilare,& laudes dño decãtare. Ps.80. Iubilate in neomenia tuba in insigni die solennitatis vestræ.¶ Vel si vis dic omnia de pę D nitentia, vel diuina misericordia, vel de Christi passione,seu etiam de gratia quia.s.quælibet istarum peccata soluit, liber tatem animæ concedit,& hereditatem gratiæ,& gloriæ restituit &c. ¶ Quia dominus pcepit q̃ hæbrei anno septimo requiescerent,& quòd non seminarent, nec etiam sponte nascentia colligerent,ordinauit q̃ anno sexto fructus duplices prouenirent,de quibus anno septimo & octauo viuere possent.Voluit etiam , quòd veteres fruges comederent,vsque quo anno 9.fruges nouæ procederent & prouenirent.Exod. 16.Donec inquam noua nascantur, edetis vetera. ¶ Ista expone sicut supra de manna, cuius duplex portio sexta die descendebat.¶ Vel si vis,dic q̃ fruges veteres sunt præcepta & cerimoniæ veteris legis,quæ edi,recipi , & teneri debebant, quousque nouæ fruges,i. noua lex , & noua præcepta venirent.Et quia iam nouum testamentum veniſſe videmus,ideo vetustatem legis abiicere, & antiquas fruges non comedere seu recipere,sed abdicare debemus.Vnde.dicitur.Leuit.26. Nouis superuenientibus vetera proijcietis.Et Apostolus dicit.Roma.7.Non ambulemus in vetustate litteræ,sed in nouitate spiritus.¶ Hic præcipitur quòd terra nõ vendatur ad perpetuitatẽ.Terra inquit nõ vẽdet in perpetuũ,q̃a mea est. Item si aliquis vendebat possessionem suam,semper vel ipse vel proximus eius poterat ipsam infra annũ redimere.Alioquin si nequiret, oportebat quòd tandem in iubileo, & vna cum liberis suis liber exiret.Sic igitur erat quòd gentiles hæreditatem suam & seipsos absolute, & sine conditione vendebant,filij vero Israel annexam conditionem habebant, & nec se nec hæreditatem suam ad perpetuitatem vendere poterant aut debebant.Vide supra Exo.21. ¶ Vel dic quòd iste annus significat vitam præsentem,in qua quamdiu durat,licitum est cuilibet si peccando ſe ante diabolo vendiderat,seipsum per pœnitentiam redimere, & hæreditatem paradisi vel gratiæ quam perdiderant, vel obligauerat recuperare. Quod si ipse facere noluerit,proximus,eius.s.prælatus vel prę

dicator

Educator, quilibet homo iustus debet ipsum prædicando vel orando redimere, & a peccati seruitio liberare, exemplo Christi, qui quia proximus noster erat per incarnationem, ideo nos redemit, & hæreditare paradisi nobis restituit, & emit. Psalm. 15. Tu es qui restitues hæreditatem meam mihi. ¶ Et si vis, dic q hæbrei significant bonos, gentiles vero significat malos, hæreditas est gratia seu gloria, venditio est peccati commissio seu culpa, igitur illud est verum quod & hæbrei, & pagani, i. boni & mali quandoque hæreditatem gratiæ, & gloriæ, i. illud ius quod ad illam hæreditatem habebatur, diabolo peccando vendunt, & a se alienant atque perdunt. Dicitur tamen dupliciter, quia. s. hæbrei. i. boni, si eos quandoque peccare, & huiusmodi venditionem celebrare contingat, illud non fit ad perpetuitatem, quia. s. isti non desperant, sed potius de restitutione, & de pœnitentia cogitare speraverunt. Terra. n. cordis humani domini est, & ideo ipsam ad perpetuitatem non debemus desperando vendere, sed quicquid acciderit, semper debemus de iubileo, i. de diuina misericordia sperare, & de pœnitentia cogitare, dicentes illud 1. Reg. 21. Absit a me vt vendam tibi hæreditatem patrum meorum. Sed re vera contrarium est de malis, quia. s. illi quando vendunt, i. quando relinquunt sine conditione ad perpetuitatem solent vendere, quia. s. per desperationem solent se ex toto diabolo exponere, & de restitutione pœnitentia nullatenus cogitare, & ideo hæreditatem isti nullo modo pñt amplius rehabere. Vnde dicitur Ezec. 7. Vnusquisque ad illud quod vendidit, non reuertetur amplius. ¶ Vel si vis, dic quod christiani & infideles in hoc differunt, quia christiani si peccant, spem certam quod restitui poterunt per pœnitentiam semper gerunt, infideles autem nō sic, quia isti hæreditatem gratiæ, & gloriæ continuē delinquendo vendunt, & perdunt, & cum ratione infidelitatis in qua sunt ipsam recuperare non possunt. Isti. n. sine conditione, & absolute videntur paradisum perdere, mali vero christiani semper dum sunt in via habent conditionem animæ, inquantum possunt per pœnitentiam ad statum gratiæ reuenire.

Capitulum vigesimum septimum textus. Locutus est dominus ad Moysen, dicens.

Moralitatum. Cap. 17.

DE maledictionibus, & benedictionibus quæ ponuntur hic c. 27. omitto gratia brevitatis, q forte Deuter. 28. aliquid de his dicam. In isto vltimo c. agitur de decimis. Et dicitur hic q decimum animal eo ordine quo venit, pro decima debet dari, ita quod illud siue esset bonum siue malum, non poterat cum alio commutari. Idem autem fiebat de voto, quia. s. si quis domino aliquod animal vel rem aliam deuouerat sine mutatione, illud cum alio siue deteriori siue meliori permutari nequibat, sed illud idem quod vouerat, sine mutatione reddebat, quinimo sicut ibidem dicitur, quicquid vel de voris domino consecrabatur, si offerens id cum alio mutare vellet, vtrunque domino dedicabatur, & illud. s. quod mutatum est, & illud cum quo mutabatur. Et ideo subdit: Omne inquit quod consecratur, siue homo siue animal siue ager fuerit, non vendetur, nec redimi poterit quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit domino. ¶ Illud si vis applica ad literam de illis animalibus, i. de illis personis, quæ per votum obedientiæ in religione Deo deuouentur, & consecrantur, quia. s. necesse est q ipsi in proprijs personis, non autem per substitutos domino famulentur. Qui. n. domino ad religionem vel ad sacerdotium est albicius, non potest alium loco sui vt communiter substituere, sed ipse in propria persona tenetur beneficio deseruire. Homo. n. sine debilis siue fortis fuerit, non debet mutari, sed vnusquisque secundum vires suas debet domino famulari, iuxta illud Apostoli. Galat. 6. Vnusquisque onus suum portabit. Qui ergo consecratus est domino, & in ordine vel religione deuotus, non potest amplius non consecratus fieri, nec ad mundum redire, seu a clericali statu retrahi, sed ibi debet perpetuo, ex quo semel deuouerit, vel tacite vel expresse, & professionē fecerit, Deo consecrari. ¶ Vel dic quod quicquid est decimū. i. quicunq; fertur decem mandata domino consecratur, & sibi spiritualiter dedicatur. Quando aliquis agrum vel aliquid aliud deuouerat Deo si illud volebat redimere quintam partem vltra commune præcium adhibere debebat. Vnde ad finem, q offerens rei oblatæ affectionem deponeret, & ne pœnam tia ductus à promissione quam sponderat retraheret, ordinauit dominus quod extraneus in emendo præferretur, & q amplius soluere tur ipse qui obtulerat, quam alius teneretur. Huc potest allegari contra illos qui facilitate deditis quæ domino facere promittunt, solent petere, vtpote quasi de pœnitentia vel peregrinatione in proximum tempus, se si redimere vel mutare oportuerit, debent aliquid amplius addere, & votum non in deteriorem sed in melius commutare.

Moralitatum super Leuiticum Finis.

MORALITATVM
Liber quartus Libri Numerorum.

Capitulum secundum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen & Aaron dicens. Singuli per turmas. Moralitatum. Cap. 1.

IStud ordinationem tabernaculi sciendū, quōd tabernaculum in deserto constitutum, præcepit dominus quod populus in quattuor partibus circumiret, & quod circa ipsum exubaret. Vnde præcepit, q tribus Iuda Isacar, & Zabulon exubaret ad orientem. Ruben, Symeon & Gad ad meridiem. Dan, Aser & Neptalim ad aquilonem. Ephraim, Beniamin & Manasse ad occidentem. ¶ Secundum multotiens dixi per tabernaculum moraliter intelligitur cor humanū. Quattuor vero mundi partes significant quattuor cardinales virtutes, quia. s. oriens occidens est prudentia, meridies seu ens est iustitia, occidens humidus est temperantia, aquilo gelidus seu solidus est fortitudo & constantia. Igitur dico q circa tabernaculum cordis debent excubare, & vigilare p istas quattuor partes duodecim trib. Israel. i. duodecim speciales virtutes, quia. s. pars orientalis. s. prudentia, debet habere secum Iudam, Isachar, & Zabulon. i. veritatem in affectu, memoriam in intellectu, firmitatem in opere vel in actu. Iudas. n. interpretatur confessio, & significat verbi veritatē. Isachar interpretatur memorans vel memoratio, & significat illorum quę ad salutem pertinent, noticiam & sagacitatem. Zabulon interpretatur habitaculum fortitudinis, & significat operum firmitatem, & promissorum stabilitatem. Quia procul dubio oriens. i. homo prudēs debet habere veritatem in ore, memoriam seu noticiam in mente, stabilitatem & firmitatem in opere, & sic de illa claritate orientali, i. de prudentia cum sua triplicitate, poterimus dicere illud. Matth. 2. Et vidimus stellam eius in oriente. Item dico quod pars meridionalis, i. feruens iustitia, debet similiter habere tres aliquos patriarchas seu trium patriarcharum tribus, i. Ruben, Simeon, & Gad, & isti nihil aliud significant nisi tres speciales virtutes, quæ debent iustitiam concomitare, i. scientia in examinando, benignitas in audiendo, & veritas in exequendo. Scientia. n. intelligitur per ruben, qui interpretatur videns per medium, quia. s. iustus iudex debet se in fine intuitu lectus sui per medium negociorum fingere, vt sic possit noscitatem, & merita causarum sentire. Interpretatur etiam Ruben videns filium, quia semper debet iudex filium Dei præ oculis habere, & ad ipsum sicut ad iustitiæ regulam respicere & videre, & timor eius ab infantia debet in eo semper esse. Vnde Iob. 31. Semper enim quasi tumentes super me fluctus Deum timui, & pondus eius ferre non potui. Interpretatur etiam videns in medio, quia. s. iustus iudex debet in medio æquitatem sedere, & non plus ad vnam partem quam ad aliam pendere, & se etiam medium, & mediatorem inter Deum & populum cognoscere, & inter partes debet sicut mediator concor-

A concordiam generare dicens illud. Luc. 22. Ego aūt i medio vestrum sum. Benignitas per symeonem intelligitur, qui. s. audiens meroré seu auditio interpretatur, quia videlicet ad iusticiam pertinet q & quirimoniæ partium audiantur, & q iudex ad audiendum causas & negocia benignus & affabilis habeatur. Psal. 2. Audite omnes qui iudicatis terram. Vnde tam de scientia quam de audientia ipsorum dicitur. Sap. 6. Audite reges, & intelligite iudices finium terrę. præbete aures vos qui continetis multitudines. Seueritas per Gad significatur, quia. s. gad interpretatur accinctus, significans iustum iudicem, qui se debet armare, & accingere, vt malos possit punire, & innocentes liberare. Vnde dicitur. Gene. 49. Gad accinctus præliabitur. Item dico q pars occidentis est temperantia. Occidens enim temperatus est in frigore & calore. Et ista pars similiter debet habere tres patriarchas, scilicet Ephraim, Beniamin, & Manasses, & isti sunt, pietas pauperes nutriendo, humilitas a fastu abstinendo, patientia quæ fit iniurias remitendo. Ephraim enim qui interpretatur fertilitas, significat clementiā, cuius fertilitas pauperes habet nutrire. Beniamin interpretatur filius asininus significans humilitatem, quæ more asini solet obedire. Manasses interpretatur obliuiosus, & significat patientiam, quæ aliorum iniurias solet obliuisci, & non seruare. Virtus enim temperantiæ solet non solum a superfluitatibus abstinere, vt pauperibus prouideat, sed etiam humilitatem, & patientiam tenere, vt a superbia & ab ira temperet, & se restringat. Vnde de isto occidente dicitur Eze. 48. Ad plagā occidentalem partes tres. Item dico q pars aliquilonaris quæ dura est & solida, significat solitudinem, quæ etiam habet tres patriarchas. s. Dam & Asser, & Nepralim, qui. s. significant tria quæ fortitudinem nostram iuuant. s. causæ rectitudo, lucri magnitudo, & amoris amplitudo. In dan, qui interpretatur Can, lucrum denotatur. In Aser, qui interpretatur beatitudo eius, s. spes quæ facit hominem magis forte, amor designatur. In Neptalim qui dilatatio interpretatur, quia. s. latitudo charitatis fortificat propugnantem. Isti ergo duodecim patriarchæ per istas partes quattuor debent tabernaculum cordis circūire, & circa ipsum fortiter excubare. Vnde dicitur. Per quattuor, partes erant ostiarij.

B *Capitulum quartum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen & Aaron, dicens Tolle summam filiorum. Moralitatum. Capitulum. 2.*

PRęcepit dominus q populus leuitarum portare onera tabernaculi deberet &c. Veruntamen sic erat, q præter sacerdotes nullus audebat illa quæ erant infra velum in sanctuario videre, & ideo sacerdos omnia quæ erant in sanctuario, i. arcam, propiciatorium, cherubin & altare, velo & pallijs inuoluebat, & sic leuitæ proprijs humeris deferebant. Nullus ergo præter sacerdotes ista nud a videre debebat, quinimo si antequam inuoluerentur, ab aliquo non sacerdote videbantur, mortem quam citius incurrebat. Igitur leuitæ omnia onera tabernaculi transferebant, alia in humeris, alia, in vehiculis transigebant. ¶ Ista si vis applica q nos qui sumus leuitę. i. viri ecclesiastici, & in ecclesiæ beneficijs & officijs constituti, debemus onera tabernaculi, idest onera ecclesiæ officiorumque & beneficiorum nostrorum in proprijs humeris portare, & in proprijs personis nostris principaliter exercere, & non substitutis aut vicarijs commendare. Vñ Apostolus Gal. 6. Vnusquisque onus suum portabit. ¶ Vel dic q illa quæ in sanctuario erant abscondita, significāt christianæ fidei secreta scripturæ sacræ seu deitatis sacramenta. Sacerdotes q diuntur quasi sacri duces, vel quasi sacra docentes, significant viros scientificos. Alij vero leuitæ vel populares, significant homines simplices & indoctos. Istud ergo verum est, q sacerdotib. solis. i. solis viris scientificis & sapientibus licitū est vasa sanctuarij interioris fidei nostræ secreta inuestigare, tractare, tangere vel videre. Alijs autem non licet ista nude considerare, nec perscrutando cernere, ne forte errores & hæreses incurrant, & sic mori habeant necesse spiritualiter. Sacerdotes ergo. i. sacri doctores & prædicatores semper debent ista fidei misteria pallio & velo alicuius figuræ vel verbi dissimulatim inuolnere, & nunquam nuda simplicibus portanda vel credenda tradere alioquin immo sæpe fit q conceptis erroribus, morte culpæ & pœnæ solent faciliter deperire, & ideo hic dicitur, q alij nulla curiositate videant qui sunt in sanctuario, prius quam inuoluantur alioquin morientur. ¶ Vel dic q ista significant ecclesiæ sacramēta vel etiā beneficia, quia. s. horum tractatio & administratio solis sacerdotibus, i. solis sacris ducib. dignis. s. personis & sufficiētibus debet committi, alijs vero indignis & ignorantibus interdici, quia. s. boni, ista administrando nō lęduntur, mali vero & indigni ista tractādo, mortis, æternæ periculum consequentur. Vnde supra dicitur. q extraneus qui ad ministrandum accesserit, morietur.

Capitulum quintum Textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens Præcipe filiis Israel. Moralitatum. Capitulum. 3.

HIc ponitur q vxor hębrea si culpabilis erat de adulterio & bibebat aquas maledictas & amaras, vbi puluis pauimenti miscebatur, & scriptura nominis domini delebatur, venter eius tumescebat, & femur ipsius putrescebat, & sic ipsius adulteriū clarum erat, Si autem adulterij rea non erat, tunc potus ipsius aquæ eidem pœnitus non nocebat. ¶ Aquæ istæ maledictæ significant mundi scientias, delicias et p̄speritates, quę dicuntur male dictę, quia maledictionem æternæ damnationis procurāt. Dicuntur amaræ, quia plura amara quam dulcia continent Dicuntur puluerem pauimenti continere, quia transitoria bona & puluerem solum habent, scripturam vero nominis domini, & ipsius dei memoriam de arca cordis destruunt atque delent Et breuiter istæ sunt aquæ de quibus dicitur Apo. 8. Homines mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ sunt. Igitur dico, q mulier. i. anima quæ erga virum suum, erga Christum fidelis est & casta, nec cum adultero diabolo per mortale peccatum adulterata, si contingat ipsam aquas huius mundi, idest diuitias, delicias & alias prosperitates gustare & bibere, ipsa pro certo cum ipsis bene vti sciat, nocere ei non poterunt. Si vero peccatrix, & adultera est, tunc si tales aquas biberit, & mundi prospera, i. delicias corporales, diuitias temporales, eminentias mūdanas & scientias seculares habuerit & obtinuerit, tunc vere culpæ & pœnæ periculum mox subibit, quia sanctæ personæ ex mundi prosperis non lædunturpro eo. s. quòd ipsis discrete & temperate vtuntur vt habetur in Cantic. 8. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. Mali vero cum ipsis temperatè vti nesciant, per ea spiritualiter occiduntur, quia. s. ventres suorum cordium per luperbiam tumescunt, & fæmora eorum per luxuriam faciliter corrumpuntur. Vnde Prouer. 1. Prosperitas stultorum perdet eos. Vnde recte istæ sunt aquæ, quibus boni & mali probantur, quia, s. mali ibidem pereunt, boni vero immunes & liberi permittuntur. Vnde dicitur. Iudic. 7. Duc populum ad aquas vt probem eos &c.

Capitulum sextum. textus. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere. Moralitatum. Ca. 4.

APud iudæos antiquitus erat quædam religio virorum, & mulierum, qui nazarei vocabantur, & erat quando vir vel mulier se domino deuouebant, & perpetuo vel ad tempus se a communi ritu, & vita populi separabant, & domino consecrabant, erat enim ritus deuotionis seu consecrationis, quia. s. quamdiu ad tempus durabat statutum, non debebat nouacula super eius

capita

B capita alcedere, nec barbam radere, vinum, acetum aut ceream, & omne quod inebriare potest non bibere, uuas recentes seu etiam siccas non comedere, nec aliquid quod de uua nascitur, degustare. Non debebat tangere mortuum, nec ad patrem vel matrem, fratrem aut sororem si moriebantur accedere, & sic vsq; ad tempus finitum debebat sanctificationem suam seruare, & se domino consecrare, & à cunctis quæ supra diximus abstinere, & tandem finito tempore rasis capillis, oblato sacrificio templum poterat intrare. ¶ Re uera tales nazarei possunt mihi significare religiosos & quoslibet viros perfectos, qui.s. Deo sunt consecrati & deuoti, & eidem specialiter dedicati, quia pro certo isti nunquam debent de capite mentis suæ capillos bonarum cogitationum vel affectionum radere, nec barbam virilitatis, & virtutis perdere nec nouaculam fraudis & doli in capite mentis admittere vel habere. Et hoc ne forte dicatur nobis illud. Psal. 51. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Item isti non debet mortuos. i. peccatores & homines corruptos & luxuriosos, hæreticos & infectos sibi aliquo ciare vel tangere, quinimo dato, q; sint parentes, amici & consanguinei, non debent se super eos inquinare, nec eorũ malam vitam diligere, nec eorum consortium frequentare. Vnde dicitur. Leuit. 21. Non contaminetur sacerdos in mortibus ciuium suorum. Cõstat. n. q; multi nazarei. i. multi viri sancti, & iusti, immundi & peccatores efficiuntur, q̃n mortuorum, & peccatorum tactus & societates sectantur. Vnde Eccl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Itẽ isti non debent comedere uel bibere. i. sibi per complacentiã incorporare aliquid quod possit inebriare, i. quod possit sensum, rationem, & discretionem auferre. Et ideo isti non debent diligere vinum deliciarum corporalium, & syceram scientiarum secularium, uuas seu grana diuitiarum temporalium. Isti. n. sunt qui sensum, & discretionem tollunt, & ebrietatem obliuionis & insipientiæ inducunt Quapropter viri spirituales debent ita fugere, & à cunctis mundi bonis quæ huiusmodi ebrietatem possunt inducere, se abscindere. Ideo dicitur, Lucę. 1. Vinum & syceram non bibet, sed nazareus erit oibus diebus vitæ suæ. Ita igitur si vsque ad statutum tempus i. vsq; ad mortem seruauerit, mox templum paradisi sanctificatus intrare poterit ei dicens illud psal. 5. Introibo in domum tuam, adorabo ad templũ sanctum tuum. ¶ Vel dic q; nouacula est adulator, qui insensibiliter pilos diuitiarum secum rapit. Ps. 51. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. A quo. s. vir iustus debet abstinere, si verus nazareus, i. sanctus & floridꝰ cupit esse. Vnde dr. Iud. 13. Nouacula non ascendet super caput eius. c. 6. ¶ Quando nazareus erat in abstinentia, in voto & consecratione sua, si cõtingebat coram eo aliquem mori, vel ipsum aliquem mortuũ tangere, tota sua sanctificatio polluebatur, & ideo pilos suos radere, & sanctificationem reincipere denuo tenebatur. ¶ Sic vero cum quis est in sua abstinentia, voto, religio vel pnia, si mortuũ tangit. i. pctm mortale faciat vel ipsum per complacentiã videat, constat q; tota sua sanctificatio præcedens. i. ois virtus & bona operatio mortificatur, & polluitur & apud Deũ inutilis reputatur. Vnde dr Ezec. 18. Si conuersus iustus fecerit iniquitatẽ, oim. iusticiarum quas fecerat non recordabor. Tales ergo tenetur de nouo reincidere, pilos veteres. i. superfluitates & pcta per confessionẽ radere. & alios pilos nouos. s. virtutes, nasci procurare, & permittere. Et sic poterit, si sine interruptione continuauerit, tẽplum paradisi intrare, & sacrificiũ laudis dño offerre, & sanctus & confectatus dño semper esse, Interruptio. n. bonorum operum quãdo per peccatum fit, virtutes vitia mortificant. Perseuerantia vero sanctitatẽ augmentat. Vnde dicitur Matt. 24. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit &c.

Capitulum octauum. textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens loquere.

Moralitatum. Cap. 5.

LEuitarum consecratio sic fiebat, Aspergebãtur. n. aqua expiationis, radebant corporis sui pilos, lauabant vestimenta sua, offerebantur in conspectu domini Aaron sacerdoti. Ipsi vero offerebant bouem cum oleo in farina, & sic G fiebant domino consecrati, & in tabernaculo a vigintiquinque annis vsq; ad quinquagesimum annum seruiebant, & tandem completo quinquagenario quiescebant. ¶ Re uera talis consecratio spiritualiter intellecta, debet esse in omnibus leuitis. i. in vitiis omnibus ecclesiasticis & perfectis quotidie fieri & compleri. Igitur dico q; ante omnia aqua expiationis. i. compunctionis, nos debemus aspergere per cõpunctionem, & post pilos nostros. i. superfluitates, & vitia debemus radere per contritionem seu discussionem. Tandem vestes nostras debemus lauare & mundare per confessionem, & coram Deo. in confessionis secreto, sacerdotibus præsentare & ostendere, etiam per vitiorum nostrorũ reuelationem. Vnde dicitur. Luc. 17. Ite & ostendite vos sacerdotibus. Et tandem debemus offerre Deo bouem. i. carnem nostram per pœnitentiæ macerationem, & adhibere oleum & farinam. i. demolymam & compassionẽ, & sic erimus domino consecrati per sanctitatem, & perfectionem, & in tabernaculo ecclesiæ ministrare poterimus per prælationem. Vnde Leuit. 6. Hoc ritu consecrabitur Aaron. Tales igitur personę sic consecratæ, & sic sanctificatæ, cum vigintiquinq; annos, qui constant ex quinario quinquies ducto, id est quinq; sensuum cohibitione & custodiam habent digni sunt domino ministrare, & per alios viginti quinque annos, id est per librorum legis spiritualem adimpletionẽ domino deseruire. Quod cum fecerint, digni sunt ad quinquagenarium numerũ, & ad iubileum perpetuę quietis attingere, & a cunctis huius mũdi laboribus in paradiso quietere & cessare. Apo. 14. Amodo enim iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis.

Capitulum nonum. Textus. Locutus est dominus Moysi in deserto synai. Moralitatum. Cap. 6.

HIc dicitur q; cum pascha celebraretur, inuenti sunt plures qui fuerant immundi, nec ita tito poterant mundari, quia. i. in eorum mundatione tempus septem dierum aliquotiens requirebatur. Igitur cum isti pp immunditiam pascha celebrare nequirent, & istis H tunc castra ingredi non liceret, mandatum est eis ex parte domini, q; tunc quidem à celebratione paschatis abstinerent, sed quòd ipsum in sequenti mente ritu suo celebrarẽt. ¶ Ista possunt applicari q; quando quis se sentit immundũ. i. in aliquo peccato pollutum, non debet ad celebrationẽ paschæ. i. ad sacramentum altaris accedere, sed nisi fit scandalum, potest dissimulare & differre, & tandem recuperata mundicia per confessionem & pœnitentiam debet istum agnum paschalem digne manducare. Quod etiam de immunditia pollutionis nocturnæ potest intelligi, propter q̃ celebratio missę potest aliqñ differri. Vnde Iob. 14. Expecto donec veniat immutatio mea. ¶ Hic inueni notatum per quendam doctorem, quòd filij Israel leguntur pascha quadruplex celebrasse. Exod. 12. Vnum in ægypto, aliud in deserto, aliud in galgalis in deserti exitu, aliud in Hierusalem tempore. Ioſi 5. quod fuit solenissimum pascha. 3. Esd. 1. ¶ Sic vere cum pascha seu phasę interpretatur transitus, sciendum est quòd iusti quadruplicem transitum celebrare noscuntur. Est. n. pascha in ægypto, & iste est transitus de vitijs ad pœnitentiam. Est pascha in deserto. i. in pœnitentiæ statu, quod fit cum transitur de virtute in virtutem, vel de bono in melius. Est pascha in galgalis, quæ interpretatur relevatio, & est transitus de vita hac ad stolam animæ, quod fit in morte. Est pascha in Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis, & est transitus qui fiet ad stolam corporis, & de morte ad vitam in resurrectione. In ægypto, i. in peccati statu peccati statum dimittimus. In secundo per desertum. i. per profectionis & pœnitentiæ statum proficiscimur & incedimus. In tertio æterna beatitudo nobis reuelatur, & deum facie ad faciem cernimus. In quarto iã resumpto corpore, in cęlesti hierusalem pacifice quiescimꝰ Itaq; transeamus vsque in bethleem. Exod. 12. Phase enim est transitus domini. Hic ponitur quomodo nube mota taber-

A tabernaculum mouebatur & populus proficiscebatur &c. Exo. 14. sed de hoc vide supra vbi posui.

Capitulum decimum. textus. Locutusque est dominus ad Moysem, dicens. Fac tibi duas tubas. Moralitatum. Capitulum. 7.

PRęceptum est moysi vt faceret duas tubas albas argẽteas. & ductiles quibus conuocaret multitudinem. Et erat vsus tubarum (sicut hic dicitur) ad populum conuocandum ad bella, & ad conuiuia & ad festa domini. Tubis enim populi conuocabantur, bellantes excitabantur festa domini denunciabantur, conuiuè lętificabant. ¶ Tubę iste significant prædicatores, qui ideo duo dicũtur, quia duo testamenta scire debere noscuntur, vel quia duplici charitate inuicem combinantur. Isti ergo debent esse argentei per eloquentiam. Ductiles, hoc est malleis facti per patientiam vel per malleorum. i. tribulationum tolerantiam. Qui. s. ad qnattuor dicuntur in ecclesia valere, videlicet ad populum ad fidem conuocandum ad festum paradisi nunciadum, ad bella contra vitia præparandum, seu ad bellatores contra vitia excitandum, & ad conuiuas. i. fideles ecclesiæ per spẽ consolandum, & lætificandum: Tubę. n. nostræ. i. prędicatores populum ad fidem & ad iustitiam conuocant. Vnde dicitur. Iohel. 1. Vocate populum, coadunate cętum, canite tuba in syon &c. Item milites. i. fideles ad bellandum contra vitia & cõtra rribulationes excitant. Vnde Amos 2. Morietur in sonitu Moab in clangore tubæ. Item festum præparari prænunciat. Psa. 80. Buccinate in neomenia tuba. Itẽ conuiuas ecclesiæ per spem & consolationem lætificant. 3. Esdræ 5. Clamauerunt multi cum tubis & gaudio magno. Vide supra li. 14. vltimo c. 1. vbi multa inuenies. ¶ Hic aduer-
B te vnum notabile q; quando principes & capita multitudinis erant conuocãdi, tubæ vnico sonitu pulsabantur. Quando populus conuocabat vel ad proficiscẽdum excitabatur, tunc tubarum sonitus in longum protendebatur quandoq; planus, quandoque intercisus fieri nebebatur. ¶ In quo potest notari, q; principes & capita multitudinum. s. principes iudices & prælati facilius debent tubis, i. prędication. b. obedire quam alij, quia. s. vnica vox debet sufficere ad tales vocandum, vbi tamẽ vox prolixior seu prædicatio vel monitio intercessior, & grauior, & diuturnior est necessaria ad populum excitandum, vel ad virtutes, vel ad bona opera prouocandum. Quia re vera boni superiores cito & faciliter obediunt, vbi populus. i. duri & rustici ac rurales difficilius & tardius ad bona opera ire velint. Et de Petro, & Andrea Apostolis & prælatis dicitur. Matth. 4. quod cum a Christo vocati essent, q; statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum. De difficultare conuersionis popularium dicitur. Prouerb. 1. Vocaui, & renuistis, extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret.

Capitulum vndecimum textus. Inter ea ortũ est murmur populi. Moralitatum. Capitulum. 8.

ORtum est murmur populi quasi dolentium pro labore cõtra. Quod cum audisset dominus, iratus est, & accensus est in eos ignis domini, & deuorauit extremam partem castrorum. Sed orante Moyse absorptus est ignis. ¶ Illud potest allegari quod Deus summe odit vitium impatientiæ, & murmurationis, & maximè quando quis de labore quem pro Deo sustinet, murmurat, & tristatur, nam ignem, id est maiorem tribulationem solet in talibus accendere, & eos temporaliter, & æternaliter concremare. & sic de dolore murmurationis ad ignem tribulationis necesse est eos pertransire. Vnde dicitur Ezech. 13. De igne egredientur, & ignis consumet eos. ¶ Vel si vis allega quomodo oratio iusti proficit tribulatis. Vnde dicitur Ia-
eob. 5. Multum valet deprecatio iusti assidua. ¶ Vel dic q; C illi qui erant in castris vltimi vel extremi, fuerunt igne accensi. In quo potest notari, q; ignes. i. tribulationes non inuadunt hodie illos qui in exitu ecclesiæ sunt primi. i. principales domini, & magistri, sed solum illos qui sunt extremi, i. pauperes, miserabiles & mendici, quia hodie mundi tribulationes illos solent inuoluere, quos extremos in mundi gradibus vident esse. Primi vero, i. superiores, & diuites tribulationum ignibus non tanguntur, sed potius honoribus & diuitijs extolluntur, ita q; generaliter miseriæ & tribulationes ad illos qui sunt tribulati & miseri deuoluuntur. Vnde dicitur. Pepercerunt pinguioribus Amalec, quicquid vero vile, & reprobum fuit, demoliti sunt. ¶ Vel dic quod extremi sunt negligentes, qui. s. in omnibus suis factis tardi, & vltimi volunt esse. Istos ergo solet ignis tribulationis inuadere. Primos vero. i. diligentes & celeres solet non tangere. ¶ Vulgus promiscuum dicitur flagrare desiderio carnium, cepitq; manna cibum dulcissimum abhorrere & ægypti cibos appetere, & præaliorum ciborum desiderijs taliter proclamare. Quis dabit (inquiunt) nobis carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in ægypto. In mentem nobis veniunt cucumeres & pepones & porri, & cæpe & allia. Anima nostra arida est, oculi nostri non vident nisi manna. ¶ Re vera charissimi, iste populus qui erat in deserto, & exierat de ægypto ad terram promissionis, & in tabernaculis habitabat, & de cœlo manna dulcissimum manducabat, significat viros religiosos & perfectos, qui. s. ægyptum, ideſt mundum vel peccatum exierunt, & vt terram promissionis. i. paradisum haberent desertum pœnitentiæ vel religionis subintrarunt, & vbi. s. manna deuotionis & scripturæ possunt comedere, & vbi sint peregrini & hospites, cum hic manentem ciuitatem non habebant, debent in isto seculo tranſitorie habitare. Sed quid est? Pro certo multi sunt qui istã vitam contemnunt, & ægypti. i. mundi quem dimiserant recordãtes carnes. i. carnis delicias concupiscunt. In mentem enim eis veniunt carnes & pisces. i. deliciæ carnales, cucumeres & pepones, qui frigiditatem indeuotionis inducunt, D .i. eminentiæ seculares, porri, cępe & allia quæ choleram. i. auaritiæ ardorem generat, & quæ lachrymari faciunt, curæ seculi seu negocia, & diuitiæ temporales. Et breuiter isti animas suas aridas. i. consumptas repręsentant, manna sacrę scripturæ & deuotionis, dulcedinem bonorum spiritualiũ abominantur & refutant, & illa quæ nihil valent. s. mundi bona desiderant & affectant. Vnde Sap. 27. Anima satiata calcabit fauum. Et Iob. 30. Et esse sub sentibus delicias com putabant. ¶ Cum filij Israel in deserto manna contẽnerent, & ægypti carnes & cibos appeterent. iratus dominus dedit eis carnes multas, & eorum ingluuiẽ satiauit. Fecit. n. volare coturnices circa eorũ castra ad duos cubitos prope terram in tanta abundantia, q; populus per mensem de ipsis quantum volebat accipiebat, & in abundantia manducabat. Sed dum adhuc carnes essent in dentib. eorum, pcussit eos dominus plaga magna, & vocatus est locus ille, sepultura concupiscentiæ. Ibi. n. sepelierunt populum qui desideraverunt carnes. ¶ Ista possunt applicari quòd interdum dominus in malum hominis malam eius petitionem exaudit, & malis eius desiderijs condescendit. Vnde sæpe fit quòd cum videt hominem manna. i. cibos spirituales contemnere, & carnes & ægypti fructus. i. carnis delicias & mundi diuitias appetere, solet ei omnia ad votum cõcedere, & eum in mundi prosperis ampliare, omniaq; mala sua desideria solent pro libito prouenire Psal. 80. Dimisit eos secundum desideria cordis eorum ibunt in adinuentionibus suis, & eisdem talia cõmodare. Quia re vera dum isti adhuc carnibus vtuntur, i. delitijs, & prosperis sibi concessis a domino delectantur, sæpe accidit quod subito a Deo per mortem & infortunia percutiuntur, & plaga damnationis perpetuæ feriuntur, & sic mũdus sepultura concupiscentiæ dicitur, pro eo. s. quòd ibi carnes. i. deliciæ carnales concupiscuntur, propter quas homines finaliter sepulturæ traduntur Psalm. 105. Concupierunt concupiscentias in deserto, pluit eis sicut puluerem carnes. Adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. ¶ Ad finem quod Moyses posset melius onera populi supportare, elegit dominus septuaginta viros seniores de populo, quibus dedit de spiritu suo, vt possent adgu-

Ead gubernandum populum Moysen adiuuare, qui. ſ. ſtatim ceperunt virtute ſuſcepti ſpiritus prophetare. Accidit autem q̄ ex illis ſeptuaginta deſcriptis duo, ſ. Heldad & Medad deerant, qui ad tabernaculum nō venerant, ſed in caſtris reſederant, qui etiam in ipſa datione ſpiritus prophetare ceperunt, & ſic abſentes ſicut præſentes ſpiritum domini receperunt. ¶ Item poſſunt allegari q̄ ſpiritus vbi vult ſpirat, & non præſentiam plus quam abſentiam requirit, Ioan. 3. quinimo ita bene fluit ſuper abſentes qui in domibus ſuis & in caſtris huius ſeculi remanſerunt, quia. ſ. fieri poteſt q̄ boni ſeculares qui in ſeculo remanent, aliquando tantam portionem ſpiritus recipiunt, & ita bene de futuris prophetant & prænoſticant, hoc eſt dictu, ita bene ad bona vel mala futura, vel ad occulta dei iudicia inuigilant & attēdūt, ſicut religioſi & clerici q̄ Deo ī eccleſia ſpeciali ter ſe dederunt. Apud Ro. 3. Apud Deū. n. non eſt diſtinctio iudęi & gręci. vnus enim dñs eſt omnium. ¶ Vel dic q̄ illi duo non remanſerunt ex contemptu, ſed quia indignos ſe ad populi regimen iudicabant. Et ideo dico q̄ iſti ita bene inuenti ſunt ꝓphetaſſe ſicut alij, ad denotandum q̄ illi qui ſe indignos reputant, non ſunt repudiandi ex hoc, ſed vna cum alijs ſpiritus. ſ. per ordinationem & promotionem implendi. Quia. ſ. ſecundum Grego. ad eccleſiaſticas promotiones ſunt illi qui ſe retrahunt impellendi, & illi qui ſe ingerunt repellendi. ¶ Vel ſi vis poteſt iſtud dici pro illis qui a tabernaculo. i. a proprijs beneficijs ſe ex cauſa legitima abſentant, & in caſtris. i. alijs mundi negocijs ſeu etiam in ſtudijs vel in propijs matrimonijs ſe occupant, quia. ſ. ſi cauſam iuſtam habeant, ſpiritum ſanctum ad diuinam gratiam recipere nunquam ceſſant. ¶ Hic ponitur q̄ cum Ioſuę videret Heldad, & Madab prophetare in caſtris, viſus fuit exinde dolere, ita q̄ prę inuidia quam habebat ſuper ſuper-
nam gratiam, dicit Moyſi per hæc verba. Domine mi Moyſes prohibe eos. Quod tamen non fecit, ſed ipſum potius de inuidia quam habebat ſuper ſuperuam gratiam reprehendit. ¶ Sic vere multi ſunt qui dolent ſi vident alios aliqua ſpāli gratia præpollere, qui reuera ſunt reprehēdendi, & ad conſiderationem diuinæ miſericordię inducendi. Vn
F de Moyſes ait. Quis tribuat vt oīs populus prophetet & tribuat ei dominus ſpiritum ſanctum, Quaſi diceret. Omnibus placeret q̄ ſic fiat &c.

Capitulum duodecimum. Textus. Locutaque eſt maria ad Aaron contra Moyſen propter vxorem. Moralitatum. Capitulum. 9.

Hic ponitur q̄ Aaron & maria inuidebant Moyſi fratri ſuo, & locuti ſunt contra eum propter vxorem eius æthiopiſſam, dixeruntque. Per ſolum Moyſen locutus eſt dominus, Nonne & nobis ſimiliter locutus eſt. Ac ſi recte viderentur ſibi inuidere, de hoc quòd ſibi dominus loquebatur, & quòd princeps, & rector populi habebatur. Quapropter Maria lepra percuſſa fuit, & per ſeptem dies incluſa, & tandem ad præces Moyſi, qui erat mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra, & in tota domo domini fideliſſimus reputatus, poſt ſeptem dies eſt ſanata. ¶ Iſtud applica, q̄ inuidia non parcit fratribus aut propinquis, quia. ſ. frater vel ſoror ſi viderit fratrem ſuum in aliquo proſperari, vel in honore vel in gradu ipſos præcellere vel eis anteferri ſolent inuidere eis & quandoque contra Deum murmurare. ¶ Vel ſecundum Origenem, iſtud poteſt allegari, q̄ detractor vnde nocere credit, aliquando proficit, & vbi famam alterius obnubilare intendit, ipſam potius augmentat & extendit, ſicut hic patet, quia nunquam dominus inuenitur laudaſſe Moyſen ſicut hic, vbi contra eum murmurabatur, ac nunquam talis ſeruus fuit ſicut Moyſes, qui in tota domo mea ita fideliſſimus eſt. ¶ Vel poteſt allegari, quomodo murmuratio eſt magnum crimen, & maxime quando detrahitur Moyſi & fratri, amico fideli pariter atque mi
ti, propter quod. ſ. tanta punitio. ſ. lepræ percuſſio eſt ſecuta. ¶ Vel allega quomodo mulieres ſunt multotiens cauſa G
rixæ, propter vxorem enim eius locuti ſunt cōtra eū. ¶ Vel ſi vis dic q̄ moyſes eſt prælatus, qui reuera non debet curare ſi fratres, ſocios ſuos & vicinos videt ctra ſe murmurare, ſed omnia debet benigniter ſupportare, & ſi infortunium accidat debet pro eis exorare, exemplo Tyberij ceſaris, cui cum quidam adulator diceret, q̄ multi de eo obloquebantur. Non curo (inquit) quia in libera ciuitate liberæ debent eſſe mentes & linguæ. Bene ergo dicitur. Leuitici. 19. Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.

Capitulum decimum tertium Sextus. Profectusque eſt populus de Aſereth fixis tentorijs. Moralitatum. Capitulum. 10.

Cvm Caleph & Ioſuæ terram promiſſionis exploraſſent & ad illam occupandam filios Iſrael inducere decreuiſſent, palmitem cum vua ſua collegerunt, & eum in vecte pendentem per duos homines in deſertum portari fecerunt, & vt populum ſic allicerent, ſibi fructum eius demonſtrauerunt: Veruntamen ſicut ibi dicitur. Num. 13. Quidam de exploratoribus turbauerunt populum, & acquiſitionem terræ impoſsibilem eſſe dixerūt, propter quod ad retrocendum populum in ægyptum commouerunt, dixeruntque. Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in ægyptum. De quo indignatus dominus, ipſos exploratores percuſſit populum vero ad moriendum in ſolitudine cōdemnauit. ¶ Sic vero duo beati exploratores terræ ſanctæ paradiſi, ſ. pater & ſpirituſſanctus, volētes q̄ populus fidelium qui in deſerto huius mundi vacabat, ad iſtam terram & poſſeſſionem acquirēdam inuitaretur, & non obſtantibus gigantibus qui impediebant. i. demonibus ordinauerunt q̄ duo homines ſeu perſonæ. ſ. Gabriel & Maria palmitem cum vua. i. dei filium cum humanitate in hoc deſertum deferrēt, vt per huius benedicti fructus preſentiam corda populi ad concupiſcentiam iſtius patriæ commoue- H
rent, & maxime cum iſtum fructum in vecte. i. cruce pro redemptione ſua pendentem conſpicerēt & viderent illud quod hic dicitur. Iſta re uera fluit lacte & melle, ſicut ex his fructibus cognoſcitur. ¶ Vel dic q̄ palmes abciſſa cum vua pendens in vecte eſt Chriſtus & eius ſanguis, abſciſus & mortuus pendens in cruce. Duo portātes ſunt populi, iudaicus, ſcilicet & gentilis, & illi, ſcilicet qui de duobus populis crediderunt, & maxime ſancti patres. Incredulī ſignificant iudeos, & gentiles qui credere noluerūt, quia re uera ſic factum eſt quòd iſti baiuli, id eſt Apoſtoli, & prædicatores vtriuſque populi, ſeu profeſſores duplicis teſtamenti, palmitem ſeu botrum, id eſt. Chriſtum pendētem & crucifixum, ideſt Chriſti crucifixi fidē prædicauerunt, portando vſque ad deſertum huius mundi, vt ſcilicet populum inducerent ad credendum, & ad terram promiſſionis, ideſt paradiſum appetendum & concupiſcendum. Sed re uera me
diantibus aliquibus exploratoribus. i. cōtra dicentibus aliquibus iudæorum phariſeis, & aliquibus gentilium philoſophis multi in incredulitatis vitio remāſerūt, & ægyptum. i. mundum potius elegerunt. Quapropter in deſerto inferni cum ſuis exploratoribus. i. cum ſuis malis & hæreticis doctorib. perierunt. Pſ. 105. Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem. Non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in habitationibus ſuis. ¶ Vel dic q̄ exploratores boni fuerunt Apoſtoli. Mali fuerunt phariſei & hæretici. Iſti ergo populum ad terram promiſſionis ideſt ad paradiſum inducunt. illi vero totis viribus contradicūt. Sed quia magis malis quā bonis creditur, igitur incredulī peccatores morti perpetuę in inferni ſolitudine condemnātur. Illi enim qui prę
lia filiorum Enachim gigantum, i. demonum tentationes metuunt, et pro terra promiſſionis & pro paradiſo laborare & militare renuunt in deſerto pœnitentię vel religionis ſed potius ad ægyptum, ideſt ad mūdum vel ad peccatum retrouerti contendunt, non ſunt digni

A gni dictam terram promiſsionis ingredi vel videre, ſed potius temporaliter neceſſe habent lex diuino indicio deperire. Vnde hic dicitur Matt. 22. Non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorum, nec, quiſque ex illis qui detraxerunt mihi, intuebitur eam. Et alibi. Nuptię quidem paratę ſunt, ſed qui inuitati fuerant non fuerunt digni &cæt. vt patet ibidem

Capitulum decimumquartum. Textus. Igitur uociferans omnis turba fleuit nocte illa. Moralitatum. Capitulum. 11.

Videns dominus populum murmurantem voluit ipſum delere & percutere, Moyſen vero diuitem & potentem facere, & alteri populo maiori præficere. Moyſes vero noluit, ſed fuſa oratione, pro populo interceſſit, & iram Dei ne deleret populum, temperauit. ¶ Sic vero prælatus non debet populum propter quod cumque delictum dimittere, nec in eorum damnatione conſentire, ſed potius pro ipſis dominum exorare, quinimmo quamcumque vtilitatem temporalem debet contemnere, vt poſſit ſalutem populo procurare, populique ſalutem & vtilitatem debet proprię & priuatæ ſuæ vtilitati præponere & præferre. Vnde iſte debet dicere illud Apoſtoli. 1. Corinth. 10. Omnibus per omnia placeo non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis &cæt. ¶ Filij Iſrael contenebrati voluerunt contra voluntatem Moyſi chananeum inuadere, dato quòd Moyſes diceret eis quòd dominus cum eis nunquam eſſet, & ideo quia tunc proprijs viribus confidere videbantur, victi fuerunt & multi ex eis ceciderunt. ¶ Quod ad hoc allegari poteſt, quòd ille qui in proprijs viribus plus debito confidit, & ſe contra hoſtes ſuos diabolum & carnem prævalere credit, faciliter attentationibus vincitur, & ab hoſtibus ſpiritualibus ſuperatur, maxime quando dominus non eſt cum eo, id eſt quando ipſum diuina gratia nullatenus comitatur, Vnde dicitur Iohan. 15. Sine me nihil poteſtis facere. Et Apoſtolus. 2. Cor. 3. Non ſumus ſufficientes aliquid cogitare a nobis tanquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt &cæt. B

Capitulum decimumquintum. textus. Locutus eſt dominus ad Moyſen, dicens, Loquere ad filios, Moralitatum, Capitulum. 12.

Hic ponitur quòd quidam inuentus eſt qui ſabbato ligna cedebat & colligebat, qui incluſus eſt in carcere quouſque ſciretur de eo quid dominus imperaret. Præcepit ergo dominus quod lapidaretur, & quòd propter violationem ſabbati lapidibus opprimeretur. ¶ Iſtud applica contra illos qui ſabbata & feſta non cuſtodiunt ſed in eis opera ſeruilia, & maxime peccata faciunt & committunt, & errant, tales enim in inferno lapidabuntur, & lapidibus duris id eſt perpetuis tribulationibus obruentur. ¶ Vel dic quòd ſabbatum ſignificat ſtatum religionis vbi debet eſſe quies, id eſt tranquillitas affectionis & tribulationis. Qui igitur tale ſabbatum, id eſt religionis ſtatum violauerit & ibi ligna collegerit, id eſt mundana negocia tractare præſumpſerit lapidibus duræ Dei ſententiæ inaliter cæſus erit. Vnde dicitur. Exo. 20. Memento ergo vt diem ſabbati ſanctifices. ¶ Vel ſi vis iſtud allega, ad oſtendendum q̄ legis tranſgreſſores acrius in principio puniuntur, vt ſic ipſa lex obſeruari diſcatur, ſicut etiam plurimis antiquo C
rum exemplis patet, ſcilicet de Romulo, qui fratrem ſuum occidit, pro eo q̄ contra edictum ipſe muros vrbis tranſilijt, & de illo qui filium proprium peremit, pro eo quòd contra hoſtes pugnaſſet, licet victor extitiſſet. ¶ Iſtud etiam poteſt allegari, ad probandum quòd Deus antiquitus erat valde ri
goroſus & punitiuus, quitamen modo in tempore legis noue eſt pius, patiens & benignus, quia lex antiqua dicitur lex rigoris & timoris Lex autem noui teſtamenti dicitur lex gratiæ & amoris. ¶ Præcepit dominus q̄ filij Iſrael ex quattuor angulis palliorum ſuorum faciant ſibi fimbriam de vitis hyacinthinis, vt cum eas viderint (inquit) recordentur mandatorum domini, & non ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res varias fornicantes, ſed recordentur præceptorum domini, & faciant ea, ſintque ſancti Deo. Quod ſecundum Comeſtorem ita ſtrictē ſeruauerunt Phariſæi, quòd in angulis palliorum ſpinas ponebant, vt eorum punctionibus legem domini memorarent. Et adhuc in pallio quo vruntur in ſynagoga in quattuor angulis vittæ ſunt hyacinthinæ qui quidem pannus coloris cœleſtis eſt, ad recordationem legis, quæ de cœlo eis extitit data. ¶ Per pallium intelligitur conuerſatio, per quadraturam intelligitur quattuor virtutum cardinalium perfectio, per vitam hyacinthinam intelligitur cœlorum vel cœleſtium Dei mandatorum adimpletio, per extremitatem palli intelligitur perſeuerantia ſanctæ conuerſationis, & continuatio, per ſpinas intelligitur diuini timoris punctio & ſtimulatio. Igitur dico quòd quilibet debet in pallio conuerſationis ſuę habere quattuor angulos, id eſt quattuor virtutes cardinales, necnon cū extremitate perſeuerātiæ, cum vittis hyacinthinis, id eſt cum conſideratione cœleſtis vitæ & manſionis, & cum ſpinis, id eſt cum timore, & compunctione infernalis damnationis. His enim mandatis Dei recordamur & ea perficimus, & cogitationes malas & vagas non ſequimur, ſed reprimimus, & oculos cordis ne per res varias diuerſis deſiderijs fornicentur, cohibemus, & reprimimus. Sic etiam Deo noſtro ſancti ſumus atque viuimus. Conſtat enim quòd per ſpinas diuini timoris, & per hyacinthum cœleſtis amoris, ſenſus noſtros a malis appetitibus cohibemus, & mandata Dei recordamur facilius, & implemus.

D

Capitulum decimumſextum. textus Ecce autem Chore filius Iſnar, filij Caath. Moralitatum. Capitulum. 13.

Chore quidē magnus leuitici generis, adiunctis ſibi ducentis quinquaginta viris, cum dathan & abiron qui erāt inter rubenitas maiores, murmurauerunt cō tra Moyſen, & Aaron contribules, & fratres ſuos, & inuidentes quòd Aaron p̄p ſacerdotium, Moyſes propter ducatū, plus ceteris honorabātur, ſe & dictos complices ſuos leuitas dignos ſacerdotio aiebant. Dathan vero & Abiron quia erant de genere Ruben primogeniti duces debere fieri prætendebant. Igitur dathan, & abiron ad Moyſen venire contempſerunt vocati, ſed potius ad reſiſtendum ſibi, ſe & affines ſuos contribules parauerunt, quapropter orante & flente Moyſe, & eorum inuidiam puniri poſtulante, factus eſt ve hemens terremotus. Præcepit itaque Moyſes populo, quòd ſepararent ſe a tabernaculis hominum impiorum, ſtatimque aperta eſt terra, & ipſos cum vniuerſo ſupellectili, & familia, & congregatione deuorauit, & abſorbuit, & tandem iterum ipſa voragopatula ſe recluſit. Tunc etiam Chore, & illi ducenti, qui ſacerdotium ambiebant a Moyſe vocati fuerunt, hauſto igne in thuribulo ſuo, Aaron ſimiliter in

E suo,coram domino stabant,& quem eligeret dominus in sacerdotem,expectabat. Reprehenderat enim eos Moyses de huiusmodi ambitione dicens. Multum erigimini filij leui. Nunquid parum vobis est q̃ separauit vos dominus ab omni populo,& iunxit sibi & ordinauerit, quòd quilibet cum thuribulo suo coram domino staret, & voluntatem domini vtrum illi vel ipsorum aliquis vel Aaron eligi deberet ad sacerdotium,expectaret? Tunc ergo cum terra dathan & abiron absorbuisset,& isti cum suis thuribulis stabant, igne ab ipsis thurribulis exeunte,sunt coram domino deuorati. Aaron vero inter ignes illęsus permansit. ¶ Ista possunt allegari literaliter, q̃ in quo peccat quis, in hoc etiam punitur, isti enim peccabant appetendo rem spiritualem, scilicet sacerdotium, ideo igne tanquam re magis spirituali consumpti sunt. Dathan vero & abiron peccauerunt appetendo rem terrenam & spiritualem, scilicet populi ducatum,& ideo a terra puniti & absorpti fuerunt. ¶ Vel dic generaliter contra inuidiam,quæ non potest pati prosperitatem alterius ét bonorum vel meliorum, vel a Deo specialiter electorum, quamquam in nullo eos lędentium vel nocentium,sicut etiã hic Moyses legitur dixisse. Ne respicias (inquit)sacrificium ipsorum,tu domine scis, q̃ nec asellum quidem acceperim ab eis,nec affixerim quempiam ipsorum. Vnde Seneca dicit, q̃ si nullos inimicos facit iniuria, multos tamen facit inuidia. Isti ergo igne proprij thuribuli, id est dolore proprij cordis & corrosione inuidiæ comburuntur in hac uita, finaliter vero absorbentur in infernali miseria. Vel dic quòd istæ duæ sectę significant duo genera ambitiosorum, quidam enim ambiunt ad sacerdotium, id est ad ecclesiasticum statum, sicut sunt religiosi, & clerici, & isti figurantur in Chore & suis sequacibus, qui erant leuitæ. Alij ambiunt ad ducatum, id est ad iudicaturas præposituras & singularem principatum, & isti figurantur in Dathan, & suis complicibus. Omnes enim tales de suis sufficientijs præsumunt & se dignos talibus officijs, & statibus esse credunt. Illos vero qui talia officia ex Dei voluntate tenent, despiciunt, & contemnunt, & se eis præficere, ipsosque de suis statibus abiicere conantur, laratgunt & contendunt, & eos habere dominos vilipendunt. Tales ergo præsumptuo si & rebelles & inuiti ac ambitiosi, qui etiam vocati a Moyse, id est a superioribus, venire nolunt, sed potius murmurant, rebellant & contradicunt, solet dominus terribiliter punire. Ignisque rixæ,& discordiæ de suis propriis thuribulis,id est de suis cordibus, & domibus, inter se solet aliquotiens exire, & ipsos & eorum statum solet consumere lædere & uorare. Terra finaliter eos deuorat, & infernus eos deglutiF uit, destruit atque damnat. Et non solum ipsos sed & eorum sequaces,& complices sic castigat. Psalm.105. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan, & operuit super congregationem Abiron. Quia igitur sequaces talium cum talibus pereunt, præcepit dominus vt talium consortia fugiamus,& quòd ab eorum tabernaculis & familiaritatibus recedamus, ne forte cum eis pereamus, quia reuera quando videmus conspiratores vel detractores contra Moysen, & Aaron, id est contra bonos prælatos, & Principes congregatos & ad detrahendum, & machinandum compositos, non est tutum talibus se adiungere, quia scilicet prælatis vel principibus prævalentibus contra tales, solent eorum sequaces & complices pœnas similes luere vel defluere. Bene ergo dicit. Recedite a tabernaculis impiorum hominum,& nolite tangere quæ ad eos pertinent,ne inuoluamini cum eis. ¶ Vel dic quòd terra quæ Dathan, & suos suscipiebat, significat ambitiosorum terrenam prosperitatem & statum, vel etiam illam terram, vel patriam quam occupant, quæ pro certo ipsos quandoque deuorat,inquantum scilicet damnationis, & tribulationis eorum materiam administrat. Quod quidem videmus spiritualiter in multis,qui essent boni & virtuosi,nisi terra id est terræ prosperitas & fluctus negociorum ipsos per vitia deuoraret,& sensum eorum & ingenium absorberet. Vnde Seneca in epistola.19.Ingeniosus fuit Methenas magnum exemplum eloquentiæ daturus, nisi eum felicitas inuoluisset. Quod etiam temporaliter videmus in aliis. Constat enim quòd de tyrannis, & malis dicimus quòd propria terra in qua stant propria ciuitas vel patria quam occupant, ipsos finaliter occidit & deuorat, & eos quandoq; cum suis sequacibus ita tollit de medio, quòd nullum uestigium restat. Supra.13. Terra quam vidimus,deuorat habitatores suos. ¶ Vel istud allega si uis,contra aliquas abbatias,vel etiam ciuitates,quę scilicet prælatum, vel iudicem sustinere nequeunt,sed omnes qui ibi stant, etiam cum afflictionibus deuorare contendunt, sicut patet de cultoribus vineæ, qui seruos patrisfamilias vnum post alium occiderunt &c. ¶ Vel dic quòd Chore, & sui sequaces sacerdotium ambientes, ignem & thuribula habuisse leguntur ad denotandum, quòd ambitiosi pro habendis dignitatibus, thuribulis & suffragiis, id est adulationibus & igne, id est muneribus, & alios per auariciam inflammantibus ytuntur, & in eis considere dinoscuntur. Cum Chore suique sequaces sacerdotium ambientes, & ante Deum Thurificare volentes, iusto & mirabili Dei iudicio igne de suis proprijs thuribulis exeunte fuissent combusti, & propter ambitionem puniti. ¶ Præcepit dominus, q̃ quòd illa thuribula in laminas fabricarentur, & altari holocaustorum affligerentur, vt sic quicunque sacrificantes & uidentes laminas terrerętur ex punitione dicti etiminis, & a simili ambitione metu similis supplicii retrahierentur. ¶ Ista autem possunt applicari, quòd pœna vnius debet esse terror multorum. ¶ Potest etiam allegari pro consuetudine illorum, qui sceleratos in locis publicis suspendunt, vel in locis eorum aliquod signum suæ punitionis & nequitiæ constituunt, vt omnes qui talia signa vident, timeant, & a simili delicto caueant. Et inde etiam est, quòd historię antiquæ malorum. hominum depinguntur: pro eo quòd ex eorum aspectu homines a crimibus coerceantur. Vnde etiam de Xerxe rege legimus quòd quendam malum iudicem fecit excoriari, & pelle eius sedem iudicialem cooperiri: filiumque eius loco eius iudicem constituit, & vt in dicta sede super corium patris sedendo,iusta iudicia redderet, imperauit. Hoc ergo fecit, vt quotiens aliquam sententiam daret, punitionis patris sui memoriam haberet, & sic ab iniustitia deuiaret. Igitur dico, quòd in altari ecclesiæ debent malorum & ambitiosorum pęne scribi & depingi, vt .s.terrore suppliciorum possint alij a similibus nequitijs retardari. Quod etiam de altari sacræ scripturæ dici potest in quo pro certo multorum malorum hominum,& suarum punitionum signa & historię recitantur, vt omnes qui in tali altari sacrificant, i. qui in sacra scriptura studentdum hęc aspiciant, terreantur, id est a similibus arceantur. Apoca.18. Qui in mari operantur H longe steterunt & clamauerunt,videntes locũ incendij eius. Aaron qui erat iuste promotus & a Deo electus quamuis esset in medio eorum qui propter suam ambitionem incendio periclitabantur,tamen non legitur esse lęsus. Sic vero iusti quamuis sint in medio malorum igne suæ cupiditatis & auariciæ, tamen nullatenus lædunrur, sed seipsos bonos & synceros seruantes,innocenter viuere comprobantur. ¶ Hic dicitur quòd cum populus propter mortem Chore,Dathan & Abirõ & suorum, vellent Moysen & Aaron lapidare statim apparuit gloria domini,quæ ipsos fugientes ad tabernaculum,cooperuit & protexit,populum vero murmurantem & ad seditionem mouentem, ira Dei puniuit, ipsosque incendium mox inuasit Numer.14. Simile ponitur supra, vbi cum populus vellet lapidare Moysen, apparuit gloria domini,quæ & populum terruit, & Moysen de manibus populi liberauit, ¶ Istud etiam allega,quòd tunc summa apparet Dei benignitas, quando magis instat periculum & necessitas, tuncque magis solet auxiliari, quando videt bonos ab impijs molestari. Solet enim quandoque in ipso actu persecutionis bonos protegere,& malos incendio,tribulatione,& infortunio molestare. Vnde Apostolus. Facit cum tentatione prouentum. Quod 1.Cor.10.scilicet in passionibus martyrum conprobatur pluries accidisse. Vnde dicitur. Pro.11. Iustus de angustia liberabitur,& tradetur impius pro eo. ¶ Cũ populus combureretur, & incendium pateretur, pro eo quòd contra Moysen murmurauerunt. Aaron ex præcepto Moysi ad locum incendij cucurrit, & stans inter mortuos, & viuentes thymiama Deo obtulit, & orans pro populo incendium diminnit, & extinxit. ¶ Sic vero quando in-

A do incendium vitiorum vel tribulationum vastat populũ subditorum,statim debet adesse Aaron.i.prælatus vel ecclesiast icorum populus,qui pro certo debet contra huiusmodi incendium concurrere, & se inter mortuos & viuentes. i.inter peccatores & iustos medium ponere, vt.s.mortuos possit ad gratiam resuscitare, viuos vero. i. iustos ne tali incendio pereant, liberare. Debet ergo thymamama orationis pro populo domino offerre, & sic poterit vitiorum vel infortuniorũ incendiũ superare. Et sic de bonis prælatis pòt dici illud Apostoli. Obturauerũt ora leonũ extinxerunt impetum iguis,effugauerunt gladij aciem.

Capitulum decimumseptimum. textus. Et locutus est dominus ad Moysen,dicens Loquere ad fi. Moralitatum. Capitulum. 14.

VOlens dominus sacerdotium Aaron confirmare,& murmur populi sedare, & volens ostendere ipsum Aaron specialissimum electum suũ esse. Præcepit q̃ singulas virgas aridas singulę tribus cum superscriptione singulorum nominum tribuum in tabernaculum ponerent. Aaron autem suam virgam siccam cum inscriptione proprij nominis suæ tribus poneret cum eisdem. Cunque omnes illę virgę coram domino per noctem fuissent dimissę,& in crastinum productę, inuenta est virga Aaron germinasse,nec non frondes et flores & fructus,i.amygdala protulisse, quo signo sacerdotium Aaron fuit a domino confirmatum. Virga quoque sicca quæ floruit est in tabernaculo,& in arca ad perpetuum monimentum reposita. ¶ Sic vero si tu vis scire qui sacerdotes, id est superiores & prælati debent esse a Deo prælecti, respice virgas eorum id est iusticiam vel iurisdictiones quibus regunt populum, ille cuius virga.i.iustitia erit arida sine humore carnalis affectionis,recta sine curuitate vel declinatione personalis acceptionis,germinans per bonam cogitationem, frondens per latam dilectionem,florens per bonam conuersationem, fructificans per,bonam operationem. Talis pro certo erit Aaron Dei electus,id est prælatus iustus & bonus, dignus sufficiens, & acceptus. Alij vero quorum virga seu iusticia remanet sicca, & a germine, fronde, flore, fructu prædictis sterilis & vacua, digni sunt repudiari a sacerdoB tio prælatione & promotione vel officio retropelli, & sic poterit illis dici illud: Virga æquitatis virga regni tui &c. Et dic q̃ Aaron interpretatur mons fortis,ad denotandum q̃ prælatus qui tali virga iudicat,est vt communiter mons. i.altus & honoratus,& fortis,id est solidus & confirmatus, quia.i.tales quorum iusticia talis est, vt præmissi, sunt apud homines alti & honorati & in statu suo timere debet, qui scit & vult iusticiam exercere, & virgam floridam & fructiferã domino præsentare. Vnde dr. Factæ sunt ex ovirgę solidæ sceptrum dominantium. ¶ Vel dic q̃ Aaron significat populum iudaicum. Virga sicca significat virginem benedictam. Mariam, ab omni humore carnalis voluptatis pœnitus alienam. Ista ergo ficca germinauit,floruit,fronduit,fructificauit.i.virgo cõcepit peperit & genearuit illum qui est germen gratiæ,fons lęticiæ,flos mundiciæ, fructus iusticiæ. i.Dei filium benedictum Christum. Christus amigdalum potest dici,qui est fructus medicinalis, pro eo q̃ iste mundum sanat & redimit a morbo peccati,nequitiæ. Et breuiter aliis virgis, id est aliis virginibus siccis & sterilibus manentibus, ista sola floruit, & sine semine viri Deum, & homine.n parturiuit. Vnde dicitur. Esa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiesset super eum spiritus Domini. Ista enim ad literam fuit de radice, id est de genere Iesse, qui fuit pater Dauid, & de radice, id est de corpore huius virgę ascendit flos iusticiæ Dei filius, super quem requieuit Spiritus sanctus. ¶ Aduerte hic si vis, quod dixit dominus Moysi. Illius quem elegero germinabit virga, & tamen ipse plus reddidit, quàm promisit, quia scilicet virga illa non solum germinauit, immo fronduit, floruit & fructificauit, ad denotandum, quòd Deus superabundantius præmiat, C quàm promittit, sicut apparuit in Salomone, qui solum petebat sapientiam, sed Dominus non solum sapientiam, immo etiam diuitias,& gloriam sibi dedit.2. Reg.3. Vnde dicitur, quòd ipse dat omnibus affluenter, & non improperat.Iaco.1.Vel dic quòd exemplo eius quilibet vir perfectus plus debet facere, quàm promittere, & abundantius bene facere quàm ausus fuit dicere,uel afferere. Quod est contra multos, qui multa promittunt, & pauca reddunt,de quibus dicitur.Eccl.20.Exigua dabit,& multa imD properabit.Et alibi.Pro.14.Vbi verba sunt plurima,ibi frequegener testas.

Capitulum decimumoctauum. textus. Dixit dominus ad Aaron. Tu & filij tui, & domus patris tui. Moralitatum. Capitulum. 15.

DIctum est Aaron. Tu & filii tui custodite sacerdotium vestrum, & omnia quæ ad cultum altaris pertinent sacerdotes illud ministrabunt. Si quis extraneus accesserit, occidetur. Ponitur etiam hic, quòd leuitæ debebant habere decimas de omnibus bonis filiorum Israel. Ipsi verò leuitæ de decimis percęptis debebant percipere decimam partem,& dare sacerdotibus: nihilque debebant hæreditatis habere in populo, decimarum oblatione contenti. ¶ Sic vero sacerdotes, id est sacri duces,scilicet boni & sancti viri,debebant circa altare domini scilicet in officiis ecclesiasticis ministrare, nullusque extraneus, id est nullus peccator Simoniacus, vel indignus,sed debet ad hoc ingerere quoquo modo. Leuitæ etiam & clerici,& religiosi non debent mundanas hæreditates & opes quærere, sed decimarum oblatione,id est suorum prouentuum ecclesiasticorum perceptione debent contenti esse, & ad hæc de illis debent suis sacerdotibus, id est suis maioribus,primitias, id est subuentiones, & seruitia debita ministrare, quod tamen est contra multos ambitiosos clericos quibus decimæ, id est beneficia ecD clesiastica non sufficiunt immo temporales dignitates, regumque officia ambiunt atque cupiunt,& terrenas possessiones pro se, & suis accumulant, & acquirunt. Contra quos dicitur. Luc. 3. Contenti estote stipendiis vestris. Et hic dicitur etiam sic, in terram eorum, scilicet sæcularium, nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos. Ego enim hæreditas vestra sum in medio filiorum Israel. ¶ Hic dicitur quòd omnia quæ offerebantur Domino vel ministris eius, siue essent decimę siue donaria, debebant esse optima electa Deo. Et debebant meliora dare,& non egregia & pinguia reseruare. ¶ Quod tamen est contra illos, qui Deo & religioni dant filios deformes,fatuos & proteruos. Dic etiam contra illos, qui deteriores fructus pro decima soluũt deteriorem denarium offerunt, & de vestibus ac victualibus deteriora pauperibus pro Christo tribuunt,& quicquid est egregium vel electum,sibi retinent & assumunt. Debent tamen isti attendere illud Malach.1. Maledictus qui habet in grege suo masculum & offert Domino debile.

Capitulum decimumnonum textus: Locutusque est dominus ad Moysen & Aaron dicens Ista est religio. Moralitatum. Cap. 16.

HIc ponitur & replicatur de sacrificio vaccę rufę,sed de hoc vide Leui.16. Hic vero attende vnum mirabile. Dicitur enim hic,quòd de cineribus vaccę cõbustę fiebat aqua expiationis,ex qua scilicet omnes immun

Adi purificabantur, & cum tali aqua mundare immundos a Domino iubebatur. Veruntamen sic fiebat, quòd vir mundus qui carnes comburi faciebat, & ille qui collectos & mũdificatiuos cineres in loco mundo reponebat, vel qui immundum aqua mundificatiua aspergendo mundabat, immundus fiebat, & rem mundam & mundificantem tangendo, & immundo mundiciam dando etiam immundiciã cõtrahebat. Propter q; vt mund⁹ fieret, i vespere saluabat. ¶ Per cineres mundificatiuos qui erant de cineribus vitulę combustæ intelligo mysterium passionis Christi, vel altaris sacramentum, vel alia sacramenta, quæ mixta cum aqua lachrymarum mundant immundos, id est de peccatoribus faciunt iustos. Cinis enim remanet post combustionem. Sic & memoria post passionem, & sacramentum Eucharistię, & alia sacramenta post Christi mortem, & resurrectionem. Igitur illi qui tractant illos cineres, id est sacramenta ecclesiæ, & qui istis mediantibus immundos peccatores mundificant, qui vitulam comburunt, id est qui Christi combustionem & passionem considerant, & qui cineres istos cum aqua sacræ scripturę & doctrinæ in alios aspergunt, & prędicant: & immundi efficiuntur ad tactum mundiciæ, quam ministrant, indignos, & immundos se putant, quicunque quanquam mundus & sanctus sacramenta ecclesiæ administrat, seu qui onus mundificandi alios in confessione portat, seu quæ sacram scientiam aliis prædicat, & inde aspergit alios atque rigat, proculdubio in sua exercitatione debet immundiciam contrahere, inquantum se non digne administrasse semper debet credere & timere, & ideo pro immundicia, id est pro tali indignitate se debet per confessionem abstergere & lauare. Vnde. Luc. 17. Cum omnia bene feceritis, dicite: serui inutiles sumus. ¶ Vel dic contra malos sacerdotes, qui dum alios prædicando, & sacramenta ministrando mundificant a peccatis, ipsi immundi peccatores efficiuntur, inquantum scilicet indigne suum ministerium exequuntur. Constat enim quòd multi simplices ex simplicitate sua mundi & boni sunt, qui tamen si cineres tangere, id est sacramenta ecclesiæ ministrare præsumperint, vel officium ecclesiasticum, & potissime officium prælaturæ cum ad hoc indigni sunt, immundi & peccatores fiunt, & sic fit quòd ille qui in minoribus erat mundus, dum ad maiora vehitur, fit immundus. Allega sicut vis. ¶ Hic dicitur quòd quicunque tangebat mortuum vel domum eius intrabat, vel aliquid de domo sua tangere præsumebat, immundus erat, & tertio, & septimo die abstergere se debebat. Qui enim tertio die non aspergebatur, nunquam in die septima mundabatur. ¶ Numerus ternarius significat fidem trinitatis. Septenarius vero numerus significat septẽ sacramenta, vel etiam septem virtutes vel septem opera misericordiæ. Aqua expiationis quæ habebatur, significat pę
B nitentiam, & mortis memoriam lachrymosam. Igitur illud est verum, quòd illi qui ex tactu mortui, id est ex consensu & operatione mortalis peccati efficiuntur immundi, nunquam per aquam expiationis, id est per pœnitentiam mundantur, nisi die tertio, id est in fide trinitatis, & in die septimo, id est septenario sacramentorum, virtutum & operum, ista expiatio & ablutio, id est mundificatio peragatur. Nihil enim valet ternarius sine septenario, & econuerso. Quia scilicet nihil valet ad salutem fides, nisi habeat opera, nec etiam sacramenta, vel opera ualent aliquid sine fide. Vnde dicitur. Iac. 2. Fides sine operibus mortua est. Et apostolus. Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. ¶ Itẽ hic dicitur sic Vasi quod non habuerit operculũ vel ligaturam desuper, immundum erit. ¶ Sic vere vas cordis reputatur immundum, quando per custodiam vel charitatem non est ligatum, nec per timorem domini coopertum, vel per timorem domini absconditum vel velatum, & ideo illi qui cor suum omnibus manifestant, qui per iactantiam vel per vanam gloriam, vel per iracundiam interiora sua dilatant: & affectus suos cohibent, nec moderant immundi merito dicendi sunt. ¶ Vel dic etiam quòd vas istud significat os, quod. s. p loquendi moderantiã non fuerit ligatum, vel per verecundiæ reuerentiam non fuerit coopertum, dici debet pro certo quòd est fœtidum & immundum. Os enim quod semper est ad loquendum apertum & deligatum, id est a termino temperantiæ solutum, necesse habet esse in multis immundum & dissolutum. Vnde dicitur. C Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, sic homo, qui nescit in loquendo spiritum suum cohibere. Psal. 5. Sepulchrum patens est guttur eorum &c.

Capitulum Vigesimum. Textus. Venerunt q; filij Israel, & omnis multitudo in desertum sin. Moralitatum. Capitulum. 17.

CVm populus venisset in cades, mortua est ibi Maria, & defecit aqua populo, & contra Deum murmurauit. ¶ Cades interpretatur commutata, vel mare tollens, & significat mundi prosperitatem, quæ mare, id est mortis amaritudinem de mente tollit, & faciliter mutatur & deperit. Maria interprætatur amara, quæ significat pœnitentiam, quæ per contritionem amaricat atque rodit. Igitur istud est verum, quòd quando homo venit ad cades, id est ad statum mundanæ, & mutabilis prosperitatis, pro certo statim Maria, id est pœnitentia sibi moritur, quia nunquam pœnitentiæ amaritudinem amplexatur, & propter hoc aqua diuinæ gratiæ tunc deficit, propter quod murmur & contentio sæpe venit. Prosperitas enim pœnitentiam interficit, & per mortem pœnitentię aqua gratiæ deficit, & propter eius defectum murmur, & discordia in populo vel in mente nascitur atque crescit. Et ideo de Maria matre Iesu dicitur, quòd in nuptiis vbi ipsa fuit, aqua non defuit, immo etiam in vinum mutata fuit. ¶ Hic ponitur quomodo aqua de petra producitur, vt biberent homines & iumenta, sed vide Exodi. 17. vbi simile ponitur, quod ibi exposui. Populus Israel volens transire per compendium ad terram promissionis, rogauit regem Edom, quòd ipsum per terram suam transire permitteret, promittens quòd per viam tritam, publicam & regiam pergeret, nec ad dexteram nec ad sinistram diuerteret, aquam de suis puteis non biberet, agros, & vineas non intraret. Quod si de bonis terræ suæ accipere ipsum aliquid contingeret, mox iustum precium sibi daret. Rex autem Edon hæc omnia denegauit, & dare transitum fratri suo Israel noluit, sed ad præliandum contra eum se parauit. Propter quod Israel ab eo se diuertit, & per viam aliam magis longam ad terram Hierusalem properauit.
¶ Israel & Edom, Iacob & Esau, qui fuerunt fratres, possunt significare animam, & carnem, quæ sicut fratres, inuicem sunt coniunctæ. Israel enim uidens Deum, Edom autem sanguineus interprætatur, quia scilicet anima potest Deum cognoscere, caro vero ex sanguine dinoscitur viuere & constare. Cum ergo Israel, id est anima habeat ire in terram promissionis, id est in paradisum, uel etiam in perfectionis statum, & necesse habeat per terram fratris sui, scilicet corporis siue carnis transire, valde timet quòd ab eo impediatur, & quòd a carne a virtutum itinere retardetur. Iste ergo Israel, id est spiritus, per viam rectę pœnitentiæ, vel per viam publicæ misericordiæ, vel elemosynæ, per viam regiam iusticiæ proponit ire. Aquas deliciarum non proponit bibere, per agros et vineas, id est per extrema negocia non intendit incedere, nec per aliquam iniusticiam proponit ad sinistram seu ad dexteram declinare. Quod si aliquid de bonis ipsius terræ, id est de mundi deliciis gustauerit, promittit satisfacere, & per pœnitentiam emendare. Sed quid? Re uera iste Edom, id est caro cum populo suo, id est cum gula, & vitiis carnalibus, talia pacta renuit, & Israel, id est animæ seu menti contemplatiuę transitum præstare contradicit, immo ad ei obuiandum se continue pparat & præmunit. Non transibis inquit per me, alioquin armatus occuram tibi. Inde ergo sępe fit, quòd mens seu anima necesse habet aliam viam magis latam & comunem quęrere, & ipse Edom, id est carnis impugnationes, a via compẽdij, id est a statu & vita perfectionis & abstinentiæ retroire. Ideo bene dicit Apostolus, Galat. 5. quòd caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus concupiscit aduersus carnẽ. ¶ Hic pcepit dns, q Aarõ vadat ad patres

A tres suos, & quod sanctis vestibus denudetur, & ipsis filius eius Eleazar induatur in monte hor. Eleazar igitur a Moyse ducitur, & ibi sacris vestibus induitur, & summus sacerdos constituitur. Aaron autem ibidem moritur, qui triginta diebus a populo deploratur. ¶ Sic vere cum quis ad sacerdotium sumendus est, & loco patris, id est prælati, substituendus debet supercilium montis, id est mentis contemplationem ascendere, vestes sacras, id est virtutes induere, & sic mediante Moyse, id est adiuuante diuina lege digne poterit sacerdotium & ecclesiasticum gradum seu officiũ obtinere. Hor enim interpretatur lumen seu mons, quia pro certo iste lumen contemplationis & montem perfectionis ascendit, q digne Aaron, id est sancto prælato vel episcopo prædecessori succedere quærit. Bene ergo dicitur. Circunda tibi decorem & in sublimi erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Aaron mortuus est, & per triginta dies est a populo deploratus. Sic & nos in religione terrena pro mortuis facimus & per triginta dies missas pro mortuis facimus & decantamus.

Capitulum vigesimumprimum. textus. Quod cum audisset chananeus rex Arad qui habitabat ad meridiẽ, venisse scilicet Israel per exprolatorum viam. Moralitatum. Capitulum. 18.

POpulum circumeuntem terram edẽ, cepit tedere itineris & laboris, dicebatq; Moysi. Cur eduxisti nos de egypto, vt moreremur in solitudine: Deest panis, non est aqua. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo, sicut ante fecerat ille populus similem murmurationem dicens. Nu. 20. Quare nos ascendere fecisti de ægypto, & adduxisti in hunc locum pessimum qui seri non pot, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malo granata, in super et aquam non habet ad bibendum. Igitur indignatus dominus, pro murmure misit in popolum ignitos serpentes, ad quorũ plagas mortesq; plurimorum venit, populus ad Moysen dicẽs. Peccauimus, quapropter pro ipsis sanãdis præcepit dominꝰ
B fieri serpentem eneum, & eum in palo suspendi, vt percussi a serpentibus dum in istum serpentem aspicerent, sanarẽtur. Sic ergo fiebat quod illos quos aliquis serpẽs viuus & venenosus mordebat, serpens innocuus mortuus & æreus in palo suspẽsus, dum respiciebatur sanabat. ¶ Iste populus murmurans genus humanum designat, qui scilicet in solitudine huius mundi, qui re vera est locus pessimus, qui per prædicationem non seritur, pane verbi non reficitur, aqua gratiæ nõ bibitur, ficubus malogranatis, id est bonis spiritualibus & virtutibus non ditatur, a principio non cessauit contra dominũ murmurare, & eidem per mala opera repugnare. Qua propter ignitis serpentibus, id est a demonibus & vitijs ipsum permisit tdominus percuti, qui non cessauerunt eos ab Adam vsque ad Christũ miserabiliter mordere, & spiritualiter necare, tamen propter plagas tribulationum & vitiorũ, cum antiqui populares plãgerent & clamarent, voluit dominus quod serpẽs æneus, id est Christus, qui more eris prædicando resonaret, in virginis vtero sicut in quadã fornace conflaretur, & quod per Moysen, id est per populum iudaicum, in palo, id est in cruce suspenderet, etiam insuper morerꝰ, & quod percussi a serpentibus, id est demonibus vitiis & tentationibus, per aspectum & per fidem ipsius sanarẽtur. Iste etiam serpens mortuus vitus & creditus humanum genus ab illis plagis sanauit, quibus antiquus serpens, id est lucifer, in persona Adę, totum genus humanum lethaliter vulnerauit. Et quod loquendo moraliter quotidie efficit, quod illi qui ab ignitis serpẽtibus, scilicet a mundo, carne & a diabolo igne triplicis concupiscentiæ inflamantur, si serpentẽ in palo pendentem, id est Christum & eius humanitatem in cruce moriẽtem, per compassionem & deuotionem aspiciũt sani & liberi statim fiũt. Ideo Heb. 12. Apostolus monet nos ad hunc aspectum dicens. Aspicientes in auctorem fidei & C consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta. Considerate eum &c. ¶ Sicut hic innuitur, filijs Israel terram edo ciruneuntibus iuxta terminos Moab duo mirabilia contigerunt. Vnum de flumine seu de torrente zareth, qui ante eos est siccatus, & sicut mare rubrum coram euntibus est diuisus. Aliud iuxta arnon de quibusdam rupibus & scopulis qui ad eorum aduentum gestierunt, & signum læticiæ dantes, seipsos inclinauerunt, & transeundi spacium præbuerunt, & ideo secundum scholasticam historiam, & secundum iudeos hic dicitur, scopuli torrentium. Et in Psalm. 113. dicitur. Montes exultauerunt vt arietes, & colles sicut agni ouinm. ¶ Ista possunt exponi mystice, & dic quòd filij Israel significant religiosos, qui scilicet per solitudinem religionis circueundo terram edom, id est mundum, probarent ad terram futuræ promissionis. Sed pro certo isti duo inuenerunt nocumenta, scilicet fluuium zareth, qui signicant carnis fragilitatem, & montes arnon, qui significant pœnitentiæ difficultatem. Et re vera ista duo, solent nos a progressu bonorum operum inpedire scilicet fragilitas, & voluptatis fluxibilitas ex parte nostra, & asperitas & difficultas ex parte rei. Sed quod: Pro certo si fuerim & veri filij Israel, id est veri contemplatiui & iusti, ista duo inpedimenta tollentur quia scilicet fluuius nostræ fragilitatis siccabitur & solidabitur. Scopulus vero asperitatis & difficultatis nobis gestiet & lętabitur, & facilis & meabilis efficietur, quia re vera boni inueniunt in solitudine religionis & pœnitentię difficilia esse leuia, & facilia esse fortissima Vnde dicitur. Mat. 11. Iugum enim meum suaue, est, & onus meum leue.

Capitulum vicesimumsecundum. Textus, Profectique, & castrametati sunt in campestribus moab. Moralitatum. Cap. 19.

HIc ponitur de morte Og & Seon regis amorreorum sed nihil ibi notabile iudicaui. Videns Balach rex D Moab, quon victi & destructi fuerunt amorrei, timuit populum Israel, & ideo pro maledicendo sibi, Balaam ariolum adiuit. Dum ergo Balaam ad balach properat, spe munerum (vt dicunt aliqui) & contra Dei voluntatem prædictum populum maledicere proponeret, occurrit sibi angelus in via euaginato gladio contra eum. Quem videns asina, diuertit ab itinere, & fuste cesa angelo cum gladio occurente, & in stricto quodam loco quòd declinare ne quibat, assistente, tantum adhæsit parieti, quòd pedem sedentis attriuit. Asina vero angelum cum gladio videbat, ipse vero Balaam non videbat angelum. Incepit ergo asina loqui, aperuit enim dominus os illius, & cepit Prophetam reprehendere, & de hoc quod ipsam fuste percusserat vituperare. Quare me percutis ecce iam tertio, Ex tunc etiam dominus oculos prophetæ aperuit, & angelum cum gladio vidit. Qui viam ipsius repræhendit, & ne populum Domini malediceret, imperauit. ¶ Ista allegorice possunt dici de iudeis & gentilibus. Balaam enim prophæta potest significare iudęos, qui legem & prophætas habuerunt. Asina vero significat gentiles, qui bestialiter & brutaliter vixerunt. Angelus significat Christum vel etiam eius fidem qui gladium suæ seueritatis & iusticiæ secum portat. Ista ergo est veritas, quòd asina prius vidit angelum quam Prophæta, id est gentiles primo crediderunt Christo & ipsum citius per fidem viderunt, quam iudęi, quia scilicet gentiles ipsum per fidem viderunt, & iudei in perfidia remanserunt, qui, prius erant bestiales & cæci, fuerunt illuminati, & illi qui prius clare viderant, sunt excæcati, iuxta illud quod dicitur. Ioan. 9. Ego in hunc mũdũ veni, vt qui nõ vident videant, & q videt cęci fiant. In fine tamen balaam angelum videt, quia iudaicus populus finaliter conuertetur, & credet in Christum, & eius fidem percipiet & cognoscet. Vnde Esaia. 60. Tunc videbis, & afflues. ¶ Vel dic quod Balaam prophæta, qui inter-

Universidad de Sevilla Biblioteca

E prætatur turbans eos, vel deuorans populum, sine substantia eorum; significat mundi superiores, id est prælatos principes, & etiam clericos vel diuites, quia scilicet isti licet sint Prophetę, id est sapientes, & scientifici respectu aliorum, ipsi tamen per discordias populum turbant. Patet de aduocatis, qui nutriunt omnes lites, propter rapinas populum deuorant, & tamen sine substantia eorum sunt finaliter, inquantum scilicet tales rapinarum diuitię nunquam diu apud eos perseuerant, sicut patet tales vt communiter sunt pauperes, aduocati vero & alii fiaudulenti, quanquam de substantia populi sint diuites, tamen apud hæredes eorum minime diu restant. Quia secundum Prouer. 11. Alii congregant uon sua, & semper in egestate sunt. Asina vero potest populum subditum, bestialem & simplicem significare, quam scilicet Balaam, id est superiores nō cessant equitare contemnere & calcare. Igitur dico, quòd asina hodie melius videt et angelum quàm Propheta, quia pro certo hodie inferiores & subditi melius vident Deum, & melius considerant gladium suę sententię quàm ipsi sui equitatores, id est quam clerici, Prophetæ & religiosi, principes & quicunque superiores. Gladius enim diuinæ sententiæ hodie preterquam a simplicibus non timetur & angelus testamenti Christus ab ipsis, non a mundi sapientibus, & potentibus contemplatur. Vnde Esaiæ. 38. Non videbo dominum Deum in terra viuentium. Asinę ergo, id est simplices per aspectum gladii diuinæ sententiæ, quando scilicet in arcto loco mortis inter parietes finalis necessitatis, a quo declinare non possunt Christum cum gladio expectare comminantem conspiciunt, a mala via iniusticiæ diuertunt, & verberari tribulationibus citius se permittunt quam peccare iuxta illud Iob 19. Fugite ergo a facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium. Mali vero prohetæ id est mali clerici, & superiores, quia Deum non vident neque cogitant, audacter contra ipsum peccando properant, & gladium suæ sententiæ non formidant. Sic ergo fit quòd asinæ prophetas reprehendunt, dum simplices melius quàm literati, laici melius quàm clerici, subditi melius quàm prælati operantur, & viuunt. Vnde isti hodie contra naturam loqui, Deum laudando videntur, vbi maiores tacere noscuntur. Vnde de beato Antonio legitur, q cum per deserta videre paulum pergeret; & homuncionem secum loquacem repperisset dixisse fertur. Ve tibi alexandria, quia bestiæ Christum loquuntur, homines vero ipsum ignorant. ¶ Vel si vis, dic q si homo ducit asinam suam, i. aliquę familiarem vel subditum ad aliquod malum opus, scilicet ad maledicendum populo domini, scilicet ad pauperes molestandum, si videt
F angelum cum gladio, id est Christum cum sua dura sententia contra se stare, & viam illam seu opus illud angelo, id est Deo displicere cognoscat sibi rebellem & contrarium esse Deum statim debet a tali itinere vel opere resilire, nec propter domini sui minas aut pœnas debet vltra procedere, immo debet pedem, id est affectum, & uoluntatem domini sui atterere & affricare, & eidem potius displicere, dicens illud. Obedire oporret Deo magis quàm hominibus. ¶ Vel dic quòd asina significat hominem humilem, & patientem, qui licet habeat sustinere a superiore, tamen cum nimis prouocatur, & per iniurias a sestore suo, id est a superiore vel prælato plus debito stimulamur, non est mirum si eius patientia dirumpatur, & si contra dominum suum murmuret, & loquatur. Subditi enim quamquam patientes non tamen possunt semper iniurias superiorum tolerare, immo quando nimis conuiciantur, necesse habent contra eos reclamare. Quare inquit me percutis ecce iam tertio, Vnde isti dicunt illud Iob. 6. Quæ est enim fortitudo mea vt sustineam aut quis finis meus, vt patiens agam? Nec enim fortitudo mea, vt fortitudo lapidis nec caro mea est. ¶ Vel si vis dic moraliter quòd balaam est voluntas, quæ est potentia libera, & tamen cæca. Asina vero est potentia cognitiua, & tamē subdita & serua. Quæ scilicet videns quòd angelus idest Deus, gladio infirmitatum vel infortuniorum ipsam persequitur, ipsam vexat, & ad mundi prospera transire deprehendit. Balaam, id est voluntatem ad istum gladium non attendentem, sed ad suas concupiscentias properantem monet, vt declinet a via mala. Vnde dicitur. Infirmitas grauis sobriam facit animam. & cætera. G

Capitulum vigesimumquintum textus. Morabatur autem eo tempore Israel in sethim. Moralitatum Capitulū. 20.

FIlijs Israel existentibus in setim, venerunt in castra mulieres mediante seu filiæ moab, cum quibus fornicatus est populus, & vocauerunt eos ad sacrificia sua, & adorauerunt etiam deos suos, propter quod iratus dominus, præcepit quod quilibet fratrem suum occideret, & idolatriam vindicaret. Principes etiam populi qui populum non punierant, præcepit dominus suspendi, & contra solem in patibulis poni. ¶ Allega exemplariter si vis, q vnum peccatum ad aliud trahit. Mala enim societas & cohabitatio malorum, vitiorum est occasio. Luxuria enim traxit istos ad fornicationem, fornicatio ad idolatriā, idolatria vero traxit ad mortē. Quia ſm Grego. Peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Vel allegari potest contra prælatos, principes siue iudices negligentes, qui reuera si populum non puniunt cum delinquit, etsi peccare ipsum non impediunt, quando possent in inferno suspendi merentur & ibi ad solem, idest ad ardorem perpetuum exponentur. ¶ Vel potest illud allegari, quòd ubi de fide agitur, quilibet zelare iubetur, intantum q nulli parenti vel amico parcere tunc tenetur. Amicus enim amicum, & frater fratrem debet occidere, quando videt eum in Deum impie agere, & per idolatriam vel hæresim sibi in via morum & fidei obuiare. Vnde Deut. 13. Si tibi persuaserit frater tuus vt seruias diis alienis non acquiescas ei, sed statim interficias eum. Quæ tamē intelligo cum iudicis auctoritate, vel quando est bellū cōmune contra hæreticos vel infideles. ¶ Hic ponitur de illo filio Israel, qui coram Moysem & alijs tabernaculū ingrediēs, vna cum meretrice cohabitabat. Quem phinees subsecutus gladio confodit, & ideo sacerdotium sempiternum a Deo sibi pollicitum est. ¶ Quod vtique ad hoc allegari potest, quòd viri christiani & fideles, & maximè ecclesiastici & sacerdotes, pro fide & moribus debent zelare, & publicè fornicantes, vel quoslibet in scandalum publicè delinquentes debent redarguere & punire. Et sic pro certo poterunt sacerdotium perpetuum, id est honorem æternum, & hoc in alio sæculo possidere. Psalm. 109. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem melchisedech. Nihil enim ita perpetuat sacerdotia, id est dignitates ecclesiasticas & mundanas sicut zelus iusticiæ & idei cum habentur. Zelo ergo istius fuit dominus placatus, & populus ab vlteriori plaga liberatus, quia reuera zelus & iustitia etiam malos punit. Psalm. 105. Stetit phinees & placauit, & cessauit quassatio &c. H

Capitulum vigesimumseptimum. textus. Accesserunt autem filiæ Salphaad. Moralitatum. Capitulum. 21.

SAlphaad mortuus est in deserto, & cum non haberet filios, qui sibi possent succedere, præcepit dominus quòd filiæ suæ succederent loco eius. Vnde etiam legem super hoc dominus promulgauit dicens, quòd homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam transibit successio. ¶ Filij significant viros perfectos, fęminæ significant imperfectos. Igitur quando pater, id est aliquis prælatus moritur, tunc si haber aliquem filium, id est aliquem subditum perfectum, prouidum & discretum hæreditas sua, id est prælatio vel dignitas, debet sibi distribui & concedi, & ad illam debet talis eligi & assumi. Ve runtamen si talis filius, id est talis perfectus deficiat, tunc necessa-

A necessarium est qd in hæreditate vel prælatura, filia, idest subditus simplex & imperfectus succedat. Melius est enim filiam, idest minus sufficiētem, imperfectum seu simplicem eligere, quam hæreditatem ecclesiæ, beneficii vel officii sine gubernatore diu dimittere. Quod tamen est contra illos qui hæreditates ecclesiasticas etiam viris, idest perfectis & sufficientibus committere nolunt, sed ipsas vacantes diuturnis temporibus permittunt. Quod est etiam contra illos, qui dato quod filios, idest viros sufficientes perfectos habeant, fœminas tamen idest ignorantes & imperfectos, scilicet nepotes suos & amicos promouent & exaltant, & hæreditatem quæ debebatur non filiabus sed filiis, eis donant, cum tamen scriptum sit, & quod non est bonum dare panem filiorum canibus ad manducandum. ¶ Vel dic quod sic in bonis magis debet eligi mulier, dum tamen sit filia, quam quicunque masculus alienus. Sic vere in beneficiis ecclesiæ quandoque debet mulier, idest minus perfectus eligi, dum tamen sit filius ecclesiæ, idest de dioceſi vel patria, quam masculus, idest quicunque magis pfectus de alia gente natus. ¶ Vel ista possunt allegari quod nullus potest esse ita mirabilis persona, quæ a bonis paternis debet exhæredari &cætera. Aduerte hic quod Moyses in omnibus arduis causis consulebat dominum, sicut patet hic de successione istarum filiarum, de blasphemo, & supra de colligente ligna &cætera. Leuitic. 24. In quo notari potest, q iudex vel prælatus in omni facto arduo debet ad Deum mentaliter recurrere, & sibi ante omnia negocium commendare, & sic poterit tutius iudicare. ¶ Moysi morituro dictū fuit a domino quod montem altum ascenderet, & quod terram promissionis cōtemplaretur & cerneret qd q; loco suo Iosue filiū nūc ducē populi substitueret, & q ad patres suos relicto corpore transmearet. ¶ Sic vere platus vel vir iustus, in monte, scilicet in perfectionis statu moritur, inquantum a valle, idest a populi moribus segregatur. Moriturus tamen summe debet terram promissionis paradisi cōtemplari & respicere, eam totis nisibus affectare, de substituendo etiam Iosue, idest bono successore, si sit tibi possibile debet curare, & pro hoc dominum exorare, dicendo cum isto Moyse illud quod dicitur. Prouideat dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, vt possit exire & intrare ante eos. ¶ Item aduerte hic quod quia moyses & Aaron in dominum pec
B cauerunt ad aquas contradictionis, inquantum ipsum sanctificare coram populo noluerunt, ideo ne intrarent terram promissionis, & ne inducerent illum populum, cōdemnati fuerunt. Iosue ergo qui non peccauerat electus fuit, & ibi populum introduxit. ¶ Dic si vis allegorice, quod Moyses & Aaron significant veterem legem, vel generaliter omnes patres veteres. Iosuæ vero qui interpretatur saluator significat gratiam vel etiam Christum, quia pro certo illi primi omnes peccatores fuerunt, & omnes in dominum deliquerunt, & ideo populum Dei in terram promissionis, idest in paradisum, seu etiam in perfectionis statum intromittere nequiuerunt. Hebræ. 3. Omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei. Apostolus. Hebræ. 7. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Necesse ergo fuit istos in deserto. i. in inferno remanere, quia propter adę peccatum ad terram paradisi nequiuerat penetrare. Psalmist. 94. Quibus iurauī in ira mea, si introibūt in requiem meam. Quid ergo. Procul dubio necesse fuit hominem innocentem scilicet Iosuæ, saluatorem, idest Christum vel dei gratiam quærere, qui populum posset in paradisum intromittere, seu introducere & saluare. Christus enim, non Moyses, gratia, non lex, nouitas, non vetustas, ecclesia, non synagoga, nos introducit ad gloriam & ad vitam. Apostolus. Roman. 3. Non ex operibus legis iustificabitur omnis caro. Et alibi ad Titum. 3. Iustificati gratia ipsius hæredes simus. ¶ Vel dic generaliter quod peccatores etiam sufficientes, & maxime illi qui peccauerunt ad aquas contradictionis, discordes (dyscoli & rebelles, non debent, populi duces fieri & prælati, domini vel rectores, sed potius Iosuæ, idest innocentes, prouidi & fideles. Apostolus. Hebræ. 7. Talis decebat vt nobis esset pontifex sanctus, innocens & impolutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cœlis factus. Hic nota si vis quod Moyses non rogauit pro aliquo in ſpeciali, nec de consanguineis, nec amicis curauit, sed in generę pro sufficienti successore rogauit. C

Capitulum vicesimumoctauum. Textus. Dixit quoque dominus ad Moysen. Præcipe filijs Israel.

Capitulum vicesimumnonum. Textus. Mensis etiam septimi prima dies venerabilis. Moralitatum. Cap. 22.

IN. 28. & 29. capitulis agitur generaliter de festis & sacrificiis eorundem, & de libamentis. Circa quod nota, qd secundum quod possumus colligere, domino offerebatur de animalibus, agnus, aries, vitulus, bos, hircus, vacca, capra, agna, turtur, columba, & passer. Item de rebus nō liquidis offerebant similam, panem, thus, sal. De rebus vero liquidis oleum & vinum. ¶ Reuera ista sacrificia possunt significare diuersas virtutes, quæ sunt a nobis domino offerendę. Debemus enim sibi offerre agnum. i. innocentiam, bouem qui tarde incedit, idest temperantiam, hedum qui libenter ludit, idest bonam læticiam, hircum & caprā quorum pilus pungit, idest pœnitentiam, vaccam & agnum, quarum fimus sterilibus agris proficit, idest elemosynam, vitulum qui iugo se subiicit, idest obedientiam, turturem q est auis castra, i. mundiciam, columbam quæ est auis simplex, idest modestiam. Item debemus sibi offerre farinam, idest mundam cogitationem, panem idest eucharistiæ deuotionem, sal, idest sapientiam & discretionem, thus idest charitatem & orationem, oleum. i. misericordiam & compassionem, vinum. i. spiritualem spem & consolationem. Et breuiter ista debent esse sacrificium D eo spiritus contribulatus, quæ a Deo sunt acceptibilia atque grata. Hō. n. de seipso facit agnum bouem, & arietem, & similia, quando ipse offert Deo innocentiam, fortitudinem, iusticiam. & bona spiritualia Psal. 59. Sacrificium laudis honorificabit me. ¶ Vel dic quod in paradiso domino offeruntur varię res, id est varia genera personarum, scilicet agnus, id est homines innocentes, aries, idest homines iusticiam diligentes, vitulus id est spiritualibus gaudentes &c. Dic & refert omnia ad personas. ¶ Nota hic, q apud iudęos erant septem solennitates legales. s. Sabbatum vbi ab operibus cessabatur. Neomenia, vbi principium mensis & nouę lunæ principium celebrabatur. Et dicebatur, a neo quod est noua & mene D quod est luna, quasi nouilunium. Phase idest pascha, in quo agnus paschalis comedebat, & dr phase. i. transitus dñi. Pentecostes, a die quinquagesima post pascha, dicta a pētecon q est quinquaginta in qua de frugib. nouis primitiæ offerebant. Festū clagoris in principio mensis septimi, in quo cū cornib. pecorū buccinabat. Festū ppiciationis, decima die mensis septimi, in quo vitula rufa concremabatur; & ciuis pro immundis expiandis ad totum annum reseruabatur. Et festum tabernaculorum, quintadecima mensis huius, quo populus septem diebus in tabernaculis morabatur. Et aduerte quod ista septem festa suas rationes habebant. Na celebrabatur sabbatum, quia dominus requieuerat. Neomenia, quia tunc mensis legalis incipiebat. Pascha, quia tunc populus mare rubrum transierat. Pentecostes, quia tunc scilicet die quinquagesima ab exitu de ægypto populus legem acceperat. Festum clangoris, quia ea die Isaac liberatus fuerat & ideo cum cornibus arietinis clangebant propter arietem quem pater loco eius immolauerat. Festū propiciationis, quia ea die post vitulum conflatilem Moyses de monte descendens propiciatum eius dominum nunciauerat. Festum tabernaculorum, pro eo quod populus in deserto in tabernaculis habitauerat. ¶ Dic moraliter loquendo quod talia septem festa celebrabant spiritualiter fideles in ecclesia. Et sic dicamus quod & sabbatum celebramus, quando a malis operibus quiescimus & cessamus. Neomeniam, idest lunæ nouitatem colimus, cum nostram conuersationem in bonis moribus innouamus. Pascha facimus cum de mundo ad religionem, de ægypto in hierusalem de peccato ad gratiam, de amaro sæculo ad cœli amicitiam pertransimus. Pentecostem celebramus cum

Alegem Dei, scientiam & fidem accepimus, cum primitias bonorum operum sibi damus. Festum clangoris agimus cum Deum pura mente laudamus, & cum de arietis immolatione & Isaac liberatione.i. de Christi passione & resurrectione eidem gratias agimus. Festum propiciationis recolimus quando de venia impetrata per vaccæ rufæ combustionem.i. Christi passionem gaudemus. Festum vero tabernaculorum perficimus, quãdo nos esse in hoc mũdo peregrinos & aduenas cogitamus, & quando nos non habere hic manentem ciuitatem cernimus, & ad futuram patriam mentaliter properamus. Ista sunt ergo festa, quę nos debemus spiritualiter colere, & in templo cordis nostri mentaliter celebrare. Vnde Nau.1. Celebrã tuda festiuitates tuas, fedde altissimo vota tua, qnamuis hodie lamẽtando posset dici illud Treno.2. Oblinioni tradidit dominus in Syon festiuitatem & sabbatum. ¶ Vel dic ꝙ multi sunt mali qui videntur adhuc iudaizare, festa iudaica spiritualiter celebrare. Quidam enim celebrant sabbatum, & isti sunt illi qui semper volunt quescere, & nullum opus bonum facere, nec sunt in aliquo labore. De quibus dicit Psa. 72. In labore hominum non sunt, & cum hominib. non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia &c. Alij sunt qui celebrant neomeniam.i. nouam lunam, & isti sunt illi qui solent nouitates diligere, nouos ritus, mores & statuta introducere, noua & curiosa quærere, & semper aliquid nouitatis appetere, dicere vel facere. Vnde dr. Act. 17. Nouorũ de monionum denunciator videtur esse. Alij celebrant festũ paschę, quod interpretatur transitus, & sunt illi qui instabilitatis vitio volent laborare nec vnquam in aliquo proposito persistere, sed de bono ad malũ de malo vero ad deterius continue pertransire. Vnde Hie. 50. Transierunt de mõte in collem, obliti sunt cubilis sui. Alij celebrant festum pẽtecostes, dictum a pente quod est quinque, & isti sunt illi quinque qui superfluis desiderijs obediunt, & qui legem carnis suspiciunt, & primitias suæ iuuentutis sibi luxuriando offerunt, dicentes illud Lu. 14. Iuga boum emi quinque: Alij celebrant festum clangoris, & isti sunt illi qui non cessant tubicinare & clangere, & cum canticis & cithara mundi læticiam frequẽtare, & tales sunt etiam præliatores & venatores, qui tubis & clamoribus vtuntur &c. Vnde Iob vigesimo primo. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Alij celebrant festum propitiationis quod etiam dicitur festum a flictonis & expiationis, & isti sunt illi qui sperant in fine pœnitere, & Dei misericordiam habere, & seipsos per pœnitentiam affligere, & peccatorum suorum expiationem & veniam obtinere. Propter quod non cessant quamdiu viuunt peccare, dicentes ꝙ satis est de tempore quo possint veniam impetrare, dicentes illud Eccle. 7. Misericordia domini magna, delictorum meorum non recordabitur altissimus. Alij celebrant festum tabernaculorum, & isti sunt illi qui in nullo statu vel beneficio figunt pedem, sicut sunt ambitiosi, qui. s. in nullo officio vel beneficio quod habeant, limites gressuum & affectuum suorum firmant, immo in omni beneficio tanquam peregrini, & etiam tanquam in tabernaculis habitant, & semper ad aliquid aliud ambiunt & anhelant. Vnde dicitur. 4. Regum. 13. Habitauerunt filij Israel in tabernaculis. Ista sunt ergo festa mala malorum, quibus in hoc mundo tripudiant & festiuãt, de quibus dicitur Esa. j. Solennitates vestras odiuit anima mea. Et iterum. Neomeniam et sabbatum & festiuitates alias non feram. Amos. 5. Et Alibi. Odiui & proieci festiuitates vestras. Cum omni die deberet fieri iuge sacrificium, scilicet vnus agnus mane, & alius vespere cum libamẽtis suis, istud erat verum, quod in diebus festiuis & solennibus plura & maiora fiebant sacrificia, quam in diebus communibus. Sic vere licet omni die debemus iuge sacrificium, id est iuge bonorum operum exercitium facere, & mane, & vespera, id est iuuentute, & senectute agnum immaculatum, id est vitam puram & immaculatam offerre, in diebus tamen festiuis debemus pura & meliora sacrificia. i. opera bona, & præcipua exercere. Inquantum.n. festum est solẽnius debet sacrificiũ bonorum operum esse maius. Vnde Ioann. 13. Eme ea quæ opus sunt ad diem festum. Quod tamen est contra multos, qui diebus festiuis non plura bona, sed potius faciunt plura mala. Vnde dicitur 1. Machab. 1. Conuersi sunt dies festi C eius in luctum. ¶ Sicut ponit hic scholastica hystoria. Iuge sacrificium vespertinum pinguius erat quam matutinũ. Cuius causa erat (vt ait) quia multi ponebant de die sacrificia in altari, vnde sacrificium pinguius reddebatur. ¶ Sic etiam sacrificium nostrum vespertinum.i. bona opera senectutis debent esse meliora, & per elemosynas pinguiora quã opera matutina iuuentutis. Quia. s. quanto plus ad vesperam senectutis properamus, tanto meliora opera exercere debemus, vt in nocte mortis odore virtutum nostrarum dominum delectemus, & ipse crematione nostræ pœnitentiæ spiritualiter odoretur. Psal. 140. Eleuatio manuũ mearum sacrificium vespertinum.

Capitulum trigesimum. Textus. Narrauitque Moyses filijs Israel omnia quæ ei dominus imperarat. Moralitatum. Capitulum. 23.

MVlier non poterat votum facere. Si vero ipsa siue filia familias votum faceret, statim quãdo vir vel pater votum audiebat, cõtradicere poterat, & sic votum quod fecerat non tenebat. Si vero vir vel pater statim non contradiceret sed taceret, & quasi vota associando aliquantulum expectabat, ipsum amplius tollere nõ valebat. Filia vero vidua vel repudiata quæ in patris potestate non erat, si votum vouebat, necessario obligata manebat, & ipsum votũ pater suus nullo modo tollebat. ¶ Istud si vis allega moraliter, & dic ꝙ pater & mater est animus rationalis; filia vero & vxor eius sensualitas carnalis. Igitur dico, ꝙ quando talis filia seu vxor. s. caro vel sensualitas, vult aliquod votum facere, i. vult ex voluntate sua agere, necesse habet viri seu patris sui. s. animi rationalis consensum, & consilium requirere, & si cõtradicat, debet quiescere, & cessare. Iste etiam vir vel pater, qũ filiam istam. s. carnem, videt D votum emittere. i. aliquid mali concupiscere, potest in principio sibi resistere. & votum ipsius refrenare. Quod si aliquantulum tardauerit, & contradicendo & carnali appetitu repugnando paulatim semper cessauerit, ipsam amplius a tali voto. i. a tali malo desiderio retardare non poterit, qa. s. mala carnis vota & desideria, dum adhuc sunt in principio. i. in cogitatione possunt per rationem reprimi, & auferri. Si aũt conualescere permittuntur, vix aut nunquam possunt destrui vel auelli. Vnde dicitur. Nisi pueneris eos, paulatim maiora his facient. & non poteris obtinere eos. ¶ Vel dic ꝙ vir vel pater est Deus, filia vel coniunx est anima, quã pro certo a fatuis votis suis reprimit, & tribulando vel inspirando ipsam a malo custodit. Istud tamen fallit in repudiata vel vidua. i. in anima reprobata & damnata, quia talẽ solet pater suus. s. Deus, & a malis votis suis nõ trahere, sed eam proprie voluntati dimittere, & tanquam correctione indiguam sibi in suis malis desiderijs nullatenus obuiare. Vnde Ozeæ. 4. Non visitabo filias vestras cum fuerint fornicate. ¶ Vel dic si vis de prælato, qui bonos subditos corrigit, & eorum malis desiderijs contradicit, tepidiatos vero & proteruos tanquam incorrigibiles suæ voluntati dimittit. Psal. 80. Dimisit eos secundum desideria cordis eorum ibunt in adinuentionibus suis.

Capitulum trigesimum primum. textus. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens. Vlciscere prius filios Israel. Moralitatum. Cap. 24.

CVm filij Israel de madianitis triumphassent, & quinque eorum reges occidissent, mulieres, & viros captiuos, ad castra duxerunt. Quibus ait Moyses per hęc verba. Cur mulieres reseruastis? Nonne istę sunt quæ peccare fecerunt Israel. Viros igitur & mulieres corruptas occidit, & solum virgines reseruauit. ¶ Per madian quod

A quod interpretatur contradictio, intelligitur caro, quę sem per contradicit spiritui. Et p quinq; reges eius intelligo quinque sensus, per mulieres corruptas, intelligo malas delectationes. Per virgines vero intelligo puras, & sanctas affectiones. Igitur moraliter loquendo sæpe contingit ꝙ filij Israel .i. filij spirituales contra madian. i. contra propriam carnem militant, & ipsam cum quinque suis regibus. i. cum quinque carnalibus sensibus vincunt, superant & expuguant, mulieres vero custodiunt & reseruant. Istos vero dominus reprehendit, & tales corruptas mulieres. i. cogitationes, & delectationes occidi, & destrui præcipit, solas vero virgines. i. puras & mundas affectiones reseruari permittit. Nonne inquit illæ sunt quæ peccare fecerũt Israel, quia pro certo malæ cogitationes sunt illæ, quæ Israel. i. virum iustum vel etiã rationalem animam faciunt peccare, quia peruersæ cogitationes separant a Deo, & propterea ipsas oportet destruere. ¶ Prædam quam filij Israel madianitis tulerant, præcepit Moyses purgare, aurum & omnia talia quæ ignem sustinere poterant igne præcepit purificari. Illa vero quę ignem sustinere non poterant sicut vestes, & similia, præcepit aqua expiationis mundari. ¶ Præda ista significat animas, quæ a madian. i. a diabolo per pœnitentiam subtrahũtur, & quotidie per dominum & eius prelatos, & prędicatores spiritualiter rapiuntur. Sed re vera de istis sic raptis, & ad fidem vel pœnitentiam conuersis, duo sunt genera, quia. s. quidã sunt infirmi, & debiles, qui ignem tribulationis nequeunt sustinere, quidam vero sunt fortes, & ignem istum competẽter tolerare possunt. Et ideo Moyses. i. Deus, illos quos fortes & perfectos videt, per ignem durę tribulationis probat, purificat & exercet. Psal. 17. Igne me examinasti &c. Et Ecc. 2. In igne probatur aurum &c. Illos vero quos debiles & infirmos videt, aqua expiatiõis, i. dulce, ine suæ misericordiæ lauat, & cum ipsis misericorditer agendo, eos ab igne tribulationum præseruat, sicut patet in quibusdam quos per martyrium sicut per ignem ad se vocat, & in alijs quos per simplicem confessionem sicut per aquam expiat atque purgat. Psalm. 65. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. ¶ Vel si vis dic quod aqua expiationis est lachrymosa compunctio &c. sicut supra. ¶ Vel dic quod ignis B & aqua significant duplicem baptismum, s. flaminis & fluminis, quorum. s. altero necesse est animam purgari & purificari, priusquam a madiam. i. a diabolo abstrahi vel auferri possit. Allega vt supra.

Capitulum trigesimum secundum. textus. Filij autem Ruben & Gad habebant pecora multa. Moralitatum. Capitulum. 25.

TRibus Gad & Ruben & Manasse, videntes terram Syon regis ammorreorum, & Og regis basan, quæ erat circa Iordanem, ꝙ ipsa patcuis abundabat, & ꝙ ipsi multa pecora possidebant, illam terram pro hæreditate pro alendis suis gregibus a Moyse petierunt, & totam aliam quæ erat vltra Iordanem pœnitus quitauerunt. ¶ Sic vere tres tribus. i. tria genera hominum. s. Ruben, qui patris cubile fœdauit. i. luxuriosi, Gad qui interpretatur accinctus. i. auari, qui ad laborandum pro mundo semper sunt accincti. Manasses qui interpretatur obliuio. i. superbi, qui dei & sui proximi & suipsius sunt obliti, non curant vltra Iordanem. i. vltra fluuium iudicij. i. vltra mortem. s. in paradiso possessionem accipere, immo summe curant hic habere citra Iordanem. s. in hoc mundo, diuitias & possessiones, quibus possint pecora sua ideſt vxores suas & filios alere & ditare. Istam ergo terram a Moyse. i. a Deo videntur per portionem & hæreditatem accipere, & terrã promissionis. i. paradisum, qui vltra Iordanem mortis latitat, prorsus dimittere & quittare, & contẽti præsentibus, de perpetuis temporibus non curare.

Leuiticus Capitulum trigesimum quintum. Textus. Hæc quoque locutus est dominus in campestribus moab. Moralitatum. Capitulum. 26.

ORdinauit dominus ꝙ certę vrbes leuitarum pro refugio illorum qui hominem occiderant ordinarẽtur & ꝙ ibi transfugę ab occisi amicis saluarentur, quousque summus sacerdos moreretur, & tunc liberi penitus efficiebantur, si tamen non voluntarię, sed a casu hominem occidisse reperiebantur. ¶ Sic vero si quis hominem. i. rationem, vel etiam Christum, vel etiam gratiam in seipso occiderit per peccatum, constitutę sunt sibi ciuitates refugij. i. diuersi pœnitentiæ & religionis status, ad quos fugiens liberatur, ne ab amicis occisi (ideſt a Deo & ab angelis perenniter occidatur. ¶ Vel dic ꝙ ciuitas refugij est ecclesia, quia. Ille qui est homicida suipsius per peccatum, non habet remedium nisi ad ciuitatem refugij. i. ecclesiæ fidem & disciplinam, & ad mortem summi pontificis. i. Christi passionem & mortem. Psalm. 45. Domine refugium factus es nobis. ¶ Vel dic ꝙ homicida non habebat nisi tria remedia. s. pacem cum amicis, ciuitatem refugij, & mortem pontificis. Sic vere peccator qui suipsius (vt dictum est) est homicida, non habet remedium nisi tria. s. ciuitatem refugij hoc est beata virgo, mortem pontificis. i. Christi passio, pacem cum amicis, hoc est pœnitentiæ satisfactio, & Christi, & sanctorum per pœnitentiam placatio. Pœnitentia. n. iudicem placat, passio semper saluat, Maria transfugam protegit atque seruat. Vnde canitur. Sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix &c.

Capitulum trigesimum sextum. textus. Accesserunt autem & principes familiarum. Galaad. Moralitatum. Cap. 27. D

AD finem quod sortium distributio non confundere tur, præcepit dominus occasione filiarũ Salphaad, quod quilibet de tribu sua vxorem acciperet, & quę libet mulier in tribu sua nuberet, & sicut distincta tribus, sic & hæreditas in suis familijs permaneret. ¶ Hoc si vis applica contra illos qui in alijs tribus. i. in alienis ecclesijs, vxores. i. beneficia cupiunt accipere, & non cõtenti propria tribu, i. propria diocesi, religione vel collegio, vxorem .i. beneficium alibi vendicare non verentur. Præcepit ergo dominus quod nemo aliunde coniugem accipiat, & quod per ambitionem ad aliam tribum, i. ad aliam ecclesiam vel collegium se fine causa non transferat seu vxorem vel beneficium ibi quærat. Vnde dicitur. 4. Reg. 15. Contẽtus esto gloriæ tuæ, & sede in loco tuo. De vxoribus etiam ideſt de dignitatibus, officijs & beneficijs vult, ꝙ de tribu sua. i. de gremio proprio vir vel prælatus vel rector ipsis assignetur, & ꝙ de aliena patria vel ecclesia ipsis nullatenus ordinetur Quod tamen hodie male seruatur, quia. s. illi qui sunt de propria tribu. i. de collegio vel de patria, & qui sunt proprij filij ecclesiæ, hodie repelluntur. Alij vero qui aliunde veniunt. s. nepotes & familiares prælatorum, talibus vacantibus vxoribus. i. beneficijs dotantur. Vnde illi de patria possunt dicere illud Esaiæ. 1. Hęreditates nostras corã oculis nostris alieni deuorãt. Quia re uera sicut dicitur Mat. 8. in euãgelio. Multi veniunt ab oriente & occidente. i. aliunde, & recumbunt cum Abraam, Isaac & Iacob. i. cum principibus & prælatis, filij autem regni eijciuntur foras. Quod est contra multos principes nostros, qui in domibus suis, seruitijs & officijs, alienos de alienis terris & tribubus aduocant, filios autem regni. i. homines terræ & patriæ suæ eijciunt & repudiant, & non amant. De historia Deuteronomij pauca pono, pro eo ꝙ pro maiori parte non facit nisi quæ supra posita sunt recapitulare, & pro eo ꝙ communiter nõ solẽt verba sua inductiue vel litteraliter recitari &c.

¶ Moralitatum super librum Numerorum finis.

ORA-

MORALITATVM
Liber quintus libri Deuteronomij.

Capitulum septimum. Textus. Tum vero introduxerit te dominus Deus tuus in terram. Moralitatum. Cap. 1.

RÆcepit dominus filijs Isael, ꝙ septem populos de terra promissionis eijciat & subuertant, s. Etheum Iebuseum, Amorreum & Pherezeum Chananeum Eueū & Gergezeum, & ꝙ ipsos penitus interimant & confundant, ꝙque cum eis pacta non teneant, nec coniugia simul faciāt nec non ꝙ filijs suis ill orum filias non accipiant & ꝙ filios suos cū eorū filiabus nubere nō pmittant, sed potius ꝙ aras eorū destruāt, & ꝙ lucos eorū succidāt, & idola cōterant & euertāt. Et cām suniūgit ibidē. Populus (iqt) sanctus es dño Deo tuo te elegit dñs deus tuus. ¶ Moraliter loquēdo isti septe populi septem vitia. Si vis interpr̄ationes infra, & pte populi septem vitia. Filij istorum mapplica singulos populos singulis vitijs. Filij istorum malorum populorum significant malos actus & operationes. Filiæ uero significant malas cogitationes, populi autem Israel sunt viri iusti. Filij eorū sūt boni affectus. Filiæ autem sunt bonę spirituales delectationes & consensus, illud est verum ꝙ populus israeliticus id est populus fidelis, & ecclesiasticus, debet de terra promissionis id est de mente sua, septem populos id est septem genera vitiorum mortalium eijcere, & cum eis familiaritatem seu coniugium malæ consuetudinis non debet contrahere nec filias eorum. i. malas delectationes uel filijs suis. i. in teriori bus affectibus copulare, nec etiam ecōtra filias suas. i. mentis spirituales delectationes debet cum illorum filijs. i. cum malis vitiorum operibus maritare, quinimo a̅as eorum. i. malas cogitationes idola, eorum, i. malas operationes, lucos vmbrosos. i. malas excusationes debet totaliter extirpare. Vnde dicitur. Gen 35. Abijcite deos alienos qui sunt in medio vestri, & mundamini, & vestimenta vestra mutate. Quia enim christiani sancti sunt & electi, ideo debent esse a talibus cōfortijs alieni. ¶ Vel dic ꝙ terra promissionis est ecclesia vel religio a qua. s. eijciēdi sunt sep. e ppsi. i. septē genera hominum peccatorum. Etheus enim qui interpretatur stupidus, significat imbecilles & timorosos, de quibus dicitur ꝙ trepidauerunt timore vbi non erat timor. Gergezeus qui interpretatur colonum eijciens significat raptores & vsurarios, qui pauperes eijciunt de domibus & possessionibus eorum. Vnde Iob 24. Vulgū pauperē spoliauerunt &c. Amorreus qui amara loquens interpretatur, seu amaricans significat inuidos, qui de prosperitate aliorum amaricantur, & contra alios libenter eloquuntur. Vnde dicitur. Iob. 10. Loquar in amaritudine animæ meæ. Chananens qui interpr̄atur possidens vel negociator, significat auaros, qui possident male seruando, & negociantur male acquirendo. Ezec. 28. In multitudine negociatiōis tuæ impleta sunt interiora tua iniquitate. Pherezeus qui interpretatur separans, significat detractores, qui separant amicitias aliorum. Prouerb. 16. Vir verbosus separat principes. Iebuseus qui interpretatur præsepia vel conculcati, significat luxuriosos & gulosos, qui. s. bestijs. i. motibus & delectationibus carnis sunt pabulum & præsepe. Vnde zach. 11. Pasce pecora occisionis. Eueus qui interpretatur ferus vel pessimus, significat crudeles & superbos, de quibus dicitur Gen. 16. Hic erit ferus & figet tabernacola e regione fratrum suorum. Ista ergo est veritas ꝙ populus Israel. i. viri iusti, non debent talibus malis populis. i. peccatoribus confederari, nec eorum consortia, familiaritates vel connubia diligere vel sectari, sed potius tales debet de terra promissionis. i. de ecclesia eijci, & ara & idola. i. vitia eorundē destrui & subuerti, & vt sic ipsi filij Israel. i. viri ecclesiastici sint sancti domino & electi. Vnde dicitur Leui. 19. Sancti estote, quoniā ego sanctus sum. Vel dic quod etheus est timor, gergezeus est rapina, amor eus est inuidia, chasuaneus est auaricia, phere seus est ira vel detractio, iebuseus est luxuria, eueus est superbia, qui. s. populi sunt de terra promissionis mentis nostræ eijciendi, & ibidem filij Israel, id est virtutes & merita substituenda.

F

Capitulum octauum Textus. Omne mandatum quod ego præcipio tibi Moralitatum Capitulum. 2.

G

SIcut dicitur Deute. 8. filiorum Israel non fuerunt vestimenta consumpta, & calciamenta non sunt attrita. Et dicitur ꝙ terra promissionis est terra frumenti, olei & mellis & vinearum in cuius campis fluunt fluuiorum abyssi, cuius lapides ferrei sunt, & de cuius montibus eris metalla fodiuntur, in qua absqne penuria viuitur, & rerum omnium abundantia cumulatur. ¶ Dic si vis, ꝙ talis debet esse ecclesia vel religio, quia videlicet ibi debent esse fluuij gratiarum, oleum misericordiarum, hordeum domini, & frumenta spiritualium pro simplicibus doctrinarum, frumenta subtilium & vtilium scientiarum, mella deuotionis, vina consolationis. Item ibi debet esse ferum per constantiæ firmitatem, debet esse ibi ęs. i. viri prædicatores, qui tamen ibi non debent atterere vestimenta sua, quia. s. cultores istius terræ debent habere exteriorem honestatem & decentiæ perpetuitatem, nec etiam calciamenta, quæ. s. sunt de pellibus animalium mortuorum, quia isti etiam debent habere perpetuam inortis cōsiderationem & humilitatem. Ideo ista est terra quæ a filijs Israel idest viris contemplatiuis. s. Deum videntibus, debet inhabitari, quæ a chananeis. i. malis hominibus dēt purgari. Breuiter ergo ista debet esse terra, de qua dī supra Exo. 4. Vos transibitis & possidebitis terrā egregiam. ¶ Hic dicitur ꝙ in deserto per quod filij Israel ad terram promissionis ibant tria genera serpentum inuenerunt, quæ ipsos filios Israel multipliciter infestauerunt, & uulnerauerunt, s. serpens flatu vrens, scorpio & dipas, qui. s. siti interficit quem percusserit. Ibi etiam (vt ait) nulla pœnitus erat aqua. ¶ Sic uere etiam in deserto huius mūdi, per quod ad æternæ promissionis habitaculum properamus, sunt specialiter tria mala. s. scorpio (faciem virgini habens similem) capite blandiens, & cauda pungens hoc est carnis fallacia, serpens flatu vrens hoc est hostis malitia dispasiti occidens, hoc est mundi auaritia, & auiditas, aquam non habens, hoc est diuinæ gratiæ carentia. Caro enim in primo blanditur, sed in hue pungit & damnat. Diabolus suggerendo, & tentando ad peccatum urit & inflammat. Mundus vero cum diuitijs suis, statum auariciæ prouocat, & utique aquam diuinæ gratiæ destruit & deficat. Vnde Esa. 5. Nobiles intereunt famæ, multitudo eorum exaruit siti. ¶ Vel dic ꝙ desertum est religio, in qua pro certo hodie inueniuntur aquæ. i. diuinæ gratiæ penuria, serpentum uero id est malorum hominum abundantia. Ibi enim abundant serpentes, qui flatu verborum alios vrunt. i. detractores scorpiones qui retro lædunt, & ante blandimenta faciunt. i. adulatores. Dipades qui siti interficiunt. i. mali familiares alienæ auaritiæ incitatores. Ideo bene dictū est illud Ezec. 2. Fili (inquit homines impij), & tubuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.

H

Capitulum decimumquintum. textus. Septimo anno facies remissionem quæ hoc ordine celebrabitur. Moralitatum Capitulum. 3.

DEuternomij 15. fit mēbro de anno septimo remissionis, & de seruis libertati donādis. Sed de hoc vide in Exo. 21. Vnū aūt dī hic. Non operaberis (inquit) in primogenito bouis, nec tondebis primogenitum ouis in conspectu dñi Dei tui, sed comedes ea per annos singulos in loco quem elegerit. ¶ In scriptura sacra loquendo moraliter, per ouem intelligitur simplex & infirma innocentia

Acentia. Per bouem vero intelligitur fortitudo vel iusticia. Primogenita autem istorum, bona opera sunt, quæ qñque a simplicitate, quandoque a fortitudine mentis procedunt. Sed reuera sic debet esse ꝙ ista primogenita. i. ista bona opa nō debent in publicum deduci, nec per inanem gloriā manifestari, nec velamine secretæ humilitatis priuari, coram domino enim debent talia primogenita, id est talia bona opera nostra comedi. i. ad solam Dei gloriam ordinari, & nulla vana gloria quæri quomodolibet vel separari. Vnde dicitur. Attendite ne iusticiam vestram faciatis corā, hominibus &c. Vnde dicit, Grego. In primogenito bouis operari prohibemur, & a primogenitis ouium detondendis compelcimur. Quia si quid robustum exercere incipimus, in aperto ostendere citius non debemus, sed & cum vita nostra simplex quid & innocuum inchoat, dignum est vt secreti sui velamina non reliquat, nec non nudum humanis oculis qua si subducto vellere se ostendat. ¶ Vel dic ꝙ primogenita significant viros religiosos & clericos, tanquam inter cæteros magis dignos, sed istorum quidam sunt primogeniti bouis. i. viri fortes atque perfecti, quidam primogeniti ouis. i. viri simplices & infirmi. Ista est ergo veritas ꝙ non est in talibus operandum, quia. s. perfecti illi ad publica mundi opera & negocia non sunt trahendi, nec in eis occupandi. Primogenita vero ouis. i. simplices non sunt tondendi nec vellere bonorum temporalium pœnitus denudandi, quia breuiter istud est verum, ꝙ lana bonorum temporalium debet simplicibus, & imperfectis pro sustentatione dimitti & quòd uiri perfecti, & sancti nunquam debent in temporalibus negocijs occupari, sed coram domino comedi id est in solo Dei seruitio mancipari. Apostolus. Præcio magno empti estis, nolite fieri serui hominum id est ad Dei seruitium ordinari estis, nolite appetere mundi seruitium & officium. ¶ Hic dicitur ꝙ anno septimo debita non repetebantur. sed eorum repetitio ad sequentem annum differebatur, vt exponit Comestor. Et sic ista erat differentia inter annum remissionis septimum, & annum iubileum quinquagesimum, quia septimus annus debita non tollebat, sed differebat, iubileus vero omnia remittebat. ¶ Isti duo anni significant duos status, scilicet gratiam, & gloriam. Septimus vero gratia designat propter septiformem spiritum quem ministrat. Iubileus autem gloriam, propter hæreditatem paradisi perditam quam restaurat. Istud est ve
B rum, ꝙ debita. i. peccata septimo anno. i. per gratiam non ex toto tolluntur. quia. s. adhuc reatus & obligatio ad pœnā remanet, qui anno sequenti, s. post mortē in purgatorio repetitur. Sed reuera iubileus, id est gloriæ status omnia debita totaliter, etiam quantum ad pœnam dimittit, & hominem liberum prorsus reddit. ¶ Et si vis adhuc dic ꝙ in anno septimo seruitus ex toto remittebatur, & homo liber efficiebatur, Debitum tamen ex toto non quitabatur, sed vlq; ad annum sequentem differebatur. Sic verè per septenariū gratiæ & sacramentorum remittitur seruitus, id est culpa, non remittitur debitum. i. pœna, immo si ipsum homo pro anno tñ psentis vitæ soluere differt, necesse est ꝙ soluat in alio & tunc dicetur sibi illud Matthei. 18. Redde quod debes &cæt.

Capitulum decimumsextum. Textus. Obserua mensem nouarum frugum. Moralitatum Capitulum 4.

HIc præcipitur de luco. i. de nemore circa altare non plantando, ad tollendum ritum gentiliū, qui lucos dijs suis dedicabant, & ideo dicitur sic. Non plantare est ecclesia vel religio, lucus seu arbor vmbrosa vitiorum excusatio. Statua quę dicitur a stādo, & quæ erant imago sæcł ad laudem & cultura diaboli, est peccati obstinatio & confirmatio & diaboli imitatio. Ista ergo ab altari ecclesiæ debent remoueri, quia. s. lucus. i. vitiorum status & obstinatio, nunquam debent in religiosis & ecclesiasticis inueniri, sed potius si peccare contingat, omnia debent a prælato resecari, & a statua, id est obstinatione immutari, vnde supra dicitur. Confringite statuas, lucosque succidite. C ¶ Vel dic ꝙ statua est diaboli imago, lucus id est ignorantia, & veritatis obumbratio sunt ab altari ecclesiæ repellenda. Vel dic ꝙ altare est cor, vt supra.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Non immolabis domino deo tuo bouē & ouem. Moralitatum Capitulum. 5.

IVdices præcipiuntur in portis sedere. Quod si ambiguū aut aliquod negocium emergeret, debebat ad sacerdotes recurrere, & eorum iudicium quærere, & tenere. Quod si quis superbiens tenere dedignabatur, statim interfici iubebatur. Cunctus (inquit) populus audiens timebit vt nullus deinceps intumescat superbia. ¶ Allega hoc ꝙ habes hic exemplum, de appellando de minori iudice ad maiorem, seu etiam ad eum recurrendo quando de negocio vel de sententia dubitatur. Item hic allega exemplariter quomodo sacerdotibus. i. prælatis est obediendum & quomodo obedire dedignans & superbiens grauiter puniebatur, & allega similiter &c. ¶ Vel si vis dic quomodo pœna vnius est terror multorum. ¶ Hic ponitur quòd si quis alium ad seruiendum dijs alienis induceret, interfici & obrui deberet lapidibus, & quod etiam sicut supra ponitur, hoc non solum erat de extraneis, immo etiam de fratribns, vxoribus & propinquis. Sit (inquit) manus tua primum super eū, & post te omnis populus mittat manum. ¶ Istud potest allegari, ꝙ pietas fidei est pietati parentum præferenda, & ꝙ consanguinitatis vinculum soluitur, vbi quis in idolatriā vel hęresim labitur in tantum ꝙ frater a fratre & filius a patre occidi iubebatur. Et allega generaliter contra hæreticos q̄ alios mouent ad idolatrandum et ad male credendū, quia. s. istam debent de medio tolli & lapidari. i. duris sententiis castigari. ¶ Doctrinam regis eligendi ponit hic dominus dicens. Non poteris alterius generis hominem regem facere qui non sit frater tuus. Cunque cōstitutus fuerit rex, non multiplicabit sibi equos: nec reducet populum in ægyptum æquitatus numero subleuatus. Non habebit vxores plurima quæ illiciant cor eius, neque argenti, neque auri immensa pondera. Legat Deut. leges. Non eleuetur cor suum super fratres suos per superbiam nec declinet ad dexteram siue ad sinistram. ¶ Ista omnia competunt vel principi vel prælato, quia reuera iste semper debet efficiei, eligi & assumi de gremio, de secta vel de patria, dum tamen sufficiens inueniatur. Non enim debet præfici hæreticus orthodoxis, laicus clericis, secularis clericus religiosis, D extraneus domesticis, sed de collegio & de gremio debet assumi cuius vita, & mores melius possunt aliis conformari. Vnde dicitur. Nu. 35. Cunctę fęminæ. i. cunctæ ecclesiæ maritos de eadem tribu accipiant, vt hæreditas permaneat in familijs. Et bene dicit, vt hæreditas permaneat in familijs: quia pro certo quando rex vel prælatus de aliena tribu. i. de aliena patria sumitur, hæreditas beneficiorum non remanet in familijs suis, immo etiam ad illos qui sunt de illius prælati partibus deriuati, quia scilicet illi beneficiantur & promouentur, filii uero ecclesiæ dimittuntur. Ideo possunt dicere illud Tre. 5. Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostrę ad extraneos. Talis ergo rex iudex vel prælatus debet generaliter tria fugere & tria facere. Fugere debet dico tria. s. pompam & elationem, & hoc est quod dicitur. Non multiplicabit sibi equos. Item auariciam, & ambitionem, & hoc est quod dicitur, quòd non congregabit sibi auri & argenti immensa pondera. Item amicorum carnalium affectionem, & hoc est quod dicitur. Non multiplicabit sibi vxores. i. carnales parentes, de quibus. s. filios & nepotulos concipiant, propter quorum affectionem iusticiam derelinquat. Constat aūt ꝙ ista tria destruunt reges hodie. i. prælatos & superiores nostros. s. pompa in qua expendunt plusq̄ liceat, auaricia per quam congregant plus quā deceat carnalis affectus, ꝑ quē nepotulos aggregant & diligunt plus quā oporteat. Et ꝛō dicit Solinus ꝙ in capionea in die insulamos fuit nullum regem eligere qui pater esset

Universidad de Navarra Biblioteca

E esset quinimmo si liberos educare vellet, exuebatur regia potestate. Hoc autem per prudentiam (vt ait) fiebat, ne regnum fieret hæreditarium. Item alea tria debet facere. s. studere prudentiam, humilitatem seruare, iusticiam custodire. Decet enim regem vel superiorem q̄ habeat prudentiam & scientiam, & ideo bene dicit q̄ ipse debet legere librum legis. Item decet q̄ habeat humilitatem & modestiā. Ideo dicitur, q̄ non eleuetur per superbiam super fratres suos. Item decet q̄ seruet æquitatem. vel iusticiam. Ideo dicitur q̄ per acceptionem personarum aut munerum, non debet declinare ad dexteram vel ad sinistram. i. ad vnam partem plus quām ad aliam, iuxta illud. Hæc est via ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram neque ad sinistram. & alibi. Regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudiciū & iusticiam in terra. ¶ Et aduerte q̄ hic dicitur, q̄ postquā sederit in solio regni sui, describet sibi volumen legis & accipiens exemplar &c. ¶ In quo notatur q̄ regis & superioris est sedere & in vno loco stare, non vagari. Et etiam dum sedet. i. dum est in ocio & quiete in libris debet legere & studere, exemplo antiquorum regum, quæ communiter fuerunt philosophi literati. Exemplo etiam. Karoli magni q̄ tabulas portabat, & in ocio scribere non cessabat. Vnde dicitur. Luc. 16. Sede cito & scribe quinquaginta &c. ¶ Vel dic q̄ rex Israel est iussus, q̄ vxores plurimas. i. delectationes carnales vel sollicitudines temporales non debet habere, ne forte animum eius possint allicere vel turbare &c.

Capitulum decimumoctauum textus. Non habebunt sacerdotes & leuitæ et omnes qui de eadem tribu. Moralitatum. Capitulum. 6

VNum notabile ponitur hic in Deuter. q̄ si quis fuerit gens se prophetam, non missus a Domino, & tamē voluerit loqui i nomine domini & sine præcepto ipsius aliquid dicere, interfici iubebatur. ¶ Quod allegari potest contra malos officiales & balliuos dominorum qui sine mandato maiorum faciunt multa mala, & F nomine eorū præcipiunt, & loquuntur & exequuntur multa iniusta, quæ tamen ab ipsis dominis non fuerunt præcepta vel dicta. Vnde dicitur. Hier. 23. Nō mittebam prophetas, & ipsi currebant, non loquebar eis, & ipsi prophetabāt. Tales ergo merētur puniri, quinimmo sępius uidemus eos interfici & suspendi. ¶ Vel allega cōtra hæreticos qui in nomine domini, & sub umbra & titulo verę fidei loquuntur, & prędicant multa falsa, propter quæ merentur incurrere multa supplicia & tormenta. Vnde dicitur. Sap. 1. Os qd̄ mentitur, occidit animam &c.

Capitulum vigesimum. Textus. Si exieris ad bellum contra hostes tuos. Moralitatum. Capitulum. 7.

DOminus mandat processuros ad bellum fortiter agere, hostes non timere, sed in domino solum sperare. Veruntamen quattuor genera personarum remittuntur a bello. s. qui ædificauerūt domum, sed necdum eam dedicauerunt seu initiauerunt, quæ despon fauerunt vxorem, sed eam necdum duxerant qui plantauerunt vineam, & necdum ipsam cōmunem fecerant, qui cor de pauidi erant & formidinem incurrerant. Omnes. n. isti desiderio reuertendi poterant corda aliorum dissoluere, & ideo melius erat eis ante pugnam redire, quām a pugna fugere, & alios eneruare. ¶ Ista possunt generaliter applicare, q̄ melius est in minoribus agere, quām in maioribus aggredi, & succumbere, melius q̄ue est in actiua viuere, quā in contemplatiua deficere. Meliusq̄ue est in sæculo sub latiori disciplina manere, quām ad religionem ascendere, & per inconstantiam retroire. Per bellum. n. in scriptura status religionis, cōtemplationis & perfectionis significatur, in quo. s. contra vitia magis ardua dimicatur. Vnde Iob. 7. G Militia est vita hominis super terram. Per locum propriū seu patriam intelligitur mundi status, vel cōis conditio seu gradus. Istud igitur est verum q̄ a bello contemplatiuę, & perfectæ vitæ quattuor genera hoium imperfectorum remittuntur ipsisq̄; consulit q̄ in sæculo remaneant, & q̄ arduam, bellandi contra vicia vitam nullatenus aggrediant, & isti sunt illi qui domum suam quę oia continet. i. charitatem, necdum p̄ executionem bonorum operum initiauerūt, qui vxorē. s. gratiam necdum pfecte duxerunt, nec sibi eam p̄ perseuerantis perfectionis propositum acceperūt, q̄ vineam suam. i. bona sua tpalia necdū cōem per eleemosynam fecerunt, qui formidinem aggrediendi difficilia, & sustinendi grauia, necdū totaliter dimiserūt Domus. n. nostra est charitas quæ bonis affectibus ædificat, & bonis operibus initiatur. Quia sm Gregorium Probatio dilectionis exhibitio est operis. Vxor ei⁹ gratia quæ p̄ bonum proposītum desponsatur, & p̄ perfectam constantiam accipitur, & nobis matrimonialiter copulat. Vnde dr̄ Ioseph Mat. 1. fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugē tuā. Ista est vxor qua mediante bonos filios. i. bona opera generamus, quia sicut dicitur in Psal. 127. Vxor tua sicut vitis abundās in lateribus domus tuæ. Vinea nostra est bonorum tpaliū vbertas, q̄. s. p̄ acquisitionem plantatur, & elemosynam, & aliorum misericordiæ operum exercitium efficitur cōis, & ad vsus hoium applicatur. Oportet ergo q̄ domus nostra. i. charitas p̄ bona opera dedicet, q̄ vxor nra. i. gratia per firmitatem propositi vēdicetur, q̄ vinea nostra. i. tpalitās aliis p̄ elemosynam cōicetur, & q̄ et timor. i. imbecillitas a nobis pœnitus abdicetur, si ad spūale præmium contra vitia, & ardua contēplationis operavolumus sufficientes haberi, & a retrocessione inconstantiæ esse tuti. Aſs. n. possemus facilicer deficere, & ab assumpto bono proposito retroire, & sic possemus fugere, & præterea alijs hoc videntibus, peccati causam dare, quia pro certo sm doctrinam sancti Petri: Melius est ardua non aggredi, q̄ post cognitionem retrouerti. Veruntū ex quo bellū istud aggressi sumus & ex quo statum perfectionis acce, imus, necesse est q̄ fortiter dimicemus, & sperantes in domino nunq̄ de nostris viribus pręsumamus. Psal. 30. Viriliter agite, & cōfortetur cor vestrū. ¶ Vel si vis dic q̄ vinea nostra est scientia q̄ per prædicatio- H nem aliis debet cōicari sicut supra. ¶ Vel dic q̄ bellum significat disputationem & pugnam contra hæreticos, quæ non est aggredienda homini imperfecto, necdum in scientia domificato, coniugato vel adhuc inhabituato, q̄. s. vincere & succumberet, fuga sua aliis simplicibus scandalum faceret, & eorum incredulitatis aut periculi causa esset. ¶ Dominꝰ præcepit q̄ dum aliqua ciuitas expugnatur, fructuosæ arbores quæ sunt circa eam, nullatenus succidantur, sed steriles syluestres pro machinis succidi iubentur. Ciuitas est peccator, qui tunc tpis expugnatur, quando a prælato redarguitur & iurgatur. Arbores fructuosæ sunt aliqua bona quæ sunt in ipso, in fructuosę vero sunt ipsius vitia & mala. Ista ergo est veritas q̄ platus vel quicunq; corrector qui vult aliquā ciuitatem. i. aliq̄ psonam impugnare & corrigere, summe cauere debet in ipsa, succidat arbores fructuosas. i. conditiones virtuosas, sed solum steriles, syluestres & vitiosas, quia. s. multum debet cauere corrector, ne p̄ incautam correctionem & aufferam punitionem, hominem ad deterius prouocet, & sic in eo virtutes & non vitia eradicet. Vnde dr̄. Ne forte colligentes zizaniā, eradicetis simul & triticum. Ex propriis suis arboribus syluestribus. i. ex istorum malorum iniquitatibus fiunt contra eos machine ad eos destruendos, qñ mala ipsorum testimonia sunt causa ad eos puniendum. Vnde. Prou. 5. Iniquitates suæ capiunt impiū, & funibus peccatorum suorum trahitur. ¶ Vel illud allega ad diabolum, qui peccatorem confundit cum proprijs suis malis. ¶ Vel dic q̄ ciuitas capienda est sciēntia gentium, & doctrina philosophica ad vsus catholicos conuertenda. In ista ergo arbores fructiferę, id est bona documenta & bona dicta sunt seruanda. Arbores vero syluestres, est mala & erronea dicta sunt pœnitus extirpanda. Vnde dr̄. Mat. 13. Elegerunt bonos in vasa sua, malos aūt foras miserunt. Veruntamen si est possibile de ipsis arboribus syluestribus ipsius ciuitatis, i. de ipsis malis documentis & sentētiis ipsius philosophiæ

E losophiæ vel gentilis vel sectę, licitum est facere machinas & argumenta ad eum confundendum, quia scilicet nunquam error infidelium melius confunditur, quam quando ex proprijs suis libris & erroribus contra eum machinę eriguntur, & ipsius scripto conuincuntur. Ita quòd tunc potest illi dici illud. Mat. 19. Ex ore tuo te iudico serue nequā. ¶ Hic ponitur quòd quando populus Israel ibat ad impugnandum alinquam ciuitatem, ante omnia debebat sibi pacem offerre, quæ pacem recipiebat & portas aperiebat, ipsām sub tributo viuere dimitttere debebat, si autem nolebat obedire, sed bellum potius parare moliebatur, tunc impugnāri, spoliari ac destrui iubebatur. ¶ Sic vere chariſſimi, si quis prælatus vel corrector contra aliquam ciuitatem. i. contra aliquam personā puniendam properat, iustum est quod ante omnia pacem sibi offerat, & quod misericorditer ipsum inducat, & quod si potest, per mansuetudinem ipsum trahat. Vnde dr̄ ad. Primum Mat. 10. dicite Pax huic domui. Quod si pacem recipiat, & se emendare promittat, sub trībuto. i. sub obedientia & disciplina ipsum viuere tūc dimittat, & ab austera impugnatione & correctione manum suam cōpescat & hoc sicut dicitur in Ezechie. 18. Nō vult Deus mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Si vero nolit pacem recipere, nec sub tributo & obedientia quod iustum est facere, tunc necesse est ipsum seueriter castigare, & si fit necesse, destruere vel grauare, vt sic illum qui verbo non vult corrigi, possint verbera frangere vel domare. Vnde dicitur. Eccl. 33. Seruo maliuolo tortura & compedes. Tali modo videtur etiam dominus contra impios procedere, quia quotidie non cessat ipsis pacem & misericordiam per scripturas offerre, sed qui recipere non curant, illos solet perpetuo condemnare.

Capitulum vigesimumprimum. Textus. Quādo inuentum fuerit in terra, quam dominus Deus tuus daturus est tibi. Moralitatum. Capitulum. 8.

CVm quis mulierem pulchram gētilem captiuam suā in vxorem volebat accipere, ipsam primo in domum suam debebat introducere, quæ ad hoc quod vxor Israelitici posset fieri, ista per ordinem debebat facere, quia scilicet primo debebat cesariem capillorum suorum radere, deinde debebat vngues suos circuncidere, tan- F dem debebat vestimenta sua in quibus capta erat deponere, & finaliter in domo sedens, debebat patrem suum per vnum mēsem desereer, & sic poterat ab Israelitico accipi, & viri ipsius vxor esse. ¶ Dic allegorice, q̄ uòd talis mulier gentilis & captiua significat scientias gentilium & philosophicam disciplinam, quæ scilicet a nobis captiua ducitur, quando per subtilitatem intellectus in vtilitatē ecclesiæ vertitur, ita quod quasi compulsa fidei famulatur. Igitur si aliquis filius Israel videns Deū. id est aliquis theologus viderit huiusmodi vxorem, id est philosophicam disciplinam delectabilem & pulchram, placueritq; sibi ipsam legere, studere vel scire, ante omnia necesse habet superfluitatem ipsius, id est ipsos errores gentilium immixtos eidem pēnitus amouere, & vngues, capillos & vestes, & quicquid exterius gentile & hæreticum sapere videbatur, Deo. s. sacræ scripturæ & fidei contrarium debet totaliter refutare. Et sic erit licitum istam vxorem sibi sumere, & ipsam scientiam gentilium poterit Israeliticam facere, & ad vsum veritatis & fidei applicare. Vnde dicit. Gen. 12. Ecce vxor tua, vtere ea vt libet. ¶ Vel dic quòd ista mulier est anima peccatrix, quæ scilicet pulchra dicitur, pro eo quòd in pulchritudinem naturalem a Deo constituitur & creatur. Per capillos, vngues & vestes, quæ sunt quædam res quasi non naturales, sed accidentales, non viuæ, sed mortuę, non necessarię, sed superfluę, intelliguntur ipsius mali mores, & peccata mortalia, quæ tunc habet. Vnde capilli significant malas cogitationes, vngues manuum significant malas operationes, vestimenta cum quibus capta est, significant malę conuersationis mores & conditiones. Igitur quā do de muliere gentili debet fieri israelitica, de ancilla vxor, de serua libera, de aīa peccatrice aīa sancta, & qñ ad Christi G connubium, quod fit in præsenti per gratiam, & in futuro p gloriam, est admittenda, quattuor sunt sibi necessaria, s. q̄ p pœnitentiam & confessionem radat capillos capitis sui, id est omnem cordis immundam cogitationē, circuncidat vngues, id est omnem superbiam & mortuam operationem, mutet gentilitatis vestes, id est omnem malam conuersationem, sedeat in domo conscientiæ per suiipsius considerationem, & defleat patrem & matrem, id est mundum & carnē, & omnem quam exinde contraxit maculam & infectionē, dicendo illud Hiere. 15. Vę mihi mater mea, quia genuisti me &c. Et sic post triginta dies, qui constant ex denario ter ducto, id est post completionem decem mandatorum & trinitatis fidem, vir ille qui in crucis prælio eam ceperat & ac quisiuerat, s. Christus, tunc sibi eam p gratiam desponsabit, & corpori suo mystico spiritualiter adiungens, vxorem & sponsam spiritualiter consecrauit. Vnde. Vade & accipe vxorem fornicariam Et alibi. Sponsabo te mihi in fide. ¶ Vel dic q̄ istud potest dici ad literam de anima gentili per prædicatorem conuersa, quia ad hoc q̄ corpori nostro. i. ecclesiæ cōiungatur, necesse est q̄ quattuor faciat quæ superius exponūtur &c. sicut supra habetur. ¶ Homo qui habet duas vxores, vnam prædilectam, & alteram odiosam, & fuerit filius odioſę primogenitus, & voluerit dividere hæreditatem inter filios suos, non poterit filium prædilectę primogenitum facere, sed filium odioſę primogenitum faciet, dabitq; sibi de omnibus quæ possidet cuncta duplicia. Ipse enim est principium liberorum eius, & ei debentur primogenita. ¶ Dic q̄ homo potest significare prælatum. Duæ vxores eius sunt carnalis affectio prædilecta & propria, ecclesia odiosa, primogeniti filij sunt ecclesiæ, & illi qui sunt de ecclesia vel patria p creati, qui videtur hodie filij odiosi, secundo geniti sunt carnales amici, quos. s. vxor eorum prædilecta, s. carnis affectio generauit. Igitur istud est verum, q̄ quando hō iste, id est platus vult inter filios suos & subditos bona sua. i. beneficia dividere, non debet primogenitos, id est ecclesiæ filios postponere, nec carnaliter dilectos istis primogenitis anteferre. i. principales facere, nec primogenita. i. beneficia pinguiora quæ debebantur alijs, eis debet tribuere sed istis primogenitis filijs. i. viris sufficientibus & bonis ab ecclesia procreatis, cuncta duplicia. i. in duplo meliora alijs debet dare. Isti. n. sunt principium liberorum eius, id est isti sunt proprię filij ecclesiæ. i. prælati, & iō primogenita & pinguia, id est principalia beneficia talibus debent dari. Cuius tamen contrariū modo faciunt multi, qui filios corporales spiritualibus anteponunt. Ita q̄ ipsi plangendo possunt dicere illud. Gen. 27. Hæreditas nostra conuersa est in alienos. Et illud. Primogenita mea ante tulit. nunc etiam surripuit benedictionem meam. ¶ Vel dic q̄ duę vxores sunt anima quæ oditur, & caro quæ diligitur. Vir tamen sapiens non debet filios, id est affectus & opera carnis, filijs, id est animę affectibus & operi- H bus anteferre &c. ¶ Si genuerit qui s filium proterunum & cōtumacem, qui non audiat patris & matris imperium, debebant pater & mater eum appræhēdere, & ad se morum iudicium ducere, & dicere. Filius iste noster proteruus et contumax, mandata nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxurię atque conuiuijs, lapidibus obruet eum vniuersa multitudo. ¶ Istud allega contra malos & proteruos subditos, qui. s. patri suo, i. ecclesiæ obedire nolunt, sed proterui, contumaces ludis & comessationibus intendunt, quare. s. parētes. i. prælati eorum lapidibus, id est duris correctionibus merito ipsos obruunt & confundunt. Ista enim est veritas, q̄ omnes debent eum lapidare & obruere, & castigare & corrigere increpare & arguere, qui parentibus suis, s. tam carnalibus quam spiritualibus, in iustis & licitis dedignantur obedire, & magis studentcomessationibus & luxuriæ intendere & vacare quod potissime de apostatis dici debet, quia re uera qui in iugo obedientię se subtrahunt, pro merētur ab omnibus lapidari. ¶ Hic præcipitur q̄ ille qui captiuam duxit vxorem, si sibi tandem displiceret, poterat eam dimittere, non tamen poterat in seruitutem reducere, nec per potentiam opprimere, sed liberam permittebat abire. ¶ Sic etiam vere si quis habeat aliquem amicum sibi coniugio. i. familiaritate & amicitia coniunctū, nullo modo ipsum debet opprimere vel turbare nec eum per potentiam lędere vel

re vel

B. re vel grauare, sed potius si sibi nō placet, debet eum gratis dimittere & se ab eius consortio segregare, quia sicut dicit Seneca, Turpe est cum illo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris ante.

Capitulum vigesimumsecundum. Textus. Nō videbis bouem fratris tui aut ouem errantem Moralitatum. Cap. 9.

MOyses nolens quòd mixta inuicem sint rerum negocia, fecit prohibitionem generalem, quòd vir non vteretur veste muliebri. ¶ Quod ad hoc allegari potest, quòd nullus debet alterius officium vsurpare, quia .s. inter coniuges viri non debent muliebria officia facere, nec taliter effeminari aut emolliri, quòd se velint in rebus femineis occupare, iuxta illud Señ. Si te maritum & virum habere contigerit, cogita. Mulier nunquam in tantā vesaniam debet irrumpere, vt viro contempto nitatur exteriora negocia pertractare, quinimmo fœminę in domesticis muliebribus, viri vero in arduis & virilibus debent se iugiter exercere. Quod tamen est contra viros effeminatos, & contra fœminas præsumptuosas, quæ vestem virilem nitūtur induere, inquantum omnia negocia & regimen etiam domus, & alia quæ viros concernūt volunt viris postpositis ordinare. Vnde prouerbium gallicum est de talibus dominabus, quòd ipsę portant brachas domus. Itaque de talibus dominabus quæ viros regunt, & virorum negocia facere volunt, potest dici illud Hiere 31. Faciet dominus nouum super terram, fœmina circundabit virum contra illud Apostoli 2. Mulierem docere in ecclesia non permitto nec dñari in virum. Et merito, quia fœmina non debet esse viri domina sed ancilla. In cuius signum mulieres perside ignum pedis supra caput pro ornatu portant, quod etiam & preciosis lapidibus ornant. Hoc autem faciunt vt esse subiectas, sub virorum pedibus se ostendant, iuxta illud Genesis. 3. Sub viri ptāte eris, & ipse dominabitur tui. Verba sunt Dei ad mulierem. ¶ Vel dic quòd illud spiritualiter pertinet ad prælatos, qui viri nomine continentur, quia .s. multi sunt ita hebetes & effeminati, quòd a fœminabus .i. a suis subditis se permittunt gubernari & regi. Ecōtra multę fœminæ .i. multi subditi tantis superbijs induuntur, quòd viros suos .i. prælatos gubernare nituntur, & sic viri fœmineis, fœminæ vero virorum vestibus induuntur. Vnde dicitur. Esa. 3. Mulieres dominantes sunt eis. ¶ Si quis per viam incedens auiculam super pullos inueniret cubantem non debebat utrunque simul capere, sed matrem captis filijs debebat liberam permittere.

F ¶ Istud exponunt doctores sic. Aiunt enim q̄ mater ista significat litteram sacræ scripturæ, quæ in multis passibus habet sub se occultos pullos .i. sensus & intellectus spirituales absconditos. Igitur nos de matre ista .i. est de historia vel littera non debemus curare, sed pullos qui subtus latitant, i. intelligentias spirituales debemus assumere & tenere, quia .s. non est magna vis de litterali historia, dum tamen habeatur spiritualis intelligentia. Aliqui autem litteram sectantur, & sic filios dimittere, & matrem retinere conantur, contra illud Apostoli. Rom. 7. Non ambulemus in vetustate litteræ, sed in nouitate spiritus. ¶ Vel istud potest allegari cōtra duros & crudeles, qui non solum seuiunt in personis, sed etiam in rebus. Sufficere debet eis si pullos nostros, .i. bona possent habere, & sic matrem .i. personam liberam deberent dimittere, & eam captis huiusmodi filijs non curare. Cuius tamē contrarium multi faciunt, qui .s. & bona rapiunt & personas præmunt vel affligunt, Vnde Iob. 24. Nudos dimittunt homines vestimenta tollentes. Sequitur. De ciuitatibus fecerūt viros gemere & anima vulneratorum clamauit, & deus abire inultum nō patitur. ¶ Vel secundum aliquos dic, q̄ mater ista est carnalis concupiscentia, pulli eius sunt carnales affectus & actus. Illa ergo est quæ omnino teneri & eradicari nō potest. Veruntamen pulli eius .s. mali affectus & consensus tenendi sunt & reprimendi, & ne ad effectum veniant compescendi. Ista enim est auicula, quæ in nido carnis nostræ cubat. Ista est quæ abraę sacrificium fedat, & quæ oculos tobiæ excecat & offuscat. Istam necesse est q̄ nō permittamus in carne nostra vinere, sufficit tamen q̄ pullos eius possimus per temperantia retinere. Ad hoc videtur facere illud Leui. 16. q̄ mater & filius non debebant in die eadem immolari .i. q̄ concupiscentia carnis & ipsius mali actus, nō possunt simul per hominem eneruari. Hic ponitur Le. 19. illud. Non arabis in boue & asino. Item. Non indueris vestimento lino lanaq; contexto, sed de hoc habetur supra. ¶ Hic dicitur q̄ si quis oppresserit puellam & clamauerit, dato q̄ non audita fuerit ipsa, nullatenus punietur. Si vero non clamauerit, dato q̄ audita non fuerit, tunc cum suo oppressore occidetur. ¶ Dic q̄ clamor est confessio, quæ quandoque non auditur, quando constat in sola cordis contritione. quando autem auditur, constat in verborū prælatione. Istud est ergo verum, q̄ quādo cunque diabolus aliquam puellam .i. aliquam personam per peccatum opprimit, tunc vere si per confessionem clamauerit, dato q̄ sacerdotem aliquem quæ eam audiret non inuenerit, mortem perpetuam nō incurrit. Sufficit enim animæ peccatrici clamor cordis, si non sit sacerdos qui audiat verbum oris. Psal. 106. Clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos. Veruntamen si sit peccato oppressa, & non clamauerit, nec vocem cordis aut oris contra diabolum oppressorem emiserit, tūc vna cum dicto suo oppressore in æternum peribit &c. ¶ Vel dic q̄ clamor orationem significat. Quoties ergo diabolus, caro vel mundus per tentationem vel tribulationem nos nititur opprimere, & per malum consensum corrumpere, totiens debemus ad Deum per orationem clamare. Et tunc si deuote clamauerimus & Dei auxilium iplorauerimus, dato q̄ nos non exaudiat, & in peccatum labi, & a diabolo corrumpi permittat punitionem tamen seu damnationem nō incurrimus, quia .s. quod in nobis erat fecimus, sed qui nos exaudiret nō inuenimes. Sæpe. n. occulta Dei dispensatione agitur, q̄ hō clamans & repugnās in peccatū collabi permittatur, vt dum fragilitatem suam experimento discit, humilior habeat. Vnde Apostolus. He. 5. Cū esset filius Dei, didicit ex his quæ passus est obedientiam. Ac si diceret, q̄ filius Dei. i. instus & p rædestinatus quandoque tentationem vel peccatum patitur, vt humilis & obediens effici mereatur.

Capitulum vigesimumtertium. textus: Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis. Moralita. Cap. 10.

IN isto. 23. capitulo ponunt quattuor genera per sonarum, quibus ingressus in ecclesiam Dei vel perpetuo vel ad tempus negabatur: primi sunt qui in membris generatiuis erant vel attriti vel truncati, seu eunuchus vel concilus. Secundi erant illi qui defectum natalium patiebātur. H .s. manteres spurij, & alij de illegitimo matrimonio procreati. Tertij erant amonites, qui interpretantur populus turbidus. qui .s. de stripe amon filij loth fuit genitus, Et moabites, qui interpretantur populus meroris, qui .s. de genere moab alterius filij loth fuit natus. Isti enim duo populi filijs Israel de ægypto venientibus & fame & siti pereuntibus, vel occurrere, vel panem & aquam concedere noluerunt, sed potius ad maledicendum eis balaam excitauerunt, ¶ Dicamus ergo allegorice, q̄ isti primi significant homines ignorantes & scientificos, qui .s. nescunt alios prædicando conuertere seu spiritualiter generare. Secundi significant simoniacos, quos non legitimus vir ecclesiæ Christus vel bonus prælatus genuit vel produxit, sed potius quos adulter diabolus, carnis affectus vel malus prælatus illegitimus voluit introducere vel creare. Tertij sunt luxuriosi, qui turbidi sunt populi, inquantum res fœdas & turbidas solent præ cæteris exercere. Quarti vero sunt auari, qui populi sunt meroris, inquantum per sollicitudinem & timorem semper solent in amaritudine cordis præ cæteris peccatoribus viuere & manere. Igitur ista est veritas q̄ ecclesiam Dei, statum ecclesiasticum, officia & beneficia ecclesiæ non debent, habere ista quattuor genera peccatorum, .s. eunuchi, qui non generant per prædicationem. Ilegitime nati, .s. simoniaci, qui adulterine procedunt ad promotionem. Amonites .s. luxuriosi, qui sunt populi turbidi per carnis infectionem. Moabites populus

A pulus merori. .s. auari, qui semper habent sollicitudinem, merorem & desolationem. Tales ergo non debent statum ecclesiæ ingredi nec ad beneficia ecclesiastica promoueri. Psalm. 94. Quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiē meam. Isti enim auari. .s. filijs Israel .i. pauperibus in deserto huius mundi esurientibus, cum pane & aqua .i. cum elemosynis non occurrūt, sed potius balaam malum Prophætam & ariolum .i. aduocatos & balliuos contra eos, & ad eorum exhæredationem pronocant & inducunt. Contra quos dicitur. Esa. 21. Qui habitatis terram austri, occurrite cum panibus fugienti ¶ Moyses præcepit populo Israel, q̄ ipse non abominetur ægyptum, in qua fuit aduena vel colonus, nec etiam idumeum, qui de Esau fratre. Iacob fuit natus, quia, inquit ipse est frater tuus. Alios vero populos .i. moabites & amonites præcepit abominari, & nullum fedus voluit cum eis iniri. ¶ Per filios Israel qui de seruitute ad libertatem venerant, intelligo eos qui de paupertate ad diuitias ascenderunt. Per ægyptios vero intelligo eos, qui ipsos dum erant pauperes aliquotiens nutrierunt. Per idumeum vero fratrem suum, intelligo eos qui de eorum propria parentela ad paupertatem veniunt. Igitur o tu populе Israel .i. populus diuitum, qui de seruitute miserię ad statum prosperitatis venisti, cæue ne abomineris ægyptum .i. illum rusticum apud quem aduena aliquando fuisti, & a quo nutritus & beneficiatus dum eras pauper, aliquotiens extitisti, sed potius ipsum recognoscere & diligere debes, & ne habeas verecūdiā, quia pauperiem habuisti, sed potius, reputa tibi ad gloriam, q̄ pauperem habes consanguineum, & noli eum contēnere vel fugere, quamuis nunc sit pauperior quam prius eum vidisti. Cuius tamen, sæpe fit contrarium, quia multi sunt qui dum ad prosperitatem veniūt, nunquam amplius aliquem pauperem parentem videre volunt, & illos apud quos aliquando egeni fuerant vilependunt. Vnde dicitur. Prouerbiorum. 19. Fratres pauperis hominis oderunt eum. ¶ Vel dic q̄ filij Israel sunt religiosi. Idumei vero & ægyptij sunt seculares & laici, qui .s. ab ipsis non debent abominari, sed potius in charitate & beniuolentia supportari. Vnde Apostolus Ro. 14. Infirmun in fide suscipite, Amonites vero & moabites, peccatores & hæretici dicuntur, & debent perpetuo detestari, nec eorum consortiū aliquo modo debet frequentari. ¶ Cum quis nocturno polluebatur somno, vel aliquam immundiciam contrahebat statim extra castra exi

B re debebat, & in vespere lotus aqua iterū redibat, sicut hic & supra in multis locis & passibus continetur. ¶ Sic etiam statim quādo quis aliquo peccato mortali polluitur, castra paradisi exire per confideriationem tenetur, quia statim de ber se immundum reputare, & a cohabitatione sanctorū in dignum se esse iudicare, & a tabernaculis paradisi dignum expelli & eijci cogitare, quousque .s. aqua compunctionis & confessionis sit lotus, & quousque in ipso vespere venit. i. quousque ardor concupiscentiæ sit in eo diminutus, tunc enim potest castra mundatus intrare, & de ingressu paradisi sperare. Psalm. 114. Ingredere in requiem meam, quia dominus benefecit tibi. ¶ Hic præcipitur q̄ filij Israel cum essent in castris deberent habere locum deputatum ad requisita naturę, .s. ad purgandum ventres. Veruntamen semper vnum paxillum debebant in baltheo portare, quo debebat terram fodere & stercus quod egesserant operire, ne forte posset dominum, qui castra Israelis circunibat, feditas offendere & grauare. ¶ Sic vero loquendo moraliter, homo peccator debet extra castra, id est extra cōmunionem sanctorū se reputans, certo loco vel coram sacerdote feditatem suorum vitiorum per confessionem egerere, & paxillo acutę compunctionis terram humilitatis fodere & terre nitētem vilitatis proprie cogitare, & sic per satisfactionem immunditiam vitiorū debet a Dei oculis, qui castra cordis nostri circunit & considerat contegere, & ea a punitione suæ iusti ciæ celare. Tunc enim feditas peccatorum nostrorum a Dei conspectu tegitur quando quod per confessionem egessum est per terram, .i. per mortis memoriam vel per sati sfactiuā Pœnitentiam operitur. Terra enim est subiacens humilitas vel pœnitentiæ grauitas, vel nostra considerata terreitas, quæ .s. omnia Dei oculis de nostris peccatis satisfaciunt, & ipsam ne amplius videantur, sepeliunt atque tegūt. Psalm. 13. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorū

&c. Et sic exponit Stephanus de longotono in sua postilla. C ¶ Item adhibetur mādatū, vbi dicit sic. Non tradas seruū domino suo qui ad te confugit, sed habitabit tecum, & in vna vrbium tuarum requiescet, nec contristes eum. Nec oferes mercedem prostibuli, nec precium canis i domo Dei tui. Vineam proximi tui ingressus, tolle de vuis quantum tibi placuerit, foras autem portare non licebit. Segetem etiā amici tui, si intraueris, manu etiam potes terere & comede re, falce autem non poteris aliquid discerpere vel auferre. ¶ Ista possunt applicari ad multa, .s. q̄ cum quis seruus diabo li vel mundi, .s. secularis vel infidelis, ad religiosum vel fidelem, vel ad fidden religionem confugerit, vtpote quia relicta gentilitate fidelis, vel relicto mundo religiosus factus fuerit, proculdubio talis sic nouiter conuersus aut fugiens non exasperandus, nec scandalis aut iniurijs molestandus vel per turbationem vel scandalum iterum ad manus domini sui mundi vel diaboli reducendus, sed potius supportandus est in vna vrbium nostrarum, .i. in ecclesia vel religione pacifice viuere permittendus. Cuius tamen contrariū multi faciunt ausferi prælati in religione, qui subditos suos compellūt præusteritate sua ad primos dominos suos, .s. ad mūdum vel diabolum per apostasiam retroire. Quod etiam faciunt mali christiani, quia .s. per sua mala exempla scandala q̄nque faciunt nouiter conuersos ad fidem, iterum ad vsum gentilitatis redire. Cum tamē dicit dominus. Quod si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei q̄ suspendatur mola asinaria in collo eius &c. Quātum ad illud præceptum de mercede meretricis, vel de precio carnis non offerendo, potest dici, q̄ in hoc videtur dñs dona iniquorum pœnitus reprobare. Canis. n. rapinam significat, meretrix vero luxuriam designat. Ne igitur mala mulier posset dicere se velle meretricari, vt de lucro oblationem faciat, & ne dicat homo se velle rapere, vt exinde Deum honoret, vel pauperem enutriat, reprobat dñs vtrunque, .s. mercedem meretricis, & precium rapacitatis vel cationis, Acsi diceret, q̄ sibi non erat accepta elemolyna vel oblatio quæ fiebat lucro vel connitio. Non enim sunt facienda mala, vt inde veniant bona: sequitur. Dona iniquorum non probat altissimus. De vinea vero intus comedenda & non extra portanda, potest dici q̄ vinea fratris nostri Christi est sacra scriptura, de cuius vuis id est de cuius sententijs & doctrinis licitum est cuilibet se satiare & delectari. Verū tamen non extra portare, hoc est dictū, istas vuas diuinarū scripturarum ad exteriora mundi negocia applicare nulli D est licitum vel concessum. Non vult enim dñs, q̄ illa qui ad salutem animarum ordinantur, in secularium negociorum vsibus expendātur, vel ob mundi vanitatem studeantur vel addiscantur, quod est contra illos qui in mundanis cantilenis & alijs dictaminibus vtuntur sacris verbis. Contra illos ēt qui ad mundi laudem & temporalem vtilitatem theologiam prædicant seu docent. ¶ De segete vero vicini manu terenda, nō falce trūcanda, possumus dicere q̄ segetes vicini est conditio vel conuersatio proximi, quam tunc prælatus dicitur intrare, quando ipsam incipit visitare, examinare, corrigere vel punire. Sed reuera ipse non debet falcem dure & austere punitionis statim apponere, immo, per dulces monitiones ipse debet manu terere vel fricare, quasi blandiendo & non exacerbando proximum castigare. Hoc autem intendo in illis qui pœnitent, de quorum emendatione prælati sperant, quia alias si esset obstinatus vel proteruus, posset austere punire, & falce iusticiæ segetes vitiorum truncare. Iuxta illud Apoc. 14. Mitte falcem tuam & mete, quoniam maturauit messis.

Capitulum vigesimumquartum. Textus. Si acceperit homo vxorem. & habuerit eam. Moralitatum. Cap. 11.

HIc ponitur, q̄ si quis habeat vxorem &c. quæ propter aliquam fœditatē oculis ipsius displiceret, poterat libellum repudij sibi dare, & ipsam viro alteri dimittere. & aliā loco eius pulchriorem accipere. Veruntamen sic erat, q̄ ipsam sic repudiatam, & sic coram dño vilem factam non poterat amplius rehabere. Nec si vellet, iterum eam recipere licebat, nec sibi eam amplius copulare.

Universidad de Sevilla Biblioteca

E copulare. ¶ Vxor fœda est secularis vita, vel etiam carnis cõcupiscentia. Vxor vero pulchra est vita contemplatiua vel pœnitentia. Quia istud est verum quod quia vxor nostra prima, scilicet iusta secularis vel cõcupiscentia carnalis, multas continet iurgia fœditates, quapropter viris spiritualibus displicet, & eorum offendit multipliciter voluntates. Istis ideo licitum est talem vxorem repudiare & dimittere, & ad pulchriorem vxorem, i. ad vitam religiosam & contemplatiuã euolare. Et Lya, lippa & fœdosa omissa, ad rachelis connubia transmeare, & istam fœdam vxorem, i. carnis cõcupiscẽtiam & secularem vitam, aliis viris, i. secularibus dimittere & quittare. Veruntũ si sit sic ꝙ ipse postea pœniteat, & ꝙ secunda vxor. i. pœnitentia vel religio quam assumpsit, sibi displiceat, & ad primam vxorem & vitam dimissam redire illi deat, non poterit, quia nullus illi vitæ quam dimisit, & ꝙ coram Deo & hoibus apparuit sibi fœda, iterato coniungere se valebit, quia. i. homini non licet retrocedere, nec ab assumpto arduo, ꝓposito retrorire, quia sicut dr Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno Dei. ¶ Vel dic ꝙ vxor fœda est culpa, & pulchra est gratia. Si igitur ꝙ gratia culpam dimiseris, ipsam amplius recutia. Si igitur ꝙ gratia culpam dimiseris, ipsam amplius recuperare non debes &c. sicut supra. ¶ Dominus præcepit, ꝙ cum quis vxorẽ accipiebat, ire ad prælium non debebat sed cum vxore sua libere quiescebat. ¶ Quod ad hoc potest allegari, ꝙ ille qui nouam vxorem. i. gratiam vel religionẽ accipit, a bello, id est a secularium negociorum tumultu debet cessare, & quieti contemplationis vacare. ¶ Vel dic ecõtra, ꝙ illi qui vxores accipiunt, & qui in carnis operibus se ingerunt, nunquam ad bellandum contra vitia utiles sunt. ¶ Vel dic ꝙ vxor est mundi prosperitas, vel etiam carnalis affectio &c. Sicut dicit Apostolus. 1. Cor. 7. Qui cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi &c. ¶ Item hic ponitur vnum aliud mandatum prohibitiuum, vbi dicitur. Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam: Animam enim suam appositt tibi. ¶ Istud coiter exponitur ꝓ doctores de timore & spe. Timor. n. & spes sunt duę spũales molę. Timor mola inferior considerans infernum, quæ est pigra & immobilis. Spes vero superior considerans paradisum, quæ est mobilis, leuis & agilis. Inter istas enim molas mens nostra voluitur & molitur, & a furfure. i. a superfluitate criminum expurgatur. Ista ergo duplex mola, i. spes & timor, non debet impignorari, nec per peccatum vsurario diabolo obligari, quia. si sine timore mens præsumeret, & sine spe pœnitus desperaret. Et hic dico ꝙ vtilis est timor qui tollit vitium præsumptionis, & vtilis est spes quæ tollit vitium desperationis. Prædicatori ergo vel prælato videtur ista scriptura dicere, ꝙ neutra velit a peccatore tollere, sed potius ꝙ vtraque studeat in eo conseruare. Vnde dicitur. Iudic. 1. Dedit ei pater suus irriguum superius & irriguum inferius. ¶ Vel dic ꝙ mola superior quæ tenet farinam ne furium euolet, significat timorem, qui tenet mentẽ ne volet præsumendo. Mola vero inferior quæ tenet farinã ne inferius cadat, est spes quæ tenet mentem, ne in infernum corruat desperando. Neutra ergo istarum molarum est ab homine tollenda sed vtraque in quolibet conseruanda, cuius tamen contrarium faciunt adulatores, qui auferunt hominꝫ molam timoris dum promittunt impunitatem. Et etiam quidam hæretici et desolatores, qui tollunt ab homine molam spei, dum predicant salutis impossibilitatem, quales etiam fuerunt nouatiani, qui dicebant impossibile esse lapsum post baptismum per pœnitentiam ad eandem gratia resurgere. ¶ Vel dic qd mola superior est nouũ testamentum, inferior antiquum, cuius. i. vtrumq; est necessarium, & neutrum per se sufficiens & firmum. ¶ Præcepit dominus ꝙ cum quis pignus pauperis habebat accipere, domum eius non debebat intrare, sed quod sibi offeretur pignus debebat expectare. ¶ Illud inuenit hic expositum, quia scilicet per pignus confessorum confessio intelligitur delictorum, quam cum sacerdos vult accipere, non debet peccatori violentiam facere, sed potius ꝙ voluntarie pignus offerat expectare, domum conscientiæ suæ non debet intrare, de peccatis nimis profunde inquirendo, nec circunstantias ignotas inuestigare, nec scilicet ipsum ad similia moueat peccata quę non nouerat perseruando. Melius ergo est quod illud quod quis nobis offert expectemus

quam ꝙ nimis profunde indagemus. Vnde dicitur. Proue. 24. Non quæras iniquitatem in domo iusti. Multa alia ponuntur hic. sed vide ea Leui. 19. & alibi supra tacta &c.

Capitulum vigesimumquintum. textus. Si fuerit causa inter aliquos, & interpellauerit iudices. Moralitatum.

Capitulum. 12.

C Vm aliquis sine liberis decedebat, frater ipsius debebat vxorem eius accipere, & semen fratris sui mortui suscitare, Vxor enim ipsa quod generabat, non sibi, sed mortuo fratri suo attribuebatur, ipsiusque adoptiuus filius dicebatur, qui in hæreditate ipsius succedebat. Si vero ipse frater nolebat vxorem fratris sui accipere, vel semen ipsius suscitare, tunc ipsa mulier calciamenta ipsius debebat soluere, & in faciem eius spuere, & sic licebat ipsi ad viri alterius copulam euolare. ¶ Dic si vis allegorice, ꝙ iste vir primus est prælatus. Vxor eius est prælatio, semen eius sunt subditi, fratres eius sunt boni fratres & socij. Ista ergo est veritas, ꝙ quando aliquis vir, id est aliquis prælatus vel beneficiatus moritur, tunc necesse est ꝙ vxor eius viduata ecclesia vel prælatio fratri vel propinquo ipsius, id est alicui, qui sit de gremio, & confraternitate ipsius ipsi adiungatur, & quod non extraneus sed magis conpatriota, confrater, concanonicus vel vicinus ad istius vxoris regimen & connubium assumatur, a quo. s. semen fratris. i. subditi & defuncti, qui cum mortuo commortui erant, in fide & moribus suscitentur. Quia. i. sicut dicitur in Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma. Nunquam enim debet extraneus ad aliquam ecclesiam promoueri, dum tamen in gremio & confraternitate collegij possit aliquis idoneus reperiri. Si vero frater huiusmodi videlicet bonus subditus noluerit vxorem ducere, nec ad prælaturam promoueri, si forte non possit tunc ibidem aliquis idoneus reperiri, tunc alius remotior poterit eligi & assumi. Veruntamen ipsa mulier, id est ecclesia, talem se refutantem merito debet contemnere & conspuere, & cum calciamento priuilegiorum nudare, qui. i. semen fratris, id est subditos defuncti prælati noluerit, suscitare. ¶ Vel dic ꝙ vir mortuus est malus prælatus, frater eius vinus est bonus & gnarus, qui videns fratrem suum. i. prælatum esse mortuũ. i. inscium & ignarum & propter defectum generationis. i. prædicationis semine denudatum, debet vxorem eius, id est ecclesiam, parrochiam vel diocesim ipsius ibidem prædicando accipere, & negocium pro suo fratre sumere, & semen filiorum nouorum ipsi fratri suo mortuo spiritualiter generare. Quod si facere noluerit, calciamenta bonorum temporalium, & subuentionem elemosynarum iuste poterit ipsa vxor tali fratri vel proximo. i. tali doctori vel prædicatori subtrahere, & in ipsius faciem conspuere. i. ipsum publice poterit increpare. ¶ Vel dic ꝙ primus vir est Moyses, qui de vxore seu synagoga, seu lege antiqua, liberos. i. homines in gratia constitutos generare non poterit, immo sine tali semine discessit, quia iuxta dicit Apostolus. Heb. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex. Quapropter frater eius Christus vxorem eius. s. synagogam seu antiquam legem duxit, tenuit, tradidit, exposuit & accepit, dices illud euange. Mat. 5. Nõ veni soluere legem, sed adimplere. Et istam vxorem antiquam in nouam nuptam suam, id est in ecclesiam commutauit & ne fratri suo Moysi semen. i. filios suscitauit, inquantum multos filios Israel filijs gratiæ conformauit, & fideles & catholicos esse fecit. Vnde dr. Potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios abrae &c. ¶ Vel dic ꝙ Christus fuit primus vir, qui sine liberis, id est fidelibus dr discessisse, eo ꝙ paucos fideles legitur dum viueret conuertisse. Sed re uera fratres eius Apostoli & prædicatores, vxorem eius, id est ecclesiam et eius regimen acceperunt, & ipsi fratri suo mortuo, id est Christo, plurimos genuerunt, illos. s. quos ad fidẽ & ad iusticiã cõuerterunt. ¶ In isto capitulo præcepit dominus, ꝙ os bouis triturãtis in area messis alicuius nõ debebat alligari. Non alligabis inquit os bouis triturantis in area. Vnde videtur ex scriptura supponere a

ꝙ in

A ꝙ in illis partib. non cum flagellis, sed cũ aialib. segetes triturabant. ¶ Ista vẽ apostolus de prædicatorib. exponere, qui. s. est quasi bos in area dñi pro segete fidelium trituranda, & verbis & increpationib. corrigenda, & a paleis, i. a vitijs segreganda, quia re vera talis nõ debet os alligatũ habere, ne aliquid comedat. Sed potiꝰ licitũ est & iustum, vt os liberũ habeat, i. vt ab illis quib. prædicat, victum & stipendia vitæ (teste Paulo apostolo) sumat, ꝙ dicit. 1. Ti. 5 Dignus est operarius mercede sua. 1. Co. 9. Nullus tenetur proprijs stipendijs militare. Et. Qui seruit altari, debet viuere de altari. Et. Non magnum est, si is qui spũalia seminat tpalia & necessaria sibi metat. ¶ Vel istud pôt generaliter allegari de quolibet seruitore vel operario, cui. s. est in necessarijs prouidendũ, & in rationabilib. stipendijs cõpensandum. ¶ Hic ẽt ponitur, ꝙ cum quis per iudicẽ ad verbera cõdẽnandus erat, numerus plagarũ ad quadragenariũ numerũ attingere nõ debebat. 2. Co. 11. De quo ẽt dicit apostolus, ꝙ quinquies quadragenas plagas, vna tñ minus acceperat, quia. s. ꝙ vna de quadraginta sola deficeret, sufficiebat. Qđ allegari pôt, ꝙ nunquam est crudeliter contra hominem procedendũ, sed ꝙ semper considerandus est natura, & ei compatiendũ.

Capitulum vigesimumoctauum textus. Si autem audieris vocem domini Dei tui. Moralitatum. Cap. 13.

H Ic consequenter ponitur de altari de lapidib. informib. ædificado, de hoc vide in li. Ios. 8. Itẽ de benedictionib. & maledictionib. imprecandis. Circa hoc aduerte, ꝙ hic imprecãtur aliquę benedictiones legem seruantib. & aliquę maledictiones legẽ non seruantib. Item sciendũ, ꝙ aliquæ tribus Israel reputabantur ignobiles, quia descenderant de ancillis &c. Veruntñ (vt ponit Comestor) & Ruben & Zabulon quãquã erant de liberis vxorib. ẽt tñ qñq; inter ignobiles habebantur. Ruben aũt quia cubile patris fœdauerat, & Zabulõ quia vltimus Lyæ fuerat. Ista igitur fuit veritas, ꝙ tribus nobiliores constitutæ sunt super montem garizim, quod interpretatur diuisio, vt factiones legis benedicerent. Ignobiles steterunt super montem ebal, vt legis transgressores maledicerent. ¶ In quibus moraliter notari potest, ꝙ nobilius officium est benedicere q̃ maledicere & ꝙ viri spũales, & nobiles & ꝑdicatores, & qui sunt spũales iudices, magis studeant subditos suos ad obseruantiam diuinæ legis inducere promittendo, & alliciendo amore, & spe præmii, q̃ comminando timore supplicij. Ecõtra vero ignobiles tribus. i. iudices tpales magis ad hoc nituntur subditos compellere & à malo coercere maledictione q̃ benedictione, pœna q̃ gratia, timore q̃ amore. Boni ergo stant in monte garizim, qui interpretatur diuisio, quia, si sisti à mundi tumultib. vitijs & concupiscentijs se diuidunt. Mali vero stant in monte ebal, qui interpretatur vorago, quia per auariciam omnia vorant, & consumunt, quia isti. s. balliui, & iudices seculares, qui alios compellunt ad bonum, hoc solum faciunt ad deuorandum, & ad emendas & ad lucra temporalia emungendum. Deut. 32. Vnde. Deuorabunt eum morsu amarissimo.

Et Capitulo. vigesimooctauo. Textus. Percutiat te dominus egestate. febri & frigore. Moralitatum. Cap. 14.

I Nter malas imprecationes seu maledictiones quæ filijs Israel nisi legem seruauerint promittuntur, dicitur sic. Percutiat te dñs egestate, frigore, febri & ardore, corruptione aere & rubigine. Sit cælum quod supra te est æneũ, & terra q̃ calcas ferrea. Det dñs terræ tuæ imbrem puluerem de cœlo, descendat super te cinis, tradat te dñs corruẽtem ante hostes tuos. Per viam vnam ingredieris ad eos, & per septem fugias, omni tpe calumniã sustineas, nec habeas qui liberet te. Vxorem accipias, & alius dormiat cũ ea. Domum ædifices & alius habitet in ea. Vineam plantes, & non

B

vindemies eam, sementem multum ixcies in terra, & modi C cum congregabis. Oliuas habebis, & nõ vngeris oleo. Aduena qui tecum versatur in terra, ascendet super te, & erit sublimior, tu aũt descendes, & eris inferior. Istæ & multæ aliæ maledictiones imprecantur hic male seruantib. legem Dei. ¶ Sic re vera hodie partim spiritualiter, partim litteraliter intellectæ, istæ maledictiones imprecantur illis q̃ mãdatæ dñi vilipendunt, quia pro certo sicut videmus isti percutiuntur egestate, & fame auariciæ, febre male concupiscentiæ, frigore indeuotionis & desidiæ, ardore immundiciæ & iracundiæ, rubigine inuidiæ, & ideo ipsum cœlum æreum, & terram ferream, & pluuiam pulueream habẽt, q̃a cęlũ efficitur eis æreum. i. durũ, & nullius influentiæ emissinum, & tetra etiã ipsis efficitur ferrea & inutilis, sterilis atque sicca. Aer etiam efficitur puluereus, idest siccus, turbineus & vẽtosus, & sic hñt puluerem pro pluuia, siccitatẽ ꝙ humiditate, paupertatem pro opuletia. Quia pro certo dũ peccatores ab obseruantia legis, & mandatorum se retrahunt ossa bona temporalia eis deficiunt. Nec à cœlo influẽtia, nec ab aere pluuia, nec a terra fructuũ copia sicut esset necesse proueniunt. Vnde Hie. 3. Polluisti terram in fornicationib. tuis. Ideo prohibitæ sunt stellæ pluuiarum, & sero tinus imber non fuit, & sic sequitur ꝙ illi qui habẽt oliuas, non vnguntur oleo, illi qui multum frumentum in terra iaciunt, parum recolligunt. Illi qui habent vxores, vituperia incurrunt. Sic etiam fit ꝙ tales à suis hostib. ad litteram suppeditãtur, & ipsis depaupertis, aduenę qui sunt cum eis, s. vsurarij & extranei de bonis eorũ ditantur. Quia breuiter cocludendo, peccata nostra causa sunt quare paupertates, lites, guerras, & vituperia incurrimus, & totum fit pro eo, ꝙ diuinę legis mandata non custodimus. Hie. 5. Iniquitates vestræ declinauerunt hic, & peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis, quia inuẽti sunt in populo meo impij. ¶ Ista possunt moraliter & allegorice allegari contra illos malos ecclesiasticus, qui cum sint filij Israel, i. Deum per fidem & scientiam clare videntes, & hæreditatem ecclesiæ tanquam filij legitimi possidentes, ipsi tñ legem & mandata Dei non custodiunt, quapropter multa mala temporalia, & spũalia incurrunt. Et inde est ꝙ isti hodie patiuntur esuriem auariciæ, febrem concupiscentiæ &c. sicut supra. Et ideo fit ꝙ cęlum quòd super ipsos est, est æreum, i. superiores sui. s. principes & prælati, sunt eis duri & crudeles, & clamoroſi pariter & brigoſi. Terra etiam quàm calcant est ferrea, quia. s. inferior populus qui per terram intelligitur, est eis durus, indeuotus, ferreus, & austerus, & quod plus est, isti recipiũt puluerem pro pluuia, i. temporalia quæ sunt hic puluis ante faciem venti, recipiunt pro cœlesti gratia, terrena expectant vel acceptant pro spũali influentia & pro æterna gloria. Finaliter de cœlo descendet super eos cinis. i. inferni ardor & incendium. Ista. n. prohdolor se habent per ordinem, quia. s. legem Dei non custodimus. Ideo multa vitia incurrimus, crudeles & malos superiores, & rebelles inferiores inuenimus, & quòd deterius est, spiritualia eũ terrenis, æternalia cum. temporalibus commutamus. Ecce igitur ꝙ iam ante hostes nostros. s. diabolum, carnem, & mundum, spiritualiter corruimus, & quãquam per vnam viam. s. per gratiam, vel baptismum, vel per pœnitentiam contra eos veniamus, ipsos tamen non vincimus, imo eos per leptem vias. i. per leptem mortalia vitia fugientes, coram eis succumbimus & perimus. Ita ꝙ iam de nobis potest diabolo dici illud quod ponitur in capitulo præcedenti. Per viã vnam venient contra te, & per septem fugient à facie tua. Et breuiter omni die patimur calumniam, & a spiritualib. & tẽporalib. inimicis, & nullus est qui liberet nos. Quia ad litteram, domos nostros, vineas & armenta, & boues, & asinos seculares rapiunt, vxores nostras. i. ecclesiam & beneficia alieni, i. ambitiosi & simoniaci auferunt a nobis, & cum eis dormiunt, & aduenæ qui nobiscum conuersantur, i. laici minoris status homines super caput nostrum ascendunt, & nos sibi subijciũt & submittunt, quæ. s. omnia peccata nostra faciunt. Vnde Eze. 23. Scelus tuum & fornicationes tuę fecerunt tibi hoc. ¶ Vel dic alio modo quòd iam in ecclesia cętum. i. Deus noster est æreus. i. durus & siccus per fugam gratiæ subtractionem. Terra. i. populi subditi videntur ferrei, per obstinationem & indeuotionem. Pluuia, id est doctrina

D

B Videtur puluerea & cinerea, per auariciæ finalem intentionem Scientiæ. n. & doctrinæ ecclesiæ quæ per pluuiam designantur, puluereæ sunt, inquantum. s. ad aggregandū puluerem diuitiarum ordinantur, vt patet de scientijs ciuilib. & mundanis. Ita ꝙ ecclesia iam potest dicere illud. Iob. 7. Ecce nunc in puluere dormio. ¶ Vel etiam per puluerē accipere possumus bona remporalia, quia. 5. ita est ꝙ tota pluuia, i. tota consolatio nostra est in puluere acquirēdo, & terrenorum cinere colligendo. Esa. 56. Serpenti puluis panis eius. Quid plura? Iam videmus ꝙ in ecclesia prædicatores multum semen bonæ doctrinæ seminant, parum tamen de fructu salutis animarum reportant. Multas habet ecclesia oliuas & vineas. i. multos diuites pingues, qui tamē oleum elemosynarum. & vinum consolationum alijs non distillāt. Vnde Abac. 3. Non erit germen in vineis. Mentierur opus oliuæ, & arua non afferent cibum.

¶ Moralitatum libri Deuteronomij Finis.

MORALITATVM

Liber sextus super Iosuæ.

Capitulum secundum. Textus. Misit igitur Josuæ filius Nun de Sethim duos viros explora. Moralitatum. Cap. 1.

POst mortuo Moysi, Iosue factus princeps populi israelitici, populum per Iordanem vellet traducere in terrā promissionis, & ante omnia proponeret ciuitatem hiericho destruere, misit illuc certos exploratores. Qui cum à rege ciuitatis quærerentur ab morrem, Raab meretrix ipsos in domo recepit, & sub stipula, lini ipsos in solario absondit, & sic inuestigates illusit, & ipsos fugisse dissimulans, ipsos persequi persuasit. Quibus factis exploratores montana ascenderunt, & ibi triduo steterunt, & tandem redeuntibus alijs persecutoribꝫ. & non inuenientibꝫ eos, ipsi ad Iosuæ finē periculo redierunt. Vnde quia Raab ipsos saluauerat, signum sibi dederunt, ꝙ quā caperetur ciuitas, funiculum coccineum in fenestra domus suæ poneret, & secū familiam & amicos aggregaret, & sic se & suos à periculo liberaret. Quod vtiq; factum est. Quia sicut. 1. Iol. 6. Cum caperetur ciuitas, viso fune ad fenestra eius pendente, nō fuit cōbusta, sed ipsa cū amicis fuit liberata, & ad dei populum in perpetuum aggregata. ¶ Allegorice Moyses significat legem, Iosuæ Iesum. Hiericho qui interpretatur luna, significat defectibile mundum, exploratores prædicatores. Iordanis baptismum. Terra ꝓmissionis paradisum. Raab vero meretrix est aia vel gentilitas peccatrix. Funis vero coccineus significat passionē Christi vel eius sanguinē rubicundū. Dico ergo ꝙ Moyse mortuo. i. lege cessante. Iosuæ filius Nun. i. Iesus filius dei patris regimen populi israeliticī. i. populi fidelium assumsit. Quē. s. per fluuium Iordanis. i. per baptismum in terram promissionis. i. in paradisum traducere festinauit. Veruntamen quia prophana ciuitas Hiericho. i. mundus & malorum hoim congeries, isti fideli populo debat impedimētum, voluit ante omnia ciuitatē istā tollere, congeriē malorum destruere, & sic eos quātum ad esse infidelitatis & pctī penitus extirpare. Vnde in Prou. 12. Verte impios & non erunt. Et ideo exploratores istius ciuitatis. i. apostolos & prædicatores misit, quos Raab meretrix. i. gentilitas per credulitatem, & fidem suscepit, & eos. i. ipsorum doctrinā sub stipula lini. i. sub cordis humilitate celauit, & tandem quia istos receperat, & eis dederat funem rubeū. i. memoria languinis, & passionis Christi in fenestra cordis sui suspendens, se & suos ab æternæ damnationis interitu liberauit. Exo. 12. Non sine percussore ingredi viso languine in superliminari domos lædere. Isti tres exploratores. i. sancti prædicatores, a spiculatorib. i. à demonib. & tyrannis liberati & saluati fuerunt, dum montana. i. vitæ contemplatiuæ eminentiam ascenderunt, & dum ibi per tres dies. i. per tria religionis vota contra triplicem mundi concupiscentiam permanserunt, quia re vera prædicator vel religiosus & ab hostib. spiritualibus eripitur, cum per tria vota religionis ad montem perfectionis eleuatur. Ideo bene dī Ge. 19. Non maneas in omni circa regione, sed in monte saluum te fac. ¶ Vel dic moraliter, ꝙ dum Iesus saluator noster ciuitatem diaboli, & congeriem vitiorum. vult in nobis destruere, & per iordanem. i. per fluuium lachrymarū nos ad terram promissionis. i. ad cōtemplationē paradisi traducere, solet prius exploratores suos. i. bonas inspirationes ad ciuitatem cordis mittere. Hos ergo qñ Raab meretrix. i. vo luntas peccatrix recipit, & sub stipula lini. i. sub humilitate, & puritate custodit, & ad montana cōtemplationis transmittit. & ibi per tres dies. i. in fide, spe & charitate ipsos manere præcipit, satellites regis hiericho. i. motus malos, & tentationes qui istos bonos exploratores. i. bonas affectiones, & inspirationes occidere quærunt, cautela salubri deludit. Quapropter ista tandem ostenso sune coccineo seu rubeo. i. recordato diuinæ passionis mysterio, seipsam à morte pœnæ & culpæ defendit, & ciuitas hiericho. in qua ipsa māserat. i. vitiorum congeries, Dei virtute destruitur atque perit. Vnde Apostolus. Heb. 11. Fide Raab meretrix non perijt suscipiens exploratores cum pace &c.

Capitulum tertium. Textus. Igitur Josuæ de nocte consurgens mouit castra. Moralitatum. Cap. 2.

AD hoc ꝙ filij Israel terrā promissionis intrarent, Iordanem diuinum necessario transire habuerūt, sed sic virtute diuino factum est ꝙ dum sacerdotes qui portabant arcam fœderis, pedes suos mersserunt in alueo, ipsa aqua sic cata est per transcursum, retrocesserunt; aquæ superiores, & a fluxu steterunt. Aquæ vero inferiores in mare montuum descenderūt. ¶ Fluuius Iordanis qui interpretatur riuus iudicij, significat religionis vel ecclesiæ statum, in quo quilibet tenetur seipsum tanquā in riuo purificare, & tanquam in iudicio examinare, & ad pœnitentiam condemnare. Apostolus. 1. Cor. 11 nosmetipsos diiudicaremus nō vtiq; iudicaremur. Sic ergo fit ꝙ filij Israel religiosi & clerici, qui Dei patris spirituales sūt filij, qui in terram promissionis, id in paradisum tranire volunt, & ideo per Iordanē religionis transeunt, & per sicciratem pnæ, vestigia sacerdotum, s. sanctorum patrum, qui arcam fidei catholicę detulerunt sequentes, diuinæ prouidentiæ se committunt. Sed pro certo ista est veritas, quòd cum in isto flumine, id est ecclesia vel religione sint multæ aquæ, id est multæ personæ, quia sicut dicitur in Apocalip. 18. aquæ multæ sunt populi multi, quidam. s. superiores, i. boni & iusti, quidam inferiores, i. mali, sic fit ꝙ superiores & iusti dum in isto flumine, in fluxu. s. mortalis vitæ stant in seipsis retrocedunt, & manent, & fluxum malorum suorum appetituum cohibent, & refrenant, & sic in dulcedine deuotionis, & gratiæ semper manent. Psalm. 11. Iordanis conuersus est retrorsum. Inferiores vero aquæ, id est mali, & carnales, religiosi & clerici non solent stare, sed fluere, & fluxui suorum desideriorum non resistere, sed obedire, & ideo ad mare mortuum, id est ad amaritudinem peccati, & inferni solent descendere, & ibidem corde, & corpore declinare. Vnde Ezech. 47. Aquæ istæ quæ egrediuntur ad riuulos Zabuli orientalis, & ascendunt ad plana deserti intrabunt mare. ¶ Vel dic ꝙ Iordanis significat fluxibilitatem huius mortalis vitæ, vel etiam istum mūdum in quo sunt duo genera aquarum, s. secularium populorum, quidam videlicet superiores boni. Alij inferiores carnales & mali. Primi igitur sunt boni actiui, qui stant, & in bono perseuerant, & gratiæ dulcedinem in se seruant. Secundi sunt carnales, & mali, qui ad mare peccati, & tandem inferni defluunt, & declinant. Sed pro certo sacerdotes virtute arcę fœderis quam portant, id est sancti patres virtute sanctæ fidei, & regulæ quam obseruant, necnon filij Israel, id est boni religiosi & clerici, qui post eos sub eadem professione perambulant, inter istas duas aquas, id est inter bonos, & malos seculares mirabili distinctione, per sicciratem religio-

A religionis vel pœnitentiæ seu etiam paupertatis siccitatem trāseunt, & pedes suarum affectionum in isto mundi flumine per aquam. i. malam complacentiam non immergūt, sed ad terrā promissionis. i. ad vitā spūalem, & ęternā, sic eo vestigio vltra protendunt. Vnde dī. Exo. 14. Diuisa est aqua, & ingressi sunt filij Israel per mediū sicci maris, eratq; aqua quasi murus à dextris & à sinistris. ¶ Vel dic ꝙ iordanis riuus diē iudicij significat, vbi pro certo arca testamēti Christus mirabilem diuisionem faciet, & distinctionem inter aquas superiores & inferiores. i. inter bonos, & malos, quia. s. alios faciet sursum cum angelus in gloria stare, alios vero faciet in amaritudinem inferni descendere. Et bonos seruabit ne desluant, malos vero compellet vt corruant. Vnde tunc poterit dominus dicere populo iusto, & populo peccatori illud Deu. 28. Ipse ascendet super te, & erit superior, tu aūt descendes, & eris inferior. ¶ Vel dic ꝙ iordanis significat baptismum, per quem. s. necesse habent transire qui terram paradisi cupiuut possidere. Sed vere de aquis fluminis. i. de istis qui baptizantur in baptismi flumine, boni & electi, dulcedinem gratiæ custodiunt, reprobi vero in amaritudinem peccati transeunt, ita ꝙ illi tanquam superiores stant in gratia, mali vero sicut inferiores descendunt ad maris naufragia, hoc est ad mundi delectabilis, & ad vitiorum flagitia, & finaliter ad inferni amaritudinem, & supplicia. Allega vt supra. ¶ Vel si vis dic ꝙ dum sacerdotes. i. viri ecclesiastici, & prælati sub arca testamenti Christo per deuotionem, & orationem assistunt, populi subditorum aquarum fluxus, & seculi periculū non incurrunt. Sed dum isti de fluuio exeunt, tunc aquæ istæ ad cursum communem, & solitum reuertuntur, quæ per eorum pœnitentiam arcebantur. Multum n. proficit præsentia bonorum in statu periculi. Ipsorum enim meritis quandoque prohibentur aquæ tentationum, & tribulationum qui si præsentes non fuerint, statim fluent.

B

Capitulum quartum textus. Quibus transgressis, dixit dominus Josue. Elige duodecim viros. Moralitatum. Capitulum. 3.

FIlij Israel transacto iordane ad terram promissionis procedentes, Ruben, Gad. & Manasses sicut promiserant præcesserunt, ipsi vero filij Israel duodecim lapides de medio aluei per duodecim viros singulorū tribuum sustulerunt, & in loco castrorum deposuerunt, & ibi in signum siccati iordanis, & facti miraculi constituerunt, & alios duodecim lapides loco istorum in loco vbi sacerdotes cum arca steterant, transeunte populo ad perpetuam rei memoriam posuerunt. Tandem vero sicut hic dicitur cap. sequenti, lapideis cultris circuncisi fuerunt, & pascha celebrauerūt. Omnes. n. qui in deserto nati fuerant, incircuncisi erant, & propter hoc ante terræ promissionis ob tentum, & post iordanis transitum à Iosuæ circuncisi fuerunt. ¶ Ista ponuntur à sanctis doctorib. allegoricè sic. Ruben qui interpretatur videns filium. Gad qui interpretatur accinctus. Manasses qui interpretatur obliuio significāt patres sanctos noui testamenti, & veteris, qui. s. viderunt filium Dei per fidem & contemplationem, accincti fuerunt per obedientiam & boni operis executionem, obliti. s. mūdi per temporalium contemptum & abdicationem. Ps. 44. Obliuiscere populum tuum & domū patris tui. Isti sunt igitur qui armati virtutib. filios Israel. i. fideles christianos ad terram promissionis. i. ad cœli gloriam præcesserunt, & viā salutis alijs ostenderunt. Vnde isti sunt qui dixerunt. Nu. 32. Nos etiam armati, & accincti pergemus ad bellum ante filios Israel, donec introducamus eos in loca sua. Duodecim vero lapides significant duodecim fidei articulos de alueo sacræ scripturæ assumptos, qui pro tanto lapides dicūtur, quia ipsis tota fidei machina fabricatur, & super ipsis structura virtutum omnium tanquam super fundamenta solida ficuat. Vnde ista est ciuitas quæ habebat duodecim portas, quę constant ex duodecim lapidibus præciosis, & nomina duodecim apostolorum in eis scripta erāt, vt dicitur in Apoc. 21. Lapides alij duodecim loco istorum in fluuio repositi, significant doctorum fidelium expositiones, & libros sacræ scripturæ fluuio fidei additos, & adiunctos. Dico igitur, quòd transacto iordane. i. recepto baptismo, si terram promissionis, id est paradisum acquirere volumus, necesse est quòd ruben, Gad & Manasses. i. patres sanctos, & bonos prælatos prædecessores habeamus, & quòd eorum exempla, vitam, & vestigia retineamus, necnon quòd duodecim lapides, id est duodecim fidei articulos, quos. s. duodecim viri. i. duodecim apostoli de scripturarum alueo extraxerunt, fide & opera assumamus, & quòd nosipsos cultris lapideis, id est duris pœnitentiæ operibus à vitijs circuncidamus, & oportet quód pascha eucharistiæ, id est corporis Christi assumptionem loco, & tempore celebremus. Sic enim terram istam obtinere poterimus, & à Iosuæ, id est à Iesu saluatore possessionem, cœlestis gloriæ capere. Deu. 3. Iordanem vos transibitis, & possidebitis terram egregiam. ¶ Vel dic moraliter, quòd ad hoc quod homo ad terram promissionis, id est ad vitam spiritualem transacto iordane, id est contempto seculo perueniat, necesse est quòd duodecim articulos fidei credat, & quòd per continentiam carnem circuncidat, & pascha. i. sacramenta altaris celebret & assumat.

Capitulum quintum. Textus. Postquam ergo audierunt omnes reges amorreorum. Moralitatum. Capitulum. 4.

DE populo quomodo, vbi de fructibus terræ comederunt, manna eisdem defecit &c. Vide supra Exo. 16. vbi exposui. Et quod hic agitur de celebratione paschę vide supra Num. 9. vbi de quadruplici pascha inuenies. Hic habes quòd cum Iosuæ vidisset angelum euaginato gladio, ipsum esse angelum non recognouit statim, immo an noster, an aduersariorum esset, primitus inquisiuit. Qui statim se esse principem exercitus domini asseruit, & calciamenta de pedibus solui iussit, dicens. Solue (inquit) calciamenta de pedibus tuis, locus in quo stas, sanctus est. ¶ Sic vere quando aliquis angelus. i. aliqua affectio, cogitatio vel inspiratio nobis de nouo apparet, non statim debemus sibi credere, nec ipsam recipere, sed potius ipsam debemus examinare, & discutere, ne forte angelus sathan in angelum lucis, i. ne forte mala imaginatio in bonam se studuerit transformare. Sibi igitur dicendum est an noster es an aduersariorum? &c. Et si nobis innotuerit, quòd angelus domini fuerit, & sancta cogitatio vel sanctum propositum, sic statim debemus eis obedire, & calcia. menta vitiorum & carnalium affectionum à pedibus abdicare, vnde dicitur. 1. Ioan. 4. Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus an ex Deo sunt. ¶ Vel dic, quòd angelus est noster amicus, qui pro certo statim non est ad amicitiam recipiendus, sed ante omnia examinandus, & probandus, & ne forte aduersarius sub amici specie recipiatur, ante omnia est perscrutandus, vnde dicitur. Ecclesiastic. 9. Si habes amicum in tentatione posside eum, & non facile credas te ipsum sibi. ¶ Hic vir dicitur, quòd cum gustassent filij Israel de fructibus terræ, manna defecit, inueni notatum per magistrum Stephanum de longotono, quòd filij Israel triplici cibo vsi sunt, s. farina conspersa in exitu de ægypto. Exo. 12. Item manna de cœlo descendente. Exod. 16. Item de fructibus terræ promissionis in deserti termino, de quo hic. ¶ Sic vero boni generaliter vtuntur triplici cibo scientiæ, & primo farina sublata de ægypto. hoc est scientia philosophica, quæ ab ipsis ægyptijs, id est ab ipsis paganis philosophicis est inuenta, & de ægypto, id est de mundo ad nos translata. Manna in deserto, hoc est scientia theologica, quæ de cœlo fuit, deriuata & inspirata. Item fructus terræ promissionis, hoc est scientia beatifica, quæ scilicet habetur in terra promissionis, id est paradiso. Isti ergo sunt tres panes, de quibus dicere possumus amico nostro Christo illud. Lucæ. 11. Amice, accommoda mihi tres panes. Manna enim prout ait, proprie sacram scripturam significat, quia sicut ille cibus omnem saporem habebat

Et dicitur in li. Sap. 16. sic scriptura omnem virtutem cõtra peccatum continet atque seruat. Vnde si auarus es, lege ibi. Prou. 3. De substantia tua da pauperibus. Si luxuriosus, lege ibi. Lu. 12. Sint lumbi vestri præcincti. Si iracundus es, lege ibi. Pl. 36. Desine ab ira, & dimitte furorem. Si mẽdax, lege ibi. Eccl. 7. Noli mentiri omni mẽdacium. Si superbus, lege ibi. Eccl. 3. Quanto maior es, humilia te in omnibus. Et sic de alijs, quia breuiter illud manna in omnem saporem vertitur, inquantum in ipsa contra omnia peccata remedium inuenitur. Vnde dicitur. Sap. 7. Habens omnem virtutem, & omnia prospiciens. Vel dic ꝙ isti tres sibi significant pœnitentiam gratiam, & gloriam, Pœnitentria. n. est sicut farina quæ aqua lachrymarum aspergitur quando primum de Egypto. i. de peccato exitur. Psalm. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Gratia vero est manna quę de cœlo mittitur, dum in hoc deserto viuimus. Vnde. Sap. 16. Panem de cœlo præstitisti eis &c. Gloria vero est fructus terræ, qui in terra promissionis, i. in paradiso gustatur, & ea meditur, de quo dicitur. Luc. 14. Beatus qui manducat panem in regno cœlorum.

Capitulum sextum. Textus. Hiericho autem clausa erat timore filiorum israel. Moralitatum. Cap. 5.

Dominus volẽs ciuitatem hiericho destruere, præcepit Iosuæ quod arca domini tolleretur, sacerdotibusque eam portantibus ciuitas septem diebus & voce submissa, & tacite à populo circumiretur. In die vero septimo ciuitatem septem vicibus circumirent, & septem tubis fortiter claugerent, & altâ voce omnes pariter vlularent, & promisit quod sic muri hiericho funditus corruerent, & ciuitatem delerent, & ipsam igne comburerent, & in cinerem commutarent. Præcepit etiam dominus, quòd nullus aliquid de bonis ciuitatis sibi acciperet, sed potius omnia anathematizaret, & respueret, sed aurum, & argentum, & ęs illius ciuitatis in thesauros domini consecraret, quæ tamen prius igne detegeret, & purgaret. Mandauit etiam, ꝙ illa ciuitas amplius non reędificaretur, atque maledictionem subiungens, nũciauit ꝙ si quis eam reędificare præsumeret, in primogenito suo fundamenta eius iaceret, & in nouissimo liberorum portę ipsius complerentur. 3. Reg. 16. Quod ad litteram factũ est, quia dum Ahiel ciuitatem istam reędificauit, fundamentũ eius ponendo primogenitum suum perdidit, & dum valuas in portis poneret, nouissimum liberorum amisit. ¶ Moraliter hiericho quæ interpretatur luna, significat illam diaboli ciuitatem, & ipsius habitaculum spirituale, quod sibi cõstruitur in conscientia peccatorum, hoc est dictu congerie vitiorũ in qua. s. diabolus ponit vitia sicut ciues, ponit malas excusationes sicut muros. Ponit malos appetitus sensuum sicut portas, quæ. s. proprie hiericho dicitur, eo quod ad modum lunæ eclipsim & defectum luminis gratiæ sæpe patitur, & eo quod per ignorantiam multotiens obscuratur. Vnde dicitur. Ezec. 24. Ve ciuitati sanguinum ollæ, cuius rubigo in ea. Ista est igitur nefanda ciuitas, quam dominus mandat omnino destrui, & quam non vult perpetuo reędificari. Et ideo ante omnia necesse est, si ipsam volumꝰ destruere, & eam per septem dies circumeamus. i. ꝙ per iordanem septem moralium peccatorum, ipsam conscientiæ vel animæ ciuitatem considerando secretæ videamus, & ꝙ in isto circuitu nostro arcam domini. i. charitatem vel gratiam vel etiam spem veniẽ deteramus. Vnde Esa. 23. Surge circumi ciuitatẽ meretrix obliuioni tradita. Quod cum factum fuerit, necesse est vt septemplici tuba. i. septẽplici gemitu pro ipsis septem moralibus peccatis personemus, & quòd per confessionem vocaliter vlulemus, & ꝙ tandem muris. i. omnibus excusationibus vitiorum corruentibus, & cessantibus, ipsam ciuitatem impie voluntatis, per satisfactionem penitus destruamus, & igne pœnitentiæ comburamus, & in cineribus redigamus. i. ꝙ nos cõuertendo in cinerem cogitemus. Vnde Iob. 42. Ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Et ꝙ etiam per recidiuum peccati ipsam nunquam amplius repa-G remus. Qui. n. istam ciuitatem. i. ipsam vitiorum cõgeriem in seipso recidiuando reparat, graue salarium inde reportat, quod videlicet primogenitum suum, id est corpus, & vltimogenitum, s. spiritum damnat. Vnde Esaię. 25. Non sit vltra ciuitas, & in æternum non reædificetur. ¶ Vel dic ꝙ primogenitus est gratia baptismalis, vltimogenitus est vltimum remedium, i. pœnitentia, vtranq; igitur homo perdit, dum ciuitatem hiericho. i. vitiorum congeriem reędificare intendit. ¶ Vel dic quod illius ciuitatis diabolicæ, s. congeries vitiorum vel conuersationis mundanę fundamentum est mala intentio, vel mali operis inceptio. Aedificatio vero portarum est operis cõsummatio. Cum igitur homo habeat duos liberos. i. gratiam primogenitum, & pœnitentiam vltimum, constat ꝙ gratia tunc amittitur, quando ciuitas diaboli. i. congeries vitiorum concipitur, vltimogenitus vero. i. pœnitentia tunc moritur, qñ cum obstinatione vitia consumuntur. ¶ Vel dic allegorice, ꝙ hiericho est mũdus qui fluit & refluit sicut luna. Istum igitur voluit dñs quantum ad malas suas conditiones destruere, & ideo populum cum arca. i. subditos & prælatos præcepit per consideratione circa ciuitatem istam & malas conditiones ipsius circumire. Vnde in Canti. 3. Surgam, & circumibo ciuitatem. Et tubicines etiam. i. prædicatores & sanctos ordinauit contra eam proclamare, quorum clamor, oratio & prædicatio muros. i. philosophos, & mundi defensores facit, quandoque corruere, & eos conuertendo cadere, & sic faciꝰ populus subditorum contra ciuitatem istam. i. contra mundum & mundi vitia prævalere. Ista igitur est ciuitas cuius bona non sunt concupiscenda, nec à filijs Israel. i. a viris ecclesiasticis & christianis affectanda, sed potius anathema tizanda & detestanda, nec etiam ipsa ciuitas. i. ipsa mũdana vita, cum destructa est, amplius reparanda. Psa. 28. Destrues illos, & non ædificabis eos. Qui. n. ciuitatem hiericho. i. secularem cultum in ecclesia reædificat, primogenitum. s. naturam & nouissimum liberorum suorum. i. gratiam perdit spiritualiter & necat. ¶ Adueꝛte tamen ꝙ aurum, & argentum, ferrum & ęs quæ inuenta sunt in ciuitate non sunt repudiata, sed in thesauris domini consecrata, quia. s. aurum philosophicæ sapientiæ, argentum eloquentię, ferrum & æs ciuilis seu terrenæ scientię, non ex toto repudiantur. Verũtamen in thesauris domini consecrari iubentur, quod fit cũ H istæ scientiæ ad Dei laudem & gloriam ordinãtur, & ad regimen ecclesiæ vel ad animarum salutem spiritualiter reducuntur, & quando à vanitate & inani gloria, quæ talibus annexa est, igne spiritus sancti expiantur. Vnde Eccl. 28. Argẽtum tuum & aurum tuum consla. De Raab aũt liberata vide supra c. 2. ¶ Vel dic ꝙ ciuitas huius mundi totaliter corruet, quando in septimo die. i. in septima ætate tubarum angelicarum sonitus inualescit. ¶ Vel dic ꝙ dum tuba prædicationis septemplicis. i. contra septem vitia auditur, tũc hiericho. i. peccator cõcutitur, & muri excusationis suorum vitiorum soluuntur, & sic filij Israel. i. bonæ affectiones & virtutes ingrediuntur, & aurum & argentum. i. ipsius peccatoris sapientia, & eloquentia à domino consecrantur, & ad laudem fidei ordinatur, sicut apparuit de Dionysio & alijs philosophis conuersis, quorum sapientia & eloquentia profecit christianis, ideo de tali tuba & talium conuersione dicit apostolus. 1. Corint. 15. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.

Capitulum septimum. textus. Filij autem israel præuaricati sunt mandatum. Moralitatum. Cap. 6.

Cvm dominus præcepisset, quòd nullus de bonis hiericho aliquid caperet, sed potius omnia tanquam anathematizata & execrata refutaret, Achan quidam de filijs Israel cupiditate ductus, regulam auream, & pallium coccineum retinuit, & absconditꝓpter quod peccatum populus Israel contra Hay pugnaturus, succubuit, & fugiens retrocessit, quapropter idem Achan cum sortibus deprehensus fuisset, ex Dei mandato

A mandato lapidatus fuit, bona vero eius omnia vorax flãma consumpsit. ¶ Sic cum dominus filijs Israel. i religiosis & ecclesiasticis prohibuerit ne bona hierico. i. mũdi diuitias, & vitia concupiscant, sed potius, ꝙ ipsa tanquam interdicta repudient & contemnant, semper est ibi Achan qui interpretatur conuersio. i. semper sunt ibi aliqui impij, & peruersi, qui. i. auream regulam. i. mundi diuitias, & possessionem per auariciam furantur, & pallium mundanę cõuersationis per luxuriam assequuntur, sicut ad litteram patet de proprietarijs religiosis & luxuriosis, qui, i. auaricią, & luxuriã suã absconderecõantur, cum tñ dicat scriptura. Prou 28. Qui absconditꝰ scelera sua non dirigetur in terra. Sæpe igitur fit ꝙ ꝓꝓ peccatum talium, qui hodie cõtra mandatum dñi mundi bona & vitia retinent, & auaricię & luxurię studẽt, oẽs filij Israel. i. oẽs ecclesiastici multa damna sustinent. Et viri Hay, i. seculares contra eos prævalent, quapropter pro certo isti in valle inferni lapidari merentur, & oĩa bona eorum. i. corpus & aĩa igne perpetuo cõdemnantur. Vnde Eccles. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis. ¶ Vel dic ꝙ Achan qui interpretatur tẽtatio est simoniacus clericus vel religiosus, sicut dr in Prou. 15. Conturbat domum suam, q fectatur auariciam. Iste. n. qñque furatur, & simoniace, & occulte acquirit regulam auream. i. aliquam diuitem abbatiam regularẽ, & pallium coccineum. i. aliquã dignitatem episcopalem archiepiscopalem vel ecclesiam pro qua tamẽ post mortẽ in valle inferni merito lapidetur. ¶ Vel si vis allega illud, ꝙ peccatum vnius est qñque ruina multarũ, quia. s. ꝓꝓ peccatum Achan multi de filijs Israel ceciderunt.

Capitulum octauum. textus. Dixit autem dominus ad Iosuæ. Moralitatum Capitulum. 7.

B Iosuæ volens superare regem cinitatis Hay, & capere ciuitatem posuit certos milites in insidijs, & aggressus est ciuitatẽ. Cum aũt rex cum exercitu suo sibi obuiam occurrisset, dissimulauit se fugere, & sic ipsum regem cũ populo suo longe ab vrbe distraxit. Tandem vero clypeũ erexit inter regem & ciuitatem ponentib. ipsum cum suo populo trucidauerunt. ¶ Hoc inueni allegorice sic expositum. Iosuæ qui interpretatur saluator, i. Christus, à principio rege fuit. i. prophetas cum suis occultis enigmatib. ordinauit. Tãdem vero carnem assumendo, se infirmum, & fugitiuum dissimulauit, & se ab isto rege diabolo, & membris eius inuadi & crucifigi permisit, sed randem per resurrectionem reuertens, & fidei scutum erigens suis fidelib. signum fecit, & sic de isto rege diabolo triumphauit, & ciuitatẽ suam, s. gentilitatem igne charitatis succendit, & ipsam per fidem spiritualiter occupauit. ¶ Vel dic ꝙ iste rex significat mundi tyrannos qui nunc contra Iosuæ. i. contra Christum, & bonorum exercitũ audacter progrediuntur, quos Christus nunc fugere, & peccata eorum dissimulare videtur, & ipse etiam fidelium, & bonorum exercitus tunc ab eis superatur. Sed pro certo isti non aduertunt de cauda. i. non cogitãt de insidijs quæ latitat post se, s. de morte, iudicio vel inferno, ꝙa. s. finaliter Iosuæ. i. Christus scutum pœnitentiæ suæ contra eos erigit, & dictas insidias quæ prius latuerunt, in publicũ venire facit, & ipse magno impetu contra eos prosiliens tẽporaliter & æternaliter eos punit, & eorum ciuitatem, statum & magnificentiam destruit & confundit. Vnde dominus contra tales videtur dicere illud Esai. 42. Silui, patiens fui, quasi parturiens loquar dissipabo, & absorbebo simul. ¶ Iosue ædificauit altare domino de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, etiam super illud deuteronomiũ legis scripsit, & super illud holocausta & pacifica immolauit, & benedicendum legis factoribus, & maledicendum legis trangressorib. & tribus nobiles & ignobiles super montes ebal & garizim altrinsecus ordinauit, sed omnia ista tã superius sunt moralizata, s. de altari faciendo de lapidibus impolitis, & de benedictionibus & maledictionib, &c Deu. 26. Hoc solum adde hic ꝙ altare istud cõtinebat duo. s. ĉri

pturam interius sculptam, & sacrificia exterius oblata, signi C ficans ꝙ prælatus vel ecclesiasticus qui per altare intelligit, debet habere interius scripturam. i. diuinæ legis scientiam, & noticiam, exterius vero debet habere sacrificia, i. bonorum operum opulentiam. Vnde Ezech. secundo. Erat liber scriptus intus, & foris &c.

Capitulum nonum. Textus. Quibus auditis, cuncti re. Moralitatum. Capitulum. 8.

Gabaonitæ audientes quomodo Iosuæ duas ciuitates destruxerat, & ꝙ ex Dei mandato nulli personæ vel sexui parcebat, & quod ipsi erant de populo quẽ dominus occidi mandauerat, cogitauerũt quomodo callide confederarent se sibi. Acceperũt igitur vtres veteres, & pannis vetustis, & antiquis calciamẽtis se induerunt, panem cõminutum & siccum in suis cistarciis habuerunt, & sic de terra longinqua se venisse, pacem cum ipsis quærere ex his præsumptionibus cõfinxerunt. Quapropter pactum cum eis de ipsis non occidendis Iosue, & filij Israel fecerunt, & iurauerunt. Veruntamen cautela cognita de pacto, & iuramento, pœnituerũt, quapropter non ipsos socios, sed seruos habere voluerunt, & ad cedenda ligna pro sacrificijs, necnon & ad aquam portandum ipsos perpetuo ordinauerunt, & eos nathinneos appellauerunt, & sic sub iugo suo viuere permiserunt. ¶ Isti Gabaonitæ significant hypocritas, qui re vera sunt de illis qui à domino exterminari mandantur, & qui cum filijs Israel. i. cum bonis in ecclesia vel paradiso pacem habere & hæreditatem verantur, & qui à Iosuæ. i. à bono prælato recipi vel diligi prohibentur. Vnde Iob. 17. Innocens contra hypocritam suscitabitur. Sed quid? Pro certo isti inueniunt modum mirabilem se cum Iosuæ, id est cum prælatis, & filijs Israel, id est cum viris iustis confe erandi. Vadunt enim ad eos adulando, dicentes. De terra longinqua venimus serui tui, pacem vobiscum facientes, & facere cupientes. Assumunt enim vestes veteres, id est prætendunt humilitatem in conuersatione. Calciamenta, ist est prætendunt maturitatem in pe- D dibus, id est in interiori affectione. Panes siccos, id est prætendunt abstinentiam in cibo, & in refectione. Vtres veteres, id est prætendunt prudentiam, id est scientiarum exuberationem. Quibus factis, ita fit quòd in Iosuæ & aliorum id est prælati, & maiorum amicitiam recipiuntur, & quòd à punitione liberi efficiuntur, dum boni ab omnibus existimentur? Per tales enim ficticias. i. dissimulationes, acquirunt sibi amicitias principum, & populorum, & ideo bene dicuntur Gabaonitæ, qui interpretantur valles mesticiæ, pro eo scilicet, quia isti mestos, & contritos se fingunt, & quia valles, id est humiles se prætendunt. Veruntamen Iosuæ, id est bonus prælatus, quando ipsos, id est fictiones eorum deprehendit, debet ipsos ad seruiendum alijs condemnare, & ne sint aliorum socij, seu ne hæreditatem bonorum ecclesiasticorum cum filijs præcipiant, præseruare, vt & sic qui dominari alijs mediante hypocrisi quærunt, cogantur alijs subiacere. Vnde Iob octauo. Spes hypocritæ peribit & cætera.

Capitulum decimum. Textus. Quæ cum audisset adonisodech rex hierusalem. Moralitatum. Capitulum. 9.

Gabaonitæ filijs Israel confederati, & tabernaculi vsibus deputati, & a morte præseruati fuerunt, propter quod quinque reges gentiles contra eos surrexerunt, & eos destruere, & debellare cum suis exercitibus tentauerunt. Quod timentes Gabaonitæ, auxilium à Iosuæ, & à filijs Israel inuocant. Qui datum accurrentes, aduersarios exterminant, & ipsos quinque reges in spelunca occultari compellunt, vbi cum saxis ingentibus ad os spelunçæ deuolutis, ipsos, vt non

E Exeant inclu dentes, mane in patibulis suspenduntur, & sic gabaonitas liberant, & defendunt: veruntamen hic accidit valde mirabile, quia. s. dum filij Israel in prælio cõtra reges essent, & (vt) ad occasum appropinquaret, p̃p quod ne nocte superuenientes hostes euaderent Iosuæ dubitaret, rogauit dominum ne sol ad occasum transiret, sol inquit cõtra Gabaon ne moueatis, & luna contra vallem Haalon, quod & factum est, quia. s. sol & luna in locis suis in cœli medio p vnius diei spacium steterunt, & sic obediẽte Deo voci hois vindicandi in hostes spacium habuerunt, quapropter dici lumine prolongato, hostes totaliter destruxerunt. Dñs etiã lapidib. grandinis multos hostium interfecit, & sic non solum lumen suis fidelibus præbuit, sed etiam ipsos iuuit mirabiliter, & etiam protexit. ¶ Dic q̃ isti Gabaonitæ, qui interpretantur valles mesticiæ, significant pẽnitẽtes, qui. s. debent esse valles. i. humiles atq; depressi necnon contriti flebiles atq; mesti, quia re vera vbi isti de nouo confederãtur cum Iosuæ, & cum filijs Israel. i. cum Christo & angelis sãtim assunt quinque reges gentiles, i. quinq; corporis sensus, qui cum exercitibus diuersorum malorum appetituum ipsos debellare nituntur. Quod videntes isti, statim debent ad Iosuæ & ad filios Israel. i. Christũ, & ad sanctos per orationem recurrere, & eorũ auxilium implorare. Qui re vera sãtim aderunt & venient, & istos quinq; reges. i. quinq; corporum appetitus in spelunca humilitatis & proprię considerationis recludent & os speluncæ. i. cor cum laxis. i. cum consideratione duræ Dei sententiæ & iustitiæ obstruent & tandem eos per contemplationem suspendent, & sole diui næ grãæ, & lunã diuinæ misericordiæ cõtinuè astare facient, & sic exercitib. vitiorum & tentationum deuictis, gabaonitis. i. ipsis penitentib. pacẽ reddẽt. Bonum est igitur à Iosuę, qui interpretatur saluator. i. a Christo saluatore nro, & filijs Israel. i. a sanctis auxilium petere, quia re vera alias nõ possum⁹ ab hostib. spũalib. salui esse. Vnde dr̃. Pro. 18. Turris fortissima nomen dñi, & ad ipsam currit iustus, & exaltabitur.
F Vel dic q̃ Iosuæ qui pugnat cõtra chananeos, est vir iustus qui pugnat cõtra vitia, & cõtra malignos spũs, qui re vera summe debet curare q̃ sol & luna. i. Christ⁹ & beata virgo sibi velint astare, & suæ grãæ lumen sibi ministrare, vt sic possint quinq; reges. i. quinq; sensuum concupiscentiã cũ exercitu vitiorũ & demonũ superare, ne forte si nox pcti superuenerit, & lux grãæ defecerit, non possit contra eos pualere. Isti igitur inuocati & deuote exorati, statim voci hois obediunt, & ad occasum procedere renuentes, sibi astant beniguiter, & intendunt, & lumen suæ grãæ sibi non denegãt, sed impendunt, & sic istis stantib. & astantib. isti hostes. s. tentationes, vitia & mundus, caro & demonia, necessario pereũt & succumbunt, & maximè qñ lapides de cœlo mittuntur. i. qñ specialia adiutoria à Deo veniunt & descendunt. Vnde Abac. Sol & luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastæ tuæ. ¶ Vel dic q̃ Iosuæ est prædicator, qui tunc cõtra hostes pugnat, qñ contra eos prædicat, sed quia noctem ignorantiæ, & culpæ summe debet timere, & ideo solem & lunã. i. Christum & beatam virginem mariam debet ante omnia exorare, vt sibi velint astare, & vt illa duo quæ prædicatori sunt necessaria, s. lucem scientiæ & solem gratię, velit ipse sol intelligentiæ Christus, & ipsa luna roris fluæ miseriæ beata virgo sibi benigniter ministrare. Vnde in Gen. 37. Videbã solem & lunam & stellas vndecim adorare me &c.

Capitulum vndecimum. textus. Quæ cum audisset Iabin rex Asor, misit ad Iobab regem madan. Moralitatum. Capitulum. 10.

IOsuæ simili fortuna vigintiquatuor reges contra ipsum cõgregatos in prælium, cum eorũ exercitib. interfecit, & terras eorum obtinuit & possedit. Et dr̃ ibidẽ, q̃ dñi sententia fuerat, vt indurarentur corda eorũ, & pugnarent & caderent, & non mererentur vllam clementiã accipere. ¶ Illud põt allegari qũo occulta Dei prouidentia operatur in reb. & quomodo corda hoim interius ab ipso moueantur, & secundum sua demerita & infortunia deducun-G tur, vt sic secundum sua demerita puniantur. Meruerant enim isti cum essent pessimi, interfici, & ideo cum iustum sit veniã petẽtib. indulgere, iusto Dei iudicio & occulta factum est, q̃ dum isti de virib. & multitudine psumerent, q̃ cõtra Israel dimicãtes ipsorum gladijs interirent vt sic misericordiam quã non quæsierant nullatenus inueniret. Forte. n. timore ducti veniã petiissent, nisi iusto Dei iudicio indurati fuissent. Ista. enim continue perpendimus, qñ hominem obstinatum & induratum ad damnum suum currere cernimus, quod proculdubio ab occulta Dei iusticia fieri nullatenus dubitamus. Vnde legitur. Exod. 10. Indurauit autem dominus cor Pharaonis, & non dimisit populũ &c.

Capitulum duodecimum. textus. Hi sunt reges quos percusserunt filij Israel & possederũt terram eorum. Moralitatum. Cap. 11.

IOsuæ terram acquisitam filijs Israel distribuit, & in omnibus tribubus israel vrbes leuitis assignauit, sicut infra dr̃. Postquam vero omnia dispensasset, vltimo possessionem sibi elegit. ¶ Sic vere bonus prælatus vel dispensator, debet bona sibi commissa bonis psonis singulis sm statuum suorũ exigentiã diuidere, & nõ in primis, sed vltimis partem suã & suorũ accipere, ne forte videatur infideliter dispensare, & sibi maius vel minus q̃ deceat retinere. In oi autem tribu. i. in omni laicorum patria vel cetu debet leuitis & eccleſiasticis habitationẽ assignare, vt qui spũalia tribuunt possint de laicorum tpalib. vtcunq; nutriri, & vt ẽt ipsi laici vbicunque spirituales viros inueniunt, ab eis possint instrui & doceri. Vnde Apostolus. 1. Co. 9. Si nos spũalia vobis seminauimus, non magnum est si vestra temporalia metamus. ¶ Vel dic q̃ terras cordis nostri similis Israel. i. virtutibus habitanda traditur, quando chananei. i. vitia exinde penitus expelluntur. H

Capitulum decimumquintum. textus. Igitur sors filiorum iudæ per cognationes suas. Moralitatum. Cap. 12.

CAleph vero volens accipere ciuitatẽ Hebron, q̃ tres gigantes. s. filij enachim inhabitabãt, edictũ & iuramẽtũ proposuit, q̃ qui prius vrbẽ percuteret & caperet, filiã eius Axã in vxorẽ haberet. Cepit ergo vrbẽ Othoniel frater Caleph, & sic filiã eius in vxorem accepit. In quo patet q̃ Caleph magis iuramentũ q̃ legẽ seruari voluit. Cum igitur Caleph ciuitatẽ pcussis trib. gigantib. filijs Enachim possedisset, & filiam suã Axã proximo fratri suo maritasset, suggesta à viro suo, & sedens in asino suspirauit, & terrã irriguã à caleph postulauit dicens. Terrã arentem dedisti mihi, iunge & irriguã. Pater aũt eius suspirijs annuens, sibi dedit irriguũ superius & inferius. ¶ Caleph qui interpretatur quasi omne, Deũ patrẽ significat, cui oẽ cor patet & ois lingua loquitur. Othoniel frater eius, qui interpretatur signũ Dei significat Dei filium, qui etiã in scriptura dr̃ Dei signũ. Esa. 7. Dabit dominus vobis signum. Ecce virgo concipiet filium, qui vocabitur emanuel. Axa quæ interpretatur furibunda, significat animam rationalem, cui naturaliter inest furor iracundiæ & concupiscentiæ, nihilominus ista est ratione imaginis filia Dei patris. Hebron qui interpretatur incantatio significat mundum, qui. s. incantat, & decipit cor humanum. Enachim qui interpretatur terribilis significat diabolum, cuius tres gigantes filij Enachim significãt triplicem concupiscentiæ appetitum. Asinus vero laboribus deditus. significat corpus humanum. Dico igitur quòd Caleph Deus pater à principio statuit & proposuit, quòd qui ciuitatem mundi caperet, & qui eam suæ fidei subiugaret, & tres filios Enachim diaboli, id est tria peccata principalia, fluxuriæ, superbiæ & auariciæ exinde tolleret, & deleret. Veruntamen, quia non inueniebatur aliquis conueniens ad illud opus, tam arduum faciendum,

necad

A nec ad salutem humani generis procurandam, oportuit q̃ proprius filiꝰ suus, s. Iesus Christus filius Dei illud faceret, ciuitatemque mundi per fidem caperet, & destructis tribubus prædictis gigantibus, ipsam patris dominio subiugare. Qui quia carnem assumendo & crucem subeundo compleuit, ideo axam filiam Dei patris, i. animam humanam in vxorem accepit, & eam bellando contra gigantes hebron. i. cõtra mundum, & demones acquisiuit. Vnde dicitur. Oleæ. 2. Sponsabo te mihi in fide. Et alibi. Michol despondi mihi centum præputijs philistiim. 2. Re. 30. Michol aũt filia regis erat. Quid ergo? Pro certo ista axa. i. anima, sedẽs modo in asino corporis dũ hic viuit, ad instinctũ viri sui Christi debet à patre suo Deo spirituale irriguum postulare, dicens. Terram arentem. i. cor indeuotum & siccum dedisti mihi, iunge & irriguum, i. da mihi mentem humilem, & deuotã, & sic ipse pater suus Deus dabit sibi irriguum superius & inferius. i. deuotas lachrimas pro dilatione patriæ superioris, & procolatu miseriæ inferioris vel pro bonis omissis, & pro malis commissis vel pro amissione gloriæ, & acquisitione infernalis pœnæ. ¶ Vel illud duplex irriguum, significat dulcedinem cogitationis in intellectu, dulcedinem dilectionis in affectu. Vel duplex irriguum, i. duplex gratia, s. superius, quod est amor Dei, & inferius, quod est amor p̃ximi. Vel ista sunt visio deitatis, & visio humanitatis. Ista. n. sunt quędam irrigua pro quibus habendis deuota Dei filia gemebunda suspirat, & ipsa toto corde desiderat. & affectatur. Vnde Iob. 3. Antequam comedam suspiro, & quasi inundantis aquæ rugitus meus, &c. Et sic de ista filia, s. de anima & de suis irriguis, poterit dici illud. Hie. 31. Erit anima eorum quasi hortus irriguus, & vltra non eluriet. ¶ Vel possunt ista allegari, q̃ iuramentum quandoque præfertur legi, & toleribilius est quandoque frangere legis ordinationem, quàm proprij iuramenti fidem, ut patet, quia lex prohibuit ne frater filiam fratris acciperet in vxorem, Deus etiam mandauerat quòd totus populus chananeorum deleretur. Et tamen hic habes q̃ propter reuerentiam iuramenti caleph filiam suã fratri suo desponsauit. Ios. 9. Et sicut supra dictum est, populus Israel gabaonitis pepercit, & Ieptę etiam sicut dr̃, Iud. 11. propriam filiam immolauit propter ipsius iuramenti reuerentiam. ¶ Vel dic q̃ quilibet auditor verbi Dei debet esse sicut illa filia Caleph, quæ ad vocẽ, & exhortationem viri sui. i. prædicatoris, debet per confessionem gemere, & à patre suo duplex irriguum postulare, superius. s. gratiam pro prædicatore vt bene loquatur, & irriguum inferius. i. gratiam pro quolibet auditore, vt bene recipiat bonum quod ei prædicatur, & ideo pro isto duplo irriguo habendo rogabimus &c.
B

Capitulum decimum sextum. textus. Cecidit quoque sors filiorum Joseph ab Iorda ne contra hiericho. Moralitatum. Capitulum. 13.

HIc in isto capitulo, & Iudicum fit mentio, quòd filij Israel ex toto chananeos non interfecerunt, sed eos secum viuere permiserunt, ipsos tamen sibi subiecerunt, & tributarios fecerunt, & sibi seruire coegerunt. ¶ Sic vere cum filij Israel. i. viri iusti de terra mẽtis suæ elimare habeant omnes populos gẽtiles. i. omnes acutos vitiosos & mortales, & sæpe fit q̃ omnes nõ possunt penitus extinguere, immo principalioribus vitijs interfectis, necesse est aliquos chananeos. s. aliqua vitia in homine remanere. Constat autem q̃ motus corporum. i. iracũdiam cordis, læuitatem operis, quæ quasi sunt connaturalia homini, nõ potest homo penitus abijcere ipsa, debet tamen rationis sue rulæ subiugare, & ipsa sibi seruire, compellere, & tributum vtilitatis impendere seu dare. Vitia. n. quę in nobis sentim⁹, nobis tributum, & vtilitatem impendunt, quando humilitatem & nostræ proprię fragilitatis cõsiderationẽ in nobis generant, & inducunt, & quando de proprio casu nos esse timidos faciunt, & sic ab elatione & superbia nos compescunt, vt sic iuxta doctrinam Greg. homo de virtutibus nõ superbiat, qui adhuc viuere in se hostes conspicit, a quibus

vinci formidat. Et sic concludi potest q̃ Deus istos hostes D nobiscum permittit viuere, vt discamus de proprijs viribus non præsumere, sed potius in humilitate & timore manere. Psalm. 58. Ne occidas illos, ne quando obliuiscantur populi mei. & cætera.

¶ Moralitatum libri Iosuæ finis.

MORALITATVM Liber septimus libri Iudicum.

Capitulum primum textus. Post mortem Josuæ, consuluerunt filij israel dominum dicentes. Moralitatum. Cap. 1.

FIlij iuda comprehenderunt adoni besech regem, absciderunt summitatem pedum & manuum eius, & captum in Israel deuxerunt. Qui statim dixit, q̃ illud merito sustinebat quia hoc ipsum fecerat septuaginta regibus, qui colligebant sub mensa eius ciborum reliquias, ¶ Istud allega exemplariter, q̃ in quo peccat quis, in hoc punitur, quia. s. sæpe diuino iudicio fit, q̃ homo idẽ malum suscipiat ab aliquo quod iniuste alijs impetrauit, iuxta illud. Sap. 11. Sicut fecit, facite ei. Hie. 50. ¶ Vel illud põt allegari, qñ quilibet alquid patitur, debet sua propria delicta recognoscere, & se iuste pati aduertere, & dicere illud. Ge. 24. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrẽ nostrũ. Est. n. cõsolatio patienti qñ cogitat se digne pati. ¶ Vel dic q̃ multi tales reges videntur esse hodie in mundo, qui. s. de mensa diaboli reliquias. i. diuitias recolligunt, & ideò summitatem pedum & manuum. i. rectitudinem affectionũ & operum perdunt. Et etiam dic q̃ iudas est prædicator, vel prælatus, qui quando vult Adonisech regem. i. peccatorem cõprehendere, punire & corrigere, debet ipsum in ex- D tremitate manuum & pedum lædere, & præscindere, inquã tum finem & extremitatem malorum suorum affectuum & operam debet ei ostendere, nec vitare, & extremitatem ẽt pœnæ æternæ, quæ ipsum expectat, verbaliter declarare, dicens illud. Prou. 14. Extrema gaudij luctus occupat, & poterit ipsum in hierusalem. i. in statu grãæ captiuare. ¶ Vel dic q̃ extremitas est vana spes, q̃ de pedib. & manib. i. affectionib. & operib. speramus reportare, quam quidem vanã extremitatem debet prædicator hoi præscindere, & vanitatẽ psumptionis ab affectib. & actib. suis resecare, vt ipsum possit in hierusalẽ. i. in paradisum humilẽ & obediẽtẽ habere.

Capitulum secundum. Textus. Ascenditq; angelus domini de galgalis ad locum flentium. Moralitatum. Cap. 2.

DE iebuzeis & alijs infidelib. non interfectis, sed sub tributo redactis, vide Ios. 17. De hoc q̃ arguente angelo populum pro eo q̃ chananeos non extirpauerunt, inceperunt flere vt ponitur hic. ¶ Quod vtiq; ad hoc põt applicari, q̃ cũ angelus. i. pdicator loquitur, & pcta nra nobis improperat, peccator flere & penitere tenetur, trãleo illud q̃ dñs ẽt multos chananeos delendos relinquit, vt in ipsis filij Israel exercitarentur, vt factũ armorũ experirentẽ, cũ sm Senecã, miserrima sit fortuna q̃ inimico caret. ¶ Vel ad hoc põt applicari, q̃ vtile est qñq; hoi inimicos habere, vt dum habeat quid timere debeat, discat se cautius custodire, & vt virtutem suam possit contra eos exercere. Similiter prætermitto, sed vide in Exo. 14. vbi de hoc & Iosuæ. 8. ¶ Eglõ rex Moab pinguissimus opprimebat populum Israel violenter. Nam quia domino peccauerant, tradiderat eos dñs isti regi, quia per Aioth filium gera qui vtraque manu vtebatur pro dextera, volens liberare populum, fecit gladium ancipitem, & captis muneribus ad regem accessit, vt sic sub amicitiæ specie facilius ipsum regem occideret. Offert igitur regi munera, & ab eo gratiosè recedit,

E sed cito post dimissis socijs solus reuertens, regem in æstiuo cubiculo reperit. Cui cũ verbum secretum se velle ei dicere assereret, rex vniuersos emisit. Quem aioth solum intuens, ipsum gladio anticipi transfixis, & occidit, & clausit fortiter ostijs per posteriorem partem domus fugit, & tandẽ clangens buccina, moabitas plurimos interfecit. ¶ Istud potest allegari exemplariter, q̃ valde fatuum est cum inimico solum remanere, & illum amicũ credere quem violenter afflixeris. Q̃nque. n. potuerit & voluerit damna tibi dare, dato q̃ ipsum videas munera tibi offerre, & amicitiã simulare. Constat. n. q̃ si locum & tẽpus opportunum inuenerit, contra te statim surget, & inimicitiam tibi ostendet. Ideo bene dicit ille. Veruntũ cui malefeceris non credas. Vnde Sen. in prouerbijs. Cum inimico nemo tutus in gratiam redit. Et Eccl. 12. Non credas inimico tuo in æternũ. In oculis suis lachrymabitur inimic⁹ & si inuenerit tẽpus, non satiabitur sanguine tuo. Illud male audiuerat ille rex p̃ sarum, qui dato q̃ cuidam principi proprium filium cõmedendum dedisset, ipsum tũ ducem exercitus sui fecit, qui p̃suadens militib. tyrum in regem constitui, destitui regem alium procurauit. ¶ Vel dic spiritualiter, q̃d eglon qui interpretatur festiuitas inutilis, est caro eius, cuius. f. festum & delectatio nõ valet, qui tũ filios Israel. i. Christianos & fideles sibi subiugat, & eos suis immundis suggestionib. opprimit ingiter atq; grauat. Aioth q̃ interpretatur laudabilis, significat virum iustum & maxime bonum ecclesiasticũ vel prælatum. Gere qui incolo interpretatur, filius dr̃, pro eo q̃ iste peregrinum & incolam se reputans in hoc mundo, nõ tanquam possessor, sed tanquam incola cõuersatur, propter ea à domino laudabilis iudicatur. Vnde dr̃ Eccl. 44. Laudemus viros gloriosos parentes nostros. Ille. n. vtraq; manu debet vti pro dextera, quia. f. nulla debet in eo inueniri sinistra vel vitiosa operatio, sed cuncta dextera & virtuosa. Dato n. q̃ vir perfectus vtranque manum habeat, tam dexterã quam sinistram. i. dato q̃ vtranq; discretionẽ habeat, f. ad ministrandum spiritualia & terrena, vel dato etiam q̃ duo opera exerceat, f. contemplationis & actionis. Vel dato q̃ duplici scientia polleat, f. speculatiua & practica, nihilominus tũ vtraq; debet vti pro dextera, inquantum etiã opera sua quæ sinistra. i. minus idonea videbãtur, ad Dei laudem & animæ saluté ordinat, & sic ipsa facit esse dextera atque sancta. Apostolus. Ro. 2. Si præpucium iustificias legis custodiat, nõne præpucium illius in circuncisione reputabitur? & sic fit de illis de quibus dr̃. Iud. 20. q̃ in Gabaa erant septingenti viri ita sinistra, vt dextera præiantes. Gladius anceps quem iste habet, significat pnam, quæ est anceps per quos interius per contritionẽ scindit, & exterius per satisfactionem lædit. Et etiã iste gladius est oratio, quæ pro eo dr̃ biceps, quia Deum reconciliat, hostes vero spũales impugnat. ¶ Dico igitur q̃ q̃ Aioth. i. vir perfectus qui potest dici laudabilis & peregrinus, & qui vtraque manu. i. in omni suo opere inuenitur dexter, & virtuosus, vult superare eglon. i. inutilem festiuitatem, & gloriam carnis suæ, & de eius potestate filios Israel. i. affectiones, & motus animi liberare, debet ipsum secrete percutere & affigere gladio anticipiti orationis vel pnæ, ita q̃ pinguedinem delitiarũ suarum debet restringere, & stercora diuitiarum extra proijcere & horrere, & tandẽ ostia sensuum à mundi delectabilib. claudere & ipsum mortuum. i. ipsam carnẽ mortificatã dimittere & abire. Tali. n. gladio caro mortificatur & spũaliter occiditur, & Israel. i. mẽs à pctõ seruitutib. liberatur. Vñ Apostolus. Liberati à pctõ, serui aũt facti Deo. ¶ Vel dic q̃ rex iste est prælatus, Aioth. n. est ambitiosus qui regem suũ i. prælatum occidere & capere cupiens, gladium ancipitẽ .i. linguã adulatricem sibi acuit, ipsamq; ad vtranq; partẽ nunc pro primo, nunc contra ẽm, quod magis credit placere scindere, & loqui instruit, vtrãque manum ad diligendũ, obsequendum in dexterã conuertit, & ẽt se esse totum dextrum & virtuosum, & nihil habere siniſtrum vel vitiosum dissimulat & prætendit, munera etiam pparat, quæ ante oĩa præmittere non postponit, tãdẽ vero oblatis munerib. iste solet secretum colloquium petere, & tunc solet regem. i. platum gladio linguæ ancipitis & adulatricis percutere, & ipsum gladium in cor ipsius infigere, & ita solet eum decipere, & spiritualiter occidere, & se libertati (obtẽto beneficio vel dignitate) restituere vel ambire. Vnde Tob. 1. Occiderunt regem filij eius. Videmus. n. hodie multos reges. i. multos magnates & prælatos mortuos effeminatos iacentes, & per gladios ancipites linguam adulatorum & malorum consiliatorum suorum, miseros & languentes & nulla virtute pollentes, sed in vitijs mortuos & fœtentes. Cõstat enim hodie, quod tales gladij sunt causa mortis, & perditionis omnium superiorum. Vnde in psalm. 149. Gladij ancipites in manibus eorum, f. adulatorum. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. ¶ Vel dic q̃ Aioth est laudabilis prædicator, qui cũ gladio anticipiti verbi Dei prælatur contra eglon, id est cõtra peccatorem, vt eum occidat spiritualiter & conuertat, primo tamen debet vti muneribus, vt ipsum ad gloriam alliciendo tandẽ gladio a⁹perę correctionis ipsum per tormenta inferni deterrendo. Vnde Apostolus. Heb. 4. Viuus est sermo Dei & efficax, & pœnetrabilior omni gladio ancipiti. ¶ Vel dic quòd iste rex est diabolus, qui dicitur Iob. 41. rex super omnes filios superbiæ. Contra quem pugnat prædicator gladio verbi Dei. & etiam iustus cum gladio puię & orationis &c. Cant. 3. ¶ Sicut hic patet fangar, qui iudicabat Israel, non legitur cum gladio aliquem hominem occidisse, & tamen cum vno vomere quod est instrumentum hebes, rude & non acutum, dicitur sexcentos homines peremisse. ¶ Et hoc ad hoc potest applicari, quòd quandoque in correctione vel prædicatione plus proficit ad alios occidendum i. corrigendum vel conuertendum hebes verborum ruditas, quam acuta scientiarum subtilitas, & plus iuuat benignitas refocata, quam seueritas exacuata. Ita q̃ plerumque vtile immo necessarium est excommunicationis vel asperę correctionis gladium recondere, & cum vomere dulcis & blandiendis exhortationis hostes, id est vitia & demones, ac etiam ipsos peccatores & impios impugnare. Ideo Petro pastori ecclesiæ dictum est Matt. 26. Pone gladium tuum &c.

Capitulum quartum textus. Addiderunt que filij Israel facere malum in conspectu do Moralitatum. Cap. 3.

Elbora prophetissa vxor Iapidoth iudicabat pͦpulum Israel sedens sub palma. Cum igitur Iabin rex Chanaan misisset Zizaram principem exercitus sui contra populum domini vocanit delbora Barach filium Abinoem & cõstituit eum principem pͦpuli vt contra zizaram dimicaret. Adiecit tamen & dixit sibi quòd victoria sibi non abscriberetur sed quòd mulier de zizara triumpharet. Quod. f. factum est, quia tandem commisso prælio zizara pedes fugiebat. Iahel autem vxor Aber cineī ipsum recepit, aquam petenti lac dedit & dormientem occidit & caput eius clauo tabernaculi cum malleo perforauit. ¶ Illud quidam exponunt allegorice. Dicũt .n. q̃ delbora q̃ interpretatur loquens seu apex, significat legem diuinã, quæ de fidei & virtutum apice loquitur. Quæ prophetissa dr̃ pro eo, q̃ de futuris prophetare dinoscitur, & sub palma sedet eo q̃ palmam cęlestis glorię repromittere comprobatur. Vxor etiam dicitur lapidoth, quæ interpretatur fulguratio, pro eo q̃ in ea fulgor & splendor sip

E martyres,tales dico contra diabolum præliantur & vitas suas dispertimini & laboribus exponentes,de cælo & per stellas.i.a Deo & ab angelis adiuuari merentur.Vnde isti sunt illi de quibus dicitur.Baruch.3.Ibi fuerunt gigantes, viri nominati a principio statura magna,scientes bellum & cæ.

Capitulum sextum textus. Fecerunt autem filij Israel malum in conspectu domini. Moralitatum Cap. 5.

PEccantibus filiis Israel tradidit eos dominus in manu Madian septem annis, qui quolibet anno cū suis gregibus in terram Israel venientes,fata more locustarū vastabant. Cum igitur gedeon triticum in torcularī virga excuteret,apparuit sibi angelus domini, promittens quod in fortitudine sua populum domini liberaret.Cui cū gedeon sacrificium,i.azymos panes, & agni carnes, & ius carnium offerret,angelus supra petram omnia fundit iussit. quo facto angelus carnes cum virga tetigit,& statim de petra flamma prorupit,quæ sacrificium consumpsit.¶Angelus vero in flamma ascendit cælum. ¶Ista sequendo beatū Gregorium expone moraliter sic,quod cum quis in torcularī cordis cum virga rectę discretionis triticum a paleis,id est virtutes a vitiis segregat,& præ timore madianitarum ideſt demonum,qui cum gregibus tentationum suarū cuncta viridia.i.cuncta honesta & virtuosa cōsumunt in homine in cordis sui latebris se occultat,vt sibi triticum interiorum affectionum discutiat atq; terat,statim solet adesse angelus.i.diuina reuelatio & inspiratio,quæ re uera promittit madian.i.diaboli exercitusq; sui superationem,& populi Dei.i.bonorū aiæ motuū liberationē. Et iō quiddebet facere talis gedeon,qui interpretat circuiens in vtero.i.hō talis se discutiens & circuiens in vtero,qñ videt talē angelū sibi astare & inspirare?Reuera ad monitionē eius ipse debet agnū suū.i.propriā carnē per pīam & contritionē coquere, panes azymos.i.bona opera sine fermento malis glorię facere,& ius carnium.i.ipsas carnales cogitationes fundere, & hæc omnia supra petram.i.Christum per bonam intentionem & deuotionem & per ipsius imitationem ponere, & omnia ad ipsum mentaliter ordinare.Quod si omnia fecerimus,& ius & carnes & panes.i.cogitationem,delectationem & bonum opus Deo obtulerimus & decoxerimus, statim flamma spiritus.s.charitatis & dilectionis de petra.i.de Christo prærumpet,quæ huiusmodi sacrificium acceptabit & assumet & oia carnalia in nobis excitabit & vret. Et sic madian diabolus a facie nostra succumbet, & angelus nostræ deuotionis in cælum per contemplationē ascendet.Eccl.38.Vapor ignis vret carnes eius &c.¶Vel dic qđ cum angelus.i.prælatus vel prædicator, virga correctionis vel monitionis petram cum carnibus.i.cor peccatorum durum,petrinum & carnale tangit,in ipso flamma contritionis & dilectionis incendit,quæ carnes & ius.i.carnales cogitationes & actus attenuat & consumit. Et sic ipsum gedeonem,i.peccatorem, madian.i. diabolum superare facit,ipse angelus prædicator vel prælatus, & hic ascendit in quantum cæleste meritum hic acquirit. ¶Vel dic quod cum angelus ad litteram vel etiam Christus, petram .i. cor durum per inspirationem tangit &c. sicut supra proximū vel vide supra li.14.c.49.de miraculis ignium.c.5.¶Dominus gedeoni promisit quod p manum eius filios Israel de madian liberaret.Quod vt facilius crederet & speraret, vnum signū mirabile dedit, quia.i.vellus de nocte in area dimisit roscq; de cęlo descendens vellus infudit, & area sicca manſit,ita quod expresso vellere concham rore impleuit.Econtra vero gedeon aliud signum petiit, quia vellus siccum esse voluit, cadente celitus rore totam aream quę primo sicca fuerat irrorari popoſcit.Quod cum per ordinem factum fuisset,madianitas fortiter expugnauit.Tale signum nostræ salutis & liberationis demonibus, & vitiis qui madianitę inquit & contradicentes dicuntur, factum fuit & nobis datū in Christi incarnatiōe.Vellus.n.q̄ de carne nascēs nescit passiones carnis,beatā virginē significat,q̄ quānis a carne nata fuerit,carnis tū passiones & vitia ignoranuit,& in carne præter carnem virginaliter semper vixit.G Ista est igitur in area sicca huius mundi posita,rorem cęlestem.i.Christum concepit,& eo expresso & parturito & in concha.i.in corde fidelium per fidem recepto,ista sicca, id est virgo sicut ante fuit,permāsit,sicut vellus prius siccum factū est roridū,& sc̄o signo illud vellus roridū inuentū est siccum.Sic vero maria quæ prius erat virgo, & a carnalitate sicca,facta fuit prægnans & rorida,quia.s.Christus descendit in ea sicut pluuia in vellus,& sicut stillicidia stillantia super terram.ps.71.Tamē secundario iterum apparuit virgo integra atque sicca.Et sicut etiam factum est, quod area mundi quæ prius sicca fuerat & gratia nuda, virtute siccitatis istius velleris.i. virtute virginitatis istius matris fuit per gratiam rorida & humectata,quia p certo ros iste Christus de isto vellere,i.de vtero matris expressus & i cōcha ecclesiæ receptus,per aream mundi.i per fidem & gratiam est dispersus,& sic totus mundus est spiritualiter madefactus.Vnde ipse dicit Ozeæ.Ero quasi ros. Et Israel, id est beata virgo germinabit quasi lilium,vt etiam de isto signo salutis dicat illud.Esa.7. Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum.Ecce vero concipiet &c.¶Vel dic aliter quod per vellus & aream intelligūtur duo genera matrū, s.maria p vellus,& aliæ matres per aream. Sed re uera ista sic se habent,quia vellere rorefacto area sicca mansit, hoc est quod secundum modum quo beata virgo cōcepit, nulla alia concipere potuit,sed omnis maternitas quo ad hoc sterilis & sicca fuit,quia secundum istum modum, montes gelboe nec ros nec pluuia venit super vos. Econtra vero quando area fuit humectata, vellus fuit siccum,quod.s.secundum illum modum quo cæterę matres concipiunt .s. p carnalem copulam beata virgo fuit secta,& ab illo conceptionis genere semper salua,quia secundum istum carnis modum sicut scriptum est.Prohibiti sunt cæli ne darent rorem suū.Aggei.1.Istę ergo duę matres quāq; in roris fusione.i.conceptione conueniant,in modo tamen concipiendi variantur,& nunquam simul.i.in simili modo generant,immo alternatim modum partus & seriē in se mutant. ¶Vel dic allegorice,aliter quod vellus significat populum iudaicum qui in principio per fidem adhæsit Deo.Vnde dicitur.Hierem.13.Sicut adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinaui mihi domum Israel.Per aream autem gentilitatem,quę.s.ad modum aręę totam mundi superficiem continebat.Hierem.51.Filia babylonis quasi area manens sicca. Quia.s.proles iudaica primo fuit rore diuinæ gratiæ perfusa,gentilitas vero fuit sterilis & mala. Sed re uera modo cōuersus est ordo,quia.s.vellus est siccum, & area rorida, inq̄tum ros,i.fides & gratia a iudæis defecit, & gentilibus populis est concessa,& inquātum populus iudaicus siccus, infidelis & incredulus factus est,fide in gentibus suscitata. Vnde dicitur.Ioh.9.Christus ad hoc venit in mundum, vt qui non vident,videant,& qui vident,cæci fiant. ¶Vel expone de clericis & laicis,quia re uera ecclesiastici qui more velleris domino sunt coniuncti & esse debent molles, humiles & benigni,solebant esse rore diuinæ gratiæ p cæteris madefacti. Area vero.i.populi sæculares respectu ipsorum erant indeuoti aridi & duri.Sed vere hodie videmus contrarium.Signum enim istud re trouersum est,q̄a.i. area magis est rorida quam vellus,læculares deuotiores sunt q̄ regulares,laici quam clerici,subditi quam prælati,vt compertū est.Vñ Gregorius exponens illud.Apti:1.Co.9.Qui stat videat,ne cadat dicit.Timendum (inquit) nobis stantibus irridetur.Quotidie enim fit sicut sensibiliter videmus, quod boni efficiuntur mali,& mali econtrario fiant boni. ¶Vel dic quod vellus & area signi ficant animam & carnē, quæ pro certo viceuersa se habent,quia.s.quādo anima est rore suo.i.cælesti gratia & deuotione plena,tunc necesse est quod area,i.caro rore suo.i.carnalitate,voluptate & asperitate sit vacua atque sicca,& econtra quando area.i.caro,rore suo.i.carnali & temporali voluptate humectatur, tunc necessario vellus.i.anima,rore suo.i.diuina gratia deficatur,& in siccitatem suæ indeuotionis & incōpassionis mutatur.Vnde videtur quod caro & anima possunt sibi dicere mutuo illud Genes.13.Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo Si dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Verbum fuit abrahę ad Loth,quia re uera caro designant per

Aper Ioth,qui interpretatur declinans,pro eo p quando ab ista via virtutum faciliter declinet, & teneat sinistram aduersitatis in hac vita, & careat rore prosperitatis, tunc aīa ad sinistrā vitiorum & tormentorum mutatur, & siccitatē & sterilitatem virtutum sortitur.¶Vel dic quod ista duo signa primum,s.& secundum,significant duo tempora,præsens.s.& futurum.Ista etiam duo significant duo genera personarum,vellus roratum diuites,area nuda pauperes. Isti igitur sunt qui contrario modo se habent,quia.s.vellus.i.ipsi diuites in primo signo.i.in præsenti tempore,rore prosperitatis & diuitiarū sunt pleni,area vero.i. pauperes ab isto rore sunt sicci,& per bonorum tenuitatem sunt aridi atq; macri,Sed vero quando venit secundum signum.i.tempus futurum,tunc mutabitur ordo rerum,quia.s. area erit rorida,& vellus siccum.i.pauperes erunt bonis omnibus humectati,mali vero diuites omnibus deficcati.Tunc.n. qui modo sunt diuites erunt pauperes,illi vero qui nunc sunt pauperes,erunt diuites.Vnde dicitur Leuit.1.Depositi potentes de sede,& exaltauit humiles.Esurientes impleuit bonis,& diuites dimisit inanes. Et sic quando Ioth pergit in dexteram,Abraam tenet sinistram,& econtra, quia videlicet Ioth peccator est nunc in dextera prosperitatis, & econtra Abraam iustus in sinistra paupertatis & aduersitatis. Econtra vero in alio sæculo erit,vt patet in euangelio vbi dicitur,quod illis qui erunt ad dexteram dicetur.Mat.25. Venite,& illis ad sinistram.Ite &cæ.

Capitulum septimum. Textus. Igitur Hieroboal qui & gedeon, de nocte consurgens. Moralitatum. Cap.6.

CVm gedeon ad prælium contra madianitas ire decreuerat,& ad hoc magnum populum congregaret,noluit dominus quod haberet pliatores plures,sed paucos & electos.Multus(inquit)est populus tecum,non tradetur madian in manus eius,ne forte glorietur Israel,& dicat,Meis viribus liberatus sum.Præcepit ergo quod militesB sic probaret,quod.s.omnes ipsos ad aquam duceret, & quod illos qui flexo poplite aquam inclinati biberent,repudiaret.Illos vero qui genua flectere non dedignarētur sed manu aquam ad os proiectam sicut canes lambendo biberent,eligeret.Sic igitur factum est quod de decem milibus trecēti solum fuerāt,qui aquam manu & lingua biberant, qui cum eo ad prælium inierunt & madian deuicerūt,alii vero tanquam reprobi ad propria recesserunt.¶Gedeon q̄ interpretatur circumiens in vtero,significat Christum,qui .s.in vtero virginis nouem mensibus circumiuit.Ille igitur cum exercitu fidelium contra madian.i. contra diabolum prælietur,& maxime ad illud prælium faciendum,vniuersitatem prælietorum,prędicatorum ecclesiasticorum aduocat & hortatur,ita quod ad ipsum iam infiniti confluere incęperunt,sed ad statum perfectionis nunc pauci venire cōprobantur.Sed quid?Re uera Deus non delectatur in ista multitudine bellatorum,quia sicut dicitur in libro.1.Machabeorum nō in multitudine exercitus victoria belli,sed de cælo fortitudo est.Esa.9.Multiplicasti gentem non magnificasti lætitiā.Quia pro certo dato quod Christus multos habeat hodie in ecclesia bellatores,multos religiosos, clericos & prædicatores,pauci tamen inueniuntur sufficientes ad madian,s.ad diabolum debellādum & ad ipsum verbis & operibus impugnandum,quia sicut dicitur.Mat.20. Multi sunt vocati,pauci vero electi,Si igitur bonos a malis,& vtiles a vanis cognoscere volueris oportet respicere qualiter in aquis scripturarum lachrymarum & misericordiarum se habeant,& inuenies quod ad faciendum & implendum illa quæ prædicant,aquas lachrymarum & pœnitentiæ,compassionis & misericordiæ, solum cum lingua tangunt,inquantum scripturarum verba libenter & diuinę legis mādata lingua p̄dicant & dicūt,& inquantū de aquis lachrymārū,compassionis & deuotionis multa loquuntur & differunt,quinimmo etiam,sicut ex eorum verbis videt genua cordis & affectionis suæ ad istas aquas deprimūt & C flectunt.Sed pro certo si ipsorum manus.i. opera respicis,tu inuenies quod ad faciendum vel implendum illa q̄ prædicant seu dicunt manum apponere nunquam volunt, & sic nunquam cum manu,sed lingua solum aquas tangūt. De quibus dicitur.Matth.23.Dicunt enim & non faciunt. Alligant enim onera grauia & importabilia & imponunt ea humeris hominum,digito enim suo nolunt ea mouere. Quapropter isti omnes a domino reprobantur, & ad prælīandum contra diabolum & vitia indigni & inutiles reputantur.Sed re uera aliqui pauci sunt ibi.s. trecenti inter decem milia,qui non solum cum lingua,sed etiam cum manu tangunt huiusmodi aquas,illi.s.qui non solum prædicādo loquuntur,sed etiam quæ prędicant manualiter operātur, & ad modum canum,qui non solum cum lingua, sed immo etiam opere custodiunt gregem,& pro fidelium custodia quod verbaliter docent,exemplariter exequuntur.Iux ta illud.Ore locutus es,& opere perfecisti.Et isti pro certo ad dictum spirituale prælium approbantur, & ipsis mediātibus madian cum exercitu suo, ideſt diabolus cum vitiis superatur. ¶Vel dic quod aqua qua probantur Christi milites est mundana prosperitas, vel terrena temporalitas, quia, scilicet ista temporalia fluunt & refluunt sicut aqua, quia re uera mali toto affectu istas aquas appetunt, & genua cordis sui.i.mentis affectionem ad eas deprimūt & deflectūt.Et ideo isti a diuino prælio reprobi sunt, quia in statu ecclesiæ vbi est locus spiritualis prælii indigne remanēt & persistunt.Boni vero econtra genua affectionis & cordis ad aquas mundi delectationum non deflectunt,sed stātes & ad cœlestia erecti,lambendo sicut canes.i.sicut fecerunt sancti apostoli & prædicatores,solum quod necessarium est,inde sumunt,& propter hoc isti sunt digni & electi,quamuis sint pauci.Ad prælia Christi vadunt,& hostes animæ destruunt & confundunt,quia nullus ecclesiasticus qui ad mūdi.di.itias & delitias genus cordis flectit,dignus est contra vitia præliare,sed solum ille qui solum ad necessitatem de istis assumit, ita quod de tali probatione facta in aqua pōt dominus dicere illud ps.80.In abscondito tempestatis,p̄baui te apud aquas cōtradictionis .i. apud aquas temporalium,quæ causa sunt contradictionis & litis.¶Vel si vis,dic ista ad litteram, quod in bellis melius est habere paucos milites & electos & bonos,q̄ multos ineōpositos &D indoctos.exemplo Xerxis.Vnde ponit Orosius de quo dicit,quod cum infinitam haberet multitudinem,ipsum tamen pauci spartani deuicerunt.Ideo bene dicit Seneca in lib.de morib.non multis placeas,sed qualiter stude. ¶Gedeone cum madian cum trecentis electis qui aquas manu & lingua lamberant properante,non legitur eis alia arma contulisse quam tubas,lagenas vacuas & lampades.Isti.n. de gedeonis mandato lagenas vacuas & infra ardentes fregerūt,& tubis clamauerunt,& lampadibus lucentibus hostes taliter terruerunt, quod ipsis fugientibus eos fortiter deuicerunt.¶Sic vere dico quod trecenti Christi milites. i.ecclesiastici boni & fideles,qui.s.trecenti dicuntur,quia fidem trinitatis credunt,aquam manu & lingua tangunt,q̄a manu operantur quod dicunt,arma spiritualia contra madian diabolum debent assumere,si volunt de eo triumphare.Vnde Apostolus.2.Cor.10.In carne ambulantes non secundum carnem militamus.Arma enim militię nostrę non sunt carnalia.Habere debent igitur lagenas terrenas vacuas.i.corpora sua vacua per abstinentiam ciborum, vt habeant interius lampades ardentes.i.splendorem virtutum & exemplorum,& etiam miraculorum,habeant tubas .i.p̄dicationem & doctrinam diuinæ legis & mandatorum,& sic pro certo si lagenas corporum suorum abstinentia & pœnitentia,vel etiam morte pro Christo fregerint,si splendore bonorum exemplorum emicuerint,si tubas orationis,prædicationis diuinæ laudis confessionis vel gratiarū actionis personuerint,hostes animæ procul dubio terrebūtur,& ab eorum aspectibus fugabuntur,vt dicatur de sanctis qui tubis prædicationis corpora sua pœnitentia fregerint & abstinentia,& ea etiam morti tradiderint seu exposuerint,& tunc post mortem virtutibus & miraculis claueCecinit tuba & recesseret ab vrbe .i. demones ab ecclesia

vel

Evel anima. Et etiam ipsi, tyranni & crudeles qui eos occiderunt, vel impugnauerant, visis tantis miraculorum splẽdoribus, crediderunt. Ista enim fuerunt in martyribus quinq; per ordinem. s. tuba, fidei confessio, & prædicatio postea mors. i. lagen. & corporum fractio postea lux. i. miraculorum coruscatio, postea hostium. i. demonum fugatio, & tyrannorum supera tio, & ad fidem cõuersio. Ista enim exposuit sic Stephanus de longo tono, & etiam multi alii doctores. Illi qui cum gedeone cum lagenis & tubis ad prælium cõtra madian ibant lagenas in sinistris, tubas vero in dextris portabãt. In quo notatur quod Christi prædicatores de tubis. i. de prædicationis gratia, quando ipsam se habere vident, & exercere sciunt multum debent curare, de lagenis vero. i. de corporibus parum deber eis esse, & inde est q̃ tubas in dextera, lagenas vero in sinistra, tanquam illa de quibus minus curatur, dicebantur tenere. Item si vis dic de doctoribus & doctrina. ¶ Hic somniauit quidam quod panis subcinericius & hordeaceus castra madian intrabat, & castra & exercitum destruebat, per quod dictũ fuit gedeonem significari, q̃ quãquam subcinericius. i. vilis & rusticus esset, madianitas tamen deiecit. ¶ Et hoc si vis allega, quod quandoque & in bellis corporalibus & in factis sæcularibus, nec non in prælijs spiritualibus, s. in peccatorum & demonum & vitiorum impugnationibus, magnã & ardua p rusticos & simplices fiunt, quia dato quod sint subcinericij & hordeacei. i. rudes, simplices, & indocti. & de humili plebe nati, spiritus tamen domini induit gedeonem, sicut dicitur Iudic 6. supra, & quandoque maiora faciunt quam illi qui genere & scientia sunt prouecti. Vnde Apostolus. 2. Corinth. 1. Et infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia.

Capitulum octauum textus. Dixeruntque ad eum viri ephraim. Quid est hoc quod facere voluisti. Moralitatum. Cap. 7.

Gedeon petiit a populo inaures Iud. 8. aures quas tulerat de præda madianitarum, de quo fecit ephoth grauiter peccans, quia fornicatus est in eo ois populus Israel. Erat. n. indumentum sacerdotale, quo mediante dominus interrogabatur. cuius vsus leuitis & sacerdotibus solummodo concedebatur. ¶ In quo potest notari quod seculares qui ecclesiattica officia volũt exercere, peccant, dato quod bona intentione illud faciant. ¶ Vel potest allegari quod aurum gentilium non debet fieri ephoth ecclesiasticum, i. sapiens sæcularis non debet propter mundanam sapientiam fieri prælatus ecclesiasticus vel regularis. ¶ Vel potest allegari contra illos religiosos qui sub specie faciendi ephoth. i. aliquod spirituale, vtpote elemosynam vel ecclesiam vel consimile accumulant aurum gentilium exigunt diuitias sæcularium vel rapinas pauperum subditorum. Et sicut dicitur. Eccl. 38. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata. Et Apostolus Ro. 3. dicit, quod non sunt facienda mala, vt veniant bona.

Capitulum nonum textus. Abijt autem abimelech filius hieroboal in sychem Moralitatum. Cap. 8.

Hic ponitur quomodo abimelech filius spurius gedeonis factus est rex a viris sichimitis, qui statim cõtra fratres suos filios Gedeõis surrexit, & tot de eis super lapidem vnum occidit, ita quod vnus solummodo remansit, postea vero illosmet qui ipsum regem fecerant interfecit, & ciuitatem eorum combussit & destruxit. Ipsum tamen hoc modo dum quandam turrim capere niteretur, & ignem imponere moliretur, quidam mulier fragmentum molę iaciens, in capite percussit, & eum ad mortem vulnerarum deiecit, qui mortis se sentiens, ne a muliere diceretur occisus, per armigerum interfici se fecit. ¶ Per istũ abimelech intelligitur diabolus, qui re uera gedeõis. i. Dei patris filius spurius, & etiam creatura pestifera potest dici. Ille est. n. qui filios patris sui legitimos, & viros sanctos & iustos, qui sunt filij Dei patris, & maxime sanctos martyres supra lapidem vnum. i. supra Christum in quem credebant occidit & super sichem qui interpretatur robur, idest super mundum regnum accipit, & ipsos super quibus regnat scilicet super peccatores & mundanos diuersis vitiis intericit, & ipsius mundi ciuitatem flamma concupiscentiæ succendit, ita quod iste est rex de quo dicitur. Prouerbio. 28. Regnantibus impijs ruinæ hominum. Finaliter iste malus rex illam suam ciuitatem & plebem igne perpetuo inferno succederet, & sicut ipse qui illum regem faciunt præmium triste reddet. Vnde Eccl. 10. Rex insipiens perdet populum suum. Sed si quæris quomodo iste malus rex superatus? Ecce continue, n. accidit, quod iste turrem thebes. i. arcam mẽtis nostræ inuidię & auaritiæ ignem in ea accendere molitur, & tunc pro certo non restat nisi quod mulier quę est in ista turri. i. voluntas bene docta fragmen molę. i. pondus diuini timoris cõtra eum iaciat, & quod in capite. i. in principio, dum. s. est adhuc tentatio in cogitatione, ipsum percutiat, quia vere sic erit, quod victus deiciat atque cadat. Eccleh. 1. Timor. n. domini expellit peccm. Si. n. ista mulier. s. voluntas debitum suum fecerit, & si timor Dei istum repercusserit, statim armiger. i. Christus aderit q̃ ipsum in cõspectu nostro prosternet. ¶ Vel dic quod mulier est beata virgo cum lapide quem emisit. i. cum Christo lapide angulari quem peperit, abimelech diabolum superauit, & quod armiger. i. Paulus vel quilibet sanctus sibi quotidie auxilium facit, qui tamen diabolus fratres suos legitimos, i. sanctos patres occideret, & per magna tempora iupra modum regnauerat. Vnde Iudith. 14. Quædam mulier hebrea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor regis. ¶ Vel dic quod iste significat ambitiosum, qui pro certo statim vt ad regnum & regimen ciuitatis. i. temporalis officii vel ecclesiæ dignitatem promotus fuerit, primum quod facere mitur est, quod fratres suos legitimos. i. bonos confratres & socios destruere, & quantum ad mundi prosperitatem perdere & occidere, impugnare & deponere, & super lapidẽ iustę crudeliratis per rapinam & auariciam bonis eorũ acquisitis conatur. Non sufficit sibi quod ciuitatem. i. ecclesiam habeat immo pro certo turrim. i. aliam aliquam altiorem dignitatem & pinguius beneficium, seu ditiorem ecclesiã omnimode acquirere studet, & ideo cum exercitu omnium amicorum suorum ad acquisitionem eius laborat, & ignẽ auariciæ per oblationem munerum ad ostium turris. i. pro ingressu illius dignitatis offert & præsentat. Sed quid? pro certo mala mulier fortunaque turres sæculi dignitates tenet & regit, ipsumque intrare talem turrim, hoc est talem dignitatem, aliquando non finit, immo subito fragmẽ molę. i. fractionem & pondus mortis, vel etiam pondus infortuniorum & tribulationum immittit, & cum ad terram detrahit & prosternit. Cui statim adest armiger suos diabolus, qui. s. sibi hactenus fauerat & seruierat, qui ipsum post percussionem molę, i. post mortem corporis gladio aeternæ damnationis interficit, & sic antequam attingit ad statum quem optabat, mediante muliere, mola & armigero. i. mediante fortuna, morte & diabolo destructionem corporis & animæ incurrit. Illud enim est verũ quod ista mulier fortuna, quando videt quod homo non est contentus statu suo, sed ad maiorem incessanter anhelat, mola tribulationum temporalium, vel mola mortis infirmitatumque corporalium, aliquando percutit, & ipsum vel temporaliter vel corporaliter prosternit. Armiger autem diabolus ipsum spiritualiter vel æternaliter occidit. Vnde breuiter de ista muliere. s. de fortuna dici potest illud Ecclesia. 25. Plaga mortis mulier nequam. Et ideo alibi monet a tali muliere cauendum, dicens. Ecclesiastic. 9. Auerte faciem tuam a muliere compta. Et ideo subditur. Quia inquit speciem mulieris admirati multi, reprobi facti sunt. ¶ Hic ponitur parabola de arboribus volentibus eligere regem, a quorum regimine ficus vitiis & otiua se excusauerunt, ramnus vero acceptauit & cætera. Vide etiam supra. li. 12. capit. de ramno.

Capitulum

Capitulum undecimum textus. Fuit itaque ille in Iepte Galaadites vir fortissimus atque pugnator, Moralitatum Cap. 9.

Iepte filius galaad a concubina vir fortissimus fuit, quẽ fratres sui ltimi eiecerunt sibiq; talia verba dixerũt. Hæres i domo nostra esse non poteris, quia de adultera nat' es. Quo audito iepte a fratrib. suis fugit, & in thob habitauit, & cõgregati sunt ad eũ viri inopes & latrones, & qua si principem eum sequebãtur. Tandem vero sic factum est, quod cum filii amon pugnabant contra Israel, quapropter maiores natu de galaad, iepte quem prius eiecerant, in auxilium suum conuocauerunt, & eum principem suũ constituerunt. Iepte igitur vadens ad prælium, Deo vouit, si victoriam sibi daret, quicquid primum de domo sua sibi post victoriam occurreret eidem immolaret. Isti igitur obtẽta victoria, redeũti vnica filia sua cum tympanis & organis gaudens occurrit, qua visa statim scissis vestibus votum quod vouerat, sibi dixit. Filia mea decepisti me, & ipsa decepta es. Quæ mortis conditionem libenter suscipiens, duos mẽses plorandi suam virginitatem cum suis sodalibus postulauit. Quibus concessis. i. expletis Deo pater virginem immolauit. ¶ Ista possunt allegari exemplariter ad multa, & primo contra mundanos, qui cõsanguineos & amicos despiciunt, ipsosque secum hæredes vel bonorum suorum participes esse nolunt. Sed quando ipsis contingit aliqua necessitas, tunc solent ipsos quos prius contemnebant, libenter recipere & diligere, & maxime quando vident eos temporali prosperitate, & fortuna præpollere, iuxta illud Pro. 14. Etiam proximo suo odiosus erit pauper. Amici vero diuitum multi. ¶ Vel potest allegari pro bastardis, quod. s. illi qui illegitimo matrimonio procreantur, fiunt aliquando fortes & boni milites, qui etiam ita virtuose & strennue se habent quod inter amicos & notos honorem & statum merentur & obtinent. Vel potest allegari de iuramento qualiter est obseruandum, quando est licitum ex quo vir iste tanto damno seruauit illicitum. ¶ Vel exponamus allegorice de Christo, dicamus itaq; quod iste Iepte significat Christum, qui re uera quasi ex concubina nascitur, pro eo quod ex Deo patre & virgine matre, quæ erat alterius thori & fori generatus videtur. Istum igitur proprii fratres. i. iudæi repudiant, & velut de adulterio natum abominantur & fugant. Vnde dicitur. Prouerb. 19. Fratres pauperis hominis oderunt eum. Inopes vero & latrones. i. piscatores publicani & peccatores ipsum tanquam ducem sequuntur, & fidei eius recipiunt & affectant. Vnde Matth. 19. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Iste igitur quamuis repudiatus a iudæis tñ contra amon. i. diabolũ, princeps & dux filiorum Israel. i. fidelium constituitur, & pro victoria obtinenda propriam filiam. i. humanitatem Deo patri immolauit, & ipsa, p salute humani generis & pro victoria morte patitur, & amõ & populus suus. i. diabolus & vitia superantur, & filii Israel. i. fideles populi liberantur. Vnde tunc ista potest dicere illud Matth. 9. Filia mea non defuncta est. ¶ Vel dic quod Iepte est homo, cuius filia est propria caro, quam. s. Deo debet vouere, & per pœnitentiam Deo immolandam promittere, vt contra amon. i. cõtra diabolum & peccata possit obtinere victoriam. Quando igitur contingit q̃ homo victoriam contra vitia vel contra tribulationes habuit vel quod a Deo donum spirituale reportauit, & videt filiam. i. propriam carnem cum tympanis & organis. i. cum deliciis & delectationibus occurrere, & sibi in via morum obuiare. statim pro certo debet dicere & clamare. Filia mea decepisti me, & ipsa decepta es. Decepisti me dico, vitia suggerendo, sed tuipsa decepta es, per peccatum & pœnitentiam promendo. Istam igitur statim debet Deo per pœnitentiam immolare, & sibi fletum proprię virginitatis. i. compunctionem & virtutum sterilitatem iniungere, & tandem virginitate seu sterilitate deplorata, debet eam per charitatem comburere, & per laborũ fatigationem & pœnitentiam deo sacrificare vel offerre, dicens illud quod supra dictum est, decepisti me filia. s. mihi occurrendo & contrariando, & cum tuis organis & mundanis lætitijs obuiando, tu vero decepta fis, pœnam debitam sustinendo. Psalm. 136. Filia babylonis misera beatus qui retribuet tibi retributionem quam tribuisti nobis. ¶ Vel dic quod filia est aia peccatrix, quæ. s. cum inani mundi lætitia tunc videtur applaudere, & festum facere diabolo patri suo, qui tamen ex hoc sibi non parcit immo ipsam in inferno immolat & occidit. Hierem. 31. Vsquequo deliciis dissolueris filia vaga. Hierem. 46. Et iterum. Confusa est filia ægypti &cætera.

Capitulum decimumtertium. textus. Rursumque filij Israel fecerunt malum in conspectu domini. Moralitatum. Cap. 10.

Quidam vir nomine manue, vxorem habuit sterilẽ, cui quadam die angelus domini apparuit sibique nunciauit quod filium pareret qui ab vtero matris nazareus esset, & super caput eius nouacula non ascenderet, nec vinum nec aliquod immundum comederet aut gustaret, qui etiam populum Israel de manib. philistinorum liberaret & in flamma sacrificii angelus in cęlum ascendit. Puer vero natus Sanson appellatus fuit qui leonẽ tandem occidit, fauum mellis de ore eius accepit, vxorem alienigenam, i. dalilam duxit, portas gazę in montem portauit, mille viros cum mandibula asini interfecit, & tãdem plures philistinorum moriens quam viuens occidit. ¶ Allegorice per Sansonem qui interpretatur sol eorum, intelligitur sol iustitiæ Christus Deus noster, qui pro certo matri suæ quæ erat sterilis. i. virgo fuit per angelum nunciatus, & ad literam quod nazareus. i. sanctus debebat esse, & quod omni immundo. i. peccato sicut sanctus & mundus haberet se cauere, & quod vinum & siceram. i. carnis delicias q̃ inebriant, non erat gustaturus, & quod nouacula. i. adulationes non esset admissurus, sed populum suum sanctificaturus, & a philisteis, i. demonibus liberaturus, eidem matri extitit prænũciatus, vt paret in verbis angelicis. Erit inquit puer magnus coram domino. Luc. 1. Quod enim nascetur ex te, sanctum. Ipse enim saluum faciet populum suum &c. vide ibi. Iste est quileõem diabolum superauit, fauum mellis. i. humanum genus, de faucibus eius. i. de inferno accepit & liberauit, vxorem alienigenam. i. ecclesiam de gentibus desponsauit. Segetes philistinorum. i. sectas infidelium & hæreticorum consumpsit, & igne vera fidei inflammauit & mediante mãdibula asini. i. ipsa Christi humanitate multos spũales inimicos, p̃strauit, portas ciuitatis inferni asportans & frangẽs, in montem gazę. i. paradisi ascendit, & plures hostium. i. infidelium, moriens quam viuens spiritualiter occidit, inquantum post Christi passionem & mortem mediantibus apostolis plures quam ante cõuertit. Vt dicitur. Ecclesiastic. 48. In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.

Capitulum decimumquartum. textus. Descendit ergo Sanson in thaanmata. vidensque ibi mulierem. Moralitatum. Capit. 11.

Sanson descendens in thaannata philistinorum, vidit ibi mulierem quæ placuit oculis eius, ad quam despõsandam descendens, catulum leonis rugientem & seuũ obuiam habuit, & irruẽte in se spiritu domini, leonem manibus, cum omnino careret gladio, laceravit. Post aliquos vero dies descendens, vt duceret mulierem quam desponsauerat, declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce examen apum in ore eius erat, & etiam fauus mellis, & accipiẽs comedit, & patri & matri suæ partem dedit, & tamẽ vnde mel habuerat non ostendit. Tandem vero conuiuis

nu ptiarum

E nuptiarum problema de hoc fecit. De comedente inquit cibus, & de forti dulcedo exiuit. ¶ Ista possunt applicari ad Christum. Catulus vero leonis seuus & rugiens spirans minarum & cedis in discipulos domini fuit Paulus qui re uera quando Sanson .i. sol iustitiæ Christus vxorem alienigenam, i. ecclesiam de gentibus per fidem desponsare voluit & propter hoc personaliter in thannata. i. in mundum descendit, catulus leonis seuus. i. paulus, sibi fortiter re sistit & occurrit, quapropter istū ante omnia prostrauit conuertendo, & ipsum spiritualiter lacerauit & occidit, inquātum in ipso vitam carnalē & vitia interfecit. Quo. s. mortuo. i. mortificato & conuerso examen apum. i. laborum sedulitatem fauum mellis. i. scientiæ dulcedinem & fidei synceritatem in ore suo eloquentiæ & prædicationis inuenit, ita quod ꝓ prie dicitur. De comedente exiuit cibus & de forti dulcedo prorupit, quia. s. iste qui ante conuersionem ecclesiā comedebat & deuorabat ipsam post conuersionem melle doctrinæ refecit. Vnde de isto exponitur illud Gen. 49. Benia min lupus rapax. Mane comedet prædam, & vespere diuidet escas. ¶ Vel si vis, ista dic de Dionysio vel Augustino, vt de quolibet philosopho doctore ad fidem conuerso. ¶ Vel dic quod Sanson est filius Dei pro vxore alienigena. i. ꝓ humanitate vel ecclesia de gentibus desponsanda, descendēs, leonem diabolum prostrauit, & examē apum, i. collegium sanctorum patrum cum melle deuotionis & spei quam in aduentu eius habebant in ore istius leonis. i. in inferno reperit, quos patri suo Deo rediens præsentauit. ¶ Vel dic de comedente diabolo vel inferno dulcedo quam absorbuerat tūc exiuit. Vnde Iob. 20. Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus. ¶ Vel dic quod Sāson est religiosus, qui quando vult vxorem, i. gratiam & gloriā accipere, necesse habet patrem & matrem. i. omnem affectū carnalem dimittere a via communi .i. a mundi communi vita, & ad religionis semitā declinare. Quod si fecerit leonem mortuum. i. Christum inueniet, & in ore eius .i. in verbis eius mel dulcedinis & consolationis reperiet, examen etiam apum. i. communitatem bonorum & sanctorum colegas & socios habebit, & sic vxorem istam. s. Dei gratiam & gloriam sibi desponsabit. ¶ Vel dic quod quando homo patre & matre relictis, & parentibus & mundo spretis, temitam religionis ingreditur, leonem sibi obuium .i. propriam carnem occidere, i. ieiuniis macerare tenetur. Quod si fecerit, in ore eius mel inueniet, inquantum in sua tribulatione vel pœnitentia dulcedinem & consolationem perF pendet. Vel leo significat ferocitatem alicuius tribulationis. In cuius ore mel inuenitur, quando in ipso tormento diuina consolatio sentitur. Et sic ad literam de comedente cibus, & de forti dulcedo recipitur, vt habetur sicut apparet in martyribus, qui dicebant illud Psalmistæ. 93. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. ¶ Vel dic qđ leo significat aliquem diuitem tyrannum, vel officialem rapacem, vsurarium vel crudelem, qui re uera quando a Sansone. i. a Deo per mortem corporalem occiditur, fauus mellis. i. diuitiarum copia in ore eius .i. in suis subditis reperit, a quo saltem ipse Sanson. i. Christus in persona pauperum recreatur. Vt communiter enim tales nunquam proficiūt aliis, nisi quando moriuntur, & tūc saltem necesse est quod de bonis quæ dimittunt, alii recreentur. Et sic de comedente cibus exit, in quantum de istis deuoratoribus morientibus aliqualis vtilitas reportatur, & inquantum multi clerici pauperes de eorum beneficiis ditantur, & alii de eorum diuitiis recreantur. Vnde Seneca in prouerbiis. Auarus nisi cum moritur, nihil recte facit.

Capitulum decimumquintum. textus. Post aliquantulum autem temporis, cum dies criticæ. Moralitatum Cap. 12.

CVm exercitus philistinorum pro ligando Sansone venisset, & filii iuda vt philisteis traderetur duobus nouis funibus eum alligassent, irruit in ipsum spiritus domini, & diruptis funibus apprehendit mandibulam asini quæ in terra iacebat, & occidit cū ea mille viros, & phiG listinorum exercitum conuertit in fugam. Post quod maxillam in terram proiecit, & cum supra modum sitiret, clamauit ad Deum ne siti inter incircuncisos periret. Tunc dominus misertus et, molarem dentem de mandibula proiecta aperuit, & inde in abundantia aqua exiuit, quæ spiritū eius refocillauit, & vires defecti corporis reparauit. ¶ Istud exponit Greg. de Christo & prædicatoribus. Cōstat enim ꝙ prædicatores sunt maxilla asini, quia. s. maxilla quæ est pars oris, ipsorū eloquentiam significat, asinus vero animal onoriferum ipsorum laborem denotat, & qđ ipsa iacebat mortua, ipsorum humilitatem & mortificationem designat. ps. 43. Propter te mortificamur tota die. Dico igitur quod cū philistei. i. demones, Sansonem. i. Christum ligare, ipsiusque prædicationem & miracula, virtutesq; & opera impedire vellent, filii iuda. i. ipsi iudæi in hoc philisteis. i. demonibus consentientes, ipsumq; primitus liguerunt, eiusq; prædicationem impediuerunt, duosq; funes. i. tribulationem atque mortem adhibuerunt. Sed vere iste Sanson, Christus, spiritu domini super eum irruente, istos duos funes resurgendo dirupit, postquam maxillam asini mortui .i. prædicatores eloquentes, patientes & mortificatos accepit, & ipsis mediantib. mille viros. i. multiplices populos philistinorum & infideles spirituliter occidit, & in eis vitam carnalē gladio spiritus interfecit inquantum ipsos ad veritatem fidei conuertit. Vnde dicitur. Pro. 12. Verte impios & non erūt. Tandem vero istam maxillam. i. sanctos prdicatores & apostolos in terram proiecit inquantum pro ipsis non curare est visus, & in mortem eos & tyrannorum persecutionem tradidit & dimisit. Sed re uera cum salutem infidelium sitiret, in istis sic proiectis dentem molarem. i. virtutem & potentiam miraculorum aperuit, & ab ipsis fontem aquæ viuæ. i. beneficiorum copiam effluere fecit, quæ ex tunc fideli bus concedere nō cessauit. Ista maxime apparuerūt in Paulo quo mediāte multi conuersi sunt, & quo proiecto & moriente, de dente molari aquę eloquentiæ suæ, scientiarum & doctrinæ effluere non cessauerunt, quæ Christum sitibūdum in persona fidelium refecerunt, quia re uera aqua doctrinæ quæ adhuc de ista maxilla. i. de beato Paulo & Dionysio, & aliis similibus emanat, Christum sitientem reficit & confortat, inquantum membra eius. i. fideles huiusmodi doctrina recreat spiritualiter & delectat. Vnde Zachar. 13. Erit fons patens domui Iacob &c. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. ¶ Vel dic quod Sanson significat aliquē tyrannum impium & proteruum, qui cum aliqua maxilla asini mortui. i. aliqua vili mala & iniqua persona & humili asiH nina seu rustica plebe nata, vtpote aliquo malo consiliario vel balliuo vtitur, ad philisteos, i. ad pauperes subditos occidendū & dānandū & molestādū, sed pro certo sæpe fit ꝙ talis Sanson. i. talis princeps seu tyrānus talem maxillā suā .i. talem balliuum officialem vel consiliarium de officio vl statu suo deponit & proiicit, & ipsum exhæredat & depauperat, atque punit, & fontem aquæ viuæ. i. diuitiarum copiā apud eum inuenit, qua sitim auaritiæ suæ temperat, dum ipsum ebibit atque rapit. Istud enim est commune quod ad hoc tales proiiciuntur & deponuntur, vt ab ipsis sitibūdis & auaris principibus fons diuitiarum suarum postmodum ebibatur. Vnde dicitur. Iob. 5. Cuius messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus & bibent alieni diuitias eius &cætera.

Ex eodem capitulo decimoquinto. textus. Post aliquantulum autem temporis. Moralitatum Cap. 13.

VXor alienigena quam duxit Sanson in thaānata inuito patre, qui ipsum arguerat de hoc quod dimissis filiabus populi sui, vxorem alienigenam accipiebat, statim postquam rediit ad paternam domū, duxit alium virum, i. vnū de pronubis, de quo Sāson ad ipsam visitandam iterum veniens, & hedum sibi de grege offerēs: & cubiculum eius intrare volens, nisi. s. pater & mater eius impediuissent, summe iratus fuit, quapp trecentas vulpes cœpit,

Acœpit, & ipsas vulpes per caudas ligauit simul, & faces ardentes ad caudas eorum accendit, & ipsis per segetes philistinorum dimissis, eas succēdit pœnitus & vastauit. ¶ Istud .n. potest allegari exemplariter, quod non est tutum contra here aliquam magnā familiaritatem cum alienis, propriis dimissis compatriotis & vicinis. Isti n. facili occasione hominem dimittunt, & ad aliud se conuertunt sicut de stipendiarijs cernimus continue. Sicut etiam accidit de quodam rege Francię, qui non propriis hominibus, sed alienis militibus pecunias dabat, & eos sibi verbis & promissionibus alligabat. Sed cum surrexisset tribulatio, omnes eum reliquerunt, & inimicis ipsius adhæserunt, & soli compatriotę quos prius contemnere videbatur, ipsum viriliter adiuuerunt. Talis igitur vxor. i. talis extraneus amicus, hominem perfectē nō diligit, & ad alios faciliter se cōuertit. De quo Eccl. 6. Est amicus secundum tempus suum, & non permanebit in tempore necessitatis. ¶ Vel dic generaliter contra falsos amicos qui ad modum illius vxoris non diligunt hominem nisi sit præsens. i. nisi benefaciēdo se exhibeat pūtē, quia talis statim vertit dorsum, & ad domum suam vel ad alia negocia redit, ipsum obliuiscitur, & cum alio maritatur. i. alium amicū quærere molitur. ¶ Vel dic contra malas mulieres, quæ re uera de absentibus parum curant, sed statim alios eligunt sibi & procurant. ¶ Vel dic quod talis vxor alienigena dicitur esse ecclesia Christi, quæ vxor de gentibus pro maiori parte est assumpta, & Sansoni Christo per fidem desponsata. Ista est enim quæ post ascensionē & recessum viri sui Christi ad domum patris, s. ad paradisum. vnde in thannata. i. in mundum apud gentiles peccatorē pro ista accipienda descenderat, parum in amore eius stetit, quinimmo potius cito alteri viro. s. mundo, carni vel diabolo ꝓ diuersa vitia se tradidit, & istius copulā & amorem dimisit. Quapropter iste Sanson Christus contra eam indignatus, iam vulpes cum facibus, idest tyrannos cum crudelitatis ignibus in eius segetes, idest in eius bona temporalia currere permittit & populum istius vxoris suæ adulteræ, idest clericos philisteos poculo vtentes, idest poculis & ebrietati vacantes, mediantibus huiusmodi vulpib. malis sæcularibus contra eos colligatis, vastat, depauperat & confundit. ps. 105. Tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum qui oderunt eos. ¶ Vel ad litterā illud pōt
B allegari contra ecclesiasticos schismaticos, qui quia virum suum Christum, quantum ad veram eius fidem reliquerūt, & diabolo per hæreses & schismata adhæserunt, ergo tradidit eos ipse Sanson Christus vulpibus. i. hæreticis & falsis doctoribus, facibus malę doctrinæ eos illuminantibus, & segetes virtutum poculorum suorum calice exterminātibus. Vnde in Cant. 2. Capite nobis vulpes paruulas q demoliuntur vineas. ¶ Vel dic quod prout communiter iste adulterę ecclesiæ seu sectæ & eorum populi vniuersi a vulpibus. i. a tartaris & paganis infestantur, & segetes & bona eorum ab ipsis infidelibus, quibus vt communiter subiectę sunt, deprædantur. Patet in grecis, qui molestantur a turcis In armenicis & georgianis, qui subiiciuntur parthis. In ruthenis, qui obediunt romanis. In nestorianis, qui captiui tenentur ab Indis. In surianis & iacobinis, qui violenter seruiunt ægyptiis. In nubianis, qui iniurias patiuntur ab ethiopibus conuicinis. Ecce ergo qūo adultera Christi vxor, cū philisteis, i. cum suis infidelibus Christianis a vulpibus infestatur, & quomodo ab infidelibus subiugatur, quia re uera sicut in. ps. 62. dicitur. Tradētur in manus gladii, partes vulpium erunt. Econtra autem videmus de vxore legitima, q thorum Christi non fregit, sed fidem inuiolatam seruauit, s. de romana ecclesia vel latina, quæ cum populis sibi subiectis, quā nulla vulpes seu infidelis suppeditat, quin potius ipla eas quotidie subiicit atque calcat, sicut ad litteram videmus de polonis, vngaris & hispanis, qui quamuis infideles habeant conuicinos illis tamen non obediunt, sed diuino munere ipsos quotidie subiiciunt atque vincunt. ¶ Vel dic quod ista vxor est anima, quam Christus fide & gratia sibi copulat, quæ tamen per peccatum alteri viro, s. diabolo se donat, ita quod dato quod vir suus Sanson, i. Christus fidelium sol, hedum sibi offerat. i. fœtorem sui peccati ad memoriam reducat & cubiculum cordis eius per gratiam intrare cupiat, pater tamen & mater vxoris istius .i. mundus & caro, introitum istum vetant, quo indignatus vulpibus. i. C demonibus & vitiis vniuersis, nocendi sibi & populo suo licentiam administrat. ¶ Vel dic quod vulpes istæ sunt vsurarij, & alii fraudulenti, & hæretici, & falsi socii, & amici, quos .s. Sanson diabolus per caudas ligat, & eos inuicem associat, & faces ardentes auaritiæ eis administrat, & sic segetes, idest substantias philistinorum. i. pauperum per istos deuorat & deuastat, vt patet ad litteram de societatib. vsurariorum, quamuis mali diuersas faces, i. varios nocēdi colores habeant, in cauda tamen, idest in fine & in intentione illis conueniunt, & ad nocendum philisteis. i. pauperibus simul volāt, vt etiam patet de ballīnis & aduocatis, qui ignē rapinę contra subditos & pauperes simul portant. Vnde de talibus sic ligatis potest dici illud Tren. 5. Propter montem sion quia disperiit, vulpes ambulauerunt in eo. ¶ Vel dic quod istę vulpes sunt auari. Vnde dicitur. Matth. 8. Vulpes foueas habent. Isti igitur in caudis faces habere dicuntur, pro eo quod circa finem vitę, quæ in cauda intelligitur magis ardentes & amplius auari esse noscuntur, & philisteos, idest pauperes & eorum segetes, idest eorum temporales substantias amplius comburere & lædere comprobantur. Vnde Seneca dicit, quod cum cætera vitia senescunt, sola auaritia iuuenescit. Vnde Apocal. 9. Aculei erāt in caudis eorum. ¶ Vel dic quod postquam Sanson Christus alienigenam vxorem suam assumpsit, vulpes .i. astutos prædicatores accepit, qualis. s. erat Paulus, qui dicebat, 2. Cor. 12. Cum essem astutus, dolo cæpi vos. Ipsosq; simul ꝓ charitatem ligauit, & caudas ad caudas. i. eorum intentiones simul iunxit, & sic philistinorum, idest demonum segetes & possessiones, i. infideles & peccatores igne sancti spiritus & fidei inflammauit, dicens illud. Lu. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vrardeat.

Capitulum decimumsextum. textus. Abiit quoque in gazam, & vidit ibi mulierem meretricem. Moralitatum. Capitul. 14.

AMson in gazam philistinorum ciuitatem descendēs, D ad quandam mulierem meretricem intrauit, quem statim detinere & occidere philistijm voluerunt. Ipse vero portas ciuitatis fregit, & aperuit, & exiens secum in mōtem portauit. ¶ Sic vero cum Christus in ciuitatem philistinorum. i. in infernum ciuitatem demonum descendisset, & mulierem meretricem, i. naturam humanam peccatricem ibidem visitasset, philistei, i. demones ipsum ibidem detinere nequiuerunt, quia. i. fractis & apertis ianuis illius ciuitatis, in montem paradisi receslit. Ptalm. 106. Quia contriuit portas ęreas, & vectes ferreos cōfregit. ¶ Sāson amauit mulierem quę morabatur in valle sereth, quæ dalila vocabatur. Ad quam philistei venientes suggesserunt ei quod Samsonem deciperet, & vbi esset fortitudo eius disceret, ipsumq; ipsis traderet, promittentes quod ab eisdem ꝑmium reportaret. Istum igitur dalila primo septem funibus, tandem aliis nouioribus ligauit, & postea septem crines cum liciatorio in terram infixit. Quæ omnia cum clamaret, philistijm super te Samson, faciliter dirupit. Cui tandem finaliter cum gemere, non cessaret fortitudinem in suis crinib. esse dixit, Hæc igitur Samsonem super genua sua dormire fecit, & vocato tonsore septem crines sibi abrasit. Quo facto fortitudo eius defecit, & dominus ab eodem recessit. Nazareus enim erat Samson, & nouacula super caput eius non ascenderat, & ideo summam fortitudinem obtinebat. Vbi igitur septem capillos amisit, fortitudinē ēt perdidit: & in philistinorum manibus vxoris suæ fraudulentia datus est. ¶ Samson moraliter est spiritus. Dalila vero quæ interpretatur situla, habitans in valle soret, quæ interpretatur optima vinea, est caro, quæ. s. delicias sitire cognoscitur, & in vinea ebrietatis habitare vt communiter delectatur. Quādo igitur accidit quod Samson, i. spiritus, adamat istam mulierem meretricem, s. carnem propriam, & in eius consentit lasciuiam, statim assunt philistei, i. demones suggerentes isti meretrici,

& meretrici, quòd ipsum suum virum ideſt ſpiritum decipiat, & quod ad delectationes ſuas ipſum taliter trahat quod ſpiritualem fortitudinẽ ſibi tollat. Quib. libenter iſta meretrix obediens ſtatim nititur ipſum ſeptẽ funib. ligare. i. vnius malis cõplacentijs oblectare, randẽ ſtudet nouos funes. i. nouas delectationes & cõplacentias adhibere, & poſtea crines. i. affectiões & cogitatiões ipſius in terra. i. in terrenorũ conatur affectione infigere. Quẽ oia Sãſon. i. fortis ſpũs ſolet rũpere, & ſe de malis cogitationib. delectationib. & affectionib. facile liberare. ps. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Quia pro certo quandiu cæſaries capillorũ. i. multitudo virtutũ & donorũ in hoie pleuerat tãdiu ẽt durat ipſius fortitudo, ita q̃ nullus funis alicuius malæ concupiſcentiæ vel cõplacẽtiæ ipſum tenet aut ligat. Vñ Iob. 39. Nunquid ligabis rhinocerontẽ ad arãdũ loco tuo? Et iõ iſta mulier caro, in tñ facit finaliter q̃ Sanſon. i. ſpũs cõſentiendo in pctõ, ſuper genua ſua dormit & delectat, & ſic ſeptẽ crines. i. ſeptẽ dona ſpiritusſancti ſibi ſubtrahit & furatur. Quo facto ſtatim dñs ab eo recedit, & reſiſtẽdi fortitudinẽ perdit & a philiſteis. i. demonib. capit & ligatur, & ſic vxoris ſuæ meretricis. i. carnis fraudulẽtia decipitur & danatur. Vñ dr. Eccl. 35. Breuis oís malitia ſuper malitiã mulierũ. ¶ Hic habet q̃ poſtq̃ Sãſon mediante mala mulie re Dalila fuit cæſarie tonſus, & per conſequens fortitudine priuatus, ſtatim philiſtei ipſum cæperũt, & captũ exeçcaue runt, & excæcatum in carcere poſuerunt, & incarceratum molere, & corã ſe ludere fecerunt, ſed tamen poſt hoc factũ eſt, q̃ Sãſon a philiſteis excæcatus qui ipſum excæcaue rant, ſimul in domo ſui cõiuij ruina domicilij facta ſuper eũ, oẽs perierunt. ¶ Sic vere q̃ Sãſon, i. aliquis fortis & virtuoſus hõ mediante mala muliere, ſcilicet carne propria: cæſariem virtutum, & per conſequens reſiſtendi fortitudinem perdit, ſtatim a philiſteis. i. a demonib. per diuerſa pec cata capitur, & oculis diſcretionis orbatur, & ſic excæcat', obſtinatus & hebetatus in carcere malæ conſuetudinis includit, & tandẽ molere, i. ad mundi labores & negocia cir cũire cõpellitur, & ſic corã philiſteis, i. demonib. ipſorũ voluntati obediens, ludere & ludos diuerſorũ pctõrum face re cõprobatur. Finaliter tñ in eorũ conuiuio. ſ. in inferno, vna cũ ipſis moritur & damnatur, & ſic hõ per fraudulentiam mulieris q̃ amabat, i. proprię carnis, non ſolũ excæcat, imo ẽt vita ſpuali & æterna priuatur. Vñ dr. 3. Re. 21. Concitauit Achab regem Ieſabel vxor ſua & abominabilis factus eſt.

F ¶ Hic habes q̃ Samſon mediante dalila fraudulentia factus cæcus, dũ coram philiſteis luderet, a puero qui ipſum rege bat, petijt q̃ pauliſper deſcendo, ipſum ad colũnas domus inniti permitteret. Quod cũ factũ eſſet columnas fortiter concuſſit, & totã domũ q̃ columnis innitebatur, ſuper ſe & ſuper philiſteos qui ibi conuiuebant excuſſit, & ſic ſe ſimul & eos oppreſſit, capillis. n. ſuis excreſcentib. fortitudo eius recreuerat, & iõ faciliter colũnas ſtrauit, & ſic plures moriens quam viuens occidit. ¶ Si vis dicere q̃ Sãſon eſt pctõr debilis & cæcus, qui tũc tpis fortis efficitur, qñ per pniam cæſaries virtutũ in eo recreſcere cõprobat, quia. ſ. ho poſt lapſum magis q̃ ante roborat, ita quod colũnas principalũ vitiorũ concutiens, philiſteos. i. demones vincere cõprobatur, & ad maiorem triũphũ poſt caſum reſeruatur. Apoſ. 2. Cor. 12. Cũ. n. infirmor, tunc fortis ſum. Vide de dalila quo excæcauit ſamſonẽ, expoſitũ ſupra. li. 12. c. de aranea. ¶ Vel ſi vis applica iſta aliegorice ad Chriſtum, qui moriendo vicit aduerſarium noſtrum diabolum & cæter.

Capitulum decimumſeptimum. Textus. Fuitque eo tempore vir quidam de monte ephraim. Moralitatum. Capitul. 15.

Sicut in multis paſſib. huius libri ſæpiſſime replicatur illud verbũ. In dieb. illis non erat rex in Iſrael, ſed vnuſquiſq; faciebat quod ſibi recte videbatur. Et ſubdit in multis locis, quod filij Iſrael Deum dimittebãt, & idola adorabant & ſe diuerſis vitijs implicabant. Hic autẽ in primo. 17. & 18. c. fit ſpecialiter mentio de quodam micha noĩe ephratheo, qui de pecunia ſua fecit idolum, & in domo ſua conſtituit ſacerdotẽ, & quendam leuitã fecit ſacerdotẽ, & poſtea a filijs dan extitit ſpoliatus, dic ſimiliter, q̃ qñ in Iſrael. i. in eccleſia vel patria vel collegio vel clauſtro, officio vel beneficio non eſt rex iudex vel plarus vel rector, ſed quilibet permittitur facere pro libito voluntatis ſuæ, tunc re uera filij Iſrael, i. ſubditi ipſi faciliter Deum obliuiſcuntur et deſerunt, et ad idola, i. ad mundi bona ficticia appetenda et adoranda, vel ad idola, i. ad mulieres, et ad luxuriam ſe conuertunt, multaque peccata committũt et faciunt. Regulariter. n. eſt verum, quod abſentia iudicis boni vel prælati multorum malorum eſt cauſa, et ideo plati vel ſuperiores non beue faciunt, quando propter defectum prouiſionis officia et beneficia dimittunt vacare, et quando ipſorum rectores alibi quam in locis ſuis ſine cauſa permittunt vagari vel vacare. Hic. 6. Paſcat vnuſquiſque eos qui ſub manu ſua ſunt.

Capitulum decimumnonum. textus. Fuit quidam vir leuites habitans in latere. Moralitatum. Cap. 16.

FVit vir vnus leuites de mõte Ephraim habens vxorẽ de bethleem, quam ad domum recedentẽ ſecutus eſt vir ſuus vt reducere poſſet eam. Cum igit reduceret eam et iuxta Iebus ciuitatem gẽtilium die adueſperaſcente tranſiret ibidẽ remanere noluit. Sed ad ciuitatẽ gabaa quæ erat iſraelitarum. ſ. filiorum beniamin hoſpitatum tranſiuit. vbi tamẽ male ſibi ſucceſſit, quia mali viri ciuitatis illius, vxore ius nocte taliter ſunt abuſi, qđ dum tandẽ ad virum ſuum rediret, ante hoſpitis ianuam expirauit. Tadem tantum facinus videns vxorem. ſ. ſuam taliter mortuã ipſam in duodecim partes diuidens, per vniuerſos filios Iſrael miſit, et ad vindictam criminis omnes filios Iſrael contra gabaa etiam inuitauit. ¶ Illud allega qđ quãs eſt rutius ſtare in ſtatu et gradu ſeculari vel inferiori q̃ aſcendere ad maiorẽ, et ardua vita eligere et dimittere coem. Ille. n. vxorẽ ſuã, ideſt carnem ſeu voluntatem ad vitam reducere volens, & ob hoc gentilem ciuitatem dimittens, ad iſraeliticam ciuitatem aſcendens, ibidem deluſionem accepit, H ab huius ciuitatis inhabitatoribus ſummam iniuriam incurrit, quia pro certo ſæpe fit, quod homo in ſtatu laicali publico vel gentili, non dignatur manere, ſed ad iſraeliticam, ideſt ſpiritualem gentem. i. eccleſiam vel religionem nititur aſcendere, & ab inhabitatoribus illius ciuitatis, ſcilicet ſigioſis: tot & tanta ſuſtinet, quod melius ſibi fuiſſet quod in inferiori ſtatu & gradu manſiſſet. Loth enim nec in Sodomis nec in Segor inuenitur peccaſſe, & tamen in monte in quo ſaluare ſe credidit, legitur cũ propriis filiabus inceſtum turpiter commiſiſſe. Sic vere multi ſunt qui mũdum deſerunt & in monte religionis ſe ſaluare credunt. Verum tamen tot filios belial. i. tot hoſtes ſpirituales inueniunt, q̃ ibi grauius delinquunt. Ideo bene dicitur. Eccleſiaſtic. 7. Altiora te ne quæſieris. ¶ Vel dic quod iſte leuites ſignificat ſpiritum, & vxor eius carnem, quæ re uera ſpiritus diſcipinam fugiens, libenter redit ad domum patris, ideſt in mundum ad mundi diuitias & ad ſæculi dignitates & voluptates. Ad hanc igitur quandoque vir ſuus, ideſt ſpiritus vxorem, ideſt carnem reducere quærit, & de mundo ad domum gratiæ per pœnitentiam ipſam trahit, ſed re uera filij belial, ideſt demones quandoque ſibi occurrunt, & eam p diuerſa crimina proſternunt, & erga eam abominationem faciunt & committunt Sic igitur fit quod fatigata vitijs, ad virum, ſ. ſpiritũ vel ad Chriſtum redire q̃rit, cui vir ille cõpatiens, mortuam, ideſt peccatricem inuenit, quapropter ipſam per fruſta, ideſt per diuerſas ſatisfactionum partes diuidit, & p oẽs fines Iſrael. i. ad oẽs ſanctos, & ad omnia ſatisfactiõis opa ipſam mittit, vt ſcilicet quot in ſe habuit carnalia delectamenta, tot de ſe faciat holocauſta, ſicut de magdalena dicit Greg. Iuxta illud Apo. 18. Quãtũ glorificauit ſe & in deliciis fuit tantum date ei de tormentis.

Capitu-

Capitulum vicesimum. textus. Egreſſi itaq; ſunt omnes filij Iſrael. Moralitatum. Capitulum. 17.

CVm filij Iſrael eſſent congregati contra gabaa pro ipſa deſtruenda, & propter crimen adulterij puniẽdũ, de mandato domini iudas fuit dux eorum. Sed cũ plures iuiſſent ad bellũ cõtra gabaa, ſic factũ eſt q̃ prima vice non leguntur fleuiſſe, & victi ſunt, & ſecunda vice fleuerũt & coniuncti ſunt, tertia vero vice ſederunt, fleuerunt & ieiunauerunt & ſacrificauerunt, & tunc vicerunt. ¶ Iſtud ſic exponiẽ q̃ ad hoc quod hoſtes ſpirituales debellare poſſimus, tria ſunt neceſſaria, ſ. quod iudas qui interpretat confeſſio, præcedat q̃ luctus & cõtritio ſuccedat, & q̃ ieiuniũ & ſatisfactio accedat. Non. n. ſufficit iudas ſolus. i. cõfeſſio: nec luctus ſuperadditus, id eſt contritio, ſed neceſſe eſt qđ interſit ieiunium & carnis maceratio? Confeſſio, id eſt mentis quies & perſeuerans ſtatio, ſacrificium, id eſt bonorũ operum executio, tunc enim ſi omnia illa aſſint, ciuitas gabaon ideſt mala conſcientia deſtruitur, & ab hoſtibus ſpiritualibus triumphatur. ¶ Vel ſecundum gloſſam Gregorij, ſupponit enim quod iſti qui volebant alios pro delicto punire, peccatores erant, & ideo quouſque ſe correxiſſent & delicta ſua aquis lachrymarum lauiſſent alios vincere vel corrigere non poſſent. Nec ad hoc digni inuenti ſunt quouſq; fleuerunt, & de propriis criminibus penituerunt. Vnde dicitur. Ioh. 8. Qui ſine peccato eſt, prius in ipſam lapidẽ mittat. Vnde Greg. idem dicit. Reuocentur ad conſcietiam vt prius corrigant propria, & tunc reprehendant aliena.

¶ Moralitatum libri Iudicum Finis.

MORALITATVM Liber octauus libri Ruth.

Capitulum primum. textus. In diebus vnus iudicis. Moralitatum. Capitulum Vnicum.

B VTh mulier alienigena viro Iſraelitico fuit nupta, ſed eo mortuo inter propinquos viri mortui ſermo habitus eſt de ruth in vxorem accipienda. Vnus igit p pinquorum agrũ defuncti mariti ipſius Ruth bene poſſidere volebat, ſed vxorẽ accipere non curabat, quapp quia vnũ ſine altero hẽre non potuit, iure agri & muleris ceſſit. Quapropter ſecundũ legem ipſa mulier calciamenta eius ſoluit & in faciem eius ſpuit, & domus eius domus diſcalciati dicta fuit, quia ſemen fratris ſui mortui ſuſcitare noluit. Alius autem propinquus Booz nomine, ipſam in vxorem accepit, & ſic agrum defuncti poſſedit. ¶ Iſta gentilis mulier eſt de gentibus ſumpta eccleſia, quæ viro Iſraelitico Noemi, quæ interpretat pulchra, ideſt Chriſto filio virginis quæ pulcherrima eſt & formoſa, extitit deſponſata. Sed re uera poſt mortem ipſius viri ſui iam videmus duos propinquos, ideſt duo genera prælatorum, de iſta vxore, id eſt de eccleſia ducenda obtinenda ad inuicem deſceptare. Sunt enim quidam mali prælati, qui bene volunt habere agrũ, ſed vxorẽ non curant, id eſt qui bene quærunt emolimentum & lucrum, ſed de eccleſia vel ipſius ſpirituali regimine parum tractant. De quibus dicit Apoſtolus. Philip. 2. Omnes quæ ſua ſunt quærunt, nõ quæ Ieſu Chriſti. Et ideo tales qui magis quærunt temporalia quam ſpiritualia ſunt diſcalciandi & conſpuendi, id eſt calciamentis beneficiorum eccleſiaſticorum priuandi & vituperandi, & alii loco eorum ſubſtituendi. Apoſtolus. Hebræ. 10. Aufert primum vt ſequens ſtatuat. Tales enim qui ſuſcitare ſemen fratris ſui mortui, ſcilicet Chriſti, id eſt facere vtilitatem animarum ſuarum renuunt, ſed ſolum tẽporalia lucra quærunt repudiari, conſpui & vituperari merẽtur, & alii ſubſtitui & ſubrogari iubẽtur. Alii autem ſunt boni prelati ſignati Booz, qui interpretatur, in quo virtus ſeu in quo fortitudo, quia, ſcilicet iſti primo vxorem, id eſt, eccleſiam quærunt, & ſecundario agrum, id eſt temporale commodum habere volunt & ſic vtrunque habere digni ſunt', quapropter vxorem iſtam recipiunt atque ducunt. Dignum enim eſt quod illi qui principaliter quærunt ſpiritualia, habeant ſecundario temporalia & terrena, & quod qui ſemen fratris ſui, id eſt Chriſti prædicando & peccato res conuertendo ſuſcitãt, etiam agrum, id eſt temporalium ſubuentionem, vel etiam agrum, id eſt beneficiorum prouiſiõem habeant & acquirant. Apoſtolus. 1. Corinth. 9. Si ſpiritualia ſeminauimus vobis, non magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus.

¶ Moralitatum libri Ruth Finis.

MORALIT. ATVM Liber nonus libri primi Regum.

Capitulum primum. textus. Fuit vir vnus de Ramathaim ſophim de monte Ephraim. Moralitatum. Capit. 1.

Vit vir quidam de Ramathaim ſophim hel chana noĩe, q̃ habuit duas vxores, annã, ſ. phenẽnã, quarũ vna erat ſterilis. Sanna, phenẽna aũt fæcũda, & iſta fæcũda ſterili im p perabat, quapp iſta anna triſtis & flebilis prolem a domino petebat, primogenitum ſuum ſi maſculus eſſet, offerre domino promittebat. Sicigitur factum eſt q̃ iſta prius ſterilis peperit & poſt hoc multos filios parturiuit. Illa vero emula quæ fæcunda fuerat, ſterilis facta fuit, ſicut infra dicitur. 3. Reg. 2. Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt. ¶ Helchana qui interpretat poſſeſſio, eſt Chriſtus filius Dei patris, qui vir vnus pro eo dicitur, q̃ vna perſona vnus D Deus in natura duplici, vnus Chriſtus cenſetur & creditur de ramatha etiam quod excelſum interpretatur, dicitur eſſe, pro eo quod iſte de excelſo cælorum habitaculo noſcitẽ adueniſſe. Vñ ipſe dicit. Ioh. 8. Ego de ſurſum ſum. Vnde in Deut. 33. Habitaculum eius ſurſum. Iſte igitur in hoc mundo duas habuit vxores. i. duas ſectas fidem tenentes & confitẽtes & per fidem & gratiam ipſius mrimoniũ affectãtes. Prima fuit ſynagoga, quæ in principio non fuit ſterilis, ſed multorum ſanctorum genitrix atque mater. Secunda fuit eccleſia de gentib. quæ. ſ. ante ſui conuerſionem ſterilis erat & nullum virum ſanctum pænitus generabat. Synagoga igitur dicta eſt phenenna, quæ interpretat confeſſio, quia iſta finaliter conuerſata eſt in arcum prauum. Eccleſia vero dicitur Anna, quæ interpretatur gratia ſaluatoris, quæ eſt in tempore gratię, quia ſcilicet iſta meruit gratiã ſaluatoris. Quid igitur dicam? Pro certo dicam quod iſta prima vxor quæ primo fæcunda virtutibus & ſanctis hominibus erat, & quæ ſocię ſuę, ideſt gentilitati primitus tanquam vili peccatrici & ſterili illudebat, facta eſt igitur modo peccatrix & ſterilis. Vnde Eſa. 47. Venerunt tibi duo hæc ſimul, ſterilitas & viduitas. Gentilitas vero poſtquam per pœnitentiã flens & lugens ad fidem fuit conuerſa facta eſt fertilis, & in bonis perſonis & virtutibus & meritis abundans copioſa & pinguis. Vnde ipſa eſt quæ poteſt dicere illud Apoc. 18. Sedeo vt regina, & vidua non ſum, & ſterilitatem ignorabo. ¶ Vel dic quod duæ vxores Chriſti ſunt duæ ſectę clericorum & laicorum. Prima igitur vita eccleſiaſtica primo fuit virtutibus abundans & fertilis, ſed pro certo modo facta eſt ſterilis & inanis. Econtra vero ſæcularũ vita modo

Est in virtutibus fertilior, quæ antiquitus fuit sterilior, quia vt communiter plures inueniuntur cæteris paribus boni seculares quam boni ecclesiastici vel boni regulares. Vñ Grego. dicebat in persona ecclesiasticorum. Timendum est ne nobis eadentibus surgat, qui nobis stantibus irridet. ¶ Vel dic ꝙ iste duæ vxores significant duo genera personarum, s. quosdam fructuolos & fertiles, de sua tamen virtute præsumentes, & alijs irridentes, qualis fuit phariseus ille qui seipsum commendabat, & publicanum cõdemnabat. Itẽ alios steriles & peccatores, flentes tamen & pœnitentes, & de sterilitate sua dolentes & pro partu bonorum operum deum exorantes & spiritum contribulatum sacrificantes. Ista est ergo veritas ꝙ tales præsumptuosi faciliter in peccatum cadunt & ita steriles sunt, flebiles vero & pœnitẽtes a vitiis resurgũt, & sic fructuosi & virtuosi existũt. Allega illud Grego. supra dictum. ¶ Vel dic quod helchana est prælatus, qui dicitur vir a virtute, vnus a simplicitate, de ramatha a vitæ & sciæ sublimitate, cuius. s. duplex est vxor, s. activa & contemplativa &c. ¶ Vel dic quod anna sterilis est beata virgo, quæ samuelem. i. Christum miraculose peperit, quem ablactatum in templo obtulit, qui etiam tandem magnus propheta factus fuit in Israel. ¶ Vel dic quod anna q̃ nõ prius samuelem domino reddidit seu etiam in tẽplo obtulit, quo usq; ablactatus fuit, sicut dicitur hic est ecclesia, quæ samuelem. i. quencunque subditum non debet administrandum in templo. i. in aliqua prælatura vel officio adducere vel pficere quousq; ipsum ablactatum. i. a lacte voluptatis carnalis abstractum viderit esse. Vnde Comestor videtur innuere super Genesi. 21. vbi de ablactatione Isaac loquit: vbi & Abraam conuiuium fecisse legitur ꝙ puer non prius ad mẽsam patris sedebat, quousque ablactatus erat, & tunc sibi cõuiuium parabatur, & ad mensam patris admittebat, ad denotandum quod nullus ad mensam patris Christi. i. ad beneficia ecclesiastica debet admitti, donec a lacte carnalitatis contigerit ipsum ablactari. Quia sicut dicit Apostolus. Hebr. 5. Omnis qui lactis est particeps, expers est sermonũ iustitiæ. ¶ Vel dic quod lac significat verba adulatoris, a quo pro certo summe debet ablactari & recedere, qui in tẽplo
F dñi vult viuere vel manere, & ibi in aliquo officio vel bñficio ministrare, vel in mẽsa ecclesiastice dignitatis alcẽdere vel sedere. Vñ dr. Gen. 21. Creuit puer & ablactat' est &c.

Capitulum secundum. textus: Exultauit cor meum in domino. Moralitatum. Cap. 2.

HEli sacerdos habebat duos filios pestiferos. s. Ophni & phinees, qui in templo in sacerdotis officio ministrabant, & tamen dominum nesciebant, & sacerdotis officium ignorabant, qui cum mulieribꝫ dormiebant & cum fuscinula carnes coctas de sacrificantium lebetibus capiebant, & nihilominus carnes crudas ab ipsis petebant, & ipsos ad dandum etiam compellebant, & sic populum a sacrificio retrahebant. Quæ quamuis sciret Heli pater eorum, ipsos tamen propter hoc non castigauit nec ab officio amouit. Et quamuis verbis ipsos legatur reprehendisse, ipsos tamen actualiter nõ correxit, quapropter ipse pater & filii vna die perierunt, quia. s. pater senex & cecutiens, de sella cecidit, & contractis ceruicib. expirauit, duo vero filii eius in prælio ceciderunt, quando arca domini q̃ portabant a philistinis capta fuit. ¶ Iste Heli qui interpretatur extraneus a domino, de quo dictum est. Erat senex & cecutiens, & tamen summus sacerdos, significat malos superiores, dominos & prælatos. Isti enim a domino sunt extranei, & senes, i. negligentes & pigri, & per ignorãtiam cecutientes & obscuri. Fili istius significant malos inferiores ecclesiasticos, ad ministrandum in tabernaculo ecclesiæ cõstitutos. Isti enim dicuntur ophni, quod interpretatur insania conuersationis, & phinees qui interpretatur oris obturatio, quia scilicet isti hodie habent cor insanum & in concupiscentijs effrenatum, & os ad Deum laudandum mutũ & obturatum. Esa. 36. Vniuersi canes muti, non valentes latrare. Et breuiter isti sunt qui dominum videntur nescire,

& officium sacerdotis videntur pœnitus ignorare. Here. G
2. Sacerdotes non dixerunt, vbi est dominus, & tenentes legem nescierunt me. Et istud patet, quia isti cum mulieribus luxuriose dormiunt, cibos alienos per auaritiam rapiunt, & cum fuscinula rapinæ illud quod ad se non pertinet, eleuant & tollunt violenter. Vnde Iob. 24. Agrum suum non demerunt &c. Carnes etiam crudas, id est malas mulieres habere volunt, nec non etiam carnes crudas, id est personas iuuenes & carnales secum habere eligunt, coctas vero, id est eruditas & maturas repudiant & dimittunt. Exemplo roboam qui reiectis senibus iuuenes est secutus. Et sic suis malis scandalis sæculares a sacrificando. i. a collatione bonorum temporalium ecclesiis impediunt, & etiam eos a sacrificio bonorum operum suis malis exemplis repellunt. Vnde beatus Gregorius dicit in pastorali. Nemo amplius in ecclesia nocet quam qui peruerse ageus ordinem sanctitatis habet. Heli igitur, id est superior prælatus, istos non castigat, sed quia sunt nepotuli vel amici eius, vitia eorum dissimulat, quapropter omnes simul mors æternæ damnationis arripit, & diuinum iudicium eos damnat, quia re uera non solum ille qui peccat puniri meretur, immo etiam prælatus vel pater, vel quicunque alius ad quem spectat correctio, si non correxit, reus criminis iudicatur, propter talium enim culpam arca testamenti quam portabant, i. ecclesiasticus minister, a philisteis, idest a gentibus sæcularibus capitur & deprimitur, ipsi vero qui delinquũt, & pater eorum, idest superior qui non punit, casu mortis æternæ damnantur. Vnde Augustinus ad macedonium epistola. 44. Sicut semper est misericorditer puniendum, ita nec semper crudeliter parcendum.

Capitulum tertium. textus. Puer autem Samuel ministrabat domino coram Heli. Moralitatum Capitulum 3.

SEnuerat Heli sacerdos & caligauerũt oculi eius intantum quod non poterat videre lucernã domini antequam extingueretur. ¶ Quãuis istud H
posset intelligi litteraliter, quod scilicet iste erat cecutiens quod nõ poterat videre lucernam domini, etiam antequam extingueretur, superficialiter tamen videtur textus dicere, quod ipse melius videbat lucernã extinctam quam accensam, quod etiam possibile fuit propter visus debilitatem sicut patet in noctua, quæ non potest videre lumen solare, sed lunare. Igitur dicam mystice, quod iste Heli qui interpretatur extraneus a domino potest significare malos principes mũdi & prælatos, qui a domino sunt remoti, quia re uera oculi, scilicet iudicij talium principũ & prælatorum, ita hodie per carnalem affectionem a domino per gratiam sunt remoti, & non vident bonos, intantum quod valet dici, quod eorum oculi caligant ita quod lucernas ardentes, idest bonas & honestas & scientificas personas non considerat neque vident. Lucernas vero extinctas, idest ignaras & insufficientes personas, scilicet nepotulos vel familiares suos solent misericorditer videre, & de eorum promotione subtiliter cogitare. Lumen enim clarum, idest bonarum personarum claritas videtur talibus odiosa, lumen vero lunare vel obscurum id est conditio insufficientium personarum, talibus est amabilis & accepta: vnde de tali viro potest dici illud Exod, 14. Fili Israel viderunt ægyptios mortuos super littus maris. ¶ Vel dic quod lucerna accẽsa significat Christum viuum, lucerna vero extincta significat Christum mortuum. Lucerna vero dicitur quasi lux intesta, quia scilicet Christus habuit lucem diuinitatis in testa humanitatis. Lucerna igitur extincta significat Christum mortuum Heli significat populum iudaicum, & sacerdotum & phariseorum statum, qui re uera fuerunt cecutientes & parum discrete videntes, quia pro certo quandiu lucerna nostra Christus fuit ac census & viuus, ipsum videre aut agnoscere neguerũt. Vñ Ioh. 1. Mũdus p ipsum factus est, & mũdus eũ nõ cognouit.

Tandem

A Tandẽ vero ipso extincto. i. mortuo, s. visis miraculis in passione factis, & tãdem per manus apostolorum perpetratis: inceperunt ipsum videre, & in ipso credere, virtutem suæ fidei agnoscere & sentire, sicut apparuit in illo centurione: qui videns eclipsim solis & alia mirabilia & passiõis dixit. Vere filius Dei erat iste. Ista etiam ad sanctos & martyres applicari possunt, quorum virtutem & sanctitatem dũ viuerent, populi cognoscere nequiuerunt. Vnde dicitur. Lu. 24. Oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent. Post mortẽ vero eorum apparentib. miraculis fuerunt visi & cogniti, & etiam per fidem & deuotionem conspecti.

Capitulum quartum textus. Et factum est in diebus illis conuenerunt philistiim. Moralitatum Cap. 4.

CVm arca testamenti sub Heli summo sacerdote cecutiente & caligante, ab ophni & phinees malis ipsius filiis regeretur, & vt saluarent populum, in prælitũ contra philisteos duceretur, ab ipsis philisteis infidelibus fuit capta, & in eorum iurisdictiõe in azotum adducta, & in loco Dagon ipsorum Dei fuit in templo iuxta eum constituta. Sicque factum est, sicut dicitur in capitulo sequenti, qđ virtute arcę idolon dagon cecidit, & pronum de mane ante arcam repertum fuit, & iterum reuera altero mane super limen ostii templi truncatus capite & manibus iacens apparuit. ¶ Istud exponunt aliqui sic per arcam testamenti intelligitur lex diuina seu etiam fides catholica. Per Heli vero & filios Israel, itelligit populꝰ iudaicus. Per philisteos vero intelligit populus gentilis, quibus dagon, qui interpretat piscis tritici, idest diabolus, erat dominus atque Deus. Ista ergo fuit veritas, quod cum bellum & cõtrouersia fuit semper inter israel & philisteos. i. inter iudæos & gentiles: ita quod ipsi iudæi in arca testamenti, i. in lege & fide gloriarentur, & eius virtute se esse saluandos & liberandos opinarentur, nutu Dei factum est quod ista arca, s. lex & fides ad philisteos, i. gentiles transiuit, inquantum, s. isti fidẽ Christi quam iudæi abnegauerant, susceperunt, & in loco Dei sui posuerunt, inquantum loco suæ perfidiæ fidem catholicam habuerunt, & Christo loco dagon, i. loco diaboli crediderunt. Dagon. n. diabolus tunc apud gentes, i. apud ecclesiam sumptam de gentibus, occubuit quando arca testamenti, quæ est fides catholica, ad ipsos trãslata fuit. Et dato quandoque quod fuit reuelatus etiam cultus idolorum interpolatis temporibus apud christianos est restitutus, sicut apparuit sub Iuliano imperatore, finaliter tamen stante arca, & perseuerante fide catholica, apud eos fractus est &
B pœnitus destitutus dagon, i. diabolus, capite, i. intentione, & manib. i. idolatrię operatione priuatus. Esa. 19. Dominus ingredietur ægyptum, & mouebunt simulachra eius. ¶ Vel dic quod arca est ecclesia, quæ re uera tunc temporis a philisteis capitur, i. a sæcularibus deprimitur, & a tyrannis & principibus affligitur, quando ab Heli sene & cecutiente, qui lucernã extinctam videt melius quam accensam, regit, i. quando a plato sene, negligente, cecutiente & ignorante, affectuque etiam malos melius quam bonos vidente & ꝓmouente, gubernatur, & quando a malis suis filiis, i. a malis sacerdotibus & clericis, & aliis ecclesiæ subditis conducitur & tractatur, quia re uera credo, quod nulla est hodie cã quare ecclesia a tyrannis & sæcularibus opprimitur, nisi ga Heli & filii sui, i. prælati & subditi ecclesiastici erga Deum delinquere comprobantur. Et si vis de istis malis filiis, & de isto malo patre suo qui non corrigebat illos, pone illud quod supra est positum c. 2. Et allega de pressione ecclesiæ & ecclesiasticorum. Psal. 105. Tradidit eos in manus gẽtiũ, & dominati sunt eis qui oderunt illos. ¶ Vel dic quod Dagon, i. diabolus sedens in templo honorifice iuxta arcam, significat malum ecclesiasticum vel prælatum, qui. s. in templo ecclesiæ ad aliquod altum beneficium erigitur & ibi honoratur, & iuxta arcam colitur, i. iuxta Christum & sanctos in ecclesia comoratur. Tales ergo dicuntur idolum Dagõ, qui interpretatur piscis inutilis, piscis iniquus, piscis mœroris. Quia vere isti proprie sunt idolum propter fictionẽ hy
pocritam. Apostolus. 1. Co. 8. idolum nihil est. Sunt pisces C
propter carnalitatis remollitionem. Abac. 1. Facies hominis sicut pisces maris, & quasi reptile non habens principẽ. Sunt pisces inutiles, propter omnimodam imperfectionem. Sunt pisces mœroris, propter tristitiam & detractionem. Sunt pisces iniqui propter iusticiam & equitatis suffocationem, & propter rapinam, incredulitatem & exactionem. Vnde Ion. 2. Præparauit Deus piscem grandem vt deglutiret Ionam. i. pauperem. Isti ergo sunt qui inueniuntur hodie ad terram, idest ad bona terrena per auaritiam cecidisse, & caput rectę intentionis, necnon & manus bonæ operationis pœnitus perdidisse. Iuxta illud Iudith. 14. Ecce Holofernus iacet in terra, & caput eius in eo non est. ¶ Vel dic quod arca testamenti nunquam patitur Dagon iuxta se, quia re ũera Christus nunquam potest pati iuxta se in tẽplo vel in statu gradu vel prælatura idolum Dagon, i. malum ecclesiasticum vel prælatũ. Dic de Dagõ sicut supra immediate. Necesse enim est, quod per infortunium a statu suo cadat, vel quod post per apostasiam a religione recedat, vel etiã quod per mortem corruat & succumbat. Quinimmo nos videmus quod dato, quod isti quandoque a suis casibus releuantur, & per adiutorium amicorum ad gradum pristinum restituuntur. Sap. 13. Imago enim eius est, & opus est illi adiutorium, oportet tamen, quod finaliter deciant, & quod per infortunia vel per mortem a loco isto sublimi deputantur, & a consortio arcę finaliter deponantur, quia breuiter nullum idolum idest nullus fictus potest diu iuxta arcam. i. christum in statu religionis vel ecclesiæ persiste re, quimo necesse est ipsum cito a tali ficta pfectione, vel a tali obtenta prælatione deficere & cadere, & ipsius nequitiam apparere. Et iterũ. Spiritus sanctus disciplinę effugiet, fictum. Et Seneca dicit sic. Nihil quod simulatum est & fictum, potest esse diuturnum. Vnde Esa. 19. Dominus ingredietur ægyptum, & corruent simulachra eius. Vnde etiam dicit Seneca in lib. de moribus, quod bonæ honestatis nunquam est longa simulatio. Vel dic quod Dagon iuxta arcã est in tẽplo, quando in corde nostro est auaritia iuxta sciẽtiam, inanis gloria iuxta bonam operationem, sæcularis negociatio iuxta religionem, diabolus iuxta animam peccatum iuxta conscientiam. Ista enim in simul stare non possunt, quinimmo si arca stat. i. bonum in corde perseuerat, necesse est Dagon. i. vitium cadere & cessare. Fatui sunt igitur quidam religiosi & clerici, qui seruire Deo & mundo volunt, & sacram scripturã ad lucrum temporale conuertunt, & bona opera ad mundi gloriam faciunt, & sic diuersimode Dagõ iuxta arcam, diabolum iuxta Christum, malum iuxta bonum, idolatriam hæresim vel sortilegium iuxta fidẽ, iuxta delicias pnię crucẽ, scias ciuiles iuxta theologicã, vitiũ iuxta virtutem ponunt, & tñ constat quod ista simul habitare non possunt, & dominus conqueritur p Esa. D
57. dicens. Iuxta me discooperuisti te, & suscepisti adulterum, pepigisti cum eis fœdus. Et iterum Esa. 28. Coangusta tum stratum ita vt alter decidat, & pallium breue vtrunque operire non potest.

Capitulum quintum. textus. Philistiim autem tulerunt arcam Dei, & asportauerunt. Moralitatum. Cap. 5.

POst Dagon de iuxta arcam depositum, & capite & manibus detruncatum, vt supra visum est philistei arcã domini, detinebant, & tamen ipsam habere (cum essent idolatræ) nullatenus digni erant percussit eos dominus in posteriora ita quod oportuit vt pelliceas facerẽt sibi sedes, eruperunt ẽt mures inter eos in maxima quantitate, ita vt ebullirent villæ & agri in medio regiõis, & quocunque arca ducebatur, populus grauissima plaga percutiebatur. ¶ Istud potest allegari, quod gẽtiles, i. indigni peccatores nõ dñt sctã Dei sacra vel ẽt ecclastica bñficia detinere. Seu ẽt cõtra sæculares, ꝙ nõ dñt decimas vel ecclesiarũ possessiões & iura tãgere, nec ipsa apud se possidere, seu potiꝰ ipsa filiis Israel. i. ecclasticis remittere, & ẽt bonis ꝓsonis & sufficiẽtib. assignare. Tales igit detẽtores arcę, & decimarũ, & eccłę iuriũ, & ẽt beneficiorũ ecclæ, duplici malo peccant, s. malo culpæ, & malo pœnæ. Malo dico culpę:

Equia circa posteriora putrescunt, quod facit pec catum luxu riæ quo inficiuntur, & per quod gratia & fama priuantur. Psalm. 77. Percussit inimicos suos in posteriora, & oppro brium sempiternũ dedit illis. Malo etiam pœnæ, quia mures ideſt raptores, tyranni & principes seculares mali etiã prælati vel officiales contra istos debacchant, & apud eos quãdiu ecclesiæ iura vel beneficia iniuste retinent, ebullire no scuntur, a quibus quasi omnes talium substantiæ deuorantur, vnde dicitur. 2. Mach. 1. Anthiochus. n. ebullire fecit de perside eos qui pugnauerunt contra nos. Sicut ad litteram videmus de rusticis, qui iniuste decimas & iura ecclesiæ de tinent, quos tandem officiales & principales depauperant atq; grauant, vñ Iudit. 14. Egressi mures de cauernis suis au si sunt ad prelium nos vocare. Bene ergo sequitur, quod ga percussi sunt in posteriora, & quia luxuriosi facti sunt & im mundi, ideo sedes pelliceas sibi faciunt, quia. s. viri carnales molliter & suauiter sedere & viuere semper quærunt, vn de Ezech. 23. Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te. ¶ Vel dic quod talis arca vocatur terra sancta, quæ suos possessores & detentores indignos, scilicet tam iu dæos quam christianos quando peccabant flagellabat, & se ab eorum manibus subtrahebat vnde Numeri. 13. Terra quam vidimus, deuorat habitatores suos. ¶ Cum quinque ciuitates philistinorũ a Deo pp arcę detẽtionẽ plaga igno miniosa circa posteriora fuissent sic percussę & per mures etiam quamplurimum infestatę, illud remedium inuenerũt quod scilicet arcam domini non vacuam remitterent, sed quod quinq; annulos aureos sibi darent, quod cũ fecissent, plagæ huiusmodi cessauerunt. ¶ Sic vero quando peccato res quinque ciuitatum, i. quinque concupiscentiis subditi volunt placare arcam fœderis. i. Deum, necesse est quod qn que annos & quinq; mures. i. corporum sensus in aurũ con uertant, & de corporalibus spũales faciant, & q per pnam ipsa Deo offerãt. Quinq; n. sensus anni dñr & mures, pro eo q vitiorum faces in ipsis reperiunt, & quia mens & cõsciẽ tia ab istorum concupiscentijs sicut a muribus corrodun tur, ideo ista aurea & sancta domino offeramus & sic plagã vitiorum & tormentorum salubriter inuademus. ¶ Hic ha bes quod philistei percussi & tribulati dicebant. Non ma neat arca Dei apud nos, quontã dura est manus eius apud nos & super nos. ¶ Ista videtur vox quorundam peccatorũ: qui. s. arcam Dei Israel, i. bonum prælatum vel quemlibet virum sanctum prædicatorem vel correctorem seuerũ no lunt apud se manere, qñ se vident per ipsum corrigi, & iux ta demerita sustinere, vñ in Prou. 15. Non amat pestilens eũ qui se corripit. Istud dic contra quosdã nautas & eorũ simi F les, de quibus audiui quod insurgente tempestate, duos re ligiosos quos habuerunt innaui, voluerunt in mare proij cere dicentes quod demones solent magis bonos quam ma los impugnare, & q propter illorum religiosorum odium credebant naufragium imminere.

Capitulum sextum. textus. Fuit ergo arca domini in regione philistinorum septem mensibus. Moralitatum Cap. 6.

Hic habemus quod philistini tollentes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt eas ad plaustrum nouum, supra q arca domini posita erat. Vitulosq; earundem domi recluserunt, & arcam apud bethsamites ducere decreuerunt. Ibat ergo in directum vaccæ per viam quæ ducit bethsames, & itinere vno pergebãt, nec ad dexteram nec ad sinistrã declinabãt, nec pp vitulos qui do mi remanserãt, a cepto itinere deuiabant, sed solum ppter eos mugiebant, & plaustrũ cum arca dñi recto itinere dese rebant. ¶ Per bethsames quæ interpretatur dies solis, intel ligo paradisum, vbi sol iustitiæ Christus regnat. Esa. 19. Ciui tas solis vocabit. Per istas vaccas religiosos & catholicos accipio, q. d. iugo dñi sunt suppositi & ad plaustrum religio nis & ecclesię corrigiis votorũ & statutorũ ligati. Per vitu los istorum parentes assumo, qui. s. in domo, i. in sæculo re maserũt, & ab istis dum erãt cũ ipsis lactari & fœtari cõsue G uerat. Igit sit veritas, q postquã vaccæ. i. religiosi & clerici ad plaustrũ religiõis sunt ligati, & ad Dei seruitiũ ordinati, & ad deferendum arcam Dei. i. fidem & regulam deputati, necnon ad eundem in bethsames. i. in domum solis iustitiæ paradisum specialiter cõbinati, directe & iuste per viã iusti tiæ dñt ad istã ciuitatẽ incedere, nec ad dexterã per amorẽ delectabilium nec ad sinistrã p amorẽ terribiliũ dñt de via hmõi diuertere, sed iter suũ per bona opera continuare vt in bethsames. i. in domum solis. s. paradisum possit se feliciter applicare. ps. 25. Pes meus stetit in directo, in ecclesiis tuis benedicam te domine. Et dato q istis in domib. pater nis, vitulos quos lactabant. i. parẽtes vel cõsanguineos quos nutriebant dimiserunt, nihilominus nunquã, ppter eos dñt a cepto itinere virtutum retrocedere, quinimmo sufficit eis compassionis mugitũm emittere, & de ipsis alias nõ cura re. Istud potissime debet esse verum de prælatis, qui re uera vitulos, i. nepotulos, qui remanserunt in domo paterna, nõ debent per carnalem affectum aliquid in mente gerere, nec propter eius amorem & charitatis semita declinare. ps. 44. Obliuiscere populum tuum & domũ patris tui. ¶ Vel dic q philistei sunt mali superiores, qui re uera ad trahendũ plau strum arcæ domini, i. ad regendum ecclesiam Dei seu obti nendum ecclesiastica beneficia, non alligant nec promouẽt hodie nisi vaccas, i. nisi personas carnales & luxuriosas, qui. s. vitulos. i. filios & combinarios domi habẽt, propter quo rum affectum mugire, loqui & curam gerere nunquam cel sant. Psal. 50. Imponet super altare tuum vitulos. Vituli. n. super altare domini ponuntur, qñ a malis ecclesiasticis spu rit in ecclesia generantur, & quando ignorãtes personę ad statum ecclesiasticũ generantur, vel quando ignorantes psonæ ad statũ ecclasticũ promouentur. Et ideo contra tales vaccas trahentes arcam domini videtur loqui scriptura, di cens. Audite verbum domini vaccæ pingues q estis in mõ te samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & dictis dominis vestris afferte & bibamus. Sequitur propter quod eleua bunt vos in cunctis, & reliquias vestras in ollis ferventib. per aperturas exibitis, altera contra alterã. Expone si vis quomodo isti in olla inferni finaliter ponentur, & quo modo nunc alter contra alterum debacchatur. ¶ Hic dici tur quod cum philistei ducerent & restituerent arcam do mini quam ceperãt, viri bethsamitæ qui erãt de filijs Israel metebant triticum in valle, & eleuantes oculos viderunt arcam dñi, & gauisi sunt cum vidissent, & sacrificia etiam ei obtulerunt. Veruntamẽ quia prohibitum erat quod põ pulus nullatenus arcã domini videret, percussi sunt a dño plaga magna, & mortui sunt de populo septuaginta viri, de H plebe vero quinquaginta miha. Hoc vñ ibi mirabile, quod philistei cũ essent idolatrę, nec arcæ, nec veri Dei cultores, videndo arcam non fuerunt mortui: filii vero israel visõe eius perierunt Cuius causa potuit esse, quia videre arcam gentilibus non erat prohibitum, sed filiis Israel (nisi es sent sacerdotes) fuit specialiter denegatum vt patet supra. ¶ Illud igitur potest applicari quod ille qui facit contra p hibitionem, peccat multo plus quam alius dato, quod sit eadem species delicti. ¶ Potest etiam allegari quod gẽtiles minus peccant in eodem genere pcti quã filij Israel, iudæi quam christiani, laici quam clerici & religiosi, minusq; de bet homini displicere delictum extranei quam propinqui. Psalm. 54. Quid si inimicus meus maledixisset mihi? susti nuissem vtique. Tu vero homo vnanimis dux meus & no tus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos & cæter. Etiam sicut de facto legitur, quod a saraceno mortuo pe tijt macharius quis in inferno grauius puniebatur, qui re spondit, quod mali christiani, quia scilicet illi veram legem habebant, & ergo contra voluntatẽ domini facientes, grauius delinquebant ac per hoc grauiores pœnas sustinebant Vnde Lucæ. 12. Seruus sciens voluntatem domini & nõ fa ciens, plagis vapulabit multis. ¶ Vel dic quod ista arca si gnificat terram sanctam, quæ re uera magis videtur secum diligere malos gentiles quam malos christianos, quod pa tet, quia illos non occidit, sed nutrit, istos vero statim vt ma li fiunt, affligit flagellationibus & expellit. Grauius enim offenditur deus quando proprii filii contra prohibitionem & legẽ in terra & domo sua peccant, quando alieni populi ipsum

A ipsum vituperant atque turbant. Vnde Hier. 11. Quid est q dilectus meus in domo mea scelera multa facit? ¶ Vel dic q populus non debet videre arcam nudam. sicut Numeri quarto vbi exponitur.

Capitulum nonum textus. Et erat vir de Beniamin nomine is filius abiel. Moralitatum. Cap. 7.

SAul missus à patre quærere asinas perditas, venit ad Samuelem, qui eum vnxit in regem sup Israel. ¶ Saul est Christus, quẽ Deus pater misit in mũ dum quærere asinas. i. saluare animas peccatorũ, quem Samuel propheta in regem vnxit, inquãtum prophe tarum cetus ipsum regem futurum prædixit. Vnde Hie. 23. Regnabit rex & sapiens erit. Dic q Saul est prędicator, quẽ pater suus Christus misit asinas quærere. i. alas peccatrices conuertere & saluare, quia pro certo quãdo diligenter exe quitur, inungi prius per gratiam in animo, & ad regem pre lationis in mundo, & ad regimen paradisi in futuro promo ueri meretur. ¶ Iuxta prophetiam Samuelis, antequã Saul in regem inunctus ad regnum pertingeret, plura leguntur ei contigisse. Primo q inuenit duos homines magnas fo uceas salientes. Secundo q ad quercum thabor inuenit tres viros, quorum vnus portabat tres hædos, alius tres panes, alius vini lagenam, qui etiam duos panes eidem cõtulerũt. Tertio quia post hoc obuium habuit cuneum prophetarũ, & statim dedit eis dominus cor aliud, & mutatus est in virũ alterum, & insiliente in eo spiritu domini cum eis prophe tauit. His igitur factis congregatus est populus in masphat, & quia in Israel quis melior isto non erat, quia etiam ab hu mero sursum toti populo præeminebat, ideo sorte super eũ cadente, super populum rex factus est, & ex præcepto dñi est electus. ¶ Dic moraliter q Saul qui interpretatur abu tens. i. quilibet peccator & Dei misericordiæ abusor, rex. i. suipsius discretus rector si efficiatur, vel q ad ecclesiæ regi men promoueatur, vel ad hoc q ad temporalis curę vel p B laturæ regimen eligatur, plura necessario requiruntur. De bet. n. ante omnia de oleo diuinæ gratiæ interius vnctionẽ recipere. Debet secundo duos viros salientes foueas. i. du plicem charitatem, Dei. s. & proximi, quæ sola foueã inferni tranſilit, & euadit, obuiam uenire. Post hoc iuxta quer cum thabor. i. iuxta memoriam crucis tres viros. i. tres pœ nitentiæ partes, s. contritionem, confessionem & satisfactio nẽ similiter reperire. Cõtritio. n. portat vinũ, quia inebriat per cõpunctionem. Vnde Esa. 16. Super hoc plorabo in fle tu iazer vineam sabama, inebriabo te lachryma mea. Confessio portat tres hædos, per quos fœtoris peccati triplex cõ fessio denotatur, s. qñ confitetur homo peccatũ cordis, pec catum oris, peccatum operis. Vnde de istis tribus partibus confessionis, potest dici illud. 2. Par. 10. Post tres dies reuer timini. Satisfactio vero portat tres panes. i. tria opera satis factoria. s. elemosynam, orationem, & ieiunium, etiam cor poris afflictionem, de quo dr. Luc. 11. Amice, accommoda mihi tres panes. Isti igitur tres viri. s. contritio, confessio & satisfactio, quos penitens inuenit, duos panes solent sibi cõ cedere, inquantum. s. deuotionem, & compunctionem sibi solent conferre. ps. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Et sic sequitur residuum, s. q iste nouũ cor a Deo recipiens mutabitur in virum alterum, & prophetarum, i. bonarum personarum consortio se coniungens, spiritu dñi dotabitur, & prophetare incipiet inquãtum de occultis, & futuris prædicabit & meditabitur, & sic pro certo iam cæ teris maior effectus, & alijs etiam in virtutibus præeminẽs ad regnum temporale, morale & æternale eligi promerebi tur, & ad seipsum debitè regendum, & ad temporalem di gnitatem iuste gubernandam, & ad cœlestis regni gloriam obtinendam digne & meritorie assumetur, & de ipso dice tur illud. Exo. 1. Surrexit rex nouus super ægyptum. ¶ Vel dic q summe proficit bona societas, quia re vera Saul abu tens, i. peccator non faciliter in virum alterum mutatur, & de malo in bonum conuertitur, spirituq; diuino cœlitus inspiratus, & propheta, i. vir spiritualis & contemplatiuus, & futurorum meditatiuus efficitur, quando prophetarũ, i. C bonarum, & sanctarum personarum societatem sectatur. Psal. 17. Cum sancto sanctus eris. Mutatus est in virum alte rum. Apostolus Gal. 2. Viuo iam non ego. Ita q facilius po test homo ad regnum seu regni apicem eligi. Alij videntes Saul subito mutatum in prophetam, inuidendo & deridẽ do dicebãt. 1. Re. 10. Num & Saul inter prophetas. Sic vero statim quãdo aliquis diuina gratia imbuitur, vel ad aliquẽ bonum statum Deo mediante erigitur nunquam desinunt mundi detractores, immo iustum deridere conantur. ¶ Vel si vis vide formam electionis, quia electus debet esse Saul, qui interpretatur expeditus, quia non solum se non debet ingerere, sed expectare quod ab alijs expectatur. Apostol⁹. Hebre. 5. Nemo assumat sibi honorem, nisi qui vocatur à Deo &c. Item debet esse alijs in virtutibus maior, & in to to populo nullus debet esse melior. Et sicut Saul se absco dit ita q à Samuele fuit requisitus, ita iste debet honorem fugere, & inuitus trahi, & assumi. Vnde Greg. Sicut indigni se ingerentes sunt repellendi, ita & digni qui fugiunt, inui ti ad regimen sunt trahendi. Dic q Saul prius intelligitur prophetasse quam ad regimen electus fuisset, ad denotan dum quòd ad regimen prælaturæ non debet eligi, nisi qui propheta. i. vir scientificus, & in futuris meditandis prudẽs & circunspectus poterit inueniri, & tamen hodie potest di ci illud psalmist. 73. Signa vestra non vidimus, iam non est propheta & cætera.

Capitulum vndecimum. textus. Et factum est post mensem, ascendit Naas. Moralitatum. Ca pitulum. 8.

NAas princeps amonitarum venit ad obsidendum ia bes Galaad, populus autem ciuitatis voluit ipsi ser D uire, dum tamen cũ ipsis vellet fœdus inire. Sed iste cum illis nullum fœdus facere, nec eorum seruitium recipere voluit, nisi oculos dextros eis erueret, & sic eos vi uere permitteret, ac in seruos reciperet & haberet. Isti igi tur conditionem huiusmodi formidantes, auxilium à Saul, qui nouiter in regẽ electus fuerat, petierunt, qui tunc actua liter de agro sequens boues veniebat, quique dictos boues occidit, & in frusta diuisit, & per totum Israel sub intima tione quòd sic fieret bobus singulorum, nisi venirent ad pi lium, per nuncios frusta misit. Congregati igitur trecenta & triginta milia virorum ad Saul & ad Samuelẽ venerũt, qui in tres partes populum diuidentes. Naas & amonitas debellauerunt, & populum Iabes Galaad liberauerunt. Vnde istorum fuit illud verbum. Cras erit vobis salus, cũ incaluerit sol. ¶ Ciuitas Iabes, quæ interpretatur dolens seu siccitas, significat mundum Naas qui interpretatur ser pens, significat diabolum. Saul vero qui interpretatur ex peditus, significat Christum, boues eius significant marty res, & filii Israel significant omnes fideles, oculus dexter animam, sinister carnem denotat. Amon qui interpreta tur populus meroris, peccatores & damnatos significat. Cum igitur Naas serpens antiquus diabolus, princeps amonitarum, id est populi meroris omnium peccatorum, qui scilicet est rex super omnes filios superbiæ, a prin cipio obsederit Iabes ciuitatem huius mundi, quæ re uera dolens, sicca vel sterilis potest dici, non sufficiebat sibi quòd ei in diuersis peccatis seruiret, quinimo habitatorũ omnium istius ciuitatis, scilicet omnium mortalium ocu los dextros, id est animas volebat eruere, & ad damnatio nem æternam secum in inferno portare. Vnde dicitur. Nu. 16. Nunquid oculos nostros vis eruere. Illud enim erat hor rendum pactum, quod in ista ciuitate pepigerat, quòd sci licet omnes ciues ipsius oculos dexteros, id est animas per dere oportebat dicens diabolo illud Geneſis. 14. Da mi hi animas, cætera tolle tibi. Sed re uera Saul expetitus, & expectatus a Deo, id est Dei filius benedictus, boues suos. i. Apostolos & martyres martyrio, & occisioni sup posuit, ipsisque, & eorum prædicatione median tibus Petri Berch. Super Bibliam.

E populum fidelium ad fidem & ad pœnitentiã conuocauit, cu meſſenttrecenta & triginta milia, ideſt cum ad fidem trinitatis eſſent conuerſi, ipſos in tres partes ideſt in tres ecclesiæ ſtatus, ſ. in prælatos, continentes & coniugatos conſtituit & diuiſit. Sicq; factum eſt quod cum iſto triplicior dine militum & fidelium ſuorum, ſaul nas. i. diabolũ ſuperauit, & iugum idolatriæ ſuæ de iabes. i. de mũdo abſtulit, & populum qui in periculo ſeruitutis & damnationis & pditionis oculorum dexterorum. i. aiarũ erat, de iſtius manibus liberauit. Vnde dr. 1. Mach. 5. Venit iudas cum trib. ordinib. poſt eos. Sic igitur fuit eis ſalus cũ ſol incaluit. i. cum charitas immenſa ſolẽ iuſtitiæ Chr̃m pro redemptione humani generis inflãmauit, inquantũ pſonaliter pro liberatione deſcẽdit. Vñ Mal. 4. Oriet vobis ſol iuſtitiæ. ¶ Vel dic q̃ ciuitas iabes ſignificat eccleſiã militantẽ, quia ꝓ certo iſta eſt hodie ſicca quãtũ ad bonorũ ſpũaliũ fertilitatẽ, dolens vero & triſtis pp tribulationũ tpalium immenſitatẽ. Vñ illud Tre. 1. Quõ ſedet ſola ciuitas plena populo, ſedet in triſticia dña gentium. Iſta. n. ciuitas tyrannis & vitijs ſeruit, & iõ merito dolet & gemit. Vnde ſequitur. Iſta aũt gemẽs cõuerſa eſt retrorſum. Serpẽs igif antiquus, naas princeps populi mæroris. i. peccatorũ diabolus, iſtam ciuitatem hodie obſidet, & cũ populo ſuo. i. cũ viris eccleſiaſticis pactũ vult facere, dum tñ eis oculos dextros. i. verum iudicium eruat: & quod oculos ſiniſtros. i. carnalem affectum vel iudicium ipſis ſolum dimittat. Vnde Iob. 10. Nunquid oculi carnei tibi ſunt, aut ſicut videt hõ, & tu videbis? Etiam re uera iã multi ſunt in ciuitate eccleſiæ, q̃ iſtud pactum cum diabolo iam videntur feciſſe, quia. ſ. verum iudiciũ rationis & diſcretionis videntur perdidiſſe, & ſiniſtrum oculũ. i. carnis affectionem & malitiæ ſubtilitatem & iuſtitiæ iniquitatem videntur ſolummodo retinuiſſe, quod patet quia nõ videt nec conſiderant ſpũalia bona, ſufficientes perſonas, iuſtitiã partium, &c. hmõi, quæ omnia ſunt dextera, immo ſolũ videntur conſiderare & videre bona tempoi alia carnis parẽtes, dona & munera, iniquorum pro iuſtitia ſubuertenda, q̃ oia peſſima & ſiniſtra ſunt. Vnde de illo pacto cum diabolo carne & mundo inito, pñt dicere tam mali iudices quã mali eccleſiaſtici illud Eſa. 28. Pepegimus fœdus cum morte, et cum inferno fecimus pactũ. Vnde Zach. 11. Brachium eius dexterũ ariditate ſiccabitur & oculus eius dexter tenebreſcens obſcurabitur. Et dic generaliter de oĩb. Duo. n. oculi F dati ſunt hoi, ſ. duplex conſideratio & diſcretio, ſ. ad temporalia & ad æterna. Spiritualem igitur & dextrum perdidimus temporalem & ſiniſtrum pluſquam deceat retinemus.

Capitulum duodecimum. textus. Dixit autem ſamuel ad vniverſum Iſrael. Ecce audiui vocem veſtram. Moralitatum Cap. 9.

CVm populus regem ſupra ſe petiſſet, & dominus eis ſaul in regem dediſſet, voluit illis oſtendere, quod ſibi non placebat quod regem poſtulaſſent, & quod ipſis regem in ira & non in beniuolentia contuliſſet. Fecit igitur dominus fieri tonitrua, voces, pluuias & tempeſtates, & timuit populus vehementer. ¶ Illud poteſt allegari. quod regimen mundi & iuriſdictio quã alii ſuper alios reges principes ſunt adepti, a principio deo non placuit, immo propter peccata hominum hoc euenire permiſit, & potius tale ſuperioritatis regimen magis ex tyrannide quam ex iuſticia venit, & magis ex Dei quam miſericordia proceſſit. Vnde Ozeę. 13. Dabo tibi regẽ in furore meo. Ca. 13. ¶ Cũ populus philiſtinorũ congregatus eſſet contra filios iſrael in prælium, non ſunt inuenti in vniuerſo populo domini q̃ in die belli haberent gladium, præter ſaul & ionathas. Vnde & aliqui timentes fugerunt. Alij ad hoſtes trãſfugerũt, & alii in ſpeluncis ſe abſconderunt, ita quod cum ſaul pauciſſimi remanſerunt. Philiſtini aut qui dominabantur filijs iſrael, cauerant ne arma ſibi facerent, & ideo nullum fabrũ in terra dimiſerant, quinimmo oportebat quod filii iſrael G pro ferramentis exacuendis & pro ſtimulo, vomere vel ſecuri, ſarculo vel ligone quando hebetabantur, ad philiſteos condeſcenderet, quap̃ in die belli gladios & lanceas nõ habebant. ¶ Per philiſteos qui infideles erant, demones ſeu hæretici dicuntur, per filios vero iſrael catholici: continuũ enim prælium ſeu cotrouerſia eſt inter iſtos, quia re uera filij Iſrael, i. chriſtiani ita hodie per iſtos hoſtes ſpirituales diuerſis tentationibus impugnantur, quod quidam eis cõſentientes ad eos tranſfugiunt, alij per auaritiam in cauernis terræ. i. in bonis temporalibus ſe abſcondunt, ita q̃ in die belli & tentationis cum Chriſto rege pauci remaneant aut ſubſiſtunt. Pſal. 77. Filii effrem intendentes arcum, conuerſi ſunt in die belli. Si etiam contra hereticos diſputando bellare oporteat pauci inueniuntur cum gladio verbi Dei, immo proh dolor quaſi omnes muti & inermes exiſtunt. Et ſi quæratur, quare hoc? Pro certo in toto exercitu fidelium pauciſſimi ſunt qui gladijs aut lanceis. i. virtutibus & operibus bonis, ſeu ſanctorum patrum doctrinis & ſcientijs ſint muniti, ideo ad ſtandum in prælio tribulationis, tentatiõis vel diſputationis contra demones vel hæreticos, non ſunt apti. Iſti enim philiſtei. i. demones vel hæretici, ſumme cauent ne fabri qui arma fabricant. i. boni doctores vel pdicatores, qui doctrinis ſuis alios armant, & arma virtutũ & fidei documentorum propinant, inueniantur in iſrael, i. in eccleſia, ſed eos quantum poſſunt impediunt & retardant, & q̃ oes ad fabros ſuos proprios. i. ad hæreticos doctores, diuinos aut ariolos, vel etiam ad legiſtas. i. mundi ſapientes recurrere, & eorum conſiliis ſe regere velint, quantum poſſunt procurant, & quod quando ferameta ſua. i. intellectus eorum eſt per ignorantiam duplex vel hebetatus, ab ipſis cõſiliũ petere, & fabros iſrael. i. theologos dimittere, ſcientiãq; euangelicam contemnere, & ſcientiam poetica commendare ſumme captant, vt ſic in bello tentationum propter defectum armorum ſpiritualium deficiãt & ſuccumbant. Et breuiter propter defectum fabrorum. i. bonorum prædicatorum, doctorũ vel prælatorum, multi ſunt hodie chriſtiani qui ad fabros philiſtinorum. i. ad hæreticos recurrunt, propter quod ſchiſmatici & mali fiunt, ſicut ad literam patet de grecis, ſclauis, ſuſianis & iacobinis, & nubianis, & ceteris ſchiſmaticis Chriſtianis, q. b. ꝓ certo defectus fabrorũ & bonorũ doctorum fuit cauſa recurſus ad doctrinas hæreticorum, & fabros demonum philiſtinorum, & ꝓ conſequens eſt eis cauſa damnationis & periculorum, & iõ propter defectum verorum fabrorum dicitur. Tranſtulit nabuchodonoſor fabrum & incluſorem de hieruſalem, & H adduxit eos in babyloniam. Et ad hoc facit quod legitur in hiſtoria tripertita quod. ſ. pagani cum Iuliano apoſtata impetrauerunt q̃ chriſtiani nõ audirent artes liberales ſeu philoſophiam, vt ſic dum arma ſciæ non haberent non poſſunt contra eos diſputando ſe defendere. Arriani ẽt epiſcopos catholicos mitti in exilium procurabant, vt ſic dum fabri deficerent, populum, armis carentem liberius debellarent. Ad hoc enim facit exemplum de ciuitate athenarum, quam quidam rex obſederat, & pactum cum ciuibus volebat facere, dum tamen ſeptem philoſophos qui erant in ciuitate, in obſides ſibi darent. Cui parabolice quidam philoſophorum reſpondit q̃ lupi gregem ouium obſidentes, cũ paſtoribus pactũ et pacẽ facere promittebant, ſed ante oĩa canes gregis ſibi dari petebant. Paſtores vero videntes, quod ſi canes deficerent lupi libere oues comedere poſſent, pactum huiuſmodi reſpuerunt. Ciues etiam ciuitatis eadem de cauſa dare hoſti philoſophos, ne populus ſublatis rectoribus faciliter deperiret, dare noluerunt. ¶ Sic vere diabolus & hæretici gregem & ciuitatem eccleſiæ impugnantes canes philoſophos. i. doctores prædicatores & viros ſcientificos, bonos iudices & prelatos ante omnia nituntur tollere, vt ſic tentationibus & erroribus poſſint fideles leuius debellare, dum non ſit qui poſſit ipſos inſtruere vel iuuare. Vnde Daniel. 2. Rex nabuchodonoſor in furorem & iram magnam verſus, præcepit vt perirent omnes ſapientes babylonis. ¶ Vel dic quod quod in ciuitate animæ faber eſt diſcretio quam philiſtei, ideſt demones ante omnia tollunt & ſic populi illius ciuitatis. i. motus & affectus ſibi pænitus ſeruiunt & obediunt. Vñ in Pro. 1. Vbi non eſt gubernator, populus

A populus corruet: ſalus autem vbi multa conſilia. ¶ Hic ponitur quod contra filios Iſrael venerunt tres cunei philiſtinorum, ſ. vnus qui ibat contra viam ephraim, alius qui ibat betheron, alius qui ibat ad iter termini. ¶ Sic vere dico q̃ philiſtini. i. peccata quæ contra filios iſrael, i. fideles pugnãt ad tres cuneos. i. ad tria peccata capitalia & vitia generaliter reducuntur. Vnum enim eorum eſt auaritia, & illa tendit ad ephraim, qui interpretatur frugifer. i. ad mundi fructus. Et ſecundus cuneus eſt ſuperbia, & illa tendit ad betheron, quod interpretatur domus vanitatis, ſignificans mũdi diuitias, honores atque glorias. Tertius cuneus eſt luxuria, & iſta tendit ad iter termini. i. ad carnis delectationes & delicias. Caro enim iter termini dicitur, pro eo quod iſta ad modum terræ quæ eſt in terra & confiniis aliorum, difficilius cuſtoditur. Ideo de iſtis tribus cuneis poſſumus dicere illud Danie. 7. quod beſtia illa, ideſt diabolus habebat tres ordines dentium in ore ſuo.

Capitulum decimumquartum. Textus. Et accidit in quadam die vt diceret ionathas. Moralitatum. Cap. 10.

HIc ponitur quod ionathas & armiger ſuus videntes ſtationem philiſtinorum: ſortem periculi ſui vel ſalutis in dictis hoſtium poſuerunt, proponentes, ſ. q̃ ſi hoſtes dicerent. Aſcendite, quod aſcendere debebant, & vincere. Si vero hoſtes dicerẽt, expectate, tunc nec vincere nec aſcendere proponebant, & illud quaſi ſignum in ſortem a Deo ſibi dari credebant. Sicut igitur dixit factũ eſt: quod philiſtini dixerunt, aſcẽdite, qui ſtatim aſcenderũt, & manibus & pedibus reptando, prius ionathas, poſtea armiger contra eos perrexerũt, & hoſtes fortiter inuaſerũt; & in fugam conuerſos, & ſe mutuis cedibus occidentes mirabiliter occiderunt. Quod videntes filii Iſrael, qui prius ad hoſtes fugerant & tranſierant, contra eos, & ſurrexerũt ionathan & iuuenem adiuuerunt. Alii etiam qui ante fugerant, & ſe abſconderant, audita victoria redierunt, & manibus & pedibus reptando, prius ionathas, poſt armiger contra eos perrexerunt, & ſe cum perſequẽtibus fugientes philiſtinos adiunxerunt. ¶ Iſta poſſunt allegari exemplariter, quod quandoque per ſortem inquiritur voluntas Dei, & veritas caſus futuri, quodque occulta Dei prouidentia quãdo videt quod homo ſibi committit, & veritatem alicuius negocij ab eo deuote quærit, ipſam quandoque ſibi oſtendit, Ioſuæ. 7. ſicut habentur exempla infinita de achan per B ſortem deprehenſo, de ſaul per ſortem manifeſtato, 1. Reg. 10. de matthia per ſortem electo, & de aliis infinitis. Actuum. 1. Non deficit enim occulta Dei prouidentia homini maxime in arto conſtituto, & ideo multi mirant quare voluntas domini hodie etiam per ſortes non requiritur ſicut tunc fiebat, quia forte ita reſponderet hodie ſicut tũc. Non enim abbreuiata eſt manus domini vt ſaluare non poſſit, ſed iſta ſunt hodie prohibita, ne aliqua ſuperſtitioſa miſcerentur, & ne ſimplices ad idolatriam traherentur. Hic etiam aduerte, quod tunc quilibet poterat pro voto conſtituere ſibi ſortem, & ſignum rei fiendę & non fiendę ad libitum ordinare. ¶ Vel illud poteſt allegari, quod in factis bellicis audaces fortuna iuuat, & ꝓ melius eſt inuadere quam expectare. Hic enim aſcenſus & inuaſio ſignum fuit victoriæ & ſalutis expectare ſignum erat perditionis. ¶ Vel dic quod diuina prouidentia libentius iuuat hominem prouocatum quam illum qui prouocat quia. ſ. iſti fuit dictũ. Aſcẽdite, & ideo prouocatus aſcendit & vincit, quocantes vero victi ſunt & fugerunt. Quia re uera ad virum iuſtum pertinet, quod ex leuitate bellum non gerat, nec lites, nec controuerſias ſibi foueat, ſed potius quod prouocatus & neceſſitate cõpulſus ad talia procedat, quia vt communiter tũc ad talia ipſe prævalet & triumphat, exemplo iepte, qui prouocatus contra amon obtinuit victoram, dicens illud Iud. 11. Igitur ego non pecco in te, ſed tu in me inocens mihi bella iniuſta, iniicet dominus. ¶ Vel dic quod ita eſt facile Deo iuuare inpaucis ſicut in multis, & occulta. Dei proui C dentia operante pauci aliquotiens vincunt multos debiles fortes, nudi armatos. Exemplum de iuda machabeo duce, qui contra xerxen qui cum quatuor milibus venit, ſexcenta milia debellauit ſecundum Oroſium. Vnde dicitur. 1. Machabeo. 3. Facile eſt includi multos in manibus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cœli liberare in multis an in paucis, quia non in fortitudine exercitus victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt. ¶ Vel dic quod non eſt tutum in hoſte cõſidere, quia dato quod victus tibi obediat, & ſe amicum tuum fingat, & ad te trasfugiat, ſi tamen viderit locum ſuum ſtatim nocere nititur atque tentat, vt patet hic de trãſfugis, qui viſa ſuorum victoria, contra philiſteũ ſurrexerunt, & filios Iſrael iuuerunt. Ideo dicebant principes philiſtinorum de Dauid. 1. Reg. 29. Reuertatur vir in locum ſuum, non deſcendat nobiſcum ad prælium, ne fiat nobis aduerſarius cum præliari ceperimus. ¶ Vel allega vltimum quod reſtat, ſcilicet de illis qui primo fugerant, & videntes victoriam, ſe ionathe adiunxerunt, contra multos qui re vera optime ſciunt ſe homini tempore victoriæ, ſed non tempore fugæ adiungere, & aduerſitatis tempore latere, cum vero hoſtes ſuperati fuerint, acſi fortiter aliquid fecerint ſolent ad amicos redire, & victoribus ſe ſociare. Vnde dicitur. 2. Regum. 23. Populus qui fugerat, reuerſus eſt ad ceſorum ſpolia detrahenda. ¶ Vel dic allegorice, quod ionathas qui interpretatur columba, ſignificat virum religioſum vel catholicum chriſtianum, qui aſperam & artam viam pœnitentiæ, & per arduam virtutum viam debet contra philiſteos. i. contra demones & hæreticos aſcendere, & niſi prouocatus non debet contra eos diſputare, & ſic mediante armigero ſuo, i. fide vel gratia de ipſis poterit triumphare. ¶ Saul ſequens philiſteos fugientes, adiurauit populum ne quis vſq; ad noctem comederet, & ſic in hoſtes vindicare valeret, dicens. Maledictus vir qui comedit panem vſque ad veſperam. Populus igitur veniens ad ſaltũ in quo erat fluens mel ſuper faciem agri, non applicuit manum ad os. De melle enim comedere noluit, timens adiurationem: ſed proſequendo hoſtes vlterius intacto melle trãſiuit. De iſto autem melle credo quod erat manna, ſ. impreſſio aeris dulcis, pinguis & alba, qualis nuper circa auinionem cadebat. Iſta enim in regno georgionico dicitur in tanta quantitate ſuper herbas, arbores & lapides in æſtate cadere, q̃ multas ſarcinas ſolent quotidie colligere. Qualecunq; igitur fuerit mel, ionathas adiurationem patris ignorans & ſummitatem virgæ, vel intingens comedit, & illuminati ſunt oculi eius, quapropter quia contra adiurationem patris fecerat, cum dominus ad tranſgreſſionem iuramẽti reD ſpondiſſe nollet ſorte deprehẽſus a patre adiudicatus mori fuit ipſumque pater occidere voluit, ſed eum populus liberauit. ¶ Per mel intelligitur dulcedo proſperitatis mũdanæ, quia re uera illi qui philiſteos. i. demones & vitia perſequuntur, a tali melle abſtinere iubentur, & per abſtinentiã cũ rege ſuo Chriſto hoſtes morũ & fidei perſequunt, q̃nimmo ſæpe fit ꝓ ionathas filius regis qui cauſa victoriæ fuerat i. aliquis religioſus vel deuotus qui alios multa bona fecerat, ad comedendum de tali melle ad guſtandum de mundi dulcedine reperitur a patre ſuo rege Chriſto, morti adiudicabitur, niſi meritis & precib. populi exigentibus. i. ſanctorũ precib. liberẽt. Illi. n. qui mundi delitias guſtãt, & maxime illas quas pater eorũ Chr̃s prohibuit, carnales delectationes amant, quia. ſ. proprie deſignant in melle, quia ſuus diſtillãs labia meretricis. Prou. 5. Niſi ſctorũ precib. adiuuent, & niſi ipſis alia o pa bonorũ ſuffragent, mortuis ppetuę pœnã portant. Vñ Apoc. 10. Erat in ore meo tanq̃ mel dulce, & cũ comediſſem, amaricatus eſt venter meus. ¶ Vel dic ꝓ mel eſt ſacra ſcriptura, in qua qũ virga intellectus intingitur, & per ſtudium comeditur, oculi mentis ꝓ diſcretionẽ illuminantur. Idem dic de melle deuotionis & compaſſionis &c. Vel allega quo reges inuiolabiliter debẽt ſeruare verbum ſuum, & quo in caſu iuſticię nõ debent parcere cuicunq;, ẽt filio delinquẽti, ſicut iſte qui pp tranſgreſſionẽ filiũ volebat occidere, & maxime quia iurauerat. Simile habetur in Daniel. 6. Scito rex, quia decretum medorum eſt atque perſarum, vt omne illud quod conſtituerit rex, nõ liceat mutari. Exẽplo regis iuſti qui pro filio ſuo in

E adulterio deprehẽso sibi vnum oculum,& filio alium fecit erui,ne legem quam contra adulteros fecerat, de perdendis duobus oculis contingeret immutari, & ne delictum impunitum aliquo modo maneret. Hic habet quòd quemcunque viderat Saul virum fortem & aptum ad præliandũ sociabat eum sibi. ¶ Sic vere prælatus sibi debet associare consiliatores suos,socios & familiares facere, & in beneficijs & officijs & dignitatibus constituere & preferre,quos ad præliandum cõtra demones,vitia atq; hæreticos cognouerit fortes esse,& quos in sciẽtijs,& moribus viderit alijs præpollere.Vnde Iud.De vniuersis autem vrbibus accepit sibi auxi iatores viros fortes ad bellum.

Capitulum decimumquintum. textus. Et dixit Samuel ad Saul. Me misit dominus. Moralitatum Cap. 12.

DOminus mandauit(vt hic habetur)populũ amalechitarum destrui,& omnia ipsorum bona,oues & boues, suppellectilia anathematizari, omnia demoliri, & nihil prorsus ad vitã seruari, nec de bonis eius aliquid custodiri. Nocuerat.n.populus amalechitarum filijs Israel ascendentibus de ægypto,& ideo dixerat q deleret Amalech de sub cœlo,vt patet. Exod. 17. Saul ergo recensito populo contra Amalech properauit, populumque eius in ore gladij interfecit,& agag regem ipsius viuum cœpit. Pepercit.n. Saul & populus Agag regi Amalech,& optimis gregibus ouium & armentis,& omnibus quæ pulchra erunt nec voluerunt disperdere ea, sed quicquid vile & reprobum fuit,demoliti sunt. Reprehensi igitur sunt Saul & populus,q ista non consumpserant, sed reseruauerant,auaricia suam palliare volentes, dixerunt q ista meliora ad sacrificandum domino custodierãt. Quo dominus indignatus Saul ad perdendum regnum condemnauit,& obedientiam esse meliorem victimis dixit.Melior est obedientia quàm victima,& auscultare magis quam offerre adipem arietum. ¶ Saul rex significat mundi principes & prælatos, populus vero suus significat inferiores iudices, & balliuos, quia re uera dominus vult, q populus Amalech, qui interpretatur lambens sanguinem.i.populus peccatorum, sanguinem.i.delitias carnales lambentiũ, F vel etiam in sanguine crudelitatis le delectantium qui filijs Israel,i. hominibus in deserto huius vitæ, quo de ægypto tendunt in hierusalem & de mundo ad patrem,non cessant officere vel nocere,vel alias in virtutum itinere impedire, destruatur, & ordinauit q Saul & populus suus.i.principes,prælati,iudices & officiales,illos malos extirpent,& q mediante iustitia ipsos de medio iustorum tollant,& quòd eos puniant, corrigant & castigent, quodque de bonis ipsorum nihil penitus concupiscant,& q iusticiam faciendo, ad bona punitorum per auaritiam non respiciant aut attendant.Matth.13.Exibunt angeli,& separabunt malos de medio iustorum,& mittent eos in caminum ignis ardẽtis. Sed re vera iste Saul & populus suus, quibus facta est ista commissio.i.superiores & iudices inter istos malos puniendos, distinctionem faciunt,quia.s.pinguioribus,& ditioribus,parcunt,quicquid vero vile & reprobum est.i.pauperes & viles personas demoliuntur,consumunt & puniunt. Propter quod proculdubio regnum spirituale,& æternale amittũt. Quia breuiter illud est verum.q nostri superiores, & iudices pauperes impotentes qui se defendere nequeunt deprecando, demoliuntur.pingues vero,& diuites sustinẽt,& eis etiam delinquentibus parcunt. Vnde Innocentius. Pauperum causas cum mora negligitis,diuitum cũ instantia promouetis,& illis rigorem ostenditis,in istis ex manſuetudine dispensatis &c. Vide si vis in manipulo curatorum,c.de ambitione. Nec valet excusatio istorum quæ sequitur, quia.s.isti non debent vt sacrificent domino,sibi spolia amalech reseruare, & vt dent elemosynas, pauperum diuitias congregare,quia re vera Deus non approbat ista. Non.n. sunt facienda mala vt eueniant bona, nec sub colore iusticiæ,nec vult q quis inobediens sibi fiat, vt acquisitis diuitijs se velle elemosynas facere dicat. Cuius tamen contrarium quasi omnes faciunt, qui pro bona causa se aggrega- G re diuitias dicunt,vt patet in religiosis, qui.s.velle ædificare monasteria se dicunt,in vsurarijs, & cupidis qui se velle elemosynas dare asserunt,& prætenduntur,cum tamen dicatur in illis.Ecc.34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis,quasi qui immolat filium in conspectu patris. ¶ Si vis allega de seueritate.i.de seua veritate Dei,quæ quandoque punit peccata patrum in filios vsque in tertiam,& quartam generationem.Transierant.n.plus quàm quatuor generationes,ex quo patres amalechitarum nocuerant filijs Israel in deserto, quorum tamen nequitiam isti eorum filij nunc planxerunt,iuxta illud Thren.5.Patres nostri peccauerunt & non sunt & iniquitates eorum portauimus. Veruntamen supponendum est q;ista sunt vera, q isti filij fuerunt imitatores nequitiæ patrum,vt patet de isto Agag,cui dixit Samuel.2.Reg.15. Sicut gladius tuus matres absque filijs fecit,ita fiat sine liberis mater tua.

Capitulum decimumsextum.textus.Dixitq; dominus ad Samuelem. Vsquequo tu luges Saul cum ego prouecerim. Moralitatum. Capitulum. 12.

HIc habes q Dauid fuit minor fratrum, de quo non speravit pater,quod patet, quia fratres suos omnes per ordinem Samueli obtulit,qui & in pascuis erat, vbi oues pascebat qui insuper percutere citharam, & propulsare demonem noverat,& qui fortis robore, vir bellicosus, prudens in verbis, & pulcher visu,decorusque facie erat,in regem fuit electus & vnctus,& ad regnum Israel per dominum ordinatus, ad regis Saulis seruitium assumptus,& eidem postea substitutus.Saul.n.citharistam petenti fuit dictum de Dauid.Vidi bethleemitem virum fortem,bellicosum prudentẽ verbis & pulchrum visu & scientem psallere,& dominus est cum eo, quapropter eum accersiens rex aduocauit,& armigerum suum fecit.¶ Sic vero dico, quòd illi qui sunt cæteris minores per humilita- H tem,& qui a patre.i. a parentibus carnalibus non preponũtur per carnis affectuosam sedulitatem,sed qui gregẽ pauperum studentpascere per pietatem,& per elemosynæ largitatem, qui sciunt citharam scripturæ pulsare per prædicationem,qui sciunt demones.i.peccata seu vitia de cordibus hominum expellere,per conuersionem ad pœnitentiã, qui sunt fortes ad resistendum, qui sunt bellicosi ad hæreticos & impios,necnon contra demones & vitia propugnandum,qui sunt prudentes verbis ad discrete loquendum,cũ quibus.s.est dominus per gratiam ad eos adiuuandum, & qui sunt pulchri visu ad honeste conuersandum. Tales dico digni sunt ad seruitium regis Christi assumi, illius substituti & vicarij in ecclesiæ dignitatibus, & beneficiis fieri, & in reges,& prælatos eligi,& inungi.Dan.1. Vnde mandatum fuit eunucho per regem Nabuchodonosor,q introduceret de filijs Israel pueros de semine regio, decora facie, eruditos sapientia,cautos sciẽtia,doctos disciplina, qui starent in palatio. ¶ Vel si vis allega quòd ille qui est minor & contemptibilior, & de quo minus speratur, quandoque in regem, vel prælatum eligitur, vel ad aliquam dignitatem vel gradum erigitur, & illi qui digniores, & meliores esse credunt, & qui à patre suo mundo tanquam primogeniti præferuntur,in electionibus repudiantur,& à Deo postponuntur.Eccl.11.Multi tyranni sederunt in throno,& insuspicabilis portauit diadema. Multi potentes oppressi sunt valide &c. ¶ Spiritus domini recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam,quapropter Dauid qui sciebat psallere, quæfierunt, pro percutiente citharam refocillabatur, Saul & melius habebat, & spiritus malignus ab eo fugiebat.¶ Dauid est prædicator,cithara est sacra scriptura.Psal. 56.Exurge psalterium & cithara. Quia re vera si Saul qui interpretatur abutens, i.si aliquis propter abusum rerum temporalium efficiatur furibundus vel propter malã cupiscẽtiam, vel exagitetur spiritu nequam per superbiam vel

A vel inuidiam,vel per aliquam malam complacentiam,spiritusque dominꝰ.i.spiritussanctus, vel Dei gratia ab eo recedat propter iniquitatem & maliciam læpe q dum Dauid,i.prædicator citharam scripturę tangit & dicit,& sonũ bonæ instructionis emittit,ipsum Saulem,i.peccatorem cõuertit,ita quod spiritus malus,i. mala voluntas ab eo recedit,& morbus sui peccati alleuiatur & sistit.Et idem dic de sono orationis, cuius melodia si à Dauid.i.à viro iusto fiat, diabolus sustinere non potest,dicens illud Gene.3. Vocem tuam domine audiui in paradiso.i. orationem tuam quam facis ad dominum tuum. ¶ Vel dic quòd citharę sonus significat memoriam passionis Christi &c.vt supra diabolus enim valde odit talem sonum,ideo viro sancto solet dici illud Amos.6.Aufer à me tumultum carminum tuorum,cantica lyræ tuæ non audiam. ¶ Vel dic q dauid est Christus, qui.s.mediante cithara crucis spiritum malignum,s.luciferum fugauit,& Saulem.i.Adam,quem propter abusum pomi vetiti obsederat,liberauit. ¶ Vel dic q cithara est caro nostra,quam dum per pœnitentiam tangimus spiritum malignum.i. peccatum seu etiam malam voluntatem à Saule aburente.i.anima peccatrice fugamus.Vnde Iob 30. Versa est in luctum cithara mea.Vel dic q cithara est plectum linguæ,quam pro certo si per confessionem sonuerimus, statim abutens anima sana erit.Et ideo bene dicitur. Esai.23. Sume citharam,circumi ciuitatem meretrix obliuioni tradita,bene cane,frequenta canticum. ¶ Vel dic q Saul insaniens significat aliquem diuitem seu principem iracũdum. Quem pro certo si furentem, & prouocatum viderimus, necesse est, q ipsum cum cithara.i. cum dulcis locutionis melodia leuiamus, & spiritum malignum iracundiæ ab ipso fugere faciamus.Vnde in Prouer. 25. Patientia lenietur princeps.Illud.n.generaliter dic,quia pro certo quãdo homo est plenus maligno spiritu & voluntate, & quando insanit,vel per concupiscentiam spiritualem vel per iracundiã actualiter melius vt communiter alleuiatur,sanatur & corrigitur,quando prælatus vel prædicator seu quæcunq; castigatio cum melodia,i.cum verborum dulcedine,cum dulciq; inductione circa eum modulatur.Vnde in Prou.15.Re B sponsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem. quia sicut dꝫ.Ecci.6.Verbum dulce multiplicat amicos,& mitigat inimicos.Ista autem potissime pertinent ad Dauid respectu Saulis,i. ad subditũ respectu dñi,prælati seu regis. Vel ad alium respectu patris,quia.s.iram talium debet mulcere,& cum humilitate & patiẽtia pertransire. ¶ Vel dic q Saul rex Israel,Deum videntium est Deus, qui pro certo si contra nos p p peccata insaniat,cithara nostra.i.crucis memoria,oratioq; vel cõfessio ipsum placat,vt supra.Hic inueni notatum,q licet asinus sonum citharę libẽter audiat, si tñ ipsam in via inueniat,cum pedib.frangit,& calcat. Sic multi sunt qui verbum Dei libenter audiunt,ipsum tñ trãsgrediendo frangunt,& vilipendendo calcant & præmunt. 1.Re.18.Vide infra qũo Saul suum citharistam voluit cõfodere &c.¶ In hoc capitulo ponitur q qñ Dauid ad seruitiũ Saulis regis Israel se transtulit,sibi vnum asinum plenũ panibus præsentauit. ¶ Sic vere religiosus qui seruitium regis Christi.i.statum religionis digne cupit intrare,debet sibi illum asinum.i.corpus suum proprium laborib. pœnitentiæ deditum,cum panibus.i.cum bonis operibus vel cum elemosynarum subuentione seu lachrymosis singultibus præsentare,dicens illud psalmus.41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.

Capitulum decimumseptimum. textus: Congregances autem philistum agmina sua in prælium. Moralitatum. Cap.13.

PHilistijm contra filios Israel congregati, goliam getheum principaliorem, & fortiorem in suo exercitu habuerunt,qui.s.in altitudine lex cubitos cum palma habebat,& armis ęreis armatus erat. Cum igitur iste populum Dei molestaret,accidit quod Isai filium suum Dauid ad visitandum fratres suos qui erant in exercitu mitteret,vt.s.illis ephi polentę,ephi orco.i.tres modios,decem; C panes & decem formulas casei deportaret Dauid igitur videns gigantem continuo populo Dei maledicere,accensus zelo,baculum suum sumpsit,& quinque limpidissimos lapides de flumine eligens in pera sua reposuit,& tres ipsorum contra goliam iaciens, ipsum in fronte percussit, & tertio ictu prostrauit, propriumque gladium eius extrahens,caput eius abscidit.¶ Allegorice ista exponuntur de Christo & diabolo.Sic.n.est q a principio philistijm.i.demones pugnauerunt contra filios Israel.i. contra homines habentes goliam,qui interpretatur robustus.i. luciferum ductorem, qui.s.ita robustus erat & fortis,quia sicut dꝫ.Iob.41. Non est potestas super terram quæ comparetur ei. Factus est.n. vt nullum timeret.Iste enim est qui populum domini.i.sanctos patres,& totum humanum genus grauauit,& idẽcontinuo insultauit, quapropter sic accidit quòd Dauid manu fortis.i. Christus,fuit in locum certaminis,i. in mundum à Deo patre suo destinatus,& missus,vt fratres suos.i.fideles, tam præsentes quam futuros personaliter visitaret, & tres modios polentę.i.fidem sanctę trinitatis,necnon decem panes,& decem formulas casei.i.præcepta legis, quæ.s.panes vitæ, & morum formulæ possunt dici, eisdem concederet atque daret.Vnde dicitur. Luc.19. Homo quidam abijt in regionem longinquam accipere sibi regnum. Et sequitur. Et seruis suis tradidit decem mnas. Iste igitur zelo salutis populi sui & animarum contra gloriam i.diabolum,baculum crucis accepit,& quinque lapides.i. quinque præciosa vulnera in torrente passionis recepit quorum virtute gelias iste percussus est & prostratus, & populus fidelium liberatus.Ideo dicitur.Lucæ.1.In quibus visitauit nos oriens ex alto,vt de manu inimicorum nostro rum liberati,seruiamus illi.Tandem vero iste diabolus gladio proprio occiditur,inquantum mundi philosophi, & hæretici quibus mediantibus diabolus animas occidit,Christi inspiratione cõuersi sunt,ita q in caput primi magistri sui diaboli, seipsos retorserunt,inquantum contra eum prædicauerũt, & eius malitias detexerunt,& eum capite,i.intentione sua frauda uerunt,qualis,s.gladius fuit Dionysius Augustinus.Psalm. 36.Gladius eorum intret in corda ipsorum.Et si vis dic de armis eius gloriæ.i.de malis clericis, & religiosis, qui sunt D arma diaboli.Dic q omnia,erant ęrea, quia ęs habet sonũ bonę locutionis,sed non habet sensum deuotionis vel cõpassionis.¶ Vel etiam mali qui sunt diaboli arma ęrei, possunt dici,qui sunt detractores,& clamorosi & brigosi. Vnde Iob,40.Ossa behemoth sicut fistulę æris. ¶ Hic habes q Dauid ante victoriam goliæ, dixit se vicisse leonem & vrsum & gigantem(sicut dicitur hic)ipse Dauid vicit.Sic vere vir iustus debet vincere spiritualiter tria,i. goliam magnum rusticum.i.mundum, vrsum qui diligit dulcia.i.carnem,leonem.i.superbum diabolum. Istud potissime debet esse in religioso, qui mundum vicit per votum paupertatis,carnem per votum castitatis,diabolum per votum obedientiæ & humilitatis.Vel gigas cum magno ventre est insatiabilis auaricia,vrsus lambens est luxuria,leo erecto collo incedens est superbia,etiam vt supra. ¶ Vel dic quod Dauid.i.prælatus quando videt q leo & vrsus vel diabolus veniunt ad gregem fidelium subditorum deuorãdum,statim debet occurrere prædicando. Idem de philistino &c.quia .s.prælatus ista tria.i.leonem.i.diabolum, vrsum lambentẽ .i.hæreticos, goliam armatum i. tyrannos drbet vincere, ipsisq; se opponere, ne gregem vel populum domini possint per vitia deuorare. Vel isti significant tyrannos &c.sicut supra. ¶ Cum Dauid contra goliam gigantem singulare certamen intrare vellet,Saul armis suis,i.galea,lorica, & alijs vestimentis suis ipsum induit,sed quia non habebat consuetudinem portandi arma,ista statim deposuit,& baculum & peram,necnon quinque lapides de torrente accepit,quorum tribus proiectis, in tertio ictu goliam in fronte percussum prostrauit. ¶ Sic vere si contra goliam.i.diabolum qui continuè per tentationes nobis insultat,prœualere volumus,necesse est q arma & vestes Saulis.i.bona tẽporalia huius mundi,qui.s.Saul.i.abutens dicitur, mentaliter dimittamus,quodque baculum,i.crucis memoriam assumamus,& quinque lapides torrentis,i. quinque Christi vulnera de suæ passionis torrente in pera conscientiæ repo

namus.

Eramus. Quia re vera si ipsum cũ istis.i.cum passionis Christi memoria in fronte,hoc est dictu,in principio, quando.s. tentare incipit, vtpote qñ tẽtatio adhuc est in cogitatione percutimus,contra ipsum.s.prævalemus,quia pro certo qñ homo in principio tentationis,Christi passionem crucemque ipsius & vulnera adducit ad memoriam faciliter de hoste reportat triumphũ & victoriã. Ideo bene dicitur.Hebr. 10. Deponẽtes omne pondus, & circunstans nos peccatũ, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum, q̃ proposito sibi gaudio sustinuit crucem. ¶ Vel dic q̃ tres lapides quibus diabolus seu eius tentatio prosternitur tres partes pœnitentiæ significant.s.contritionem,quę diabolũ & peccatum in capite percutit,confessionem quę ipsum in eodem veniens loco,ictum alium sibi addit, satisfactionẽ, quæ tertio succedens,ipsum ex toto prosternit, dum tamẽ in fronte.i. in principio iuuentutis vel tentationis ista veniant &c. vt supra. Ipse etiam diabolus cum gladio proprio occiditur, quando peccatum vel tentatio qua ipse credit hominem occidere, facit hominem magis humilem, inquantum ipse se videt succumbentem & fragilem, & sic proprium telum suum in caput ipsius retorquetur.psa.36. gladius eorum intret corda eorum. ¶ Vel dic q̃ isti tres lapides sunt fides,spes & charitas, quia.s.fides percutit fortiter,spes fortius,charitas fortissime.¶ Vel dic quomodo p̃uidentia Dei facit ita bene vincere inermen sicut armatũ. ¶ Vel dic contra illos qui excusant se de armis portãdis,i. de actibus virtuosis faciendis propter inconsuetudinem,sicut Dauid.Nõ possum(inquit)sic incedere,quia nec vsum habeo. Vel dic q̃ religiosus qui vult prævalere contra carnem & diabolum,arma carnalia debet dimittere, & spiritualia accipere,s.crucis memoriam &c. dicens illud Apostoli.1.Cor.10.In carne ambulantes,non secundum.carnẽ militemus.Arma.n.militiæ nostræ non sunt carnalia. ¶ Vel dic quo ad hoc moraliter q̃ Dauid manu fortis, & vultu desiderabilis, est p̃rælatus qui debet esse fortis bene operando,& vultu desiderabilis, amicabiliter conuiuendo,& honeste conuersando. Iste igitur ad prælium contra philistijm.i.contra demones vitia, & hæreticos debet currere, fratres suos subditos,i.consocios debet visitare, & eictualia spiritualia & temporalia eisdem portare,arma Saulis.i. seculi pompam debet dimittere, baculum pastoralem debet accipere , & de torrente sacræ scripturæ debet quinque lapides,i. continentiam quinque sensuum vel etiam diuinæ legis doctrinam eligere,& sic poterit contra gloriam .i.contra diabolum vel contra carnem, hæreticos vel tyrannos viriliter triumphare.¶ Hic dicitur quòd Dauid posuit arma gloriæ quem occiderat, in tabernaculo suo . In quo notatur quòd quando quis de carne vel diabolo prævaluit,arma eius.i.peccata à quibus impugnatus extiterat, in tabernaculo cordis sui debet reponere, vt.s.peccata ſtu deat perpetuæ memoriæ commendare,& recidiuum continuè formidare, vel adeptam victoriam ad gloriam Dei ordinare.Vnde Ecclesiastici.5.De propiciatu peccatorum Noli esse sine metu.

Capitulum decimumoctauum. Textus. Et factum est cum complesset loqui ad Saul. Moralitatum. Cap. 14.

CVm vidisset Ionathas q̃ Dauid victoriam habuerat contra hostes, conglutinata est anima eius cum aĩa Dauid,expoliauitq; se tunica sua & vestimenta sua vsq; ad gladiũ arcum & baltheũ,& dedit sibi. ¶ Sic vere bonus religiosus debet per perfectam charitatem Dauid.i.Christo conglutinari, & ideo vestimentis bonorũ tẽporalium se debet per contemptum & abdicationem spoliare,gladium ois crudelitatis dimittere,arcum potẽtiæ,& iurisdictionis secularis cõtemnere,baltheum gloriæ, & magnificentiæ tpalis totaliter abdicare,& oĩa Christo dare,s. amore ipsius de ipsis non curare,& sic Ionathas.i.columba simplex , & humilis Dauid , qui fecit victoriam in Israel.i. Christo poterit i statu religionis vel ecclesiæ dignifice adhęrere,maximè qñ considerat q̃ iste est qui gloriam,i.diabolũ voluit vincere,& populum liberare,dicens cũ Petro. Ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te &c. Hic dr̃ q̃ cum Saul arreptus à diabolo insaniret Dauid citharã p̃cutiebat,vt eum de demonio liberaret. Qui lãceã arripiẽs, voluit Dauid ad parietem trãsfigere,sed Dauid sciuit prudenter lanceam declinare. Audierat.n.Saul q̃ mulieres sibi Dauid p̃tulerant,qñ redeũti de prælio acclamuerunt. Saul percussit mille,& Dauid decem milia. A die aũt illa non rectis oculis ipsum aspiciebat , sed ipsum omnino occidere proponebat,dato q̃ ipse Dauid hostes ipsius continue vincebat. ¶ Illud allega, q̃ inuidia ,p̃rio benefactori non parcit,& maxime qñ in laude sibi præfertur , & qñ virtus eius pullulat atq; crescit. Non p̃t.n.inuidus.talem hoiem respicere,dato q̃ ab ipso plurima beneficia recipiat,quinimmo dato q̃ in præsentia eius citharam melodiose tangat.i.dato q̃ dulciter tangat,hoc est,loquatur & respondeat,& ad votum sibi seruire studeat,lancea tñ ipsum perforare.i. tribulationibus & iniurijs fatigare nititur & tentat.Vnde Sen.Si nullos inimicos facit iniuria,multos tñ facit inuidia. ¶ Vel dic q̃ Saul insaniens est peccator, qui.s.citharistam qui eũ à diabolo liberare nititur.i.prædicatorem qui citharã verbi Dei sibi tangit,& pro ipso sanando, & à potestate diaboli.i.vitiorum saluando eidem prædicat,& affatur,qñq; trãsfigere,diffamare atq; iniuriari,& sibi etiam inuidere conatur.Vnde dr̃ in Prou.15.Non amat pestilẽs eum qui se corripit. ¶ Vel dic q̃ Saul est diabolus,qui.s.citharistas.i. prædicatores,summe nititur,ad parietem.i.ad carnem per luxuriam cum lancea tentationis transfigere,ne officium prędicandi & spiritualiter citharizandi valeat impedire: quapropter iste debet à tali lancea quantum potest præcauere,& ideo tam diabolus quam homo durus & obstinatus,vidẽtur dicere illud Amos. Auser à me tumultũ canticorũ tuorum,carmina lyræ tuæ non audiam. ¶ Vel dic q̃ Dauid q̃ erat pulcherrimus & rufus, significat histriones,quorũ.s.catus rex Israel.i. prælatus vel religiosus non debet eligere, sed eos & oẽm inanem lætitiam abdicare. ¶ Vel dic q̃ iste significat adulatores,qui in aurib.hoim citharizant,& semper verba melodiosa & placentia eis cantant,Istos igit debet rex Israel,i.bonus princeps vel prælatus lancea reprehensionis percutere,& à se penitus submouere,eicés illud. auser à me &c.Saul maligno spiritu exagitatus , p̃phetauit in medio domus suæ.¶ Illud exponũt quidam sic, quod ali qui sunt prædicatores,qui prophetant,i.p̃dicant amore terrenorum,in medio domus suæ.i.propter commodum priuatum,non sicut iustus de quo dr̃,Eccl.5.q̃ in medio ecclesiæ apperuit os suum.Isti igitur à spiritu maligno exagitantur, qui.s.de spirituali negocio lucrum terrenum adipisci conantur.Apostolus Philipen.2.Omnes quæ sua sunt,quęrunt,non quæ Iesu Christi.

Capitulum decimumnonum. Textus. Locutus est autem Saul ad Jonatham filium suum. Moralitatum. Capitulum. 15.

DAuid maritus michol filię regis,de lecto in quo credebat esse,aufugit,vt irã Saul declinaret. Vxor vero eius statuã in lecto Dauid loco ipsius posuit,pellemq; caprarum posuit super caput ipsius,& ipsam operuit vestimentis.Cum igitur rex mandauit pro Dauid, venientes apparitores eius crediderunt inuenire dauid in lecto,& loco eius statuã cum vestibus & pellib.inuenerũt. ¶ Per istã regis filiã intelligit ecclesia,q̃ est filia regis Christi,per Dauid vero bonus ecclesiasticus & p̃latus.Per lectũ Dauid spũalem prælaturam & beneficium intelligo,in q̃bus Dauid.i.bonus p̃latus quiquiesc-it.Ista est igitur veritas, q̃ recedente & fugiente Dauid.i.bono p̃lato de hoc mundo ad patrẽ, & lectum suum.i.p̃laturam vel beneficium vacuum dimittẽte,sæpe fit,q̃ vxor eius.i.ecclesia ponit statuã .i.præfert aliquã statualẽ personam in loco & lecto.i.in statu,gradu & officio ipsius qui recessit.Qui.s.ad modum statuæ nec motum bonę operationis,nec sensum discretionis habet,sed potius qui circa caput mentis pellib.carnalis affectionis

A fectionis tegatur,et vestib. rpalis possessionis per auariciã inuoluatur. Et ideo breuiter hodie fit, q̃ illi qui in lecto ecclesiæ Dauid.i.illi,qui bonum & prudentem prælatũ inuenire se credũt,ibi pro certo statuam cum pellib.caprinis & vestib.i.personam ignorantẽ plenã carnali affectione & solum inuolutã aliquali honestę conuersationis veste,vel aliquali possessione inueniunt, quia hodie p̃lati circumeũt in mesotis qui sunt pelles vilissimę , significantes diuitias & in pellib.caprinis,quæ sunt pelles fętidissimę,significantes carnis delitias & delectationes. ¶ Vel dic q̃ ſm aliquos moraliter,q̃ Dauid.i.vir iustus debet à lecto conscientiæ & imaginationis suæ recedere,inquantum.s.ne non debet iustum reputare. Vxor.n.sua prudentia debet in lecto cordis ponere statuã cũ pellib.caprinis,quod sit qñ facit hoiem se peccatora ignorãtem casurum & fętidum existimare, & sic qñ lictores.i.demones veniunt,vt Dauid,i. virum iustum de p̃sumptione tenent, mirantur qñ loco Dauid statuam inueniunt,& qñ loco peccatorum,virtutis timorem, & peccaturum considerationem attendunt,& sic illusi sine dano recedunt. ¶ Videns Dauid consummatam maliciã saulis contra se,fugit ad Samuelẽ. Ad quem cũ misisset Saul nuncios, vt Dauid raperent & adducerent,misit illi venientes in nabaioth,Dauid cum Samuele & etiã prophetarum cuneum cum eis inuenerunt.Sicq; factum est, q̃ qñ ipsi lictores qui ad rapiendum Dauid fuerant missi,irruente in se spũ ad p̃phetandum cum alijs sunt conuersi,quibus moram trahentibus,Saul alios lictores misit, qui & ipsi prophetare ceperunt,quod etiam tertij similiter fecerunt,ita q̃ nulli ad suũ dñm redierunt, sed cum Samuele & Dauid prophetando remanserunt.Ad vltimum vero & ipse Saul personaliter venit,& statim facto super se spiritu domini, vestimentis suis se expolianit,& nudus tota die & nocte cũ aliis prophetauit. ¶ Illud pot allegari,quo valde proficit societas bonorũ religiosorum,& illos videre & frequentare, & verba eorũ attendere,& audire,quia re vera sæpe accidit,q̃ etiam ipse Saul & lictores,i.ipsi mali mundi principes & tyranni in ipso actu malæ voluntatis suę,qñ bonos religiosos & sanctos prospiciunt & vitam & mores eorum attendunt,& eorum B prophetias & laudes & doctrinas & prędicationes audiũt, statim spiritu Dei tanguntur, & in alios viros se cõuertũt, ita q̃ sæpe fit q̃ ipsi cum prophetis prophetare.i.cum eis religiose viuere volunt,& depositis vestimentis bonorũ temporalium,& etiam habitus secularis,Christo nudi,& pauperes laudes reddunt. Sicut de quodam rege frãcorum legitur,q̃ cum romam ad peregrinandum iuisset,per montẽ cassinum transiuit,& visa conuersatione sanctorum monachorum,spiritus dñi in eũ insiluit,& depositio regio cultu, sumptoq; monachico habitu , ibi cum ipsis religiose vixit. Quod etiam de lictoribus tyrannoru missis pro martyrib. capiendis quotidie fiebat,quia.s.auditis eis conuertebant, & cum eis martyrium patiebantur. Iob.7.Vnde de Christo legitur , q̃ ministri missi vt eum comprehenderent cũ hoc facere auſi non fuissent, pharisæis increpantib. q̃ eum non adduxerunt, responderunt dicentes. Nunquam sic locutus est homo.Vnde & ipsi pharisæi dixerunt. Iob.3. Nunquid et vos seducti estis. ¶ Vel ista possunt etiam allegari,q̃ spiritus vbi vult spirat , quia etiam quandoq; in ipso actu malæ voluntatis homo conuertitur,& propheta dñi efficitur, vt de Paulo exempl̃ariter inuenitur.Lu.3.Potens est.n. Deus de lapidib.suscitare filios Abrae. ¶ Ad finem, q̃ Dauid posset scire voluntatem Saulis vtrum erat contra se confirmata Ionathas amicus suus certum super hoc dedit signum, hoc.s.q̃ Dauid in agro iuxta lapidem fecit absconi,ordinans q̃ post prandium ipse ad spacium ad muros ascenderet,& tres sagittas versus illam partem traiiceret, & puerũ ad quærendum sagittas mitteret, & si cognosceret patrem sibi placatum,puero diceret. Intra te sunt. Si vero patris videret consummatam maliciam,tunc diceret,vltra te sunt, Videns autem Ionathas Saulem in prandio contra Dauid furientem,statim post prandium ad muros iuit,& sagittas duas in agrum,vbi Dauid latebat proiecit,& puerum ignorantem ad quærendum sagittas misit,& cum diceret , non sunt ibi sagittæ,vltra te sunt,faciendi signum,& recedendi spacium Dauid dedit. ¶ Istud inueni expositum allegorice sic. Per Ionathan intelligitur Deus pater, per Dauid eius filius Christus,Saul vero rex qui inter epulas Dauid morte C desiderabat,cętum sacerdotum , & principum iudeorũ significat,qui in epulis pascalib. Christi mortem trasibant. Puer vero Ionathæ iudaici populi in ætate puerili & ignorãtię significat.Ionathas igitur.i. Deus pater duas sagittas.i. duo genera diuinorum alloquiorum ad Dauid abscondit̃ in agro,i.ad Christum latentem sub littera legis.s.psalmos & propheras noscitur dixisse,& ad sagittas hmõi colligendas puerum suum,i.puerum iudaicum trãlmisisse,qui.s.sagittas diuinorum alloquiorum receperunt,& scripserunt, & in auaritiã synagogæ reduxerunt. Veruntamen Dauid,i. Christum,qui sub lapide tabularũ legis latitabat,& in agro huius mundi occultus venerat.Esa.45. Vere tu es absconditus,non potuerunt cognoscere, nec etiam quem sagittæ huiusmodi,i.litteræ scripturarum quas colligebant,signifi carent Dauid,i.Christum sciuerunt animaduertere,immo absque eo q̃ in ipsum per fidem caperent atque crederent, dimiserunt abire . Vnde dr̃ Ioan.1.In propria venit,& sui eum non receperunt.In mundo erat , & mundus eum non cognouit . ¶ Vel dic q̃ Dauid est peccator qui fugit ab ira Christi,saluatur etiam à lapide.i.a cordis duritia in qua latuerat,& per pœnitentiam egreditur, quando Ionathas,i. columbinus prædicator,& simplex,sagittas diuinorũ eloquiorum ad ipsum dirigit,& quodo verbis, & reprehenbonibus ipsum sagittat.arguit atque ferit. ¶ Hic habes , q̃ Dauid fugiens Saulem, venit in nobe ad Achimelech sacerdotem, petitque ab eo panes pro se , & pueris secum ductis. Cui cum dixisset sacerdos non habeo panes laicos ad manum , sed tantum panem sanctum , si mundi sunt pueri comedant,maximè à mulieribus. Dixit Dauid ,quòd vasa puerorum sancta sunt, porro via polluta , sed dante domino sanctificabit.Sibi ergo dedit sacerdos panem sanctificatũ,gladiũq; goliæ,q̃ inuolutus pallio in tabernaculo à die quo goliam occiderat,semper fuerat reseruatus.¶ Sic vere qnando Dauid & pueri sui,i.christiani veniunt ad sacerdotem in paschate pro pane eucharistiæ sumendo , ante omnia sacerdos debet curare si sunt mundi atque casti, debet eis dicere quòd iste panis non est laicus , immo sanctus , & solum à sanctis,& mundis hominibus assumendus. Quos cum sanctos , & mundos, & bene confessos esse cognouerit,debet eis panem sanctum tradere,necnon , & gladium timoris domini , & etiam memoriam crucis , quo scilicet golias,id est diabolus iugulatus extitit debet eis assignare, quia pro certo sicut puero datur panis , & baculus vt panem à cane defendat, sic etiam christiano gladius crucis vel diuini timoris cum pallio humilitatis traditur , vt panem istum seu etiam sacramentum,& eius virtutem,diabolus ab eo nunquam tollat. Isti tamen quamquam sancti sint, viam tuam pollutam dicere , inquantum respectu tanti sacramenti semper se debent immundos,& inutiles existimare.Vnde Iac.3.In multis.n.offendimus omnes. ¶ Vel dic(sicut allegat saluator)quòd istos panes sanctos quos non licebat laicis comedere,sicut patet in libro 1.Regum.21.Dauid laicus famelicus comedit,quia necessitas non habet legem.¶ Vel dic quòd gladius goliæ est detractos,qui est gladius diaboli,secundum quòd in Psalm. 56. dicitur.Lingua eorum gladius acutus nuncupatur.Isti sunt igitur qui in tẽplo religionis habitant,& inuoluti pallio.i.habitu religioso vel dissimulato humilitatis , & charitatis zelo homines feriunt & cruentãt.Iste enim est gladius qui proprium dominum occidit,& detractor est ille qui proprio domino.s. proprio prælato non parcit.psalm. 36. Gladius eorum intret in corda ipsorum.¶ Doech idumeus fortissimus pastorum Saulis,de quo non cauebatur, erat in tabernaculo qñ sacerdos panes & gladium dedit Dauid,qui cum Sauli hęc retulisset,interfecti sunt sacerdotes.Ex hoc nota q̃ semper ab insidijs est pręcauendum , & maxime quando negocia tangunt principes vel magnates,vbi.s.nõ aduertitur, adest aliquis qui loquitur,propter quod multa mala sequuntur. Ideo bene dicitur Ecclesiast.10.In cogitatione tua non detrahes regi.Aues.n.cœli deferunt illi. Quilibet enim gauder referre prælatis , & principibus quicquid videt . Ideo bene dicitur.Eccl.8.Coram extraneo ne facias consilium , nescis enim quid pariet &c.

Capi-

Capitulum vigesimumprimum. Textus. Venit autem Dauid in nobe ad Achimelech sacerdotem. Moralitatum. Cap. 16.

DAuid fugiens achis regem Geth, cum pdidisset se esse cognitum, timens ne quid à Philisteis, q̄ inimici erant filiorum Israel, pateretur, finxit se in regis præsentia furiosum, mutauitq; os suum, & impingebat in ostia porte clausa, & defluebāt saliue de ore eius. Quæ videns achis, ipsum fore Dauid nullatenus credidit, sed ipsum tanquam furiosum expulit, & sic sub colore insanię periculum euasit, & in spelunca odollā fugit atq; venit, vbi. s. fratres eius ad eum congregati sunt, & illi qui erant in angustia & amaro aio, & qui præmebant ere alieno ad eum conuenerunt, & factus est eorum princeps eiq; adhęserunt. ¶ Dic allegorice, q̄ Dauid est Christus, achis vero designat populū iudęorum, quia re vera Dauid Dei filius in Geth, quæ interpretatur torcular. vel opprimens, in oppressionem mundi, & miserię veniens, se in aliā personam. i. in hoiem carnem assumendo mutauit, in torculari passionis more insani, voluntarię. s. mortem assumendo apparuit, pp quod & herodes eum tanquā insanum veste alba illusit, quapropter achis iudaicus populus ipsum esse Deū. i. Dei filium seu messiā non credidit, sed ipsum & eius fidem expulit, & eum expellendo occidit dicendo. i. illud Lu. 19. Nolumus hunc regnare super nos. Et illud. Ioā. 19. Tolle eum &c. Ita q̄ iste in spelunca sepulchri descendit. Fratres igitur eius. i. apostoli & discipuli ad eum per fidem descenderūt, & omnes qui erant ere alieno pressi. i. debitis peccatorum cōstricti. Oēs illi ēt qui in angustia tribulationis, & in amaro aio tribulationis & contritionis erant positi, s. gentiles & alij peccatores plurimi ad eum cōuenerūt
F fidemq; eius susceperunt, & factus est eorum princeps, eū tanquam Deum & dūm crediderunt, dicentes illud Esa. 3. Vestimētum tibi est, princeps esto noster. ¶ Vel dic q̄ qñq; expedit stulticiam simulare. Vnde Cato. Stulticiam simulare loco, prudentia summa est. Et in Proue. 26. Respondeas stulto iuxta stulticiam suam, ne sibi sapiens videatur. ¶ Vel dic q̄ hodie solum illi qui sunt inopes, angustiati & tribulati, ad Dauid. i. ad Christum, vel ad spelunca odollā. i. ad religionis statum conueniunt, ipsumq; pro duce eligunt. Diuites vero nec de Dauid. i. de Deo, nec de religione sua contendunt, vnde Iaco. 2. Pauperes elegit Deus Apostolos. 1. Cor. 1. Videte fratres vocationem vestram, qm̄ nō multi potentes, non multi nobiles ēm carnē, sed infirma mundi elegit Deus. ¶ Vel dic q̄ pro certo illi qui sunt fratres Dauid charitatem sectando, & fraternitatem diligendo, & illi qui sunt inopes, s. voluntarie diuitias contemnendo, & illi qui sunt in amaro aio, de peccatis pœnitendo, & illi qui sunt in angustia, tribulationes sustinendo, & illi qui sunt pressi ere alieno. i. qui sunt boni diuites, mundi era & diuitias, opus & pressuram reputando, ad Dauid. i. ad Christum per gratiam veniunt, & in spelunca paradisi discipuli eius fiunt, taliumq; personarum dux & rex efficitur, & ipsi sibi tāquam principi perpetuo famulantur, vnde ipse est qui dicit. Esai. 66. Ad quem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritu & timentem sermones meos?

Capitulum uigesimumsecundum textus. Abijt ergo Dauid inde & fugit in speluncam. Moralitatum. Cap. 17.

HIc habes quomodo doech interfecit sacerdotes domini. s. octoginta quinq; viros indutos ephot lineo, & q̄ solum abiathar aufugit & euasit. ¶ Sic vere doech qui interpretatur mœstus. i. peccatum carnis quod fœtet, vel doech qui interpretatur sollicitus. i. diabolus qui circumiens quærit quem deuoret, sacerdotes, i. viros ecclesiasticos qui lino continentiæ sunt induti, summę nititur occidere, a cuius occisione solum abiathas, qui interpretatur ros. i. solū illos qui diuinæ gratiæ rore sunt imbuti, contingit mirabiliter se saluare. G

Capitulum vigesimumtertium. textus. Et annunciauerunt Dauid dicentes. Ecce philistiim. Moralitatum. Capitulum. 18.

HIc iterum habes, q̄ Ionathas cum Dauid in deserto fœdus iniuit, & sic legitur cum Dauid ter iniisse fœdus. s. & semel in domo, secundo in agro, tertio hic. s. in deserto. ¶ Sic vere Deus cum iusto homine tripliciter fœdus facit, s. in domo conscientiæ per contritionem, in agro eloquentiæ per confessionem, in deserto pœnitētiæ per satisfactionem. ¶ Vel dic q̄ Ionathas cum Dauid viro iusto confœderatur & iungitur, quando ipsum inuenit in domo cordis & cogitationis per suiipsius considerationem. Quandoque in agro opulento per actiuæ vitæ secundam operationem. Quandoq; in deserta religionis vel vitæ contemplatiuę per secretam seculi abdicationē. ¶ Vel dic q̄ primum pactum fit per fidem in domo cordis & cogitationis. Secundum per charitatem bonæ operationis. Tertium per spem in deserto tribulationis. Quando enim homo cum Deo illi triplici modo iungitur, constat quòd sibi firmiter copulatur, vnde dicitur. Ecclesiast. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur &c.

Capitulum uigesimumquartum. textus. Ascendit ergo Dauid inde & habitauit in locis. Moralitatum. Cap. 19.

CVm Saul actualiter persequeretur Dauid accidit q̄ pro ventre purgando speluncam intraret, in cuius H profundiori parte Dauid cum viris suis fugerat, & latebat. Dauid igitur sibi quamquā persecutori misertus, ipsum occidere noluit, sed oram clamydis eius præscindens, & de hoc cor suum petcutiens, penituit ipsum. Absit inquit vt extendam manum meam in Christum dñi. Quo facto ipse inimicum suum Saulem ad fletum prouocauit. ¶ Istud potest allegari quō homo nobilis corde nō debet occulte vel periculose aliquem percutere, sed potius publice debellare, qiunimo si hostem in potestate sua inuenit, debet sibi parcere, & maxime q̄a videt ex casu, & a fortuna, & ex Dei prouidentia, & non ex propriis virib. Isubiectionē hmōi factam esse. Quia sicut dicit Sen. Sufficere debet victori, vindicare potuisse. Et idem de Morib. Magnarum virium est lędentem negligere. Tali. n. modo inimicus melius vincitur, & ad fletum & dolorem prouocatur. Ideo dicit Seneca, q̄ parcendo melius vinces. Sicut potest haberi exemplum de Iulio & anthonio, de beneficijs Sene. vnde in Proue. 25. Si sitierit inimicus tuus, potū da illi &c. Sic. n. faciens, carbones congeres super caput eius. ¶ Vel dic q̄ in spelunca religionis vel ecclesiæ qñq; inuenitur Saul malus rex. i. malus prælatus, qui solum quærit ventrem suum purgare. i. malam voluntatem implere, & stercora diuersorū vitiorum & criminum per operis execution ēexterius reuelare. Sicut ad litteram patet de multis, qui solum ad hoc spelunca religionis vel ecclesiæ intrare quærunt, & ad hoc ibi dominantur & præsunt, vt fętorem diuersorum vitiorū emittant, & vt superbiam, luxuriam, vindictam & auaritiā exerceant & committant. Quandoque etiam in ista inuenitur Dauid. i. bonus subditus, qui solum ibi quærit latere, & à mundi tumultu se abscondere, & orationi, & deuotioni vacare. vnde Mat. 6. Intra cubilum tuum, & ora patrem tuum in abscondito. Quid igitur? Pro certo talis Dauid. i. bonus subditus, licet videat regem. s. superiorem suum talia facientem, & mala opera sic exequentem, dato q̄ etiam sit inimicus & persecutor suus & suorum, non debet tamē in eum manum mittere, nec eum impugnare vel diffamare, & spiritualiter occidere, sed potius in patientia diffima-
are

A lare, & defectus suos benignius quo poterit supportare, quinimo si quid de chlamide famæ suæ détrahendo præscíderit, & si obloquendo de prelato linguam suam laxauerit, seipsum redarguere, & cor suū percutere debet. vnde. Exo. 22. Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. 2. Re. 6. Sicut ergam de oza dr, q̄ morte percussus interiit, quia manum ad arcam vacillantem misit, ad denotādū q̄ subditus non debet ēt prælatum vacillantem vel delinquentem detrahendo tangere, cum ad ipsum non pertineat de maiorib. iudicare. Exēplo Constantini imperatoris, qui in concilio generali libellos episcoporum, vbi eorum crimina vel accusationes continebantur, concremari mandauit, dicens q̄ maiorum vitia non sunt à minorib. iudicāda.

Capitulum vigesimumquintum. Textus. Mortuus est autem Samuel, & congregatus est vniuersus Israel. Moralitatum. Cap. 20.

NAbal diues & magnus, cuius possessio erat magna, morabatur in camelo. Iste tñ erat pessimus & malicioſus. Vxor vero eius abigail erat prudētissima, & pulchra. Factum est igitur q̄ cum iste oues suas tonderet, & tonsoribꝫ conuiuium faceret, misit ad eum Dauid qui latebat tunc temporis in deserto, pro se & socijs suis benedictionem & gratiam. i. cibos seu viaticū petiturus. Ille autem non solum noluit ipsis dare aliquid, sed incepit obloqui de Dauid & iniurias dicere, & ipsum seruum fugitiuum vocare. Quo audito Dauid iratus, statim ipsum cum omnibus suis quæ habebat voluit perdere, nisi sapiēs vxor eius abigail occurrisset. Ista. n. audita fatua responsione viri sui statim munera parauit, & in occursum Dauid cucurrit, & verbis prudentissimis simulq; muneribus ante missis, irā eius placauit. Ista igitur tunc viro suo ebrio iudicare noluit, sed in crastino periculum in quo fuerat indicauit sibi, & dixit propter quod emortuum est cor eius intrinsecus, & factum est quasi lapis, & post decum dies defecit, & mor
B tuus est. ¶ Iste Nabal qui interpretatur stultus, significat aliquem malum diuitem, & maxime prelatum, principem vel superiorem, qui in deserto huius mundi, licet sit maliciosus & pessimus, diuitijs ramen abundans. Psalm. 72. Ecce ip si peccatores & abundantes in seculo, obtinuerūt, diuitias. Isti igitur ad laniendas oues. i. ad excuriandos simplices & pauperes continuè vacant, & etiam tonsoribus suis. i. ballivis & familiaribus suis, ad istam rapinæ tonsionem seruientibus conuiuia, & festa præparant, & ipsis beneficia, & officia, & alia lucra temporalia subministrant, & inde Dauid. i. Christo, qui in persona pauperum clamat & petit pro elemosynis, nihil damnat, sed potius ipsos seruos Dauid. i. ipsos pauperes vituperant atq; molestant, & murmurando & maledicendo ipsum Dauid. i. Christum blasphemant. Vnde dicitur. Inter epulas maledicebant Abimelech. Quid igitur? Pro certo non restat, nisi q̄ Dauid, & viri sui. i. Christus cum Angelis suis contra tales irruat, nisi forte vxor eorum sapiens. i. prudentia ipsos arguat, & dona, & elemosynas Christo, & pauperibus eius tribuat, & per humilitatem & patientiam ipsi Dauid, Christo obuiet, & occurrat, quæ ram eius impediat, & compescat. Ideo bene dicitur. Eccl. 26. Mulieris bonæ beatus vir. ¶ Vel illud allega quòd Nabal. i. prælatus tunc debet magnum cōuiuium facere & magnum gaudium habere, quando oues suas. i. subditos potest tondere, & nudos & pauperes mentaliter & spiritualiter facere, & vellus bonorum temporalium de affectione ipsorum auferre, exemplo abraæ, qui tunc magnum conuiuium fecit, quando filium suum Isaam ablactauit, i. à lacte bonorum terrenorum per contemptum abstraxit. Vel ecōtra dic de malis prælatis, & dominis, qui tunc tēporis summe gaudent, quando subditos suos excoriare, & bonorum temporalium vellere priuare possunt, & quando sufficientem occasionem excoriandi, & depredandi eos inueniunt. Iob. 3. Gaudentque vehementer cum inueniunt sepulchrū Et loquitur de illis qui fodiunt aurum. ¶ Vel illud allega, quòd quandiu homo est ebrius, & in ipso feruore malę vo C luntatis, non debet exasperari vel corrigi, sed potius dissimulari & supportari, sed in crastino cum ira aut ebrietas cessauerit debet tangi. Vnde. Ecch. 31. In conuiuio ne proximum arguas. Et sequitur. Non præmas eum in repetendo. Non solet enim homo ebrius vel iratus obiurgationi acquiescere, qui tamen refrigeratus solet patienter cum corrigitur sustinere. ¶ Vel dic quòd Nabal qui interpretatur stultus, est peccator, qui est pessimus, & malicioſus, immisericors, iniurioſus, ingratus, obliuioſus, obstinatus, & ceruicosus. Dauid. n. pastores eius, & greges eius defenderat, & ideo fuit ingratus &c. Talis igitur cuius cor emoritur & lapidificatur per obstinationem, post decem dies. i. decem mandatorum transgressionem moritur, & mortitē porali, & perpetuæ condemnatur. Vnde Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.

Capitulum vigesimumsextum. Textus. Et venerunt Ziphet ad Saul in Gabaa dicentes. Moralitatum. Capitulum. 21.

CVm Saul persequeretur Dauid, & in medio exercitus sui in tabernaculo quiesceret, & dormiret, ciphumque aquæ, & hastam ad caput suum haberet, & dauid de monte descenderet, caute tabernaculum regis intrauit, ipsumque dormientem inueniens, hastam & ciphum abstulit, & rediens in montem iterum ascēdit, & clamare incipiens huiusmodi verba dixit. Nonne respondebitis verbum? Ingressus est vnus de turba, vt interficeret regem. Viuit dominus, quia filij mortis estis vos, qui non custoditis dominum vestrum Christum. Vbi inquit est hasta regis, & vbi ciphus, &c. Abner igitur merito reprehenditur, qui dominum suum non custodiuit, sed dormiens ipsum in periculo dimisisse probatur. ¶ Per Dauid qui in montibus morabatur, & interpretatur manu fortis in hoc loco possumus diabolum intelligere, qui. s. valde est fortis, & in hoc loco in montibbs, id est in superbis vel in elatione superbiæ sem pdinoscitur habitare. Vnde Iob. 41. D Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et alibi. Iob. 40. Huic montes herbas ferunt. Per regem Israel Christum intelligo, per abner vero qui interpretatur patris lucerna, intelligit ratio. Ista est igitur veritas, quòd rex Israel Christus contra Dauid manu fortem, i. contra diabolum superbum & montosum militans, quandoque in sacramento altaris, vel etiam spiritualiter per gratiam in tabernaculo cordis humani recipitur, vt ibi quiescat, habitet & moretur. In nullo enim loco Christus dulcius dormit, quam quando in mundo corde per gratiam requiescit. Vnde in Cantic. 1. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suū. Sed re vera ad hoc quod rex iste in corde humano possit suauiter requiescere, tria debent cum sociare, scilicet Abner princeps exercitus virtutum, id est lucerna rationis quæ vigilet, hasta id est memoria crucis quæ sustentet, ciphus aquæ, id est humor deuotionis, compassionis & compunctionis qui irriget. Sed re vera quandoque fit quòd iste vigil, id est ratio ita mundi delicijs delectatur, quòd a cura diligentiæ tepescit, ita quod dormiens hebetatur. Et tunc procul dubio venit vnus de terra, scilicet diabolus, qui in tabernaculum per tentationes se ingerit, & hastam & aquam, scilicet crucis memoriam seu diuini timoris lanceam deuotionemque, & compunctionem tollit, & clamoribus malarum cogitationum regem inquietat, & in corde quiescere non permittit. Quis es tu inquit qui clamas, & inquietas regem? Concludi igitur potest quòd Abner, id est ratio quæ non vigilat, sed ad regem tronem diabolum intrare, & ipsum spoliare permittit, merito debet redargui, & mortis filia nuncupari. Matthe. 24. Vigilate igitur, quia si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vtique.

Capi-

E *Capitulum vigesimumoctauum. Textus. Factum est autem in diebus illis, congregauerunt philistijm. Moralitatum. Capitulum. 22.*

HIc ponitur, cum Dauid ad achis regé geth fugisset, & omni die à conuicinis gentilib. multas raperet p das, & com ipsius regi gentili pdicaret q dictas præ das non à gentilib. sed à filijs Israel apportaret, de quo idem rex summe gaudebat, idem Dauid tali vtebatur cautela, quia. s. nec viro nec mulieri parcebat, sed ne contra eum loquerétur, omnes generaliter occidebat. Ista cautela generaliter vtuntur multi latrones, quia. s. eo solo quia timent reuelari postquam rapuerunt occidunt, & qui alias parcerent, nulli parcunt. Mortuo Samuele cum philistini congregarentur & insurgerent contra Saul, & dominus sibi respondere nollet per somnia, nec per sacerdotes, nec p prophetas, mulierem phitonissam adijt, & Samuelem suscitare popolscit. Qui statim phitonice per scientiá suscitatus, euentem belli sibi prædixit, & q̄ in crastino cum filiis suis moriturus esset, sibi certissime reuelauit. Quod etiam euentus rei postea comprobauit. De ista suscitatione, s. vtrū fuerit vera anima Samuelis, quod ponit Aug. & Eccl. 46. Insuper vtrum fuerit spiritus malignus. vt ponit Beda in glossa Actu. 16. non est præsentis negocij disputare. ¶ Hic solum moraliter dico, q̄ Saul significat rumorum inuestigatores, qui. s. multotiens solent audire illud quod nunquam voluisset euenire, quia pro certo sæpe fit q̄ dum suspicionsus dili genter inquirit, & à viuis & à mortuis perscrutari contendit, sæpe infortunium inuenit, propter quod displicentiam mox incurrit. Ideo dicitur. Eccl. 3 Non est necessarium ea quæ abscōdita sunt videre oculis tuis, in superuacuis rebus noli scrutari. ¶ Vel dic q̄ Samuel propheta, & tamen mortuus, significat virum scientificum, & peccatorem, qui re vera multa vera, & bona solet dicere, & prædicare, licet non faciat, ita quòd non restat nisi hoc quod dicitur. Matt.
F 23. Quod dicunt facite &c.

Capitulum trigesimum. textus. Cumque venissent Dauid, & viri eius in siclech. Moralitatum. Capitulum. 23.

DAuid sequens Amalechitas, pro eo q̄ siclech succendérant, & viros & mulieres captiuos ducébat, puerum ægyptium quem infirmátem & lapsum dominus suus dimiserat, inuenit. Quem in ductorem eligens, amalechitas discumbentes & edentes, & bibentes, & quasi festum facientes inuenit, quos occidens, prædam quam tulerant reportauit, & captiuatum populum liberauit, & etiam de bonis acquisitis in illo bello equam portionem illis qui in bellum descenderant, & illis qui lapsi ad sarcinas remanserant, dispensauit. ¶ Iste puer ægyptius quem dominus suus lapsum & infirmū dimiserat, significat quosdam pauperes homines tenebris tribulationū, & miseriarum obtectos, quia. s. ægyptus interpretatur tenebra, infirmitatibus, & miserijs fatigatos. i. à domino suo, s. à mundo contemptos, & prætermissos, quia re vera sæpe fit, quòd cum Dauid. i. Deus amalechitas qui interpretantur terrā lambentes. i. homines terrena diligentes, vult comprehendere & conuertere, quandoque de vno paupere homine solet ductorem. i. prælatum vel prædicatorem facere, quo. s. tandem mediante, & cooperante solet tales mundanos, carnales & auaros capere, & eos per pœnitentiam mortificare, & vitam carnalem in eis occidere, & eos virtutibus, & fidei subiugare. Vel pone q̄ sicut ægyptius cooperatur Dauid ad amalechitas vincendos, & inuenientes sic mali cooperantur quandoque bonis ad demones vincendos, vel ad malos alios puniendos, vt pater de bonis prælatis, & principibus, qui malis officialibus, & stipendiarijs vtuntur ad iusticiam exequendam. Apostolus Ro. 8. Diligentibus G Deum omnia cooperantur in bonum. ¶ Vel dic exēpliariter de liberalitate, & curialitate boni principis, qui. s. lapsis, & remanentibus debet compati, & omnibus æqualiter condiuidere & partiri. Vnde dicitur. Leu. 6. Cunctis filijs Aaron æqualiter per singulos dimidetur. ¶ Vel si vis allega contra malos tyrannos, qui nunc lætantur & luxuriantur in prædis, quas à filijs Israel. i. à bonis Christi fidelibus rapuerunt Sed Dauid, i. Christus subito quandoque dum non aduertunt irruit super eos, & eos per mortem & infortuuia interficit, & illa quæ rapuerunt mundo bona, ipsis subtrahit. Vnde Lucæ. 12. Stulta hac nocte repetente animam tuam a te, quæ autem parasti, cuius erunt, &c.

Capitulum trigesimumprimum. textus. Philistijm autem pugnabant aduersum Israel. Moralitatum. Capitulum. 24.

SAul vulneratus à Sagittarijs, pro eo. s. totum pondus prælij versum fuit ad Saul, ab armigero suo se occidi popolscit, timens q̄ philistini venientes ipsum occiderent illudentes. Cum igitur armiger ipsum occidere nollet, ipse Saul super gladium suum incubuit, quod & armiger suus similiter statim fecit, & sic vterque proprio gladio interijt & defecit. ¶ Saul rex significat superiorem, & rectorem, in quem pro certo totum pondus prælij. i. tota sarcina tentationum vertitur, inquantum diabolus debellare superiores præ cæteris conatur, vt. s. eorum exemplo alij faciliter deuincantur. Sæpe igitur fit q̄ postquam iste superior à sagittarijs. i. a demonibus per tentationes est vulneratus, proprio gladio. i. proprio consensu seipsum interficit, inquantum peccato voluntarie consentit, & in præ H sentia armigeri. i. in cōspectu subditorum suorum seipsum per vitia transuerberat, & transfigit, cuius exemplo procul dubio armiger ille. i. subditus quicunque statim ad simile prouocatur, & etiam morte simili per vitia ingulatur. Sicut. n. dicit Greg. Vitium rectoris facile trahitur a subditis in exemplum. ¶ Vel dic quòd isti qui proprijs gladijs, transfixi sunt, inuidos & detractores designant, qui re vera proprio gladio, id est propria inuidia vel odio seipsos ante omnia vulnerant, & doloris sui iaculo se cruentant. Psalm. 36. Gladius eorum intret in corda eorum. ¶ Vel dic quòd armiger Saulis est adulator principis, qui scilicet magistrum suum noluit interficere, quia isti dominos suos nolunt corrigere, vel gladio veri percutere, & ideo isti domini proprio gladio, id est propria vindicta, & potestate, quam habent, seipsos occidunt inquantum seducti a suis armigeris, & adulatoribus, officialibus, & balliuis, dicto gladio seu dominio abuntur. Ipsi tamen armigeri. i. adulatores seu mali consiliarij, immunes non euadunt, quia. s. ipsi proprijs gladijs pereunt, inquantum propter abusum potestatis sibi commisse, spiritualiter & æternaliter se occidunt. Istud etiam dici potest contra confessores, & prædicatores frequentantes curias principum, qui. s. libentius solent adulari quàm verum dicere, qui nec audent magnates reprehendere, & sic vterque solet perire, sicut bene patet in Ezec. 3. Ipse impius in iniquitate sua quam operat⁹ est morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Et ideo talibus superioribus loquitur scriptura. Populc meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Et sequitur ibidem. Esa. 9. Et erunt qui beatificant seducentes & qui beatificantur pcipitati. ¶ Mortuis Saule, & filijs eius super montē gelboe, venerunt philistini ad spoliandum mortuos, & inuenerunt Saulem, & tres filios eius mortuos, & interfectos, iacentes in monte gelboe, & præciderunt caput Saul, & spuliauerunt eum armis suis, & miserunt per terram philistinorum per circumitum, vt annunciaretur in templis idolorum, & in populis. Et posuerūt arma eius in templo astaroth, & suspenderunt corpus eius in templo betsan. Sed viri iabes galaad de nocte venientes, cadauera Saulis, & filiorum eius mortuorum de muro tulerunt, & succensa ciuitate secum appor-

A apportauerunt, & iuxta iabes ciuitatem propriam sepelierunt. ¶ Philistini qui interpretant poculo ruentes, sunt demones, qui. s. poculo superbiæ inebriati, de empyreo cœlo corruerunt. Postquam igitur isti super montem gelboe, vbi nec ros nec pluuia descēdit. i. super mundi altas dignitates & excellentias, Saul & tres filios eius. i. animam, & tres potentias eius, gladijs tentationum percusserunt, vtpote, quia primum filium. s. intellectum, occiderunt per ignorantiam. Secundum vero filium, s. affectum per concupiscentiā. Tertium filium. s. memoriam, per ingratitudinis obliuiscentiā, ita q̄ iste cum filijs suis in bello iam mortuis iacet in terra per terrenorum affectū, & auariciam, statim procul dubio conuertuntur ad caput rectę intentionis sibi tollendum, & ad eos armis. i. virtutib. alijs spoliendos, & ad eorum mortem. i. peccata denunciandum publicandum & diffamandum, ipsos quoque in muro betsan. i. in mundo per affectionem affigunt, & per elationem suspendunt. Bethsan. n. interpretatur domus dormiētis, domus securitatis, domus abūdantię & fertilitatis, significans satis proprie mundum istū, qui re vera est domus dormientium, i. delitiosorum, dom⁹ seculorum. i. superborum obstinatorum domus abundantiæ. i. diuitum & opulentorum. In ista igitur ciuitate. i. mundo, mortui peccatores suspenduntur, & ibi per affectionē nimiam affiguntur. Vnde dr. Iud. 14. Suspendite caput holofernis super muros. Viri vero iabes Galaad. i. iusti, cadauera talium tollunt inquantum. s. malā malorum vitā, & mortem memoriter recipiunt, & in corde suo sepeliunt, & abscondunt, & sic ex consideratione malorū seipsos corrigūt & conuertunt. Vnde in prou. 24. Per agrum pigri hois transiui & ecce totum operuerant vepres, & spinæ. Quod cū vidi, adhibui cor, & exemplo didici disciplinam. ¶ Vel etiam de cadauere. i. de morte pœnæ potest intelligi, quia re vera quando aliquis tyrannus à demonibus occiditur, suspenditur, & in inferno necatur, à iusti corde sepeliendus est, vt pœna tali caueatur. ps. 57. Lætabitur iustus cum viderit vin dictam manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
B ¶ Moralitatum primi libri Regum finis.

MORALITATVM
Liber decimus secundi libri Regum.

Capitulum primum. textus. Factum est autem postquam mortuus est Saul. Moralitatum. Capitulum. 1.

PRætermitto adulationem amalechitæ q̄ Saulis coronam portabat, & armillam, q̄ etiam Saulem se occidisse iactabat, ex q̄bus Dauid gratiam se adipisci sperabat, sed tñ Dauid ipsum protinus interfecit. ¶ In quo notari pōt, q̄ rex, princeps vel prælatus nō debet adulatores audire vel recipere, nec eos etiā si munera offerant, & si etiā inimicos suos se grauasse asserant, diligere, sed potius corrigere vel punire. ¶ Vel dic q̄ quique homo credit reportare præmia, vnde reportat damnum vel vituperiū. Vnde Hie. 14. Expectanimus pacem, & ecce turbatio. Prætermitto ēt de planctu Dauid & maledictione montium gelboe, necnō de aduentu Dauid in hebron cum duabus vxorib. per, quod desiignant quidam Christum ad ecclesiā cum duob. populis venientem, & ibi ēt regnantē &c. Et etiā transeo de morte azachelis cursoris velocissimi. Veruntamen sterilitas per montes, vbi nec ros nec pluuia cadebat. Post imprecationē istā fm aliquos accidit, quinimo extunc steriles fuerunt qui aute fertiles fuerant, cæteri vero montes a domino fuerunt visitati. Isti vero à visitatione dñi destituti possunt intelligi quidam obstinati incorrigibiles peccatores, in quibus. s. nec ros deuotionis, nec pluuia mix aut compassionis pōt cadere, quinimo semp sicci, indenoti, & quo ad bona opera steriles permanere volunt, cæterisq; vicinis & socijs prosperantib. & lætantibus, & virtutum & operum copia exuberantibus, isti soli consueuerunt steriles permanere, ita. s. C q̄ eos dñs quasi desperans de ipsorum salute, non visitat. s. inspirando vel corrigendo, imo ipsos in propria sterilitate dimittit, de eorum salute vt apparet prima facie non curādo. Vnde istis videtur dicere illud. Oze. 4. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ. Ista etiam quātum ad quosdam miseros possunt applicari, qui. s. in temporalibus sunt infortunati, q̄ nullum bonum potest eis euenire. Vnde talib. potest dici illud. Eze. 35. Lætare vniuersa terra, in'solitudinem te redigam. ¶ Dicitur in isto secundo cap. 2. Azahel erat cursor velocissimus, sicut vnus ex capreis, qui est in campis. Iste igitur persequebatur Abner principem exercitus Israel, & quamuis ipsum Abner dulcib. verbis à persecutione retraherer, cessare tñ noluit, nec ad dexteram nec ad sinistram declinauit. Quo vilo Abner auersa hasta ipsum in inguine percussit, & statim mortu⁹ cecidit. ¶ Istud exponitur mortaliter de prelatis & subditis quia abner dux qui interpretatur patris lucerna intelligitur bonus prælatus, per Azabel vero cursorem intelligitur instabilis, subditus & proteruus vel aliquis malus princeps, quia pro certo quandoque contingit q̄ Azabel, i. aliquis malus & proteruus subditus principem & ducem ecclesiæ prælatum psequitur, & tunc primo debet ipsum dulciter monere, & a cepto malo proposito benigniter refrenare. Qui si cessare noluerit tunc hasta seueræ sententiæ debet adhiberi, vpote quia tunc debet excommunicari vel acrius castigari. Veruntamen ista hasta dr auersa fuisse, quia re vera prælatus debet caute quanto plus potest, & quasi hastam virium, aduertens, peccatorem, ex obliquo percutere vel arguere, vt sic possit à superbia sua cadere, & à furore malorum operū cessare. Qui si ex directo percuteretur, posset faciliter amplius insanire. Quod potissime in correctione principum debet esse, quia, pro certo nisi isti ex obliquo & ex indirecto percutiantur, sed potius aperte, & euidenter aggrauentur, statim in furiam conuertuntur, & sic nullatenus superatur. lignum. n. & non ferrum debet ad istos verti, & obtusa correctione, non aspera debent percuti, & sic solent facilius p humilitatem cadere, & per pœniteatiam mortificari, & p D disciplinam debitam superari. Vnde Seneca dicit, Parcēdo melius vinces quàm puniendo. ¶ Vel dic q̄ Abner est diabolus, qui patris lucerna pro eo dr, quia luce limpidi intellectus vigere dinoscitur. Azahel aūt qui interpretatur videōs Deum, virum iustū significat, qui Deum per contēplationem videt, & contra diabolum diligenter currit, & pugnat. Igitur sæpe fit q̄ Azael iste. i. homo iustus propriā fragilitatem nō attendens, sed de cursu bonorum operū suorum plus debito præsumens Abner. i. diabolū nimis ardenter insequitur, & ex viribus propriis contra ipsum præuale re conatur. Quod videns diabolus, statim auersa hasta, i. ali qua tentatione indirecta ipsum percutit, vtpote quia prætēritas carnis delicias sibi ad mētem reducit, & in inguine, i. in genitalibus per luxuriam ipsum lædit, & sic spiritualiter occiditur, qui indiscrete, & vltra vires diabolum impugnare se credit, & qui de proprijs viribus vltra posse confidit. Quod potissime ad nouitios religiosos & conuersos pertinet, qui in principio plus debito sunt feruentes, quapropter faciliter delinquunt, & maximè per luxuriam in aquā cadunt. Ideo docet bene Apostolus. 1. Cor. 9. Sic currite vt comprehendatis. ¶ Vel dic q̄ diabolus, hominem auersa hasta in inguine percutit, quando de peccato contra naturam ipsum tentat & lædit.

Capitulum tertium. textus. facta est ergo longa concertatio inter domum Dauid & inter domum Saulis. Moralitatum. Capitulum. 3.

ABner q̄ interpretat̄ patris lucerna, ad Dauid vxorē suā michol reducens quā vir suus sequebatur plorans p Ioab ad mediū portę reducitur, à quo in dolo loquēte, pcussus in inguine occiditur. ¶ Sic vere dum lucerna fidei, i. prędicator nititur ad Dauid, i. ad Christum

E stum,vxorem suam,i. ecclesiam reducere, & a viro carnali.i.a mundo & a mundi amore seiungere,& omnes tribus Israel,& omnia genera hominum cum ipso confederare: sepe fit q; Ioab diabolus ipsum dolose per tentationem ad se reducit,& in inguine ipsum per luxuriam percutit,& sic eum in medio porte spiritualiter occidit, dum medietatē virtutum suarum,s. bonam vitam sibi subtrahit,aliam vero medietatem,s. doctrinam solum dimittit sibi, ita q; ille sic dimidiatus & in medio positus potest dicere illud Esa.38. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Iustus ex duobus constat,ex vita,s.& doctrina,sed quando vnum illorum tollitur, tunc in medio constituitur, & spiritualiter mediatur.

Capitulum quartum. Textus. Audiuit autem Isboseth filius Saul, quòd cecidisset Abner in Hebron. Moralitatum. Cap.3.

ISboseth rex Israel dormiebat super lectum suū in meridie. Ostiaria autem domus purgans triticum obdormiebat dum purgabat. Habebat autem idem duos viros principes latronum,rechab & banaa fratres,qui tollentes spicas,& videntes dormire regem, domum eius latenter intrauerunt,spicas tritici assumentes, & in inguine percusserunt,& cum impie iugulantes,caput eius in hebrō ad Dauid detulerunt, & exinde reportare præmium credebant. Veruntamen Dauid iuste ipsorū facinus abhorruit, & quia innocentem occiderant,ipsos statim interfici fecit. ¶ Ista exponunt sancti moraliter sic. Dicunt.n.q; Isboseth rex Israel significat spiritum seu animam,quia pro certo ille semper habet in custodia sui virum & mulierem.i.rationem feruidam vel inertem. Ista igitur est veritas,q; qñ Isboseth.i.animus noster constituit sibi custodē ostiorum,i. sensuum,non virum,sed mulierem.i.non rōnem virilem,& discretam,sed magis tepidam atque mollem.Re vera sepe fit, q; dum ista ancilla ostiaria.i.tepida ratio triticū debet purgare,i.virtutes à vitijs separare,ipsa in delectationib. dormit,& curam sollicitudinis, & vigilantiæ per negligentiā derelinquit,& statim veniunt latrones.i. demones vel tentationes,quæ spicas,i.virtutes depredantur,& domum mētis,i.ianuas sensuum ingrediuntur,& regem ipsum.i.animā ipsam,dormientem & remollitam,per caloremm meridianum,& per concupiscentiæ feruorem inuenientes, statim contra eum debachantur.Et quia homo citius inclinatur ad luxuriam quàm ad alia vitia, ideo ipsum dicūtur primo in inguine,i.in carne per luxuriam percutere,& sic q; cōsensum caput.i.mētem solent sibi subtrahere,& per diuersa vitia ipsum capere,& grauare.Et sic Isboseth qui interpretatur vir confusionis,custode fœmina moritur,quando aius, qui ad sui custodiam non virum, sed fœminam.i.non virtutem,sed molliciem posuerat, à spūalib.hostibus ingulatur. Fortis.n.& vigil sensus vigilans,nō dormiens,nec negligēs seu mulierib.apponi debet,vt fores cordis custodiat,quē.s. nec negligentiæ somnus opprimat, nec ignorantiæ error fallat ſm Gregorium Mat.13. Vnde Ianitori præcipit,vt vigiler.¶ Vel dic q; rex est prælatus malus,vir confusionis,& vanus,qui.s.in domo sua,& in statu suo dormiens, & in honore susceptо plus debito se delectans.in portis domus suę .i.in curiis & negocijs hospitij sui necnon in beneficijs ecclesiæ vel in iudicijs quæ antiquitus fiebant in portis, quandoq; ponit.& assignat mulieres,& non viros,personas molles,& non homines virtuosos,qui etiā in delitijs dormiūt, nec ad opera tibi iniuncta inuigilant per diligētiam aut attendunt.Sic ergo fit q; latrones.& tyranni,& eorum officiales & balliui,istorum domos.i.ecclesiarum possessiones intrant,& spicas.i.diuitias eorū rapiunt,& denastant caputq; .i.capitale istius regis auferunt,& detractāt.Et quia sic dormientes & negligentes inueniunt,ideo bona ipsorum tam prælatorum quàm subditorum rapiunt & denastant. Non debet ergo superior negligenter dormire, nec in ecclesiarum ianuis officiis,& beneficijs mulicbres,& somnolentos & desides instituere & etiam locare,sed potius viros.i.virtuosos & vigiles ibi ordinare.Bene ergo dicitur.Luc.2.q; pastores erant in regione eadem vigilantes,& custodientes vigilias noctis super gregem suum. ¶ Vel dic ad litteram, q; multi sunt hodie ecclesiastici vel prelati,qui ad custodia camerarum suarum non habēt viros, sed mulieres,quapropter latrones,i.vitia illos opprimunt,& etiam latrones mūdi, id est seculares principes eos per rapinas confundunt. ¶ Vel dic contra proditores,quos.s. Dauid.i. bonus prælatus nō debet diligere, immo dato etiam quòd in fauorem eius proditionem faciant,debet tamen eorum facinus abhorrere,& eos seuerius castigare,Exemplo Alexandri magni,qui duos principes darii, qui ipsum fugientem occiderant,& inde gloriam ab Alexandro sperabant,super sepulchrum ipsius Darij fecit suspendi, sicut scribitur in libro philosophorum moralium cap. de Alexandro. ¶ Vel si vis allega contra eos qui tenent secum malos homines, homicidas.& latrones, quia isti quandoque in suum proprium magistrum insurgunt, & eum depredantur,vel perimunt, & occidunt.Exemplum de Atheon,quem canes sui comederunt.Exemplum etiam istis nostris temporibus de duce athenarum, quem sui proprij stipendiarij proditionaliter occiderunt.Iste enim nisi secum latrones tenuisset, nunquam per eos occisus fuisset.Bene ergo docetur. Eccles.9. Iusti viri sint tibi conuiuæ.

Capitulum quintum.textus. Et uenerunt omnes tribus Israel ad Dauid. Moralitatum. Cap.4.

DAuid cum iret debellare populum hiebuzeom qui habitabat in hierusalem, dictum est sibi hic. Nō ingredieris huc,nisi abstuleris cecos & claudos Promisit ergo Dauid ducatum seu principatum illi qui prius hiebuzeum percuteret, & qui fistulas domatum tangeret, & qui cæcos & claudos qui obiebant animam Dauid abstulisset. Quæ omnia Ioab fecisse legitur, & ideo extunc exercitus princeps factus fuit, sicut hic & alibi reperitur.1.pa.11.Capit igitur Dauid arcem sion, & eā ædificauit,& in ea habitauit. ¶ Dic si vis mystice,q; Dauid est prælatus superior, cuius.s. cura debet esse hierusalem.i. ecclesiam vendicare,& eam de manu hiebuzeorū,& tyranorum vel vitiosorū penitus liberare,& exinde claudos.i. vacillantes in fide & moribus,& cęcos,& ignorantes,& obstinatos penitus abdicare,& ab ecclesiæ promotionibus et fugare.Vnde hic dicitur.2.Reg.15. Cęcus, & claudus non ingrediantur in templum domini.Quid ergo debet facere iste Dauid,s.prælatus superior.Pro certo ipse debet edictū proponere,quòd ille subditorum suorum in exercitu ecclesiæ erit dux,& prælatus & beneficiatus,& premiatus,qui ad huiusmodi opera erit primus, ipsumq; debet ducem.i.prælatum,officialē vel beneficiatum in ecclesia facere,qui hiebuzeos.i.tyrannos, & peccatores sciuerit per prædicationem percutere,fistulas & aqueductus malarum scientiarū reprehendere & tagere, cęcos & claudos.i.malas personas obstinatas,& malitiosas,quæ.i.animam Dauid.i.bonum prælatum vt communiter oditur, eradicare penitus & auferre, & sic iste talis poterit Ioab,qui interpretatur pater, comparari,quia.s.pater, & superior merebitur ab aliis appellari, & tanquam pastor & pater maior præ aliis ordinari.Esa.9. Pater futuri seculi, princeps pacis. Patrem vocabis me,& post me ingredi non cessabit. ¶ Si vis dic moraliter q; Dauid est Deus qui hierusalem.i. animam à hiebuzeis.i.a malis cogitationibus mundat,& fistulis malæ doctrinæ ea euacuat,claudos,i. claudicationem malicię vel inconstantiæ, cęcos.i.cęcitatem ignorantiæ inde fugat,& ipsam virtutib. ædificat, & in arce sion.i. in spelunca mentis spiritualiter habitat,& ibi per gratiam perseuerat.Psalm.124 Non commouebitur in æternum, qui habitat in hierusalem. ¶ Vel dic de Christo,qui vt habitaret in arce sion.i. in vtero virginis gloriosæ,voluit inde hiebuzeum & cęcos,& claudos auferre &c.vt supra ¶ Vel dic allegorice,quòd hierusalem est ecclesia , a qua Christus hiebuzeum,id est gentilitatem perculsit & destruxit,cæcos & claudos.i. phariseos & scribas abstulit, fistulas omnis fallę scientiæ & malę doctrinæ fregit,& eam virtutibus & bonis personis ędificauit, & ibi per fidem & gratiam habitauit,& Ioab .i.patres spirituales, prælatos & prædicatores esse maiores in ecclesiæ exercitu ordinauit. Vnde.Apoca 2.Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum illis, & ipsi populus eius erunt. ¶ Vel arx sion est religio, quæ magis est alta & speculatrix eternorum, quæ inter prætatur speccula. Istam igitur. Christus in hierusalem .i.in ecclesiam ædificauit, & eam habitationi propriæ deputauit. Dicens illud Psalm.131. Hęc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.¶ Hic habes quomodo Dauid fuit inunctus super totum Israel, & dico quòd legitur Dauid ter inunctus fuisse. Primo.1.Re.16.in bethleem, in signum regis futuri, sicut hic patet. Secundo in hebron supra iudam. Tertio.2. Re.2. super totum.Israel etiam in hebron, sicut hic patet.¶ Sic dico uere, quòd electi tripliciter a Deo oleo consolationis vnguntur.Primo per gratiam,secundo per animæ gloriam tertio in resurrectione per corporis stolam. Psalm. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo leticiæ præ consortibus tuis.

Capitulum sextum. Textus. Congregauit autem rursum Dauid omnes electos ex Israel. Mora. Cap. 5

DAuid ducente arcam domini in hierusalem & eam cum vniuerso populo & instrumentis musicis inducente, contigit q; boues calcitrarent, & arcam plus debito declinarent.Quod videns Oza sacerdos,manum ad tenendum apposuit , & statim indignatus dominus ipsum in temeritate sua percussit, qui continuo mortuus perijt & defecit.Causas autem istius percussionis assignat scholastica historia,dicens,q; aliqui dicunt q; illud accidit sibi, quia tetigerat arcam cum non esset sacerdos. Alij dicunt quia posuerat arcam super plaustrum , cum ipsam humeris portare deberet.Alij dicunt q; nocte illa dormierat cum vxore sua, & ideo a tactu arcę debuerat abstinere.Videns igitur Dauid Ozam percussum , introducere arcam in domum suam timuit,quapropter ipsam in domū obededom declinauit , quapropter quia illi dominus bene dixit,ipsam postea Dauid in propriam domum introduxit. ¶ Allegoricæ area ista Christum & eius fidem significat.Dauid vero populum iudaicum designat, quia vero dato q; Dauid.i.populus iudaicus arcam istam.i. Dei filium in principio deduceret,& cum iubilis & canticis in ipso crederet & speraret,& de aduentu ipsius congauderet. Veruntamen sic factum est q; Dauid.i.populus iudaicus,quando istam arcam.i. Dei filium super plaustrum nouum.i.in pura humanitate portatum vidit positum , & Deum factum hominem prædicari audiuit,statim huiusmodi arcam.i. Christi incarnati fidem recipere formidauit,quapropter ad alienam domum id est ad gentilem populum ista arca.i.Christus cum fide sua transijt, propter quod ipse dominus continue benedicit ipsum finaliter tamen Dauid.i.iudaicus populus,istam arcam.i. Christum & eius fidem recipiet,& eum in domum suam introducet,cum.s.iuxta verbum Apostoli , intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus erit. Ro. 11. ¶ Vel si vis allega hic cōtra mundanos amicos , qui.s.amici sunt quamdiu vident prospera, dimittūt vero hominem quando instant pericula & aduersa.Istud potissime est contra ecclesiasticos,qui.s.more Dauid videntes q; arca in ecclesia,homines occidebat,s.in principio,quando.s.quasiomnes episcopi & clerici martyrizabātur, ipsam dimittebant, & de eius statu & beneficio non curabant,& eam obededō, id est veris martyribus relinquebant. Nunc autem quia vident q; ista arca.s.ecclesia non occidit homines , sed potius eos in temporalibus benedicit. Ideo quilibet eam exemplo Dauid habere contendit , ipsamque & eius dignitates iocunde recipit & admittit.Breuiter ergo, multi sunt qui onera & pericula solent alijs dimittere, lucra vero & commoda quando accidunt , solent pro viribus vendicare. ¶ Vel ista allegatur de corpore Christi quod significatur in arca, quia.s.quando ab indignis recipitur , sepe fit q; mortem animæ & corporis sortiuntur. Vnde Apostolus .1.Cor.11. Qui manducat & bibit corpus & sanguinem domini indigne, iudicium sibi manducat & bibit.Indignus autem reputatur ille , qui per carnis delectationem se maculat , & ille qui face rdotis.s.sacri ducis mores & sanctitatem repudiat, & ille qui onus pœnitētiæ impositum quod portare debuerat,non per se,sed per alium circumportat, qui.s. alijs pœnitentiæ onus imponit,& illud mouere cum digito nunquā curat. Tales igitur super temeritate & indignitate sua a Deo percutiuntur,& a tactu Sacramenti Corporis Domini indigni reputantur,& quandoque miraculose occiduntur. Quod considerans Dauid.i. iustus, debet timere,& qñq; ex reuerentia a receptione arcę .i.a perceptione sacramenti cessare, & pœnas indigne recipientium vltra formidare. Celebrare enim quotidie nec laudo nec vitupero, dicit Augustinus. Vnde de tali timore potest dici illud . Psal.57.Iustus cum vi derit vindictam,manus suas lauabit in sanguine peccatoris. ¶ Vel dic q; arca significat prælatū, vt visum est Exo. 25. Boues qui trahunt arcam carnales parentes significant, seu quemcunque carnalem affectum.Plaustrum vero nouū designat ipsius prælati dignitatem & statum, & maxime no uiter sibi datum,Oza qui sacerdos non erat, & cum vxore dormierat, significat carnalem subditum & insufficientem & imperfectum, a sacerdotio ,i.a sacerdotum moribus alienum & a sacerdotali dignitate semotum . Si igitur contingat arcam super plaustrum nouum positam.i. prælatum super nouam dignitatem constitutum in moribus vacillare, per recalcitrationem boum interiorum,id est motuum carnalium & boum exteriorum id est amicorum carnalium & secularium a rectitudine iusticiæ declinare, non interest ozæ primo.i.cuilibet subdito, & maxime qui non est sacerdos.i.homo scientificus vel perfectus , sed potius qui cum vxore iacuit.i.quando est carnalis , luxuriosus vel infectus, in istam arcam.i.in prælatum manum mittere.i.ipsum corrigere vel arguere , vel obloquendo de eius vacillatione se intromittere , quinimmo magis debet sub dissimulationis diuerticulo pertransire.Alias si irreuerenter illam arcam tāgeret,mortem æternam pro temeritate præsumptionis suæ facile poterit reportare . Ad quod facit illud de historia tripertita,q.i.Constantinus Imperator de criminibus episcoporum noluit iudicare,sed potius libellos contra eos oblatos voluit concremare . Cuilibet igitur obloquutori potest dici illud supra . Quare non timuisti manum mittere in Christum domini .2. Reg.1. Similiter etiam habes supra.2. Re.26.Et sicut ibi dicitur,2.Reg.1.q; Dauid fecit illum occidi qui manum in regē saulem iactauerat se misisse, ad denorandum q; illi subditi digni sunt pœna, qui per rebelliones & diffamationes contra prælatos proprios mouent bella.Ista tamen sunt contra multos subditos,qui quamuis sint pessimi,non cessant tamen prælatos suos tangere,& obloquendo seu molestando vexare , cum dicatur in Exod.28. Diis non detrahes. & principi populi tui non maledices.

Ex eodem capitulo sexto c. Textus . Nunciatumque est regi Dauid quod benedixit dominus obededom.Mor.Cap. 6.

CVm Dauid duceret arcā dñi in domum suam mira exultatione gaudebat,& accinctus ephot lineo, organa manu tagebat , & cū choris, & buccinis corā dño saltabat,& ad quoslibet sex passus bouē & ouē Deo immolabat,& sic honorē regiū humilitate puia in laudem domini captiuabat. Quem vxor sua Michol filia regis Saul vilipendens cœpit redarguere,& istis verbis lætitiam eius increpare. Quam(inquit)gloriosus fuit rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorum , & nudatus est quasi nuderur vnus de scurris.Cui Dauid legitur respōdisse dicens.Ludam et vilior fiam , & humilis ero in oculis meis & in conspectu domini qui elegit me. ¶ Ista possunt allegari exēplariter,qño nulla pōt esse tanta potentia, tanta maiestas, tata sublimitas tantaq; felicitas vel prosperitas, quin quando de rebus diuinis agitur , & quando ad cultum Dei & eius honorem venitur , statim debet humiliari, vestibus prosperitatis mundialis exui, & per compassionem & cōtritionē mūdari,ephot lineo id est mūdicia cordis indui, & lætitia mētis repleri, saltus bonorū affectuū face

re;& lætificia bonorum operum adimplere, ouemque innocentiæ,& bouem fortitudinis & constantiæ per singulos sex passus,id est per senatorium operum misericordiæ domino offerre & immolare. Et dato q; Michol filia regis.i. quæcunque nobiles personæ actus & humilitatem ipsius reprehendant,non debet tamen propter hoc cessare, sed gloriam sibi datam Deo attribuens, debet deuotionem & humilitatem mundi.i. testimoniatibus anteferre, & sic in eo verificabitur illud Eccl.3. Quanto maior es,humilia te in omnibus. Constat enim q; superbi humiles vilipenduntur. Michol Dauid in corde suo despicit, quando fastum superbiæ dimittit. Iob.12. Deridetur iusti simplicitas.¶ Vel dic q; mulieres quandoque uiros suos qui sunt deuoti & humiles, despiciunt,& eos quãdo sunt superbi & fastidiosi, amplius diligunt. Vide hic in vis pulchram glossam Gregorij de humilitate Dauid.

Capitulum decimum. textus. Factum est autem post hæc vt moneretur rex filiorũ Amõ Moralitatum. Capit. 7.

Naid cum misisset seruos suos ad consolandum Amon regem super mortem patris sui qui de nouo decesserat. Ille credens q; ad explorandũ (quod est) venissent, nũcios illos valde vituperauit. Barbas enim medias rasit,et vestes medias vsque ad nates præscidit,& sic eos ad Dauid dominum eorum remisit. Quod Dauid cognoscens, misit eis obuiam, & quousque barbę eorum recreuissent manerent in hierico ipsis mandauit, quos tamen seueriter postea vindicauit,quia.s. Amon regẽ occidit,ciuitatem eius rabath destruxit, & sibi suum populum subiugauit.¶ Illud potest allegi rex exemplariter, q; vitium ingratitudinis durissime vindicatur. Ille enim consolatorem derisit,& seruos ipsius confudit, qua propter ipse, & populus suus finaliter periit. ¶ Vel dic quomodo mala suspitio multotiens est causa multorum malorum, quia scilicet iste propter malam suspitionem q; exploratores istos seruos Dauid legitur dehonorasse.i. & ex hoc damnum, non præmium reportasse.¶ Vel dic quòd mali consiliarij sunt quandoque cãm multorum malorũ,principes enim istius leguntur sibi consilium illud dedisse,propter quòd ipse & principes sui leguntur penas lugubres persoluisse.¶ Vel dic moraliter quod Dauid est Christus,serui sui sunt ecclesiastici,vel etiam quilibet christiani, amon autem qui interpretatur dolor,diabolum significat,& populus amonitarum qui interpretatur populus meroris & malorum spirituum,peccatores significat. Ita igitur est veritas,quòd amon rex filiorum amon.i.diabolus rex omnium malignorum,meroris eternæ tristitiæ damnatorum spirituũ, seruos Dauid,i. ecclesiasticos vel fideles summe nititur spiritualiter deturpare, & in persona eorum ipsum Dauid.i. Christum offendere & grauare. Cum enim seruorum Christi formositas in duobus consistat,s. in barba prudentiæ & virilitatis, & in vestibus honestis apparentiæ & honestatis, diabolus in istis duobus ipsos detrũcare tangit, & eos per tentationes & delectationes in viralitate & honestate diminuit.Sic enim sit quod istos a virilitate examinat,& a sapientia hebetat & sic barbam dimidiam eis truncat. Quod potissime fit, quando discretionem quæ per barbam intelligitur,eis dimidiat,vt potequia discretionem temporalem eis dimittit,& spiritualẽ eis penitus cecat. Esa. 15. Omnis barba radetur in triuijs. Vtra hoc etiam vestes honestatis multis præscindit, & eos per luxuriam inficiens,nates eorum.i. ipsas partes verecundas, hoc est dictu,quod ipsa opera suæ luxurię denudat omnibus & ostendit,& sic hodie diabolus seruos Dauid.i.multos viros ecclesiasticos vituperat & cõfundit,& vituperabiles eos reddit, inquantum barbam prudentiæ, & vestes decentiæ eis tollit. Vnde Esaias.2. Ambulauit serus meus Esaias nudus & discalciatus. Et ibidem,& discoopertis natibus. Ita potissime dici possunt de hypocritis,qui.i.barbas & vestes medias perdiderunt, inquantum virilitatem & honestatem exterius retinent,illam vero quæ intus in cõscientia debet esse,penitus amiserunt,ita q; isti sic dimidiati possunt dicere illud Esa.28. Ego dixi in dimidio dierum meorum &c. Quia igitur pro certo tales sic denudati, non sunt digni coram Dauid, i. coram Christo, nec in ecclesia militante nec triumphante apparere,ideo in hierico quæ interpretatur odor eius,i. in penitentia(qua nihil suauius redolet.Deo debent manere,vt sic barbam amissam,i. virilitatem & virtutem possint acquirere, & sic se digne Deo præsentare, & coram Deo in paradiso, vel etiam in beneficijs ecclesiasticis ministrare. Vnde. Exodi .23. Nõ apparebis in conspectu meo vacuus. Iste autem Dauid, .i. Christus finaliter contra istum regem amon.i. diabolum in iudicio dimicabit,& ciuitatem .i. reproborum congerie igne perpetuo concremabit,& eum interficiet & damnabit, & sic electorum suorum calus & iniurias quas diabolus nũc attente persequitur, vindicabit.¶ Vel dic quòd isti semibarbes significant proditores & fallaces,qui.i.mediam barbam non habent, inquantum bona intentione carent.¶ Vel dic contra inconstantes qui.i.pro media parte sunt feminei & imbecilles, inquantum sunt nunq; desides, nunc viriles. Istam figuram credo me exposuisse in sermone. Letare hierusalem.¶ Vel dic quòd barba .i. virilitas seruorum Dauid .i. virorum ecclesiasticorũ duas partes debet habere .i. sanctam vitam, & bonam doctrinam. Sed pro certo diabolus vnam istarum partium multis solet auferre, in quantum .s. bonam vitam solet ab eis tollere,sanam vero doctrinam solet eis dimittere,& sic isti valde a diabolo deturpati dicuntur, quia pro certo nihil ecclesiastico turpius quam quòd male viuat, & prudenter & scienter sic prædicet, & loquatur. Non est enim ita turpe nihil scire & male viuere,& multa scire ,Ideo dicitur Iaco .4. quòd scienti bonum facere & non facienti,peccatum est illi.¶ In isto capitulo habes quòd multæ nationes quibus filij Israel aliquando seruierant .i. philistini, edom & amon ipsis subiectę factę fuerunt, & eis versa vice seruierunt.¶ Hoc ad fortunam rerum potest applicari,quæ.s.voluitur, quòd illi qui aliquando dñati fuerant subiugantur,& qui seruierant dominãtur,sicut in mundi nationibus plurimis inuenitur. Vnde. Hiere.49 Possidebit Israel possessores suos.¶ Vel dic moraliter quòd virtute Dauid.i.gratia Christi accidit, quòd homo qui aliquando aliquibus malis nationibus & variis peccatis seruierat, ipsis subiectis superior efficitur, ita quod sibi spiritualiter famulantur, inquantum recordatio ipsorum ipsius humilitatem perficit,& sic ad bonum ipsius ordinantur. Esa.14. Et tũ capientes eos qui se ceperant, & subijcient exactores suos.

Capitulum vndecimum. Textus. Factum est autem vertente anno eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Moralitatum. Cap. 8.

Hic habes de peccatorum Dauid gradibus. Deambulabat enim in solario domus. Ecce ociositas. Vidit balneantem se bersabee. Ecce curiositas. Cupiuit. ecce male consentiens voluntas. Impręgnauit. Ecce luxurię voluptas. Virum eius reuocans,ipsum ad dormiendum cum ea inducit.Ecce excusationis fallacitas. Tandem ipsum proprias litteras meroris sui deferentem interfici iussit. Ecce proditionis & homicidij temeritas. Sic igitur patet, quomodo vnũ peccatum ad aliud trahit, & quomodo de modico ad maius pertransitur. Hiere.9. De malo ad malũ egressi sunt. Vrias occisus est propter litteras quas portauit, sic Christus & sancti propter doctrinam euangelicam quam docebant.¶ Vel dic quòd diabolus illum per tentationes libenter occidit,quem cum litteris vel scientijs esse cognoscit.¶ Vel dic quòd vrias significat iudeos, vel etiã malos scientificos,qui.i.portant litteras mortis suæ,inquantum.s.ex litteris quas nouerunt,mors illis sempiterna ducatur. Sicut patet in malis prælatis vel prædicatoribus,qui semper solent contra se prædicare. Vel etiam de iudeis qui nolunt credere quòd scriptura sua docet. Et sic mortem eternam merebuntur ex suis litteris reportare. Apostolus. 2. Cor. 3. Littera occidit. Vide supra lib.7. decolumba.

Capi-

Capitulum duodecimum. Textus. Misit ergo dominus natham ad Dauid. Qui cum venisset ad eum. Moralitatum. Capitulum. 9.

Hic habes quomodo Dauid suita nathan reprehensus sub figura ouis subreptę. Peccatum suum humiliter recognouit, & propriarum suarum vxorum sibi futura adulteria indicauit, dicẽs. Vxores tuas in oculis tuis dabo proximo tuo, & dormiet cum eis in conspectu solis huius.¶ Illud allega exemplariter, quod nullus quamquam sit rex vel magnus, debet eẽ ita proteruus,quin quando peccasse se cognoscit, & super hoc a nathan propheta, id est ab aliquo prædicatore vel prælato, vel alio bono viro redarguitur, debeat se humiliter habere,& peccatum suum recognoscere ,& emendationem pro mittens veniam postulare. Vnde dicitur. Eccle.3. Quanto maior es, humilia te in omnibus.¶ Vel dic contra adulteros, quibus iusto Dei iudicio sæpe contingit, quod sicut aliorũ vxores maculant, sic & alij vxores eorum fœdant, iuxta illud Sap. 11. In quo peccat quis,in hoc punietur.¶ Illud quod punitur hic,scilicet q; Ioab videns quod capienda erat vrbs aquarum.s.rabarth,mandauit Dauid q; veniret,& ne sibi victoria ascribetetur,ciuitatem caperet & deleret.¶ Ad hoc potest allegari quod Ioab miles,id est quicunque iustus nunquam debet sibi victoriam contra diabolum ascribere, sed totum Dauid,id est Deo attribuere,& dato quod per se possit tentationem,vincere,debet tamen Dauid.i.Christi auxilium implorare,& ei,non sibi victoriæ laudẽ dare. Ad quod etiam applicant aliqui illud Apocalip.4. Viginti quattuor seniores coronas suas accipiebant, & in conspectu throni ponebant,ad denotandum q; corona nostra.i.gloria victoriæ nostræ est quam habemus, Deo est attribuenda, & in conspectu throni maiestatis suæ per humilitatem proprio capiti tanquam non habita ex proprio capite deponenda, & ei qui eam dedit reddenda,& per gratiarum actionem ascribenda,quia scilicet ipse est qui dat coronam gloriæ triumphanti. Psal.20. Posuisti in capite eius coronam de lapide præcioso

Capitulum decimumtertium. textus. Factum est autem post hæc vt absalon filij Dauid sororem. Moralitatum. Cap. 10.

Amon primogenitus Dauid thamar sororem suam fingens se infirmum, pro faciendis sibi sorbitiunculis a patre petijt. Quam repertam de concubitu requiuit, & renuentem oppressit. Qui tandem post concubitum,ipsam mirabiliter odiuit & a se corruptã & violatam eiecit ¶ Talis amor qui ex corruptione nascitur, faciliter in odium vertitur,& nunquam perseuerare probatur,vt sæpe videmus,q; matrimonia quæ ex tali amore,peueniunt, malo fine multotiens terminantur, vnde dicitur. Mat 15. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis eradicabitur.¶ Vel dic quod iste primogenitus Dauid est lucifer,qui fuit principiũ viarum Dei. Iob.40. Quia pro certo sororem suam n.i.animam rationalem libenter per peccatũ mortale corrumpit,& concubitum maledictionis & consensus ab ea petit, & sub spe fraternitatis .i. sub colore boni ipsam opprimit & confundit. Qua cum vsus ad diuersa vitia pro libito fuerit,ipsam de domo sua,id est de mũdo per mortem eijcit & excludit, & ita fallo amore quem prætendit,in perpetuum odium commutato, ipsam vilem in infernum expellit.Ideo bene dicitur q; maius fuit odium quo oderat eam,amore quo ante diligebat.¶ Ita igitur per ianitorem expulsa, talarem tunicam quæ erat vestis filiarũ regis legitur confidisse,& positis manibus super caput cinere conspersum clamans & eiulans recessisse.¶ Sic misera aia peccatrix & corrupta,nunquam decetero digna dici regis Christi filia virgo,talarem tunicam.i.gratiam & charitatem scindit, cinerem.i.acerbitatem perpetui remorsus induit,clamans & eiulans.i.dolens & desperans de hoc mundo recedit.Esa.47.Descende,sede in puluere virgo filia babylonis, non est solium filiæ chaldeorum.¶ Vel dic q; thamar.i.anima peccatrix a diabolo corrupta, quando ad domum absalon, id est ad Christi gratiam per pœnitentiam reuertitur,tunicam talarem.i.malam perseuerantiam, quæ talium.i.ad finem attingit,debet per contritionem rumpere cinerem.i.mortis memoriam capiti mentis imponere,& per confessionem clamare& rugire.Vel uide istam figuram contra ambitiosos aliter expositam in repertorio morali,titulo de accumbere,in litera.f.¶ Dauid audito facinore filij sui amodo super violatione sororis,non corripiut eum,super hoc nolens eum contristare, cum supra modum eum diligeret,eo quia primogenitus suus erat. Quod quia punire noluit ipsum amon absalon frater thamar satis cito post interfecit.¶ Sic vero sæpe fit, q; dum parentes seu prælati subditorum,nepotulorum,& filiorum scelera nõ corrigũt, perditionis ipsorum causa sunt, quia Deo ordinante quibus impie parcitur,in aliquod magnum infortuniũ cadũt, & sic tam ipsi quam parentes tristiciam maiorem incurrunt. Ideo bene dicitur. Prou.13. Qui parcit virgę, odit filium.

Capitulum decimumquartum. textus. Intelligens autem Ioab filius saruie quòd cor regis versum esset. Moralitatum. Capitulum. 11.

Absalon qui propter mortem fratris ad terram alienigenarum fugerat,per solertiam ioab & multeris thecue reuocatus a patre dauid, mansit in hierusalem,faciem tamen patris vsque ad duos annos nõ vidit.Ait autẽ hic scriptura de eius pulchritudine,i. q; a plãta pedis vsq; ad verticẽ nõ erat in eo aliqua macula,quodque quia grauabat eum cæsaries,singulis annis capillos tondebat, & eos ducentis siclis ponderis publice ponderabat. Post hoc autem fuit absalon ad patrem introductus, & dato sibi osculo,ad gradum pristinum restitutus.¶ Sic vere dico,quando peccator de terra longinqua.i.de statu peccati, ioab.i.prædicatore vel prælato procurante,& muliere thecuite,id est beata virgine vel diuina gratia suffragante,per pœnitentiam redit ad patrem, non tamen propter hoc statim faciem patris videt,nec statim Deus arridet, sed adhuc contemplationi,spirituali prægustationi diffuetus,a Deo aliqualiter longe manet. Post hoc tamen lapsu temporis,sua hebetudo acuitur,& ad spiritualia paulatim assuescens, ad osculum charitatis admittitur,& ad speculationem & visionem paternæ gloriæ subleuatur, & sic verificatur illud Eccle.10.Si hebetatum fuerit ferrum.Et hoc non vt prius multo labore acuetur.Sicut etiam de illo cæco dicitur. Mar.8, q; statim clare non vidit,immo ipse dicebat. Video homines sicut arbores sed tandem restitutus est ita vt videret clare omnia,quia pro certo visus mentis non statim ex toto illuminatur,immo per gradus & paulatim ad perfectionem istam peruenitur,& sic post lapsum & reditum absalonis.i. post pœnitentiam peccatorum eius pulchritudo describitur,vt sic homo post peccatum posset fieri formosus& pulcher diceretur in moribus. Dicitur igitur esse absalon, qui interpretatur pater pacis.i.peccator Deo per baptismum & pœnitentiam pacificatus habere pulchritudinem virtutum,q; a planta pedis vsque ad verticem capitis.i. ab affectu ad rationem, vel a principio vsque ad finem, non debet in ipso aliqua peccati macula reperiri,& quia cæsaries cogitationum,quæ.i.capiti.i.menti adhæret,ipsum quandoq; posset grauare & in capite mentis colorem concupiscentiæ generare,dẽt singulis annis ad minus ipsã per confessionẽ tondere & ipsos pilos vitiorum & malarum cogitationum per discretionem mensurare seu ponderare, & sic spiritualem pulchritudinẽ retinere vel cõseruare,& capitis seu mẽtis mũdiciã ꝓcurare vñ. Dan.5. Appensus es i statera,& inuentus es mi-

nus habens. Eccl. 42. Et alibi. Quodcunque dederis. i. quicquid confiteberis munera appende. ¶ Volens Absalon vocare ad se Ioab amicum suum, cum venire recusaret: præcepit segetes eius comburi, quo facto statim Ioab ad eum venit, & q̄ præcepit absalon adimpleuit. ¶ Absalon qui interpretatur pater pacis, est Deus, qui. s. amicum suum, i. hominem ad se melius aduocat & imitat q̄n segetes eius concremat. i. q̄n t palia sibi subtrahit, & tribulationibus ipsum gravat. Psalm. 15. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. ¶ Vel dic q̄ absalon vsus est vna cautela, qua plerunque aliqui vtuntur, quia. s. q̄nque alteri ex certo proposito non malo animo iniuriantur, vt saltem sub titulo factæ iniurię eius colloquio seu noticia perfuerentur: sicut Iob. 23. de seipso & de Deo dicit. Os meum implebo increpationibus, vt sciā verba quę respondeat mihi: Ioab vero ad Absalon non venisset, nec eius negocium fecisset, nisi prius ipsum Absalō offendisset. ¶ Vel dic q̄ Ioab princeps, i. Deus q̄nque ad absalon, i. ad peccatorem postquam multum offendit eum, & segetem fidelium igne tribulationis afflixit vel segetem virtutem in seipso igne concupiscentiæ consumpsit, libentius quandoque venit, & eum misericorditer conuertendo negocium salutis, & expeditionis suæ procurat efficacius. Et facit exemplum de paulo, & magdalena. Ideo bene dicitur. Rom. 5. Vbi superabundauit delictum superabundat, & gratia.

Capitulum decimumquintum. Textus. Igitur post hæc fecit sibi Absalon currus, & æquites. Moralitatum. Capitulum. 12.

ABsalon filius Dauid fecit sibi currus, & equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum, & quia ambiebat ad regnum, ideo in porta palatij stabat, & cunctis de longe ad iudicia venientibus applaudebat, & patri suo detrahens se iuste iudicaturum iactabat & extensa manu sua, illos qui ipsum ad salutandum venerant, appræhendebat, & osculum eis dabat, & dicebat. Vidētur sermones tui recti, sed non est qui te audiat constitutus a rege. Quis me constituat iudicem super terram, vt recte iudicem. Sic igitur ipse absalon cor populi ad se traxit, & inuenta opportunitate regnum inuasit, & proprium genitorem a regno depulit, concubinas eius fœdauit, & ipsum occidere attentauit. ¶ Reuera sic faciunt ambitiosi in collegijs & in clausstris. Currus enim & equites, q̄ mūdi pōpam sibi aggregant, iustos iudices se esse simulant, omnium
F locorum suorū sibi amicitias applaudendo & adulando, oculando & familiaritatem ostendendo procurant, & sic cōtra patrem. i. contra prælatum vel superiorem coniurationem seu conspirationem facientes, ipsum linguis & accusationibus impugnant, ita q̄ quandoque de propria sede & dignitate ipsum eijciunt atque fugant. Concubinas eius. i. amicos & familiares eius vituperant atque grauāt, & quod deterius est, quandoque mortem illius machinantur & tractant, & sic finaliter loco ipsius imperant atque regnant. Vnde dicitur. 3. Reg. 16. Irruens zambri per cuslit, & occidit hela regem Israel, & regnauit pro eo. Ideo bene dicitur. Filius contumeliam facit patri. Michee. 7. Sequitur. Et inimici hominis domestici eius.

Capitulum decimumsextum. Textus. Cumq; Dauid transisset paululum mentis vertice, apparuit siba. Moralitatum Cap. 13.

HIc habes, q̄ siba videns Dauid regem fugitiuum, & in deserto peregrinum, panes, vinum & alia encenia attulit, & Miphiboleth magistrum suum accusauit, & sic rex possessiones Miphiboleth sibi dedit. Semei autem de genere Saul regi maledicebat, & decrepidine montis lapides in eum iaciebat, & multis iniurijs lacessens ipsum virum sanguinis appellabat. ¶ Istud potest allegari contra quosdam adulatores, qui quando vident punctum suum, & maxime quando vident principem vel prçlatum in aliqua necessitate constitutum, solent sibi adulari, & G per se ei muneraꝑsentare & offerre, & sic regē vel superiorē amicū sibi facere & placare, tandem vero solent detrahēdo alios accusare, & eos deponi, & grauari, p viribus procurare, & sic hæreditatem innocentis. i. beneficium vel officium absentis solent quandoque cum fraudulentia reportare. Vnde in Gene. 27. Venit germanus tuus fraudulenter, & surripuit benedictionem tuam. Malum igitur & periculosum est, q̄ rex vel superior sit nimis credulus, & maxime nisi præsens sit accusatus, sicut in illa ciuitate antiqua antiquitus scribebatur, vbi iudicia reddebantur. Audi alteram partem. Si enim Dauid miphiboseth prius audiuisset, hæreditatem suam sibi non abstuliſſet, nec eius aduersario credidisset. ¶ Aliud de semei potest allegari contra malicios os qui. s. odium, inuidiam & maliciam quā habent contra aliquem quandiu ipsum viderint prosperari, dissimulare, quē tandem cum in tribulatione viderint positum solent cōtra eum insurgere, & ipsum iniurijs verbalibus & realibus impugnare & ideo bene dicitur in li. Eccl. 12. In oculis suis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi mala, inueniens eum illic priorem. ¶ Vel si vis, dic illud q̄ Dauid impediuit occidi se mei maledicentem sibi, dicens. Quid si dominus præcepit sibi, vade & maledic Dauid &c. potest allegari q̄ vir prudens quando infortunijs videt se tribulatum, non debet statim ad vindictam contra iniuriantes prorumpere, sed potius considerare q̄ talis tribulatio ex Dei prouidentia prouenit, & q̄ propter sua demerita a Domino hęc procedit. Vnde Amos. 3. Non est malum in ciuitate quod non facit dominus. ¶ Vel possēt ista de Semei & Dauid allegoricæ applicari ad Christum, qui exiens hierusalem & portans crucem, contumelijs, iniurijs, opprobrijs, verberibus &c. lacessitus, & satiatus, nudis pedibus ad locum passionis & mortis properauit &c.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Dixit ergo Achitophel ad Absalon. Eligam mihi duodecim millia virorum. Moralitatum. Cap. 14.

ACHitophel summus consiliarius Dauid, cuius consilium in illo tpe erat, quasi si quis cōsuluerit dīm H fuit primus, qui dīm suum negauit, & qui absalon adhæsit, & qui intrare ad patris concubinas sibi cō suluit, & qui Dauid occidere voluit & promisit. Cuius consilium super oppressione Dauid, cusi arathites impediuit, quare idem achitophel dolore & inuidia stimulatus, abiēs laqueo se suspendit. vt dr̄ in cap. sequenti. ¶ Illud potest allegorice dici de iuda, qui. s. per istū achitophel figuratur, qui interpretatur frater meus irruens, frater meus tractans, frater meus deuorari cogitans. Ille enim iudas cum Dauid. i. cū Christo fami liarior consiliarius fuit seu Apostolus, & tamen quia mortem eius excogitauit & tractauit & cū turbis iudæorum super ipsum irruit, ideo a societate ipsius & a gratia & a gloria cecidit & recessit. Istę enim absalon pessimo Dauid filio. i. populo Iudaico noscitur adhæsisse, & Dauid. i. magistrum suum Christum negasse, & de eo occidendo consilium præbuisse, & finalites ad litteram laqueo se suspendisse. Vnde dr̄. Act. 1. Suspensus crepuit medius. ¶ Vel ista p̄nt allagari q̄ illi qui in domo familiaritate & cō filio alicuius sunt maiores, & qui sibi videntur propinquiores & fideliores, fama & reputatiōe apud populū potiores, sunt q̄nq; in suo amore inconstantiores & si in fortunia sibi accidūt ad recedēdū ab eo prōptiores, & ad persecutionē ipsius acriores fiunt. Psal. 40. Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. ¶ Vel istud dic cōtra superbiam vel inuidiam, quæ. s. istum tanto dolore affecernut, q̄ q̄si vidit consiljum suum repudiari, & alterius approbarī, q̄ ipsum ad suspensionis laqueū attraxerūt. ¶ Vel dic moraliter contra malos ecclesiasticos vel platos, q. s. in domo Dauid Christi quę est ecclesia a liis p̄ponunt, & i sensu, & cōsilio & mundana sapientia apud hoies exaltatur, & sicut ad litterā videmus de multis aduocatis & clericis, & d̄ multis prælatis & scientificis, quorū dicta & consilia Dei p

A sagia esse reputantur, qui tamen in moribus sunt ipsi magistro suo Christo infideles & ad persecutionem ipsius q̄ sit per vitia & peccata, alijs proniores, inquantum scilicet isti vt communiter alijs sunt peiores. Isti enim dicūtur achitophel, idest fratres cogitātes. Vnde dicitur. Sopho. 3. Diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas, cadu ca & terrena tractantes per negociorum mundialium diligentiam, quia scilicet omnia tractamenta & mundi negocia transeunt per manus eorum. Vnde Eze. 11. Fili hominis hi viri qui cogitant iniquitatem & tractant consilium pessi mū in vrbe hac. Item fratres irruentes per rapinam & seuitiam sic patet, quia isti nemini parcunt, sed per exactiones contra pauperes & subditos irruunt atque currunt. Vñ Iob. 6: Super pupillum irruitis, & subuertere nitimini amicum vestrum. Item dicuntur fratres cadentes, quia. s. isti cadunt a statu secularis eminentiæ, quando in infortunia temporali ter cadunt a statu huius vitæ, per mortem corporaliter & finaliter, cadunt ab obtentu æternæ gloriæ in infernum æternaliter, vbi. s. ad patibulum inferni suspenduntur, & ad extremum supplicium condemnantur crudeliter & perenniter. Vnde Esai. 24. Qui fugit a voce fortitudinis, cadet in foueam, & qui se explicuerit a fouea, tenebitur laqueo.

Capitulum decimumoctauum. Textus. Igitur considerato dauid populo suo constituit super eos tribunos. Moralitum. Capitulum. 15.

ABsalon cōtra patrem insurrexerat, in prælio victus fuerat. Nam cum in mulo sederet & sub quercu frōdosa transiret, caput eius sicut dictum est cuius cæsaries erat magna, adhæsit quercui, & in illo suspē sus est inter cœlum & terram, mulus autem cui insederat, pertransiuit. Quod videns Ioab, tres lanceas in corde ablasalon infixit, quem adhuc palpitantem decem iuuenes armigeri dauid occiderunt, & tandem ipsum in foueam magnam proiecerunt, & magnam lapidum congeriem desuper portauerunt. ¶ Per absalon intelligitur ambitiosus vel quicunque peccator, qui. s. regnum t pale & mundi p̄speritatem desiderat, contra patrē suum Deum, & contra prælatum prælatur & certat, & in mulo carnalis voluptatis & hebetate mentis equitat, cæsariem capillorum. i. cogitationum & curarum sollicitudinem multam habet; quercui. i. mundanæ dignitati & gloriæ sæcularium per desiderium adhæret, & ex toto conatu mentaliter ibi pendet. Et bene
B inter cœlum & terram pendere dicitur, quia. s. ambitiosus nec in terra. i. in inferiori statu manere est contentus, nec ad cœlum. i. ad altitudinem quam appetit venire potest, nec eam consequitur, immo semper in vana spe & in pendulo commoratur. Vnde Zach. 5. Eleuauerunt amphoram inter cœlum & terram. Ioab igitur qui interpretatur inimicus, id est diabolus inueniens hominem sic pendentem, & instabiliter manentem, & ad illa quæ consequi nequit carnaliter anhelantem, ipsum tribus lanceis, id est tribus principalibus vitijs, fluxuria, superbia & auaricia, solet confodere, & postquam mulus. i. corpus suum per mortem transierit & eum dimiserit, solet eum diabolus in manus decem iuuenum, id est in manus omnium demonum tradere, qui. s. decē dicuntur, pro eo q̄ super transgressores decem mandatorū machinantur, vt pater de bestia abissi, quæ decem habebat cornua. Apoc. 13. Quem. s. palpitantem & dolentem ipsum in inferno solent occidere & punire, & sic solet Absalon. i. peccator ambitiosus de rebellione & ambitione sua, quam scilicet contra Deum patrem suum vel prælatum facere nititur, triste salarium reportare. Vnde dicitur. Eccl. 46. Contra dominum pugnare non est facile. ¶ Vel dic moraliter, q̄ Absalon qui insurgit contra patrem, est caro quę insurgit contra spiritum, vel peccator qui insurgit per inobedientiā contra Deum, quia pro certo iste debet adhærere quercui. i. cruci per pœnitentiam & per passionis deuotionem, debet ab eo mula, id est carnalitas fugari per abstinentiæ macerationem. debet in altum suspendi, per spem & contemplationem, debet a Ioab. i. a prælato, tribus lanceis, id est tri C plici reprehensione contra tria principalia vitia transfigi per correctionem & redargutionem, & sic debet decem iuuenibus, id est decem mādatis legis tradi per executionem, & ab eis interfici & occidi per carnalis vitæ interruptionē & destructionem, & in foueam mortis vel inferni debet, p ijci per futurorum tormētorum considerationem, & cumulus lapidum, id est congeries bonorum documentorum debet super eum aggregari per prædicationem. Vnde illud Tren. 3. Lapsa est in lacum vita mea posuerunt lapidem supra me &c. ¶ De duobus nūcijs qui regi victoriam & mortem absalon nunciauerunt chusi. s. & achimaas, dicitur q̄ achimaas qui vltimus cucurrit, quia per viam compēdij scilicet ire, prius ad regem peruenit. ¶ Sic vere multi sunt qui tardius incipiunt, & tamen per compendium religionis, paupertatis vel pœnitentiæ transeunt, & sic alios qui vadūt per viam mundi communem præcedunt, & ad regem Christum primi perueniūt. Ideo bene de ipsis dicitur. Mat. 26. Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Hic aduerte, q̄ dato q̄ Absalon actualiter patrem impugnaret, mortemq; eius pro viribus appeteret, ipse tamen Dauid caput paternæ misericordiæ non est oblitus, immo ipsum pessimum filium suum diligebat, & mortem illius prohibebat. Vnde & de ipso mortuo summe doluit, & ipsum etiam miserabiliter fleuit dicens. Absalon fili mi, fili mi absalon quis mihi det vt moriar pro te. In hoc notari potest, q̄ quando prælatus videt filium. i. subditum suum errantem & se etiam aliquotiens impugnantem, non debet ad vindictam moueri sed potius sibi compati, & de morte spirituali & æternali ipsius flere pariter & cōtristari. Dolendo enim & compatiendo debet ipsum punire, & puniendo deflere, & pro eo dolere. Eze. 18. Quod etiam facit dīs, qui. s. non vult mortē peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat &c. quia. s. sibi nō placet q̄ oportet eum hominem in æternum punire. Vnde dicitur. Sap. 1. Deus mortem non fecit, nec lætatur in prodi tione viuorum. Quod etiam ad primum factum applicari potest, dato q̄ a filio iniuretur, sibi tamen compatitur, & de eius infortunio contristatur. Psal. 102. Quomodo miseretur pater filiorum misertus est dominus timentibus se. Recordatus est qm̄ puluis sumus & homo sicut fœnum & flos agri. 2. Reg. 12. ¶ Hic nota q̄ Dauid fleuit pro iniquo filio mortuo, & tamen non fleuit pro innocente filio defuncto, vt pater supra. ¶ Hic notatur q̄ magis est flenda mors malorum quam bonorum, quia. s. isti mortui vadunt ad æternam gloriam, isti vero tendunt ad æternam miseriam. Ideo bene
D dicitur. Eccle. 22. Modicum plora super mortuum, quoniā requieuit, nequissimi autem nequissima vita super mortem fatui. ¶ Quamuis absalon fuit pulcherrimus, fuit tamen nequissimus & morte turpissima consummatus. Hoc etiā non solum in ipso videtur, immo etiam in omnibus qui magis gratijs præ cæteris præfulserunt, qui. s. vt communiter præ cæteris deliquerunt, vel morte magis misera decesserunt sicut apparuit de primo angelo qui cecidit, de primo homine qui peccauit, de salomone qui idolatrauit, de dauid qui adulterium & homicidium commisit, de isto absalone qui contra patrē ambiuit de sansone, qui cæcus in ruina domus defecit de iulio cæsare, qui confossus in senatu perijt. de milone qui a bestijs deuoratus fuit, de Seneca qui ab apertiōe venę in balneo defecit: de plinio phico quem faujlla ardentis mōtis consumpsit, de illo philolopho dicto, quem turma canum comedit, de esculapio patre medicorū qui fulmine perijt, de alexandro magno veneno perēpto, de iulio in cōcilio gladijs cōfosso, de cyro gladio truncato capite eius in sangine volutato. Er tñ constat q̄ lucifer fuit subtilissimus, Ada in scientijs perfectissimus, Salomō sapientissimus, dauid propheta maximus & virtutibus sanctissimus, absalon pulcherrimus, sanson fortissimus, milo robustissimus, seneca moralissimus, plinius studiosissimus, & iulius imperator strenuissimus, alexander magnus potentissimus &c. In istis igitur notari pōt, q̄ non est bonum gratijs & glorijs, viribus & virtutibus cæteris aliquotiēs abūdare, q. s. tales dū exinde superbiunt, solent dies suos miserabiliter consummare. Melius est igitur mediocrē q̄ summum in gratijs naturalibus tenere statum, infimum quam supremum. Vnde dicit. 4. Reg. 14. Cōtētus igitur esto gloriæ tuæ, & sede in domo tua.

Capitulum decimumnonum. Textus. Nunciatum est autem Ioab, quòd rex fleret & lugeret filium suum. Moralitatum Capitulum. 16.

CVm Dauid reduceretur a populo, miphiboseth filius Ionathę, qui scilicet cum esset infans & de manibus nutricis suæ cecidérat, & ideo claudus erat propter quod rege fugiente non iuerat, quia seruus suus ipsum contempserat, & sibi sternere asinum noluerat, regi reuertenti obuiam venit, & sibi illotis manibus & intonsa barba occurrit, vestesque suas non lauerat postquam fuerat rex reiectus. Iste igitur cum se excusaret, & seruum suum qui se contempserat, accusaret, rex qui hæreditatem eius eidem seruo dederat, sicut prius dictum est supra, eandem hæreditatem inter eos dimidiauit, & dimidietatem hæreditatis dicto miphiboset reliquit, aliam vero medietatem dedit seruo suo, dicens. Fixum est quod locutus sum, tu, & Siba diuidite possessiones. ¶ Miphiboseth qui interpretatur os confusum, significat peccatorem, qui bene dicitur os confusum, quia os eius confiteri peccata sua nolens cōfunditur. Ille est igitur qui semper in moribus claudificat, & per inconstantiam nunquam in rectitudine stat, immo semper per inconstantiam vacillat, & per maliciam nunc ad vnam partem, nunc ad aliam se dilatat. Vnde dicitur. 3. Reg. 18. Vsquequo claudicatis in duas partes? Quando enim nutrix nostra, s. beata virgo vel diuina gratia, hominem in peccato cadere permittit, statim diabolus in eo claudicationem incōstantiæ & maliciæ introducit. Nullus enim in rectitudine iustitiæ perseuerat, nisi nutrix sua id est diuina gratia ipsum manuteneat & conducat. Ille etiam toto tempore vitæ suæ claudus, inconstans & delitiosus in moribus efficitur, qui tempore infantiæ, & iuuentutis de manibus nutricis suę, scilicet diuinæ gratiæ per peccatum cadit, vel de manibus nutricis, i. de manutenentia prælati per apostasiā vel obstinationem recedit. Vnde in Prou. 32. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Iste est igitur cui seruus. i. corpus proprium obedire recusat, sed potius per carnales motus contra ipsum murmurat & rebellat, & asinum humilitatis sibi non sternit aut præparat, sed potius hæreditatem suam, scilicet æternam gloriam sibi subtrahit, & apud regem Christum eum odibilem reddit. Quia igitur iste miphiboseth, id est peccator cum rege Christo per immutationem non F iuit, sed potius ipse peccator indigne & in pannis vilibus regi Christo ad eum in altaris sacramento in pascha te reuertenti, vel in iudicio ad mundum vt omnes iudicet redeunti occurrit, ita q̄ pedes affectionis non lauit, barbam mundanę sapientię vel pilos temporalis opulentiæ non rasit, vestesque exterioris conuersationis & apparentiæ non mundauit. Ideo a rege reprehenditur, & hereditas seu prosperitas sua dimidiatur sibi, inquantum scilicet vna pars, hoc est corporalis opulentia seu corporalis vita sibi dimittitur. Alia vero pars, scilicet æterna vita, & gloria sibi pœnitus denegatur, quia reuera qui Christo ad futurum iudicium venienti, vel sacramento altaris appropinquanti, vel etiam in ramis palmarum in Hierusalem intranti, vel insuper in incarnatione, & natiuitate, vel aduentu impurus, & illaqueatus & immundus Deo occurrerit, medietatem bonorum suorum, scilicet bona animæ, gratiam & gloriam sibi tollit, portionemque suam sibi trūcat, dimidiat & prescindit. Vnde Dan. 5. Diuisum est regnum tuum, & datum est persis & medis. Et ideo dicitur. 4. Reg. 8. Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, munera inquit ibidem, id est virtutes. ¶ Illud quoque quòd miphiboseth commē salis regis Dauid cum rege fugitiuo seu in tribulatione posito non iuit, sibi tamen ad pristinam gloriam restituto obuiam venit. ¶ Ad hoc potest allegari quòd mundani amici dato quòd sint alicuius commensales & domestici, & dato quòd in mensa sua consueuerunt assistere, & tanquam speciales amici constituti, si tamen ipsum ad tribulationem venire conspiciunt statim eum fugiunt & dimittunt, & cū eo ire renuunt. Sed pro certo quando ad pristinum statum seu gradum restituuntur, tunc sibi occurrere, & applau- G dere prohibentur, acsi in vera permansissent amicitia, ipsum in prosperitate repositum comitantur, & de ingratitudine & inconstantia se excusare pro viribus moliuntur. Ec cle. 6. De istis igitur & bene dicitur. Est amicus socius in mensa, & non permanebit in tempore tribulationis. ¶ Itē quod hic dicitur, quòd Semei qui primo regi fugienti insultauit, & maledixit, ipse prius de domo sua occurrit, cū ipsum in pristinam gloriam restitui vidit. ¶ Hoc pót allegari, quòd qui homini in tribulatione posito iniuriantur, si rursum ad statum promotionis venerit, ipsi occurrunt, applaudant & adulantur.

Capitulum vigesimum. textus. Accidit quoq; vt ibi esset vir Belial nomine Siba Moralitatum. cap. 17.

POpulus Israel qui prius a Dauid sequendo pessimum sed pulcherrimo filium eius Absalon recesserat, finaliter victo absalon ad Dauid est reductus, sed cum altercatio esset inter populum quis esset propinquus ipsi Dauid regi, contigit quod Siba filius Bochri tuba cecinit, & populum Israel ad sequendum dauid diuertit, & magnam populi multitudinem ad se traxit dicens. Non est nobis pars in Dauid, nec hæreditas in filio Isai. Reuertere ad tabernacula tua Israel. Post istum autem misit Dauid milites, scilicet Ioab & Abisai, quæ Siba interfecerunt, & caput ei abstulerunt, & vniuersum populum Israeliticum ad Dauid reduxerunt. ¶ Sic vere quando vniuersus mundi populus in principio a Dauid, id est a Deo recessit, & pulchrum eius filium, licet pessimum, s. luciferum per idolatriam diuturnis temporibus secutus fuit, iuxta illud Iob. 21. Qui dixerunt Deo, recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus. Tandem absalon, id est lucifero in arbore suspenso, id est in cruce victo, ad regem suum Deum per fidem rediit, & ipsum recepit & credidit. Verum quia in principio fuit inter istos redeuntes quædam controuersia, quia scilicet aliqui se alijs præferebant, & apud regem, id est apud Deum se digniores dicebant, vt patet quia iudęi græcos contemnebant & græci iudæos, id est ex iudęis conuersis inuidebant, vt dicitur in Act. 6. Apostolorum, q̄ factus est murmur græcorum aduersus hebręos. Ita q̄ aliqui dicebāt. 1. Cor. 1. Ego sum pauli, alij autem, & ego apol- H lo, & sic inter eos diuisus erat Christus. Ideo occasione huius dissensionis, siba filius bochri, id est cetus hæreticorum, tuba suæ prædicationis incępit canere, & sequela veri Dauid id est a fide Christi populum retrahere. Siba egressio, bochri primogenitus interpretatur, quia qui sunt hæretici, a Deo recedunt & egrediuntur & esse filij Bochri, id est luciferi, qui Dei fuit primogenitus, creatura noscuntur. Isti igitur inter cæteros fuerunt arrius, nestorius, donatus, mahometus, & alii similes, qui tanquam filii diaboli populum peruerterunt, nouas sectas & hæreses inuenerunt, & magnam partem mundi ad se, & ad suos errores traxerunt, & ad litteram patet de gręcis, sclauis, vngaris, ruthenis, georgianis, armenijs, nestorianis, nubianis, & alijs schismaticis Christianis, qui scilicet Sibe, id est hæreticorum buccinas audientes, a vera fide Christi, & a sua ecclesia recesserunt, vt Dauid regem suum Christum, & ecclesiam dimiserunt. Vnde isti hæretici bene æquiparantur illi draconi, de quo in Apo. 12. dicitur, quòd cauda eius traxit secum tertiam partem stellarum & misit eos in terram. Et dicit Hiere. 2. Dixit populus meus. Recessimus, non veniemus vltra ad te. Dauid igitur noster Christus, milites suos Augustinum, Gregorium, Ambrosium, & alios Doctores & prædicatores post illos misit, ita quòd istis mediantibus capita erroris eorum in magna parte abstulit, & ad veram fidem multos conuertit, quia scilicet per istos & ipsorum doctrinam plurimi schismatici quotidie conuertuntur. Vnde dicitur.

Ioſ. 4. Reuersæ sunt aquæ
in alueum
suum.

Ex

A *Ex capitulo vigesimo. Textus. c. Dixit itaque Ioab ad amasam, Salue mi frater. Moralitatum Cap. 18.*

ILlud autem quod hic ponitur, qui interrogant interrogent in abele, in quo datur intelligi quòd illa ciuitas erat antiquitus locus consilij, quia. scilicet abela lugens seu miserabilis interpretatur. ¶ Igitur locus consilij dicitur quia pro certo consilium & sapientia apud lugentes & tristes. i. apud homines cōsiderationi, & sollicitudini deditos, a mundi delicijs abstractos, melius quam apud cæteros inuenitur. Eccl. 7. Vnde dicitur. Cor sapientium vbi est tristitia. ¶ De amasa autem proditiose a Ioab interfecto pro eo q̄ Dauid promiserat sibi ducatum populi, quē Ioab amittere metuebat, ad hoc potest adduci quomodo ambitio hominis aliquotiens est sibi causa mortis. Iste nequaquam occisus fuisset, nec Ioab eum vnquam occidisset, nisi officium suum. s. populi principatum propter eum amittere timuisset. Non ambiat igitur homo aliis imperare, & maxime aliorum officia vsurpare, & præcipuè si propter suam promotionem necesse est alium a statu proprio declinare, quia ille qui videt statum suum propter eum deficere, solet quandoque contra eum insanire dicens. Qui nostra tollit, inimicus est. Apostolus. 2. Co. 5. Nolumus expoliari, sed superuestiri.

Capitulum vigesimumprimum. textus. Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis vsquequaque. Moralitatum. Capitulum. 19.

CVm fames triennio in terra Israel perseuerasset, Dauid consuluit dominum, quæ poterat esse causa famis. Qui respondit. Propter Saul & Domum eius, qui iniuste Gabaonitas occiderat, & sub fictione zeli fidei, pro eo scilicet quòd gabaonitę non erant de populo Israelitico, iusiurandum Iosue 9. & pactum irritum fecerat, de quibus omnibus habetur supra, fames huiusmodi facta erat, & ideo Dauid cum gabaonitas qui remanserat, quid pro satisfactione peterent interrogasset, & ipsi septem viros crucifigendos de stirpe Saul postulassent, septem viros ipsius saulis nepotes, vel filios ipsis tradidit, quos gabaonitarum populus illico crucifixerunt, & sic fames in terra cessauit, & fertilitas supervenit. Respha vero mater aliquorum ipsorum, iuxta cruces lectulum supra petram sibi strauit, & aues & bestias de cadaueribus abigens diebus pluribus fociauit quos tandem Dauid de crucibus deponi iubens, honorifice sepeliuit. Attende tamen quod dicit historia quòd isti filii saul fuerant in culpa de gabaonitis occidendis. ¶ Allega ista q̄ quādoque peccato vnius B puniuntur multi. Solum enim saul peccauerat, & domus eius peccauerat, & tamen fames totum populū affligebat. ¶ Vel allega illud, quòd quando aliqua pars est iniuriata, tunc iudex potest remittere pœnam, quando ipsi pari iniuriā videt factam comperentem satisfactionem, nullo tamen modo debet relaxare supplicium, quousq; parti lęsæ fuerit satisfactum, sicut hic videmus. quòd Deus famen non legitur relaxasse, quousque gabaonitis constitit satisfactum fuisse. ¶ Vel allega illud, quòd pietas prouocat pietatem. Pietas enim matris prouocat pietatem regis ad ipsa cadauera deponenda & sepelienda. ¶ Vel die quòd Saul significat adā propter cuius culpam fames. i. carentia diuinæ gratiæ erat in mundo. Ad placandum igitur Deum, & ad fertilitatem gratiæ & virtutum impetrandam, necesse fuit, quòd septē viri de stirpe sua. i. Christus & vniuersitas martyrum crucifigerentur, & per martyrium & in satisfactionem huius delicti vel malefacti occiderentur, vt sic Dei patris iusticia placaretur, & virtutum & bonorum copia redderetur. Mater igitur istorum crucifixorum & martyrum. s. sancta mater ecclesia, ipsos debet per compassionem deflere. Rex vero Deus pater ipsos solet in cœli cemiterio sepelire. ¶ Dauid nominatur hic adeo darus, filius saltus, polimitarius, bethleemites. Et infra. 2. Reg. 23. Egregius psaltes Is-

C rael tenerimus ligni vermiculus. Et dicitur primo adeo C datus, quia a Deo fuit electus, filius saltus, quia de saltu vbi custodiebat oues assumptus fuit, polimitarius, quia in alpe ctu fuit pulcher atque politus, bethleemites, quia in ciuitate bethleem fuit natus, egregius psaltes, quia ad psallendū in organo, cithara, & psalterio fuit edoctus, tenerrimus ligni vermiculus, quia super omnes fuit tenet, mitis & misericors & tamē ad modum illius vermis qui teredo dicitur, dinoscitur fuisse durus. vnde licet in se tenerrimus, tamen ad perforandum ligna durus. i. ad impugnandum contra proteruos homines fuit fortis & durus. ¶ Omnia ista nomina possunt competere prælato, quia reuera iste debet esse a Deo datus, non a carnali affectione, nec præce, nec munerum oblatione, sed per specialem vocationem & canonicā electionem. Esa. 9. Paruulus datus est nobis, & erit principatus eius super humerum eius &c. Debet esse filius saltus per altam & eleuatam contemplationem, & per omnium subditorum discretam gubernationem, saltus enim sunt loca alta, & prærupta in desertis & syluis, in quibus animalia solent pasci. Vnde Esa. 29. Charmel in saltum reputabitur. Debet esse polimitarius, id est seipsum poliens per honestā conuersationem. Vnde Gen. 37. Fecerat sibi Iacob tunicā polimitam. Debet esse bethleemites, quod interpretatur domus panum & refectionum, quia ipse debet alios reficere per doctrinæ & elemosynarum subuentionem vt possint sic alij dicere de ipso illud Luc. 2. Transeamus vsq; ad bethleem & videamus hoc uerbum &c. Debet esse egregius psaltes per melodiosam Dei laudem & prædicationem. Ps. 100. Psallam & intelligam in via immaculata. Debet esse tenerrimus ligni vermiculus quia scilicet quantum ad se, ipse debet habere piam & benignam affectionem, quātum vero ad proteruos, debet esse durus per seueram iusticiam & correctionem. Vermiculo enim nihil mollius dum tangitur, & nihil durius dum tangit, quia etiam fortia ligna perforat & corrodit. Sic prælatus quando tangitur. i. quādo requiritur, debet inueniri pius, benignus & mollis, quādo vero necesse est quòd aliquem per correctionem tangat, debet inueniri durus, rigidus atque fortis. Vnde dicit. Elegit eum dñs adhuc puerum & tenellum. Et sic iste proprie dr Dauid, quæ interpretatur manu fortis, & uultu desiderabilis, quia. i. ipse debet se exhibere amicabilem, & desiderabilem, benigniter & liberaliter se habendo. Ps. 131. Memento dñe Dauid, & oīs mansuetudinis eius. Et fortem atque stabilem & virilem tribulationibus & tentationibus resistendo, & demones. i. hæreticos tyrānos, malos subditos potenter & seueriter reprimendo. Hiere. 23. Suscitabo Da- D uid germen iustum, & regnabit rex & sapiens erit. Par. 11. ¶ Banaias vnus de fortibus Dauid, inueniens leonem in cisternam cecidisse, & ne ratione niuis cito exire posset ad ipsum cum baculo potenter profilijt, & eum in fouea interfecit. ¶ Sic vere Christus cū baculo crucis inuasit & interfecit leonem diabolum, & in cisterna niuis tempore, i. in tempore frigoris & passionis personaliter descēdit, vbi ipsum ligauit, prostrauit & vicit. ¶ Vel die quòd si quis vult vincere leonem diabolū, debet per consideratiōē in cisternam inferni descendere, & baculū crucis per spem & deuotiōē secum habere, & contra eum per bona opera insurgere, & sic in niue. i. in diuini timoris frigore de ipso poterit triumphare. Vnde ipse tunc dicere potest illud. 1. Regū. 17. Nunquid ego canis sum, quia tu uenis ad me cū baculo. Ca. 23. ¶ Cū philistini essent cum exercitu suo circa bethleem, desiderauit Dauid de aqua cisternæ, quæ erat ad portam bethleem. Si quis (inquit) mihi daret potū de aqua cisternæ quæ est ad portam bethleem &c. Quod audientes tres robustissimi viri. s. Ionathas, Abisai & Sobeth, per castra philistinorum irruperunt, & aquam hausiam de cisterna obtulerunt regi. Qui. s. audaciam eorum admiratus, aquam bibere noluit, sed fundens eam super terram, Domino libauit. Nō (inquit) sanguinem istorū hoium qui profecti sunt in aiarū periculū, bibā. Istud allega qđ serui magnorū dñorū q̄nque se magnis exponunt periculis, vt faciant voluntatē dñorū suorū. ¶ Vel allega, quo audaces fortuna iuuat. ¶ Vel die moraliter q̄ dato q̄ dauid. i. q̄cūq; superiorum q̄nq; desideret aquā p aliū diuitiarū, si tū cōtingat q̄ alīq sortes sui. i. aliq ipsi officiales & ballliui i periculū aiarū suarū talē aquā diuitiarum

Etiarum per rapinas & eexactiones de cisterna quæ est in medio philistinorum, de bursa pauperum subditorum abstrahant & auferant regi, principi vel prælato domino suo, pro certo ipse non debet bibere, nec recipere talem aquam .i. talem temporalem substantiam, cum mortis & æternæ dānationis periculo a suis malis familiaribus raptam vel acquisitam, non debet aliqualiter degustare. Absit (inquit) a me ut sanguinē, id est sanguinolentam rapinam, & animarum periculum istorum hominum bibam. Debet igitur talis dicere suis malis officialibus, qui scilicet non timent periculo æternæ damnationis se exponere, vt possint magistris suis pecuniam congregare, quando talia sibi valent offerre. Psal. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Acsi dicat non debeo comedere carnes. i. diuitias pauperum subditorum, nec debeo potare sanguinem. i. peccatum vestrorum fœtidorum hircorum. Cuius tamen contrarium faciunt multi, quia nō curant cum quanto peccato vel periculo diuitiæ a suis malis iudicibus & exactoribus acquirantur, dum tamen eis offerantur, ipsis non refutant, sed potius amplexantur, & sic de raptis & male acquisitis libenter comedunt, & uescuntur, iuxta doctrinam Apostoli, vbi dicitur. 1. Cor. 10. Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Quinimmo quando ipsi sciunt q talia sunt male acquisita, ipsi videntur dicere ipsis qui talia offerunt, illud quod iudei dixerunt iudę dicenti. Peccaui, tradens sanguinem iustum. Quid ad nos? tu videris. Vel dic q dauid .i. homo quando appetit aquam cisternæ bethleem. i. gratiam & gloriam paradisi, quæ proprie dicitur bethleē id est domus panis, statim tres fortes sunt. contritio, confessio & satisfactio. i. fides, spes & charitas, debent exercitum viriorum irrumpere, & talem aquam fortiter procurare. Vnde hic dicitur. Hoc fecerunt tres robustissimi.

Capitulum vigesimumquartum. Textus. Et addidit furor domini iratci contra Israel. Moralitatum. Capitulum. 20.

ADdidit furor domini iratci contra Israel. Factum est q dauid tumens, & glorians de multitudine subditorum præciperet populum numerari. Qđ dum Ioab exequitur iratus, dominus octoginta
F milia plebis occidit, ita quòd Dauid angelum percutientē euaginato gladio, vt extenderet manum in Hierusalem vidit. Cui per hæc verba flebiliter dixit. Ego sum (inquit) qui peccaui, ego qui inique ingressi, illi qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua contra me. Quibus verbis dominus placatus angelum cessare fecit, & de eius mandato ibidem altare construxit, in quo etiam loco Abraam prius filium suum immolare voluerat. Salomon postea etiam ibi templum fecit. ¶ Quod tractat Gregorius latis diffuse, & supponit quòd pro qualitatibus subditorum disponatur vita regentium, vt scilicet sæpe pro malo gregis delinquat etiam vita pastoris, & secundum merita plebium, disponantur corda rectorum. Videibi glossam. Sic igitur supponit Gregorius, quòd populus iste meruerat, quòd Dauid rector eorum peccaret, vt sic ex peccato eius non ipse, sed populus qui alias meruerat pœnam portaret. ¶ Ad hoc potest illud allegari, quòd non solum malanita superiorum subditos inficit, immo etiam peccatum subditorum superiores lędit. Et hoc quidem mirum, quomodo occulta Dei iusticia ad hoc se possit extendere, quòd peccatum subditi populi possit apud Dei iusticiam taliter demereri, quòd ex hoc prælati bonitas possit ad culpam laxari, vt occasione dilecti prælati, possit delinquens populus cast igari. Magna igitur apud Deum videtur esse inter prælatos & subditos connexio, quando vnius in alterum redundat iniquitas.
¶ Vel allega ita, quòd princeps vel prelatus si videt populū iam propter eius peccata puniri, debet summe dolere, & pro ouibus suis velle pœnam subire, & potius in persona sua, quæ delinquit, pœnam appetere & sustinere, cum pœna suos exactores debeat tenere. ¶ Vel dic moraliter, q in lege pceptū erat. Exo. 30. Qđ quotiens populus numeraretur G quòd quilibet solueret certum censum scilicet dimidium sicli, qui quidem census Domino applicaretur, & in vsus tabernaculi poneretur, quo facto nulla plaga in populo sequeretur. Nu. 1. ¶ Duo igitur iueniunt populū numerasse. s. Moyses. Sed quia cēsum soluit, plaga in populo nulla fuit. Item Dauid hic, sed quia ex superbia numerauit, & cēsum Domino non soluit, ideo plaga secuta est quæ populum minorauit. ¶ Sic vere quotiens aliquis numerat & recogitat suum interiorem populum. i. suarum gratiarum & virtutū cumulum, statim debet censum. s. gratiarum actiones Deo offerre, & cum Moyse pro qualibet persona. i. pro qualibet virtute & gratia debet specialem censum. i. speciale regratiationem offerre, & sic non contingit per istum tuum populum diminui vel perire. Si vero homo in superbia & præsumptionem euectus populum suum meritorum suorum numerat & considerat, si censum gratiarum actionis non soluat, nec totum tribuat Deo, sed sicut dauid ex hoc gloriam sibi quærat, necesse est vt contra eum plaga diuinę punitionis veniat in istum populum suum. s. virtutum suarum cumulum diminuat. Necesse igitur est censum gratiarū actionis soluere, alias non licet homini numerare sua merita, Exemplo Iob. 31. & Pauli, quòd sua merita numerant, sed ex hoc non superbiunt, sed potius actiones gratiarum propinant, sicut de Paulo patet vbi dicit. 2. To. 12. Non sumus sufficiēria nra ex Deo est. ¶ Vel dic q rūe angelus. i. diuina sna gladiū tribulationis repōit, qn Dauid. i. peccator se humiliat, & se dignum puniri recognoscit, & se percutiendū judicat & exponit, & maxime quando in loco temporali. i. in ecclesia, vota & sacrificia. i. orōnes & bona opa soluit.

¶ Moralitatum libri Regum secundi finis.

MORALITATVM
Liber vndecimus libri Regum tertij.

Capitulum primum Textus. Et rex Dauid senuerat: habebatque ætatis plurimos dies. Moralitatum. Capitulum. 50.

REX Dauid senuerat: habebatque ætatis plurimos dies. Cumque cooperiretur ve H stibus, non calefiebat: quapropter serui eius quandam sunamitem Abisac nomine adolescentulam, virginem pulcherrimam de cunctis filiabus Israel quęsierūt ad hoc vt staret corā eo, & foueret eum dormit etque cum eo & calefaceret: ipse vero rex in sinu puellæ dormiret, ipsa autem eidem per omnia ministraret sibi, & eam adduxerunt. Adducta igitur ad regem, omnia præmissa fecit, & quamuis ipsam rex diligeret, ipsam tamē carnaliter non cognouit. ¶ Rex iste significat Christum, qui scilicet ætatis habebat plurimos dies, quia sicut dicitur. Egressus eius a diebus æternitatis, qui tamen dato, q multis vestibus, id est multis sanctorum bonis operibus a principio operiretur, nunquam ramen adhuc per charitatis incendium ad assumptionem; carnis calefiebat, quousque per omnes fines Israel virgo cæteris pulchrior, & mundior scilicet Abisac, quæ interpretatur patris incendium, sunamitis quę interpretatur mortificata & beneficiata, id est virgo Maria, quæ scilicet ipsum dominum patrem, & creatorem suum per charitatem incendit, & se per pœnitentiam, & humilitatem mortificauit, quæ sibi diuinitus fuit quæsita, & ad eius obsequium ordinata. Ista enim coram eo stetit per orationem, sibi ministrauit per subiectionem: ipsum fouit per deuotionem, cum ipso dormiuit per contemplationem, & sic eum calefecit per dilectionem, & hoc intantum quòd eum inclinauit ad beatam incarnationem. Ista igitur proprie Abisac, id est patris incēdium dicta fuit, quia patrem suum Deum per amoris incendium intantum calefecit,

A calefecit, q ipsum regem cœli & Dei filium in sinu suo, id est vtero virginali per beatam incarnationem dormire & reclinare coegit, & absque hoc quòd carnaliter cognosceretur, in seipsa Deum hominem, & hominem Deum fecit. Ideo bene dicit Psalm. 44. Audi filia & vide &c. Et infra. Cōcupiuit rex decorem tuum, quoniam ipse est dominus Deus tuus. ¶ Vel applica ad quamlibet virginem, vel quālibet aīam, quæ s. ad Dei ministerium & seruitiū eligitur, & ad standum coram eo in religione vel in ecclesia ordinatur, quia. s. ista debet eum per deuotionem fouere, & per charitatem calefacere, & ad dormiendum, & quiescendum per gratiam in sinu conscientiæ debet eum per bona opera inclinare. Virgo tamen integra mente & corpore semper debet manere, & castitatem perpetuam seruare & custodire. Vnde Apostolus. 2. Cor. 11. Despondi vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. ¶ Adonias senior inter filios dauid eleuabatur dicēs. Ego regnabo, fecitq; sibi currus, & equites, & confederatus est cum Ioab principe, & abiathar sacerdote, victimas immolauit, filios regis & multos de populo ad conuiuium vocauit, & se regem esse & vocari absq; mandato & scientia patris sui tunc temporis ordinauit. Deo tamen ordinante contrarium factum est, quia. s. ipso cum suis conuiuium celebrante, frater suus salomon iunior, qui ab ipso vocatus nō fuerat, mediante intercessione matris suæ bethsabee, & nathan prophetę, & sadoch sacerdotis, quos etiam contempserat adonias, per ipsum dauid in regem fuit sublimatus, & super mulam regis positus, & in syon in regem per sadoch sacerdotem inunctus in throno dauid cum magno gaudio constitutus. Salomon enim matrem suam, sadoch & nathan, & totum robur exercitus secum habuit, & ideo regnum a patre citius impetrauit. Adonias vero & conuiuę sui audito q alius regnabat, fugerunt, & sic regni ambitio & conuiuij lætitia in tristiciam versę fuerunt. ¶ Illud potest applicari exemplariter contra ambitiosos, qui. s. contra voluntatem dauid Dei regna. i. prælaturas, officia & beneficia ambiunt, & ad finem q ipsa citius obtineant, ioab, abiathar. i. principes & prælatos sibi confederant & adiungunt. Festa & conuiuia celebrant, & se regnum & regimen obtenturos opinantur & credunt. De Salomone vero sapientes, & de nathan prophe ta & de sadoch sacerdote, & de personis sapientibus & sanctis prophetis ad Deum colentibus non curantes, ipsos nō aduocant, sed repellunt. Verum sępe fit, q salomon pacificus filius dauid iunior. i. aliquā simplex persona inter alias iunior, de qua. s. non sperabatur, & quæ ad regnum & prælaturam non machinabatur, qui. s. habet pro se matrem. i. virginem gloriosam, robur exercitus. i. martyres, nathan prophętam & sadoch sacerdotem. i. prophetas & confessores. Istis mediantibus a patre dauid Deo suo, in regem, prælatum & superiorem eligitur, gratia Dei inungitur, & in throno seu cathedra. i. in dignitate, officio vel beneficio col
B locatur. Alius vero qui omnino superabat, repellitur ita q eius festa & conuiuia in tristiciam conuertuntur. Iō bene dicitur. Eccl. 11. Quod multi potentes oppressi sunt valide, & insuspicabilis portabat diadema. Illud enim quandoque fit, q qui minus superbit & ambit, & minus superat obtinet, magis vero sperans & ambiens supersedet. ¶ Vel illud allega sic, q adonias qui præoccupauit regnare, fuit priuatus regno, salomon vero, qui expectabat ad regnum fuit assumptus, bonos & malos significant. Quia. s. mali qui nunc regnare volunt & intendunt, cito post mortem mundi regno priuantur, boni vero qui patienter expectant, ad cœli regna postea promouētur. Bene igitur dicit. Tren. 3. Quod bonum est psitolare cum silentio salutare Dei. ¶ Vel dic q salomon iunior significat personas simplices & ignorantes, quia reuera sæpe fit q licet regnum & regimē ecclesiæ seu beneficium debeatur primogenito filio. s. adonie. i. personis antiquioribus & proiectis, nihilominus sæpe fit q iuuenis & inscius a patrem & ad prælatū superiorem mittit dominam matrem suam. i. carnalem affectionem, vel ad litteram, aliquam ipsius concubinam, quæ bene bethsabee, i. puteus satians dicitur pro eo q tales prælati oblectamentis talium latiantur, mittit etiam ad eum prophetas & sacerdotes aliquos maiores dominos cum quibus ante fecerat pactum suum. Sic ergo fit q talibus fautoribus interfectis

bus mulaq; carnalis amoris sęcum ferente, iste in regem. C i. prælatum vel beneficiatum elegitur vel inungitur. Adonias vero qui interpretatur dominus. i. iustus & prudens subditus, cui de iure debebatur dominium, reprobatur. Vnde dicitur. Eccl. 6. Vidi itustum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram. ¶ Vel dic, quòd dauid. i. bonus prælatus non debet curare de iuuenili ætate, dum tamen præcedat alios in sensus maturitate, debetq; in promotionibus iuuenem præferre antiquis, dum tamen ipse iuuenis sit salomon idest sapiens pacificus & mitis.

Capitulum secundum. Textus. Appropinquauerunt autem dies Dauid vt moreretur. Moralitatum. Cap. 2.

DAuid constituto salomone in regno, cum videret diem mortis suæ appropinquare voluit facere suū testamētum præcepitq; salomoni filio suo, q ioab quamuis sibi semper fuerit fidelissimus, cognatusque suus germanus, & pro eo q duos principes Israel, abner, s. & amasan proditorie occiderat faceret occidi s mei qui sibi maledixerat, a facie absalon fugienti præcepit puniri, filios vero berzellai galaaditæ, qui sibi cum victualibus occurrerant in deserto, mandauit præmiari, & conuiuas mensę salomonis in antea ordinari. ¶ Per dauid intelligiē Deus pater. Per salomonem vero Dei filius, ab ipso rex Israel. i. rex fidelium constitutus. Igitur vti salomon punitionem malorum & præmiationem iustorum mandauit, quia pro certo Deus pater Christo filio suo omne iudicium dedit, ad puniendum malos, promouendumq; bonos ordinauit. Vnde dicitur. Iob. 5. Pater non iudicat quemquā, sed omne iudicium dedit filio. ¶ Vel dic q dauid bonus prælatus qui re uera propter familiaritatem quamcunque vel consanguinitatem quam habebat cum Ioab. i. cum aliquo scelerato, non debet ipsum impunitum dimittere, quinimo cum salomone quem regem constituit. i. cum iudicibus suis quos alijs præfecit, debet de punitione ipsius ordinare, dicens illud Exo. 22. Maleficos non patieris viuere. ¶ Vel ita allega contra testamentum vsurariorum & raptorum, qui. s. quā diu viuūt iusticiam facere nec de bonis nec malis restituendo quod debent volunt, sed hæredibus & successoribus suis soleut omnia demandare. Isti enim sunt qui imponunt onera grauia super humeros filiorum: digito autem suo nolunt ea mouere. Ma. 23. Vñ qdē nugatorie & vsurarijs dicebat, q in tota vna parentela non poterit damnari, nisi vnus, & hoc quia pater committit emendas suas filio & ille onus testamenti suspiciens, & pro tempore vitæ luæ nihil inde faciēs, cum ad mortem venit, mandat etiam filio, & ille similiter filios suos, & sic deinceps. Et sic (vt dicebat) solus vltimus qui non habet cui mandat damnabitur. Alij vero qui successores onerant, saluabuntur. ¶ Adonias abisac sunamitem in vxorem appetens, ex hoc caute ad regnum ambiens, qua D quam super hoc mater regis intercederet, & quamquam rex petitionem matris in genere concessisset quod petebat, tamen non consequitur, sed occasione ambitionis a salomone occidi mandatur. ¶ Hoc allegatur q nulla persona ita propinqua nobis, siue mater fuerit, siue frater, si tamen petat a nobis vel maliciose vel simpliciter, rem nobis inutilem vel nociuam quin eam refutare debeamus, & dato q prius in genere concesserimus, quin adhuc illud debeatur rescindere, & quinetiam quemcunque fratrem vel amicum contra statum nostrum ambientem debeamus corrigere vel punire. Iuxta illud. In male promissis rescinde fidem. ¶ Volens adonias abisac sibi dari a rege in vxorem, primo ad bersabee matrem salomonis recurrit, ad intercedendum pro se ad proprium filium suum ipsam misit. Bene (inquit) illa loquar pro pro te regi. Venit igitur bersabee ad salomonem regem vt loqueretur ei pro adonia, & surrexit rex in occursum eius, fecitq; super thronum suum, positusque est thronus matri regis quæ sedit ad dexteram eius. Dixitque ei rex salomon. Pete mater mea. Neq; fas est vt auertam faciem tuam. Quæ ait. Detur obsecro Abisac sunamitis adonię fratri tuo vxor. ¶ Adonias de regno exclusus moraliter designat peccatorem aut genus humanum, quod a pa-

radiso

E radiſo fuit expulſum ſunamitis ſignificat diuinam gratiam. Rex vero ſalomon ſignificat Chriſtum, mater vero eius beatã virginem Mariam. Iſta igitur eſt veritas, q̃ ſi adonias. i. peccator vult ſunamitem. i. diuinam gratiam, vxorem & amicã a rege Chriſto impetrare, ante omniã ipſe debet matrem regis id eſt beatam virginẽ per orationem & deuotionem adire, & eã inter ſe & Deũ interceſſi tricem & intermediam ponere, & pro certo rex Chriſtus petitionem matris neſcit denegare. ¶ Vel allega de aſſumptione beatæ Marię virginis, quia. ſ. tunc mater regis, i. beata virgo venit ad ipſum in cœlum, qui ſibi aſſurgens ſtatim iuxta ſe conſtituit ſibi thronum, & ad dexterã ſuam conſedit dulciter qui ibi ipſam ordinauit honorifice. Iſta igitur pro adonia, i. pro humano genere quod regnum ſuum. i. paradiſum amiſerat, pro eo q̃ ante tempus regnare voluerat, contiuue poſtulat Cui. ſ. rex Chriſtus petitionem ſuam exaudit dulciter, & cõfirmat. Pete (inquit) mater mea, nec fas eſt vt auertam faciem meam. ¶ Hic habemus q̃ cum ioab propter homicidia quæ commiſerat, ſemei vero propter maledictionem quam in dauid intulerat, ex ordinatione dauid occidendi eſſent, voluit occulta Dei prouidentia alias cauſas exhibere extrinſecas, vt ſub colore alio poſſet illos iniquos de his criminibus caſtigare. Ioab enim cõtra ſalomonem cum adonia ſe poſuit, cuius occaſione metuẽs ad tabernaculum fugit, & cornu altaris tenens, ex mandato ſalomonis occiſus fuit Semei vero a ſalomone conceſſum fuerat, q̃ domum in hieruſalem ſibi faceret, & q̃ in illa manens viuere poſſet, & q̃ quacunque die exiret hieruſalẽ interiret, ſed poſt triduum annorum cum dictam ſententiã obliuioni dediſſet, audito q̃ ſerui eius fugerent ad achis regem geth, ad reducendos ſeruos ſuos iuit & hieruſalem exiuit. Sed cum rediret ad ſalomonem ſtatim occiſus eſt. Et ſic diuina prouidentia viam & occaſionem præbuit, q̃ ipſum per ſalomonem iuſte puniuit & q̃ maledicendo dauid meruit, ſibi dedit. Hoc exemplariter, patet quomodo iuſtitia Dei occulta, ſub occaſione vnius peccati quandoque punit aliud, & quomodo dato q̃ aliquod crimen videbatur alicui dimiſſiſſe, Deus ſcit loco & tempore cauſas alias ſubiungere quarum occaſione, & illud quod alias deliquerat, ſcit punire. Vnde Iob. 24. Deus inultum abire non patitur. ¶ Vel dic q̃ hieruſalem eſt religio vel eccleſia, in qua dum per fidem manemus, per gratiam viuere poſſumus. Si autẽ inde per peccatum vel apoſtaſiam eximus, mortis culpæ & gehennę nos periculo ſubiugamus. ¶ Vel dic ſecundum ſtephanum de longotono contra illos qui in hieruſalem. i. in
F clauſtris vel in eccleſijs vel beneficijs ſuis perſonaliter reſidere nolunt, ſed in geth. i. in mundo vagantur & incedunt, quia. ſ. iſti mortem culpæ pœnę multotiens incurrunt, exẽplo. Gen. 34. Dine, quæ domum patris egrediens corrupta fuit. Gene. 27. Et de eſau, qui ad venationem exiens, benedictionem amiſit. ¶ Vel dic q̃ ſemei eſt diſcretus prælatus qui cum immoderato zelo ſeruos & ſubditos ſuos a hieruſalẽ. i. a ſtatu gratiæ fugitiuos quandoque reducere nititur, ſed dum ipſe etiam de hieruſalem per immoderatum zelum & per auſteritatem egreditur morte æterna mulctatur, & ſic ſæpe fit q̃ dum ſemei. i, prælatus ſeruos fugientes. i. ſubditos delinquentes per nimiam auſtẽritatem reducit, ipſe. ſ. quantum ad animam mortem vitiorum incurrit. Melius eſt ergo q̃ tales impuniti dimittantur, quam q̃ eos nimis indiſcrete reducendo in hieruſalem exeatur, & mors perpetua incurratur. Vnde dicit. Mat. 8. Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶ Vel dic q̃ ille ſeruis ſuis hieruſalem fugientibus, eos in geth ſequitur, qui malorum ſubditorum vitam imitatur, propter quod mors perpetua reportatur. ¶ Vel dic q̃ ſalomon tres perſonas occidit in quo. ſ. notatur, q̃ bonus rex & rector ſui ipſius debet in ſeipſo tria vitia. ſ. peccatum voluptatis, quod ſignificatur in adonia, qui cum ſunamite contrahere voluit, peccatum oris, quod ſignificatur in ſemei, qui ore ſuo dauid maledixit, peccatum operis, quod deſignatur in ioab, qui manualiter duos innoxios fecit occidere.

Moralitatum.

Capitulum tertium. textus. confirmatum eſt G *igitur regnum in manu ſalomonis.*

Moralitatum Cap. 3.

DEus apparens ſalomoni in exceſſo gabaon, conceſſit ſibi q̃ peteret quicquid vellet. Et quia non petijt diuitias nec longam vitam, aut inimicorum vindictam, ſed ſapientiam. Ideo dominus non ſolum ſapientiam ſibi dedit, immo etiam diuitias, & gloriam ſibi ſuperaddidit, & adiunxit. ¶ In quo notari poteſt, quòd qui petit iuſta & neceſſaria, eſt dignus obtinere & recipere, non ſolum illa, ſed etiam ſuperabundantia. ¶ Vel dic q̃ ſapientia diuitijs anteferetur, quod patet, quia ſalomon de eius poſtulatione magis quam diuitiarum cõmendatur a domino. Vnde dicitur. Prou. 3. Præciofior eſt cunctis opibus &c. ¶ Duę mulieres meretrices venerunt ad ſalomonem, petentes iudicium, pepererat ambę in eadem domo, ſed cum nocte vna illarum dormiens priorũ filium oppreſſiſſet caute puerum mortuum alteri meretrici dormienti ſuppoſuit, & infantẽ eius viuum cœpit. Quæ randem euigilans, & infantem mortuum clara luce intuẽs, ſuum non eſſe comperit, quapropter viuentem puerum a ſalomone ſibi reddi popoſcit. Salomon igitur volens probare quæ viui mater eſſet, afferri ſibi gladium imperauit, & infantem viuum per medium ſcindi, & matrum cuilibet dari parte ordinauit ac mandauit. Matris igitur pueri viui ſup filium diuidendum ac occidendum ſtatim viſcera ſunt commota, & incepit a rege petere q̃ non occideretur, ſed potius alteri matri daretur. Obſecro (inquit) domine mi rex da te huic infantem viuum, & non occidatur. Altera autem econtrario clamabat. Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur. Ex his igitur cognitum eſt matrem pueri eſſe illam quæ ipſum nolebat occidi, quapropter ſalomon præcepit filium ei reddi. ¶ Iſta exponunt quidam allegorice de ſynagoga & gentilitate, quæ, ſ. ambę mulieres meretrices dici potuerunt pro eo q̃ ambę idola aliquotiens coluerunt, & vitum ſuum legitimum. ſ. Deum & fidem ipſius aliquotiens dimiſerunt. Vnde Ezech. 23. Fili hominis. Duę mulieres filię matris vnius fuerunt, quæ fornicatę ſunt in ægypto. Illę igitur ambę ad ſalomonem, i. ad Deum per fidem venerunt, & in vna domo quæ eſt eccleſia, per bona opera pepererunt, ſed re uera de iſtis matribus vna. ſ. ſynagoga filium. i. populum ſuum per errorem & incredulitatem ſuffocat, & filium alterius. i. populum gentilem ad Chriſtum conuerſum, vel ſibi attribui vel occidi proclamat, inquantum totum mundum iſtum vel ad fidem ſuam debere conuerti vel alias damnari exiſtimat, & nullam gentem propter ſe ſaluari ſperat. Sed H gladius ſalomonis. i. Dei ſententia contrarium inuenit, quæ viuentem filium. i. ſaluandum populum alteri. ſ. gentilitati credenti & non ſibi aſſignat. ¶ Vel dic q̃ iſta verba quæ hic ponuntur, poſſunt eſſe verba gentilitatis conuerſæ. Ego & mulier iſta habitabamus i domo vna. ſ. in hieruſalẽ, vbi. ſ. gẽtilitas primo credidit quam alibi, ſicut patet in centurione qui dixit. Vere filius Dei erat iſte. Cunque peperiſſem peperit & hæc, quia. ſ. poſt credulitatem gentilitatis in centurione multi de hieruſalem crediderunt. Sed iſta dormiens in lege, ſ. filium ſuum, ſ. credentes ſuos, ſ. Iacobum & Stephanum morti tradidit, filium vero meum. ſ. conuerſos ex gentibus per errores furari & occidere contendit. ¶ Vel dic me lius q̃ duę mulieres quæ ad Salomonem veniunt, ſunt duæ ſectę hominum quæ ſunt catholica & ſchiſmatica, quæ Chriſtum credunt, & maxime prima iſtarum ſignificat eccleſiã græcam & orientalem, apud quã alia mulier. i. latina & occidentalis eccleſia dicitur peperiſſe, inquantum iſta mediante Chriſto noſcitur credidiſſe, & fidem ab ea ſuſcepiſſe. Sed pro certo iſta prima mulier. i. primitiua & orientalis eccleſia, & illa quæ primo credidit græcia, iam effecta hæretica & ſchiſmatica, filium ſuum. i. populum ſuum per errores ſuffocat, filium vero viuentem. i. populum alterius mulieris, ſeu eccleſiæ occidentalis ſane credentem, ſubtrahere & ad errores ſuos conuertere tentat, filiumque ſuum mortuum, ideſt populum ſuum hæreticum, & damnatum, ad vbera alterius matris, id eſt ad prouincias & terras eccleſiæ catholicæ

A tholicæ inquantum poteſt apponit & dilatat. Salomon tamen, id eſt Chriſtus, gladio ſuæ occultę iuſticiæ iſtud impedit, quia viuentem populum eſſe filium occidentalis eccleſiæ oſtendit, & græcię ſuum mortuum derelinquit. Vnde dicitur. Mat. 8. Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶ Vel dic, q̃ iſta mulier quæ mortuum filium alteri voluit attribuere, & viuentem infantem ſibi aſcribere, ſynagogam vel ſchiſmaticam eccleſiam deſignat, quarum vtraque. ſ. filiũ, i. populum ſuum, qui in veritate eſt mortuus, dicit viuum, & in vita gratiæ conſtitutum, filium vero ſeu populum alterius, ſ. eccleſiæ chatolicæ, q̃ in veritate eſt viuus & ſanctus, dicit eſſe mortuum, i. incredulum & damnatum. Ezech. 13. Interficiunt animas quæ non moriuntur, & viuificant animas quæ non viuunt. ¶ Vel dic ſecundum Gregorium, q̃ mater iſta quæ filium quem lactabat occidit, malum prædicatorem ſignificat, qui. ſ. ſubditos quos per doctrinam lactare rat, in delicijs torpens & dormiens, per malam vitam occidit & necat. ¶ Vel illud applica contra quoldam, qui ſcelera ſua alijs imponunt, & aliorum bona ſibi attribuunt & alcribunt, & ſic filium ſuum mortuum alijs tradunt, & alterius filium viuentem furantur & ſurripiunt. Dicunt enim, filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit. ¶ Vel dic q̃ illę duę mulieres ſunt mundus & religio, quia. ſ. mundus filios ſuos p vitia ſuffocat, religio vero viuentes & iuſtos ſeruat, mundus tamen ad vbera eccleſiæ, id eſt ad beneficia religionis, filios ſuos mortuos, id eſt peccatores & malas perſonas nõ ceſſat apponere, & ab ipſis vberibus viuẽtes filios, id eſt bonas perſonas nõ ceſſat ſubtrahere, & ipſas ad ſe, id eſt ad mũdana vitia pro poſſe attrahere. Quos quando habere non poteſt, ſolet eos Salomonis gladio, id eſt cunctis tribulationibus eſſe dignos dicere. ¶ Vel dic q̃ ad ſalomonem, id eſt ad prælatum veniunt hodie duę mulieres, vna. ſ. eccleſia bona quæ quandoque filios & ſubditos ſuos vt communiter habet viuentes & bonos. Alia eſt carnalis affectio ſeu etiam carnalis parentela quæ vt communiter habet filios mortuos, ideſt ignorantes & imperfectos. Inter iſtas ergo magna eſt apud Salomonem, id eſt apud prælatum altercatio, qua quælibet dicit filium ſuum viuere, & alterius filium mortuum eſſe, quia quęlibet allegat illos quos præponit eſſe meliores, & alios deteriores, ſicut patet quia carnalis parentela prælatorum illos quos ſibi offert, aſſerit ſufficientes eſſe & dignos illos vero quos eccleſia vel capitulum promouere nititur, aſſerit mortuos & ineptos. Iſta ergo mala mulier, carnis. ſ. affectio, vel carnalis parentela, Salomonis id eſt prælati, omnino ab vberibus matris alterius id eſt a bonis beneficijs eccleſiæ viuentes filios ſuos, id eſt bonas perſonas ipſius elongat & ſubtrahit, & ſuos malos mortuos. ſ. ignorantes nepotulos, ibi ponit. Salomon tamen, id eſt ſapiens prælatus mediante gladio iuſticiæ, debet alteri (mulieri, ſ. eccleſiæ, filium viuentem, ſ. bonas perſonas tribuere,
B & ad ipſius beneficia ſeu vbera apponere, malæ vero mulieri, ſ. carnali parentelę vel affectioni, debet paruulos mortuos aſſignare, & eos ipſi nutriendos dimittere, vel de eis nõ curare, dicens. ſ. quod ſequitur. Date huic infantem viuum Mat. 8. Hęc. n. eſt mater eius. Iuxta illud. Dimittite mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶ Vel dic q̃ iſta mulier mala ẽ ꝺia bolus, de quo. ſ. poteſt dici illud. Eccl. 25. Breuis omnis malicia ſuper maliciam mulieris. Iſta enim eſt quæ omnes filios ſuos per culpam & pœnam occidit. Tren. 2. Vnde dicitur. Nunquid comedunt mulieres paruulos ſuos ad menſuram palmæ? Filios vero viuentes, id eſt ſanctos viros, qui ſunt filij alterius matris, ſ. eccleſiæ vel Chriſti, ſibi ſubtrahere nititur, & eos per peccatum in filios adoptare, & vberibꝰ mundanę delectationis lactare conatur, ſuos vero mortuos peccatores, id eſt filios ſceleratos, ad vbera alterius matris, i. ad dignitates & beneficia eccleſiæ furtiue & ſymoniace introducit, & ſic de filijs ſuis filios eccleſiæ facit, & de bonis filijs Dei & eccleſiæ, filios ſuos, i. peccatores facere nititur & contendit, dicens eccleſiæ illud qđ ſcriptũ eſt. Ru. 1. Populus mẽus & tuus vnum ſunt. Quos quando ſuos facere nequit tunc ſaltem ipſos diuidendos per diſcordiam, inuidiam & ſollicitudinem procurat, & gladio Salomonis. i. tribulationibus ipſos detruncandos & affligẽdos proclamat. dicit igitur. Nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur. Aeli dicere tur. Ex quo non poteſt mala mulier totum habere, nec ex toto ad peccatum conuertere, ipſum tamen poteſt per ſollici C tudinem diuidere, vt quod poteſt, ſibi profecto valeat procurare, vt patet de religioſis & clericis in temporalibus implicatis, qui quia diuiſi ſunt, partim Dei & partim diaboli ſiunt. Vnde dicit. 2. Reg. 19. Tu & ſiba diuidite poſſeſſiones. ¶ Vel dic q̃ mulieres ſignificant religiones mendicantes, quæ. ſ. coram deo contendunt, & alię alijs ſe præferunt, & ſuos filios viuentes, & aliorum mortuos eſſe dicunt. Cuius ſ. veritatem gladius Salomonis. i. diuina ſententia in iudicio comperiet, quando ſingulorum meritum patebit &c. ¶ Vel dic q̃ talis altercatio videtur eſſe inter mundum & religionem, quia. ſ. religio dicit filios mundi eſſe mortuos & ſuos ſolos eſſe viuos, vt patet de multis præſumptuoſis religioſis, qui omnes alios præter ſuos exiſtimant per peccatum mortuos & defectos eſſe. Econtra vero mundus filios religionis perditos & mortuos temporaliter reputat, & ſuos ſolos in proſperitate viuere gloriatur & clamat. ¶ Vel dic q̃ duę mulieres ſunt veritas & hypocriſis, quarum vna. ſ. hypocriſis, habet filium mortuum. i. opera vitioſa, & tamẽ dicit & fingit ſe habere filium viuum. i. opera virtuoſa. Et econtra de veritate & iuſticia, quorum. ſ. filius viuit. i. quorum ſunt opera bona, ſæpe dicitur ab ipſis quod hic dicitur, filius tuus mortuus eſt. i. q̃ alia habeat opera inutilia, q̃. ſ. nulla debeant conſequi præmia. Iſta igitur altercatio modo non bene deprehenditur, quia quicquid ſit viuum, quid mortuum, & quæ hypocriſis quæ veritas, nunc neſcitur, in fine tamen. ſ. in iudicio, gladius diuinæ ſententiæ iſtud inueniet, quãdo merita & demerita ſingulorum vniuerſis Deus oſtendet. Vnde Apoſtol. 1. Cor. 3. In igne declarabitur vnicuiuſque opus quale ſit &c.

Capitulum quartum. textus. Erat autem rex Salomon regnans ſuper omnem Iſrael.

Moralitatum. Capitulum. 4.

DVodecim duces habuit Salomon, qui per ſingulos menſes adminiſtrabant cibaria menſæ ſuæ & habebat Salomon, equorum curriculum, et equeſtriũ & onera portantium infinitam multitudinem, & præcedebat ſapientia omnes orientales, fecitque tria milia parabolarum, & quinque millia carminum, & diſputauit de natura arborum, & herbarum, de naturis etiam piſcium, auium & beſtiarum, vt dicitur in capitulo iſto. Et Salomon cum vellet ædificare domum domini, miſit ſibi Hyram rex ſidoniorum cædros, & abietes de libano, præparauerunt que biblij & artifices ligna & lapides ad ædificandum domum domini, ita q̃ in monte dolabantur, quadrabantur & præparabantur, & deinde in Hieruſalem portabantur, ſicut hic dicitur. 3. Reg. 5. Et ſic actum eſt, q̃ dum templum in hieruſalẽ ædificaretur, vox ſecuris vel D mallei non eſt audita, & hoc quia materia antea fuerat præparata. ¶ Re uera talis Salomon fuit Chriſtus, qui. ſ. fuit rex ſapiens & pacificus, & ſuper omnes homines ſapientia inſignitus. Apoſtolus Coloſ. 2. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Et alibi. Eccl. 1. Fons ſapientiæ verbum Dei. Iſte igitur duodecim præfectos. i. duodecim Apoſtolos habuit, qui ſibi fide & opere ſeruierunt, vt menſę ſuæ, id eſt fidei vel eccleſiæ cibos, i. fideles multiplices miniſtrarent. Pſal. 127. Filij tui ſicut nouellę oliuarum, in circuitu menſę tuæ. Tria etiam genera equorum, i. bonorum ſubditorum habet, ſ. equos curules. i. religioſos, qui currui, id eſt regulę ſunt aſtricti, equeſtres, id eſt prælatos & clericos, qui ſpirituali militiæ ſunt dedicandi, onera portantes, id eſt ſeculares, qui oneribus negociorum mundialium ſunt ſubiecti. Vnde Abacuh. 3. Feciſti viam equis tuis. Hyrã igitur rex gentilis gentilitatem deſignat, quæ. ſ. cædros & abietes, i. altos & ſublimes philoſophos ad Salomonem, id eſt ad Chriſtum & ad fidem ipſius, de libano, id eſt de mundo miſit, de quibus pro magna parte domus Dei, id eſt eccleſia ædificata fuit, vt patet in Cant. 3. Ferculum fecit ſibi Hyram, ligna & lapides, id eſt ſanctos viros per martyria dolauerunt, & in monte huius mundi præparauerunt, & ad

Salomon

E Salomonem regem, id est ad Christum, in Hierusalem, id est in paradisum cœlestem miserunt, & sic sibi ad ædificationem cœlestis templi materiam præparauerunt, & eidem obsequiu[m] p̃buerunt. 1. par. 22. Vñ cõstituit lathomos ad cedendos lapides. Et in euangelio. Io. 16. Erit (inquit) vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. In hierusalem igitur cœlesti, vbi Christus ædificat templum suũ, vox securis vel mallei non auditur, nec pœna vel tribulatio sentitur, quia pro certo lapides, id est sancti qui sunt materia huius templi prius in hoc mundo per tribulationes dolantur, & per virtutes quadrantur & sculpuntur. Igitur quãdo ibi ascendunt nequaquam amplius turbabuntur, sed in tranquillitate in Dei sanctuario collocantur. Vnde Apoc. 7. Non esurient neque sitient amplius, neque cadet super eos sol neq; vllus æstus, quoniam priora transierunt. ¶ Vel ista allega contra litigiosos clericos, qui s. dum templum ecclesiæ in præsenti ædificatur & regitur nulla vox murmurationis aut querelæ dissensionis aut discordiæ debet audiri, sed omnia tranquille & pacifice fieri, & quilibet lapis i. quilibet persona patienter in loco & gradu sibi debito collocari. Esa. 10. Non fuit qui moueret pœnnam & aperiet os & ganniret. ¶ Vel dic q̃ securis & malleus significat ministros crudeles. Ictus vero istorum significat illatas tribulationes voces vero talium denotant terrores & comminationes. Quando igitur Salomon, id est prælatus ædificat & regit templum ecclesiæ sibi subiectę valde debet curare q̃ omnia tranquille peragantur, & q̃ securis & malleus id est crudelis minister & officialis procul tollatur, & q̃ vox & ictus omnis tribulationis & turbationis & talium ibi nullatenus audiatur, nec aliqua crudelis exactio simplicibus inferatur. Vnde Iob. 3. Vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris. Cap. 5. ¶ Hyram rex gentilis administrauit materiam Salomoni ad templum ædificandum, Salomon vero oleum & triticum sibi dabat, & domũ ipsius nutriebat, serui etiam Hyram cum seruis Salomonis templum ædificauerunt, ligna & lapides parauerũt. ¶ Hyram est mundus. Salomon est Christus quia vere mundus administrat Christo materiam id est personas de quibus templum ecclesiæ constituitur. Salomon vero, id est Christus, administrat mũdo cibaria id est triticum doctrinæ, & oleum gratiæ & misericordiæ, quibus mundus spiritualiter alimentatur, serui vero Hyram & Salomonis i. serui mundi & Christi. i. homines boni & mali passim templum ædificant ecclesiæ, inquãtum cum seruis Christi multi hypocritæ & mali verbum Dei p̃dicant atq; docẽt. Vnde Apost. Phil. 1. Quid iquit dũ omni modo siue per occasionem siue per veritatem Christus annunciaẽ. Vñ 2. Tim. 2. idẽ dicit, q̃ in domo magna nõ solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia.

F

Capitulum sextum textus. Factum est ergo quadringentesimi, & octogesimo anno egressionis filiorum Israel Moralitatum. Capitulum. 5.

EDificauit Salomon domum domini de dolatis lignis & sectis lapidibus, & distinxit eam in tres distinctiones, in altum quarum inferior domus in duo diuidebatur, s. in interiori oraculo & exteriori domo. Sic igitur factum est, q̃ omnes parietes templi inferioris tabulis cedrinis, pauimentum vero abietinis operiebatur, & de super tabulas laminis aureis omnia per circumitum tegebãtur, nihilque erat in templo quod non auro vndiquẽ tegeretur. Fecit quoque Salomon, anaglipha, id est celaturas & tornaturas in tabularum iuncturis, vt nec quidem aliqua rima seu distinctio deprehendi posset. In medio vero tabularum sculpsit imagines prominentes, s. cherubin atque palmę. ¶ Sic vere quando verus Salomon Deus templum ecclesiæ facere voluit, ipsumque de lapidibus sectis & quadratis, id est de personis sanctis, fortibus & solidis ædificauit. Templum enim illud de quadruplici materia constabat, s. de lapidibus sectis & tabulis cedrinis, abietinis & laminis aureis. Sic vere ecclesia Christi habuit viros, scilicet martyres, qui per martiria fuerunt secti, tabulas cedrinas, id est confessores, qui per contemplationem fuerunt alti, & qui per virtutes fuerunt sculpti, tabulas abietinas, quæ minoris sunt valoris, id est bonos seculares, qui in pauimento, id est in infimis in mundo fuerunt positi, laminas aureas. i. doctores, qui splendore sapientiæ fuerunt lucidi, in quibus. s. omnibus erant virtutum imagines, picturæ & scientiarum characteres, scripturæ & concordiæ, ligamina & iuncturæ, quia. s. inter tabulas templi, & inter personas ecclesiæ anaglipha, id est tornaturæ erant charitatis, quæ nullam rimam dissensionis aut discordiæ apparere permittebant. Vnde Iob. 41. Vna vni coniungitur, & nec spiraculum quidem incedit per eas. In ipsis etiam debent sculpi inter cætera duæ speciales figure, s. palma, quæ significat victoriam, & cherubin, quod significat scientiam, quia. s. cherubin interpretatur scientiæ plenitudo, ad denotandum q̃ omnes personæ ecclesiæ & fideles debent habere palmam, id est vitæ perseuerantiam & victoriam, discretionem, scientiam & sapientiam. Vnde Apoc. 7. Amicti stolis albis, & palmę in manibus eorum. Et breuiter in templo isto non debet esse aliquid quin auro charitatis & sapientiæ vestiatur, vt sic tam tectum, quam parietes & pauimentum, id est tam superiores quam mediocres, quam & inferiores fide & moribus splendere videantur. Apoca. 21. Ipsa ciuitas aurum mũdum. Tres autem partes habuit istud templum, quia ecclesia tres speciales habuit status, prælatorum. s. coniugatorum & continentium seu ecclesiasticorum, qui & tri duos status subdiuiditur, s. in sancta sanctorũ & in sancta, id est in ecclesiam regularem & secularem. Isti enim sunt tres status saluandorum, qui in Noe prælato, Ezec. 14. Iob coniugato, & Daniele continente significatur. Ideo bene potest dici illud Gen. 29. Vidit puteum in agro, tresque greges ouium accubantes. Quod autem templum in monte fuit factum, fuit ad denotandum q̃ ecclesia Christi sursum in monte paradisi debet mentaliter manere, & manentem ciuitatem hic non quærere, sed de futura potius cogitare, dicens illud Apostoli. Phi. 3. Nostra conuersatio in cœlis est. ¶ Vel dic q̃ templum est anima, cuius tres partes sunt tres potentiæ, s. ratio, memoria & voluntas. Vna vero istarum. s. ratio, duplex est, quia scilicet est dare rationem superiorem & inferiorem, & intellectum speculatiuum & practicum. Compoui igitur debet istud templum conscientiæ vel animę ex lapidibus quadratis, id est ex constantiæ stabilitate constare. Vnde Esa. 54. Sternem per ordinem lapides tuos & tabulas ex cedrinis, id est ex contemplationis sublimitate, quia cædrus alta libani. Vnde dicit Ezech. 27. Cedrum de libano tulerunt, vt facerent tibi malum. Malus enim nauis, altitudinem contemplationis designat, ex tabulis abietinis. i. ex iustitiæ rectitudine seu æquitate, abies enim arbor est rectissima. Vnde Ezec. 28. Abietes de Sanir dolauerunt in remos tuos. Ex laminis aureis, id est ex sapientiæ claritate. Idem. Aurum opus decoris tui. Debet etiam esse in monte, id est in paradiso per affectionem. Psa. 2. Quis ascedet in montem domini Debet habere celaturas & sculpturas, id est multiplicitatem virtutum & perfectionem, inter quas. s. spiritualiter debet habere imaginem cherubin, id est scientiam & discretionem & imaginem palmæ, id est perseuerantiam & consummationem. Et breuiter nihil in ea debet esse, quin totum auro tegatur per splendidam conuersationem, & sic dicetur de ea illud Apostoli. 1. Cor. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Qui igitur templum Dei violauerit, destruet illum Deus. In interiori oraculo facta sunt duo ostia de lignis oliuarum, & sculpta erant in eis cherubin & palmę, quæ omnia auro cooperta erant. Postes autem ostiorum quinque angulos habebant. Quia per templum ecclesia intelligitur, bene videtur q̃ per domum exteriorem quæ erat maior, intelligitur status laicorum, per interius vero oraculum designatur status & congregatio clericorum. Ostia igitur istius oraculi, prælatos significant, per quos alii ad fidem & ad ecclesiam, necnon ad ecclesiastica beneficia intrant. Vnde dr. Iob. 10. Ego sum ostiũ. Qui nõ intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde (sicut faciunt symoniaci & intrusi) ille fur est & latro. Videamus igitur qualia debeant esse ostia domus Dei, s. prælati. Dico igitur q̃ debent esse duo, quia debent esse cõbinati p charitatem,

A charitatem, debent esse de lignis oliuarum, quia oleum elemosynarum debent fundere per pietatem, habere postes cum quinque angulis, id est virtutes, quæ faciunt quinque sensuum discretam sagacitatem, & continentiam, debent habere cherubin, id est scientiæ plenitudinem, debent habere palmas, id est victoriæ, & perseuerantiæ longitudiné, debent habere anaglipha seu celaturas, id est virtutum pulchritudinem, debentque ad modum ostij esse volubiles p diligentiæ solicitudinem, & per omnia debent esse cooperti spirituali auro per splendidam conuersationis sanctitaté, quamuis prohdolor hodie multi magis conentur se coopere auro naturali per auariciæ turpitudinem. Vnde supra ibidem dicitur, q̃ nihil erat in tẽplo quod nõ auro tectum erat. Ideo de talibus ecclesiæ ostijs seu prælatis potest dici illud Ezec. 41. Bina ostia erant in templo: & in ipsis ostijs celatura erat cherubin & sculpturæ palmarum. ¶ Vel si vis, omnia ista expone de prædicatoribus, quibus mediantibus ad mores & ad fidem intratur, & de sacerdotibus & rectoribus, per quos laici ad sacramenta ecclesiæ admittũtur. Domus etiam exterior templi duo habebat ostia de lignis abietinis, quæ habebant postes de lignis oliuarum cum quattuor angulis, quodlibet vero illorum ostiorum erat duplex, & se inuicem tenens aperiebatur, ipsaque ostia auro opere quadrato ad regulam operiebantur, & palmæ & cherubin in eis sculpebantur. Quia sicut dictum est, domus templi exterior statum laicorum designat, ideo bene possunt per ostia domus huius seculares principes & iudices denotari, quia re uera isti debent esse duo per communem sui & aliorum diligentiam, quia. s. nõ debent esse vnus, s. toti sui, p proprij lucri auariciã, & per singularitatis parsimoniam. Debet etiam esse quilibet duplex, per Dei & per Christi charitatem binariam, & debent se inuicem tenere per pacem, amorem & concordiam & ad seinuicem conueniendi & applicari per mutui adiutorij conuenientiam. Vnde Ezech. 41. Ab vtraque parte bina erant ostiaria, quæ in se inuicem applicabantur. Isti igitur debent esse de lignis abietinis, quæ sunt recta, quia debent in se habere postes oliuarũ, quæ significant pietatis & misericordiæ dulcedinẽ quæ quattuor debent habere angulos, id est constantiæ & stabilitatis quadraturam & fortitudinem. Res enim quadrata non faciliter voluitur, sic vere nec prudens homo faciliter a verbo vel a proposito suo mutatur, nec præce nec precio, aduersitate vel prosperitate, adulatione vel detractione a rectitudine variatur. Et ideo tale ostium, i. talis superior opere quadrato ad regulam dicitur formatus, ad denotandum q̃ ipse debet esse per constantiam quadratus, & per temperantiam regulatus. Vnde Apoca. 21. Ciuitas in quadro posita est. Operiantur isti auro, id est honestæ conuersationis fulgore sculpantur imagine Cherubin, id est scientiæ splendore, & decorentur pictura palmę id est perseuerantiæ seu victoriæ potentia vel vigore. Apo. 7. Palmę in manibus eorum. ¶ Vel omnia ista potes allegare de quolibet viro regulato charitate, pro iusto ad alia dllata, vt supra. ¶ Hic dicitur q̃ in templo erant feneſtrę ŏblique, quæ exterius erant strictę, interius vero late, propter palmę interius receptum dilatabatur, & multo plus quam videretur, intus de lumine fundebatur. ¶ Sic vero dico, q̃ in templo ecclesiæ illi qui sunt prælati superiores, vel illi qui sunt feneſtræ p quas templũ illuminatur, vt prædicatores, doctores, & cæteri, debent exterius quo ad aspectum exterior em esse stricti interius vero quo ad aspectum bonorum spiritualium debent esse lati & obliqui. i. occasionaliter lux bonorum exemplorum suorum templum ecclesiæ illuminabit, & oblique. i. inductiue & circunstabiliter lux suorum documentorum alios spiritualiter illustrabit. Mat. 7. ¶ Vel dic q̃ feneſtra. i. ingressus i tẽplũ paradisi primo est actus, deinde latus, ga arcta est via quæ ducit ad vitam, & iõ obliquus potest dici, pro eo q̃ cum difficultate potest intrari. ¶ Vel dic q̃ ingressus in templum ecclesiæ, vel ad ecclesiastica beneficia, strictus & difficilis est in principio. Postquam autem homo itroierit gaudiosus est & latus, & ideo obliquus dicitur, quia per multas circumuolutiones & circunstantias ibi subintratur. ¶ Vel dic de feneſtra cordis, quæ dẽt eẽ stricta ad exteriora, lata vero ad exteriora, quia parum & stricte debet exteriora diligere, & de ipsis accipere, late vero & humiliter debet ad cõ

B

C

D

siderationem suorum interiorum se dilatare & oblique circunire. i. per considerationes diuersas debet lucem gratiæ in templum conscientiæ introducere, & plus quam apparet debet de isto lumine possidere. ¶ Vel dic q̃ feneſtre illę sunt religiosi, qui. s. a parte exteriorum & mundanorum se debẽt strictificare, a parte autem interiorum, s. quantum ad illa q̃ ad religionem & Dei cultum pertinent, se debent spirituali ter dilatare. Psal. 17. Eduxit me in latitudinem saluum me fecit, quoniam voluit me. ¶ Vel dic q̃ tales feneſtre sunt maliciosi & iniusti iudices, quia pro certo isti a parte commodi exteriorum subditorum sunt stricti, quia. s. de illis parum curant, a parte tamen interiorum, id est quãtum ad propriã vtilitatem lati sunt, quia. s. ad omnia deuoranda per rapinã & auariciam se dilatant. Vnde Abac. 2. Quia dilatauit quasi infernus animam suam, & ipse quasi mors, & non adimplebitur. ¶ Trabes templi exceptis solis capitibus exterius non apparebant, latebant enim interius infra domum, & auro vndique tectę erant, parietes etiam tabulis cædrinis tegebãtur, ita q̃ de lapidibus parietum nullus pœnitus videbatur. ¶ Trabes quæ sursum in ædificio sunt suspensæ, & de pariete in parietem protensę, significant viros contemplatiuos in altum. i. in paradisum per affectionem suspensos, per charitatem ad vtrumque parietem & ad Deum & ad proximum extensos. Vnde dicitur. Sap. 8. Attingit ad finẽ vsque ad finem fortiter &c. Parietes vero significant bonos subditos vel actiuos quia re uera tam de istis parietibus quam trabibus id est de istis contemplatiuis vel actiuis, religiosis vel clericis, superioribus vel subditis, nullus debet bona sua exterius per inanem gloriam propalare, sed potius virtutes suas, sanctamque affectionem suam debet ab aliorum vsibus ab scondere. Vnde Apocalip. 16. Beatus qui custodit pallium suum ne nudus ambulet. Sola enim capita. i. bona exteri ora, eorum opera, & tabulę cedrinę quæ sunt imputribiles. i. verba indefectibilia & honesta debent apparere, lapides vero. i. interiores & fortiores virtutes, quæ magis sunt speciales, debent oculos hominum fugere & latere. Vnde dr. Mat. 6. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. ¶ Cum templum habeat tria cenacula seu interstitia, sic fiebat q̃ per cochleam ascendebatur de inferiori ad medium & de medio ad tertium vel ad supremũ. Est autem cochlea via vel scala gradualis circunuoluta & tortuosa, quæ, s. vitis dicitur, quæ occulta erat in parietibus, & solum ostium videbatur. ¶ Sic vere cum templum & ecclesia in suo vniuerso habeat tres status. s. inferiorem qui est vita præsens, medium q̃ est status animæ separatę, post mortem vltimum & superiorem qui est status hominum, post resurrectionem id est post resumptam corporum stolam, sic est q̃ per cochleam purgatorij, cuius. s. sola ianua, videlicet mors per quam ibi intratur est nobis nota. Ipsa vero via quã lis est, dubitamus & ambigimus, circunuoluta est nobis pœnitus & ignota, & iuncta de inferiori ad medium. i. de statu moralitatis ad statum beatitudinis animarum ascenditur, & tandem per resurrectionem corporum de isto medio ad tertium peruenitur. Vnde Hier. 50. De monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. i. mundi. ¶ Vel dic q̃ cum istud templum ecclesiæ militantis tres habeat partes. s. statũ incipientium, proficientium & perfectorum, constat quod mediante cochlea virtutum & bonorum operum, cuius. s. ianua est baptismus vel pœnitentia, quæ cunctis patet, de vno ad alium ascendimus, & de inceptione ad perfectionis cumulum peruenimus. Psal. 83. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. ¶ Vel dic q̃ cum ecclesia habeat tres partes, s. illos qui hic sunt in miseria, & illos qui sunt in purgatorij angustia, & illos qui sunt superius in cœlesti lætitia, sic est q̃ per cochleam perfectionis, vbi. s. sunt multę reuolutiones, multi gradus, multę virtutes, quæ tamẽ ab oculis aliorum debent esse absconditę & ignotæ, de isto infimo ad medium, de mundo ad purgatorium, de purgatorio ad paradisum debet quilibet peruenire. Psalm. 83. Ibunt de virtute ad virtutem, videbitur Deus Deorũ in sion. ¶ Vel dic quod cochlea significat Dei prouidentiam, quæ re uera multis circũuolutionibus nobis est ambigua, & a pectibus humanæ noticiæ multum incognita & ignota. Apostolus. Ro. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei quã incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ

eius

E eius. Solum enim ostium illius cochleæ, i. solum quædã exteriores cãe, vel occasiones diuinorũ iudiciorũ nobis apparẽt. Quæ sint autẽ interiores viæ vel causæ vel quot & quantis circunstantijs illud agatur de templo ecclesiæ militantis, quantum ad interstitia seu gradus promotionum, siue agatur de templo conscientiæ, quãtum ad gradus virtutum & perfectionum, siue agatur de templo cœlestis patrię quantũ ad gradus salutationum, istud est verum ꝙ sola cochlea. i. sola diuina prouidentia & gratia est via per quam ascendiẽ. Et queritur quomodo de vno statu ad alium & de imo ad supremum venitur, quia. s. nullus est qui temporaliter siue spiritualiter, possit ascendere, nisi inquantum occulta Dei prouidentia decreuerit viam dare. Vnde dicitur. Io. 14. Ego sum via, veritas & vita. Cap. 7. ¶ In templo facta sunt tria tabulat a seu deambulatoria circunquaque, & in quolibet factæ sunt luriculæ. i. appodiatoria, in quibus possent initi inferius respicientes, sicque erat secũdum Bedam, ꝙ inferius medio & supremo erat latius, supremum vero ceteris erat strictius & breuius. ¶ Sic vere cum in ecclesia sint plures ꝓfectionis gradus, vt pote inferior, in quo significatur mundus. Medius in quo designatur status ecclesiæ. Et superior, in quo designatur status religiosorum. Istud debet esse, ꝙ quanto status est superior, tãto debet esse strictior & arctior, quanto homo vult ad superiorem perfectionis statum ascendere, tanto debet arctiorem vitam ducere & tenere. Quod etiam ad illos qui ad gradus honoris ascendunt, referri potest, quia pro certo quanto altiorem gradum in ecclesia obtinent, tanto per strictius deambulatorium. i. per artiorem pœnitentiæ viam deambulare debent, vt sic in mundo qui inferior est sit vita latior in ecclesia strictior in religione vero & in prælatura artior. In quocunque deambulatorio seu statu debent esse luriculę. i. appodiamẽta spei & fiducię, quibus homo innitat, ne per peccatum & desperationem corruere compellatur. Sed pro certo videtur ꝙ templum modernum in contrarium versum est, quia. s. inferiora sunt strictiora quam media, & media quam superiora, laici plus quã clerici, clerici plus quam religiosi vel prælati. Quinimmo quanto in ecclesia ascenditur altius, tanto ibi viuitur lautius et lętius. Vnde istud est hodie templum illud quod vidit. Ezechiel. 41. Itaque in superioribus latius erat templũ. ¶ Vel dic ꝙ de illo templo. Ezechiel, potest dici quòd templum ecclesiæ strictum sit hic in hac vita per tribulationes, sursum vero in patria latum erit per consolationes. ¶ Malleus & securis, non sunt audita in templo cum ędificaretur &c. Vnde supra Paumentum & parietes de triplici constabant materia, .s. de lapidibus, tabulis ligneis, & auro. ¶ Sic vero iusti ex tribus constare debent, .s. ex lapide. i. ex fidei soliditate, ex tabulis, .i. ex spei sublimitate, ex auro, .i. ex charitatis prætiositate. Apostolus. 1. Cor. 13. Nunc autem manent tria hæc, fides, spes, & charitas maior enim horum est charitas. ¶ Templum in longitudine duas partes habebat, .s. priorem & communiorem, quæ erat ad orientem, posteriorem & secretiorem, quæ erat ad occidentem. Per partem enim orientalem in primam domum egrediebatur, & dein de in sanctuarium, .i. in domum occidentalem vbi erat arca, altare, Cherubin, & vbi propitiatorium accedebatur, & vna domus ab alia per quendam ligneum parietem diuidebatur. ¶ Sic vero dum ecclesia habeat duas partes, .s. militantem & triumphantem, illud est verum quòd in oriente, .i. pro tempore huius vitæ est prima domus, .s. ecclesia militans, tandem vero in occidente, .i. in tempore, post mortem succedit prætiosum sanctuarium paradisi, .s. ecclesia triumphans. Ideo de illis duabus materiebus potest intelligi illud Psalm. 41. In. Die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Ac si dicat. In Die præsentis vitæ debet acquiri misericordia & gratia in ecclesia militante. In nocte vero vel in occidente mortis per cipietur cãticum & gloria in ecclesia triumphante. ¶ Fecit. Salomon in oraculo duo Cherubin de lignis oliuarum, quæ habebant decẽ cubitos in altitudine, & decem in latitudine. Quęlibet enim ala cuiuslibet quinque cubitos habebat, & sic alarum extensi decem cubitorum erat. Posuit igitur Cherubin in medio oraculi, ita quod quilibet Cherubin vnam alam vsque ad parietem oraculi protendebat. Alia vero ala alter alterum contingebat. Opus autem vnum in duobus Cherubin, ita quod quilibet in omnibus alteri similis erat, & vnus quisque faciem suam ad domum alterius vertebat. ¶ Ista possunt applicari ad viros scientificos ac perfectos a Salomone, .i. a Deo & oraculo ecclesiæ constitutos, & maxime ad ecclesiasticos & prælatos. Cherubin enim interpretatur plenitudo scientiæ. Dico igitur quòd isti debẽt duo esse per mutuam charitatem, de lignis oliuarum, per dulcissimam pietatem, alter alteri similis, per morum conformitatem, & per abdicatam omnem cerimonicam singularitatem, debet alter alterum attingere, per concordiam & vnitatem. Parietes, .i. socios & vicinos debent contingere, per amiciciam & liberalitatem, & vultum suum, .i. confideriationem & curam suam debent ad exteriorem domum, .i. ad populum vertere per boni regiminis executionẽ, seu orationem, seu prædicationem. Auro vero debẽt esse cooperti, per bonam & fulgentem conuersationem, & sic habebunt in latitudine decem cubitos, .i. decem præceptorum complementum & perfectionem. In altitudine vero æternæ sublimitatis finaliter habebunt decem cubitos, .i. denarium retributionis supernæ, & ita isti cherub dicetur illud. Plenus. Eze. 28. sapientia & perfectus decore in delirijs paradisi Dei fuisti. Sequitur. Aurum opus decoris tui, Cherub extentus & protegens posui te in monte sancto Dei. ¶ Vel dic quòd duę alę viri perfecti, maxime boni & scientifici prælati, sunt vita contemplatiua & actiua. Alaque contingit parietem, .i. Deum est contemplatio, quæ. s. quinque habet cubitos, quia. s. contemplatio seu consyderatio consistit in quinque, .s. in meditatione sui, mundi, iudicij, inferni & paradisi. Sui, quã vilis in ingressu, quam miser in progressu, quam flebilis in egressu. Item quam impugnatus a demonibus, quam lacessitus tentationibus, quam allectus delectationibus, deiectus tribulationibus, quam implicatus criminibus, de pauperatus virtutibus, irretitus malis consuetudinibus. Mundi etiã, .i. quam fallax, quam vanus quam instabilis, quam insanus, iudicij, quã terribilis inferni, quam tristabilis, paradisi, quã consolabilis &c. Dic de quolibet circũstantias, vt sic de istis quinque cubitis, .s. quinque pennis illius ale posset dici illud. Exodi. 38. Facies altare holocausti quinque cubitorum. Holocaustum quasi totum incensum, significat contemplationem seu contemplatiuam vitam, in qua .s. homo totum seipsum offert. Ala autem qua Cherubin cõtingit aliud che rubin socium suum, significat vitam actiuam, qua. s. alius alterum perficit, & qua alter cum altero iuste viuit, & qua homo proximum suum spiritualiter & temporaliter diligit atque tangit, & illa quinque habet cubitos seu pennas. Prima est docere. Secunda est corrigere. Tertia nutrire. Quarta cõsolari. Quinta supportare. Ala igitur actiuę vitæ seu etiam superni amoris cum istis pennis ad proximum debet volare, & ipsum quintupliciter tangere & iuuare. Vnde bene dicitur Ioan. 6. Est puer hic qui habet quinque panes hordeaceos. ¶ Vel dic quod duplex ala est duplex charitas, Dei. s. & proximi, quia. s. ala qua diligimus Deum, habet quinque pennas, inquantum .s. Deus a nobis diligitur propter quinque, .s. prop er vulnera quinque quæ propter nos tulit. ¶ Vel propter quinque beneficia quæ nobis cõtulit, quæ sunt creatio, redemptio, a peccato conuersio, culpæ remissio, gloriæ concensio. Ala vero charitatis supernæ habet alia quinque, quæ superius sunt dicta &c. Et sic vide de Cherubi. Exo. 25. vbi multa dixi. ¶ Hic ponitur Comestor quòd Iatomi quendam lapidem quem habebant multotiens voluerant ponere in diuersis locis templi, sed virtute diuina sic fiebat, quod lapis ille in nullo loco poterat adaptari, ꝙa cõtingebat illũ lapidẽ maiorẽ, vel minorẽ vel incõpositorẽ inueniri, quapropter ad partem fuerat reiectus, & ab ędificatoribus reprobatus. In fine tamen cum murus & paries templi perficeretur & in superiori angulo deficeret lapis vnus, tentauerunt magistri, si forte ille lapis qui toties fuerat reprobatus, ibidem aliqualiter conueniret. Quod vtique cum grandi omnium admiratione contingit, quia scilicet ille lapis conuenientissime fuit sit us, ach factus fuisset ex certo proposito, in illo superiori angulo positus & adaptatus. ¶ Illud exponitur de Christo tam historice quam prophetice. Historice enim Christus exponit hoc de seipso impletum fuisse, vbi dixit iudeis, se esse lapidem reprobatum, & tamen in angulo constitutum, quia pro certo isti qui tunc erant artifices templi, synagogæ .i. pharisei & principes iudeorum, quando viderunt istum lapidem viuum, .i. Christum Deum & hominem, ipsum statim repudiauerunt & ad nullum bonum opus vtilem iudicauerunt, sed ipsum & fidem eius pœnitus reprobauerunt, & tamen illic contra spem omnium, nutu Dei factus est lapis angularis, consummator templi ecclesiæ Dei, duos parietes in vnum angulum. i. duos populos in vnam fidem colligans, & ipsum templum ecclesiæ cui ꝓfidet ornans, perficiens & consumans. Crediderunt enim iudei, ꝙ quando Christum repudiauerunt & occiderunt, quod de ipso amplius mentio non fieret, & ꝙ nompn eius co mortuo deperiret, & tamen in capite ecclesiæ ipse positus, & totius religionis & gratiæ caput factus est. Vnde dicitur. Psalm. 117. A domino factum est illud, & est mirabile in oculis nostris. Lapidem quem reprobauerunt ædificates &c. ¶ Vel dic mystice ꝙ artifices seu ædificatores templi ecclesiæ vel patrię, significant prælatos, principes, iudices & magistros, quia re uera sæpe fit ꝙ quando aliquis lapis alicui bi est locandus, vtpote quando vacat aliquod beneficium vel officium, ad manus eorum venit, aliquis lapis. i. aliqua persona bona quę eis præsentatur, vel de qua fit eis mentio specialis, pro certo locum pro ipsu nunquam reperirępoterunt, ipsosque nunquam congruos vel vtiles pro aliquo beneficio reputabant, sed potius postponunt & reprobant, & alios minus idoneos promouebunt, & in ædificatione ecclesiæ collocabunt, quamuis illud ex malicia faciant. Deus tamen occulte illud vult & permittit fieri, quia ordinat tadem sic reiectum ad melius tempus reseruari, iuxta illud Ioh. 12. Deridetur iusti simplicitas, lapsa contempta apud cogitationes diuitum parata ad tempus statutum. Quid ergo. Procul dubio sæpe fit ꝙ grauem contra spem omnis solo nutu diuinæ prouidentiæ locus illius lapidis sic reiecti aduenit, & ꝙ in angulo superiori. i. officio vel beneficio excellentiori, ab ædificatoribus, id est electoribus & promotoribus, pro lapide angulari. i. pro prælato constituitur, & tunc magna admiratione omnium ad statum arduũ promouetur, & qui ab omnibus contemptus & reiectus fuerat, super omnes sublimatur. Psal. Ꝛc. Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Vt sedeat cum principibus. Fatui igitur sunt qui bonas personas nituntur reijcere & contemnere, quia nescinnt quid de ipsis deus decreuit ordinare. Et sæpe fit ꝙ ille qui amplius calcatur & reprobatur, magister reprobantium sæpe efficitur, & super eos dñs exaltatur. Vñ dicitur. Eccl. 11. Oculus Dei respexit pauperem, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius & mirati sunt multi, & honorificauerunt Deum. ¶ Vel si vis dic ꝙ aliqui lapides. i. aliqui homines sunt ita proterui in principio ꝙ ad nullum bonum sunt vtiles, nec ad aliquod officium vel beneficiũ sunt habiles, quinimmo necesse est ꝙ ab artificibus. i. a prælatis reprobentur, & pro nihilo inter alios computentur, qui tamen quandoque nutu Dei taliter conuertuntur, quod finaliter in templo religionis vel ecclesiæ in angularem lapidem. i. in prælatum vel dominũ promouentur, vel saltem ꝙ persona bona & solennis efficitur, ita ꝙ lapis angularis apud alios reputetur. Allega vt sup.

Capitulum septimum. textus. Domum autem suam ædificauit Salomon tredecim annis. Moralitatum Cap. 6.

FEcit Salomon porticum ante faciem templi super columnas æreas constitutum, inter quas duę erant columnę æreæ cæteris eminentiores, quæ in altitudine viginti octo cubitis protendebantur, & inferius basibus æreis sustentabant. Habebant desuper ærea epistilia, a quibus per gyrum dependebant ducenta malogranata, supere pistilia vero ærea capite. Sa quinque cubitorum collocabantur, q. ç vndique illijs æreis coronabantur. Latera autem columnarum & epistiliorum retibus & catenulis æreis vndique dependentibus ad ornatum cingebantur & linea duodecim cubitorum columna quælibet ambiebat, & altera columna alteri similis in omnibus habebatur. Vna autem earum Iachin. i. firmitas, altera vero Booz i. robur appellabatur, & iter duas istas in porticum seu in atrium introbatur. In quolibet autem capitello columnæ septem versus scripturarum in circuitu sculpti erant, quæ columnæ, cacumen ornabant. ¶ Templum significat ecclesiam triumphãtem. Porticus vero qui ante est, significat ecclesiam militantem. Cum enim in isto porticu fuerint multæ columnæ. i. multe bonæ personæ ad sustentandum ecclesiam cõstitutę, inter cęteras fuerunt duę principales, Petrus. s. & paulus, vel simon & iudas, vel quicunque duo sancti, de quibus infimus prædicetur vel solennizetur. Vel etiam generaliter, quicunque boni prælati & prætecti qui. s. duo fuerunt per binariã charitatem inuicem similes per morum communem conformitatem, qui. s. bases & fundamẽta sanctæ & solidę fidei, hastile spei, epistilium charitatis, & capitellum quinquę cubitorum i. dilectam custodiam quinque sensuum habuerunt, septem versus scripturarum. i. virtutes vel septem dona spiritus sancti, in capite columnæ i. mente iustorum fuerunt quibus præ cæteris claruerunt. In istis etiam fuerunt malogranata, quem sub duro cortice grana continent & liquorem. i. virtutum & gratiarum vbertatẽ. Lilia. i. castitatis munditia & puritas. Retia seu catenulę i. bona amicitiæ & concordiæ confederata colligatio. Linea tota ambiens, est diuinæ legis meditatio, quæ etiam duodecim habebat cubitos, inquantum in ipsa refulgebat duodecim articulorum vera credulitas & agnitio. Et sic isti bene dicunt iachim & Booz id est infirmitas, & robur, inquantum ad tollendum mala sunt infirmi, ad faciendum bona robusti, & sic ad sustinendum ecclesiam, columnæ. i. viri stabiles sunt inuenti, Omnia ista ex ære dicitur facta, pro eo quod in omnibus moribus & actibus eorum, sonus diuinæ laudis & gratiarum actionis, confessionis & prædicationis fuit inuentus, & ad eruditionem fraternam in omnem terram probatus. Ideo breuiter cuilibet tali columnæ potest dici illud Hiere. 1. Ecce dedi & in columnam ferream & in murum æreum & prælia-buntur aduersus te, & prævalere non poterunt. Si vis dilatamelius, quia transeo. ¶ Circa templum plura facta sunt domicilia seu atria, .i. atrium interius vndique circa templum, in quo erat altare æreum, & in quo sacrificabatur, & in quo psallebant cantores, & ad populum loquebantur. Cuius. s. formula quadrangula templum ex omni latere ambiebat, & ipsum atrium murus circunquaque cingebat, qui tres ordines lapidum diuersorum colorũ, & tres in altitudine cubitos continebat, qui columnas ædificij per circunitum sustentabant. Paumentum autem huius atrij marmoribus erat structum, & diuersis imaginibus picturatum. Illud igitur atrium populus non intrabat, sed per quattuordecim gradus ascendens, sacrificia sua ad ostium atrij sacerdotibus offerebant, sicut per omnia dicit liber Regum & Paral. & exposuit Comestor extra illud atrium, sed circa templũ vndique descendendo per decliuum collis tria alia erant, talia videlicet, atrium mundorum hominum exterius, quod multo maius erat atrio interiori, postea atrium mulierum, postea vero in parte inferioris montis atrium omnium immundorum in quo. s. immundi tam homines quam mulieres & gentiles adorabant, & tamen omnes illi qui erant in omnibus atrijs, licet muros haberent altissimos, templum quod erat in montis cacumine videre poterant, & etiam illos qui ministrabant in interiori atrio. ¶ Si volumus ista exponere mystice, possumus dicere ꝙ templum significat ecclesiam triumphantem, atria vero quæ sunt extra templum paradisi in decliuo huius vallis miseriæ, designant ecclesiam militantẽ per spem & deuotionem, ipsum templum paradisi circunstate, & i tria atria, .s. interius & exterius & inferius. i. in statũ clericorum, bonorum secularium seu actiuorum carnalium etiam & malorum generaliter substinctum. Status enim clericorum significatur per atrium exterius, quod erat ministrorũ. St atus bonorũ actiuorũ significat patriũ exterius ꝙ erat mũdorũ. Status. n. otium malorũ significat per atrium inferius, quod erat immundorum. Igitur dico ꝙ atrium interius. i. status ecclesiasticus continet altare. i. cultum religionis christianæ vbi adoratur, cõtinet ad litteram ministros, a quibus sacrificium eucharistiæ quotidie immolatur, continet doctores a quibus populus eruditur. Debet

Ebec ergo atrium religionis vel ecclesiæ p quattuor virtutes cardinales quadratum & muro regularis observantiæ esse circunspectum, vbi.s.tres ordines lapidum.i.tria religionis vota, vel tres theologicæ virtutes, vel tres pœnitentiæ partes vel sanctæ trinitatis fides reluceant, & super quem murũ columnæ atrij.i. bonæ personæ ecclesiæ stare & perseuerare debeant. Pauimentum autem istius atrij inferiores ecclesiasticos significat, quia pro certo debent per constantiam esse marmorei, & ad resistendum vitijs fortes, necnon ad labores pœnitentiæ tolerandos stabiles atque firmi, & imagini bus & picturis virtutum & conuersationis honestæ vndique venustati. Istud ergo atrium.i.statum ecclesiasticum nullus nisi esset de genere leuitarum.i. nullus nisi esset bonus & sanctus debet intrare, sed sufficere debet populo laicorum, p quottuordecim gradus.i. per septem virtutes & p septe spiritus sancti dona possint ad perfectionem ascendere, & sacrificia & oblationes suas sacerdotibus & ecclesiasticis offerre, & per eos domino ministrare. Igitur de isto atrio dicitur illud Psal. 133. Qui statis in domo domini, in atrijs domus Dei nostri. In noctibus extollite manus vestras in sancta. ¶ Vel dic moraliter p atrium interius significat cor, quod.s. debet esse per quattuor virtutes cardinales quadratum, tribus ordinibus lapidum.i. tribus virtutibus theologicis circuncinctum, columnis.i. virtutibus roborata cum, pauimento marmoreo.i. humilitate stabili & firma stratum, & imaginibus.i. honestis exemplis pictum, & circa templum paradisi per deuotionem & desiderium constitutum. In ipso enim debet esse altare.i. oratio ministri.i. subiectio, cantores.i. gratiarum actio, doctores.i. discretio. sacrificiũ. i. contritio, quia sacrificium Deo spiritus contribulatus, & Psal. 50. in eo nullus de populo debet intrare.i. p ab eo debeat excludi omnium malarum cogitationum contentio, & sic dicetur atrium sacerdotum, quia sacerdotes & viri ecclesiastici debent habere talia atria.i. talia corda, & conscientias. Vnde dicitur 1. Pa. 7. Sanctificauit salomon medium atrij ante templum. ¶ Atrium exterius erat quædam maxima basilica seu domus in circuitu templi, in qua viri mundi ad orandum conueniebant, in cuius aliqua parte nummularij sedebant, & in alia parte animalia volatilia pro sacrificijs vendebantur. Erant etiam iuxta illud atrium circa porticum gazophylacia.i. domus in quibus sacrificanda reponebantur, circa latera erant pastoforia.i. domus in qua sacrificantes de sacrificiorum partibus corã domino comedebant, erant etiam ibi cathedræ in quibus sedebant doctores, sicut in gymansio suedre, in quibus sedebant auditores, sicut in consistorio, exedrę in quibus sedebant accessores seu iudices, vt in locutorio seu iudicio. ¶ Si vis tu dic p illud atrium statum bonorum laicorum designat, in quibus sunt nummularij & mercatores animalium.i. iuste & licite negociationes, pastoforia.i. hospitales refectiones, gazophylacia.i. sacrificiorum bonorum repositiones, cathedræ.i. studia doctrinæ lectiones suedre.i. auditorum obedientia & subiectio, exedre.i. iudicia, consilia & bonę ciuiles ordinationes &c. transeo. ¶ Atriũ mulierum secundum Comestorem, erat sub atrio virorum.i. in decliui montis, quod ab occidente clausum erat, quod etiam ab aquilone & meridie & oriente tres portas habebat, per quas intrabatur & muro alto vndique cingebatur, & ibi mulieres mundę & non aliæ, adorare & ingredi per mittebantur. ¶ Sic vere circa templum sanctæ ecclesiæ sunt atria mulierum. i. status religionis & collegia sanctimonialium fæminarum. Talia enim atria, debent esse in declui & descensu, per humilitatem & subiectionem, debent circunire templum. i. paradisi, per affectionem & deuotionem, debent habere murum altum. i. regularem obseruantiam & professionem debent habere tres portas. i. triũ votorum ianuas, per quas intrare habent ad perfectionem & saluationem. Clausæ debent esse, in occidente. i. a parte mundanorum bonorum per terrenorum contemptum & abdicationem. A parte vero australi. i. a parte bonorum spiritualium, debent esse aperte per bonorum affectionem, & a parte aquilonis. i. a parte infernalium tormentorum, per timorem & meditationem & a parte orientis. i. a parte spiritualium gaudiorum, per amorem & contemplationem. Mundę igitur mulieres, .s. castę & virgines, debent in tali atrio.id est in tali religione esse. Alię vero immundæ & indignæ ibidem ingredi non debent. Tren. 4. Recedite polluti clamauerunt eis, recedite, abite, nolite tangere. ¶ Vel allega hic, q atrium fœminarum erat sub atrio virorum ad denotandum q mulieres debent esse subiectę viris. Apostolus. Col. 3. Mulieres subiectę sint viris suis. Et illud. Sub viri potestate eris & ipse dominabitur tui. Gen. 5. Inter atria templi erat vnum, quod erat atrium immundorum, in quo.s. immundi tam viri quam mulieres, quam etiã gentiles conueniebãt, & ibi dominum adorabant. ¶ Sic vero ante templum ecclesiæ videmus quædam atria pro immũdis id est sectis christianorum, schismaticorum peccatorũ & hæreticorum, qui omnes se dicunt de corpore ecclesiæ esse, & ibi nituntur secundum sectam suam domino adorare. Per quod atrium status peccatorum qui sunt in ecclesia, possunt intelligi, qui sunt abominabiles & immundi. Vnde Apoca. 11. Atrium autem quod est foris templum, eijce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt &c. quia. s. illi inter fideles qui magis calcant (quando possunt) ecclesiam, sunt isti qui sunt in illo atrio, schismatici christiani vel domestici, impij vel tyranni. De altari holocausti quod fecit Salomõ in interiori atrio, & de candelabris ac mensa, & multis alijs similibus transeo, quia supra Exodo fuit dictum. Eiusdem enim formę erant illa sicut & ista, excepto q ista fuerunt maioris quantitatis quam illa. ¶ Sed aduerte hic, q in atrio interiori fecit Salomon mare seu lauatorium æneum fusile, quod. s. decem cubitos habebat in latitudine, quinq; in profunditate seu in altitudine, tres vero digitos in spissitudine. Erat autem in parte inferiori strictum, a parte vero superiori latius. Vnde superius circa labium quod erat in latum diffusum, quod & erat ad modum calicis seu repandi lilij factũ, resticula triginta cubitorum ipsum cingebant, in fundo vero resticula decem cubitorum sufficiebant. Superius igitur circa labium seu limbum erant duo historicarum scripturarum ordines, sub ipsa vero erat basis ærea, quæ duodecim æreos seu fusiles habebat boues, bões enim duodecim æi & fusiles mare portabant, quorum tres ad orientem tres ad occidentem, tres ad meridiem, tres ad aquilonem, & sic per quattuor mũdi partes vultus suos conuertebant, posteriora vero intus sub mare mittebant, facies vero eorum per quattuor ternaria exterius apparebant. In illo igitur mari ministri altaris pedes & manus lauabant, & sic puri & mundi domino sacrificium offerebant. ¶ Ita multipliciter possunt exponi, & primo quædam moraliter placet exponere. Nam quia superius per atrium interius cor seu conscientiam intellexi, ideo per illud mare seu lauatorium quod erat in atrio, volo pœnitentiam seu cordis amaram compunctionem vel lachrymarum lauatorium designare. Necesse est enim q cor bonum lauatorium habeat vt sacerdos noster, saffectus per lachrymas purificatus & lotus, ad altare dignus immolaturus accedat. Psal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas &c. Dico igitur q illud mare.i. amara & lachrymola contritio, debet habere decem cubitos in latitudine, inquantum debet dolere de decem legis mandatis nõ adimpletis. Item quinque cubitos in altitudine, inquantũ debet tristari de quinque sensibus non discrete custoditis. Item tres digitos in spissitudine, inquantum debet plorare de tribus virtutibus theologicis, non habitis vel obtentis. Item labium seu limbus eius superior, debet esse ad modũ calicis vel lilij, inquantum debet dolere de calice.i. diuina passione non recordata, de lilio.i. de castitatis mundicia nõ reseruata, & ibi etiam debent esse sculptę imagines historice, inquantum & ipse debet dolere de vita & historia sanctorum nullatenus imitata. Et sic dẽt esse in vna parte strictum, & in alia latum, inquantum de sterilitate persimonię & de lata rapacitate auariciæ plus debito frequentata. Duo decim etiam boues trinitates diuisas debet habere, inquantum debet lugere de fide sanctæ trinitatis, quam debito modo non habuit, & fide duodecim articulorum perfectæ nõ credita vel retenta cum resticula triginta cubitorum, & decem ipsum cingere debent, inquantum tristari debet de fructu tricesimo & de denario perditis, id est de æterna mercede pro peccatis amissa. Si igitur lauatorium nostrum lachrymosę compunctionis omnes istas compunctiones habeat, bene potest ibi homo & pedes & manus lauare.i. affectus

A affectus & opera mũ dificare, & sic potest digne sacrificia sua seu eucharistiam, vel bona opera immolare. Bene igitur dicitur. Ioan. 9. Vade lauare in natatorio siloe. Et alibi. 4. Regum. 5. Vade lauare septies in Iordane, & recipies sanitatem. ¶ Vel dic si vis, quòd lauatorium illud est pœnitentia, quæ homines mundificat, quæ scilicet dicitur mare, quia est amara per contritionem, & dicitur esse fusilis, quia funditur, & dissoluitur per compunctionem. dicitur ænea, quia sonat, & clamat per confessionem. Dicitur decem cubitorum, quia decem mandata facit adimplere per satisfactionem. ¶ Item ista habet in profundis quinque cubitos, quia ista reparat quinq; sensus spirituales, scilicet visum discretionis, auditum subiectionis, tactum compassionis, gustum deuotionis, odoratum considerationis, tres digitos habet in spissum, inquantum. s. ista delet tres culpas principales, .s. peccatum cordis, oris & operis. Dic sicut supra ex toto, quòd illud de quo contritio dicitur dolere pœnitentia facit in illo ditare, & hoc recuperare & habere. 2. Par. 4. Porro in mari sacerdotes lauabantur, & tamen hodie videtur posse dici illud quod de chaldæis, id est de vitijs dicitur Hierem quòd mare æneum, quod erat in domo domini, confregerunt. ¶ Vel dic quòd mare est vir perfectus, per pœnitentiam amarus, per prædicationem æneus, & sonorus, aquis scientiarum plenus, obseruantia decem mandatorum, continentia quinque sensuum efficacia trium virtutum, vel trium religionis votorum mensuratus, historijs bonorum exemplorum pictus, decimo, & tricesimo retiaculo, id est denario æternæ retributionis, & fructus tricesimo, & spe triplicis dotis animæ fretus, & duodecim bobus id est duodecim apostolis, & eorum vitæ, fidei & doctrinæ per imitationem immixtus. Si quis autem talis fuerit, mare seu lauatorium dici poterit, quia ad lauandum, seu purificandum alios documentis, & exemplis merito dignus erit, vt sic de viris iustis exponatur illud. Ezech. primo aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris. ¶ Vel dic quòd mare significat sacram scripturam, qua in atrio ecclesiæ ad ostensionem criminum ponitur, vt ibi sacerdotes, id est viri ecclesiastici à suis maculis expientur. Est igitur illud mare fusile, quia à Deo fuit fusum, id est in igne spiritussancti conflatum per inspirationem. Ereum quod est durum metallum & forte, quia æternam fortem, veram & immutabilem habet durationem. Decem cubitorum in
B latitudine, propter decem mandatorum quæ continet institutionem. Quinque cubitorum in profundo propter quinque sensuum exhibitionem. Duorum ordinum historiam, id est duorum testamentorum narrationem. Tres digitos in spissum, inquantum continet trinitatis fidem. Triginta cubitos habet in superiorem, & decem in inferiorem ambitum, inquantum æternæ gloriæ, quæ consistit in denario perfectionis, & in ternario visionis, fruitionis, & tentionis continet repromissionem. Labium habet ad formam calicis inquantum ista potat, & inebriat in se studentes per diuinam eruditionem. Et est illud labium admodum repãdi lilij, quia habet puram, & castam locutionem, Psalm. 11. Eloquia domini, eloquia casta. Strictum est inferius latum superius, inquantum hic inferius pro tempore huius vitæ strictam habet, & obscuram expositionem. Sursum vero in patria claram habebit suorum secretorum cogitationem. Duodecim boues per ternaria copulatos sub se continet, inquantum duodecim patriarchas vel duodecim apostolos sub se habet, qui per quattuor mundi partes portauerunt trinitatis fidem, & deuotionem. Boues. n. id est apostoli & viri apostolici per ternarium copulati dicuntur, inquantum in fide trinitatis conueniunt, quam per quattuor mundi partes prædicare nouerunt. Isti autem partim latent, & partim apparent, quia scilicet viri sancti partim per virtutum suarum occultationem latitãt, & partim per bonorum exteriorum & documentorum ostensionem se monstrant, & sic sub mari sacræ scripturæ studẽdo, & eam implendo continuè perfecerant, & ipsam pro viribus sustinent atque portant. Psalm. 76. In mari via tua &c. ¶ Vel etiam isti quo ad faciem, id est quo ad exteriora opera nobis apparent, sed quo ad futura & posteriora præmia, a nobis absconduntur & latent. Psalm. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine &c. Isti autem bene bo

ues ærei dicuntur, quia sicut fortissimi boues terram colue C
runt, & tandem per martyrium immoluti fuerũt, & admodum æris sonum prædicationis emiserunt, quia sicut in Ps. 18. dicitur. In omnem terram exiuit sonus eorũ &c. ¶ Vel si vis dic quòd isti boues ærei qui sonum habebant, & non sensum, sunt carnales prædicatores, qui sub mari sacrę scripturæ perambulant, & eam se portare gloriantes, sonum bonorum virorum prædicando emittunt, sensum tamen deuotionis non habent. Vnde Ezech. 17. Nerui & carnes ascenderunt, & extensa est super eos cutis, & spiritum non habebant. Isti. n. sunt qui posteriora sua cœlant, & facies ostendunt, & posteriora. i. carnalia sua opera membris posterioribus dependentia pro viribus celant & contegunt, faciem vero suam. i. exteriorem conuersationis pulchritudinem, .s. quam habent, libẽter manifestant, & se etiam pro ternario colligant inquantum sub triplici voto, vel sub fide trinitatis, vel in tribus virtutibus theologicis se viuere dissimulant & fingunt. Vt communiter. n. siue hypocritæ, siue vsurarij, siue proditores, vel falsi amici facié non dorsum nituntur ostendere, inquãtum exteriorem applausum (qui per faciem innuitur) conantur alijs ostendere. Immunda vero posteriora sua i. malam intẽtionẽ, & turpium operum suorum vilitatem, à vitibus aliorum semper vellẽt latere, similes illis sepulchris dealbatis, quæ (sicut dicitur) Matth. 23. apparent hominibus speciosa, intus autem sunt plena ossibus mortuorum. Et sicut isti boues ab inuicem auerti erant, ita quòd dorsa sibi inuicem, non facies conuertebant. Sic & tales mali homines non solent per dilectionẽ se respicere, sed facies cordis ab inuicẽ diuertere, dorsum vero obliuionis, despectus, & odij alter ad alterum applicare, inquantum, .s. alter solet alterum fugere, & odire. Vnde Hierem. 18. Verterunt dorsum & non faciem. ¶ Vel dic q mare istud significat baptismum, quod dicitur esse rotundum, quia quemadmodum orbis in eo debet ablui. Fusile, quia diuina graria ibidem solet infundi. Aereum, quia per sonum prædicationis debet virtus ipsius vndique circunfundi. Liliatum etiam labium, quia per istum solent animæ ad modum lilij dealbari. Calicis etiam habet formam. i. inquantum virtus passionis Christi, quæ calix est ab eodẽ dicta solet in eo monstrari. Iste ergo decem cubitos in latum, quinq; in altum, tres digitos in spissum dicitur habere, in- D
quantum quicquid contra decem mandata committitur, vel per abusum quinq; sensuum delinquitur, quicquid per tria principalia vitia. .s. superbiam, auariciam, luxuriam incurritur, totum in baptismi lauatorio deportatur. Funiculo vero vel reticulo triginta cubitorum superius, & decẽ inferius cingebatur, inquantum in baptismo spes æternæ retributionis, & denarij promittitur. Denarius enim numerus ter ductus triginta constituit, quia pro certo denarius perfectæ, & æternæ retributionis qui datur in vinea domini laborantibus, in tribus. .s. in fruitione, visione, & tẽtione consistit. Duodecim etiam boues, i. quattuor ternaria diuisim isti mari subsunt, inquantum duodecim articuli in fide sanctæ trinitatis per quattuor mundi plagas diffusi baptismali gratiæ annexi sunt, & inquantum baptizati per vniuersa mundi climata fidem sanctę trinitatis credunt. In isto igitur mari sacerdotes lauabantur, quia pro certo omnes qui baptismo purificantur, sacerdotes. i. sacri duces efficiuntur, sicut bene patet vbi petrus loquens fidelibus dicebat. 1. Petri. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Illud est enim mare in quo omnes maculę vitiorum stringuntur, & in quo omnia peccata submerguntur, & oblitioni traduntur. Psalmus. 155. Submersi Pharaonem, & exercitum eius in mari rubro. ¶ Fecit Salomon tres luteres seu vrnas æreas, rotundas, & fusiles, quarum orificia erant stricta. Venter vero, & fundum aliquantulum magis lata, eratque latitudo interior vnius cubiti, & dimidij, altitudo vero quattuor cubitorum, habebat autem quilibet luterbalem æream sibi deputatam, miro artificio fabricatam, erant autem isti luteres in atrio sacerdotum ante portam positi, quinque à dexteris, & quinque à sinistris depositi, & ad intingendos, & laudandos pedes, intestinaque lauanda, & sacrificanda erant specialiter deputati. ¶ Sic vere dico, quòd in atrio ecclesiæ militantis ad finem, vt ho-

Estiæ immolandæ, id est penitentes seipsos domino in altari penitentiæ sacrificantes haberent, vbi à suis sordibus seu criminibus lauarentur, necesse fuit ibidem lateres, id est sacerdotes seu confessores constituere, & ipsos in publico à dextris, & à sinistris, id est diuitibus, & pauperibus assignare, vt sic quicunque eis indigeret, quòd posset eos pro libito repetere, & culpam suam confitendo abstergere vel lauare. Vnde dicitur. Zachar. 13. Erat fons patens domui Dauid, & habitatoribus Hierusalem, in ablutionem peccatoris, & menstruatę. Et pro certo ille debet habere ventrem latum, & os strictum. Venter enim illius est voluntas vel affectus, quia affectio sua debet esse lata per charitatem, & largitatem. Os tamen ipsius debet esse strictum per abstinentiæ parcitatem, & per secreti absconsionem, & loquendi raritatem, & maturitatem. Illud enim summe confessorem decet, & etiam quemlibet virum perfectum, os paruum, & strictum habere, & verba pauca, & matura dicere, & secretum scire abscondere, & cœlare. Vnde Ecclesiast. 28. Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Tales igitur luteres, id est sacerdotes, & confessores, debent esse decem, inquantum sub decalogo mandatorum debent viuere. Vnde dicitur. Lucæ. 17. Ecce decem mundati sunt. Debent esse quinque hinc, & quinque inde, inquantum discretionem quinque sensuum ad dexteram, & sinistram in prolperis, & aduersis debent habere, & quattuor cubitos in profundo, inquantum quattuor cardinales virtutes debent interius possidere, vnum vero cubitum latitudinis in somno, inquantum vnum Deum debent credere, latitudini tamen isti medius cubitus adiungitur inquantum fidei de diuinitate, fidem etiam de humanitate debent superaddere, & sic super basem locandi sunt, inquantum per fidei, & spei firmitatem super Christum debent tanquam super solidum firmamentum insistere, & sedere. Vnde Apostolus. 1. Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter illud, quod positum est, quod est Iesus Christus. ¶ Bales ereę super quibus ponebantur luteres, mirabilis fuisse schematis describuntur. ¶ Sicut enim hic scribitur, & comestor exponendo declarat, bases istę ex quattuor tabulis ad inuicem adunatis constabant, quæ quattuor in latum faciebant, tres vero cubitos in altum se eleuabant, & sic formam quadratam
F possidebant basis huius. Harum vero tabularum anguli eminentes, quattuor columnas quadratas constituebant, quæ columnę in summitate sui quosdam humeros habebant, quæ similitudinem manus hominis, & pedis aquilæ prætendebant, super quos collocatę erant tabulæ transuersales, in quibus luteres insidebant. In parte vero inferiori, & in quattuor angulis basis, quattuor rotę fusiles inferebantur, quæ axes, canthos, radios, & modulos habebant, & vndique proprias sculpturas habentes, sibiinuicem in omnibus assimilabantur. Igitur quælibet basis proprias sculpturas habebat, quia in columnis figuras auium, hominum & arborum, in lateribus vero tabularum formas boum, leonum, coronarum, seu etiam plectarum, & cherubin continebat. Isti tamen leones, & boues sunt sculpti, lora seu cathedras ac si essent ligati ad tabulas, & ad colla habebant, quæ inferius dependebant. Istę bases possunt diuersos status ecclesiæ, id est diuersarum perfectionum ordines significare, quæ scilicet plures luteres plenas aquæ, id est lauacrum scientiarum, gratiarum, & lachrymarum sustinent, quibus hostiæ, id est seculares se balneant atque mundant. Dico igitur quòd quælibet talis basis, id est quælibet religio vel quilibet ecclesiæ status debet habere quattuor cubitos in longum, id est obseruantiam quattuor euangeliorum, quattuor cubitos in latum, id est continentiam quattuor virtutum cardinalium, tres cubitos in altum, id est possessionem trium virtutum theologicarum. Igitur talis basis constabat ex quattuor rotis, ex quattuor tabulis, ex quattuor columnis, & ex superiori tabula transuersali cum suis quattuor angulis, & multiplicibus figuris, imaginibus, & sculpturis. Columnę igitur illæ significant in ecclesia prælatos, & superiores tabulæ designant collaterales, & mediocres. Rotæ vero quæ inferius sunt, denotât subditos, & inferiores. Columnæ igitur, id est prælati debent esse quadrati per constantiam, eleuati per vitæ eminentiam, humeros debent habere, id est fortitudinem, & patientiam, quæ scilicet continuant manus hominis, id est actiuam bono-G rum operum efficaciam. Pedes aquilæ, id est contemplatiuam scientiam. Manus enim operationem denotat, quæ pertinet ad actiuam vitam. Pes vero aquilæ quæ clarissime videt sapientiam designat, quæ pertinet ad contemplatiuam vitam, quæ duo scilicet debent esse in prælato. Istæ etiam columnæ, id est prælati, debent habere sculpturas virtutum, & morum, quia pro certo in eis debent inueniri subuentio, & nutritio. Figuræ auium, id est superiorum eleuatum desiderium, & affectio. Figura hominis, id est rationis, & scientia dijudicans discretos. Istę enim sunt sex sculpturæ, id est lex virtutes, quæ columnas nostras, id est prælatos summe decent, scilicet patientia, fortitudo bona operatio, contemplatio, elemosynarum largitio, cęlestium affectio, & discretio, quæ videlicet manus hominis, pedes aquilæ arbores, aues, homines significant, quæ etiam quattuor debent esse, inquantum in quadruplicitate virtutum cardinalium manere debent, & sic de talibus columnis poterit dici illud Hierem. 1. Dedi te in columnam ferreã &c. Et illud Exod. 36. Fecit columnas de lignis sethim. ¶ Vel dic quòd basis ista potest significare virtum perfectum, qui (vt supra dictum est) debet constare ex multis, scilicet ex quattuor columnis, ex quattuor tabulis, ex quattuor rotis, & ex quattuor humerulis, ex multiplicibus imaginibus, & sculpturis, ex multiplicib. dimensionibus, & mensuris. Habeat igitur quattuor columnas, id est quattuor virtutes cardinales, quæ scilicet in ædificio morum sunt primæ, & principales columnæ, scilicet iusticiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam. Vnde Exod. 36. Columnas habebit quattuor cum basibus totidem. ¶ Item habebant quattuor rotas, id est quattuor bonas affectiones, gaudium de bono, dolorem de malo, spem de præmio, timorẽ de supplicio. Ezech. primo. Apparuit rota vna super ter-H ram habens quattuor facies. Isti enim sicut in axa cordis debent voluere, & discurrere, modulos tamen, id est modum, & temperantiam, radios, id est claritatem, & prudentiam, canthos qui curui sunt, id est humilitatem, & reuerentiam, debent habere, vt sic gaudium a dissolutione, timorem à desperatione, dolorem ab impatientia, & murmuratione spem a præsumptione possint defendere, & seruare. Ezechie. 10. Ecce quattuor rotę iuxta cherubin. Item habent quattuor tabulas, id est quottuor charitatis latitudines, scilicet amorem Dei, amorem sui, amorem amici, & dilectionem inimici. Vnde supra eodem. Fecit Salomon quattuor deambulatoria inter columnas cedrinas. Sequitur. Tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram. Item habebant quattuor rotas, id est quattuor humeros ad similitudinem manus hominis, & pedis. Aquilæ, id est quadruplicis gratiæ soliditates, scilicet gratiam ptæuenientem, gratiam adiuuantem, gratiam perficientem, & gratiam consummãtem. Istę enim quattuor gratiæ dicuntur humeri, quia portant onera. Manus, quia faciunt opera. Pedes aquilæ, quia rapiunt æserna munera, & ideo de ista quadruplici gratia operatiua potest exponi illud Ezech 1. Quattuor manus sub pennis eorum in quattuor partibus. Item habebant imagines, & sculpturas, & sic pro certo dico, ꝙ debent habere leonem, id est seueritatem aspere punientem, bouem, id est maturitatem dulciter corrigentem, cherubin, qui scilicet habeat alas, id est contemplationem sublimiter volitanté, coronam, id est perseuerantiam, præmium, & victoriam reportantem, formam hominis, id est discretionem, & sapientiam, formam arboris, id est vigorem honestatis, & bonam apparentiam, formam auis, quæ. s. non cogitat de crastino, id est terrenorum contemptum, & displicentiam, lora dependentia, i. charitatis vinculum & colligantiam. Vnde de talibus virtutum sculpturis potest dici illud. Sculptura sub tus labium ambiebat illud. 1. Re. 7. Duos ordines sculpturarum historiatarum, vt de viris ecclesiasticis dicat scriptura illud. Esaiæ. 53. Ponam in iaspidem propugnacula tua, & omnes lapides tuos in lapides sculptos. ¶ De mensuris vero quattuor, & trium cubitorum, dic vt supra. ¶ Vel si vis dic quòd in basi ecclesiæ tam leones, quam boues, id est tam prælati quàm subditi, loris disciplinę debent ligari, & eisdem subiacere, & humiliter se subiugare. Vnde Eccles. Iugum & lorum curuant collum durum.

¶ Sicut

A ¶ Sicut hic in principio huius cap. dicitur, Salomon ante omnia ædificauit domum domini septem annis, & octauo anno compleuit postea ad ędificandum domum sibi, domũ vxori, domum saltus quasi communitati se conuertit, & domum suam annis tredecim consummauit. Minore igitur tẽpore ædificata est domus domini, & antequam aliæ domus seculares, quamuis difficilioris & sumptuosioris fabricę in omnibus extitisset. Et hoc (vt dicit comestor) quia in ædificatione domus domini tam rex quàm populus seruebat, & in ædificatione aliarum remissius laborabat. ¶ Ista possunt exemplariter allegari, ꝙ illa quæ pertinent ad Deũ, & Dei cultum, sunt omnino facienda, quamuis sint difficiliora, ꝙ nostra negocia. Hier. 48. Maledictus qui facit opus domini fraudulenter. Alia litera habet, negligẽter. Rex. n. Salomõ. i. quicunque discretè & pacifice seipsũ regens, prius & ante omnia debet ædificare in seipso domum Deo per gratias, & virtutes. Postea vero sibi, & vxori, & populo potest licite prouidere, & de vtilitate tam sui, quam aliorum attẽtius cogitare. Christus. n. valde est festinus, vult. n. ꝙ sibi an tequam nobis seruiamus, & quòd honorem ipsius spiritualem nostris temporalibus commodis præferamus. Vnde ipsius videtur esse illa vox. Fac mihi primum subcinericios panes, tibi autem, & filio tuo facies postea, quia pro certo prosperius nostra facimus, quando de illis primo quæ ad Deum pertinent cogitamus. Vnde. Mat. 6. Primum quærite regnum Dei & hæc omniã adijcientur vobis. ¶ Salomõ ædificauit quattuor domos, i. domum Deo domũ filię pharaonis, domum sibi, & domum saltus. ¶ Sic vere homo in se debet moraliter ædificare per deuotionem, & iugem memoriam domum Deo, ip sum per gratiam hospitando, domum reginæ. i. beatæ virgini, ipsam per deuotionẽ in mente habendo domum sibijpsi, de salute propria cogitando, domum saltus. i. pœnitentiam per eam de mundo ad patrẽ saltando. ¶ Vel dic ꝙ quilibet debet in Hierusalem, i. in mẽte sua quattuor domos ædificare, & eas sibi per magnam memoriam complanare, s. domum Dei, paradisum, domũ saltus seu præcipitij. i. infernum, domum reginę, s. animæ. i. corpus proprium, domum suam. i. mũdum. Habe igitur in mente, & considera quanta sit domus paradisi felicitas. Vnde Baruch. 3. O Israel quam magna est domus Dei. Quanta est domus inferni periculositas. Ista est. n. domus saltus
B in qua qui præcipitantur, rumpunt sibi collum, vnde Iob. 30. Scio ꝙ morti trades me, vbi constituta est domus omnis viuentis. Quanta sit domus animæ i. proprij corporis fragilitas, dicitur. Iob. 4. Qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum. Quanta sit domus suæ, s. mũdi vanitas, & rumosa debilitas, dicitur. Mat. 7. Descẽdit pluuia, & venerunt venti, & ruerunt super domum illam.

Capitulum nonum. Textus. Factus est autem cum perfeciſſet Salomon ædificium domus domini. Moralitatum. Capitulum. 7.

Hic dicitur ꝙ Salomon populum, qui remãsit de chananeis, quod filii Israel subiugare nequierant, subiugauit, & tributarios fecit, de filijs vero Israel neminem seruire coegit, sed eos bellatores, & duces, & ministros suos fecit. ¶ Sic vero noster Salomon Christus, non vult quòd aliquis filius Israel. i. aliquis christianus fidelis seruitute peccati prematur, sed potius quòd in nobilibus officijs, s. in virtutum, & bonorum exercitijs eidem famuletur. gentiles vero. i. malos, & peccatorea sibi tributarios & seruos efficit, inquantum Dei prouidentia ipsos ad seruiendum, & proficiendum bonis compellit, & inquantum eorum malicijs ad salutem fidelium vtitur, & ipsorum nequitias ad bonum electorum ordinat, & disponit. Hier. 25. Et inde est quòd dominus Nabuchodonosor pessimum seruum suum vocat, pro eo quòd ipse contra seruos pestilentes eo tanquã pro baculo vsus fuit, vnde dicitur. 2. Re. 8. Facta est syria seruiens Dauid &c. Vnde & dominus dicit. Ezech. 29. Nabuchodonosor seruitute seruiuit mihi aduersus tyrum. ¶ Vel dic quòd filij Israel sunt viri ecclesiastici, qui pro certo non debent seruire, nec opera seruilia facere, nec se in seruilibus mundi officijs occupare, sed duces aliorum, s. per scientiam, & eruditionem, & bellatores contra vitia, & ministri quantum ad spiritualia obsequia debent esse. Seruitium vero huiusmodi debent chananeis, id est secularib. dimittere, qui regi Salomoni Christo debent in huiusmodi officijs, negocijs, & litigijs deseruire, vnde bene dicit apostolus. 1. Cor. 7. Precio magno empti estis, nolite fieri hominum serui. Ideo bene dicit idem apostolus. 1. Cor. 6. Secularia iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Cuius tamen contrarium faciunt hodie filij nostri Israel, id est clerici religiosi, & prælati, qui scilicet seruire principibus, & officijs, & negocijs secularibus gloriantur, & libertatem spiritualem qua seruire Deo deberent, dedignantur, qui tamen deberent attendere illud Actuum. 6. Non est equum nos dimittere verbum Dei, & ministrare mensis. ¶ Hic dicitur quòd rex Salomon fecit classem in asiongaber, qui est portus maris rubri, & adiunctis seruis hyram regis tyri viris vtique nauticis, & gnaris maris cum seruis suis, misit eos in ophir, quæ est insula maris indici, vt inde afferrẽt sibi aurum. Qui. s. primo anno quadraginta viginti auri talenta, sicut hic dicitur capitulo sequenti, semper illic de termino in terminum deferentes redibant, & Salomoni aurum, & argentum, dentes elephantorum, pauones & simias deferebant. Magnificatusque est rex Salomon diuitijs, & sapientia super omnes reges terræ, & vniuersa terra desiderabat videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius, & vnguli deferebant ei munera, vasa. s. argentea & aurea, vestes & arma bellorum, equos & mulos, sicut hic dicitur. 2. Paral. 9. In diebus eius tantum fuit argenti in hierusalem, sicut & lapidum & cedrorum, sicut etiam sycomorum. Ita quòd argentum in Hierusalem tunc temporis nullius valoris reputabatur, cum auri summa copia haberet. ¶ Ista possunt exponi allegorice de Christo. Constat enim quòd Salomon, id est Christus classem seu nauium multitudinem, i. diuersorum statuum ecclesiæ turbam in mari pœnitentię statuit, & ibi cum seruis suis. i. cum sanctis, & ca- D tholicis viris seruos hyram regis gentilis, id est seruos mũdi videlicet philosophos viros, & nauticos, & maris, id est naturæ rerũ fluxibilis sapientes, & gnaros, qualis fuit Dionysius adiunxit, inquantum ipsos ad fidem conuertens suis fidelibus sociauit. Isti igitur per mare pœnitentiæ nauigantes de ophir, id est de mundo ad ipsum Salomonem, id est Christum multas diuitias spirituales ad ipsum detulerunt, & ipsum, & ciuitatem Hierusalem, i. ecclesiam tam militantem quàm triumphantem multipliciter bonis personis, virtutibus, & scientijs ditauerunt. Constat enim quòd isti nautæ tam hyram quàm alij adiuncti attulerunt ad Christum aurum, i. sapientiam, & argentum, i. eloquentiam, dentes elephantorum, hoc est ebur. i. castimoniam, pauones, s. aues pictas. i. honestam apparentiam, simias, bestias summe agiles, i. laborum, & operum diligentiam. ¶ Vel alio modo isti nautæ attulerunt Christo, inquantum, s. eos ad fidẽ conuerterunt, aurum. i. philosophos, & sapientes, argentum. i. poetas, & eloquentes, dentes elephantorum, id est crudeles tyrannos, & principes omnia deuorantes, pauones curiosos, & in pennis, id est in exteriori pulchritudine seu ꝓsperitate gloriantes, simias, i. hypocritas, hoc est hominum rationabilium, & sanctarum personarum non rem sed effigiem. i. similitudinem prætendentes. Sic igitur Salomon noster fuit in ecclesia ditat⁹, & super omnes reges. i. super omnes Deos magnificatus. Psalm. 96. Nimis exaltatus est super omnes Deos. Sibi enim quotidie offeruntur munera, i. boni religiosi, qui voluntarie Deo donantur. Vestes, i. viri misericordes, qui alios fouere, & calefacere dinoscuntur, arma bellica, id est viri scientifici qui corpus ecclesiæ maculis hæreticorum protegere comprobantur, æqui id est boni obedientes, qui supernæ disciplinæ subijciuntur, & muli, id est boni rustici, & laici, qui omnibus laboribus secularibus exponuntur vasa etiam argentea, & aurea, id est viri qui sapientiam, & eloquentiam profitentur. Talibus igitur muneribus Christus ditatur, & in Hierusalem, id est ecclesia spiritualiter fœcundatur, & sic verificatum est illud

E Psal.71. Reges tharsis & insulę munera offerent &c. ¶ Vel dic q̃ quando Salomon, i. sapiens prælatus regnat in Hierusalem, i. in ecclesia, tunc vere ab hominibus honoratur, & diligitur, & à regibus & nautis. i. a maioribus, & minorib. donis & diuitijs secundatur. Vnde Iob. 41. Sternet sibi aurum quasi lutũ. ¶ Vel dic q̃ quamdiu Salomon. i. Christus, in Hierusalem, i. in regione vel ecclesia per deuotionem regnauit, s. in ecclesia primitiua, tanta copia auri. i. bonorum spiritualium ibi fuit, q̃ argentum ardens gentem. i. diuitiæ mundanæ nihil ibi dem reputabantur, & à viris ecclesiasticis pro nihilo habebantur. Quapropter tunc reges terræ, & nautæ. i. principes, & populares ipsi Christo, & ciuitati suę Hierusalem, i. ecclesiæ vndique munera offerebant, redditus & prouentus dabant, & sic ecclesiam diuitijs cumulabant eo. s. quòd ipsas non amare nec reputare diuitias tunc videbantur. Nunc vero econtrario, quia apud nos argentum diuitiarum diligitur, ideo à regibus, & à nautis, i. ab ipsis secularibus non solum nihil nobis offertur, immo etiam quod prædecessores sui nobis dederunt, per eos surripitur. Ecclesia. n. diuitijs quando ipsas non diligebat, solebat abundare, nunc autem cum ipsas appetit, ad sufficientiam non potest de eis inuenire. Vnde Eccl. 11. Si secutus fuerit, non apprehendes &c. ¶ Vel dic q̃ Salomon cum esset ditissimus, omnes offerebãt sibi. Sic vere hodie illis qui plus habent vt communiter magis datur. Ideo dicitur Mat. 25. Habenti dabitur, & abundabit &c.

Capitulum decimum. Textus. Sed & regina Saba audita fama Salomonis. Moralitatum. Cap. 8.

HIc dicitur q̃ cum Salomon esset sapientissmus, vniuersa terra desiderabat videre faciem eius, & audire sapientiam eius. Vnde, & regina Saba venit in nomine domini audita fama ipsius, tẽtare eum in enigmatibus suis. Intrauitque Hierusalem cum comitatu multo, & cum infinito auro & lapidibus præciosis, aromatibus & camelis. Et instructa à rege super omnibus quæ petiuit, videns sapientiam eius cibos mensę suæ, habitacula seruorum ordinem ministrãtium, ve stesq; eorum, & pincernas, domumq; quã ædificauerat, & holocausta quæ offerebat, non habebat vltra spiritum præ stupore, quapropter admirando dixit ad regem. Verus est sermo quem audiui. Non credebã nartantib. mihi Ipsa veni & vidi. Maiora sunt opera tua, quam rumor quem audiui. Beati sunt serui tui, qui stant coram te, & audiunt sapientiam tuam. Deditq; Salomoni aurum, & aromata & lapides præciosos. ¶ Illud exponunt doctores de ecclesia de gentilitate collecta. quia. s. regina Sabba quę gentilis erat. i. ipsa gentilitas, vbi per fidem venit ad Salomonem Christum, cum comitatu plurimo, & multitudine conuersorum, & fidei secreta cognouit quamplurimum mirata est de sapientia eius. i. de verbo incarnato, quod est sapientia Dei patris, vel de sapientia, & scientia sacrę scripturæ, & doctorum ecclesiæ sagacitate præclara mirata est, & de cibis mensę suæ, i. de sacramento eucharistiæ, de vestibus seruorum, i. de honestate virtualis apparẽtię, de habitaculis seruorum, i. de diuersis statibus ecclesiarum, de ordine ministrorum, i. diuersis ecclesiasticorũ gradibus, de pincernis, qui vina scientiarum propinẽti. i. de ecclesiæ doctoribus, de domo ædificata. i. fidelium congregatione, de sacrificijs oblatis. i. de bonorum operum executione. Hoc enim videns, & considerans hæc gẽtilitas, id est populos de gentilitate conuersos, obstupuit, & statim in Dei laudem exultando prorupit. Non credebam inquit narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi, quia ad litteram gentiles non possunt credere bonas virtutes, & perfectiones quæ sunt apud Christi fideles, donec veniant, credant, & videant vniuersa, & tunc pro certo Christo dicunt. Beati serui tui qui stant coram te. Tunc etiam ista regina, s. gentilitas, per fidem, a Salomone Christo edocta, aurum philosophiæ ei obtulit, & lapides præciosos diuersarum virtutum sibi contulit, & aromata sanctitatis, & bonæ famæ in hierusalem. i. in ecclesia militante protulit, & diffudit, siue etiam ab ipso vice reciproca dona, & munera gratię, & gloriæ reportauit. Vnde dicitur. Lucæ. 6. Date & dabitur vobis. ¶ Vel dic quòd ista regina est anima, quæ à vitijs purgata, ad Salomonem Christum in Hierusalem cœlestem cum comitatu multo. s. angelorum, necnon cum auro, & lapidibus præciosis diuersarum virtutum finaliter ingreditur, & regis Christi sapientiam ac ministrorum. i. sanctorũ, & angelorum ordinem, ciborũ mensę. i. æternæ refectionis plenitudinem, & dulcedinem, vestium. i. corporum glorificationem, pulchritudinem domus. i. cœli magnitudinem, sacrificiorum. i. Dei laudum multitudinem nõ immerito admiratur, se non potuisse credere quod oculus vidit asserit, & seruos Dei, qui. i. faciem eius vident, & coram ipso p̃m mortalitatem stant, & mauent beatos, & gloriosos prædicat, & fatetur. Beati inquit serui tui. i. sancti qui stãt corũte, & vident faciem tuam & audiunt sapientiam tuam, quia sicut dr. Ps. 143. Beatum dixerunt populum cui hęc sunt, beatus populus cuius dominus Deus &c. ¶ Fecit Salomon rex thronum de ebore, & vestiuit ipsum auro fuluo nimis, & fecit sublimitatem throni rotũda à parte posteriori, & duas manꝰ hincinde tenẽtes sedile, & duo leones iuxta singulas manus stabant, sex quoque gradibus ascẽdebat ad thronũ, & duodecim leunculi super gradus, & sex hinc & sex inde sedebant. ¶ Per istum thronum potest intelligi beata virgo, quam sola, non pacificus Dei filius sibi ædificauit, & in ea personaliter habitauit, & sedit. Vnde Eze. 1. Super similitudinem throni similitudo hominis desuper. Ista. n. dicitur esse de ebore qui significat castitatis cãdorem, operta fuit auro, quod significat sanctitatis splendorem, vnum sedile in se habuit, quod significat humilitatis decorem, quia. s. humilitas fuit proprium sedile, quo mediãte Dei filius sedit in virgine. Ps. Deus sedet super sedẽ sanctam suam. Habuit igitur istas duas manus. s. timorẽ & amorem, quæ sedile humilitatis tenuerunt, habuit duos leones, s. Ioseph, & Ioannẽ, qui istum thronũ custodierunt, habuit duodecim leunculos. i. duodecim apostolos, qui sibi obsequendo subseruierũt, habuit sex gradus. i. sex pietatis opera, quæ ipsam in altum per perfectionis sanctitudinẽ eleuauerunt. In posteriori vero parte, s. post hanc vitã, rotunditatẽ. i. coronã æternæ gloriæ, q̃ sibi angeli præparauerunt, accepit. 1. Corin. 9. Vnde fecit rex solium eburneum grande, & vestiuit illud auro mũdissimo. ¶ Vel dic q̃ iste thronus significat celsitudinẽ ecclesiasticæ dignitatis, vel sublimitatem cuiuslibet iuridicę potestatis, in quo. s. Salomon rex. i. prelatus, princeps vel iudex habet sedem & iustitiã facere & tenere. Ps. 9. Sedisti super thronũ qui iudicas æquitatem. Igitur dico q̃ in throno multa debent concurrere, s. ebur mundi, & candidũ, hoc est mũda intentio vel innocẽtia. Aurũ, hoc est clara discretio vel sapientia. Sedile. i. mentis tranquillitas, & temperantia. Manus hę sunt, porrecta largitas, & munificẽtia. Leones hi sũt fortis seueritas, & iusticia. Sex gradus hi sunt operum sex pietatis, benignitas atque clementia. Duodecim leũculi hi sunt, bonorum officialium consiliariorum societas, & concomitantia. Posterior vero rotunditas hæc est, finalis, breuis & rotunda expeditionis cęleritas, & festinantia. Omnia ista debent in throno prælaturæ seu potestatis iudiciariæ concurrere, & ille qui in throno sedet, debet his omnibus præpollere, & sic de tali iudice vel prælato dicet dominus illud. Ps. 88. Thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis. Et si vis dic q̃ manus istius dicantur esse duę, quia. s. munificẽtia prælati ad duo se extendit, s. ad indulgendum, & ad tribuẽdum. Leones aũt isti dicuntur duo, quia iustitia prælati in duobus consistit, s. in absoluendo, & condemnando. Duodecim leunculi esse feruntur, quia. s. officiales, & aduocati, qui ante thronum. i. in curia dominorũ in diuersis officijs sedent, debent duodecim articulos credere, & doctrinam duodecim apostolorum tenere, duodecim fructus spiritus portare, & coronam duodecim stellarum promereri, & expectare, quia. s. de eis debet dici illud. Apoca. 14. Sine macula sunt ante thronũ dei. ¶ Vel si uis, dic q̃ duo leones magni sunt duo accessores, leunculi vero iudices inferiores. Vel si stis dic in malo, q̃ thronus curiæ, & status platorum, iudicum, & principum modernorum, est hodie deauratus per diuitiarum cumulationem, quia. s. hodie non quæritur ni si

Anisi aurum. Est etiam ibi sedile vbi sedet Salomon manibus sustentatum per multiplicem adulatorum obsecutionem. Est a duobus leonibus associatum, per crudelem consiliatorum acq; accessorum ambitionem. Ibi sunt diuersi gradus & ostia multa intermedia per quæ transire oportet, qui faciunt aditus difficultatem, & hoc quia ibi sedent leunculi. i. officiales balliui, qui auariciam diligunt, & rapacitatem. ¶ Vel etiam diuersi gradus sunt diuersa inferiora officia huius curiæ, in quibus. s. leunculi sedent, i. crudeles iudices, qui omnimodam sectantur iniquitaem. Ps. 103. Catuli leonum rugientes vt rapiãt, & quærant à Deo escam. Quia breuiter circa thronos & curias dominorum, tria genera personarum in diuersis gradib. & officijs habitare noscuntur, s. manus, Leones & leunculi, i. adulatores filium sustentãtes, magni consiliarij cuncta leonice deuorantes, inferiores & maiores balliui & leunculi, quicquid possunt crudeliter rapientes, vt sic de tali iudice in tali throno sedẽte, vel de tali malo prælato in prælationis culmine præsidente exponatur illud Ezec. 19. Mater tua leena cubat inter leones, in medio leunculorum nutriuit catulos suos. Vnde ét talis prælatus sic associatus potest dicere illud Dan. 14. Qui sedebat in medio leonum, i. in medio crudelium seruitorũ. Iudex. n. vel prælatus deberet dici pater iste, cũ mater hodie sit leena &c ¶ Vel dic q̃ thronꝰ in quo sedet rex noster Christus, est ecclesia, quæ debet habere ebur, s. viros castitate nitentes, aurum. i. viros sanctitate fulgentes, sedile. i. viros æquitate pollentes, manus, & viros bonis operib. abundantes leones, i. viros virtute gratia præeminentes, & gradus, i. status suos custodientes & ecclesiam defendẽtes. Vnde dicitur. 3. Re. 7. Sculpsit inter coronas & plectas, leones, boues, & Cherubin. ¶ Vel dic q̃ thronus iste significat cęternæ gloriæ sedem & dignitatem, ad quam. s. per gradus sex operum misericordiæ ascenditur & in quo in auro æternæ scientiæ & ebore mundiciæ sedetur, & eũ leonibus & leunculis. i. cum sanctis maioribus, & minorib. habitatur. ¶ Vel dic quòd ad thronum prælaturę non cito quis proueheꝛ dus est, sed per gradus diuersorum officiorũ superiꝰ est trahendus. ¶ Vel dic q̃ thronus Dei est viri iusti conscientia, q̃ pro certo debet habere ebur continentiæ, aurum sapiẽtiæ, sedile iusticiæ, leones fortitudinis & constantiæ, manus bonę operationis, gradus prudentiæ & ordinationis, leũculos obedientiæ, & subiectionis rotunditatẽ simplicitatis. & virtutis seu cærentiam omnis angulositatis, & deceptionis, & sic de tali solio siue sede potest dici illud Apoc. 22. q̃ sedes Dei & agni est in illa, s. in anima viri iusti. Quia sicut dicit sapiens. Alia iusti sedes est sapientiæ. Ita q̃ tunc dicet dominus illud Esa. 66. Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. ¶ Vel si vis dic, q̃ ad altare domini prohibebatur ascensus per gradus ad thronum tamẽ Salomonis regis habebatur ascensus. ¶ Sic vere dico q̃ licet ad promotiones, & dignitates secularium principum per gradus consanguinitatis, & affinitatis, i. per acceptionem personarum habeatur accessus, ad altare tñ Christi. i. ad dignitates ecclesiæ, non debent inueniri tales gradus, sed nulla consanguinitatis affectione seruata, omnibus iustis indifferenter facilis debet patere ingressus. ¶ Fecit Salomon ad magnificentiam regni status arma aurea, & vasa aurea, & suppellectilem auream. In domo enim saltus fecit ducenta aurea, scuta & vasa aurea, & quodlibet siclorum sexcentorum, trecentas plectas aureas ponderum laminarum auri per singulas, & ducentas lanceas aureas, vt dicitur in lib. 1. Para. 9. Iuuenes igitur flaui ista arma flaua atque aurea ante regem quando equitabat, ad decorem portabant, & post in domo saltus ipsa ponebant. Scutis igitur aureis Salomon suam ciuitatem muniuit, sed sicut infra dicitur 3. Re. 11. Filius eius Roboam iuuenis, & fatuus post ipsum regnauit, contra quẽ ascendit rex ægypti Sesach & depopulatis thesauris domus domini, etia scuta aurea inde tulit, loco quorum Roboam scuta ærea fabricauit, peccauerat. n. populus Iuda domino, & fecerat sibi statuas, lucos effeminatos, & cultores cybele qui erant in terra, propter quòd Deus aduersus eos Sesach suscitauit, qui in hierusalem intrans cuncta diripuit & vastauit, Etiam vt ponit Comestor sicut aiũt hæbreiꝰ, per quinquaginta annos super hierusalem nõ voluit, ita q̃ fere populus iudaicus desperauit. ¶ Salomon est bonus prælatus, sapiens & fidelis, & pacificus, qui re vera qñ in Hierusalem. i. in ecclesia sancta Dei, ipsam solet in omnibus bonis temporalib. & spiritualib. ditare, & vasa aurea & vestes aureas. i. scientias, & virtutes ibi fabricare, & arma aurea. i. sanctos & fortes virtuosos viros ibidem constituere, & locare. Vnde dr. 1. Par. 9. Cuncta vasa domus saltus libani erant ex auro purissimo. Sed pro certo sæpe fit, q̃ populus Iuda. i. populus ecclesiasticus cõtra Deum peccat, & status & mundi bona per auariciam lucos seu alta nemora, hoc est mundi honores per superbiam adorant, & se per luxuriam effeminant, & eneruant, quapropter Deus Salomonem. i. bono prælato ipsos priuat, & loco eius Roboã, qui interpretatur ineptus vel dissipans populos. i. malũ vel impetuosum prælatũ eorum peccatis creat. Vnde. Iob 34. Regnare facit hominem hypochritam propter peccata populi. Talia igitur videns deus, manum suam solet laxare, & regem, populum & ciuitatem hierusalem, i. prælatos, subditos, & totam ecclesię ciuitatem solet in manu sesach regis ægypti qui interpretatur tenebræ, i. manus regis tenebrarũ, i. diaboli solet dimittere, quia. s. mediante exercitu vitiorum, & tyrãnorum thesauros domus domini, i. virtutes speciales & diuitias temporales ecclesię solent diripere, arma aurea. i. bonas & aureas personas, quæ re vera arma ecclesiæ sunt, solet surripere, & auferre, ita q̃ iã cessat auis, i. vir contemplatiuus, & spiritualis super hierusalem, i. totam ecclesiam volitare. Vnde Hier. 4. Omne volatile cœli iam recessit. Vnde de Antiocho dicitur, quòd ipse accepit altare, vasa aurea, & ornatũ aureum & thesauros occultos de domo domini Quid igitur? Pro certo quia diabolus arma aurea, id est viros sanctos de ecclesia sustulit, iam videmus, q̃ Roboam, id est mali prælati arma non aurea, sed ærea faciunt, id est malas personas insufficientes, non gnaros in ecclesia constituunt atque ponunt, & loco bonorum hominum æreos, id est imbecilles, clamorosos, litigiosos, vt impatientes, rubiginosos in Hierusalem, i. in officijs, & dignitatibus ecclesiæ promouent & extollunt. Et breuiter (sicut actum est) quòd diabolus, & vicia pro magna parte bonas personas de ecclesia sustulerunt, etiam prælati loco bonorum impias substituerũt personas. Quod etiam apud principes cernimus, quia scilicet de eorum officijs, & curijs boni quotidie euelluntur, mali vero constituuntur, & pro eis in officijs eriguntur. Vnde dicit. Psalmus. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ. ¶ Vel die, quòd Roboam, id est malus ecclesiasticus, si contigerit, quòd Sesach, id est diabolus arma aurea, id est virtutes, & scientias, quæ scilicet arma Salomon, id est boni prælati antiquitus in ecclesia fabricabant, & eam talibus armis cõtra hostes spirituales muniebant (dicentes illud Apostoli. 1. Corinthi. 10. Non secundum carnem militamus, sed secundum spiritum. Arma enim militiæ nostræ non sunt carnália) sibi auferat, & inde ipsum euacuet, & Hierusalem, id est ecclesiam suam talibus spoliet, & denudet, non studet nec curat talia arma, scilicet virtutes, & scientias reficere, nec eas in sua ecclesia restituere, sed potius studet arma ærea, id est æs pecuniarum recolligere, & oblitis spiritualibus temporalia congregare. Et sic procul dubio hodie videmus in Hierusalem, id est in ecclesia ęs pro auro, bona terrena pro spiritualibus, diuitias pro virtutibus abundare. Vnde dicitur. Esaia. 3. Et erit pro suaui odore fetor &c. Ideo bene dicit hodie sapiens illud Ecclesiastes. tertio. Vidi in loco iudicij impietatem, & in loco iusticiæ iniquitatem.

Capitulum Vndecimum. Textus. Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas. Moralitatum. Capitulum. 9.

CVm Salomon in summa prosperitate vixisset, & iam ad senium declinasset adamauit mulieres alienigenas, q̃ traxerunt eum ad deos suos, & auerterunt cor eius cũ iã senex esset, & adorauit Deos alienos, & facit eis

Universidad de Navarra Biblioteca

Phana,& altaria in exelsis,i.altare deę sidoniorũ,quæ interpretatur præsepe:Chamos Deo amonitarum,qui interpretatur congregans,& Moloch Deo moabitarum,qui interpretatur rex. Quapropter ipso ad huc viuente, hostes sibi dominis suscitauit,& post mortem eius regnum eius diuisit,& filios eius solam decimam partem dedit.¶ Sic vere sæpe fit hodie, quòd illi qui maiori prosperitate fruuntur, & ampliori mundi sapientia dotantur, quandoque facilius p luxuriam decipiuntur, & per mulieres ad mala plurima trahuntur. Quod etiam facilius accidit quando homines senectute corporali premuntur, vel senectute spirituali, id est mala consuetudine ac discretionis hebetatione grauantur, quia scilicet tunc ad adorandum altare dee sidoniorum,idest præsepe luxuriæ,chamos,id est congregationem auariciæ, moloch id est regnum superbiæ facilius inclinantur.Bene igitur dicit ipsemet in prouerbio.6.Mulier præciosam viri animam capit. ¶ Vel ista allega,quòd nullus pro tępore vitæ huius de propria sanctitate debet præsumere, sed potius occulta Dei iudicia debet formidare, quando scilicet videt Salomonem post infusam sapientiam à Deo,post executam cõtra malos iusticiam, post domum Dei ædificatam, & post diuini cultus latriam dilatatam, tam enormiter cadere, vt etiam contra legem alienigenas diligens,Deos eorum non abhorruit adorare. Ita ꝙ tam propter peccatum quod commisisse legitur, & contra prosperitatem quam habuit viuens, tam abundanter affluxisse dinoscitur, & pro eo quòd de eius pœnitentia nihil penitus inuenitur, necesse sit de damnatione ipsius dubitare. bene igitur dicit apostolus.1.Corin.10. Qui stat videat ne cadat.¶ Abias prophera indutus pallio nouo,Hieroboam de hierusalem exeunti obuians coram eo pallium suum scidit in duodecim partes, diuidens decimam partem hieroboam dedit,& regnum Israel diuidendum, & decem tribus sibi dandos ex parte domini nunciauit. Quod vtique factum est, quia post mortem Salomonis decem tribus à Roboam Salomonis filio recesserunt,& Hieroboam adhęserunt.Nam cum populus conuenisset mortuo Salomone, ipsumque regem constituere vellet, & sibi paululum relaxari de iugo per Salomonem impositio posceret, & Roboam senu.n spreto consilio, qui sibi consulebant populo
F acquiescere,& iuuenum qui secum nutriti fuerant consilio vsus, petitionem populi non audiret, sed grauius iugum comminatus verba vera potius responderet. Pater meus inquiens cecidit vos flagellis, ego autem vos cedam scorpionib. Minor digitus meus grossior est dorso patris mei. Populus decem tribuum indignatus ab eo recessit,& emulum eius Hieroboam regem super se constituit, & elegit. Quæ inquiunt nobis pars in Dauid, aut quæ hæreditas in filio Isai? Nunc vade in tabernacula tua Israel, sicut infra cap.sequenti requiritur.¶ Ista possunt allegari, quòd iuuenes principes atque reges magis diligunt iuuenes quãm senes,& illos qui secum sunt nutriti,quàm proiectiores, qui sensu, & fide à suis principibus sunt probati, quapropter quandoque talibus male accidit, ita quòd propter tale iuuenile consilium, populus contra eos insurgit, & ab ipsis fugit, & recedit.A senibus igitur, non à iuuenibus consilium est petendum, & ab ipsis qui steterant coram Dauid, id est ab illis qui sapientibus adhærent,& quos patres nostri fideles & prudentes compererunt, est consilium & auxilium inquirendum. Vnde Tob. 4. Consilium à sapiente require.¶ Vel illud allegari potest contra duriciam,& crudelitatem principis vel prælati,& contra minas, & iactantiam eorundem,quæ quandoque odium populi generat,& contra se populum subditorum excitat,ita quòd ad eum dimittendum, & deponendum, & ad alium substituendum anhelat, sicut videmus quotidie ad litteram fieri contra crudeles iudices,& prælatos,qui tamen si minus agerent, & de rigore suo aliquid præ termitterent,pacifice viuerent,& honorifice imperarent. Ideo bene dicitur.Prouer.13.Misericordia & veritas custodiunt regem.

Moralitatum.

Capitulum duodecimum: textus· Venit Roboã
in sichem, illuc enim congregatus
erat. Moralitatum. Capitulum. 10.

Hic dicitur ꝙ cum Roboam misisset ad aduerã principem tributorum ad populum reducendum,occiderũt eum. Lapidauit.n.eum omnis populus Israel & mortuus est.¶ Illud potest allegari de beato Stephano, qui fuit princeps, i. primo incipiens, quia primus martyr. Qui cũ vellet filios Israel,s.iudæos,qui à rege Christo recesserant,prædicando & disputando ad ipsum reducere,& conuertere,ab ipsis fuit crudeliter lapidatus.Ipse vero israelitarum.i.inde eorum populus à suo rege Christo penitus segregatus,& alteri regi,s.Hieroboam,qui interpretatur diuisto populi.i.diabolo est colligatus. Vnde dicitur. 1.Par.10.Lapidauerunt aduram filij Israel, & mortuus est. ¶ Vel expone aliter vt ad propositum.1.Io.4.Noli credere omni spiritui,sed ꝓbate spiritus si ex Deo sint.¶ Vel expone aliter sicut c.10.de lapidibus &c.¶ Hic dicitur ꝙ cum filij Israel recedentes à domo Dauid, Hieroboam inunxisset in regem,timuit ipse rex ne occasione templi populus orationis, & oblationis causa in hierusalem reuerteretur, & ab eius dominio dilaberetur.Facit ergo duos vitulos aureos,& conflauit, & ipsos in bethel facto altari constituit, & conuocato populo dixit. Nolite inquit in hierusalem ascendere,ecce dij tui Israel qui eduxerunt te de terra ęgypti.Et facta solennitate,hostias immolauit, & sic populum ad idolatriam traxit, & ne regnum amitteret, se & subditos suos demonibus subdidit & à vero Deo & templi frequentia deuiauit.¶ Illud allega quomodo domini pro terrenis regnis,& diuitijs acquirendis vel seruandis,quandoque non verentur horrenda crimina committere, & Deo dimisso demonibus obedire.Ephes.5.Ideo bene dicit apostolus quòd est idolorum seruitus.¶ Vel si vis dic ꝙ Hieroboam significat demones vel hæreticos, qui.s.de pallio nouo, seu de regno Israel, id est de ecclesia decem tribus seu decem scissuras tollunt,quando cultores decalogi a domino suo.s.a Deo peruertũt, vna vero sola pars regi remanet, pro eo ꝙ electorum modicus numerus,cum Christo remanet,& adheret. Vnde dicitur. Matth. 20. Multi sunt vocati,pauci vero electi.

Capitulum decimumtertium. textus. Et ecce
vir Dei venit de Juda in sermone
domini in bethel Moralitatum. Capitulum.11.

Cvm Hieroboam in bethel super altare nouum vitulis aureis sacrificaret, ecce vir Dei venit de Iuda,& clamauit in sermone domini contra altare dicẽs, ꝙ de domo Dauid filius Iosias nomine nasceretur, ꝙ sacerdotes excelsorum super eum immolaret,& ossa humana combureret.In signum cuius dixit,ꝙ statim altare frangeretur,& cinis de ipso caderet,quod & factum est.Rex vero extensa manu contra propheram ipsum capi iussit, manus vero eius extensa statim aruit, sed per præces viri Dei ad sanitatem pristinam redijt. Tandem vero lapsu temporis,omnia ista completa fuerunt, quia sicut dicitur infra, ossa sacerdotum Baal & excellorum, desuper istud altare combusta per Iosiam regem Iuda fuerunt.¶ Istud potest allegari,quòd in quo peccat quis,in hoc & punitur. Quia.n. sacerdotes in altari per idolatriam peccauerunt, ideo in eodem per Iasiæ iusticiam perierunt. ¶ Vel dic quòd altare istud significat curiam principũ vel prælatorum, in quo, scilicet vituli aurei.i.ipsi lasciuientes diuitęs adorantur, & ab omnibus honorantur,sacerdotes qui ista idola in altari isto colunt sunt talium officiales & seruitores, qui.s. in altari & curia idoli sui.i.mali domini sui hostias, id est pauperes immolant, & eorum carnes seu substantiam temporalem

A poralem suis idolis.i.suis malis dñis offerunt & præsentãt, & de rapinis subditorum oblationes largas, & conuiuia superflua eis parant.Vnde isti sunt de quibus dr.Eccl.34.Qui offert sacrificiũ de substantia pauperis,quasi qui offert filiũ in cõspectu patris.Et bene dicit,filium in conspectu patris, quia mali officiales offerunt patrib. deuorandos filios, qñ magistris suis exhibent subditos deprędandos, carnesque propriorum filiorum eis offerunt, qñ de substantijs subditorum suorum quę rapiunt eos pascunt.Sed quid?Pro certo sæpe occulto Dei iudicio,& Iosiæ.i.alicui' boni viri ministerio, quandoque fit ꝙ isti versa vice in eodem altari in quo pecudes immolauerunt,ꝙ etiam ibidem eorum ossa.i. eorum fortitudo & diuitiæ per rapinam postea concremẽtur.Istud.n.quotidie videmus,ꝙ sacerdotes vitulorum, & idolorum.i.mali officiales,& balliui malorum principum, & dominorum,postquam in ipsorum altari.i.in eorum officio & curia cui præsidebat multas pecudes.i.multos pauperes occiderint,& depresserint,& vastauerint, & per falsas accusationes,& actiones deuorandos, & exhęredãdos magistris suis obtulerint, ipsi simili cã ab alijs postmodum immolentur, quia.s.quandoq; simili casu venit aliquis Iosias.i.aliquis iustus iudex, qui ipsorum iniquitates reperit, & sic ipsos deponi, deprędari & tribulari in eodem altari. i.in eodem officio & curia vbi alios molestauerunt procurat.Ideo bene dicit Esai.33. Væ qui prædaris nonne,& ipse prædaberis?quia cum cõsummaueris deprędationem, deprędaberis. ¶ Hic habes ꝙ propheta qui venit de Iuda ad increpãdum Hieroboam, fuerat à domino prohibitum,ꝙ illic non comederet, nec aquam biberet, nec per viam qua venerat rediret. Cum igitur per aliam viam in hierusalem recederet,audiuit quidam falsus propheta qui in bethel senex in lecto iacebat,quæ vir Dei dixisset,& qualiter ossa ꝓphetarum,& sacerdotum concremanda prędixisset,& quòd altare fractum esset decidentib. cinerib. manus vero regis exaruisset,& ad præces eius sanatasta esset.Asinum sibi sterni fecit, vadens post virum Dei,ipsum subter terebinthum
B inuenit,& ad conuertendum, & comedendum in domum propriam inuitauit. Cui cum responderet se non posse,cũ à domino sibi esset prohibitum superaddidit propheta,dicens. Et ego propheta sum sicut & tu,& præcepit mihi dominus ꝙ comedendi gratia te reducam.Igitur vir Dei deceptus post eũ redijt.Et dũ comederet,apud eũ sermo Dei ad ipsum malum prophetam factus est, & viro Dei sic intulit ac dixit. Quia inquit inobediens fuisti verbo domini,& reuersus panem in hoc loco comedisti?Ecce non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum. Quod,& factum est,quia.s.dum post prandium recederet, & leone occisus fuit,& in dethel delatus extitit,& sepult'.¶ In his possunt multa notari.Et primo quidem,ꝙ nulli est cito consentiendum, maxime illi quantumcunq; propheta vel sanctus appareat,contra Dei præcepta, & prohibitiones credẽdũ, cuius tñ contrarium faciunt illi,qui hypocritis, & hæreticis credunt,& simpliciter Dei,mãdata propter eorum suggestiones prætereunt,& à veritatis itinere retrocedunt,& ipsis credunt factue,quando seipsos esse prophetas dñi.i.iustos & catholicos esse dicunt,quapropter sæpe fit ꝙ proinde à leone.i.à diabolo deuorantur,& ꝙ tristę præmiũ inde recipiunt,& acquirunt.Ideo bene dicitur.1.Ioan.4.Nolite credere omni spiritui,sed probate spiritꝰ si ex Deo sint. Sic enim vidẽtur decepti scismatici per hæreticos,quia.s.ipsos esse prophetas & Dei nuncios æstimauerunt,propter quod ipsis simpliciter crediderunt. Sic etiam quotidie decipiuntur simplices per hypocritas & iunocentes &c.¶ Vel dic ꝙ iste vir Dei significat prędicatorem,qui ad redarguendum idolatras,i.peccatores, & ad ostendendum eis pœnam futuram mittitur, & ꝙ hic non comedat seu bibat.i.de mundi diuitijs & delitijs nihil cupiat, quodq; per viam qua venit,non redeat.i.ꝙ à via sumptæ professionis, & pœnitentiæ nullatenus retrocedat,sibi in scriptura à domino prohibetur,dicente. Qui in agro est,non respiciat retro. Luc.17. Memores estote vxoris Loth.Sed quid?Pro certo talis bonus propheta,& prædicator quandoq; inuenit falsos prophetas,& præceptores, bonorum huius seculi amatores, qui.s.comedere, & bibere.i.bona temporalia diligere sibi suggerunt, & sic à via perfectionis ipsum retrocedere fa-
C ciunt & peruertunt,& sic in manus leonis diaboli finaliter ipsum tradunt,& à sepulchris patrum suorum.i.a gloria paradisi ipsum priuant occasionaliter & repellunt.Igitur tali modo suggestori non est credendum.Vnde.Deut.13.Non audies verba illius prophetæ aut somniatoris. Vel ista allega ad ostendẽdum quanta est seueritas diuinæ iusticiæ,quę isti prophetæ propter simplicitatem non pepercit,sed propter inobedientiam ipsum leoni occidendũ cõcessit. Quid ergo,vbi nõ ex tentatione vel ex simplicitate delinquitur, sed scienter mãdatum domini prætertur.Si.n.in viridi hoc faciunt,in arido quid fiet?¶ Vel istud allega, ꝙ spiritussanctus quandoque per os malorum,sicut hic patet per istum malum prophetam,pœna viri Dei prophetatur,vt.s. qui p os eius deceptus fuerat,per os eius etiam puniretur. ¶ Vel istud allega ꝛm glossam Gregorij, ꝙ iste vir de inobedido grauiter peccauit,quod subsecuta pœna monstrauit.Inobedientia tamen eiusdem prophetæ in morte eius purgata fuit,quod ex hoc apparet vt ait,quia post mortẽ leo non comedit de cadauere,nec asinum læsit. ¶ Vel istud allega, quòd modica sunt apud Deum mors vel afflictio iustorum in vita ista,dum tamẽ spirituale commodum subsequatur, quando.s. propter vnam inobedientiam Dei, virum leoni occidendum voluit tradere, vt ipsum posset à reatu commissa inobedientiæ, quæ etiam non ex malicia cõmissa fuerat,extirpare.Heb.10.Bene ergo dicitur, ꝙ horrendum est incidere in manus Dei viuentis.1.Co.5.Tradidi eum sathanę in interitum carnis,vt spiritus saluus fiat. ¶ Vel illud allega contra inanem gloriam,quia.s. ꝛm quosdam iste videns miracula p se facta,inani gloria intumuit,quapropter deus manuum suam laxauit vt inobediens fieret,& sic ipsum postea puniuit. ¶ Vir Dei recedens de bethel super asinũ leonem in itinere obuiam habuit,qui in eum irruens mox occidit,postquam vero occidisset,eum cadauer eius non tetigit,imo iuxta corpus sedens,nec de eo comedit,nec etiã asinum læsit. Quod videns malus propheta qui eum deceperat,vt prędictum est,& qui ꝛm Iosephum princeps sacerdotum idolorum erat cadauer eius in sepulchro suo sepeliuit,& filijs suis ꝙ secum morerẽtur in eodem sepelirent, D districtius imperauit.Cum mortuus inquit fuero,in sepulchro in quo vir Dei sepultus est me sepelite.Prædixerat.n. vir Dei, ꝙ ossa sacerdotũ idolorum de sepulchris suis extracta super altare comburerẽtur finaliter per Iosiam,sicut ꝓdictũ est.4.Re.23.Cõtra qđ iste malus propheta voluit sibi prouidere.Quod & factum est,quia sicut dicitur. Infra. Iosias ossa malorum prophetarum, & sacerdotum in altari bethel in quo idolis sacrificauerant, combussit.Veruntamẽ ossibus istius mali prophetæ, pro eo quòd cum ossibus viri Dei sepulta erant pepercit,ipsaque nec tetigit nec combussit.¶ Iste vir Dei qui propter leuem culpam inobedientiæ seu vanæ gloriæ tuit leoni tradit', significat proprie sanctos martyres,qui.s. vel ad maiorem cumulum meritorum vel ad purgationem aliquorum quæ præcesserant delictorum,leoni .i. mundi tyrannis occidendi a Domino traditi sunt. Sed in multis sic factum est,ꝙ post mortem eius visis miraculis ipsi leones & tyranni ipsos persequi cessauerũt, quinimmo iuxta eos per fidem sederunt, & quos viuentes persecuti sunt', mortuos honorauerunt, & eisdem a se occisis,necnon eorum asinis.i. ipsorum deuotis & seruitoribus obsequium,& custodiam præbuerunt, sicut patuit de multis,qui ad honorem eorum ecclesias ædificauerunt,& religiones etiam dotauerunt. ¶ Vel istud allega ad cõmendationem animi generosi,qui.s.non dignatur seuire in hominẽ mortuum,sed in viuum.i.in inimicum suum pauperẽ & depressum,sed potius quamdiu videt eũ viuũ.i.potentẽ se defendere vel robustũ,quinimmo sic debet esse,ꝙ postq̃ leo.i.aliquis generosus homo aliquẽ dum viuit.i. dum inuenit ipsum potentem & rebellem & recalcitrantem, impugnauerit,si contigit quod eũ occidat.i. quod eũ superet atque vincat, statim debet ab impugnatione cessare, & in ipsum amplius non sęuire Quod est contra multos,qui nõ solum sęuiunt in viuos, imo etiã in mortuos inimicos. Et hoc quia cadauer eorum.i.filios & superstites eorumdem, & asinum.i.bona eorum temporalia, vel seruitores & familiares deuorant.i. eos rapinis & molestijs lacerant atque grauãt.Vñ dicitur.1.Re.24. Quẽ psequeris rex Israel,

E quem persequeris? Canem mortuum, & pulicem vnum? Quasi diceret. Non est gloria persequi hominem impotentem. ¶ Vel si vis dic, q̄ leo est bonus princeps vel prælatus, qui re vera non debet de cadauere vel de asino comedere vel lædere, i. non debet pauperes rapiendo lædere vel grauare, sed potius iuxta eos sedere & eos defendere, regere, & iuuare. Vnde Esaia. 11. Leo & agnus simul morabuntur. Quia breuiter, dato quòd leo id est princeps leoninus iuuadat viuos, id est diuites & potentes, cadauera tamen, & asinos, id est depressos, & pauperes miseros nunquâ debet grauare, sed potius defendere, & facere liberos, & immunes. Quod tamen est contra ignaros principes, qui. s. sunt ad inuadendum hostes suos viuos & potentes desides, contra tñ miseros subditos sunt rapaces. ¶ Vel si vis allega ista de bona societate, qualiter proficit. Sæpe. n. fit q̄ Deus propter bonorum societatem malis parcit, & Iosias ossa mali prophetæ non tetigit, quia ipsum cum sancto viro cumulatum inuenit. Gen. 18. Sicut etiam patet, vbi propter decem bonos si inuenirentur in Zodoma, toti ciuitatis dominus sparcere promittit. Act. 27. Sicut etiam in paulo apparuit, p̄ pter quē dominus omnes animas quæ erant in naui, a submersione saluauit. Bonum est igitur bonis associari, & cum ipsis personaliter copulari, quia. s. exinde homo bonus efficitur, & eorum orationibus adiuuatur. Ps. 17. Cum sanctus sanctus eris, & cum peruerso peruerteris &c. ¶ Vel etiā de sepulchris allega, quia. s. bonū est in ecclesijs, & cemiterijs vbi sancti homines sepulti sunt sepeliri, vt cum Iosias rex. i. Christus iniquos in iudicio comburet, sibi ex societate sanctorū, & præcibus posset parci. Vnde dicitur. 4. Re. 13. Proiecerunt mortuū in sepulchrum Hælisei. At vbi tetigit cōr pus prophetæ, reuixit homo & stetit supra pedes suos.

Capitulum decimumquartum. Textus. In illo tempore ægrotauit Abia filius Hieroboam. Moralitatum. Cap. 12.

HIc c. 14. & 15. ponitur quomodo Sesach rex ægypti cōtra roboam ascendit, & scuta aurea abstulit, loco quorum roboā ærea fabricauit. 3. Re. 14. Sed de hoc vide supra, vbi plene de hoc dixi. ¶ Hic ponitur de vxore hieroboam, quæ habitum cōmutauit, & de filio mōribundo abiam prophetam interrogauit. Qui quamuis videre nequiret, ipsam tamen in spiritu statim cognouit, & sibi filij mortem, & domus destructionem prædixit. Ingrede re inquit vxor Hieroboā. Quare te alienam simulas? Ego autem ad te missus sum durus nuncius. Istud potest allegari contra hypocritas, qui. s. habitum conuersationis suę mutant, & alios quam sint se esse simulant, vt alios decipiant, & seducāt, propheta tamen Christum decipere nequeūt, quia. s. non ad vestes, sed ad personam, i. non ad conuersationem, sed ad conscientiam, non ad famam, sed ad vitam solet aspicere, & ideo ipsos aperte cognoscit ipsisque durum mortis æternæ nuncium solet finaliter reportare. Nihil. n. valet apud eum dissimulatio qualiscunque, quia sicut dicit Apostolus. Hebr. 4 Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. ¶ Hic. c. 15. fit mentio de bello abie regis Iuda contra Hieroboam, sed de hoc plenius vide. 2. Palalip. 3. Ibi etiam dicitur quòd Hieroboam octoginta milia hominum contra Abiam congregauit, sed abia ad dominum recurrens, etiam de cultu diuino qui in templo fiebat, & de candelabro altari, & ministris glorians, & ipsum Hieroboā, & populum eius qui à Deo recesserat vilipendens, bellum commisit, & octoginta milia interfecit. ¶ Quod ad hoc allegari potest, quod illi qui in multitudine exercitus gloriantur, faciliter ab illis, qui confidunt in domino quamuis pauci sint superantur. ¶ Ibidem & hic supra. 44. c. dicitur. 2. paral. 13. quod quicunque ipsi Hieroboā regi Israel munera approbat, sacerdos idolorum fiebat. ¶ Sic vero hodie apud malos reges, id est apud malos prælatos, isti qui man⁹ suas implent, id est qui manibus plenis non vacuis ad eos veniunt, ac munera offerunt, & promittunt sacerdotes, & beneficiati ab eis fiunt. Vnde Lucæ. 6. Date, & dabitur vobis. Vnde simoniaci prælati videntur dicere illud apostoli. 2. Cor. 9. Si spiritualia seminauimus vobis, non magnum est, si G vestra carnalia metamus, id est si beneficia, officia spiritualia, & ecclesiastica conferimus, etiam munera carnalia vel temporalia habeamus.

Capitulum decimum sextum. textus. Factus est autem sermo domini ad Iehu filium Anani. Moralitatum. Capitulum. 13.

BAasa occidit Nadab filium Hieroboam regē Israel, & omnem domum Hieroboam vsque ad mingentē ad parietem, & regnauit, pro eo. Tandem vero, quia iste pessimus fuit, & quendam propheram sibi comminantem occidit. Ideo zambri filium eius hela qui post ipsum regnauit, ebrium & temulentum occidit, & pro eo in Israel imperauit, & totam parentelam Baasa interfecit. Veruntamen satis cito post cum populus propter occasionem necis domini sui contra eum insurgeret, ad palacium fugit, & se cum palacio concremauit. ¶ Ista possunt allegari, quomodo Deus ponit malos per malos, & quomodo Deus vtitur ministerio malorum hominum ad malos alios puniendos quinimmo, & Deus vt communiter iudicia sua rationabilia per malos angelos exequitur, & sic homo malus per malum angelum punitur. Ideo de punitione ægyptiorum dicitur in psalm. 77. quod dominus misit in eos iram indignationis suæ, immissionem & iram per angelos malos, sicut etiam hic paret, vbi domum Hieroboam fuit se destructam, & Deus domum Baasa per Zambri destruxit. ¶ Vel allega quod iustitia Dei quandoque punit filios pro peccato patrum, & maxime quando sunt paternorum criminum successores, sicut patet de Hieroboam, & Baasa, quibus domus comminatus est, & tamen non ipsos, sed eorum filios dissipauit. Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portauimus. ¶ Vel dic quod H dato quòd Deus aliquem puniendum decernat, & ex hoc in manus alicuius pessimi ipsum tradat, ipse tamen malus, qui eum occidit propter hoc non minus punitur, quia scilicet Deus malam voluntatem occidendi sibi non dedit, cū Deus non sit auror mali, sed malę voluntati suæ ipsum occidendum applicat atque tradit, sicut patet q̄ dato q̄ ex Dei iudicio hela ceciderit, & à zambri occisus fuerit, tñ ipse zambri ex hoc non excusatur, quia. s. ad dominū suum occidendū non amor diuinæ iusticiæ, sed regni ambitio ipsum mouit, Deus vero malicia, & proditione ipsius ad occidendū alium vsus fuit, & ideo iste in tali regno prosperitatē nō inuenit, sed turpiter perijt & decessit. Et sic duo in isto actu concurrunt, s. Dei iusticia, quæ occultæ ordinat isti mortē, & mala voluntas alterius, quæ vlterius aliā inuenit sibi cām. Vnde dr. Lu. 17. Erunt duo molentes in mola vna, s. Deus & homicida, vnus assumetur. i. excusabitur, & alter relinquetur in culpa, s. homo malus. Sap. 11. ¶ Vel dic q̄ ista possunt allegari, q̄ in quo peccat quis in hoc & punitur, quia videlicet sæpe fit q̄ ille qui aliū lædit, eodem gladio læsionis p alium tandem perit, sicut patet hic q̄ Baasa domum Hieroboam destruxerat, & multos iniuste occiderat. Ideo iusto iudicio factum est, vt alter domū eius destrueret, & amicos, & filios enecaret. Ideo bene dr Mat. 7. Eodem iudicio quo mēsi fueritis, remetietur vobis. Vnde quotidie videm⁹ q̄ ambitiosi qui contra regem Israel. i. cōtra aliquem platum vel beneficiatum insurgunt, vt regnēt loco eius, & vt obtineant statū eius, ipsumq; occidunt. i. accusant, infamant & deponi procurant, & sic locum eorum malicioſe occupant, & vsurpāt, sicut fecit Baasa de Nadab. Tandem inueniunt in se vel in suis qui simile eis faciant, & qui de regno vel officio eos expellant & insurgant, vt patet hic de zambri qui regnū Baasa ipso occiso possedit. Ideo bene dicit Seneca in prouerb. Ab altero expecta quod alteri feceris. ¶ Vel ista contra ambitiosos gñaliter, qui. s. non cessant. i. more zambri contra regem Israel. i. cōtra aliquem bonum prælatum insurgere, vt sic possint regnum & prælationē ipsius obtinere. Qd cū obtinere possint, s. regnū & plationē ipsius, tū vix aut nunq̄

ibi

Aibi prospere viuunt, quinimmo palacium suum ecclesiam vel officium vel cellarium sibi commissum, rapinis & exactionibus comburunt, seipsos per auaritiam & luxuriam in præsenti, & per gehennam perpetuam in futuro succēdūt. Et etiam ad litteram quandoq; fit quod talis populus subditorum contra tales insurgit, propter quod etiam temporales pœnas habent. Vnde dicitur. 4. Re. 9. Nunquid pax potest esse zambri, qui interficit dominum suum: Dieſq; suos in tristicia & dolore finiunt & consumunt. Cum. n. in populo Israelitico agereē de rege eligēdo populus diuisus est in duas partes & vna pars sequebat zābri alia uero sequebat Thebin, finaliter tñ zābri qui interpretat amaricans, pualuit, thebin vero qui interpretat bonus mihi, succubuit. ¶ Sic vero quotidie fit in electionibus prælatorum, quia videlicet populus eligens in duas partes diuiditur, & vna pars vnum alia alium sequitur. Ita q̄ sod vix aut nunquam in vnum cō sentire videntur. Vnde. 1. Regu. 11. Dispersi sunt, ita q̄ nō inuenirentur duo pariter. Veruntamen sic fit finaliter quod amaricans. i. ille qui est amarus & malus prealet, thebin vero. i. ille qui bonus est aliis dimittitur impromotus, quia p certo sæpe fit quod deteriores plures pro parte suā reperiunt, meliores vero deficiunt & succumbunt. Vnde in Gene. 25. Maior seruiet minori. 4. Re. 16. Hic agitur de reædificatione hierico, sed hoc quomodo factum est vide.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Et dixit Helias thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab. Moralitatum. Ca. 14.

CVm Iezabel vxor Achab prophetas domini occidisset & ipse Achab rex Israel idolum baal fecisset, propter quod Helias siccitatem trium annorū futuram in terra Israel prædixit, & dñs volens eum ab impietate Achab & Iezabel seruare, verba talia sibi dixit. Recede hinc (inq̄t) & vade contra orientem, & absconde in torrente carith, qui est contra iordanē, & de torrente ibi bibas, coruisq; p̄cepit vt pascant te. Quod factum est. Quia. s. cū illic absconditus moraretur, corui offerebant sibi panem & carnes mane & vespere, & bibebat de torrente. Postea vero siccatus B est torrens, non enim pluerat dominus super terram, & iō necesse habuit de loco illo recedere, & in sareptam sydoniorum vt ibi nutriretur a muliere vidua pertransire. Quā. s. colligentem duo ligna inuenit, quæ ipsum in domo sua recepit & de mandato domini ipsum pauit. Vade (inquit dominus) in sareptam sydoniorum, ibi enim præcepi mulieri viduę vt pascat te. ¶ Istud exponunt aliqui allegorice. Dicunt enim quod Helias est Christus, torrēs carith qui interpretatur concisio, diuisio vel cognitio, Christi passionē designat, in qua etiam trans torrentem legitur accessisse, & in qua caro sua fuit concisa, & synagoga ab eo diuisa & charitas eius ad nos, quanta fuerit cognita est & visa. Igitur Christus verus helias, s. ab isto mundo recessit, & ad torrentem, i. ad fluctus passionis, & ad fluxum nostræ mortalitatis accessit, vbi. s. absconditus extitit, inquātum diuinitatis suę potentia ibidem sub mortalitatis imagine latitauit. Abach. 3. Ibi absconditus est fortitudo eius. Et ibi etiam de torrēte nostræ mortalitatis & fluxibilitatis gustauit. Psal. 109. De torrente in via bibet. Tunc vero corui peccatores ad eum per fidem venerunt, & eum pane & carnibus, i. propriis elemosynis & bonis operibus, necnō eucharistiæ fide & sacrificio pauerunt & recreauerunt, & ipsum per deuotionē propriā nutriunt. Qualis coruus vtiq; fuit paulus, qui prius carnes martyrum deuorauit, & postea ipsas prædicando aliis per fidem comedēdas tradidit, & Deo carnes immaculati agni obtulit. Vel carnes. i. carnales, panes, i. iustos ad fidem eius conuertit, & sic pane & carnibus ille coruus heliam Christum pauit. Quod etiam ad elemosynarios referri potest per quos in persona pauperum dominus se nutriri dicit. Vn Esa. 28. Reficite lassum, & hoc meum refrigerium. Istum étG alius coruus. s. æthiops, qui per philippum credidit sicut dicitur in Act. 8. Apostolo. Propriis carnib. ipsum pauit, inquantum propriā vitam carnalem eius fidei & seruitio subiuganit. Vnde Iob. 31. Quis det de carnibus suis vt saturemur? Vel de alienis carnibus. s. carnalibus peccatorib. quos tandem idem æthiops ad fidem dicitur conuertisse. Finaliter tamen iste Helias Christus, siccato torrente mortalitatis per resurrectionem ad viduam gētilem. i. ad gentilitatē iam diu a gratia Dei viduatam, sicut dicitur. 2. Regum. 14. Heu, mulier vidua ego sum, mortuus est enim vir meus p fidem trāsiuit, qui ipsum & fidem eius recepit, & duo ligna, i. crucem & passionem collegit & credit, & eum fide & opere. in domo. i. in conscientia vel patria aluit & refecit. Matthæ. 15. Vnde ista sydonissa videtur fuisse illa quæ a finibus tyri & sydonis egressa clamabat (& intellige mulierem de illa progenie) Miserere mei filij Dauid. Dic qd̄ ista mulier gentilis est anima peccatrix, quam pro certo cum verus Helias Christus colligentem ligna. i. habentem memoriam & deuotionem ad crucem & passionem reperit, libenter ad eam per gratiā venit, & de farina suæ deuotionis, & de oleo suæ compassionis comedit, & ipsam in lecytho cordis multiplicat & custodit, quousque Deus pater pluuiam æternæ consolationis eidem tribuit atque mittit. Hydria inquit farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur quousque desuper detur pluuia. ¶ Vel ista exponātur mystice, & dicatur quod Helias propheta qui se stare in conspectu domini docebat. 4. Regum 3. Viuit inquit dominus in cuius conspectu sto, significat ecclesiasticum bonum vel religiosum, qui scilicet Achab pessimum regem diabolum, & Iesabel pessimam mulierem. s. carnem vel mundi prosperitatem, quæ. s. prophetas domini, i. sanctos viros nō cessat spiritualiter occidere, formidans & metuens, ex domini mandato ad torrentem deuotionis & religionis in claustro vel cauerna humilitatis latibulo se abscondit, & a mundi gloria & tuba negociorum sæcularium se subtrahit & substollit, vbi procul dubio ex diuina prouidentia sibi non deficit aliquid, quia scilicet per ipsos coruos, id est per ipsos sæculares & peccatores, & per ipsos etiam crudeles principes aliquotiens eos Deus nutrit inquantum scilicet ipsos malos homines ad prouidendum & compatiendum suis sanctis seruitoribus occulte inspirat & inducit. Ad q̄ facit exemplum de ægyptijs, qui filijs Israel nutu Dei vasa aurea accōmodauerūt, D & eos de thesauris propriis ditauerunt. Exo. 3. Et in li. Sap. 10. Iusti tulerūt spolia impiorum. Multa. n. Monasteria sunt dauerunt multi pessimi vsurarij, elemosynas & lautas pitātias religiosis dederunt, & corui Heliam latitantem in Dei nutu spiritualiter nutriuerunt. Non timeat igitur aliquis, p̄pter inopiā in religione se absconderе, quia potēs est Deus & per coruos & per viduam sareptanam. i. per malos & bonos eidem necessaria ministrare. Ideo de absconsione nostra a mundi gloria dicitur. Ruth. 3. Lauare igitur & vngere. & induere cultioribus vestimentis & descende in aream booz non te videat homo. ¶ Sicut dicitur hic, vidua sareptana cui præceperat dominus quod Heliam nutriret, non habebat nisi modicum farinæ in hydria, & modicum olei in lecytho, quinimmo sicut in textu dr, ipsa duo ligna colligebat, vt panē subcinericiū faceret, & inde vna cū filio mā ducaret. En inquit colligo duo ligna vt faciam illūdce mihi & filio meo, vt comedamus & moriamur, quasi diceret. Necesse erit mori istis consumptis, cum nō habeamus amplius quod comedamus. Igitur Helias quando venit & inuenit ipsam primitus aquam petijt. Da mihi inquit paulum aquæ vt bibam. Ad quam apportandam vidua properante, clamans post eam subiunxit. Affer mihi inquit & buccellam panis in manu tua. A quo cum ipsa se excusaret, q̄ illud quod habebat. sibi & filio suo non sufficiebat. Respōdit. Primum inquit mihi de ipsa farina fac subcinericium panem, tibi autem & filio tuo post ea. Hoc enim dicit dominus, quod hydria farinæ non deficiet, & lecythus olei nō minuetur, quousque dederit dominus pluuiam super terram. Quo audito vidua subcinericium panem prophetæ fecit, & ex tunc quandiu durauit sterilitas, tam farina quam oleum non defecit. ¶ Ista possunt allegari exemplariter & mystice ad plura. Et primo exemplariter ad hoc pōt induci,

quòd

Equò d si facis stulto aliquam gratiam, non contentus ipse, statim importune petit aliã. Sic hic fecit Helias, cui nõ sufficit impetrasse solam aquam quam petierat, immo & bucellam panis protinus postulauit. Ideo inter rusticos est puerbium. Si datis stulto caseum, quærit a vobis panẽ. Et in hoc etiam quod sequitur, tales importunni Heliæ equiparãtur, quia. s. nõ curant quantum homini remaneat, dum tamen sibi ante omnia quod appetunt, concedatur. Fac mihi primum inquiunt, tibi autem & filio tuo postea facies, cum tamen nullus ab alio debet petere illud quod necessarium videt sibi esse, quinimmo in omni gratia semper est ratio, ne egeat attendenda. Contra quos importunos dicit Sene. Nihil petas quod negaturus fuisti. ¶ Vel etiam ista exemplariter possunt allegari, quod quando aliqua vidua. i. aliqua persona Helia m. i. bonos religiosos & sanctos viros, seu Christum in persona pauperum nutrit, & in vsu pietatis bona sua farinam, & oleum. i. cibos & victualia libẽter expendit & quamuis parum habeat, manum tamen ad miserandum, aliis psonis clementer extendit. Et ergo diuina prouidentia sibi nõ deficit, sed potius bona sua ex hoc multiplicat. Ideo bene dicitur. Luc. 5. Date & dabitur vobis. Et Pro. 28. Qui dat pauperi non indigebit. Sicut de Ioanne elemosynario legitur, quod cum omnia pauperibus tribuisset, ita quod nihil in arcis remansisset sibi, nihilominus sperans in Deum, in crastinum ad arcas rediit, & ipsas plenas frumentis inuenit, & ideo nunquam debet virum misericordem penuria bonorum terrere, sed potius debet pauperibus largiter dare, quia potens est Deus & ipsi bona sua modica multiplicter facere abundare. Vnde Prou. 11. dicitur. Quia alii diuidunt propria & ditiores fiunt, alii vero rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Vnde Apostolus. 2. Cor. 9. Potens est enim Deus omnem gratiam abundare facere in vobis &c. Et iterum. Hilarem datorem diligit Deus. ¶ Vel dic mystice, quod ista vidua est ecclesia vel anima, quæ. s. duo ligna. i. crucem Christi, quæ consistit ad minus ex duobus lignis, per deuotionem colligit farinã sacræ scripturæ, oleũque diuinæ gratiæ habet in hydria & in lecytho cordis, custodit & filiũ suum. i. fidelem populum inde nutrit. Ab ista igitur Helias. i. Christus plura petit. s. primo aquam quæ faciliter sorbetur. i. opera facilia, deinde si adhuc ipsam obedientem videat, petit ab ea panem qui cum difficultate ma
F ficatur. i. opera magis perfecta & difficilia, quæ. s. subcine-
C ricia debent esse & sub cinere. i. sub consideratione nostræ inquinationis & mortis, debent esse reposita & decocta. Infra eodem. 3. Regum. 19. Respexit Helias, & ecce ad caput suum subcinericius panis. Helias. n. in pluribus locis panẽ subcinericium comedisse legitur, & ad denotandum quod Helias noster Christus in operibus subcinericiis. i. in illis q̃ fiunt causa mortis memoriæ quam plurimum delectat. Dicat igitur quilibet illud Iob. 42. Ago pẽnitẽtiã in fauilla & cinere. Sic igitur talia Christus imperat, cum farina & oleũ ideſt scientiam & gratiam bonaq̃ spiritualia augmentat, & continuat quoulque pluuia æterni refrigerij super ipsam veniat & descendat. Illud enim est verum, quod qui bene obedit Deo in aqua. i. in minoribus, dignus est exerceri in pane. i. in difficilioribus, & si bene se habeat inquantum ad spiritualia, & temporalia multiplicãtur, & finaliter ipse pluuia æterni refrigerii consolatur. Ista. n. quæ hic vel spiritualiter vel temporaliter a Deo multiplicantur, solum vsque ad descensum pluuiæ durare permittuntur, quia. s. aduenie te gloria, bona temporalia nostra ex toto pereũt, gratiæ vero & virtutes in melius commutantur. ¶ Vel dic quod mulier est ecclesia, quæ farinam & oleum, i. corpus Christi & sanguinem p se & filio suo, ideſt subiecto populo nutriendo, cum duobus lignis. i. cum crucis memoria decoquit, & in hydria & lecytho cordis custodit, ipsum quoque heliæ, ideſt bono sacerdoti communicat & diffundit. Huius igit farinæ & olei, i. corporis & sanguinis Christi tanta est virtus, quod dato quod continue comedatur, sine defectu, perpetue tamen continuum in integrum reperitur. Ideo in prosa canimus Sura. tvnus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille &c. Illud iam nũc vsque ad tempus nobis datur; scilicet solum pr̃ reporu huius vitæ, quousque pluuię ęternæ gloriæ distillentur, tunc enim adueniente lumine, cessabit vmbra, & habita veritate figura pœnitus sustolletur.

Vnde Ioſ. 5. Defecit manna postquam comederunt de fru G
gibus terræ. ¶ Mortuus est filius viduæ mulierꝭ, is, apud quã Helias hospitabatur, cuius mortem in Heliam retorquens furibũda mater incepit dicere viro Dei. Quid mihi (inqt) & tibi vir Dei? Ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum. Quod vidẽs Helias, filium viduæ mortuum in cenaculum vbi manebat, detulit, ipsumque supra lectulum suum posuit, & se supra puerum tribus vicibus expandit, & sic regando dominum ipsum a mortuis suscitauit, & viuum matri suæ commendauit. ¶ Ista possunt exemplariter allegari, p quadam opinione quorundam, qui. s. secum nollẽt habere viros perfectos & iustos, timentes Deum, ne ex comparatione suæ malę vitæ ad eorum sanctam vitam Dꝰ is de ipsorum iniquitatib. recordetur, & ad occidendum ꝓlium eorum, i. ad puniẽdũ eos amplius excitet. Vñ ẽt de cu-busdam nautis audiui qd̃ duos religiosos quos in naui sua habebant, imminente tempestate in mare voluerunt projicere, dicẽtes quod propter eorum iusticiam Deus volebat ipsorum nauim rum iniquitates punire. ¶ Dic allegorice, quod mater ista est synagoga quæ. s. Heliam nutriuit, in aduentu tamen eius illius filius. i. populus qui ante viuus fuerat per gratiam, propter suam incredulitatem mortem spiritualem & æternam incurrit. Finaliter tamen Christus in cenaculum ecclesiæ eos ducet, & super lectum fidei suæ constituet, & tribus vicibus. i. per fidem trinitatis quam eis inspirabit, super eos incũbet & sic eos viuificabit per gratiam, & matri eorũ. i. ecclesiæ viuos reddet. Vnde dicitur. Oz. 6. Viuificauit nos post duos dies, tertia die suscitabit nos. ¶ Vel dic quod mulier est humana natura, cuius filius. s. Adam cum posteritate sua mortuus fuit, sed Hælias Deus filium istum. s. hominẽ, per incarnationem assumpsit, & eum in cenaculo suo. i. in hierusalem super lectum crucis expandit, & tribus vicibus. i. tribus diebus super eum in sepulchro incubuit, & sic eum a culpa, quæ eum peremerat, suscitauit. Allega vt supra. Vel dic moraliter, quod mater ista est conscientia, quæ filiũ suum. i. cor vel animam videns mortuum per peccatum, debet ad Heliam. s. ad Deum concurrere, qui. s. solet mortuos tales in cenaculum portare. i. sursum ad bona æterna porrigere, & eos super lecto suo. i. super requiem fælicitatis æternæ per desiderium collocare, & sic semper solet gratiarum largitionem super tales expandere, & tribus vicibus, s. per spem fidem & charitatem se eis applicare, & sic solet eas a H
morte peccati suscitare, & viuos & sanctos conscientiæ mã dare, ita quod tunc poterit dicere illud supra. 1. Regum. 17. Filius meus viuit.

Capitulum decimumoctauum. textus. Post dies multos factum est verbum domini ad Heliam Moralitatum Cap. 15.

VOlens Helias post siccitatem triennalem & semestrem pluuiam dare terræ, ꝓphetas lucrorũ & idolorum vocauit, & sic cum ipsis coram populo pactum fecit, quod si turba prophetarum bouem occideret, & sup ligna in altari poneret, & qd̃ Helias de alio boue similiter faceret, ita quod ille de domino & de Baal diceretur Deus, qui de cælo ignem ad vocem suorum prophetarum mitteret, qui sacrificium deuoraret. Igitur prophetæ Baal ignem de cęlo impetrare nequitiis quinimmo se incidentes & sanguinem perfundẽtes, & Deum suum invocantes, inuanum laborauerunt. Helias vero oratiõe sua ignem de cælo protulit, qui oblatum Deo sacrificium deuorauit. ¶ Helias propheta domini significat catholicos & viros perfectos & bonos, prophetæ vero baal significant hæreticos & hypocritas homines & malignos qui. s. Baal qui interpretatur deuoratio. i. proprij ventris, qui gulose deuorat prophetæ sunt, & eum tanquam Deum reuerẽtur & colunt. Apostolus. Phl. 3. Quorum Deus venter &cęte. Igitur si volumus scire qui istorum sunt boni & iusti videamus qui sunt illi qui de cælo faciunt ignem descendere, i.

qui

A qui spiritum & diuinam gratiam possunt a Deo pro se & ꝓ aliis su is orationibus impetrare, quia pro certo illi qui de cælo nihil impetrant, dato quod lanceolis. i. pœnitentiis se exterius incidant, & dato quod multis orationibus clamẽt, & quod bouem. i. carnem propriam pro austeritate immolent atq; macerent, sicut ad litteram faciunt hæretici & hypocrite, nõ sunt tñ boni, ꝓphetæ, nec boni nec iusti, sed reuera Helias. i. isti viri & non ficti, q̃ sunt fideles catholici, ignẽ spũsti & charitatis de cælo trahũt & sic ueri Dei cultores se oñdũt. Iõ dr. Ioã. 9. Scimus qd̃ Deus pctõres non exaudit, sed si quis Dei cultor est, hunc audit. ¶ Vel si vis per ignem intellige serenitatem temporum ad quem petendum & impetrandũ processiones fiunt, vt supra. ¶ Volens Helias ignẽ de cælo a domino obtinere, altare de duodecim lapidibus fecit, & bouem vnum per frusta concidens strue lignorum suppositã super altare membra composuit, & in circumitu altaris duas arunculas. i. aquæ ductum per duo loca (secundum comestorem) etiã ordinauit, & cum quatuor hydrias aquę non solum semel, immo secũ & tertio supra ligna & sacrificium fundi iussit, ita quod aquæ ductũ impleuit. ¶ Tunc ipso orante ignis de cælo cecidit, qui holocaustum lignaq; & lapides deuorauit, pulueremq; & aquam lambuit. Mox vero prophetas Baal, qui ignem de cœlo impetrare nequiuerant apprehendit, & eos ad torrentem ciſon viriliter interfecit. ¶ Sic vero dico moraliter loquẽdo, quando Helias id est animus vult bouem suum. i. suam carnalem vitam domino immolare, & ignem diuini amoris & supernæ beniuolentiæ desursum a patre luminum impetrare, plura sunt sibi necessaria, qua pro certo ipse debet de duodecim lapidibus. i. de duodecim articulis fidei altare suæ conscientiæ construere, & duplicem aquæ ductum. i. duplicem lachrymosam cõpũctionẽ, vnã. s. q̃ fiat amore & aliã, q̃ fiat timore, dẽt fabricare. ps. 63. Ascẽsiões in corde suo disposuit in valle lachrymarum. Debet ligna. i. sanctorum patrum exẽpla apponere, & bouem suæ carnalis vitæ debet confitendo p membra diuidere & per iugem memoriam in altari cordis & conscientiæ ordinare. Vnde Leu. 1. Detracta pelle hostiæ artus in frustra concident, & subijcient in altari ignem strue lignorum ante compositã, & membra quæ cela sunt desuper ordinantes. Tunc vero debet homo quattuor hydrias aquæ, i. quatuor lachrymarum genera, s. pro malis cõmissis, & pro bonis omissis, & pro incolatu miseriæ, & ꝓ dilatione gloriæ superfundere, quæ. s. tribus vicibus, hoc est dictu, pro peccato cordis, pro peccato oris, pro peccato operis debet sacrificium spiritus contribulati abluere, ita qd̃ conducunt cõscientiæ etiam debet humiliter implere. Vnde dicitur. Ioh. 2. Implete hydrias aqua. Quia pro certo si ista fecerit, ignis diuinæ charitatis & beneplaciti & gratiæ de cælo, i. desursum a Deo descendet, qui sacrificium & bouem carnalis vitæ consumet, & ligna bonorum exemplorũ
B aquam lachrymarum, & lapides fidei articulorum, necnon puluerem, i. considerationem mortis & futurorum quæ in hoc sacrificio adhibita sunt, cum beniuolentia recipiet & assumet. Placebit Deo sacrificium iuda. Etiam ignis interioris charitatis eum de cœlo inspirat & mittitur a quo omnes partes cordiales sacrificii conflagrantur. Tren. 1. De cælo misit ignem, in ossibus meis. Et tunc etiam omnes ꝓphetę Baal, i. malæ cogitationes, præsumptiones & imaginationes & opiniones, de corde sicut de terra Israel extirpãtur. ¶ Cum Helias ascẽdisset ad verticem carmeli, & pronus in terram faciem suam inter genua posuisset, misit puerum suum, vt septies respiceret cõtra mare, septima vice vidit nubeculam parnam quasi vestigium hominis ascendentem de mari, & tunc cœli obtenebrati sunt, & nubes & venti surrexerunt, & facta est pluuia grandis valde. ¶ Nubes ista cuius ascensus pluuiam misit in mundum, Christum significat, q̃ scilicet fuit nubecula per puritatem, parua per humilitatẽ, quasi vestigium hominis per assumptam humanitatẽ, ascendens de mari huius mundi per ingressum ad æternam fœlicitatem, quia re uera septem respectus amaręvitæ in eo fuerunt, qui ascensum huius compleuerunt. Primus fuit nativitas. Secundus circũcisio. Tertius baptismus. Quartus passio. Quintus ad inferos descensio. Sextus resurrectio. Septimus ascensio, quem. s. secutus est octauus. s. nubes & ventus scilicet spiritus sancti flatus & inspiratio, & pluuiarum. i. donorum & chrismatum in pentechoste larga donatio. Post C
ascensum enim huius nubis, pluuia gratiarum multiplicitã fuit secuta, per quam terra humani generis fuit irrigata, & bonis fœcundata. Psalm. 146. Operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam. Vel dic si vis de assumptione vel ascensione gloriosæ, virginis, pure, parue, humilis & dulcoroſę, quæ. s. post septenarium donorum & virtutum, cœlos ascendit & nobis pluuiarum, i. gratiarum spiritualium copiam ꝓ curauit. ¶ Vel dic quod quando per mandatum vel documentum heliæ. i. boni prædicatoris & prælati, puer. i. peccator q̃ est infirmus & ignarus, more pueri ad mare. i. ad cor suum amarum & compunctum respiciat, & septies. i. per cõsideracionem septem peccatorum mortaliũ faciem ibi vertit, nubecula pure affectionis & cogitationis inde surgit, & pluuiam lachrymarum generat, & fecunditatem virtutum producit. Vnde dicitur. 2. Reg. 23. Pluuiis germinat herba. ¶ Helias prophetas Baal esse falsissimos & mẽdaces probauit, & postea ipsos interfecit. ¶ Sic ꝑlatus vel iudex primo debet malos conuincere, & demum ad eorum interfectionem seu punitionem debet procedere. Quod vtique de falsis prophetis. i. falsis hæreticis debet fieri, quos iudex debet potius quam alios peccatores extirpare. Vnde Exo. 22. Maleficos non patieris viuere super terram.

Capitulum decimumnonum. Textus. Nunciaut autem Achab Jezabel omnia quæ fecerat Helias. Moralitatum. Capitulum 16.

CVm Helias vir constans & fortis esset ita qd̃ Achab impium regem redarguere non timuisset, & precibus suis mortuum suscitasset, & de cælo ignem & pluuiam impetrasset, prophetas Baal occidisset, & ad puniendum in dicem a Deo fuisset prædordinatus, sicut patet Mal. 4. A facie tamen vnius mulieris viuæ Iezabel reginę timuit, propter quod (relicto puero suo) in delertum fugit, vbi tedio affectus animæ suæ petiit quod moreretur, & mortem qua sibi a Iezabele inferri timuerat a domino postulauit, obsecro (inquit) domine aufer animam meam & in vmbra iuniperi se subiciens obdormiuit. Angelus vero domini eum dormientem inueniens, a somno excitat & ad comedẽdũ panem subcinericium, & ad bibendum aquam inuitat. Qui postquam comedisset & bibisset, rursum obdormiuit, & angelus iterũ ipsum tangit, & ad amplius comedendũ ipsum inuitat fortius & inducit. Surge inquit comede, gradis. n. ti D
bi restat via. Hic igit surgẽs iterato comedit & bibit, & quadraginta dieb. & noctibus vsq; in montem Dei oreb in ipsius cibi fortitudine ambulauit. ¶ Exponẽdo moraliter, Helyas significat virum sanctum, Achab rex impius diabolum significat, Iezabel quæ fuit eius vxor, sanguinem, carnẽ seu luxuriæ significat fluxum, desertum vero, pœnitentiæ vel religionis significat statum, iuniperus arbor pũgitiuarum difficultatum significat stimulum, vmbra vero quæ delectabilis est honores & excellentias denotat, angelus autem peccatorem vel diuinam inspirationem, vel sacram scripturã, vel timorem, vel circunspectionẽ significat, panis vero sub cinericius mortis significat considerationem, aqua lachrymarum compunctionem, mons oreb paradisi consolationem. Interpretatur enim oreb mẽsa. Igitur ista est veritas, quod dato quod Helias. i. homo iustus & virtutibus perfectus multis polleat virtutibus, ita quod habeat cõstantiam ad Achab. i. ad ipsos principes redarguendum, prudẽtiam ad fallos prophetas & hęreticos confutandum, & ad supernandum sanctitatem ad ignem diuini amoris, & pluuiam beneficiorum celitus impetrandum, eloquentiam ad peccatores mortuos de morte culpæ resuscitandum, nihilominus tamen restat quod debet summopere formidare, hoc est, debet fugere & vitare persecutionem Iezabel. s. meretricem. i. carnem propriam vel luxuriæ molliciem & charitatem, & sanguinis corruptelam. Ista est enim quæ sanctos viros persequitur, & cum omnia vicerint, ab hac tanquam a regina potentissima superatur. Vñ Apocalip. 2. Permittis

mulie-

E mulierem Iezabel seducere seruos meos,& docere fornicari & manducare. Et ideo cum contra istam vnicum sit remedium.s.fugere & occasiões vitare, ergo iste Helias.i. homo iustus, relicto puero.i. quacunque puerili imbecillitate ignorantiæ, desertum pœnitentiæ vel statum religionis quandoque ingreditur, vt ibi sub iunipero.i.sub punctionibus diuini timoris,& disciplinæ regulis degens,a Iezabel, ideſt a luxuria vel carnis periculis exuatur sicut ad literam fecerunt eremitę, de quibus dicitur.Iob.30. quod egestate & fame sterriles redibant in solitudine,& mãducabant herbas & arborum cortices,ideſt radix iuniperorum erat cibus illorum. Sed quid? Pro certo sæpe fit quod postquam homo ad desertum religionis confugit,& difficultates, & disciplinas,obseruantias,obedientiam,& alia grauia repperit,& ẽt tentationes & stimulos carnis sentit,quandoque tędio affectus,& quasi de ingressu pœnitens,mortem sibi expostulat & requirit,dicens cum filiis Israel carnalibus,illud Exod. 16.Vtinam mortui essemus in ægypto vbi sedebamus super ollas carnium &c. Et ideo talis sic affectus,vmbram iunieperi.i.statũ eminentię prosperitatisq; refrigerium,& prælationis officium in religionis deserto aliquotiens sibi quærit. Quod cum obtinere potest in deliciis & solatiis dormire incipit,& sic desertum pœnitentiæ quod elegerat in delicias sibi vertit. Vnde Ezech.51.Ponit desertum quasi delicias & solitudinem quasi hortũ domini. Sed re uera tali sic dormienti, angelus domini.i.bona inspiratio vel consideratio, vel bona sacræ scripturæ lectio,vel bona prædicatoris vel prælati,vel alicuius alterius viri iusti monitio,statim debet adesse qui ipsum debet excitare,& a somno torporis discutere & vrgere. Vnde dicitur.Act.12.quod angelus percusso latere petri excitauit eum dicens,surge velociter. Qui si bi debet dicere quod surgat & quod panem subcinericiũ, ideſt suæ mortis memoriam præ oculis habeat,& aquam lachrymarum bibat,& quod causam quare intrauit desertũ pœnitentiæ attendat & quod ad obseruantiam disciplinæ quam prætermisit,redeat & accedat dicens illud Apoc. 2. Memor esto vnde excideris,& prima opera fac. Igitur sæpe fit quod homo sic excitatus & monitus,a somno torporis surgit,dicens illud ad Roman.13. Hora est iam nos de somno surgere. Et ad subcinericium panem & aquam.i. ad mortem cogitandum,& ad peccata sua plangenda se humiliter vertit. Psalm.102. Cinerem tanquam panem manducabam,& poculum meum cum fletu miscebam. Sed p certo sæpe fit,quod ex fragilitate propria homo iterum obP dormit,& iterum ad vmbram.i.ad mundanæ prosperitatis dulcedinem,quæ sicut vmbra fluit,se conuertit, & ideo angelus suus.i.ratio vel consideratio mentis,ipsum debet excitare,& quam longa sit via,s.eundi de hoc mundo ad patrem sibi debet ostendere,& eum ad dictam pristinam inuitare. Surge inquit comede,grandis enim tibi restat via, qa scilicet tunc ex toto suo conatu surgere tenetur & panem & aquam sibi oblatos.s.mortis memoriã & lachrymosam compunctionem comedere, vt sic per quadraginta dies.i. per laborem vitæ præsentis,qui in numero denotatur,possit ad montem Dei oreb.i.ad mensam paradisi fortiter ambulare. Vnde Esa.2. Venite ascendamus &c. ¶ Vel si uis per angelum intellige prælatum vel præsidem vel etiam quęlibet virum iustum & dic p omnia sicut supra,quia iste debet subditum desidem excitare,& ad pœnitentiam & diligentiam inuitare. ¶ Vel dic quod Helias est bonus prælatus religiosus,qui Iezabel.i. carnis pericula fugiens, ad desertũ religionis venit,vbi pro certo quatuor inuenit, quibus mediantibus ad montem Dei oreb,i.ad paradisum pertingit. Ista igitur quatuor sunt vmbra iuniperi cuius cineres seruant ignem inextinguibilem per annum secundum Iosephum, hoc est crucis pungitiua memoria & compassio,per quam in corde nostro seruatur ignis.i. diuinus amor & dilectio. Vnde in Cant.2. Sum vmbra illius quem desiderabã sedi. Item panis subcinericius est mortis & incarnationis nostræ memoria & recordatio. Vnde Iob.24. Ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Item vas aquæ & lachrymarũ fletus & inundatio. Psalm.79. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Item angelus incitans.i. boni prælati correctio,vel bonorum sociorum monitio & exhortatio, vel sacræ scripturæ instructio,& deuotionis & contemplationis meditatio. Vnde Thob.5. Angelus eius comitetur vobiscũ G Ista enim sunt quatuor quæ comitantur Heliam in deserto.i.religiosum in claustro,per q̃.s.citius pertingit ad montem paradisi in cæli supercilio, vel etiam ad montem contemplationis in perfectionis fastigio. Psalm.23. Quis ascendet in montem domini &c. ¶ Vel dic quod Helias in deserto non legitur dormiuisse nisi sub iunipero pungitiua,nec bibisse nisi de aqua,nec comedisse nisi de subcinericio pœnæ,nec locutus fuisse,nisi cum angelo. In quib. s. instruitur religiosus quod non debet delicias quærere,non societates sæcularium vel vaniloquia frequentare,quinimmo panem subcinericium,i.mortis memoriam & humiliationem, sui ipsius consideratione,m,aquam lachrymarum & compunctionem debet comedere,& cum angelo.i.cum Deo & angelis per orationem,vel cum mente sua per meditationem debet colloquia sua facere & aliorũ silentium obseruare. Et si ipsum per aliquas consolationes & delectationes aliqualiter dormire contingat,hoc semper debet esse sub iunipero,i.sub punctione diuini timoris per pœnarum infernaliũ cogitationẽ,vel sub iunipero.i.sub memoria crucis & passionis per compassionem & deuotionem,quia pro certo religiosus in claustro debet in abstinentia viuere, silentiũ seruare,& si quid consolationis habuerit,semper debet illud sub iunipero.i.in timore domini & in compunctione contritionis,& in consideratione infernalium tormentorum exercere. Vnde Ezec.12. Fili hominis in conturbatione comede. ¶ Vel dic quod Helias significat peccatorem, qui in vmbra mũdanæ prosperitatis dormiens,qñ ab angelo,i.a prædicatore angelico excitaꝫ,facilr redormire,& in torpore & negligentia recidere coprobatur,quapropter ille angelus ideſt prædicator vel prælatus ipsum iterum tenetur tangere,& ad surgendum de peccato,& de torpore negligętiæ ipsum concutere,& panem & aquam.i. deliciarum abstinẽtiam sibi iniungere,& longam viam & difficilem quã post mortem factutus est,sibi inimare,vt in cibi illius fortitudine usque ad montem Dei oreb.i. ad paradisum venire possit,qui proprie mons Dei oreb.i.mensa interpretatur, proeo quod ibi æternæ refectionis mensa bonis & laboriosis hominibus præparatur. Psalm.22. Parasti in cõspectu meo mensam,aduersus eos qui tribulant me. ¶ Vel dic quod panis iste sub cinericius significat sacramẽtum altaris, vbi panis qui de cœlo descendit,sub cineribus accidentium continetur,qui,s.peccatori a sumno peccati per pœnitẽtia surgenti ab angelo.i.a sacerdote porrigitur, vt in fortitudine eius in quadragenario huius vitæ laboriose ambulet & ad mõtem domini.s.paradisum attingere & progredi meretur.ps.103. Panis cor hominis confirmet. ¶ Cum Helias esH set in monte domini oreb,& iussit in spelunca, dictum est sibi quod exiret,& coram domino foris staret. Quid inqt agis Heliæ? Egredere & sta coram domino in monte. Ipso igitur ad ostium spelunce egrediente & stante & ecce spiritus fortis & grandis conterens petras,& subuertens mõtes,transiuit ante dominum coram eo, sed non in spiritu dominus. Post spiritum vero commotio, & non in commotione dominus. Post commotionem ignis,sed non in igne dominus. Post ignem vero transit aura lenis, & tunc in aura fuit dominus,propter quod Helias faciem suã pallio cooperuit,& sic domini locutionem audiuit. ¶ Ista possunt exponi diuersimode. Helias enim in spelunca significat peccatorẽ latentẽ in spelunca carnalitatis, vel in cauerna mundani amoris,qui vere est spelunca latronum. Deus enim inspiratiue loquitur quandoq; peccatori,& ad exeundum de statu peccati ipsum arguens, excitat & hortatur. Quid inquit hic agis Helia.i.quid facis in statu peccati,nec non in cauerna.i.in affectione bonorum seculi? Egredere & sta foris in monte coram domino,i.egredere pœnitendo, & sta in monte paradisi cœlestia affectando. Iste igitur qui ad ostium spelunce egreditur,quandoque ad cogitandum de propria salute aliqualiter inclinatur,sed re uera statim propter hoc sibi non adest dominus,nec statim redit ad statum gratiæ,quinimmo tria sunt quæ præcedunt in corde hominis aduentum eius.i.gratiæ Dei. Primo enim oportet quod ueniat spiritus conterens petras,iste est timor Dei q petram.i.obstinationem & duriciam cordis frangit. Et tandem venit comotio,& hoc est quando homo de pœnitẽdo

&c.

A& se de malo statu amouendo cogitat & disp onit. Post vero venit ignis,& hoc est quãdo incipit fieri in corde aliqua lis ad Dei amorem calefactio, & de peccatis contritio, sed pro certo nec in spiritu timoris,nec in commendatione cogitationis nec in igne imperfectę dilectionis adhuc est Deus. Sed re uera finaliter venit sibilus aurę tenuis, id est mentis dulcedo & deuotio,& ipsius Dei per inspirationem allocutio,& ad confessionem ipsorum vitiorum sibilatio & reuelatio,& tunc ibi est dominus,quia pro certo tũc esse Deus cum pœnitente percipitur,quando peccator propria sua peccata confitetur. Vnde in libro.3.Regum.9. Transibit per eum & sibilabit & dicet. Qđ autem dominus prope sit cum homine quando erga eum sibilus confessionis auditur,patet per Esa.58.vbi dicitur. Clamabit & dicet, ecce assum. Et tunc debet homo cum pallio humilitatis faciem suam abscondere,& quasi indignum gratia sibi facta & præsentia domini se putare,dicens cum petro illud Lucæ.5. Exi a me domine,quia peccator homo sum. ¶ Vel dic secundum Gregorium,quod spelunca est nostræ mortalitatis corruptio a qua pro certo homo obuiam domino ad ostium egreditur, quando corporeas vires transcendens ad contemplationem spiritualium eleuatur. Iste igitur tũc percipit quod tria sunt in quibus non inuenitur dominus, scilicet spiritus conterens petras subuertens montes,id est superbia,quę scilicet duros & obstinatos conterit, ideſt altos & eleuatos status subuertit. Item commotio, hoc est auaricia,quæ scilicet hominem per sollicitudinem commouet,& ipsum quiescere non permittit. Psalmist.106. Turbati sunt & commoti sunt sicut ebrius. Item ignis iste est luxuria,quæ scilicet more ignis omnia corda quanquam dura & stabilia,succendit & mollit. Vnde Iob.31. Ignis est vsq; ad fundamenta deuorans. Sed pro certo quartum est vbi dns reperitur,s.spũs aurę tenuis.i.spũs agilitatis aura puritatis & tenuitatis.i. humilitatis,i quo dominus loquiẽ,& a nobis spiritualiter inuenitur. ¶ Vel dic si uis,ista allega,q̃ Deo non placent ista tria genera iudicum seu prælatorum correctorum malorum,vel hominum iniquorũ, nec apud eos dominus inuenitur, scilicet spiritus conterens petras, isti sunt superbi & crudeles furiosi,qui sine discretione omnia volunt cõterere & subuertere,& sine moderamine punire, quia pro certo apud illos non est dominus,quoniam sic nõ quam placet domino Deo crudelitatis excessus nec exinde sequitur aliquis vtilitatis fructus nec emendationis proBuentus. Amos.2. Vnde de talibus dicitur,quod ipsi conterunt super pulueremterræ capita pauperum,& viam humilium declinant. Secundi sunt commotio. Ipsi sunt instabiles & ambitiosi,qui de statu ad statum se volunt cõtinue mouere, & nunquam in eodem statu & gradu consistere vel manere,sed nec apud istos est dominus. Vnde Hie. 14. Dilexit mouere pedes suos,& domino non placuit. Tertii sunt ignis & isti sunt auari & luxuriosi,qui scilicet igne cupiditatis & carnalitatis ardent,& ideo per exactiones subditos incendunt & cremant. Vnde in Prouerbio. 30. Ignis nunquam dicit sufficit. Sed nec apud istos est dominus, quinimmo de talibus dicitur illud. Amos.9. Auaritia in capite omnium atque nouissimum eorum gladio interficiam. Sed re uera quarti sunt sibilus aurę tenuis,ideſt viri dulces consolabiles & benigni Deo,& hominibus humiles. Et pro certo apud istos est dominus,quia scilicet tales dominus diligit,& apud istos hospitatur & venit. Psalmist. 146. Diligens mansueros dominus humilians autem peccatores vsque ad terram. ¶ Hic habemus,quod dominus locutus est heliæ in ostio spelunce,& statim sicut ante apparuerat Abraę in ostio tabernaculi commoranti. ¶ In quo notari potest,quando quis de cauerna malæ conscientiæ & peccati egreditur,quam statim ad ostium,ideſt ad bonam cogitationem peruenit dominus manum adiutricem porrigit, & sibi per inspirationem vt vlterius procedat loquitur, & ei per gratiam se ostendit,dicens illud Apocalyp. 3. Ecce ego ad ostium sto & pulso. Si quis aperuerit mihi intrabo ad eum &cæter. ¶ Hic dicitur quod cum Helias credens se solum prophetam in Israel dixisset domino, zelo zelatus sum,pro domino exercituum,altaria tua destruxerunt,prophetas tuos occiderunt,& pactum tuum dereliquerunt filij Israel & derelictus sum ego solus: audiuit a domino, quod septẽ milia hominum erant in Israel, qui genua corã Baal C non curuauerũt,nec eum adorauerunt. ¶ Qđ vtiq; ad hoc potest applicari,quod multi sunt boni homines,& inter homines tales nesciuntur esse,quos.s.dominus præseruat ne cũ impiis ad facinora ruant. ¶ Põt ẽt allegari quod sæpe fit quod aliquis de se præsumit q̃ ipse sit solus propheta dñi.i, hõ sufficiens literatus vel perfectus,nec aliquos alios similes sibi esse credit. Qñ ergo in talibus virtutibus similes & perfectiores reperit,& vidit numerum aliorum bonorum prõptorum ad virtutem,tunc talis fastum præsumptionis deponit. Vnde de talibus potest dici,qui.s. se bonos credunt illud Iob.12. Ergo vos estis soli homines,& vobiscum morietur sapientia. Et mihi est cor sicut & vobis & ẽm scientiam vestrã ego noui. ¶ Helias reperit helisęum inter duodecim iuga boum arantem,qui misit pallium suum super ipsum,qui statim bobus relictis,post eum cucurrit. Veruntamen licentiam osculandi patrem & matrem petiit,& impetrauit. Osculer inquit oro te patrẽ & matrem, & sic sequar te. Cui ille dixit. Vade & reuertere,quod meum erat,feci tibi. Iste igitur statim vnum par boum in quib. arauerat, mactauit,& cum aratro suo coxit,& ad comedendum populo dedit,& secutus Heliam,sibi decetero ministrauit. ¶ Illud potest allegari ad Apostolos Petrũ & Andream & Mathiã, & alios similes.s.qui antiquitus inter duodecim iuga boum .s.inter patres veteris legis,qui a duodecim patriarchis descenderant arauerunt,inquantum terrena cum alijs dilexerunt. Sed re uera vbi ab Helia.i.a Christo fuerunt vocati, & pallio fidei induti,statim post eum solent currere, & patri & matri.i.cunctis amicis carnalibus valde studuerunt fauere. Boues suos & aratrum.i.totam suam temporalem substantiam populo.s.pauperum distribuerunt, & post istum Heliam Christum sequi,s.imitando & credendo, & eidem obsequi & seruire studerunt,vt patet in euangelio, vbi dicitur. Mat.4. Relictis retibus & patre secuti sunt dominum. Quod etiam ad quoscunque potest referri homines religiosos,q.s.vocari a Deo,& pallio regularis habitus indui,summam gloriam debent reputare,parentes carnales dimittere,boues ,pprię carnalitatis per pœnitentiam mactare,aratrum.i.animum igne charitatis comburere,& sic sequi dominum,& in religione perpetuo ministrare. Vnde dicitur. Mat.19. Reliquimus omnia & secuti sumus te &cæter.

Capitulum vigesimum. Textus. Porro Benadab rex syriæ congregauit omnem exercitum suum. Moralitatum Capitulum 17. D

Hic habeẽ quod Benadab rex syriæ per pueros principum,nõ per principes fuit superatus quinimmo in illo prælio nullus principũ est inuentus. In sequẽti ẽt anno cõsilium Benadab fecit.s.q̃ reges ab exercitu tolleret,& q̃ loco eorũ principes poneret, & bellatorũ numerũ instauraret. ¶ Ista possunt allegari, q̃ qñ magni viri reges & principes & dñi ad ꝑlia sunt apti,& qđ magis qñque nocent quam proficiũt,quando in exercitu sunt immixti. Forte igitur vtile esset q̃ nullus taliũ ad exercitũ ueniret,sed per pueros principum.i.per inferiorẽ militiã plũ fieret,qa.s.vt cõiter inferiores & pauperes milites sunt maiorib.& ditiorib.fortiores & ad præliorum opa promptiores. Tales enim reges & magnates quia prę cęteris sunt deliciis dediti,præbebit delicias regib.Genes.41. ió p cæteris sunt inertes & facilius possunt vinci.ps.149. Ad alligandos reges eorum in compedib. &c. Quæ ẽt de ꝑlio spũali pñt intelligi,vbi plus proficiunt pauperes quã diuites,& magis infimi quam summi,& magis subditi quam ꝑlati. Syri victi in mõtib.a filijs Israel dixerũt,q̃ dij montiũ dij eorũ erãt, & quia ideo prælauerant,quaproter in anno sequenti pugnare contra filios Israel in valle decreuerũt,& sic ipsos superare dijs eorum in valle nihil valentib.sperauerunt. ¶ Sic vero syri qui interpretantur sublimes,i.demones qui sublimia plus debito qśierunt,ante oĩa nituntꝫ pugnare contra filios Israel,i.contra fideles in montib.i.in negociis & rebus

spiritua-

B spiritualibus.s.mouendo ad superbiam & ad errorem in fi dei articulis,& in alijs sacramẽtalibus, vbi pro certo si vin ciens contingat,statim nituntur in valle pugnare.i.de peccatis inferioribus,quæ.s.tangunt corporalia & terrena,si cut ex luxuria & auaritia tẽtare,& sic sperãt contra bonos facilius prævalere.ista est.n.cautela demonum, quod si in vno prælio tentatione vincuntur,statim ad tentandum de alio se conuertant,& superare in alio conantur.¶ Vel dic q̃ Benadab in primo prælio victus,non propter hoc destitit, sed ad sequentis anni spacium sperat vincere.¶ Allega qd dato quod aliquis princeps semel vel pluries victus fuerit, non propter hoc debet cessare,sed totiens bellum instaurare,quod finaliter valeat superare,sicut ad litteram Romani antiquitus faciebant,quia dato quod ab eodem plu ries victi essent,non propter hoc frangebantur, sed iterum atque iterum prælia instaurantes finaliter triũphabant. Vn de Dauid Ioab principi exercitus sui, audita morte Vrie, scripsisse legit.2.Re.11.Nõ te frãgat ista res,varius est.n.euẽ tus belli, & nũc hunc,nunc illũ consumit gladius.¶ Hic ha bemus quod rex Israel de clementia reprehenditur. Nam cum Benadab regem Syriæ cepisset in bello, & dato quod esset nequissimus, ipsum non tamen occidisset, sed sub certo fœdere dimisit,reprehensus est a prophera parabolice sub figura. Captiuus inquit datus est mihi in custodiam sub pacto,quod si lapsus fugeret,anima mea p anima eius esset. Quo fugiente anima mea petitur, vt loco captiui perditi seruituti & periculo exponatur. Quod cum rex iustum fore diceret, mox propheta dimissionem Bena dab, quem Deus sibi puniendum tradiderat, in caput eius retorsit,animam eius loco animæ alterius futuræ pœ næ obnoxiã sibi dixit,quia dimisisti virum dignum morte de manu tua,erit anima tua pro anima eius.¶ Ista possunt applicari contra iudices & superiores,qui sceleratis & im piis parcunt, & recepto fœdere, idest prece vel mune re illos de suis carceribus liberos & impunitos abire per mittunt,quia pro certo isti animas suas loco illorum peri culo damnationis exponunt,inquantũ ipsos qui morte vel punitione digni sunt,dimittunt & qui a domino occultam prouidentiam ad ipsorum manus puniendi veniunt, & ta men non puniunt,sed dimittunt & impie parcunt. Vnde di F citur.Numer. 35. Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis.Et Esa.5. Ve qui iustificatis impium pro muneri bus.¶ Vel dic quod propheta reprehendens regem,parabo lice loquitur,ad denotandum q̃ reges & principes nõ aper te,sed oblique per circumlocutiones indirectas sunt arguẽ di,ne forte ad deterius prouocentur,si aperte vel publice arguanẽ.Sicut ẽt nathan Dauid legitur reprehendisse in pa rabola de oue pauperis.2.Re.12.Et si vis,vide supra.¶ Vel dic quod illud quod hic scribitur,custodi virum istum,qñ si lapsus fuerit,erit anima tua pro anima eius,potest refer ri ad prælatos,quibus.s.dati sunt subditi in custodiam,quia pro certo si propter defectum custodiæ in damnatiõem la buntur,animæ prælatorum propter eos periculo exponun tur,inquantum,s.de animabus subditorum reddere ratio nem tenentur.Et ergo bene dicitur prælato illud Prou.27. Diligenter agnosce vultum peccatoris tui,tuosq̃ greges considera.Vnde Eze.3.Ipse impius in iniquitate eius quã operatus est morietur, animam eius de manu tua re quiram.¶ Vel illud quod Achab contra seipsum ignorans sententiam tulit,sicut etiam Dauid respondens nathan de oue pauperis subditi a diuite rapta,dixerat.2.Re.12.Viuit dñs quia filius mortis est &c. Pot allegari quod illi q male viuunt & bene iudicant & prædicant,contra seipsos senten tias ordinant atque dictant.Vel etiam quicunque mali eo ipso quod male agunt,sententiam damnationis suæ pertra ctant.Vnde dicitur.Lu.19.Serue nequam ex ore tuo te iu dico.¶ Illud quod hic ponitur,quod leo occidit hominem, qui prophetam ex parte domini se percuti præcipientẽ vul nerare noluit,vel timuit,potest allegari quod valde debe mus prophetis, id est prædicatoribus vel prælatis in his quæ ex parte dñi.i. in virtute obedientiæ nobis præ cipiunt obedire,alios vero diabolus nos poterit deuora re.Quia dicitur.1.Regum.15.Melior est obedientia quam victima.

Capitulum vigesimum primum. textus. Post G *uerba autem hæc tempore illo vinea erat naboth. Moralitatum. Capitul. 18.*

NAboth nolvit vẽdere vineam suam Achab regi ini quo,qui inde volebat facere hortum oleum,quinim mo eidem pristino dixit. Absit a me vt vendam hæ reditatem patrum meorum. Quapropter Iezabel vxor Achab,naboth subductis falsis testibus lapidari fecit, & sic vineam eius Achab continuo occupauit.¶ Achab est diabolus,Iezabel vxor sua est carnis cõcupiscentia,naboth vero significat virum iustũ.Igitur s. pe sit, quod dũ achab: i.diabolus vineam.i gratiam viri iusti,qui .s. propinat vinũ æternæ consolationis & gloriæ,nititur emere,& ab ipso p peccatum tollere,& loco eius præcium bonorum tempo ralium sibi dare,tum naboth.i.vir iustus ad hoc non con sentit,sed hæreditatem patrum suorum.s.gratiam a Deo iu re hæreditario dimissam,vendere contradicit. Quod vidẽs Iezabel mulier impudica.i.caro falsos testes.i.mundi falla ces delicias adhibens lapidibus tentationum ipsum obruit & sic ipsam vineam sibi tollit,& sic per luxuriam ipsum ca ro interficit,quem diabolus in tentando de magis arduis su perare nequiuit.Vnde ista est quæ dicit diabolo illud quod ista Iezabel dixit Achab.Ego dabo tibi vineã naboth.¶ Vel si vis dic exemplariter de malicia mulierum, q̃ audaciores sunt ad negocia impia,quam viri.Ideo dicitur.Ecc.25.Bre uis omnis malicia super malitiam mulieris.¶ Vel allega exemplariter quomodo iudices officiales ad mãdatum re gum,reginarum vel principum non verentur falsa iudicia facere,& innocentes occidere,vt sic ipsis valeant complacere.¶ Vel etiam allega quomodo dominę & reginæ quan doque dñis suis ignorantibus procurant fieri multa mala.

Capitulum vigesimumsecundum. Textus. *Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam & Israel. Moralitatum Capitu. 19.* H

CVm Achab conuocasset prophetas ad sciendum quid deberet accidere.Omnes vna voce bona sibi prædica runt,& sibi prospera succedenda mendaciter asserebant,quinimmo vnus istorum falsorum prophetarum sedechias nomine cornua ferrea sibi fecit, & quod rex cum illis erat ventilaturus syriam ex parte domini sibi dixit.Igitur inter quadringentos prophetas q̃ omnes vno ore regi prospera dicebant,vnicus erat verus.s. Micheas propheta domini,quem tamen rex Israel non libenter au diebat,sed eum potius odiebat,quia non sibi prospera,sed aduersa prophetabat.Odi(inquit)eum,quia non prophe tat mihi bonum,sed malum omni tempore. Iste igitur so lus vera regi dixit,& eum in prælio moriturum prædixit, propter quod ipsum sedechias falsus propheta prædictus in faciem percussit.Me ne(inquit)dimisit spũs dñi,& locu tus est tibi.Rex quoque ipsum quia contra voluntatem lo cutus erat,in carcerem mitti iussit,& eum pane tribulatio nis & aqua angustię sustentari præcepit.¶ Illud allega con tra adulatores,qui sunt in curiis principum & magnatum, quia re uera vt cõiter omnes vno ore nituntur prospera di cere,& mendaciter bona & placentia ptendere,veritatem supprimere,& cum cornib.ferreis dñorum potentiã com mendare.Vñ in persona regum vel principũ dr ipsis adula torib.Esa.30.Loquimini nobis placentia,videte nobis erro res,diuinate nobis somnia,cesset a facie nostra sanctus Is rael.Et breuiter illud est verũ,quod inter quadringẽtos cõ filiarios vel prophetas,vix est vnus qui sit propheta verita tis & qui veritatũ dicere velit vel audeat,vel qui vbi de cor rectione vel increpatione agit illud psumat dicere q̃ sibi dictat rõ,quia re uera qñ aliquis talis esset ibi q.s.sit solitus

veritatem

 C

Liber duodecimus quarti libri Regum.

Capitulum primum. textus. Prævaricatus est autem Moab in Israel. Moralitatum Capitulum 1.

REx Israel Ochozias de cancellis domus suæ cecidit & ęgrotauit, & tunc nuncios ad cõsulendum Beelzebub Deum Acharon vtrũ scilicet de illa sua infirmitate posset surgere,misit:& recurrens ad demones Dei Israel oraculum prætermisit,pp quod indignatus dñs sibi p Helia dixit,quod de lecto suo super quẽ ascẽderat,nõ surgeret,sed ibidẽ mortẽ incurreret,& subiret.¶ Sic vere sæpe fit qñ hõ de cancellis tẽporaliũ dignitatum p infortunium cadit non ad Deũ Israel per deuotionem recur rit,nec se ad Deũ per peccatorum suorum cõsiderationẽ conuertit,sed potius Deũ beelzebub.i.diabolũ p diuinos & ariolos requirit,pter q̃ dñs indignatus,mortẽ vel aliud infortunium maius sibi mittit.¶ Hic describit Helias tesbi tes fuisse vir pilosus,zona pellicea accinctus renib. de ipso ẽt dr,q̃ regẽ Israel viriliter reprehendit, & q̃ veritatem de suis infortuniis sibi demandauit & dixit. Farinã & oleum multiplicauit,& viduę filiũ mortuũ suscitauit,pphetas baal occidit,duos principes de principib.eius igne cęlesti a dño impetrato succendit,sicut in libro præcedenti dictũ est,plu uiã subtraxit,& subtractã iterũ suis pcib.impetrauit: ignẽ de cælo mitti per sacrificiũ obtinuit,& Achab regẽ impium viriliter increpauit,& stare se corã dño in locis plurib.pro bauit.Viuit(inqt)dñs in cuius conspectu ego sto.Ad defer tũ ẽt timens Iezabel fugit,vbi primo sub iunipero dormẽs, & tandẽ panẽ & aquam comedẽs ad montẽ oreb trãsiuit, Deũ Israel audiuit & vidit,sicut hæc oĩa patẽt supra.3.Re. 17.Tãdem vero sicut dr hic in cęlũ curru igneo raptus exti tit.3.Reg.18.& palliũ suũ discipulo suo Heliseo dimisit.3. Re.19.in quo miracula multa fecit.¶ Helias qui interpretat D robustus,significat virũ pfectũ,& maxime ecclasticũ vel p latũ,qui.s.sibi vel aliis debet dñari robustę,qui ẽt debet di ci tesbites,qui interpretatur conuertens & festinus ad in telligendũ,eo q̃ alios debet pdicando conuertere & ad in telligendũ veritatẽ Dei vel mãdata superiorũ debet festinus & diligẽs sp esse.Vñ in Prou.14.Acceptus.n.regi minister intelligens.Iste igit debet habere audaciam ad malos prin cipes redarguendos,& ad veritatem eis dicendã,& ad oñ endũ iustitiã ad malos prophetas,& ad quinquagenarios .i.ad hæreticos & officiales ipsos puniendos,& igne seueri tatis cremãdos,clemẽtia ad farinã & oleũ indefinenter pau perib.& viduis ministrandũ ad cõstãtiã corã dño pseuerã ter stãdũ prudentiã ad pluuiã bñficiorũ tpaliũ vel documẽ torum spũaliũ loco & tpe dãdũ vel retrahendũ, scĩam ad mortuos pctores p prædicationẽ suscitandũ pniam in de serto vel sub iunipero asperitatis ad dormiendum,abstinẽ tiã ad panẽ & aquã gustandũ,perseuerantiã vsq; ad montẽ Dei oreb.i.vlq; ad paradisum ambulandũ contemplationẽ & sapientiam ad Deũ videndum & alloquendum. Quæ.s. oĩa si habuerit in curru igneo charitatis in cælũ ad Deũ fi naliter rapiet,& palliũ bonæ famæ & sctitatis suæ hic in mũ do remanẽs suis deuotis & discipulis relinquet. Vñ Apo.12. Raptus est filius eius ad Deũ & ad thronũ eius.Sic igit qui libet vir pfectus Helias pot dici qui Heliæ virtutes volue rit imitari,& potissime ista pñt applicari ad sanctum Nico laũ,q̃ ad litera farinã & oleũ & frumẽta multiplicauit,mor tuos suscitauit,abstinens fuit & ieiunauit &c.¶ Vel ista pñt dici de beato Iohãne Baptista,qui.s.regẽ herodẽ impiũ re darguit,in deserto in abstinẽtia & pnia vixit,aquas iordа nis baptizãdo diuisit &c.Ma.11.Vñ saluator dicit de eo.Ip se est Helias q̃ venturus est.Mal.4. Et sicut Helias pdicã do sicut dr,hic iusti faciẽ dñi anteq̃ p gram ad pctores ve

niant

¶ Moralitatum tertij libri Regum finis.

E niant ꝓuenerunt: iñ ꝙtū. ſ. ꝓdicando, exempla dādo & corrigendo ſibi viā ꝓparant & componunt. Vnde dr. Lu. 1. Ipſe pibit ante ipſum in ſpū & virtute Heliæ. ¶ Hic habes quod duo quinquagenarij regis Ochoziæ, Heliæ prophetæ irreuerenter & quaſi imperatiue locuti ſunt, dicentes. Hō Dei rex præcepit deſcendere te. Qui igne cælitus deſcendente, ad Heliæ imperiū perierunt. Si inquit hō Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & deuoret te & quinquaginta tuos. Vltimus aūt & tertius quinquagenarius, qui dr fuiſſe abdias ꝓpheta, ad eū miſſus, iudicio & morte aliorū territus, genua ſua coram eo curuauit miſericordiam implorauit, & humiliter quod ad regem deſcenderet ſupplicauit. ¶ Hoc exēpla riter pōt exponi, ꝙ quinquagenarij .i. principes ſæculares, baſſiui regū & principū officiales, quantuncūq; dñi & magni cum prophetis .i. cū viris ſcientificis & religioſis & ſanctis loqui dure & impatienter non dñt, ſed potius reuerenter & ſubiectiue, alios digni ſunt igne cæleſti cremari, & a Deo redargui & puniri. Nulla. n. talis potentia quæ viris Dei & ſcientiæ & ſanctitati hois digna ſit ęquiparentiæ, qua propter quilibet tales viros honorare & reuereri tenetur. Exemplo Cnei pompei qui poſſidonium philoſophū adiēs, non eſt paſſus quod lictores ad ianuam philoſophi percurrerent, ſed potius voluit quod ſubmiſſe pullarent, ſicut dicit Solinus. Numerandus inquit poſt Deos Cneus pompeius, intraturus poſſidonij domū tunc clariſſimæ ſapientiæ profeſſoris percuti ex more a lictore fores vetuit, & ſnię ꝓ prię orientis victor ceſſit ianuæ literarum. Bene igit dr Le. 19. Honora faciem ſenis. ¶ Vel ſi vis allega quod humilitas locutionis proficit, dura vero nocet. Quia dr Prou. 15. Rūſio mollis frangit iram, ſermo durus excitat furorem.

Capitulum ſecundum. textus. Factum eſt autem cum leuare vellet dominus Heliam per turbinem in cælum. Moralitatum Cap 2.

CVm dominus vellet Heliā in turbine rapere, oīno ſe voluit de Heliſeo antea diſcipulo ſuo expedire, dicēs ſibi. Sede hic, q. a dñs mittet me in bethel, tandē in hierico, tādem ad iordanē. Heliſeus autem dicebat. Viuit Dē & viuat anima tua, quia non dimittam te. Igitur cum ad iordanē veniſſent, inuoluit Helias pallium ſuum, & percuſſit aquas iordanis & diuiſæ ſunt, & tranſierunt per ſiccū. Qui cum dixiſſet heliſeo, poſtula quid vis antequa tollar a te. Pe
F tijt heliſeus, ꝙ ſpūs duplex requieſceret apud ipſum. Quod quamuis ipſi difficile foret, conceſſit tū ſibi, dummodo ipſum quando raperetur videret. Ecce ergo currus igneus & equi ignei diuiſerunt vtrunque. Aſcendit Helias per turbinem in cælum, cui. ſ. pallium ſuum cecidit, quod heliſeus accipiens & extremum aquas iordanis percutiens, ipſas iterato diuiſit, & extunc propheta loco Heliæ fuit. ¶ Hæc alle ga quando quis rapiendus eſt in cælum per contemplationem, & per ſecretorum cæleſtium deguſtationem, ſolitudinem debet quærere, & propriorum diſcipulorum & aliorū quamuis ſanctorum & bonorum, ſocietatem fugere, vt ſic poſſet ſecurius in curru igneo feruidæ charitatis in cælum aſcendere, & ad amorem cæleſtium ſe leuare. ¶ Vel allega de diligentia bonorum diſcipulorum, q. ſi bonos magiſtros dominos & prælatos ſuos non debent vſq; ad mortem dimittere, ſed ēt importune eos ſeq, & eis ſeruire, donec ſpiritum ſciæ & pallium morū & virtuoſæ conuerſationis & apparentiæ poſſint ab eo reportare dicentes illud Gen. 32. Nō dimittā te donec benedixeris mihi, & benedixit & cęt. ¶ Vel dic ꝙ Heliæ palliū eſt conuerſatio viri iuſti, qui. ſ. inuolui dr ꝓ eo ꝙ iuſti cōuerſatio inuolutat lata & occulta p humilitatē eſſe tenet, ēt aquas dr percuſſiſſe, quia. ſ. iuſtorū vita & cōuerſatio aquas deliciarū cōtēplādo pcurrit, & ſic in monte ſiccitatē, .i. voluntariā pauptatē inducit, & ſic trā ſeundo ad vitā liberū iter fecit. Itē poſt raptū eius pallium diſcipulis imitatoribus. ipſius remanet, virtute ēt cuius aquæ deliciarū diuiduntˢ, ſiccanē, & cōdēnant, & ad cæleſtē gloriam itur, q. a ꝓ certo palliū cōuerſationis bonæ aquas de liciarū repudiat, & ſiccitatē abſtinētiæ & pniæ in ſe & ſuis G imitatorib. introducit & amat. Bene igit vī poſſe dicere qui libet imitator bonæ cōuerſationis alterius illud Ioſ. 7. Vidi inter ſpolia palliū coccineū valde bonū, & cōcupiſcens abtuli ipſum. ¶ Vel ſi vis dic ꝙ Helias dr aſcēdiſſe in cælū curru igneo in equis in turbine, & cū dimiſſione ſui pallij. Sic vero ad hoc ꝙ aliquis aſcēdat in cælū, neceſſe eſt ꝙ interueniat currus igneus. i. charitas, equi ignei .i. angelorū miniſteriū & ſocietas turbinis impetus. i. tribulatio & aduerſitas & dimiſſio pallij. i. corporis mors & mortalitatis dimiſſa grauitas. Vñ dr. Pro. 25. Dimittat palliū ſuū i die frigoris. ¶ Cū heliſeus eſſet in hierico, viri ciuitatis dixerunt ei ſic. Vides (inquiūt) ꝙ habitatio ciuitatis eſt optima, ſed aquę peſſimę ſunt & terra ſterilis. Propter quod heliſeus vas nouum afferri fecit, & ſal in illud præcepit mitti. Quem in fontē mittēs ſanauit, & morte & ſterilitatē ab aquis fugauit, & ſic terrā ſterilē in fertilē mutauit. ¶ Hierico. q. interptat luna, eſt mundus, qui. ſ. in ꝙ ſperis, & aduerſis, & in rerum naturaliū diſcurſu fluit & reſtuit ſicut luna. Iſta igit eſt veritas, ꝙ habitatio iſta optima dici pōt, ꝓ eo. ſ. ꝙ ibi eſt locus meredi, & virtutes & merita congregandi, ſed ꝓ certo ibi fluit ab imitio fons peſtifer mūdanæ ſapiæ, & potiſſime ſciæ gentilis, hæreticę & poeticę. ¶ Vel fons proſperitatis & abundantię terrenæ, q. ſ. terrā cordiū humanorū decipiebat, per malas cōplacentias inebriabat, & ſic eā inanē & ſterilē a virtutib. faciebat. Et iō heliſeus ꝓpheta. i. Deus pater, vas nouū i. virginem benedictā, purā nouā iuuenculā atq; mūdā prępara uit, in qua ſal diuinæ ſapiæ. ſ. verbū ſuū poſuit, & eo medians te fonte peſtiferū mundi & erroris & idolatriæ, quę totum mundū potauit, ꝓ pauit & ſanauit, & ſic terrā cordiū humanorū virtutib. fœcundauit. Vñ Exo. 23. Non erit infęcunda nec ſterilis terra tua. ¶ Vel dic ꝙ heliſeus eſt platus, qui videns habitationē eccleſiæ vel religionis eſſe de ſe optimam & ſalubrē. Veruntū eo ꝙ aqua voluptatis & proſperitatis ibi abūdat, terrā eius ſubditos, videt ſteriles virtutib. & inanes, debet vas nouū. i. morū nouitatē, & ſal. i. correctionis acreditē & aſperitatem adhibere, vt ſic ſterilitatem eorū poſſit in vtilitatē mutare, & de malis bonos, & de inanibus virtuoſos & vtiles generare. Vñ dr. Iud. 13. Sterilis es, ſed concipies & paries. ¶ Vel dic ꝙ qñ videt hō terrā cordis ſui ſterilē virtutib. & inanē, ꝓ p aqua voluptatis, proſperitatis vel ſapiæ ſæcularis, ſtatim debet ſal diſcretionis adhibere, & omnem ſteri litatem vel ſuperfluitatem qua ꝓfluuium dictę aquæ generat, debet per acreditē pniæ vel ꝓ falſeditē prudentiæ moderare. Nā ſi ſal & vas nouū. i. ſi ſalleditē & condimentū prudentiæ, & nouitatē puritatis, mundiciæ & innocentiæ adhibuerit, huius aqua peſtifera nō nocebit immo ecōtrario terrā cordis ſterilē virtutib. affluet, & nō vitia, ſed virtutes effundet. Nunq̄. n. nocet mundi ſapia, vel H diuitiarū ꝓſperitas, ſi aſſit in vtēdo diſcretio, & nunq̄ nocet deliciarū ſocietas, ſi aſſit nouitas mūdiciæ & pniæ, acredo vel maceratio, ſed potius iſta iuuant, & terrā cordis fęcundant, dum ex earum debito uſu acquiritur meritorum cumulatio. Bene igitur dr. Mar. 9. Habete in vobis ſal, & pacē habete inter uos. ¶ Vel dic ꝙ talis fons poteſt ſignificare malos prophetas atq; hæreticos, ēt quoſcūq; malos ſocios vel vicinos, qui. ſ. aquā malæ doctrinæ & malæ vitę ſterilitatē virtutū gīnant in alios. Sæpe igitur fit ꝙ heliſeus. i. Deus ſal gratiæ & fidei in talib. immittit, & ſic illos qui erroris fons, fuerunt, fontes veritatis ſunt, & qui ſterilitatem virtutū iuducere faciebant, iā doctrina & vita ſua alios virtutibus irrigant & fœcundant, ſal. n. diuinæ fidei & ſapiētiæ malos fontes qui corrumpebant terram religionis, vel terram. i. cōſciam malorū ſolet in melius cōmutare. Vñ dr. Le. 2. In omni ſacrificio appones ſal. ¶ Vel dic ꝙ fons iſte eſt ſcia noſtra, q̄ pro certo niſi ſal diſcretionis adiunctum habeat, & virtutib. nos uacuat ēt non fœcūdat. Ideo bene dr. Pro. 23. Prudentiæ tuæ pone modū. ¶ Hic habes ꝙ cū heliſeus tranſiret per bethel, pueri ciuitatis inceperunt illi illudere, & ipſum caluū vocare. Qui cum eis maledixiſſet in noie dñi, ſtatim duo vrſi de ſaltu egreſſi fuerūt, qui quadraginta duos de eis occiderunt. ¶ Illud exponunt quidā allegorice dicentes, ꝙ heliſeus eſt Chriſtus, cui. ſ. pueri. i. iudęi pueriles & inſenſati, & neſcientes quid facerent, illuſerunt: & eum caluum vocauerunt, inquantum in ſo co caluariq; ipſum

A ſum crucifixerunt, ꝓ ꝙd duo vrſi, ſ. Titus & Veſpaſianus de ſaltu Romanæ ciuitatis immiſſi, ipſos vaſtauerunt & deſtruxerūt, & iſti pueri quadraginta duo dñr pio eo ꝙ reuolutis annis quadraginta duobus ab aſcēſione dñi vrſi iſti in iudeos irruerūt. Pſ. 98. Quadraginta annis ꝓximus fui gnationi huic, & dixi ſp hi errant corde &c. ¶ Vel iſta allega cōtra illuſores bonorū, q. a ꝓ certo vrſi. i. diaboli de ſaltu iferni ꝓrūpēt, q ipſos lacerabūt finaľ & cōfundēt. Vñ in Pro. 19 Parata ſunt derriſoribus ſupplicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

Capitulum tertium. Textus. Joram uero filius Alchab regnauit ſuper Iſrael in Samaria. Moralitatum. Capitulum 3.

CVm rex Moab q̄buſlibet annis ſoluebat tributū regi Iſr, ſ. centū milia arietū & agnorū, & ab eo deficeiſſet, & ꝓdictū tributū negaſſet, factū eſt ꝙ iorā rex Iſrael, & Ioſaphat rex iuda & rex idumeę, p viā deſerti ad ꝓliandū cōtra moab prexerunt. Quibus tñ cū pęnitus aqua deficeret, ꝓphetā Heliſeū interrogauerūt, & ꝓ eo requirēdo verbū dñi, tres reges ad eū in ꝓnis, ꝓprijs deſcenderūt. Hic igit & primo regē Iſrael de idolatria redarguēs, pſalte ꝓ ſuſcitādo ſpūſanćto venire fecit, quo pſalēte verbū dñi factū eſt ſup eū, & de aqua dāda & de victoria obtinēda ꝓpheravit. Facite (inqt) foſſas & foſſas, & nō videbitis ventū neq; pluuia, & implebit alueus aq̄s, tradetque dñs moab in manᵒ vſas. ¶ Allega iſta cūo reges & principes debēt ꝓpheras & ſeruos Dei, religioſos, ſacerdotes, & maxime ſanctos viros honorare, & nō ſolū ad eos honorabiles pſonas mittere, imo ſi ſit neceſſe, in ꝓprijs pſonis ad ipſos deſcendere. Supra c. j. dictū eſt ꝙ ochozias, q. minus idoneas pſonas, ſ. duos malos q̄nquagenarios ad Helia miſit, & iō ipſi igne cęleſti pcuſſi ſunt. Ipſe aūt trūſū mortis reportauit. Hic aūt q. a ipſi reges in ꝓprijs pſonis deſcēderūt, iō grata miſſione & utilē reportauerūt. Bñ igit dr. In tota aia tua time dñm, & ſacerdotes eius ſanctifica. ¶ Vel allega cūo ꝓpheta dēt eſſe cōſtās & audax ad malos principes redarguēdos, ſicut iſte q. iorā legit dixiſſe. Si nō attenderē vultū regis Iuda, nō reſpicerē inquit te, Vñ de eo ēt
B legit. In dieᵇ eius nō timuit principē, & potētia nemo vicit illū. Nec ſuperauit illū verbū aliq̄d &c. ¶ Vel iſtud allega, ꝙ ſicut ſonus melodiæ nō ſolū fugat ipſum malū, ſicut viſum eſt, immo excitat ſpiritū bonū, ſicut hic, ſic vero qñ pſaltes .i. ꝓdicator pſallit melodiam, verbi Dei, vel qñ ēt ſerui Dei pſallūt laudes & cātica creatoris, malus ſpūs. ſ. diabolus ſolet fugere & terreri, bonus uero ſpūs. i. bona deuotio ſolet in hoie ſuſcitari, q̄ ad ꝓphetādū & cogitandū de futuris ſolet ipſum ſpiritualiter excitare. Audiᵗ. n. verbi Dei vel officij eccleſiaſtici ſpūs deuotionis excitat, & ad cogitādum de futuris, ipſum eleuat & exaltat. Vñ in Apoca. 4. dr ꝙ eū quattuor animalia honorē & gloriā dare Deo, ſeniores adorabant viuentē. ¶ Hic habes ꝙ cū dñs feciſſet pluuiā in remotis montibᵇ & deſertis quapropter alueus q. deſcendebat in moab, q. ante ficeus erat, plenᵃ aq̄s rubeis apparuiſſet, moabitę exiſtimauerūt ꝙ reges Iſrael, Iuda & edom, q. contra eos veniebāt, ſeſe mutuis cedibᵇ peremiſſent, & ꝓprio ſanguine alueū repleuiſſent, qua ꝓpter auiditate pdę ad deſertū exierūt, vbi exercitᵘ mortuos crediderūt, dicētes. Pugnauerūt reges cōtra ſe, & ceciderūt mutuis cedibᵇ nunc vade ad prædam Moab. Quos tamen viuos non mortuos inuenerunt, q. a ſeipſis contra ſe cōgredientibus pierunt. ¶ Illud allega cōtra vitium præſumptionis & inuidię, quia ſæpe fit ꝙ fatui modica occaſione ſibi ꝓſperitatem, & alijs infortunū diuinant, vt ſi videant aq̄s rubeas, ſanguinē eſtimant, & de inimicorū ſuorū morte gaudentes, pdam & lucrum ꝓprium eſſe putāt. Sed ꝓ certo ſæpe fit, ꝙ vbi inimicos ſuos mortuos. i. defectos & miſeros eſſe, & de hoc pdam & lucrum reportare credunt, & ipſos ſuadere volut, ipſos i ſui defenſione ita viuos & fortes reperiūt, ꝙ ante faciem eorum deficiūt & ſuccūbunt. Igitur nō eſt ex facili occaſione credendum, nec ꝓprium lucrū nec aliorum diſſortunium exiſtimandū, q. a ſæpe fit ꝙ illi q credebantur mortui, repiuntur viui, & ꝙ vbi ſperabatur lucrū, diffortunium C reperitur. Vnde dicitur Iob. 30. Expectabā bona & venerūt mihi mala. Non debent alij tanquam mortui vilipendi, noſtri vero tanquam viui laudari ſed potius oēs ſunt diſcretione debito metuendi, quia ſicut dicit. Seneca. Inimicum (q̄uis humilē) bonū eſt timere &c. ¶ Hic dicitur ꝙ rex mo ab videns ciuitatem ſuam a tribus regibus ſpugnari, cū fugare tētaſſet & non potuiſſet, filium ſuum q. poſt eum regere debebat, ſupra murum immolauit, & vt a dijs ſuis eriperetur, proprium filium ſacrificauit. Cuius facti horror, regem Iſrael cum populo ſuo ad recedēdum coegit. ¶ Sic vero ſæpe fit, ꝙ peccator videns ſeſe in arto tribulationis poſitum, ſolet dijs .i. demonibus primogenitum ſuum .i. aiam ſeu animū dare, q. ſ. in ſolio paradiſi ſedere debuiſſet, vt ſic ſe a tribulationis periculo liberare poſſit. Illud aute eſt ve rum de obſtinatis religioſis, qui. ſ. quādo a regibus Iſrael & Iuda .i. a bonis prælatis & correctoribus infeſtari ſe vidēt, ſolent quandoque ad deterius ꝓrumpere, & primogenitū ſuum .i. aiam ſuam diabolo deſperando. i. apoſtatando & alias grauius delinquēdo offerre, qu propter ipſi prælati debent ab impugnatione vel correctione quandoque ceſſare, ne. ſ. talem obſtinatū poſſint ad deterius prouocare. Et quādo ex hoc vident eum deteriora facere, ab icrepatione deſiſtere. Vñ bene dicitur. Eccl. 8. Non increpes carbones peccatorum arguēs eos. ¶ Vel dic ꝙ rex moab diabolus, qui arietes cornutos. i. ſuperbos, agnos, i. ignorātes & carnales paſcit & nutrit, & tamē quadoq; de ipſis regi Iſrael Chriſto fecit tributū, iquantum ipſos ſuos malos ad bonorum impugnationem Chriſto nutrit, & inquantum ad Chriſtū finaliter conuertuntur. Deuter. 32. Cum adipe agnorum & arietum filiorum baſan. Iſte eſt ꝙ primogenitos ſuos. i. mūdi malos diuites & potētes, ſupra murum temporalium digniratum interficit, & eos per diuerſa crimina in iferno immolat. Mich. 6. Vnde. Dabo pro ſcelere meo primogenitū meū. Vel dic ꝙ rex moab eſt Deus pr, cuius ciuitatem, i. eccleſiā, tres reges. i. tria capitalia vitia a principio infeſtauerunt, & iō pro ciuitate eccleſiæ liberando, primogenitū ſi- D lium ſuum. ſ. Chrm immolauit. i. immolari & crucifigi pmiſit, & ſic eccleſiā liberauit. ¶ Vel dic ꝙ rex moab, qui interpretatur ex patre, populū iudaicum ſignificat, cui dictū eſt. Ioh. 8. Vos ex pre diabolo eſtis &c. Iſte igitur primogenitū ſuum Chrm ꝙ dr primogenitus in multis fratribus, immolauit, & eum crucifigendo ſe a Romanis liberari credidit, qn dixit. Ne forte veniant romani &c. Expedit vt moriatur vnus hō pro populo. ¶ Vel dic ꝙ iſte rex eſt malus platus, vel ēt malus inferior iudex vel balliuus, qui. ſ. vt poſſit regibus ipſum impugnantibus, i. ſuis malis ſuperioribᵇ ipſum forte deprimere vel corrigere volentibus ſatisfacere, ſtatim nitit ad deos ſuos. i. ad illos maiores conſiliarios, qui ipſum ordinauerunt & promouerunt recurrere, vt ipſis mediantibus poſſit iram ſuperiorum cauere, & ꝓ hoc primogenitos ſuos, i. ſubditos, & maxime eccleſiaſticos, ſolet ꝓ rapinas occidere & grauare, & eos diis ſuis prædictis immolare, & carnales. i. ſubſtantias eorū, uſibus deputare, q. dij & fautores ſui ſacrificio prædicto placati, totaliter ſolet facere, q ſuperiores ab impugnatione talū ſolent quieſcere & ceſſare, ſtatim ꝙ cū iſti balliui & officiales a maiorib. impugnari ſe ſentiunt, ad deos, i. ad fautores promotores ſuos recurrunt, qui. ſ. in curia maiores exiſtunt, & ipſis de carnibus & ſubſtantijs pauperum ſubditorum munera faciunt. Iſti taliter ordinat, ut ſuperiores a talibus nihil quęrunt, & ab ipſorum impugnatione deſiſtunt. Vnde iſti mali iudices vel balliui, ſuorum ſubditorum, ſ. vel primo genitorum depopulatores, poſſunt dicere illud Miche. 6. Dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum vteri mei pro peccato animæ meæ. Iſti. n. dāt primogenitos ſuos. i. ſubditos vel ſubditorum carnes, uel ſubſtantias dijs & fautoribus ne hi ꝓ ſcelere ſuo puniant a ſuis dnis, & ſuperioribus. ¶ Vel dic ꝙ iſte rex eſt uſurarius qui. ſ. dijs, i. adiocatis & balliuis primogenitos immolat, vt eum a regibus & platis defendat. ¶ Vel dic ꝙ iſti filios ſuos ad litteram demonibus ſacrificant & ordinant inquantum ipſos ad fraudandum & vſurandum inſtruunt informant, Pſ. 105. immolauerūt filios ſuos & filias ſuas demonijs. ¶ Vel dic ꝙ iſti vſurarij & conſimiles peccatores ad litterā, filios

E suos sacrificauerunt demonibus, inquantum suos imitatores & i malis diuitijs successores faciũt. Psa.105. Immolauerunt filios suos & filias suas demonibus &c. ¶ Hic habes q̃ isti reges non petierunt nisi aquam & tamen dominus dedit eis aquam & victoriam ¶ Vbi nota q̃ dominus Deus semper dat abundantius quam petitur dum tamen quod iustum est requiratur. Vnde dicit. Iac.1. Dat dominus affluenter, & non improperat &c. sicut volueris.

Capitulum quartum. textus. Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Helizeum. Mor. Cap.4.

MVlier quædam de vxoribus prophetarum quæ cuidam creditori erat obligata, conquesta est Helizeo, q̃ creditor occasione debiti, suos duos filios volebat tollere, & seruituti subiugare, & cum in domo nihil haberet, præter parum olei, quo aliquotiens se vngebat, præcepit Helizeus q̃ vasa vacua reciperet, & clausis ostijs oleum in vasis infunderet, & impleret. Hæc igitur supra se & filios ostium clausit, & filijs offerentibus vasa, oleum infundere cœpit, & ad impleda omnia vasa oleũ multiplicatum sufficit, & sic vendito oleo creditori satisfecit, de residuo vero vna cum filijs suis vitam duxit. Vende(inquit) oleum & redde debitori tuo. Tu autẽ & filij tui de residuo viuite. ¶ Quia igitur istud exponitur multipliciter a multis, non est necesse q̃ de nostro plurimum apponamus, sed solum q̃ aliorum dicta seu sententiam inferamus. Dicunt igitur quidam allegorice, q̃ mulier ista est ecclesia, q̃. f. duos filios. i. duos populos habuit, quos creditor diabolus quotidie occidere, iubtrahere & subiugare & per diuersos errores & per peccatum contendit, & per obligationem vitij sui mortui. f. Adæ, ipsam & eius filios sibi per peccatũ obligatos assuerit atque dixit. Secundum pro certo ista edocta ab Helisæo. i. Christo, vasa vacua. f. subditos & fideles & patres sanctos ecclesiæ primitiuæ qui. f. vacui fuerũt & pauperes in terrenis & ab alijs sectis, per prædicationem mutuo accepit, & modicum olei. i. scientiæ vel doctrinæ vel diuinæ scientiæ & gratiæ vsque ad summum impleuit. Ita q̃ ista mulier. i. ecclesia de oleo scientiæ & sanctitatis & gratiæ istorum, iam creditori diabolo & eius membris hæreticis & satisfecit, & filios suos fideles de superabundantia spiritualiter nutrit. Constat enim q̃ scientia & gratia Pauli & Augustini, qui aliquando vasa vacua fuerunt, ita est multiplicata, q̃ non solum sufficit ad maliciam diaboli & hæreticorum deludẽdam & ipsorum obiectionibus satisfaciendum, immo etiam superabundat ad nos alios qui residui sumus in bonis moribus nutriendis. Vnde istis vasis. i. primis doctoribus possumus dicere nos & alij ecclesiæ filij illud. Mat.25. Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. ¶ Vel dic q̃ mulier ista. f. sancta ecclesia, habet hodie multa vasa. i. multos sanctos qui præcesserunt, qui oleo gratiæ & meritorum sanctitate ita pleni sunt, q̃ ad liberãdos & nutriẽdos filios ecclesiæ sufficerũt, plenitudo. n. & supprogatio meritorum sanctorum, pôt de pœna & culpa pro filijs ecclesiæ quibus a prælato datur indulgentia satisfacere, & etiam vltra hoc nutrimentum meritorum augere, & ipsos gratijs & virtutibus enutrire. Igitur necesse est q̃ ecclesia vel anima ad Helizeum. i. ad Papam recurrat, vt de oleo indulgentiarum creditori suo. i. diuinæ iustitiæ satisfaciat & psoluat, dicẽtes illud pdictũ. Ma.25. Date nobis de oleo vestro &c. ¶ Vel illud allega de oleo meritorum nostrorum q̃ primo oportet de debito. i. de reatu & obligatione pœnę satisfacere, & de residuo poterimus nutrimẽtum æternæ gloriæ accipere. ¶ Vel dic q̃ creditor noster est diuina iustitia, q̃. f. filios duos nostros. i. corpus & animã pro debito culparum nostrarum nobis auferre minat, quapropter necesse est vt ad Helizeum. i. Christum &c ad Dei misericordiam recurratur, & de oleo bonorum nostrorum operum isti creditori. i. diuinæ iusticiæ persoluatur, & de residuo vita cœlestis gloriæ procuretur. Oleum enim bonorũ nostrorum operum primo est debitorum pœnæ & culpæ persolutio, reliduum vero est spiritualiter nutritiũ, & meritorum cumulatiuum, quia. f. primo necesse est q̃ diuinæ iusticiæ fiat satisfactio & sic deducto ære alieno poterimus de reliquo viuere, & poterit fieri meritorum cumulatio, & procurari æterna vita & refectio. Cuilibet ergo videtur diuina iusticia dicere illud. 3. Re. 17. Fac mihi primum, tibi autem & filio tuo postea. ¶ Vel dic q̃ ad Christum debemus recurrere, vt. f. illud modicum olei. i. diuinæ gratiæ quod habemus, dignetur multiplicare, vt suæ iusticiæ merito creditori nostro possimus satisfacere, & vitam æternã de reliquo procurare. ¶ Vel allega de oleo elemosynę, quod scilicet non vasis plenis, i. diuitibus, sed vasis vacuis. i. pauperibus infundi iubetur. Accipe(inquit) vasa vacua nõ pauca'. Etiam q̃ non publice ad mundi laudẽ sed clauso ostio id est in occulto infundi mandatur. Ingredere(inquit)& claude ostium. Vnde dr. Mat.6. Cum facis elemosynam, ne sciat sinistra tua quid faciat dextera. Et re uera si fiant, oleũ istud. i. bona temporalia taliter multiplicabuntur, q̃ non solum ad infundendum & pauperibus dandum sufficient, immo & inde ad laute viuendum & opulenter excrescent. Vnde dicitur. Luc.6. Date & dabitur vobis &c. Et Apostolus. 1. Cor.9. Hilarem datorem diligit Deus, sequitur. Augebit incrementa frugũ iusticia vestra. ¶ Vel allega, q̃ quando mulier. i. aliqua persona ab Helisæo Christo multiplicationem olei sui. i. augmentum gratiæ sperat fieri, primo debet ostiũ sensuum suorũ claudere, & ab exterioribus sedulectationibus excludere, & in secretario cordis p cõsiderationem includi, & per humilitatem abscondi. Quod, p certo si fecerit, oleum gratiæ & meritorum suorum multiplicabitur, & duo filij sui. f. corpus & anima a creditore diabolo liberabuntur, & de residuo meritorum nutrimentũ cumulabitur, & vita gloriæ concedetur. Vnde Mat.6. Intra in cubiculum tuum, & pater tuus qui videt &c. ¶ Cum Helizeus quandoque apud quandam mulierem diuerteret & panem comederet, dixisse legit ipsa mulier viro suo. Aiaduerto(inquit) q̃ vir, sanctus Dei est ille qui transit per nos frequenter. Faciamus igitur ei cenaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, mensam, & candelabrum & cum venerit ad nos, maneat ibi, quod factum est. Helisæus enim diuertit se ad cenaculum, requitque ibi vna dierum, & vocans puerum suum, præcepit ei vt loqueretur sunamiti illi & diceret, ecce sedule ministrasti nobis, quid vis vt faciam tibi. Huic igitur quæ liberos non habebat, & vir ipsius senex erat, Helisæus filium impetrauit, quem etiam tandem mortuum suscitauit & cætera. ¶ Mulier ista magna, quæ ẽt sunamitis dr, quod interprætatur coccinea, vel captiua, voluntatem significat, quæ re uera dr magna, quia magna, potest capere. i. Deum. Esa.12. Magnus in medio tui sanctus Israel. Captiua dr, quia potentia cæca, coccinea tamen & ardens, quæ per desiderium & concupiscentiam est feruida & inflammata, ¶ Vel etiam ista est anima quæ magna est nobilitate. captiuata tamen originali culpa, & concupiscentiæ seruitute, coccinea vero gratia & charitate, vel sanguinis Christi a quo redẽpta est rubicunda venustate. Vnde dr. Esa.52. Solue vincula colli tui filia hierusalem. Ista igitur debet dicere viro suo. i. veritati vel intellectui, q̃ viro Helisæo Christo qui frequenter eos visitabit, & nunc per inspirationem, nunc per scripturæ lectionem, nunc per tribulationem & correctionem, nunc per spiritualem consolationem, nunc per temporalem subuentionem ad ipsos venire & per eos trãsire nõ cessat, & dudum per beatã incarnationem, nunc vero per doctorum & prælatorum eruditionem, finaliter vero per extremi iudicij executionem ipsos visitat & frequentat. Debẽt locũ oportunũ parare, vt apud eos possit quiescere per gratiam & manere. Vñ Luc.24. Mane nobiscũ dne, quoniam aduesperascit. Dico igit q̃ ista mulier cũ viro suo. i. aia cum aio virtuoso debẽt Chro cenaculũ & habitaculum in corde cõstruere & locare. Ponãt igitur ibi lectũ vbi Christus quiescat, ipsum virtutibus studeant ædificare, & ideo inter cæteras quattuor virtutes cõstituere & locare, hic est munditia, innocentia, & castimonia & continentia. Lectulus noster floridus Mensa quæ Christum in persona, pauperum reficiat, hæc est pietas, elemosyna & clementia. Psal.22. Paralti in conspectu meo mẽsam. Stella quæ Christum sedentem sustentet, hoc est mẽtis tranquilitas & patiẽtia. Vñ i Apo.4. Ecce in cœlo sedes posita erat, & supra sedẽ sedẽs, cãdelabrũ q̃ domũ cordis Chro illuminat, hoc est

A est discretio & sapientia. zacha.4. Ecce candelabrũ aureũ totum, & proculdubio si cenaculum cordis ista quattuor habuerit, & si puritatem, pietatem tranquilitatem & sagacitatem continuerit, Helisæus Christus ibi libenter morabitur, qui filios. i. bona opera nobis dabit, etiam si per peccatum mortua fuerint, ipsa per pœnitentiam suscitabit, dicens illud. Psalm.131. Hęc requies mea in seculum seculi. ¶ Vel illud dic q̃ Helisæus non legitur locutus fuisse personaliter cum ista muliere, quamquam sancta fuerit & bona, sed per nuncium, quinimmo nomen eius proprium secundum Comestorem nescit, & ideo ipsam sunamitem vocare generali nomine consueuit. ¶ Allega q̃ sancti viri summe debẽt mulierum colloquia deuitare, dato q̃ sanctæ sint, & ab eorũ consortijs abstinere debeant & earum nomina ignorare. Vnde dr. Eccl 9. Auerte faciem tuam a muliere. ¶ Vel allega q̃ iustum est q̃ seruitoribus & ministris secundum merita satisfaciamus, & postquam sedule ministrauerint, sibi suum salarium persoluamus. Ecce(inquit) sedule ministrasti nobis, quid vis vt faciam tibi? ¶ Factum est q̃ filius mulieris sunamitis quæ Helisæum hospitio susceperat adueniente calore super caput eius, morereturr. Quo contristata mulier, ad pedes Helisei se prostrauit, qui pietate motus, puerũ suũ cum virga seu baculo suo ad ponendum supra mortuum, vt sic suscitaretur misit. Quod cũ fecisset giezi, filius mortuus nõ surrexit. f. nec vox nec sens' apparuit. Qui reuersus obuiã Helisæo nunciauit. Helisæus igitur in propria pſona veniẽs & claudens ostium, cubiculum intrat, & super cadauer pueri super lectum incubat, & os ori, oculos oculis, membraq; membris applicat, & vt calefieret caro pueri, super eum te incuruat. Tandem vero per domum aliquandiu deambulat & iterum ascendit super puerum, & se inclinat. Qui aperiẽs oculos, & septies oscitans, a mortuis suscitatur, & ipsum viuum matri suæ restituit atque donat. ¶ Ad litteram videtur esse secũdum q̃ aliqui allegorice exponunt, talis processus factus, & in resuscitatione & reparatione generis humani' Mulier enim ista significat ecclesiam cui. f, vnicum filium. f. humanum genus Deus a principio dedit, sed adueniente calore concupiscentiæ, iste in adã per peccatũ occubuit & decessit, sed verus Helisæus. i. Deus istum suscitare, & ad vitam gratiæ reducere volens baculum suum, f. legem scriptam, puero suo. f. moysi tradidit, qui tamen mediãte isto baculo. f. seueritate legis, istum filium. f. genus humanum a morte culpæ nullatenus suscitauit. Apostolus. Heb.7. Nihil. n. ad pfectum pduxit lex. Quapropter ipse Helisæus. i. Dei filius in propria persona ad mortuum humanum genus venire volut, & intrans cubiculum vteri virginalis, & cadauer. i. carni humanę. i. p beatã incarnationẽ se cõiũxit & coaptauit, & pdicando per mundum aliquãdiu de ambulauit, & sic sup lectum crucis ascendens, & per carnem pueri. i. humanitatẽ assumptam in igne passionis calefaciens, ipsum genus humanum per gratiam viuificauit, & viuum. f. a morte culpæ puerum septies oscitantem. i. per septem dona vel septem sacramenta respirantem, matri suæ. f. ecclesiæ restituit. Vnde dicitur. 3. Reg. 17. Deposuit puerum de cœnaculo, & tradidit eum matri suæ dicens viuit filius tuus. ¶ Vel dic q̃ Helisæus est prælatus, mr est ecclesia, filius mortuus est subditus populus, peccatis & erroribus subiugatus. Igitur ista est veritas, q̃ filij mortui. i. peccatores subditi melius suscitantur, & ad vitam gratiæ restituuntur, qñ a proprio prælato persona liter visitantur, & quando per incubationem, præscientiam & moram ipsius calefiunt & fouentur, q̃ quando solum per nuncios & vicarios portantes baculos. i. ad percutiendũ & exigendum paratos, mortui & desolati huiusmodi frequẽtãtur. Male ergo faciũt prælati vel curati, qui populum suum principaliter non visitant, & qui nuncios & vicarios ibi mittunt & alibi trahunt. Dicat ergo quilibet prælatus illud euãge. Mat.8. Ego veniã & curabo eũ. Nuncij & vicarij in absentia prælati veniunt baculo durę seueritatis, dominus vero verbo vtitur, & calefactione ac associatione pietatis & charitatis, & ideo illi cum baculo isto scilicet cum virga iurisdictionis eis commissa, magis solẽt lædere q̃ iuuare. ¶ Vel dic q̃ filius. i. peccator, melius per calefactionem, quam p baculũ. i. melius per mansuetudinem quam per seueritatem viuificatur & emendat, & io illis qui baculo durę correctionis vel punitionis vtuntur, possunt subditis dicere illud supra. 1. Re. 17. Nunquid canis ego sum, q̃ tu venis ad me cũ baculo? Acsi C diceret. Cõtra canes. i. cõtra infideles hæreticos & obstinatos est cum seueritatis baculo procedendũ, contra alios delinquentes est cum benignitate & mansuetudine dimicandum. ¶ Vel dic moraliter q̃ cum quis filium suum mortuũ. i. peccatorem animum vult suscitare, debet in cubiculum p meditationem intrare, ostia sensuum per suam abscõsione & humilitatem claudere, super cadauer. i. sup animam peccato mortuam, per contritionem, fletum & sui discussione incumbere, per confessionem & orationem clamare p latisfactionem deambulare, & sic ipsum ad vitam gratiæ poterit suscitare.

Ex capitulo quarto. Textus. Erat autem fames in terra, & filij prophetarum habitabant coram eo. Moralitatum. Capitulum. 5

CVm fames esset in terra, dixit Helisæus vni de pueris suis vt pulmentum coqueret vt comederent filij prophetarum. Qui vitem agrestem inueniens, & inde colloquintidas colligens in ollam concidit, & pulmentum decoquens coram filijs prophetarum apposuit. Qui amaritudinem sufferre non valentes, mors in olla vir Dei clamauerunt. Ipse vero Helisæus farinã immiscens, amaritudiné temperauit. ¶ Dic q̃ ista vitis agrestis, veterem legẽ vel scientiam propheticam significat, & ipsius literalem sensum designat. ¶ Igitur qñque accidit q̃ cũ Hælisæus. i. Deus vel prælatus, filijs prophetarum. i. suis fidelibus, pulmentum doctrinæ parare iubet, pueri sui. f. pueriles & ignari doctores, vitem agrestem. i. scientiam legalem & propheticam inueniunt & ipsas male intelligentes, colloquintidas. i. aliquas malas superficiales & apparentes scientias colligunt, & inde pulmentum amarum. i. doctrinam hæreticam componũt & conficiunt. Istud ergo aduertentes fideles clamant aliquotiens mors in olla. Quapropter Helisæus. i. bonus prælatus, statim debet occurrere & farinam sacræ doctrinæ & sani intellectus adhibere, vt sic possit omnem hæresis & malę doctrinæ amaritudinem effugare. Vnde dicitur. Iudith. 5. Fontes amari obdulcati sunt. ¶ Vel dic q̃ olla cum amaro pulmento est mundi prosperitas vel ipse mundus, cuius. f. pulmentum. i. cuius delicias & diuitias, filij prophetarum. i. viri sancti amaras reputant & mortales. Mors enim in olla vir Dei. Istę enim sunt quæ amaritudinem ac sollicitudinem cõtinent, & mortem vitiorum & tormentorum ab uxoribus procurant, quapropter sancti viri quamquam fame & inopia vrgeantur, ipsas comedere, habere vel acquirere nunquam amant, dicentes illud Iob.6. Nunquid inquiunt comedi poterit insulsum quod non est sale conditum, aut gustari quod gustatum affert mortem? Non restat igitur nisi q̃ farina id est discretio apponatur, & nisi q̃ homo huiusmodi pulmento id est rebus temporalibus discrete & temperate vtatur, quia tunc nocere non poterit, licet comedatur, quinimmo omnis amaritudo quæ ibi est, in dulcedinem conuertetur inquantum. f. ex bono vsu talium merita & gratiæ augebuntur. Prosperitas enim mundi non nocet discrete vtentibus, quinimmo ipsos delectat tam gratijs quam virtutibus. Vnde in Prouer.27. Quæ amara sunt, dulcia esse videntur. ¶ Vel dic q̃ olla cum pulmento amaro est mundus cum tribulationibus suis, quod quando filijs prophetarum. i. sanctis viris apponitur, sæpe fit q̃ præ tribulationum amaritudine ad Helisæum, id est ad Deum clamitare coguntur. Mors inquiunt in olla. Isti igitur farinam id est gratiam suam & interiorem consolationem adhibent, & sic illud quod eis primo videbatur amarum, dulce & delectabile esse apparet. Vnde dicitur. Prouer. 27. Anima esuriens pro dulcia ama rum su met, sicut in martyribus fuit visum.

Capitulum quintum. Textus. Naaman princeps militiæ regis Syriæ. Moralitatum. Cap. 6.

NAaman princeps regis Syriæ fortius & diues, sed leprosus erat, qui veniens ad Heliseum vt ab ipso curaretur a lepra, præceptum ab Heliseo accepit, ꝙ in Iordane septies lauaretur promittens ꝙ ita caro ipsius mundaretur. Vade (inquit) & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua. Indignatus igitur Naaman ꝙ ad ipsum non egrediebatur, & locum lepræ tangendo, dominum suum non deprecabatur, incepit recedere, & Ioturam Iordanis vilipendens fluuios damasci & abana & farfar cepit laudare super Iordanis fluuium. Ad instantiam tamen seruorum suorum ad Iordanem descendēs se lauit, & statim sanatus est a lepra caro eius, & ut caro pueri sibi restituta fuit. Qui protinus ad Heliseum reuertens, idolatrię resignauit, & duos burdones oneratos de terra Israelitici soli in Syriam deferens, ex tunc super terram illam dominum adorauit. ¶ Quidam exponunt illud allegorice, dicentes, ꝙ iste Naamā Syrus gentilis gentilitatem significat, quæ scilicet fortis per temporalem potentiam, diues p philosophicam sapientiam semper fuit, leprosus tamen per errores & idolatriam erat. Hic igitur ad Heliseum, i. ad Christum per fidem uenit, ad cuius doctrinam & mandatum in Iordane. i. i baptismo septies, i. septem cria sualuit, & sic sanitatē grę reportauit. Vñ dr Ioh. 9. Abij laui & uidi. Idolatrię ēt tunc renunciauit, de terra uero Isr. i. de pulure & de doctrina sacræ scripturæ qua mediante Deum Israel credidit, adorauit. ¶ Vel dic ꝙ Iordanis iste significat flumen pœnitentiæ & lachrymarum, vel etiam fluuium baptismi, &c. Vide hoc supra li. 8. c. 4 de Iordane, & melius eodem li. c. 51. vbi agitur de abana, vbi ista filia exponitur de vtroque. ¶ Vel illud dic si vis, ſ. ꝙ iste naaman recedebat indignans, & ablolutionem sui contemnebat, & abana & farfar aquas Iordanis baptismo præferebat. Allega contra gentiles, qui baptismum contemnūt, & aquas damasci. i. ablutiones machometi præferunt. ¶ Vel allega contra regulares ſæculares, qui Iordanem. i. sacram scripturam videntur contemnere, & fluuios damasci. i. scientias mundi, ſleges & medicinam & huiusmodi sibi videntur anteferre, quia sicut Apostolus. 1. Cor. 2. dicit. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. ¶ Vel etiam allega contra ſæculares, qui Iordanem fluuium religionis, deuotionis, pœnitentiæ & compunctionis fugiunt & contemnunt, aquas vero damasci. i. mundi delitias & diuitias anteponunt. Animæ esu rienti etiam ea quæ amara sunt dulcia esse videtur. Vnde in Prouer. 27. Cum tamen ista aqua sit, quæ lepras vitiorum mundat, & quæ innocentiam reparat, vt supra secundo. Sanaui aquas has, & non erit mors neque sterilitas. Vide si vis supra libro. 8. c. 3. de abana. ¶ Vel dic ꝙ serui reprehēderūt indignationem naaman & eum lauari fecerunt, & sic sanitatis eius occasio fuerūt. Potest ad hoc allegari ꝙ boni familiares non debent iram & indignationem dominorum attendere, sed eam potius mittigare, & ad illa quæ sunt vtilia inclinare. ¶ Vel illud allega, ꝙ minoribus quādoque reuelat illud quod maioribus denegat, & ꝙ quādoque minoribus inspiratur quod maioribus vtile comprobatur. ¶ Vel allega, ꝙ sicut naaman ad vocem puellæ captiuæ ad prophetam venit, & ad vocem seruorum se in Iordane lauit, & sanitatem suscepit, Sic vero læpe accidit ꝙ serui & ancillæ dominos suos ad virtutes & ad fidem inuitant, vt. ſ. ad prophetam Christum veniant, & ad ipsam per pœnitentiam redeant, & sic causa sunt ꝙ sanitatem gratiæ recipiunt & ꝓcurant. ¶ Vel etiam serui & ancillæ. i. despicabiles personæ. ſ. piscatores, Apostoli, principes mundi ad fidem & ad baptismum vocauerunt, & ipsis mediantibus sanitatem gratiæ receperunt. Vnde Apostolus. 1. Cor. 1. Infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia &c. ¶ Naaman syrus fortis & diues leprosus vero sanatus a lepra hæliseo munera obtulit, quæ. ſ. Heliseus pœnitus refutauit. De quo gieſi puer Heliſei indignans & dicens, pepercit dominus meus syro, isti, vt nō acciperet quæ portabat, post eum cucurrit, & talentum argenti, & duo mutatoria vestimenta nomine Heliſei petijt & recepit. Quod Heliseus in spiritu videns gie si vbi fuerat requisiuit. Quem mendaciter excusantem, eum ad subeundum lepram naaman condemnauit. Nonne inquit cor meū præsens erat quando vir de curru suo redijt, & quando cepisti argentum & vestes, vt emas olueta, vineas, oues & boues, seruos & ancillas? Sed & lepra naaman adhærebit tibi & semini tuo in perpetuum. Et egressus est ab eo leprosus sicut nix. ¶ Igitur hic aduerte ꝙ dare munera volens, a lepra curatur, refutans munera, a spiritu sancto illuminatur, accipiens munera, lepra quæ alium dimiserat maculatur. In his igitur nota ꝙ illi qui de mundi diuitijs per libertatem & elemosynam se liberant, lepra auariciæ se expediunt. Vnde Luc. 11. Date elemosynam, & ecce omnia munda erunt vobis. Item in hoc nota ꝙ viri qui dona & munera refutant & qui non solum ante, sed post gratiam factam dona repudiant, spiritu sancto repleri merentur, & ad prouidendum occulta illuminantur, Vnde in. Prouer. 15. Qui odit munera, viuet. ¶ Item nota ꝙ ille qui pro mundatione leprę. i. pro sacramētorum ministratione, vel pro gratiæ collatione munera recipit, lepram simoniæ & auariciæ incurrit, & le semę que suum. i. hęredes & successores suos, qui. ſ. sibi in male ac quisitis succedunt, lepræ peccati subijcit & exponit. Vnde de talibus qui de simonijs vel de vsuris diuitias acquirunt, dr. Prou. 15 Conturbat domum suam qui sectatur auariciā. ¶ Vel si vis allega, ꝙ familiares prælatorum quandoque ipsis ignorantibus pecunias accipiunt, & magistrorū noīe munera recipiunt, & sic lepram simoniæ cōmittunt, suosque magistros diffamari faciunt, propter quod indignatione meorum aliquando incurrunt. ¶ Vel dic quomodo mali officiales nulli extraneo reputāt parcēdum, sed omnes potius spoliandos, sicut patet de isto, qui murmurando dicebat pepercit dominus, syro illi &c. viuit dñs, quia curram post illū, & accipiam ab illo aliquid. Isti totum perdidisse se reputāt, quod alii ad domos suas reportant. Videtur enim sibi ꝙ alij omnia debēt eis dimittere, & nihil pœnitus retinere. Quod vtique verum videtur de officialibus curię romanæ, & etiā de curialibus dominorum. Vnde de ipsis dicitur. Iob. 40. Absorbebit fluuium & non mirabit, habet fiduciam ꝙ influat Iordanis in os eius. ¶ Vel dic ꝙ gieſi in veteri testamento & Simon in nouo, simoniā iam inuenerunt. Vnde pro gratia spirituali precium gieſi accepit, & sic illam vēdere voluit. Simon vero pro gratia emenda pecuniam obtulit, sicut dicitur in Act. 8. Apostolorū. Et sic vnus gratiam vendentium, alius ementium pater fuit, vtraque tamen secta damnatur. Quia sicut dicitur. Ioan. 2. Dominus ementes & vendentes protecit de templo.

Capitulum sextum. textus. Dixerunt autem filij prophetarum ad Heliseum. Moralitatum. Cap. 7.

FIlij prophetarum qui cum Heliseo morabantur cum locum nimis angustum haberent, ad siluam vt ibi ligna cederent, & habitationem facerent latiorem, prexerunt. Factum est igitur ꝙ ferrum securis vnius quam mutuo ceperat, in aquam cecidit, propter quod ad Heliseum nimis dolens & tristis clamauit heu heu heu (inquit) domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Heliseus igitur lignum succidit, & in aquam posuit & statim ferrum quod in imo latebat, supernatauit. ¶ Istud a multis multipliciter exponitur. Dicunt enim allegorice quòd Heliseus est Dei filius, securis est homo assumptus, qui scilicet ferrum & lignum, id est corpus & animam in se habet, manubrium enim id est corpus teneri potuit, ferrum vero, id est animā collabi, & ab ipso manubrio separari & decidere oportuit. Quod scilicet factum est quādo in morte ferrum istud id est mortalis anima ad profundum fluminis id est ad infernum descendit. Ferrum igitur istud virtute Heliſei, id est anima virtute verbi per resurrectionem supernatauit, & ad manubrium, id est ad corpus iterum remeauit. ¶ Vel dic secundum Hieronymum. Marc. 14. Ferrum ponderosum est genus humanum, manubrium est lignum vetitum, puer qui securim tenebat est Adam, Heliseus est Christus, lignum, quod in aqua ponitur est crux, aqua vero est baptismus, fundus est infernus. Igitur ista est veritas, ꝙ ferrum illud i. genus humanum a principio de manu pueri i. de manutenentia Adam ab ipso manubrio. i. ligno vetito in profundum inferni cecidit, & sic Adā ferrum suum, qđ male tenuerat, tunc amisit. Quod videns Dei filius Heliseus, misericordia motus, aliud lignum fecit. i. lignum sanctæ Crucis, quod cum aqua. i. cum baptismo coniungens, istis duobus mediantibus ferrum illud. i. genus humanum de profundo inferni. i. de statu damnationis redijt, & sursum ad statum gratiæ & gloriæ natauit. Lignum enim & aqua. i. crux & passio Christi, & baptismus genus humanū de profundo vitiorum eleuauit, & per virtutē Christi sursum ad statum gloriæ portauit, & sic fit ꝙ illud quod per vnum lignum perditur, per alterius ligni beneficia reparatur. Vnde canitur. ¦Vt qui in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur: vt unde mors oriebatur, inde vita resurgeret. ¶ Vel etiam est ipse peccator, qui. ſ. a manubrio gratiæ, & manutenentia spei, & fiduciæ & a manu pueri. i. ab auxilio suæ misericordiæ, per peccatum decidit, & aliquando per auariciam inferius in mundana labitur, vel etiam qnque p desperationem inferius ad infernum descendit. Vnde dicitur. Tren. 3. Lapsa est in lacum vita mea, posuerunt lapidē super me. Igitur ad hoc ꝙ istud ferrum ponderosum. i. mēs peccatrix depressa vel desperata sursum ad manutenētiam pueri Christi redeat, & ad locum & Manubriū suum. ſ. ad statum gratiæ reueniat, necesse est ꝙ lignum nouum apponatur. i. ꝙ crucis memoria, spes & deuotio intercedat. Qñ enim lignum in aqua ponitur. i. qñ crucis deuotio aquæ lachrymarum adiungitur, tunc vere necesse est ꝙ ferrum qđ ceciderat. i. mens quæ perierat, ad statum gratię releuetur. Et de hoc videtur posse exponi illud Iob. 14. Lignum hēt spem. Quia. i. si præcisum fuerit. ſ. ferro prædicto. ſ. mens & renuerit in terra radix eius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cum primū plantatum est. ¶ Vel dic ꝙ ferrum istud est peccator subditus &c. sicut supra. Qui pro certo qñ a manu pueri. i. ab obedientia prælati per inobedientiam & apostasiam decidit, & se in profundum vitiorum immergit, & in aqua mundanarum deliciarum labitur. Ad hoc ergo ꝙ iste ad manubrium. i. ad manutenentiam & obedientiam prælati, & ad statum gratiæ reueniat, & de profundo resurgat, necesse est ꝙ iste puer prælatus ad Heliseum, ad Deum per orationem recurrat, & ꝙ casum perditionemque illius quem mutuo acceperat, & qui sibi in commisso pro custodiendo traditus fuerat, defleat, & ꝙ ēt lignum. i. virga correctionis, & aqua. i. dulcedo cōpassionis succurrat. Qñ enim & lignum & aqua. i. seueritas & pietas adinuicem iunguntur, facile fit ꝙ ferrum. i. peccator ad statum gratiæ redeat, & a profundo vitiorum leuetur. Vnde dr. nu. 23. Tu virga percutias eum, & animā eius ab inferno liberas. Sa. 14. Bene igitur dicitur. Benedictum sit lignum per quod fit iusticia. ¶ Vel si uis istud allega, ꝙ qñ quis perdit illud quod mutuo accepit, magis debet cōtristari quā qñ illud quod suum est amittit. Heu in quit dñe mi, & hoc ipsum mutuo acceperam sicut de nutrice beati Benedicti legitur, ꝙ capisterium fractum deplorans, ipsius reparationem promeruit. ¶ Rex Syriæ audiens ꝙ Heliseus propheta esset in Israel, qui omnes insidias suas filijs Israel reuelabat, misit exercitum suum in Dothaim nocte, ut apprehenderent Heliseum. Cum igitur nocte ciuitatem circūdedissent, & ex hoc puer Heliſei timuisset, dixit ei propheta. Noli timere, plures sunt nobiscum, quām cum eis. Roganit igitur Heliseus dominum, ꝙ oculos pueri aperiret & ꝙ oculos. i. intelligentiam hostium excecaret. Quod factum est, quia puer eius spiritu illuminatus, totum montē plenum equis & curribus igneis pro defensione Heliſei vidit, exercitus autem cecitate percussus, Heliseum nō agnouit, immo ipsum vsque ad medium Samariæ secutus fuit. Non est (inquit) hæc uia, nec ista ciuitas, venite ostendam vobis virum quē petitis, sequimini me. Qui scilicet ipsum Samariam secuti sunt, & post cū ad preces Heliſei oculi eorum aperti essent, se esse in medio Samarię cognouerūt. Hos igit nō est passus Heliseus a rege Israel peuti, sed posti' istos fecit cibis refici, & liberos ad dñm suū remitti. Nō cpcutias inquit eos. Nec enim cepisti eos gladio, & arcu vt percutis. ¶ Ista possunt allegāri exemplariter ad pluta. Primo ꝙ angeli mittuntur ad custodiam beatorum, qui. ſ. hic in figura curruum & equorum igneorum venerunt. Psalm. 90. Angelis suis mandauit de te. ¶ Vel allega ꝙ soli pueri. i. soli innocentes & pueri sunt digni angelos videre, mali vero excecantur, ꝙ non solum spiritualia non vident, immo præsentia temporalia pericula nesciunt pręcauere. ¶ Vel dic mystice ꝙ isti serui regis syriæ. i. serui diaboli, significāt generaliter peccatores, qui. ſ. cecitate ignorantię in vita ista ꝑ cutiuntur, ita ꝙ voluntarie in manus hostium suorum. i. demonum progrediuntur, & nescientes vbi sunt aut quo vadunt, in manus hostium suorum. i. demonum seu vitiorum prolabuntur. Verūtamen sæpe fit, ꝙ ad præces Heliſei. i. prędicatoris vel prælati, oculi istorum per sui considerationem aperiuntur, & a Deo per tribulationes & inspirationes & per prædicationes vel scripturæ eruditiones status eorum ipsis reuelatur. Vnde dicitur. Iob. 9. Cum cęcus essem modo video. Et tunc se esse in medio Samarię. i. in statu peccati, & inter hostes suos, & in periculo mortis æternę cognoscunt, sed a rege Israel. i. Christi misericordia liberantur, qui. ſ. ipsos per dānationem non percutit, sed pane doctrinæ & gratiæ eos reficit, & liberos abire permittit. Tali igitur peccatori sic excecato, & in medio hostium constituto, dicitur illud. Hier. 3. Leua oculos in directum, & vide vbi nūc prostrata fis. ¶ Vel dic ꝙ rex Israel. i. bonus prælatus, nō solum debet pascere suos, sed etiam alienos, nec solum debet benefacere bonis & amicis, immo etiam inimicis extraneis & remotis. ¶ Vel dic ꝙ nobiles principes nūquam debent percutere illos quos a casu & fortuna vident in suis manibus cecidisse, sed potius ipsos pascere, hoc est dimittere, si eos contingit ad ipsum per Dei prouidentiam aduenisse. ¶ Hic habes ꝙ obsidente Benadab rege syriæ ciuitatem Samarię, facta est ibi tanta fames, ꝙ mulieres paruulos suos comedebant. Vnde factum est, ꝙ duę mulieres conuenerunt inter se de filijs comedendis. Da mihi inquit vna filium tuum vt comedamus hodie, & filium meum cras. Cum igitur ambę matres vnum de filiis comedissent, altera die cum reliqua dare filium suum deberet, noluit, sed filium suum abscōdit. Quo audito ioram rex Israel, quamquam iniquus, vestimenta sua scidit, & contra Heliseum insurgere voluit, & ipsum occidi mandauit. In crastino tamen Dei nutu tanta abundantia in vrbe facta est, ꝙ duo modij farinæ statere vno per illum in porta Samariæ venderentur, & sic puer ille bona hora fuit reseruatus, quem sequens abundantia de matrum impiarum dentibus liberauit. ¶ Dic ꝙ ista Samariæ ciuitas, quæ interpretatur custos domini, significat ecclesiam, quamquā. ſ. rex syriæ qui interpretatur excelsus. i. diabolus qui cum per superbiam est excelsus, cum exercitu vitiorum & demonum semper pugnat. In ista est igitur hodie tanta fames auaritiæ, ꝙ etiam matres. i. pręlati ecclesiastici qui deberent esse magis misercordes quam matres, proprios filios. i. proprios subditos rapinis & exactionibus comedunt & consumunt. Quo audito ipsi reges ſeculares quamquam mali, indignantur & admirantur, & vestimenta sua scindunt. i. ecclesiasticorum crimina detestātur, dicentes illud. Tren. 2. Nunquid comedunt matres filios suos ad mensuram palmę. Isti igitur mali reges. i. ſeculares videtes talium matrū, i. ecclesiasticorum prælatorum impietatem, solent contra Heliseum. i. contra prælatos proper ipsos bonos subditos insurgere, & famē auaritiæ quæ in vrbe ecclesiæ viget, nitūtur in ipsis punire. Dicunt enim, si matres & prælati eorum comedunt quare & nos nō habebimus partem nostram &c. ¶ Vel dic si vis, ꝙ iste duę matres significant malos iudices, officiales & procuratores, qui. ſ. de comedēdis subditis suis deprædandis & depauperandis inter se pacisciuntur & in hoc contra pauperes filios impię federantur. Comedamus filium tuum (inquit) hodie & filium meum comedamus cras. Vnde de malo federe istorum aduocatorum, balliuorum & procuratorum, quo. ſ. vnus alterum ad comedendū alterum adiuuat, hoc est ad proprios filios. i. ad vicinos & subditos impugnandum, dicitur. Esa. 34. Ibi congregati sunt milui, alter ad alterum. ¶ Vel possemus dicere, quod istæ impiæ duæ matres, significant malum

E principem & malum prælatum qui scilicet inter se quandoque confederantur, ad subditos alter alterius deprædandos. Et breuiter hoc est verum, quòd mali superiores se fouent inuicem diuuare, vt possint proprios subditos rapiendo grauare. ¶ Vel si vis dic de falsis socijs & amicis, qui scilicet dato quòd inter se societatem faciant, libenter tamen alios ad comedendum filium suum, id est ad consulendum patronum suum associant, vbi vero pro rata debent conuiuium facere alijs, vel aliquid ex suo expendere, statim videbis eos se abscondere, & societatis fidem non seruare. Versus. Sequola tu comedis apud omnes, nullus apud te. Aut rependе vicem, aut desine velle vocari. ¶ Vel allega quomodo prouidẽtia occulte vnum occidit, & alium custodit, & quomodo Deus ordinat quandoque aliquem nõ inueniri, vt sibi a periculo possit parci, & hoc quando remedium videt in propinquos parari. Videbat enim Deus, ꝙ opulentia in urbe die crastino debebat esse, & voluit tunc abscondi, ne ab ipsis matribus voraretur. Et ideo prouerbium est. Bene custoditur quem Deus custodiendum decreuerit. Sicut etiam de quibusdã sceleratis audiui, quòd cum Parrhysius ad patibulum adiudicati essent, factum est quòd in quadriga in qua ad supplicium vehebantur, omnes contineri nequibant, vnde vnus eorum repositus est in carcerem, vt in crastinum duceretur. Cum ergo aliqui amicorum cucurrissent ad regem, & apportarent relaxationẽ omnium, iam alij inuenti sunt suspensi. Ille autem qui in quadrigia contineri nequierat, extitit liberatus. Diuina enim iudicia multis modis circa hominem operantur, & ad illos saluandos, alios vero liberandos multipliciter variantur. Deut. 32. Vnde dicitur. Ego occidam & ego viuere faciam.

Capitulum sextum. textus. Dixit autem Helisæus. audite verbum domini, hæc dicit dominus, In tempore. Moralitatum. Capitulum. 8.

F SYri obsidentes ciuitatem Samarię, nocte a domino territi sunt, tumultum & sonitum audientes, ac per hoc timuerunt taliter, quod relictis tentoriis, & cũcto suppellectili, recesserunt. Igitur cum viri leprosi ex Israel ad Syrorum exercitum confugerẽt, pro eo quod propter famis inopiam in Samaria remanere nequirent, factum est in castris Syriæ neminem inuenerunt, sed aurum, & argentum inde tollentes fugam Syrorum in ciuitate nũciarent, filijs Israel cuncta diripientibus, & in ciuitatẽ deportantibus, abũdantia tanta ibi facta est, ꝙ Duos modios Hordei pro uno statere argenti habebant, qui prius proprios filios manducabant. Sic vero moraliter loquendo, q̃nque contingit ꝙ viri leprosi. i. pauperes religiosi, qui leprosi. i. viles & abhominabiles ab hominibus secularibus reputantur, sicut dicitur de Christo. Esa. 53. Reputauimus eum leprosum & percussum a Deo, & humiliatum, vadũt ad castra Syrorum qui erant gentiles. i. ad scientias philosophicas, in quibus. i. castris. i. in quibus philosophorum gentilium libris, & scientijs post ipsorum fugam, recessum, & mortem, isti aurum sapientiæ, & argentum eloquentiæ inuenerunt. Quod respicientes per humilitatem abscõderũt, nec ipsam propalando inanem gloriam inde quærunt, & tandem opulentiam scientiarum, quam in istis castris inuenerunt, in urbe ecclesiæ famelica prædicando nunciãt, omnem famen ignorantiæ inde fugant. Isti enim quatuor fuisse dicuntur, inquantum quattuor virtutibus cardinalibus insigniti, & quattuor euangeliorum doctrinis imbuti, ꝙ quatuor mundi partes prædicare nosc̃untur. Vnde dicitur. Inuentus est uir pauper in ea, & liberauit eum sapientia sua. Eccl. 9. ¶ Hic scribitur de illo principe, qui dicenti Helisæo in crastino summam fertilitatem in Samaria futurã, ubi tamen præ fame matres filios comedebant, credere noluit, & quasi deridendo cœpit dicere, & si dominus cataractas cæli aperiret, impossibile est quod tu dicis. Helisæus autem Ironice respondens ait. Videbis inquit, & non comedes ex eo. Quod factum est, quia in crastina fugientibus Syris qui ciuitatẽ obsederant, propter victualia ab eis derelicta opu- G lentia nata est. Ille uero princeps qui in porta ciuitatis a rege fuerat constitutus, fuit a turba populi conculcatus, & sub pedibus interfectus. Potest allegari, quòd fatuum est diuinis verbis contradicere, sed potius necesse est ipsa cum reuerentia credere, & in euentu certifice confidere, & sperare.

Capitulum octauum. textus. Helisæus autem locutus est ad mulierem cuius viuere fecerat filium. Moralitatum. Capitulum. 9.

H Ic habes ꝙ mulier illa sunamitis, cui Helisæus filiũ dederat, & mortuum suscitauerat, postquam multis annis peregrinata fuisset, ad terram Israel redijt, cui rex Israel omnia quæ prius sua fuerant, restitui mandauit. ¶ Sic vere anima cuius filium, id est cuius animum Helisæus. i. Deus per creationem dat, & per baptismum reluscitat, & postquam diu est peregrinata per mũdum in hac vita, peragrat in Israel, id est in paradisum finaliter reuertitur, ubi rex Israel Deus pater hæreditatem suam, scilicet gloriam paradisi sibi restituit atque donat. Psalm. 15. Tu es qui restitues hæreditatem meam mihi &c. ¶ Vel dic ꝙ mulier ista post baptismum quandoque peccã do a Deo peregrinatur, tandem tamen per pœnitentiam reuertitur & tunc ad possessiones uirtutum quas antea habuerat, restauratur. Pœnitentia enim post luctum facit gaudere, & omnia quæ nostra fuerant scilicet virtutes, & gratias quas homo habuerat ante peccatum, facit rehabere cui tamen Nouatianus hæreticus credidit contrarium, ut patet in historia tripertita. ¶ Hic habes quòd Benadab rex Syriæ, qui prius in prosperitate positus, Helisæum capi, & occidi mandauerat, nunc vero in infirmitate cõstitutus, ipsum honorari, & vtrum moriturus esset mandat. In quo nota, quod multi sunt qui in prosperitate positi, sanctos viros & religiosos cõtemnunt, in infirmitate uero & tribulationibus constituti, & eos humiliter & reuerenter ad eorum orationes requirunt. ¶ Istud etiam dic de quibusdam, qui quando sunt sani, de Helisæo idest de medico parum curãt, H cum vero infirmi sunt, ipsum cum muneribus honorant, & uisitant. Vnde Eccl. 38. Honora medicum propter necessitatem. ¶ Hic habes ꝙ Azahel dato ꝙ audiuisset ab Helisæo, ꝙ cum dñs suus Benadab rex Syriæ erat in infirmitate sua moriturus, ad ipsum tamen rediens dixit ei ꝙ potius esset sanandus, cuius contrarium factũ est, quia ipsemet Azahel stragulum super faciem eius posuit & aquam infudit & hoc est ſm Iosephum, ꝙ in lecto laqueo ipsum strangulauit. Qui suffocatus obijt, & ipse Azahel loco eius regnauit. ¶ Iste Azahel significat adulatores, qa isti dato ꝙ sciãt dominos suos infirmos peccatores & morti æternę propinquos, ipsi tamen prædicant eos sanandos & tanquam iustos finaliter esse saluandos. Vnde isti aquam dulcium verborum semper infundunt, & sic laqueis verborum etiam ipsos irretiunt, & ita dum eos in malis iustificant, mortem spiritualem sibi attribuunt. Vnde Esa. 3. Populus meus q̃ te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Istud ergo breuiter est verum, ꝙ causa quare adulator dominum suum regem. ſ. prælatum vel principem suis adulationibus interficit decipiendo, ad hoc solum est vt in curia eius regimen & dignitatem & officium retinere possit, quia etiam hodie videm⁹ ꝙ adulatores qui dominos suos mentiendo & fallæ iustificãdo, & verba placentia loquendo suffocãt, & ad hoc omnia ipsos attrahunt & inclinant, & loco eorum vt communiter imperant atque regnant, inquantum scilicet tales præ alijs diliguntur, & a magistris suis in altis dignitatibus collocatur, & etiam quod amplius est, quia quandoq; potius quã ipsi magistri sui imperare nosc̃untur: Vnde de illis potest exponi illud. 3. Re. 16. Irruens zambri occidit Hela, & regnauit pro eo, occidit dico adulando, & regnauit pro eo, domum & hospitium gubernando, & dignitatem ab eo obtinendo.

Capitu-

A *Capitulum nonum. textus. Heliseus autem prophetes vocauit vnum de filijs prophetarum. Moralitatum. Capitulum. 10.*

H Ic. 9. ca. in fine habes, & cum iehu fuisset inunctus in regem, & ioram & ochoziam reges Israel & Iuda occidisset, factum est ꝙ Iezabel mater ioram videns iehu ad palatium venientem, suos oculos stibio inunxit, & parata & ornata iehu audacter alloquens de hoc ꝙ filium suum occiderat increpauit. Qui statim de palatio ipsam præcipitari fecit & iussit, intinctoque sanguine eius pariete, equorum vngulis conculcanda tandem a canibus comesta est, & iuxta verbum Heliæ, in loco vbi iezabel fecit occidere naboth carnes eius canina rabies deuorauit. 3. Reg. 21. ¶ Si vis allega, ꝙ in quo quis peccat in illo punitur. 2. Reg. 9. Iltam enim ibidem naboth iniuste occidi fecerat, ita ꝙ canes sanguinẽ eius linxerunt ideo occisa ibi est & canes ipsam pœnitus præter caluariam vorauerunt. ¶ Vel dic ꝙ illæ mulieres q̃ se superbe ornãt, & vt placeãt hominibus, stibio facies suas sophisticant, ex hoc quandoque displicẽt, & nihilominus canes inferni ipsas finaliter deuorãt. Vnde. Hie. 4. Cum punxeris stibio oculos tuos, frustra componeris, contemperunt te amatores tui, animam tuam quærẽt. ¶ Vel dic ꝙ illud vnguentum sophisti cum hypocrisim significat qua inunctis hypocritis vt regi Israel. i. platis & superioribus placeant, quandoque contingit cõtrarium, quia. ſ. percepta huiusmodi fictione, nõ solum nõ honorant sed de palatio, id est de dignitate vel officio domo, curia vel hospitio præcipitantur, & canibus, i. officialibus & balliuis exponuntur Sen. Nihil quod simulatum est & fictum potest esse diuturnum. ¶ Vel dic ꝙ rex Israel est Christus qui tales destruit & deponit, & canibus infernalibus exponit. ¶ Vel si vis allegorice dic ꝙ Iezabel significat impiam synagogam, quæ. ſ. sanguinem prophetarũ & sanctorum sitierit, & multotiens cum idolis fornicata fuerit, & stibio, id est exteriotis legis sophisticamento, & superficiali intellectu circa mẽtis oculos picta erat. Hanc igitur Iehu princeps, id est Christus ꝺ posuit & de palatio tẽpli & legalis fastigij ꝑ principes gentiũ detraxit, & canibus, i. mundi tyrannis vndiq; dilper B sam & captiuam exposuit & cõcessit. Vnde & de Iezabel dicit dñs. Apo. 2. Mittã eam in lectum, & qui mechant &c.

Capitulum decimum. Textus. Erant autem Achab septuaginta filij. Mor. Cap. 11.

H Ic. ca. 10. dicitur, postquam iehu duos impios reges Israel & Iuda, ioram & ochoziam occidit, filios ioram septuaginta decapitari, & capita deferri mandauit necnon fratres ab ipsis quadragintaduos, qui ad visitandum filios regis in samariam descenderant interfecit, totamque domum Achab, optimatesque & principes, notos & amicos, prophetas & sacerdotes destruxit. Voluit igitur prophetas Baal occidere, idolum & cultum ipsius extirpare. Iste igitur se fingens velle colere Baal, sacrificium fieri ordinauit, & sic sub colore sacrificij sacerdotes & prophetas ipsius congregauit. Audientes igitur regem velle sacrificare idolo suo, continuo congregati sunt, & a rege munera & dona sperauerunt, quinimmo & vestes cuilibet ipsorum, vt magis allicerentur, dari mandauit, & ne quis forte de seruis domini esset cum seruis Baal districtus imperauit. Dum igitur circa sacrificium occupati omnes in vna domo stetissent ad hoc ordinatę, a militibus fores claudũtur, omnes gladio perimuntur, statuaque Baal destruitur, & in templo eius latrinæ constituuntur, & sic cultus baal de Israel extirpatur. ¶ Ista possunt allegari, ꝙ mali vnde sperant præmium, q̃q; acquirunt suppliciũ, & ꝙ extrema gaudij luctus occupat. Pro. 14. Vnde si vis dic mystice, ꝙ Iehu significat Deum, baal vero significat diabolũ quia. ſ. reuera Iehu rex Israel. ſ. Deus vẽ, nunc pro tpe huius vitæ seruos Baal. i. peccatores seruos diaboli diligere, inquantũ solet eos ad tẽplũ ecclesiasticarũ dignitatũ, & beneficiorũ aliqñ vehere, & promouere & vestes, i. bona tpalia ipsius dare, sed proculdubio to tũ illud insidiose facit, qa. ſ. oino istos ad victimã æternæ mortis custodit qđ patebit, qa finaliter milites suos, i. angelos mittet, & seruos Dei a seruis baal, i. bonos a malis se ũ

get & separabit, & ipsos malos dẽstruet, tẽplũ ẽt baal. i. mũdũ C statuã eius. i. corpus reproborũ, cultũ eius. i. executionẽ vitiorũ dissipabit totaliter & subuertet. Vñ. Esa. 25. Præcipitabit dñs mortem in sempiternum. Et Mat. 13. Mittet filius hois angelos suos, & colligẽt de regno eius scãdala, & separabũt malos de medio iustorũ, & mittẽs eos in caminũ ignis. ¶ Vel dic, ꝙ Iehu est bonus platus, vel cautus iudex, qui q̃q; solet se malũ dissimulare, vt sic possit malos melius corrigere, Exemplo Cõstantini de quo legit in historia tripertita lib. j. cap. 7. ꝙ volens probare qui essent in domo sua viri christiani se velle gẽtiles plus quam christianos diligere simulauit, quia munera & dona Christum vel idola adorantibus promisit, & sic veros a falsis christianis cognoscẽs, bonos & stabiles honorauit, alios vero fallaces vilipẽdit. ¶ Vel dic ꝙ iehu est bonus prælatus qui. ſ. cultũ baal, i. cultum vitiorũ & hæresim debet de regno & collegio suo eradicare, prophetas ẽt baal, i. malos et ambitiosos clericos, maxime hæreticos, & seruos baal, i. malos inferiores, iudices debet destruere & punire, & eos caute inuestigare, & ne tamen bonos cum malis inuoluat debet ipsos ab inimicis segregare. Vide inquit ne quis forte nobiscum sit de seruis dñi, sed vt sint soli serui baal, & sic filij Israel, id est viri iusti de templo baal, debent latrinas facere, inquantũ mundi status & diuitias & eminentias debent cum Apostolo ſtercora reputare. Phi. 3. ¶ Vel dic ꝙ Iehu est diabolus. Baal qui interprætatur deuorator, significat tria peccata. ſ. Superbiam, quæ deuorat honores ambiendo. Auariciam quæ deuorat diuitias. Gulam seu luxuriam, quæ deuorat delicias. Dico igit ꝙ Iehu, i. diabolus, pro tpe huius vitæ se esse amicum seruorum baal oiũ pctorum simulat ipsosq; infidiose ad cultum illius Baal, i. ad elationem superbiæ, auariciæ, luxuriæ & gulæ sollicitat, finaliter vero vbi non cauẽt ipsos spiritualiter & æternaliter percutit & occidit, & sic gladium eorum vertit in lctũ, & se esse inimicum ostendit. Bene igitur dicitur. Eccl. 12. Non credas inimico tuo in æternũ. ¶ Hic habes ꝙ Iehu qui oia mãdata Dei cõtra domũ Achab impleuerat, & cultum Baal & eius ꝓpheras destruxerat, multosq; alios occiderat, a vitulis tamen aureis adorandis nõ abstinuit, ꝓpter quod mul D ta mala a rege Iyrię passus fuit. Sic vere sæpe fit ꝙ prælatus diligenter se habet in his quæ pertinent ad iusticiam & fidẽ, vtpote quia malos punit, hæresim & idolatriam euertit. Verumtñ vitulos, id est florenos aureos adorat & diligit, & sic qui alias bonus erat per auariciam perit. Propter quod rex Iyrię, id est diabolus, per se & tyrãnos suos sibi & regno suo. ſ. ecclesiæ plura mala facit. ¶ Vel dic gñaliter cõtra quẽcũq, auarũ aĩs bonũ. Vñ Amos. 9. Auariciã ĩ capite oĩum &c.

Capitulum vndecimum. textus. Athalia vero mater ochoziæ, videns mortuum filium suum. Moralitatum. Cap. 12.

A Thalia mater ochoziæ, videns filium suum mortuũ & fratres ipsius a iehu rege Israel interfectos, occidit oẽ sẽm regiũ, vt ipsa sola regnaret ĩ Hierusalẽ. Tũc tñ cũ filij regis actualiter ab athalia necarẽtur, iosaba regis soror filiũ regis paruũ & nutricẽ eius de triclinio furata est, & absconditeos eratq; in tẽplo dñi clã sex annis. Cum igit nullus supstes de filijs regis crederet. Ioiada summus sacerdos, vocatis centurionibus & militibus. paruulum regni hæredem quẽ clã in tẽplo nutriuerat, ostẽdit eis, & secrete fœdus inter eos & regem pepigit, & occisa impia athalia, ipsum in regis solio cõstituit. Qui statim ꝑ lõga tpa iuste vixit, pecuniasq; de populo congregauit, & sarcta tecta tẽpli industria reparauit. Quẽ tandẽ serui sui occiderunt, qui ẽt mortẽ condignã postea sustinuerũt, sicut patet. 2. Paral. 24. ¶ Ista exponunt a multis primo allegorice. Per athaliam quæ interprætatur dñs temporalis intelligitur synagoga, quæ. ſ. tpaliter non perpetuo erat in suis cerimonijs duratura, & quæ etiam tẽporaliter vsq; ad Christi aduentũ, erat in terra Israel regnatura. Ioas rex paruulus. i. humilis, est Christus. Ioiada sacerdos, qui interpretat memoria dñi vel dilectus domini est prædicatorum cetus. Iosaba quę interprætatur in quo est incensum dñi, gẽtilitatẽ significat, i qua. ſ. sensũ dñi, i. fides & oratio nũc pleuerat. Igit ista est veritas, ꝙ athalia, id est impia synagoga semen regiũ

Eid est Christi fidem de qua dictum est. In semine tuo benedi centur omnes tribus terræ, omnesque ipsius sectatores voluit occidere & delere & etiam ipsum Ioas, Christum scilicet cum suis sequacibus, id est apostolis & martiribus, ut sola regnaret, & ne regnum perderet occidere tentauit, dicês scilicet in Caipha. Expedit vt onus homo moriatur pro populo ne veniant Romani, & tollant nostrum locũ & gentẽ. Ioh. 1. Sed proculdubio Iosaba, i. humilis gentilitas, istum & nutricem eius. s. deuotionem & fidem, credẽdo rapuit, & per humilitatem abscondens, in templo cordis posu it ubi s. Ioiada, i. prædicatorum turba, ipsum prædicando nutrinit, & corpus eius mysticum. s. fidelium cõgeriem, usq; ad virtutum perfectionem deduxit. Vnde Exo. 2. Accipe puerum & nutri eum. Ipsumque regem super solium ecclesiæ constituit, & regnum in manu eius tradidit, inquantum conuersis populis ipsum regem & dominum credi fecit, & inquãtum ipsum in iudicio regnaturum monstrauit. Quod. s. nũc videns. Athalia, i. Synagoga, tristatur, quæ etiam per milites s. Romanos confoditur & turbatur, templum vero ecclesię ab isto rege Ioas. i. a Christo & fidelium populo, cum ministerio Ioiade. i. cum prędicatorum auxilio reparatur, & nũc per Dei gratiam Synagoga perdita, ipse Ioas Christus in tẽplo ecclesiæ, & in spiritualis regni, solio prosperatur. ¶ Vel dic q̃ Athalia timens perdere regnum. significat hæredem, qui semen regium, id est pueros Israel occidit, inter quos Ioas. i. Christum occidere credidit, quo d non fecit, quia. s. ad momtum sororis regis, i. ad institũtum Archangeli Gabrielis, Ioiada sacerdos. i. Ioseph nutricem, & puerum, i. Mariam, & Iesum tulit, & eum vsque ad tempus in Egyptum abscondit, qui tandem se in Israel regnans. i. publice prædicans ostendit, & se etiam regem Israel non negauit. Vnde dicitur. Tu dicis, quia rex sum ego &c. Ioh. 18. Post ipsa athalia, i. ipse Herodes mortuus, fuit, quem tamen serui sui, i. Iudæi finaliter occiderunt, de quo tamen pœnam cito post p-soluerunt, quando per Romanos Titum Vespasianum tam mortem quem exilium propter necem sui domini pertulerunt. Vnde. 4. Re. 9. Nunquid pax erit zambri, qui interfecit R dñm suum? ¶ Vel dic allegorice q̃ Ioas, i. Christus qué occidisse credit synagoga, nũc in templo paradisi custoditur. Finaliter tamen in die iudicij super solio iudicans contra eũ accingetur. ¶ Vel dic moraliter, q̃ athalia quæ inter prætat inclinatio domini, significat mundi prosperitatem, vel diabolum, vel mentis iniquitatem, quæ vel qui facit dominum fugere, & declinare semen regium. i. bonum propositũ, vel virtutum exercitum, solet in Hierusalem, id est in conscientia enecare, & ibi studet solus imperare, & inde Ioas. i. memoriam dñi totaliter extirpare. Ista enim sunt quæ memoriam dñi in mente occidunt, et quæ hominem a Deo declinent, & diuertunt. Vnde illud Gen. 40. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Sed pro certo Ioiada qui interpretatur dñi cognitio, Ioas, i. memoriam dñi seruat, quia quando homo cognoscit quid sit Deus ipsum obliuioni faciliter non dat, & ipsum, & nutricem eius, quæ est gratiarũ actio, ibidem protegit. Finaliter autem Ioas & Ioiada, id est dñi memoria in Hierusalem prævalent, & athaliam diabolum, iniquitatem vel concupiscentiam de regno cordis effugant, & per pœnitentiam ipsum interficiunt, nunquam em potest regnum cordis destrui, quãdiu Ioas. i. dñi memoriam ibidem contigerit reseruari. Vnde Tob. 1. Quia domini memor fuit in toto corde suo, dedit ei gratiam. ¶ Vel dic q̃ Athalia significat ambitiosum, effeminatum, mollẽ, defectuosum prælatum, qui cupiditate regnandi ad finem, ne inueniat repugnantem, studet omne semen regium id est bonos subditos occidere & grauare, suppeditare vel deponere, vt sic possit secure alijs imperare. Quod etiam ad literam tyrãni facere solent, qui in principio omnes potentes occidere student, & omnes illos de quorum potentia, iustitia, vel rebellione timent, vel saltem ipsos nituntur ita deprimere, & depauperare, vt de eorum rebellione non formident, sed sę pe contingit q̃ aliquis Ioas. i. aliquis memorans dñm, s. aliqs subditus bonus a Deo abscondit, q̃ tandẽ de consilio Ioiade sacerdotis, i. cũ a diutorio Papæ iltũ accusans, ꝓualet cõtra ipm, & eo victo in loco ipsius ꝓmouet, q̃ iuste regnans, & dñans, tẽplũ eccl̃e vel p̃iæ releuaẽ conat. Vñ Iob. 34. Perdidit multos & innumerabiles, & ẽgnat faciet alios ꝓ eis &c.

Capitulum decimumtertium. textus. Anno vi gesimotertio Joas filij Ochoziæ regis Juda. Moralitatum Cap. 13.

IOas rex Israel descẽdit ad Heliseum infirmitatem. Cui præcepit Heliseus quòd arcum manu sumeret, & impositis manibus suis super manus regis, præcepit, q̃ se nestram aperiret & traheret. Quo facto dixit Heliseus Sagitta salutis dñi sagitta salutis contra Syriam. Item præcepit sibi q̃ iaculo terram percuteret, quod cum ter concutiendo feciss et, indignatus est Heliseus, q̃ nõ quinquies aut septies percussisset, asserẽs q̃ tunc totiens syriam deuicisset. Si inquit percussisses terram quinquies, sexies aut septies, Syriam percussisses vsque ad consummationem, nunc autẽ tribus vicibus percuties eam. ¶ Dic q̃ Heliseus significat Christum, qui pro certo vult & præcipit, q̃ ioas qui interpretatur memoria dñi, rex Israel. i prædicator vel prælatus arcum sacræ scripturæ manu bonę operationis accipiat atque tangat, & deinde fenestram cordis per discretionẽ aperiat, & sic sagittas diuinorum eloquiorum emittat. Pone inquit manum tua super arcum, aperi fenestram & iace sagittam. Ista enim per ordinem se debent habere, quia scilicet primo prædicator debet manum ad implendum quod scriptura præcipit apponere, deinde cor per discretionem aperire, & sic potest sagittam diuini eloquij prædicando iactare, & maxime quia tunc solet Deus manum suam manibus suis adiungere, inquantum opera eus solet virtualiter adiuuare. Vnde dicitur. Act. 1. Cępit Iesus facere & docere. Ita q̃ cum talis sagitta. i. talis prædicatio sagitta salutis, contra Syriam, id est contra diabolum solet esse, quæ corda audito rum potest vsque ad intima penetrare. Vnde etiam possunt tunc auditores dicere illud Iob. 6. Sagittę dñi in me sunt. Isti ergo prẽcipitur quod Iaculo repræhẽsionis terram, i. ter rena percutiat, quod cum negligenter exequitur, Deus quã H plurimum se conturbat, & hoc quia quanto sępius terram, i. terrenos argüit, & percutit, tanto syriam quæ interprætatur sublimitas i. sublimen superbiam diaboli, amplius superat atque lędit. Et ideo de continuatione istius sagittationis siue prædicationis bene dicitur. Esa. 58. Clama, ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. ¶ Vel dic q̃ iaculum istud significat diuini timoris punitionẽ, vel pœnirentiæ, vel tribulationis, uel etiam contritionis, vel cuiuscunq; amaritudinis læsionem. Quia pro certo terra nostra, scilicet quanto mens interior, vel caro exterior percutitur, tanto contra Syriam id est contra diabolum fortius prævalet.

¶ Vel dic q̃ prædicator terram, id est auditorem tribus vicibus percutit, qñ de fide trinitatis ipsum erudit, quinquies eum percutit, qñ de incontinentia quinque sensuum ipsum redarguit, sexies percutit, qñ de sex operum misericordiæ carentia ipsum corrigit, septies percutit, quando pro septẽ peccatis mortalibus ipsum ferit. Quando ergo ad huiusmodi percussiones amplius processerit, tanto magis contra Syriam, id est contra diabolum prævalebit, & tanto victoria sua maior erit. ¶ Hic dicitur, quòd mortuo Heliseo & sepulto cõtigit, quòd quidam sepeliebat hominem prope ipsum, sed cum latrunculi transiuissent, timentes ibi cadauer, in ꝓprio sepulchro sepelire non ausi fuerunt, ut fugę consulerent, ipsum in sepulchro Helisei posuerunt. Quod vt corp' Helisei tetigit, mox homo ille qui mortuus fuerat, resurrexit. ¶ Sic uero si vis cadauer tuum, id est carnalem vitam sepelire, & per pœnitentiam celare, & adhuc videas latrun cu los, id est demones & vit ia tibi obsistere, necesse est quòd sepulchrum Helisei, id est Christi per considerationem aperias, & quòd per passionis, & mortis suę memoriam, istud cadauer carnalis vitæ ibi sepelias & abscondas. Quod pro certo si feceris, virtus corporis Helisei mortui, id est Christi talis erit quòd ipsum cadauer tuum, id est carnalem vitam a mortuis suscitabit, inquantum ipsam in vitam spiritualem mutabit, & de morte culpę, & pœnę sanabit. In tali igitur sepulchro sepeliamur, vt de morte culpæ ad vitam spiritualiter reducamur. Vnde dicitur. 3. Re. 13. Sepelite me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est. ¶ Vel allega de bona societate, quia sicut corpus sanctum siue cadauer eum quẽ-

tetigit,

A tetigit, fecit resurgere, & sic sanctus homo quando a cadauere, i. a peccatore associatur & tangitur, facit eum peccata renuere, & exemplis suis ad vitam gratiæ reuenire. Vnde Luc. 7. Quod ipse defuncti tetigit loculum. Adolescens tibi dico surge. ¶ Vel dic quòd sanctum corpus alteri vitam prębuit, & non sibi ad denotandum quòd sancti viri beneficia temporalia alijs concedunt, quæ sibi non recipiunt, sed potius ea spernunt. ¶ Vel heliseus mortuus significat prædicatorem, doctorem aut correctorem, mortuum. i. malum infamem & iniquum, quia. s. iste tactu suo. i. correctione vel reprehensione verbali vel reali, alios mortuos, i. alios peccatores conuertendo suscitat, ipse vero a morte criminum non se leuat, ita q̃ sibi proprie potest dici illud Mat. 17. Vah qui destruis templum Dei salua temetipsum, alios saluos fecit &c.

Capitulum decimumquartum. textus. In anno secundo Joas filij Jocham regis Israel regnauit Amasias. Moralitatum. Capitulum. 14.

CVm amasias rex Iuda percussisset edõ & filios seir, & decem millia occidisset, & alios decem milia cepisset, eleuatũ est cor eius in superbiam, & ioas rex Israel multo se potentiorem prouocauit ad bellum. Ioas autem præsumptionem eius reprimens, & parabolam de carduo sibi scripsit, q̃ bestiæ saltus indignati conculcauerunt carduum, pro eo q̃ filiam cedri præsumptuose filio suo petierat in vxorem, metaphorice sibi dixit, illum carduum, se autem cedrum significans, superbiam eius increpauit. Carduus inquit misit ad cedrum quæ est in libano, ita q̃ filiam suam filio suo daret in vxorem. Quo indignante, bestiæ saltus conculcauerũt carduum. Percutiẽs, inquit prævaluisti super edon, & subleuauit te cor tuum. Contentus esto gloriæ tuæ, & sede in domo tua. Quare inquit prouocas malum vt cadas tu & Iudas tecum? Non acquieuit autem amasias, sed contra ipsum ad bellum prorupit, in quo sibi male per omnia succesit, quia ibi ipse fuit victus, murus hierusalem destructus, & populus tributarius factus. Ipse vero amasias propter huiusmodi infortunium a suo proprio populo extitit interfectus. ¶ Istud allega, q̃ quandoque accidit quando quis i aliquo negocio fortuito se habuit, & aliquam gloriã vel victoriam obtinuerit, vel contra aliquem minorem prævaluit, quandoque in tantam B superbiam erigitur, q̃ ad aggrediendum fortiora cor eius eleuatur, ita q̃ quamuis ipse non sit nisi carduus, i. modicus & depressus, & le cum cedris. i. altis personis ęquiparare conatur, & propria fortuna vel gloria non contentus, sed ampliorem ambiẽs, contra arduos & ardua dimicat & luctatur. Sed pro certo Deus suam ingratam præsumptionem humiliat & conterit, & ipsum a bestijs saltus. i. a superbis hostibus conculcari permittit, ipsumque vinci, capi, subijci, ciuitatem & regnum eius destrui facit, & finaliter ipsum ꝓ proprios subditos suos perdi, occidi, vel alias molestare finit, & sic quia contentus non fuerat gloria sibi data, aliud infortunium triste sibi reddit, bene igitur dicitur. Ecclesiast. tertio. Altiora te ne quæsieris. Qui enim de data gloria ingratus extitit, & ad maiora indigne ambiuit vtrunq; perdere dignus est. Vnde Luc. 3. Contenti estote itipendijs vestris. ¶ Vel dic moraliter, q̃ sæpe fit q̃ qui eodem qui iterprætat sanguineus. i. terrena & carnalia superat, exinde de seipso præsumens, regem Israel, i. Deum per superbiam impugnat, & ipsum contra se prouocat, dum altiora cogitat atque tentat, & dum magis in difficilibus certaminibus stare lperat. Sed reuera sæpe fit, q̃ a bestijs saltus. i. a demonibus vitijs & temporalibus conculcatur, & dum diuersis malis complacentijs captus est subiugatur, murus hierusalem, i. fortitudo suę conscientiæ laniatur, ita q̃ finaliter per mortem perpetuam in gloriatur, & sic quia minus meritum & minor gloria sibi non sufficit, sed proprias vires metuens non ad difficiliora procedit, vtrumq; dignus est perdere, & a virtutibus cadendo vitia incurrere, & tandem ad mortem æternam flebiliter deuenire. Taliter igitur præsumptuoso potest dici illud Exod. 18. Stulto labore cõ-C sumeris, vltra vires tuas est negocium. Melius est igitur in minori perfectionis gradu bonum esse, quam altiora aggredi & perire. Apostolus. 1. Cor. 10. Qui stat videat ne cadat.

Capitulum decimumsextum. textus. Anno decimoseptimo Phaceæ filij romelie regnauit Acham. Moralitatum Capitulum. 15.

HIc fit mentio de illo nequissimo rege Iuda Acham, de quo inter cætera dicitur, q̃ cum quadam die damascum ad regem assyriorũ descenderet, volens sibi placere, eo q̃ ipsum de manu regis Israel & syrię liberasset & occiso rege syri populum eius, in syrenem transtulisset, vidit ibi altare damasci, & accepto exemplari eius, misit illud ad sacerdotem vriam in hierusalem, vt ad similitudinem eius altare in tẽplum domini fabricaret. Quo facto rex altare ęneum mare & luteres templi quæ fecerat salomon depoluit, & super pauimentum ad partem aquilonarem posuit, & ex tunc super altare nouum relicto alio sacrificare mandauit. ¶ Si vis per fatuum regem Achã intellige quosdam fatuos prælatos vel principes, qui. s. de ciuitate sua. i. ecclesia vel collegio deponunt altare, mare & luteres Salomonis. i. bonos viros antiquos & prouectos, qui. s. sunt mare per amaram contritionẽ, luteres per satisfactiuam operationem. Illos enim quos in ecclesia vel patria patres sui vel prædecessores collocauerunt, & pro con filiarijs habuerunt, ac eos in honoribus & officijs tenuerũt, solent super pauimentum ponere, & ad gradum infimum deponere, & altaria damasci quæ erant altaria idolorum, i. malos homines & alterius nationis loca eorũ substituere. & eos in suis curijs & officijs promouere. Nouas enim personas in officijs suis statuũt & extraneos magis quam suos diligunt, & eos suis & suorum antiquis familiaribus dimissis, in suis domibus & curijs introducunt. Vnde dicitur. Reg. 26. Nouis superuenientibuus vetera proijcientur. Nouа enim diliguntur, & antiqua fastidiuntur. 3. Reg. 12. Sicut fecit Roboam, qui senes consiliarios Salomonis dereliquit, & nouos & iuuenes sub induxit, & ideo regnum pro D maiori parte amisit. Contra quos dicitur. Eccle. 9. Ne dere linquas amicũ antiquum. Nouus enim nõ erit similis huic. ¶ Vel dic moraliter q̃ acham, i. diabolus, summe nititur q̃ in hierusalẽ, i. in anima altare, mare & luteres salomonis. i. deuotio contritio & confessio deponantur, & altare damasci id est mala intentio & cultus vitiorum vbi fiat sacrificiũ malorum operum inducatur. ¶ Vel dic q̃ malum est regi Iuda. i. viris ecclesiasticis & religiosis assyriorum, id est mũdanorum principum curias visitare, cultus idolorum & eorum altaria id est cultus secularium & eorum mala exemplaria respicere, ad damascum. i. ad mundana mundi negocia descendere, quia pro certo sæpe fit q̃ ad complacendũ regi assyriorum id est principibus secularibus cum quibus degunt nituntur se eis conformare, & sic studeat in hierusalem, id est in ecclesia & in templo cordis sui, altare damasci id est ritus & conditiones, cultus, pompas & vitia sæcularium introducere, & altare Salomonis, id est cultum religionis & deuotionis dimittere & facere cessare. Vnde dicitur. 3. Reg. 19. Altaria tua destruxerunt, & pactum tuum dereliquerunt. Quod patet de episcopis clericis, & religiosis, qui recte seculares esse videntur, & de ecclesiasticis moribus nihil aut penitus parum imitantur. Altare enim damasci exemplariter in hierusalem introducitur, quando mores seculares ab ecclesiasticis coluntur. Vnde Iudic. 14. Samson descendens in thamnata, vidit mulierem de filiabus philistinorum, quæ placuit oculis eius, ideo ipsam in vxorem accepit. Quia re uera religiosus in mundum descendens, philistinam & secularem conuersationem faciliter capit in vxorem, & ideo prohibitum est ne in Israel vxores alienigenas introducat.

Capi-

E *Capitulum decimum septimum. Textus. Anno duodecimo achaz regis Juda, regnauit Ozeæ filius hela. Moralitatum. Capitulum. 16.*

POstquam rex assyriorum transtulisset filios Israel apud medos, & in eorum ciuitatibus medos & babylonios collocasset, & terram Israel ipsis in hæreditatem dedisset, factum est ꝙ leones immissi a domino ipsos interficiebant, & hoc quia non dominum, sed sua idola colebant, & dominum non timebant. Scriptū é igitur regi assyriorum, ꝙ quia gentes quas in Israel & in samariam & vrbes eius transtulerat nesciebant ritum Dei terrę, a leonibus occidebantur, & ꝙ vnus de captiuis sacerdotibus qui ipsos doceret colere dominum, de Babylonia mitteretur. Vnus igitur sacerdotum in Bethel rediens, populum Deum colere docuit, & sic leonum rabies quieuit. ¶ Sic vero rex assyriorum. i. diabolus, mirabilem videtur commutationem in terra Israel. i. in ecclesia & in babylonia. i. in mūdo fecisse, quia pro certo iam videtur babylonios in israelitas, & israelitas in babylonios commutasse, terra enim Israel ecclesiam designat, babylonia mundum significat & sic israelitica bonos ecclesiasticos. Babylōia vero malos & mūdanos denotat. Ista est igiē veritas, ꝙ rege assyriorum diabolo procurante terra Israel, i. ecclesia, a viris israelitis, qui interpretantur videntes Deum, i. a viris sanctis & religiosis clericis Deum contemplatibus viduatur, & hoc quia pro certo illi qui israelitę esse debuerant, in babylonicos, id est in sæculares & mundanos hodie cōuertuntur, inquantum. l. in negocijs se implicant, & in babylonem, id est in mūdum & in curias & officia principum transferuntur & sic proprie isti qui sunt in Israel, non israelitę, sed potius medi vel babylonij nominanē de quibus Apostolus ad Rom. 9. dicit. Non enim omnes qui ex Israel sunt Israelitę. Econtra illi qui proprijs bonis, scilicet israeliticis viris, id est sanctis, in mundo succedunt, & de babylone, id est de mundo modernis temporibus ad ecclesiæ statum veniunt, & terræ ciuitates & castra. i. ecclesiæ dignitates & beneficia detinent & regunt non propter hoc israelitę, id est sancti contemplatiui & discreti fiunt, sed potius babylonij, id est mali, confusi & peccatores persistunt. Isti enim Deum cœli non colunt nec seruiunt nec mandata eius custodiunt, sed idolis suis bonis temporibus per auariciam, vel idolis id est ignaris nepotibus per carnis affectionem, vel idolis, id est pictis & pulchris mulieribus per luxuriæ infectionem intendunt, quapropter cum ritum Dei terræ, id est religionis & deuotionis cultum & diuinum seruitium videancur nescire, sed potius cultum deorum terræ de qua veniunt, & vsum vitiorū sæculi solent colere & sentire. Ideo sicut videmus ad oculum isti a leonibus id est a tyrannis & principibus incursantur & rapinis & molestijs deuorantur. Deus enim non vult ꝙ quis habitet in terra Israel, id est in ecclesia sua sibi seruiat, nisi ipsum diligat arq; colat. Alioquin si quis ibiexistēs, dijs alienis, id est demonibus vel vitijs, vel temporalibus ditijs vel delicijs seruierit, proculdubio a leonibus, id est a demonibus vel tyrannis suppeditabitur & peribit. Hiere. 50. Grex dispersus Israel, leones deiecerunt eum, Primus comedit eum rex assur. Nabuchodonosor nouissimus exosauit eum. ¶ Vel dicq; Babylonij fuit israelitæ et econtra, in quantum scilicet hodie sæculares vident Deum, & sunt meliores quam clerici, & ecclesiastici sunt mundani & deteriores quam laici. Vide Iudicum. 6. de area, vbi melius.

Ex capitulo decimoseptimo textus. d. Cumque ibi habitare cepissent non timebant dominum. Moralitatum. Capitulum. 17.

HIc habes ꝙ samaritani quamdiu fuerunt sine sacerdote domini, a leonibus fuerunt infestati. At vbi sacerdos domini venit ad ipsos qui cultum Dei ipsos docuit, ira leonum erga ipsos conquieuit. ¶ In quo notari potest ꝙ sacerdotis, id est curati, prælati, boni G doctoris vel clerici præsentia multum est necessaria. In primo enim absente populus cultum Dei terræ, id est cultum & executionem diuinorum mandatorum ignorat, cum non habeat qui doceat, & ideo apud eos leonum, id est demonū vitiorum, hæreticorum tyrannorum vel aliorum malorum copia abundat, qui ipsos temporaliter æternaliter deuastat. Vnde Prouer. 11. Vbi non est gubernator populus corruet. Econtra vbi sacerdos domini id est bonus prælatus, curatus, prædicator vel doctor affuerit, qui edoceat populum ea quæ sunt Dei, solent prædicti leones conquiescere, & populus iuste ac pacifice & viuere & manere, sicut de Daniele dicitur, qui quia sanctus erat in medio leonum sedēs ab ipsis minime lędebatur. Heb. 11. Vnde de talibus sacerdotibus dicit Apostolus. Obturauerunt ora leonum &c. Hic habes ꝙ cum rex assyriorum varias gentes de babylone, & de alijs gētilium prouincijs in samariam, & in terrā Israel transtulisset, & vtraque gens fabricauit sibi Deum suum fecerunt. quoque sibi sacerdotes excellorum de nouissimis populis & ponebant eos in phanis sublimibus, & exeuntes in terram Israel, adorauerunt sculptilia, secundū ꝙ didicerant in terra nationitatis suæ, vsque in præsentem diem sequuntur morem antiquū, & dato ꝙ istę gentes dominum colerent, dijs tamen suis nihilominus seruierunt, vnde isti samaritani dicti sunt, qui in terra Israel de babylonia translati cultum quidem Dei receperunt, sed cultum idolorum nullatenus dimiserūt, sed potius vnum cum alio coluerunt, vñ & textus dicit hic ꝙ fuerunt quidam gentes istę Deum timentes, sed nihilominus dijs suis seruientes. Isti igitur sunt illi samaritani de quibus euangelia faciunt totiens mentionem, qui cum samaritis israelitis in terra Israel sunt loco eorum translati. ¶ Ista possunt allegari ad multa, & exemplariter & mystice, & ideo hic notari potest, ꝙ malum est a malis præsentibus originem trahere, quia proculdubio idolatrias. i. peccata, & vitia quæ apud eos didicerunt, & quibus iuuentute suam imbuerūt vix aut nunquam possunt dimittere. Sed dato ꝙ ad terram Israel vel religionem transferantur, & ꝙ quandoque in cultu diuino & in bonis operibus occupentur nihilominus morem antiquum & sæculare quem didicerunt, & ritum solent firmiter obseruare. Illud videmus de filijs vsurariorum, qui statim fiunt vsurarij. Videmus etiam de rusticis rudibus. Dato ꝙ fiant episcopi & clerici, semper tamen modum antiquum illiberalitatis seruant, & dato ꝙ partim Deum terræ Israel colunt. i. dato ꝙ in aliquibus viris iustis & nobilibus cum quibus habitant, se conforment, idola tamen terræ suæ. i. vitia in quibus nutriti fuerūt, semper tenent. Vnde dicitur. Prou. 22. Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet H ab ea. ¶ Vel dic contra illos qui vtranque ripam volunt pascere, mundani & religiosi esse, simul Deo & idolis seruire, & ex eundo in terram Israel. i. in ecclesiam vel religionem vna cum cultu & seruitio diuino quod faciunt, volunt idola, id est mundum carnem vel diabolum colere, vel mundana, negocia pertractare, cum tamen dicat dominus, ꝙ nemo potest duobus dominis seruire. Mat. 6. Secūdum de hoc vide alibi, vbi agitur de illis qui idolum dagon iuxta arcam domini posuerunt. ¶ Vel dic ꝙ inter illos quos rex assyriorum diabolus introducit in terram Israel. i. in ecclesiam', samaritani qui interpretantur custodes id est mali prælati, solent hodie de nouissimis. i. de personis indignis sacerdotes facere, & eos in phanis sublimibus. i. in altis dignitatibus exaltare, & sic mali malos solent vt comuniter promouere. Vnde dicitur. 3. Reg. 13. Quicunque volebat implebat manum suam, & hebat sacerdos excellorum. ¶ Vel dic ꝙ quando aliquis in terra Israel id est ad prælationem ecclesiasticam vel ad quacunque secularem, vel aliam dignitatē transfertur, & samaritanus, i. custos, prælatus, iudex vel officialis efficitur, continua idola suæ terræ. i. homines de patria sua amicos, cognatos, vicinos ad modum idoli insensibiles & ignaros secum transferre conatur & ipsos honorare promouere & in phanis excelsis, & in altis dignitatibus constituere machinatur, & plus ipsos quam Deum colere & diligere aliquotiens gloriatur. Vnde Ezech. 8. Idola vniuersæ domus Israel depicta erant in pariete, & in circunitu per totum, & seniores Israel offerebant incensum,

&

A & iechonias filius sapham stabat in medio eorum stantium ante picturas & vnusquisque habebat thuribulum in manu sua. Et bene dicitur in circunitu per totum, quia scilicet tota ecclesia vel collegium plena sunt talibus idolis prælatorum. Omnesq; parietes ac omnia beneficia ecclesiæ per eos occupantur, & ideo non mirum si tales a leonibus. i. a malis principibus infestantur. ¶ Vel allega de schismaticis, qui partim colunt Deum, & partim diabolum inquantum partim bene credunt & partim male, & ideo leones. i. gentiles eos deuorant &c.

Capitulum decimumoctauum. textus. Anno tertio Ozeæ filij Hela regis Israel. Moralitatum. Capitulum. 18.

EZechias rex iuda, quæ interpretatur confirmatus à domino, contriuit statuas, dissipauit excelsa, succidit lucos, sperauit in domino: fecit quod bonum est, rebellauit contra regem assyriorum, & serpentē æneum quem fecerat Moyses, confregit, & quia populus sibi incensum offerens, hactenus idolatrabat, ipsum in puluerē comminuit. ¶ Sic bonus prælatus debet ab ecclesia euertere excelsa. i. superbas statuas, & in malo stabiles & ostinatos lucos, i. in vanitate lucidos, & curiosos serpentem, æneum. i. hypocritas, malicios os, clamorosos, & litigiosos. Debet ét bonum facere, & semper in domino confidere, & regi assyriorum, i. diabolo in omnibus repugnare. ¶ Vel dic ꝙ iste rex est Deus, qui bene videt in templo ecclesiæ aliquē serpentem æneum. i. aliquem malicios um serpentem hypocritam vel ad modum æris non sensum, sed sonum. i. non opera, sed verba habentem, a populo adorari, & honorari, & tanquam Deum, i. tanquam virum iustum coli ac venerari indignans solet quandoque eum frangere, seu etiam annihilare, vt sic qualis erat possit ab omnibus apparere vel frāgere. i. reprehendere vel in puluerem per humilitatem reducere, & in torrentem Cedron proijcere, i. ad lachrymas prouocare. Esa. 16. Inebriabo te lachryma mea Esebon, & eleale. & quoniam super vindemiam tuā, & super messem tuam uxor clamantium irruit &c. ¶ Sennacherib rex Assyriorum, ascendens super terram Iuda, cœpit & vastauit ciuitates munitas, & hoc quia Ezechias rex Iuda a seruitute B eius recesserat, & in domino sperans, tributum sibi negauerat. Ezechias igitur nuncios ad ipsum dirigit, thesauros templi & thesauros regios sibi mittit, quinimmo valuas tēpli laminis aureis spoliat, & omnia sibi tradit, & nihilominus ira sua non flectitur, sed ad obsidendum etiam hierusalem se conuertit. Quod videns Ezechias, ad præcandum dñm flendo conuertitur, cuius precibus dñs motus, cōtra sennacherib indignatur, & misit angelum suum qui centū octoginta, & quinque milia hominum assyriorum in exercitu vna nocte perimit. Qui mane videns cadauera mortuorum timidus abijt in terram suam & recessit, vbi in tēplo Dei sui adorans, a proprijs filijs iterfectus extitit, & sic illum quem Ezechias muneribus non vicerat, orationibus superauit. ¶ Allega illud de efficacia orationis. Etiam quō Deus solet tunc præcipue iuuare, qñ omne humanum sola tiū solet deficere, & qñ toto affectu solet homo se ad Deū per orationem dare. ¶ Vel dic ꝙ ille tyrānus significat mūdi principes & tyrannos. Ezechias qui fidelis erat, significat viros ecclesiasticos prælatos. Ista est tunc rei veritas, qñ Ezechias bonus prælatus cessat tributa, seruitia regibus tyrannis dare, & ab eorū seruitutis iugo, & obedientia se voluerit subtrahere, & prætex tu libertatis ecclesiasticæ liberare, statim ad ipsum deuastandum currunt vrbes & castra rapiunt, & temporalitates suas ad manus suas ponunt, & ipsis dare munera non solum de thesauris proprijs, immo etiam de thesauris domus dñi, i. de bonis ecclesiæ ipsum cogunt, & qñque necesse est vt portas ecclesiæ, i. ecclesiæ subditos talliando spoliant, vt munera regi assyriorum i. principibus secularibus mittant vt ad litteram videmus de multis fatuis prælatis qui proprios subditos grauant, vt inde principum secularium amicitias sibi quærant. Sed reuera illud improbis tyrannis non sufficit, quia talibus muneribus incitant, & ad grauioria facienda multotiens plus

anhelant. Igitur ista est veritas, ꝙ pro libertate ecclesiæ obtinenda non est vtile principum, vel secularium amicitias quærere, nec diuitias ecclesiæ ipsis distribuere, cum ipsos magis inde soleant irritare. Sed unicum & solum est remedium, ad Deum recurrere orando fletus & ieiunia faceret & causas ecclesiæ Deum solum modo commendare, qa reuera si Ezechias. i. prælatus illud fecerit, Deus pro ipso pugnabit, potentias tyrannorum subuertet, & ecclesiam de ipsorum manibus liberabit. Psal. 43. Liberasti enim nos de affligentibus nos & odientes nos disperdisti. Et alibi. Non est alius qui pugnet pro nobis nisi tu Deus noster.

Capitulum vigesimum. Textus. In diebus illis. Egrotauit Ezechias vsque ad mortem. Moralitatum. Cap. 19.

DE sanatione Ezechiæ, & de additione annorum, & retrocessione solis vide Esa. 38. vbi exposui. De hoc autem ꝙ rex babylonis misit nuncios cū muneribus ad Ezechiam salutandum, & eum super curatione sua congratulandum, & hoc ſm Iosephum, quia babylonij adorare solent solem, & quia viderunt solē retrocessisse, & audiuerunt ab idolis suis hoc propter infirmitatem regis iuda factum esse, miserunt ad eum, & ipsum quem sol Deus eorum adorare decreuerat, honorandum censuerunt. Quibus honoribus Ezechias allectus, legatos quāplurimum honorauit, & omnes thesauros suos, cellas aromatum, sepulchra regum & prophetarum ſm Comestorem) et breuiter omnia abscondita, & suas diuitias, & gloriam ostendit eis. De quo indignans dominus per Esaiam eum acriter reprehendit, & ꝙ thesauri sui adhuc essent deferendi in babylonem, & filij sui a babylonijs capti uandi sibi comminādo prædixit. Quibus auditis. Ezechias hoc solum respondisse fertur. Bonus est sermo quem locutus est dominus tantum sit veritas & pax in diebus nostris. ¶ Ista possunt allegari ad multa, & hoc primum. Quia nemo fimus peiores babylonijs, nos debemus illos quos De⁹ noster sol iusticiæ Christus honorauit. f. pauperes, debiles, infirmos, & maxime reges Hierusalem. i. bonos ac uirtuosos D viros ecclesiasticos & religiosos prælatos honorare, & eos cum muneribus & elemosynis visitare. Vnde dicitur Deu. 10. Deus amat peregrinum, & dat ei victum, & vos amate peregrinum &c. ¶ Vel illud allega, ꝙ fatuorum & insipientium est abscondita & secreta sua extraneis & ignotis reuelare, quia inde solent plura mala euenire, quia dum diuitias nostras alijs ostendimus, ipsos ad furtum vel ad rapinam solemus amplius incitare. Vnde in prouerbijs. Secretum tuum extraneo ne reueles, ne forte insultet tibi cū audierit, & exprobrare non cesset. ¶ Vel dic ꝙ thesauros nostros. f. virtutes interiores, vel etiam alia bona exteriora propalare, & in publicum hominibus propter inanem gloriam alijs ostendere seu reuelare non debemus, alias occasionem surripiendi & subtrahendi ipsa demonibus daremus. Vnde dicitur. Eccl. 8. Non omni homini cor tuū manifestes. Et hoc quia secūdum Gregorium. Deprædari desiderat, qui thesaurum publice in uia portat. ¶ Vel allega, quòd quicunque rex debet reprehensiones prophetarum, id est prædicatorum, & domini comminationes patienter audire, & euentum infortuniorum voluntati Dei suppone re: & pro pace sibi dāda suppliciter exorare. Dominus (inquit) est, quod bonū in oculis suis sit, fiat. Ca. 21. Ezechias rex optimus, filium & successorem pessimum habuit scilicet manassen regem Iuda, & idolatram, augurem, homicidam, qui scilicet Hierusalem ciuitatem impleuit sanguine vsque ad os, & Esaiam serra lignea scidit. Tandem Amon filius suus pessimus, iterum bonum filium, scilicet Iosiam genuit, qui inter optimos numeratus glorioſe regnauit. Qui iterum Ioacham, qui etiam malus extitit, procreauit. ¶ Istud allega quòd bonitas vel malicia a parentibus non procedit, quia sæpe fit quòd boni parentes generāt malos filios, & mali bonos &c.

Capitulum

Capitulum vigesimumtertium. Textus. Et renunciauerunt regi quod dixerat. Qui misit, & congregati sunt ad eum. Moralitatum. Capitulum. 20.

HIc habemus ꝙ Iosias rex terram Iuda & Israel plenam idolis inueniens, & altaria & excelsa idolorum destruxit, & sacerdotes idolorum & excelsorum occidit, & ossa humana super altaria combusit, currus solis cremauit, & equos soli dicatos abstulit, & aruspices & effœminatos, & eos qui adolebant incensum baal, & soli, & lunę, & duodecim signis, & vniuersę militiæ cœli abstulit & amouit, cultumque Dei perditum restauravit, & pascha solennissimum in hierusalem celebrauit. ¶ Dic ꝙ Iosias est bonus prælatus, qui reuera de hierusalem, id est de ecclesia sibi commissa debet cultum idolorum, i. ritum omnium vitiorum eradicare, & cultum Dei & morum inserere & plantare. Auferat igitur inde excelsa, i. superbos & præsumptuosos, idola, i. fictos & superstitiosos, currus solis. i. auaros volubiles & in mũdi negocijs laboriosos, equos, id est lasciuos luxuriosos, incensatores militiæ cęli. i. diuitũ adulatores, effeminatos, i. inconstantes & imbecilles, sacerdotes idolorum, i. malos familiares, fautores & officiales, les, tales enim de ecclesia debent subtrahi & bonæ personæ quæ colant & timeant dominum, subrogari. Vnde dicitur. Matt. 21. Malos male perdet, & vineam suam alijs locabit agricolis. ¶ Hic habemus quòd pharao rex ægypti cum transire vellet per terram Iuda ad præliandum contra regem assyriorum iuxta eufratem, exijt ei obuiam Iosias rex, nec voluit aquiescere ꝙ non iret. Ab illo ergo occisus est Iosias in prælio in campo magedo, & filius eius Ioacham, qui fuit malus eidem substituitur, quo a pharaone amoto, filius eius Ioatham rex est factus, qui a Nabuchodonosor victus seruus est effectus, quo mortuo, filius ipsius Ioachim contra nabuchodonosor rebellis, ab ipso captus est, & cum vxore & filijs & maioribus populi in babyloniam ductus & captiuatus, & solus populus pauperum derelictus, super quos fuit Zedechias patruus ipsius Ioachim rex creatus, quo. f. tandem contra nabuchodonosor repugnate, sub ipso Israel capitur, & ipse excecatus, & vniuersus populus cum eo in babyloniam captiuatur & sic per diuersas clades regnũ Iuda terminatur. Sicut enim dicit hic textus, Deus omino
F populum istum a facie sua submouere decreuerat, & maxime propter peccata manasses. qui cruore innocẽtium hierusalem purpurauit, quapropter nec propter bonitatem Iosiæ fuit placatus, sed potius propter peccata populi, rex iustus fuit ejs subtractus. 4. Reg. 23. Iustus enim fuit Iosias, intantum ꝙ vt dicunt hæbrei vbi cum iuxta arborem & fonte occisus fuerit, fons & arbor protinus aruerunt. Similis illi non fuit ante eum rex, qui reuerteretur ad dominum ex omni corde suo, & i tota anima sua, & vniuersa virtute sua, iuxta omnem legem Moysi, neque post eum surrexit similis illi, veruntamen non est auersus dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor eius cõtra Iudam, propter irationes quibus prouocauerat eum manasses. Dixit itaque dominus, etiam Iudam auferam a facie mea sicut abstuli Israel, & proijciam ciuitatem hanc quam elegi hierusalem, & domum de qua ego dixi. Erit nomen meum ibi &c. Reliqua autem sermonum Iosiæ & vniuersa quæ fecerat nonne hæc scripta &c. ¶ Ista si vis possunt exemplariter allegari, ꝙ rex vel prælatus sunt quandoque causa ruinæ populi, & econtra habemus hic de Iosia iusto, qui propter peccata populi moritur, & eis subtrahitur. 2. Regum. 24. Et alibi. De morte populi Israel, qui propter peccatum Dauid regis, qui numerauit populum, ab angelo trucidatur. ¶ Vel allega, ꝙ vltimũ infortunium solent multa infortunia præcedere, vt tribulatio præcedens possit esse sequẽtium signum, sicut patet hic, vbi destructione hierusalẽ multę clades & infortunia pcesserunt. Vñ Gre. dicit i homeł. ꝙ vltima tribulatio multis tribulationib. præuenitur. ¶ Vel dic ꝙ fons misericordiæ & gratiæ & arbor fructificationis & opulentiæ in ecclesia vel patria G siccatur, quando Iosias. i. iustus prælatus vel princeps subtrahitur vel ab ea auferetur. ¶ Vel quando videmus ꝙ Iosias, id est rex noster Christus propter populum moritur arbor, & viror totius lasciuiæ, fons & humor carnalis totius concupiscentiæ, debet in nobis arescere & cessare, & pro morte eius debemus plangere & dolere.

Capitulum vigesimumquartum. Textus. In diebus eius ascendit nabuchodonosor rex babylonis. Moralitatum. Capitulum. 21.

REx babylonis veniens in hierusalem transtulit inde regem Ioachim & matrem eius, vxorem, & eunuchos illius, iudices & viros robustos & bellatores, artifices quoque & incluſores in babylonem traxit, omnes personas nobiles de hierusalem sustulit, & exceptis pauperibus nihil in vrbe reliquit. Ibique zedechiam pessimum regem ordinauit, quem tandem captum excæcauit, & filios suos ante eum interfecit, & cum vinctum & cæcum in babylonem deduxit. ¶ Rex babylonis est diabolus qui est super omnes filios superbiæ. Hierusalem est ecclesia, quæ debet esse pacifica & quieta. Psal. 121. Rogate quæ ad pacem sunt hierusalem. Ioachim qui interpretatur præparatus dominо est bonus prælatus, ad mandata domini semper obediens & paratus. Psalm. 118. Paratus sum & non sum turbatus, vt dicam mandata tua. Zedechias vero qui rex fuit malus, malum prælatum significat. Igitur ista videtur esse veritas ꝙ hodiernis temporibus rex babylonis diabolus, de hierusalem. i. de ecclesia videt transtulisse & amouisse Ioachim. i. bonum prælatum & diligentem, matrem eius. i. pietatem omnia nutrientem, vxorem eius, i. charitatem omnia coniungentem, iudices eius id est iusticiam omnia iudicantẽ, eunuchos eius. i. castitatem impudicitiæ repugnantem, viros robustos eius. i. fortitudinem vitia debellantem, artifices eius. i. discretionem prudenter operantem, inclusores eius. i. humilitatem omnia bona celantem & includentem, & solum ibi dimisit (vt videtur) pauperes populi. i auariciam omnibus indigẽtem, & ibi præfecit zedechiam. i. malum prælatum omnia subuertentem. Recedente enim & deficiente bono prælato ab ecclesia omnia deficiunt, & succedẽte malo, omnia mala succedunt, & sic crescunt. Vnde in Prouer. 18. Repugnatibus impijs ruinæ hominum. ¶ Vel dic ꝙ H hierusalem est anima a qua pro certo quando nabuchodonosor diabolus capciuat & transfert bonum regem ioachim domino præparatum id est bonum & bene morigeratum affectum, & substituit malum regem zedechiam id est affectum malum & inordinatum, tunc est necesse ꝙ simul tota virtutum familia transferatur, sicut supra, & ꝙ pauperes id est vitia ibi solummodo relinquãtur. Vbi enim non est gubernator, populus corruet. Pro. 11. ¶ Vel dic ꝙ rex iste i. diabolus videt ab ecclesia abstulisse ioachim domino pparatũ. i. bonos prælatos & diligentes, matres, id est viros pios, vxorem, id est viros sociales & charitatiuos eunuchos qui. sse castrauerunt propter regnũ cœlorum. i. viros castos robustos id est viros patientes, solidos bellatores. i. viros prædicando vel docendo vel bene operando strenuos, artifices. i. doctores scientificos, incluſores. i. viros humiles & abscõsos & breuiter omnes notabiles virtuosi & morales videntur ab ecclesia defecisse, & in babylonem id est in pctm captiui ducti fuisse, & operãte rege diabolo periſſe. Vñ dicit. Tre. 1. Manum suã misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Tre. 1. Vñ ecclesia videt iam lamentado dicere illud. Virgines meæ & iuuenes mei in captiuitatem abierunt, sacerdotes mei & senes mei in vrbe consumpti sunt. Et breuiter non videnẽ ibi relicti nisi pauperes. i. viri virtutum diuitijs carentes, & per auariciam diuitijs temporalibus indigentes. Zedechias rex. i. cœtus malorum prælatorum substituitur, qui a diabolo diuersis vitijs capitur, & propter suum defectum in præsentia sua filij sui. i. subditi per diuersa peccata occidunt. Ipse vero per obstinationem & ignorantiã excæcatur, & finaliter a diabolo

A a diabolo in babylonem. i. in infernum captiuatur & miserabliter moritur & necatur. Vnde Esa. 42. Quis cæcus nisi seruus meus?

Capitulum vigesimumquintum. Textus. Factum est autem anno nono regni eius mense decimo. Moralitatum. Capitulum. 22.

CVm zedechias rex Iuda qui iuramentum fecerat regi babylonis, ab eo recessisset, & ob hoc exercitus chaldæorum hierusalem obsideret, factum est ꝙ prævalescente fame in ipsa ciuitate hierusalem, interrupta est ciuitas, & viri bellatores fugerunt nocte per viam portę, quæ est inter duplicem murum ad ortum regis, fugit & zedechias per viam quæ ducit ad campestria solitudinis, & comprehendit eum exercitus caldeorum, & bellatores qui erant cum eo dispersi sunt & reliquerunt eũ. Quẽ comprehensum ad regem babylonis in reblata duxerunt. Qui statim in conspectu eius filios eius occidit, & oculos eius effodiens, ipsum vinctum catenis in babylonẽ captiuũ duxit Nabuzardam vero princeps exercitus caldæorũ hierusalem succendit, murum eius in circuitu dissipauit, colũnas templi contriuit, mare æneum, bases & luteres, vasaque templi quæ fecerat Salomon, secum in babylonem deportauit, & populum qui inuentus est in hierusalem captiuauit, ¶ Ista possunt allegari ad ſcilicitatem vel infelicitatem falsorum amicorum, quia pro certo quamdiu rex Iuda. i. quicũque princeps mundi est in suis palacijs, prosperitatibus & solatijs, principes sui officiales, bellatores & amici cum eo libere morantur, & ipsum sibi associant, & comitiuam eius sectant. Si vero contingat ꝙ exercitus chaldæorum. i. mundi infortunia contra ipsum prævaleant, tunc statim fugiunt & ipsum solum derelinquunt. Matt. 26. Exemplum est de Apostolis qui dominum suum Christum in cœna associauerunt, & cum a iudæis captus est omnes eo relicto fugerunt. Vnde Eccle. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. ¶ Vel dic ꝙ zedechias est peccator, qui infra muros ciuitatis suæ. i. infra ambitum corporis residens, & ibi in delicijs viuens, paru m curat de rege babylonis. i. diabolo rege inferni, quamuis peccando p romiserit ei famulatum, & ei obediendo visus fuerit cum ipso contrahere quod dam pactum, iuxta illud Esa. 28. Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Sed pro certo dum non aduertit, iste rex diabolus contra istum exercitum suum, f. infirmitatem, mortem & infortunia mittit, & ciuitatem vbi
B habitat, f. corpus, per mortem laniat & subuertit. Igitur iste exercitus vrbe ista corporis diruta, istum ad regem babylonis. i. diabolum ad infernũ adducit, & viris bellatoribus qui intrabant cum eo. i. cunctis amicis eius & socijs ipsum dimittentibus & ab eo fugientibus, ipse excecatus, & lumine gloriæ & gratiæ priuatus, & catenis æternæ damnationis ligatus, in babylonem, i. in infernum descendit. vnde dr̃. Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. ¶ Vel dic ꝙ rex est princeps babylonis diabolus, mediante exercitu vitiorum, hierusalem. i. ecclesiam vel religionem, igne cupiditatum incendit, muros obseruantiæ regularis & diuinorum mandatorum in ipso destruit, & eam per nabuzardam principem militiæ, suæ. i. per mundi tyrannos & impios diuersis tribulationibus obsidet, & multipliciter laniat & subuertit. Regem eius. i. prælatos excecat, & catenis. i. diuersis carnalibus cõplacentijs ipsos ligat & finaliter in babylonem. i. in infernum complantat, & populum ipsius per peccatum dissipat & captiuat. Etiam ab ista ecclesia tollit columnas, i. viros fortes & cõstantes, mare æneũ, i. viros amaros contritos & pœnitentes, vasa altaris, i. viros deuotos domino seruientes. Omnia ista solet diabolus ab ecclesia tollere, & ipsam destructam dimittere, ita ꝙ iam videtur quasi de bonis personis & de virtutibus nuda esse. Vnde dicitur. Tren. 1. Portæ eius destructæ, sacerdotes eius gemẽtes, virgines eius squalidæ, & ipsa oppressa est amaritudine.

¶ Vel dic moraliter ꝙ hierusalem est anima, quam pro certo C quãdo rex babylonis. i. diabolus capit, statim domum Dei. i. deuotionem ad Deum, domum principum. i. deuotionẽ ad sanctos, muros. i. mandatorum obseruantiam, portas. i. sensuum capacitates destruit, & igne cõcupiscentiæ circunquaque succendit, regem eius. i. intellectum per ignorantiam excecat, & eum per diuersos errores alligat. Tandem istam miseram ciuitatem omnibus bonis spiritualibus spoliat atque priuat. Nam sicut inde sublatę sunt columnæ & bases, mare æneum, ollę, trullę, phialæ, mortariola, tridentes, ciphi, secũdum quod dr̃ hic. Sic diabolus tollit ab anima peccatrice columnas firmitatis, bases humilitatis, mare contritionis, ollas charitatis, trullas lenitatis phialas, deuotionis mortariola-
dini timoris, tridentes pœnitentiæ, ciphos spirtualis scientiæ. Vnde dr̃ Tre. 1. Manum suã misit hostis ad oĩa desiderabilia eius columna enim debet esse stabilis, hoc est constantia, basis infirma, hoc est humilitas, mare sonata amaritudinem, hoc est contritio, ola cõtinet & seruet hoc est dilectio trulla parietes leni, hoc est benignitas, phiala liquores continet, hoc est deuotio, mortariolum species conterit, hoc est timor Dei, tridens mordens, & tres dentes habet, hoc est pœnitentia, quibus tres partes sunt, ciphus vinum effundit, hoc est scientia. Omnia enim ista ab ecclesia per diabolum subtrahuntur, quando prælatus vel rex ipsius victus excecatur. Ab ala etiam tolluntur, & a templo conscientiæ submouentur, quando per vitia diabolo subiugatur. ¶ Hic dicit comestor, ꝙ sedechias rex Iuda cæcus in babylonem ductus, dum nabuchodonosor rex babylonis pro victoria festum & conuiuium faceret, & in vasis quæ de templo hierusalem apportauerat, quorum partem mensæ suæ deputauerat, partẽ idolis dedicauerat, biberet, pro spectaculo in medium est adductus, & cum potus conuiuantibus ministraretur, de mandato nabuchodonosor isti sedechiæ excecato, potus laxatiuus extitit ministratus, quo bibito in pſenti a ominum vituperabiliter est laxatus, seu etiam cõcitatus & reductus in carcerem. Propter huiusmodi derisionem, tãto dolore affectus est, ꝙ ifra breue tps mortuus est. Et audi ta causa mortis eius honorifice per nabuchodonosor est tumulatus. ¶ Ista possunt applicari mystice, qñ quis per ignorantiam per obstinationem est excæcatus a nabuchodonosor. i. a diabolo in babylonem. i. in statum peccati captiuatur, & sæpe fit ꝙ ad conuiuium bonorum operum tpaliũ adducit, vbi potus laxatius. i. vbi mundi prosperitas, diuitiarumque & deliciarũ vbertas, qñq; per ipsum nabuchodonosor diabolum sibi datur. Psa. 72. Ecce ipsi peccatores in sæculo obtinuerunt diuitias. Ista. n. potus laxatiuus dicuntur, quia. f. quos tali potu diabolus inebriat, faciliter ad oia vitia, & maxime ad luxuriam, auariciam & superbiam, relaxantur, & ignominiosę corã alijs p vitia disfundantur, ita ꝙ spectaculum & illusio cunctis efficiuntur. Quod potissime de isto ꝙ D erat rex hierusalem. i. de platis ecclesiæ & viris ecclesiasticis põt dici, qui p alijs pctoribus spectaculũ & derisio alijs fiũt, qñ ignominiosa vitia & ad superfluitates & vanitates sęculi se reuoluunt. Psa. 21. Oẽs videntes me, deriserunt me. Qui finaliter in carcere malę consuetudinis pereunt, quos tñ adulatores finem bonũ eis pdicãdo honorifice sepeliũt & absc̃odunt. Nabuchodonosor diabolus peccatorem honorifice sepelit, qñ in finali pña ipsum inaniter sperare facit, quod ẽ facit per adulatores, qui recte possunt dici talium sepultores. Vnde dr̃. Ma. 8. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et Ezec. 39. In die illa dabo gog locum nominatum sepulchrum in Israel. ¶ Vel si vis dic ꝙ Nabuchodonosor diabolus vasa templi, id est viros ecclesiasticos, quando ipsos de hierusalem in babylonem id est de statu gratiæ in peccatum vel de religione ad mundum transtulit, ipsos quandoque idolis, id est mundi principibus & eorum curijs & officijs confecrat, & ad potandum mala doctrina conuiuas eius, id est pec catores ipsos quandoque ordinat, & designat &c.

¶ Moralitatum quartilibri regum
Finis.

MORA-

MORALITATVM
Liber decimustertius secundi libri Paralipomenon.

Capitulum decimumquartum. textus. Dormiuit autem Abia cum patribus suis: Moralitatum. Capitulum. 1.

VM in libris Paralipomenon pauca recitabilia, præter illa, quæ in libris regum recapitulantur, nihil de contentis in ipsis cum ia ex sententia quasi cuncta tetigerim ea moralizare non ꝓpono, ꝓterea pauca, q̃ historiæ Regum superaddita vñr, quæ breuiter hic expono. Igitur omisso libro primo, vñ in hoc libro, ꝙ Zara æthiops contra aza regem iuda veniens, decies centena millia hoium in exercitu suo habebat, quos timens fugit aza ad dñm, & orauit Dñs exterruit æthiopes, & fugerunt, & sic cõtra eos aza & sui non armis, sed precibus ꝓualuerunt. ¶ Illud allega q̃o Deus in necessitate suos filios nõ deserit, & q̃o q̃n in ipso ꝓ fidẽ confiditur, & ad ipsum deuote incurrit virtute eius hostes fugiunt & terrentur, & sic sæpe fit, ꝙ multi a paucis, diuites a pauperibus superant. Vñ dr. 1. Mac. 3. Facile est multos concludi in manib⁹ paucorũ, & non est dria in conspectu Dei cęli liberare in multis aut in paucis. ¶ Vel dic ꝙ æthiopes sunt demones & demonum tentationes, qui pro certo tot & tanti sunt ꝙ vires nostrę ad eos superandos non sufficiunt. Veruntamen faciliter vincuntur, q̃n ad orationes & diuinam spem recurritur, & quando diuinum auxilium humiliter imploratur.

Capitulum vigesimum. textus. Post hæc congregati sunt filij Moab & filij Amon. & cum eis de ammonitis. Moral. Cap. 2.

ITem 20. ca. dr ꝙ filij Amon & Moab & Seir contra Iosaphat regem Iuda in stupenda multitudine ad prælium aggregant. Quo ex toto corde ad dñm recurrente, ꝓpheta consolator sibi mittitur. ad cuius consilium catores primũ in exercitu ponuntur, quibus Deũ laudantibus, hostes in seipsis taliter perturbantur, ꝙ alter contra alterũ pręliantes, vniuersi mutuis cedibus perimuntur, ita ꝙ nullus eorũ euadere potuerit, & iudei spolijs hostiũ supra modũ ditant. Sicut dic sicut in ꝓcedenti capło. ¶ Vel dic ꝙ illę tres nationes infidelũ designant tria principalia vitia. s. superbiã, luxuriã, auariciã, q̃ contra nos in tanta fortitudine cõgregant, ꝙ nisi. dñs nos liberet & defendat, necesse est vt nobis impie dom⁹ ventur. Necesse est igitur ad orationem recurrere, cãtores. i. Dei laudes ꝓponere, & sic ipsos poterimus superare. Q̃n. n. cantores spũales. s. oro, cõfessio, laus & gratiarũ actio ꝓmittũt, necesse est ꝙ hostes spũales, s. demones & vitia debellent. Vñ. 2. Reg. 20. Cecinit tuba & recesserũt ab urbe. ¶ Vel dic ꝙ cãtores sunt ꝓdicatores vel laudis diuinę pronunciatores, q̃ qa ꝓpm ad deuotionẽ excitant, cõtra hostes victoriã sibi parant. ¶ Vel dic ꝙ sæpe fit ꝙ mali q̃ contra bonos se congregant, malicioſe nutu dei q̃n; simul dissentiunt, & discordant, & sic inrer se pugnantes dũ mutuo se debellant, alios quos decreuerant occidere, liberant atq; ditant. Constat. n. ꝙ dei ꝓuidentia solent q̃n; intersuperbos discordiam suscitare, ut sic occasionaliter possit iustos de suis manibus liberare. Psal. 36. Gladius eorum intret in corda eorum &c.

Capitulum vigesimumquartum. textus: Septem annorum erat Joas cum regnare cepisset. Moralitatum Cap 3.

ITem ca. 24. dr, ꝙ Ioas rex Iuda qui ꝓ Ioiadã sacerdotem fuerat enutritus, & a ꝓsecutione impię athaliæ reseruat⁹, & in regnũ sublimatus, q̃diu ioiada uixit, bonus & sanctus extitit, Deum coluit, tẽplum reparauit, & iustè & pacifice imperauit. Mortuo vero ioiada, delinitus obsequijs & adulationibus principũ suorũ, ipse & ꝓpṫs suus dñm derelinquerunt, tẽplũ Dei & culrũ ipsius contẽpserunt, sculptilib. seruierunt ꝓ quibus cũ a Zacharia sacerdote filio dicti ioiadę reprehenderẽt, ipsum iudei inter tẽplũ & altare lapidibus obruerunt, ꝓp qđ rex & ꝓpṫs in manibus tyrorum tradit, a quibus Hierm spoliatur, ipse uero rex ingratus in magnis laborib. ab eo dimittitur, & a seruis suis ꝓpriis in lecto suo dormiens iugulat. ¶ Ista ꝓt allegari exẽplariter, q̃o videlicet & ꝓficit ꝓsentia viri iusti & boni consiliarij vel ꝓlati. Quãdiu. n. rex iste ioiadã virũ utiq; iustũ & prudentẽ secũ habuit, & eius cõsilio vsus fuit, tãdiu Deũ timuit, tẽplũ & ecclesiã honorauit, oblequijs & blandicijs adulatorũ decipi non potuit, quo tñ mortuo q̃ plura mala fecit, ita ꝙ opprobrioſe perijt. Vtile igit est & maxime principi, ꝙ sanctos uiros & bonos consiliarios secũ habeat, & ꝙ adulatorũ obsequijs (ne forte ipsum ad iniquitatẽ ꝓrahant) nunq̃ credat. Vñ Ecc. 9. Viri iusti sint tibi conuiuę. Tali igit principi & populo pot ioiada. i. bonus ꝓlatus vel cõsiliarius dicere illud. Deut. 31. Noui ꝙ post mortẽ meã iniq agetis. & declinabitis cito de uia q̃ ondi vobis. ¶ Vel dic ꝙ si in eccła iust⁹ ioiada sacerdos sp viueret. i. si ibi bonus & ecclesiasticus sp esset, rex & ꝓpṫs. i. ipsi seculares sp bñ facerent, & eorũ cõsilijs crederent, & exẽplarijs cõformarent, Deũ quoq; colerent, & tẽplũ ecclesiæ repararent. Vñ dr. 2. Paral. 34. ꝙ cũctis dieb. Iosię nõ recesserunt a dño. Sed ꝓhdolor ia ioiada in eccła non inuenit, q̃mmo viri iusti, boni & prudentes ꝓlati & ecclesiastici exinde defeeisse ꝓbant. Iuxta illud. ps. 13. Oẽs declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est q̃ faciat bonũ, non est &c. Iõ tã principes q̃ ppṫi Deũ vñr cõtenere, tẽplũ ecclesiæ ꝓsequi, & derelinquere, idola. i. vitia colere, Zachariã. i. sacerdotes & ꝓdicatores & reprehẽsores vilipẽdere. Ipsos. n. q̃n; pœnis afficere cõputant, ꝓp qđ guerris & tribulationib. iusto Dei iudicio molestant, & a seruis ꝓprijs. i. a suis malis officialib adulatoribus & ministris dũ dormiunt. i. dũ non aduertunt, occidunt, inquantũ. s. spũalr eorũ instinctu mala multa faciunt, & eorũ futuris fallacijs, & blandicijs tpalr depauperant. Sicut ad lram videmus de multis principib⁹, q̃ dato ꝙ q̃q̃d ꝓt ecclesiasticis auferãt & ecclesiã ꝓsequant & odiant, ipsi tñ mortui. i. pauperes, & depressi dormiunt, & hoc, qa terui eorũ. i. mali familiares, totũ q̃q̃d hñt, subripiunt, & de eorũ spolijs diuites fiunt. Vñ infra dr. 2. Paral. 32. Filii sui ꝓcusserunt regẽ. ¶ Vel ista allega, ꝙ sæpe fit ꝙ ingrati hoies, & maxime principes, dato ꝙ a ioiada. i. ab aliquo prudente & iusto familiari, vel cõsiliario suo multa bona receperũt, & ꝙ ipsum in vita sua dilexerunt & honorauerũt, ipso tñ mortuo hmõi bñficia faciliter obliuiscunt, & contra Zachariã filiũ ioiadę. i. contra filios & hrdes ipsi⁹ debacchant, ipsosq; plusq̃ alios aliquotiens ꝓsequunt, nec de bñcijs acceptis ab eorũ parentibus recordant. ¶ Vel dic gñaliter, ꝙ mali, & maxime diuites nolunt hodie aliquẽ q̃ ipsos corrigit inuenire, q̃mmo Zachariã. i. bonum prædicatorem, vel correctorẽ, si eorum crimina arguat, solent eum cum uerbis & verberibus lapidare, & eum diffamando occidere. Vñ dr. Amos. 5. Oderunt ꝓporta corripientem, & loquentem ꝓfecte abominati sunt.

Capitulum vigesimumquintum. textus. Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare cepisset. Moralitatum Cap. 4.

HIc ca. 25. habes, ꝙ Amasias rex Iuda uoluit pugnare contra filios Edom, & conducit de Israel centũ millia robustorũ. Sed qa oẽs erant idolatrę, vir Dei ipsos remitti mandauit, & dato ꝙ iã stipendia recepissent ipsos remitti ad propria imperauit. Non ingrediaꝫ inq̃t tecũ exercitus Israel. Nõ. n. est dñs cũ illis. Quia si putas i robore exercitus bella cõsistere, sup̃ari te faciet dñs ab inimicis tuis. Dei est q̃ppe adiuuare, & in fugã conuertere. Qđ factũ est, qa. s. in Deo confidens, idolatras remisit, & sic hostes suos glorioſe deuicit. ¶ Istud allega, ꝙ societas malorũ non est in ꝓlio captanda, qa ꝓp peccatũ eorũ posset victoria

A victoria retardari & impediri. ¶ Item illud allega, ꝙ non est in magno numero confidendũ, & ꝙ victoria magis dependet ab occulta Dei prouidentia, q̃ a numerosa & forti militia. ¶ Nota etiã ꝙ hic dr, ꝙ milites isti repudiati & remissi, dato ꝙ bene fuissent ꝓstipendiati, fuerũt tñ contra regem Iuda multipliciter indignati, cũ terrã occisis pluribus sunt prædati. ¶ Quod simul ad hoc allegari pôt, ꝙ mali & indigni q̃n se remitti, & a societate vel promotione repelli cognoscunt faciliter indignanr, & per rixas & appellationes contra regem Iuda se repellentẽ. i. ꝙ cõtra bonũ prælatum se repudiantem insurgunt. Vnde in Prou. 15. Non amat pestilens eum qui se corripit. Non cõsiderat enim suã dignitatem, sed potius ambitionem & cupidam voluntatem.

Ex eodem capitulo vigesimoquinto. Textus. amasias quoque post cedem idumeorum, et allatos Deos filiorum seir. Mor. Cap. 5.

HIc habes ꝙ Amasias rex Iuda qui prius erat bonus, ex Dei virtute idumeos deuicit, & filios seir Dei auxilio superauit, sed cum inter spolia Deos eorũ in hierusalem detulisset, errore seductus, ipsos sibi in deos statuit, & ipsis incensum adoleuit. Quẽ cũ ꝓphęta missus a Deo super hoc redargueret, dicens. Cur adoras ſti eos, q̃ non liberauerũt ꝓpm suũ de manu tua? Acq̃escere noluit, sed sibi minas inferens, ipsum vt q̃esceret, imperauit. Non inquit cõsiliarius regis es, quiesce ne interficiã. Quapp cito post a ioas rege Israel fuit uictus, & tandem a seruis ꝓprijs interfectus. ¶ Si vis applica istud ad malos sacerdotes, qui s. audito peccato alicuius in cõfessione, ad sitẽ ꝓuocant. Iuda. n. cõfessio iterpretat, & iõ sæpe fit ꝙ rex iuda. i. bonus & circunspectus cõfessor, pugnat contra eđ. i. contra pctõrẽ in confessione redarguẽdo, & eũ ad obedięB tiã, & pñiam inducendo, ita ꝙ dũ sua occulta scrutat, sæpe fit ꝙ deos suos. i. aliqua occulta peccata in q̃b. se potius delectabit, inuenit & rimat, ut qa de aliquo actu luxuriæ vel sitis confiteť, & tunc sæpe fit ꝙ ipsos in deos sibi statuit, s. cũ in simile peccatũ consentit, & inquantũ illud qđ in alijs impugnauerat & reprehenderat, in ꝓpria ꝑsona committit. Apostolus. Si quã destruxi, iterũ reędifico, ꝓuaricatorẽ me cõstituo. ¶ Vel dic ꝙ mali se reprehẽdi a ꝓphetis. i. a bonis viris & prudentibus, nõ sustinẽt, imo statim turbati, minas eis tribuũt, & intẽtat. Vñ illud est verbũ ipsorũ. Non consiliarius &c. qa sicut dr in Prou. 15. Non amat pestilens eũ q̃ se corripit. Et iõ talis q̃ se redargui vel veritatẽ audire non sustinet, spũalr & tpalr sæpe pit. Vñ i Pro. 29. Qui corripiẽ tẽ se dura cervice cõtenit, repentinus ei supueniet iteritꝰ.

Capitulum vigesimumsextum. Textus. Omnis autem populus Iuda filium eius Oziam annorum sedecim. Moralitatum. Cap. 6.

OZias rex post q̃ multa bona tã in vilis q̃ in alijs negocijs & imensã gloriã aeq̃ suisset ꝓsumptione seductus, eleuatũ est cor eius in interitũ suũ cõtẽpsit dñm Deũ suũ. Ingressus. n. tẽplũ dñi, sacerdotis officiũ voluit exercere & facere, & accepto thuribulo sanctuariũ intrare, & sup altare thymiamatis incensum sicut pôtifex ad olere, qđ tñ solis sacerdotib. cõsecratis, s. filiis Aaron licitũ erat, qa. s. nullus alius sub interminatione locũ illũ igredi poterat aut ẽt débat. Vñ summus sacerdos statim ipsi oziæ occurrit, & cũ de ꝓsumptionis dictæ negocio reprehẽdit. Non est inquit officij tui ozia vt adoleas incẽsum dño sed sacerdotũ filii aaron, q̃ cõstituti sunt ad hmõi ministeriũ. Cũ igit nec sic egrederet, sed cõminans sacerdotib. incensum offerre moliret, statim lepra fuit ꝓcussus, & a sacerdotib. a sanctuario electus, & ex tunc leprosus in domo separata habitas, q̃diu vixit a populo est seiũctus, regniq; gubernaculo destitutus. ¶ Ista ꝓt applicari cõtra principes seculares, q̃ reuera modernis tpibus nõ sunt cõtenti administratione seculariũ, nisi ẽt administrẽt spũalia, qa ꝓ certo sicut paret, ia nituntꝫ de collatione bñficiorũ, & p cõsequens de executione ecclesiasticorũ officiorũ se intromittere, & illud qđ solis filijs Aaron consecratis. i. bonis & dignis epis C & ꝓlatis concessum est, volũt aliquotiẽs vsurpare, sicq; sanctuariũ intrare, & incẽsum offerre nituntꝫ, inquantũ de rebꝰ ecclesiasticis, & de illis q̃ ad ꝓlatos ꝓtinent, se intromittere moliunt, & inde est ꝙ ia multi tales leprosi. i. simoniaci effi ciunt, inquantũ. s. munera accipiũt vt eorũ ꝑcibus & impul sionibus vel incursionib. aliq̃ ꝓmoueant. Lepra. n. simonię q̃ in sanctuario contrahit, solebat cõtingere solis ecclesiasti cis ꝓlatis, & sacerdotibus. Nunc vero cõtingit regib. & principibus, q̃a. s. q̃n; simonias contrahũt, & alios ꝓmouẽdo seu ꝓmouere cõpellendo, prælatorũ officiũ vsurpantes assumunt, sicut in multis regnis atq; villis, nulli ad dignitates & ad officia promouent, nisi qui a secularib. principib. & dominis ꝑsentent. Isti ergo regni sui moderantiã solent pdere, & in domo separata, s. in inferno leprosi, & abominabiles ꝑsistere, q̃ non contenti ꝓpria dignitate, iura & officia ꝓlatorũ in his & similibus conantur taliter vsurpare, quia ꝓ certo dignũ est qđ ꝓdat propriũ, qui ambitioſe vsurpat, appetit aliena. Non. n. est suum officiũ ut incensum adoleat i. vt sacerdotum vel ꝓlatorum ministeria exerceant & assumant. Vñ. Num. 3. Externus qui ad ministrandũ accesserit, morietr. ¶ Vel dic ꝙ secularis q̃is sit rex vel princeps, vel famosus iustus, non est dignus ecclesiastica officia assumere, sed soli illi qui munus consecrationis dinoscuntur habere. Dignior enim ad hoc est quicunque consecratus ecclesiasticus, quamquam malus, quàm quisque secularis nõ consecratus, quamquam iustus fuerit alias & honestus.

¶ Moralitatum librorum Paralipomenon. Finis.

MORALITATVM
Liber decimusquartus primi libri Esdræ.

Capitulum primum. textus. In anno primo cyri regis persarum, ut compleretur uerbum domini. Moral. Cap. 1.

SVB Esdra qui fuit scriba velocissimus in lege dñi, data est licentia filijs iuda, q̃ captiui ducti fuerãt in Babylonẽ, quod hierusalẽ redirent, & vasa dñi quæ Nabuchodonosor detulerat, reportantes templũ reædificare. Qđ cũ facere cepissent, inuidentes finitimi, scriptis epistolis in ꝓsidẽ ad regẽ impediuerunt, & tẽpli ędificationẽ ꝓ multa tpa tardarunt. ¶ Sic vere q̃n; contingit, ꝙ captiui peccatores de spũali licẽtia seu gra, & indulgẽtia regis Christi de babylonia. i. de statu peccati in iudeam, q̃ interpretatr cõfessio, & in hierlm q̃ interpretatur pacifica. i. ꝑ contritionẽ & ꝑniam ad statũ gloriæ reuertunt, & templũ dñi in sua cõscientia uirtutibus ædificare conãtur, statim assunt finitimi vel uicini sui. s. motus carnales, q̃ in finibus suis habitãt, vel diaboli q̃ circa eos immunda peragunt, q̃ suis tentationib. impediunt, ne ædificent illud tẽplũ & ne in conscientia sua faciãt deo domũ. ¶ Hic hẽmus ꝙ cũ filij Israel reędificarẽt tẽplũ, samaritani de q̃bus dictũ est 4. Reg. 17. ꝙ partim Deũ colebãt, & partim idola adorabãt, venerũt ad eos ꝓtendentes cũ eis ędificare dicentes se dñm colere, & sibi cũ alijs velle deseruire. Filij aũt Israel ipsos socios in ędificãdo hrẽ noluerunt, sed eos potius tanq̃ extraneos reꝑuerũt. ¶ Sic vere fit hodie, q̃n filij Israel. i. boni xpiani, tẽplũ ecclesiæ catholicæ virtutibus & documentis construunt, nunq̃ desunt samaritani. i. hrtici & schismatici, q̃ licet eũ Deo idola colant. i. licet cũ aliquib⁹ viris q̃ credũt multa erronea teneãt se tñ esse cultores Dei asserunt, & xpiani noiari uolũt, & tẽplũ ꝓdicãdo malã doctrinã suã ędificare q̃runt. Filij aũt Israel. i. boni xpiani, debẽt tales repudiare, ipsorũ ędificationẽ cõtenere, & eos a cetu fideliũ tanq̃ extraneos effugare. Et sic isti repudiati postea moti sunt cõtra Israel, & ipsorũ facti sunt inimici, & ędificationẽ tẽpli ipediũt Sic vero hrtici & schismatici vidẽtes, ꝙ filij ecclesiæ ipsos & ipsorũ errores

Universidad de Deusto Biblioteca

E rores abominantur, ipſis ꝑ cunctis populis hodie inimicantur,& eos in conſtructione rempli,fidei & eccleſia impedire conant. Bene ergo dicitur, 2.Cor.11. ꝙ periculum eſt io falſis fratribus,q a ſicut dicitur. Mat.10. Inimici hois domeſtici eius.¶ Vel dic ꝙ tales videntur ꝓditores, q ſub ſpē volendi edificare cum alijs,& ſub ſpecie alicuius boni nituntur ſocietatem cū alijs contrahere, vt ſic poſſint amplius & facilius nocere. Quod ſi recipi nequeunt, tunc ſe ſolent hoſtes publicos demonſtrare,& maliciam quā palliauerunt declarare.

Capitulum quartum. Textus. Factum eſt autem cum audiſſet Sanaballat. Moralitatum. Cap.2.

NEemię quarto dicitur, ꝙ ꝓpter impugnationes hoſtium vicinorum.ſ.qui ꝑ edificationem ciuitatis hieruſalem ipediebāt, ordinauit Neemias ꝙ media pars iuuenum ꝑ edificaret, alia vero pars armata hoſtibus obuiaret. Etiam de ędificātibus fiebat ſic, ꝙ vna manu faciebant opus, alia vero manu gladiū tenebant.¶ Iſtud applica ꝙ in ſpirituali ędificatiōe hieruſalem .ſ. eccleſiæ & animæ, hoſtes nſi demones continue nos impugnāt, neceſſe fuit populum dñi in duo ſe diuidere.ſ. i bellatores & in contemplatiuos & religioſos, qui ꝑ ſe & alijs orationibus pugnant, & in operatores,& in actores, qui ꝑ ſe & alijs in terrenis laborant. Veruntamen ſic eſt, ꝙ iſti ex toto nō debent operib⁹ actiuæ vitæ intędere, immo ꝑ certo vna manu debet gladium orationis tenere, & altera opus bonum actualiter exercere.

Capitulum nonum. Textus. Poſtquam autem hæc completa ſunt. Moral. Cap. 3.

POpulus q de captiuate redierat, in vno dicitur valde peccaſſe,q a ſacerdotes & leuite & alij filij Iſrael,nō ſtatum ſe ſeparauerūt a populis regionum ſed potiꝰ F ſemē tuum commiſcuerunt cum populis terrarum, & acceperunt ſibi & filiis ſuis vxores de filiabus chaneorum,amonitarum,moabitarum & ægyptiorū, manus etiā magiſtratuū principum fuerat in hoc prima. Quapropter Eſdras dolens,æmoſinas & ieiunium prædicauit, & vxores alienas cum ipſorum liberis erici mandauit,& ſic filios Iſrael à gentilib⁹ populis quib⁹ mixti erāt, ſeparauit.¶ Sic vere videt hodie, ꝙ noſtri ſacerdotes & leuitæ & viri eccleſiaſtici ſimili modo peccant, quia.ſ. populis terrarum,i. ſecularibus negociis ſe ipliçant & ſic ſemen ſanctum,ſ.ipſos, qui deberent, eſſe ſancti,cum populis commiſcere videntur,inquantum ſecularium actibus & moribus ſe conformant. Vnde. Eſa.24 Sicut populus, ſic ſacerdos. Pſalm. 105. Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum,& ſeruierunt ſculptilibus eorum,& factum eſt illis in ſcandalum. Et quod plus eſt, iſti de filiabus iſtorum chananeorum,i.ſecularium, vxores & concubinas ſibi accipiunt, ex quibus contra legem Dei & mandata filios adulterinos ꝓducunt. Et in hoc non ſolum inferiores, immo etiam magiſtratus & principes.i. doctores & pręlati & ſuperiores in tranſgreſſione hac primi ſunt, & in hoc ceteris plus delinquunt. Vt ſic iam poteſt dici de talibus illud. Gene.6. Vidētes filij Dei filias hominum quam eſſent pulchrę, ceperūt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant &c. Qmd igitur debet facere. Eſdras.i. bonus pralat⁹. Pro certo ipſe debet tales vxores & eorum liberos .i. tales concubinas & earum ſpurios, de Iſraelitarum,i. de clericorum domibus eijcere, & ſic ſemē ſanctum ab alienigenis .i. clericos à ſecular.b⁹, & maxime à mulieribus ſeparare. Dicat igitur eſdras.i. bonus prælatus cuilibet tali fornicatio illud Genelis.21. Eijce ancillam & filiū eius.¶ Vel dic ꝙ vxor alienigena eſt officiū vel dignitas ſecularis,cui.ſ.hodie filij Iſrael .i. viri eccleſiaſtici libenter nubūt, & ſe in negocijs & dignitatibus ſecularium atque principum libenter implicāt & mergūt.

¶ Moralitatum libri primi. Eſdre. Finis.

MORALITATVM

Liber decimuſquintus ter tij libri Eſdræ.

Capitulum tertium. textus. Rex Darius fecit cenam magnam omnibus vernaculis ſuis. Moralitatum. Cap. 1.

SIcut dr tertio eſd.ꝙ c.3. Cubicularij tres regis plarū, promiſe a reg. ꝓmio melius rndenti, de qōne fortitudinis diputauerunt,& q res ſit in mundo fortior, diuerſimode rnderunt. Vnus igit vim fortitudinē ꝓdicauit, alius regis potentiā fortiorē reb⁹ oibus aſſerunt, alius mulieres fortiores reb⁹ ceteris.eē dixit,veritatē aūt ſup oia ꝓualere aſſerut. Itę igit q ꝑ mulierib.locut⁹ eſt, ꝓmiū ꝓmiſū obtinuit,& q.qd ſtatuit petere,reportauit.¶ Iſta pūt allegari, ꝙ hodiernis tpib⁹ i curijs regū & principū qlibet certat regi ſapiēcius rndere, & placētiora dicere, ad iſtū fiñ ꝙ poſſit ꝓmiū reportare. Sed ꝑ certo iſta vr hodie veritas, q illi q cōmēdat hodie mulieres.i. q dñarū acquirūt gras & fauores ceteris ꝓferūtur,& ꝓmiū nō ſolū ab ipſis dnab⁹, imo et ab ipſis regib⁹ & dñis colequunt. Vñ uerificator dicit. Regna regūt vuluę, clamat gens tota ſimulve.¶ Dic ꝙ rex Babilonis eſt diabolus.q.ſi hoc mūdo tres cubicularios hr dr,eo ꝙ tria gña ꝓfectorū ſibi ꝓcipue famulant.ſ.auari,q cōmēdant vinū. i.diuitias,q inebriāt & excecat cor humanū. Ambitioſi & ſuꝑbi,q cōmendāt rēgē.i.eminētias. Luxurioſi,q cōmendant mulieres,i.delicias. Vide ſupra lib.15.c. de drab⁹ & pomo diſcordie.¶ Vel dic ꝙ inter ſeruos regis Chri, ille q mulieris.i.bt̄ē virginis laudē & fortitudinē ꝓdicat,& q veritatē diligit & cōmendat,a rege Chro ampl⁹ donū reportat. Ecc.26. Mulieris aūt bonę bñdictus vir.¶ Hic. c.3. habes, ꝙ tres erant iuuenes cuſtodes corpis Darij, q o⁹ promiſū erat a rege, ꝙ ille qui de vna qōne ibi a rege tradita ſapiē tius rndēret dona ꝙplurima reportaret. Cuiuſcūq; iquit apparuerit ſermo ſapiētior, dabit ei Darius rex dona magna.ſ. purpura o pirī, in auro bibere, & ſup auru dormire, & currū aureū, frenū & cydarim byſſinā. & torquē circa collū, & ſcdo loco ſedebit a rege ꝓp ſapiētia, & cognatus regis vocabit. Et ſequit ꝙ zorobabel vnus triū q veritatē cōmendauit, oia iſta a rege dario reportauit.¶ Rex iſte Darius q interꝓtat ferilis vel augmētat⁹ ſignificat Deu, q in oibus eſt fertis & abūdās. 3.Eſrd. 3. Rex Darius fecit cēnā magnam. Iſta eſt igitur veritas, ꝙ ille qui veritatem diligit & cōmendat & cuius ſapiam ipe rex Deus approbat & acceptat, ſicut eſt hō ſctūs, qui non de vino & de rege,i. non de affluentia vel eminentia ſpeciali tractat, ſed ad veritatem creatam & in creatā ſapiam ſua ordinat & dilatat, ab iſto rege ſuo finaliter gr̄am & honorē reportat. Magna eſt inquit veritas & prævalet. Iſte.n. finaliter purpura,i. regali dignitate veſtitur, auro diuinæ ſapiæ potat, & ſuper illud aurum dormire & quieſcere perpetuo comprobatur, currū aureum,i. corpus gl̄ificatū habebit, freno aureo ,i. diuina laude gaudebit. Eſa. 48. Laude mea in frenabo te, circunda ri byſſina.i. munda & clara maieſtate fulgebit. Zach. 3. Ponite cydarim mundam ſuper caput eius: torques aurea, i. charitate feruenti ornabitur in fede perpetuæ quietis, & ſecuritatis, iuxta regem Chriſtum locabitur cognatus, & amicus ꝑpetuo vocabitur. Vnde dr. Ioh. 15. Iam nō dicam uos ſeruos, ſed amicos. Igitur vera ſapientia quæ eſt de æternis, non de terrenis, quæ philoſophizat de veritate, & non de vanitate ; & quam ſolam rex approbat ſcilicet Chriſtus, omnes autem alios reprobat, tali præmio dotatur & poſſeſſores ſui ad talem gloriam promouentur, Vnde in Prouer. 1. dicitur quod per ſapientiam addetur capiti tuo gratia &cæt. ¶ Vel dic quod modernis temporibus illi, qui ſunt regum cubicularii, & familiares, illi qui apud eos reputantur ſapientiores, diuitiis & honoribus præ alijs abundant, in auro bibunt, & in auro per

Aro per auariciam mentaliter cubant. cydarim dignitatum etiam obtinent, purpura, id eſt veſtimentis præciosis ſe induunt, iuxta reges & in altis officijs & dignitatibus ſedent cognati & amici regum vocantur, & in omnibus clari apparent. Veruntamen ibi dicitur ꝙ iſti curru vehuntur, & torque circa collum ligantur, ad denotandum ꝙ ſtatus illorum non eſt ſtabilis ſed ad modum currus vertibilis & volubilis. Vnde dicitur.1.Re. 25. Impij rotabuntur quaſi rota. Torques etiam, id eſt tortura diuerſarum ſolicitudinum & timorum iſtos ſtringit. Vnde Iob. 17. Cogitationes meæ diſſipatę ſunt torquentes cor meū. Et ad litteram finaliter etiā quandoq; accidit, ꝙ torques per ſuſpendium ipſos ſtringit ſicut de multis ſapientibus regum, officialibus conſilijs quotidie cernimus, quos quandoque poſt altas dignitates torqueri & ſuſpendi videmus, & ſic torques aurea in torquem canabeum transformatur. Eccle. 35. Seruo maliuolo tortura & compedes.¶ Hic dicitur quod nihil vino fortius & efficacius. Habet.n. vt ait, mentem decipere, mentem effeminare, mentem in ſecuritatem vertere, mentem iocundare, omnem triſtitiam effugare. Fraternitatem & amicitiā facit obliuiſci, gladios ſumere, & omnia per talenta loqui. ¶ Iſta omnia poſſunt applicari ad vinum male ſumptum, ſ. ad ebrietatē, quia pro certo iſta eſt quæ mentem per errorem & inſipientiam decipit, & quę verticem .i. ſapientiam eneruat. Pſal. 106. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt. Securitatem præſumptionis parit, vanam læticiam inducit, triſticiam & timorem effugat: præſentiaq; & futura infortunia obliuiſci facit, amicitiam facit frangi gladios per furorem & iracundiam facit accipi, & ad literam plus quam deceat facit loqui. Ebrij enim per talenta loqui dicuntur, inquantū qd dicant non præmeditantur, ſed quicquid habent in corde, ſimul eructant & effantur. Vnde in communi dictum galli cum eſt de homine qui effrenate & inconſiderate loquitur Il parlet a iaueleis.i. ipſe loquitur per faſciculos. Vnde dicitur. Pro. 19. Totū ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens autem ſeruat in poſterum. Eccl. 10. Stultus uerba multiplicat. ¶ Vel dic de vino deliciarum vel affluentia proſperitatis. ¶ Vel dic quod vinum eſt diuina prouidentia ſeu ſpes, fides vel conſolatio ſpiritalis, quia iſta eſt quæ mentem decipit, inquantum ſcilicet facit ſperare vel credere quod non videt, mentem effeminat per timorem, aſſecurat per ſpem, lætificat per ſpirituale gaudium & timorem & amicitiam & fraternitatem, & omnem perſonarum acceptionem facit obliuiſci propter iuſtitiam, gladium verbi & orationis facit ſumere, & ſpiritualem audaciam, & per talenta facit loqui per ſpiritualem feruorem & eloquentiā. Vnde in Pro. 31. Da vinum his qui amaro ſunt animo, vt bibant & obliui ſcantur egeſtatis ſuę.

B

Capitulum quartum. textus · Et inchoauit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis . Moralitatum Capitu. 2.

HIc agitur de potentia regis, & dicitur quod rex omnibus præcellit, bellatores mittit, qui miſſi vbicunque voluerit properant, montes turres & muros laCerant, prædas rapiunt & accumulant, quas tandem ad regem portant. Iugulantur & iugulant, & pro ſuis dominis morti ſe exponunt. Agricolę tributa, fructus regibus afferunt, & cum omnes pro ipſis laborare non ceſſant, ipſi tamen in lætitia bibunt dormiunt & recumbūt. ¶ Iſtud ad litteram poteſt applicari ad modernos reges, tam eccleſiaſticos quam ſæculares, quia pro certo iſti bellatores, ideſt balliuorum multitudines nutriunt, qui montes turres, muros, ideſt generaliter omnes bonos ſubditos per contemplationem altos, per conſtātiam fortes & ſolidos impugnāt & exactionibus diripiunt, prædas & exactiones quas extorquent ab alijs ad magiſtros ſuos ferunt. Et ad litteram ſępe fit, quod pro mandatis magiſtrorum ſuorum exequendis alios iugulant & affligunt, ſed finaliter ipſi iugulantur. Qđ etiam familiariter accipiendo videmus, quod iſti ſubdito ſCſcilicet exactionibus ſuis iugulant, tamen ſæpe fit quod ipſi ſimiliter iugulantur, & per infortunia deficiunt & ſuccumbunt. Vnde dicitur. Matthæ. 7. Eadem menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Et breuiter iſta eſt veritas, quod tam mulieres quam agricolæ tam pauperes quam diuites, pro regibus pręlatis & ſuperioribus dominis, & ipſorū negocijs ſeu vtilitatibus laborant, ipſi vero ſine labore viuūt dormiunt, & triumphant. Pſalm. 72. In laboribus hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. ¶ Vel dic quod rex eſt Chriſtus cuius milites fuerunt apoſtoli & martyres, qui prædicando peccatores iugularunt, inquantum exteriorem hominem & viram carnalem in eis occiderunt prędasque, ideſt animas quas a diabolo rapuerunt, ad eum per fidem & pœnitentiam detulerunt, qui tamen finaliter per tyrannos corporaliter iugulati fuerūt, q gladio percutit, gladio peribit. Apoſtoli enim & primi eccleſię fundatores, qui gladio verbi Dei peccatores percuſſerunt, gladio per tyrannos & impios corporaliter perierunt. Agricolę etiam, ideſt fideles confeſſores, doctores, tributa virtutum & bonorum operum de agro ſacræ ſcripturæ, tributa bonarum doctrinarum ad regem Chriſtum ſuū deferunt, & ipſo in paradiſo quieſcente, hic pro ipſo laboribus ſe exponūt. Pſa. 43. Propter te mortificamur tota die.

Ex capitulo quarto · textus . Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate. Moralitatum Caput. 3.

HIc dicitur quod mulieres ceteris rebus fortiores ſunt. Et ad hoc probandum adducitur, quod multe res reges & ſubditos generant plantatores vineārum, educunt telas ac ſtolas pro veſtiendis hominibus faciunt, glorię ſunt hominum, & ab ipſis nequaquā homines ſe ſeparant, ſed auro & argento dimiſſo mulieribus formoſis ſe præcipue delectant. Iſtas etiam patribus & matribus præferunt, & pro ipſis latrocinia & rapinas faCientes, & in magnis periculis ſe ponentes ad vxores & amicas prædas deferunt. Multiq; propter mulieres iugulati perierunt, & peccauerunt & concludit ibidem, quod proinde ſcire nos oportet quod mulieres dominantur.¶ Iſta poſſunt exemplariter allegari de potentia & fallacia mulierū, quia iſta eſt veritas, quod iſtæ hodiernis temporibus viris dominantur, & quod ipſos ad amorem raliter alliciunt ſuum quōd nec ab eis faciliter ſeparantur, ſed potius patrem & matrem pro eis dimittentes, Gen. 2. mulieribus adhærere noſcuntur.¶ Ad litteram etiam patet quod mulieres ſuper omnia dilectores ſuos attrahunt, pro ipſiſq; enutriēdis multi furta ac latrocinia faciunt, multaq; ſcelera pro ipſis committunt, inſanique & dementes pro eis fiunt, & varijs periculis ſe exponunt, ita quod temporaliter & ſpiritualiter pro eis pereunt & ſuccumbunt. Vnde i lud. Eccl. 9. Propter ſpeciem mulieris multi pereunt & perierunt. Iſtę igitur hominib. ſ fatuis dominantur quod maxime patet inter coniuges, vbi plerunque maritis ſuis principantur. Iō Theophraſtus ad ſocium ſuum ſcribit. Det tibi omnipotēs Deus omnipotentis fœminæ fallacia non falli.

Ex capitulo quarto. Textus: Et inchoauit loqui de veritate. Moralitatum Capitulum 4.

HIc ſuperadditur de veritate, & dicitur quod veritas manet & viuit & inualeſcit, & obtinet magna. Fortior eſt.n. præ oībus, & non eſt in ea quicquā iniquū, nec acceptio pſonarum nec differētia, q iuſta ſunt

Efacit iniustis,& omnia benigniter in operib.eius.Omnis igitur terra prout ait,veritatem inuocat,& cœlum etiam ipsam benedicit.¶Ista omnia possunt ad litteram dici de illo qui est via,veritas & vita,s.de Christo,vel de quolibet iusto & vero iudice & prælato . ¶Vel dic quod hic proprie describuntur conditiones veritatis.Ista enim manet & inualescit,viuit,obtinet atque manet,vt supra. Super omnia vincit veritas & ista sortior omnibus dicitur, quia veritas & innocentia quadam occulta veritate,quanquam tardet, finaliter prævalere noscuntur.Veritas igitur abhorret omnem iniquitatem acceptionemq; personarum, & omnem duplicitatem,& omnibus quanquam iniustis & peccatoribus consueuit facere iustitiam & æquitatem.Iustitia.n.veritatem habet pro directione,veritas vero iustitiam habet pro executione.Veritas est lucerna & regula directiua,iustitia vero executrix est vis regulę executiuę.Psalmist. 84. Veritas de terra orta est,& iustitia de cœlo prospexit.Nũquam enim potest benefieri iustitia,nisi veritas sciatur, & nisi scita sequatur.Vnum tamen attẽde quod dicitur quod scilicet omnia benignantur in operibus veritatis, quia scilicet tanta est veritatis virtus,quod inimici veritatis benignantur,& complacent sibi in veritatis operibus, & dato quod mediante veritate contra ipsos aliquid agatur,ipsam tamen veritatem occulte approbant,& eius prævalentiam magnificant.Bene igitur sequitur,quod omnis terra veritatem inuocat,& cælum ipsam benedixit, benedictus Deus veritati.,sequitur ergo.Magna est veritas & prævalet.

¶Moralitatum tertii libri Esdræ Finis.

MORALITATVM
Liber decimussextus quarti libri Esdræ.
Capitulum secundum.textus. Hæc dicit dominus . Ego eduxi populum iustum de seruitute . Moralitatum Capit. 1.

F Vincentius in suo speculo historiali inserit quod prẽter duos libros Esdræ , qui in sacræ scripturæ canone cõtinentur tres alij eiusdem libri inueniuntur qui inter scripturas apocryphas numerant. Quia tñ vt ait aliqui sancti doctores in scripturis suis verbis ibidem contentis q̃ũque inueniuntur vsi fuisse, sicut est illud qd̃ Augustinus in homelijs recitat.Morietur filius meus Iesus &c.Iõ vincẽtius de dicto libro aliquid voluit excerpere, & p̃dicto suo operi aggregare.Ego etiam aliquas figuras ibidem & visiones positas moralizo , & ipsa in hoc volumine supaddo.Quia in istis supra tertio & quarto libris Esdræ supponit,ipsum de multis & varijs ꝓphetasse,non videtur mihi mirabile,si propheta fuisse creditur,qui legem domini a chaldeis succensam diuinitus reparauit , modum scribendi a dextera in leuam inuenit,& nouas litteras hebręis tradidit.Vnde etiam scriba velocissimus in lege domini dictus fuit.Iste igitur c.2. huius quarti introduxit dominum ad hierusalem sic loquentem.Mater comple filios tuos , & confirma pedes eorum,quia elegi eos,& educã eos,& fusci tabo te de monumentis suis,& mittã tibi in adiutoriũ pueros meos Esaiam & Hieremiam,ad quorum consilium sanctificaui tibi & comparaui duodecim arbores oneratas diuersis fructibus & duodecim fontes lac & mel fluentes , & septem montes immensos habentes rosas & lilia , in quib. replebo gaudio filios tuos.¶Vere sic videtur quod Deus aloquitur ecclesiam matrem nostram.Monet enim vt filios suos.i.fideles in virtutibus compleat,& quod pedes eorũ, i.affectus & desideria in bono confirmet,promittens quod si hoc fecerit,ipsos de sepulchris.i.de oppressione paupertatis & tribulationis , vel imperfectionis leuabit, & ad

G statum gratiæ & gloriæ tam temporalis quam perpetuę suscitabit.Si.n.mater ecclesia in virtutib. filios confirmaret statim adesset dominus qui ipsos temporaliter & spiritualiter suscitaret.Psal.112.Suscitans a terra inopem.Talibus igitur suscitatis & confirmatis,completis & perfectis promittuntur duodecim arbores.i.duodecim articuli fidei, q̃ duo decim fructibus spiritus,quos.i.Apostolus Gal.5.nominat, sunt empti.Apoc.22.Ex vtraque parte fluminis lignũ vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos . Promittit etiam fontes duodecim.i.duodecim opera pietatis sex corporalia & sex spiritualia,quæ lacte & melle,i.dulcedine cõsolationis & compassionis sunt plena.Exo.35.Venerunt in helim vbi erant duodecim fontes & septuaginta palmę.Itẽ istis promittuntur septem montes immensi.i.septem sacramenta vel dona spiritussancti,quæ.s.rosas & lilia dicuntur habere inquantum rosis & sanguine.i.patientia martyrum & apostolorum,liljs vero.i.mundicia castitatis & nitore virginũ & confessorũ sunt multipliciter decorati.Psalmist. 124.Montes in circumitu eius.Sic igitur dico, quod Deus isti matri ecclesiæ & filijs seu deuotis fidelibus suis dat duodecim arbores,quibus cibantur,duodecim fontes,quibus potantur:montes , vt in eis inter rosas & lilia spacientur. Vnde Esa.2.Hauretis aquas in gaudio de fontib. saluatoris.¶Vel dic quod duodecim arbores sunt prælati,qui duodecim apostolorum sunt imitatores & fructibus bonorum operum,exemplorum & elemosynarum sunt subditorum & pauperum nutritores.Duodecim fontes sunt prædicatores & doctores ecclesiastici.i.duodecim articulos credẽtes,lac & mel.i.dulcedinem scientiarum diffundentes.Septem montes sunt viri religiosi contemplatiui , sursum in cælo mentaliter manentes,& rosa patientiæ lilijsq; castitatis nitentes.Isti sunt igitur qui filios ecclesię,s.fideles sæculares simplices verbo & exemplo nutriunt ipsos potant doctrinis & erudiunt,& eos recreant & reficiunt.Vnde de ipsis dicitur.Eze.34.In riuis & cunctis sedibus terræ,in pascuis vberrimis & in montibus excelsis Israel erunt pascua eorum.¶Hic docentur plura opera pietatis tam negatiue quam affirmatiue.Viduam inquit iustifica pupillo iudica, egenti da,orphanum tuere,nudum vesti,contractum & debilem cura,claudum noli irridere,tutare mancum,& cęcũ ad visionem claritatis meę admitte,senem etiam & iuuenẽ intra muros tuos cõserua,mortuos sepeli,& dabo tibi sessionem primam.Breuiter quicunque opera prædicta pietatis exequitur in prima sessione,i.in ęterna gloria prẽmiari H meretur.Vnde dicitur in Apocalipsi.20.Beatus qui habet partem in resurrectione prima.

Capitulum quintum.Textus. Desgnis autem, Ecce dies venient , in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in censu multo. Moralitatum Cap.2.

I Nter cętera quæ archangelus reuelauit Esdræ prophetę hęc quoque dixit.Relucescet sol subito noctu,& luna meridie,& de ligno sanguis stillabit, & lapis dabit vocem suam,& populi commouebuntur , & sperabunt in quem non sperant qui habitant super terram,& volatilia commutationem facient,& mare sodomiticum pisces reijciet,ignis frequenter remittetur , bestię agrestes transmigrabunt regionẽ suam.¶Ista prophetia videtur ꝓprie pertinere ad Christum & ad tempora eius quia tunc sol iustitię Christus Dei filius noctu nascendo emicuit: luna perfecta in ęternũ,i.ipsius Christi humanitas,meridie, i.per longum vitæ suę signis & miraculis resplenduit,lignũ crucis in passione sanguinẽ stillauit,lapis qui in morte eius fixus est,vocẽ,i.strepitũ dedit,& tandem ille de quo nõ sperauerunt habitantes super terram,i.iudęi,Christus Dei filius regnauit,inquantum fidem multiplicans in regno ecclesię imperauit . Vnde Ecclesiast. 11. Insuspicabilis portauit diadema.Et Hierem.23. Regnabit rex & sapiens erit

A erit,& ignis charitatis per mundum erupit,volatilium,id est.apostolorum cætus de iudęa ad gentes trãsiuit, & sic de proprijs sedibus transmigrauit.Ipsum mare sodomiticum idest iudęa,mutata erit & amara,& pisces,idest viros deuotos,& sanctos,i.apostolos repulit,& tunc grex ferarum syluestrium & gentilium de regione sua,& de infidelitatis statu ad fidem catholicam transmigrauit.Vnde Hierem.9. A volucre cæli vsque ad pecora transmigrauerunt . ¶Vel dic moraliter,quando sol diem fidei & intelligentiæ , & luna fugrorifluę gratiæ noctem ignorantiæ peccatorem illuminat,& meridiem,id est ardorem suæ concupiscentiæ refrigerat & humectat,tunc lapis , idest cordis sui duricia vocem confessionis emittit , lignum suæ clementiæ,sanguinem benignitatis & elemosynæ in pauperes effundit,mare sodomiticum,id est sua caro immunda,pisces suos , idest delicias carnales reijcit,volatile autem eius , idest omnis vanitas & superbia ab ipso recedit , ignis charitatis in eo succenditur,& bestiæ agrestes,idest bestiales motus ab eo elongantur.Vnde illud Danie.4.Fugiant bestiæ quæ sub ea sunt,& volucres de remis eius.¶Hic dicitur quod in aquis dulcibus salsę inueniuntur,& amici contra se inuicem pugnabunt,& abscondetur sensus , & intellectus separabitur &cæter.¶Ista hodie videtur implera,quia semper in aquis dulcibus salsæ inueniuntur,id est cum personis bonis mali,cum fidelibus hæretici,cum domesticis proditores,cum simplicibus detractores,iam igitur amici inuicem contendunt,sensus,& ratio confunduntur,intellectus & sapientia hebetantur.Vnde dicit Esa.29.Peribit enim sapientia a sapientibus eius,& intellectus prudentium eius abscõdetur.

Ex eodem capitulo textus . Dominator domine,ex omni sylua terræ & omnibus arboribus eius . Moralitatum Cap.3.

E Sdras miro modo aloquitur dominum,dicens.Dominator inquit domine,ex omni sylua terræ,ex omnibus arboribus elegisti tibi arborem vnam,ex omnibus vineis elegisti tibi vineam vnam ex omni terra orbis elegisti tibi foueam vnam , ex omnibus floribus elegisti tibi lilium vnum , ex omnibus abyssis maris repleuisti tibi riuum vnum , ex omnibus ædificatis ciuitatibus elegisti tibi syon.ex omnibus creatis volatilibus nominasti tibi columbam vnam,ex cunctis plasmatis peccatoribus prouidisti tibi ouem vnam,& ex cunctis multis po B pulis elegisti tibi populum vnum & ab omnibus probatã legem donasti huic,quasi desideratis populum vel populo. ¶Istę vnitates videntur posse applicari & exponi de vnitatibus nostrę legis,quia dominus ad literam de cunctis mũdi syluis elegit sibi arborem vnam.s.crucẽ,vt in illa suspenderetur.Vnde Iob.7.Elegit suspendiũ aia mea , & mortem ossa mea.Vnde de cruce canitur.Nulla sylua talem profert &c.Item de omnibus vineis.i.de omnibus mundi sectis elegit vineam,i.sectam vnam,christianorum.s.vt in ea salutem operaretur.Psal.79.Vineam de ægypto transtulisti, eiecisti gentes & plantasti eam.Dux itineris fuisti in conspectu eius & impleuisti terrã.Item de omni terra foueam vnam,id est sepulchrum vt in eo sepeliretur.Vnde Psal.131.Hic habitabo,quoniam elegi eam . Item ex omnibus floribus lilium vnum,i.virginem gloriosam vt sub ea obumbraretur.& in ea delectaretur,qui canit in Cant. 2.Ego flos campi & liliũ conuallium.Item ex abyssis scientiarum elegit riuum vnũ, s.sacram scripturã,vt in ea.populus ipsius satiaretur.Psal.35. De torrente voluptatis tuæ potabis eos &c. Vel riuum,i. iordanem vt in eo baptizaretur.Vnde dicitur.4.Reg.5.Vade lauare septies in iordane.Item ex omnibus volucribus columbam.i.ex omnibus ecclesijs ecclesiam , s.catholicam romanã vt in ea collocaretur. Vnde dicitur in Can.6.Vna est columba mea.Item ex omnibus pecoribus ouem.i.ex omnibus animalibus animam christianam, vt ab ea amaretur.Vnde dicitur.2.Reg.12.Pauper autem nihil habeat nisi ouem vnam.Item ex mundi populis elegit populum vnum .s.populum Israel vt ab eo crederetur . Vnde Amos.3.Filij Israel tantummodo vos cognoui . Item elegit vnam legẽ,s. C fidem catholicam , vt mundo notificaretur. Ephe.4.Vnde Apostolus,Vnus Deus,vna fides.¶Hic habemus ꝙ angelus loquẽs Esdræ reprendebat eum,ex hoc ꝙ secreta Dei nitebatur inuestigare de domino & de prosperitate gentiũ cõqueri, & de filiorũ Israel captiuitate,labore & dolore,maxime cum ipsę gentes non essent filijs Israel meliores, sed potius nequiores.Hic igitur circa hoc alloquitur angelus Esdram,dicens.Nũquid magis diligis populũ tuũ q̃ Deus qui creauit illũ.Acsi diceret.Non.¶Illud potest induci cõtra illos qui non considerant occulta Dei iudicia, & qui de miserijs pauperum,& de molestijs innocentũ, & de prospe ritate malorũ contra dñm conquerentur,quia illi debẽt cogitare quòd ille qui creauit illos , dominus multo plus diligit:quam aliqua creatura,& ideonon debet hõ ipsis magis compati q̃tum ad profundam meditationem,q̃ ille eis cõpatitur ipsorum q habet curã & creationem.Vnde dicit Ecclesiastes.5.Si videris inquit calumnias egenorum,,non mireris,quia excelso excellentior est.

Ex capitulo quinto. d. Interroga eam quæ parit & dicet tibi , Moralitatum Cap.4.

A Ngelus loquens Esdræ , volens ostendere quanto mundus amplius senescit,tanto homines sunt corpore minores , virtute debiliores,& i moribus nequiores.Introduxit exemplum de muliere quæ in iuuentute filios fortiores generat q̃ in senectute,qm̃ qui dẽ mulier diuturni partus debilitatur in senectute,& p consequens debiliores pueri generantur.Et sic dicit mũdus iuuenis meliores & maiores hoies produxit quamnunc mũdus senex.Iõ ad idem dr̃,ꝙ ipsa priora meliora fuerunt.Iõ Ber.dicit,ꝙ quanto plus viuimus tanto plus peccamus .4. Esd.13.Idẽ vero Esdras dicitur,ꝙ quanto inualidũ sęculũ ad senectutẽ tendet,tanto multiplicabuntur mala &cæte.

Capitulum sextum textus.Et dixit ad me . Initio terreni orbis , & antequam starent exitus sæculi.Moralitatum Cap.5.

C Apitulo isto agit de futura resurrectione,& dr̃ sic.An niculi infantes loquunt vocib.suis,ꝑgnantes immatu D ros parient fœtus,subito seminata loca apparebũt, nõ seminata & pulchra prõptuaria subito apparebunt vacua, amici contra amicos pliabunt,venæ fontiũ siccabunt.¶Ista tpa vsir spũaliter aduenisse,quia iã videmus ꝙ pueri anniculi,i.iuuenes hoies & ignari,iã sumunt auctoritatẽ loquẽdi,multiloquio,stultiloquio ꝑ cæteris abundant,cũ tñ dicatur.Eccl.32.Adolescens in cã tua loquere vix.Prægnantes, i.matres nostrę plati,iã immaturos fœtus,i.insufficientes & insipiẽtes psonas pariũt,seminata loca & prõptuaria plena, i.subditos diuites ꝑ rapinas vacuãt.Iãq; ad litterã amici cõtra amicos discordant,& venæ fontiũ,i.fluenta misericordiæ & gratiæ siccantur & hauriuntur.Psalmist.73.Dirupisti fontes & torrentes,tu siccasti fluuios ethan.

Ex eodem capitulo sexto.Textus.b. Et videbunt qui recepti sunt homines.Moralitatum Capit. 6.

H Ic consequenter dr̃,quod finaliter delebitur malũ, extinguetur dolus,florebit fides,vincetur corrupte la,ostendetur veritas,quæ sine fructu fuit temporibus tantis.¶Ista fuerunt verificata in tempore primitiuę ecclesiæ,nunc vero recesserunt.Ad illa tamen allegare potes si vis,quod ista debent inueniri in nobis christianis,& maxime ecclesiasticis,quibus dicitur.Mat.5.Nisi

Habundauerit iustitia vestra plus quam scribarum & phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum

Ex capitulo sexto. c. Et die secundo creasti spiritum firmamenti. Moralitatum. Cap. 7.

HIc ponit. Esdras alloquendo dominum, quod Deus ante dixit. Congregentur aquæ in locum vnũ, & posuit aquas congregatas in sexta parte terræ, supposuit terram esse septies maiorem, quod est falsum. Item posuit quod Deus creauit duas maximas animas a principio nomen vni enoch, nomen alteri leuiathã. Enoch autem dedit in habitationem partem terræ siccę, vbi sunt mille montes. Leuiathan vero in habitationem dedit septimam partem aquæ. Nescio quid vult dicere, & ideo transeo. Credo tamen, quod ex istis verbis potuerunt iudæi accipere occasionem errandi, qui ponunt Leuiathan esse piscem totum mundum circumeuntem, quem eis Messias comedendũ m dabit, nec diminuetur tamen (vt aiunt) aut cessabit. Ista igitur sunt aliter exponenda, sed nihil ad præsens de sensu litteræ, quia non quæro nisi mores & moralizationes perscrutari atque moralia. ¶ Hic videtur ponere angelus loquens Esdræ, quod futurum sęculum, idest paradisus deu hereditas beatorum similis est mari spacioso, præruptis iam rupibus circunsepto, vbi tamen est strictus introitus, ad modum fluminis factus, ad quod pariter angustum plenum periculis necessario habet intrare, quicunque ad istud mare voluerit nauigare. Comparat etiam istam hæreditatem cuidam ciuitati in pulchra & spaciosa planicie constitutę, ab vna tamen parte aqua circundarę, & ab altera ignibus circumseptę, vbi solus patet ingressus solum ad vestigium vnius hominis, vel districtus inter ignem & aquam per medium constitutus, & cum quisque voluerit hæreditatem, ciuitatem vel planiciem subintrare, necesse est per istud angustum periculum pertranire. Quod declarando possumus addere, quia pro certo paradisus dicitur mare, propter inexhaustibilem abundantiam, dicitur, ciuitas, id est ciuium vnitas, propter indiuisibilem charitatis amicitiam, & concordię colligantiam, dicitur planicies, propter
F delectabilem amænitatem, dicitur spaciosa, propter inexterminabilem quantitatem. Vnde. Baruch. 3. O Israel quam magna est domus Dei. Sed re uera ad illud mare seu ad illam ciuitatem valde difficilis est accessus. Est enim necesse tranfire per artam semitam iustitiæ, inter scopulos & aspe
G ritatem tribulationum, inter gentes cupiditatum & malarum inflammationum, & inter aquas voluptatum & malarum delectationum. Vnde dicitur. Eccle. 15. Ignem & aquam apposui tibi, ad quod volueris extende manum. Oportet igitur quod homo sit cautus vt per artã semitam iustitiæ transeat, ne forte in aliquod prædictorum periculum incidat, & ad hæreditatem gloriæ non attingat, sicut dicitur in euangelio. Matthæ. 7. Arta est via quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam. ¶ Vel dic quod pericula quæ facilitatem viæ cælestis & salutis impediunt significant eminentias, diuitias & delicias. Scopuli enim eminentias significant, ad quas difficilis est ascensus, facilis tamen & periculosus est casus. Ignis significat diuitias, quę scilicet suos possessores vrunt & eos per auaritiam fatigãt & incendunt. Aqua vero significat delicias, quæ suos amatores mergunt, & eos per vitia putrefaciunt & corrumpũt. Caue igitur qui p artã semitam religionis, iustitiæ & pœnitentiæ progrederis, vt ita recte transeas, & vt ita iuste & sancte viuas, quod ista pericula per affectum & desiderium non impingas, ne forte per superbiam, auaritiam & luxuriam pereas, & ab ingressu gloriæ retrocedas. Vnde Esa. 30. Hac via ambulate, non declinetis ex ea, nec ad dexteram nec ad sinistram. ¶ Nota etiam quod hic dicitur, quod introitus huius sæculi sunt periculosi dolentes, mali & periculorum pleni, illud applicatur ad vitam præsentem, per quam ingrediuntur in hunc mundum.

Capitulum septimum. textus. Et factum est cum finissent loqui verba hæc.

Moralitatum Cap. 8.

HIc ponitur illa prophetia de Christo, quæ a pluribdoctoribus allegatur. Ecce inquit tempus veniet, & apparebit ciuitas, & ostendetur quæ nunc subducitur terra, reuelabitur filius meus Iesus cũ his qui cum illo iocundabuntur, qui relicti sunt in annis quadringentis, & erit post annos illos morietur filius meus Iesus, & homines qui spiramen habent omnes, & conuertet sæculum in antiquum silentium diebus septem, vt fuit in diebus prioribus imitijs, & post septem dies excitabitur qđ nondum viuit sæculum, & morietur corruptum, & promptuaria reddent quæ eis commendata sunt annue & reuelabitur altissimus super sedem iudicij, & pertransibunt miserię, & fides conualescet, & post subsequetur, & merces ostenditur iustitiæ vigebunt, & iniustitiæ non dominabuntur. Ista ad litteram videntur dicta de aduentu Christi, quia quantum ad primum aduentum, s. in carne numeratur tempus quod fluxit a tempore illius visionis vsque ad tempus incarnationis, scilicet quadringentorum annorum, & videtur idem esse tempus quod numeratur a Daniele. 9. Sub Nabuchodonosor & Baltasar prophetauit. Daniel. 11. Iste autem Esdras sub Cyro ista vidit, & qui post Nabuchodonosor cito regnauit. Ista est igitur veritas quod post quadringentos annos a tempore istius visionis Dei filius Iesus Christus fuit reuelatus & natus, & tandem fuit mortuus & occisus. Finaliter autem omnis homo spirans & viens morietur & corruptibile sæculum dissoluetur. Vnde illud Ecclesiast. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet, ita quod propter carentiam hominum silentium antiquum quod fuit ante creationem animalium ante sæculum reuertetur. Vnde legitur. Amos. 8. Multi morientur, in omni loco proijcietur silentium. Tandem post septem dies, id est in fine septimę ætatis nouum sæculum suscitabitur, & promptuaria, idest repositoria animarum, id est paradisus, purgatorium & infernus animas commendatas ad resurrectionem euoment & sic in iudicio sedebit altissimus, & merces suas singulis ostẽdet, & opus præmium
H subsequetur, tunc autem fides & iustitia in conscientia prę ualebunt, & omnes iniustitiæ damnabuntur. Ista tamen de numeratione temporis & annorum, quę fluxerunt inter Esdram & Christum præcise nonassero, sed lectorem ad Bedam super Daniele & glossas doctorum remitto.

Capitulum octauum. Textus. Et respondit ad me & dixit. Hoc sæculum fecit altissimus propter multos, futurum autem propter paucos. Moralitatum Cap. 9.

HIc in hoc capitulo dixit angelus ad Esdrã conquerentem de damnatione generis humani, quod præsens sæculum factum est pro multis, futurũ vero factũ p paucis, qu eadmodũ inquit de magna gleba terræ fit vas fictile modicus pu uis accipitur de quo fit aurum, ac si diceret. Multi sunt peccatores fictiles atque mali, pauci vero erunt aurei & saluati. Vnde dicit Mat. 20. Multi sunt vocati, pauci vero electi. ¶ Vidit Esdras mulierem in dextera parte cãpi, quę dissutis vestibus & effuso cinere super caput, tristis & flebilis deplorabat, cui causam luctus inquirenti, respondens dixit se sterilẽ triginta annis cũ viro suo fuisse, & tandem a Deo filiũ magnis cum lachrimis impetrasse, ipsumq; cum laborib. nutriuisse, & tandem ad annos nubuiles pduxisse. Cũq; sibi pquisiuisset vxorẽ, die qua ipsa despõsaturus erat, mortuus cecidit, & iõ pp eius mortẽ se miserã & flebilem esse

A esse dixit. Tandẽ vidit Esdras subito facié mulieris dictę fulgentem, & sic subito disparentem. Post hæc vero stupidus, vidit quoddam ædificium ciuitatis construi, & fundamẽta surs̃um erigi & oñdi. ¶ Dic moraliter, qđ ista mulier significat animam Christianam, quæ triginta annis. i. in fide trinitatis cum viro suo permanens sterilis quo ad bona opera p seuerat, vnumq; filium. i. vnum bonum opus generat, sicut ad litera de multis patet, qui licet fidem trinitatis habeant in multis tamen bonis operibus se exercent, sic cum quandoque filium, idest bonum opus a Deo impetrant, quem ẽt in seipsis nutriunt atque fouent. Vnde legitur. Iudicum 13. Sterilis es, sed concipies & paries filium. Veruntamen sępe fit, quod vbi vxor diuinæ gratiæ & futuræ gloriæ isti filio, idest bono operi & proposito speratur & procreatur, subito peccato interueniente iste filius moritur, & sic anima magis sterilis quam antea reperitur. Vnde dicit Esa. 47. Venerunt tibi simul duo hæc, sterilitas & viduitas. Ideo p certo ista debet tunc per contritionem dolere, per confessionem clamare, & per satisfactionem plorare. Qđ proculdubio si fecerit, statim per diuinam gratiam in ea receptam, facies suæ conscientiæ relucebit, & ædificium paradisi sibi reædificabitur & patebit. ¶ Vidit. 4. Esdras. c. 11. somniũ valde mirabile, vidit enim quandam aquilam quæ tria capita habebat, quorum medium cæteris maius erat, quodlibet tamen istorum quiescebat. Vox autem de illis capitib. nulla exibat, sed vox magna de medio corporis aquilę resonabat, habebat ẽt duodecim alas, quarum a contrario pennæ multæ oriebantur, quæ tandem in octo pennacula modica distinguebantur. Illę igitur aquilæ succesiue vigilabant & dormiebant, & singulę temporibus suis regnabant, & vna post aliam deficiebat, & nunquam amplius comparebat. Ipsa etiam pennacula, idest paruę alę subalares succesiue defecerunt, & sic solũ tria capita quieścẽtia in corpe aquilę remanserunt tãdem vero vnum dictorum capitum euigilauit, & super totam terrã regnauit. ¶ Dicamus allegorice, quod ista aquila significat Christum, qui trium fuit naturarum. Habuit. n. naturam diuinam animæ & corporis in vna
B persona, & sic habuit tria specialia capita in seipso quiescẽtia & manentia, quorum tamen medium, s. natura diuinitatis, maius & nobilius fuit cæteris. Iste igitur duodecim alas habuit, idest duodecim apostolos in suo corpore mystico constitutos. Octo etiam minores alas habuit, inquantum septuaginta duos discipulos, qui constant ex octonario nonies ducto, sibi cum apostolis adiunxerit. Vnde Luc. 10. De signauit Iesus post hoc alios septuaginta duos discipulos, quibus mediantibus vox prædicationis euangelicę in omnem terram exiuit & prodijt. Istę igitur tam alę quam subalares, idest tam apostoli quam discipuli suis temporibus vigilauerunt, & super ecclesiam regnauerunt. Tandem vero vnus post alium defecerunt per martyrium, vel alias recesserunt, finaliter tamen medium caput, id est sua diuina potentia, quę nunc dormire videtur, euigilabit scilicet in iudicio, & tunc super terram in perpetuo imperabit, sanguinemque & labores sanctorum suorum quos dissimulauerat, vindicabit: malosque puniet & damnabit, bonos saluos faciet & iuuabit. Vnde dicit. Psalmist. 77. Excitatus est tanquam dormiens dominus, & tanquam potus crapulatus a vino. Psalmist. 75. Et alibi. Cum exurgeret dominus in iudicio, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ. Quoniam cogitatio hominis confitebitur, tibi & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. ¶ Vel dic moraliter aquila est anima, quæ scilicet habet tria capita, idest tres potentias s. intellm, memoriã, & voluntatẽ, quæ tandem ad fidem veniens duodecim alas. i. duodecim articulos fidei acquirit, octo pennacula, idest octo spirituales beatitudines quibus ad cœlum volat, recipit, de corpore autem eius. i. de interiori pectore vox contritionis emanat & exit. Fit tamen quandoque quod alas virtutum suarum per peccatũ amittit, ita quod præter tria capita, idest præter tres naturales potentias, nihil boni retinet aut custodit. Veruntamen cũque fit quod medium caput scilicet voluntas, per pœnitentiam euigilat, & regnum virtutum perditum recuperat restaurat, & ad cœlestia per contemplationem & desyderiũ tanquam regina & libera, calcatis inferioribus se exaltat hæc aquila. Vnde Iob. 39. Eleuabitur aquila, & in arduis po
net nidum suum. ¶ Vel dic quod aquila est ecclesia, cuius C
tria capita, quæ dormiebant, nec solum aliquem emittebant, sed finaliter, quodlibet eorum perijt, & dextrum qđ leuum fuerat deuorauit, significant prælatos fide trinitatis imbutos, duodecim vero alę significant mediocres subditos in doctrina duodecim apostolorum fundatos, octo vero subalares, significant inferiores in octaua futuræ resurrectionis sperantes. Igitur ista est veritas quod cum aquila, id est ecclesia habeat capita, alas, & subalaria, idest habeat prælatos & subditos mediocres & infimos, ipsa capita, idest ipsi capitanei & prælati non faciunt hodie nisi quiescere, & in delicijs dormire, nec sonum prædicationis aut diuinæ laudis & eruditionis sciunt emittere, quapropter necesse est ipsos finaliter deperire. Ad hoc enim solum attendunt, quod illi qui sunt ad dexteram, idest in statu prosperitatis, illos qui sunt ad leuam, i. in statu aduersitatis deuorãt. i. impellunt. Ista ergo est veritas. quod alę leguntur vigilare, & capita dormire, quia subditi, s. sunt magis ad bonum vigiles quam prælati dicẽtes illud apostoli. 1. Tes. 5. Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus. Cuius tñ contrarium legitur de Christo, quia. s. ipse vigilabat, & discipuli dormiebant. ¶ Vel dic quod aquila est princeps vel rex, qui. s. in corpore suo. i. in curia sua habet & capita & alas & subalaria. i. magnos capitaneos vel consiliarios mediocres, iudices & inferiores balliuos. Igitur hoc est verũ, q dũ capita dormiunt, alę vigilant, quia dũ ipsi superiores capitanei & magistri noncogitant, sed quiescunt, alę. i. inferiores balliui pro ipsis ad rapiendum vigilant & intendũt. Vñ Lu. 12. Beati sunt serui illi, quos cũ venerit dominus inuenerit vigilantes, s. ad prædandum. ¶ Vel dic etiam, quod isti officiales dum dñi sui heberes in delicijs delectantur, & de regimine terrę suæ nihil aut modicum meditantur, isti ad vtilitatem propriam vigilantes, ad prędam præparant panem liberis. ¶ Vidit Esdras quilam magnã quę tria habebat capita, duodecim alas, & octo subalaria, quæ. i. a cõtrario alarum pennæ sunt ortę, quæ tandem in octo paruas alulas, quas vocat octo pennacula, sunt distinctę, & expandebat aquila alas suas super omnem terram, & omnes venti terræ insufflabant ad eam. Factum est quod omnes istę pennę temporibus suis regnauerunt, & tandem succesiue vna post aliam defecerunt. Ipsa etiam capita tria quiescebant, & vnum erat maius alijs, quod euigilans per totum mundum regnauit & post hoc non comparuit, de alijs vero duob. vnum quod ad dexteram erat, reliquum deuorauit, de corpore vero aquilę, non de capitib. vox exibat. Post hoc autem exiuit leo de sylua rugiens, & vocem hominis ad aquilam mittens dicebat. Nonne tu es
D qui separasti de quatuor animalibus, & totum mundum tenens, potestate cum labore & dolore possedisti, & tribulasti mansuetos, lęsisti quiescentes disexisti mendaces, destruxisti frutificantes, afflixisti tibi non nocentes, & ideo ascendit contumelia tua ad altissimũ, & respexit superba tempora, & ecce finita sunt? Propter quod non appares aquila, & alę tuæ horribiles, & pennacula tua pessima & capita tua maligna, & ungues tui pessimi, & totum corpus tuum vanum perierunt, vt refrigeretur terra liberata de manu tua. Quib. dictis, ecce totum corpus aquilę incendebatur, & ipsa nequaquam amplius videbatur. ¶ Quamuis ista mirabilis aquila multa significare possit, sed tamen ex sequenti expositione potest innui istam esse romanum imperium cuiusinitium, progressum & terminum designauit. Illud. n. imperium proprie comparatur aquilę, tum quia rapaciter vixit, & per suam rapacem violentiam altius cæteris volauit, & cunctis mundi auibus. i. cunctis hominibus imperauit, ita quod omnes venti cæli ad eam insufflabant, hoc est quod omnes iurisdictiones sæculi ab hoc imperio dependebant. Psalmist. 71. Dominabitur a mari vsque ad mare, & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum: ista igitur habuit capita pessima, alas horribiles, subalaria maligna, vnges etiam acutos. Et re uera imperium Ro. manum habuit quosdam imperatores monarchas, qui fuerunt sicut capita, quosdam habuit minores ad currendum per mundum, & acquirendum terras, & ad populos subiugandum agiles & feroces, qui fuerunt sicut alę, habuit etiam inferiores principes, sub alis, idest sub imperatoribus militantes

Universidad de Sevilla Biblioteca

Erãtes: qui dici poterant merito ſubalares. Et forte qui bene vellet deducere, inueniret tria capita. i. tres ſolos monarchas fuiſſe duodecim alas, i. duodecim magnos imperatores ſucceſſiſſe, ſicut etiam Suetonius fecit librũ de duodecim ceſaribus, nunc vero ſubalaria. i. modicę virtutis imperantes reſtare. Sed quicquid fuerit de numero, cõſtat quod omnes terribiles & horribiles fuerunt vngues rapacitatis & violẽtię acutiſſimos habuerunt, quapropter populus ſuper quem regnauerunt, tempore ſuo defecerunt, & vt communiter gladio perierunt, & vnum caput reliquum deuorauit, inquantum inter ſe quandoq; prælium habuerunt, ſicut patet de Iulio contra Caium, & de Pompeio cõtra Antonium. Vox. n. i. lis & controuerſiam de corpore ipſius imperij ſæpe prodijt, ſicut in bellis ciuilibus apparuit, propter quod ipſa aquila ſemper in deterius procedendo ſucceſſit, & ſua potentia ſp decreſcendo defecit, ſicut patet, qa de capitibus ad alis, de alis vero ſubalares tranſiuit. Vnde Dan. 7. Habebat alas aquile ſuper ſe, & reſpiciebam donec auulſę ſunt alę eius. Sed pro certo Ieo de tribu Iuda Dei filius, de ſylua inculta, i. de virgine Maria proueniens, iſtam fortem aquilam romanum, ſ. imperium redarguit & reprehendit, & eius potentiam violentam, quæ totum orbem turbauerat & oppreſſerat, a tempore aduentus ſui reprehendit, & terram de ſuis manibus liberauit, ita quod iam ſicut videmus, totum corpus eius tribulationibus incenditur, & ipſa quaſi penitus euaneſcens, vix inter imperia hodie computatur. Vnde Dan. 2. Lapis. n. de monte cadens, ſtatuam babylonis deſtruxit, quia Chriſtus de cælo veniens, huius imperij potentiam eneruauit, & ideo de illo leone bene dicit, Apoc. 5. Vicit leo de tribu Iuda radix Dauid. ¶ Vel dic qđ aquila ſignificat rapaces & ſuperbos principes & tyrannos qui habet capita, i. malos capitaneos & conſiliarios, alas. i. ſuperbos iudices & officiales, ſubalares, i. malos domeſticos & familiares. Omnes. n. dicuntur peſſimi, terribiles horribiles & maligni omnes etiam dicuntur vnguibus & rapinis compunctionibus & crudelitatibus communiti. Sed p certo iſti paruo tempore perſeuerant, quia poſtquam alt-quandiu regnauerunt, ideſt poſtquam aliquandiu, tenuerunt, vel multa commiſerunt, omnes ſucceſſiue pereunt, & ſpiritualiter immo etiam temporaliter cito deficiunt & ſuccumbunt. Pſalmiſt. 54. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Ipſa etiam capita, id eſt ipſi maiores & capitanei inter ſe inuicem per ambitionem & inuidiam diſcordant, & ſe alternatim aliquotiens deſtruunt & impugnant. Ipſa etiam rapax aquila. i. ipſe tyrannus finaliter tribulationib. ſuccenditur, & mediante leone Chriſto & eius occulta iuſtitia de medio tollitur, ita quod de ipſo F capitibus alis ſubalaribus, ideſt de ipſo & ſuis rapacibus & iniquis fautoribus, miniſtris & familiaribus nihil penitus reperitur. Pſalm. 36. Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut cedros libani, tranſiui, & ecce non erat, quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius.

Capitulum decimumtertium. textus. Et factum eſt poſt dies ſeptem & ſomniauit ſomnium nocte. Moralitatum Cap. 10.

Eſdras de nocte ſomnians, vidit quendam hominem aſcendentem de mari, & ſurſum cum cæli nubibus aduolantem, & vidit quod homo iſte conualeſcebat: & vbicunque vertebat vultum, tremebant oĩa, & vbi cunque exibat vox eius, exardeſcebant omnes qui vocem eius audiebant. Et cũ innumerabilis multitudo contra illũ conueniſſet ſculpſit ſine manibus montem vnum, & volauit continuo ſuper iſtum. Et cum non haberet in manu vas aliquod bellicoſum, emiſit de ore ſuo flatum ignis, de labijs ſuis ſpiritum flammę, de lingua ſua ſcintillas & tempeſtates, & ſuccendit hos ſubito, ita quod ſolum cinis, puluis & odor fumi de ipſis omnibus appareat, & vocat ad ſe multi tudinem aliam pacificam, & ducebantur ad eam multi alij qui triſtes veniebant, alij qui ligati erant. ¶ Recte videtur quod iſte homo ſic nocte viſus, eſt Chriſtus Dei filius nocte G natus. Ille. n. de mari, i. de maria virgine natus, & nubibus cœli. i. puriſſima humanitate velatus, mirę potentiæ per mundum volitans apparuit, ita quod quicquid ſeueriter reſpexit, tremore mirabili percuſſit. Matth. 21. Sicut apparuit quando in templo vendentes & ementes ejiciebat, vbi ſecundum doctores ſplendor & mateſtas eius vultus alios deterrebat. Ioh. 18. Sicut etiam apparuit in eius captione, vbi audita voce eius ſatellites territi ceciderunt. Vnde Amos. 3. Leo rugiet, quis non timebit? Vox etiam, & prædicatio eius auditores per charitatem inflammabat, & eos per deſideria bona ardeſcere faciebat. Vnde Lu. 24. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis &c. Poſt tamen multitudo indoctorum innumerabilis contra eum conuenit, ita qđ mortem interueniente ipſum ad montem ſculptum & politum, ſcilicet ad paradiſum per aſcenſionem recedere & euolare fecerunt. Vbi cum viderat multitudinem maximam, id eſt vniuerſos, tam iudæos quam gentiles contra ſe per inſidelitatem inſiſtere, legem eius repellere, & eum in ſuis fidelibus multipliciter impugnare, ignem ſpirituſſancti in die pentecoſtes de ore eius miſit, virtute cuius inimicos ſuos infideles conuertens, ipſos in cinerem & puluerem per humilitatem mutauit. Vnde Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Et ſic finaliter ad eum multi ducti fuerunt per ſanctorum prædicationem, quidam videlicet gaudentes per ſpei conſolationem, qda triſtes per timorem & contritionem, quidam ligati p charitatem & dilectionem: & iſtorum multitudo pacifica dicitur per vnitatem & concordiam. 2. Co. 6. Vnde dicit. Paulus Apoſtolus. Quaſi triſtes ſemper autem gaudentes. Et Eſa. 45. Vincti manibus poſt te current. ¶ Vel dic quod talis homo ſignificat bonum prælatum, quia vere ad ipſum p tinet quod habeat in vultu venuſtam auctoritatem, quam videntes præ reuerentia terreantur in verbis, ore & labijs ardentem, ſeruentem verbo ſitatem, quam audientes ad bonum inflammentur. Requiritur etiam quod a facie impugnationum ſuarum, ſcilicet tribulationum & tẽtationum, aſcendat in montem paradiſi, ſcilicet contemplando & oĩa do, vt ab ipſis liberetur. Item quod ignem ſeueritatis aſpęrę correctionis & reprehenſionis de ore ſuo, etiam ſi neceſſe ſit, tempeſtatem tribulationum mittat in talibus, vt corrigantur & puniantur, & vſque ad cinerem & puluerẽ, i. vſq; ad ſui conſiderationẽ, & ſuæ reſolutionis meditationẽ humilienẽ, & ſq congregationẽ pacificã. tã gaudentiũ q triſtiũ quam etiam ligatorum. i. congregationem bonorum tam deſolatorum quam lætantium ad ſe conuocet, vt ſecũ gaudeant & lætentur. Vnde dicit. Eſai. 11. quod ſpiritu oris ſui interficiet impium, & arguet in iuſtitia pro mãſuetis. Vnde Da. 7. Fluuius igneus rapiduſq; egrediebatur a faH cie eius. Ad quod videtur etiam facere illud quod infra ſcribitur, vbi Eſdrę in perſona prælati vel cuiuſcunq; iuſti dr ſic. 4. Eſd. 14. Corripe populum tuum, conſolare humiles eorũ, renũcia ia eorũ procellę, dimitte mortales cogitationes, eijce ate pondera humana, feſtina tranſmigrare a tpibus. ¶ Hic ponit vnũ q de decẽ tribub. Iſrael, quæ per Salmanaſar regẽ aſſyriorũ antea fuerant captiuitatę, dr. Hic .n. populus in Babylonẽ & in Media tranſlatus, p p ſuã idolatria & pcã, dolens & pœnitens diſpoſuit inter gentes nõ habitare, ſed in quadã regionẽ remotiſſimã, q. ſ. p iter vni⁹ anni & dimidij miſtabat, & in qua nullus hoium adhuc intrauerat, ſe trãsferre, vt ſeparati a gentib. poſſent ſua legitima q in terra ſua nõ ſeruauerunt, cuſtodire. Iſti igitur multis diebus peragrantes regionem obſitam montib. inuenerũt, in qua nullus patebat ingreſſus, niſi per euphratem fluuium intra anguſta montium tranſeuntem introierunt, ſed diuina potentia fluuius ſtetit ſeu areſcebat, & ſic populus interius ſubintrauit, ſtatim vero fluuius ad ſuum alueũ reuerſus, populũ in locum illum montib. obſitum incluſit, populus ibi manſit. In fine tñ temporum (vt ait) iterato venę illius fluuij ſcaturient, & iter eis diuina virtute aperiet, & ad filiũ dei pacifice colligent, regio aũt illa vbi nũc ſunt, arzaret nuncupatur. Quãuis iſta videntur pati eclipſim, ex hoc quod vel ortus fluminis Euphrates nõ diſtat a medio vbi populus ille tranſlatus fuerat, non ſolum per annum cũ dimidio, immo nec per menſem, cum in montibus caſpijs

prope

A prope arcam noe dicatur oriri. Qui nimmo etiam nec totus mundus per iter anni cum dimidio duraret in longum dum tamen homo poſſet continue & quotidie diebus competentib. peragrare, de hoc tamen nihil ad præſens. Ioſeph⁹ aũt de decem tribub. aliter vr, ſentire, ſicut recitat Comeſtor in ſcholaſtica hiſtoria. Dicit. n. q dum Alexander partes perſidis & mediæ peragraret, venerunt ad ipſum populi animo redeundi ad terram Iſrael de qua tranſlati erant ili centiam poſtulantes, qui audita cauſa tranſlationis, & quomodo Deum ſuum qui tot ſibi contulerat beneficia, reliq̃rant indignatus, non ſolum licentiam non dedit, ſed eos inter montes caſpios intercluſit, & muris validiſſimis de mõtibus ad montes protenſis, ipſos includere attentauit. Verum vt dicit ibidem, labor humanus ad præmiſſa non ſufficiebat: ergo rogabat Deum quem ipſi dereliquerant, vt implere vellet quod deſiderabat. Sic igitur Dei potentia factum eſt, quod in conſpectu principis terremotu facto mõtes ad montes acceſſerunt, & ingrati populi ſunt inter montes incluſi, & inter gog & magog. i. inter caſtra ſic nominata vſque ad tempora iudicij ſedes ſuas acceperunt. De iſtis autem caſtris gog & magog, vbi ſtra ſunt non legi, niſi quia in deſcriptionę ſphere ſeu in tractatu de theoria planetarũ recolo legiſſe me, quod hæc ſunt in ſeptimo climate in ſeptentrionali ſita latere, quod etiam videtur ſcriptum in deſcriptioe mappę mundi. ¶ Sed cum de iſtis nihil ad ſenſum moralem poſſit deſeruire, & propter hoc ſi vis moralizare illud primum quod hic ſcribitur. Dic pro certo quod ſic debet facere pœnitens ſicut iſte. Videns. n. peccator populus, qui de terra Iſrael prælatus eſt in babylonem. i. de ſtatu gratiæ in peccatum, debet dolere & pœnitere, & per pœnitentiam de medio gentiũ. i. de ptãte demonum ſe ſubtrahere, & regionẽ remotã i. deſertum pni & religionis quęrere, & per fluuium lachrymarum intrare & ſine exitu ibi ſtabiliter permanere, & ſic quilibet talis poteſt comparari illi de quo dr, quod homo quidam abiit in regionem longinquã. Lucæ. 19. accipere ſibi regnum in fine autem iſte fluuius lachrymarũ & tribulationum pœnitentium ſiccabitur, & iter ad altitudinem paradiſi parabit & de anguſto loco mũdi vel corporis pœnitens ad cæleſtia deferetur. Vnde. Prou. 11 Iuſtus de anguſtia liberabitur. ¶ Illud aũt quod dicit Ioſephus, poteſt allegari ad hoc, quod iſti qui de beneficijs acceptis ingrati ſunt, & benefactores ſuos ſiue ſit Deus ſiue B ſit homo, effugiunt relaxationem ſeu gratiam habere non debent, ſed potius artius includi & puniri merentur. ¶ Vel illud applica ad beneficium orationis, quia. ſ. Deus ad præces vnius paganj mõtes trãſtulit, & principis crudelis pręcibus ſatisfecit, multo fortius fidelium præces exaudit, quãdo cor deuotum preces hmõi ſibi fundit. Ideo dicit. Matt. H 21. Amen dico vobis, quicquid credentes petitis, accipietis &c. Ad illud quod Rabanus. li. ſuo de naturis rerũ lib. 5. c. 4. & multi alij doctores dicunt de Eſdra, qđ legẽ domini & prophetiæ libros qui per chaldeos ſuccenſi fuerant, reparauit facit quod hic legitur. c. 23. ¶ Dr hic q Eſdras quærens qualiter poſt mortem ſuam naſciturus populus mandata Dei faceret, cum lex Dei incenſa fuiſſet, propter quod quid faciẽdum, & quæ fuiſſent opera Dei, decetero nullus ſciret, rogauit dominum vt ſibi ſpũ ſctm immitteret, ita vt leges & libros perditos diuinitus recuperare valeret. Angelus igit lucernã intellectus ſibi dare promittit, & p quadraginta dies a populo ſe abſcondit, una cũ ſcriptorib. ſibi dixit. Quo facto calix plenus aqua coloris ignei Eſdrę per angelum porrigitur, quo bibito, ſtatim intellectus, ſapia & memoria ſibi datã. Sic igit Eſdra dictante, & in ſpũ loquẽte lex prophetę a q̃nq; ſcriptorib. ſcribitur, & ſic infra quadraginta dierũ ſpaciũ plenarie reſortit. Angelus aũt in lege populũ iubet edocere, & qđ iubet palam fieri. Quędam inquit palam facies, quædam ſapiẽtib. abſcodite trades. Scriptores igit p die ſcribebat, nocte vero comedebat. Eſdras aũt p die loqbat & dictabat, nocte ẽt non tacebat. Iſta pñt applicari ad hoc, q neceſſe eſt vt intellm, ſapiam & memoriã ſpũalẽ q̃s héat ad hoc q legẽ diuinã i. diuinę legis intelligẽtiã cõſequat, q. a. ſ. hõ ſe dẽt a cõi tã hoim q̃ negociorũ q̃ ẽt cogitationũ more ſecernere, & ſecretũ ſolitudiis mẽ talis intrare. Dẽt ẽt quadraginta dieb. p quos ſtatus pniæ innuiſ ibidẽ, & in ſtatu pniæ & abſtinentiæ pleuerare, quia C re nera illi ſoli diuinas reuelationes pcipiunt, qui quadra genã pniæ obſeruare nouerunt, ſicut exẽplũ de Moyſe habemus, qui quadã vice quadraginta dieb. in mõte cum dño ſtetit, & legẽ dñicã accepit. Aſcende ad me in mõtẽ, & eſto ibi quadraginta dieb. Alia aũt. ſ. qũo angelus inſpiratiue loquitur, & qũo ẽt q̃dã ſunt in lege & in ſcriptura quę publice poſſunt dici omnib. alia q̃ ſecrete ſunt dicẽda ſolũ ſapiẽtib. p ſe patẽt. In capillis q̃ ſequunt, multa de futuro iudicio cõtinent. Sed quia nil ponitur p modum viſionis, ideo nõ inueni quod ad aliquid applicabile iudicauerim.

¶ Moralitatum libri quarti Eſdrę. Finis.

MORALITATVM
Liber decimus ſeptimus ſuper Thobiam.

Capitulum primum textus. Thobias ex tribu & ciuitate neptalim, quæ eſt in ſuperioribus. Moralitatum Capitu. 1.

THobias de tribu & ciuitate neptalim, cũ eſſet iunior, & omnes irent ad vitulos aureos adorãdos, hic ſolus fugiebat conſortia hominum, & pergebat dominum adorare ad templum ſuũ in hieruſalem. Cum vero factus fuiſſet vir, accepit vxorem de tribu ſua, & genuit ex ea filium, quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato, & finaliter in captiuitate poſitus de cibis gentilium non comedit, & cũ contribules & amici eius paſcim comederent, ipſe, vxor & filius abſtinebant deſolatos conſortas circũibat. monita ſalutis dando. Cunq; monita ſalutis ſuis captiuis daret eſuriẽtes alebat, mortuis ſepulturam pbebat, quapropter in cõſpectu Salmanazar regis gratiam inuenit, qui ipſum plurimum honorauit, a Sennacherib vero crudeli tyranno tribulationes plurimas ſuſtinuit, & occidi etiam iuſſus fuit. ¶ Thobias qui interpretatur conuerſus, in omnib. iſtis typum gerit boni ſæcularis, qui ad uniD uerſa pietatis opera ſe conuertit, quia licet iſte ſit inter idolatras. i. inter malos ſæculares, qui idola & boues aureos. i. peccata, & aurum & argentum per auaritiam colunt, ipſe tñ Deum colit & diligit, tẽplum eius per deuotionem frequentat, & idolatriam contribuũ. i. vitiorũ cultũ fugit & ſpernit, & filios ſuos in timore Dei inſtruit, ciboſq; gentiliũ i. delicias carnales abhorret, & ſe immaculatũ cuſtodit, & dato quod qñq; contingat ipſum captiuitatẽ & tribulationẽ incurrere, non ceſſat tñ captiuos & turbatos conſolari, indigentibus neceſſaria largiri mortuis ſepulturã dare, & pietatis opera præparare. Quapropter pro certo ſæpe ad litteram prouenit, q regũ & principum Deo faciente gratiam & beneuolentiam acquirit, & econtra qñq; ad maiorem ſui probationem, ſennacherib, i. tyrannorũ maliuolentiã & tribulationẽ incurrit. ps. 33. Multæ. n. tribulationes iuſtorũ ſunt, ſicut et iſti dictũ fuit infra p angelũ, Thobi. 12. qa acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio ꝓbaret te.

Capitulum ſecundum. textus. Poſt vero cum eſſet dies feſtus domini. Moralitatum. Capit. 2.

CVm quadam die Thobias fatigatus de ſepulturis occiſorum, quos per plateas Niniue iugulatos inueniens abſcondebat, & nocte contra mandatum regis ſepelie bat, propter quod interfici iuſſus fuerat, iuxta parietem obdormiuiſſet, accidit quod ex nido hirundinum ſtercora calida ſuper oculos eius caderent, & ipſum penitus excæcarẽt. Qui plaga cecitatis per curſus, non eſt iracundia motus, ſed magis per patientiam ad gratiarum actionem proiectus. ¶ Ita allega exẽplariter, q iuſtus tribulatiõib. nec fortunis ſeu infortunatis caſibus non debet turbari, ſed

Epotius quicquid sibi accidat, debet in Dei iustitiam reducere, & se iuste pati dicere, & patienter cum gratiarũ actione omnia sustinere, exéplo Iob. 1. qui dicebat. Dominus dedit, dominus abstulit. Non n. contristabit iustum quicquid ei acciderit. Sæpe etiam accidit, quod iustus vltra voluntatem tyrannorũ opera misericordiæ exequitur, dicens ipsi sennacherib. i. ipsi tyranno illud Act. 5. Obedire Deo oportet magis ꝙ hominibus. Et tñ talis vt cõiter citius & facilius infortunijs flagellat. Pro. 3. Quẽ. n. dñs diligit, corripit, & quasi pater in filio, sicut dicit sapiens, in eo delectat. ¶ Vel dic ꝙ thobias est hõ, qui quandoq; aduertens ad parietes. i. ad mundi negocia se deflectit, quandoq; in delicijs & prosperitatib. delectatur & dormit. Hirundo vero diabolus, qui more hirundinis in aere. i. in superbia pascitur, homo hoc videns, stercora diuitiarum in oculis cordis eius p concupiscentiam proijcit, & sic visum spiritualis visionis seu discretionis & sapientiæ, necnon lumen diuinæ gratiæ sibi tollit, & eum per auaritiam excæcat & peruertit, ita qđ in illis quæ ad Deum & ad salutem pertinent ipsum totaliter cæcum reddit. Vnde tales qui iuxta parietem terrenarũ possessionum per auariciam excæcantur, videntur posse dicere illud Esa. 59. Palpauimus quasi cæci ad parietẽ, & quasi sine oculis attrectauimus. Ille enim qui fatigatus ad sepulturas dormitionem acceperit. i. ille qui in bonis operibus difficultatem & lassitudinem delectabilium quærit, & ab huiusmodi bonis & pijs operibus cessat & quiescit talis dico cæcitatem vitiorum incurrit, & lumen gratiæ perdit, quod tamen nullatenus perdidisset, si infatigabiliter in bonis operibus vigilasset. Non oportet igitur in bonis operibus fatigari, nec per malam complacentiam dormire, aut in vitijs & in prosperis delectari. Apostolus. 1. Tessalon. 5. Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus.

Capitulum tertium. textus. tunc Chobias ingemuit. Moralitatum. Cap. 3.

C TObias vt supra inter idolatras dominum quærebat. & bonis operibus Deo insistebat, qui postquam filium habuit excæcatus est. Filius vero eius associato sibi raphaele angelo in rages ciuitatẽ medorũ ꝑ recuperãdis decẽ argẽti talẽtis descẽdit, vbi Sara illa ragueF le q̃. i. septem viros habuerat, quos tamen demonum nomine asmodeus occiderat, in vxorem assumpsit, & eam a demonis potestate liberauit, & eam in domum patris cæci cũ magna substantia secũ duxit, quẽ canis associans reuertentem præcessit. Ille etiam piscem qui eum deuorare voluerat occidit, & cum felle eius patrem cæcum ad consiliũ angeli finaliter illuminauit, sicut omnia illa apparent infra. 6. 11. & 12. c. ¶ Et hic beda per Thobiam allegorice populum iudæorum intelligit, qui in principio solus Deum coluit & amauit, & inter gentiles & idolatras solus fide & bonis operibus Deo seruiuit. Amos. 3. Tantummodo vos cognoui ex omnibus gentibus domus Israel. ¶ Veruntamen iste postquam filium suum, id est Christum de Israel secundum carnem natum produxit aut genuit, per infidelitatem, excæcatus est, inquantum. s. fidem Christi recipere recusauit. Sara vero quæ in rages medorum habitabat, i. gentilitas quæ in mundo vagabatur, cuius viros & doctores & magistros per infidelitatem & idolatriam diabolus occiderat, ab ipso iuniore Thobia & angelo secũ iuncto. i. ab illo Christo cũ angelo. i. cũ Dei filio copulato fuit liberata, & in domo Thobiæ cæci. i. in ecclesiam loco excæcati iudaici populi substituta. Can. 8. Apprehendam te, & ducã in domũ patris mei, & cubiculũ genitricis meę .i. synagogę. Sic igit factũ est, quod piscis, i. diabolus qui in flumine passionis ipsum Thobiam iuuenem. i. Christum deuorare voluit, ab ipso victus extirit. Fuit etiam per ipsum euisceratus & apertus, inquantum sui cordis malicias hominibus reuelauit, & fel suæ malitiæ in scripturis reposuit ad illuminationem legentium & locauit, & quicquid de corpore eius, id est de membris ipsius, scilicet de peccatoribus conuertendo accepit, igne charitatis assauit, & sale sapientiæ condiuit, & ad vsus proprios reseruauit. Finali-G ter tamen pater eius cæcus. i. populus iudaicus, per ipsum illuminabitur, in fine, scilicet temporum, quando totus Israel saluus erit. ¶ Vel dic quod septem viri saræ sunt septẽ sacramenta vel septem dona spiritussancti concessa animæ Christianæ, quæ proculdubio diabolus sibi per peccatum subtrahit, & eam viduam & miseram derelinquit. Veruntamen postquam orationibus & fletibus se vult dare, solet sibi Thobias iunior, id est Christus ipse perseueranter per gratiam iungere, quem diabolus non poterit superare matrimonium enim virtutum cum anima non perseuerat, nisi fletus & oratio precedant. Tunc vero perseueranter virum accipit, cum lachrymis suis stratum suum spargit, & cũ per orationem depositum suum Deo committit.

Capitulum quintum. textus. Tunc respondit Thobias patri suo, & dixit. Omnia quæcunque. Moralitatum Cap. 4.

THobias pater qui dudum gabelo consanguineo suo egenti decem argenti talenta mutuo dederat, filium suum vna cum angelo quem ductorem sibi dederat, in reges ciuitatem medorum misit, qui in via despon-sauit sibi saram, cuius mariti septem fuerant a diabolo interfecti. Piscem qui ipsum deuorare voluerat, interfecit & exenterauit, & de vetre eius medicinale membrum extraxit, demonium quod maritos vxoris suæ occiderat, angelus in deserto ligauit, patriam recuperauit, canem patris secum socium habuit, & rediens vxorem in domum patris duxit. ¶ Recte videtur quod iste Thobias potest significare Deũ patrem, filius autem eius vna cum angelo Christum Dei filium significat, in quo angelus & homo, diuinitas & humanitas sociantur. Nec est inconueniens, cum secundum sanctorum doctrinam Christus inquantum ad suas naturas in Isaac & in ariete figuratur. Gabelus consanguineus Thobiæ significat genus humanum quod de genere Thobiæ, idest de genere patris dicitur pro eo quod ad similitudinẽ est creatum, quod etiam egenum & inops fuit, propter adę peccatum fuit de paradiso captiuatum, & dono immortalitatis nudatum, gratijs & virtutibus spoliatum, sicut bene apparuit in adã & eua, Gen. 3. qñ post peccatum cognouerunt se esse nudos. Decem talenta significant decem legis mandata isti gabelo. i. humano generi pro subleuanda pauperie mutuata. Sara vero gentilitatem significat, cuius viros. i. cuius populos asmodeus. i. idolatria perimebat. Piscis H significat diabolum venter significat infernum. Fel amarũ & medicinale, quod exinde extractum est, significat sanctorum patrum collegium. Igitur ista fuit veritas quod Thobias Deus pater qui a principio per Moysen gabelo, i. humano generi indigenti & pauperi tradiderat decem talẽta argenti. i. decem legis mandata, Thobiam minorem filium suum cum ductore angelo, i. Christum Deum & hominem filium eius benedictum in rages medorum .i. in mundum destinauit, & canem. i. prædicatores eidem adiunxit, qui in illo itinere saram. i. ecclesiam de gentilitatibus sibi iure hæreditario debitam despõsauit. Piscem diabolum qui in torrente passionis deuorare crediderat, & ob hoc mortem & passionem eius procurauerat & prostrauit & superauit & de ventre eius. i. de inferno fel amarum & medicinale. i. sanctos patres qui in amaritudine languebant, extraxit, decem talenta. i. decem mandatorum executionem, & opera a gabelo. i. ab humano genere reportanit, & vxorem assumptã, .i. ecclesiam in domum patris sui in paradisum produxit, & hoc est quod dicit Apostolus. Gal. 4. Quod misit Deus filiũ suum natum de muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret. ¶ Hic habemus quod Thobias volens dare ductorem filio suo, inuenit quendam angelum nomine raphaelem, qui sub humana specie latitabat. Inuenit igitur eum quasi quendam iuuenem splendidum & tanquam præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. Huic igit filium suum commisit, qui ipsum in itinere conduxit vxorem

Arem sibi accepit, & cum magna sua substantia ipsum ditauit, decem talenta argenti sibi recuperauit, piscẽ qui ipsum vorare voluerat, ipsum superare fecit, & ipsum patrem suũ illuminare fecit. ¶ Sic re vera super omnia charissimi cura debet esse Thobiæ seniori, i. prælato superiori, ꝙ filio suo. i. subditorum populo, de bono ductore. i. de bono curato vel rectore prouideat, & ꝙ bonum prælatum sibi assignet, & præficiat, qui in vra huius mundi ipsum custodiat atq; regat, ille etiam debet quærere sibi, & præficere aliquem angelum latentem sub homine, vt aliquem virum sanctum, & angelicum, sanctitatem tamen suam occultantem sub humana benigna, & communi effigie, quia quicunque aljs ꝑsicitur in prælatum in vitã angelicus, humanus in conuersatione benigna esse tenetur. Vnde de bono rectore dicitur. Malach. 2. Quid ipse angelus domini est, sicut in Apocal. 1. dicitur. Septem (inquit) stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum. Ille igitur debet inueniri iuuenis per fortitudinem vigorosam, splendidus per mundiciam gratiosam, stans per constantiam virtuosam, præcinctus per diligentiam curiosam, paratus ad ambulandum per obedientiam studiosam, debet dici Raphael. i. medicus per fructuosam sapientiam, vt sic de tali angelo dicatur illud Apocal. 12. Vidi angelum Dei fortem. Igitur ille postquam curam, ducatum, prælaturam & officium super istum filium. i. super subditos accepit, ille proculdubio debet eos vna cum cane. i. vna cum bonis prædicatoribus regere, & conducere, decem talenta argenti. i. decem mandata sibi debet recupare, Saram vxorem. i. diuinam gratiam debet sibi coniungere, & diuitias virtutum sibi debet cum ea procurare, piscem. i. carnem docere, apprehendere, considerare, & sic per consequens faciet ad patrem suum Deum lætantem cum vxore sua, & diuitijs. i. cum diuina gratia, & virtutibus reuenire, ita ꝙ tunc poterit patrem suum superiorem illuminare, i. spirituali lætitia recreare, quia sicut dicitur in prouerbijs. 15. Gloria patris est filius sapiens. Ideo breuiter de tali angelo poterit dominus dicere illud Exo. 23. Ecce ego mitto angelum meum, qui præcedet te, & custodiet in via &c. ¶ Vel si vis per Tho-B biam seniorem intellige Deum, per angelum prælatum, & per minorem subditum populum, sicut supra.

Capitulum sextum. Textus. Profectus est autem Thobias, & canis secutus est eum. Moralitatum. Cap. 5.

CVm angelus Thobiam iuniorem conduceret contigit ꝙ circa tigrim fluuium prima mansione manerent. Volens igitur iuuenis pedes suos lauare in fluuio, & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum. Quo timente inuadit, dixit Angelus ad eum. Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te. Piscem igitur in siccum traxit, & statim palpitare cepit, & ex mandato angeli piscem exenteraut, fel cor & iecur reposuit, & seruauit, cætera vero assauit, & saliuit, & pro viatico custodiuit. Angelus vero sibi dixit, ꝙ fumus cordis illius piscis super carbones positi, omnia demoniorũ genera ab homine fugat, fel vero oculis cęcis, & albuginosis impositum, ipsos illuminat. ¶ Quãuis videatur satis mirabile, ꝙ res corporalis agat in spiritum, & ꝙ fumus piscis fuget diabolum, vel ꝙ sonus cithar ę faciat recedere spiritum immũdum, sicut supra positum est, quia tamen ad moralia tendimus, de dilputando super huiusmodi non curemus. Igitur dico ꝙ iste piscis potest peccatum significare, vel etiam carnem fluxibilem atq; mollem, quod. s. sub aqua mundanæ prosperitatis, & voluptatis absconditur. vbi Thobiæ. i. cuicunque homini insidiatur, vt, s. ipsum per culpam, & pœnam absorbeat, & prædetur. Vnde in Prouerb. 23. Insidiatur in viis quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet. Ista est ergo veritas quòd quando homo accipit mansionem suam super tigrim fluuium, qui interpretatur sagitta, pro eo, quia sicut sagitta velociter currit, i. in mundi fluxibilitate, quæ cito deperit, atque fluit, & in aqua voluptatis, & prosperitatis vult recrari, quamquam sibi prima facie speret, & intendat ablui, & mundari, statim tamen adest pilcis iste. s. peccatum vel tentatio superbiæ, luxuriæ vel auariciæ, vel etiam ipsa caro, q̃ C sibi insidiatur, ipsumq́ue attrahere, & deuorare satagit, & molitur, sed re vera ad consilium angeli testamenti, s. Christi vel boni prædicatoris, ipse debet istum piscem, s. peccatum vel carnem vel tentationem per considerationem apprehendere, & ad siccitatem abstinentiæ, & pœnitentiæ trahere, & ipsum debet exenterare, i. qualis sit, & quid infra ipsum est respicere, & videre. Quod pro certo si fecerit, in ipso tria reperiet, vnde contra vitiorum infirmitatem remedia multa sumet. Inueniet enim, quòd in ipso est cor, iecur & fel. i. vanus amor, & falsa delectatio, & finaliter inueniet, ꝙ est ibi fel. i. amara desolatio, & damnatio. Igitur si iecur, id est peccati delectatio cum carbonibus desolatorijs. i. cũ consideratione ignis infernalis iungitur, fiet ꝙ fumus illecompunctionis, & memorię exinde prouenies, demones, & demonum tentationes fugabit. Vnctura vero fellis, cogitatio. i. timor amaritudinis albuginẽ carnalitatis de oculo mentis curabit. nihil. n. proficit magis contra vitia, & demonia, quam cogitare, quã falsa sunt carnis, & peccati oblectamenta, & quam dura, & fellea subsequuntur tormenta. fel igitur. i. considerationem amaritudinis æternæ debet homo in oculis patris sui. i. intellectus apponere, vt sic possit eum per gratiam illustrare, dicens illud Hierem. 23. Ecce potabo eos &c. ¶ Vel dic si vis, ꝙ iste piscis est diabolus, qui pro certo illis qui in flumine religionis, deuotionis vel compunctionis se balneant, & in tigri. i. sagitta diuini timoris & cõtritionis se mundificat, & ibidem affectuum pedes lauant, piscis diabolus insidiatur, & qui per peccatum ipsos si potest deuorat, & prædatur. Sed re vera homo debet ipsum viriliter per bona opera inuadere, & sibi per considerationem exenterando & aperiendo, quid in ventre, & in corde suo habeat discernere, & pro certo ibi inueniet cor, id est maliciam, iecur quod amare cogit. i. delectationis fallaciam, vel etiam fel quod est amarum. i. prauam intentionis nequitiam, & futuræ damnationis amaram angustiam. Quæ pro certo si bene cogitauerit, & carbones ignis æterni, fumiq; lachrymarum, & obscuritatem tenebrarum quæ in inferno sunt adhibuerit, sibi ad spiritualem cęcitatem tollendam, & ad demonum effugandum quam plurimũ proficiet & valebit. Allega vt supra. ¶ Vel dic ꝙ thobias iste est D Christus, piscis vero diabolus, sed de hoc vide supra cap. 5. ¶ Vel dic ꝙ iste piscis immanis significat diuitem magnum vsurarium & tyrannum, qui in fluuio mundanæ prosperitatis versatur, & ibidem tanquam in proprio domicilio moratur. Ezech. 29. Ecce ego ad te draco, &c. Igitur si contingat, ꝙ Thobias. i. aliquis pauper appropinquet ad istum fluuium. i. ad prosperitatis statum, vel ad alicuius diuitis domum vel locum, statim cum tales pisces. i. tyranni, vsurarij & diuites ipsum velle ditari, vel se velle iuxta se locari vel ædificari vident, sibi immediate detrahunt, & inuident, & eum deuorare, & rapinis, & exactionibus impugnare festinant, ita ꝙ ipsos compellunt ad Angelum. i. ad dominum clamare, & contra eos auxilium implorare. Dñe inquiunt, inuadit me Iob. 14. Animæ vulneratorum clamabunt. Periculosum est igitur talibus appropinquare, & eorum habitationibus, & eorum domibus, & possessionibus vicinare, quia fluuium mundanæ prosperitatis solum sibi volunt appropriare, & ideo solent omnes vicinos, & socios impugnare, nec patiuntur aliquem quem impedire valẽt, pedes suos lauare. i. recreationem aliquam obtinere. Videntur. n. dicere illud. Ezech. 11. Nobis data est terra in possessionẽ. Thobias igitur. i. pauper ab angelo. i. à Deo consulitur, ꝙ istum piscem. i. istum diuitem per considerationem apprehendat & ꝙ ipsum de fluuio mundanę prosperitatis per considerationem extrahat, & ad siccum, i. ad mortis austeritatem, & sterilitatem imaginando deducat. Hoc est dictu, ꝙ statum vitæ eius cito defecturũ, & statum mortis suæ cito succesturum cogitet & attendat, & sic pro certo ipsum cogitare poterit palmitantem, i. dubium, miserum & timentem. Vnde de diuitibus dicitur Sapie. 5. Quod ipsi turbabuntur timore horribili, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Consilium etiam est ꝙ pauper qui videt gloriam iniquorum, ipsos per considerationem exenteret, hoc est ꝙ quales sunt interius consideret, vt. s. nõ gloriam suam exteriorem, sed iniquitatem interiorem cogitet

Egiteť atq; ſpectat, quia. ſ. tunc videt q; illi qui ſunt terribiles quo ad mundum, ſunt abhominabiles quo ad Deū. Iuxta illud Luc. 16. Quod hominibus altum eſt, abhominatio eſt apud Deum. Talem conſiderationem videtur habere Dauid in pſalm. 72. vbi de proſperitate malorum ſic dicit. Ecce ipſi peccatores in ſeculo obtinuerunt diuitias &c. Et dixi. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum &c. Donec intrē ſanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſimis eorum. ¶ Vel ſi vis dic q; Thobias iſte eſt Deus, quem pro certo piſcis immanis. i. aliquis malus diues in perſona pauperum, & religioſorum deuorat, & eum in membris ſuis fatigat, & infeſtat. Sed pro certo Deus talem de fluuio proſperitatis ad ſiccitatem mortis extrahit, & eum exenterat, & proſternit, & ſuper cs rbones inferni aſſat, & comburit, & de ventre eius. i. de ſuis intrinſecis, & abditis, medicinas pauperum, ſ. diuitias quas diu abſconderat, extrahit, & de his ęcos, i. inopes quandoque illuminat, inquantum de auarorum ſubſtantijs ipſos poſt mortem talium conſolatur, & ditat, caneſque. i. temporales ſubſtantias, iſtorumque officia & beneficia, quæ tenebat, ſibi & angelo reſeruat, inquantum. n perſona pauperū ſe nutriri prædicat. Eſa. 28. Refice laſſum, & ecce hoc meum refrigerum. Impios, & tyrānos tollit de medio, vt ſaltem poſt eorum mortem de eorum diuitijs iuſtos alat. & vt eorum bona quæ auare aggregauerat, per plurimos diſtribuat, vt patet ad litteram de clericis tenentibus plura beneficia, & auaris habentibus plures diuitias quia. ſ. poſt mortem eorum plures ditantur, & beneficiant, & thobias, & angelus. i. pauperes & iuſti, vel ipſe Deus in perſona pauperum multipliciter recreantur, & Thobias, & Angelus. i. pauperes, & iuſti, vel ipſe Deus in perſona pauperum multipliciter recreantur. Igitur dicitur Sap. 10. Quod iuſti tulerunt ſpolia impiorum. Et alibi dicitur. Proue. 13. Quod reſeruatur iuſto ſubſtantia peccatorum. Ioh. 1. Vnde dicitur de malo diuite. Qui confligens nudauit pauperes, domū rapuit, & non ædificauit eam, nec eſt ſatiatus vēter eius. Educetur egrediens de vagina ſua, vadent, & ve-
F nient ſuper eum horribiles, & deuorabit eum ignis, qui nō ſuccēdetur, & de eodē dicitur ibidem, quòd diuitias quas deuorauit, euomet &c.

Capitulum octauum. Textus. Poſtquam uero cenauerunt, introduxerunt iuuenem ad eam. Moralitatum. Capitulum. 6.

Hic dicitur q; cum Sara filia raguelis ſeptē viros habuiſſet, & eos diabol⁹ occidiſſet, Thobias ipſam ducere timuit, tū ad angeli conſilium ipſam duxit, nec eum diabolus nocuit ſeu læſit. Nam ad conſilium angeli iecur piſcis mortui ſuper carbones poſuit, & odore fumi eius demones fugauit. Quē raphael accipiens, in deſertum ſuperioris ægypti relegauit. Tandem vero in timore Dei vxorem inſtruens, & ad orationem inuitans cū ipſa tribus diebus orationi vacauit, & ſic intrās ad puellam, in Dei benedictione ſine nocumento eam ſulcepit. Sicut. n. angelus vbi dixerat, demonium ſolum ſuper filios poteſtatem habebat, qui ſicut equus, & mulus ſine timore Dei cū ſuis vxoribus habitant, & qui in actu coniugali nihil prēter delectationem amāt. Iſta exemplariter ad litteram poſſunt allegari contra libidinoſos, qui. ſ. ſicut bruta ſine Dei timore ſolam delectationem quærunt, quia pro certo tales per ſpiritum formicationis pereunt, inquantum etiam cum proprijs vxoribus fornicationem committunt. Iuſti vero cum Dei timore, & bona intentione, & oratione debent coniugium celebrare, & ſic non habent demonium. i. ſpiritum luxuriæ formidare, & potiſſime ſi piſcis mortui iecur. i. ſi Chriſti morientis mortem ſuper carbones feruētis charitatis per conſiderationem voluerint adhibere. Dicat igitur bonus cōiunx vxōri ſuæ illud quod iſte dixit hic. Filij ſanctorum ſumus, & non poſſumus coniungi ſicut gētes quæ ignorant Deum. ¶ Vel dic q; vxor noſtra eſt beneficium vel eccleſia nobis data, quia pro certo quicunque iſti vxori brutaliter, & ſolummodo propter lucrum, & delectationem, & vtilitatem temporalem cōiungitur, & eidē per G promotionem coniungatur, neceſſe eſt q; à diſbolo ſpiritualiter. & tēporaliter perimatur. Ille vero qui taliter vxorem accipit, non vt præſit, ſed vt proſit, nō vt libidini, & voluptatibus vacet, ſed vt cum timore diuino, & orationi diuinæ laudi ſe applicet, à demone non læditur, ſed ſanus, & incolumis ſpiritualiter reperitur, & cum vxore huiuſmodi prole bonorum operum iocundatur, & diuitijs temporalibus & ſpiritualibus proſperatur. Pſa. 127. Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.

Ex eodem capitulo octauo. textus b. Et factum eſt circa pullorum cantum accerſiri iuſſit raguel. Moralitatum. Capitul. 7.

Hic habetur q; raguel pater Sarę, poſtquam thobias filiam ſuam in vxorem acceperat, & ad eam intrauerat timuit, ne forte ſibi ſicut alijs acciditſſet, hoc eſt, ne forte à demone ſuffocatus luiſſet, fecit de nocte in domo ſua foueam facere vt ipſum poſſet terræ commendare, & ſicut alios ſepelire diſpoſuerat, ſed ipſum ſanū reperiens, in laudes Dei properat & exultat, & duas vaccas & quattuor arietes occidēs, nuptias præparat, & inſtaurat. Thobias igitur angelum ad gabelum mittit, qui pecuniam recuperat, & ipſum ad nuptias adducit. Tandem vero raguel medietatem bonorum ſuorum filiæ tradidit, & ſic cū magna ſubſtantia Thobias coniugem ſecum duxit. Qui præcedens felle piſcis oculos patris illuminauit, & cadente albugine quaſi membrana oū, viſum recuperat, & videns filium ſuum, dominum benedixit. ¶ Iſta exponunt quidam allegoricæ. Dicunt. n. q; raguel eſt populus gentilis, cuius filiam, i. ipſam gentilitatem ſeu gentilium communitatem, Thobias, i. Chriſtus in vxorem duxit, inquantum ipſam ad fidem conuertens, de eccleſiam ſuam fecit, ſed re vera in principio ille raguel, ſ. gentilis populus dubitauit, & timuit H ne forte ille eſſet verus maritus, & ne forte mundum deciendo fuiſſet à demone mortuus vel oppreſſus, quapropter ipſum ſepelire diſpoſuit inquantum in perſona tyrannorum nomen Chriſti & eius fidem opprimere, & tollere feſtinauit, ſed finaliter cantu gallorum. i. doctrina prædicatorum inſtante, ipſum verum eccleſiæ maritum, virum ſanctum, & legitimum reperit & cognouit, & tunc nuptias veræ & firmæ fidei ſtatuit, & inducit, in quibus proculdubio vaccas, & arietes. i. martyres, & confeſſores de populo ſuo præparat, & exponit. Conſtat autem quòd de populo gentili conuerſo, multi in primitiua eccleſia more vaccarum agrum dominicum coluerunt, & tandem per martyrium obierunt. Multi arietes, & prælati, & duces in eccleſia fuerunt, qui mortem pro domino ſubierunt. Tunc in nuptijs Thobiæ, & Saræ. i. Chriſti, & eccleſiæ de ſeipſis encenium præbuerunt. Vnde. Matth. 22. Tauri mei, & altilia mea occiſa ſunt, & omnia parata ſunt, venite ad nuptias. i. ad fidem Chriſti Gabelus per angelum adducitur, quia. ſ. ad fidem Chriſti quotidie nouus populus per prædicatores angelicos aggregatur. Sara enim. i. gentilitas, cum magna ſubſtantia Thobiæ traditur, quia etiam de gentibus cum diuitiis diuerſarum ſcientiarum ad fidem veniens, domino deſponſatur. Et finaliter tamen iſte Thobias, ſ. Chriſtus patrem ſuū cęcum. i. populum iudaicum exęcatum, per fidem illuminat, inquantum in fine temporis lumen ſuæ fidei ſeruat, q; a tunc exultando clamabit, & dicet. Ecce video Thobiam filium meum, quando albugo infidelitatis de oculis eius ceciderit, & quando ſe erraſſe fatebitur, & cognoſcet, & quā do ſe media ętate illuminatum aduertet, dicens illud Ioan. 9. Cum cęcus eſſem, modo video. Albugo. n. proprie cœcitatem populi iudaici ſignificat, qui ſe album, & iuſtum credit, & æſtimat. Et iſta etiam cœcitas, & albugo quaſi membrana oui eſſe dicitur, pro eo quòd adhuc Chriſtum tanquā de ouo naſciturū expectat, ſed tūc talis albugo de oculo ſuæ mentis cadat, quando Chriſtum iam veniſſe cognoſcens, ſe erraſſe percipiet. Vnde apoſtolus. 2. Cor. 3. Velamē eſt

A eſt poſitum ſuper cor eorum. Cum autem auerſi fuerint, auferetur velamen. ¶ Hic potes ſubdere exemplariter, quo modo angelus elemoſynam, orationem & ieiunium commendat, & quomodo ex hoc promeruit Thobias q; à Deo tentaretur, & tentatus conſolaretur. Tho. 12. Vide c. 13. Nihil videtur in alijs capitulis huius libri figurale.

¶ Moralitatum ſuper Thobiam Finis.

MORALITATVM Liber decimuſoctauus ſuper Iudith.

Capitulum primum. textus. Arphaxat itaque rex medorum ſubiugauerat multas gentes. Moralitatum. Cap. 1.

Abuchodonoſor rex aſſyriorum cū contra arphaxat regem medorum victoriā obtinuiſſet, eleuatum eſt cor eius in ſuperbia, & omnem terram voluit ſuo imperio ſubiugare. Nam nō ſufficit ſibi regnum medorum acquiſiuiſſe, quinimō nuncios ſuos ad libanum, ſiciliam, ſyriā & damaſcum vſq; in hieruſalem miſit, vt tributa ſibi ſoluerent, & vt eum in regem reciperent per nuncios imperauit. Et quia omnes vno animo contradixerunt ei, & remiſerunt nuncios vacuos, & ſine honore abierunt, indignatus ipſos per potentiam opprimere & ſubiugare voluit. Ideo holofernem principem militiæ cum exercitu infinito contra regionem occidentis miſit, & omnem terram ſibi ſubiugari mandauit. Qui mandatis eius obtemperans multas ciuitates, & terras contrēgit, multosque ipſum voluntarie recipientes in dominum, in deditionem recepit. Terras quæ prius mandata nabuchodonoſor cōtemplerant, per violentiam eius imperio ſubiugauit. ¶ Iſta poſſunt applicari contra ambitioſos, & præſumptuoſos. Ille. n. Nabuchodonoſor, qui interpretatur ſedens in anguſtia, pſumptuoſos, & ambitioſos ſignificat, qui per ſollicitudiné
B ſemper anguſtiantur, vt ad ſtatum altiorem promoueātur. Tren. 1. Sedet in anguſtia domina gentium. i. ambitio contra arphaxat. i. facit aliquod factum notabile, propter quod regnum medorum. i. aliquam dignitatē obtinet, & acquirit, non ſufficit ſibi q; rex ſit aſſyriorum, & q; efficiatur rex medorum. i. non ſufficit ſibi dignitas quam ab antiquo habuit, vel quam de nouo acquiſiuit, quinimmo ad altiora accenditur, & ad altas dignitates, & officia ambire, & ea vſurpare molitur. Quod potiſſime fit, quando videt aliquod beneficium vel dignitatem vacare, quia. ſ. tunc magis ſolet ad dignitatem aſpirare. 3. Reg. 1. Adonias autem filius agith eleuabatur⁴ dicens. Ego regnabo. Quid igitur fit. Pro certo iſti tunc quando vident electionem inſtare ſolent nuncios prolocutores, & proſeuchas ſuos mittere, & nunc ad vnū, nūc ad alium diſcurrere, multa & magna promittere, vt ad regnandum ſuper ipſos, & ad prælaturam vel officium obtinendum ipſos valeant inclinare, dicentes cum Abſalone illud quod dicitur. 2. Reg. 15. Quis me conſtituat iudicem ſuper terram, vt ad me veniant omnes, vt iuſte iudicem? Sed re vera iuſto Dei iudicio fit q; omnes vno animo contradicunt ei, & nuncios prolocutores, & ſuos ſecretos repudiant, & contemnunt, & q; in die electionis, vbi ſe elegi forſan exiſtimabat, omnes electionibus ſe opponant, dicentes illud Lucæ. 19. Nolumus hunc regnare ſuper nos. Quòd videns ille ad holofernem principem militiæ. i. ad principum, & laicorum potentiatū ſe conuertit, totque per eos tribulationes excitat contra iſtos, quòd ciuitates, & munitiones. i. temporales poſſeſſiones iſtorum impedit, & ſubuertit, dicens illud Lucæ. 19. Illos autem qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc & interficite. Et per violentiam ad conſentiendum in eum ipſos cogit. Ita q; breviter iſti compelluntur dicere illud quod etiam iſti dixerunt. Deſinat obſecro ira tua contra nos. Sequitur. Veni nobiſcum pacificus dominus, & vtere ſeruitio noſtro ſicut placuerit tibi. ¶ Vel allega q; nabuchodonoſor. i. diabolus, C qui videns ſe ſuperaſſe arphaxat cum exercitu. i. cum malorum multitudine, non ſufficit ſibi, niſi in alios. i. per malos principes, & eorum officiales non ſibi ſubiectos. i. in bonos & religioſos manumittat, qui primū nuncios ſuos. i. tentationes leues ad eos mittēs, repulſam patitur, quia. ſ. ſtatim homines à principio obedire vel ſubdi diabolo dedignantur. Ideo ſæpe fit quòd principem militiæ ſuæ holofernem, qui interpretatur infirmans vitulum ſaginatum. i. peccatū luxuriæ, quod inter alia vitia obtinet principatum, & quod impinguatos, delicioſos vitulos, iuuenes & laſciuos infirmat, cōtra ipſos dirigit, quo mediante multos ſuperat, paucos vero, qui in auxilio ſanctæ mulieris viduæ. i. beatæ virginis ipſum vincant, inuenit. Vbi enim alij nuncij, id eſt alia vitia deficiunt, holofernes, id eſt luxuria principatur. Vnde dicitur, quod cecidit timor holofernis ſuper omnes habitantes terram.

Capitulum tertium. textus. Tunc miſerunt legatos ſuos uniuerſarum urbium. Moralitatum Cap. 2.

Hic dicitur quòd cum holofernes omnem terrā ſuo dominio ſubiugaſſet, & quoſdam virtute armorū, quoſdam voluntariè cum hymnis, & canticis obuiantes eiſdem, in ditionem ſuam ſumpſiſſet. de vniuerſis yrbibus viros fortes ſibi in auxiliatores accepit, cū quorum adiutorio leuius cæteros ſuperauit. ¶ Sic vero diabolus, qui quoſdam virtute armorum, i. violentia tentationum ſuperat, quoſdam vero voluntarie, & quaſi ex induſtria peccantes, de quibus dicitur. Iob. 34. Quaſi ex induſtria receſſerunt à Deo, ſibi ſubiugauit de omnibus vrbibus, & de omnibus ſtatibus quoſdam fortes auxiliatores. i. quoſdam hæreſiarchas vel aliorum peccatorum patronos ſibi aggregauit, quibus mediantibus de alijs facilius victorizat. Iſti. n. qui alios ad peccatum incitant, diaboli ſunt auxiliatores, quorum opere vincit facilius peccatores. ¶ Hic D habes quòd Nabuchodonoſor præceperat holoferni principi militiæ ſuæ, quòd omnes Deos terrę deſtrueret, & demoliretur, vt ipſe ſolus Deus ab his nationibus quæ per holofernem poſſent ſubijci diceretur. Sic igitur factum eſt, q; Iudith ſancta mulier caput holofernis amputauit, & ſic Nabuchodonoſor potētiam, & ſuperbiam eneruauit. ¶ Iſtud Applica contra præſumptuoſos, & inuidos, qui ſolum volunt dij, domini excellentes, & iclyti reputari, quapropter totis viribus laborant, quòd alij. i. magni potentes famoſi eradicentur, vt ſolum ipſi apparere inter homines videantur. Sicut de ſaturno legitur, q; erictonium filium ſuum occidit, & hoc quia vidit eum ſapientem, & timebat famę ſuę poſſe detrahi propter eum, cum ſolus Deus ab omnibus vellet credi. ¶ Iſta poſſunt applicari contra imperium romanorum, qui mediante militia ſua Deos terræ. i. reges mundi ſubuertebant, & nomen eorum de medio ſubmouebant, regnaque ipſorum, & prouincias redimebāt, & ſic cum effuſione ſanguinis totum mundum ſuo imperio ſubiugabant, ſolique dij terræ, imperatores, & domini dici in toto orbe volebant, & quod abominabilius videbatur, leges & ſtatuta ſcribebant, in quibus non debere dici aut eſſe in orbe regem præter cęſarem dicebant. Hiere. 31. Ero Deus vniuerſis cognationibus Iſrael &c. Quod vtique valde abſurdum extitit, vt reges in diuerſis mundi prouincijs ex conſenſu populorum legitimè factos vel à Deo inſtitutos, ſola autoritate, & violentia ſubmouerent. ipſoſque regnis, & dignitatibus ſpoliarent, ſibique totum applicarēt, & ſe ſolos reges in orbe vocari iuberent, totumque mundum à principio liberum tributis, & ſeruitutibus ſubiugarent, dicentes illud quod ſequitur infra. Sciat vniuerſa terra quòd Nabuchodonoſor eſt Deus terræ, & præter ipſum alius non eſt. Non eſt mirum igitur ſi illud tam violentum ſtare non potuit, & ſi ſancta mulier Iudith. i. ſancta prouidētia occulta vel eccleſia, iſtius crudelis principis caput, & potentiam amputauit. Dignum. n. fuit, quòd qui ſolum dij terræ dici volebant, proprium caput, i. propriam imperato-

riam

Etiam dignitatem amitterent qua gaudebant. Sicut & nunc paret, quia imperium ad translationem aliam est trãslatũ, & nullus alius habet imperij potestatem, vel principatum. Dicitum, n. est, ꝙ qui vsurpat aliena, iusto Dei iudicio perdat sua. Ideo isti ciuitati potest hodie dici illud quod antiquitus dictum est babyloni. Esa. 47. Audi derelicta, habitãs in confidentia, quæ dicis in corde tuo, ego sum, & præter me non est amplius. Non sedebo vidua, & sterilitatem ignorabo. Et sequitur. Veniẽt tibi sterilitas & viduitas. ¶ Hic habes quòd cum omnes generaliter se holoferni redderent, & se potentiæ eius subijcerent, & se & vxores filios, ciuitates & bona sua eius dominio subiugarent, sibique & exercitui suo cum lampadibus, tubis, & tympanis occurrerent. Dicitur tamen, ꝙ ista facientes non poterant ferocitatem cor pectoris mitigare. Quapropter eito ignominiose dicitur perijsse. ¶ Quod. s. contra tyrannos crudeles potest allegari, quorum tanta est superbia, quòd subditorum obsequijs, beneficijs, blandicijs deliniri non possint, sed ex hoc ad deterius prouocantur, & sæpe ad crudelitatis opera fortius inardescunt, quapropter sæpe fit, ꝙ isti in sua potentia gloriantes, & desolationibus hominum non parcentes. iusto Dei iudicio succumbuat. ¶ Vel dic ꝙ iste est diabolus, quia pro certo qui recipiunt ipsum, & ei consentientes cõplaudent fatui sunt si eius ferocitatem mitigare credunt, quia re vera propter hoc ipsis non parcet, sed contra ipsos in inferno fortius inardescit. Vnde in Prou. 5. Zelus, & furor non parcet in die vindictę.

Capitulum quartum. textus. Tunc audientes hæc filij Israel qui habitabant terram Iuda. Moralitatum. Capitulum. 3.

AVdientes filij Israel potentiam holofernis, timuerunt valde, ne forte Hierusalem caperet, templum destrueret, sancta pollueret, ciuitates eorum frangeret, vxores & filios captiuaret, & ideo omnes se saccis operuerunt, ieiunijs, & orationib. se humilitauerunt. & sacerdotes etiam operti cilicis & cinere, sacrificia obtulerunt, & fortiter ad dominum clamauerunt, & occupauerunt omnes vertices montium, & muris circundederunt vicos suos, & præparauerunt frumentum contra obsidionem pugnę. Sacerdos, vero summus Heliachim nomine, per ciuitates circumibat ad orandum, & recurrendum ad dominum, & omnes vniuersaliter commonebat, præcepit etiam angustas vias inter mõtes per quos iter poterat esse in hierusalem custodiri, ne pateret trãsitus holoferni. Sic igitur finaliter factum est ꝙ holofernes diuino munere fuit victꝰ, & Hierusalem de sua crudeli potentia liberata: ¶ Sic vero charissimi moraliter loquendo videmus quòd nos filij Israel. i. christiani, qui Deum per fidem cognoscimus, videmus, & audimus quòd holofernes diabolus cum exercitu vitiorum, & tentationum, infirmitatem hominum non cessat subiugare, & sua potentia omnia cõcutit, & conturbat, quia sicut dicitur Iob. 41. Non est potestas super terrã quæ comparetur ei, quodque contra nos præparat. Ideo valde debemus à facie eius timere, & illius malicias præcauere, & hoc ne forte Hierusalem, i. animam per peccatũ capiat, & templũ deuotionis destruat, sancta nostra. i. sanctam viã polluat, ciuitates, hoc est ciuium vnitates, ac per hoc cõcordiam nostram dirumpat, & vxorem & filios. i. charitatem, & bona opera nobis tollat, & ideo ad obuiandum malicijs eius quilibet debet occurrere, verticem montium, i. celsitudinem contemplationis occupare, ieiunijs se affligere, sanctum cilicium, i. asperitatem pœnitentiæ induere, & cinere mortis. s. memoria se aspergere, Deo per bona opera sacrificare, ad Deum per orationem clamare, & frumentum, id est eucharistiæ sacramentum contra obsidionem, i. contra tentamenta diaboli præparare. Sacerdos etiam noster, id est sacer dux bonus & discretus, debet per circunspectionem discurrere, & omnes potentias animæ visitare, & ꝙ angusta loca sensuum corporalium, quæ tamen iter potest esse ad Hierusalem. i. ad animam capiendam, discrete custo- G diant, debent se sollicite premunire, vt sic holofernes, id est diabolus, qui benè dicitur holofernes. i. infirmans vitulum saginatum, pro eo ꝙ leues carnales pingues, & opulentos inficiat, possint machinationibus obuiare. Qui. n. taliter cõtra ipsum se præparauerit. nunquam spiritualiter ab eo victus erit. Bene igitur dicitur. Eccl. 2. Filij accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & animam tuã ad tentationem. ¶ Vel si vis, dic ꝙ Hierusalem est ecclesia, de qua viri Israel. i. viri ecclesiastici, valde debent timere, quòd ab holoferne diabolo per vitia destruatur, & ideo Eliachim sacerdos, i. quilibet bonus prælatus debet discurrere, & fideles ad orandum, & resistendum periculo, & tot passus, & transitus per quos habent ingredi hostes. i. ad vota religionis, mandata legis, articulos fidei sacramenta ecclesiæ, quæ quidem sunt principales ingressus ecclesiæ custodiendum, & principaliter occupandum monere, nec nõ vt ad muros regularis disciplinæ reædificandę intendere velint, & orationi vacare, montes contemplationis occupare frumenta meritorum, & virtutum præparare, ipsos debet docere, dicens illud. 1. Reg. 7. Præparate corda vestra domino &c.

Capitulum quintum. textus. Nunciatumque est holoferni principi militiæ assyriorum. Moralitatum. Capitulum. 4.

ACHior princeps filiorum Amon, holoferni petenti de filijs Israel qui se præparabant cõtra eum defendere, quidam esset incepit interrogare. Qui Dei Israel mirabilia cępit prædicare, & legem populi Israel commendare, & inter alia dicere, ꝙ si Deus eorum ipsos iuuare decreuerit nunquam holofernes, vel quicunque alius possit prævalere. Indignatꝰ holofernes ipsum ad filios Israel duci fecit, & cum ipsis extũc esse voluit, & hoc cum capti essent filij Israel quorum Deum commendauerat, ipse cum eis gladio assyriorum verberaretur, & sic nullum alium Deum esse dominum terræ quàm Nabuchodonosor experiretur. Ducitur igitur achrior in bethuliam, sed occurrentibus balisterijs de Israel, ipsum ducere ad ciuitatem non potuerunt, quapropter ipsum ad arborem ligantes, & recedentes, ab exercitu dimiserunt quem tandem filij Israel soluentes, & in ciuitatem suam ducentes, omnia quæ contigerant, audierunt, & post fletus, & orationes ciuitate salnata ipsum circundederunt, & in suum consortium receperũt sicut scriptum est &c. ¶ Ista possunt applicari ad quemlibet sanctum pro Christi nomine crucifixum sicut ad Andream Petrum. Achior enim interpretatur frater meus montanus, significans illos, scilicet qui fratres per charitatem fuerunt, & montani per mentis sublimitatem, & contemplationem, vel per vitæ eminentiam dici poterant. Constat enim, quòd isti coram holoferne principe, id est coram Nerone vel contra alios tyrannos potentiam Dei Israel, scilicet Christi prædicabant, & fidem ipsius commendabant, factum est quòd per eum in bethuliam, quæ interpretatur domus parturiens dominum, id est paradisum, qui nobis dominum parturiuit, & misit, morte intercedente sunt missi, hoc est per istos ad arborem, scilicet ad crucem fuerunt ligati, in cruceque morte damnati, & à cruce per filios Israel, id est per angelos quantum ad animam sunt soluti, in bethuliam, id est in paradisum deducit, & à carne sua, id est à corpore circunciſi per mortem in ipsorum Israelitarum, id est in ipsorum angelorum consortium sunt assumpti. Ipse vero holofernes, id est tyranni finaliter morte turpissima sunt consumpti. Lucæ. 19. Ascendit in arborem sycomorum vt videret Iesum.

Capi-

A *Capitulum septimum. textus. Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis. Moralitacum Cap. 5.*

HOlofernes volẽs capere ciuitatem bethuliæ & alias ciuitates, & filios Israel subiugare, primo studuit fontes & aquas eis auferre, & ideo conductum per quem aqua fluebat in ciuitatem confregit, fontesque quæ circa ciuitatem erant, custodiri fecit, & sic populum ciuitatis horrendo sitis ardore confecit. Iudith. 11. Vnde etiam sicut infra dicitur, sanguinem pecorum suorum bibere proponebant, & ad oleum, & frumenta quæ domino Deo suo consecrata fuerant, contra fas & iusticiam manus suas volebant extendere, quæ tamen contingere non debebant. ¶ Sic vere dico, ꝙ holofernes diabolus, qui continuo ciuitatem ecclesiæ vel animæ per tẽtationes obsidet, & summe studet aquam gratiæ, & deuotionis subtrahere, & fontem lachrymarum & compunctionis, necnon fontẽ misericordiæ & compassionis siccare. Quo facto, statim sitis & ardor malorum desideriorum, s. auariciæ, & carnalis concupiscentiæ in illa ciuitate consurgit, quæ habitatores eius afficit, & affligit, intantum, quòd iam omnes ad sitim auaritiæ temperandam, sanguinem pecorum. i. temporalẽ substantiam simplicium vel subditorum suorum bibunt rapinis & exactionib. illum sugunt, quod potissime patet de illis qui in mundo habent iuridicam potestatem, qui. s. sanguinem alienum. i. vitam & substantiam temporalem bibere delectantur. Vnde in libr. Nume. 23. Non accubabit leo donec rapuerit prædam, & occisorum sanguinẽ bibat. Isti etiam non sufficit sanguinem pecorum, i. subditorum suorum bibere, quinimmo ad oleum, & frumentum domino consecrata atque dedicata, manum mittere, & ipsa fraudulenter vel violenter ab ipsis ecclesiasticis subtrahere vel auferre studeant, sicut ad litteram patet de malis principibus, & malis iudicibus & malis prælatis, & officialibus, de ma-
B lis balliuis & lictoribus patet, qui omnes sanguinem subditorum bibunt, & quando possunt bona Deo, & eius seruitoribus dedicata, quæ ipsis non licet tangere, deuorant, & consumunt. Vnde sequitur infra. Iudith. 11. Qui hoc faciũt, certum est quòd in perditionem dabuntur.

Capitulum nonum. textus. Quibus abcedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum. Moralitatum. Cap. 6.

VOlẽs Iudith placere principi holoferni, primo orationi se dedit, cilicio se induit, & cinerem super caput suum posuit, & oratorium intrauit. Tandem vero de loco surgens, in quo coram domino prostrata iacuerat, vestimenta viduitatis exuit, corpus suum lauit, myrrha optima se unxit, crines capitis sui discriminauit, & iocunditatis vestimentis se vestiuit, myrrham capiti suo imposuit, sandalia pedibus suis circuncinxit, assumpsitq; dextralia, in aures anulos & lilia, & ornamentis omnibus sese pauit. Ista igitur sic ornata, à principe concupiscitur, & in tabernaculo eius introducitur, & à cunctis seruis ipsius honoratur. ¶ Si vis dic de Iudith in bono, quæ interpretatur glorificans ꝙ significat animam christianã, quæ Deum glorificare tenetur. Igitur si illa vult placere principi nostro Christo, debet intrare oratorium secretæ meditationis, accipere cilicium. i. asperitatem pœnitentiæ, & macerationis emittere ad Deum vocem, & gemitum orationis, tandem debet de terra. i. de terrenis per affectionem cœlestium surgere, vestimenta viduitatis. i. conuersationem peccati seu veterem hominem exuere, per lachrymosam compunctionem se lauare, & crines capitis. i. affectus, & cogitatus cordis per confessionem pectinare & expandere, & discriminare, miro odore deuotionis se vngere, vestibus iocunditatis. i. conuersatione honesta se induere, myrrham ałrę & eleuatę cõtemplationis capiti siue cordi suo debet imponere, sandalia diuini timoris pedibus affectionum suarum com-
C ponere, & dextralia bonorum operum suis brachijs applicare. Debet etiam accipere inaures qui aures ornant, virtutem patientiæ, qua. s. patiẽter audiat, anulos qui faciliter voluntur. i. virtutem obedientiæ, lilia quæ colorem candidũ sortiuntur, i. candorem castitatis, & continentiæ. His igitur si anima sic ornata fuerit, proculdubio principi militiæ nostræ Christo mirabiliter complacebit, & vsque ad taberna culum eius. i. ad paradisum veniet, & in æternæ quietis cubiculum subintrabit. Psal. 44. Audi filia & vide & inclina aurem tuam &c. Dicitur etiam Christo de anima beata. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Ipsi vero animæ subditur illud immediate positum. ¶ Vel si vis dic ꝙ holofernes quem Iudith volens occidere, taliter (vt præmissum est) se ornauit, est diabolus, quem pro certo Iudith. s. sancta anima vel sancta ecclesia spiritualiter vincit, & superat, quando prædictis ornamentis, & virtutib. se ornat. ¶ Vel dic ꝙ Iudith est beata virgo, quæ pro certo principem militiæ superborum seu reprobo
D rum. s. diabolum, qui populum israeliticum. i. populum fidelium tentationibus oppugnat, aquam deuotionis ipsius subtrahit, & ciuitatem ecclesiæ capere & destruere tentat, destruxit & superauit, & potentiam eius eneruauit, & Dei populum de ipsius manibus liberauit, ipsum etiam nunc quotidie superat, & deuotos suos ab ipso liberat & defendit. Vnde propriè dicitur. Iudith. 14. Vna mulier hebrea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.

Capitulum decimum. Textus. factum est autem cum cessasset clamare ad dominum, Moralitatum. Cap. 7.

CVm holofernes princeps militiæ regis assyriorum esset in obsidione bethuliæ factum est ꝙ quædã mulier Iudith nomine varijs apparata ornatib. se suo conspectui præsentauit. Qui statim specie & pulchritudine eius raptus in concupiscentiam carnis exarsit, & ipsius concubitum exquisiuit. Ille igitur multo vino inebriatus, & sopitus cubiculũ intrat, se mulier illa videns ipsum ebrium, & sopitum, euaginato ipsius holofernis gladio, caput eius amputauit, & ipsum ancillæ suæ tradidit, & euoluto corpore conopeum eius abstulit, & recessit. Mane autẽ facto, cum cubicularius ipsius ipsum in solo mortuum reperisset, & caput à corpore videret abesse, incepit dicere, & clamare. Ecce holofernes inquit iacet in terra, & caput eius non est in eo. Quo audito, exercitus dilabitur, & proijcientes arma, relictis copijs fugere compelluntur. Hostes vero sui à ciuitate exeuntes, & ipsos viriliter persequentes, tentoria & supellectilia omnia depredantur, & de diuitijs fugitiui holofernis exercitus vniuersaliter locupletantur, & cum festis, & conuiuijs iocundantur. ¶ Holofernes iste potest significare mundi, & ecclesiæ principes, & rectores in gloria exercitus & subditorum multitudine gloriantes, ista autem Iudith potest malam, & ornatam mulierem vel etiam peccatum luxuriæ designare. Quia proculdubio ista est veritas, ꝙ principes nostræ militiæ christianę tam seculares quam ecclesiastici, multo vino & potu delicijsque, & vitijs hodie inebriati, per somnolentiam, negligentiam, malarumque mulierum pulchritudinem decepti, & allecti, carnis concubitus apprehendunt, ita ꝙ habere secum in suis cubiculis huiusmodi mulieres delectantur. Ideo istę sunt q̃ caput. i. capitale suum & temporalem eius substantiam tollunt, & ipsos prostrato & pauperes in suo sanguine. i. in luxuria voluptatis diffamatos deserunt, & recedunt, caput suum. i. capitale & diuitias secum tollunt. Non curant. n. mulieres de luxurioso, postquam caput suum habere possunt, quia statim postquam diuitias suas exhauserunt, de ipsis amplius non curantes recedunt. Vnde illud Iudicũ. 16. Rasis crinibus Sansonis, cępit dalila eum abijcere. Sic igitur fit ꝙ principe vel prælato carnaliter per luxuriam mortuo, vel oppresso, exercitus eius. i. subditorum populus per diuersa vitia dilabitur, & propter defectum correctionis virtutum, & morũ vnitas dissipatur. Facile est enim, quòd subditi deuient, & coram hostibus suis. i. demonibus & tentatio-

E tationibus succumbant, vnitatem & charitatem amittant, quando principem, prælatum vel superiorem à mulierib. captum,& per luxuriam infamem & spiritualiter esse mortuum vident. Vnde dicitur. Zach. 14. Percutè pastorem,& dispergentur oues gregis. ¶ Vel si vis dic q̄ ista deceptrix mulier malos principum consiliarios, & adulatores designat, qui dum specie amicitiæ ipsius magnatibus adulãtur, & tanta sciunt dicere & facere, q̄ vsque ad cubiculum.i. vsque ad secreta consilia admittantur. Vbi cũ se introductos viderint, & eos in amore suo bene raptos cognouerint, eos ebrios & dormientes.i. ignaros, & negligentes inuenerint statim ad auferendum eis caput.i. debitam intentionem, & conscientiam conuertuntur inquantum.i. ipsorum malo cõsilio mediante, & eorum adulatione falsa suffragante, viæ, & consilia reperiuntur quibus isti principes, & domini ad exactiones & rapinas contra Deum, & iusticiam concitantur inquantum capite conscientiæ perdito, in sanguine crudelitatis volutantur, & in terra terrenorum amore iacent totaliter & versantur, & inde fit q̄ exercitus subditorum dilabitur, & grauatur. Vnde de talibus malis consiliarijs & adulatoribus potest dici illud quod de Isboseth dicitur. 2. Re. 4. Quod duo latrones ingressi inuenerunt regem dormientem super lectum in conclaui, & eum interficientes, sublato capite abierunt. Duo.n. latrones, sunt duo genera personarum. s. mali consiliarij seu detractores, & adulatores, qui pro eo latrones dicuntur, quia principibus caput, & conscientiam, alijs vero famam, & temporalem substantiam furantur. ¶ Vel dic q̄ ista mulier significat falsos amicos, qui omnino student diuitum amicitias, & familiaritates contrahere, ad hoc vt possint capita, i. capitale, & diuitias eorũ subtrahere, & lucrum temporale inde recipere & acquirere. Quod cũ fecerint, & ipsos pauperes mortuos & depressos viderint statim solent eos dimittere, & de ipsis amplius non curare. Sufficit.n. eis, q̄ possint caput talium secum ferre. Vnde illud Eccla. 3. Si nihil habueris derelinquet te, si habueris aliquid tecum, cõuiuet. ¶ Vel dic q̄ ista mulier significat auaritiam, symoniam seu carnale affectionem, quæ re vera multis modernis principibus taliter hodie intimatur, & multos taliter infatuat, q̄ caput rectę intentionis & debitæ conscientiæ ipsis subtrahunt vel furantur. Quòd patet de multis, qui tantum in proprio sanguine volutati, i. in proprio amore consanguineorum suorum implicati sunt q̄ iam in terra.i. in terrenorum amore iacere, & de cœlestibus nihil curare penitus cõprobantur. Et hoc est quod hic dicitur. Ecce Holofernes iacet in terra, & caput eius non est in eo. Ideo reprehenduntur tales in libro Iosuæ 7. cui in persona prælati dicitur. Surge cur iaces pronus in terra? ¶ Moralizationem allegoricam, & etiam mysticam quam ponunt doctores, & glossa. s. q̄ per Iudith intelligatur ecclesia, per Nabucho donosor diabolus, per holofernem antichristus intelligatur, omitto causa breuitatis Diabolus.n. principem exercitus reproborum, s. antichristum mittet, cui se mũdus partim sponte, partim coacte subijciet, quę tamen sancta mulier ecclesia in fide perseueranda finaliter vincet. Vnde dicitur. 1oh. 4. Hæc est.n. victoria quæ vincit mundum, fides nostra.

¶ Moralitatum libri Iudith finis.

MORALITATVM
Liber Decimusnonus Super libro Hester.

Capitulum primum. Textus. In diebus. Asueris qui regnauit ab india vsque æthiopiam. Moralitatum. Cap. 1.

ASuerus assyriorum rex, qui regnabat ab india vsque in æthiopiam super centum & viginti septẽ prouincias, anno tertio regni sui fecit grande conuiuium principibus, & pueris suis fortissimis persarum, & medorum inclitis perfectis prouinciarũ longo tempore, & hoc in illa domo mirabili, de qua legitur in historia Alexandri, q̄ columnę erant argenteæ, rectũ sicut firmamentum gemmis lucentibus, instar stellarum, & signorum distinctum, septem autem diebus fiebat præparatio, postea autem præparatum est conuiuium in vestibulo horti memoris, quod regio cultu, & manu erat consitum, erant autem ex vtraque parte tentoria mira contexta varie rate, & in pauimẽto lecti aurei (vt dicit Comestor) vineam habebat mirabilem, hortus eius. i. vites erant argenteę, pal mites aurei, botri diuersarum gemmarum varietate distincti, populum autem vniuersum qui inuentus est in susis, ad conuiuium inuitauit. ¶ Asuerus iste qui interpretatur beatitudo, atrium vel ostium, significat Christũ, qui est rex magnus super omnes Deos, & qui est beatitudo ad glorificandum, atrium ad recipiendum, ostium ad nos in paradisum introducendum. Vnde Ioh. 10. Ecce ego sum ostium. Ille igitur tertio anno regni sui. i. tertio tempore mundi. s. in tẽpore gratiæ, cunctis suis fidelibus in horto regio ecclesiæ sanctæ matris mirabile cõuiuium præparauit, in quo. s. corpus proprium comedendũ dedit, & in quo sanguinem suũ loco vini effudit. Vnde Lucæ. 14. Homo quidam fecit cœnam magnam, & conuocauit multos. Conuiuium autem dicitur à con & viuo viuis, quia ibi simul viuitur, & sic proprie fidem ecclesiæ designat, vbi & in qua diuersę nationes & populi viuere comprobantur. Et quia nobilitatem conuiuij fecit hospitis seu domi conditio, loci dispositio, ciborum appositio, conuiuarum ordinatio, igitur si de rege q̄ritur, dico q̄ ille Assuerus est Christus &c. Sed supra si quæritur de loco, dico q̄ illud cõuiuium sit in domo. & in horto. i. in ecclesia, quæ dicitur domus ratione securitatis, dicitur hortus ratione fructuosæ amenitatis. Dicitur domus, vbi columnæ argenteæ, i. prædicatores eloquentes, & argẽtei debent esse, tectum vero superius. i. prælatorum superiorum status quasi firmamentum per constantiam debet emi nere, & in eis debet stellarum, & signorum. i. virtutum copia splendere. Vnde Gen. 1. Stellas posuit in firmamento cęli. Hortus etiam ille vineam sacræ scripturæ continet, quæ vites argenteas per eloquentiam, palmites aureos per sapientiam, vuas de lapidibus præciosis per virtutem & documentorum omnium luculentiam pollidet. Habet etiam iuxta ortum illum vestibulũ religionis, quod ex omni parte habet tentoria. i. personas ad Deum per affectionem extensas, quæ. s. miræ fuerunt sanctitatis, & pulchritudinis, & honestatis. Habet etiam lectos aureos charitatis, & pauimẽtum spaciosissimę humilitatis. Vnde in Cant. 4. Hortus cõclusus &c. Item si quæritur, qui fuerunt conuiuæ. Dico generaliter q̄ omnes principes, & præfecti. i. omnes boni superiores prælati. omnes pueri regis fortissimi. i. viri simplices, & innocentes & mundi & contra vitia fortes & robusti, & vt breuiter cõcludatur, omnes populi qui sunt in insulis. i. omnes qui sunt in mundo ad fidei conuiuium inuitati, alijs atque alijs vna omnibus dicitur. Luc. 14. Omnia parata sunt, venite ad nuptias, dicit dominus. ¶ Hic dicitur q̄ cibi in vasis alijs atque alijs inferebantur, & poculis aureis bibantur in conuiuio Asueri, eratque vinum abundantissimum, quod etiam regali magnificentia erat dignum, sic tamen fiebat, q̄ nullus erat qui volentes ad bibendum cogeret, & sic ordinatum erat à rege, q̄ vnusquisque sumeret q̄ placeret. ¶ Sic vere dico q̄ vinum sacræ doctrinæ, & feruor sanctæ fidei abundanter in ecclesiæ conuiuio propinatur, & cibi spirituales. s. bona exempla, & documenta vasis alijs. i. personis. s. per personas virtutibus, & meritis differentes, quasdam. s. bonas & sanctas quasdam vero fictas & hypocritas ministrantur. In illo.n. conuiuio sunt vasa alia, & alia, quia sicut dicit Apostolus. 2. ad Tim. 2. In domo magna nõ solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia. Et tamen in omnibus vasis ministrantur sacramentorũ cibi, quę. s. per bonos & malos ecclesię ministros ministrantur, & fides prædicatur, & bona plurima efficiuntur. Vnde Phil. 1. Quid.n. dum omni modo siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur, & in hoc gaudio. Itẽ si quæritur qualis fuerit in comedendo modus, & regula. Respondetur, q̄ in illo fidei ecclesiasticæ conuiuio nullus est qui nolentes ad bibendum cogat, sed quilibet accipit, quod delectat, quia. s. nullus est qui vinũ fidei bibere compellatur

A pellatur, vel ad fidem venire cogatur, sed vnusquisque pro libito voluntatis suę ad sacramenta fidei admittitur & leuatur. Nõ vult ei seruos habere dominus, sed liberos, nõ coactos, sed voluntarios, quia vinum fidei non datur nisi volẽti, datur tamen pro libito cuicunque petenti, cum dicitur. Omnis.n. qui petit, accipit. Quantum.n. vult de illo potest accipere, quia. s. quantum placet homini, tantum potest à Deo de fide, de moribus, de gratia & virtutibus impetrare. Vnde dicitur, q̄ Christi conuiuę comederunt de piscibus quantum volebant. Vnde Iob. 7. Qui sitit, veniat ad me, & bibat &c. ¶ Vel si vis, applica omnia ista ad conuiuium paradisi, quod in domo securitatis & in horto amenitatis, & quod ab Asuero. i. à Deo, qui est omnium beatitudo parabitur, & in quo vinum æternæ cõsolationis, & ebrietas torrentis perpetuæ voluptatis cuilibet pro libito concedetur, ibi erunt vasa aurea alia, & alia. i. sanctorum differentia secundum sua merita subdistincta. Vnde dicit Apostolus 1. Cor. 15. Stella differt à stella in claritate. ¶ Vel si vis dic, q̄ vasa ista alia, & alia sunt prædicatores, vinum vero cœlestem doctrinam significat, quã. s. nullus debet compelli audire, qa scilicet prædicator nõ debet auditoribus importunus esse, nec plus quàm placeat offerre, quia alias posset faciliter displicere. Cum rex Asuerus suum solenne cõuiuium iam septem diebus continuis cœlebrasset, contigit q̄ vino calefactus, reginam vasti, quæ in palatio regis fecerat magnũ cõuiuium fœminarum mandauit, q̄ ad se veniret, vt impositio diademate super caput eius, pulchritudinem ipsius vniuersis populis qui in conuiuio interfuerat, demonstraret. Erat enim sicut hic dicitur, pulchra valde. Vasti vero vocata ad regem, venire contempsit, propter quod quia regem offenderat, & quia cæteris mulieribus de contemnendis maritis malum exemplum dederat, de consilio mamucha, qui erat vnus de septem ducibus, qui faciem regis videbant, fuit regno deposita & priuata. Hester loco ipsius substituta, facta est etiam lex, ne de cætero mulieres maritos contemnere præsumant, & vt viri vxores præemineant, & in suis domibus principales existant, & maiores. ¶ Ista possunt exponi mystice & allegoricè. Per Asuerum intelligitur Christus rex regum, qui. s. vasti reginam. i. animam Christianam sibi per fidem desponsauit, & regni paradisi reginam beatitudi
B nisque capacem effecit. Igitur cum ista sit pulchra valde in naturalibus, constat q̄ rex ille Christus, vino charitatis calefactus, ipsum continuè ad se vocat, & inuitat, vt. s. diadema regni. s. gratiam, & gloriam super caput eius ponat, & eius naturalem & moralem pulchritudinem conuiuis suis, id est angelis in paradisi ostendat, dicens illud Cant. 7. Veni delecta mea de libano veni coronaberis. Et illud. Veni electa mea, ponam, te in thronum meum. Sed proul dubio fæpe fit, q̄ ista in palatio eminentiarum temporaliũ constituta, & in cocuiuio corporalium occupata, vocationem regis despicit, & ad eum venire per pœnitentiam contemnit, sed in exteri oribus residens, viri imperium vilipendit, & ideo pro cerro Christus indignatus grauiter ipsam punit, & de regno paradisi quod obtinuisset si vellet, detrahit, & deponit, dicens illud Prouerb. 1. Vocaui, & renuistis, expandi manus, & non fuit qui respiceret. Ego autem in interitu vestro ridebo. Aliam vero sanctam, & humilem sibi quęrit, quam ad gloriã eligit, & extollit. ¶ Vel dic moraliter, q̄ vir ille est intellectus vel superior portio, rationis sua est voluntas, quæ pro certo temporalibus oblectata conuiuijs, i. honoribus & delicijs, virum contemnere videtur, nec eius monitis salubribus obedit sed circa conuiuia fœminarum. i. circa malos actus & delicias vocat solertius. Quo viso vir eius debet eã de gradu libertatis per pœnitentiã deponere, & proteruiam suam atrocius castigare, & virum debere dominari vxori, spiritum carni, rationẽ voluntati, debet ostendere dicens illud Apostoli. 1. Tim. 2. Mulieri docere non permitto, nec dominari in virum, sed esse in silentio. ¶ Vel dic q̄ rex iste significat de numero omnium prælatum superiorem, regina ista designat curatum vel prælatum inferiorem, vel etiam quemcunque malum iudicem principem vel rectorem, quia sicut videmus quotidie, vasti. i. mali principes, & prælati, molles, fęminei & imperfecti qui tamen sunt per rapinas, & vastationes subditorum, p
C prie vasti dicti, in conuiuijs circa fœminas ad litteram occupati, ad illum qui ipsos in tali statu posuit, sed ad auerũ regem Christum, per bona opera venire contemnunt, sed in proprio palatio. s. in ecclesia vel dignitatis statu lasciuiũt vel excedunt, & sic etiã contemnendo viros suos. s. superiores & prælatos, alijs inferioribus exemplum sunt, quapropter pro certo sæpe sit, q̄ iste rex asuerus Christus, istos de regnis, officijs, & dignitatibus per mortem vel per infortunium deponit, & loco eorũ alios substituit & reponit. Occulta.n. prouidentia Dei iniquos superiores sibi cõtrarios & rebelles, & maxime quando videt eos effeminatos, & molles solet deponere, & locum suum alijs melioribus sob rogare. Vnde Iob 34. Perdidit multos &c. Vel dic q̄ iste est papa vel superior platus vel princeps, qui in palatio suo id est in aliquo ecclesiæ vel curiæ suæ gradu, officio vel beneficio. videt dominari aliquam malam, & superbam reginam. i aliquam mulierem, & eneruant personam, circa con uiuia, & fœminas occupatam, & nihilominus sibi, & mandatis canonicis contumacem & rebellem, ipsum pro certo debet deponere, & aliam bonam personam loco eius subrogare, diademate iurisdictionis caput ipsius insignire dicens illud Matth. 21. Auferetur à vobis regnum &c. Facto enim, & verbo debent doceri non contemnere superiores, & seipsos etiam cognoscere debere esse subditos, & minores. Vnde Apostolus. Ephebo. 5. Mulieres viris suis subditæ sint. ¶ Vel dic allegorice, sicut communiter exponunt doctores, quòd prima regis primi Christi, & Dei vxor fuit synagoga iudæorum, quæ. s. vasti quę interpretatur finis signatus, proprie dr, pro eo q̄ ista certo, q̄ signato fine terminari debeat. Igitur ista est veritas, q̄ qñ rex noster Christus si delibus suis magnum conuiuium fecit, & vtique fuit qa personaliter veniens seipsum sacramento altaris ad comedendum dedit, tunc proculdubio vxor sua synagoga, qui. s. palatio regio, s. in scripturis, vel in Hierusalem, & iudea conuiuium fœminis & sanctis animab. hactenus fecerat, ipsasq; pabulo fidei, & doctrinæ pauerat, a rege Christo vocata, & ad fidem inuitata venire renuit, & mariti sui Christi amplexus fugiens, & vitam ipsius vilipendens, in proterua rebellione, & infidelitate permansit. Cum.n. ipsa pp diuinas reuelationes patrum, & prophetarũ scripturas & satisfactiones esset pulcherrima, voluit rex Christus ipsam primitus ad cõuiuium fidei vocare, & diademate. i. religionis cultu insignire, & pulchritudinem virtutum suarum in exemplũ fidelium conuersorũ voluit oĩbus demonstrare, volens, s. q̄ impleret illud Ps. 44. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Sed pro certo vocationẽ Christi, & apostolorum contemnens, ad conuiuium noluit venire nec regis iussionibus obedire. Ideo de cõsilio septẽ ducum. i. de consensu oĩm apostolorum prædicatorum, ista deponenda & relinquenda condemnatur, & alia substituẽda. s. ecclesia de gentibus loco ipsius indicatur. Quod vtiq; tunc factum est, qñ relicta iudea, apostoli ad gentiles se trãstulerunt, & ecclesiam exgentilib. sicut nouam puellam Hester, regis Christi quæsierunt & synagoga deposita, regio honore propter suam infidelitatẽ priuata, diadema regis Hester, quæ interpretatur absconditа. i. ipsi gentilitati conuersæ, quæ diu in peccatis absconditа fuerat, contulerunt. ista autem synagogę repudiatio, & gentilium electio, tunc est perfecta & sententia super hoc per vltimum sapientũ, s. Paulum minimum apostolorum promulgata, quando ipse iudæis intulit ista verba. Act. 13. quia indignos vos iudicastis ecce conuertimus ad gentes.

D

Capitulum secundum. textus. His itaque gestis postquam regis Asueri indignatio deferbuerat. Moralitatum. Capitalum. 2.

HIc dicitur q̄ repudiata vasti, multæ pulcherrimæ, & speciosæ puellæ de cunctis partibus regni quęrũtur, & omnibus ipsis de his quæ ad mundum. i. ad cultũ mulierem, & ad ornatum earum pertinebant, copiosissime

proui-

E prouidetur. Quæritæ ergo ad Eugenium eunuchum, qui cu
stos erat regalium fœminarum in custodiam adducuntur,
& quicunque ipsarum regi placeret amplius, loco vasti re-
gina efficeretur. Inter cæteras aũt adducta ẽ Hester neptis
Mardochei, de genere iudæorum, quã idem Mardocheus,
in filiam adoptauerat & nutrierat, quæ formosa valde, in
oculis omnium gratiosa gloriosa, & amabilis apparebat.
Eunuchus etiã custos eius, ipsam summe dilexit, & septem
puellas formosissimas sibi tradidit ancillas, & ornatus eius
præ cæteris festinauit. Igitur cum puellæ successiuæ per or
dinem ad regis cubiculum ducerẽtur, factum est q̃ Hester
suo ordine duceretur, qui ipsam super omnes alias diligẽs
in reginam sibi elegit, & ipsam diademate coronauit, & si-
bi pro Vasti in coniugem copulauit, nuptias & conuiuium
magnum præparauit. Mardocheus autem auunculus eius
de tribu gemini curam illius habebat, & super salute, & ho
nore ipsius attentius vigilabat, qui. s. ibi præceperat, q̃ po-
pulum suum nemini diceret, & q̃ genus suum nemini reue
laret. Vna igitur inter multas vocata fuit, & electa, & repu-
diata vasti, ad impẽrium sublimata. ¶ Sic vere dico, q̃ cum
multæ & infinitæ puellæ. s. multæ christianæ animæ de vni-
uersis mundi partibus quotidie regi Christo quærantur, &
sub manu & custodia regalium fœminarum, i. sub custodia
prælatorum in domo ecclesiæ per fidem constituantur, &
vnicuique de his quæ ad ornatum spiritualem pertinent, s.
de documentis & scientijs prouideatur, sic tamen sæpe fit,
q̃ inter multas eligitur vna sola, quæ regi placet, & quę ad
regnum gloriæ debet sublimari, & diademate perpetui ho
noris coronari, & in conuiuio sempiterno perpetue copu-
lari. Multi. n. sunt vocati, pauci vero electi. Si autem quæri-
tur quæ sit ista. Dico q̃ ista Hester est, quæ interpretaẽ ab-
scondita vel eleuata, quæ erat neptis Mardochei, qui inter-
pretatur amara contritio impudentiæ, & erat pulchra, or-
nata & gratiosa, & à dicto Mardocheo tanquam filia enu-
trita, quia ista sola anima Christi regis coniunx, efficitur,
& ad regnum paradisi promouetur, quæ per humilitatem
F est abscondita, per amorem cœlestium à terrestribus eleu-
ata, per considerationem amarę contritionis neptis, & fi-
lia, & nutritia, & alumna, quæ. s. per honestatem formosa,
per pudicitiam est gratiosa. Talis enim à rege meretur eli-
gi, & in cœli palatio diademate coronari, & propter eius
connubium gaudium cœlebrare, & maximè si genus, & po
pulum taceat. i. nobilitatem generis contemnat, vel si mun
dum de quo natus est vilipendat. Ideo tali videtur dicere
proprie illud Psalm. 44. Audi filia & vide, & inclina aurem
tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.
Et concupiscet rex decorem tuum, & breuiter illam quam
humilitas absconditat, contemplatio erigit, & contritio ado
ptat, & nuttit, & quam mundi & amicorum carnalium affe
ctio non impedit, ad gratiam regis & gloriam regni facili-
ter peruenire. Psalm. Astitit regina à dextris tuis in vestitu
deaurato, circundata varietate. ¶ Vel dic q̃ illæ puellæ quę
regi in omnibus prouincijs sunt quæritæ, significant diuer-
sas christianitatis sectas, quæ omnes regi Christo aliquali-
ter famulantur omnes fidem eius saltem pro parte reci-
piunt, & sic omnes ad istius cubiculum admitti quodam-
modo videntur, omnesque sub custodibus, id est sub præla
tis, & pastoribus constituuntur, & quælibet earum regi
Christo placere, & regnum paradisi in futurum obtinere
sperantes, alijs se præferre nescuntur. Sed re vera sic erit,
quòd vnica puella, id est vnica secta ecclesia catholica, &
etiam romana ab illo est electa. Ista vero sola alijs est præ-
lata, & tanquam vnica sponsa sibi per veram, & rectam fi-
dem est matrimonialiter copulata,, omnes enim aliæ con-
cubinæ possunt dici. Ista autem sola, & vnica coniunx me-
ruit nuncupari. Vnde in persona Dei dicitur sic. Genesis. 6.
Vna est columba mea perfecta mea, electa genitricis meæ.
Viderunt eam filiæ Syon, & beatissimam prædicauerunt, &
reginæ, & concubinæ laudauerunt eam. Et si vis dic, quòd
ista est Hester abscondita eleuata &c. Ista autem Eugenio
eunucho custodi regalium fœminarum, id est summo pon
tifici qui est custos, & prælatus omnium animarũ, in custo-
dia traditur, à quo sibi mundus muliebris. i. virtutum orna
tus comparatur, à quo septem puellæ. i. septem principales
virtutes sibi in obsequium assignantur, vel à quo septẽ puel
læ. i. vniuersæ mundi ecclesiæ eidem subiugantur, & sibi in G
obsequium deputantur, & sic honor eius, & gloria in me-
lius augmentatur. Vnde in Exo. 2. Sacerdoti madian erant
septem filiæ. ¶ Vel dic q̃ septem puellæ regi quæritæ, sunt
particulares & inferiores ecclesiæ. Hester vero est romana
ecclesia, quæ licet oẽs custodię eunuchi nostri. i. summi pon
tificis comittantur, ista tñ præfertur cæteris, & regi Chri-
sto intimius coniugatur. Ista ergo diademate coronata im
perat, & alię famulantur &c. sicut supra. ¶ Vel expone sicut
exponunt doctores, q̃ repudiata vasti. i. synagoga, Hester q̃
erat de gñe captiuorum, i. ecclesia de gentib. Christo eligi-
tur, cui septem puellæ. i. vniuersæ animæ fidelium in obse-
quium cõceduntur. Istam vero Mardocheus. i. Paulus apo
stolus, qui impudicitiam conterit, qui ad litteram de stirpe
gemini. i. Beniamin prædicando eam nutriuit, & de salute
ipsius curam sollicitam semper egit, & eam tãquam filiam
erudiuit. ¶ Hic habes, q̃ vnaquęq; concubinarum Asueri,
postquã mane à rege exierat, statim in custodiam eunuchi
qui concubinis præerat, pertranisbat, ad regem tñ amplius
redire non poterat, nec audebat, nisi qñ rex ipsam proprio
nomine repetebat. ¶ Sic vere nulla peccatrix aia, postquã à
rege Christo per peccatum recesserit, & ad custodiã eunu
chi. i. diaboli steri lis & concupiscentiarũ, & malarũ aiarum
principis transierit, ad Christũ regem per se redire non po
test, nisi per specialem gratiam vocetur, & nisi per gratiam
adiuuetur. Ista. n. per se potest cadere, sed non resurgere, qa
sm Senec. virtutes magistros indigent, sine magistro vitia
discuntur. Hic habet, q̃ Hester non quæsiuit à custode suo
specialem ornatũ, sed quicquid sibi dare voluit eunuchus,
accepit, & tñ illa magis placet seu placuit regi, quam reli-
quæ quæ ex industria se ornauerunt. In quo notatur q̃ mu-
lieres quæ ornatu naturali contentæ adulterina ornamen
ta non adhibent, plus quam cæteræ vt communiter placẽt.
¶ Vel dic q̃ ista persona quæ à custode, & prælato suo orna
menta diuitiarum, & beneficiorum per ambitionẽ non exi
git, sed illis quæ à prælato sibi conceduntur, contenta nil
aliud petit, regi Christo amplius placere consueuit, haben H
tes alimenta, & quibus tegamur, contenti sumus.

Capitulum tertium. textus. Post hæc rex Asue-rus exaltauit Aman filium amadathi. Moralitatum. Cap. 3.

ASuerus exaltauit Aman filium Amadathi de stir-
pe Agag, & super omnes principes regni sui exal
tauit solium eius, præcepitq; q̃ omnes coram eo
genu flecterent, & q̃ Aman genibus flexis adora-
rent. Mardocheus autem qui ad portam regij palatij mo-
rabatur, huiusmodi superbiam abominans, eidem genu nõ
flectebant, & cunctis adorantibus ipsum adorare non vo-
lebat. Quod tunc videns iratus Aman contra ipsum solum
non fuit indignatus seuire, sed potius ordinauit totũ genus
iudæorum per totum imperium vna die occidere, & dele-
re. Misit igitur litteras regis per vniuersas prouincias, q̃ iu
dæi à maiori vsq; ad minimum decimatertia die interfice-
rentur, & q̃ bona eorum à volentib. raperentur. Quod vti-
que factum fuisset, nisi Mardochei luct', ieiunium, cinis &
pœnitentia, & hester reginæ oratio, & diligentia edictũ im
perij immutasset. Dñs autem mediante Hester negociũ ta
liter immutauit, q̃ iudæis liberatis, Aman proprio patibu-
lo quod iniuste alijs parauerat punitus perijt. ¶ Sic vere di
co, q̃ in curia Asueri. i. curiis principum & magnatũ, sæpe
fit q̃ aliquis Aman. i. aliquis superbus de genere Agag, qui
interpretatur festina, & filius amadathi, qui interpretatur
populus seruiens peccato. i. de plebe sua humili, & paupe-
re natus, & seruitute populi. i. peccato nihilominus subiu-
gatus, ad aliquem magnum statum prouehitur & altius so
lium. i. ad excellẽs officium pluſquam alij sublimatur. Qui
proculdubio statim sui prioris status obliuiscitur, & in su-
perbiam erectus si quis Mardocheus. i. si quis sanct' homo
ipsius indignans superbiã, sibi non obedierit, vel ipsum iux
ta votum non honorauerit statim cõtra eum machinatur,
& non solum ipsum, imo & totum genus suum, amicos, & familia-

A familiares subuertere, & grauare per domini sui potentiã
satagit & molitur. Crudeles. n. & impij quotidie illud fa-
ciunt, qui contra aliquem iuste vel iniuste fuerint irati, ami
cos & cõsanguineos suos, quamuis in nullo sibi nocuerũt,
grauant atque lædunt, cum dicat scriptura. Quod vnus nõ
debet puniri pro alio, sed vnulquisq; pro peccato suo mo-
rietur. Sæpe tamen fit q̃ Hester regina, quæ interpretatur
absconditа. i. occulta prouidentia Vel aliter ordinat, & suis
malicijs obuians, innocentes de manu eius in morte, & gra
uissimis infortunijs ipsum damnat. Vnde dr. Iob. 5. Quod
dominus dissipat consilia malignorum, ne possint implere.

Capitulum quartum. Textus. Quæ cum au-disset Mardocheus, scidit vestimen-ta sua. Moralitatum Cap. 4.

CVm totum genus iudæorum morti esset per Aman
maliciam ab Asuero rege adiudicatum, Mardoche'
cum alijs iudæis, necnon & Hester regina ieiunijs,
& lachrymis se dederũt, & saccis se induerũt, & sup
capita cinerem asperserunt, & orationibus feruidis ad do-
minum clamauerunt. Igitur quamquã edictum esset q̃ nul
lus sub pœna mortis non vocatus intraret ad regẽ, nisi for
te rex in signum clemẽtiæ sceptrum suum aureum sibi ex-
tenderet ad tangendum. Hester tñ fiduciam habens in dño
sumptis regalib. ornamẽtis, pro liberatione populi sui dua
bus concomitata puellis, vna. s. cui initebatur, & altera, q̃
defluentia in terram vestimẽta portabat, ad regem quam-
quam ferocem intrauit, cuius aspectus cor dñi statim in mã
suetudine conuertit, & in signum clementiæ virgam aureã
sibi tangendam extendit. Quæ accedens & virgam tangẽs,
regem ad prandium inuitauit, & liberationẽ populi, suspẽ-
sionem Aman, reuocationem epistolarum ipsius Aman, q̃
super nece iudæorum missę fuerant, per nouas regis episto
las, & sublimationem Mardochei sui auunculi impetrauit.
Sicut. n. dicitur hic & infra. Cum vidisset rex Hester reginã
stantem, placuit oculis suis, & extendit viro am auream, &
accessit & osculata est summitatem virgę. Cui statim rex
B intulit in hoc verba. Quid vis Hester regina, quæ est peti-
tio tua? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris dabi
tur tibi. ¶ Ista omnia possunt ad mysterium nostræ redem-
ptionis applicari. Constat enim quòd à principio totum
genus iudæorum. i. hominum per maliciam, & inuidiam
Amã. i. diaboli, ab Asuero rege, i. à Deo per peccatum adę
morti fuit adiudicatum, & per epistolas regis. i. ipsius Dei
sententiam condemnatum. Gen. 2. Quacunque die comede-
ritis, morte moriemini. Ita quòd Mardocheus & alij iu-
dæi. i. sancti patres qui edictum illud in tusis, quæ interpre-
tatur gaudium virt. i in sacra scriptura quæ spirituale gau-
dium est virorum, pendere cognouerant, antiquitus flebãt
saccis humilitatis, ieiunio abstinentiæ, & cinere mortis me
moriæ se domabant, & pro liberatione, & redemptione
sua dominum exorabant, dicentes illud Psalm. 79. Veni ad
liberandum nos domine Deus virtutum. Nullus enim ad
regem tunc intrabat, nullus celum occupabat, nullus mo-
rituris, & damnandis veniam impetrabat. Vnde hic dici-
tur. Hester 4. Quod non erat licitum sacco indutum aulam
intrare regis, necdum enim illuc aliquem vocauerat, nulli
adhuc virtutis suæ virgam, scilicet filium per incarnatio-
nem ostenderat, redemptionis humanæ negocium desola-
tum manebat. Quapropter Mardocheus, & iudæorum po-
pulus. i. sanctorum patrum cętus tristabatur, & flebiliter lu
gebat. Vnde de humana natura potest dici pro illo tempo-
re illud Tren. 1. Ploraus ploravit in nocte, & sequitur. Nõ
est qui consoletur eam. Sed quid? proculdubio Hester re-
gina. i. beata virgo, assumptis ornamentes virtutum, & ad-
junctis sibi duabus puellis, id est duabus virtutibus sibi fa-
miliaribus colligatis, vna scilicet cui initebatur, hæc est
virginalis castitas, & integritas, altera quę portans caudam
vestium quæ sequebatur, hæc est humilitas, isti regi se di-
gnam, & idoneam præsentauit, quàm vt statim constan-
tem, & ornatam & sanctificatam vidit, oculis eius placuit,
& ideo virgam virtutis suæ auream, & præciosam, filium C
benedictum emittens ex sion ipsum sibi per beatam incar-
nationem extendit, & sic in signum clementiæ sibi, & toti
generi humano suum beneficium filium declinauit. Ad
quem, scilicet ista humiliter accedens, per fidem credens,
& consentiens, virgam istam tetigit, & concepit, & sic
Aman superbum, & iudæorum, & fidelium inimicum su-
perauit, & potentiam eius strauit, suumque populum à
morte liberauit, & veteres litteras, i. vetus testamentum
nouis litteris noui testamenti temperauit. Vnde iam con-
gaudendo possumus dicere illud Apostoli. Rom. 7. Nunc
soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, vt seruia-
mus in nouitate spiritus, non in vetustate litteræ. Ista igi-
tur est veritas, quòd cum regnum Asueri, id est Dei in duo
bus constet, scilicet in iustitia & misericordia, isti reginę pa
radisi dimidiam regni sui partem. s. misericordiæ distribu-
tionem, sibi contulit Deus. Igitur ista regina dicitur mise-
ricordiæ. Alteram vero partem. s. iustitiæ sibi retinuit, & iõ
sol iustitiæ nuncupatur. Quotiens igitur pro aliquo suppli
cat, rex ille nihil prorsus sibi denegat, sed petitionem illius
exauditam iudicat, & potestatem in media parte regni su-
per facienda misericordia sibi donat. Quid vis (inquit) He-
ster regina &c. Vnde dicitur. 3. Reg. 2. Mater mi nefas est,
vt auertam faciem tuam. ¶ Vel si vis dic, quòd illud prædi-
ctum, s. quòd nullus intret ad regem nisi vocatus, videtur
adhuc durare. Constat enim quòd nullus ad regem, id est
ad Christi palatium introducitur, nisi prius per fidem,
& gratiam vocetur. Vocatio enim ingressum præcedit, qa
gratia gloriam antecedit. Apostolus. Hebr. 7. Nullus assu-
mit sibi honorem, sed qui vocatur &c. ¶ Vel dic quòd nul-
lus ingressus ad regem Christum. s. fide & gratia dignus ef
ficitur, nisi qui per specialem inspirationem, & gratiam à
Deo eligitur, & vocatur, quia. s. nullus ex propria virtute
saluus efficitur, imo necesse est q̃ à Deo specialiter vocite-
tur. Non. n. est volentis, neque currentis sed Dei miseren-
tis. Quia. s. sicut idem saluator dicit. Ioh. 6. Nemo potest ve
nire ad me, nisi pater meus traxerit eum. Et alibi dicitur.
Ioh. 10. Quod proprias oues nominatim vocat, & ipsum se
quuntur, & vocem eius audiunt. ¶ Vel dic q̃ altero de duo
bus modis impune intrabatur ad regem. s. quando præuo-
cabatur vel quando virga aurea in signum clementiæ tan- D
genda extendebatur. ¶ Sic vere dico q̃ ad regem Christum
nullus intrat, nec in paradiso suæ præsentię se pręsentat nisi ip
sum vel misericordiæ vocatio, vel iustitiæ virga seu correc-
tio introducat. Istis. n. duobus modis Deus vtitur, vt aliqs
ad ipsum per fidem, & pœnitentiam introducatur, quia. s.
alios inspirando vocat, & ipsos sine violentia trahit, & ap-
pellat. Alios vero virga aurea correctionis, & tribulatio-
nis tangit, & mediante virga huiusmodi cõpręsentiales effi
cit, & cum virga signum magnæ clementiæ eisdem osten-
dit. Nunquam. n. maius clementiæ signum peccatori osten-
ditur, quam quando virga correctionis ad eum extẽditur,
vt sine periculo Dei pręsentia perfruatur. Vnde dr. 2. Mac.
6. Quod non finere diu peccatoribus ex sententia agere ma
gni beneficij est indicium. ¶ Vel istud allega de parentib. &
prælatis & prædicatorib. qui qñque vocatione. i. dulci mo
nitione, qñq; virga aurea. i. aspera correctione debent vti,
vt auditores, & subditi possint ad statum gr̃ę introduci. Vñ
dr. Tu virga percutis eum, & animam eius de inferno libe
ras. Signum. n. clementiæ in virga ostenditur, quia qui par
cit virgæ odire filiũ prædicatur. ¶ Hic legitur q̃ Hester in-
uitauit Aman ad prandium, vt veniret cum rege, erat. n. fe-
cundus post regem, de qua quidem inuitatione summe ga
uisus se iactabat, & summe beatum se reputabat. Regina tñ
hoc pro bono suo non fecerat, quia mediante tali conuiuio
ipsum occidere proponebat. Quod factum est, quia. s. in ip
so conuiuio tractatus est eius interitus, ita q̃ de cõuiuio ad
suspendiũ est ductus, & conuiuio & gloria spoliatus, & ini
micus eius Mardocheus sibi in gloria & officio est substi-
tutus. ¶ Regina Hester quæ interpretatur absconsa, potest
significare fortunam absconsę, & occultę mundi negocia
diuersimode procurantur. Ista est. n. mundi regina, & do-
mina, à qua vniuersaliter prouenium tam bona, quã mala,
quapropter ab antiquis fuit credita quædam dea. Fortunã
autem proprie loquendo occultam Dei prouidẽtiã vel fal
tẽ effectus illius prouidentiæ occultè, sed alias pluries dixi.

Ecce credo quia.s. ab ista ex canis nobis ignotis diuersa ꝙ dequiunt,quæ prima facie irrationabiliter facta esse videntur.Igitur ista est veritas, ꝙ ista regina nostra Hester abscõsa fortuna.s.quandoque Aman.i.aliquam malam personam ad conuiuium suum.i.ad gaudia mũdanæ prosperitatis vocat,vbi quamquam indignum cum rege.i. iuxta reges, & principes in sublimibus officijs ipsum locat. Psal.36. Vidi impium superexaltatum,ita ꝙ ex hoc lætatur,quàm plurimum & exultat, & se beatum vocat,& reputat, ignorans q̃ sibi occulte ista regina procurat,& seruat,sed reverà illud pro bono suo fortuna non facit,sed potius,quia cum sic eleꝫ gratius damnare,& contemnere ipsum cupit.Vnde Seneca de sententijs oratorum dicit, ꝙ omnis blandientis fortunæ sponsus cum periculo nititur, & inde est ꝙ subito dum non aduertit talis de conuiuio mundanæ prosperitatis eijcitur gloria,& honore,statu,gradu,& officio exuitur & quandoque corporaliter suspenditur,morti temporali, & perpetuæ mancipatus,& alius suus forsitan inimicus, ei dem in officio subrogatur. Ideo pulchrè loquitur Seneca in libro de tranquillitate animi.i. de fortuna: Lætiores inquit requires quos fortuna nunquam respexit, quàm quos deseruit,noli huic tranquillitati confidere,in momento mare euertitur,& eadem die qua nauigia luxuriant sorbẽtur. ¶ Vel dic, quòd regina ista est occulta Dei iustitia, quæ apud Deum regem procurat talibus, dum auertunt aliquotiens malum suum.

Capitulum quintum.textus. Die autem tertia induta est Hester regalibus vestimentis. Moralitatum. Capitulum.

HIc habemus ꝙ impio aman non sufficiebat,ꝙ generaliter omnes iudæos morti tradendos procurauerat,nisi & contra mardocheum specialiter,& in speF ciali sæuiret, pro eo ꝙ coram ipso genua non flectebat, & ideo de consilio vxoris trabem excelsam in domo sua parari fecerat,& vt ad regem pro Mardocheo suspendendo licentiam requireret,præparauit. Quod tamen mirabili commercio Deus in contrarium immutat. Noctem enim illam rex insomnem duxerat, & historias antiquas p legi fecerat,& de Mardocheo inuenerunt scriptum, quòd insidias duorum eunuchorum qui regem occidere voluerant,reuelauerat,& tamen exinde nullum præcium reportauerat atq; præmium,quapropter rex volens Mardocheũ pro fidelitate exhibita honorare, aman qui pro suspensione ipsius impetranda venerat,vocauit,& qualiter ab eo honorandus esset quem rex honorare decreuerat in genere requisiuit.Aman vero propter seipsum petitionem huiusmodi factam credens,adhuc amplius sperans honorari,sic ait.Homo inquit quem rex honorare cupit,debet indui vestibus regis; & imponi super equum qui est in sella regis,& habere super caput suum regium diadema, & primus de regis principibus, & tyrannis teneat equum eius, & per plateas ciuitatis incedens clamet,& dicat. Hic est homo quem rex voluit sic honorari.Quo audito præcepit rex, ꝙ ille aman qui primus principum erat,omnia quæ dixerat, Mardocheo iudæo faceret,& quod ipsum prædicto modo protinus per ciuitatem perambulans honoraret.Quod.s.licet inuitus Aman statim executus est. Et sic factum est,ꝙ tempore quo venerat sicut credebat pro eo suspendendo, venit pro eo honorando.In crastino vero in eodẽ patibulo quod Mardocheo parauerat,fuit suspensus, & ipse Mardocheus in dignitate eius subrogatus, sicut infra ponitur cap.7.& 8. ¶ Ista possunt exemplariter allegari ad multa,& primo quidem contra vindices,& crudeles quibus nõ sufficit vna crudelitas,nisi adhibeant duas vel multas sicut patet in isto cui non sufficiebat, ꝙ iudæos vniuersaliter occiderer nisi etiam Mardocheum in domo sua speciali suspendio iugularet, quia.s.sæpe fit ꝙ Deus aliud disponit, & ꝙ crudelitatem illam quam in alium exercere voluerat in caput eius introducit,& proprio tormento quod alijs paraG uerat,ipsum fecit,sicut apparet de illo, qui bouem æneum repperit,qui tamen primus in eo mortem seu mortis supplicium toleravit. Sicut.n.parrisius ille regis thesaurarius patibulum regium quod cum magna diligentia pro sceleratis suspendendis parauerat,ipse in propria persona enceniauit.Eccl.3.Qui amat periculum,in illo peribit. Quia sicut dicitur Eccle.27.Qui fodit foueam,in illam decidet,& qui statuit lapidem proximo,offender in eo, & qui laqueũ alteri ponit,peribit in illo. ¶ Vel allega istud,ꝙ sæpe fit, ꝙ eodem actu quo quis alicui nocere credit,illi potius profit,& nocumentum quod sibi parare crediderat, ad vtilitatem ipsius Deus vertit,sicut patet de illo Aman,qui pro suspensione Mardochei venerat,& tamen contra spem,& voluntatem suam ipsum honorauit,& honorationem, quam pro se dictasse crediderat, Deus alteri ordinauit, & econuerso,mortem quam alteri cogitauerat,ipse Dei iudicio reportauit.Mirabilis.n.est permutatio occultæ Dei prouidẽtiæ quando vult operari, ꝙ.s.bonum ꝙ mali pro se habere credunt ad bonos quandoque deriuat.Prou.13. Reseruatur iusto substãtia peccatorum,& malum ꝙ illi mali bonis paràuerant,in caput ipsorum parat.Vnde Proue.11.Instus de angustia liberabitur,& tradetur impius pro eo.¶ Vel illud allega,ꝙ præmium iustorum quandoque differt; ita ꝙ quasi in oblionẽ tradi videtur, sicut de illo Mardocheo patet, qui insidias regi reuelauerat, & tamen sibi nullum præmium datum erat veruntamen rex noster Christus,qui continuè vigilans,noctem insomnem duxit,finaliter quando historias præteritas, & sanctorum merita in libro indelebili suæ mentis relegit, ipsosq; nondum præmiatos reperiens, honore tam temporali, quàm æterno honorandos decreuit. Illos igitur finaliter vestibus regis.i. corporum doribus induit, illos super equos in sella regis.i.super cœli celsitudinem constituit.Illos regio diademate,i.dignitate æternæ gloriæ honorauit illos per principes suos.i.per angelos suos conduci, & deduci præcepit atque mandat, & hic quicquid tardat,ipsos pro meritis suis remunerat,& honorat,hoc enim honore dignus est quemcunque rex honorare decreuerit.Vnde Psa.8. Gloria & honore coronasti eum domine.¶ Vel dic moraliter,ꝙ vestes regis fuerunt illeH virtutes quas Christus habuit circa corpus,s.carnis mundicia seu puritas,quæ fuit tanquam camisia interior,pœnitentiæ asperitas,quæ fuit sicut tunica superior,& rerũ mundialium paupertas,quæ fuit sicut clauus exterior. Equus illius regis fuit crux in, qua fuit portatus. Diadema eius fuit corona spinea,qua extitit coronatus. Dico igitur, ꝙ Mardocheus qui interpretatur amara contritio impudicitiæ,potest Petrum & Andream significare, & quoslibet viros sanctos,qui re vera in hoc fuerunt à rege summe honorati,quia vestibus,equo & diademate.i.ad suæ passionis similitudinem fuerunt cruciati,& per Aman.i. per Nerenẽ & egenam honore huiusmodi insigniti. ¶ Etiam moraliter ista possunt dici de quolibet sancto,qui vestibus regis.i. humilitate,charitate,& paupertate regitur, diademate regis. i.spina diuini timoris coronatus pungitur, equorum sella regis.i.à beata virgine vel à cruce per deuotionem,& fiduciam vehitur & portatus, atque ab Aman inimico suo.i.à mundi principibus,& tyrannis circunducitur & vexatur. Illo.n.modo rex noster Christus suos in hoc mundo honorauit,inquantum illa quæ ipse habuit insignia eis donauit, & istis mediantibus cœlestẽ præmium eis parat.Eccles.45. Corona aurea super caput eius expressa signo sanctitatis gloriæ,honoris & opus fortitudinis.

Capitulum decimum.Textus. Rex vero Assuerus omnem terram & cunctas maris insulas. Moralitatum.Capitulum.6.

HIc.in c.10.& 11.ponitur somnium Mardochei,i.ꝙ hebant voces tumultus & tonitrua terremotus & conturbatio super terram. Videbat etiam quòd dracones maxime inuicem confligebãt,ad quorũ clamoré cũctꝙ con-

A communitatẽ sunt nationes,vt pugnarent contra gentem iustorum,quæ timore,tribulatione,& angustia tertia, seipsam præparabant ad mortem,quibus.s.iustis ad dñm clamãtibus,ecce fons paruus creuit in fluuium magnum,& in aquas plurimas redundauit,& in lucem solemq; conuersus est.¶ Vel ſm aliam litteram,lux & sol ortus est, & humiles tunc exaltati sunt,& deuorauerunt inclytos. ¶ Sic vere cũ à mundi principio post terremotum & tonitruũ tentationis luciferi continuè fuerit bellum inter duos dracones.i. inter rationales creaturas,diabolum.s.& hominem, sic factum est ꝙ commotæ sunt nationes demonum, & iniquorum contra populum iustorum & fidelium & prætualebãt. ita ꝙ tũc oẽs iusti mortem & infernum necessario expectabant, tribulationes & angustias sustinebant,quapp ad dominum clamantes,liberationẽ deuotionis implorabant,dicentes illud Ps.79.Veni ad liberãdum nos. Et ideo Deus tu fons paruus.i.beata virgo & parua & humilis,in fluuiũ magnum creuit,inquantum Deum qui est infinitus,cõtinere potuit,& in aquas redundauit,et plurimas,inquãtum.s. humano,generi multa beneficia propinauit,& lux & sol.i. Christus Dei filius sol iusticiæ in mũdo ortus & natus extitit,& sic pax tranquillitatis & bonꝫ voluntatis hoibus nata fuit.Tunc.n.humiles.i.captiui qui erant in limbo,iusti qui sunt in mundo exaltati fuerũt,contra inclytos.i. cõtra demones & tyrannos prælauerũt,& virtute illius solis fontisq; mortis æternæ periculum euaserunt. Vnde Malac.4. Orietur vobis sol iustitiæ timentibus nomen meum. ¶ Vel dic ꝙ qñ in aliqua ecclesia vel conuentu veniunt terremotus & turbatio,vtpote quia quando moritur prælatus,statim est in electione lis,& contentio. Fit.n.tunc q̃que,ꝙ duo magni dracões.i.duo magni canonici vel priores malitiosi & ambitiosi inter se pro habẽda dignitate confligũt. Quo facto,statim nationes & partes se diuidũt,& mali cõtra iustos pualere contẽdunt.Sed pro certo sæpe fit ꝙ neuter duorum draconum obtinet,quinimo sæpe fit ꝙ aliquis fons paruus.i.aliquis homo humilis, pauper & nullius reputationis eligitur,& influuium magnum.i.in pralatũ cõuertitur,& sic tandem in lucem & solem per sanctã & exẽplarem vitã mutatur,& sic per ipsum boni & humiles promouentur & extolluntur, mali vero & superbi mediante iustitia denorantur,quia pro certo sæpe fit quando,Dominus suscitat de terra inopem,vt sedeat cum principibus,& solium gloriæ teneat,tunc deponuntur potentes desede,& exultantur humiles.

B

Capitulum decimumsextum.textus. Rex magnus Artaxerxes ab India vsque æthiopiam. Moralitatum. Capitulum. 7.

HIc capi.16. dicitur quod populus iudaicus in captiuitate positus iustis legibus vtebatur. Circa quòd nota quòd Iudæi in terra sua vbi erant liberi, leges Dei non seruabant, sed potius idolis seruiebant. quarto Esdræ.13. In captiuitate tamen,& tribulatione,& seruitute dominum coluerunt,sicut ponitur quarto libro Esdræ capit. 13. ¶ Illud potest allegari,quod vexatio dat intellectum sicut dicitur.Esaia.28.Et quod plus proficit homini aduersitas quàm prosperitas, quia scilicet in prosperitate positi, & Deum & eius legem obliuiscuntur,idolis & vitijs famulantur, in tribulatione vero ad seipsos reuertuntur,& le propter sua peccata puniri intelligentes, seruire domino, & mandata eius facere compelluntur.Psalm.77.

Cum occideret eos quærebant eum.Vel exponẽ si vis, ꝙ vt communiter homo est melior in terra alie na, quam in propria,

¶ Moralitatum super Hester finis.

MORALITATVM Liber vigesimus Super Iob.

Capitulum primum. textus. Vir erat in terra hus nomine Job. Moralitatum. Capitulum. 1.

DE Iob cum totus sit moralis,& moralizabilis, nihil intendo ponere, nisi aliqua quæ narratiue ponuntur. Dico ergo quòd vir erat in terra hus, nomine Iob,& erat vir ille simplex & rectus,timens Deum,& recedens à malo, & nati sunt ei septem filij,& tres filiæ possessioque erat ei septem milia ouium, tria milia camelorum, quingenta iuga boum,& quingentæ asinæ & familia multa nimis. ¶ Re vera talis vir debet esse quilibet vir perfectus, quia pro certo iste debet esse vir.i.vigorosus, & virtuosus in terra hus quę interpretatur festinans,& consiliator diligens & studiosus, & aliorum consiliatorum pacificus,& dulcoros.us .Simplex debet esse humilis & modestus,rectꝰ & iustus. Debet esse timens Deum, & malorum omnium fugitiuus,qui etiam debet dici Iob, qui interpretatur dolens,quia.s.ipse debet esse pro culpis & miserijs huius vitę dolens,tristis & gemebundus,& sic iste erit inter orientales.i.inter iustos magnus in virtutib & fęcũdus. Vnde dicitur.Eccl.Magnus effectus sum,& præcessi omnes qui ante me erant in sapientia. Ideo possessio virtutum suarum debet esse multiplex,quia re vera ipse debet habere septem filios.i.septem spiritussancti dona,tres filias.i.tres theologicas virtutes,septem milia ouium, id est septem misericordiæ operat,tria milia chamelorum,id est trium partium pœnitentiæ,scilicet contritionis confessionis,& satisfactionis onera. fuit etiam possessio eius quingenta iuga boum, id est quinque sensuum carnalium cohibitio,& quingentę asinæ, id est quinque librorum legis, & diuinorum mandatorum humilis recordatio,& familia multa nimis,id est ęterarum virtutum abundans cumulatio. Vnde infra capitulo isto dicitur.Iob.3. Operibus manuum eius benedixisti,& possessio eius creauit in terra. ¶ Vel dic quòd iste vir est bonus prælatus, qui scilicet debet esse vir sine imbecillitate, rectus sine acceptione personarum vel iusticiæ tortuitate,simplex sine plica, id est sine malicia,& duplicitate, timens Deum,sine seruilitate,recedens à malo, non timore,sed charitate,Iob dictus, id est dolens ex compassione & pietate,in terra hus, id est consilians, & concordans alios,cum festina sedulitate,magnus inter orientales,virtutis,& famæ multiplicitate,ita quòd iam de ipso potest dici illud quod sequitur.Non considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus,& timens Deum.Igitur iste habet in possessione sua filios,id est subditos charitatiuos.Filias, id est simplices, & imperfectos.Chamelos,id est viros patientia, & humilitate onerib⁹ tribulationum subiectos. Boues.i.viros bonorum operum laboribus deditos.Asinas,& oues,id est viros misericordes lactè elemosynarum irriguos, & fœcundos. prælatus enim non solum filios habebit, immo & filias, non solum boues,immo & oues,non solum chamelos,immo, & asinas, quia scilicet sub prælato in domo ecclesiæ non solum sunt perfecti, immo etiam imperfecti, non solum sapientes,sed etiam simplices,non solum laboriosi,immo debiles.Apostolus.2. Tim.2. In magna enim domo nõ solum sunt vasa aurea,immo,& argentea,lignea & fictilia. Vnde etiam inter istos subditos aliqui numerãtur septenario numero propter septẽ opera miæ. Aliqui ternario, ꝓp trinitatis simplicem fidẽ. Aliqui quinario, ꝓp quinque sensuum custodiam. ¶ Vel dic ꝙ in spirituali possessione viri iusti debent esse filij.i.opera charitatiua, filiæ.i. opera pia Chameli qui oneri se inclinant, i.humilitas & obedientiæ. Oues.i.simplicitas,& innocentia.Boues.i.fortitudo, & rẽ Petr. Berch.Super Bibliam.

Universidad de Navarra Biblioteca

E perantia. Asinę.i.tranquillitas & patientia. Familia multa nimis.i.aliarum virtutum bonorumq; actuum,& effectuũ fertilitas & opulentia. Apostolus.Phi.4.Habeo autem oia & abundo. ¶Septem filij Iob vicissim conuiuia faciebant nũc penes vnum, nunc penes alium comedebãt,& tres sorores suas vocantes ipsas vt secum comederent, & vinũ biberent,inuitabant.Iob vero de salute liberorum sollicitus erat,& ideo cõpletis conuiuijs pro singulis sacrificiũ offerebat.Iob significat bonum prælatum, filij eius significant viros scientificos & perfectos.filiæ vero suæ designant inferiores simplices & ignaros. Ista ergo est veritas,q̃ filij Iob .i.clerici scientificiq; viri qui sunt in ecclesia, debent vicissim conuiuium spirituale facere,vbi.l.docẽdo & prędicando possint auditores,& etiam alter alterum recreare. Debent etiam filias sorores.i.simplices,& laicos ad istud conuiuium vocare,& vino suæ doctrinæ ipsos reficere & potare,sicut ad litteram videmus de religiosis, & mendicantibus,qui alternatim sibi & alijs prædicant,& ad prædicationes suas simplices seculares & maxime sorores suas benignas & filias inuitant & inuocant, dicentes illud Canti.3. Egredimini filiæ Syon.Iob etiam pater istorum.i.prælatus summam curam,& sollicitudinem debet de salute istorum liberorum.i.subditorum habere,& ideo ipse debet sacrificium laudis,& orationis singulis domino facere & offerre. ¶Vel dic q̃ per filios intelligũtur diuites,per filias vero intelliguntur pauperes,& infirmi.Isti ergo filij.i.diuites q̃q; solent alternatim conuiuia facere,veruntamen debent sem per sorores suas.i.pauperes aduocare.Vnde dicitur.Lucæ. 14.Cum facies conuiuium,voca pauperes.Vel tempore caristiæ debent alternatim conuiuium elemosynarum impẽdere pauperibus & egenis, sicut ad litteram faciunt boni, & misericordes diuites in istis ciuitatibus qui inter se solẽt conuenire,& vnus pọst alium conuiuium elemosynarum, & subuentionum pauperib.præparare. ¶Hic dicitur q̃ cũ filij Dei assisterent coram domino, affuit inter eos etiã sa-
F thã,cui cum diceret dominus ,vnde venis? respondit circumiui terram & perambulaui eam. Igitur iste satham nõ legitur à dño aliquid petisse, nisi q̃ solum Iob posset affligere,& primo eum temporali substantia spoliare, tandem cũ in corpore percutere & grauare.¶Sic pro certo dico,q̃ hodie vbicunque conueniunt filij Dei coram dño.i.in quacunque bona societate siue religiosorum siue laicorum,sp est dare aliquem sarhã,qui interpretatur contrarius vel aduersarius, transgressor vel præuaricator.i.aliquos rebelles malos & contrarios,& omnium bonorum aduersarios,diuinæ legis transgressores, & suæ perfectionis præuaricatores;qui pro certo non faciunt nisi tenebras,& patriam explorando perambulare,& circumire,& hoc non vt possint ꝓficere,sed vt possint inuenire quem affligant,& cui noceat, & occasionem alios lædendi reperire sicut ad litteram videmus de detractoribus inter religiosos, de inuidis inter clericos,& de balliuis inter laicos.Vnde dicitur.1 Petr.5. Aduersarius vester tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Et breuiter isti nihil aliud quærunt nisi qđ possit Iob, qui interpretatur dolens,i.pauperes & dolẽtes affligere,& eos in rebus,& corporibus,rapinis, & molestijs impugnare,commissiones.n.talia faciendi libenter accipiunt, & ipsas citissime executioni tradunt, nihilque in hoc mundo quàm nocendi potestatem appetunt. Apoc.9. Aculei erant in caudis eorum &c. ¶Vel dic q̃ diabolus sp est inter bonos,vel q̃ diabolus non potest nocere homini, nisi à Deo acceperit potestatem.¶Hic habemus, q̃ laxata manu diuinæ potestatis & protectionis,est data licẽtia diabolo q̃ possit affligere Iob,siatimq; ipso cooperante tribulationes quatuor ei per ordinem euenerunt,quarum.s.prima fuit.Quod cum boues eius ararent,& asinę iuxta eos pascerentur,irruerunt sabei,tulerunt q; omnia, necnon pueros occiderunt gladio vnusq̃ue solus euasit,qui cladem ad Iob fugiens nunciauit. Ignis etiam de cœlo tunc cecidit, qui oues eius,& earum custodes pueros vno solo euadente consumpsit. Chaldei etiam tres turmas fecerunt,& irruentes chamelos rapuerunt,pueros vero custodes pręter vnum,gladio occiderunt.Filijs autem,& filiabus suis in domo fratris sui primogeniti vescentibus,& vinum bibentibus,ventus à regione deserti vehementer irruens,quatuor angulos domus concussit, & liberos omnes oppressit, ita G quod vnus solus de famulis qui hoc nunciaret,remansit flebilis atque nudus.Et ait Iob.1. Nudus egressus sum ex vtero matris meæ,nudus reuertar illuc.Re vera videtur quòd in domo Iob.i.in ecclesia sancta Dei, hoc est dictu in cœtu fidelium sathan aduersarius noster diabolus huiusmodi tribulationes diuersimode suscitat,& inducit. Constat enim quòd ibi hodie inueniũtur boues arantes, id est auari,qui circa terram laborant, & asinę iuxta eos pascentes, ist est carnales,qui comessationibus vacant,ibi sunt oues.i. simplices,qui illa quæ ad salutem sunt necessaria,ignorant.Ibi etiam sunt chameli,id est alij principes, & superbi,qui gibbum,& tumorem superbiæ,& præsumptionis habent. Ibi sunt filij,& filiæ.i.religiosi,& religiosæ,qui comestionibus & vini potationibus, & ebrietatibus inhiant, & anhelant. Ibi sunt pueri istorum custodes, id est mali prælati, qui pueriliter alios gubernant.Istos ergo diuersimode perdit, & alios alijs culpis nam quosdam spiritualiter interficit p sabeos, qui eloquentes interpretantur.i. per eloquentiam propriam,& suggestionem,quosdam per chaldeos,qui interpretantur quasi ferę vel quasi mammillę,id est per mundi prosperitatem,& lactationem, quosdam per ignem auritiæ & cupiditatis quosdam per ventum superbiæ,& vanitatis.Istis enim quattuor plagis diabolus Iob.i. Christum depauperauit,& possessionem bonarum personarum tam ecclesiasticarum quàm secularium denudauit multipliciter.Vnde de Christo videtur posse dici illud.Mar.14.Relicta sindone nudus profugit. Et Amos.2. Robustus inter fortes nudus effugiet. ¶Vel si vis dic quòd omnia ista, quæ habemus hic, scilicet quòd omnia bruta animalia Iob perierunt, & ab hostibus rapta fuerunt, & seruitores perempti,veruntamen paucissimi sunt,qui euaserunt quin immo liberi eius mortui fuerunt.De seruis vero Iob seu pueris aliqui pauci superfuerunt. ¶Potest adhuc allegari,q̃ cum Iob.i.Christus sub se habeat homines & bestias.i. fideles,& infideles,christianos,& gentiles,ista tamẽ est veritas, H quòd omnes bestiæ.i.gentiles & filij infideles moriuntur & damnantur,de hominibus vero.i.fidelibus sunt paucissimi qui saluentur.Vnde dicitur Matt.20.Multi sunt vocati pauci vero electi. Quinimo etiam de hominibus istis.i.de personis rationabilibus,& de Christi fidelibus illi qui sunt filiæ.i.illi q̃ sunt spirituales filij Dei.i.clerici & religiosi,magis pereunt,& vento superbiæ,& epulatione gastrimargiæ damnationi succumbant,quàm illi qui pueri & serui.i.subditi,& simplices & ignari,quia.s.de illis aliqui remanent,& saluantur,isti vero quasi omnes ad vitia prolabuntur. Secũdum.n.Aug.simplices & idiotę rapiunt cœlos,& nos cum litteris nostris mergimur in profundum inferni. ¶Vel dic q̃ sabei qui interpretatur eloquentes, sunt adulatores vel etiam aduocati,qui re uera pueros custodes.i.prælatos,& superiores gladio linguæ suæ percutiunt,ita q̃ boues,& asinas.i.lucra & vtilitates ab ipsis p alijs reportant & rapiũt. ¶Vel dic q̃ in domo Dei boues.i.viri scientifici & perfecti debent in agro sacræ scripturæ arare.i.studere,legere,& prædicare.Asinę vero,i.simplices iuxta eos debent pasci.i.eorum doctrinis,& prædicationibus informari, à pueris vero.i.à puris, & innocentibus prælatis debent communiter custodiri.Sabei tñ qui interpretantur clamantes, & detractores litigiosi,istos molestant,& tam maiores quàm inferiores infestant.Vnde dr.1.Re.26.Quid clamas,& inquietas regem?Vel dic q̃ chaldei generaliter significant humani generis inimicos,s.mundum,diabolum & carnem,chaldei.n.interpretantur quasi ferç,& iste est mundus cum auaris,qui more ferarum deuorant aliena.Interpretantur etiã quasi demones,iste est diabolus cum tyrannis.Interpretantur insuper quasi mamillæ,ista est caro cum illecebris,quæ scilicet delectationib. suis lactat,& decipit.Isti igitur chaldei.i.isti hostes humani generis, inter turmas prædictas se diuidunt,& sic chamelos seu pueros,id est malos,& bonos rapiunt spiritualiter,& occidunt, & molestant temporaliter & affligunt.¶Vel dic quòd chameli,& alti,& gibbosi significant altos principes, & prælatos, quos pro certo tres turmę chaldeorum,quę interpretantur mammillę.i.tria genera personarum lactando in amorem suum rapiũt,& Iob domino suo.i.Deo,ipsos subtrahunt atque tollunt. Primi sunt

A sunt nepotuli & amici carnales.Secundi sunt verbosi adulatores.Tertij sunt donorum,& munerum oblatores. Ab istis.n.tribus generibus chaldeorum,quæ quasi mammillæ dicuntur,nostri superiores,& maxime prælati,lactantur & recreantur.Ideo ab ipsis taliter rapiuntur,q̃ nulli alij emolimentum de eis consequuntur, ita q̃ ipsi prælati videntur dicere illud. Eccles.25. In tribus beneplacitum est spiritui meo &c. ¶Vel si vis,dic q̃ domus primogeniti in qua filij, & filiæ comedentes vento irruente sternũtur,domos, & curias principum vel prælatorum designat,qui pro eo primo geniti fratris dicuntur,quia alijs ditiores & potentiores esse nosciuntur.Deu.21.Dabit pater primogenito suo de his quæ habet cuncta duplicia.Ista igitur est veritas, q̃ illi qui in domo primogenitorum suorum.i.curijs,& hospitijs diuitum & magnatum morantur,& qui panem,& vinũ eorũ comedunt,& apud eos officijs, & obsequijs deputantur,di uersis periclitantur vitijs,& casibus, & periculis supponuntur.Ventus.n.& flatus diabolicæ tentationis ibi præcipuè, solet flare,quæ totam domum istam solet ad malum concutere & mouere,& sic illos qui sunt ibi,per vitia opprimere & damnare.Constat autem q̃ illi qui curias sectantur diutum,lunt vt communiter adulatores raptores,inuidi, & superbi,& sic euidens est vitiorum turbine opprimi & inuolui.Vnde Seneca dicit de istis.Si quis cum magnatibus habitat,aut veritas aut eorum amicitia perdenda est.Vnde illud.Matth.11.Ecce qui in domibus regum sunt, mollibus vestiuntur.¶Vel dic q̃ in talibus domibus,officijs & statibus homo statim periculum patitur,& hoc quia ventus inuidiæ qui vt comuniter à regione deserti.i.a malis,desertis & insufficientibus personis solet procadere, ibi flat,qui totam domum quandoque concutit,& conturbat,& illos qui ibi habitant, aliquotiens apprimit atque damnat. Vnde Ezech.1,Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone.¶Vel dic q̃ frater noster primogenit⁹ fuit lucifer, qui dicitur frater noster,quia fuit ab eodem patre Deo genitus & creat⁹. Psalm.109.Ante luciferum genui te.Et Iob 40. Ecce behemoth quem fecit terum. Primogenitus vero, quia prima
B creatura Dei est.Et alibi. Ipse est principium viarum Dei. Conuiuium vero eius est prosperitas,cuius.s. dominũ vendicat ipse sibi.Vnde Luc.4 Ostendẽs Christo omnia regna & gloriam,dixit.Hæc omnia dabo tibi,si cadens adoraueris me,quia mihi tradita sunt,& cui voluero do ea.Ista igitur est veritas,q̃ quandoque filij Iob,& filiæ Dei i.christiani & christianę,seu etiam generaliter tam viri quàm mulieres,tam ecclesiastici quàm seculares,in domo fratris sui primogeniti diaboli,i.in mundo,& in conuiuio eius,s.in mundi prosperitate comedunt,& bibunt, & de cibis huius conuiuij,i.de mundi bonis & diuitijs laute sumunt. Vinum ẽt mundi scientiarum hauriunt atque sumunt,subito fit q̃ vẽto tribulationis e regione deserti.i. ab occulta Dei prouidentia insurgẽte,& quattuor angulos huius domus.i. quattuor partes prosperitatis mundanæ,s.diuitias,delicias,honores & scientias,concutiente & destruente, ipsi tales conuiuę.i.ipsi in mundi prosperis conuiuantes,subito aliquotiens opprimũtur,& per infortunium.i. per mortem ad casum flebilẽ deducuntur. Ventus.n.deserti.i.tribulatio mortis istam concutit & subuertit, & conuiuas eius per damnationem,& tribulationem temporalem opprimit atq; perdit.Vnde Ezechiel. 27. Ventus austri contriuit te in corde maris, diuitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum.

Capitulum secundum. Textus Factum est autem cum quadam die venissent filij Dei. Moralitatum. Capitulum. 2.

IOb percussus in corpore, ita q̃ à planta pedis vsque ad verticem non esset in eo sanitas,bonis omnibus,& diabolo denudatus,in sterquilinio sedebat,saniemq̃ue vlcerum testa radebat, & tribulationes sibi immissas in patientia sustinebat.Vxor vero eius cum seruis ipsum atro citer deridebat,& fœtorem ipsius abhorrebat sicut hic vbi C dicit.Benedic Deo & morere,& infra,vbi ipse Iob. 19. dicit sic.Halitum meũ abhorruit vxor mea.Amici vero eius ipsum arguebant & irritabant,& peccatorem volebant ꝓbare,serui vero eius sibi obedire nolebant.Seruum meum vocaui,& non respondit mihi.Sed finaliter visa eius pœnitentia & patientia,dominus ipsum sanauit,septem filios,& tres filias sibi dedit.Iob vlt.Amici & noti eius ad eum conuenerunt,ipsumq̃ue consolati sunt. Et qui prius eum contẽpserunt sibi bona propria diuiserunt.¶Moraliter loquẽdo Iob significat peccatorem,qui.s.à diabolo per peccatũ percussus,bonis suis.s.virtutib.& gratijs spoliatur,& vlceribus malarum conditionum & consuetudinum plenus,in sterquilinio.i.in immundicia voluptatis vel in fœtore incõtinentiæ seu infamiæ moratur. Vbi vxor eius.i. conscientia sua ipsum remordet,& abhorret, vbi serui sui.i.interiores affectus & exteriores sensus qui sibi seruire debuerunt,sibi non famulantur,sed contrariantur,& vbi amici sui.i.sancti ipsum contemnunt & arguunt,& vilitatem eius detestant. Statim.n.quando quis bonis suis spiritualib. per diabolum fuerit spoliatus, restat q̃ de sanctis suis amicis spiritualib. sit contemptus.Vnde Tren.1.Omnes amici eius spreuerũt eam,& facti sunt ei inimici. Et ideo ponitur consequẽter, quia.s.manum tuam misit hostis ad omnia desiderabilia ei⁹ Sed quid?Pro certo q̃nque sit q̃ iste Iob qui interpretatur dolens.i.peccator de peccato contritus, faniem vitiorum testa.i.mortis memoria mediante per cõfessionem educit, & ad pœnitentiam & patientiam se conuertit,dicens. Iob vlt.Idcirco ipse me reprehendo,& ago penitentiã.Et tunc Deus bona deperdita.i.virtutes, & gratias, & hoc q̃q; in duplo maiores quam habuerat,sibi restituit, septẽ filios,i. septem dona spiritussancti,tres filias.i.tres virtutes theologicas sibi concedit.Et sic quilibet amicorum suorum.i.sanctorum,ad amorem suum redit,ipsumque spiritualiter cõsolatur,& bona sua i.spirituales gratias sibi distribuit & cõcedit:Vnde dicitur.Dan.4.Figura mea restituta est mihi,& optimates me requisierunt.¶Vel si vis dic exemplariter, q̃ mundi amici,vxor,& serui,quamdiu homo est in tribulatione & paupertate,de ipso non curant,immo quandoque grauia improperia contra eum iactant,si vero ad prosperi D tatem redierit,tunc eum consolantur,& amant. ¶Vel dic quòd tres amici.Iob sunt fides,spes & charitas, vel contritio confessio & satisfactio,elemosyna,ieiunium, & oratio, quæ ad ipsum consolandum veniunt,& finaliter bona spiritualia sibi distribuunt,& concedunt,

¶Moralitatum super Iob finis.

MORALITATVM Liber vigesimusprimus Super Esaiam.

Capitulum primum textus. Visio. Esaiæ filij amos. Moralitatum. Cap. 1.

Saias de gñe regali secundum hæbreos. Tãtę autem sanctitatis extitit,vt ponit Comestor,q̃ cum exercitus Sennacherib hierusalem obsideret,& iuxta aquas syloæ fixisset tẽtoria,ita q̃ piscina & hostibus & ciuib.communis esset. Esaias à domino impetrauit orando, & obtinuit quod cum hostes ad piscinam veniebant meas ine aqua reperiebant, cum vero ciues ad piscinam descendebant, aquas in abundantia inueniebant, ita quod hostes mirabantur: vnde aquas in ciuitate habebant. In cuius memoria aquæ syloæ adhuc non continuè, sed certis horis, ac interpolatis ebulliunt, sicut ait Epiphanius. ¶Talis fons, videtur esse gloria paradisi, quia ista est, quæ ex oratione Esaiæ, id est ex ordinatione Dei solis ciuibus, id est solis bonis, & iustis se exhibet, hostibus vero,& impijs, & peccatoribus

Ebus se subtrahit atque latet. Ista. n. est secundum Aug. quæ nulli negabitur digno. ¶ Vel dic q̄ ista est diuina gratia, & deuotio, quæ solis ciuibus & sanctis hominibus cōceditur, hostibus vero. i. peccatoribus. qui sunt de exercitu Sennacherib. i. diaboli. qui hierusalem. i. ecclesiam quotidie obsidet, denegatur. Mali. n. istum fontem inuenerunt valde siccum, boni inuenerunt ipsum opulentum & plenū, quia fons cōpunctionis, & deuotionis à malis inuenitur aridus, à bonis vero inuenitur dulcis, & sapidus & amenus, quod est ēt verum de fonte & gratia cōpassionis, vel de fonte diuinæ scripturæ, vel cuiuslibet spiritualis recreationis. Vnde Zac. 13. Erit fons patens domui Iacob. Iste etiā fons non continuè, sed certis horis erupit, quia diuina gratia sm Dei occultā ordinationem, qñ vult se subtrahit atq; venit, cōpunctio ēt & deuotio non solet continuè fluere, sed interpolatim certis horis & diuersis à Deo ordinatis, solet erumpere, & manere. Vnde dr. Ioh. 3. Spiritus. n. vbi vult spirat. Quia sicut dicit Apostolus. Ro. 9. Non est volentis neq; currētis, sed Dei miserētis. ¶ Vel dic q̄ talis fons debet esse prælatus, quia. s. iste debet se quantum ad malos exhibere siccum, sterilem, & austerum, quantum ad bonos autem effluētem & plenū, siccum. n. & durum & rigidum debent eum hostes Hierusalem. i. tyranni ecclesiæ sentire, boni vero qui hierusalē. i. ecclesiæ sunt ciues & amici ipsum debent effluētem & pium, liberalem & fluidū inuenire. Vnde Eccl. 12. Benefac iusto, & non dederis impio, quod tamen est contra multos ecclesiasticos & prelatos, qui. s. liberaliores sunt ad histriones, & tyrannos nobiles, qui ecclesiæ sunt hostes, quàm ad bonos, & pauperes, qui sunt ciues, magisq; & affluentius malos p̄ mouent, bonis vero subditis, & pauperibus siccos, auaros & impios se demonstrant. Vnde Dr. Iob. 3. Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucē. ¶ Vel dic q̄ talis fons est iudex vel prælatus, personarum acceptor, qui. s. solis ciuibus, id est solis nepotibus, notis, & familiaribus se liberalem exhibet, hostibus vero, id est extraneis quibusdam siccus, sterilis & auarus apparet, quia. s. aquas beneficiorum suorum temporalium solis illis communicat, quos. s. generaliter negat, cum ramen ad fontem pertineat quòd sit patens & communis omnibus.

F *Capitulum quintum. Textus. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei Vineæ suæ. Moralitatum. Capitulum. 2.*

QVidam paterfamilias plātauit vineam electam, & sępi circūdedit eam, & lapides elegit ex ea, & ędificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea, & expectauit, q̄ faceret vuas, & facit labruscas. Iste ergo indignatus contra eam, incępit totaliter cōminari. Quid. n. inquit debui facere vineæ meæ, & nō feci? Et nunc ostendam vobis quid faciam vineæ meę. Auferam sepem eius, & erit in direptionem, diruam maceriam eius & erit in conculcationem, non putabitur, & non fodietur, & ascendent spinæ, & vepres super eam & nubibus mandabo desuper, ne super eam pluant imbrem. ¶ Charissimi sicut hic ibidem exponitur vinea domini sabaoth domus Israel est. s. ecclesia vel religio, quam. s. in agro huius mundi plantauit sanguine suo rigauit. & sępe angelicæ protectionis ei circundedit, turrem contemplationis in ea cōstruxit, & torcular passionis proprię in ea fabricauit, lapidesque. i. offendicula, & errores in ea sustulit, & amouit. Vnde Matt. 21. Homo quidam plantauit vineam, & circundedit ei sępē, & fodit in ea torcular, & ędificauit turrim, quapropter à principio expectauit q̄ hæc vinea religionis vel ecclesiæ, vuas. i. virtutes. & opus bonorum operum faceret, & q̄ vino consolationis ipsum dominū recrearet, sed re vera ista non videtur facere vuas sed labruscas, non opera bona, sed vana, nō actus virtuosos, sed potius inutiles, & defectiuos. Hie. 2. Quomodo conuersa es in praua vinea aliena? Et iō indignatus dominus, beneficia sua ab ea subtraxit, sepem, & maceriam diuinæ protectionis submouit, & demonibus & tyrannis eam in direptionem & conculcationem exponit. Iam. n. sicut apparet sensui ista vinea per examinationē, & discussionem non foditur, per correctiones à suis superfluitatibus non putatur aut scinditur, quinimo spinis temporalium sollicitudinum pungitur, & vepribus quarum spinę sunt acutæ, & curuæ, & tenaces. i. multa prælatorum, & ecclesiasticorum rapina, & auara tenacitate repletur, & sic à Deo maledicta & condemnata est. Et ideo de ea videtur posse dici illud. Prou. 24. Per agrum pigri hominis trāsiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum diruta erat. Et breuiter videtur q̄ Deus mandauit nubibus desuper. i. sanctis & angelis suis, ne super istam pluāt & imbrem spiritualium bonorum, & beneficiorū infundat, quia. s. iā videtur dominus ipsam dereliquisse, & in suis manibus dimisisse, & de eius regimine non curasse. Vnde dicit Psal. 105. Abominatus est hæreditatem suam, & possessionem suam spreuit. ¶ Vel dic moraliter de vinea animę &c. Expone & dic quod turris est contemplatio torcular &c.

G H

Capitulum sextum. Textus. In anno quo mortuus est rex Vzias, vidi dominum sedentem Moralitatum. Capitulum. 3.

ESaias vidit dominum super solium excelsum & elevatum, & ea quæ sub ipso erant, replebant remplum Seraphin stabant super illud, sex alæ vni, & sex alę alteri, duabus delabant pedes eius, & duabus valeaant & clamabant alter ad alterum, sanctus sanctus sanctus, & commota sunt superliminaria cardinum à voce clamantis, & impleta est domus fumo. ¶ Per istos seraphin, qui interpretantur incendium, intelligo viros sanctos, qui. s. per charitatem ardent, & alios in Deum eleuantur & inflammant, quia isti pro certo solent alis contemplationis de mūdo in paradisum volare, solium domini & maiestaté circumire, & templum paradisi mentaliter visitare, necnō sanctus sanctus sanctus in honore trinitatis Deo decantare, totāq; domum ecclesiæ fumo orationis & sanctarum affectionū implere, & clamorē diuinæ laudis, & prædicationis alter ad alterum proclamare, & cardines ecclesiæ. i. alios fideles ad contritionem & deuotionem concutere, & mouere. Vnde Amos. 9. Percutite cardinem & moueātur superliminaria. Esa. 40. Clama, quid clamabo? omnis caro fenū. Sed quid? proculdubio istæ alæ contemplationis istorum debent esse sextuplices. i. sex partes contemplationis quas debent habere fideles, quæ sunt amor seruens, spes erigens, deuotio vngens, oratio supplicans, consideratio Christi operum eidem gratias agens humilitas in proprijs meritis. i. de proprijs meritis non præsumens. Istarum enim alarum seu virtutum duæ sumt quæ cordis faciem. i. intellectum concernunt. s. humilitas, & consideratio Christi. Ista enim duo magis pertinent ad intellectum. s. proprios defectus cognoscere, & inde humiliari, & considerare Christi beneficia, & inde regratiari. Item duæ concernūt pedes. i. affectum, quia secundum August. pes meus affectus meus, scilicet amor, & deuotio. Affectio enim amat, & considerat, affectio se per deuotionem vngit, & rigat. Item duabus alis volare dicuntur, & istę sunt spes, & oratio, istę enim vsque ad loliū patris volant, & tamen Christi beneficia secum portant. 2. Paral. 9. Ideo de istis sex alis, id est de istis sex contemplationis partibus potest dici totum illud, quòd sex erant gradus quibus ascendebatur ad solium. ¶ Vel dic quòd sex alæ seraphin, sunt virtutes hominis iusti, duæ scilicet quæ caput seu faciem, id est intentionem contegunt, videlicet iusticia, vt sit intentio recta, innocentia, vt sit munda. Item alæ duæ, quæ pedes, id est affectionem contegunt, scilicet temperantia, vt sit modesta, spes cœlestium, vt sit erecta. Istæ duæ sunt quibus debent volare, contemplatio. quæ volat ad cœli gaudia, timor, & consideratio, quæ volant ad mortis seu inferni tormenta. Istæ ergo, sunt alæ, quibus debet volare anima viri iusti, scilicet ala

A ala innocentiæ volat ad seipsum, ala iusticiæ volat ad proximum ala temperantiæ volat ad mundum, ala spei volat ad Deum, ala contemplationis volat ad cœlum, ala vero timoris volat ad mortem in Deum vel in infernum. Bene igitur dicitur de iustis. Esa. 40. Quod ipsi assumunt pennas vt aquilæ &c. Et in Psal. 54. Quis dabit mihi pennas vt columbæ, & volabo, & requiescam.

Capitulum tregesimum octauum. textus. In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem. Moralitatum. Capitulum 4.

CVm rex Israel Ezechias ęgrotaret, promisit dominꝰ quindecim annos superaddere vitæ suæ, & vt de sanitate recuperanda certior fieret, fecit dominus vmbram per decem lineas retrouerti in horologio Achaz. Sol. n. à progressu cursus sui per decem gradus, & lineas retrocessit, & sic vitam regi superaddidit, vmbra vero retrocedente, sol necessario retrocessit. Istud autem inter cætera Dei opera magnum fuit mirabile, quia. s. sol qui est planeta nō retrogradus, cum Dei miraculo retroiuit. ¶ Igitur allegorice loquendo. horologium quod continuè currit, quousque veniat ad terminum vbi cadat, significat humanam naturam, quæ. s. semper est in cursu & fluxu, quousque ipsam sistere facit casus mortis. Vnde Iob. 14. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Nam sicut pondera, & mensurę horologium continuè faciunt fluere, & incessanter currere, quousque ad punctum, & ad horam ad quam tensum est, peruenire habeat, tunc vero soler distendi, & campanarum sonitus audiri. Sic vero vita humana secundum pondus & mensuram diuinæ prouidentiæ, & secundum quod à Deo, continue habet fluere quousque ad horam mortis valeat peruenire. Tunc enim horologium istud per mortem distenditur campanarum, id est amicorum & vicinorum fletus & sonitus audiuntur. Vnde illud Matth. 20. Vox in rama audita est, ploratus & vlulatus multus. Per vmbram etiam istius horologij intelligo vitia generis humani, quæ. s. decem lineas habere dicuntur quia per transgressionem decem mandatorum ab inuicem distinguuntur, quæ etiam vmbra dicuntur, pro eo quòd mentis intelligentia per ea obfuscatur. Psalm. 43. Cooperuit nos vmbra mortis: Per solem intelligitur Dei filius, q̄ etiam sol iusticiæ nuncupatur. Malac. 4. Per decem gradus intelligitur decem creaturarum rationabilium status. i. nouem ordines angelorum & humana natura. Per regem vero infirmum, intelligo Adam cum sua posteritate, qui. s. rex corporalium creaturarum dicitur, & qui etiam diuersis vitijs infirmatur. Vnde dicit Psalm. 6. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Igitur dico, q̄ rex Iuda, i. homo dum diuersis vitiorum languoribus infirmatur, ita quòd in horologio vitę humanę vmbra peccati iam processisse decem lineis. i. vsque ad transgressionem decem mandatorū decalogi videbatur, quapropter iam homines poterant discere illud. Hierem. 6. Væ vobis, quia declinauit dies, & factæ sunt longiores vmbrę vesperi. Sed pro certo Deus pater volens istum regem, id est hominem à peccato sanare, fecit solem, id est filium suū benedictum ab excellentia suæ deitatis quodammodo retrocedere, & per summam humilitatem transactis nouem gradibus, id est nouem angelorum ordinibus, ad decimum gradum, id est ad humanam naturam, quæ etiam in drachma decima figuratur, per incarnationem descendere, & venire. Vnde illud. Eccles. 48. Retro redijt sol, & addidit vitam regi. Sic ergo factum est, quod vmbra peccati in horologio vitæ humanæ similiter retrocessit, & vita & sanitas gratiæ ipsi regi, id est homini applicuit, & cessit. Quia pro certo homo tunc temporis est sanatus, cum sol iusticiæ Christus ad gradum decimum est reuersus, & per beatam incarnationem in hominem est cōuersus. Psal. 89. Conuertere domine vsquequo. Et in Gene. 19. Sol egressus est super terram, & Loth egressus est segor. ¶ Vel dic moraliter quòd horologium quòd fluit est volū-

B

tas, sol vero qui illuminat, est gratia, quia vere tunc rex iste id est homo infirmus & languidus per peccata sanatur, qñ sol diuinæ gratiæ per decem gradus, id est per adimpletionem decem mandatorum ad ipsum reuertitur, & quando vmbra ignorantiæ vel peccati in horologio cordis sui minuitur & aufertur, vmbræ enim peccati diminutio, & solis seu gratiæ illuminatio, & decem graduum, id est decem mādatorum impletio, nihil aliud est, quàm regis animæ, & affectus curatio, & saluatio. Psalmus. 19. Domine saluum fac regem.

C

¶ Moralitatum super Esaiam finis.

MORALITATVM Liber vigesimussecundus Super Hieremiam.

Capitulum decimumtertium. texttus. Hæc dicit dominus ad me. Vade & possideti bi lumbare. Moralitatum. Capitulum. 1.

HIeremiæ præceptum fuit, quòd lumbare suum acciperet, & in eufratem absconderet infra petram. Qui post multum tempus ad eufratem rediit, & lumbare putrefactum inuenit, ita quòd nulli vsui aptum esset. Dixit autem sibi dominus, quòd lumbare domus Israel erat quæ sibi dio adhęserat, quam cum vitijs putrefactam intendebat proijcere, & de terra propria captiuare. ¶ Illud allega, quòd nullus est ita adhęrens Deo per charitatem, & sanctitatem, si in euphrate quod interpretatur frugifer, id est fructibus diuitiarum, & in aquis deliciarum mergatur, quin per vitia putrefiat ita quòd ab hæsione qua hærebat Deo, prorsus cadat. Esaia. 14. Quasi cadauer putridum non habebis consortium. cap. 18. ¶ Illud quod supra dicitur de figulo, qui sedens super rotam faciebat vas, quod cū dissipatum fuisset, de eodem luto fecit aliud vas prout placuit sibi. ¶ Cui quidem figulo assimilatur Deus, qui filios Israel quos destruebat, & quos finaliter reædificare & constituere iterum intendebat, potest ad occultam Dei prædestinationem adduci, quæ. s. alios ædificat, saluat & plantat, alios destruit, & damnat, & quando illum quem ante destruit per peccatum promiserat, iterum per pœnitentiam reparat, & reformat, quod etiam temporaliter quandoque facit, quia illum quem antea depresserat, aliquando iterum ad prosperitatem reseruat, & restaurat. Vnde ibidem dicitur, q̄ sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. Ideo bene dicit Apostolus. Quod figulus de eadem massa facit vas aliud in honorem &c.

D

Capitulum vigesimumquartum. textus. Ostendit mihi dominus &c. ecce duo calathi. Moralitatum. Cap. 3.

HIc c. 24. dr, q̄ Hieremias vidit ante templum duos calathos plenos ficubus, vnum qui habebat ficus bonas, alius vero habebat valde malas, ita q̄ non poterant manducari, & dictum est, q̄ primę ficus primam captiuitatem filiorum Iuda designabant, q̄ sub Ieconia se tradiderant voluntariè, secundę vero malę, vltimā captiuitatem illorum qui cum sedechia per violentiā fuerant capti, primi. n. pro magna parte redierūt, vltimi vero in captiuitate perierunt. ¶ Illud allega q̄ isti peccatores, qui patienter & voluntarie sustinent captiuitatem & aduersitatem quam meruerunt, & patiēter expectant dñi voluntatem, dicētes illud supra. Iram dñi portabo, qñ peccaui ei, domino sunt accepti. Et sicut ficus bonę in cala-

Universidad de Navarra Biblioteca

Ertho diuinæ comprobationis constituti faciliter etiam consequuntur misericordiam, & ad prosperitatem & gloriam reducuntur. Econtra vero illi peccatores pessimi sunt, qui pœnas habent immissas à Deo, non voluntarie, sed coacte non patienter, sed violenter ferunt, quia. i. tales in sua captiuitate & aduersitate obstinati pereunt, & ad Dei misericordiam non accedunt.

Capitulum vigesimumquintum. Textus. Verbum quod factum est ad Hieremiam a domino. Moralitatum. Capitulum. 3.

RVechabitę fuerunt quædam familiæ iudæorũ, quæ quodam artiori ritu viuentes, qualdam de mãdato patrũ cerimonias mirabiles obseruabant. Quidã. n. dictus Rechab, de cuius stirpe processerant, hoc ipsis dederat in mandatis, ꝙ ipsi, vxores, & filij vinum in æternum non biberent, domos non ædificarent, sementem non sererent, vineas non plantarent, sed in tabernaculis quamdiu viuerent habitarent, vt sic multis diebus super terram viuerent, & manerent. Isti igitur qui in tabernaculis extra ciuitatem manebant, timentes chaldeos ad Hierusalem refugerunt, vinum oblatum à Hieremia refutauerũt, & ideo mandatum patris sui seruauerunt, tuerique à Nabuchodonosor & à mortis periculo meruerunt. In istis igitur rechabitis videtur habuisse exordium status, & conditio æremitarum, & primorum monachorum, & sic videtur dictum illud quod scribitur in historia tripertita, videlicet, lib. 1. cap. 11. secundum opinionem aliquorum, ꝙ monachi habuerunt originem à deis. Vel dic mystice, ꝙ rechabitæ, qui interpretantur ascendentes vel excelsi, sed teneri patribus, vel deliciæ patrum, significant viros religiosos, & quoscunque perfectos, qui. i. ascendunt per cœlestium affectionem, excelsi sunt per vitæ eminentiam & perfectionem, & teneri sunt patribus per parentum honorem, & subuentio-
F nem, deliciæ sunt patrum. i. superiorum, & prælatorum dei & angelorum, per placentem & sanctam conuersationem. Vnde in Prou. 8. Deliciæ meæ esse cum filijs hominũ &c. Tales igitur patrum suorum, i. Dei prælatorum, & seniorũ mãdata seruare, & à vino. i. in quo est luxuria. i. à carnis delicijs abstinere, à sementis satione. i. à diuitiarum acquisitione supersedere, & à domorum ædificatione abstinere. Vineas etiam quæ inebriant homines, i. carnales affectiones, & adulationes debent euellere, non plantare, & habitare, debent in taberuaculis, hoc est quòd peregrinos, & hospites se debent in hoc seculo reputare dicentes cum apostolo. Hebre. 13. Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Sic enim diu per gratiam poterunt viuere in sanctitate, & iusticia persistere. Hierusalem, id est paradisum finaliter intrare, & chaldeorum, id est domonorum seuitiam non timere. Tales qui terrena contemnũt, à demonibus tutiores sunt, & mundi tribulationes, & tentationes cauent facilius, & euadunt. Psalm. 90. Non timebunt à timore nocturno.

Capitulum trigesimumquartum. Textus. Verbum quod factum est ad Hieremiam à domino, quando Nabuchodonosor. Moralitatum. Capitulum. 4.

HIc cap. 34. dicitur, ꝙ cum Hieremias contra hierusalem prædicaret, & captiuitas immineret, & tribulatio totum populum conturbaret, factum est ꝙ populus Iuda in hierusalem fœdus cum domino pepigit, & in pacto quilibet seruos hæbreos dimisit, & ad maiorem firmitatem pacti vitulum occiderunt, & per medium diuiserunt, & inter diuisiones vituli transierunt, ve-G runtamẽ populus cito post a pacto recessit, & seruos quos liberos dimiserant, quilibet in seruitutem retraxit. Quapropter ira Dei fortius contra ipsos insurrexit, & ipsos cito post chaldæis suis hostibus subiugauit. ¶ Vitulus occisus est Christus, in duas partes in passione per separationẽ corporis ab anima diuisus, per cuius. s. medium pertransitur, quãdo sua occisio vel passio ad memoriam reuocatur, & tunc pactum transeundo firmatur quando Deo ad honorem & memoriam passionis aliquid promittitur, & proponitur. Ista est igitur veritas, quòd quandoque multi sunt qui tempore tribulationis imminentę, & officio prædicationis sonitu commouente, & in firmitãtis impetu purgante, quandoque de peccatis suis timore concussi penitent, & pactum de non peccando cum Deo facientes, sectiones vituli, id est passionis Christi memoriam adhibent, & seruos quos iniuste possederant, s. peccata propria vel bona aliena, quæ non iuste occupauerant, dimittunt, & restituunt, & relaxant. Vnde Esa. 58. Dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe, Veruntamen sæpe fit ꝙ in hoc non solent perseuerare, sed recidiuando, & peccando à pacto iã facto recedere, seruos dimissos. i. bona restituta pauperibus, vel seruos dimissos. i. peccata confessa sacerdotib. resumere, propter quod iram Dei contra se prouocant, ita quòd finaliter necesse est eos temporaliter, & æternaliter deperire. Chaldæi enim. i. demones, contra eos finaliter, qui eos in babyloniem. i. in infernum captiuant & detrahũt & deducunt. Vnde dicitur. Tren. 1. Ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.

Capitulum trigesimumoctauum. Textus. Audiuit autem Sephaeias filius Madian & Hiedelias filius Phassur. Moralitatum. Capitulum. 5.

QVia Hieremias vera prædicabat, & regem, principes & populum Hierusalem captiuandos à Nabuchodonosor publice dicebat, & ipsos de suis criminibus arguebat, principes à rege impetrauerũt quòd in lacum mitteretur, & sic in domum alchie i lacu in quo non erat aqua sed lutum missus est, & vsque ad os in luto sepultus. vt ibi quam cito moreretur. Abdemalech tamen quidam æthiops, relaxationem eius impetrauit, & ipsum subductis funibus, & pannis veteribus, & putridis, quos de domo regis sumpserat, de lacu, & luto leuauit, propter quod salutem animæ, & vitæ suæ Deus dicto æthiopi repromisit. ¶ Allega ista quòd hodie in curijs principum, & potentum non est qui audeat verum dicere, vitia redarguere, infortunia promulgare, quia principes statim indignantur, & tales veridicos in carcere vel alias grauare cõtinuo moliuntur. Vnde dicitur Amosquinto. Oderunt in porta corripientem, & loquentẽ &c. Apostolus. Galat. quarto. Inimicus factus sum vobis vera dicens. ¶ Vel allega, quòd quandoque inueniuntur seculares magis misericordes quàm ecclesiastici. Aethiops vero gentilis pauperem innocẽtem de carcere liberat, vbi principum, & sacerdotum malicia ipsum damnat. ¶ Vel dic quòd Hieremias significat Christum, quem quia vera prædicabat, principes sacerdotum morti adiudicabant, & in lacum, id est sepulchrum occasionaliter posuerunt, & sic nomen eius delere ex hominum memoria crediderunt. Threnor. tertio. Lapsa est in lacum vita mea, posuerunt lapidẽ super me. Aethiops tamen, id est gentilitas ipsum credendo leuauit, & fidem eius recipiens, & eum funibus charitatis amplexans, pannos veteres, & putridos. i. memoriam proprię fragilitatis ministrans, ipsum & ipsius fidem de luto miseriæ, & de lacu incredulitatis saluauit. ¶ Vel dic quòd Hieremias est peccator, quem æthiops. i. pauper Christus, & à lacu peccati & auaritiæ liberauit, quando pãnos putridos. i. mortis & putrefactionis suæ memoriam sibi donat, & charitatis funibus

Abus ipsum ligat. Ozeæ. 11. In funiculis adam traham eos &c. ¶ Vel illud allegant fratres minores pro se. Dicunt enim quòd Hieremias. i. homo de lacu mundi & luto auaritiæ & periculo mortis æternę extrahitur, quando ab æthiope. i. a beato Francisco pannis putridis. i. humili habitu induitur, & quando funibus. i. chordis ipsorum cingitur & ligatur. Allega vt supra.

Capitulum quadragesimumprimum. Textus. Et factum est in mense septimo venit Hismael filius Nathanie. Moralitatum Cap. 6.

CVm Godolias fuisset præfectus reliquiis Israel, & cum Hismael ad ipsum sub specie boni veniens, ipsum occidisset, factum est quod octoginta viri rasi barbam, scissis vestib. & squallentes in hierm ve niebãt, & in manib. munera & thura habebant, vt. s. Godolię munera offerrent & thura in domo dñi incenderẽt, & orarent. Istis igitur prædictus Hismael proditor seu traditor obuiam venit, & incedens & plorans, ipsos sub specie boni recipit, & statim eos interfecit, & cadauera eorum in lacum proiecit. Dicitur tamen ibi quod inter eos decem viri fuerunt, qui dicerent se in agro thesaurum hordei, frumẽti & olei & melius habere, quod se sibi promisere daturos, si suis parceret animabus. Quod factum est. Istis enim solis pepercit, alios vero occidit, & etiam omnes reliquias captiuauit. ¶ Dic quòd Hismael iste est diabolus, qui pro certo sub specie fletus. i. sub specie boni & pietatis, ad homines intrat & eos per diuersa peccata interficit atque necat, maxime autem quando inuenit homines qui sunt rasi barba. i. imbecilles & effeminati, squalentes vultu. i. conuersatione difformes & denigrati, scissis vestibus. i. cunctis virtutibus exuti & denudati, videlicet, quia isti Golodię. i. mũdi principibus studeant placere & munera portare, & thura, i. adulationes deferre. Tales prorsus spiritualiter interficit: & eorum cadauera. i. eorum fœtentes animas in lacum infferni proijcit & immittit. Esa. 24. Congregabuntur cõgre-
B gatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna, & confunderur sol cum regnauerit dominus &c. Veruntamẽ qñ que inter ipsos peccatores inueniuntur decem homines. i. aliqui viri decem legis mãdata seruantes, qui. s. in agro cordis sui, hunc thesaurum virtutum & meritorũ absconsum. s. frumentum de quo fit panis. i. diuinę scientiæ vtilitas, hordeum, palea tectum, hoc est seipsum absc̃dens humilitas, oleum quod est lenitiuum, hoc est compassionis benignitas, vel mel quod est gustui sapidum, hoc est deuotionis suauitas. Ista enim si quis habuerit, ab Hismael diabolo non lædetur, sed de manibus eius præseruabitur & tolletur. Vnde in Apoc. 6. Bilibris tritici denario vno, & tres bilibres hordei denario vno, & vinum & oleum non læseris. ¶ Vel dic quod iste Hismael significat malos balliuos & iudices, qui pro certo squalentes & pauperes rapinis & vexationibus interficiunt, illis vero qui habent thesaurum in agro. i. diuitibus & munera promittentibus parcunt. Vnde dicitur. 1. Regum 15. Pepercerunt pinguioribus amalech, quicquid vero vile & reprobum fuit, demoliti sunt. ¶ Vel allega contra proditores & latrones & homicidas, qui fingunt se flere vt possint hominem decipere & lædere.

Capitulum quadragesimumsecundum textus. Et accesserunt omnes principes bellatorum & iohannan filius careæ. Moralitatum Capitulum 7.

CVm reliquiæ Israel idolatriæ se dedissent cõtra voluntatẽ atq; consilium Hieremiæ & Chri, statim incepit eos Hieremias redarguere, & aduentum Nabuchodonosor, ægyptique destructionem & eorum captionẽ & occisionem prædicere, & contra eos seueriter prophetare, propter quod vt dicit Comestor, contra ipsum commoti fuerunt, & eum lapidibus obruerunt, ægyptij vero ipsum prophetam honorantes eum, in sepulchris regum sepelierunt. ¶ Istud allega ad duo exemplariter. Primo quod non amat pestilens eum qui se corripit, quinimmo si quis cõtra impios veritatem loquitur, Prouer. 15. & ab ipsis protinus impugnat. Vnde in Prouer. 9. Qui arguit derisorem, sibi iniuriam facit. Secundo illud allega, quod quandoque extranei magis compatiuntur homini quam propinqui, seculares quam religiosi, quia. s. ipsum ægyptij sepelierunt, & sui eum occiderunt. Mat. 10. Inimici hominis domestici eius. Epiphanius dicit, quod cũ Hieremias esset in ęgypto, oratione sua aspides & crocodilos fugauit, a quibus antea ęgyptus infestabatur, quinimmo etiam secundum quod tradũt hebræi, de puluere eiusdem loci adhuc crocodili fugãtur, & aspidum percussura sanatur. Et dicit idem Epiphanius se audisse a viris seniorib. qui ex seruorum antigoni & ptolomei stirpe descenderant, quod alexander macedo ad tumulum prophetæ veniens, & loci mysterium cognoscens ipsum in alexandriam transtulit, & glorioſe eum sepeliuit, & extunc aspidum & crocodilorum, qui prius ciuitatem infestabant, rabies aufugit & cessauit. ¶ Istud allega, quod cum ita sit quòd Hieremias qui interpretatur excelsus domino, i. viri sancti ad Deum eleuati, vel etiam Christus dudum a iudæis occisus, venenosa animalia, i. demones & vitia sua oratione fugauerunt, & superauerunt dum viuebant vtile est quòd puluerem sepulturæ suæ. i. memoriam mortis ipsorum sumamus, & eorum auxilio contra serpentes huius modi triumphemus. Alexander enim. i. homo qui videt ciuitatem cordis sui, a talibus venenosis animalibus. i. a vitiis & demonibus infestari, debet istum, i. Christum mortuũ, vel quemlibet virum sanctum ibidem per deuotionẽ transferre, & eum ibi per iugem memoriam sepelire & sic proculdubio poterit istorum serpentium impetum præcauere. Mat. 27. Inuoluit corpus in sindone munda & posuit illud in monumento suo. Epiphanius idem dicit, quòd Hieremias dum esset in ęgypto dedit signum sacerdotib. idolorum ꝙ qñ pareret, idola eorum corruerant, propter quod idem sacerdotes imaginem virginis in gremio baiulantis imaginem pueri statuentes, in secreto templi abdito adora-D bant. De quo cum Ptolomeus rex ipsos interrogasset, dixerunt, hoc esse traditum prophetæ & eis mysterium, & qđ ita credebant in rebus esse futurum. Istud autem dicitur esse completum, quando Ioseph & Maria cum puero in ægyptum fugerunt, quia tunc (sicut dicunt historiæ) omnia ęgypti idola corruerunt. Esa. 19. Dominus ingredietur ægyptum, & corruent omnia idola eius. Iste etiam (vt ait) dedit signum, quòd quando omnes gentes adorabunt lignũ, tũc dominus veniet ad iudicium. ¶ Si vis ista allega vel de incarnatione, vel de cruce, vel quod ante iudicium totus mũdus debet Christo credere, & lignum, idest fidem crucis & crucifixi tenere.

¶ Moralitatum super Hieremiam finis.

MORALITATVM
Liber vigesimustertius super Ezechielem.

Capitulum primum. textus. Et factum est in trigesimo anno, idest quarto in quinta mẽsis. Moralitatum Caput. 1.

EZechiel vidit quatuor animalia mirabilis cõditionis, sicut ponitur Ezechielis primo, & quodlibet istorum habebat quatuor facies, i. quatuor partes protensas. s. faciem hominis a parte priori, faciem aquilę a parte superiori, faciem leonis a dextris, faciem bouis a sinistris, habebant

Ebant etiam quatuor alas, quarum duę inuicem iungebantur, & corpora eorum duabus alis tegebantur, & pennæ vnius ad pennas alterius erant iunctę, & sub pennis manus hominis ponebantur, pedes autem ad similitudinem vituli habebant, & pedes eorum recti erant, aspectus eorum ad similitudinem carbonum ignis ardentium rutilabant, scintillę & fulgura de medio animalium prorumpebant, & sic patet q̃ ista animalia habebant facies, alas, manus & pedes, & omnia quadruplicia, quia habebant quatuor facies, quatuor alas, quatuor manus, quatuor pedes. ¶ Istam visionem exponit Gregorius de quatuor euangelistis, sed ad præsens nos eam exponamus de omnibus iustis. Dico igitur quod viri iusti & ecclesiastici, qui in quatuor partibus mũdi sunt posti, in istis quatuor animalibus designari possunt, qui p̃ tanto animalia dicuntur, quia vita gratię animantur. Isti quatuor facies. i. quatuor virtutes cardinales per quas cognoscuntur, a Deo habebant, inquantum, s. temperantiam quæ est facies hominis, iustitiam quæ est facies leonis, fortitudinem quę est facie bouis, prudentiam quę est facies aquilæ, virtualiter habebant. Homo enim qui refrenat & temperat appetitum, significat temperantiam. Leo qui est rex animalium, & discernit inter lęsum & percutientes, ipsosq; secundum quod magis & minus lęserũt, punit, significat iustitiã. Bos vero qui est animal forte & patiens laborum, significat fortitudinem & constantiam. Aquila vero qui visum habet clarissimum, significat prudentiam. Vlterius quantum ad se habet faciem leonis. i. iustitiam ad dexteram quãm ad statum prosperitatis, faciem leonis. i. temperantiam, faciem bouis ad sinistram. i. fortitudinem quantum ad statum aduersitatis, faciem aquilę, i. prudentiam desuper quantum ad statum superioritatis. Eze. 10. Intellexi quod cherubin esset & quatuor vult' vni. Ité isti dñt habere quatuor alas, i. quatuor bonas affectiões quibus pñt ad superiora & futura volare. Ala enim gaudij volat ad merita. Ala doloris volat ad peccata. Ala timoris volat ad infernum. Ala spei volat ad paradisum, q̃a gaudium de bono, dolor de malo, timor de supplicio, spes de præmio, sunt quatuor alę iustorum, quibus volant ad salutem. Vnde dicitur. Dan. 7. Alas habebat quasi auis quatuor super se. De istis autem alis verum est. quod vna cum faciebus desuper extenditur, inquantum scilicet iustorum virtutes & affectiones bonæ sursum in Deum referuntur, & ipsas desuper datas fatentur, dicentes illud Iac. F1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum. Alterius autem ad alterum dicuntur luctę, quantum scilicet ipsę affectiones iustorum inter se charitate ligantur, intantum quod dolor, gaudium, spes, timor vnius gaudium & dolorem alterius congaudendo, & spem & timorem condolẽdo tangere videatur. Exo. 25. Vnde de cherubin dicitur, q̃ extentæ erant alę eorum alterius ad alterum. Aduerte etiã, quod de istis affectionibus duæ sunt de præsenti. s. gaudium & dolor, & duæ sunt de futuro, scilicet spes & timor, & ideo bene dicitur, quod duæ alæ extendebantur, supple ad futurorum cõsiderationem, scilicet spes ad paradisum, timor ad infernũ. Duæ vero alæ corpus regebant, scilicet gaudium & dolor, quantum ad præsentium & propinquorum meditationem. Corpus enim tegere respicit præsens tempus, alas vero extendere ad futurum. Esa. 6. Duabus alis tegebant corpora sua &c. Si autem vis dilatare, ostende quomodo q̃libet ala, i. quælibet affectio ex pluribus constat pennis &c. Sed proculdubio manus humanæ sub alis esse dicuntur, quia opera rationalia quæ per manus hominis notantur alas affectionum iustorum semper concomitare debent. Non enim sufficit velle, nisi assit & perficere, & parum valet affectio, nisi cum possibile est, assit manualis operatio. Apostolus. Phi. 2. Operatur in nobis velle & perficere. Itta enim manus seu operatio debet esse quadruplex, quia quantum ad se exercere opera pœnitentiæ debet, quantum ad bonos, opera beneficentię, quantum ad malos, opera iustitiæ, quãtum ad Deum opera honoris & reuerentiæ. Eze. 1. Manus hominis sub pennis eorum. Item pedes ipsorum animalium erãt recti, ad denotandum quod intentio suis iustorum qui p̃ pedes qui sunt fines corporum, intelligitur, vitulina. i. simplex & recta esse tenetur. Pedes etiam isti sunt quadruplices inquantum. s. intentio debet habere quatuor conditiones, vt s. sit sancta sine iniquitate, simplex sine duplicitate, recta, & sine varietate, continua, sine diffidentiæ instabilitate. Ezec. 1 Per quatuor partes euntes ibant. Aspectus etiam eorum, i. conuersatio debet more carbonum per charitatem ardere, & p̃ doctrinã proximi scintillare, & per bona exẽpla in aliorũ oculis fulgurare, & sic scintillę & fulgura videbunt de medio istorũ aliquã emanare. Apoc. 4. De throno exibãt fulgura, voces & tonitrua. ¶ Vel dic q̃ facies q̃ cõtinet omnes sensus, significat discretionem, alę quæ volant significant contemplationem manus quæ laborant significat operationem, pedes qui corpus portant, significant affectioné, aspectus, i. habitus, quem omnes considerant, significat conuersationem. Dico igitur, quod facies discretionis viri iusti debet esse quadruplex, quia quandoque debet esse humana, dulciter alijs indulgendo, & benigniter se habendo, q̃nque leonina, seueriter malos puniendo, & iustitiam faciendo, quandoque bouina, tarde & mature procedendo, solide & fortiter in vno proposito bono permanendo, q̃nque aquilina, clare & subtiliter cõsiderando, & sursum ad Deũ per affectionem volando. Dan. 7. Capita quatuor erant in bestia. Similiter alæ suæ contemplationis debent esse quatuor, quia debet contemplari & considerare primo se quãtum ad vilem nãturitatem, vitam miseram, mortem asperrimam. Secundo mundum quam sit fallax, quam, transitorius, quam laboriosus. Tertio infernum quam scilicet durus durabilis & periculosus. Quarto paradisum, quod sit amenus, perpetuus & gaudiosus. Allega vt supra. ¶ Item dico quod isti debẽt habere quatuor manus, idest quatuor partes bonæ operationis, scilicet pœnitentiam, beneficium iustitiã & prudentiam &cæt. vt supra. Item quatuor pedes bonæ affectionis, scilicet gaudium de bono facto, dolorem de malo commisso, timorem de supplicio inferni, spem de gaudio paradisi. Item pedes debent esse vitulini & recti p̃ simplicitatem & rectitudinem intentionis. Debent ista animalia habere aspectum splendentis conuersationis, q̃ emittit scintillas charitatis & dilectionis etiam si sit necesse, fulgura asperę correctionis. Psalm. 143. Fulgura coruscationé &c. Et si vis dilata quod iste aspectus erat ad similitudinem lampadarum, & dic de lampade sicut supra li. 13. c. 26. & 54. ¶ Vel dic quod tale animal fuit Christus, qui habuit faciem humanam quando fuit incarnatus: bouinam quando per mortem fuit immolatus, leoninam, quando resurrexit, aquilinam quando ascendit, qui etiam habet quatuor alas, idest quatuor glorificati corporis dotes habuit, & scintillas bonæ doctrinæ, & fulgura bonorum exemplorum emisit. Et tunc more carbonum per iustitiæ rigorem ardebit, quando sęculum iudicabit, quia tunc secundum. Psal. 119. erunt sagittæ potentis acutę. ¶ Vel si vis dic in malo, quod animal quatuor facierum, significat homines varios & peruersos &c. uide supra de pardo, vbi inuenies moralizatum cõtra auaros. ¶ Vel dic quod mali qui habent quatuor facies inquantum facies suæ exterioris apparentiæ, in conditiones quatuor variãtur, quia aliquando est humana per fictam benignitatem, aliquando leonina per apertam crudelitatem, aliquando bouina per simulatam ruditatem, aliquando aquilina per elatam pompositatem. Ezechiel. 1. Apparuit rota vna super terram, habens quatuor facies. Item isti habent quatuor alas superbię, inquantum isti videntur superbire de quatuor, scilicet de diuitijs, scientijs, eminentijs, & corporalibus gratijs. Daniel. 7. Alas habebat quatuor super se. Zacha. 1. Vidi, & ecce quatuor cornua. Item quatuor habent manus inquantum ipsi habent quadruplicem malam operationem, scilicet opera superba contra Deum, luxuria quantum ad se, ingrata quantum ad amicos, crudelia & iniuriosa quantum ad inimicos. Zacha. 1. Ostendit mihi dominus quatuor fabros, id est quatuor malos operarios, scilicet superbos, luxuriosos, ingratos, & iniuriosos. Item isti habent quatuor pedes, idest quatuor malas affectiones, scilicet gaudium & inanem lætitiam, dolorem & inuidiã, tristitiam timorem desperationis & spem fatuæ præsumptionis. Habent igitur gaudium de mundi prosperis, dolorem de mundi asperis, specie de maiori eminentia consequenda. Dicit quod isti quatuor pedes affectionis sunt recti, quia flecti nequeunt ad pietatem, sunt vitulini, quia semper habent admixtam aliquam lasciuiam & carnalitatem. Tre. 1.

Sordes

A Sordes eius in pedibus eius. ¶ Vel dic quod pedes istorum significãt quatuor istorũ malas occupationes. s. auaritiã qua currunt ad diuitias, carnis cõcupiscentiã, qua currunt ad delicias, ambitionem, qua currunt ad eminentias iracundiam qua currunt ad vindictas vel seuitias. Ezec. 1. Per quatuor partes euntes ibant. Aspectus enim istorum. i. conuersatio scintillat per exempla mala, & coruscat per superflua ornamenta. Psalm. 96. Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ &c. ¶ Vel dic quod tale animal est mulier, quæ circa fatuos iuuenes quadruplici facie solet vti. i. in principio humana attrahendo, tandem leonina fortiter contradicendo, tandem bouina se dissimulando, se pungi & rogari se permittẽdo, tandem aquilina ad cuncta eorum beneplacita volãdo ¶ Vel dic quod tale animal significat ecclesiam, quæ quantum ad sui progressionem quatuor habuit facies seu partes. Prima fuit humana. i. simplex, pauper & nuda in Apostolis. Secunda fuit leonina, ferox & audax, & firma in martyrib. Tertia fuit bouina. i. labori pœnitentiæ assueta in confessoribus. Quarta nunc est aquilina clare videns per scientiam & fidem instructa in doctoribus. ¶ Vel dic exponendo, de quatuor euangelistis, sicut exponit Gregorius in homelia prima super Ezechielem. Quia scilicet quatuor animalia ante thronum filij hominis quatuor euangelistas designãt. Facies hominis Matthæum, qui præ cæteris loquitur de Christi humana generatione. Facies leonis Marcum, qui loquitur de Christi resurrectione, quia scilicet leo suscitat catulum mortuum rugiendo. Facies bouis Lucam, qui præ cæteris loquitur de morte Christi & immolatione. Facies aquilæ Iohannem, qui præ cæteris loquitur de Christi alta deitate & ascensione &cæt. Per omnia vide Gregorium vbi supra. ¶ Vel dic quod homo est rex animaliũ, leo ferarum, bos iumentorum, aquila auium. Ista est quatuor animalia circa thronum Christi fuisse describuntur, vt per hoc ipse rex regum & dominus dominantium fuisse intelligat. Habebat in femore suo scriptum, rex regum. Apoca. 19. Illud quod exponitur supra in principio. Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone nubes magna & ignis inuoluens, pôt exponi cõtra diuites malos, qui. s. sunt vẽtus p̃p vanitatem, turbo propter violentam rapacitatem, ab aquilone venientes propter operis frigus & tepiditatẽ, nubes propter ignorantiæ obscuritatem, magna propter prosperitatem & rerum facultatem, ignis propter crudelitatem, inuoluens p̃pter acquirendi insatiabilitatem &c. ¶ Vel expone de spiritu sancto, qui est ignis, nubes & ventus &c. Animalia sancta sicut ponitur. Eze. 1. Ibant & vbi erat spiritus impetus, illuc gradiebantur, & vnum quodque ante faciem suam ambulabant, & non reuertebãtur cum ambularent, & hęc erant similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum, & quasi aspectus lampadarum, & hæc erat visio in medio animaliũ, splendor ignis & de igne fulgor egrediẽs. Sic vere facient sancti viri: quia vbicunque impetus & motus & inspiratio spiritus sancti ipsos mouerit, continuo ibũt: & illud q̃d suggesserit, debet sine contradictione complere. Cuius tamen contrarium faciunt illi qui bonis spiritus cogitationibus & inspirationibus non obediunt, sed resistunt. Vnde dicitur. Actuum. 7. Dura ceruice & incircuncisi cordibus, vos semper spiritui sancto restitistis. Vnusquisque istorum ante faciem suam ambulat inquantum de bonis ęternis quæ ante nos sunt cogitat, ad ipsa per opera bona, affectus & desideria graditur & aspirat temporalia quę post nos remanent, nec respicit, nec affectat. Apostolus. Phi. 3. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea vero quę ante sunt, extendens meipsum destinatum persequor ad brauium. Item cum ambulant, non reuerti dicuntur, quia scilicet quilibet vir iustus. i. in via morum quam incepit, & in bono proposito nunquam per recidiuationem vel apostasiam vel negligẽtiam desistit a bono opere siue cessat. Vnde Iob. 16. Semitã per quam reuertar ambulo. Ité similitudo & aspectus istorum ideſt conuersatio, debet esse quasi aspectus carbonum ardentium, ignis per feruidam charitatem & quasi aspectus lampadarum per lucidam honestatem, & de medio talium debet egredi ignis boni amoris, a quo etiam exire debet fulgur iusti rigoris. ¶ Vel si vis per animalia intellige malos, vt supra expositum est capitulo præcedenti, qui non secundũ rationem, sed secundum impetum spiritus sui & voluntatis

B luæ gradiuntur ante faciem suam, scilicet ad mundi bona C quæ habent ante se per desideria deferuntur, nunquam autem per pœnitentiam a suo malo itinere reuertuntur, sed more carbonum & lampadarum per auaritiam inflammantur, & ideo in medio talium, ignis. i. auari, balliui & famuli conuersantur, a quibus proculdubio fulgur rapinæ contra subditos egreditur & grassatur. ¶ Postquam Ezechiel fecit mentionem de quatuor sanctis animalibus ipse dicit quod iuxta animalia apparuit rota vna super terram, habens quatuor facies, hoc est dictu, quod quatuor erant rotæ simul iũctæ, & ecce rota vna in medio rotæ, & totum corpus rotarũ erat plenũ oculis, & erat vna similitudo oĩm quatuor, & facies & aspectus rotarũ, & opus erat visio maris, statura quorũ & altitudo erat inrotis, & aspectus horribilis: p̃ quatuor partes ibãt eũtes, & nõ reuertebanẽ cũ incederent, & ad quencunq; locũ declinabant q̃ prima erant, sequebãtur &cæter. Cum q̃ue ambulabant animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea, cũ euntibus ibant, cum stantibus stabant, & cum eleuatis a terra pariter eleuabantur spiritus autem vitæ erat in rotis. Quocunque ibat spiritus illuc & rotæ eleuabantur sequentes eum. ¶ Per rotas istas possumus intelligere bonos subditos, & maxime religiosos vel clericos, sicut per animalia intelligimus prælatos. Boni. n. subditi rotę dicuntur pro eo quod volubiles & mobiles p̃ obedientiam esse dinoscuntur. Ezec. 10. Rotas ipsas præsente me uocauit uolubiles. Istæ igitur debent esse quatuor vt habere quatuor facies, propter virtutum cardinalium quaternitatem. Quilibet enim quatuor esse dicit̃, qui quatuor virtutibus insignitur, vtpotẽ: quia dicitur temperatus, iustus, fortis & prudens. Vnius etiam dicitur in medio alterius per intimam charitatem quia quilibet debet habere alium in medio sui cordis per memoriam, compassionem, charitatem & vanitatem. Rota enim in medio rotę ponit̃, quando per memoriam & amorem alter in medio. i. in corde alterius stabilitur sicut dicitur in Prouer. 18. Frater qui adiuuatur a fratre, tanquam ciuitas firma. Et Apostolus. Gal. 6. Alter alterius onera portare &c. Ac si dicat sic. Alter in medio alterius. Rota tamen ista super terram apparere dicitur, quia quilibet vir iustus super terram, id est super terrena per ipsorum contemptum esse tenetur. Eccl. 5. Tu super terram. Dico igitur quod istę rotę scilicet boni religiosi vel subditi debent apparere super terram, contemnendo & spernendo terrenam prosperitatem. Debent esse D iuxta sancta a. i. frequentando societatẽ. Debent esse quatuor facierum, cõtinendo quadruplicem virtutum cardinalium quaternitatem. Debet esse vnus in medio alteri̊ per mutuam dilectionem & charitatem. Debet etiam esse in eis vna similitudo per communem victus & habitus paritatem, & per mutuam morum conformitatem, vt sic alter posset dicere alteri illud Esa. 14. Nostri similis es effectus. Aspectus eorum debet esse quasi visio maris per contritionis amaritudinem, & per pœnitentię asperitatem. Debet etiam in eis esse statura per constantiæ firmitatem altitudo per mentis sublimitatem, & aspectus horribilis per squaloris abstinentiæ hispidam difformitatem. Psalm. 75. Terribilis es, & qui resistit tibi. Iob. 4. Inhorruerunt pili carnis meę. Item isti debent ire in quatuor bonas affectiones: vt scilicet per gaudium de bono, & dolorem de malo, timorem de supplicio, spem de prẽmio ad bona opera ambulẽt & incedant. Reuerti etiam non debẽt cum ambulauerint, quia nunquam debent desistere vel retrocedere a bono q̃d inceperunt, quia dicitur. Luc. 6. Nemo mittens manum suã ad aratrum & retrospiciens, aptus est regno Dei. Item tales pleni oculis esse dicuntur, quia viri iusti oculis discretionis & circunspectionis illuminati esse tenẽtur, vt sic videant & considerent quicquid ad salutem pertinere videatur. Apoc. 4. Plena erant oculis ante & retro. Vnde Eze. 10. dicitur quod rotarum corpus, colla, manus & pennæ & circuli plena erant oculis, ad similitudinem caudę pauonis, ad denotandum quod isti boni religiosi & subditi debent habere pennas contemplationis, manus bonę operationis, collum gustatiuę deuotionis, & oculos discretionis, & similitudinem caudę pauonis. i. picturam bonæ conuersationis. Et quocunque declinabat quæ prima erat, sequebantur, q̃a scilicet inter bonos religiosos & subditos debet esse tanta

humilitas,

Universidad de Sevilla Biblioteca

Ehumilitas,obedientia,& talis morum conformitas, quod vbicunque vident declinare & inclinari illos qui primi & superiores sunt inter eos,scilicet bonos prælatos & honestiores & seniores personas pro certo alij debent sequi,per imitationem & obedientiam inclinari.Mat.8. Magister se quarte quocunque ieris. Ille igitur rotæ,i.boni subditi,debent seq animalia sancta,i.bonos prælatos & viros doctos, f.obediendo,& se eis conformando.Eze.10.Gradientib. illis rotę quocūq; subsecutę sunt.Ita cum eis debent ire bene operando, cū eis stare fortiter perseuerando,cū eis eleuata terra terrena despiciēdo,& cęlestia affectando.Eleuata sunt de terra corā me,& rō est, quia spūs vitæ debet esse in eis,i.spiritussanctus,qui debet eis virtutē & grām dare,ipsi vero debent eum sequi,& inspirationi & voluntari ipsius obedire.Eze.1.Vbi erat impetus spiritus,ibi gradiebātur.

¶ Consequenter vidit Ezechiel firmamentum super capita animalium sanctorum quod erat de specie crystalli,& in firmamento erat sedes de lapide sapphiri,& in throno sedebat similitudo filij hominis, qui in se gerebat per circuitum speciem ignis & clerici,& circa se habebat quasi similitudinē arcus cæli, acsi fuerit in die pluuiæ & in nube. Sed pro certo quando supra firmamentum cœli,quod erat supra caput eorum,fiebat vox, statim animalia pennas suas submittebant,& sic vocem quæ facta fuerat audiebāt.¶ Dic quod firmamentum significat ecclesiam,quæ bene fundata est supra firmam petram,quæ cryſtallina dicitur,quia in ea splendor veritatis fidei,& etiam stabilitas perpetuæ permanentiæ reperitur.Sub isto etiam firmamento dicuntur animalia sancta habitare,quia nullus est bonus aut sanctus,nisi illi qui in firmamento ecclesiæ per fidem & grā'iam dinoscuntur manere.Gene.1.Stellas posuit in firmamento cœli. In isto autem ecclesiæ firmamento est thronus ecclesiastice.& maxime apostolicæ prelaturæ.q.i.f.de sapphiro cuius est color cælestis,dicitur esse,pro eo quod ecclesiastica iurisdictio cœlestis,& spiritualis totaliter debet esse. Esa. 54. Fundabo te in sapphirum,& dabo iaspidem.i. iustitiam ꝓ pugnacula tua. In isto etiam throno.i.dignitate ecclesiastica,debet sedere filius hominis.i.persona rationalis,ꝓ honestatem,ad modum electri debet fulgere, per charitatem more ignis debet feruere,per sapientiam debet splendere. arcum etiam cælestem,i.iustitiam deber circa se possidere, qui tamen in die pluuiæ & in nube esse dicitur,ꝓ eo quod iustitia semper debet esse cum misericordia,& cum dulcedinis profluuio.Vnde Gen.9.Arcum meum ponam in nubibus.Quid igitur proculdubio si contingat quod de firmamento ecclesiæ,& quod de throno iudiciariæ potestatis,& filio hominis.i.a prælato exeat aliqua vox.i.a domino præceptum vel statutum,statim animalia sancta quæ sunt subtus.i.subditi boni debent statim alas pompæ & superbię deponere & illud quod mandatur,reuerenter audire.Nūquā enim debet esse aliquod tā grossum animal,nec ita alta,nec sancta aut solennis persona,quin mandata Dei & prælatorum verba documentaq; maiorum & seniorum debeat reuerenter audire,& omnem pompam submittere,& pēnas cuiuslibet nobilitatis vel sufficientię suæ postponere,& qđ dē vel prædicatur,humiliter auscultare,dicēs illud.Aba.3. Dñe, audiui auditum tuum.¶ Vel dic quod thronus saphireus est beata virgo,& si quęratur quare dicitur sapphirea, tractatum est supra de lapidibus ca.de sapphiro. Filius autem hominis est Christus,qui.s.in isto throno per incarnationem erit,& ibi sicut splēdidus & fermidus apparuit. Qñ igitur vocem istius audiuimus,statim alas superbiæ deponere debemus cum reuerentia exequi quod nobis mandatum sentimus.Psalmist.94. Hodie si vocem eius audieritis. Arcum etiam prædicationis & iustitię habuit quo peccatores sagittauit.In pluuia fuit,ꝓ eo quod spe veniæ ipsos dulciter consolatus refrigeraut.Prędicatio enim arcus dicit, quia debet pungere in die pluuię,quia debet vrgere.Apoc. 6.Sedens super equum habebat arcum.¶ Vel dic quod ille filius hominis.s. Dei filius in throno sedebit in iudicio,vbi per magnum rigorem quem prætendit, igneus apparebit, & ibi arcū iustitiæ tender quem tamen pluuia misericordiæ quantum ad bonos temperabit,malos autem sagittabit,ita quod omnes submittant alas suas,inquantum,vocem suam omnis creatura timebit.Genesi.3.Vocem tuam domine audiui & timui eo,quod nudus essem.Et tunc dicet peccatori quando se nudum & sine indumēto charitatis & gratię sentit,& quando nude quicquid fecit omnibus notum fiet. Hierem.13.Nudaui femora tua ante faciem tuam, & apparuit ignominia tua &cæter.

Capitulum secundum Textus. Hæc visio similitudinis gloriæ domini. Et audi. Moralitatum Cap. 2.

Consequenter postquam Ezechiel animalia mirabilia & Dei gloriam conspexerat ad terram cecidit, præ timore, sed ingressus in eum spiritus domini statuit eum supra pedes suos pręcipiens quod quicquid sibi daret, comederet & voraret, & ecce quasi manus de cœlo mittitur,in qua quidam liber clausus & inuolutus continebatur,qui coram eo expanditur,& ante eius oculos explicatur. Hic liber scriptus intus & foris erat,scripturamque mirabilem continebat, scilicet lamentationes,carmen,& ve,scripturæ series possidebat. Isto igitur libro Ezechiel fuit orbatus,& in ore eius ad modum mellis extitit dulcefactus.¶ Ezechiel in isto loco significat humanum genus,quod per Adę peccatum primitus cecidit,sed tandem per spiritussancti mysterium resurrexit,qui scilicet ipsum supra pedes,ideſt ad statum gratię statuit & erexit,manus enim diuinæ munificentiæ de cœlo homini missa fuit,vel manus,ideſt beata virgo,quæ librum salutis nostri æ,ideſt Christum attulit,qui quamuis ab æterno fuisset per secretā diuinæ ꝓuidentię a nobis inuolutus & clausus vtpote,quia nondum fuerat hominibus reuelatus,ipsum tamen finaliter Deus pater per natiuitatem & crucem & mortem coram nobis expandit.Apocalyp.20.Alius liber apertus est qui est vitæ.Iste enim scriptus erat intus ꝓ deitatem,& foris per humanitatem.Et pro certo ista scriptura in se habuit sacramentorum fidei corporalem veritatem,quia in ista apparuerunt lamentationes pęnitentium, carmina contemplantium,& gratias Deo agentium,& fœliciter in patria viuentium,& ve damnatorum & pereuntium.In isto enim libro & in verbis eius potes si vis legere lamenta pœnitentiæ.Vnde dicitur.Luc.15.Quod gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Item ibi sunt carmina spei & misericordię & futuræ glorię Matt.2.Venite benedicti patris mei, percipite paradisum. Item ibi est ve damnationis perpetuæ,& hoc cum dr Mat. 25.Ite maledicti in ignem æternum &cæ. Hic autem liber quando per deuotionem comeditur dulcis & sapidus inuenitur.Psalm.118.Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.¶ Vel dic quod iste liber est liber sacræ scripturæ,qui intus est scriptus per sensum spiritalem,& foris per litteram historialem,qui scilicet est inuolutus per figurarum consignationem,expanditur tamen coram nobis per doctorum expositionem.Iste liber continet lamentationes mundanæ miseriæ & incolatus,sicut est illud.Psalm. 119.Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Et alia similia carmina laudis & spiritualis consolationis,sicut illud.Laudate dominum omnes gentes,cum similibus. ps. 116. Et ve æternæ damnationis & excommunicationis:sicut illud Ezec. Anima quę peccauerit,ipsa morietur. Eccl. 18.Sed ille liber in ore hominis fit suauis, quando per os prædicatorum & doctorum de scriptura prorumpit aliquis sermo dulcis.

Capitulum quartum.textus. Et tu fili hominis sume tibi laterem & panes. Moralitatum, Cap. 3.

Pręceptum fuit in visu Ezechieli,quod ciuitatem hierusalem oppugnaret & quod inter se & ciuitatem sartaginem collocaret. Præceptum etiam fuit sibi quod durante obsidione ipse dormiret super latus suum

Asuum sinistrum pro iniquitate domus Israel, & quod dormiret super latus dextrum pro iniquitate domus iuda.Præceptum etiam fuit sibi,quod panem faceret quem sub stercorib.cooperiret,& ꝙ ipsum manducaret in pondere, & aquam suam biberet in mensura.¶ Charissimi,per ciuitatē Hierusalem intelligitur ciuitas pacifica paradisi,quem qui libet debet velle acquirere,& ideo vt ipsam habeat,non debet cessare cum machinis bonorum operum eam impugnare.Veruntamen sartaginem mortis vel ignis infernalis, videlicet vbi peccatores frixantur,debet inter se & ciuitatem paradisi per considerationem ponere, & quod istam magis quam paradisi gloriam meruerit,debet cum formidine cogitare,ibiq; cor suū debet per timorem frigere,vel versare.Dum durat autem ista obsidio,i.ista bonorum operum pro acquirenda superna Hierusalem executio,homini præcipitur tria facere, scilicet de latere in latus dormire, panem suum stercoribus tegere,& panem & aquam in pōdere & mensura comedere,quæ sunt tria quæ homo spiritualiter debet facere,si vult ciuitatem paradisi acquirere. Et primo debet per contemplationem dormire super latus sinistrum infernalis aduersitatis,deinde super latus dextrum æternæ fœlicitatis,quia homo debet per consideratio nem iacere & dormire,nunc in latere sinistro cogitando de inferno,nunc in latere dextro cogitando de paradiso.Apostolus.2.Cor.6.A dextris & sinistris per amara iustitiæ &c. Secundo debet panem suum,ideſt mundi prosperitatē stercoribus cooperire,vt cogitare non cesset sperma fœtidum, saccum stercorum,& cibum vermium se esse,secūdum Bernardum & Innocentium. Debet cogitare quod omnia ista sunt vilia,& viliora,quam stercora reputanda. Apostolus. Philip.3.Omnia arbitratus sum sicut stercora.Tertio debet panem & aquam,i.mundi delicias & diuitias in pondere & mensura comedere & bibere,vt scilicet superflue non appetat diuitias habere,nec delicias frequentare,sed vsum corū in mensura studeat temperare.In vsu.n.diuitiarum & deliciarum debet esse pondus,quia scilicet homo debet ponderare quam difficile acquiruntur, quam timide conseruantur,quam dolorose perduntur.Item ibi debet esse mensura vt scilicet nulla sit superfluitas,immo cum Salomone dicat illud Prou.30.Diuitias nec paupertatem mihi dederis domine,tribue tātum victui meo necessaria. Et iuxta illud. Sapient.11.Sapiens debet facere quicquid facit in numero pondere & mensura.

B

Capitulum octauum.textus. Et factum est in anno sexto,in sexto mense, in quinta mensis, ego sedebam in domo mea: Moralitatum Ca.4:

Cvm ciuitas Hierusalem & seniores templi dominum reliquissent,& idolatriæ dediti essēt ita quod diuersa idola in templi parietibus depinxissent, factum est ꝙ similitudo manus apprehendit Ezechielem qui erat captiuus in babylone,& adduxit eum in Hierusalem in visione Dei, cui dixit dominus vt videret abominatiōes magnas quas faciebant filij Israel,vt procul recederet a sanctuario suo.Vidit igitur Ezechiel in templo primo in porta aquilonis idolum zeli,quod erat ibi factum ad prouocādum emulationem,qui tandem fodiens parietem,vidit similitudines reptilium animalium,idola domus Israel.Vidit etiam seniores Israel,qui in conspectu istorum reptilium adolebāt incensum.Item conuersus ad aliam partem,vidit mulieres quę plangebant adonidem. Item conuersus ad alios parietes,vidit quosdam viros in templo,qui.s.dorsum ad altare vertebant,& ad orientem adorabant. Alios vidit qui ramos ad nares suas applicabant.Istę igitur erant abominationes idolatrarum quas filij Israel faciebant in templo & in secretis cubilium suorum,propter quæ Deum a suo sanctuario recedere faciebant,propter quod dominus terram dereliquerat,& eorum scelera non videbat. Aduerte autem quod adonis fuit quidam gratissimus iuuenis filius martis,quem dea venus intantum dilexit,quod de eo amicum suum fecit.Hūc igitur ab apro quem venabatur occisum,cæperunt mulieres plangere,& rediuiuum credere,& inde apud gentiles mulieres consueuit mos plangēdi mortem adonidis inolere,sicut Ouidius metamor.lib.14.dicit. Re uera per istas abominationes quę fiebant in tęplo a filijs Israel,pñt intelligi quædā vitia quæ hodie fiunt in ecclesia a quibusdam fidelibus Christianis.Isti enim a proposito videntur delinquere,vt Deum a sanctuario suo.i.ab amore ecclesiæ faciant fugere & recedere,ipsamque necesse habebant in tyrannorum manibus dimittere,& de ea non curare.Vnde dicit Iob. 34. Quasi de industria recesserunt a Deo.Si enim parietem fodermus,& si de babylone, i.de mundo considerationem Hierusalem,i.ecclesię ducti fuerimus,proculdubio multa abominabilia & enormia videre poterimus.Vnde Hier.13.In agro vidi abominationes. Sunt igitur ista quinque per ordinem detestanda.s.idolum, reptilia,& eos adorantes,plorantes adonidem,dorsum ad altare vertentes,& ramos ad nares applicantes. Per idolū igitur zeli,intelliguntur immundi detractores, qui zeli & inuidiæ sunt idola & repræsentatores,quia scilicet illi sunt qui verbis detractorijs emulationem & inuidiam prouocant, & rixas & odia sæpe mouent. Vnde dicit Psal. 77. In sculptilibus euis ad emulationem eum sæpe prouocauerunt.Per reptilia depicta intelligo mundi malos diuites & potentes,qui dicūtur reptilia,quia reptant per auaritiā circa temporalia.Isti enim ornatu superfluo depinguntur & a senioribus,ideſt a malis aduocatis & cōsiliarijs,& ab alijs adulatoribus coluntur,& malis consilijs & adulationibus, aliorumq; accusationibus incensantur. Vnde dicitur Act. 25.quod seniores iudæorum postulabant aduersus paulum damnationem.Isti autem principes & diuites bene vniuersa reptilia dicuntur,quia quidam bufoni inflato per superbiam,alij lacerto caudato per maliciam,alij limaci viscoso per luxuriam assimilantur,& sic de alijs.Psa.103.Hoc mare magnum & spacioſum manibus,illic reptilia quorum non est numerus.Per plorantem adonidem, intelligo iuuenes & iuuenculas & curiosas,qui de alijs personis iuuenib. plorare videntur,inquantū pro eorū malo amore suspirare videntur, dicentes illud Cant.2. Fulcite me floribus, stipate me malis,quia amore langueo. Peruertentes dorsum ad altare intelligo malos religiosos & ecclesiasticos, qui oculos mentis ad ortum solis,i.ad claritatem mundanæ prosperitatis vertunt,ab altari vero.i.a Dei seruitio ipsos diuertunt,& magis quęrunt sæcularia quam regularia,& temporalia quā spiritualia.Hier.2.Verterunt ad me dorsum, & non faciem. Per illos autem qui applicant ramos ad nares intelligo delicioſos,qui scilicet in ramis & rebus odoriferis delectantur,& in hoc excedere comprobantur. Hæc.n. omnia abominabilia sunt ad Deum, & detestabilia apud mundum.Vnde dicitur.Malac.2.Abominatio facta est in Israel & in Hierusalem.i.in ecclesia & religione,quia contaminauit iudas sanctificationem domini,quoniam dilexit filiam alieni Dei,id est prosperitatem mundi, quare autem ista faciant apparet quia ipsi videntur credere quod dereliquit dominus terram,& quod non videat Psalm.72. Dixerunt,quomodo sit Deus?

Capitulum nonum textus. Et clamauit in auribus meis voce magna,dicens. Appropinquauerunt. Moralitatum. Capitulum 5.

Ezechiel vidit viros sex,i.sex angelos, qui habebant vnusquisque vas interfectionis.i.gladium,erat in medio vir vnus indutus lineis, habens atramentarium scriptoris in manu sua.Isti igitur pręceptum est a voce domini de gloria exeunte,quod signaret thau super frōtem virorum doleatium & gementium super cunctis abominationibus,quæ fiunt in medio Hierusalem.Alijs autem

qui

Universidad de Los Andes Biblioteca

E qui portant gladios, dictum est, vt per medium ciuitatis transirent, & quod homines vtriusque sexus occiderent, & quod a sanctuario domini inciperent, & quod nulli penitus parcerent, nisi, super illis in fronte signum thau viderent. Sic igitur factum est, quod cõtaminauerunt domum, & impleuerunt atria interfectis, & ratio redditur ibidem, quod iniquitas domus Israel magna est nimis valde, & repleta est terra sanguinibus. ¶ Moraliter per signum thau quod factum est ad modum crucis, significatur crux vel commemoratio diuinæ passionis, per illum qui indutus est lineis, intelligitur prædicator, qui scilicet verbis & exemplis imprimit in frontibus, idest in mentibus hominum signum illud, qui scilicet per castitatem est lineis indutus, & per scientiam debet esse scriptoris attramentario munitus. Iste enim est angelus qui portat signum vitæ vel Dei viui. Apoca. 7. Per angelos autem cum gladijs intelliguntur angeli iudices, qui scilicet ad executionem iudiciorum parati sunt. Vnde in Cant. 3. Vniuscuiusque ensis super femur suum. Quid igitur? Pro certo finaliter quando viderit dominus quod domus iuda, idest ecclesia quæ per fidem trinitatis confitet quia per iudam interpretatur confitens, & domus Israel, id est religio, quæ per contemplationem debet eum videre, & terra, idest mundus bene fuerint pleni sanguinibus carnalitatis, & eorum iniquitatibus bene increuerint, scilicet in fine mundi, tunc mittet angelos suos vel gladios iustitiæ vindictam æternæ damnationis exerceat in eisdẽ, & sic fiet quod nulli penitus parcent, immo senes & iuuenes & virgines qui male fecerunt, interficient, & super omnia a sanctuario domini, idest a statu ecclesiasticorum incipient, & eos præcunctis punient atque lædẽt, quia quanto quis propinquior est Deo statu & gradu & scientia, tanto si delinquit, acrius est puniendus, quia dicitur Luc. 12. Seruus sciens voluntatem domini & non faciens vapulabit plagis multis. Breuiter igitur illud est verum, quod solum viri gementes & dolentes super peccatis suis & aliorum, signum thau, idest crucis Christi memoriam in cordis frontib, deferentes, tunc temporis saluabuntur, & ab angelis percutientibus & peccatores morti & damnationi tradentibus, non lædentur, sed ab ipsis angelis diuino munere defendentur. Vnde Apocalip. 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quousque signemus seruos Dei in frontibus eorum.

F

Capitulum duodecimum. Textus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis vaticinare. Moralitatum. Capitul. 6.

PRæceptum est Ezechieli, quod vasa aurea more transmigrantium & se mutare volentium præpararet, sibi que dictum est. Fili hominis fode parietem, in humeris portaberis, in caligine efferetis, faciem tuam velabis, vt non videas terram, & dictum est sibi quod hoc significabat quod princeps iuda, scilicet Zedechias esset captiuandus excæcandusque, & in babylonem captiuus ducẽdus: & tamen eam non visurus, & ibi moriturus. ¶ Illud potest dici de homine mortuo. Iste enim de hoc sæculo ad aliud transmigratur: paries, idest sepulchrum foditur, & in humeris portatur: in caligine mortis effertur, & sibi facies sudario operitur. ¶ Vel dic de homine peccatore, qui per spem futuræ pœnitentiæ in infernum defertur, facies mentis suæ sudario, idest amore mundanæ gloriæ inuoluitur, in caligine ignorantiæ & peccati portatur, & per obstinationem penitus excæcatur, ita quod terra, idest mundum & terrena bona per quæ vehitur in babylonem, idest in infernum, ad quem captiuus ducitur, videre per considerationem non dicitur, quia peccator dum est in mundi prosperis, nunquam in talibus meditatur. Tren. 1. Vnde de anima peccatrice dicitur. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui.

Capitulum decimumsextum. textus. Et factus est sermo domini ad me dicens Fili hominis notas fac. Moralitatum Capitul. 7. G

DEscribit enim Ezechiel ciuitatem Hierusalem, vel synagogam a Deo prius dilectam, sed tandem idolatria damnatam, sub figura puellæ dicẽs, quod erat quædam puella, cuius radix & generatio fuerat de terra chananea, pater suus Amorreus, mater sua cethea. Ista a principio quando nata est, non fuit a suo sanguine munda, nec aqua lota, nec sale salita, nec præcisus vmbilicus eius, nec pannis inuoluta: Quidam tamen dominus videns eam super faciem terræ proiectam, sanguine infectam & nudam, atque confusione repletam misertus est eius, & quia iam ad mundum muliebrem venerat, & vbera eius intumuerant, pilusque eius germinauerat, ita quod iam amari, poterat, expandit pallium super istam, & operuit eius nuditatem, & iurato pacto ipsam accepit vxorem. Istam igitur aqua lauit, sanguine mundauit, oleo vnxit, discoloribus vestiuit, hyacintho calciauit, byssо tunxit, subtilibus coloribus induit, ornamento ornauit, armillas in manibus dedit, torquem collo circundedit in aurem super os eius posuit, circulos eius auribus inseruit, & coronam decoris in capite eius posuit, similam, mel & oleum ad comedendum dedit, & sic pulcherrima facta fuit, ita quod nomen & fama ipsius ad gentes pertransiuit. Ipsam etiam vir suus auro & argento ditauit, & bonis omnibus ampliauit. Sed ista fiduciam habens in decore suo, ingrata viro qui tanta sibi dederat, & non recordata dierum adolescentiæ suę, cum plurib. fornicata fuit, quos etiam de bonis qui sibi maritus dederat ditauit, & quicquid pro ornatu suo acceperat, ad complacendum lenonibus conuertit, qui tandem publica meretrix facta est, nec tamen taliter fatiata, sc indifferenter expo fuit oib. Quę oia videns vir suus, vestibus & bonis concessis expoliauit, ipsam q; adulterã nudã & cõfusam dimittens tã q; danauit. Hæc igit in manib. inimicorũ suorũ traditur a q bus lapidatur, trucidatur & comburitur, & eius lupanar q sibi ędificauerat, destruitur, & sic suus vir de ea vindicatur. ¶ Ista puella potest significare humanam naturam, cuius primus ortus & generatio fuit de terra chananea, inquantum in campo damasceno qui est in syria, quæ dudum fuit terra chananea, fuit Adam secundum sanctos creatus, & natura humana sibi constituta. Pater suus adã fuit amorreus idest amarus, mater eius eua fuit cethea, idest contracta, qa pater & mater, idest adam & eua contracti sunt tentatione & amaricati sunt tribulatione. Ista igitur a principio nata est cum vmbilico peccati originalis, cum sanguine carnalis libidinis & delectationis, sine sale debitę discretionis, & sine pannis honestæ conuersationis, sed pius dominus, idest Dei filius videns istam puellam, scilicet humanam naturã super faciem terræ iacentem, & a terrestri paradiso proiectam, & in terrenis per auaritiam implicatam sanguine carnalitatis infectã, nudam virtutibus, & vitiorum confusione plenam, ad amandum tamen habilem, vberibus naturalis compassionis tumidam, & pilis cuiusdam naturalis affectionis bonæ fæcundam, ipsam dilexit, & eam per incarnationẽ & gratiam matrimonialiter sibi iunxit, aqua baptismi eam lauit, sanguine originalis peccati purgauit, & sub pallio fidei suæ ipsam operuit & inuoluit. Vnde dicitur. Ruth. 3. extende pallium tuum, quia propinquus es & cæter. Istam etiam vnxit oleo pietatis vestiuit discoloribus honestatis, calciauit etiam eam hyacintho, idest amore cœlestis ciuitatis tinxit byssо castitatis, & induit eam subtilibus innocentiæ & intimioris puritatis & ornauit eam ornamento totius sanctitatis. Vn. Psal. 44. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Iste igitur animæ seu etiam naturæ tali modo Deo per gratiam adiunctę vel copulatę, & a statu peccati misericorditer releuatę in manibus armilla bonæ operationis traditur, collum eleuationis suæ torque, idest vinculo diuinorum mandatorum cingitur, os locutionis suæ naturæ temperantiæ ornatur: auris

A ris sua circulo prompte obedientiæ inserit, & caput suũ. i. cor, corona, i. vitiorum victoria insignitur. Vnde dicitur. Ecc. 45. Corona aurea super caput eius &c. Ista igitur tãdẽ nutritur simila sanctæ doctrinę & eruditionis, melle gręę & deuotionis, oleo charitatis & dilectionis, ditatur auro sapientiæ & argento eloquentis prædicationis, & sic efficitur decora & pulchra, & pulchritudine totius moralis perfectionis, famosa & vulgata, per diffusionem suę bonę opinionis. Vnde in Can. Pulchra es & decora filia hierusalẽ. Sed pro certo sępe accidit, quod ista puella. i. anima de sua pulchritudine & sua morali & naturali perfectione superbit: & sic lenonib. i. demonibus, mundo & carni, per diuersa peccata se tradit, & cum eis fornicans suum virum Christum deserit, & beneficiorum eius oblita, cunctis indifferẽter vitijs se exponit, quinimmo donaria gratiarũ naturaliũ q̃a viro suo Deo acceperat, in vsum peccatorũ suorũ. i. mũdi carnis & diaboli, & sic ipsam vilem & abominabilem Deo facit. Quod vidẽs dñs, ipsam bonis temporalibus & naturalibus spoliat, & tortoribus infernalib. tradens, igni & gladio mortis perpetuę velut adulterã eã dãnat, quia pro certo illud est verũ, q̃ natura humana seu peccatrix anima ad ipsũ Deũ per incarnationẽ assumpta, vel per pniam resumpta, & ad morum pulchritudinem & perfectionẽ reducta, quando gratijs sibi factis male vtitur, ad æternũ supplicium iudicatur, & in inferno concremanda damnatur. Vñ Eze. 23. Viri igitur isti iusti sunt: & iudicabunt eas iudicio. ¶ Vel dic qđ ista puella est ecclesia quę in principio fuit nuda per paupertatem, & per diuitiarum tenuitatem, & per credẽtium paucitatem, fuit sanguine plena per martyrũ pœnalitatem, ad terram proiecta per contemptũ & aduersitatem, a fecib. errorum non bene, lora, nec salæ perfectę sapientiæ salita, p fidei sanctitatem, per hæresum absterssionem & puritatem, veruntamẽ dñs misertus eius, ipsam ab errorib. lauit & purgauit, reddita pace sanguinem martyrum iam ab ea abstersit & eam prius deiectam, iam mirabiliter ditauit, & prædictis virtutib. adornauit, auroq; & argẽro ditauit, gratijs & scientijs, honore & regimine ampliauit. Sed quid? Ista videns se decoram & prosperitate floridam, ita non cessat virũ suum Christum & eius seruitium contemnere, quinimmo iã vẽ tempus adolescentiæ suæ, & paupertatem illam quam habuit in principio, obliuioni tradidit, & non cessat cũ leonibus. i. cum mundo carne & diabolo per vitia fornicari, & diuitijs a Deo receptis ipsos oblectare, bonaque ecclesiastica in vsus deputare demonum, quia, ppter hoc videmus quod Christus istam tanquam adulteram iam respuit, velli mentisq; bonorum terrenorum exuit ei, & in manibus tyrannorum eam tradidit, quæ. ipsam lacerant tribulationi B bus, & diuersis afflictionibus eam cremant. Nam qa ecclesia bonis sibi a Deo cõcessis male vtitur, iusto Dei iudicio fit, vt a principibus affligatur, vt sic ista quæ primitiui sui status oblita, Deo tantis bonis ingrata extitit, cogatur de tribulationibus ad eum reuerti quem dereliquit. ¶ Vel si vis applica contra quasdam mulieres, quæ quamuis de vili plebe quandoque assumantur, & ornamentis, diuitijs & delicijs impleantur, istę tamen aliquotiens fornicantur, & istę comburi merentur. ¶ Vel dic contra ingratos, qui de nihilo eleuati, benefactorem suum deserunt, & alijs se committunt, tempus pristinę paupertatis suæ obliuiscuntur, & bona sibi concessa ab homine vel a Deo in vsus superbiæ, & in offendiculum creatoris sui vel benefactoris expẽdũt, sicut ad literam patet de multis, qui de vili statu ad diuitias peruenerunt.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Et factum est verbum domini ad me, dicens. Fili hominis, propone. Moralitatum Cap. 8.

SIcut ponit Ezechiel in prętenti c. quædam aquila grandis magnarum alarũ longo membrorum ductu, plena plumis & varietate venit ad libanum, tulit medullam cedri & summitatem frondium eius auulsit, & trãspor

tauit eam in vrbem chanaam in vrbem negociatorum. C ¶ Aquila ista est filius Dei, qui propter immensitatem essentiæ fuit magnus, & plumis virtutum omnium fuit plenus. Iste enim venit ad libanum huius mundi, qui in cedro. i. in altissima virgine tulit nostræ humanitatis medullam, cuius frondes. i. defectus auulsit & abstulit. & eandem ipsam in urbem negociatorum. i. in paradisum quæ est urbs sanctorum in ascensione portauit. ¶ Postquam aquila dicta medullam cedri in vrbem negociatorum transtulit, plantauit vineam super aquas multas in terra bona, vt faciant fructum, & sic creuit in vineam grandem, ita tamen quod rami vineæ aquilam quæ ipsam plantauit, respicere teneantur. Facta est igitur vinea & fructificauit, & emisit propagines, sed quędam alia aquila erat magnarum alarum ad quã ista vinea incepit respicere, & auxilium ab ea petere, propter quod aquila prima quæ ipsam plantauerat eam euulsit, & ventus vrens ipsam arefecit, omnemq; prosperitatem amisit. ¶ Sic vero hodie & quotidie loquendo allegorice constat quod vera aquila, idest Dei filius, postquam medullam cedri, idest humanitatem nostram acceperat, & in vrbem negociatorum, id est in paradisum vbi sancti negociatores & mercatores, qui scilicet ęterna pro terrenis mercari scierunt commorantur, eam ascendendo detulit, vineam ecclesiæ suę plantare voluit, & eam in terra bona, id est in fide christiana super aquas, idest super fluuium gratiarum, & scientiarum fundauit. Ista igitur creuit in vineam latam, & iam quasi per totum sæculum se diffudit, propagines, id est fideles euulsit, & iam fructus diuitiarum multarum acquisiuit. Vnde dicitur. Gene. 2. Plantauit dominus Deus paradisum voluptatis a principio. Istud tamen verum est quod rami huius vineę, idest filij ecclesiæ, semper ad istam aquilam scilicet ad Deum tenebantur respicere, & per fidem ipẽ & deuotionem in ipsum oculos mentis figere, & ad eam totis affectibus anhelare. Vnde Psalmist. 120. Adte leuaui oculos meos. Sed ista vinea cum ramis suis iam videtur Deum plantatorem suum Christum despicere, & aliam aquilam huic inimicam, scilicet ad mundum vel ad mũdi principes & raptores, oculos mentis flectere, & ab ipsis auxilium & fauorem implorare, quapropter fit quod prima aquila, id est Christus, istam vineam cum ramis, idest ecclesiam cum fiijs suis despicit, & ipsam tyrannis & hęreticis mediante vento tribulationum comburit, quia dum ecclesia & ecclesiastici sperare in domino obmiserunt, & ad auxilium sęcularium principum confugerunt, ipse dominus suum retraxit auxilium, & contra eos venti tribulationum increuerunt, ita quod prosperitatem & gloriam perdiderunt. Igitur respiciamus primam aquilam, non secundam, & speremus in domino, non in mundo. Psalmist. 36. Spera in domino & fac bonitatem, & pascẽris in diuitijs eius. Ideo de tali vinea dicitur. Psalmist. 79. Vineam de ęgypto, idest de gẽ D tilitate & paupertate transtulisti, eiecisti gentes & plantasti eam. Extendit palmites suos vsque ad mare. Etiam sequitur. Vt quid destruxisti maceriam eius, & undemiant eam omnes prętergredientes viam? Exterminauit eam aper de syluа &cętera. ¶ Vel dic quod talis vinea significat sortilegos, quos prima aquila, idest Deus in ecclesia & fide plantauit, & quandoque in ecclesię beneficijs, qui tamen postea cum altera aquila, idest cum diabolo se confederant, & ab ipsa auxilium & responsa postulant, qui scilicet in fine comburuntur & damnantur. ¶ Consequenter dominus promisit se plantare aliquem ramum cedri super montem excelsum, & quod faciet fructum & fiet in cedrũ magnam, ita quod volucres sub eo habitabunt, & humiliabitur lignum sublime, & exaltabitur lignum humile, siccabitur lignum viride, & frondescet lignum aridum. ¶ Illud applica quod Deus de vno modico ramo facit quandoq; magnam cedrum, idest magnam & honorabilem personam, & in monte excelso alicuius dignitatis constituit eum, ita quod volucres, id est nobiles sub ipso commemorantur, & sic fit quod Deus quotidie facit siccare sublimes & virides, idest superbos & carnales, exaltari vero & frondescere facit per prosperitatis gloriam humiles & pauperes. Vnde dicitur. Luc. 5. Depoluit potentes de sede & exaltauit humiles.

Capitu-

E *Capitulum decimumnonum textus. Et tu fili hominis assume planctum super principes Israel. Moralitatum Cap. 9.*

QVædam læna tulit vnum de leóculis,& leo factus est,& didicit capere prædam,& homines deuorare,viduas facere,& ciuitates in desertum ducere, ita quod desolata est terra a facie rugitus eius, & audierunt gentes & non absque vulneribus cœperunt eum; miseruntque eum in carcerem, ne audiretur amplius vox ipsius super montes &c.¶ Talis leo significat quosdam malos officiales & peruersos,qui in principio sunt leunculi,id est parui balliui vel aduocati,vt quia mater ipsorum,i.ecclesia vel religio ciuitas vel prælatus,ipsos ad aliquod officium assumit,qui tandem lapsu temporis leones. i. magis crudeles tyranni efficiuntur,ita quod ab eis per rapinas homines deuorantur, & ciuitates etiam desertę & pauperes efficiuntur,ita quod rugitu suorum pauperes totius patrię deterrentur.Vnde dicitur.1.Pet.5.Tanquam leo rapiens & rugiens circumit quæreos quem deuoret &c. Sed finaliter querela gentium q̃ contra tales solet insurgere & post multa tribulationum vulnera quandoque procurantur, quod ipse in carcerem vel in mortem,vel in depositionem traditur,ita q̃ extunc vox minarum & iniuriarum suarum super montes ,ideſt in altis dignitatib.& officijs amplius nó audiſ.Ita quotidie videmus ad sensum i curijs dñorũ vbi leones consiliarij seu officiales crudeles finaliter destruũtur,& iusto Matth.7. Dei iudicio eadem mensura qua alios mensi fuerant metuntur.¶ Consequenter dicitur ibi. Mater tua quasi vinea plantata in sanguine , cuius fructus & frondes eius cœuerunt ex aquis multis,& factæ sunt ei virgę solidę in sceptra dominantium & exaltata est statera sua inter frondes,sed tandem euulsa est in iram,in terramque ꝓiecta est, & ventus vrens siccauit eam , arefactæ sunt virgę roboris eius & ignis comedit eam,ita quod non fuit amplius in eis virga.i.sceptrum dominantium.¶ Talis vinea dicitur esse ꝓ gentes tyrannorum,ipsorumque domus imperium & maiestas,quæ.scilicet in sanguine & violentia est fundata , & cum effusione sanguinis introducta. Dato enim quod ista possunt prosperari,& quod eorum domus videatur exaltari,& maxime reputari,virgæq; solidæ.i.homines fortes qñque solent exinde generari,qui etiam alijs habebant sceptro & imperio dominari,finaliter tamẽ domus a Deo euellitur,& ita igne tribulationis arescit & consumitur quod nulla virga fortis.i.nulla persona nobilis,nullum sceptrum dominantium,ideſt nullus qui habeat dominium inuenitur in eis,quia breuiter istud est verum quod vinea,ideſt domus vel ciuitas vel iurisdictio,seu quęcunq; respublica q̃ a sanguine crudelitatis,& rapina sumpsit ortum, non solet diu stare,sed finaliter arescere & perire,sicut patet de imperijs gothorum,vuandalorum,persarum:grecarum,& romanorum,& sicut potissime patet de domibus italiæ tyrannorum,quia sicut dicitur.Esa.9.Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem &c.¶ Vel dic quod vinea plãtata in sanguine est persona ecclesiastica, vel vna cognatio vel congregatio,quæ affectu sanguinis & consanguinitatis promouetur,quę quamuis aliquandiu prosperentur,ita quod exinde virgæ solidę.i.personę notabiles producãtur: finaliter tamen deficiunt,arescunt & siccantur, ita quod nulla virga fortis.i.nullus notabilis in eis reperitur. Ideo bene dicitur.Mic.3.Ve qui ædificatis syon in sanguinibus.

Capitulum vigesimumprimum Textus. Et factus est sermo domini ad me, dicens. Fili hominis, pone faciem tuam. Moralitatum. Capitulum. 10.

DOminus minatur ciuitati Hierusalem , quod ipse educet gladium suum de vagina sua ad oẽm carnẽ. Gladium dico suum limatum & exacutum, & irreuocabilem.Gladius inquit meus vt splendeat limatus est,vt cedat victimas exacutus est,præcepit dominus ꝙ duplicetur gladius,aut triplicetur. Hic est inquit gladius occisionis magnæ.Sequitur.Mucro euaginare ad occidendum.Et dicit quod prę timore istius gladij tabescet omne cor dissoluentur vniuersæ manus , infirmabitur omnis spiritus:& per cuncta genua fluent aquæ.¶ Talis gladius uidetur esse mors.Iste est gladius qui est acutus ad penetrandum,& est limatus & splendidus ad terrendum , & etiam gladius qui quandoque est duplex,inquantum occidit corpus & animam,quandoque triplex inquantum occidit animam,corpus & famam. Iste etiam irreuocabilis dicitur, quia postquam de vagina dispositionis suæ ipsum dominus immiserit,irreuocabiliter illum quem vult percutere, vulnerat.Et ideo iste ad omnem carnem mittitur,quia omnis caro cum gladio isto trucidatur,& propter hoc iste gladius dicitur magnæ occisionis,quia iste est cauta generalis omnis hominis interfectionis.Vnde in Deu.32.Inebriabo sagittas meas sanguine,& gladius meus deuorabit carnes. Qui igitur istum gladium bene videt & considerat,necesse est quod cor eius præ timore tabescat,& quod omnis spiritus superbię refrenetur & quod aquæ lachrymosę compũctionis per genua humilitatis fluere censeantur . ¶ Vel dic quod tales gladij sunt tyranni,qui sunt exacuti ad pungiti ue rapiendum & ad occidendum per crudelitatem,splendidi ad pompatice incedendum per prosperitatem. Sunt irreuocabiles per obstinationis & mali sui propositi firmitatem , quia scilicet isti per seuitiam sunt acuti , per inanem gloriam sunt splendidi,per precipitationem & fatuitatem irreuocabiles possunt dici . Nullo enim timore Dei, vel nullo amore proximi vel nullo consilio alicuius boni viri a sua malicia reuocari possunt.Istos igitur diabolus de vagina suæ iniquitatis euaginat,& cum eis iustos dilacerat & detrũcat,& diuersis tribulationibus eos tũrbat, quapropter omne cor & omnis spiritus merito metuit & formidat.¶ Vel dic quod gladius est lingua detractionis. Psalm.56.Lingua eorum est gladius acutus. Quæ limatur ornate loquendo,splendet adulatoria interendo,sed tandem pungit aspere inscindendo & detrahendo,& est irreuocabilis,vix aut nunquam famam quam abstulit restituendo,& ideo iste gladius dicitur duplicatus ,inquantum detractor plures simul interficit obloquẽdo,quia ipse lædit le & illum quem diffamat & eum quem auscultat. Vnde Hugo lib 2.de anima.volens ostendere quod dicitur lingua a lędendo,a lingendo vel ligando & a labendo , dicit sic,qđ lingua dicitur quia lingit adulando mordet detrahendo, occidit incidendo,ligat & ligari non potest, labitur & teneri nequit,labitur vt anguilla,penetrat vt sagitta,tollit amicos,multiplicat inimicos,mouet rixas, seminat discordias & multos interficit vno ictu blanda est subdola & lata, & parata ad miscenda mala,& extrahenda bona . Vnde in Prouer. 21. Qui custodit os suum,custodit animam suam. Prouerbio. 18. ibidem . Quoniam mors & vita in manu linguæ.Bernardus etiam in quodam sermone dicit. Quod verbum leuiter profertur,sed non leuiter reuocatur.

Capitulum vigesimumtertium .textus. Et factus est sermo domini ad me, dicens . Fili hominis, duæ mulieres. Moralitatum. Capitulum. 11.

OOla & ooliba fuerunt duæ mulieres filiæ matris vnius, sicut figurat hic propheta de ciuitatibus Hierusalem & samariæ,& fuerunt impudici ssimę meretrices, ita quod prima oola primo insaniuit libidine in assyrios amatores suos, vestitos hyacintho,principes & ascensores equorum & iuuenes cupidinis,sed finaliter isti amatores sui occiderunt eam, & discoop eruerunt ignominiam eius.Quod cum vidisset soror eius ooliba,magis ad hæc insaniuit libidine,quia videns imagines chaldeorum depictas in parietibus,expressas coloribus, a ceinctas balteis renes,& tiaras in capitibus ad similitudin em filiorum babylonis insaniuit libidine,& misit pro eis in patriã suam vt dormirent cum eadem,quapropter factum est qđ ipsi

A ipsi sui amatores, ipsam nudam spoliauerunt & vestimenta eius tulerunt, natum eius & aures præscinderunt , & quæ reliqua fuerant gladio conciderunt. ¶ Istud potest allegari contra malas mulieres , quia dato quòd aliqua videat quòd soror ipsius , vel vicina fuerit ex hoc diffamata, depauperata , & spiritualiter interfecta , ipsa tamen fieri libidinosa propter hoc non omittit , immo comptos & etiam pictos iuuenes diligit, quapropter nuda, & pauper remanet , & vitam famæ, & gloriæ inde perdit.
¶ Vel dic quòd tales malę mulieres sunt animæ peccatrices, quæ ab ista matre videntur conceptæ , & ab isto patre primogenitæ , vel creatæ . Iste enim cum assyrijs, id est cum aduersarijs suis id est mundo , carne vel diabolo fornicari videntur , inquantum in eorum suggestionibus , pompis & prosperitatibus delectantur , ita quòd cum ipsis per diuersa vitia fornicantur . Ita enim amatores sui, mundus, caro & demonia , qui ipsum nunc amare se simulant , istas vestibus virtutum spoliant, naso deuotionis , & auribus id est auditu verbi Dei eas priuantur & sic damnationis gladio eas finaliter truncant . Et dato quòd ista prima pereat in oculis aliorum , aliæ tamen priores se propter hoc non castigant, immo ad idem vna exemplo alterius magis perambulat , & declinat supplicium . ¶ Vel dic quòd tales sunt malę religiosę personę, quæ dato quòd gloriam mundanorum appetentes , cum ipsis quandoque per apostasiam fornicantur , ita quòd inde etiam ad periculum , & carcerem deducuntur , alij tamen nequaquam propter hoc castigantur, immo ad eundem casum currere quotidie comprobantur .

Capitulum vigesimumseptimum . Textus . Et factum est verbum domini ad me. dicens. Ergo fili hominis assume. Moralitatum. Cap. 12.

B

MIrabilem figuram vnius nauis videtur hic describere propheta , comparans ciuitatem Tyri nauj, pro eo quod in mari sedebat, & multa nauigia possidebat . Isti igitur nauj seu ciuitati sic loquitur . O Tyre tu dicis , perfecti decoris ego sum , & in corde maris sita, finitimi tui qui ędificauerunt te , impleuerunt decorem tuum, abietibus de Sanir extruxerunt te , cedrum de libano tulerunt , ut facerent tibi malum , quercus de Basan dolauerunt ad remos tuos,tranſtra tua fecerunt tibi de Ebore indico : Prætoriola tua de insulis Italiæ , Byssus varia de Egypto texta est tibi in velum , vt poneretur in malo Hyacynthus & purpura de insulis , elisa facta sunt operimentum tuum . ¶ Per istam ciuitatem quæ nauj comparatur , intelligitur ecclesia militans , quæ dicitur Tyrus quæ interpretatur angustia , propterea quod semper ista in tribulationibus & angustijs viuit , & more nauis in fluctibus amaricationum semper fluit . Vnde in Prouerbijs 31. Facta est quasi nauis institoris Abietes quæ sunt arbores leuissimę, sunt pauperes qui fuerunt primitiæ Ecclesiæ fundatores, qui de Sanir (quod interpretatur Deus luminis) esse dicuntur,pro eo quòd ipsi fundatores ecclesiæ a patre luminum constituti noscuntur,qui etiam fuisse luminosi & scientifici esse comprobantur . Vnde dicitur. Iac.1. De sursum est descendens a patre luminum.Cedrus arbor altissima significat prælatum, qui in dignitate & statu ceteris esse altior,& in contemplationis celsitudine debet alijs esse maior,qui etiam de libano(quę interpretatur candor) esse dicitur pro eo ꝙ prælatus candidatus per castitatem esse tenetur.Vnde in Canti.5. Dilectus meus candidus & rubicundus.Iste igitur malus in nauj ecclesiæ erecta , quando ad prælationis dignitatem assumitur , quia pro certo de cedris, id est de altis contemplatiuis, & perfectis personis debet malus nauis id est prælatus ecclesiæ fieri,& ad prælaturæ officium eleuari. Psalm.91. Iustus vt palma florebit. Quercus arbor durissima & tortissima significat martyres,qui fortes & solidi exiterunt, qui scilicet de Basan (quod interpretatur siccitas) fuerunt dicti pro eo quod fuerunt penis & abstinentijs desiccati . Zacha. 11. Vlulate quercus Basan . Igitur isti remi ecclesiæ facti sunt, inquantum ipsam ad portam paradisi ducunt . Veruntamen isti per martyria fuerunt dolati, & a cunctis superfluitatibus gladijs detruncati . Tranſtra istius nauis significant confessores, qui de ebore indico dicuntur esse, pro eo quòd isti castitatis candore præ cunctis visi sunt floruisse. Prætoriola vero , id est apotecę doctores significant, qui aromata scientiarum in se reponunt , & de insulis Italiæ (quæ interpretatur mens excedens) dicuntur esse, pro eo quòd per profunditatem scientiæ humanam indaginem excedunt.Byssus igitur quæ est linum candidissimum , puritatem designat conscientiæ . Hyacinthus cuius color est cœlestis , significat conuersationem spiritualis & cœlestis apparentiæ , purpura uero designat ruborem & ardorem charitatis , & amicitiæ , quia scilicet velum id est conscientiæ secretum de Byſſo id est purissimum & mundissimum esse debet, operimentum vero exterioris conuersationis debet esse per charitatem purpureum , & per cęlestem vitam , & apparentiam hyacinthinum . Hierem. 10. Hyacinthus, & purpura indumentum eorum . Dico igitur quòd nauis vel ciuitas ecclesiæ facta est de abietibus de Sanir id est depauperibus luminosis, & a patre luminum per gratiam illuminatis. Mali etiam , id est prælati ipsius , facti sunt de cedris libani id est personis in Deum eleuatis, & velo byssino id est puritate conscientiæ decoratis Quercus etiam de Basan id est personę fortes & constantes siccę , & abstinentes scilicet martyres, tranſtra eborea id est casti confessores mente alios excedentes, decorem ipsius compleuerunt, hyacinthusque cęlestis apparentiæ , purpura vero patientię sibi operimentum charitatis dederunt. Sic igitur potuit antiquitus dicere nauis ista . Perfecti decoris ego sum , & in corde maris sita id est in plenitudine omnium bonorum spiritualium collocata . Isti igitur tunc temporis poterat dici illud Hierem. 16. Similam, mel & oleum comediti, & decora facta es . ¶ Postquam Ezechiel descripsit ciuitatem in similitudinem nauis,incepit dicere de diuitijs, & gloria istius ciuitatis . Et ponit quomodo ad nundinas eius diuersę gentes de diuersis mundi partibus ducunt diuersa mirabilia , & mercimonia , quæ repleta est , & glorificata nimis in corde maris , sed istius finis fuit interitus , Vnde sibi dicitur . In aquis multis adduxerunt te remiges tui, ventus austri contriuit te in corde maris , diuitię tuę, thesauri tui , instrumentum tuum , nautæ tui , & guberuatores qui tenebant suppellectilem tuam , & populi tui prærant viri bellatores tui cum vniuersa multitudine tua cadent in corde maris , in medio maris opes tui sibilauerunt super te negociatores populorum . Ad nihilum deducta es , & non eris in perpetuum. ¶ Illud potest applicari contra mundanam religionem vel ecclesiam , quæ scilicet in principio fuit nauis salutifera , modo quo supra dictum est fabricata . Ista enim antiquitus habebat nundinas spirituales , in quibus spiritualia pro terrenis dabat , & sic sanctos negociatores bonis cœlestibus ditabat . Et ideo antiquitus populi seculares ad istam per deuotionem confluxerunt , mercimonia sua scilicet redditus , & possessiones attulerunt , & eam summis opibus ditauerunt , nunc etiam ad alias nouas nundinas , scilicet vbi dantur spiritualia pro terrenis , beneficia pro pecunijs , alta officia pro carnalibus amicitijs , iam quasi totus mundus incepit confluere, mercimonia munerum,præcum & adulationum offerre,ita quòd iam constat ecclesia diuitijs , opulentijs plenam esse , pompis , & superbijs fascinare . Sed pro certo timendum est , ne ventus austri, id est prosperitas sua ipsam conterat , & in mare tribulationum , & amaricationum subuertat . Iam enim videmus quòd diuitiæ, thesauri , & multiplex C D

E instrumentum incipiunt ab ecclesia deficere, nautæ & gubernatores qui psunt suo populo, id est prælati bellatores & predicatores & viri iusti iam incipiũt cadere. Sicut ceci dem a virtute morali, ita etiã videmus eos a psperitate temporali, ita continue declinare, quia iusto Dei iudicio fit q̃ qui propter temporalia Deum voluerunt deserere, etiam ipsam gloriam temporalem compellantur amittere, quapropter iam cernimus q̃ opes temporales iam cessant, quòd quam ista nauis ecclesiæ ad nihilum deducitur, negociatoresque, id est sæculares iam eam contemnendo super ipsam sibilant & insultant. Vnde Esa. 2. Repleta est terra eius idolis. Et sequitur Quod dies domini exercituum super omnem superbum & excelsum & arrogantem, & humiliabitur &c. Quia breuiter, postquam terra. i. ecclesia, incepit repleri auro, argento & diuitijs, statim repleta est equis, id est viris luxuriosis, & superbis & idolis, id est viris ignorantibus & pigris, quapropter iam incipit dominus super superbos & arrogantes clericos visitare, & ipsorum superbiam humiliare. Vnde illud Esa. 32. Humilitate, humiliabitur ciuitas. ¶ Vel si vis dic contra mundi magnos status, & contra magna mundi imperia, quale fuit imperium, græcorum, persarum, caldeorum, pœnorum, romanorum, & contra superbas sæculi ciuitates, qualis babylon, niniue, carthago, troia, & similes, vel contra ipsos mundi superbos dominos & tyrannos qualis fuit Nabuchonosor, tyrus, Alexander, Iulius Cæsar, & alij, qui mundum per violentiam oppresserunt, & qui summa prosperitate floruerunt, nautas, naues & bellatores ad subiugandos populos habuerunt, ita quòd a cunctis mundi partibus populi mercimonia, id est tributa & munera detulerint, quos tamen cum regnis & imperijs suis per violentiam acquisitis ventus auster, id est flatus fortunę subuertit in mare, id est in paupertatem submersit, & ad nihilum compulit & redegit. Psal. 36. Vidi impium superexaltatum sicut cædros libani.

Capitulum vigesimumoctauum. textus. Et factus est sermo domini ad me, dicens. Fili. Moralitatum.

Capitulum. 13.

F In persona & figura primi Angeli prophera pulchre repræhendit principem tyri, qui de sua sapientia superbiebat, dicens, sic eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, & non homo, & in cathedra Dei sedi, in corde matris cum sis homo, & non Deus, & posuisti cor tuum quasi cor Dei, Ecce sapientiores tu Daniele & omne secretum non est absconditum a te, in sapientia tua & potentia tua fecisti tibi fortitudinem & acquisiuisti aurum & argentum in thesauris tuis, in negociatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, propterea eleuatum est cor tuum quasi Dei. Ecce ego adduco super te alienos robustissimos gentium, et nudabunt gladios super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum, & interficient te in medio interfectorum, morieris in corde maris &c. ¶ Ista possunt applicari contra mundi sapientes & aduocatos, qui præ cæteris habent cor altum & eleuatum. Videntur enim dicere se Deos esse & non homines, inquantum aliquid vltra alios homines sapiunt, & inquantum omne secretum diuersarum quæstionum dissoluere prætendunt, etiam quòd Danieli, id est cuicunque sancto viro vel theologo in sapientia se præponunt, & in cathedra Dei sedisse, id est in studijs docuisse, vel in iudicijs vel in officijs pro tribunali iura reddidisse se dicunt. Igitur isti cor suum quasi cor Dei videntur ponere, inquantum se alijs noscuntur præferre, & de scientia superbire. Apostolus. 1. Corint. 8. Scientia inflat, charitas vero ædificat. Quid igitur? Pro certo isti in sua sapientia, id est in consilijs, iudicijs, aduocationibus, & sectionibus acquirunt fortitudinem temporalem, multiplicant thesauros & diuitias infinitas, & in negociatione vsurarum & mercimoniarum quas alij aliquando exercent, dilatant, multiplicant bona sua, & acquirunt fortitudinem potentiæ sæcularis. Ita q̃ sicut videmus, pauci sunt qui talium resistunt hodie potestati. Hierem. 4. Sapientes eorum sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Sed Deus tradet tales finaliter in manu robustissimarum gentium, scilicet demonum, qui gladijs infirmitatum & tribulationum qui ipsos acuunt, pulchritudinem suæ sapientiæ polluunt, decoremque suæ temporalis gloriæ destruunt, & per mortem temporalem eos quandoque subito interficiunt, & in corde maris, id est in inferno per æternam damnationem occidunt. Istis igitur dicitur illud Esa. 47. Sapientia tua & scientia tua hæc decepit te, & dixisti. Ego sum, & præter me non est altera, & veniet supra te malum, & non scies ortum eius, & irruet super te calamitas quam non poteris expiari. ¶ Propheta loquitur ibidem de primo Angelo, dicens. Tu signaculum plenitudinis, plenus sapientia ac perfectus decore, in delicijs paradisi Dei fuisti, omnis lapis præciosus operimentum tuum sardius, topasius, iaspis, crysolitus, onyx & beryllus, saphirus carbunculus & smaragdus, aurum opus decoris tui. Tu Cherub extentus & protegens, posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, & es perfectus in vijs tuis a die conditionis tuæ. ¶ Ista possunt exponi de quolibet viro iusto, & maxime ecclesiastico vel prælato, quia talis debet esse signaculum similitudinis per Dei & sanctorum imitationem. Plenus sapientia per spiritualem discretionem. Perfectus decore per honestam conuersationem. In delicijs paradisi esse per affectionem & per contemplationem. Omnium lapidum præciosorum operimentum habere per omnium virtutum adeptionem, quia in operimento perfectionis suæ debet relucere lardius, qui timorem pellit, & facit audacem, id est spes virtus & soliditas. Topasius qui lunam sequitur, id est obedientiæ & imitationis bonorum conformitas. Iaspis qui oculos clarificat, id est fidei splendor & luciditas. Crysolitus qui demones terret, id est humilitas. Onyx qui oculos facit tremulos, id est Dei timor, & sua considerata seueritas. Beryllus qui litibus præest, id est patientia & benignitas. Sapphirus qui discordes reconciliat, id est perfectus amor & charitas. Carbunculus qui summe emicat, id est discretio, sapientia & sagacitas. Smaragdus qui visum recreat, id est bona conuersatio & honestas. Aurum etiam quod sum me ponderat, debet esse opus decoris sui, id est morum grauitas & maturitas. Ista enim omnia debent esse operimentum boni prælati, vestis & tegimen cuiuslibet ecclesiastici, vel etiam viri iusti, vt sic dicatur illud Ecclesiast. quinquagesimo. Quasi vas auri solidum ornatur omni lapide præciolo. Iste insuper debet esse Cherub, id est vir Angelicus, qui interprætatur plenus scientia, propter scripturæ fidei & scientiæ eruditionem. Debet esse extentus ad alios per liberalitatem & compositionem. Debet esse protegens per pauperum adiutorium & defensionem. In monte etiam sancto Dei vbi impositus est, id est in alto officio, dignitate & beneficio. Debet esse in medio lapidũ ignitorum, id est in medio bonorum consiliatorum charitate ardentium per bona societatis frequentationem, & sic a die conditionis suæ id est a die iuuentutis vel promotionis debet esse perfectus in vijs suis per sanctitatis professionem, quia pro certo qui præmissa omnia habuerit, perfectus non immerito dici poterit. Item q̃ de illo dici poterit illud. Ecclesiast. 31. Probatus in illo & perfectus inuentus, & erit illi gloria æterna. Consequenter loquitur ibidem propheta, q̃ Cherub qui fuerat in monte sancto Dei & delicijs paradisi perfectus scientia, & decore, quòd propter negociationes etiam quibus se immiscuerat, perdidit omnia sua. Dicit igitur sibi sic. In multitudine negociationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, eieci & de monte sancto meo, &

A & perdidi te o Cherub, & prodiens de medio lapidum ignitorum, eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in multitudine iniquitatum tuarum, perdidisti sanctificationem tuam. Producam igitur ignem de medio tui, & dabo te in cinerem super terram, in conspectu omnium videntium te, nihil factus es, & non eris imperpetuum. ¶ Ista possunt applicari contra religiosos, & ecclesiasticos negociatores, vel negociatorum seculi tractatores, vel curiarum principum lectatores, quia proculdubio multi sunt hodie in monte sancto Dei. i. in Ecclesia, & delicijs Paradisi, id est in religione, qui licet sint pleni sapientia, & perfecti decore id est honestę conuersationis decentia, in mundi tamen negocijs se immergunt, & in rebus secularibus se delectant, quapropter læpe fit quòd interiora mentis suæ iniquitate replent. Isti igitur sunt qui in decore suo id est in gratijs sibi a Deo collatis cor suum eleuant, & superbiũt, sed sic relaxante domino manum suam, sanctificationem gratiæ suæ vbicunque discretionem, & sapientiam perdunt. Tales igitur de monte sancto, id est de statu sanctitatis eijciuntur, per diuersa peccata perduntur, & igne diuersarum concupiscentiarum vruntur, & finaliter nihil reputantur. Psalm. 57. Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens. Quod potissime de clericis mercatoribus, vsurarijs & simoniacis potest dici. qui scilicet malis & inhonestis contractibus, & vsurarijs & simoniacis pactionibus in religione, & ecclesia indecenter vtuntur, nõ aduertentes quòd vendentes, & ementes dominus de templo ejecit. Vnde in euange. Ioh. 2. Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum negociationis. Vtinam ergo tales negociatores de monte sancto Dei fuissent ejecti & a statu ecclesiastico destituti.

Capitulum vigesimumnonum. Textus. In anno decimo, & duodecimo mense vna Dei mensis. Moralitatum.

Capitulum. 14.

B Loquitur dominus pharaoni regi ægypti sub figura vnius draconis in fluminibus quiescẽtis dicens sic. Ecce ego ad te o pharao rex ægypti draco magne, qui cubas in medio fluuiorum & dicis. Meus est fluuius, & ego feci memet ipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, adhærere faciam pisces fluuiorum squamis tuis, & extraham te de fluminibus tuis, & projciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cadent, bestijs terrę & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum. ¶ Tales dracones videntur esse multi ecclesiastici mali vel mundi diuites & auari, vel mali principes & prælati, qui dracones dicuntur, eo quòd per auariciam rapinam vel leuitiam inflammatur. Hi sunt igitur qui cubant in fluminibus deliciarum. Hi sunt quibus adherent multi pisces, id est multitudo malarum familiarum, nepotum, consanguineorum & compatriotarum. Hi sunt qui bonum quod habent, non attribuunt Deo, immo seipsos se fecisse, & sua industria statum suo acquisiuisse dicunt, ad laudem virtutum propriarum, quia pro certo tales solet dominus freno mortis infrenare, & eos in desertum, id est in infernum projcere, & pisces suos sibi ad herentes, id est malam suam sequelam & parentelam cum ipso perdere, & a statu prosperitatis eijcere, & bestijs, id est tyrannis, qui bona ipsius mortui diripiunt, & volatilibus, id est demonibus qui animam rapiunt, finaliter ipsos dare. Constat enim, quòd tales maligni iusto Dei iudicio de fluminibus deliciarum, & a statu prosperitatis cadunt, pisces sibi adhærentes, id est ipsorum consanguinei, & familiares, qui scilicet propter eos in honorem fuerant, pariter corruunt, & pereunt. Zach. 13. Percusso enim pastore dispergũtur oues gregis. Dracones etiam, id est sitibundi diuites, postquam diu fuerunt in fluminibus deliciarum, iustum est quòd extrahuntur ad desertum miseriarum, & maxime illi qui dicunt, quòd ipsi fecerunt semetipsos, id est illi qui bona sua non Deo, sed proprię industrię attribuunt, ipsum Deum quamplurimum offendunt, quapropter de fluminibus deuotionis quantum ad animam, vel de fluminibus deliciarum, quantum ad corpus merentur extrahi, & in desertum peccati vel miserie relegari. Vere enim illi qui bona sua spiritualia sibi attribuunt, merito labi in diuersa vitia permittuntur. Illi vero qui bona sua temporalia ad Dei gratiam non referunt, ad desertum paupertatis merito deuoluuntur. Gen. 29. Vnde Gregorius dicit. Quod conditoris dispensatione agitur, quòd de se confidens anima tentationis iaculo feriatur, vt infirma quid sit, inueniatur, & fastum superbiæ prætermittat. Hic etiam fit mentio de baculo arundineo ægypti de quo etiam habetur in libr. 4. Reg. 18. & Esa. 36. Aegyptus enim baculo arundineo comparatur, qui nullam soliditatem habens, cum se ei inuiti homo voluerit, protinus frangitur & cassatur. Apparet enim esse fortis & solidus. Veruntamen, si desuper innixus fueris onus impositum non sustinet, cum sit intus vacuus & inanis. Tales sunt falsi amici qui exterius videntur splendidi, & per promissam fidelitatẽ solidi, quos tamen si quis probauerit vel in aliquo necessitatis articulo eis inniti, & in eis confidere voluerit, vel onus alicuius laboris sustinendi ipsis imposuerit, statim ipsum per impatientiam, & infidelitatem fractum videbit. Ita quòd illud quod promit ere videbatur scilicet fidelitatem, non faciet nec tenebit. Soliditatem enim, & stabilitatem habet solummodo exterius in apparentia, vacuus autem est & insolidus interius in conscientia, quia scilicet iste fidelitatem habet in ore, nunquam in opere, vel in corde. Esa. 36. Ecce confidis super baculum istum arundineum confractum ægyptum, cui si innixus fuerit homo, confringetur, & perforabit manum eius. Sic & Pharao omnibus confidentibus in eum. Vel dic quòd iste baculus significat prosperitatem mundanam, mundum, corpus, vel vitam temporalem vel diabolum. Ista enim omnia licet videantur solida, sunt tamen fragilia atque fluida, quia vbi quis diutius sperat, uiuere, vel in prosperitate gaudere ibi baculus iste sibi per mortem, vel infortunium citius frangitur, & eum magis percipit variari.

Capitulum trigesimumprimum. textus. Et factum est in anno vndecimo tertio mense, vna mensis. Moralitatum. Capitulum. 15.

D Assur regem superbissimum Ezechiel comparat cedro, dicens sic. Ecce assur inquit, quasi cedrus in libano, pulcher ramis frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes eleuatum est cacumen eius atque nutrierunt illum, abyssus exaltauit eum flumina eius manabant in circuitu radicum eius, riuos suos emisit ad vniuersa ligna nemoris, propterea eleuata est altitudo eius, multiplicata sunt arbusta eius & eleuati sunt rami eius præ aquis multis. In ramis eius fecerunt nidos volatilia cœli, sub frondibus eius habitabant omnes bestiæ saltuum, & sub vmbra habitabant cetus gentium plurimarum, cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes vero non fuerunt q̃ quatę frondibus eius. Omne lignum paradisi non erat assimilatum ei & pulchritudini eius, quapropter emulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ sunt in paradiso. Sed quid. Pro certo dominus dicit. Pro eo quòd eleuatum est cor eius in altitudine sua, traditus est in manibus fortissimi gentium, & succident eum crudelissimi nationum. Confringentur arbusta eius & fugient de sub vmbra eius

E populi terræ. Et sic dicitur, quòd deductus est cum lignis voluptatis ad terram vltimam, cum descendentibus ad infernum & ad interfectos gladio, & consolata sunt super eum omnia ligna. ¶ Per talem cedrum intelligo mundi diuites, & superbos, in dignitatibus & officijs constitutos, vt sint ad litteram aliqui mali seculares vel clerici in prælatorum vel principum officijs eleuati. Psalm. 36. Vidi impium supereleuatum, & exaltatum sicut cedros libani & cæt. Quia isti hodie in libano huius mundi per prosperitatem sunt pulchri, frondibus, id est diuersis possessionibus sunt nemorosi, dignitatibus, & officijs sunt eleuati, & excelsi, & etiam inter frondes, & inter altos & magnates & diuites præ alijs sunt exaltati, ita q̃ in paradiso & in ecclesia vel patria pauca sunt ligna quæ eis in gloria assimilentur, ita q̃ ipsi abietes & platani, id est ipsi diuites, antiqui, nobiles, excelsi, milites, principes vel prælati ipsorum mundanæ prosperitati & gloriæ nullatenus adequantur. Sicut ad litteram videmus de multis aduocatis & officialibus regijs, & similibus qui in mundana gloria magnos nobiles antecedunt, quia hodie quasi totus honor & prosperitas sæculi ad istos est deuoluta. Esa. 60. Gloria libani ad te veniet, decor carmeli & Saron, & breuiter altitudo sui status super alios eleuatur, arbusta etiam eorum, id est familiares & compatriotæ, propter eos ad officia vel beneficia eleuantur, volucres cœli, id est nobiles non dedignatur nidificare, id est moram contrahere apud ipsos. Dan. 4. Erat subtus eam habitantes bestiæ terræ &, in ramis eius commorantes aues cœli, & ex ea vescebatur omnis caro. Ratio autem istorum est, quia aquæ diuitiarum nutrierunt istos, & abyssus, id est diabolus exaltauit eos, & flumina diuersarum pensionum, & lucorum irrigauerunt istos, quapropter non mirum si contingit ipsos esse magnificatos & excelsos. Sed quia isti de tanta sua altitudine & sublimitate se erigunt in superbiam, & cor eorum per inanem gloriam exaltatur, ideo finaliter in manus crudelium, id est demonum traduntur, ita q̃ quandoque fit q̃ temporaliter per infortunia succidantur, ita q̃ arbusta eorum, id est improbi familiares & filij, qui per eos exaltati & promoti fuerant, temporaliter confringuntur, & bestiæ, id est simplices subditi de vmbra sui dominij liberantur ipsisque obedire amplius non dignantur. Isti etiam ad locum inferni vel terram infimam paupertatis deducuntur, ita q̃ ligna terræ infima, id est pauperes quos depresserant, de casu ipsorum non modicum consolantur, dicentes illud Esa. 14. Quomodo cecidisti lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram qui vulnerabas gentes & tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis factus est. ¶ Vel dic q̃ ista arbor est ecclesia, quæ propter flumina donorum spiritus sancti, quæ eam vegetauerunt, & propter abyssum æternæ ordinationis, & aquas diuinæ gratiæ & deuotionis, quæ eam nutrierunt, ita est hodie exaltata diuitijs & potentijs dilatata, q̃ cedri, abietes & platani, id est mundi alti principes, diuites & domini, sibi nullatenus adequantur, alia etiam ligna paradisi, id est aliæ sectæ quæ fuerunt scilicet lex naturæ, & secta etiã legis scriptę sibi nullatenus comparantur, vnde iam factum est q̃ in ramis suorum officiorum, volucres cœli id est mundi nobiles gaudent nidificare, bestiæ vero & populi, i. inferiores simplices subditi sub vmbra fidei suæ lætantur habitare, quia ista arbor de tanta sui sublimitate & prosperitate est in superbiam erecta, & cor eius quam plurimum eleuatum, iam paulatiue in manus crudelissimorum, i. principum & tyrannorum traditur, arbusta eius, i. personæ ecclesiasticæ franguntur & suppeditantur. Aues, i. nobiles subesse ecclesiæ maxime in temporalibus dedignantur. Ideo de sub ipsis, i. iurisdictione eius effugere probantur, populi et, id est fideles ad alienas sectas quotidie fugiunt, & per schismata vmbram ecclesiæ derelinquunt, ita q̃ iam gladijs, id est tribulationibus tyrannorum taliter est truncata, q̃ iam ad terram vltimam, id est ad miseriam est deducta. Vnde dicitur. Tren. 1. Facta est quasi vidua domina gentium, princeps prouinciarum facta est sub tributo. ¶ Vel dic q̃ talis cedrus est vir contemplatiuus & altus, qui aquis deuotionis nutritur, fluminibus spiritus sancti rigatur, & sic ad perfectionis altitudinem exaltatur, ita q̃ abietum & platanorum, id est mundanorum sapientum nulla sibi sublimitas adæquatur, ligna etiam paradisi, id est alij fideles sibi nullatenus comparantur. In ramis enim suarum affectionum nidificant aues, id est Angeli per delectationem, sub vmbra suorum exemplorum habitant bestiæ & populi, id est homines simplices & ignari per imitationem. Veruntamen quando ex tali sanctitate cor eorum per præsumptionem & inanem gloriam eleuatur, sæpe fit q̃ relaxante domino manum suam, in manibus crudelium, id est demonum per peccata cadere permittuntur, & finaliter ad infernum & ad terram vltimam deducuntur. Esa. 14. Detracta est vsque ad inferos superbia tua. Bene igitur consulitur ab Apostolo. 1. Cor. 10. Qui stat, videat ne cadat. Prætermitto figuram de morte & de destructione illarum nationum quæ ponuntur Ezec. 32. vbi dicitur. Ezec. 34. Isti mosoch, ibi tu bal, ibi elam, & sic de alijs, quia ipsam alibi recolo me dixisse. De conditionibus etiam boni pastoris & mali pastoris quæ ponuntur hic, nihil hic pono, quia omnia ista non videntur posita narratiue, sed potius litteraliter & ordinatiue.

Capitulum trigesimumseptimum textus. Facta est super me manus domini, & eduxit me in spiritu. Moralitatum. Capitulum. 16.

VIdit Ezechias vnum campum plenum ossibus, quæ erant multa valde super faciem campi sicca vehementer. Accidit ex voluntate Dei, q̃ ezechiele prophetante facta est commotio, & accesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam, & ecce super eos nerui & carnes, & extensa est super eos cutis, & spiritum non habebant, & prophetauit ad spiritum dicens de quattuor ventis. Veni spiritus & suffla super interfectos istos & reuiuiscant. Et ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, & steterunt supra pedes suos exercitus grandis valde nimis. ¶ Ista ossa possunt significare congeriem seu congregationem omnium peccatorum, qui sunt in campo huius mundi, vel in campo ecclesiæ militantis, qui sunt nudi, id est sine conuersationis decore, & sicci, id est sine compassionis humore, ab inuicem distincti, id est sine dilectionis amore, spiritu carentes, id est sine gratia & deuotionis vigore, sine neruis, id est sine concordiæ ligamẽto vel fortitudinis fulcimento, & sine carnibus, id est sine pietatis mollicie vel lenimento. Vnde dicitur Eze. 37. in persona peccatorum. Arruerunt ossa nostra, abscissi sumus. Sed propheta prophetante, id est prædicatore prædicante, vel prælato redarguente, in istis ossibus fit quandoque commotio contritionis, & accedunt ossa ad ossa per affectum spiritualis deuotionis, & applicatur vnumquodque ad iunctu ram suam per ligamentum concordis vnionis, & pro eo etiam quòd quilibet efficitur contentus proprij gradus, & promotionis. In istis igitur statim crescere incipiunt nerui, id est fortitudo, carnes, id est pietatis fluida plenitudo, cutis id est honestatis exterior gratitudo, & a quattuor vẽtis, id est in quattuor bonis affectibus, venit in eis spiritus id est diuinæ gratiæ sanctitudo. Vnde dominus dicit talibus penitentibus illud quod ibidem dicitur. Dabo super vos neruos, & super crescere faciam in vobis carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis. Sic igitur fit, quòd insufflante spiritu lancto super ossa arida, id est super indeuotos peccatores, & eos subintrante, statim incipiunt per gratiam viuere, a terra, id est ab effectu terrenorum surgere, & ea contemnere, & erecti per spem & contemplationem & rectitudinem mentis stare. Ezech. 2. Ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos. ¶ Vel dic quòd quattuor partes a quibus venit spiritus in mentem aridam & indeuotam, sunt quattuor considerationes quibus penitens debet uti, scilicet natiuitatis vilitas, mortis necessitas, inferni asperitas & paradisi felicitas, quia peccator, qui ad istas partes bene considerat, & attendit, Spiritum sanctum in se faciliter

A faciliter rapit &c. sicut supra. ¶ Vel dic q̃ talia ossa arida sunt hypocritæ, qui quamuis habeant neruos confederatiuæ collisionis, carnes non fictæ cõpassionis, cuté honestæ conuersationis, spiritum tamen vt dicitur, nõ habebãt inquantum carent spiritu gratiæ & deuotionis. Vnde dicitur. Sap. 1. Spiritus disciplinæ effugiet fictum &c.

Capitulum trigesimumoctauum. textus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis. Moralitatum Capitulum. 17.

MInatur dominus cuidam principi futuro qui dicetur Gog, qui cum magnis exercitibus ascensurus est, & in nouissimo annorum ad terram Israel ad spolia populi Dei detrahenda, & dicit sic. In igne zœli mei locutus sum dicit dominus, quia in die illa erit magna commotio super terram, & cõmouebuntur á facie mea pisces maris, volucres cœli, bestię terræ, & omne reptile quod mouetur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terræ, & subuerterentur montes, & cadent sæpes, & omnis murus corruet in terram, & gladius vnusquisque ad proximum suum, ignem & sulphur pluam super eum, & super exercitum eius. ¶ Illud potest exponi contra diabolum, qui cum exercitibus suis id est congerie malorum non cessat contra populum domini id est contra beatos quotidie militare, & eos bonis suis spiritualibus spoliare, quia pro certo in nouissimo annorum, scilicet in die iudicij, iste cum toto exercitu reproborum perbit. Tunc enim fiet commotio, & mirabilis eorum mutatio, quia scilicet in igne furoris, id est iusticiæ & rigoris ipsius dei, commouebuntur a statu suæ mundanæ prosperitatis pisces maris, id est voluptuosi, volucres cœli id est superbi & ambitiosi, qui non quærunt nisi alta, bestię terrę, id est auari atque diuites, reptilia, id est infirmi, mali pauperes homines, qui sunt super faciem terræ, scilicet ecclesiæ, hoc est dictu, mali clerici & seculares. Tales igitur sunt de exercitu istius regis. Gog, id est diaboli, & ideo dominus finaliter ignem & sulphur, id est ardorem & fetorem æternæ dannationis super eos pluet, gladium suæ diręsententiæ in eos mittet, montes, id est ipsorum al-
B tos status destruet, sæpes & muros eorum, id est ipsorum malos fautores & protectores subuertet, & eos oẽs ad infernum damnabit, interficiet & occidet, quia pro certo Gog cum suis exercitibus, id est diabolus cum suis peruersis hominibus in iudicio destruetur, & malorum status & prosperitas subuertetur. Psal. 10. Ignis, sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Capitulum quadragesimum primum. Textus. Et introduxit me in templum, & mensus est frontes. Moralitatum. Cap. 18.

TEmplum quod vidit. Ezechiel cum sua mirabili dispositione & frabrica, non faciliter exponitur, sed qui significationẽ suam desiderat, videat Gregorium in homelia super Ezechielem. Non enim est meum tam difficillima exponere, qui non quęro nisi ali quid de segete scripturarum excerpere vt post messores possim aliquem manipulum colligere. Dicit igitur quòd Ezechiel in descriptione templi vidit quandam picturam in pariete, quam Cherubin nominabat. Erat enim pictura animalis quod duas facies habebat, scilicet ab vna parte faciem hominis, & ab alia parte faciem leonis, & iuxta quãlibet faciem palmæ speciem pingebatur, ad quã ipsa facies Cherubin vertebatur. ¶ Ista pictura potest significare viros ecclesiasticos, & maxime prælatos qui in templo ecclesiæ sunt locati, quia pro certo isti debent dici Cherub, qui interpretatur plenitudo scientiæ, quia isti debent esse viri scientifici & discreti. Ezech. 28. Tu Cherub extẽtus & pro C teges, plenus sapientia & perfectus decore. Debent etiam habere duas facies, inquantum in facie apparentiæ exterioris conuersationis & moris, ipsi esse debent diuersimode duplicati, quia secundum diuersitatem locorum, temporum & personarum, ipsi debent esse in conditionibus variati, quia in ipsis debet esse facies hominis & facies leonis inquantum debent esse aliquotiens humani & benigni, quandoque vero seueri & leonini, vt sint sicut homines quantum ad misericordiam & benignitatem, leones vero quantum ad iusticiam & seueritatem, vt sic facies humana respiciat bonos ad promouendum, leonina vero respiciat malos ad puniendum. Ezech. 1. Facies hominis & facies leonis. Veruntamen quælibet facies debet palmam respicere, quia misericordia & iusticia se debent ad palmã æternæ gloriæ, & ad vitiorum victoriam ordinare, siue sit homo misericos siue iustus, semper debet intentionem rectam habere, & ad hoc quòd palmam gloriæ post modum capiat anhelare, dicens illud. Cant. 7. Ascendam in palmã, & apprehendam fructum eius. ¶ Hic fit mentio, quòd sacerdos quando ministrabat in templo, induebat vestimenta sua sancta, quando vero redibat ad populum, vestimenta sua exuebat, & sua communia induebat. ¶ Sic vero quilibet sacerdos, id est quilibet sacer ac sanctus dux, id est quilibet iustus, quando in sanctuario paradisi vel in templo ecclesiæ per seruitij diuini executionem ministrat, vestimenta sancta, id est sanctam & fidelem conuersationem debet induere, & continentia morum spiritualium se ornare. Vnde dicitur. Le. 19. Sancti estote, quia ego sanctus sum veruntamen quando redit ad populum, id est quando ad vitam actiuam reuertitur, & ad mundi negocia conuersationemque secularium applicatur, tunc debet illas sanctas vestes exuere, vestesque communes induere. i. conuersationem magis affabilem accipere & communem vt sic illis cum quibus habitat, se studeat (sine peccato tamẽ) pro viribus conformate. Leui. 6. Vestietur vestistimentis alijs &c. ¶ Vel dic quòd secundum locum & personas, gradum, statum & officium quod habemus necesse est assumere sanctas vestes, moresque induere magis graues. Quando tamen prædicta cessant, tunc homo proprias debet vestes resumere, & sicut ante consueuerat se habere. Apostolus. 2. Cor. 9. Omnibus omnia factus sum. ¶ Vel dic quòd loca quandoque nocent seu proficiunt ad virtutes, quia scilicet si in loco sancto manseris, vestem sanctę conuersationis habebis, si vero ad populum vel ad secularia negocia exieris, mores seculares & laicos reportabis. Vnde Se- D neca epistola. 9. Nihil tam damnosum bonis moribus, quã in spectaculo residere.

Capitulum quadragesimumquartum. Textus. Et conuertit me ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respicit ad orientem. Moralitatum. Capitulum. 19.

VIdit Ezechiel portam in sanctuario, & erat clausa, & dictum est sibi quòd porta hæc clausa erit & vir non transibit per eam, quoniã dominus Deus Israel ingressus est per illam, eritque clausa principi, princeps iste sedebit in ea. ¶ Dic quod ista porta est beata virgo, quæ in sanctuario castitatis & sanctitatis posita, semper per virginitatis sigillum mente & corpore fuit clausa. Vir enim per istam portam non transibit, inquinatum ipsam homo per copulam carnis non cognouit. Esa. 52. Non transibit per te in circuncisus & immundus. Dominus enim solus ingressus est per eam per carnis assumptionem. Nam ipsi, principi Christo fuit clausa per virginitatis dedicationem, & ipse solus in ea sedit per corporalem habitationem. Psalm. 117. Hæc porta domini, iustus intrabit per eam. Vnde dicitur Cant. 4. Hortus

E concluſus ſoror mea hortus concluſus fons ſignatus.
¶ Ibidem ordinat dominus, ꝙ leuitæ qui receſſerant ab eo, & errauerunt in idolis ſuis, ꝙ nõ debebant ad eum accedere, nec ſanctuariũ intrare, nec in ſacerdotio miniſtrare. Soli enim filij Sadoch, qui cuſtodierũt cerimonias ſanctuarij mei, cum peccarent filij Iſrael, ipſi ſtabunt in cõſpectu meo, vt offerant mihi adipem & ſanguinem, ipſi ingredientur ad ſanctuarium, & accedent ad menſam meam vt miniſtrent mihi. Aduerte tamen ꝙ iſti ſacerdotes debebant indui veſtibus lineis, nec debebat ſuper ipſos accedere quicquam laneum, vittæ lineæ erãt in capitibus eorum, fœminalia linea in lumbis eorum, & non accingentur. In ſudore caput ſuum non radent, comam ſuam non nutriẽt, ſed capita ſua tondent, vinum cum ingreſſuri ſunt atrium, non bibent. Viduam aũt repudiatam non accipient, ad mortuum generaliter non intrabunt, populum quid ſit inter ſanctum & pollutum docebunt, legem teneri & iuſta iudicia iudicabunt. ¶ Sic vero chariſimi, illi ſacerdotes & leuitę, i. eccleſiaſtici, qui a domino per vitia receſſerunt, & idolis ſuis, i. diuitijs per auariciam, malis mulieribus per luxuriam vel malis ſuperioribus, per Simoniam ſeruierunt, nõ ſunt digni domino miniſtrare, nec ad ſanctuarium ſacrificij altaris accedere, nec ſacerdotio gaudere. Soli enim filij ſadoch, qui interpretatur iuſtus, ſ. ſoli filij iuſticiæ qui legis diuinæ cerimonias cuſtodire conſueuerunt, digni ſunt, ad menſamq; altaris accedunt, & ꝙ ſacerdotio fungantur, & ꝙ adipem. i. Chriſti carnem & ſanguinem offerant & miniſtrent. Leuit. 22. Omnis alienigena non accedat. Item omnia veſtimẽta i. omnes mores & conditiones iſtarum linearum & pura & ſancta debent eſſe, & nihil laneum. i. nihil carnale vel indecens debet in eo apparere. Lignum enim quod eſt candidum, puritatem ſignificat, lana vero quæ de carne naſcitur, carnis voluptatem deſignat, & ideo in capite cordis & mentis debet eſſe vitta linea. i. puritas innocẽtiæ interioris, & in lumbis debent carnis fœminalia linea reſtringi. i. continentia caſtitatis exterioris teneri. Leui. 16. Tunica linea veſtietur, & fœminalibus lineis verecunda celabit. Iſti igitur quãdoque ſudant in confeſſione vitia emittendo, nullo modo
F debent accingere ſeipſos per vitia reſtringendo, ſed potius laxare omnia integere confitendo. Illi etiam qui in templo eccleſiæ miniſtrant, non debent vinum, ſupple inquo eſt luxuria, bibere, voluptati ſuperflue intendendo. Apoſtolus. Ephe. 5. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Iſti etiam debent comam. i. diuitiarum ſuperfluitatem nutrire & tamen ex toto ipſi non debent caput mentis à capillis diuitiarum radere vel nudare, tondere tamen debet iſtos capillos ipſis pauperibus erogando, & plus debito creſcere non ſinendo, ſuperfluitatem omnimodam tonſuram temperantię reſecando. Raſura enim omnimodam abdicationem diuitiarum deſignat. Tonſio vero quæ partem auſert, & partem dimittit, tẽperatam reſecationem inſinuat, ad denotãdum ꝙ eccleſiaſticus debet ſuperflua expendere, & retinere neceſſaria vnde viuat. Vnde. in Prouer. 30. Diuitias nec paupertates dederis mihi Domine, ſed tribue tantũ victui meo neceſſaria. Item iſti non debent viduam aut repudiatam. i. retroactam malam vitam ab eis dimiſſam per recidiuum aſſumere. Quia dicitur. Lu. 9. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum &c. Ad mortuos etiam. i. ad infames & malas perſonas non debet accedere, nec ſocietatem cum ipſis contrahere, ſed populũ ad litteram debent docere, & ad diſcernendum inter ſanctum & pollutum, bonum & malum, debent inſtruere, & inter virum & proximum ſuum iuſte iudicare. Pſal. 57. Iuſte iudicate filij hominum. ¶ Dicit ibidem dominus, quod illi ſqui dereliquerant eum, & idola adorauerant, ianitores in domo domini futuri erant. ¶ Sic vero hodie ſunt illi in domo eccleſiæ ianitores, i. prælati & introductores, qui dominum & Deum derelinquunt, & idola. i. mundi bona diligunt atque colunt. Bona enim mundi idola ſunt, quia ad ſimilitudinem, non veritatem prætendunt. Vel etiam idola ſunt maiores & ſuperiores, quia qui iſtos adulationibus coluerit atque muneribus, ianitor in eccleſia, id eſt officialis, prælatus vel introductor facilitter erit.

Moralitatum.

Capitulum quadrageſimum ſextum. Textus: G
Hæc dicit dominus. Porta atrij interioris quæ reſpicit ad orientẽ.
Moralitatum. Cap. 20.

IN veſtibulo domus domini quam vidit Ezechiel, erant duę portę, ſ. aquilonaris & meridionalis, per quas populus intrabat in veſtibulum. Verũtamen ſic fiebat, quòd ille qui illuc intrabat, nunquam per eandem portam redibat, immo ſemper per portam oppoſitam exibat, & econtra, excepto principe, qui eadem porta qua intrabat egredi poterat ſi volebat. ¶ Pars aquilonis ſterilis & frigida, in ſcriptura ſignificat in mundo ſtatum aduerſitatis & paupertatis. Pars vero meridionalis luminoſa & calida deſignat ſtatum proſperitatis. Veſtibulum deſignat ſtatum huius vitæ vel cuiuſcumque mundanæ vel eccleſiaſticæ dignitatis. Iſtud igitur eſt verum moraliter loquendo, quòd nullus eſt qui eadem porta egrediatur per quam itrat, quinimmo vt communiter per contrariam portam, i. per contrarium ſtatum & motum de mundo vel eccleſia egrediuntur. Illi enim qui intrant per viam aquilonarem, i. per mundi tribulationem & paupertatem, ſolẽt per viã oppoſitam, ſ. per viam meridionalem, i. per ſtatum proſperitatis exire. Econtra vero qui per meridionalem intrauerit, per aquilonarem aduerſitatis exibit, quia re vera illi qui in iſto mundo ſunt in aduerſitate, erunt cum exiuerint in cœli proſperitate. Econtra vero illi qui hic intrant per ſeculi conſolationes, finaliter exibunt per inferni tribulationes. Non eſt enim decens, immo vt communiter & impoſſibile, ꝙ de aquilone ad aquilonem, i. de paupertate ad paupertatem venias. Nec quòd de meridie ad meridiem, i. de mũdi gloria ad cœli gloriam poſt accedas, quinimmo vt comuniter de aquilonari ad meridiem & econuerſo graditur, & de mundi tribulationibus ad proſpera, necnon de mundi proſperis ad aduerſa peruenitur. Illud tamen poteſt falli in principe, i. in aliquibus viris principibus & ſpiritualibus, qui a Deo priuilegiati per portam quam intrant, exeunt qui de proſperitate mundi ad cœli proſperitatem tranſeunt, & econtra quandoque de tribulatione mundi ad inferni deſolationem tranſcurrunt. Vn H de dicitur tertio Reg. 13. Non reuerteris per viam qua veniſti.

Capitulum quadrageſimumſeptimum. Textus.
Et conuertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur. Moralitatum. Cap. 21.

DIcit. Ezechiel, quòd ipſe vidit aquas redundantes à latere dextro templi, & ecce vir habẽs funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos, & tranſduxit me per aquam vſq; ad talos, & reuerſus menſus eſt mille cubitos, & tranſduxit me vſque ad genua, tandem menſus eſt mille cubitos, & tranſduxit me per aquas vſque ad renes. Et finaliter menſus eſt alios mille cubitos, torrentem magnum quem non potui pertranſire, quoniam intrauerunt aquæ torrentis profundi, qui non poteſt tranſnatari. ¶ Aquæ quæ exeunt a latere dextro templi, i. ab ipſo pectore, & ab ipſa influentia & inſpiratione Chriſti, ſignificant aquas diuinarum ſcripturarum, in quibus proculdubio ſunt diuerſę partes in profunditate & difficultate ab inuicem differentes. Nam ſecundùm quòd vir qui portat calamum menſuræ, i. Chriſtus, qui ſecundum Apoſtolum. Ro. 12. vnicuique diſtribuit ſicut vult menſuram fidei, hominem diuerſimode per iſtum fluuium ſcripturarum deducit, & nunc vſque ad talos. i. parum difficiliter ad hiſtoriam, nũc ad genua, i. magis difficiliter quantum ad allegoriam, nunc vſque ad renes, i. magis difficiliter quantum ad tropologiã, nunc autem ſumme inexplicabiliter quantum ad moralitatẽ, vel ḡtũ ad anagogiã intellectũ nr̃m in iſto flumine circũ-
ducit.

A ducit. Quia re uera quamuis per multos paſſus ſm magis vel minus exponẽdo vel intelligendo faciliter tranſeamus, aliquando tamen iſtum torrentem ita impernauigabilem inuenimus, ꝙ pro libito non tranſimus, ita ꝙ pro defectu ingenij noſtri nobis poteſt dici illud Iohan. 4. Domine, neque cum quo haurias habes, & puteus altus eſt. Et ſicut ibidem dicitur iſte fluuius habebat ſuper ripas, & ex vtraq; parte torrentis omne lignum fructiferum, non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius, per ſingulos menſes affert primitiua ſua, & erit fructus eius in cibũ, & folia eius in medicinam, & omnis anima viuet ad quam peruenerit torrens iſte, quia aquæ eius de ſanctuario egrediuntur, & ſtabunt ſuper fluuium piſcatores. ¶ Sic vere diuina ſcriptura ex vtraque parte ſui. ſ. quantum ad ſenſum literalem & ſpiritualem habet lignum fructiferum. i. vitalem & fructuoſam ſcientitiam & doctrinam quæ. ſ. fructus ſententiarum non ceſſat producere, & folia verborum proferre, q̃ tamen folia ſeu verba nnnquam contingit cedere vel perire, iuxta illud. Mat. 5. Iota vnũ non præteribit a lege. Fructus iſte ſententiarum valet ad cibum meritorum habendum, folia vero illius, ſ. ſacræ ſcripturæ verba valent ad medicinã malorum, animæ autem. i. perſona, quas torrẽs ſcripturæ irrigat, per gratiam viuificantur, piſcatores vero. i. prædicatores & doctores ſtare & ſedere in iſto fluuio comprobantur. Iſti enim ſunt aquæ quæ de ſanctuario domini. i. de paradiſo per reuelationem fluxerunt, & ideo non mirum ſi de ipſis tanti fructus. i. tantę commoditates deſcenderunt, & ſic per ſingulos menſes. i. continue fructus & vtilitates nobis impendunt. Pſal. 1. Erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. ¶ Vel dic ꝙ ligna fructifera ſignificãt viros iuſtos, qui ex vtraque parte fluminis. i. eccleſiæ, ſunt plantati. Etenim fluuius a fluendo dicitur pro eo ꝙ fluctuare dinoſcitur. Duas etiam habet partes, ſ. ſtatum clericorum & laicorum inter quos cõſtat eſſe multitudinem bonorum lignorum, fructiferum. i. hominum vtiliũ & iuſtorum, qui fructum bonorum operum proferunt, & folia ſanorum verborum producunt, per menſes ſingulos, ſ. con
B tinue primitias deuotionis & reuerentiæ Deo reddunt, q̃a pro certo folia verborum ſuorum non defluunt per mẽdacij vanitatem, immo ſtabiliter permanent per veritatis & certitudinis firmitatem, & ideo fructus ſuorum operum, & cibum bonorum exemplorum alijs proferunt, folia vero ſuorum verborum & medicinam bonę doctrinæ alijs circũ fundunt. Pſal. 1. Et folium eius non defluet &c. Folium. n. id eſt verbum viri iuſti non debet fluere, immo ſemper debet per veritatem firmum eſſe, & ſine varietate & mendacio ſtabiliter permanere.

¶ Moralitatum ſuper Ezechielem Finis.

MORALITATVM
Liber viceſimuſquartus ſuper Danielem.

Capitulum primum. textus: Anno tertio regni Joachim rex Juda. Moralitatum. Capitulum. 1.

NAbuchodonoſor rex babylonis cũ ſubiugaſſet hieruſalem, & in babyloné populum duxiſſet, voluit ꝙ pueri qui fuerãt de ſemine regio, in quibus nulla eſſet macula, decori forma, docti ſcientia, ve ſcerentur cibis menſæ ſuæ, & erudirentur & ſcientijs & linguis prouinciæ, vt ſic fierẽt digni ſtare in conſpectu regis. ¶ Rex iſte eſt diabolus, qui in babyloniam quæ interpretatur cõfuſio. i. in mũdo, vbi perpetua confuſio dominatur. Menſa iſtius regis eſt mundi proſperitas, qua diabolus cibat & reficit peccatores. Pueri iſti ſunt ſancti viri religioſi & perfecti, qui de ſemine regio. i. de ſemine Chriſti per electionem & adoptionẽ ſunt nati. Vnde dicitur. Ioan. 1. Dedit eis poteſtatem filios C Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Quid igitur? Pro certo quando nabuchodonoſor. i. diabolus poteſt præuale re contra eccleſiam vel religionem, & ipſam per peccatum ſuo dominio ſubiugare, & populum eius in babylonem. i. in amorem huius mundi deducere, ipſe ſumme nititur ꝙ pueri de ſemine regio. i. viri eccleſiaſtici & religioſi, qui ſunt ſequaces, & ſemen regium. i. perſonarum ſanctarum. i. quicunque ſunt immaculati & ſancti, & in ſcientia ſpirituali & theologica eruditi, & morali pulchritudine inſigniti vtantur cibis menſę ſuæ, mundi delicijs & proſperis, & inſtruantur in litteris ſcientiæ Babylonis, i. mundi ſcientijs, malicijs & cautelis, & hoc totũ vt ipſos poſſit habere ſtantes ante ſe inferius in inferno, quia extrema gaudij luctus occupat. Prou. 14. Et hinc eſt ꝙ multi eccleſiaſtici non curant hodie niſi de delicijs & ſciẽtijs mũdi. ſ. legibus & medicinis, & ideo boni debent facere ſicut fecerunt tres de illis, ſ. Ananias, Azarias & Miſael, & Daniel, q̃ mẽſam regis ſpreuerunt, abſtinentesq; fuerunt, & nõ fuerunt cõcremati vel contaminati, ſed domino placuerunt & pluribus ſcientijs effulferunt. ¶ Sic vere debent cauere de menſa iſta. i. de mundi proſperis, & in abſtinentia de paupertate voluntaria viuere, & ita domino complacere, & ſicut iſti pueri in igne non fuerunt combuſti, ſic nec viri abſtinentes igne luxuriæ comburuntur. Et ideo bene dicitur. Eccle. 37. Propter crapulam multi perierunt, qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam. Et ſicut iſti pueri abſtinentes fuerunt inuenti pulchriores & ſapientiores & regi præ cæteris amplius placuerunt, ſic vere qui ſunt abſtinentes, coram rege Chriſto plus placent, & plus pollent pulchritudine morali & ſcientia ſpirituali, & minus poſſunt igne vri, id eſt concupiſcentia carnali.

Capitulum ſecundum. textus. In anno ſecundo regni nabuchodonoſor, vidit nabucho. ſomnium. Moralitatum. Capitulum. 2. D

VIdit nabuchodonoſor ſomnium. ſ. ſtatuam grandẽ & ſublimem, ac terribilem ad videdum, caput & collum ex auro optimo, pectus & brachia ex argento, venter & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ, pedis vero pars quædam ferrea, quædam fictilis & teſtea. Nam quanto ſtatua ad pedes approquinquabat, tanto metallum eius deterius erat. Tandem vero de quodam mõte abſciſus eſt vnus lapis paruus ſine manibus qui percuſſit pedes, & factus eſt mons magnus in terra. ¶ Statua hæc eſt eccleſia vel religio quæ pro certo per ꝓgreſſum temporis multipliciter mutat ſtatum. Primus igitur ſtatus eccleſiæ ſignificatur in capite, quia caput. ſ. principium eius pro certo fuit aureum, per ruborem feruentis charitatis & per vigorem conſtantiſſimæ firmitatis, ſicut patuit in martyribus & Apoſtolis, qui fuerunt primi. Secundus ſignificatur per ſecundam partem ſtatuæ, ſ. per pectus & brachia, & hi fuerunt eremitæ & confeſſores, & hi pro certo fuerunt argentei. i. candidi per nitidam caſtitatem. Tertij fuerũt doctores, & hi intelliguntur per æs, quod ſumme reſonat, quia fuerunt ſonori per eloquentiæ honeſtatem & venuſtatem, & ſic patent tres ſtatus & tres ætates eccleſiæ primitiuæ. Sed vere pedes & tibiæ finis eccleſiæ vel religionis, ſ. nos alij, quia nos ſumus partim ferrei per crudelitatis & ſeuitiæ duram ferocitatem, & indeuotionis fragilitatem, partim autem teſtei per auariciæ crudelitatem, & per carnalem infectionem, vt patet de modernis eccleſiaſticis, qui ſunt crudeles & duri, quia oés alios volunt ſuppediare. Sunt etiam lutum & teſtei. i. auari, terrei & luxuriоſi, & ideo talibus accidit quod ſequitur. Quia dicitur ibidem. Præciſus eſt lapis de monte, qui totam ſtatuam caſſauit. ¶ Sic vero diabolus lucifer, qui de monte paradiſi cecidit, totã eccleſiã hodie cõcutit & frãgit. ¶ Vel dic ꝙ ſtatua eſt religio eiusq; caput eſt ei⁹ fundator, pectus & brachia fuerũt eius primi cõfeſſores & ſancti qui ibidẽ fuerũt. Venter aũt clauſtrũ eſt, cuius inte

Estina sunt subditi, qui sunt ibi. Pedes autē & tibiæ sunt eius sequaces, famuli aut officiales, qui sunt circa religiosos, & maxime laici conuersi. Est igitur religio grādis & sublimis meritis & virtutibus, terribilis inimicis. Caput igitur eius. i. Fundator, fuit aureum per charitatis ruborem. Pectus & brachia. i. sancti patres fuerunt argentum per charitatis cādorem. Venter autem & femora. i. clausirales & conuentus, alij fuerūt ærei. i. sonori per prædicationis & confessionis laudem & orationis & gratiarum actionis clamorē. Pedes autem qui statuam sustinent, id est boni laici actiui, debent esse ferrei per fortitudinis vigorē, terrei per humilitatis per pœnitentis squalorem. ¶ Vel dic q statua significat ecclesiam, in qua caput. i. capitanei & prælati respectu aliorum debent esse aurei, & cæteræ partes & personæ, quanto sunt capiti, i. prælato propinquiores, & in statu, gradu & officio superiores, tanto debent esse inferioribus meliores. Vnde Vegetius. Tunc respublica bene regebatur, quando non poterat esse maior nisi qui melior. Et nota q ecclesia bene dicitur statua a stando, quia in stabilitate fidei est fundata. Psal. 118. Fundauit terram super stabilitatem suam & ecclesia in æternum stat. ¶ Vel dic q statua est homo diues, potens, grandis & sublimis, quem omnes timent. Ite igitur quandoque habuit caput, id est originem auream, quia ex nobili plebe traxit originem. Brachia eius, i. vxor, amici, & collaterales sunt argentei, i. pleni pecunia & argento, id est fulgentes gloria temporali. Venter eius & femora eius, & filij eius, & filiæ, qui de suo ventre & femoribus exierunt, sunt ærei & sonori per iactantias, pompas, gaudia & cantilenas, per rixas & discordias. Vnde Iob. 21. Pueri eorum exultant lusibus. Pedes & tibiæ. i. eorum famuli officiales partim sunt ferrei per crudelitatem, quia alios feriunt per rapinas & iniurias, partim sunt terrei. i. cupidi & auari, quia sicut videmus, balliui diuitum & potentum sunt crudeles & rapaces, & sunt etiam cupidi & tenaces Vnde Ezech. 22. Omnes isti ferrum, plumbum & stānum. Sed pro certo de monte. i. de paradiso venit quandoque lapis, id est occulta Dei sententia, percutiēs statuam, id est istum diuitem cum istis suis membris collateralibus & sequacibus destruit atque rumpit, & hic quandoque temporaliter, & post mortem æterna liter, quia. s. collaterales & consiliatores sequaces, executores & adulatores diuitum, & cæteri in suis criminibus vel rebus acquisitis participantes, cum eo perpetuæ damnabūtur. Vnde dicit Esa. 14. Præparate filios eius occisioni. ¶ Vel dic q statua est diues causidicus vel mūdanus, qui tenet aurum & argentum lapides præciosos, terras & possessiones, qui est terribilis & sublimis. Sed quid? Pro certo sæpe venit quidam lapis paruulus. i. quidam nouus inuenis & astutus, qui incipit regnare, caulare vel mercari, qui tandem frangit illum magnum, & possessiones eius acquirit, & ipsum prosternit, & inter oēs fit magnus. i. in tota terra & patria nominatus, sicut ad litteram videmus de diuitibus, quorum quidam pereunt, alij loco eorum surgunt. Vnde dicitur. Eccle. 11. Multi potentes oppressi sunt &c. ¶ Vel dic q statua ista est homo, qui quandoque in capite, id est in principio & iuuentute est aureus. i. perfectus & bonus, & tandem in pectore, id est in ampliori ætate fit argenteus, id est minus valens & tepefœens, a feruore tandem fit æreus. i. sonorosus, quærulosus. In fine. i. in senectute fit terreus, id est cupidus & auarus, ferreus. i. impius, frigidus & indeuotus, quia acres in principio franguntur in fine, & ideo per lapidem diuinæ sententiæ perpetuo confringuntur. ¶ Vel dic q statua est mundus, qui habet quattuor partes. i. quattuor imperia, s. assyriorum aureum, persarum argenteum, grecorū æreum, romanorum ferreum. Lapis vero paruus est Christus, de mōte, id est de virgine, sine manibus. i. sine virili opere scissus, qui istam statuam id est mundi regna cum suis sectis. id est idolatris conquassauit, & per fidem ecclesia mons magnus factus est, quia iam totum mundum impleuit.

Capitulum tertium. Textus. Nabuchodonosor rex fecit statuam auream. Moralitatum. Capitulum. 3.

NAbuchodonosor fecit erigi quandam magnam statuā auream, maximę quantitatis in quodam campo, & fecit corā ipsa citharizare melodissime omnibus generibus instrumentorum, & dato q statua non haberet vitam, nec se posset mouere, tamen voluit q omnes adorarent eam, alioquin mitterentur in fornacem ignis, sicut patet in tribus pueris sanctis, qui noluerunt ipsam adorare, & missi sunt in ignem. ¶ Rex iste significat istos qui regunt mundū vel ecclesiā, maiores. s. & pricipales. Statua signficat aliquos ministros imperitos ad modum statuæ, ab eis per affectionē vel per dona creatos, vel aliquos consiliarios, qui quamuis sunt statuales & ignari, ipsos tamen colunt & credunt tanquam Deos, & ab alijs volunt coli, sicut ad litteram videmus, q vix est dare aliquem iudicem vel prælatum, quin secum habeat aliquam statuam, id est aliquem consiliarium statualem, cui scilicet principaliter credit, & eum adorat, & ab alijs eum honorari facit, & quam in domo & in curia sua super omnes erigit & extollit, & isti tales dicūtur aurei, quia satis habent de auro, ad dandum suis maioribus munera. Isti etiam secum habent citharistas, hoc est dictu, adulatores, qui non cessant in eorum auribus citharizare, adulando, laudando, & alios impie accusando, & eis in suis nequitijs fauendo. Quia dicitur. Prouer. 28. Qui delinquunt legem, laudant impium. Quid igitur? Pro certo Nabuchodonosor aliquis princeps mundi vel ecclesiæ, constituit in campo vno. i. in vna patria, ciuitate, ecclesia vel religione, vnam statuam. i. vnum ignorātem iudicem per affectionem vel per p̄sonarum acceptionem erectum, in cuius auribus illi de familia sua non cessant resonare, & ipsam tanquam Deum adorare, & si quis non velit eam adorare, verbis adulatorijs commēdare, ipse vero mittitur in fornacem ignis, quia. s. tam igne rixæ, iræ & auariciæ depredatur, & ideo pueri, sancti, id est bonæ personæ quæ huiusmodi superbias abhorrent, ab eorum promotione comburuntur, & in igne rapinæ ponuntur Vnde Esa. 59. Qui recessit a malo, prædæ patuit. ¶ Pueri sancti & abstinentes præcepto regis in ignē missi sunt, vt ibi comburerentur, sed statim fecit dominus fornacem quasi ventum roris flantem, & filius hominis cū eis visus. Ministri autem qui fornacem incenderunt combusti sunt, ipsis nihil patentibus in fornace, & hoc in babylonia. ¶ Babilonia quæ interpretatur confusio est mundus, fornax eius est ardor tentationum & tribulationum, Rex autem eius est diabolus, qui dicitur princeps mundi. Vnde dicitur. Iob. 12. Quando igitur diabolus rex babylonis, id est mūdi, inuenit aliquos viros perfectos qui suis suggestionibus nolunt obedire, qui sunt abstinētes a vitijs statim vult q ponātur in ignem aduersitatum & tribulationum, vt ibi timore vel amore comburātur, & ad hoc plures ministros habet sibi sustragantes. Habet enim gulosos & luxuriosos, qui trahunt ad ignem voluptatis. Habet mundi principes & vsurarios, qui trahunt ad ignem aduersitatis. Sed quid? Statim vero quod isti sunt in tali igne, pro certo Deus adhibet ventum spiritus sancti, & rorem suæ misericordiæ & consolationis & adiutorium suæ protectionis, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 10. Non patietur vos Deus tentari supra illud quod potestis &c. Et si isti a tali igne nō lædūtur, sed potius si constanter in eo perseuerant, eorum vincula scilicet peccata & vitia consumuntur & purgantur, quia Deus nunquam deest homini tribulato, dum tamen velit eum requirere. Vnde Esa. 43. Dum ambulaueris in igne, non combureris, & odor ignis nō erit in te, quia ego dominus Deus Israel. Sed pro certo sæpe accidit q illi qui erant ministri fornacis, qui scilicet gaudebant de tormentis aliorum, & q eos tribulabant, vt sunt mali balliui, ipsi ab ea fornace comburuntur, & alij exeunt illæsi, quia sæpe Dei iudicio fit q ignis crudelitatis qui de fornace babylonis id est curia mali principis prorupit, iste ministros suos officiales & balliuos inuoluit, vt tales ad tribulationes & paupertates deueniant, quas ipsi alijs intentabant. Prouer. 47. Quia vt scribitur, qui in ruina alterius lætatur &c. 24. Et q etiam vidēt ipsi boni, laudes & gratias in ipsa fornace tribulationis referunt creatori dicentes. Dan. 3. Benedictus es &c. quando istos malos vident comburi. Psal. 57. Lætabitur iustus cum viderit vindictam. &c. ¶ Fornax babylonis fuit incensa stupa & applicata pice & malleolis vt sic filios Israel deuoraret. ¶ Fornax est peccatum luxuriæ. Stupæ sunt aliqua dona quæ offeruntur, quæ parum valent. Pix quæ ligat, & inficit, sunt

A sunt solatia corporū, tactus & gestus. Malleus est vetula maquarella quę mentē iuuenculę malleat verbis suis: napta, q secūdum. Plinium est bitumē cognatum ignibus, & q igne viso rapit eum, significat oscula & affatus. Ministri igit. Nabuchodonosor. i. demones, accēdunt hodie fornacem luxurię cum stuppa. i. cum donis & muneribus, cum pice. i. cum corporalibus gestibus & affectibus, cum malleis. i. cum verbis vetularum sallacibus, cum napta. i. oculis & tactibus, & hoc vt filij regis Israel. i. christiani, igne luxuriæ cōburanē, ipsi tamen nihil timent si fuerint abstinentes, & in Deo cōfidentes &c. vt in præcedenti capitulo.

Capitulum quartum. textus. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo. Moralitatum. Cap. 4.

NAbuchodonosor vidit somniū. Videbā inquit, & ecce arbor in medio terrę & erat magna & fortis, & altitudo eius nimia, & ꝑceritas eius cōtingens cœlum, & aspectus eius in omnē terram, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, sub ea habitabunt animalia & bestię terrę, in ramis eius volitabant volucres cœli, & ex ea vescebatur omnis caro. Tūc inquit ecce vigil de cœlo, & clamauit fortiter. Succidite arborē, præscindite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius, & fugiant bestię quæ subtus eam sunt, & volucres de ramis eius alligētur vinculo ferreo, & cū feris fortis sit palcens herbam terrę, cor eius ab humano immutetur, & cor ferę detur ei. Rore cœli tingatur, veruntamen germē radicū eius in terrā finite. ¶ Arbor ista significat mūdi principes & diuites, qui in medio terræ. i. ī planicie huj mundi versatur. Isti enim sunt magni quo ad facultates, fortes quo ad potestates, & maximē contra pauperes, qui vix aut nūquam possunt habere ius suum de eisdē, & sunt alti
B quo ad generis nobilitatem, ita q quasi cœlum tāgere per elationem videntur, & potestas eorum, fama & ꝑsperitas per terrę latitudinem dilatatē. Isti habēt plures ramos, i. plura p̄dia, castra, villas vel homagia. Etiam isti habent folia, s. exteriora vestimēta & ornamenta pulchriora, qui bene volunt parari & ornari, & ipsi & vxores & filij habēt fructus nimios. i. diuitias infinitas, ita q esca vniuersorū est ī eis, qa multi homines viuunt de bonis suis, & ideo volucres cœli. i. mundi nobiles & diuites ac balliui versantur in eorū ramis, i. in eorum officijs, villis & homagijs. ¶ Vel volucres. i. clerici & prælati, quia. s. hodie gaudent volare & discurrere per officia principū & magnatum. Psal. 103. Super ea volucres cœli habitabunt. Multa etiam animalia. i. multi simplices sunt eis subditi, & sub eorum dominio cōmorātur, & breuiter omnis caro ei subijcit hac vita. Sed quid, sępe accidit q dum tali ꝑsperitate fruuntur, nec ea debito modo vtuntur, venit vigil de cœlo, i. occulta Dei sententia, quæ super humanis vigilat incessanter, & p̄cipit, q arbor hæc per mortem succidatur, & de vita præsenti euellat, & q ei nō remaneant nec folia vestimentorum, quia totus nud⁹ recedit, nec fructus diuitiarum, nec rami prædiorum, nec volucres nec bestię, i. aliqui assistētes, & subditi familiares vel amici manent. Quia breuiter sicut dicitur. Iob. 27. Diues cū mortuus fuerit, nihil secum affert. 1. Cor. 15. Tunc enim euacuabit Deus omnem principatū, qui a nullus quātūcumque magnus in hac vita habebit ibi famulum vel subiectum, sed q libet pro capite solus erit, dicens illud. Hie. 15. Sol⁹ sedebā quia amaritudine repleui me. Sed aliquādo accidit illud q sequitur, q ipse vigil, i. Dei sententia præcipit, q iste alligeē foris in inferno extra ecclesiam seu extra mundū saltem in purgatorio vinculis ferreis, i. vinculis pęnalibus & purgantibus, iuxta de cretū diuinæ scientiæ & ordinationis ac punitionis, & q cum feris. i. cum demonibus cōuersetur, & q vlterius per desperationem & tormētorum acerbitatē cor ipsius immutetur, & q cor ferę, s. infectum & desperatum detur, q maxime verum est de damnatis, qui odiūt Deum, & quorum ratio est absorpta. Sed tamen quicquid ist, radix semper intacta permanet & seruatur, i. spes resurrectionis, C quia boni & mali resurgent. 1. Cor. 15. Quoniam omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur. Et ideo quia dquolibet est dubium, vtrum sit in purgatorio, præcipit vigil. i. Dei sententia & ordinatio, q rore cœli cōtingatur. i. gratijs & sustragijs ecclesiæ, quia. s. pro amicis nostris mortuis semper debemus rorem beneficiorum cœlestium, s. ælemosynarum, & orationum instillare super eos, dicentes illud Gen. 27. In cœli rore erit benedictio tua. ¶ Vel dic q arbor est ecclesia uel religio, quæ est magna, fortis, indeficiens, & ad cœlum contemplatione erecta, & foliis. i. sanctijs suis, & eloquentijs sacræ scripturæ est plena, fructibus. i. diuitijs & facultatibus fecunda, ramos habet pulcherrimos, id est dignitates, officia & beneficia, & ideo volucres, id est uiri nobiles, & contemplatiui, bestiæ, id est simplices & subditi in ramis huiusmodi commorantur. Et breuiter omnis caro inuenit sibi suum cibum spiritualem, s. fidem, gratiam corporalem, & temporalem subiectionem. Nobiles enim & rustici & diuites & pauperes contemplatiui & actiui ecclesiæ fiunt subditi, & in ea inueniunt tam temporaliter quām spiritualiter sufficiens nutrimentum. Inquit enim, Esca vniuersorum erat in ea. Sed vere hodie ista arbor religio vel ecclesia, quasi succiditur per peccatum, qa nullus facit debitum suum, & ideo iam cessant in ecclesia folia scientiarum, fructus diuitiarum, rami prouentuum, & beneficiorum hodie deperduntur, volucres cœli, i. mundi nobiles, & bestiæ, i. rustici ausugiunt, eam contemnendo & persequendo, & contra eam armando se. Et breuiter ista arbor, i. ecclesia est hodie ligata vinculis ferreis, statutis principum secularium, intantum q non possunt se mouere, & cum feris. i. cum crudelibus mundi principibus, ipsam mordentibus, & deuorantibus, habitant & morantur. Tren. 1. Quia omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei ini- D mici. Et breuiter nihil est ibi solatij vel vigoris, nisi radix. i. fides quæ semper remanet intacta. Luc. 22. Quia ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Nisi etiam ros cœli. i. gratia & deuotio, quæ semper occulte a Deo super ecclesiam distillatur. ¶ Vel dic q volucres sunt contemplatiui, bestię sunt actiui, qui hodie deficiunt in ecclesia. ¶ Vel dic q volucres nobiles sunt vasalli, bestiæ sunt tiranni, qui hodie nō dedignantur ecclesiæ subesse. Ezec. 31. In ramis eius habitauerunt volatilia cœli, & in ramis fuerunt vniuersæ bestiæ regionis. ¶ Vel dic q arbor est paradisus, vbi sunt folia, & fructus. i. æterna prosperitas indeficiens. ¶ Vel fructus. i. deitas. Folia quę sunt exterius, i. Christi humanitas. Ibi sunt rami id est diuersę mansiones, ordines & distinctiones. Ibi sunt volucres. i. Angeli Dei. Bestiæ. i. homines. Et breuiter omnia inueniunt ibi suum cibum. ¶ Vel dic q volucres cęli sunt beati qui sunt sursum in ramis. i. in mansionibus ecclesiæ triumphantis. Bestiæ sunt viatores huius mundi, & de fructibus arboris. i. de gratijs sanctorum, & sustragijs hic viuunt, & spe istius arboris. i. æternæ gloriæ recreētur. Ibidem secundum apostolum, 2. Cor. 5. Per fidem ambulamus & non per spem. ¶ Vel dic quòd ista arbor est vir perfectus, & maxime Christus. Hic enim magnus est per meritorum facultatem, fortis per constantiæ firmitatem, altus p contemplationis sublimitatem, quia dato, quòd sit in terra tamen debet sursum vsque ad celestia subleuari per contēplationem, & desiderium & affectum. Vnde dicitur. Sap. 18. Vsque ad cœlos attingebat stans in terra. Illud præcipue verum fuit de Christo, qui erat in terra, quantum ad humanitatem, & tamen ad cœlos attingebat quantum ad diuinitatem. Vnde in Gen. 28. Vidit Iacob scalam. Item hic est pulcher in folijs conuersationis & locutionis, plenus in fructibus bonę operationis, & habet pulchros ramos bonę affectionis, & ideo esca vniuersorum est in eo, quia pauperes ab eo temporaliter nutriuntur, & diuites spiritualiter, ita quòd cibus spiritualis eruditionis exemplorum prædicationis, cibus temporalis subuentionis in eo reperitur, & iō angeli qui sunt volucres cœlestes. i. uiri sapientes, & discreti, bestię, id est simplices & ignari circa eum conuersantur. Illi enim associando & congaudendo, isti doctrinam ipsius hauriendo iocundantur. Et breuiter omnis caro participat bona sua, sicut scriptum est. ¶ Vel dic quòd rami eius sunt officia & beneficia & præbendæ, & pro certo ibi sunt volucres

E cres id est boni viri iusti & spirituales, quia perfecti uiri nō ponunt in officijs nisi personas bonas & iustas & talibus conferunt bona sua, & maxime bona ecclesiæ, curas & præbendas. Bestiæ autem debent esse subtus, quia pro certo viri bestiales in ecclesia debent inferius esse in statu depressionis & subiectionis, & non prælationis. ¶ Cum Nabuchodonosor deambulat in aula babylonis, incepit efferri magna superbia in seipso. Cumque Deum quam plurime offenderet, & nec peccata sua ad Danielis consilium redimere vellet, sed potius dixit: Nonne ista est babylon ciuitas magna quam ædificaui in domum regis, & in robore fortitudinis meæ & in gloria decoris mei? statim subita affuit Dei sententia contra ipsum, quæ ipsum in bestiam commutauit & eum propria gloria spoliauit, figurā, sensum, & rationē sibi abstulit, & cor sicut feræ sibi dedit, & quasi bos fœnum comedit, & eum de regno proprio proiecit. ¶ Ecce sic est ꝙ quandoque homo gloriatur in ciuitatibus, prædijs, & possessionibus, quas ædificauit, & acquisiuit, & in alijs bonis suis non ipsa diuinæ gratiæ & virtuti, sed magis proprijs virtutibus ascribit nec curat elemosynam porrigere indigenti iuxta consilium prædicatorum, & tunc subito venit sententia contra ipsum, quæ eum ad statum paupertatis & miseriæ deijcit, & temporaliter in hac vita, & æternaliter in altera, & eum quandoque cum regno mundanæ gloriæ deponit, & ipsum cum feris infernalibus ponit, sensum & rationem præ acerbitate tormentorum ab eo tollit, ꝙ gloriam eius per mortem corporalem subuertit, & de homine in bestiam ipsum vertit, inquantum figuram sui pristini status ac prosperitatis confundit. ¶ Vel alio modo talis peccator bestia fit, inquantum in fine in faciendo sensum & rationem perdit, sicut de multis videmus qui phrenetici moriuntur. Psal. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius. ¶ Vel dicit ista contra malos nobiles & fatuos & alios, qui quandoque a statu prosperitatis cadunt, dignitates, hæreditates & officia perdunt, a societate hominum eijciuntur, quasi bos fœnum comedere, & quasi rusticis in labore viuere, & priuatinas delicias dimittere, & cum feris rationem pauperibus conuersari coguntur. Sed quid? Pro certo ipsi videntes seipsos depositos, de prælationem incurrunt. Bestiæ quasi vastiæ, quæ secundum ysidorum dicuntur a vastando.
F i. crudeles & prædones sunt, cor humanum i. cōscientiam piam perdunt, & cor feræ i. impiam mortem acquirunt, in virosque malos se conuertunt. Vnde dicitur. 1. Reg. 10. Mutatus est in virum alterum. Hiere. A malo in malum egressi sunt. Postquam Nabuchodonosor occulto Dei iudicio bestia factus est, de regno electus, & ad statum tribulationis deuenit, principes eius negauerunt eum quamdiu fuit bestia, sed statim quando recepit pristinum sensum, figurā, & statum, principes eius cognouerunt eum sicut prius & receperunt eum. Tales vero sunt amici mundi qui ad statum tribulationis & infirmitatis quia statim quando occulta Dei prouidentia aufert sibi omnem prosperitatem, regnum, sensum & statum vere principes sui i. amici, cognati & parētes eius despiciunt eum, nec volunt eum amplius videre, nec regem nec dominum amplius appellare. Quem si acciderit ad statum redire, & principes ipsum recipiunt, & ei sicut primitus obsequuntur, & quem prius sicut bestiam contemnebant, tunc tanquam regem & dominum reuerentur. Vnde dicitur. Eccl. 13. Si habueris conuiuet tecum. ¶ Nabuchodonosor rex babylonis factus bestia fine sensu fœnum comedit, sicut bos inter bestias habitans, & in syluis societatem hominum contemnebat, & ideo tūc a principibus est contemptus. ¶ Rex iste Babylonis i. confusionis significat malos prælatos, impios & crudeles. Nabuchonosor interpretatur sedens in angustia, quorum vitijs ecclesia potest dici babylon i. confusio. Isti enim hodie sunt mutati in bestias, quia sunt multi bestiales & luxuriosi, societatem hominum i. personarum rationabilium contemnentes. Et ideo de istis dicitur. Dan. 4. Cor eius ab humano immutetur, & cor fere detur ei, & ideo vere reges & principes & laici solent tales contemnere, & eorum statum & consortium abhorrere. ¶ Vel dic ꝙ principes qui sunt maiores prælati ecclesiæ vel religionis, videntes eos tales sic viuentes bestialiter, debent eos statim regno. i. suscepto regimine priuare. Ezech. 21. Prophane impie dux, tolle cidarim, depone coronam. Si autem pœnitentia ducti, fiant iterum homines. i. viri boni perfecti sensum & mores recuperantes, tunc secundum quod eis videbitur possunt ipsos pristinæ gloriæ restituere, & in eodem loco vel alibi iterum prælaturam eis reddere. Quamuis. Daniel. 5. diceret Nabuchodonosor malam interpretationem de arbore, & balthasar de manu in pariete, vt patet infra, ita ꝙ vnum diceret de regno eijciendum, & alterum occidendum, ex hoc tamen nunquam fuerunt moti contra ipsum sed donis & honoribus ditauerunt. Sic vere quamuis Daniel. i. pdicator nos aspere corrigat & futura pericula nobis dicat, ex hoc tamen non debemus indignari, sed ei corde humili regratiari, quia qui corrigit sapientem, gratiam apud eum inuenit. Prou. 28. ¶ Quamuis Nabuchodonosor & balthasar correctionem & increpationem Danielis gratiose reciperent, & eum honorarent, nunquam tamen propter hoc se emendauerunt, & ideo perierunt. Sic vere sunt aliqui qui libenter correctionem audiunt, sinunquam propter hoc emendantur. Ezech. 33. Audiunt sermones meos, & in cātica oris sui vertunt illos. Cap. 6. ¶ Quamuis Darius summe diligeret Danielem, tamen propter consuetudinem & decretum factum tradidit eum iuxta promissa leonibus deuorandum contra propriam voluntatem, sicut dicitur infra capitulo sexto. ¶ Sic vere reges & viri perfecti summe debent cauere quid promittunt quia turpe est regredi verbum suum. Iuxta illud Prouer. 12. Labium veritatis firmum erit. ¶ Euilmerodach (teste historia scholastica) pro Nabuchodonosor patre suo regnum rexit, dum a regno exularet, & ibi plura iniqua comisit, & ideo quando pater ad regnum redijt, filium qui deliquerat, carceri mancipauit, & ei plura tormenta inflixit. Tandē parer mortuus est, & filius eius qui erant in carcere, ad regnum iterum sublimatur. Iste autem qui viderat patrem suum prius in bestiā mutatum, & iterum in hominem figuratum, timuit ꝙ de morte ad vitam reueniret, & ideo fecit capi trecentos vultures, partem suum diuidens, vnicuique vulturi partem dedit, & eos auolare permisit, dicēs. Quia nisi omnes infimul conuenirent, impossibile erat partem suum quem comederant resumere vitam. ¶ Sic vero charissimi, quandoque accidit ꝙ Euilmerodachid est aliquis iniquus ad regnum id est ad aliquod officium sublimatur, vbi quandoque multa iniqua committuntur, subditos grauando & spoliando, & H ideo sæpe accidit ꝙ propter nequitiam eius superior magister qui ipsum habet corrigere, ipsum percutit, incarcerat atque affligit, vel pœnam ei tribuit competentem, illi ex tunc accidit mori patrem suum. Ideo si iste pater vel corrector moritur. i. si aliquod infortunium ei venerit, ipse statim consurgit versus ipsum, & eū p detractionem & falsam accusationem laniat, & vulturibus. i. suis inimicis porrigit eum deuorandum & dissamandum, & hoc vt perpetuo ad statū ꝑperū nō resurgat. Prou. 9. Quia qui arguit derisore, ipse sibi iniuria facit. Mat. 10. Tradet enim frater fratrem, & filius patrem, & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus hominibus propter nomē meū. Lu. 11. Qui aūt perseueraverit vsque in finē, hic saluus erit. Et alibi. Micheæ. 7. Et inimici hominis domestici eius, sicut dicit micheas. Mat. 10.

Capitulum quintum textus. Balthasar rex fecit grande conuiuium optimatibus mille. Moralitatum. Capitulum. 5.

B Althasar rex babylonis cum semel esset obsessus a Dario rege persarū vilipendens obsidionem, fecit grande conuiuium familiaribus suis, & fecit apportari vasa aurea & argētea quæ de hierusalem & templo attulerat pater suus, & tunc in ipso conuiuio biberunt in ipsis ipse & optimates sui, vxor & concubinæ suæ, & laudauerunt Deos suos, sed hoc abhorrens Deus fecit venire in ipso conuiuio in pariete vnam manum quæ scripsit per ordinem ista tria verba. Mane, thetel, phares, quod significat,

A gnificat, numerus, pondus, diuisio. Significat autem Deus ꝙ ipsum numerabat, & ponderabat opera sua quantum vsebant, & quia deficiebat in numero & pondere, tunc diu debat regnum eius & sibi pœnitus auferebat, & sic factum est ꝙ in ipsa nocte rex qui obsidebat ciuitatem, cæpit eum & occidit, & regnum eius & totam substantiam deuorauit. ¶ Balchasar qui interpretatur deuorans diuitias, significat mundi diuites & potentes, qui non cessant diuitias deuorare & accumulare, nec tamen ab eis satiantur, quia venter impiorum insatiabilis. Vnde dicitur. Prouer. 31. Isti sunt reges Babylonis, quia regunt mundum, vbi non est nisi confusio. Ozeæ. 8. Ipsi regnauerunt, sed non ex me &c. Iob. 41. Isti quotidiæ obsidentur a rege Persarum. i. a diabolo, qui est rex super omnes filios superbiæ. Sed vere isti non curant de ista obsidione, scilicet de diabolo, qui continue per tentationem & tribulationem, & mortis temporalis & æternæ tentationem ipsos obsidet & infestat, immo pro certo ipsis vacant conuiuijs ludis, potibus & cibis, & cum vxoribus suis & familiaribus & dijs suis. i. illis de parētela sua, de quibus magis sperant & exultant, in vasis aureis & argēteis bibere delectantur. Sed pro certo Deo sæpe displicet huiusmodi vanitas & prosperitas, & ideo dum sunt in aula babylonis. i. prosperitatis mundanæ, quando non cogitant de futuris, Deus mittit manum suam. i. potestatem & virtutem, & in pariete coporum sententiam scribit, & dicit. Mane, thetel, phares. Quia ipse numerat tempus & vitam eorū, & ipsam præsumit & ipse etiā ponderat quantum de virtutibus & vitijs habeant, & tandem diuidit eos, sanimam a corpore separando per mortem, vel diuidit eos, sa societate fidelium & partem eorum ponit cum infidelibus in infernō, & ideo rex perserum. i. diabolus, audita Dei voluntate & sententia, ipsos corporaliter & æternaliter occidit, qui ipsos tandiu obsederat in hoc mundo. Vnde Luc. 12. Stulte, hac nocte repetent animam tuam a te, quæ autem congregasti cuius erunt &c. Vel ista dic contra executores testamentorū, qui. s. mortuo diuite, & lecta testamenti scriptura, optime numerant & ponderant bona sua, ipsasque inter se
B diuidunt & dispensant. Ideo bene dicitur. Diuisum est regnum tuum, & datum est Persis & medis. i. tuis executoribus & alijs. Si vis dic interpretationem de medis & persis &c. Vnde tales sic morientes, possunt de suis executoribus dicere illud. Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea &c. Cap. 6. ¶ Cum Daniel esset honoratissimus in palacio regis Darij, inuiderunt ei aliqui principes, & ideo ipsum mitti in lacum leonum propter hoc ꝙ Deum colebat, procurauerunt. Sed statim affuit Dei prouidentia, qui Danielem inter leones illęsum seruauit. Quod videns rex in crastinum ipsum liberauit, & eius acculatores cum vxoribus & filijs in lacum intromisit, & statim coram ipso fuerunt a leonibus deuorati. ¶ Rex iste est Deus cuius regnum (teste Gregorio est ecclesia. Lacus est purgatorium vel infernus, vbi sunt leones. i. demones rugientes. Accidit etiam ꝙ in regno Christi. i. ecclesia est quandoque Daniel, i. aliquis homo clericus, qui propter scientiam & bonitatem, ab hominibus honorat, & ideo vere habet statim inimicos inuidos. Quia secundum Senecam in libro de moribus. Et si nullos inimicos facit iniuria, multos tamen facit inuidia. Vnde sæpe accidit, ꝙ propter prosperitatem quæ fulgent inter cæteros, mors eis ab inimicis intentatur. Et ideo dato ꝙ displiceat regi mors innocentum, tamen propter decretum Medorū immutabile. i. propter decretum quo statutum est hominibus semel mori secundum Apostolum, Heb. 9. ipse dissimulat & permittit. Igitur Daniel, i. iustus mortuus, in lacum, id est in foueam vel in purgatorium mittitur, & lapis tunc superponitur in sepulchro, vbi. s. ab Abacuk. i. a bonis amicis pulmento piorum suffragiorum spiritualiter sustentatur. Sed pro certo leones, id est demones ei non possunt nocere, immo ab ipso lacu, i. a purgatorio, a rege, id est a Deo liberatur, & ad aliam gloria sublimatur, s. ad gloria paradisi. Alij autem in lacum, i. in infernum ponuntur cum vxoribus & filijs, id est cum fautoribus & imitatoribus suis, vbi a leonibus, id est a demonibus deuorantur perpetuo, & super eum rugierunt leones. Et sic inuidi & homicidę alijs credunt sibi ipsis nocent, & alijs proficiunt & valent. ¶ Vel dic spiritualiter per modum exempli, quando quis per inui diam procurat alteri maliciam, transit super ipsum & idē C præiudicium sæpe incurrit quod alijs intentabat, sicut patet de aman & Mardocheo. Vnde dicittur. Proue. 26. Qui fodit foueam incidit in eam.

Capitulum septimum. Textus: Anno primo Balthasar regis babylonis, Daniel somnium vidit. Moralitatum. Capitulum. 6.

D Aniel vidit in medio maris quattuor ventos pugnare, & statim bestiæ grandes de mari pariter & ascēderunt inter se dissimiles & feroces &c. ¶ Mare quod est inscrutabile, est cor hominis. Hiere. 17. Quattuor venti sunt quattuor affectiones, s. spes timor, gaudium, & dolor, & istę inter se pugnant, quia in corde hominis semper est pugna inter istas affectiones & passiones. Iō bene dicitur in prosa. Confusa sunt hæc omnia, spes, timor, gaudium, & dolor. Et ideo sæpe accidit ꝙ post istos ventos, id est post huius mundi conflictum sequuntur quattuor bestiæ fortes & diuersæ, i. quattuor peccata mortalia. Nam ex spe sequitur præsumptio, ex timore desperatio, ex dolore obstinatio, & ex gaudio luxuriæ corruptio, & sic cor humanum ex istis quattuor ventis, i. bestijs dissipat. Vnde in Prouer. 19. Cogitationes variæ versantur in corde viri. Ideo dicitur. Eccl. 37. A corde quattuor oriuntur. ¶ Vel dic ꝙ quattuor venti sunt superbi nobiles. Bestiæ sunt crudeles inferiores, qui ideo quattuor dicuntur, pro eo ꝙ in quattuor mundi partibus collocantur. Isti igitur inter se pugnant, & per rixas ac discordias iugiter secum certant. Vnde dicitur. Prouer. 13. Inter superbos semper sunt iurgia. ¶ Daniel vidit quandam bestiam leenę similem, & habebat alas sicut aquilæ, & sublatę sunt alæ eius & ipsa sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor eius datum est ei. ¶ Bestia significat superbum, & ideo dicitur similis leenę, quæ est bestia superbissima, quia superbi huius mundi sunt crudeles more leonis, pauperes deuorando, sicut patet de militibus, officialibus & balliuis. Isti quādoque habent alas aquilæ, per quas in altum vehuntur, D i. altas personas & nobiles, per quas frequenter sublimātur, promouentur & honorantur sicut videmus, quia nō est ita modicus balliuus vel vsurarius, quin habeat maiorem in curia vel patria, qui ipsum subleuet ac supportet. Isti autē aquilæ dicuntur similes, quia tales mali malorum fautores ad modum aquilæ per rapinas viuunt de sanguine alieno. Hiere. 2. In alis tuis inuentus est sanguis pauperum & innocentum. Alios enim malos non sustinerent, nisi inde sanguinem emungerent, & de eorum rapinis emolimentum haberēt. Iob. 39. Pulli aquilæ lambūt sanguinem Sed quid? Sæpe accidit quod alæ istæ a talibus euelluntur, quando homini per mortem subtrahuntur. Isti etiam sui amici vel fautores sibi per aliquod infortunium auferunt de terrena dignitate & prosperitate, quam super alios obtinebant. Et super pedes quasi homo stant, hoc est dictu, ꝙ ipsi cadunt a statu suo ad terram. i. ad pauperē statum, ita ꝙ si erant equites, fiant pedites. Ideo dr, ꝙ cor eius datum est ei, quia tunc temporis redeunt ad cor suum, & cognoscunt quid sunt, & vnde sunt, & quid est mundi prosperitas quam sic perdunt. Esa. 46. Redite prævaricatores ad cor. recordamini prioris sæculi. Sicut enim videmus quando inferiores perdūt alas suas. i. fautores suos, qui eos in prælatorum curijs sustinebant, ipsi solent similiter de terra tolli, & a statu vel officio, vel saltem reputatione tolli atq; deponi. Zach. 13. Percutiam pastorem, & dispergētur oues gregis. ¶ Vel dic ꝙ post mortem amicorum suorum & alarum suarum euulsionem, ipsi similiter de terra per mortem tolluntur, & ad infernum pedes ire compelluntur, vbi cor eorum. i. tristicia & desperatio sibi dat, & pnia de male actis si possent. Hie. 8. Dolor meus super dolorem, in me cor meum merens. ¶ Vel dic ꝙ leena q̄ est bestia ita luxuriosa, ꝙ cū pardo fornicat quod est animal pictū, significat mulierem adulteram quæ cum pictis & pulchris iuuenibus fornicatur, & leoni. i. marito proprio fraudem facit. Alæ igitur istius sunt gratiæ p quas

eleuatur

Exaltentur & superbiat.ſ. pulchritudo, nobilitas, potentia,& voluptas. Sed quid? Vere iſtæ alæ primo ſubtrahuntur ei, quia.i. hoa pulchritudo per ſenectutem deficit, ipſa tandem de terra viuentium tranſit,& ſuper pedes ſuos tota nuda in ſuis naturalibus relicta, in inferno cogitur ſtare,& cor eius datur ei perpetua triſtitia lamentari. ¶ Secunda beſtia quã vidit Daniel, erat ſimilis vrſo. Ecce(inquit)alia beſtia ſterit ſimilis vrſo in parte,& in ore eius tres dentium ordines,& in dentibus ſuis erant tres principes qui dicebant ei, ſurge, comede carnes plurimas. ¶ Beſtia poteſt ſignificare principes malos & prælatos,qui re uera vrſo(qui mel ſumme diligit)ſunt ſimiles, quia.ſ. mel.i. dulcorem voluptatum & deliciarum diligunt, & vellus hirſutum diuitiarum gerunt. Nam ſicut vrſus apes inquietat, tales inimicos pauperes p rapinas vt mel.i. ipſorum bona rapiunt & euellunt. Iſti habent os magnum.i. magnam curiam & hoſpitium ſeu clauſtrum & monaſterium, vbi ſunt plures dentes.i. plures perſonæ in tribus ordinibus.i. pluribus officijs, diſtinctionibus, ſtatibus, gradibus ordinate, quidam ſuperiores, quidã mediocres, alij inferiores, ſed in iſtis dentibus & ordinibus ſunt tres principales dentes.i. aliqui magni in officijs ſuperiorum gratijs excellentes, quia principes in ſuis curijs & officijs, prælati in ſuis hoſpitijs ſemper habent aliquos fautores, per quos reguntur & ordinantur. Sed quid dicunt iſtæ beſtiæ, iſti conſiliarij, fautores & magiſtri? Pro certo non dicunt eis q regant bene, terram ſuam, vel q faciant iuſticiã vel q ab iniquitate caueant, ſed ipſi dicunt eis, ſurge, comede carnes plurimas, hoc eſt dictu. Deuora ſubditos, excoria, rape, comede carnes.i. ſubſtantias aliorum. ¶ Vel dic q iſta beſtia eſt infernus, qui eſt ſimilis vrſo, quo ad voracem inſatiabilitatem, habet tres ordines dentium.i. tres differentias mordacium tormentorum.ſ. limbum, purgatorium & baratrum. Iſti enim dentes dicunt inferno q deuore: carnes plurimas, quia iſta tria loca deuorant hodie quaſi omnes perſonas, quia baratrum deuorat damnatos, limbus pueros non baptizatos, purgatorium pœnitẽtiam acturos. Vnde in Prouer. 30. Tria ſunt inſatiabilia. ¶ Vel dic q fetox vrſa quæ nulli parcit, & quæ duas alas habere dicitur, eſt mors, cuius alæ ſunt duæ.i. infirmitates & caſus, quæ mortẽ faciunt vndique euolare,& ad loca varia ſe transterre. Iſta enim tres habet ordines dentium, ſtatuum & locorum, paradiſum, purgatorium & infernum, & forte ibi ſunt principes tres.ſ. minores angelorũ ordines, qui mortis caſibus, infirmitatibus & actibus hominum præſciũtur ſecundum aliquos ſanctos, & iſti pro certo dicunt morti. Surge, comede carnes plurimas, quia iſti principes Angeli ordinant ſecundum occultam Dei prouidentiam de quolibet, quando, quomodo, & quare, & vbi, in quo iſtorum trium ordinum locandus ſit quilibet cum morietur. Ideo de morte dicit Pſalm. 64. Ad te omnis caro veniet. ¶ Vel dic q beſtia eſt Chriſtus, qui fuit ſimilis vrſo.i. peccatoribus in parte, quantum ad naturam, non quantum ad vitia. Tres ordines.i. tres naturæ in vna perſona.ſ. diuinitas, corpus & anima. Tres principes ſunt tres ſtatus eccleſiæ qui per noe Daniel & Iob.14. intelliguntur, continentium, coniugatorum, & virginum, qui dicunt Chriſto per orationem, quod ipſe comedat, & eos ſibi incorporet & vniat p fidei ſacramẽtum carnes plurimas, ſ. homines huius vitæ, vt fidelibus adiungantur in corpore Chriſti miſtico, Iudei, hæretici, ſaraceni, & per pœnitentiam reprobi chriſtiani. Pſal. 64. Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet. ¶ Vel dic q iſta beſtia vrſina eſt vaniloquus, habens tres ordines dẽtium.i. tria genera verborum in ore.ſ. detractionem, iactantiam & blaſphemiam, & iſti deuorant carnes plurimas quia iactantia deuorat carnes ꝓprias, detractio carnes ꝓximi, blaſphemia carnes Chriſti. Vide ſupra de manticora li. de animalibus. ¶ Tertia beſtia quaſi pardus habebat quattuor alas auis & quattuor capita, & habebat poteſtatem magnam. ¶ Pardus coloratus & præceps, eſt hypocrita, qui quamuis ſit coloratus in conuerſatione picta & ficta, tamen præceps, eſt ad ſanguinem, id eſt ad luxuriam & peccatum, & iſte habet plures alas & capita, id eſt plures modos decipiendi, & iſto modo aliqui acquirunt poteſtatem, honorem, & reputationem. ¶ Vel dic q beſtia cuius quattuor alæ, ſunt quattuor affectiones, quattuor vero capita ſunt quattuor principalia crimina ex ipſis orientia &c. ſicut ſupra ca. 4. ¶ Vel dic q par- C dus eſt vir perfectus, qui habet pellem pictam honeſtæ conuerſationis, & iſte habet quattuor capita id eſt quattuor principales virtutes ſcilicet iuſticiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam. Habet etiam quattuor alas, id eſt quattuor affectiones bene ordinatas ſcilicet ſpem, timorem, gaudium & dolorem, cum quibus volat ſurſum ad cœleſtia contemplando, & ideo poteſtas ei datur in cœlo & in terra. In terra dico quãtum ad temporalem promotionem, in cœlo vero quantum ad cœli beatificationem. Et debent conuenire capita cum alis, quia gaudium debet habere tẽperantiam, dolor prudentiam, ſpes iuſticiam, timor fortitudinem. Ezech. 1. Quattuor facies vni &c. ¶ Quarta beſtia erat terribilis & fortis nimis diſſimi is alijs & habebat dentes ferreos, & comedebat & comminuebat, & reliqua pedibus conculcabat, & capita habebat decem. ¶ Iſta ſignificat mundi diuites & tyrannos, qui propter ſuam malam vitam quam pleriq; ducunt, ſunt terribiles & alijs diſſimiles chriſtianis, vt de quolibet dicatur illud Sap. 2. Grauis enim eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt nobis vita eius. Decem capita ſunt decem capitalia vitia, quæ opponuntur decem præceptis Apoc. 13. Habebat capita ſeptem & cornua decem. Dentes iſtorum ſunt eorum officiales & balliui, qui dicuntur dentes a demendo, quia iſti ſunt rapaces & auaræ naturæ & alijs demunt & ſubtrahũt quicquid poſſunt. Et iſti dicuntur ferrei, propter duram crudelitatem, ſunt magis fortes quo ad diuitias, & quo ad potentiam ſæcularem intantum q nullus pot contra eos præualere, & ita illæ beſtiæ.i. principes potentes, mediatibus ſuis dẽtib.i. ſuis coadiutoribus hodie oia deuorant & confundunt, & illud quod non poſſunt conſumere, i. illos contra quos non poſſunt præualere, vilipendunt & deſpiciunt, capita habent plura, id eſt plures dignitates, villas & caſtra. ¶ Vel dic q iſta beſtia ſunt cauſidici, & balliui & officiales, & tales dentes quorum demunt bona aliorum, ſunt principes & prælati, cum quibus ſunt, & per quorum virtutem faciunt multa mala. Nam habent dentes ſuper eos, ideſt dominos magnos & magiſtros, ſub quorum vmbra ipſi deuorant omnes alios circunſtantes, per auariciam & rapinam, & illud quod non poſſunt ſuppeditare, conculcant pedibus F .i. contemnunt per ſuperbiam mentis. Iſti habent hodie plura capita.i. dignitates & præbendas. Pſa. 72. Ipſi peccatores H in ſæculo &c. ¶ Apparuit quædam beſtia mirabilis & terribilis, fortis & magna habens capita ſeptem & cornua decem & inter omnia iſta cornua ortum eſt vnum cornu modicum, habens oculos quaſi oculos hominis, & hic loquẽs grandia, & a facie eius tria de alijs cornua ſunt euulſa, & iterum creuit illud cornu, cum quo bellum faciebat contra Dei ſanctos & præualebat, & reges terræ humiliabat. Putauit q poſſet mutare tempora & reges, ſed tandem antiquus dierum venit, ad iudicium ſedit, & poteſtas iſtius eſt ablata. ¶ Si vis expone allegorice, ſicut expoſuit gloſſa de antichriſto, & dic q beſtia eſt regnum romanum. Decem capita ſunt decem regna, cornua ſunt reges, cornu modicũ eſt antichriſtus, contra Deum loquens grandia, reges ſubijciens, oculos ciati intellectus habens. Iſte enim contra ſanctos pugnabit, & præualebit ad tempus, ſed tamen finaliter veniet antiquus dierum Chriſtus ad iudicium, & ceſſabit eius poteſtas, ſed de hoc nihil ad præſens. ¶ Sed expone moraliter & dic q beſtia eſt princeps vel prælatus magnus & fortis, habens plura capita.i. plura loca capitalia, villas & caſtra, cornua ſunt principes, balliui & officiales ſui, mediantibus quibus alijs cornu impetit & deterret, ſed aliquando accidit q oritur inter eos vnum cornu modicum. id eſt vna modica & parua perſona, quæ primo eſt in paruis officijs quæ tamen oculos ſuæ clarę diſcretionis, cautelarum & cauillationis habet, & propterea laqueo ſuæ eloquentiæ.i. iactantiæ & adulationis, minarum & elationis ipſe præualet contra alios & maxime contra ſanctos & iuſtos, & ſuppeditat tres vel plures, & alij officiales a facie eius euelluntur & deponuntur de ſuis officijs, & quandoque ſauente fortuna intantum creſcit in mundi proſperis, q Dei ſanctos vel pauperes religioſos, & alios ſe meliores concutit & conculcat. Deum contemnit, reges terræ id eſt nobiles & potentes humiliat & affligit, vt patet de iſtis qui ſunt cum regibus & prælatis

A prælatis, de quibus dicit Apoſtolus. 1. Theſ. 2. Deum non timent, & cunctis hominibus aduerſantur. Sed finaliter venit Chriſtus antiquus dierum, & vocat eos ad iudicium per mortem ſubitam, & ſic eorum poteſtas deficit. Ideo de tali cornu dicit. Pſalm. 74. Cornua peccatorum conterentur. ¶ Vidit Daniel quòd throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, veſtimentum eius quaſi nix, capilli eius quaſi lana munda, thronus eius quaſi flamma ignis, rotę eius ignis accenſus, fluuius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius, & libri aperti ſunt, & iudicium factum eſt, & tunc omnium beſtiarum ablata eſt poteſtas, & filio hominis ſibi præſentato dedit antiquus dierum poteſtatem, regnum, gloriam & honorem. In iſtis verbis deſcribitur iudicis vel iudicij ſtatus, quia pro certo in throno, id eſt in prælatione & poteſtate iudiciaria non debet ſedere niſi antiquus, id eſt homo ſapiens & maturus, qui debet habere capillos, id eſt interiorem affectionem, & veſtimentum, id eſt exteriorem conuerſationem, albam & mundam ſanctam & puram, caſtam & honeſtam, & immunem ab omni affectione & acceptatione munerum & perſonarũ quaſi nix, & quaſi lana albi capilli eius, dato quòd hodie multi ſeſſores & iudices ſunt contrariæ conditionis. Vnde dicitur Eccleſiaſtes. 10. Vidi ſtultum in dignitate ſublimi, thronus eius, id eſt autoritas rotæ circa eum. Voluentes, id eſt miniſtri ſui volubiles & apti ad obediendum, debẽt eſſe igniti, id eſt feruentes & charitatiui, vel ignei, id eſt rigidi ad malos puniendum, & iuſtos promouendum & ideo fluuius igneus rapidus, id eſt extenſio & ſententia aſpera & rigoroſa à facie eius debent contra ipſos emanare, quia nullum debet timere quin per iuſticiam & rigorem faciat iudicium æquitatis. Apoſtolus. Hębre. 1. Facit miniſtros ſuos flammam ignis. Hic debet habere plures miniſtros, quia iudicium non debet fieri niſi coram pluribus aſsiſtentibus & conſiliarijs. Libri debent eſſe aperti, quia ſecundum quòd in libro legum & canonum inuenitur ſcriptum, debent procedere, & filio hominis, id eſt bonis notabilibusque perſonis finaliter debent dare poteſtatem, gloriam & honorem. Beſtiarum autem, id eſt ferocium iniquorum ratione carentium debent auferre & reprime re poteſtatem. Deut. 25. Quem iniuſtum videris, condennabis, quem vero iuſtum videris, victoriæ palmam dabis ¶ Vel dic e contrario, quòd in throno & in dignitatibus ſe enli ſedentes prælati & iudices ſunt hodie in, tanta pompa quòd habent milia milium miniſtrantium & aſſiſten- B .ium, ſed ipſę rotę & miniſtri ſui ſunt ignei per rapinam & extorſionem, etiam fluuius, id eſt rigor crudelitatis & rapinę à facie talium egreditur in ſubditos vndequaque. Ioh. 2. Ante faciem eius ignis vorax.

Capitulum octauum. Textus. Anno tertio regni Balthaſar regis viſio apparuit mihi. Moralitatum. Capitulum. 7.

CVm eſſet Daniel in regione helam, vidit ſe eſſe ſuper portam vlay. Vidi inquit, & ecce aries vnus habens duo cornua, & vnum cornu maius alio, qui cornibus ſuis ventilabat per omnes mundi partes, & nullus poterat ſibi reſiſtere, fecitque ſecundum voluntatem ſuam, & magnificatus eſt. Tunc venit hircus caprarum ab occidente, habens cornu inſigne ante oculos vndique ventilans, & efferatus eſt in arietem, & comminuit cornua eius, & nullus poteſt liberare arietem de manu eius, tamen in fine cornu illud magnum fractum eſt conſumptumque. ¶ Aries iſte ſignificat aliquem religioſum, ſimplicem, & maturum, vel quemcumque virum bonum & honeſtum, qui quandoque habet duo cornua, id eſt ſcientiam vtriuſque teſtamenti. Vel duo cornua, id eſt ſcientiam naturalem, & affluentiam temporalem. Vel duo cornua, id eſt mitram, quia forte eſt Epiſcopus vel cornutus, vel duo officia, id eſt duplicem iuriſdictionem, id eſt ſpiritualem & temporalem, quia cornua in manu eius. Abacuh. 3. Iſte quandoque fauente fortuna magnificatur & C creſcit per potentiam ſecularem, intantum quòd non inuenit ſibi reſiſtentem, ſed ſæpe accidit quòd venit hircus, id eſt vilis & inſufficiens perſona, quæ tantummodo habet vnum cornu, id eſt vnum officium, qui pugnat contra prælatum, & prævalet contra eum, & frangit cornua potentiæ eius, & regnat loco eius, ſic quòd nullus poteſt ſibi reſiſtere in vna poteſtate. Vnde dicitur. Abacuh. 1. Impius præualet aduerſus iuſtum &c. Sed tamen in fine frangitur cornu eius, id eſt eius poteſtas, quia ſæpe accidit, quòd qui fregerunt aliorum poteſtates, poſtquam diu regnauerunt, & mundum tribulauerunt, ita quòd nullus eis poterit obuiare, finaliter confringuntur, & per mortem ſubitam moriuntur. Eſa. 30. Subito dum non ſperatur venit contritio eius &c. ¶ Vel dic quòd hircus fetidus eſt aliquis luxurioſus & immundus, qui quandoque habet vnum cornu inſigne, ſcilicet generis nobilitatem, vel ſeculi dignitatem & poteſtatem & hoc inter oculos, quia ſcilicet iſte præ oculis ſemper habet præſumptionem & ſuperbiam, vel aliquod bonum ſi ipſum habet. Iſte igitur pugnat cõtra arietes cornutos, id eſt contra prædicatores humiles, & eos conterit, & tamen finaliter ipſe perit. ¶ Vel dic quòd aries eſt prædicator, cum cornu duplicis teſtamenti, cui nullus reſiſtit, ſed vndique circuit prædicando, ſed quandoque venit hircus fetens, id eſt peccatum luxuriæ, quod quandoq; ei prævalet, & ſuam deſtruit poteſtatem. ¶ Vel dic quod aries eſt diues aduocatus cum pluribus cornibus, id eſt officijs & dignitatibus, qui intantum proſperantur in terra, quod per rapinas & exactiones omnes vicinos conturbat, ita quòd nullus poteſt ſuis malicijs obuiare, ſed in occidente mortis venit hircus fetidus, id eſt diabolus, qui circa tales effrenatur per mortem temporalem. ¶ Vel hircus, id eſt mors quam comitatur feror & horror eos confringit per damnationem æternam, ita quòd nullus eis amplius ſuffragatur, quia omnes amici eius ſpreuerunt eam inter anguſtias. Tren. 1. Et iſte hircus ſcilicet diabolus habet vnum cornu, ſcilicet excellentiam nobilitatis naturalis, qua pollet, quia non eſt poteſtas ſuper terram quæ comparetur ei. Quam habet ſemper per ſuperbiam ante oculos mentis & imaginis ſuæ. Iob. 41. ¶ Daniel vidit vnũ modicum cornu quod factum eſt magnum, & tunc videns ſe fortificatũ, inſurrexit contra ſtellas, & deijciebat eas in terram contra ſanctuariũ Dei, & conculcauit illud & magnificatus eſt in fortitudine cœli, & proſtrata eſt veritas in terra. ¶ Tales ſunt multi qui primo ſunt modici quantum ad D dignitates proſperitates & diuitias, vt forte quia ſunt de humili plebe & in paruo ſtatu, tãdem tamen fiunt grãdes, quia ipſi ditantur & magnificantur, & tunc ipſi inſurgunt contra Deum per vitia & peccata, & ſtellas & ſanctuariũ .i. Dei ſanctos perfectos, religioſos, vel ſanctuarium .i. religionem per rapinas & exactiones deſtruunt & conculcãt, ita quòd ad litteram per talium fraudes & malicias fortitudo cœli. i. eccleſiæ impugnatur, & veritas deprimitur. Vnde, Eſa. 59. Corruit in plateis veritas &c. ¶ Daniel ſe aſſerit vidiſſe hircum, qui vẽtilabat per quattuor partes cœli, & quòd nulla erat beſtia quæ ſuæ poſſet reſiſtere voluntati, veruntamen cornu eius inſigne quod habebat, ante oculos fractum eſt, & quattuor loco illius ſurrexerunt. ¶ Iſtud expone ſicut libro de animalibus capitulo de angue, vbi agitur de hydra, cuius ablato vno capite duo ſurgebant.

Capitulum decimum. Textus. Anno tertio regni. Cyryregis. Perſarum, verbum reuelatum eſt. Moralitatum. Capitulum. 8.

VIdit Daniel, & ecce vir vnus veſtitus lineis, & renes eius accincti auro obriſo, corpus eius quaſi chryſolitus, facies ſicut ſpecies fulguris, oculi vt lãpas ardens, brachia eius & quæ deorſum erant, quaſi ſpecies eris candentis, & vox ſermonum eius quaſi

vox

E vox multitudinis. ¶ Iste est vir perfectus, qui vestitus debet esse lineis, id est candore puritatis in conscientia. Renes eius, id est actus & motus renum debet esse cinctus & restrictus fulgore castitatis in apparentia, & conuersatio debet esse aurea & honesta, & maximè quo ad renes, id est quoad actus veneris, corpus eius, id est intentio debet esse chrysolithus, id est pretiosa & sancta. Facies eius, id est affectio debet esse sicut fulgor, per ardorem charitatis. Oculi cordis sui sicut lampas, per splendorem discretionis & sublimitatis. Brachia eius, id est virtus debet esse ærea, id est sonora per sonoram prædicationem, & per meritorum operationem, & candens per colorem supernę charitatis. Vnde dicitur. Mar.17. Vestimenta eius alba sicut nix. Sic igitur perfectus est lineus quo ad puritatem, aureus quo ad honestatem, chrysolithus quo ad sanctitatem, fulgureus quo ad charitatem, lampadeus quo ad scientiæ claritatem, æreus quo ad bonorum operum diuturnitatem, quia ęs est metallum durabilissimum. Vnde de tali vir potest dici illud. Zacha.6. Ecce vir oriens nomen eius.

Capitulum decimumtertium. textus. Erat vir habitans in Babylone, & nomen eius Joachim. Moralitatum. Capitulum. 9.

INgressa est Susanna pomerium viri, vt illic recrearetur & lauaretur. Emisit autem puellas, & remansit sola & statim affuerunt duo seniores iniqui, qui ipsam voluerunt maculare, sed quia non consensit eis, perhibuerunt testimonium aduiterij contra ipsam. Quæ cum duceretur ad mortem, affuit Daniel qui probauit eos mendaces, & sic Susannam liberauit, & senes ad supplicium condemnauit. ¶ Susanna est anima. Vir eius est Christus. Viridarium Christi est religio. Aqua quæ est ibi, est fons deuotionis. Vnguentum quod est ibi, est dulcedo consolationis. Ancillæ animæ sunt gratiæ & virtutes. Duo senes sunt mundus & diabolus. Daniel est prælatus, presbyter vel sacerdos. Accidit igitur quòd Susanna, id est anima christiana venit ad viridarium viri sui Christi, id est statum suæ religionis, vti ibi recreetur & saluetur, & vt ibi aqua deuotionis & lachrymarum á cunctis sordibus & vitijs abluatur, & vnguento diuinarum gratiarum & consolationum spiritualiter inungatur. Sed quandoque accidit, quòd ista à se emittit Ancillas, id est virtutes per aliqua peccata quæ commtit in religione, & sola sine virtutibus vult remanere. Vnde dicitur. Luc. 10 Soror mea reliquit me solam ministrare. Et nunc vere insurgunt statim aduersus eam duo senes, scilicet
F mundus & diabolus, qui tentant eá, et volunt ꝙ misceatur cum eis per vitia & peccata, scilicet cum mundo per auaritiam & luxuriam, cum diabolo per superbiam, iram & inuidiam, quia tunc est sola, & non habet adiutorium gratiæ Dei. Sed quandoque Dei auxilio fit, ꝙ ipse scilicet anima resistit, & non consentit, & tunc isti duo senes, scilicet diabolus & mundus, imponunt sibi & procurant quicquid mali possunt, tribulationes & labores. Veruntamen Dei iuuamine & opere Danielis id est consilio sacerdotis, ipse euadit, nec perit manibus eorundem. Psal. 119. Ad dominum cum tribularer clamaui &c. ¶ Vel dic ꝙ pomerium est mundus, vbi est iam vxor Ioachim Dei patris, quæ dum credit mundi voluptatibus vti aqua & vnguento. i. mundi prosperis, emittit ancillas, id est virtutes, & sic senes, id est caro & mundus tentant eam, scilicet caro de luxuria, de superbia demon, & tunc ipsa est in periculo mortis æternæ, nisi clamet ad dominum per confessionem & orationem, & nisi à Daniel, id est a Christo per suam gratiam liberetur. Psalm. 118. Me expectauerunt peccatores &c. ¶ Vel dic ꝙ Susanna quia erat sola, fuit in periculo damnationis, & ideo bonum est semper habere amicos secum socios bonos, ne propter sollicitudinem veniant nobis mala. Vnde dicitur. Gen. 2. Non est bonum hominem esse solum. ¶ Vel dic ꝙ senes sunt iuuenes moderni, qui si fit aliqua persona in viridario. i. in iurisdictione sua, quæ coram eis habet negocia nisi eis sit fauorabilis, & nisi eorum faciat voluntatem eis, applaudendo vel munera præsentando, vere non timent sententiare contra ipsam. Veruntamen Daniel, id est Christus in fine ipsos crudeliter condemnabit. Mat. 7. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Matth. 14. ¶ In Babylone erat idolum nomine Bel, quod rex & populus colebant, ita ꝙ rex infinitam quantitatem ciborum continue tradebat sacerdotibus Belis, vt ponerent coram Bele, qui fingebant ꝙ omnes cibos nocte qualibet deuoraret. Illi autem fecerant meatus subtus terram, per quos ipsi, vxores & filij ingrediebantur, qui omnia deuorabant. Daniel autem hoc volens probare, occulte pauimentum cinere supersparsit, & sigillo regis ostium sigillauit. De nocte autem per occultos meatus sacerdotes cum vxoribus & paruulis venerunt, & quæ posita fuerant comederunt, ita ꝙ in cinereo pauimento vestigia virorum, mulierum & paruulorum apparuerunt, & sic ipsorum maliciæ sunt repertæ, ita ꝙ eos rex & babylonij punierunt & idolum destruxerunt. ¶ Babylon quæ interpretatur confusio, est mundus plenus confusione. Bel est Christus, quia bel interpretatur vetustas. Iste autem dicitur Dan. 7. antiquus dierum. Iste autem in templo sanctæ ecclesiæ coronatur, & tam a regibus quam a cæteris populis adoratur. Quid? Pro certo reges & populi tradunt a principio maximas impensas, cibos, redditus, possessiones sacerdotibus Bel, id est Christi sacerdotibus & viris ecclesiasticis, vt ipsi Bel, id est Christum in persona pauperum per elemosynas & in persona propria per deuotionem nutrirent, ipsi vero fingunt & dicunt ꝙ Bel omnia deuorat & consumit, id est ꝙ omnia in diuinis vibus consumuntur. Sed ipsi habent occultos meatus, per quos transeunt & introeunt, & vxores eorum & filij, qui bona data ecclesiæ deuorant & consumunt. Et ideo sicut Daniel proiecit cinerem in pauimento, sic in crastino apparuerunt vestigia virorum, vxorum & puerorum, & sic deprehensa est fraus eorum, & sic templum & sacerdotes a rege sunt destructi. ¶ Sic vero charissimi in templo ecclesiæ apparent tot vestigia istarum concubinarum & filiorum eorum, ꝙ iam quasi publicum est ita ꝙ sacerdotes amodo non possunt dicere, ꝙ talia bona a bele deuorantur, id est in Dei vsibus expendantur, qui planum est ꝙ in pomparum suarum, id est in virorum filiarum & concubinarum vtilitatibus expendantur. Et ideo pro certo hodie rex & populus visis huiusmodi fraudibus, subtrahit eis redditus & impensas quas antiquitus dederunt & templum ecclesiæ cum suis sacerdotibus quantum possunt, destruunt & subuertunt. Ideo dicitur. Mala. 2. Vos sacerdotes recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege, irritum fecistis pactum Leui, propter quod dedi vos contemptibiles omnibus populis
H & humiles. ¶ Vel dic ꝙ rex est Christus cuius templum ecclesiæ intrant mulieres, infantes & paruuli, id est personæ ignorantes, per vias occultas, id est occulte & simoniacæ per fauores & dona. & hoc non vt ipsi seruiant Deo, scilicet vt ipsi comedant & habeant impensas, id est temporales diuicias quæ sunt ibi, modo autem omnia sunt sigillata sigillo regis, quia quamdiu durat vox huius vitæ, non apparent merita personarum, sed quando tanibit vox huius vitæ, tunc apparebunt vestigia talium, tunc videbunt mala quæ modo faciunt, & modos sui ingressus, & tunc a rege Christo æternis cruciatibus occidentur. Vnde dicitur.

Tren. 1. Vidit gentes ingressas sanctuarium ne intrarent &c.

¶ Moralitatum super Danielem Finis.

MORA-

MORALITATVM *Liber vigesimusquintus super Jonam.*

Capitulum primum. textus. Et factum est verbum domini ad Jonam filium Amathi. Moralitatum. Capitulum. vnicum.

IOnas propheta cui dominus præceperat vt iret in niniuem, destructionem vrbis predicare, voluit a facie domini fugere & inuenta naui disposuit in tharsis nauigare. Veruntamen cum esset in naui descendit ad profundum nauis, cepit sopore graui dormire, tempestas autem propter ipsum in mari surrexit quia nauem & nautam fere submersit, sed nautis ad sortes recurrentibus, & propter quem tempestas fieret scisciantibus, cecidit sors super Ionam. Qui statim a sommo euigilat, & comperta causa in mare proijcit, & statim tempestas sistitur & sedatur. Dominus autem cetū preparauit, ꝙ Ionam deglutiuit, & ipsum triduo in suo ventre uiuente, & Deum orantem tenuit, & tandem ad littus maris ipsum portauit, & euomuit. Qui tandem pergens niniuen, mandatum Dei loquitur, & post quadraginta dies submersionē minatur, quę tamen pœnitentiam faciens liberatur. Ista exposuit Christus allegoricè de seipso dicens Mat. 12. Sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus sic erit filius hominis in corde terræ. Et ideo possumus dicere, ꝙ Ionas qui interpretatur columba, Christum piū, simplicem & columbinum significat, qui proculdubio pro prædicando in niniuen. i. in mundum a patre mittitur. Et quia tempestas tribulationis & damnationis aliquo modo cessare nequibat, a nautis, i. a iudeis de naui. i. de hierusalem eiicitur, & in mari. i. in mortis amaritudine damnatur. Dicebant enim iudei illud Mat. 18. Expedit vt suspendaē mo
B la asinaria in collo eius, & submergatur in mare pro populo, vt non tota gens pereat. Istum igitur cetum piscis immanis, i. terra voratrix per sepulturam absorbuit, & ibi triduo continuit, sed post triduum per resurrectionem euomuit, & tandem ciuitas huius mundi per pœnitentiam saluata extitit. Vnde illud Gen. 40. Tres adhuc dies sunt per quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum. ¶ Vel dic ꝙ Ionas significat quosdam discordes, & litigiosos, a facie domini per peccata fugientes, & in tharsis, quod interpretatur explorans gaudium. i. explorationem gaudiorum seculi pro viribus nauigantes. Vnde Iob. 34. Quasi de industria recesserunt a Deo. Qui graui somno peccati obruti, totam nauem, i. religionem, ecclesiam, ciuitatem vel patriam vbi degunt, tribulant, & turbant, tempestatem, dissensionem & exactionem excitāt & producunt. Sicut ad litteram videmus in claustris, de quibusdam dyscolis, detractoribus, brigosis & verbosis, qui non cessant discordiam seminare, & dissensionum & litium causa esse. Sicut enim dicitur. Pro. 17. Semper iurgia quærit malus. Sicut videmus de quibusdam malis officialibus, & brigosis hominibus, qui quādiu viuunt, non potest esse pax in patria, sed semper tribulatio vel tempestas, & ideo semper necesse est ꝙ sors fortunæ siue super tales finaliter cadat, & ꝙ ipsos sua iniquitas comprehendat, & ꝙ nautę nauis. i. prælati vel rectores patriæ ipsos de naui, id est de prosperitate & statu deijciant & deponant in mare, id est tribulationum amaritudinem eos ponant, & deuorandos ceto, id est demonibus, vel malis hominibus, & austerijs commissarijs & balliuis eos tradant, qui scilicet eos ad littus aridum, i. ad paupertatis statum euomant & deducāt. Ista quotidie videmus de istis malis hominibus mundum tribulantibus, & in mundi prosperitate dormientibus, quia finaliter deponunt, & in mare tribulationum ponuntur, & ceto, id est duris commissarijs examinandi traduntur, C a quibus ad littus paupertatis postea euomuntur. De istis igitur dicitur. Prou. 22. Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ. ¶ Vel dic ꝙ iste dormiens est peccator, delicijs & prosperitate gaudens & in alios tempestates tribulationum excitans, qui finaliter in mare, id est in amaritudinem tribulationum proijcitur & mundi pericula, ibi a ceto, id est a diabolo uel inferno voratur, & in ventre eius iterum remouendus, i. resurrecturus seruatur. ¶ Prædicante Iona & subuersionem vrbis minante, venit verbum ad regem Cap. 3. Niniue. Qui surgens de solio suo, abiecit vestimenta sua, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & præcepit ꝙ homines & iumenta saccum induerunt, & non comederent nec biberent, sed omnes vnanimiter ieiunarent, & omnes in fortitudine ad Deum clamarent. Quod videns dominus, ciuitati illi pepercit, & ipsam non subuertit. ¶ Sic vere nullus est ita magnus rex aut dominus, quin debeat verba prædicatorum timere, & ad eorum verba solium per humilitatem descendere, saccum pœnitentiæ induere, & in cinere, id est in mortis meditatione manere, & ad ieiunandum. i. pœnitentiam faciendum homines & iumēta inducere vel monere. Quod si fecerint, a damnationis periculosæ potuerunt liberare, alias enim necesse est eis tribulationibus corporis & cordis subiacere. Vnde Lu. 13. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. ¶ Hic habetis ꝙ super caput Ionę subito orta fuit hedera, quam desiccauit subito ventus vrens &c. ¶ Mundi prosperitatem intellige per hederam, quæ si subito orta fuerit, vt communiter necesse est vt recedat. Vnde in Prouerb. 13. Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicatur. Vide de hedera capitulo suo libro. 12. & expone ibi.

Moralitatum super Ionam Prophetam Finis.

MORALITATVM *Liber vigesimussextus, super Zachariam prophetam.*

Capitulum primum. Textus. In mense octauo D in anno secundo Darij regis, factum est verbum domini ad Zachariam. Moralitatum. Cap. 1.

NAcharias vidit quattuor cornua, & dictum est sibi, ꝙ illa erant quæ ventilauerant Iudam, Israel & Hierusalem, & post vidit quattuor fabros. Et respōnsum est sibi ꝙ illi erant fabri qui venerant cornua supradicta de terrere. ¶ Ista signa potes generaliter applicare, ꝙ non est dare tam durum seu crudelem tyrannum, quin quandoque inueniat duriorem. Quattuor enim cornua duros & elatos peccatores significant, qui in quattuor mundi partibus manent, quia re uera Iudam. i. Deum confitentem, Israel, i. Deum contemplantem, hierusalem, i. pacifice conuersantes, tribulationes feriunt, sed dominus contra tales fabros præparat, quādo alios bonos iudices, vel alios fortiores tyrannos ad confringendum istorum elationem & proteruiam procurat. Et pro certo quotidie videmus, ꝙ tyranni, officiales & vsurarij, postquam bonos diu ventilauerunt solent inuenire fabros domini, i. aliquos alios commissarios, qui ipsos & eorum superbum statum confundunt. Vnde dicitur. Eccl. 5. Excelso alius excelsior est, & in his quoque ali eminētiores sunt. ¶ Vel dic ꝙ quattuor cornua sunt quattuor male affectiones scilicet gaudium inaniter exhilarans, dolor malę affligens, timor male humilians, & spes male præsumens. Ista sunt cornua quæ male in animam ventilant Iudam, i. confessionem, Israel, i. contemplationem, hierusalem, i. concordiam & pacis vnionem, & ideo quattuor fabri, i. quattuor virtutes cardinales sunt, ad ista cornua conterenda necessariæ,

E fariz, & ad malas affectiones quadruplices moderandas. Vnde Eccl.33. Contra malum bonum est. ¶ Vel dic q̄ quatuor cornua sunt quatuor species elationis & superbiæ, i. elatio propter eminentias, propter diuitias, propter proprias virtutes, propter mundi fauores, & famę varias opiniones. Sed quattuor fabri .i. quattuor sensus humilitatis, ista quattuor cornua conterunt, quia quatuor species humilitatis, quæ sunt, spernere nullum, spernere mundum, spernere sese, spernere se semper. ista quattuor superbiam tollunt. Psal.74. Cornua peccatorum conterentur &c.

Capitulum quartum. textus. Et reuersus est Angelus qui loquebatur in me, & suscitauit me. Moralitatum.

Capitulum. 2.

VIdit Zacharias vnum candelabrum aureum totum, quod habebat lampadem cum septem lucernis, & septem olei infusores. Iuxta quod duas oliuas vidit, quarum vna ad sinistram lampadis stabat, ad dexteram alia. ¶ Candelabrum in ecclesia est qui cunque iustus plenus sapientia, & quicunque alios illuminat doctrina, qui totus debet esse aureus, i. sanctus, non solum intus in conscientia, immo exterius in apparentia. Vnde .1 Paral.3. Deaurauit eam intrinsecus auro mundissimo. Iste igitur debet habere lampadem spiritus sancti cum septem lucernis, i. cum septem donis, & duas oliuas .i. duas species misericordiæ spiritualis & temporalis, cum suis infusoriis. i. cum suis septem operibus p̄js. ¶ Vel dic q̄ candelabrum illuminans ecclesiam & Spiritus sanctus, cuius lampas, odor & charitas septem lucernas .i. septem dona continet, quod septem fulgoriant. septem misericordiæ opera, oleum emolyuarum & pietatis infundentiam secum habet, & quod super duas oliuas .i. super duas species virorum misericordium, scilicet qui temporaliter & spiritualiter pietatem faciunt, visitar, & confortat, quia misericordia temporalis quæ consistit in alios pascendo, hospitando, sepeliendo, & misericordia spiritualis, quæ consistit in alios corrigendo docendo & consolando, & eis remittendo, & pro eis orando, lampadi .i. Spiritui sancto vel charitati vicinæ sunt, & ab ipsis prouenient, vt de istis duobus generibus misericordium dicatur illud Zacha.4. Isti sunt duo filij olei splendoris, q̄ assistunt dñatori vniuersæ terræ.

Capitulum quintum. textus. Et conuersus sum. & eleuaui oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans. Moralitatum. Capitulum 3.

VIdit Zacharias volumen, cuius longitudo erat viginti cubitorum, latitudo decem, in quo maledictio contra fures & periuros continebatur. ¶ Talis est sacra scriptura, quia ista est volumen inuolutū a paradiso volitans & alatum, cuius longitudo est fides, quæ in viginti cubitis, i. in viginti particulis distincta consistit, in quantū septem sacramenta, septē virtutes, & sex opera misericordiæ continet, latitudo decē mādata legis tenet, in quibus sur & periurus maledicitur & ad mortē perpetuā condemnat. ¶ Duas vidit Zacharias mulieres quæ habebant alas quasi miluus, & spiritus erat in alis eorum, quæ vnā amphorē inter cœlum & terra leuabant, & eam vt ædificaret ei locus in terra Sennaar deferebant, in medio amphorę quasi mulier quæ dicebat impietas continebat, & massa plumbea os amphorę claudebat. Ipsa vero amphora egrediens, & aliorū oculis vocabat. Hic est inquit oculus eorum vniuersa terra ¶ Per ista amphorā profundam pōt intelligi vsurarius vel auarus, qui spei auariciam est insatiabilis & capax, p̄ malitiam est p̄fundus, in qua ista mulier quæ est impietas continetur, & in ipsius ore massa plumbea, i. cum pondere malę consuetudinis continetur. Impietas. n. i. crudelitas, in amphora, i. in corde viuarij vel auari sedet, & ibi sicut in hospitio suo manet, sicut G videmus de vsurarijs, quorum voluntas caret pietate & quorum conscientia est plena omoda crudelitate. Ma.1. Vocabuntur termini impietatis & populus &c. Patet ēt q̄ massa plumbea .i. pondus malę consuetudinis impietatē in istorum conscientia taliter detinet, q̄ ipsam cōtrahere verbo vel verbere nullus valet. Satis. n. pot Deus vel prælatus percutere vel prædicator vrgere, quia iniquitatem suæ peruersæ conscientiæ nunq̄ ab istis poterit amouere. Vnde Esa.9. Succensa est quasi ignis impietas. Ista amphora dū egrediens inter cœlum & terram, pondus dū oculus terram dirigens. Dū ad terrā Sennaar, quod interpretatur fœtor finaliter tendens, & sicut visum est, dū impietatem continens, q̄a p̄culdubio auarus a Dei gratia & amicitia egreditur inter cœlum & terram, i. inter alta & infima, p̄ statu sui instabilitatem & inconstantia suspendit, cæcorum seculariū lux & oculus, rector & director creditur, impietate replebit, & finaliter in terram fetorum inferni deferē, vbi locus talium finaliter ordinat. Hie. 19. In tophet sepelientur, eo q̄ non sit alius locus ad sepeliendum. Sed istæ duæ mulieres ista amphora de terra erigunt & eam in terra Sennaar deducūt, q̄a duæ mulieres .i. duo mollia vitia, scilicet carnalis parentum affectio, & terrenorum ambitio improbanē, quibus .i. annexę sunt alæ mulieri .i. quædam pigritia & superbia & elatio, & in istis alis virtutis præsumpti. Ista amphorā, i. auarum & pctōrem per inanem spem erigunt, ita q̄ eum sp velle sursum ad cœlē. i. ad celsitudinem status ascendere faciunt, & in constat q̄ inter cœlum & terram remanet, q̄a nunq̄ attingit ad celsitudinē q̄ optat, quinimmo sp solet in pendulo manere, & nulla status certitudinē obtinere, q̄a non sufficit istis status inferiori quem relinquunt. Cœlum aūt. i. statum altiorem non possunt attingere quē expoſcunt, & sic inter cœlum & terram. i. in incertitudine status remanent, q̄a illud quod desyderant, attingere non valent. Vn Eze.8. Eleuauit me spūs, & statuit me inter cœlum & terram, spūs dico elationis. Istę igitur mulieres. i. affectus carnales & auaricia istam amphoram pctōrē, in terra Sennaar. i. in campū fœtoris, .i. in infernū portat, vbi locū perpetuæ mansionis sibi præparent. Eze.23. Fili hoīs, duæ mulieres fuerāt filiæ matris vnius. ¶ Vel dic q̄ duæ mulieres q̄ pctorē in inferno portant, sunt munus & caro, vxor & diabolus, vel carnalis voluptas, vel ipes pniæ finalis, & timor afflictionis. Illæ malæ mulieres q̄ alas superbiæ possident, & spiritum malæ affectionis habent, & ideo amphoram, id est peccatorem in infernum deferunt. Vide si vis supra de elephante ca. vltimo.

Capitulum sextum. textus. Et conuersus sum, & eleuaui oculos meos & vidi. Moralitatum. Capitulum. 4.

ZAcharias vidit quattuor quadrigas egredientes de H medio duorum montiu ęreoru, quarum prima habebat equos rufos, secūda nigros, tertia albos, quarta fortes & varios. ¶ Dic si vis, q̄ istę quattuor quadrigæ, sunt quatuor virtutes cardinales, i. fortitudo tēperantia, iustitia & prudentia. Istę sunt quadrigę dñi, ad quas debemus esse ligati, & iugo disciplinæ & obedientiæ subiugati. ¶ Isti .n. a duobus mōtibus æreis, i. a duabus aīæ potentijs ppetuis & solidis, s. intellectu & affectu oriūtur, & ab ipsis naturaliter ꝓducunt, q̄ quadrigę quattuor habent species equorum, s. hoīum sibi famulantium, q̄a fortitudo habet equos rufos. i. martyres proprio sanguine rubricatos. Tēperantia habet nigros, s. confessores p squaloreē pniæ offuscatos. Prudentia habet albos, i. doctores lumine sciæ de albatos. Iustitia habet varios. i. bonos platos & principes, nūc ad ꝓmouēdū, nūc ad puniēdū equitate puia variatos. Isti sunt igit eq dñi, i. viri sancti, q̄ quadrigas virtutū cardinaliū traxerunt, i. ipsis mediantibus, merces meritorū portauerunt & in seipsis vexerunt. Vñ Abac.3. Quis ascēdet sup equos tuos? & quadrigæ tuæ saluatio. ¶ Vel dic q̄ quadrigę quattuor cū equis suis, sunt quattuor status, & conditiones, scilicet niger, qualis est status monachorū nigrorū, Augustinorum. Rufi, qualis est minorum cistercienſium. Albi qualis est canonicorum. Varij, qualis est secularium

A rium cleri corum & laicorum, qui determinatum habitū non habent. ¶ Vel dic quod equi sunt viri iusti, quorum quidam sunt rufi per charitatem, nigri per humilitatem, alibi per innocentia & castitatem, varij per honestatem. Ps. 44. Circum amicta varietate. ¶ Vel dic econtra, quod equi diaboli sunt peccatores. Esa. 31. Equi eorum caro, & non spiritus, & istorum quidam sunt rufi per maliciam, quidam nigri per infamiam, quidam albi per hypocrisim, quidam varij per duplicitatem & inconstantiam.

¶ Moralitatum super Zachariam prophetam Finis.

MORALITATVM

Liber vigesimusseptimus libri primi Machabeorum.

Capitulum primum. Textus. Et factum est postquam percussit Alexander Philippi macedo. Moralitatum

Capitulum. 1.

ALexander rex macedōum multos reges & principes debellauerat, munitiones eorum cōfregerat, spolia multitudinis gentium acceperat & in manu fortitre gnauerat super terram & factum est q̄ moreretur & regnauerunt pueri eius, vnusquisque in regno suo & imposuerunt sibi diademata, & multiplicata sunt mala in terra. ¶ Sic vere dico quod Alexander qui interpretatur auferens angustias tenebrarum, idest bonus p̄latus, qui tenebras angustiæ & ignorantiæ per sapientiam B scit auferre, angustias subditorum per dulcedinem & clementiam scit lenire, quandoque regnat in ecclesia, vel patria ita fortiter & prospere quod malos tyrannos fortes suppeditat, munitiones, id est malas cogitationes eorum dissipat, spolia scientiarum & diuitiarum vndequaque augmentat. Sed sæpe fit quod ipso mortuo in regno eius vel ecclesia diuisiones solent fieri, ita quod de pueris suis, idest subditis quilibet vult regnare & diadema iurisdictionis capere, ita quod sine rege & regimine vacantes, quilibet ambitiose cupit imperare, vel saltem sine iugo sicut rex viuere & manere. Vnde dicitur Iudic. 18. In diebus illis rex non erat in Israel, sed vnusquisque hoc quod volebat, faciebat. Ista enim in ecclesijs vel conuentibus post mortem prælati videntur, quia quilibet imponit sibi diadema, inquātum prelati fieri præsumunt & imaginantur, & quilibet in loco suo regnat inquantum vagabundi fiunt, & obedire maioribus dedignantur, & sic mala multiplicantur in terra, quia per mortem boni prælati, & per dissensionem eligentium, per insolentiam præsumentium subditorum fiunt in ecclesia multa mala. Sicut dicitur. Prouer. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet. ¶ Factum est quod Antiochus radix peccati imponeret sibi duo diademata, & regnaret super Asiam & Ægyptum, non sufficiebat sibi regnū Asię & gręciæ possidere nisi etiam studeret alienum regnum, s. ægypti per violentiam vsurpare. Cum igitur prævaluisset contra Ptolomeum regem ægypti, & spolia quamplurima congregasset apposuit etiam filios Israel impugnare. Intrauit igit sanctificationem in superbia & accepit altare aureum, mensam & candelabrū, phialas, mortariola aurea, velum, cortinas, & ornamentum aureum quod erat in facie templi, & accepit aurum, argentum, vasa concupiscibilia, thesauros occultos de domo domini, & comminuit omnia, & sublatis omnibus in terram suam redijt & hierusalem tristem & desolatam dimisit. Causa autem quare ista mala filijs Israel Deus permiserit peruenire, redditur ibidem, quia in diebus illis exierant ex Israel filij iniqui, qui a testamento Dei recesserant, & testamentum cum gentibus dispoſuerant, gymnasium secundum modum gentilium s. in hierusalem con-

traxerunt, præputia sibi fecerunt & nationibus se iunxerūt C & venundati sunt vt facerent mala. Et accedentes ad regē potestatem faciendi iustitiam impetrauerunt. Quib. Deus indignatus ipsam ciuitatem hierusalem in manu Antiochi reddidit, qui templum & ciuitatem, vt dictum est expoliauit. ¶ Exponendo mystice dico, quod hierusalem ecclesiam significat, quæ filios Israel, i. ecclesiasticos Deum videntes continet, & sic fit quod hic inueniuntur multi iniqui testamentum Dei & cultum religionis & ecclesiæ contemnentes, & ab eo per vitia recedentes testamentum gentium, i. ritus & mores sęcularium eligentes, & se in moribus & ritib. & gentium nationibus, i. sęcularibus conformantes, gymnasia sæcularis scientiæ, in hierusalem, i. in ecclesia introducentes, & præputia carnalis vitæ sibi facientes, & a rege, i. a principibus sæcularibus potestatem faciendi iustitiam, id est sęcularia officia, commissiones & negocia impetrantes. Videns igit dominus filios Israel, idest ecclesiasticos in sęculares conuerti, vitam regularem & ecclesiasticam negligere, & sæcularem diligere, & amplecti, solet eos antiocho, idest mundi tyrannis & regibus subiugare, quia iam nō cessant hierusalem & templum ipsius, idest ecclesiam & religionem bonis suis temporalibus spoliare. Psalmist. 105. Tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum q̄ oderunt eos. Non. n. sufficit istis principib. quod notabilia regna habeant, quinimmo ad alia regna, possessiones & terras iugiter aspirant & anhelant. Nec eis sufficit ęgypti, id est mundi spolia & diuitias tollere, nisi etiam contra hierusalem, idest contra ecclesiam studeant rapinis dimicare, & eam bonis ipsius spoliare. Isti igitur duo diademata sibi imponunt, inquantum in mundo & in ecclesia dominari quærant, clerum grauant & premunt. ¶ Vel dic contra ambitiosos. Antiochus qui interpretatur pauper silens significat ambitiosos, qui in principio se esse pauperes prædicāt: silentes & pacificos se fingunt. Psalmist. 87. Pauper ego sum & in laboribus & cęter. Sic igitur facit quasi super duo regna imperat, idest quod duo officia acquirit, regnum proprium, idest status sibi proportionatus sibi non sufficit, quinimmo regna & beneficia aliorum ambit & cupit, & sic quandoque fit quod Ptolomeum regno ęgyptii, idest aliquem alium de sua dignitate deponit, & sic duo diademata, idest duas dignitates sibi accipit. Apocalyps. 13. Habet duo cornua similia agni. Et alibi. Intrauit Ptolomeus antiochiam, & imposuit sibi diademata. Sed isti adhuc non D sufficit nisi ad hierusalem, idest ad templum, idest ad maioris status vel dignitatis prælaturam veniat, quam superbe & ambitiose intrare procurat. Iste igitur mediante exercitu suo, idest altis principibus sæcularibus intra sanctificationem, idest ecclesiæ prælationem in superbia, vbi pro certo cum intrauerit, statim se conuertit ad vasa aurea & argentea, ornamenta & supellectilia, idest ad ecclesiæ diuitias depredandum, ad subditos molestandum, & templum sibi commisę ecclesiæ spoliandum, & quod deterius est, quicquid potest in ista hierusalem, idest in isto templo rapere in terram suam ad littetam portat, in domo paterna palatia ædificat, & de bonis ecclesię nepotulos ditat, & sic templum suum depauperare vt ditet alios, nunquam cessat. Illud autem infortunium misere hierusalem merito superuenit, quia filij scilicet mali ecclesiastici, a testamento legis diuinæ recedunt, & per diuersa peccata nationibus sæcularibus similes atque pares fiunt. Et sic habere talem prelatum propter peccatum populi merentur cum delinquunt. Vnde Iob. 34. Dominus regnare facit hominem hypocritam propter populi peccata. ¶ Vel dic quod talis Antiochus est diabolus, qui propter peccata christianorum vsque ad hierusalem, idest vsque ad christianorum fidem exercitum vitiorum deduxit, sanctificationem, i. statum religionis cum superbia intrauit, & tamen ornamenta spiritualia abstulit pœnitus. Exinde enim sustulit altare deuotionis, candelabrum discretionis, mensam compassionis, phialas prædicationis, mortariola diuini timoris, velum continentiæ & casti nitoris, coronas eminentiæ & honoris, & ornamentum bonæ conuersationis, & spiritualis honestatis & decoris. His enim omnibus iam videtur ecclesia per diabolum spoliata, & ad tristem desolationem deducta. Aurum enim & argentum & oc-

Et cultos thesauros, ideſt ſapientiam clementiam & virtutes iuſtitiæ, & vaſa concupiſcibilia, ideſt bonas & ſanctas perſonas exinde rapuit & amouit. Vnde dicitur. Treno. 1. Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius. Et hoc pro certo, quia filij Iſrael & viri eccleſiaſtici, qui nationibus ſæcularibus ſe conformare nituntur, & teſtamentum Dei, & cultum religionis & eccleſiaſticæ diſciplinæ abominantur, talia incurrere promerentur. Vnde Ezechiel. 23. Scelus tuum & fornicationes tuę fecerunt tibi hæc &cætera. ¶ Vel ſi vis dic quod Antiochus eſt malus prælatus, quo intrante & imperante, in Hieruſalem, id eſt in eccleſia vel religione ſtatim per ſuum malum regimen ibidem deficiunt ſpiritualeſ & temporales diuitiæ & ſupradictæ, quia dicitur. Prouerbiorum 28. Regnantibus impijs ruinę hominum. Idem autem dic de malo principe, quando incipit in patria dominari. ¶ Conſequenter ibidem dicitur, quod ſpoliato templo per Antiochum ingemuerunt principes, ſeniores & iuuenes, virgines infirmatę ſunt, & ſpecioſitas mulierum eſt immutata, & omnis maritus ſumpſit lamenta, & vniuerſa domus Iacob induit confuſione m. ¶ Sic vero templo eccleſiæ expoliato, principes, ſeniores iuuenes, virgines, mariti & mulieres, & omnis ſtatus ſæcularium perſonarum ſpiritualiter infirmantur, & de bono in malum immutantur. Conſtat quod eccleſiaſticis a diabolo per peccatum ſpoliatis, ſæculares ſolent malo exemplo eorum faciliter deſolari, & a virtutum tramite immutari. Eſai. 24. Sicut populus ſic ſacerdos. ¶ Dicitur conſequenter ibidem, quod princeps tributorum nullus a rege, venit Hieruſalem, & locutus eſt eis verba pacifica in dolo, & crediderunt ei. Sed cum infra vrbem receptus fuiſſet irruit repente in ciuitatem, & perdidit populum ex Iſrael, & accepit ſpolia ciuitatis, & ſuccendit eam igni & deſtruxit domos eius & muros eius in circumitu, & captiuas duxit mulieres & natos, & pecora poſſederunt. Et facta eſt Hieru ſm habitatio extorſū & facta extera a ſemine ſuo, & nati eius dereliquerunt eā, fructificatio eius deſolata eſt, dies feſti eius cōuerſi ſunt in luctū, ſabbata eius in opprobriū, honores eius in nihilum ſm gloriam eius multiplicata eſt ignominia eius. ¶ Moraliter Hieruſalem eſt anima, ad quam iniquus princeps, ideſt diabolus per tentationes ſe applicat, & ſibi in dolo ſub ſpecie boni mala ſuggerendo loquitur, ita quod quandoque per malas complacentias & conſenſus ſibi credit, & eum recipit & admittit, ſed ſtatim poſtquam ciuitatem mentis per peccatum mortale intrauerit, repente per vitiorum cumulum ſuper ipſam irruit, & populum ſuum, id eſt potentias & conſenſus deſtruit, ſpoliaque virtutum diripit, muros diſciplinæ ſcilicet regularis, in ea deſtruit, & igne cupiditatis eum cremat & comburit, id eſt bonas affectiones, natos eius, id eſt vitiles operationes ab ipſa captiuat pœnitus, pecora vero, id eſt beſtiales motus ibi poſſidet atque nutrit, & ſic fit quod iſta a ſuo ſemine, ideſt a bonis virtutibus ſit extera alteri populo, ſcilicet vitijs ſit ſubiecta. Nam ſanctificatio ſuæ deuotionis deſolatur, feſtiuitas ſpiritualis gaudij contriſtatur, ſabbatum quietis mentis ſollicitudinibus conturbatur, & ſic honor ſuæ ſpiritualis & rationalis conditionis in nihilum computatur, & ſic gloria quam anima habuerat ante peccatum in ignominiam commutatur. Tren. 1. In circumitu eius hoſtes eius, facta eſt hieruſalem quaſi polluta menſtruis. Factum eſt igitur talem hoſpitem recipere, & cordis noſtri ianuas per conſenſum tali principi aperire. ¶ Vel dic myſtice, quod Hieruſalem ſignificat eccleſiam, princeps ambitioſum. Iſta eſt enim veritas, quod ambitioſus in dolo verba pacifica loquitur, ſeipſum mitem diſſimulat, vt ingreſſus ſibi pateat, & ad ſtatum prælationis vel promotionis interius intra eccleſiam admittatur. Sed quando ſe videt introductū, & ad prælationis officium ſublimatum in ſtatu & officio confirmatum, ſtatim ſolet contra ſubditos per rapinas & exactiones irruere, populum ſubditorum perdere, ſpolia & diuitias huius ciuitatis cumulare, muros ciuitatis, ideſt libertates & priuilegia irrumpere, ignem erudelitatis vbique accendere, mulieres & natos, id eſt inferiores perſonas & ſimplices ſcandalizare, & a ſtatu gratiæ captiuare, pecora vero, i deſt carnales perſonas ſecum accipere. Et ſic iſta ciuitas ſiue eccleſia a ſemine ſuo, id eſt ab omnibus filijs ſuis extera efficitur, inquantum nullus compatriota vel gratiæ filius in eius beneficijs & officijs promouetur, ſicque habitatio exterorum, inquantum illi prælati ibi introducunt multitudinem conſanguineorum & compatriotarum ſuorum. Treno. 5. Hæreditas terræ verſa eſt ad alienos, domus noſtra ad extraneos. Sub tali igitur principe periit ſanctificatio deuotionis, ſabbatum & feſtum quietis & conſolationis, honor dignitatis & promotionis, & vt breuiter concluduntur, tota gloria commutatur in ignominiam vilitatis & confuſionis. Treno. 2. Obliuioni tradidit dominus ſion, feſtiuitatem & ſabbatum. Quia pro certo quantum ſub bono prælato vel principe eccleſia vel patria conſolatur, tantum ſub malo ambitioſo raptore confunditur, temporaliter & ſpiritualiter deſolatur. Vnde Apocalyp. 18. Quantum gloriſicauit ſe in delicijs, tantum date ei tormentum. ¶ Sequitur ibidem quod per milites regis antiochi, deſolata & vaſtata eſt Hieruſalem, ciuitatem Dauid, id eſt arcam ſion cęperunt & eam turribus & muris munierunt, & conſtituerunt ibi gentem peccatricem, viros iniquos, & conualuerunt in ea, & ibi poſuerunt arma & eſcas, & congregauerunt ſpolia Hieruſalem, & poſuerunt illic, & facti ſunt eis in laqueum magnum & inſidias & contaminauerunt ſanctificationem, & fugerunt inhabitatores Hieruſalem propter eos. ¶ Sic vere antiochus, id eſt diabolus & milites ſui, vaſtata ciuitate Hieruſalem inferiori, & ſubiugato prius ſtatu ſecularium laicorum, & per diuerſa peccata & vitia multipliciter diſſipato, arcem ſion, id eſt ſtatum bonorum & religioſorum, ſibi myſtice & ſpiritualiter dedicauerunt, & etiam eam ſibi habitationem fecerunt. Ibique ad literam poſuerunt gentem peccatricem, quæ præ cæteris hodie in eccleſia ad litteram conualeſcunt, & in terrena proſperitate proficiunt atque creſcunt, quia ſępe fit quod in mundo, ideſt in eccleſia illi qui ſunt iniquiores, ſunt diuitijs pleniores. Hierem. 12. Quare impij proſperantur, & bene eſt omnibus qui prævaricantur? Ipſamque arcem, id eſt eccleſiæ ſtatum, ſpolijs Hieruſalem, ideſt diuitijs ſecularium ditauerunt, eſcas, id eſt delicias & conuiuationes, arma id eſt pompas & lites ibidem introduxerunt, & ipſam muris turribus caſtris & domibus, omnibuſque pompis & faſcibus accinxerunt. Sed re uera iſta proſperitas temporalis ſibi per diabolum procreata, non cedit ſibi ad virtutum augmentationem, ſed potius ad iniquitatis accumulationem, quod patet in hoc quod ſequitur, quia illi qui conſtituti ſunt in arce, ideſt multi moderni eccleſiaſtici, fuerunt hodie in laqueum & in inſidias aliorum, quia ipſi per fraudes & malitias ipſorum alijs inſidiantur, & per malæ vitæ ſuæ ſcandalum alij pereunt & ſcandalizantur. Et quia ſanctificationem eccleſiæ per luxurias ſuas contaminauerunt, ideo habitatores Hieruſalem, ideſt ipſi ciues eccleſiæ inferioris, ſcilicet ſęcularis, a ſtatu gratiæ per iſtorum malum exemplum vel ab amore eccleſiæ fugere comprobantur. Et breuiter iſta eſt veritas quod mali eccleſiaſtici ſunt hodie præcipui milites diaboli, & in ſtatu eccleſiæ eſt hodie ſua ſpalis habitatio, & aliorum illaqueatio & deceptio. Vnde dr. Oz. 5. Audite ſacerdotes domus Iſrael. Laqueus facti eſtis ſpeculationi, & ſicut rete expanſum ſuper thabor. Antiochus rex ſcripſit & ordinauit per totum regnum ſuum, qđ omnis populus vnus eſſet, & quod vnusquiſq; legem ſuam & patrum ſuorum dimitteret, & legem ipſius ſcilicet idolatriam cuſtodiret. Et quod continuo occideretur, ſi qs his iuſſionibus contrairet. Multi igitur in Hieruſalem legem domini dimiſerunt, & regijs iuſſionibus paruerunt. Præcepit igitur rex ædificari aras & templa & idola, ſacrificari carnes ſuillas & pecora communia, & relinquere filios ſuos incircunciſos, & coinquinari animas eorum in immundicijs. Et qui ſacrificare renueret, moreretur. Abominandum etiam idolum ſuper altare domini ædificauit antiochus, vt ibidem demonijs immolaretur, vbi domino fuerat immolatum & præpoſuit principes populi qui hoc fieri cogerent: qui filios Iſrael in abditis eſſugauerunt, alij ante ianuas, thura & ſacrificia incenderunt, libros legis domini combuſſerunt, & quoſcunque legem

Agem domini ſeruantes, & libros legis habentes inuenire poterant, occiderunt, & libros continentes leges idolorum, illuc de gratia tranſtulerunt, & eos qui circuncidebant pueros ſuos trucidabant & ante domos eorum pueros a ceruicibus matrum ſuſpendebant. ¶ Sic vere diabolus iniquus ſumme cupit, quod lex ſua ab omnibus teneatur, & quod vniuerſę generationes leges ſuas dimittentes, legi naturæ & diuinæ gratiæ renunciantes, vnus populus, ſcilicet reproborum efficiatur, & eidem ab omnibus famuletur & nititurquod in ciuitate hieruſalem, ideſt in conſcientia cuiuſlibet fidelis & in eccleſia, aras & templum ſuum faciat, & quod ibi idola diuerſorum vitiorum erigat, & quod carnes ſuillas, ideſt vitium carnalitatis ibidem offerendas inducat, quodque nullus filios ſuos, ideſt affectus & operationes a ſuis ſuperfluis vitijs circūcidat, ſed potius ſeipſum & p luxuriam & auaritiam coinquinet, & in immundicijs vitiorum viuat. Eſa. 66. Anima eorum in abominationibus delectata eſt &cæter. Igitur iſte iam in templo eccleſiæ abominanda idola deſolationis, ideſt malos eccleſiaſticos & prælatos ſuper altare dignitatum & officiorum conſtituit & erigit, qui ſcilicet abominabilis vitæ ſunt, & deſolationem ſuorum locorum faciunt & inducunt. Hierem. 32. Poſuerunt idola ſua in domo in qua inuocatum eſt nomē meum. Iam libros diuinæ legis, id eſt ſcientiam theologicam de iuda & Hieruſalem, ideſt de eccleſia deſtruit, & libros ſuos, id eſt lucratiuas ſcientias immittit. Iam nullos pueros, ideſt nullos fideles circuncidi a ſuperfluitate vitiorum permittit, quinimmo illos qui libros diuinæ ſcintiæ habēt, ſcilicet viros ſcientificos, iſtos etiam qui pueros circuncidunt, ideſt illos qui corrigendo alios carnis voluptate purificant, impugnat tribulationibus & affligit. Principes ſuos, ideſt hæreticos & ſcelerum patronos ibidem collocat, per quos fideles ad hæc neſanda opera inducit multipliciter & impellit. Sic igitur fit, quod iſta hieruſalem noſtra eccleſia multipliciter deſolatur, & creſcentibus vitijs, virtutibus denudatur, & legis diuinæ cultu ceſſante, ibidem diabolus per vitia colitur. Hierem. 7. In deſolatione erit terra &cæter.

Capitulum ſecundum. textus. In diebus illis ſurrexit matathias filius Johannis filij ſymeonis. Moralitatum Capitulum 2.

CVm apparitores antiochi veniſſent in ciuitatem modin, & populum ad cultum idolorum cogerent, primo ante omnia aggreſſi ſunt Matathiam, pro eo quod ſacerdos erat, & inter alios erat ſolennior perſona, ſperabant enim quod iſto ad idolatriam incli nato, alij faciliter obedirent. Vnde dicunt illi. Princeps magnus & ſolennis es, atque clariſſimus es in ciuitate hac, ornatus filijs & fratribus. Igitur accede prior, & fac iuſſum regis, & eius beneplacitum, & eris tu & filij tui inter amicos regis & magnificatus auro, argento & muneribus. Veruntamen matathias fortiter reſtitit, & legem domini relinquere noluit, quinimmo zelo Dei accenſus, idolum qđ fecerant, diſſipauit, & quendam iudæum qui ad immolandum coram omnibus acceſſerat, ac apparitorem etiam regis qui alios immolare cogebat, ſuper altare peremit, & tā dem collectis ſecum ſocijs & amicos, ad montes & ad deſerta confugit, & quicquid habebat, in ciuitate reliquit. ¶ Sic myſtice loquendo quando diabolus rex inferni mittit ſatellites ſuos, ſcilicet inferiores demones, vt vndique cultum idolorum, ideſt vitiorum ſuſcitent, & ad hoc homines commoueant ſuis tentationibus & impellant, ante omnia nituntur matathiam, ideſt bonos prælatos, & ſacerdotes, ideſt clariores & diſcretiores & ſuperiores perſonas decipere, & donis & precibus ad peccata allicere, vt ſic per malum illorum exemplum poſſit alios faciliter ſuperare, Vnde dicitur. 3. Regum. 22. Non pugnabis contra quempiam, ſed contra regem Iſrael. Nam ſicut ponit hic Stephanus de logothono. Sicut falco primam gruem primo inua dit, ſic diabolus ad tentandum prælatos & clericos primo currit. Vnde 1. Regum 31. Torum pondus prælij verſum eſt in ſaul regem. Sed iſte debet fortiter reſiſtere, legem domini non relinquere, ſed potius idola vitiorum pro viribus in ciuitate eccleſiæ deſtruere, & iudæos, ideſt ſubditos & immolantes punire, & ipſos diaboli ſatellites ſuperare, & ſpiritualiter occidere, & relictis illis quæ in ciuitate mundi habet, ſcilicet affectum terrenorum bonorum, debet in montem & ſolitudinem paradiſi per affectionem & contemplationem fugere, & ad hoc ipſum alios inuitare. Qui domini eſt (inquit) ſequitur me. Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem domini. ¶ Hic habes quod cum multi filij Iſrael aſcenderunt in ſolitudinem & montes, ne ſacrificarent idolis, qui iam in valle & ciuitatibus colebant, ſe abſconderūt in abditis & ſpeluncis. Satellites aūt antiochi cō ſtituerunt eis prælium ſabbato, ad finem quod non ſe defenderent, cum ipſis arma ſumere in ſabbato non liceret. Ipſi ergo ſe non defenderunt, nec arma contra hoſtes ſum pſerunt, & ſic vſque ad mille animas trucidati fuerunt. Mathias autem & ſui propoſuerunt in ſabbato arma ſumere, & contra hoſtes defendere ſe viriliter. ¶ Illud poteſt allegari contra multos religioſos, qui de ciuitate mundi & de valle terrenorum exeunt ad montem perfectionis, & gradum aſcendunt eccleſiaſticum, & in cauernis religionis nituntur ſe abſcondere, & ab idolatria & cultu vitiorum qui in mundi ciuitate coluntur, immunes & liberi eſſe ſe credunt, facientes illud quod dicitur Geneſ. 19. Non ſtes in omni circa regione ſed in monte ſaluum te fac. Sed re uera demones ipſos ibidem tentationibus inſequuntur, & in diebus ſabbatis, ideſt in ipſa quiete contemplationis, & in montibus perfectionis, & ſpeluncis religionis contra eos præliantur. Qui quia arma bonorum operum non ſumunt, nec loca occulta, ſcilicet corda oppilant a malis deſiderijs nec claudunt, nec contra hoſtes viriliter ſe defendunt, ideo ipſi qui in ipſo mundo non perierant, in religionis vel perfectionis apice vitijs pereunt & ſuccumbunt. Fa tuum igitur fuerat illis ad montes iſtos fugere, niſi vellent ſe fortiter armis bonorum operum defenſare. Sed re uera non ſic matathias & filij eius, ideſt non ſic boni & prudentes, religioſi & clerici, quia iſti in iſtis montibus & ſpeluncis viriliter bonorum arma ſumunt, & ſeipſos viriliter reſiſtendo defendunt, & ibi non pereunt vel delinquunt, nec periculum damnationis incurrunt. ¶ Vel dic quod dies ſabbati ſignificat feſta in quibus diabolus contra homines fortius inſurgit pro eo quod eos vagos & otioſos eogno ſcit, quia tunc arma bonorum operum non aſſumunt, ſed potius ocijs, ludis & lætitijs intendunt, & ideo tentati a diabolo facilius ſuccumbunt. Vnde dicitur. Tren. 5. Vocaſti quaſi ad diem ſolennem qui terreret me in circumitu. Bonitamen propter ſabbatum non ceſſant arma bonorum operum aſſumere, & ideo nec hoſtes eos per tentationes audent inuadere, vel ſi inuadent, ſolent contra eos fortiter dimicare dicentes illud. Marc. 3. Vtique licet in ſabbatis benefacere. ¶ Legitur de matathia, quod ipſe & filij ſui adiunctis ſibi illis qui voluntarij erant in lege, & fugiebant a malis, magnum exercitum collegerunt, & viros impios percuſſerunt, pueros incircunciſos circuncide runt, filios ſuperbiæ ſunt perſecuti, & aras quas fecerunt idolatrę, deſtruxerunt, tandem vero moriens filios ſuos inſtruxit, & eos ad pugnandum pro legibus ſalubriter eruditi. ¶ Matathias autem qui interpretatur a Deo datus ſignificat bonum prælatum, & ſuperiorem a Deo datum & promotum & non a carnis affectione ambitione vel ſimonia vel laicorum potentia promotum. Vnde dicit Apoſtolus. Hebræ. 5. Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi qui a Deo vocatur, ſicut Aaron. Talis igitur debet viros deuotos, & in lege Dei voluntarios ſibi adiungere & eos in conſilijs & beneficijs ſecum habere. Vnde dicitur. Eccleſiaſt. 9. Viri iuſti ſint tibi conuiuę &cæter. Impios viros debent perſequi & punire, & de medio tollere, incircunciſos vero ideſt carnales ſuperfluitatibus morum & diuitiarum onuſtos debent corrigēdo circuncidere. Aras vero idolorū. i. auaros & luxurioſos in quib. ſ. ſemper viget ignis cupiditatis, & carnes carnalis voluptatis, thus ſuſpię & fumus vanitatis debet deſtruere, & tandem filios & ſubditos ſuos

debet instruere, & ad dimicandum si sit necesse, pro legibus animare, dicendo illud infra. 1. Mach. 3. Accingimini, & estote filij potentes &cet.

Capitulum tertium. textus. Surrexit Judas machabeus pro patre suo & iuuabant eum fratres sui. Moralitatum. Capitulum. 3.

SVrrexit Iudas Machabeus pro patre suo, & iuuabant eum fratres sui & dilatauit gloriam populo suo. Induit se lorica sicut gigas, & succinxit se arma bellica, & protegebat gladio suo castra. Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut catulus leonis in venatione rugiens, persecutus est inimicos, perscrutans eos, perambulauit ciuitates iudę, & congregauit pereuntes, & nominatus est vsque ad nouissimum terræ, & repulit iunt inimici præ timore eius, & omnes operarij iniquitatum conturbati sunt. ¶ In istis verbis recte ponitur exemplar & regula cuiuslibet boni principis. Iudas enim interpretatur confitens vel glorificans. Machabeus interpretatur ingeniosus, protegens & percutiens, quia re uera bonus prælatus vel princeps debet Deum laudare, prudens & circunspectus, subtilis & ingeniosus esse, innocentes protegere, pestilentes percutere gladio iurisdictionis spiritualis vel temporalis, vel gladio feruētis orationis cordialis. Debet castra sibi subiecta. i. territorium suum & ecclesias, tam bona quam personas protegere, loricam iusticiæ accipere, arma bellica virtutum induere, vt sic possit gloriam & prosperitatem sibi populi subiecti dilatare. Eze. 38. Tu cherub extētus & protegens. Vnde istis dicitur illud Apostoli. State succincti lumbos vestros, induite loricam iustitiæ. Debet etiam esse similis leoni audacter ardua aggrediendo, & propter nullum quantuncunque magnum ab executione iustitiæ tepescendo, sicut catulus leonis debet rugire altisone prædicando, & sic iniquos debet persequi ipsos feueriter puniendo, & eos debet perscrutari & inquirere diligentissime examinando, & ciuitates ad literam perambulare, subditos visitando & iustitiam faciendo. Psalmist. 100. Perambulaui in innocentia cordis mei. Et sic talis iudas poterit dici ille, de quo dicitur. Prou. 30. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Et re uera si nostri principes tales fuerint, tunc præ timore eorum, inimici iustitiam temporales quam spirituales repelluntur, & ab eorum præsentia & iustitia terrebunē, operari iniquitates formidabunt, pereuntes scilicet pauperes & tribulati, qui iniuriam patiuntur, ab alijs defendunt & congregabunt, & ipsi per famam perpetuam quam acquirunt, vbique nominabuntur. Illud est verum quando in vno loco est iustus iudex vel prælatus, prudens & seuerus, omnes mali generaliter timent eum. Ozeę. 11. Leo rugiet, & formidabunt filij maris, ipse vero acquirit nomen perpetuum & iocundum. Vnde dicitur. Eccli. 1. Nomine ęterno hæreditabit illum dominus. Et alibi. 1. Paralipo. 14. Diuulgatum est nomen Dauid in cunctis regionibus. Veruntamen aduerte quod dictum est, quod fratres eius iuuabant eum, quia quilibet bonus frater canonicus vel subditus, debet superiori collaborare, & eum spirituali ter per orationes, & nominatus temporaliter per obsequia & subuentiones benigniter adiuuare, quia d. Pro. 18. Frater qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma. Cuius tamen iæ pissime fit contrarium, quia confratres & subditi libentius laborant, quandoque ad superiorem confundendum, quā ad eum adiuuādum. 2. Co. 11. Periculū est in falsis fratrib. ¶ Iudas pugnans contra Appollinium, ipsum occidit, & gladium sibi abstulit, & quandiu vixit, in ipso gladio semper pugnauit & hostes suos debellauit. Tadem seron princeps syrię contra eum applicuit, quem iudas gladio superauit. ¶ Illud potest exponi sic. Appollonius qui interpretatur mirabilis, mundum significat, qui in cordibus fatuorū vt pulcher & mirabilis rutilat, gladius eius cum quo impugnat peccatores, est ipsius prosperitas. Seron qui interpretatur princeps mærotis est diabolus, quia pro certo iudas qui interpretatur confitens, debet primo mundum per cōG temptum vincere, & gladium eius, idest mundi prosperitatem quam sit terribilis, labilis & deceptibilis, per considerationem accipere, & sic isto gladio, idest hac consideratione mediante poterit seron principem diabolum superare. ¶ Hic dicitur quod populus videns populum, seron & multitudinem sui exercitus, incepit dubitare de victoria, sed iudas dux eorum incepit huiusmodi sermonibus eos confortare, facile enim est multos concludere in manibus paucorum, nec est differentia apud dominum auxiliari in multis vel in paucis, quia non in multitudine exercitus potestas belli, sed de cœlo fortitudo est. ¶ Istud applica contra illos qui in multitudine exercitus gloriantur, & quod victoria magna dependet ab occulta Dei ordinatione nō a militum fortitudine, cuius signum est, quia plerunque fortiores a debilioribus vincuntur, & plures a fortioribus superantur. ¶ Vel si vis dic quomodo si imbecilles & timidi de suis viribus desperantes formidant diabolum & vitiorum exercitum, qui fortis est & multiplex, inuadere. Iudas, idest bonus dux vel prædicator, debet eos ad sperandum in domino & in Dei auxilio animare, & ad non timēdum diaboli potestatem inuitare, dicendo illud. 2. Paralipom. 20. Nolite timere hanc multitudinem, non enim pugna vestra est sed Dei. ¶ Aduerte quod filij qui erant in arce hierusalem, erant duces eorum qui veniebant contra eam. ¶ Sic vere hodie sæpe fit, quod illi qui tenent arcem & apicem dignitatis in hierusalem, idest in ecclesia, duces & adiutores tyrannorum & principum qui militant contra eam, quia ipsis dant decimas & libertatem nocendi, & populum ecclesiasticum deprimendi. Vnde subditi possunt dicere illud Cantic. 1. Filij matris meę pugnauerunt contra me, quod de proditorib. potest dici, quum terra in qua habitant, extraneos hostes introducunt. ¶ Cum plures duces antiochi scilicet michanor & gorgias & alij congregassent se ad prelium contra iudam in multitudine copiosa, factum est quod idem michanor de victoria futura præsumens, pro negociatoribus maritimorum ciuitatum mitteret, vt filios iuda ipsis præcio venderet, cum victoriam habuisset, promittebat enim septuaginta mancipia iudæorum futura pro talento argenti, de præcio & captiuitate futurā iudęorum promittebat se supplere duo milia talentorum, quę singulis annis antiochus dabat pro tributo Romanis. Veruntamen nutu diuino contrarium factum est, quia duces, reges & eorum exercitus copiosi, a Iuda & suis fuerunt victi, & multi occisi, & alij turpiter fugati. Negociatores vero qui pro emendis iudęis venerant, fuerunt ab ipsis suis pecunijs quas portauerant, spoliati. 2. Machabæorum 8. Illud enim ponitur hic. ¶ Illud applica contra præsumptuosos milites qui H paucitatem hostium vilipendentes, & in suorum multitudine & fortitudine confidentes, & victoriam sibi promittunt, & iam esse de infortunio certi credunt. Vnde, quandoque fit quod suos hostes antequam eos vincant alijs vendunt, & quod eorum terras alijs distribuunt, non aduertentes quod quandoque contrarium Deus ordinat, qui non in multitudine bellatorum, sed in suo beneplacito victoriam administrat. Sic igitur sępe fit quod illi qui præsumebant vincere, superantur, & qui alios sperant emere, ab eis spoliantur, quod vtique tunc accidit, quando illi pauci ad Dei recurrunt auxilium, & de Deo non de se præsumunt, illi multi in superbia plus confidunt. Non debet quis quantuncunque fortis & potens, sibi victoriam promittere, sed potius hostes suos, quanquam pauperes & humiles, formidare, quia ficut ille dicit. Immicum quamuis humilem docti est timere. Ideo ad reprimendam præsumptionem talium dicitur. 3. Regum 20. Non glorietur accinctus æque vt discinctus, & hic quia dicitur capitulo præcedenti, quia facile est apud Deum multos in manu paucorum concludi. ¶ Vel si vis allega contra illos qui gloriantur de infortunijs aliorum tribulationesæstimant consolationes, & eorum grauaminibus & damnis sperant ditari mercimonijs atque lucris, quibus sæpe fit quod in eodem negocio, vnde aliorum præiudicū sperant, vilitatem acquirunt & miseriam, sicut ad literam erat de istis mercatoribus qui vbi in alienis miserijs sperauerunt

A uerunt lucrum, consecuti sunt præiudicium & damnum. Esa. 59. Expectauimus lucem, & ecce tenebræ.

Capitulum quartum. Textus. Et assumpsit Gorgias quinque milia virorum, mille equites electos. Moralitatum Capitu. 4.

CVm filij Israel vicissent nichanorem & ptolomeum principes antiochi, quos vna cum gorgia lisias miserat contra eos gorgias adhuc ex diuerso stabat, qui ipsos inuadere proponebat. Quod aduertens iudas, dixit filijs Israel. Non concupiscatis spolia, quia bellum adhuc cōtra nos est. Gorgias enim & exercitus eius ꝓpe nos est, sed state prope inuicem contra inimicos vestros, & expugnate eos, & post hoc sumetis spolia. Quod & factum est, qa primo gorgiam vicerunt & fugauerunt, demum vero ad diripienda spolia redierunt, inter quæ aurum & argentum, hyacinthum & purpuram, & alias opes maximas inuenerunt. ¶ Isti igitur tres hostes quos lisias. i. diabolus contra nos mittit, mūdum, carnem & diabolum significant, qui in hac valle miserię fideles fatigant. Ptolomeus qui interpretatur ad mensuram deductus, carnem seu corpus significat, quæ finaliter ad mensuram deducitur, quando infra sepulchrū deducitur & arctatur. Esa. 34. Extendetur super eum mensura vt redigatur ad nihilum. Nichanor qui interpretatur stans lucerna significat mundum, qui fatuis videtur stabilis & lucens, & more lucernę oculos mentis debilitans & offuscans, & tamen istos quos offuscat alliciens. Vnde ista est illa lucerna de qua dicitur. Luc. 11. Vide igitur ne lumen quod est in te, tenebræ sint. Gorgias autem qui interpretatur præcisio luctantium, significat diabolum, qui luctatores, idest mundi crudeles & tyrannos, finaliter præscindit & prosternit, de quo potest exponi illud Genesi. 32. Ecce vir luctabatur cum eo vsque ad mane, qui tetigit femur eius, & statim emarcuit. Ista est veritas quod iudas & sui, idest aliqui fideles ecclesię in dominum confidentes, quandoque ptolomeum & nichanorem, idest carnem & mundum superāt per castitatem & contemptum, & de isto fortiter victorizant, vt quia statum religionis & pœnitentiæ subintrant. Sed quid? Pro certo gorgias diabolus adhuc latet, qui istos B filios in castris mundanorum bonorum non inueniens, sed ea reliquisse comperiens, in montibus superbiæ quærere incipit, inquantum quos per luxuriam & auaritiam non potest vincere, per superbiam superare præsumit. Istis igitur debet prædicari quod spolia illorum quos occiderunt non concupiscant, sed potius contra gorgiam diabolum, qui contra eos latet, prœliaturos se præparent, & contra eū per perseuerantiam stent, & per bona opera dimicent, & postea obtenta victoria, post hanc vitam spolia paradisi tuti inter se diuidant. Illa enim spolia quæ possunt haberi ante plenam victoriam, scilicet bona mundi, non debent a fidelibus (& maxime a religiosis, concupisci, ne forte dum ad ista bona colligenda vacarent, contingeret eos a gorgia diabolo per auaritiam trucidari, quia sicut dicitur. Prou. 19. Melius est nunc humiliari cum mitibus, quam diuidere spolia cum superbis. Sed ista spolia quę post hanc victoriā consummatam, prout hominum bona gloriæ paradisi a bonis concupiscuntur & tunc ab eis lętę & tute possunt adipisci. Esa. 9. Exultant victores capta præda, quando diuidūt spolia & tunc inuenietur ab ipsis aurum, idest clara visio & æterna sapientia, argentum, idest diuinæ laudis dulcis resonantia. Hiacinthus, idest cœlestis immensitas & permanentia, purpura idest ardens & ignea charitas & amicitia, opes multę. i. bonorum abundantia. Vnde dicitur. 2. Mac. 8. Post sabbatum. i. in superabundantia resurrectiōis, & nō modo debilibus viduis diuiserunt spolia. ¶ Volens iudas purificare templum quod ab antiocho fuerat pollutum, & iniectis idolis super altare ipsius maculatum, & sacrificijs factis & libatis demonibus inquinatum, elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege domini, vt mundarent sancta, & transtulerunt lapides contaminationis. s. idolum quod super altare posuerant, in locum immundum C ¶ Sic vere iudas dux belli, idest papa vel episcopus, videns templum ecclesiæ ab antiocho. i. a diabolo pollutum, & altare. i. statutum ecclesiasticum, idolis, idest vitiis inquinatum, immundis sacrificijs, idest immundis operibus ibidem, demonibus, idest ad suggestionem demonum sacrificatis atque factis multipliciter defędatum, debēt sacerdotes sine macula, idest mundos ministros quærere, qui legis diuinæ. i. fidei & sacræ scripturæ sint emuli, quos ibidem debet ordinare, & in ecclesia prefficere, vt possint immundicias vitiorum abstergere, & mundare, dicens illud Esa. 1. Lauamini, & mundi estote, lapides vero contaminationis, i. personas immundas & peccatores & inutiles quæ more idolorum sunt ignare, indeuote, desuper altare. i. de ecclesiæ dignitatibus deponere, & in locum immundum & in statum infirmum collocare. ¶ Iudas cum mundaret templum domini. & videret quod altare pollutum erat, pro eo quod super illud positum erat abominandum idolum, & sæpius de monibus immolatum, depositum illud de loco suo, & loco eius lapidibus integris altare nouum construxit, super qđ sacrificia domino immolari mandauit, lapides vero depositi altaris decreuit ad partem ponere, quousq; ꝓpheta domini surgeret qui de ipsis iuberet aliud ordinari. Videbat enim quod sine scandalo stare illud non poterat altare, ex quo super illud demonibus oblatum fuerat, quia illud non poterat ab illa macula siue infamia aliqualiter mūdari, nec sine scandalo posset in eo domino immolari. ¶ Ista possunt allegari contra infames ecclesiasticos, qui re uera si contingat altare domini, idest aliquem prælatum vel ecclesiasticum enormitate criminum pollui, & idola abominando, scilicet peccato luxuriæ, hæresis vel simonię substerni, & sacrificijs demonum, idest malis operibus maculari, dignus est a statu suo per Iudam, idest per Papam vel superiorem deponi, & ad partem, idest ad statum priuatum & infimum constitui, & alius integer & nouus virtutibus innouatis loco ipsius subrogari. Leu. 26. Nouis superuenientibus veteram proijcietis, quia dato quod aliquis ecclesiasticus, qui aliquando publica crimina commiserit, per pœnitentiam possit mundari, nunquam tamen scandalum seu nota ipsius infamię quam incurrit, potest ab eo amplius separari, nisi forte post condignam emendationem ex responso prophetæ, idest ex dispensatione prophetæ contingat aliud ordinari. Inde est quod sacerdotes illos qui idolis immolauerunt, D prohibet ministrare, concedit tamē ipsis quod possunt edituorum & ianitorum officium exercere. Ezec. 44. Dato quod peccatum talium per pœnitentiam tollatur, infamia tamē non faciliter abrogatur, ideo ipsis sublatis alius opponatur. Apostolus. Heb. 10. Aufert primum, vt sequens statuat. ¶ Hic dicitur quod iudas & sui videntes sanctificationem desertam, altare prophanatum, portas exustas, in atrijs virgulta nata, pastoforia dirupta, planxerunt, & impositio cinere super capitibus suis ad dominum lachrymabiliter clamauerunt. Et primo illa quę erant intrinsecus intra domum ędem quoque & atria sanctificauerunt, nouum altare de lapidibus ad similitudinem prioris ex lapidib. ædificauerunt vasa sancta noua fecerunt, candelabrum, mensam & altare incensi in templum posuerunt, incensum super altare, panes super mensam, lucernas super candelabrum ordinauerunt, velum appendi fecerunt, sacrificia obtulerunt, & templū prophanatū dedicauerunt, & faciē tēpli coronis aureis ornauerūt, pastoforia destructa reparauerūt. ianuas in eis posuerūt, & sic cū ingenti lętitia dedicationē tēpli in sequenti anno eodē die quo prophanatū fuerat, celebrauerunt. ¶ Sic vere dico, ꝙ qñ iudas & sui, idest Papa & cardinales & sancti Christi fideles vident sanctificationem vniuersalis ecclesiæ per virtutum sterilitatem desertam & a bonis & honestis personis viduatam, & quando considerant quod portæ eius, id est prælati per quos intratur, per auaritiam sunt exustę altare, idest viri religiosi, in quibus thus orationis & deuotionis redolere debet per luxuriam sunt prophanati: atria, idest sęculares clerici, virgultis, id est virentibus & crescentibus carnalibus affectionibus nepotum, & malorum familiarium turbis sunt pleni, pastoforia, idest sæculares, qui alios habent per elemosynas & temporales subuentiones pascere, sunt dirupti, & diuersis vitijs

Universidad de Navarra Biblioteca

E destructi ruinam possunt compassione tristari, & istam ruinam vniuersalem lacrimabiliter lamentari, quia iuxta lamentationem Hier.2. videtur quod cogitauit dominus dissipare murum filiæ sion. Luxit ergo antemurale, & defixæ sunt in terram portæ eius. Ideo pro certo summe debet isti superiores laborare & curare, quod ista sanctificatio rapereur & quod virtutes quas inde antiochus.i. diabolus abstulit, iterum restaurentur. Ponantur igitur ibi vasa noua. i. personæ virtutibus innouatę. Altare sacrificiorum. i. boni actiui, qui sacrificia bonorum operum Deo offerunt, aut altare incensorum. i. boni contemplatiui, qui thus orationis Deo incendant. Candelabrum luminis. i. viri discreti & scientifici, qui alios doctrinis & exemplis ædificent & erudiant. Mensa propositionis. i. viri misericordes qui panes & elemosynas Deo in persona pauperum ministrent. Velum appensum. i. viri mundi casti & religiosi, qui spe æterna rnorum semper pendent. Tales debent prelati in ecclesia constituere. Sacrificia bonorum operum introducere. Postoforia diruptа, idest pastum elemosynarum ibidem reparare. Ianuas exultas. i. prælatos defectuosos reficere, & sic debent templum ecclesiæ spiritualiter renouare, & Deo nouiter dedicare. Apostolus. Rom. 12. Nolite conformari huic sæculo, sed renouamini in nouitate sensus vestri. ¶ Vel dic si vis, q̃ iudas qui interpretatur confitens. i. ipsum confitentem significat, quia ille templum conscientię per vitia reformatum renouat & reformat. Ibi. mædificat altare holocausti, vbi sacrificia incenduntur, idest feruidam dilectionem. Altare incensi, idest odorolam orationem. Candelabrum luminis. i. lucidam discretionem. Mensam propositionis, id est elemosynarum largitionem. Velum appendens, idest puram & castam affectionem & sic ornat faciem templi coronis aureis, inquantum facietenus introduxit coronam auream ad coronandam conuersationem bonam, & sic templum mentis suæ Deo dedicat, per sanctitatem & deuotionem, & sacrificia ibidem immolat, per bonorum operum executionem. ¶ Et dic si vis q̃ iste iudas in principio quando videt templum conscientiæ suæ ab antiocho diabolo p vitia depraudantum portas sensuum igne cupiditatis exustas, altare cordis per affectiones indebitas prophanatũ, & idolum abominandum. i. peccatum mortale ibidem sublimatum, pastoforia charitatis & atrium pietatis dissipatum, p certo valde debet per contritionem dolere, per compunctionem flere, per confessionem clamare, & ad templum p pœnitentiam renouandum cunis viribus & conatibus anhelare. Ædificat igitur altare &c. vt supra. Vnde dicit. 1. Esdr. 1. Dominus Deus cęli præcepit mihi vt ædificarem illi domum, & merito, quia sicut dicit Apostolus. 1. Cor. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Si quis igitur templũ Dei violauerit, destruet illum Deus.

F

Ex capitulo quarto, e, Dixit autem iudas & fratres eius. Moralitatum Capitulum 5.

HIc habes quod milites regis antiochi acceperant arcem sion, & ibi in munitione erant & inde filios Israel quamplurimum afligebant, quinimmo quando iudas & sui templum mundabant, ipsos quamplurimũ infestabant, & ideo dicitur hic quod iudas dum templum mundauit, ne populo nocerẽt milites ordinauit, montem sion per circumitum muris & turribus vallauit, & ne iterũ cęculcaretur a gẽtilib. ibidẽ exercitũ ad custodiã collocauit. ¶ Sic vere qa milites, antiochi, s. diaboli. i. nostri milites, principes sęculares ab ipsa arte iuridictionis tpalis q̃ occupant, non cessant iudam & filios Israel, i. prælatos religiosos circa templum ecclesiæ occupatos, diuersimode molestare, necesse est quod iudas & sui, id est ecclesiastici, manu armata se defendant, milites stipendarios habeãt & quod domos suas turribus & muris muniant, & contra malicias eorum manualiter se defendant, & sic vim vi reijciant & repellant. Sicut enim videmus, ad nihil aliud vacant nostri milites, officiales & laici principes, nisi ad templum ecclesiæ & eius libertates frangere, clericos & templi hu-

ius cultores affligere, & contra eos machinamẽta erigere; G qua propter iam necesse est ecclesiasticos ecõtra cogitare, & eorum iniurijs pro viribus obuiare, & ne nocere valeãt præcauere. Prælatus enim superior debet ibi viros. idest personas virtuosas promouere, quæ polsint ecclesiam defendere. ¶ Vel si vis die moraliter, quod milites antiochi, idest tẽtationes diaboli, vel ipsi inferiores demones qui sunt milites principis maioris antiochi. huc seri, quando arcẽ mentis tenent, summe nituntur iudam. i. pœnitentem impedire ne templum conscientiæ suæ per pœnitentiam renouet, & ne interiores officinas huius templi, videlicet memoriam voluntatem & rationem parcat, & virtutibus exorner, quapropter ille debet contra eos militare, & milites suos. i. ferentes orationes & cautelas contra eos ordinare, & turribus contemplationis & diuinæ inuocationis, & muris seu custodia clausuræ sensuum & circunspectionis contra eos munire. Prouer. 18. Turris enim fortissima nomen domini, ad eam fugit iustus & saluabitur. ¶ Vel die quod milites diaboli hæretici sunt, qui arcem non quam occupant. i. sacrã scripturam quam corrupte allegãtes recitantes, nõ cessant ædificatores templi. i. prælatos catholicos impugnare & opus constructionis ecclesię impedire, & ideo iudas, id est bonus prælatus debet milites. i. bonos prædicatores cõtra eos ordinare, muris & turribus, idest doctrinis & sanctorũ actionibus se & sua ecclesiam defensare, & ibi viros verbos fos & virtuosos, curatores & visitatores ad custodiam collocare. Esa. 62. Super muros &c. ¶ Vel allega contra malos, qui in arce sion, idest in ecclesiasticis dignitatibus dammantur, quia isti hodie valde videntur in uidere, his qui templum sanctificationem reparant exemplis & prędicationib. atq; mundat. s. bonis prædicatoribus, religiosis catholicis, theologicis doctoribus, ipsos verbis & iniurijs quandoque gravant, & in officio prædicationis vel reparationis permittę ipsos impediunt, quapropter per seipsos necesse est quod contra ipsos dimicent atque pugnent, & ab eorum malicijs pro viribus se defendant. Illud sæpe videmus in clausuris siue collegijs, quod mali prælati & maiores quitenent arcẽ, quando vident aliquos bonos subditos, qui pro templo ecclesiæ laborant, & ipsam ditare & ornare per suam industriam procurant, pro certo sibi quandoque inuident, & eos in bonis quæ faciebant, ipsos impediunt & molestant, quia communiter mali prælati magis bonos quam malos impugnant, & quãdo vident eos prosperari, ipsos infestãt, H quapropter sæpe fit quod ipsos bonos contra se excitant ita quod contra eos litibus & appellationibus pugnant, etiam muris & turribus, idest defensionibus adiutorijs se muniũt & parant, compulsi enim iniurijs malorum superiorum, ne cesse habent contra eos insurgere. Apostolus. Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum &cęter. ¶ Vel dic quod illi qui sunt in arce significant malos principes & baliuos qui quando vident aliquos subditos, qui laborant pro templo suo ædificando, & qui vacant rei familiari, ita quod diuites fiunt & magni: statim volunt eos impedire & ab eis emendas & exactiones retorquere, quapropter sæpe fit qd̃ illi os compellunt contra se surgere & mouere.

Capitulum quintum textus. Et factum est vt audierunt gentes in circumitu quia ædificatum est altare. Moralitatum Capitulum 6.

POst multas victorias & prælia iudæ machabei, fit mẽtio de quodam prælio, vbi in terram Galaad iudas habebat pugnare contra timotheum ducem filiorum amon, qui cum magno exercitu, atque maximo ab altera parte cuiusdam torrentis stabat oppositus contra ipsum vbi est. Timotheus visto iudaisse fertur dixisse. Si ingt transierit ad nos iudas prius, nõ poterimus sustinere eum: & potens poterit aduersum nos, si uero transtretare timuerit, & ex altera parte aquæ castra posnerit, tunc nos trãsea mus ad eos, qa poterimus cõtra ipsos. Quod vtiq; euentus rerũ pbauit, qa iudas statim prior trãstretauit, & ois popls

post

Apost eum bellum q̃, contra timotheum constanter inijt, & ipso victo & multis occisis, ceteros fugauit. ¶ Illud potest allegari pro audacia quod audaces fortuna iuuat, quia in uera in factis bellicis, in litibus ac in quibuscunque cõtrouersijs, pperius videmus succedere, prius & audacius agredientibus, quam illis qui timide solent retrocedere, & poccupationem hostium expectare. Qui enim timet & retrocedit, aduersarijs suis ipsum inuadendi audaciam immittit, qui vero audacter hostes aggreditur, seipsum formidabilẽ repũtat. Melius est igitur cæteris parib. prævenire q̃ præueniri, & fortunatius inuadere, quam inuadi. ¶ Vel allega q̃ q̃q; hõ põt sibi ipsi sortem facere, & signum euentus negocij futuri cõprobauit sibi dare, sicut patet de isto timotheo q̃ sibi ps signũ futurę victoriæ super prioritate transita posuit, cuius veritatem euentus negocij comprobauit, cuius signũ habes in li. 1. Reg. 14. supra. vide ibi. ¶ Vel dic quod iudas dux exercitus. i. bonus ductor vel prælatus in prælio contra principem filiorum amon. i. contra diabolum principẽ reproborum, prius aquam transire. i. prior debet pericula aggredi, & prior hostibus obuiare, exẽplũ subditis bene operandi dare, & eos ad simile puocare: & hoc quia pro certo quãdo princeps. i. prælatus per exempli dationem prius hostes spirituales aggreditur, populus subditorum eum libenter sequitur, & trasire post eum, & similia bona opera facere exemplo istius animatur. Deut. 32. Aquila prouocans ad volãdum pullos suos & super eos volitãs. Bonus igitur dux & prælatus debet subditos in bonis exẽplis procedere atque operibus, vt bonum exemplũ subditis possit dare. Mich. 2. Ascendit ante eos pandens iter. Iudas fugatis hostib. suis qui filios Israel qui erant in Galaad destruere voluerunt, ipsos filios Israel per eum liberatos cũ omnibus rebus suis & vxoribus, & natis in terram iuda, vt ibi securius viuerent, secum duxit. In via igitur erat Iudas extremos congregans, & eos dulciter cõmouens & exhortans. ¶ In istis iudas bonis ducibus & prælatis formam tradidit, qualiter subditos suos ab hostibus spiritualibus, s. ab hæreticis & demonibus debent eripere, & si vident eos esse in loco periculi, in societate mala vel periculosa, vel in prosperitatibus & delicijs huius mundi debent eos ad locum securum. s. israelitarum. i. bonorum virorum societatẽ traducere & in terram iuda. i. in ecclesiã vel vitam bonam suis bonis exemplis & verbis transferre, dicentes illud euã B ge. Lu. 2. Transeamus vlq; ab Bethleem &c. Ipsos etiã ne plasitudine tribulationum desperent, debet in via huius vitæ laboriose exhortari benigniter & fouere & extremos. i. pauperes & simplices vel peccatores ad vnitatem ecclesię congregare, dicens illud Eze. 34. Quod perierat requiram quod abiectum erat reducam, & illud quod fractũ erat consolidabo &c. ¶ Iosephus & azarias quos iudas in terrã iuda reliquerat in custodiam, & quibus præceperat ne contra quencunq; pugnarent, sed quod terram diligentius custodirent, audientes tam prælia iudæ quam simonis prospera gesta, voluerunt & ipsi sibi nomen facere, & ideo cõtra gẽtes, contra præceptum iudę bellare atque pugnare disposuerunt. Faciamus inquiunt nobis nomen, & pugnemus cõtra gentes quę in circumitu nostro sunt. Deus autem eorũ superbiam confudit, quia a Gorgia fuerunt victi, & duo milia populi Israel ceciderunt, & cum ignominia redierunt. Et assignatur ibi alia ratio. Quia isti non erant de semine virorum istorum, per quos salus in Israel facta est. Simile ponitur ibi de sacerdotibus, qui altera vice dum voluerunt fortiter facere, & indiscrete ad prælium exierunt, qui turpiter in prælio ceciderunt. ¶ Illud allega contra præsumptuosos, quia multi sunt q̃ quando prælia Iudę & simonis. i. virtutes sanctorum virorum audiunt, & eorum prelia contra spirituales hostes attendunt, similia attentare præsumunt, & sibi nomen & famam acquirere concupiscunt, & iõ non propriam fragilitatem considerantes, sed potius de suis viribus confidentes, sæpe fit quod indiscreti ardua aggrediũtur contra spirituales hostes per difficiles modos abstinẽtiarum & afflictionum sine consilio prælientur, nec sunt contẽti sudore terram sibi commissam, i. non sunt contenti se custodire a peccato, sed supra vires suas aggredi dura molíuntur. Vnde in Exo. 18. Stulto labore consumeris, vltra vires tuas est negocium. Sed sæpe fit quod Deus volens

presumptionem eorum nominis & famę ac potentiam re C secare, permittit eos vinci a tentationibus & hostibus superari. Et quia contenti vita & professione sibi commissa non erant, sed gloriam acquirere sperauerunt, finit eos cum damno suo & aliorum vitijs succumbere, & pro gloria appetitiua ignominiam reportare nosculltur. Igitur poterat sibi dici illud. 4. Re. 14. Contentus esto gloriæ tuę, & sede in loco tuo. ¶ Vel allega exemplariter, quomodo sępe fit quod illi qui famam & inanem gloriam concupiscunt, solent bella noua emittere, & per lites & controuersias alios inuadere, & super vires ardua aggredi, & indiscrete sine consilio & in factis difficilibus immiscere, dato qd̃ non sint de semine vel genere ipsorum, ad quos pertinent talia exercere. Sed vere sæpe fit quod isti superantur, & vnde vana gloriam sperauerant, vituperium consequuntur, sicut ad litteram ponitur de. 1. Re. 14. Amasia rege iuda. ¶ Vel allega qd̃ qui sine consilio facta sua faciunt, & in sensu suo confidentes fortiter facere credunt, facilter pereunt & succumbunt. Ideo bene dicitur. Eccl. 32. Sine consilio nihil facias. c. 6. ¶ Dicitur hic quod cum inimici regis antiochi arcem eius quæ erat in hierusalem, occupare vellent, milites obsessi auxilium petentes a rege, sibi per hæc verba scripserunt. Applicuerunt hostes ad arcem, occupare eam, & nisi preueneris eos, paulatim maiora facient, & nõ poteris obtinere eos. ¶ Sic vere cum hostes nostri & tentationes semper nituntur arcẽ mentis per consensum capere, nisi in principijs occurratur, intm̃ inualescunt q̃ post vix succũbunt.

Capitulum sextum textus. Et rex antiochus perambulauit superiores regiones. Moralitatum Capit. 7.

CVm rex iuuenis 1. Ma. 6. Antioch⁹ cũ maximo exercitu venisset in prælium contra iudã & filios Israel, & triginta duos elephantes doctos ad prelium secum haberet ostenderunt ipsis elephantibus sanguinem vuæ & mori, ad acuendum eos ad prelium, & præposuerũt turres ligneas super eos fortes & protegentes, & quibus erant machinæ & trigintaduo viri virtutis pugnantes desuper, & intus magister bestiæ & bestię diuersæ erant per legiones & mille viri & quingenti equites circa quamlibet bestiam ordinati, qui exercitum discurrentes strages hostium faciebant. ¶ Dic quod antiochus qui interpretatur princeps mœroris, significat diabolum, qui in exercitu suo contra Israel. i. contra ecclesiam & contra viros iustos magnos elephantes. i. magnos mundi principes & tyrannos ordinat. Isti enim sunt diaboli coadiutores & in suo exercitu fortiores, & ad nocendum simplicib⁹ terribilio D res. Vnde dicitur. Iacob. 2. Nonne diuites per potẽtiam opprimunt vos? Isti enim sunt quibus insident turres, idest altę mundi dignitates, castra & ciuitates, in quibus machinæ, idest machinationes contra pauperes & mali consiliarij habitant & in quibus trigintaduo viri virtutis, id est multitudo balliuorum & malorum famulorum latitat, qui omnes contra filios Israel, id est contra innocentes & pauperes subditos, vel contra ecclesiam & ecclesiasticos simul pugnant intus in sua turri, idest in domo sua, vnus qui dicitur magister bestiæ latitat, quia vnusquisque talis princeps semper aliquem principalem cõsiliarium habet qui ipsum in suis malicijs dirigit & gubernat. Ad litteram enim videmus quod mali principes in turribus, officijs & domibus sustenent & sustinent multos malos consiliarios, secretarios, machinatores, & balistatores, id est inferiores balliuos, qui omnes generaliter militant contra bonos. 1. Machabæor. 5. Congregatę sunt gentes aduersum nos. Istas etiam bestias, idest bestiales principes multi milites & equites, idest multi alij inferiores nobiles, vel eorum seruitores concomitantur quasi ad voluntatem aliorum circumeunt & sequuntur, & de eorum rapinis viuunt, & sub eis in eorum fraude lucrum acquirunt, & quocunque se verterit, ab eo non recedent. Vnde in Prouerbio. 19. Multi colunt personam potentis & cæt. Istis autem elephantibus ostendunt magistri eorum sanguinem vuæ & mori, vt eos ad prium

Universidad de Lima Biblioteca

E ueuent,quia pro certo ista est veritas quod magistri nostrorum elephãtum,i.adulatores principum sanguinem.s.quẽ prædecessores eorum,& crudelitatem quã contra ecclesiã & pauperes exercuerunt,eis ostẽdunt,& præ oculis eis ponunt,& sic eos ad prælium exactionum exẽplo simili acuũt & animant.Sanguinem etiã crudelitatis ipsis dicuntur ostendere,qñ modos & vias quib,sub spẽ iustitiæ sanguinẽ & substantia pauperũ possint deuorare & rapere,eisdẽ consulũt & exponunt.Vñ dr.Num.33.Non accubabit leo donec rapuerit prã.Sic igit fit,q̃ isti elephantes cum illis qui in turribus eorũ morant,& qui eos sequuntur,& qui adulatorie sanguinẽ eis ꝓpinare vñr iudã & israelitas.i.bonos ecclesiasticos subditos persequuntur.¶ Vel illud quod de illis elephantibus dicitur,applica ad martyres, qui viso sanguine vuæ & mori.i.visa & considerata passione Christi, ad pliũ contra tyrannos animati fuerunt,& errores eorum reprobando,& contra eos prædicando, mortem & sanguinem contemplerunt.Isti habuerunt turres dignitatum & ecclesiarum,in quibus multi spirituales milites continebantur, qui contra hostes fidei pugnauerunt,multi tã equites quam pedites ipsos ad fidem secuti sunt,& per eos eccidẽrũt. Ez. 10.Declinabat quæ prima erat,cæterę sequebant.¶ Eleazar videns vnum de elephantibus qui stabant in prælio,contra iudæos cæteris altiorẽ.& loricis regis loricatum regem esse in eo.i.in turri lignea bestiæ super omnia æstimauit,quapropter vt populum suum liberaret,& nomẽ sibi acquiret,propulsis hinc & inde hostibus vsq; ad bestiam penetrauit,& elephanti se supposuit,& eũ sic suppositum interfecit regem tamen non vulnerauit,sed occisa bestia & cadente, sub ipsa oppressus perijt & decessit, & sic nec no men sibi acquisuit,nec populũ suũ liberauit,sed potius (vt ibidẽ dr) populus iudæorũ regis impetum ferre non sustinens,ab ipso fugit & diuertit.¶ Eleazar qui erat vnus de principib.iudeorũ,pôt optime significare phariseos & principes iudæorũ,quales fuerunt annas & caiphas.Isti videtes cõtra se elephantes.i.plures apostolos dimicare & prædicare, videtes vnum cæteris eminentiorem.s.Christum,loricis regis.i.diuinis miraculis & operib.circumseptũ,tantum vt eis verisimile poterat esse,regẽ.i.Deũ & diuinam naturã in eo latitare,ipsum oino occidere decreuerunt,quia sic populũ suũ a romanis liberare,& a fide & potentia illius qui iã ꝓdicatus in ea fuerat,eripere crediderunt,dicentes illud Ioã. 11. Ne forte ueniant romani &c.Expedit.n.vt moriatur. Istũ igit per mortẽ humanitatis fecerunt cadere,regẽ tñ.i.Deũ seu deitatem non potuerunt lædere, semetipsos quoq; sub eo occasionaliter peremerunt,inquantum p.p pctm mortis Christi tandem destructi fuerunt,ne propter hoc fidem & eius potentiam extinxerunt,sed potius ipsa crescente post ipsius elephantis mortem,ipsi perire meruerunt.Esa.63.Affixerunt spiritum sanctum sancti eius,& conuersus est eis ei in inimicum,& ipse debellauit eos.¶ Vel dic de diabolo. vt supra li.10.c.de dracone.c.3.& 4.¶ Vel allega contra ꝓsumptuosos,qui inanis gloriæ cupidi,appetunt sibi facere nomen,& ideo contra eminentiores se & fortiores quandoque insurgunt,& eos potenter impetunt & inuadunt,q̃ bus tamen bene quandoque non cedit,quia dato quod illi alium lędant,vires tamen attenuant, & finaliter pondere pœnitentię alterius opprimuntur,& dum alium grauant,se ipsos subuertunt.¶ Vel dic ad literam de fatuis militibus, qui supra vires suas volunt facere,qui tamen in ipso ornatu suo dum alios occidunt,solent & ipsi perire.Hierem.46. Fortis impegit in fortem, & ambo in foueam ceciderunt. ¶ Vel vt exponit quidam, tunc homo elephantem primit, quando turres.i.dignitates sæculi contemnit.Veruntamen tunc sub isto moritur,quando de victoria in superbiam eleuatur.Ozeæ.13.Ero mors tua o mors.¶ Vel allega de martyribus, qui tyrannos gladio verbi Dei occiderunt, ipsi tamen corporaliter per martyrium succubuerunt.¶ Hic habes quod cum antiochus & exercitus eius pugnarent contra bethsuram & tandem contra sanctificationem,finaliter quia in vtroque loco cibi defecerunt,& quia sabbatũ erat terræ illi qui in istis munitionibus erant,cum hostibus pacem fecerunt,& eis portas aperuerunt . Anthiochus vero intrans sanctificationem,protinus pacem fregit, & muros in circuitu dissipari mandauit. ¶ Sic vere dico,tũc in bethsura & sanctificatiõe,i.in sæculo & in claustro cũ,antiocho.i. cũ diabolo & vitiorũ exercitu fideles impugnati,ianuas cordis aperiunt,& eum intus per malas cõplacentias recipiũt quando cibi spiritualis doctrinæ,diuineq; scripturę eis deficiunt,& quando sabbara quietis & ocij,necnõ festiuitates temporalis prosperitatis incumbunt.Illud enim in ecclesia & religione specialiter videtur,vt propter defectum scientiæ,& propter abundantiam quietis & opulentię diabolũ introductum,& sibi populum subiugatum,quasi penitus interemi uemur.Vnde dicitur. 1.Mach.2.Constituerunt eis prælium in sabbato,& occiderunt de illis mille viros.Et alibi dicit. Ezech.13.Quod hæc fuit iniquitas Zodomæ.Iste enim murum sanctificationis,id est obseruatias ecclesiasticas & sanctiones canonicas ac regulares obseruantias iam ibi dissipauit, & se ibidem imperare & esse dominum declarauit. Iam enim delectationibus & vitijs ab omni parte patet ingressus, & iam non est qui cohibeat hostium spiritualium impetus & accessus.Vnde dicitur.Tren.2.Luxit ante murale,& murus pariter dissipatus est,de fixæ sunt in terris portæ eius.¶ Si vis pone quare bethsura significat mundũ, qã domus acerba interpretatur,quia acerbitas tribulationum in mundi domicilio reperitur.¶ Et si uis dic , quod antiochus capta bethsura sanctificationem inuadit,quia diabolus subiugato sæcularium statu, etiam statum ecclesiasticũ subiugare intendit,& actibus suppeditatis & victis, etiam clericos contemplatiuos capit.

Capitulum septimum.textus. Anno centesimo quinquagesimoprimo , exijt demetrius seleuci filius: Moralitatum. Cap.8.

ALchimus quidam de semine Aaron adiuncto sibi cetu virorum iniquorum, dux & gubernator erat, qui ad sacerdotium ambiebat,ad regem demetriũ venit,& accusans iudam & fratres eius apud eum. Rex igitur iste qui iudæ & fratribus eius detrahebat,summum sacerdotium contulit,& cum eo bachidem quẽdam de suis principibus & amicis cum exercitu in terram iuda misit,ad quos cum venisset congregatio scribarum requirere quæ pacis sunt dixerat,Hõ sacerdos de semine aaron venit,non decipiet nos.Ipse vero alchimus cum verba pacifica eis locutus fuisset,& ipsos nequaquam lædere iurasset,factum est quod ei crediderunt & statim septuaginta viros de eis occidit contra proprium iuramentum.Tandem in hierusalem veniens,multos de populo interfecit, & conuenerunt ad eum qui conturbabant populum suum, & terram iuda obtinuerunt , & sic ipse alchimus & sui multo plus q̃ gẽtiles fecerunt,filiosq; Israel grauauerũt.¶ Ista pñt allegari cõtra ambitiosos,quia qñ aliquis alchimus vel ambitiosus aliqs sacerdotiũ.i.dignitatẽ aliquã ambit, ante oia cætum & congregationem virorum iniquorum sibi congregat & adiungit.Tandem vero ad regem,idest ad mundi principes recurrit,vel ad regem,idest ad superiorem pñtum accedit.Apud quẽ ante omnia alios accusat , & de eius hostibus detrahit , & se propter eum exheredatum fuisse,& pro ecclesia multum sustinuisse,conqueritur & dicit.Igitur sæpe accidit,quia adulatores & detractores faciliter a maioribus audiuntur , & aliorum accusatores diligunt,tales ad sacerdotium & dignitatem quam ambierant promouentur,ita quod bachides,idest aliquis de amicis ipsius superioris pro inducendo eum in possessionem sibi adiungitur & datur.Verum quia quandoque fit quod pro libito non admittitur ad possessionem.Ideo in principio verbis pacificis vtitur,multa iurat & pacisci tur,ita qđ sibi a scribis pacem petentibus. i.a canonicis & fratribus pacificis & simplicibus creditur,& quia sacerdos de semine Aaron est,i.persona sacerdotalis & ecclesiastica,ad quã pertinet bonam conscientiam habere,ideo ad ipius ad sacerdotij & dignitatis officium acceptatur . Sed statim re uera quando videt se indutum, contra eos debacchatur,& subditos exactionibus & iniurijs afficit , ita quod non pacificus ,sed impius & crudelis declaratur , multos spiritualiter occidit,multos deponit & depredatur.1.Mac. Locutus est ad eos verba pacifica in dolo , & crediderunt ei,

A ei,& irruit super ciuitatem,& percussit eam plaga , & perdidit populum multum ex Israel, & accepit spolia ciuitatis.Illi qui soliti sunt turbare ciuitatem & populũ , vt sunt mali,& litigiosi accusatores,& detractores,ad eum aggregantur, quos præ alijs tanquam magis sibi similes diligens terram iuda in eorum manibus tradidit,inquantum potestates & officia super alios eis tribuit. Infra eum elegit impios viros,& elegit eos dominus regionis. Sic igitur fit q̃ iste malus sacerdos , & sui familiares impij.i.tales mali prælati,& eorum ministri impij,filios Israel.i.bonos fideles magis grauant quam gentes,i. quam ipsi principes seculares, quia plus videmus multotiens de rapina, & crudelitate in curijs prælatorum , quam principum terrenorum , & plus suos pauperes opprimunt sacerdotes clerici, quam seculares balliui,& tyranni,& plus etiam grauant quandoq; subditos,& compatriotę,& domestici,quam alij magis extranei.& remoti.Vnde dicitur.Matt.10. Tradet frater fratrẽ, & filius patrem,& insurgent filij in parentes , & morte eos afficient.Et inimici hominis domestici eius &c. Igitur de talibus malis ecclesiasticis dicitur.Hier.2. Sacerdotes non dixerunt,vbi est dominus , & tenentes legem nesciunt me. ¶ Impius nichanor minatus fuit templo, leuans manus in superbia contra ipsum quòd flammis incenderet,nisi Iudas & exercitus eius voluntati eius traderetur, Deus tamen aliter ordinauit , quia confecto prælio contra Iudam , ipse prius in bello ęcidit,& iudas caput eius, & brachiũ quod contra templum leuauerrt,amputauit, & contra Hierusalem fusspendit , exercitus vero eius ipsum cecidisse conspiciens,& arma sua proiciens fugit,quem populus Israel pſequens,totum interemit,ita q̃ nec vnus quidem superfuit nec remansit.¶ Illud allega exemplariter contra eos qui cõtra templa,& ecclesias sunt impij , vt qui minando contra Deum & ecclesiam eius sunt superbi,quia ſæpe fit quòd in ſto Dei iudicio,antequam implere possent , quod inceperant, pereunt , & per mortem vel infortinium impotentes fiunt , & exercitus , & auxiliatores eorum ab ipsis fugiunt. Vigil.n.de cœlo.i.Deus qui contra tales vigilat, dicit illud Dan.4.Succidite arborẽ,& ramos eius,s.caput, & brachiũ præscindite & fugiant bestiæ quæ subtus eam sunt,& de ramis eius volucres cœli. ¶ Vel si vis allega hic quòd ruina principis est causa peccati,& ruinæ subditorum. Quando enim nichanor princeps qui interpretatur stans lucerna.i. prelatus vel princeps,quia stans lucerna debet quantum ad B ipsum pertinet pro alijs per perseuerantiam stare,per doctrinam,& exempla lucernæ,iuxta illud.Vos estis lux mũdi,in bello contra vitia cadit , & per diuersa peccara ante hostes spirituales succumbit,caputque rectæ intentionis,& brachium bonæ operationis perdit, statim exercitus subditorum suorum exemplo eius arma virtutum proijcit,& dimittit,& vndique per vitia dispersus , ante hostes spirituales perit,ita quòd vis vnus persistit.Vnde dicitur. 1. Mach. 9.Iudas cecidit,& cæterj fugerunt.Nã vt dicit Gregorius, vita malorum trahitur ab alijs in exemplum.Zac.13. Percute pastorem,& dispergentur oues.

Capitulum octauum. Textus. Et audiunt Judas nomen romanorum,quia sunt potentes viribus. Moralitatum. Capitulum. 9.

HIc fit mentio de potentia romanorum,& inter cętera hic dicitur,quod curiã fecerunt sibi romani trecentos,& viginti senatores,consilium agẽtes,& vni singulis annis magistratum suum committẽtes. Inter ipsos autẽ nullus diadema portabat,sed omnes obediebant vni,& zelus & inuidia contra eos nusquam erat.Dicitur ibi , q̃ pacem & amicitiam cum amicis , & socijs optime seruabant, & quòd vsque ad remotissimas terras reges, & tyrannos sibi subiecerant,metalla auri , & argenti quæ erant in hispania,acquisierant. Et vt concluditur breuius, quibus volebant esse auxilio vt regnarent,regnabant,quos vero vellent non regnare,a regno pellebantur.Ad istos igitur misit iudas legatos suos amicitiam facere, vt sic posset C à suis hostibus tutus esse. ¶ Ista possunt applicari ad dominos romanos.i. papam & cardinales, quia isti sibi curiam romanam fecerunt,& eam pro diffiniendis negocijs,& iudicijs reddendis ordinauerunt,quam multis,& magnis cõcilijs fulcierunt.Vnum,etiam ex seipsis in papam & magistrum suum solent eligere,cui fine inuidia vniuersaliter debent obedire.Vnde in Ge.42.Viri vnius filij sumus.Et breuiter tanta est hodie potentia istius curiæ,& suorum,q̃ reges & regna ad litteram sibi sunt subiectaa,metalla auri,& argenti.i.diuitiarum copia est eis adiecta,& instituendire ges.i.promouendi ecclesiasticos sibi præ cæteris est auctoritas attributa.Isti.n.quos volunt,regnare,& promoueri faciunt,quos vero nolunt, à regno repellunt , ita q̃ iam potest eis dici illud Num.22.Noui.n.q̃ benedictus est cui benedixeris,maledictus autem in quem gesseris maledictionem.Isti igitur inter se nõ debent zelum nec inuidiam habere nec aliquis debet portare diadema.i.nullus debet alteri per superbiam præfici,sed omnes vni .i.summo pontifici debent obedire pacifice.Et si sic fecerint ômues concupiscent eorum amicitias habere,quia pro certo in quocunque collegio quando subditi pacifice,& quiete viuunt , & inter se zelum, & inuidiam non habent , nec alijs se præferunt,sed vni.s. prælato summo humiliter obediunt,ipsorũ dominationes crescunt,& omnes tam seculares quàm alij ipsorum amicitias quærunt & expectant.Vnde dicitur.Zacha.8. Pacem,& veritatem diligite,dicit dominus Deus. ¶ Forma pacis , & fœderis inter iudæos, & romanos talis erat,quòd vnus populus alium in suis bellis, & necessitatibus si tempus peteret , tenebatur iuuare, & hoc ad propria stipendia,quia nullus debebat alteri aliquid ministrare.¶ Hic potest notari, quòd vero amici socios, & amicos in necessitatibus adiuuant, & quòd ipsos stipendijs, & expensis nunquam grauant , sed proprijs stipendijs pro eisdem militant,& alij casu simili,quando ingruit necessitas, ipsos adiuuant.Vnde in Prouerbiorum.18.Frater,qui adiuuatur à fratre &c.

Capitulum nonum.textus. Interea vt audiuit Demetrius , quia cecidit Nichanor. Moralitatum. Capitulum. 10. D

HIc fit mentio de constantissima,& nobilissima morte Iudæ, quam pro certo morti istius nobilisimi leonidęp rincipis imperatoris, qui cum sexcentis cõtra sexcenta milia glorioſe moriturus se obiecit,possem congrue comparare,nisi quod non licet stylum meum contra historias dilatare.Sic igitur actum est quòd Demetrius audita morte nichanoris,bacchidem cum dextro cornu suæ militiæ mitteret contra Iudam, cuius exercitus fortitudinem iudæ socij formidantes, ab eo receſſerũt & ipsum cum octingentis viris solummodo reliquerunt. Quibus etiã certantibus,hosti cędere & asserentib. impossibile esse contra tantam multitudinem prævalere. Iudas ad hæc verba respondit. Absit inquit istam rem facere , vt fugiamus ab eis , & si appropinquauerit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros,& non infera mus maculam in gloria nostra . Sic igitur est,quòd contra regis exercitum , qui in duo se diuiserat , potenter irrupit, dextrum cornu quod erat altero fortius,continuo superauit,siniſtrum vero cornu,i.pars siniſtra exercitus regis contra ipſum prævaluit, & ipſum cede aliorum ſeſſum proſtrauit.Iudas.n.cecidit,& cæteri fugerunt , & sic quem fortiores superare nequierant,debiliores postea deiecerũt.¶ Ista possunt allegari qualis debet esse constantia boni ducis, quia nunquam debet periculum metuere,sed potius fortunæ se committere & morti se exponere , quam verecundẽ fugere & obtentam gloriam deturpare,exemplo istius leonidæ,qui milites suos hortabatur de gloria plurimum , de vita vero nihil sperandum . Magis enim se dicebat debere patriæ quam vitæ, quinimmo milites suos hortabatur taliter

Eliter in mane pransuros tanquam inferno cenaturos. Pransuros tanquam in inferno cenaturos. Prandete inquit milites in inferno cenaturi, sicut ponit Orosius lib. 2. Exemplū etiam beati Lodouici regis francorum, qui in ægypto contra sarracenos existens, quamquam periculum sibi & exercitui suo propter aquarum inundationem, & hostium præuentionem imminere videret, fugere tamen noluit, immo cuidam militi fugam capienti respōdit. Absit inquit galliæ, vt reges franciæ tergа vertant fidei inimicis. De isto etiam Iuda legitur, q̄ ipse hortabatur suos subire periculum. Vnde igitur duci seu principi dicitur. 3. Mac. 11. Noli metuere iudicium mortis. Et alibi. Eccles. 41. Vsque ad mortem certa pro iustitia. ¶ Vel si vis allega q̄ bono principe vel prælato mortuo vel absente, subditi facile superantur. Zacha. 13. Percute pastorem, & dispergentur oues. Duce vel prælato à vitijs superato, facile subditi superantur, inquantum exemplo ipsius mali fiunt, vel inquantum non habent à quo erudiantur. Vnde in prouerb. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet. ¶ Vel dic q̄ cum Bacchides qui interpretatur luctus fortis. i. diabolus, in exercitu vitiorum, quam contra iudam, & Ionatham, & eius fratres. i. contra Christum, & sanctos præparat, habeat duo cornua. i. duas partes dextram, & sinistram, hoc est dictu, vitia maiora, & minora, sæpe fit quòd iudas dextrum cornu superat, qui tamen à sinistro perimitur. i. quòd homo maiora vitia superat, & ab ipsis enormibus criminibus se præseruat, & tamē minora non præcauens, ab eis vincitur, & aduit oribus fugientibus. i. virtutibus, ab eis superatur. Esai. 3. Dabo pueros principes eorū, & effeminati dominabuntur eis. ¶ Mortuo Iuda emerserunt viri iniqui in omnibus finibus Israel, & inualescente fame in terra tradit se omnis regio Bacchidi, qui elegit viros impios, & constituit eos dominos regionis, & perscrutabatur amicos Iudæ, & vindicabat se in illis, & facta est tribulatio magna in Israel. ¶ Sic vere quando Iudas dux egregius, i. bonus prælatus, iudex vel officialis moritur, statim incipiunt pullulare viri impij in patria, qui propter defectionem correctionis mali fiunt, qui tempore boni prælati vel iudicis delicta sua facere non audebant. Fit etiam quandoque q̄ Bacchides. i. malus rector, & superior sibi succedit, cui propter famem auariciæ omnis regio aliquotiens se tradit, quia quandoque fit quòd mali subditi famelici, & auari malum prælatum eligunt, & eius dominio se committunt, pro eo quòd per eum se ditari statim credunt. Vnde dicitur. Ioan. 7. Quæritis me quia manducastis de panibus. ¶ Vel ad litteram tota regio præfame se sibi tradit, inquantum talis efficitur vsurarius, & tota patria tempore caristiæ se sibi obligat, & submittit. Ideo dicitur. 1. Reg. 2. Repleti prius pro panis se locauerunt. Iste igitur Bacchides. i. malus superior sic introductus ad extirpandum immergentes impios non attendit, sed potius viros iniquos eligit, quos in dignitatibus collocans dominos regionis constituit, bonos vero & iustos viros Iudæ mortui, id est Christi vel boni prælati. amicos perscrutatur, & confundit, quòd tempore suo tribulatio, & angustia in Israel id est in ecclesia oritur, & insurgit. Vnde in Prouerb. 28. Regnantibus impijs ruinæ hominum. Istud. n. est commune, quia mali odio habent prædecessores suos bonos, solēt post mortem eorum amicos eorū inquirere, & ipsos multipliciter grauare. ¶ Hic habes, q̄ filij ambrosij qui prius Ioānem fratrem Ionathæ occiderunt faciebant nuptias magnas filiam. n. vnius de principibus Chanaan duxerat, ita quòd cum apparatu magno nuptias celebrabant. Ionathas vero, & simon memores mortis fratris sui, ipsis insidiati, super eos procedentes ad nuptias irruerunt, & eos occidentes spolia rapuerunt, & sic nuptias eorum in luctum, & infortunium conuerterunt. ¶ Sic vere sæpe fit, quòd dum filij hominum vacant nuptijs, aut lætitijs huius mundi, & filiam chananeorum. i. prosperitatem mundanam in vxorē ducunt, nec facinora quæ commiserunt meditantur aut recolunt, hostes eorum, i. diabolus & mors, qui in insidijs latitabant repente eos interficiunt, spolia diuitiarum suarū eis auferunt, & gaudium suum in tristitiam conuertunt. Vnde in Prouerb. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. ¶ Bacchides obtenta regione inde multas ciuitates muniuit, ibiq; custodes vt exercerent inimicicias i Israel collocauit. ¶ Sic vero diabolus in altis officijs custodes suos. i. malos officiales collocat per quos in Israel i. cōtra bonos inimicitias, & grauamina suscitat, & augmentat. Vnde Deut. 32. Inimici vestri sunt iudices. ¶ Alchimus summus sacerdos iniquissimus cœpit muros sanctæ domus interioris, & opera prophetarum destruere, propter quod percussus est, & dissolutus paralysi, & cōclusum est os eius ita quòd non potuit loqui amplius verbum nec mandare de domo sua, & impedita sunt opera eius, & est mortuus tormento magno. ¶ Sic vere sicut videmus mali prælati, & superiores, quando vident se in dignitatibus cōstitutos statim incipiunt opera sanctorum suorum vilipendere muros. i. obseruantias regulares, & prophetarum. i. sanctorum patrum opera, & traditiones destruere, nouitates introducere, & illa quæ per sanctos cum magna diligētia facta, & ordinata sunt immutare, quapropter sæpe fit q̄ vltimo diuina istos percutit, & ad litteram paradisi, vel alia infirmitate dissoluit, ita quòd os locutionis, & confessionis eis tollit, & eos tam cito perimit, quòd de domo conscientiæ suæ aliud ordinare nō permittit, & mala opera quæ inceperunt dissoluit. Aug. in sermone innocētum dicit quòd hac animaduersione percutit peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei. ¶ Vel dic quòd illi sacerdores, & religiosi qui muros regularis obseruantiæ, & opera prophetarum. i. statuta sanctorum patrum destruunt vlum linguæ ad bene loquendum, manus etiam ad bene operandum, & finaliter cum magno tormento in inferno habitant.

Capitulum decimum. Textus. Et anno centesimo quinquagesimo ascendit Alexander antiochi filius Moralitatum. Cap. 11.

HAbitauit Ionathas in Hierusalem, & cœpit ædificare, & innouare ciuitatem, & extruere muros, & quadris lapidibus montem syon circumire, & vgerunt alienigenę quos Bacchides in munitionibus posuit & liberati sunt obsides quos à filijs Israel cęperat, & raptos in munitionibus seruabat, & detinebat. ¶ Sic vero qñ in Hierusalem. i. in ecclesia est Ionathas, qui interpretatur columba veniens. i. bonus, simplex, & columbinus prælatus, & maxime quando ibi personaliter habitat, & moratur ibi pro certo tunc quàm plurima opera. edificat. n. & renouat locum suum temporaliter, & spiritualiter. montemque Syon. i. dignitatem sibi cōmissam circuit muris de quadris lapidibus. i. bonis, & virtuosis personis quas ibi promouet, & introducit personaliter, & sic ciuitatem ecclesiæ sibi commissę extruit moraliter, & virtualiter. Iudith. Aedificauit ciuitatem de lapidibus quadratis, & sectis. Tunc ista boni prælati præsentia non solū in istis proficit, immo multa alia bona facit, a facie enim eius fugiunt alienigenę, non audientes mala facere, vel timore iuititiæ suæ in patria cōparere. Expd. 14. Vnde ægyptij dixerunt. Fugiamus israelē. Boni qui obsides ab alienigenis tenebātur, i. qui à malis diuersimodè grauabantur, per eius aduitorium liberantur, quia boni prælati præsentia, fugat malos, liberat oppressos, promouet dignos, reparat mores malos. Ideo ad litteram potest dici de quolibet bono principe. Ezech. 34. Quod perierat requiram. Prouerb. 9. Sapientia ædificauit sibi domum. ¶ Cum Ionathas occurrisset Alexandro regi asiæ apud ptolomaidam vbi nuptias celebrabat, & ptolomei regis ægypti filiam in vxorem ducebat dedit Ionathas argētum, & aurum, & inuenit gratiam in conspectu eius, & iussit eum rex spoliari vestibus suis, & indui purpura, & collocauit eum rex sedere secum, & scripsit eum inter amicos suos magnificauit eum, & posuit eum ducem, principatus, atque præcepit, quòd nullus pugnaret contra ipsum, & sic viri quidam impij qui ad accusandum ipsum venerāt visa gloria eius fugerunt, & ipsius præsentiam timuerunt. ¶ Alexander qui interpretatur auferens angustias seu alleuians tenebras significat Christū, qui infidelibus tenebras erro-

A rerorū per lumen fidei alleuiat, & æternæ mortis angustias abstulit Ptolomaida quę interpretatur ad mensuram dicta paradisum significat vbi secundum mensuram meritorum q̄abitur mensura præmiorum. Ista est igitur veritas finaliter quando Ionathas. i. iustus, & simplex homo veniet ad Ptolomaidam. i. ad paradisum, vt in tempore tritici mēsura, & vt in conuiuijs cœlestibus occurrat personaliter regi Christo, sic fiet q̄ rex videns ipsum habere, & præsentare aurum diuinæ gratiæ, & charitatis, argentum mundiciæ & puritatis, ipsum multipliciter honorabit, & eum indumētis suis. s. mortalitate exuit, & purpura æternæ gloriæ ipsum decorabit, quia secum in æterna quiete sedere faciet, & amicum suum ipsum constituet, & principem eum faciet, & accusatores eius. s. demones ab eo separabit, & contra aduersa omnia securitatem sibi dabit perpetuam. Vnde. 3. Esdræ. 4. Tunc ait rex quia inuentus es sapientior proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocaberis. ¶ Appollonius dux demetrij regis Ionatham ad descendendum de montibus ad campum prouocat, & ibi prælium sibi parat. ¶ Tu solus inquit, resistis nobis, qui potestatem exerces contra nos in montibus, sed descende ad me in campum &c. ¶ Sic vere diabolus summe nititur hominem de montibus cōtemplationis ad campum exterioris actionis vel de monte religionis ad campum exterioris actionis, vel de mōte religionis ad campum mundanæ habitationis trahere sperans cōtra ipsum facili prealere. ¶ Victo Appollonio multi de exercitu suo ad templum Dagon fugerunt, sed Ionathas ipsos persequens ignem templo adhibuit, & octo milia vna cum templo succendit. ¶ Sic Ionathas Christus finaliter appollonium, i. diabolum vincet, & exercitum reproborum, qui nunc in templo huius mundi securos se esse reputāt, in inferno deijcier, & succendet. Ps. 96. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.

Capitulum undecimum. Textus. Et rex ægypti congregauit exercitum sicut arenam quæ est in littore maris Moralitatum. Capitulum. 12.

B PTolomeus rex ægypti dedit Alexandro regi asiæ filiā suam in vxorem. tandem concupiuit regnum ipsius, quærebat in dolo obtine eum, & adiunga regno suo & ideo congregauit exercitum suum sicut arenā maris, & intrauit regnum Alexandri, & aperiebant ei ciuitates. Sic. n. præceperat Alexander pro eo, quòd socius eius esset Ptolomeus, & conderet in eodem. Ipse vero statim ciuitates occupabat, & ibi pro custodia suo nomine facienda milites assignabat, & intrauit Ptolomeus Antiochiam & imposuit sibi duo diademata. s. ægypti, & asiæ, & filiam suam quam Alexandro dederat abstulit ab eodem, imponens ei licet falsę, q̄ ipsam voluerat occidisse, & dedit eam demetrio inimico Alexandri, & venit Alexander contra eum in prælium, & victus fuit, & fugit in Arabiā, & sic Ptolomeus obtinuit regnum eius. Gaziel autem Arabs abstulit Alexandri caput, & misit Ptolomeo. Veruntamen sic actum est, quòd dictus Ptolomeus post tantam gloriam tam proditiosę acquisitam infra tres dies mortuus est, & exercitus eius qui erat in castris occidit eos, qui erant in custodia ciuitatum. ¶ Ista possunt exemplariter allegari contra multos. Primo. n. allegari potest contra proditores qui in dolo, & sub specie amicitiæ occupant quandoque aliorum dignitatem, & regna, & tunc publicè rumpunt fœdus & amicitiam, quam habuerant cum eis, imponentes falsa crimina, vt occasionem habeant ab eis recedendi, qua sicut dicitur in Prouerb. 18. Occasiones quærit qui vult ab amico recedere. Ista potissime patent in ambitiosis, qui regno, & statu suo non contenti ambiunt dominia aliorū. Ita fit quòd fraude, & malitia interueniente ipsos aliquando regno, & dignitate priuant, & diademata honoris alieni occupant. Apocal. 19. In capite eius multa diademata. Sed tales non consueuerunt in talibus prosperari, quinimmò vbi C habuerunt quod cupierant, subito solent morte vel infortunijs prægrauari, & de exercitibus qui sequebātur eum. i. de suis fautoribus, & amicis alter in alterum debacchari. Eze. 17. Ergo ne vinea ista prosperabitur. nonne aquila radices eius euelleт, & fructus eius distringet, & siccabit, oēs palmites germinis ipsius arescent. Illa. n. quæ fraude & violentia acquiruntur non solent durare, sed subito deficere, sicut ad litteram videmus de tyrannis. Vnde dicitur. Omnis potentatus breuis vita. Et Seneca dicit, q̄ violentia imperia non perseuerant. ¶ Vel si vis allega contra falsos mundi amicos, qui semper se vertunt ad illum qui obtinet, & qui non diligunt hominem nisi quamdiu prosperatur. Iste. n. Alexāder quamdiu regnum tenuit ab isto godoniel supponitur dilectus fuisse. & ideo victus dicitur ad arabiam refugisse. Iste tamen videns eius infortunium ipsum amplius non dilexit, licet potius pro amicitia illius, qui regnum acquisierat caput ipsius amputabit. Statim. n. quando quis venit ad infortunium, & q̄ perdit regnum amici sui pristini ipsum abominantur, & in inimicos ei vertuntur, & amicitiam illorum qui regnant, & qui de facto prosperantur totis viribus amplexantur. Prouerb. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit, amici vero diuitum multi. ¶ Vel allega hoc de mutatione rerum supra: Primo dictum est, q̄ rex asiæ qui tunc erat pro tempore occupauit ægyptum, & regnauit super duo regna, imposuit sibi duo diademata, ęgypti, & asię, econtra vero hic habemus q̄ rex ægypti occupauit asiam, & sibi duo diademata imposuit, & super duo regna regnauit, quia q̄nq; vnum regnū exaltatur, & aliud deprimitur, & econtra alterum alteri quandoque facit tantum q̄ ab eo sustinere cogitur. Esa. 14. Et unt capientes eos qui se ceperant, & subijcient exactores suos. ¶ Demetrius videns q̄ fuit terra in conspectu eius, iā securus in regno, remisit exercitus suos, excepto peregrino exercitu insularum, proprios enim milites cōpatriotas remisit, extraneos retinuit, & indefactum est q̄ exercitus sui sic remissi cęperūt eum odio habere, & contra eum murmurare, quapropter triphon occasione accepta, contra eum rebellauit, & exercitus remissos secum habuit, & antiochum Alexādri filium de arabia D ascisuit, & in regno ipsius collocauit. Ciues sui de Ptolomaida contra eum surrexerunt, & eum occidere voluerūt, & eum ad palatium fugere compulerunt, quem tria milia indæorum sibi in auxilium missa liberauerunt, & centum milia de ciuibus occiderunt. ¶ Illud potest allegari exemplariter, q̄ non est tutum alicui confidere in pace, & in prosperitate sua. Si. n. iste demetrius semper timuisset, & infortunia quæ accidere potuissent præueniissent, nunquam tribulationem incurrisset, nec se contra eum aliquis erexisset. Vnde dicitur. Prouerb. Beatus homo qui semper est pauidus. ¶ Vel dic contra fatuos principes, & magnates, qui magis diligunt extraneos quàm propinquos, sibique in suis curijs continent, & promouent, atque in officijs peregrinos, ipsosq; prædilectos habent, & charos, suos autem repellūt. Quapropter quandoque fit q̄ odium suorum solent incurrere, ita q̄ hostibus suis solent adhęrere, & ipsum de regno & dominio aliquotiens fugare, & contra eū rebellare. Nā iustum est, q̄ homo illos quos in prosperitate, & pace existens repudiat, tribulationis tempore non inueniat, immo perdat. Tutum est igitur principi suorum amicitiam custodire, & non nimis extraneis adhęrere. Quia dicit Apostolus. 1. Tim. 5. Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet infidelis est. Ideo bene dicitur. Ecclesiast. nono. Ne derelinquas amicum antiquum, nouus non erit similis huic.

Capitulum duodecimum. textus. Et vidit Jonathas quia tempus eum iuuat. Moralitatum; Cap. 13.

POst pacta inita cum sparcitatis, & romanis hic fit mentio, quomodo Triphon regis antiochi princeps maior ad regnum asiæ ambiebat, quapropter Antiochum dominum suum occidere cogitabat. Veruntamen quia scie-

ha-

Bbat Ionathan iudæorum ducem regis esse strenuissimum defensorem, ante omnia ipsum occidere tentauit, & multis machinationibus circunuentum occidit. Postea solus cum rege ambulans, ipsum proditiose interfecit, & imposito diademate, loco ipsius regnauit, sicut patet infra ca. sequenti. ¶ Ista possunt applicari quando volunt iniqui nocere, & non audent propter eorum amicos, primo solent paulatim contra amicos insurgere, vt ipsis sublatis de medio vel de potentia attenuatis, possent contra principes facilius prævalere. ¶ Hic habes ꝙ cum triphon vellet occidere Ionathan, & non posset pro eo ꝙ cum exercitu venerat, dissimulauit amicitiam, & dona sibi attribuit, & eum p alijs principibus honorauit, tãdem remittere exercitum sibi suggessit, & promittens se sibi velle tradere regionem, p uincię, & negocijs regis præficere, vsque ad ptolomaidam secũ duxit, vbi ipsum statim ligauit, & comites eius & mille viros quos secum duxerat occidi fecit, ipsum vero satis cito post cum duobus filijs interfecit. Triphon qui nitebatur dominum interficere, significat diabolum, qui procurauit occidere Christum. Ionathas qui columba interprætatur, significat virum iustum & simplicem. Sic igitur est ꝙ triphon diabolus summe tentat Ionathan. i. virum iustum per peccatum occidere, & ipsum per tentationes solet ad se quasi auis capta ad laqueũ conuocare. Sub specie enim boni ipsum ad se vocat, vt occasione reperta ipsum occidat, exemplo Iahelis quæ zizaram ad se vocauit, quem secum dormientem occidit. Intra (inquit) ad me domine, ne timeas. Iudicum. 4. Sed re uera quadoque inuenit cum isto Ionatha tantum exercitum virtutum & sanctorũ, ad quos per deuotionem tantum habet patrocinium, ꝙ in ipsum non potest manum mittere, nec ipsum per fortem tentationem inuadere vel necare. Ideo ante omnia ista ipse tentat ꝙ virtutum exercitum dimittat ipsumque mundi diuitijs magnificat. Quod ad hoc facit vt facilius credat ei, & ad mortem ipsum trahat. Prouer. 5. Fauus distillans labia meretricis. nouissima vero eius amara velut absynthium. Igitur officia & negocia regis. i. alta officia & dignitates seculi promittit sibi tradere, dum tamen exercitum virtutum velit dimittere, & per consensum in peccatum descendere & F venire. Ad hæc igitur officia homo per affectum vel effectum quandoque a diabolo trahitur, ad quem dum descenderit, statim ab eo a vinculis malorum vel malarum concupiscẽtiarum ligatur & tandem diuersis vitijs strangulatur, & ad æternum interitum deputatur. Dum enim homo virtutum exercitum dimittit, & sæculi negocia concupiscit, mortem pœnæ & culpæ finaliter incurrit. Bene igitur consulit sapiẽs. Nõ credas inimico tuo in æternũ Ecc. 12. Quia sicut ibidem subiungit. Oculis suis lachrimabit inimicus, & cum venerit tempus &c. Cap. 13. ¶ Dicitur hic ꝙ Simon mortuo Ionatha fratre suo, ipsum in medio sepeliuit, & super sepulchrum patris & matris & quattuor fratrum suorum septem pyramides super columnas fabricauit, vbi arma & naues ad æternam memoriam sculpsit, ita ꝙ a nauigantibus mare videri poterant, ordinauit. ¶ Dic moraliter ꝙ modin quod interprætatur dijudicatio, significat mentem, quæ seipsam dijudicare tenetur. Quia secundum Apostolum. 1. Cor. 2. Si nosipsos diiudicaremus non vtique iudicaremur. Dic itaque quòd homo iustus in modin, id est in conscientia & memoria debet sepulchra parentum suorum & amicorum facere, inquantum mortem eorum debet in mente habere, septem etiam piramides ibi debet cõstruere, inquantum septem opera misericordiæ debet pro animabus istorum gerere vel habere sculpturas eorum id est bonorum exemplorum exterius alijs demonstrare, in quibus columnas. i. boni propositi firmitatem arma. i. bonorum operum probitatem, naues. i. contemptus seculi, leuem. i. transitoriam agilitatem debet sculpere, vt sic nautis. i. hominibus per mare huius mundi nauigantib. exemplum & speculum possit esse, Ista enim tria. s. columnæ naues & arma. i. perseuerantiam contemptus mundi, bona opera memoria mortis comitatur, & dum aliorum mortem in mente gerimus in nobis spiritualiter generantur, & ideo de isto Simone. i. viro iusto potest dici illud Iob. 22. Ipse ad sepulchra ducetur & in congeriem mortuorum vigilabit. ¶ Hic habes ꝙ Simon abiecta omni immundicia de gaza & fugatis inde alienigenis, posuit ibi viros qui legẽ G scirent, & muniuit eam. ¶ Gaza quæ interprætatur fortitudo domini significat ecclesiam, Simon qui interpretatur obediens significat bonum prælatũ qui Deo præ alijs obedire debet. Iste igitur a gaza. i. a ciuitate ecclesiæ in qua relucet potentia Dei viui, debet omnem immundiciam vitiorum purgare & alienigenas. i. multos homines inde fugare, & viros qui legem Dei custodiunt. i. bonas personas debet introducere virtutibus eam debet munire vt sic se posset cõtra hostes spirituales viriliter defensare. 1. Mac. 13. Vnde capitulo sequenti dicitur. ꝙ in arce hierusalem collocauit iudæos viros qui essent adtutamentum ciuitatis & regionis.

Capitulum decimumquartum. textus. anno centesimo septuagesimo secundo congregauit rex demetrius exercitum. Moralitatum Capitulum. 14.

Hic fit mentio quomodo sub Simone summo sacerdote populus iudæorũ fuit multipliciter prosperatus, & quomodo misit romam amicitiam renouare, & qũ clipeum aureum ponderis mille minarum misit &c. sed de omnibus istis nihil ad præsens tango. ¶ Item hic Cap. 15. fit mentio quomodo Triphon per antiochum filiũ demetrij fugatur & quomodo ipse antiochus contra Simonem indignatur & quomodo cendebeus cum exercitu missus a Iuda filio Simonis cõteritur, sed omnia prætermitto quia nihil video moralitatis. Cap. 16. Cum Simon per ambularet regionem Iudæ, descendit in campum hierico, vbi ptolomeus abobi filius, qui gener erat summi sacerdotis dixes in auro & argento, qui erat in campo hierico, ipsum ad cõuiuiũ suscepit. Simõ vero ad eũ cũ duobus filiis suis Iuda & Ionatha. sicut ad amicũ intrauit. Verũ ꝙa iste ambiebat H ad regionis ducatũ, ĩstaurato cõuiuio viros occultari fecit, & tãdẽ Simonẽ cũ filijs suis inebriatis & lętis, iste sumptis suis armis ĩ eos irruit, & ipsos nequiter interfecit. Et statim ad occupandum hierusalem & sanctificationem milites destinauit. Ioannem vero filium simonis qui tunc erat in gazara occidi iussit, sed hoc præcognito præcauit, & illos qui ad occidendum eum venerãt iugulauit. ¶ Iste proditor seu traditor ptolomeus diabolum significat, quia iste est qui summe captat Simonem & filios eius. i. bonum & iustum prælatum & bonos ipsius imitatores de medio tollere conatur, vt sic possint in regione. i. in populo ad libitum imperare. Quia igitur per fortitudinem prævalere contra istos non potest, iam aliam viam quærit, ipsisque conuiuiũ mundanæ prosperitatis præparat, & vino deliciarum ipsos inebriat. Quos pro certo cum bene viderit lętos & ebrios, & vino. i. mundi prosperis bene plenos, tunc se & occultos suos socios, id est tentationes contra eos armat, & sic de diuersis vitijs eos tentans, pro voto superat atque necat & sic totum conuiuium quod parauerat & mundi totam gloriã in luctum & tristitiam eis mutat. Vnde dicitur. 1. Regum. 13. Cum temulentus fuerit amon vino, percutite & interficite eum. ¶ Vel si vis dic quòd istę diabolus quando videt. s. hominem bene lætum & in conuiuio mundanæ prosperitatis immersum, tunc occultos suos socios. s. mortem, & infortunia contra eum vocat, & sic per mortem temporalem & ęternam ipsos interficit. Vnde. 1. Macha. 9. Conuersæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum suorum in lamentum.

¶ Moralitatum primi libri Machabeorum finis.

MORA-

A *MORALITATVM*

Liber vigesimusoctauus secundi libri Machabeorum:

Capitulum primum. textus. Fratribus qui sunt per ægyptum iudæis. Salutem dicunt fratres qui in hierosolimis. Moralitatum Capitulum. 1.

Antiochus rex cum esset in perfide & immensus exercitus cum eo auaricia ductus voluit templum nanęę, vbi thesauros absconditos esse audierat spoliare, sed consilio sacerdotis seductus, cum paucis templum vt pecunias acciperet est ingressus. Sacerdotes tamen templum statim clauserunt & aperto templi aditu mittentes lapides ipsum cum suis occiderunt, & membratim diuidentes amputatis capitibus exterius proiecerunt. ¶ Iste antiochus qui interpretatur pauper silens significat pauperem ambitiosum qui se fingit silentem, & benignum esse. Iste sciens ꝙ in templo ecclesiæ sunt multi diuitiarum thesauri, multa pinguia beneficia, summe nititur ibidem intrare, & ibidem dignitatem obtinere, & hoc non vt possit proficere sed potius, vt possit thesauros possidere. Quod videns sacerdos rector huius templi, s. Deus ipsum quandoque intrare permittit, sed tandem vbi nõsperat occultum auditum. s. mortem, & infortunium sibi aperit lapides tribulationum in eum dimittit, & sic ipsum occidit, & eum membratim diuidit inquantum corpus ab anima disiungit. Et sic non solum ipsum immo illos quos secum duxerat. i. nepotulos, & alios quos in ecclesia promouerat, capitibus. i. potentia, & virtute priuat, & eos de templo suo. i. de statu ecclesiastico eijcit atq; fugat. Ejecto autẽ, & mortuo malo prælato sui etiam cum ipso deficiunt, & à dignitatibus in hoc templo indigne obtentis, vt communiter eijciuntur. Ozeæ. 9. Propter malitiam adinuẽtionum eorum de domo meo eijciam eos. ¶ Vel dic ꝙ illud templum idolorum significat mundum, vel mundi statum, quia. s. nanęę interpretatur pascua, vel germen pulchritudinis, pro eo ꝙ mundus pulcher, & germinans illis videtur qui eos pascuntur, & delectantur. Istud ergo templum antiochus. i. homo aliquotiens intrant indiscrete, & eius negocijs se implicat, & hoc quia diuitias acquirere sperat quas sacerdos, & rector huius templi diabolus sibi per suggestionem promittit, ita quòd ipsum ad ingressum huius per spem inuitat. Veruntamen sic fit quòd dum iste non aduertit, & dum ad habendum thesaurum intendit iste sacerdos suus diabolus, ꝙ ipsum introduxit, aditum occultũ subitæ mortis sibi aperit, & occultos socios suos. s. tribulationes, & casus contra eum inducit, & temporaliter occidit, & capite. i. anima ipsum exuit. membra eius. i. diuitias alijs distribuit, & sic eũ de templo huius mundi eijcit. Vnde dicitur. Matth. 25. Seruum inutilem eijcite in tenebras exteriores. ¶ Cum filij Israel captiui dudum in persidem ducerentur, sacerdotes qui tunc erant Dei cultores acceptum ignem de altari in valle vbi erat puteus altus, & siccus absconderunt, & puteũ obstruxerunt, tandem cum post septuaginta annos populus, duce neemia in iudeam reueniret, & neemias pro sacrificando, ignem habere vellet, misit nepotes sacerdotum ipsorum ad puteum antedictum. Ipsi vero non ignem, sed aquam crassam inuenerunt in puteo isto qua iussu neemię sacrificium tam liguea quàm carnes asperserunt. Sic vero vbi sol refulsit, qui prius eratin nubilo ignis magnus inde accenditur, quo totum sacrificium deuoratur, de residuo aquæ prædictæ iussu neemiæ lapides perfunduntur ex quibus mox ignis erupit, & lumen de altari emicuit, & processit. Rex vero persarum his auditis, & probatis, sacerdotes honorauit, & manu propria dona plura eis dedit. ¶ Ista solent mystice per aliquos exponi sic. Dicunt. n. ꝙ vallis ista ꝙ B est locus infimus, statum significat subditorum: Puteus iste C significat conscientias eorundem. Ista est igitur veritas, ꝙ antiquitus patres nostri. s. fidei, & ecclesię fundatores abscoderunt ignem spiritussancti, diuinæ dilectionis feruoris, & deuotionis in puteo, qui erat in valle. i. in cordibus subditorum, & hoc quia tunc puteus nullas aquas voluptatis habebat, sed in siccitate paupertatis temperantiæ, & abstinẽtiæ persistebat, & ideo non mirum si ignem istum poterat continere, quando qui ipsum posset extinguere, nusquam erat. Esai. 1. Succenderetur vtrunque simul, & non erit qui extinguat. Sed re vera nepotes istorum sacerdotum. i. moderni prædicatores, & prælati, satis possunt hodie in vallis huius putei, i. conscientia modernorum, istum diuinum ignẽ quærere, quia vix aut nunquam possunt ibi ipsum reperire. Aqua. n. crassa. i. carnalitas, & voluptas ibi in abundantia reperitur. Ignis vero diuini amoris, & feruor deuotionis totaliter ibi non habetur. Vnde. Sapiẽ. 17. Ignis quidem nulla vis poterat eis lucere. Quid igitur. Dico quòd ista aqua vitiorum voluptatis debet inde per confessionem, & pœnitentiam extrahi, & ligna nostrarum operationum debent inde per continentiam nostræ præcedentis carnalis vitę, & memoriam aspergi, lapides. i. nostri cordis duricia debet inde similiter circunfundi, & sic sol diuinæ gratiæ, qui priꝰ à nobis fuerãt obnubilatus refulgebit, & ignis prędictus in nobis spiritualiter succendetur, quia appositio aquæ crassæ. i. recordatio nostrorum peccatorum, ignem diuini amoris, & feruorem deuotionis, & contritionis generat. & hoc potissime quando sol diuinæ gratiæ mentẽ irradiat. Tren. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis, & eruditi me. Hierem. 2. Factus est. n. in corde meo quasi ignis æstuans quæ pro certo si fecerimus, lumen bonorum exemplorum ab altari cordis erumpet, rex vero. i. princeps secularis his cognitis dona temporalia nobis effundet. Constat. n. quòd principes seculares nobis bona facerent multa, si ignem diuini amoris in nobis abundare viderent. Hic super locum istum dicit Augustinus, sicut incidentaliter ponitur in hi- D storia scholastica super primum librum machabeorum, ꝙ ignis qui toto tempore captiuitatis babylonicæ sub aquis vixerat extinctus est, quando ab antiocho venditum est Iasoni sacerdotium. Quod ad hoc potest allegari, quod ignis spiritussancti, & diuini amoris quem nullæ aquæ tribulationis extinguere poterant immo primitiua ecclesia sub tribulationum aquis inextinguibilis permanebat. Iuxta illud. Cant. 8. Aquæ multę non poterant extinguere charitatem, nunc ex toto extinctus videtur in ecclesia pro eo quòd iam in multis locis sacerdotium per simoniam est venale, & iã regnante auaricia ab antiocho rege, id est à malis venditur, à Iasone vero, id est ab ambitiosis comparatur, propter quod ignis diuinæ gratiæ, & amor spiritussancti in ecclesia minoratur.

Capitulum secundum. Textus. Inuenitur autem in descriptionibus Hieremiæ prophetæ quòd iussit eos ignem accipere. Moralitatum. Cap. 2.

Sicut hic dicitur, quare comestor recitat vbi agit de virtutibus Hieremiæ arca testamenti dudum facta per Moysen in deserto miro modo fuit abscondita, inuenitur. n. in descriptionibus Hieremiæ, quòd ipse videns captiuitatem babylonicam imminere, arcam cum ea contentis, & tabernaculum accepit, & in desertũ in monte vbi Moyses pro videnda terra promissionis ascendisse legitur deportauit ibique speluncam reperit, & ibi vltimo sibi lapis apertus est, quia absorptus arca altari incensi, & tabernaculo iterum se recluſit. Hieremias vero in isto lapide solo tactu digiti nomen Dei tetragrammatõ scripsit, & ostiũ signaculo Dei clausit. Nubes vero statim locum istum cooperuit, ita quòd nullus postea locum iudicare potuit in fine tamen temporum cum Deus congregauerit plebem suã columna ignis, & nubis ibi demonstrabitur, & maiestas domini

Emini sicut tempore Moysi reuelabitur, & sic locus iste ab omnibus cognoscetur. Hieremias qui interpretatur excelsus domino significat bonum prælatum, mente, & affectione vsque ad cœlestia exaltatum. Iste imminente babylonica captiuitate. i. tentationū diaboli potestate, & mundi aduersitate montem contemplationis debet ascendere, & in montem pœnitentiæ secedere, & ad speluncam religionis vel humilitatis applicare. psalm. 54. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Secum habet arcam testamenti. i. diuinæ legis meditationem, altare incensi. i. deuotionem. Tabernaculum portatile. i. mundi contemptum portare quæ petram, & speluncam. i. boni fratres, & humiles debent ab eo accipere, & sorbere, & his receptis seipsos per sui custodiam, & inanis gloriæ fugam claudere, virtutes, & merita, quę possident à visibus hominum occultare, & nomine Dei per deuotionem signati, nubeque puritatis cooperti, locū suum non debent alijs pandere, sed potius ignoti à secularibus permanere, sicut sancti religiosi antiquitus faciebant. quia ignoti esse hominibus cupiebant. Vnde dicitur. Hier. 36. Vade absconde re, & nemo sciat vbi sis. Hæc debent boni religiosi facere, quousque in fine seculi Deus ipsos decrenerit declarare, & virtutes eorum in mundo coram hominibus manifestare. Matt. 6. Intra in cubiculū tuum, & clauso ostio ora patrem tuum.

Capitulum tertium. textus. Igitur cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace. Moralitatum. Capitulum. 3.

TEmpore oniæ summi sacerdotis ciuitas sancta hierusalem in omni pace habitabatur, & leges diuinæ seruabantur, quod vtique propter istius sacerdotis pietatem fiebat; quia mala habebat odio, & iustitiā
F obseruabat, ipsi reges, & principes locum summo honore ducebant, & templum magnis muneribus illustrabant. Vnde & seleucus rex asiæ de proprijs redditibus sumptus sacrificiorū dabat, & soluebat de proprio quicquid ad sacrificia pertinebat. ¶ Sic vero quando in hierusalem, & in templo. i. in ecclesia vel religione est summus sacerdos onias. i. rector aliquis iustus homo, tunc propter pietatem ipsius ipsa ciuitas Hierusalem. i. ipsa ecclesia sibi commissa in pace habitatur, & leges diuinæ. i. regulares obseruantiæ ibidē à subditis obseruantur. Reges etiam, & principes ipsum tēplum. i. ipsum ecclesiasticum statum honorant donis, & muneribus ipsum ditāt sacrificio bonorum operum acceptāt. Presentia. n. & prouidentia bonorum prelatorum causa est pacis, & prosperitatis ecclesiarum. Et credo quòd si prælati, & alij ecclesiastici essent boni, seculares erga eos benigniter se haberent, & ecclesiæ eorum pace, & diuitijs abundarent. Sed quia modernis temporibus multi ecclesiastici inueniuntur pessimi, ideo seculares contra eos sunt iniqui. Vnde Esaia. 24. sicut populus sic sacerdos. ¶ Hic dicitur q̄ Simon templi præpositus moliebatur obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in ciuitate sancta. Sed quia Onias summus sacerdos, & pontifex sdis malitijs resistebat, ideo implere non poterat, quod volebat, quapropter iste ad regem seleucum properans, & ærarium plenum pecunijs in templo ecclesiæ asserens ipsum ad spoliandum dictum ærarium induxit, & dictas pecunias non pertinere ad rationem templi vel sacrificium, sed potius ad vsus publicos asseruit. quapropter ipsos ad regem pertinere commonuit, & ideo rex pro templo spoliando Heliodorum Hierosolimam destinauit. ¶ Simon iste significat simoniacos, qui in ciuitate ecclesiæ semper nituntur mala tractare iniquitates, & simonias machinare, quæ pro certo quando pfi cere nequeunt, & vident quòd Onias. i. summus pontifex. i. boni ecclesiæ prælati eos impediunt solent ad regem. i. ad principes seculares se conuertere, vtpote quando fiunt vxorati vel bigami, vel principum officiales, & si quando apud prælatum nihil possunt solent apud mundanos principes suas malicias procurare, & tunc nō cessant ipsos ad thesauros ecclesiæ depredandos totis viribus animare. Aiunt enim quòd templum ecclesiæ est plenum pecunijs, & thesauris. Aiunt etiam q̄ illud ærarium templi, ad regem & ad G publica negocia debet pertinere, & quòd principes ipsum licite possunt tollere. Sic igitur isti bigami, & curiales clerici maritati præ alijs ecclesiæ nocent, & ad rapiendum bona ecclesiarum, & molestandum clericos, principes excitant, & inuitant, & ad hoc mitti Heliodorum. i. malos officiales & balliuos procurant. Sicut ad literā patet de clericis vxoratis vel bigamis, qui in ipsis regum curijs vel consiljis cōmorātur, quia pro certo nocere ecclesijs, & accusare alios præ alijs dinoscuntur. Vnde in cap. sequenti dicitur. 2. Machabe. 4. Simon delator pecuniarum male loquebatur de Onia. ¶ Dicitur hic, quòd Geliodorus qui ærarium templi spoliabat à duobus angelis sibi apparentibus fuit acriter verberatus, & plagis impositis semiuiuus relictus. Sed tandem oniæ summi sacerdotis precibus est sanatus. Isti autē sanato dixerūt angeli prælibati. Onię sacerdoti gratias age, propter ipsum. n. tibi reddita est vita, tu autem tenatus annuncia mirabilia Dei quæ fecit. Et sic ille qui venerat spoliator factus est templi virtutum, & mirabilium prædicator. ¶ Si vis allega sic de conuersione Pauli. Heliodorus, q̄ interpretatur Deo meo generatus significat beatum Paulum debet Deo & opus generatum. Vnde dr̄. Actu. 9. Vas electionis est mihi iste. Ista. n. ad instinctum Simonis præpositi templi. i. ad suggestionem phariseorū, & sacerdotū hierusalem. s. ecclesiam thesauris suis. s. bonis personis, & christianis fidelibus primo spoliare quæsuit, sed pro certo à Deo flagellatus, & in flagellis conuersus templum honorauit, per bona opera sanctificauit, mirabilia Dei præ alijs nunciauit, & sic de spoliatore dicitur, & de persecutore factus est prædicator. Vel allega generaliter, quòd flagellatio tribulationū ad duo proficit peccatori, quia primo mala quæ proposuerat facere non permittit. Secundo quia ipsum ae Deum conuertit, & Dei laudationem facit. Vnde 2. Mach. 9. In agnitionem sui deductus est per cussus a domino plaga. ¶ Vel dic quòd illi qui bona ecclesiæ rapiunt percussiones, & tormenta finaliter incurrunt. ¶ Duo iuuenes H virtute decori, & optimi gloria præciosi amictu, apparuerunt heliodoro. spolianti templum. quem protinus percutientes plagauerunt, & sic eum ne thesaros caperet impedierunt. ¶ Sic vero duo iuuenes. i. prælati, & principes seculares, simul debent conuenire in iustitia, & contra malos rapto res, ne bonis nocent cum suo gladio dimicare, & eos spiritualiter per excommunicationem, & temporaliter pœnam temporalem affligere. Isti tamen debent dici duo propter concordiam quam inter se debent habere, virtute decori propter iustitiam qua contra malos debent vigere, optimi gloria per bonam famam, qua præ cæteris debent pollere, speciosi amictu, per honestam vitam, qua præ omnibus debēt splendere. Vnde Act. 1. Ecce duo viri astiterūt in vestibus albis. ¶ Vel dic ista de duobus nostris iuuenibus Petro, & Paulo angelicis, qui contra Heliodorum. i. cōtra Neronem vel diabolum conuenerunt, vel qui malos docēdo, & predicando cōuerterunt, & à malo traxerunt & c. vt supra. ¶ Vel dic idem de Simone, & Iuda vel de quibuscunque sanctis duobus combinatis.

Capitulum quartum. textus. Simon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator. Moralitatum. Cap. 4.

IAson frater Oniæ sanctissimi sacerdotis cōtra propriū fratrem sacerdotium ambiens regem antiochiæ adijt, & promissa multa pecunia, expulso fratre sacerdotium à rege obtinuit. Qui obtento principatu statim contribules suos ad gentilem ritum tranferre cępit, & legitima ciuitatum iura destituens grauia statuta sanciuit ita quòd sacerdotes circa altaris officia nequaquam dediti erant, sed contempto templo, & sacrificijs neglectis palestris, & ludis vacabant, & primos honores nihil habentes græcas glorias optimas deputabant, & his similes esse per omnia cubiebant, quos pauloante hostes, & peremptores habuerant. ¶ Iste Iason qui interpretatur desiderans significat ambitiosum, qui honores, & eminentias desiderare non cessat.

Vnde

A Vnde in Prouerb. 21. Tota die concupiscit, & desiderat. Antiochus qui interpretatur pauper silens vel pauperis silentium malum. superiorem significat, qui pauperes subditos grauans ipsos silentes, & tristes efficit inquantum præ timore ipsius nullus est qui loqui præsumat. Vnde dicitur. 1. Machab. 1. Accepit spolia multitudinis gentium, & siluit terra in conspectu eius. Ista est ergo veritas quòd Iason. i. malus prælatus non parcit Oniæ, nec ratione fraternitatis, nec ratione fraternitatis, nec ratione fraternitatis, nec ratione cuiusquam alijs consanguineis vel iustis quin eorum sacerdotiū ambiant, & officia concupiscant. Ideo sæpe fit quòd ad regem antiochum. i. ad malum prælatum se trāsferunt, & mediante pecunia sacerdotium. i. beneficium acquirunt, propriosque fratres, & amicos à statibus suis deponunt. Hier. 9. Omnis frater supplantans, supplantabitur, & omnis amicus fraudulēter incedit &c. Talis igitur ambitiosus statim quando ante principatum vehitur vel ad prælationem sublimatur, legitima ciuium iura. i. bonas consuetudines sibi subiecti populi destruere molitur, & praua statuta pro viribus instituit, & sectatur, contribules. i. suos amicos, & familiares ad ritum gentilem. i. ad secularem lasciuiam inducere comprobatur. Illud. n. videmus de malis, quòd plus cupiunt nepotulos eorum ritus, & mores gentiles. i. seculares & lasciuos habere, quàm q̄ israelitę. i. viri iusti fiant. Vnde de talibus potest dici illud Osæ. 9. Ducet ad interfectioné filios suos. Quid plura? Re vera regnante tali prælato sacerdotes. i. inferiores subditi non vacant ad altaris officia peragenda, sed potius contempto cultu, & ritu templi, ecclesię vel altaris, & neglecta regulari obseruantia, disciplinæ moribus religiosis depositis, parernis morib. i. sanctorum patrum moribus, & conditionibus vilipensis, ludis secularib. se implicāt, & græcas glorias. i. secularium mores optimos esse putant. Hisque ad litteram similes esse cupiunt. s. secularibus, quos hostes multotiens senserunt. Constat quòd seculares ecclesiasticorum in multis casibus sunt inimici, & tamen fatui ecclesiastici ipsis in moribus se conformant ipsisque cupiunt esse similes, & amici. Quod potissime videmus de multis nobilibus, qui licet ad ecclesiam veniāt dedignantur tamen mores religiosos, & ecclesiasticos sequi,
B & in cunctis suis actibus conantur secularibus conformari, ita quod cuilibet tali possunt seculares dicere. Et tu vulneratus es sicut & nos, & nostri similis factus es. ¶ Hic dicitur quòd Iason qui proprium fratrem à sacerdotio repulerat, & sacerdotium muneribus obtinuerat, quadā die quēdam in quum qui dicitur menelaus ad regem Antiochum cum pecunia destinauit. Qui eadem pecunia sacerdotium in se retorquens Iasonem magistrum suum expulit, & sic iusto Dei iudicio is qui proprium fratrem expulerat ab alio fraudulenter a suo sacerdotio fugatus fuit. ¶ Illud allega, q̄ in quo peccat aliquis in hoc punitur. Et quod eadē mensura qua mensi fueritis &c. Iustum est. n. q̄ qui alteri infidelis est, inueniat sibi atterum infidelem. Seneca. Ab alio expectes quod alteri feceris. ¶ Vel allega contra ambitiosos, qui communiter in suis statibus, beneficijs, & malitijs in Prætudicium fratrum suorum obtinuerunt, finaliter non prosperantur, sed superueniēte tribulatione, ab ipsis quādoque vel alijs expelluntur. Vnde Ezechielis. 17. Ergo ne prosperabitur?

Capitulum sextum. Textus. Sed non post multum temporis, misit rex Senem quendam Antiochenum. Moralitatum. Cap. 5.

POstquam antiochus rex nequissimus hierusalem cepisset, & templum thesauris, & valis aureis, & argenteis spoliasset, & omnes israelitas ad ritum gentium transisse iussisset, voluit quòd templum hierusalē non templum Hierusalem diceretur, sed q̄ templū Iouis olim pici publicè vocaretur, tunc. n. templum luxuria, & commessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus sacris edibus se vltro mulieres ingerebant, intro ferē tes, quę non licebant, altare plenum erat illicitis, neque sab C bata custodiebantur, nec dies solemnes patrum seruabantur, nec simpliciter quisquam iudæum se esse confitebatur, ducebatur ad idolorum sacrificia, & coronati hędera, bacho circumire compellebantur. ¶ Sic vere statim, quando diabolus Hierusalem. i. statum christianitatis ditioni suæ peccatuu subiugauit, ante omnia templum. i. statum ecclesiasticum omnibus bonis spiritualibus spoliauit, thesauros id est virtutes, vasa aurea, & argentea. i. personas sapientes, & scientia nitētes, spoliauit, filios Israel. i. ecclesiasticos ad ritum gentilem, id est ad mores seculares traxit. Ita quòd sicut videtur, iam templum ecclesiæ non videtur esse Dei templum, sed Iouis, qui interpretatur inimicus separans, id est diaboli, pro eo quòd ibi diabolo plus quam Deo seruitur, & quia cultu domini derelicto, Iuppiter. i. inimicus diabolus per vitia ibi colitur, & eius mādatis, & sug gestionibus obeditur, & hoc pater ex his quæ sequuntur, quia iam (vt videtur) illud templum. i. ecclesiæ status, luxuria, & comessationib. est plenum, à scortis, & meretricib. est frequentatum, ædes sacræ, domus religiosorum mulieribus & concubinis replentur, & multa illicita, & vitia ibi per omnia obseruantur. Iamque sabbata. i. quies mentis, & contemplatio, solennitates. i. diuina laus, & à peccatis cessatio ibi non custodiuntur, sed potius baccho. i. vino, & ebrietati omnes seruiunt, & coronati hædera, i. nitore vestimentoruti induti, isti Deo baccho circumeunt, & in omnibus obsequuntur, ita vt concludamus breuiter, q̄ nullus est, qui dicat se iudæum. i. qui glorietur dici religiosus vel presbyter, sed potius in secularibus actibus gloriantur, & potius videri seculares, quàm clerici delectantur. Sic igitur templum illud est mirabiliter pollutum per antiochū diabolum, & euersum. Psal. 78. Deus venerunt gentes. i. gentilium mores, in hæreditatem tuam &c. Vnde dicitur. Nu. 21. Portę fluuiorum apertę sunt, & templum ad solum dirutū est. ¶ Sub persecutione antiochi duæ mulieres delatæ sunt suos pueros circuncidisse, quæ statim à gētilibus, pueris ad mammillas suspensis fuerunt per muros præcipitatę. Quidam etiam, qui sabbatum colere voluerunt, & ad spelūcas fugerunt, nolentes se defendere, flammis à gentilibus perierunt. Nolebat. n. Antiochus, q̄ aliquę matres pueros suos circuncideren, vel quod diem sabbati custodirent. ¶ Sic vere diabolus nunquam voluit, quòd aliquę mulieres, i. prælati, pueros. i. subditos laborent circuncidere. i. à vitijs resecare, vel quòd aliqui studeant sabbatum spirituale, & temporale custodire, hoc est à vitijs cessare, & quieti mentis vacare, ac festa spiritualiter celebrare. Hinc est quòd illę matres. i. prælati, qui hodie paruulos, & subditos à vitijs circūcidunt, de muris. i. de altis statibus præcipitantur, pueri circuncisi. i. boni subditi bene correcti, à diabolo, & ministris eius tyrannis, vna cum bonis suis matribus, tribulationib. subijciuntur, & in eorum mammillis pendentes, i. prælatorum doctrinis adhęrentes, à diabolo propelluntur, sabbata & festa spiritualiter ac temporaliter colentes, flammis diuersarum tribulationum vruntur. Regulare. n est, quòd tā prælati, quàm subditi qui à malo se resecant, & qui diuinæ laudi magis vacant amplius à dignitatibus, & officijs reijciantur, & maioribus tribulationibus afficiantur. Psal. 33. Multæ tribulationes iustorum. ¶ Hic haberur de eleazaro, q̄ cum omnes iudæi compellerentur sacrificare idolis, & contra legem carnes idolatrias, & idolis immolatas comedere, ipse noluit, sed potius mortem sustinere voluit. Quinimmo cum amici sui suaderent, q̄ carnes quibus licitum est vesci apportarent, ipse se carnes porcinas fingeret comedere, vt sic sub tali simulatione posset mortem euadere, recusauit. Et elegit mori potius, quàm contra legem carnes porcinas comedere, vel se comedisse fingere, & hoc ne ipse qui senex, & vir auctoritatis erat, malum exemplum iuuenibus daret. Non. n. nostræ ætati dignum est fingere, ne quis adolescentium eleazarum putat nonagenarium ad vitam alienigenarum tranfisse. ¶ Ista possunt allegari exemplariter, quomodo homines maximę reputationis, quādo sunt senes, præ alijs abstinere debent à malo, & hoc, quia vita talium ab alijs trahitur in exemplum, & ne alijs occasio fit, à malis abstinere tenentur, honorem suum debent tales graues sollicite considerare, & potius mortem eligere, q̄

famam

Etiam, quam longo tempore vitę seruauerunt, oblectamē to vitæ modicæ, quæ superest deturpare, dicentes illud. 1. Mach. 9. Moriamur in virtute, & non inferamus crimē gloriæ &c. ¶ Vel dic q̄ virum honestum non decet aliquid fingere, & maxime vbi fictio sua in aliorum scādalum potest redundare. Vnde dicitur. Sap. 1. Spiritus sanctus sapietię fugiet fictum. Si igitur prohibitum est ne mali fingant se bonos, sic nec boni fingant se malos &c.

Capitulum decimum. textus. Machabeus autem, & qui cum eo erant, domino se protegente. Moralitatum. Capitulum. 6.

CVm iudæi cum Iuda machabeo qui contra eos cum innumerabili exercitu veniebat, obuiam irent, & contra eum committerent bellum apparuerūt aduersarijs quinque viri ignei de cœlo missi in equis frenis aureis decori, qui iudæis ducatum præstabant, quorum duo machabeum medium habentes, armis suis incolmen seruabant, in hostes vero tela, & fulmina iaciebant, ex quo cœcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant. ¶ Iudæi qui interpretantur glorificantes, machabeus, qui interpretatur ingeniosus, ingenioſe dominum glorificans, significat bonos subditos fideles, qui contra Timotheum tyrannum diabolum, & eius exercitum, id est contra tentationes, & vitia præliantur. Isti quinque viri bonos prælatos denotant, qui de cœlo missi, & a Deo promoti, & non à carnis affectione, vel simonia introducti debent esse. Vnde dicitur Ioannis tertio. Qui de cœlo venit, super omnes est. Qui debent esse quinque, per quinque sensuum custodiam, ignei per charitatis amorem, cum equis aureis, id est cum corporibus mundis, & castis per castam conuersationem. Isti illos iudæos, id est subditos debent præcedere, bona exempla dando, debent protegere, se pro eis exponendo, & ad hostes tela, & fulmina proijcere, ipsorum malitiam repellendo, prælati contra hostes spirituales, id est contra demones debent iacere tela orationum suarum, contra carnem tela ieiuniorum, contra mundum tela reprehensionum, contra tyrannos tela correctionum, & canonicarum sanctionum. Sic enim faciendo ipsos cadere facient, & subditos quos protegunt tutos reddent. Ideo de quolibet tali bene potest dici illud Matthe. 28. Erat aspectus eius sicut fulgur, & vestimenta eius sicut nix. Vnde etiam dicitur. Abac. tertio. In luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastę tuę. In fremitu conculcabis terram. Vel etiam tela prædicationum debent emittere, & fulgura bonorum exemplorum ostendere, vt sic possint contra spirituales hostes se defendere, & munire. ¶ Item hic superadditur, cum Iudas obtinuisset victoriam contra Timotheum, quidam ex parte Timothei fugerunt in gazaram, præsidium valde munitum, inaccessibile atque firmum, qui loci firmitate confisi, verba nefanda contra Iudam iactabant. Eo accensi animo illi, qui cum Iuda erant, præsidium expugnauerunt, quamuis esset inexpugnabile, & ceperunt, ac blasphemos, & impios occiderunt. Simile dicitur secundo Mat. h. 12. infra de ciuitate casphin. ¶ Ad hoc ista allegari possunt, quod nullus debet in loci vel status sublimitate confidere, nec propter hoc ad iniurias, & molestias inferendas suis hostibus prorumpere, quia nihil tam firmum, quod non possit destrui, & ex hoc solent eos contra se fortius animare, Deus etiam ad talium qui freti protectione murorum, id est amicorum, adiutorum, & temporalium bonorum inexpugnabiles se esse credunt superbiam reprimendam, solet eos in manus hostium suorum tradere, & potentiam eorum penitus eneruare. Quantumcunque homo sit in loco, & statu firmo, pacifico & securo, vtile est sibi pacifice se habere, & hostes suos nullatenus irritare. Psalmista. 12. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.

Capitulum duodecimum. Textus. His factis pactionibus, lysias pergebat ad regem. Moralitatum. Capitulum. 7. G

ISte fit mentio, quòd Ioppitę iudæos, qui habitabant cum eis, cum vxoribus, & paruulis quasi sub ludi specie scaphas intrare fecerūt, & in altum mare ducentes, cum nihil mali suspicarent, submerserunt. Iudas vero statim proditionem audiens, & iniuriam suę gentis in se retorquens, subito nocte super eos irruit, portum succendit, scaphas combussit, & eos qui ignem fugerunt, gladio interfecit. Et quia audiuit, quòd Ioppitæ, ita volebant facere iudæis, qui secum habitabant, ideo simile eis fecit. ¶ Ista allega quomodo multa mala veniunt ex ludis, & quomodo extrema gaudij luctus occupat. Isti enim causa ludi mare intrauerunt, sed tamen ibi submersi perierunt. Et potissime ista possunt dici mystice, quòd filij Israel, id est religiosi, & ecclesiastici, nunquam debent cum Ioppitis gentilibus, id est secularibus ludos facere, nec eis se adiungere, nec in eis plus debito confidere, vel ad marina, id est ad fluctuosa mundi negocia se transferre, quia ex contractu talis societatis, propter eorum mala exempla, & dicta possent faciliter spirituale, & æternum naufragium reportare. Vnde Ioann. 4. Non conferuntur iudæi samaritanis. ¶ Vel dic quòd Ioppitę gentiles significant demones, cum quibus nos alij iudæi, id est christiani confidentes, mixti in hac valle miseriæ habitamus. Esa. 11. Habitabit lupus cum agno, pardus cum hedo cubabit. Isti igitur fraudulenter scaphas. i. alta mundi beneficia quando ascendere faciunt, & sub specie ludi temporalis ad altum mare, id est ad profunda mundi negocia nos deducunt. Vbi pro certo primo nos in vitijs, deinde in infernum supplicijs nos immergunt, & sic ludum temporalem quem nobis promittere videbātur, in tribulationem conuertunt. Vnde in Prouerbi. 14. Risus dolore miscebitur. Fatuum est igitur talium suggestionibus credere, & ad eorū proditionem maris. i. fluxibilis mundi statibus, & negocijs le credere, quia exinde solent pericula animarum prouenire. Ideo dicitur. Eccle. 22. Non credas inimico tuo in æternum. Iudas tamen. i. Christus istam demonum proditionem, & fidelium damnationem finaliter vindicabit, quando in die iudicij ipsos perpetuis incendijs condemnabit. Vnde. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. ¶ Vel dic generaliter, quòd illi qui alios proditiose decipiunt, siue sint seculares, qui religiosos ad peccandum trahunt, siue demones, qui fideles tentando in infernum mergunt, siue mundani proditores, qui alios in se confidentes fraudulenter affligunt, finaliter punientur, & a Iuda, i. Christo igne perpetuo comburentur, & eorum scaphæ. i. status, & prosperitates finaliter subuertentur, & sic illi qui alios sub ludi specie illuserunt, finaliter illudētur. Vnde in Prouerb. 3. Illusores Deus illudet. ¶ Hic dicitur quomodo Iudas dimicans contra hostes, quadam die multos de suis perdidit, sed tamen obtenta victoria, cum corpora defunctorum sepelire vellet, inuenta sunt sub tunicis eorum aliqua de donarijs idolorum, propter quod manifestum factum fuit quòd pro eo perirent, quia dona idolorum contra legis prohibitionem habebant. Iudas facta collatione, pro animabus mortuorum oblationem in Hierusalem offerri misit, & de resurrectione futura iuste, & congrue cogitauit. ¶ Ista possunt allegari cōtra proprietarios religiosos clausirales. quibus non licet donaria idolorum. i. mundi diuitias, quæ ab idolis. i. a demonibus dantur habere, nec aliquid sine prælati licentia possidere, sed pro certo quia in exercitu Iudæ. i. Christi militia, & religione multi inuenirentur qui talia donaria sub tunicis habent, i. qui occulte sine prælati licentia contra leges, & statuta regularia, pecunias, & diuitias possident, quapropter fit quòd isti in bello cōtra vitia pereunt, & finaliter morti æternæ subiacent. Act. 8. Vnde legitur. Pecunia tua tecum sit in perditionem. ¶ Vel dic quòd Iudas. i. bonus prælatus, quando percipit subditos suos mortuos, s. in peccato, summe debet dolere, & pro venia obtinenda debet oblationes apud Deum facere, & offerre, vt resurrectionis tempore ipsis dignetur dominus indulgere. H

Capitulum decimumquartum. Textus. Sed post triennij tempus cognouit Judas & qui cum eo erant. Moralitatum. Cap. 8.

DE constantia ipsius Rasie, qui irruentibus super eū gentilibus, interfecit seipsum, & propria sua intestina super turbas proiecit, & ne illuderetur à gētilib. propria morte se diffudit. Potest applicari ad virtutem fortitudinis, quia temporaliter loquendo, nihil est audacius vel fortius quàm manus mittere in seipsum, sicut de Catone legitur, qui seipsum occidit. Verū quia nostris moderuis temporibus nulli est licitum seipsum interficere. Ió dico, q̄ sicut antiquitus fortius, & virtuosius reputabatur seipsum occidere quàm alium, sic spūaliter virtuosius est, q̄ quis seipsum vincat, & corrigat quā alios. Vnde in Prou. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Seneca de moribus. Fortior est, qui seipsum vincit, quàm qui hostes subiecit, difficile est. n. seipsum vincere. ¶ Cum Nichanor impius contra Iudam præliatus, ipsum die sabbati vellet inuadere, multi iudæi qui timore ducti sequebantur eundem, suggerebant, & die sabbati non confligeret, sed q̄ potius sabbato gloriam daret. Ipse in superbiam ductus, petijt si esset potens in cœlo, qui diem sabbati celebrare iussisset. Quibus asserentib. esse dominum Deum cœli qui sabbatum coli iussisset, respōdit. Ego inquit potēs sum supra terram, qui impero sumi arma, & regi negocia impleri. Ipse igitur superbus die sabbati cōfixit, in quo tamen conflictu corpus, & vitam, & brachiū dexterum amisit. ¶ Re vera talib. verbis videntur vti tyranni, quia sicut Deum in cœlestib. regnare credunt, sic seipsos in terra dominari dicunt. Videtur. n. eis q̄ in terra q̄quid facere libet licet, & q̄ impedire ipsorum opera mala nullus possit. Vnde ipsi videntur dicere illud Ezec. 11. Longe recedite à dño, vobis data est terra in possessionē. Tales igitur nec dignantur festa colere, quinimo cōtra iustos, & simplices solent in sabbatis, i. in festiuis diebus pugnare, & eos rapinis & exactionibus infestare, propter quod solent mortem ęternam incurrere. Quia. n. licitum est sabbatis, & festi uitatibus bona opera facere, multo fortius illicitum est malis operibus inhiare. cap. 15. ¶ Hic dicitur q̄ Onias, qui fuit summus sacerdos, vir bonus & iustus modestus moribus, eloquio decorus, & à puero in virtutibus exercitatus, visus est Iudæ contra nichanorem præliaturo manus suas extēdere, & pro ipso exercitu suo Deum exorare, visus est sibi apparere gloriæ mirabilis, l. fratrum, & ciuitatis amator. Hieremias propheta sibi gladium aureum porrigens, & sibi talia verba dicens. Accipe istum gladium à Deo missum, in hoc deijcies hostes populi mei Israel. Qua visione milites Iudæ confortati, manu quidem pugnantes, sed cordibus. Deum ac dominum deprecantes, se in hostibus fortiter iniecerunt, & confortati Dei presentia triginta milia hominum de hostib. prostrauerunt. Nichanorem vero ducē hostilis exercitus occiderunt. Aduertendum tū est, q̄ dicti Onias, & Hieremias iamdiu mortui erāt, sed in visione machabeo apparebant. ¶ Ista possunt allegari pro illis qui bellum domini contra infideles pro fide, & contra impios pro iustitia præliatur. Constat q̄ pro talib. Onias & Hieremias & sancti qui sunt in paradiso, dominū deprecantur, quòdq; gladium. i. potestatem vincendi, & trucidandi hostes ipsis assignare noscuntur. Quo signo pro certo ita fit communiter, q̄ presentia diuini adiutorij confortati, inimicos superant, & hoc potissimē quando manibus pugnant & Deum cordibus orant. Ista. n. duo iusto militi christiano iustum bellum exequenti necessaria sunt manualiter pugnare, vt homo debitum iuris faciat, & Deum cordialiter exorare, vt ipse residuum suppleat. Vnde dicitur. Neem. 4. Vna manu faciebant opus, & altera tenebant gladium. ¶ Vel si C vis dic de bello spirituali contra diabolum, carnem & mūdum, vbi adiuuamur per ipsos sanctos, & gladio diuini adiutorij præmunimur, & in quo vt communiter hostes vincimus, dum tamen per bona opera manualiter pugnemus, & quod in nobis est faciamus, & q̄ vt Deus residuum suppleat, ipsum cordialiter imploremus. ¶ Vel de Onia dic q̄ ad hoc quod summus sacerdos, i. prælatus dignus sit à domino exaudiri, & subditis fidelibus opitulari, necesse est, q̄ sit onias, qui interpretatur merens domino in spiritu cōtritus & contribulatus, q̄ sit bonus, iustus, modestus moribus & eloquio vel in verbis exercitatus. Vnde apostolus. Heb. 7. Talis decebat vt nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatorib. & excelsior cœlis factus. Tales à domino exaudiuntur, ita q̄ eorum præcibus adiuuantur & spiritualibus hostibus dominantur. Vnde Iaco. 5. Multum. n. valet deprecatio iusti assidua. Econtra si mali fuerint, præces eorum pro nihilo reputant. Vnde dicitur. Ioan. 9. Scimus quoniam peccatores Deus non exaudit. Sed si quis Dei cultor est hunc exaudit.

¶ Moralitatum libri 2. Machabeorum finis.

MORALITATVM
Liber vicesimusnonus noui testamenti, et primo super Mattheum.

DEcurso veteri testamento & moralizatis figuris quas de diuersis libris extraxi, restat nunc ad historiam euangelicam D manum mittere, & iuxta morem solitū aliquas historias, & parabolas excerpēdo, illas. l. quas possum ad mores hominum applicare. Qamuis. n. non sum dignus corrigiam calciamēti saluatoris soluere, nec facta aut dicta eius quæ in euangelijs scribuntur tangere. Spero tamen quòd ipse qui se ab emorroissa tangi permisit nō indignabitur si me peccatorem, & indignum simplici corde inter publicanos ad se appropinquantem viderit, vt saltem vestimentorum eius fimbriam tangam, vt cum ipsam tetigero saluus fiam. Luc. 15. Euangelium igitur Matthei primo Deo opitulante percurram, deinde ista quæ in alijs euangelijs quæ à Mattheo posita non fuerunt suis capitulis superaddam.

Capitulum secundum. textus. Cum natus esset Jesus in Bethleem. Moralitatum. Capitulum. 1.

CVm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, stella continuè apparuit, quæ magos ab oriente in iudeam ad puerum adorandum adduxit. Ista enim stella regem iudæorum natum ostendit, & eos vsque ad domicilium antecessit, quæ super locum vbi erat puer, diu immobilis stetit. Quam videntes gauisi sunt, & huius signo docti domum intrauerunt, & Puerum cum Maria matre eius inuenerunt. Et apertis thesauris suis aurum thus & myrrham obtulerunt. ¶ Isti magi qui erant gentiles. valde remoti à Hierusalem, significant peccatores, qui longe à Hierusalem, id est à visione Dei viuentes esse noscuntur. Stella ista bonum prælatum vel superiorem significat, qui exemplis, & doctrinis suis alios illustrat. Ista ergo stella, id est prędicator debet in oriente, id est in statu virtutum lucere, magos. i. peccatores & simplices, ad Iesum per fidem, & pœnitentiam adducere, iter salutis prædicando eis ostendere, & eos per bona opera, & exempla ad Iesum credendo præcedere, ad quem cum per deuotionem & vitæ perfectionē attigerit, supra locū per perseuerantiā debet stare nec inde p incōstātia se mouere, dicēs

Cum Helia. Viuit dominus in cuius conspectu sto. 5. Reg. 18. Stare.n. debet cum domino vt in se sit bonus firmus, & stabilis. Antecedere vero debet alios vt sit illis virtualiter exẽplaris. Ios. 4. Vnde. Sacerdotes pergebant ante populũ. Quę si fecerit, videntes eum gaudio magno poterunt gaudere, quia re vera gaudiũ magnũ est (secularib. & subditis stellam stantem) bonum prælatum vel superiorẽ. Videre. Sic.n. ip si magi. i. simplices, & peccatores tali stella illuminati doctrinaliter antedicti in Bethleem, quæ est domus pacis. i. in ecclesiã per pœnitentiam veniẽt. & domum consniętiæ p contritionem intrantes, illum qui est panis vitæ. s. puerum Iesum cum Maria matre eius per gratiã inueniẽt, & aurum dilectionis charitatiuæ atq; myrrham mortificationis carnis & thus deuotionis, & orationis sibi offerent, & sic ductu stellæ boni fient. Aspectus.n. bonæ stellæ antecedentis. i. bonæ personæ via virtutum exemplariter ascendẽtis solet intuẽtes recreare & eos ad Saluatorẽ Iesum spiritualiter introducere & saluare. Ideo bene dr. Suspice cęlũ & numera stellas. ¶ Vel dic q; puer Iesus significat puritatem innocentiæ, quam maria. i. amara generat pœnitentia. Igitur qui istũ puerum. i. conscientiæ puritatẽ inuenire desiderat, necesse est q; ad stellã. i. ad Deũ & ad sanctos per deuotionem vel bonorum exemplorum imitationẽ aspiciat, & q; post eã sequatur virtualiter. Sic.n. cum Maria. i. cum pœnitẽtia puerũ Iesum qui interpretatur saluator. & puritatẽ innocẽtiæ, & saluẽ iãe reperiet, & tria spũalia munera quę pmisit offeret, & concedet. Iesus.n. sine Maria non inuenitur, q; salus sine pnia non habetur. Vnde dr. Deut. 32. Inuenit eũ in terra deserta, in loco horroris. Audiẽs herodes Christũ in bethleem natum esse, ipsum statim perdere proponit, & iõ ipsũ se velle adorare dissimulans, magos illuc cautè misit, & ad ipsum redire pręcepit. Ite, inquit interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis renunciate mihi, vt veniens adorem eum. Ipsos tamẽ Angelus admonuit ne ad eundem redeant, & ad regionem suam per aliam viam vadant. Quapropter Herodes pueros occidit, & inter ipsos Christum occidere credidit. Sic vere si Herodes rex impius. i. diabolus, nos fraudulenter, incitat, vt peccando ad eum veniamus & vt puerum Iesum auferat, & ipsum eius q; deuotionem in nostris cordibus interimat, & occidat, illud debemus summopere præcauere, & ad inuitationem illius nulla tenus assentire, sed potius per aliam viam q̃ ipse nobis suggerit, s. per viam virtutum, non vitiorum, ad regionem nostram. s. ad paradisum venire. Qui.n. ad regionẽ paradisi ewpit ire, nunquam debet ad hærodẽ diabolum reuenire, nec eius malis operib. obedire, nec per viã quam ipse suggerit procedere vel trãsire dicens illud. 4. Re. 6. Non hęc est via, nec ista est ciuitas &c. Quinimmo aliam viam. s. viam iustitiæ misericordiæ & pniæ debet quęrere & eã sequi, & tenere iuxta illud quod dicit Esai. 30. Hæc est via ambulate in ea non declinetis ex ea neque ad dexterã neq; ad sinistram. ¶ Vel dic q; gñaliter illi qui per vnam viam ad Bethleẽ domum. s. apmis. i. ad ecclesiã veniunt vel ad Christũ, per aliam viam reuertuntur, quia qui cum humilitate ingreditur cum honore reuertitur, & ecõtra qui cum superbia simonia, & violẽtia ingreditur in regionem suam, s. in infernum vel in mortem cum ignominia & penuria reuertitur. Vnde dr, nõ reuerteris per viam qua venisti. 3. Reg. 13. Vtile est igitur, vt ad Christum. i. ad ecclesiam, & ad mundi statum cum humilitate pœnitentia, & iustitia veniamus, vt ad regionẽ nostram paradisum cum gloria redeamus, quia qui nunc diuitias, & mundi gloriam amplectuntur pauperes, & viles finaliter reuertũtur. ¶ Vel allega exemplariter quomodo Herodes i. malis sub specie boni, honoris adorationis exhibendi solent viam, & modum occidendi puerum. i. innocentes quærere quorum malitiam, qui perpendit debet exemplo magorum illudere, & suæ nequitiæ ministerium non præbere, sed dissimulando, & recedendo alibi facere declinare. Istud potissime debent familiares malorum principum facere, quia qñ magistri eorum volentes puerum. i. simplices inferiores deprehendo occidere si committant eis q; inquirant contra eos vt occasione accepta sub specie adorationis, i. sub colore iustitiæ ipsos lædant dicentes eis illud. Ite & interrogate diligenter de puero, rustico, vt ego veniẽs adorem eum, i. occidam vel spoliem. Ipsi pro certo debent potius per aliam viam procedere, & seruitium eis dimitte re quàm suis iniquitatibus opem dare. Vnde dicitur. Num. 15. Recedite de tabernaculis hominum impiorum ne inuoluamini cum eis. ¶ Vel allega quando iniqui non possunt aliquem particulariter tangere vel lædere, solent non contra eos sed in sibi similes seuire, vt possint i ipsum iter alios insurgere sicut patet de præsidentibus qui statuta generalia faciunt, vt sub illis ecclesiasticos quos palam non audẽt persequi comprehendant. ¶ Angelus sciens q; Herodes esset quæsiturus puerum Iesum ad percutiendum eum monuit Ioseph vt puerum. & matrem accipiens fugeret in ęgiptum vt sic puerum illęsum de Herodis manibus custodiret. ¶ Sic vere cũ Herodes diabolus qui interpretatur glorians in pellibus, i. caro quæ in pulchritudine pellis gloriatur nobis continuo nititur subtrahere vitam gratiæ, & in nobis occidere puerum nostrum. Iesum, id est Christum qui nobiscum per gratiam habitat, vel puerum nostrum, i. conscientiæ, & innocentiæ puritatem statim debemus ad monitionem angeli. i. boni, & angeli prædicatoris vel prælati in egyptum quæ tenebræ vel angustia interpretatur, i. in tenebras humilitatis, & contritionis refugere cũ ipso puero matrem eius, i. pœnitentiam contrahere, & sic eum ne nobiscum pereat conseruare. Vnde dicitur. Exod. secundo. Accipe puerum, & nutri eum. Sic enim puer Ille in ægypto i. in tenebris & angustijs contritionis, & humilitatis teneatur. Et Maria mater eius. i. pœnitentia amara, scilicet castitas, & continentia eidem adiungantur, tunc à nobis tutissime præseruatur nec per Herodem diabolum seu carnem nobis surripitur aut necatur. Vnde Esaias 19. Erit altere dominꝰ in ægypto. ¶ Vel dic quòd Christus & Christi gratia non potest diu seruari, nisi matrem eius, id est Mariam per deuotionem studeat amplexari. ¶ Vel dic quando puer Iesus qui in iudæa persequitur, & tamen in ægypto seruatur potest interpretari, quòd Christus ab illis qui sunt in terra Israel, id est in ecclesia vel religione per diuersa vitia persequitur, & fugatur, & tamen ab illis qui sunt in egypto, id est in mundo per deuotionem colitur, quia pro certo sunt plures hodie quos Christus habet persecutores in ecclesia quàm in mundo cæteris paribus, & ideo iam videtur ab illa terra Israel, id est ab ecclesia, & ab ecclesiasticis recedere, & in ægypto, id est inter laicos tales habitare. Vnde Ioannis octauo. Iesus ascendit se, & exiuit de templo. ¶ Cum Ioseph in ægypto stetisset dictum est sibi per angelum quòd puerum, & matrem eius caperet, & in terram Israel reuerteretur, quod vtique statim fecit, & in Nazareth habitauit. ¶ Sic vere Ioseph, id est homo qui est in ægypto, scilicet in tenebris, & angustijs peccatorum, debet puerum Christum matrem eius, id est punitatem, & pœnitentiam assumere, & in terram Israel, id est in statum gratiæ properare in Nazareth, quæ interpretatur flos sanctitatis, consecratio, & vnctio vel virgultum, id est in sanctitate, & consecratione permanere, & ibi istum puerum, & matrem eius cum diligentia custodire, & in flore mundiciæ, & sanctitate iustitiæ in virgulto religionis in consecratione deuotionis, in vnctione compassionis debet iste puer seruari. ¶ Vnde Ioan. primo. A Nazareth enim potest aliquid esse boni. Vnde dicitur Lucæ primo. Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Nazareth ad virginem desponsatam & cætera.

Capitulum tertium. Textus. In diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto. Moralitatum. Capitulum. 2.

Ioannes antequã legatur baptizasse vel prædicasse, introducitur tanquam vox clamantis in deserto, habens vestimentum, de pilis chamelorum, & Zonam pelliceã circa lumbos suos, & q; cibus eius erant locustæ & mel syluestre. Quibus præmissis fit mentio quomodo ipse baptizauit, & quomodo venientes ad se pure reprehenebat, & quo de timore mortis, & iudicij metionẽ faciebat. Vñ Luc.

Genitum

Genimina inquit viperarum, iam securis ad radicem arboris posita est. Omnes inuitabat ad pœnitentiam dicens. Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. ¶ Ista possunt applicari, q; prædicator prius debet facere quã docere, quia re vera antequam Ioannes. i. aliquis homo præsumat esse prædicator, debet in desertum pœnitentiæ secedere, & ibi p̃con tritionem clamare, & plangere, pilos chamelorum. i. exempla sanctorum induere, Zonam pelliceã, quæ fit de corio, i. mortis memoriam accipere, & renes, i. omnes carnales voluptates restringere, & attingere locustas, quę saltant ad anteriora. i. mundi contemptum & affectum interiorũ, & exteriorum comedere, & mel syluestre. i. deuotionis dulcedinem gustare. Et tunc pro certo si omnia ista fecerint, poterit prædicare baptizare, & abluere, & de morte & iudicio peccatorib. minas dare. Ante.n. debet habere vitam quàm doctrinam, & prius debet viam veritatis & salutis exẽplariter ostendere, quàm ipsam præsumat verbaliter prędicare. Quia ẽm Greg. Cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. ¶ Inter cætera quæ prædicat Ioannes, ipse videtur reprehendere quo sdam qui de semine Abraæ se esse gloriabantur, & in hoc nobiliores se esse opinabant, sicut patet in euang. vbi ipsi dicebant. Semẽ Abraæ sumus, & non seruiuimus vnquam. Vnde ipsos redarguit dicens. Ne velitis dicere in ter vos. Patrem, habemus Abraam. potens est. n Deus de lapidibus istis filios abraæ suscitare. ¶ Sic re vera quidam sunt qui vltra modum in genere suo gloriantur, & quanto genere sunt nobiliores, tãto reputãt se meliores, & tanto credunt se ad dignitates, & officia habenda digniores, & hi pro certo stulti sunt, quia sicut videmus, dominus de lapidib. i. de rusticis parentib. & de malis quandoq; filios abraæ. i. sufficientes & dignas personas suscitat, & eos ad hæreditatem, dignitatem & promotionem aliquotiens exaltat. Psal. 112. Suscitans à terra inopẽ, & de stercore &c. Sicut ad litteram videmus in ecclesia, vbi dñs quandoque illum ad altiora prouehit, qui de viliori, & humiliori prosapia descẽdit, sicut videmus inter rusticos, inter quos cõmuniter sunt meliores clerici, quã inter alios, quia breuiter spiritus vbi vult spirat, & quemcunque vult, moribus & scientijs dorat, dignitatibus, & diuitijs ditat, & sic lapides in filios abraæ mutat. Sicut ad litteram in apostolis apparuit, quos dominus non ex nobilibus & sapientibus, sed magis ex rusticis & simplicib. elegit. Apostolus j. Cor. 1. Videte fratres vocationem vestram, quia non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta mundi sunt elegit Deus, & quæ infirma sunt. ¶ Vel ista allega de diuersis hominum generibus, qui de rusticitate ad nobilitatem, & de statu humili ad magnam seculi dignitatem transeũt, sicut patet de multis nobilibus regibus, quorum ortus ab humili plebe processit. Vnde Eccl. 4. De carcere egreditur interdum aliquis ad regnum, & alius natus in regno inopia consumitur ac perit. ¶ Vel dic quòd ista fuerunt dicta contra iudæos, qui in semine abraæ gloriabantur, & genti les abominabantur, & tamen ipsi lapides insensibiles, s. gẽtiles, filij Abraę facti sunt, inquantum ad fidem christianam sunt conuersi, ipsi vero qui prius filij abraæ fuerunt. s. iudei, per obstinationem in lapides sunt conuersi. Cor. n. eorum induratum est quasi lapis, quia non omnes qui sunt ex Abraam, sunt filij Abraam, & non omnes, qui sunt ex Israel, sunt filij Israel. ¶ Ioanne populum baptizante in iordane, cum Christus ad eum baptizandus venisset, ipsum Ioannes tangere timuit, dicens. Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me. Super ipsum. n. columbam descendentem vidit, & vocem patris ipsum vocantem filium audiuit. Iesus quamuis esset sanctior Ioanne, non tamen ab ipso baptizari recusauit, sed potius humiliter sibi dixit. Sine inquit, sic enim implere nos decet omnem iustitiam. ¶ Illud allegari potest quando Ioannes, i. prælatus qui vacat ad alios baptizandos, & mundificandos, videt aliquem Iesum venientem ad se, id est quando videt se habere aliquem subditum meliorem se, & sanctiorem, de quo est certus quòd ipse est Dei filius per imitationem, & quòd columba, id est Spiritussanctus visitat ipsum per gratiæ infusionem, ipsum procul dubio debet reuerenter tractare, & se reputare indignum ipsum tangere vel corrigere, baptizare seu sacramẽta ecclesiæ sibi ministrare, ipse tamen Iesus, i. subditus quãtumcunque sit dignus, & Sanctus, in genere & potentia clarus, prælato quantumcunque modico se debet humiliter subijcere, & ab illo illa quæ pertinent ad ablutionem vitiorum, siue arrogantiæ verecũdia acceptare, vt sic possit alijs imperfectioribus exemplum virtutis, & humilitatis dare. Vnde dicitur. Eccl. 3. Quanto altior es, humilia te in omnibus. Luc. 18. Et saluator in euangel. Omnis qui se exaltauerit, humiliabitur, & qui se humiliauerit, exaltabitur. Iac. 4. Et alibi, Deus superbis resistit, humilibus &c. Quod tamẽ est contra multos prælatos, qui non reuerentur nec supportant scientificos & nobiles subditos, sed potius ipsos habẽt exosos, & contra superbos scientificos nobiles modernos subditos, qui dedignantur prælatis ignobilibus & sufficientibus obedire, & ipsis non solent subesse, sed litigiose, & brigose viuendo nituntur eos de supra se excutere, & auferre. Dicunt enim illud Exod. 2. Quis te constituit iudicem & principem super nos?

Capitulum quartum. textus. Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu. Moralitatum. Cap. 3.

Vm Iesus à Spiritusancto ductus fuisset in desertum, & quadraginta diebus ieiunasset, statim astuit diabolus, qui ipsum de tribus tentauit, & primo sibi peccatũ gulæ obiecit dicẽs. Dic vt lapides isti panes fiant. Secundo peccatum auariciæ dicẽs. Hęc omnia dabo tibi &c. Tertio peccatum superbiæ vel inanis gloriæ. dicens. Mitte te deorsum, quia non offendes, eo quòd angeli in manibus portabunt te. Quæ Christus refutauit, & tentationem triplicem superauit. ¶ Sic dico quando aliquis homo à Spiritusancto ducitur in desertum, i. in religionis statum, aut pœnitentiæ, ibi ieiunijs, & abstinentię se dedicat. statim ad est diabolus, qui ipsum violenter inuadit, & tria principalia vitia videt, auariciam, gulam & inanem gloriam eidem ostendit. Suggerit enim talibus, quòd panes, id est cibos accipiant, & lapides, id est duritiam, & difficultatem abstinentiæ in panis, & ciborum voluptatem conuertant, dicens illud. 2. Regum. 19. Comede & bibe. grandis enim tibi restat via. Ac si diceret. Complexio tua est debilis, & tempus vitæ tuę erit longum. & sic fatuum est abstinentiæ subiacere, & bonum est comedere, & fortem esse. Suggerit etiam auariciam. Ostendit enim homini in cogitatione regna mundi & gloriam eorum, diuitias & prosperitatem, dicens ei. Si cadens adoraueris me, id est si suggestioni meæ consenseris, & mũdi gloriam cupieris, & à tuo proposito resilieris, vel ad seculum redibis, hæc omnia tibi dabo, diuitem te faciam, & temporaliter prouuebo, dicens illud. Dabo tibi thesauros absconditos, secretorum arcana. Sed quid? Pro certo quando videt quòd nulla gula vel auaricia ipsum potest vincere, statuit eum supra pinnaculum templi, eleuat eum in mensa sua, facitq; q; semetipsum sanctum & magnũ æstimat, & de viribus suis præsumat, sibi dicẽs. Si filius Dei es &c. Et sibi suggerit q; ingrediatur difficilia, & vltra vires suas periculis, & tentationibus se exponat, & quòd in manutenentia Dei & angelorum confidat. Acsi sic diceret. Sanctus es, filius Dei es. non. n. succumbes in tẽtatione, quia angeli domini te sustinebunt, & Deus te cadere non permittet. Sic igitur fit, q; ad præsumendũ de se & ad inaniter gloriandum inuitat ipsum, vt sic eum in peccatum deijciat, & prosternat. Videtur. n. sibi dicere illud Apostoli. 1 Co. 10 Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum. Et breuiter illi qui sunt in deserto & religione, à diabolo diuersimode tentantur, & qñ in vno peccato vinci nequeũt, in altero tẽtantur. Ideo bene dr. Ecc. 2. Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iusticia & timore, & præpara animam ad tentationẽ. Quia isti tentantur de luxuria cõtra votũ castitatis, de gula contra votum sobrietatis, contra votũ paupertatis de auaricia, contra humilitatis votum, & obedientiæ de præsumptione & superbia. Vnde in Prouerb. 30. Per tria mouetur terra. Sed re vera iste debet sagaciter respondere con-

tra gulam, q̃ in solo pane viuit homo, sed potius in omni verbo quod procedit de ore Dei &c. & q̃ religiosus plus debet appetere cibum spiritualem quàm corporalem. Cõtra adorationem, & consensum auariciæ quem suggerit, debet respondere, q̃ dominus est adorandus, non diabolus, & q̃ sibi est seruiendum, non mammonę. Contra consensum inanis gloriæ & præsumptionis debet respondere, q̃ Deus non est tentandus, sed timendus, & q̃ non est de p̃ prijs viribus confidendum, sed potius humiliter incedendum. Sic.n. istam triplicem tentationem poterit euadere, & tria hostis iacula non timere, & tunc de ipso verificatur, quòd de Christo subiungitur, q̃ diabolus ipsum reliquit, nec amplius tentare præsumet. Angeli vero sibi adhęrent, qui sibi spiritualiter ministrabunt, quia quando quis tentationem diaboli superat, ab ipso in pace dimittitur, & ab angelis custoditur. Psa. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. ¶ Vel dic q̃ Christus non inuenitur tentatus quamdiu fuit cum Apostolis, sed solum dum erat solitarius in deserto in quo notari potest q̃ qui in societate, & communitate viuunt, minores tentationes sentiunt, & in minori periculo consistunt, quã qui solitarij esse volunt, vel in singularitate vitę & morum cõsistunt. Vnde dicitur. Eccl. 4. Vę soli &c. Quia sicut dicit Seneca. Omnia mala docuit solitudo. Quod potissime est verum de solitudine spirituali, quãdo homo caret charitatiua societate, & manet in solitudine peccati segregatur à Dei, & sanctorũ virtutum, & bonorum operum communitare. ¶ Vel dic q̃ diabolus tentauerat primum Adam de tribus, de gula. s. de esu pomi, de auaricia, supple scientiæ. Scietes inquit bonũ & malum: de inani gloria. Nequaquam inquit moriemini, sed eritis sicut dij. In qua quidẽ triplici tẽtatione cum ipse Adam fuit victus, congruum fuit q̃ secundus Adam eisdẽ tentaretur, in quibus ipse diabolus ipsum non vinceret, sed potius vinceretur, vt hic. s. triplex casus primi hominis, per triplicem resistentiam secundi hominis sanaretur. ¶ Vel dic q̃ tunc diabolus hominem fortius impetit, quando ipsum ab ipso fugere, & ad desertum pœnitentiæ transire cernit, tentationes tunc fortiores insurgunt, quando homines ipsas amplius euadere sperãt, & quærunt. Gene. 31. Laban. n. F tunc Iacob persecutus est, q̃ ipsum ab ipso fugere perpendit. Exo. 5. Pharao tũc populum Israel acrius persequitur, q̃ eum audit de suo dominio sacrificaturum in desertum recedere. Ioſ. 10. Quinq; reges tunc gabaonitas impugnãt: q̃ audiunt ipsos cũ filijs Israel confederatos fuisse. 3. Re. 3. Sodomitæ tunc ad ostium Loth pulsant, q̃ angelos hospitio receperat. Mar 9. Meretrices tunc ad Salomonem venerunt, q̃ sapientiam à demone receperat. Demoniacus filj tunc à demone grauius alliditur, q̃ sanandus coram dño appropinquat. Sic vero Pharao diabolus. Labam mundus, quinque reges, quinque sensus, sodomitæ & meretrices, i. malæ cogitationes solent hominem grauius inuadere, q̃ intendit se à vitijs separare, desertum pœnitentiæ intrare, angelum, i. Christum secum habere, & filijs Israel, i. sanctis se confederare. 4. Reg. 34. Vnde diabolus videtur dicere illud. Moab recessit à me, veni mecum contra eum in prælium &c. ¶ Subiungitur hic q̃ Petrum, & Andream qui in naucula erant, & retia sua pro piscando in mare mittebãt, ad se Iesus continuo vocauit, & piscatores hominum fecit. Venite inquit post me, faciam vos fieri piscatores hominũ, & statim relictis retibus secuti sunt eum. Procedens vero vidit alios duos fratres, s. Iacobum, & Ioannem, qui vna cũ patre retia reficiebant, qui vocati, statim secuti sunt eum, & relictis retibus, & patre, post eum abierunt. ¶ Sic vero qui in naui cula mundi fluctuosi stantes retia cupiditatis & mũdi facultates possident, quandoque à Christo spiritualiter per inspirationem, & vocaliter per scripturam, & prædicationem, realiter per bonorum exempla, & correctionem, & tribulationem vocantur, & ad statum salutis, & religionis spiritualiter inuitantur. Qui pro certo q̃ se vocatos vt præmissum est, sentiunt, naue m. i. fluctus mundani status, & tertia cupiditatis, vel malarum complacentiarum, & diuitiarum, patrem etiam. i. omnem affectionem carnalium amicitiarum debent dimittere, Christum per imitationem sequi, & per bona opera se præparare. Matt. 8. Vnde. Magister sequar te quocunque ieris &c.

Capitulum quintum. Textus. Videns autem. G *Jesus turbas, ascendit in montem. Moralitatum. Capitulum. 4.*

VIdens Iesus turbas ascendit in montem, & cum sedisset, docebat discipulos. ¶ In quo notatur, quòd ille qui vult alium docere, debet turbas mundi, negociorum vel malarum cogitationum fugere, mõtem contemplationis & vitæ perfectioris ascendere, & ibi in tranquillitate animi sedere, & quiescere, & sic prædicando alios poterit docere. Esai. 40. Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas. ¶ Hic præcipit dominus, si quis cum aduersario per viam vadit, ante omnia pacem cum eo facere studeat, ne forte ipsum iudici tradat, qui ministro eum committat, qui eum in carcerem statim mittat. ¶ Sic vere cum nos in via huius vitæ habeamus vnum forte aduersarium, videlicet propriæ conscientiæ remorsum, qui non cessat nos impugnare, arguere & mordere, necesse est dum lumus in ista via præsenti, ipsum pacificemus, & quòd omnis peccati offendiculum amouentes, tranquillitatem illius seruemus. Psalm. 121. Rogate quæ ad pacem sunt hierusalem, & abundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua &c. Aliquin si tempus huius vitæ transeat, ille aduersarius noster iudici Christo in morte, & in iudicio nos accusabit, & tradet, qui diabolo ministro nos committet, ipse vero in infernali claustro nos recludet. ¶ Dominus præcepit si oculus alicuius dexter vel manus dextra scandalizat eum, statim debet oculum eruere, & manum abscinde re. Mar. 9. Melius.n. est vt alt, quòd vnũ membrum pereat, quàm totum corpus eius in infernum descẽdat. ¶ Oculus, manus spes scandalizantes eijci iubentur, quia melius est cęcum, claudum, & mancum. i. cum vno oculo, vno pede vel manu ingredi regnum cœlorũ, quàm duos oculos, manus & pedes habentem, in gehennam ignis mitti. Matt. 12. Idem habetur infra. Tamen spiritualiter loquendo, in scriptura p oculos intelligitur discretio vel subtilis cognitio, per pedes affectio, per manus operatio. Constat q̃ quęque H habet vtrunque duplicatum, & in vtroq; genere dextrum possidet, & sinistrum, homo.n. quandoque habet duos oculos discretionis vel cognitionis, s. dextrum, qui videt spiritualia, & de fide & scriptura cogitat, & sinistrum qui se occupat circa temporalia. Habet etiam duos pedes, s. duo genera affectionum, quendam. s. dextrum, hæc est affectio, & amor quem habemus ad bonos. Manus similiter habemus duas. s. dextram. i. bona perfectiora, & spiritualia, & sinistrã. i. imperfectiora & terrestria & actiua: veruntamen sic est, quòd in istis omnibus illa quæ meliora esse videntur, qfiq; scandalizant nos, oculus.n. dexter. i. subtilitas sensus, & cognitio, quam habemus erga fidem & scripturam, scandalizat nos quando in fide dubitamus, & quãdo per nimias subtilitates nos in magis arduis, quam decet, immiscemus. Tunc n. possumus dicere illud. Tren. 3. Oculus meus deprædatus est animam meam. Pes noster dexter nos scãdalizat, quando affectio quam habemus ad bonos, & maxime ad carnales amicos, occasionem peccandi administrat. Manus vero dextra dicitur nos scandalizare, quando contingit de nostris arduis & perfectis operibus nos superbire, & per inanem gloriam cor nostrum leuare. Ista igitur est veritas, quòd si talia nostra bona opera nobis scandala patiant iam antedicta, quòd ipsa debemus abijcere, & potius à talibus cessare, quam pro eisdem periculo subiacere. Tutius est. n. cum ministro oculo, manu, pede. i. cum imperfectiori discretione, operatione & affectione se saluare, quam magis ardua aggredi, & ibi scandalum & periculum reperire, melius est vitam actiuam tenere, & solam simplicem scientiam scire, quam circa magis ardua deficere & perire. Vnde Ecclesiastic. terito. Altiora te ne quęsieris. Talis ergo oculus dexter, id est talis scrupulosa subtilitas, & talis manus, id est talis bona operatio, de qua nascitur gloriæ vanitas, debent amputari, & erui, & simplicitas frequentari. ¶ Vel dic quòd pes significat corporis vagationem

Anem manus malam operationem, oculus malam intentionem quæ re vera quia scandalizant, & offendiculum æternæ mortis propinant, & ideo sunt abijcienda à nobis, & cũ diligentia amputanda. De capitulo sexto & septimo nihil pono, quia quamuis ibi fit mentio de pluribus materijs moralibus, expositio tamen, & moralitas de se pater. In sexto enim ibi fit mentio de hypocritis prolixe orantibus, & ieiunantibus, de thezauro de oculo simplici, de duobus dominis, & de sollicitudine abijcienda. In septimo vero de duplici arbore duplici via, duplici domo, sed quia non est præsentis operis, omnia verba saluatoris exponere cum nõ possem, sed solum circa aliqualem figurarum, & parabolarum corticem insudare, ideo transeo supradicta.

Capitulum octauum. Textus. Cum descendisset Iesus de monte. Moralitatum. Capitulum. 5.

CVm dominus descendens de monte, quẽdam leprosum sanasset, præcepit sibi ne cuiquam diceret se sanatum, voluit tamen q̃ sacerdotib. se ostenderet, & munus in lege ordinatũ offerret. Sic re vera qñ aliquis leprosus. i. peccator à dño per contritionẽ sanatur, & ad Deũ occulte conuertitur, & à lepra vitiorũ purgat summe prohibetur sibi ne gratiam sibi factã publice per iactantiã dicat, sed potius sacerdotib. i. viris prudentib. qui ipsum ad melius promouere nouerunt, per confessionẽ vel consilij petitionẽ ostendat, & dicat, munusq; satisfactionis offerat, & impendat. Breuiter illud est verum, q̃ sacerdotib. & non alijs. i. prudentib. & viris bonis non tatuis se ostendat, & secreta sua, & occulta reuelet. Vnde in Prou. 25. Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo nõ reueles. ¶ Vel dic q̃ qui sciunt virtutes, & mirabilia, non debẽt laudes hominum quærere, sed potius petere ne ipsorũ opera in publicum proueniant. ¶ Vel dic q̃ qui dat beneficiũ B alteri, non debet procrastinare, sed voluntariè, & libenter, quod petitur, statim dare. Volo inquit, mundare, quia sicut dicit Apostolus. 2. Cori. 9. Hilarem datorem diligit Deus. ¶ Vel dic q̃ leprosus significat genus humanum, lepra idolatriæ. & vitiorũ infectum, quẽ Christus de monte paradisi descendens, ipsum carnem sumendo tangens personaliter in campo huius mundi curauit, & ciuitatis paradisi ingressum qui sibi erat interdictus, restituta mũdicia restaurauit. ¶ Vel dic q̃ tunc leprosus. i. pctõr sanat, qñ à Christo. i. Deo vel prælato per monitionẽ, & correctionem seu per tribulationem tangit, & palpatur. Vnde Iob. 19. Manus dñi tetigit me. ¶ Vel dic q̃ iste tactus significat diuinam inspirationem. ¶ Hic fit mentio, q̃ dñs humilitatẽ, & fidem centurionis seu reguli respexit, cuius filius infirmabatur capharnaũ, qui Christo dixerat, Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur, sed non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbum, sanabitur puer meus. Admirans sequentibus se dixit. Amen dico vobis nõ inueni tantam fidem in Israel. Dico enim vobis, quòd multi venient ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraam, Isaac & Iacob in regno cœlorũ. Filij autem regni ejcientur in tenebras exteriores. Puer igit in illa hora fuit sanatus, & à febre eadem hora septima liberatus, sicut hic in præsenti & Ioann. 4. dicitur. Aduerte tamen quòd Matthęus vocat istum puerum, Ioannes filium. Lucæ. 7. autem seruum. ¶ Ista possunt allegari, q̃ qui fideliter credũt, & humiliter petunt, faciliter obtinent à domino quod requirũt. Vnde Lucæ. 11. Petite & accipietis. Ista possunt allegari, q̃ centurio qui erat capharnaum gentilis, respectu israelitarũ facit talia, hoc est dicto, q̃ ista faciunt hodie laici seculares respectu ecclesiasticorum. Hodie.n. vix inuenitur tanta fides in Israel sicut capharnaum. i. in ecclesia, vel religione sicut in seculo vel in mũdo, quia meliores sunt hodie in multis laici, quàm clerici, seculares quàm rectores, subditi, quã prælati. Et ideo finaliter de partibus mundi remotis. i. de statu seculari multi ad paradisum venient, & cum Abraam Isaac & Iacob. i. cum Sanctis & Patriarchis in paradiso recumbent, & illi qui regni huius speciales filij debuerant es- se. i. religiosi, & clerici, in tenebras exteriores. s. infernales C eijcientur, & ibidem succumbent. Et ita fit q̃ Deus de lapidibus filios suscitat abrae, filios vero Israel in carceribus æternis ligat atque damnat. Ideo Christus de filijs suis. i. viris ecclesiasticis videtur conqueri, dicens illud Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me &c. Et sequitur ibidem. Ve semini nequam, populo graui &c. ¶ Vel dic q̃ gentiles sunt remoti seu extranei, qui cum Abraã Christo. i. cum sanctis suis ad fidem ecclesiæ, & ad paradisi gloriam sunt admissi, filij vero regni fuerũt Iudæi, qui à regno Christi. i. à fide ecclesia & patria sunt exclusi, quia sicut dr. Luc. 1. Deposuit potentes de sede &c. ¶ Vel dic q̃ iste puer peccatorem significat, qui dicitur puer ratione ignorantiæ sedens in domo ratione pigritiæ, paralyticus propter bonorum operum imbecillitatem, male tortus per inuidiæ peruersitatem, qui tamen septima hora. i. per septem sacramenta, vel septem dona spiritus sancti curatur, à febribus peccati diuina gratia liberatur, & ille bene dicitur puer, propter recuperatam puritatem, seruus propter humilitatem, filius propter charitatem. Vnde Mat. 3. Hic est filius meus dilectus. ¶ Socrus Simonis quę magnis febribus tenebatur, tũc temporis est curata, quando Christus sibi dixit q̃ surgeret, & q̃ sibi aut alijs ministraret. c. 8. ¶ In hoc potest notare, q̃ febris malarum concupiscentiarum, & affectionum hominem dimittit, quando ad ministrandum, & obsequendum diligenter laborandum intendit, & torporem negligentiæ excutit, & contemnit. Bene igitur dicitur. 2. Tim. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora ministerium imple &c. c. 8. ¶ Hic fit mentio de duobus sequi volentibus saluatorem, cum p̃ pter turbas trans fretum secedere voluit, quidam scriba nõ vocatus Christum sequi voluit, dicens: Magister sequar te quocunque ieris, sed Christus quodam modo ipsum repulit, & paupertatem suam sibi retulit dicens. Vulpes foueas suas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ac si dicat. Caue ne se quaris me, si diuitias quæris, quia cum pauper sum, ipsas habere mecum non poteris, aut dolebis. Alius autem cum instantia vocatus à Christo, sequitur, quinimmo cum peteret licentiam sepeliendi patrem suum nequaquam sibi à Christo licentia extitit concessa, sed sibi potius dixit, seque D re me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Ille enim qui se ingerebat, repellitur. Ille autem qui dilatationem petijt, vocatur & impellitur. Nota igitur, quòd ad sequendũ Christum in his. s. ad statum ecclesiæ prælationis, illi qui se ingerunt non vocati, sicut ambitiosi faciunt, debent respui & repelli, & illi qui se reputant indignos, illam non ambiunt, sed circa patrem sepeliendum. i. circa opera pietatis in seculo, & in statu subiectionis viuere quærunt, ad Christum, & ad gradum ecclesiasticum si sit necesse, debẽt cum violentia protrahi, & impelli, & sepultura patris, id est à cuiris secularibus depelli. Quod etiam Christus continuè ad litteram facit, quia scribas, & sapientes vltro se ingerẽtes, offerentes, & ambientes quandoque repellit, simplices vero de quibus mentio non fiebat, ad dignitates occultè protrahit, & impellit. Sicut in electionibus videmus quotidie euenire, quia nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatus est à Deo tanquam Aaron. ¶ Vel dic ista de prædestinatione diuina quæ quosdam nolẽtes, & renuẽtes solet ad se trahere, quosdam vero volẽtes, & appetentes videtur aliquotiens refutare, quia sicut dicit Apostolus. Rom. 9. Non est volẽtis neq; currentis, sed Dei miserẽtis. Dicit.n. scriptura Pharaoni, quia in hoc ipsum excitauit te, vt ostẽdam in te virtutẽ meam, & vt annuncietur nomẽ meum in vniuersa terra. Ergo cui vult miserẽ, & quẽ vult indurat. Dicis igit mihi. Quid adhuc quæris? Voluntati eius resistit. ¶ Vel dic q̃ ex illis verbis Christi, ortus vr ille modus, qui in professione religiosorum seruatur, quia illis qui Christum sequi cupiunt, & in religione profiteri volunt, debent exponi religionis difficultates, & instrui ad dimittendum parentum carnalium, & hominum secularium societates. Vulpes dicar prælatus foueas habent &c. Ac si diceret. Vulpes villosi, & grossi velleris. i. diuites auari, vulpini & malitiosi, in isto seculo foueas. i. terrenas habitationes possident, volucres cœli, i. superbi, & ambitiosi nidos altaris dignitatum tenent. Filius vero hominis, id est ille, qui vult esse re-

Universidad de Deusto Biblioteca

Religiosus bonus, Dei imitator, & filius non debet ista quærere, vel proprium habere, sed ab omni rerum prosperitate seipsum potius abdicare, nihilq; in hoc mundo proprium querere vel habere, vbi ad litteram caput valeat inclinare, dicens cum apostolo illud. Heb. 12. Non habemus hic ciuitatem manentem sed futuram inquirimus. Sibi debet dici, quòd de suo patre i. de sua parentela carnali curam non habeat, sed potius mortuos peccatores sepelire in vitijs, alios mortuos dimittat, & ad sequendum dominum diligenter intendat, vt de ipso, & sibi similibus possit dici illud Mat. 4. Relictis retibus & patre secuti sunt dominum. ¶ Ascendente domino nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius. ca. 8. Et ecce ventus magnus factus est in mari, ita quòd nauicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat, & accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes. Domine salua nos, perimus. Qui increpans eos dixit. Quare timidi estis modicæ fidei? Et surgens imperauit ventis, & mari, & statim tranquillitas magna secuta est, ita vt mirarentur astantes, dicentes. Quis est hic, quia ventus & mare obediunt ei? ¶ Ista possunt allegari, quia dato, quòd dominus sit personaliter, & spiritualiter in nauicula. i. in ecclesia vel collegio, nihilominus sæpe fit quòd venti tribulationũ, & tentationum ibi taliter suscitantur, quòd fluctibus miseriarum, & molestiarum per vitia & infortunia sepe submergitur & cassatur. Dominus enim quandoque videtur dormire inquantum solet auxilium suum dissimulare, vt ad ipsum inuocandum possit illos qui in tribulatione, & tentatione sunt animare. Gaudet enim Deus videns tribulatos ad se ferueuter recurrere, & ipsos fortiter, & patienter sustinere. Sicut legitur de Beato Antonio, qui verberatus grauiter à diabolo, cum prius diceret Christo sibi apparenti. Domine vbi eras, quando male tractabar? Respondit sibi dominus. Tecum eram, sed quia de patientia tua valde gaudebam, ideo iuuare nolebam. Dormiebat igitur dominus Iesus. Ionæ 12. Ionas autem dormiebat sopore graui, cum nauis periculum pateretur. Veruntamen quando ad eum deuote accedunt, & à somno dissimulationis suæ deuotis precibus excitantur, tunc statim solet adesse, & ventis tentationum fluctibusq; tribulationum, quòd amplius
F non seruiant, imperare, & sic nauicula, id est animæ tentate vel personæ seu ecclesiæ tribulatæ tranquillitatem, & pacem excitatus restituit, quàm non inuocatus ante suscitare permisit. Dominus enim (vt communiter) quando præcibus non excitatur, dormit, qui si excitatus fuerit, statim surgit. Psalm. 77. Excitatus est tanquam dormiens dominus. cap. 8. ¶ Duo demoniaci accesserunt à Christo de nauicula exeunte, & quamuis Lucas, & Marcus non ponat nisi vnum, duo tamen in veritate fuerunt, sed quia vnus erat nobilior, ideo alius subticetur. Lucæ. 8. Isti igitur demoniaci sicut hic dicitur, in monumentis manebant, seui etiam nimis erant, ita quòd iuxta illos nulli tute transire audebant. Marci. 5. Lucæ. 8. Additur, quòd ille demoniacus de quo mentionem facit die ac nocte in monumentis, & montibus erat, neque catenis, neque vinculis teneri poterat. immo vincula dirumpebat, & clamans se lapidibus cõcidebat. Et sicut Lucæ octauo subiungitur, iste vestimento non induebatur, nec in domo manere volebat, sed ruptis vinculis à demonibus in defectum agebatur. Et non mirum, quia apud eum vna legio demonum morabatur. Legio vero continet sex milia sexcenta lexaginta sex. Iste igitur demoniacus occurrens Christo per hæc verba clamabat. Quid mihi & tibi Iesu fili Dei? quare venisti ante tempus torquere nos &c. Per tales demoniacos possunt intelligi peccatores, & obstinati, qui semper solent Iesu filio Dei, id est Deo vel bono prælato superiori occurrere, & sibi per inobedientiam, & rebellem dilcordiam obuiare. Gene. 19. Manus eius contra omnes, & manus omnium cõtra eum. Sicut patet de malis obstinatis, & subditis, & religiosis. Isti enim sunt nimis seui per crudelitatem ita quòd vix aliqui audent appropinquare eis, vel secum contrahere societatem. 1. Regum 25. Nam ipse filius est belial, ita vt nemo audeat sibi loqui. Quod etiam de balliuis & exactoribus potest dici, quia iuxta eos non est tutum manere ne forte seuitiam rapinarum suarum sustinere oporteat, & sentire. Illi nullius vinculis diuinæ legis vel regularium statutorum teneri possunt quamuis à superioribus suis per pro G hibitiones, & statuta sæpissime vinciantur omnia solent frãgere, & per apostasiam vel appellationem, & discordiam recedere, & per desertum mundi. vel per vitiorum statum vagari. Hierem. secundo. A seculo fregisti iugum, rupisti vincula. Isti sunt qui morantur in monumentis, id est in inferioribus per luxuriam, in montibus, id est in elatione per superbiam. In deserto, id est in ardoribus per auariciam, nudi vadunt per vestimentorum, id est virtutum caretiam in domo claustri vel ecclesiæ in tranquillitate, & pace manere propter vagationem, & insolentiam clamant per detractionem, & iactantiam, & lapidibus, id est molestijs se concidunt per cordis amaritudinem, & duriciam, & non mirum cum valde multis demonibus pleni sunt per omnium vitiorum redundantiam. Igitur isti Deo vel prælato volenti eos corrigere se opponunt, & sibi cum indignatione dicunt, vt quid venisti ante tempus torquere nos? Acsi dicerent, noluimus in præsenti torqueri vel corrigi, sed cõ solari potius & lætari. Ideo dicitur. Prou. 15. Non amat pestilens eum qui se corripit. Eccl. 1. Tales igitur domari nequunt, sed in obstinatione, & proteruia incorrecti viuunt. Peruersi difficile corriguntur. ¶ Vel dic quòd ille demoniacus secundum quendam humanum genus designat, qd à principio legis naturalis, & diuinæ vinculis ligatus fuerat, sed omnia transgrediendo rumpebat, monumenta, id est opera mortalia frequentabat, virtutibus nudus erat, & lapidibus se concidens, id est in cultura deorum lapideorũ se turpiter lacerans. Nihilominus clamabat inquãtum suas fatuitates per iactantiam propalabat. ¶ Veruntamen Christus hunc demoniacum sanauit, & expellens demones gregem porcorum qui iuxta montem pascebat ipsis habitandum concessit, qui grex statim cum impetu in mare fugiẽs se submersit. ¶ Sic vere Christus de nauicula exiẽs, i. de virgine nascens illud genus humanum sanauit, & eum expulsis demonibus porcos. i peccatores voluptuosos, & maxime infideles ad habitandum concessit, qui nunc iuxta mõrem superbiæ pascunt. In mare tamen. i. in inferni amaritudinem omnes ibunt, & ibi condemnationis impetu peribunt. Apocal. 18. Hoc impetu mittetur babylon in infernum. Demones expulsi ex hominibus sunt, habitandi tamen licentiam in porcis acceperunt, porci vero cum demonibus in præceps in mare ruerunt, & ibi in aquis sunt mortui, & pastores admirati fugerunt. ¶ Homines. n. qui ad imaginem Dei facti sunt significant predestinatos quadam secreta Dei imagine & gratia apud suam æternam sapientiam consignatos, porci vero qui immundi sunt, & sine ratione, significant peccatores, & reprobos apud Deum per occultam iustitiam morti perpetuæ deputatos. Ista est igitur rei veritas, quòd illi qui sunt homines. i. predestinati dato quòd quandoque inueniantur demonibus pleni. i. pleni vitijs omnibus, & subiecti immundis spiritibus, & habere cætera vitia quæ ponuntur tertio capitulo præcedenti. Isti tamen finaliter ad salutem, & spiritualem sanitatem perueniunt, & dimissis omnib. vitijs diuino ministerio boni fiũt. Econtra vero illi qui porci sunt. f. voluptuosi, & reprobi licet quandoque sub pastoribus, & prælatis pacifice viuant, & speciem sanctitatis, & bonitatis quãdoque habeant, finaliter tamen demonibus per peccata subijciuntur. qui tunc cum impetu, & indiscrete in mare. i. in fluctuosa negocia mundi se præcipitant, & in aquis voluptuosi seculi submerguntur, & sic finaliter morti perpetuæ exponuntur. Exod. 15. Submersi sunt in mari rubro, abyssi operuerunt eos. ¶ Hoc habes quòd gerasseni videntes, quòd Iesus demoniacum sanauerat, & grex porcorum submersus fuerat timuerunt valde, & inceperunt eum rogare, quòd à finibus eorum recederet. Sicut de Petro simile legitur, quòd stupefactus de captura piscium dixit Christo. Lucæ quinto. Exi à me domine quia homo peccator sum. ¶ Ista possunt allegari contra quosdam peccatores, qui quia indignos se reputant ideo libenter non cœlebrant nec Christum sibi associant, sed potius eius presentiam formidant. Timent. n. ex indignitate sua ad præsentiam tam sanctæ rei fieri deteriores, quapropter melius iudicant esse remotiores, dicentes illud quod supra eodem. Matth. 8. Domine non sum dignus vt intres &c. ¶ Sicut ponitur in euã. Marci octauo

Chri-

E Christus noluit, quòd iste demoniacus sanatus post eum iret, sed potius voluit, quòd ad suos rediret, & quòd facta sibi à Deo beneficia nunciaret. Sic vere illi qui à demonibus liberati, & à peccatis conuersi sunt, non statim, sunt digni dominum per imitationem sequi, nec ad statum perfectionis aut arduæ operationis ire. Melius enim est quòd cum suis. i. mundanis in inferiori gradu maneant, quàm q̃ sequendo dominum per imperseuerantiam retrocedant. Hic fit mentio de paralitico curato. Sed vide hoc melius in euangelio. Lucæ. 5.

Capitulum nonum. Textus. Et ascendens Jesus in nauiculam transfretauit. Moralitatum. Cap. 6.

Dominus vocat Mattheũ de teloneo cũ peccatoribus publicanis comedebat, & hoc vt eos conuerteret, asserens, quòd medicus non sanis sed male habentibus opus esset. ¶ In quo vtique prælatis, & sanctis viris datur exemplum, quod peccator societatem non debeat horrere, sed potius ipsam frequentare, vt verbo, & exemplo possint eos à vitijs medicare. Quod tamen est contra multos præsumptuosos, qui de sua sanctitate gloriantes, dedignantur societatem malorum, & sic perire ipsos permittunt in fecibus vitiorum, quod est contra hypocritas, qui fingunt se abominari peccatores, cum tamen ipsi sint cæteris peiores. Esaia 65. Ius prophanum in vasis eorum, & dicunt: Recede à me non appropinquabis mihi, quia immundus es. ¶ Hic habetur quòd discipuli Ioannis ieiunabant, discipuli vero Christi non ieiunabant, de quo cum discipuli conquererentur, excusauit eos dominus, q̃ in præsentia sponsi non decebat filios sponsi ieiunare, sed veniet (inquit) tempus quando auferetur ab eis sponsus, & tunc vtique ieiunabunt. Subiunxit etiam, quòd vetus vestimentum non debet noua immissura reparari, & quòd vinum nouum non debet in vtres veteres mitti. Non enim sibi conueniunt nouitas, & vetustas, quia vestimentum vetus rumpitur, & fit peior scissura. Veteres vero vtres propter nouum vinum rumpuntur, & omnia effunduntur. ¶ Ista possunt allegari, quòd Deus plus diligit spirituale gaudium, quàm nimiam austeritatem aut ieiunium, præsentia enim sponsi Christi, quam sibi facit charitas, habenas laxat, & in libertate, & lætitia facit viuere, ipsius vero
F absentia quam efficit timor seruilis, facit ieiunium, & alias austeritates frequentare. ¶ Vel allega quòd illa, quæ sunt contraria vel disparia, nunquam simul in eadem societate vel communitate possunt conuenire, nec concorditer viuere. Noui enim non bene concordant cum veteribus, iuuenes cum senioribus, seculares cum religiosis, peior enim scissura solet fieri, & discordia amplior generari. Similes igitur similibus associentur, vt ex conditione simili maior ibidem charitas generetur. Vnde dicitur Deuter. 22. Non arabis cum boue, & asino &c. Vel dic quòd veteres vtres, & vetus vestimentum, sunt homines in vitijs antiquati. Nouum igitur vinum, & nouus pannus, significant noua Christi, & euangelij documenta, & perfectionis euangelicæ sacramenta. Dico igitur quòd ista duo non conueniunt bene simul, quia malis hominibus, & inueteratis in malo, bona spiritualia non sapiunt, quinimmo si eis imponantur & si mandata spiritualia eis dentur, & si ipsis aliqua perfecta, & difficilia opera iniungantur, statim per impatientiã dirumpuntur, & per transgressionem omnia diffunduntur. Bene igitur dicitur. Matth. 7. Nolite ponere margaritas ante porcos, & nolite sanctum dare canibus. ¶ Princeps vnus rogabat dominum dicens, domine filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone ei manum, & viuet &c. Cum ergo Iesus pro sanando puellam, in domum principis aduenisset, & ibi vidisset tubicines, & turbam magnam cum multuantem, dicebat eis. Recedite. Non enim puella est mortua, sed dormit. De quo cum astantes deriderent ipsum, eo quod puellam esse mortuam cognoscebant, ipse tenens manum puellę, erexit eam, & quę mortua fuerat, ita tim resurrexit. ¶ Sic vero quilibet homo videns puellam, G id est animam suam mortuam fuisse per peccatum, statim debet ad Christum per deuotionem recurrere, & q̃ ipsam puellam suscitet orare. Qui statim solet ad præces ipsius aduenire, & opem suam nulli denegare. Vnde dicitur. Mat. 8. Ego veniam, & curabo eum. Veruntamen ad hoc, quòd ista possit curari, aliqua requirũtur. Primo quòd dominus ibi domum cordis per gratiam intret. Secundo turbæ malarum cogitationum, tubicinesque manis gloriationis, & laudis inde expellantur. Et tandem quòd à somno peccati per tactum diuinæ misericordiæ, correctionis, & iustitiæ eleuetur. His præmissis à peccato suscitatur, & sic non fuisse eam per damnationem mortuam, sed solum per culpam dormisse comprobatur. Vnde Mat. 15. Sanata est filia eius in illa hora. ¶ Hic dicitur q̃ cum dominus iret suscitare filiam mortuam archisynagogi, quædam mulier quæ patiebatur fluxum sanguinis duodecim annis quę (sicut dicitur) omnia bona sua in medicis expoluerat, sed deterius habebat, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius, & dicebat. Si tetigero fimbriam vestimenti eius, salua ero. Quę statim sanata est. Filiam. n. ad quam principaliter ibat, mortuam inuenit, ipsam tamen finaliter suscitauit. ¶ Sic vero cum in mundo iacerent duæ mulieres, tam mortuæ quàm infirmæ. f. filia principis Dei. f. synagoga, quæ non mortua, sed dormiens dici poterat. pro eo quòd in spe futuræ redẽptionis viuebat. Apostolus. 1. Tim. 5. Viuens mortua est. Et mulier antiqua, quę fluxum omnium vitiorum patiebatur, nec à medicis. f. à suis phyficis sanata fuit, sed per ipsos deterius lædebatur. Factum est quòd dum cœlestis medicus Christus pro ista filia synagoga curanda, & saluanda principaliter veniret, dixit mulieri chananeæ: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Ipsa infirma mulier gentilitas ardenter Christum, & fimbriam vestimenti eius. i. ipsius humanitatem tetigit, & sic sanitatem gratiæ antequam synagoga recepit. Finaliter tamen Christus ad filiam. i. ad synagogam per fidem veniet, ipsamq̃; finaliter suscitabit, quia in fine temporis gẽs iudaica tota credet, quia
H sicut dicitur. Rom. 11. Cum subintrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus erit. ¶ Vel dic quòd filia principis huius est persona ecclesiastica, filia Dei patris mulier sanguinea est secularis persona, quia dato quòd ecclesiastica persona speret principaliter saluari, fit tamen q̃ ab emorthoissa muliere. i. à persona seculari ad salutem præueniẽ & q̃ isti prius per fimbriam vestimenti Christi. i. gratiam ipsius & misericordiam per deuotionem tangunt, & sic primi salutem perpetuam consequenter. Mat. 20. Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Vel dic q̃ Christus est prælatus, qui dicitur vnctus, quia tales chrismate vncti sunt, vel saltem vnctionem, & oleum diligunt. Sic igitur fit hodie, q̃ qui primo fimbriam vestimenti eius tangunt, & qui primo adulando, & munera offerendo ad Deum accedunt, primi sanati, promoti & exaltati recedunt. Vnde sępe fit, q̃ dũ iste Christus, i. prælatus vel princeps intendat aliquam filiam mortuam. i. aliquam personam inutilem sanare, & sibi beneficium vel officium præcibus alicuius principis vel potentis cõcedere, quãdoq; mulier emorrhoissa. i. ista psona immunda & mala, accelerat ipsum adulãdo tãgere, & sic solet beneficium reportare. Si tetigero (inquit) fimbriã vestimenti eius, salua ero. Iã de talib. pót dici illud Ge. 27. Venit germanus tuus fraudulenter &c. Et loquitur de Iacob, qui quia primus cibos patri obtulit, ideo primus benedictionem patris reportauit. ¶ Mentio fit hic de duobus cęcis, quos dñs illuminauit. Et postquam hoc feciſſet, pcepit ne cuiquam hoc reuelarent. Illi aũt non tacuerunt, sed per totam illam patriam diuulgauerunt. ¶ In hoc nota, q̃ qui dãt alteri beneficium vel remediũ, vel qui habet à Deo virtutis pconium non debet laudem humanã quærere, sed potius debet q̃ hoc taceatur ab eis affectare. Vnde dr. Ma. 17. Nemini dixeritis visionẽ &c. Mat. 6. Si facias elemosynã, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Ac si diceret, nõ q̃ ras inanem gloriã. Veruntamen qui hmõi beneficium accipit, non debet pp hoc cessare, sed magnificentiam zelatorum debet alijs demonstrare. Vnde dr. Mar. 5. Vade in ciuitatem tuam, & annuncia quanta fecit tibi Deus. Quia sicut dicit Seneca. Hæc beneficij lex est, vt alter statim obliui-

Efficatur dati, alter vero nunquam obliuiscatur accepti. ¶ De surdo, & muto de quo agitur hic, vide melius vbi agitur de nominibus apostolorum, & de multis Christi eruditionib. nihil pono. De vndecimo bi agitur quomodo Ioannes misit ad Christum & quomodo Christus commendauit Ioannem. & de multis informatorijs, & reprehensorijs verbis Christi, nihil pono penitus præter vnum.

Capitulum vndecimum. textus. Et factum est cum consummasset Iesus præcipiens.

Moralitatum. Cap. 2.

DIcitur. n. quòd Ioannes venerat non manducans neque bibens, & dixerunt iudæi, q̃ demonium habebat. Tandem venit Christus manducans, & bibens, & communem vitam sequens, & dixerunt, ecce hõ vorax, & vini potator, peccatorum, & publicanorũ amic⁹. ¶ Ad hoc potest allegari, q̃ detractores, & inuidi, nihil inueniunt in aliquo benefactum, vel quia omnia facta hominũ solent damnare, & intentiones omnium detractionibus depraua re. Nam quantumcunq; bona intentione aliqui comedunt, vel ieiunant, isti tamen in partem sinistram semper interpretantur, & iudicant. Et quicquid alij faciunt, breuiter totum damnant, & quicquid in eis difficile, vel alijs impossibile esse existimant, vel omne quod eis nõ placet in alijs nefarium esse putant. Sicut hypocritæ, qui quoniam ieiunare volunt, reputant affabiles, & communem vitam sectantes, esse leues, & gulosos. Gulosi vero illos qui ieiunant, & austeritatem seruant, reputant hypocritas, & peruersos, & non sine potestate diaboli credunt eos posse respuere mundi cibos, & actus facere virtuosos, sic dicebat de Christo Luc. 11. Hic non eijcit demonia nisi in beelzebub principe demoniorũ. Contra tales igitur dicit Apostolus. Rom. 14. Qui manducat non manducantem nõ spernat, & qui non manducat, manducantem non iudicet. Tu quis es qui alienum iudicas?

F *Capitulum duodecimum. Textus. Abijt Iesus per sata sabbato. Moralitatum.*

Capitulum. 8.

CVm dominus transiret per sata, & discipuli eius sabbato volens spicas comedere, quia fortiter esuriebant, reprehendebãtur à pharisæis, excusauit eos do minus ratione necessitatis, ex quo Dauid qui necessitate ductus, comedit de panibus consecratis. ¶ Necessitas enim non habet legem. ¶ Vel dic quòd sabbato, i. in festiui tatibus Christi discipuli. i. prædicatores debent per sata ſa cræ scripturæ transire, spicas. i. scientias vellere, & ipsas studendo comedere. Non est enim fractio sabbatorum vocare lectionibus studiorum, immo ista est magna necessitas, ex qua potest prouenire vtilitas. ¶ Cum Christus videret quendam hominem die sabbati in synagoga manum aridã habentem, cui cum diceret, extẽde manum tuam, statim restituta est sanitati. De quo cum pharisæi murmurarent, dicebant, si licitum est sabbatis benefacere, & ipsis in sabbato oues suas si in foueas caderent, subleuare, addẽs quòd multo fortius licebat hominem, cum esset melior oue adiuuare. ¶ Ista possunt dici contra pharisæos, id est contra malos curatos, & prælatos, quibus maior est cura de suis ouibus & diuitijs temporalibus, quam de subditis, & ouibus spiritualibus. Nam citius occurrunt, vt reducant ouem errantem, quàm cum vident fratrem suũ cum manu arida, id est peccatorem, & desidem, & bona manuali operatione carentem, cum multo melior est homo oue: Ideo citius fuerat sibi succurrendum, quia sicut dicitur. Mat. 16. Anima plꝰ est quàm esca. ¶ Vel dic quòd dato quòd pharisæi, id est mali curati, indignentur contra Christum. i. contra bonos prædicatores, quando ipsos vident in suis synagogis. i. in suis ecclesijs prædicare, & sabbatis. i. festiuitatib. aridos. i. peccatores spiritualiter curare, ipsi nihilominus non debẽt cessare, sed sabbatis benefacere, debent ipsos ad extendendum manus suas ad pauperes inuitare, vt sic possit eos ab ariditate auariciæ sanare. ¶ Vel dic q̃ sicut isti pharisæi cum illũ aridum sanare non possent, & tamen sanati domino detrahebãt. Sic multi sunt, qui ad virtutes, & bona aliorum non attingere nequeunt, & per prædicationem alios peccatores aridos curare nesciunt, aut non possunt, vtpote nec prædicare, aut discretè cõfessiones audire nesciũt, qui tamẽ alios benefacientes detrahendo corrodunt, nec q̃ subditi sui ab alijs sanentur, & doceantur, immo quando alios vident in suis parochijs prædicare, vel confessiones audire, summe turbantur. Vnde illud. 2. Pet. 2. Hi quicunque ignorant, blasphemant. Et alibi. Mat. 23. Vos ipsi non intratis &c. Ma. 7. De demoniaco cœco & muto, vide infra simile. Christus videtur velle prædicare, q̃ verba debẽt proportionari cordibus. Ideo dicit. Aut facite arborẽ bonam, & fructum eius bonum aut arborem malam, & fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Acsi diceret. Non decet bonum hominem male loqui, aut econtra, nec malum bene. Melius est. n. q̃ homo sit bonus, & bonos fructus. i. bona verba habeat, vel si sit arbor mala, q̃ malos fructus, i. mala verba producat, vt sic homo nõ decipiatur in hypocrisi malorum, & ne propter bona verba eorum, ipsos cũ mali sint, bonos commendent. Quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Quasi diceret. Non decet. Quia dr. Non decent stultum verba composita. Et iterum. Vtinã calidus aut frigidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. ¶ Vel dic q̃ illud potest applicari, vt communiter, q̃ verba, & exteriora opera sequunt corda, quia sicut hic dr. Ex abundãtia cordis sequuntur &c. Et alibi dr. Mat. 7. Qd̃ non potest arbor mala fructum bonum facere, nec econuerso. Et dr. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Omitto illa, quæ dicuntur hic de beelzebub, & forti armato, & peccato in spiritumsanctum, & de regina Saba, & alijs similib. Oia. n. ista suam expositionem secum portant. ¶ Immundus spũs cum exierit ab homine, ambulat per loca arida, & inaquosa, quærens requiem, & non inuenit, & tunc rediens ad domum suam vnde exuit, inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & tunc assumit septem spũs nequiores se, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouissima illius peiora prioribus. H ¶ Ista allegoricè dicta sunt contra iudæos, quia tunc immũdi spiritus ab eis exierunt, quando legem per Moysen susceperũt, ipsi vero immundi spiritus per loca arida circuierunt, quando corda gentilium per idolatriam inhabitauerunt, ibi tamen finalem non inuenerunt requiem, exinde per fidem Christi electi sunt, & ideo ipsi ad domum suam primam. s. ad iudæos, qui hactenus per correctionem fuerunt scopati, & per legem, redierunt, quando post Christi incarnationem à fide eius ipsos vacantes inuenit, & ideo iam cum alijs septem spiritualibus, i. cum vniuersitate vitiorum ibi habitant, & sic nouissima eorum sunt peiora, quàm ante legem fuerant. Vnde. Matt. 27. Erit nouissimus erro peior priore. ¶ Vel ista exponuntur cõtra apostatas, quia sæpe fit quòd immundus spiritus, id est immundus religiosus de corpore hominis, id est religionis vel ecclesiæ per apostatam egreditur, & per loca arida. i. per mundum circumit, progreditur & vagatur, quærit requiem. i. statu tranquillitatem, quàm non inuenit, sed potius sentit semper exterius turbationem, & aduersitates, interius vero cõscientiæ tumultum, & contrarietatem. Hierem. 17. Seruientes ibi dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Et tales qui seruiunt demonibus, & vitijs, non sunt digni requiem inuenire, nec in temporalibus pro quibus spiritualia reliquerunt, digni sunt solatium obtinere, quapropter isti (vt videmus) sine requie, vagantur, ita quòd propter paupertatem ad domum suam, id est ad clausstrum quod reliquerunt, remeare coguntur, dicentes illud, Ozeæ 1. Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, id est ad statum meum anteriorem, quia bene erat mihi tunc magis quàm nunc. Quid igitur? pro certo sæpe fit, q̃ tales ad domum religiosi reuertentes, qui quotidie scopa correctionis abstergũntur, & virtutib. adornantur, solẽt secũ alios septẽ spũs peio res se accipere, hoc est dictu, alios sibi associare & adiungere, & sic p̃ vitæ suæ inuidiã & discordiã solẽt corpꝰ & collegiũ in quo sunt, amplius molestare, & diuersis

A diuersis suis vitijs & infamijs lacerare, ita quod nouissima eorum opera post reditum peiora prioribus solent esse. Vnde dicitur. 2. Pe. His rursum implicari vitijs superantur, & facta sunt eis posteriora prioribus deteriora. ¶ Cum Christus prædicaret actualiter, & sibi diceretur, quod mater sua & fratres sui foris stabant quærentes loqui ei, non legitur propter hoc prædicationem dimisisse, sed potius manus in discipulos extendens dixisse: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est ipse frater meus, soror & mater est. ¶ Hic potest notari quod qui prædicatione vel aliquo alio officio spirituali occupantur, siue exercitio, nunquam propter carnales parentes vel propter temporalia negocia debent illa dimittere quia illos quib. spiritualiter proficit, debet matres, fratres & sorores reputare, ipsosque carnalibus parentibus anteferre. Hieron. Per calcatum perge patrem, & per calcantẽ perge matrem.

Capitulum decimumtertium Textus. Exiens Iesus de domo sedebat secus mare.

Moralitatum; Cap. 9.

HIc fit mentio de parabola seminantis, similiter tractatur Lu. 8. & Mar. 4. Sed quia ista per Christũ fuit exposita, per beatum Gregorium vero in homilia fuit tractata, ideo ipsam non tetigi, sed ad aliam parabolam pertransiui. ¶ Homo quidam seminauit bonum semen in agro suo, sed dum dormirent homines, venit eius inimicus, & superseminauit zizaniam. Cum autem creuisset herba & fructum fecisset tunc apparuerunt simul & zizaniæ. Serui autem eius accedentes dicebant: Domine, nõne semen bonum seminasti in agro tuo. vnde igitur habet zizania. Qui respondit, Inimicus homo hoc fecit. Vis (inquiunt) imus colligamus ea. Non (inquit) ne forte eradicetis simul & triticũ. Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & tunc messores zizaniam ad comburendum per fasciculos colligentes alligabunt, triticum autẽ in horreo meo congregabunt. ¶ Ista exponuntur per Christum & doctores de hæreticis. Constat enim quod quidam homo, id est homo singularis & excellens, scilicet in principio, seminauit prædicando & docendo in agro suo, id est in ecclesia militante, optimum semen. i. doctrinam euangelicam & fidem rectam, sed cum homines, ided apostoli dormiuissent per mortem & a sæculo recessissent venit inimicus diabolus qui mediantibus hæreticis in agro isto cum bono semine malum iniecit, & cum bona & sana doctrina zizaniam ver B borum hæreticorum immisit, sicut patet quod statim quando apostoli mortui fuerunt, hæresis arriana euticiana & manichea pullularunt, sic iam patet in diuersis christianorum segetibus atque sectis. qui huiusmodi zizanijs infecti sunt. Esa. 1. Ve semini nequam filijs sceleratis &c. Ista igitur zizania, idest hæreticorum sectę & collegia, non vult Deus per seruos suos, idest viros catholicos extirpari sed potius vult vsque ad tempora iudicij tolerari & hoc ne forte inter eos contingeret triticum, idest aliquos bonos existẽtes vel futuros cum eis eradicari, idest temporaliter molestari & spiritualiter ante conuersionẽ euelli. constat quod apud eos sunt multi prædestinati qui quotidie conuertuntur, de alijs etiam ignoramus si forte ad dominum reuertantur. Ideo quandiu est tempus veniæ ipsos oportet expectare. In tempore vero messis, idest in iudicio, quando iam tempus merendi trãsfuerit, tunc messores, i. angeli ipsos. i. p fasciculos. i. secũdũ distinctiõem vitiorum, in infernum comburẽdos ligabunt, bonos vero in horreum domini, idest in paradisi repositorium congregabunt. Supra. 3. Triticum congregabit in horreum suum paleas autem comburet igne in extinguibili. ¶ Vel dic quod homo quidam, idest Christus vel prælatus bonus, superseminat, idest in principio seminat bonum semen, idest bonas personas in agro suo, idest in ecclesia militante sed quia iam homines & prælati dormiunt, idest negligentes existunt, venit diabolus & superseminauit zizaniam, idest copiam malorum & inutilium personarum, quas in isto agro ecclesiæ seminauit, & eas ibi mediante simonia, auaricia & carnali affectu mirabiliter tranC spl ãtauit. Vnde Christo vel religiosis seu ecclesiarum fundatoribus p otest optime dici, domine nonne bonum semẽ seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizaniam &cæt. Et ipse pro certo potest respondere, quia inimicus homo hoc fecerit, quia seminatio prælatio & promotio talium ab inimico diabolo efficitur, per cuius inspirationem isti in ecclesia seminantur. Vnde dicitur. Sapie. 12. Semen enim maledictum erat a principio, sed patrisfamiliꝫ scilicet Christi patientia est tanta quod tale semen impium non vult ab ecclesia eradicare, sed potius permittit eos cum tritico, idest cum bonis viuere & manere, quousque tempus messis, idest dies iudicij veniat, vbi ipsos distinguet ab inuicem, & istos in infernum comburet, bonos autem in horreo paradisi collocabit. Messores enim idest angeli bonos a malis, zizaniam a tritico sceleratos a iustis, qui modo discerni nõ possunt finaliter diuident, & illos æternaliter concremandos ligabunt, illos vero perpetuo seruandos in paradisi horreum aceruabunt. Vnde infra eodem c. dicitur. Matth. 13. Mittet filius hominis angelos suos & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittet eos in caminum ignis ibi erit fletus & stridor dentium. ¶ Vel dic quod in ista figura reprehenduntur quidam iusti qui immoderato iustitiꝫ zelo quærunt exterminare peccatores & maxime infideles, statim vellent ruere contra ipsos & eos dentibus deuorare. Vis inquiunt imus & colligamus zizaniam. Simile dicitur in Iob. 31. Quis det carnibus eius vt saturemur: Et alibi. Vis inquiunt dicamus quod descendat ignis de cælo &cæter. Isti non considerant occultam diuinæ iustitiæ prouidentiam, nec perpendunt quantum malorum vita bonis proficit, & quare paterfamilias Deus malos viuere finit. Reprimitur igitur talis zelus ad angelorũ iudicium, qui causas præmissas nouerunt, negocium reuocatur, ipsorumque punitio expectanda iubetur. Apoca. 6. Expectate modicum donec expleatur numerus fratrũ vestrorum quia scilicet illorum qui in iudicio finali malos eradicabunt, bonos vero in Dei horreo collocabunt. Ideo infra dicitur. Matth. 13. Exibunt angeli & separabunt malos de medio istorum. ¶ Vel dic quod inimicus homo, idest ꝓditor, quandoque seminat zizaniam cum tritico, idest mala consilia, & machinamenta, cum boni in primo non possint discerni abinuicem. Veruntamen cum herba creuerit & effectus secutus fuerit, tũc percipietur fuisse zizania cũ tritico & malum consilium cum bono mixtum. ¶ Hic fit mentio de bono grano sina pis quod est minus omnibus seminibus quod cum crescit fit maius omnibus oleribus ita quod aues cæli possunt requiescere super illud. ¶ Sic vero fides christiana fuit a principio satis modica nunc per gratiam Dei tantum creuit quod cunctis oleribus, idest cũD ctis mundi sectis & credulitatibus maior extitit. Ita quod sicut iam videmus volucres, idest multi principes & potentes, idest multi philosophi & sapientes viuunt & habitant in eadem. Psalm. 103. Super eam volucres cæli habitabunt. ¶ Vel dic quod sæpe fit quod aliquis modicus & humilis ꝓ mouetur & maior alijs efficitur, & olerib. idest suis socijs antefertur, ita quod volucres, idest mundi principes vel nobiles in suæ iurisdictionis ramis commorantur. ¶ Mulier quædam accepit fermentum & in tria sata farinæ posuit, & sic totam massam farinæ fermentari fecit. ¶ Fermentum quod pastam feruere facit, est charitas, quoniam quando mulier in tria sata farinę, idest in tres partes meutis in ratione nabilem irascibilem & concupiscibilem potentiam adhibet, totum facit fermentari & ad Deum sursum eleuari. ¶ Vel ista mulier est ecclesia, quæ tria sata, id est tria genera hominum, scilicet pueros, iuuenes & senes fermento fidei, idest charitatis imbibit & sic per amorem diuinum facit fermentari omnes &cæt. ¶ Hic additur de illo qui inuenit thesaurum in agro & vendidit omnia quæ habebat & emit agrum. Item de illo qui quærebat bonas margaritas: inuenta vna prꝯciosa dedit omnia & comparauit eã. ¶ Hoc exponitur a doctoribus ꝙ thesaurus & prꝯciosa margarita fidem Christi vel gloriam paradisi in agro scripturæ latentem designat. Istum enim agrum scripturę sacræ debet quilibet deuotus studendo emere & cæteras margaritas. i. scientias philosophicas contemnere, & illam vnicam prꝯciosam

Universidad de Sevilla Biblioteca

E cioſam margaritam, ideſt Chriſtum vel gloriam paradiſi vel doctrinam euangelicam ſollicite quęrere & amare, & omnia pro Chriſto dare. Hoc eſt dictu, quod nihil terrenũ reſpectu illius debet reputare, ſed quantum ad effectum omnia cum eo permutare dicens illud Sap. 7. Diuitias nihil eſſe dixi & cætę. ille enim qui thęſaurum gloriæ poſſidet, & margaritam, ideſt Chriſtum per deuotionem quærit & p contemplationem inuenit, ſtatim amorem aliarum rerum deſerit & quicquid aliud in mundo eſt, vilipendit. De ſagena vero miſſa in mare exponit, idem ſaluator de eccleſia q̃ nunc piſces, ideſt homines bonos & malos ſimul continet, in littore tamen huius vitæ, ideſt in iudicio vltimo piſcatores ſagenæ, ideſt rectores Deus & angeli inter iſtos piſces decernent quia bonos in vaſa ſua, ideſt in paradiſo repoſitoria eligent & aſſument, malos vero foras in barathrum mittent. 2. Machab. 1. Vnde capitibus amputatis foras miſerunt. De hoc quod Chriſtum filiũ fabri vocabãt dimitto.

Capitulum decimumquartum. Textus. audiuit Herodes tetrarcha famam Jeſu & ait pueris ſuis. Moralitatum. Cap. 10.

CVm Herodes tuliſſet Herodiam vxorem philippi fratris ſui, & de hoc Ioannes Baptiſta ipſum argueret dicens quod ſibi vxorem fratris ſui dum viueret habere non liceret, alligauit eum Herodes in carcerem & ipſum occidere cupiebat, ſed populum timebat. Cum igitur in die natalis Herodis feſta & conuiuia pararentur, accidit quod filia herodiadis coram rege ſaltauit, quod regi & ſimul diſcumbentibus complacebat. propter quod rex ſub iuramento ſibi promiſit, quod quicquid peteret ab eodem ſibi daret. illa vero promouit a meretrice matre ſua caput Ioannis qui erat in carcere petijt. Rex autem iratum ſe diſſimulans, ſed propter iuramentum ſe abnegare non poſſe aſſerens, caput Ioannis amputari, & puellæ ſaltanti dari mãdauit: quæ ſtatim caput in diſco poſitum coram omnibus ſimul conuiuentibus matri dedit.
F ¶ Moraliter loquendo, per iſtum regem poteſt animus vel intellectus accipi, a quo conſtat hominem totum regi. Meretrix iſta ſignificat carnem quæ re uera vxor philippi qui interpretatur os lampadis, id eſt diaboli qui viget intellectus ſplendore, poteſt dici, eo quod ſibi & ſuggeſtionibus ſuis ſoler faciliter inclinari, qui frater iſtius regis, ideſt frater animi dicitur, pro eo quod vterq̃ eſſe naturæ rationalis comprobatur. Per iſtam filiam ſaltatricem intelligitur concupiſcentia quæ a matre iſta meretrice, ideſt a carne ſ. tã quam filia generatur, quæ pro eo dicitur ſaltare, quia corã rege, ideſt coram animo ſolet nunc vnius peccati nunc alterius delectationes offerre, vt ipſum ad voluptatem ſuam & ad matris huius votum valeat inclinare. Per Ioannem in quo eſt gratia ſynderiſis ſeu conſcientia intelligitur, vbi diuina gratia principaliter ſituatur & quæ regem, ideſt animum delinquentem continue redarguit & hortatur. Iſta igitur eſt veritas quod quandoque rex mentis noſtrę, ideſt animus accipit ſibi in concubinam vxorem diaboli, ſcilicet herodiadem, quæ interpretatur glorians in pellibus, id eſt in carne quæ in carnis pulchritudine gloriatur inquantum ipſius malis delectationibus acquieſcit, de quo tamen Ioannes, ideſt conſcienta ipſum redarguit & ſibi non licere hanc meretricem habere vel ſibi acquieſcere prædicat, quapropter ſæpe fit quod iſte rex, ideſt animus Ioannẽ ideſt bonam conſcientiam incarcerat ipſamq̃ vinculis malarum concupiſcentiarum vel complacentiarum alligat, & ſic votum redargutionis impedit & retardat quod vtique fit, quando iſtum hominem in carcere malæ conſuetudinis diu ſeruat. Animus. n. carnẽ oblectatu, Ioannem, id eſt conſcientiæ reprehenſionem non diligit, & ideo vt ipſius carnis delectationibus poſſit libere vti, in carceribus malarum complacentiarum & conſuetudinẽ claudit. Eze. 19. poſuerunt leonem in carcerem ne audiretur vox ipſius amplius ſuper montes. Finaliter ſic accidit quod cum herodes & & herodias continue in conuiuijs, ideſt dum animus G & caro & malę affectiões vacant delectamentis & ſolatijs, ſtatim ſolet filia herodiadis, ideſt carnis concupiſcentia ſaltare & coram ipſis nunc ad gulam & ebrietatem nunc ad pigritiam & luxuriam ſaltus ſuos ordinare Eſaię. 13. Saltabunt ibi ſyrenæ in ædibus voluptatis: Tantum igitur facit iſta filia meretricis ſcilicet concupiſcentia quod Ioannes totaliter decapitatur, & concupiſcentia pænitus deperit, & quod rex iſte, ſcilicet animus cum meretrice ſua, ideſt cum carne ſine timore Dei, ideſt ſine doloris ſcrupulo fornicatur, dicens ſuæ conſcientiæ propriæ illud. Eſa. 14. Ex quo dormiuiſti non aſcendet qui ſuccidet nos. ¶ Vel allega exemplariter quomodo non amat peſtilens eum qui ſe corrigit. Et quomodo non diligunt viros iuſtos qui eorum ſcelera reprehendunt, immo ipſis quandoque pœnas & miſerias procurant. Prouer. 15. Qui arguit deriſorem ſibi iniuriam facit. ¶ Vel allega quod mali qui audent publice bonis nocere ſolent ſibi vias & occaſiones quærere vt ſub colore alicuius iuſtitiæ poſſint iniquitatem implere ſicut fecit iſte qui ſub ſpecie iuramenti de collauit Ioannem. Senecæ dicit, qui nocere vult ſemper cauſam inuenit. ¶ Cũ Chriſtus feciſſet in nauicula ad locum deſertum ſeorſum ſecutę ſunt eum turbæ & miſertus eſt eis & curauit langui dos eorum. Cum igitur veſpere factum eſſet venerunt diſcipuli eius dicentes ei quod turbas dimitteret vt quilibet de deſerto recedens cibos ſibi congruos procuraret. Deſertus eſt inquiunt, locus hic, dimitte turbas vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas. Chriſtus volens ſuis auditoribus eſcas dare. cum eſſet ibi puer vnus qui habebat quinq; panes hordeaceos & duos piſces ꝓcipit turbas diſcumbere, accipiens dictos panes & piſces benedixit, & fregit, & per diſcipulos turbis dari iuſſit, Diſcipuli igitur turbis diſtribuerunt & ſic quinque milia hominum præter mulieres & paruulos qui numerati non ſunt, Marc. 6. de iſtis quinque panibus & duobus piſcibus vſque ad ſaturitatem comederunt, Luc. 6. ita quod duodecim cophini fragmentorum ſuperfuerunt: Ioan. 6. Colligite inquit fragmenta ne pereãt. Satis iſta patent in euangelio. Lucæ & Ioannis. ¶ Iſta exponuntur communiter quod quinq; panes ordeacei vetus teſtamentum deſignant, quod a quinque libris Moyſi cæpit originem. Bene ordeacei dicuntur pro eo quod in illis ſub palea hiſtoriæ medulla ſenſuum continetur. Duo piſces nouum teſtamentum deſignant pro eo quod ibi duplex H charitas ꝓcipitur, in qua tota lex & prophetę pendere noſcuntur. Cum igitur in deſerto huius mundi ſint quinque milia hominum qui dominum ſequti, ſcilicet vniuerſitas fidelium qui ad fidem Chriſti ſunt vocati & propter quinque ſenſuum appetitus bis ſub numero quinario ſunt contenti, vult dominus quod cibis ſpiritualibus refocillentur, ita quod quinque panibus quos puer Moyſes nobis obtulit, ſcilicet quinque libros legis antiquæ duobusque piſcibus. hoc eſt doctrina euangelica continente duplicem charitatem ſpiritualiter recreentur. Vult enim quod omnes iſti ſuper fenum, ideſt ſuper humorem gratię & charitatis vel ſuper ſpecie viroris æternæ glorię recumbant, & q̃ diſcipuli, ideſt prælati doctores & prędicatores iſtos ſcripturarum cibos exponendo frangant & quod ipſis diſcumbentibus & auditoribus ſimplicibus prædicando diſtribuant, reliquias vero quas iſti ruſtici capere non poſſunt, ideſt ſubtiliora ſacræ ſcripturę ab ipſis diſcipulis, ideſt a ſcientificis viris reſeruari & a menſa talium ſubleuari. Simplices enim groſſa ciborum fruſtra & rudia ſacramenta & documenta ſcripturarum debent capere, fragmenta vero, ideſt ſubtiles ſcripturæ ſententię non poſſunt deguſtare, quapropter doctores talia debent ſubtilioribus reſeruare & in duodecim cophinis, i. in libris & codicibus doctrinã duodecim articulorum fidei continentibus ſapienter reponere dicentes cum Apoſtolo. 1. Corin. 3. Non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus ſed quaſi carnalibus in Chriſto, lac vobis in potum dedi & non eſcam. ¶ Vel dic quod quinque panes ſunt quinque vulnera Chriſti, duo vero piſces ſunt duplicis naturę myſteria Chriſti. Nos igitur qui in deſerto huius mundi vel religionis viuimus iſtos cibos per fidem & deuotionem comedere debemus, etiam ſuper fœnum quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, id eſt

ſuper

Aſuper memoriam noſtrę fragilitatis recumbere, & ſic per ſpiritualem recreationem in Chriſti conuiuio poterimus ſatiari. ¶ Vel dic q̃d per iſtos panes q̃ comedendo non fuerunt conſumpti ſed potius multiplicati ita quod omnibus ſufficerent poſſumus intelligere ſacramentum altaris q̃d ſumendo non minuitur, & quod ita quinque milibus ſicut vni comprobatur ſufficere. Vnde dicitur. 4. Regu. 4. Comedent & ſupererit. ¶ Vel dic quod iſti cibi ſcientiam ſignificant quæ diſtribuendo multiplicatur, & cum auditores ſaturati fuerint plus remanet diſtribuentibus quam ab alijs reportatur. vnde Lucæ. 19. Habenti dabitur & abundabit. ¶ Vel dic de elemoſynis quia quando diſcipuli Chriſti, id eſt deuoti fideles bona ſua diſtribuunt liberaliter euntibus in deſertum, ideſt pauperibus & egenis, ſæpe fit quod plus habent in reſiduo quam in elemoſynis expenderunt. Lu. 6. Dominus enim multiplicat bona talium liberalium, quia ſicut dicitur. Date & dabitur vobis, Et in Prouerb. 28. Qui dat pauperibus non indigebit. Et aduerte quod Chriſtus legitur panes multiplicaſſe, ad denotandum quod tempore ſterilitatis & neceſſitatisdebem⁹ elemoſynas dare. Alios enim non legitur panes fregiſſe, niſi euntibus in via & quatuor milibus in eremo. In quo notatur quod homini eſt licitum bona ſua diſtribuere, & in deſerto, ideſt pauperibus: in via, ideſt viatoribus & peregrinis, in cenę conuiuio, ideſt diſcipulis familiaribus & amicis. Et ſic iſti ſunt tres panes de quibus dicitur. Luc. 11. Amice accommoda mihi tres panes. ¶ Vel dic quod illud quod prędictum eſt, quod ſecutæ ſunt eum turbæ multæ &c. poteſt applicari ad hoc q̃ nullus poteſt ita ad deſertum religionis & ſolitudinis fugere, qui turbæ malarum cogitatiõum & affectionum ipſum protinus ſtudeant comitare. ¶ Vel ſi vis illud quod ponitur hic & quod etiam replicatur in multis paſſibus ſcripturæ ſacræ: præter mulieres & paruulos, vbi videtur innui quod mulieres & paruuli non ſolent cum prouectis & maiorib. numerari, poteſt applicari ad hoc quod numerus ſignificat ęternæ gloriæ aſſcriptionem, quia ſecundum veritatem viri, ideſt perſonæ viriles & perfectæ, ſolum mętuntur apud Deum computari & in electorum numero numerari. Sap. 5. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei & inter ſanctos ſors illorum eſt. Sed reuera mulieres, ideſt perſonæ mobiles & carnales, effęminatę, pueri, ideſt perſonæ pueriles inſcię & ingratę, in tali numero nõ dñt poni, nec apud
B Dei aſcriptionẽ in electorũ numero computari. ¶ Vnde de quolibet damnato poteſt exponi illud Iob. 3. Noctem illã tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. ¶ Chriſtus iuſſit diſcipulos ſuos præcedere transfretum donec dimitteret turbas, tandem vero dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto, nauicula in qua aſcenderant iactabatur in medio mari magnis fluctibus, erat enim ventus cõtrarius illis. Nocte venit Ieſus ambulans ſuper aquas, & cũ nauim intraſſet ceſſauit ventus ita q̃d illi qui in naui erant mirati ſunt & adorauerunt eum diſcipuli & dixerunt. Vere Dei filius es. ¶ Dic quod nauicula eccleſiæ in qua diſcipuli Chriſti. i. vniuerſi fideles transfretant & nauigant ad gloriam paradiſi dum eſt in mari huius mundi, multis tribulationum fluctibus agitatur. Ventus enim tentationis diabolicæ contrariatur eidem ipſamq̃ ſemper nititur ſubmergere in profundum. Illud autem potiſſime fit potiſſime q̃n Chriſtus abſens ab iſta naui videtur, & quando noſtrorum peccatorum ratione ab iſta ſua nauicula quantum ad gratiarum excellentiam abſentatur, quia Deus videtur eccleſiam propter peccata ſua dimittere, quapropter neceſſe eſt eam multis tribulationibus & tentationib. fluctuare & mul tis periculis ſubiacere. Ideo dominus videtur dicere illud Hierem. 12. Reliqui domum meam. Et ſubiungit cauſam quia facta eſt mihi hæreditas mea &c. Veruntamen loco & tempore ſolet Chriſtus ſuper aquas & fluctus tribulationum calcare & ad diſcipulos ſuos in nauiculam eccleſię miſericorditer per gratiam reuenire, & ſic benedicta ſua præſentia facit ventum tentationũ & diabolicarum inſufflationum ceſſare & fluctus tribulationum quieſcere & totam nauiculam eccleſiæ tranquillare. Tob. 3. Poſt tempeſtatem trã quillum facis & poſt lachrymationem & luctum exultationem inducis. ¶ Vel dic quod nauicula eſt anima quę tempe

ſtatibus tribulatio nibus affectionibuſq̃ & cogitationib C continue fluctuat & a vento ſibi contrario, ideſt a mundi inani gloria continue mouetur & agitatur, niſi quando Chriſtus ad eam per gratiam venit & eam ſua ſpirituali p ſentia circummunit. Chriſti enim abſentia reddit mẽtis nauiculam fluctuoſam, ſua vero preſentia ipſam facit ſtabilẽ & quietam. Auguſt. Inquietum eſt cor meum donec quieſcat in te domine. Et dic quod Chriſtus in quarta vigilia noctis veniſſe legitur, ſcilicet in quarto punctο pœnitentiæ Chriſtus viſitat mentem noſtram. Prima vigilia eſt diſcuſſio ſeu meditatio. Secunda contritio. Tertia cõfeſſio. Quarta ſatisfactio ſeu perſeuerandi conſtans intentio. In iſta Chriſtus ad nos venit, & a damnationis periculo cuſtodit nos, Pſalm. 79. Veni ad liberandum nos domine Deus virtutum, & oſtende faciem tuam &c. ¶ Vel dic quod nauis eccleſiæ in mari huius mundi fluctuabat ita quod totus populus qui ibi continebaꝫ mortis periculo ſubiacebat quouſque ipſe Chriſtus media nocte per beatam incarnationẽ & natiuitatem venit qui omnia tranquillauit. Vel dic q̃d exemplo Chriſti nos debemus turbas negociorum & ſæcularium hominum, immo turbas cogitationum & affectionum relinquere & in montem contemplationis aſcendere, & ſolum ibi dominum exorare. ¶ Cum Chriſtus nocte veniret ad diſcipulos qui in nauicula fluctuabant, ambulans ſuper mare turbati ſunt diſcipuli dicentes, quia phantaſma eſt, non enim aduertebant quod eſſet Chriſtus ſed magis credebant quod eſſet aliquis ſpiritus phantaſticus, Chriſtus vero videns eos clamantes & timentes dixit eis: Habete fiduciam, ego ſum nolite timere. Petrus vero inter cæteros audacior dixit: Domine ſitu es iube me venire ad te ſuper aquas. Quem cum Ieſus ad ſe vocaret, & petrus de naui deſcendens ſuper aquas ſiccis pedibus verſus ieſum applicaret videns uentum validum timuit, & iõ mergi cæpit, ſed ſtatim cum ad dominum clamaſſet dicẽs, domine ſaluum me fac, Chriſtus extenſa manu ipſum recepit, & incredulitatem eius increpauit dicens. Modicæ fidei quare dubitaſti? Acſi diceret. Si non dubitares nunquam mergi cæpiſſes. ¶ Iſta poſſunt applicari ad oſtendẽdam veritatem fidei quæ quando in homine fixa eſt certa & indubia quicquid in virtute ſpei facere vult, facit: modica tamẽ hęſitatio vel dubitatio impedit opus iſtud. Requiritur. n quod homo in nullo dubitet complẽdum, ſed potius illud quod vult fieri credat pro certo fiendum. Vnde recta cauD ſa quare iſtę vetulę & perſonæ ſimplices faciunt quandoq; mirabilia experimenta, quę tamen homo rationabilis & ſenſatus nunquam inuenit eſſe vera, propter firmam credulitatem quam habent, quam tamen homo ſenſatus nunq̃ habet, qui ſemper inquirit cauſam rerum ac per hoc ſemp dubitat in pręmiſſis, cum non videat rationem. Et inde fit quod illud idem quod a ſimplicibus inuenitur verum a ſapientibus illud experiri volentibus inuenitur falſum. Mat. 17. Ideo dominus dicit, quod ſi quis credens dixerit huic monti quod ſe transferat in mare fiet. Vnde alibi dicitur. Mar. 9. Si poteſ credere omnia ſunt poſſibilia credenti. Nec mirum cum talis poteſtas credendi vel faciendi miracula poſſit conſiſtere cum peccato. Iſta enim eſt gratia gratis data, quæ quandoq; eſt in peccatore ſicut apoſtolus videtur bene ſupponere vbi dicit. 1. Co. 13. Si habuero fidẽ ita vt montes transferam charitatem autem non habeam nihil ſum. Acſi dicat quod iſta ſine charitate fieri non poſſunt. Luc. 9. Sicut patet de iſto qui eijciebat demonia & tamen non ſequebatur Chriſtum, fides enim indubia totum facit, ſicut patet infra vbi dictum eſt apoſtolis quod ꝓpter incredulitatem ſuam non poterãt demonium eiecciſſe. Matth. 17. Et alibi ſi non hęſitaueritis, non ſolum ficulneam arboſcere ſed etiam montes transferre poteritis, ſicut patet hic de Petro, Mat. 21. qui non fuit merſus niſi quando incepit dubitare. Modicę inquit fidei quare dubitaſti? ¶ Vel dic q̃d exemplo Petri, nos alij qui quandoque deſcendimus ad nauiculam in mare. i. in clauſtro ad negocia mundi & de contemplationis ſecuritate ad actiuę vitę fluctuoſos labores, & nihilominus ad Chriſtum ſæpe currimus & in ipſis aq̃s, ideſt in mundi negocijs nos poſſe ſaluari ſperamus. Verum quia ventus validus tribulationũ nos agitat, hinc eſt q̃ quãdoque in malis complacentijs mergi incipimus qua, ꝓpter

non

E non immerito damnationis periculum formidamus. Nos igitur quando istam mersionem sentimus, ad Christum de bemus per orationem clamare & ipsius auxilium implora re dicentes dñe saluū me fac.ps.68. Et illud: Nō me demer gat tempestas aquæ &c. Ipse vero si nos deuote clamantes inueniat statim manum suam adiutricem extendet & no bis dulciter subueniet & succurret. ¶ Vel dic quod exēplo Christi sunt multi boni christiani, idest boni & sancti viri qui prima facie creduntur esse phantastici, idest hypocritę & vani quando super aquas prosperitatis mundanæ vitę vi dentur transire per contemptum & mundi gloriam, cōcul care, sed ex operibus viri sequentibus veri probantur, ita quod ipsis mediantibus alij ad conculcationem similem p uocantur, dicentes: Domine si tu es inquit iube &c. Io. 10. Opera quæ facio testimonium perhibent de me.

Capitulum decimumquintum. Textus. Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolimis scribæ & pharisei. Moralitatum. Capitul. 11.

CVm dominus descenderet in partes tyri & sidonis, ecce mulier chananea a finibus illis egressa, & secū dum Marc.7. domum ingressa clamauit, Domine miserere mei fili Dauid, filia mea male a demonio vexatur. Vnde quia ista non erat de genere Israel, sed de genere syrophenissa, dominus quasi non audiens eam pertransibat. Dicebat enim se non esse missum nisi ad oues q perierunt domus Israel. Et qa non erat bonū sumere panē filiorum & mittere canibus, quia tamen dicta mulier clamans & orans instabat, & canes comedere de micis de mē sis dominorum cadentibus allegabat. Etiam inquit domine, nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa do minorum suorum. Ideo dominus misertus sibi dixit, O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti, & sanata est filia eius in illa hora. ¶ Ista mulier chananea & gentilis figu ficat eius conscientia atque mentem seu voluntatem, quan doque igitur sit quod mulier ista scilicet peccatrix anima de finibus tyri, quæ interpretatur angustia, & de finibus si donis, quæ interpretatur commotio iniquitatis, scilicet de statu peccati, quod ponit animam in commotionem incon stantiæ & in angustiam desperationis, & tristitie, per contri tionem egreditur, & domum spei & securitatis, scilicet sta tum pœnitentiæ ingreditur gemens & flebilis pro filia sua, id est pro mente & voluntate sua diu a demone per peccā tum obsessa, Deum humiliter deprecatur. Demonium em tunc filiam nostram vexat, quando peccatum mentem no strā per diuersas concupiscentias & miserias flagitat atq; turbat. Vnde. Matth.9. Filia mea modo defuncta est. Sed læ pe fit quod diuina pietas statim non exaudit, quinimmo ve xationem istius filiæ, idest peccata nostra & mentis nostræ miserias sub dissimulatione pertransit. Videt enim quod ex hoc fragilitates proprias cognoscit, & sic ad recurrendum ad dominum fortius inardescit. Vnde dicitur. Sapien. 11. Dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Vn de dominus videtur animæ dicere illud quod subditur. Nō est inquit bonum sumere panem filiorum & mittere ca nibus. Acsi diceret. Non decet gratiam impendere peccatori bus, sed filijs & perfonis sanctioribus. Sed ipsa debet subiū gere, Domine: nam & catelli edunt de micis quę cadūt de mensa dominorum suorum. Hoc est dictu, Etiam peccato res debent refici tuis beneficijs, quia tu venisti non iustos: sed peccatores saluare, & ideo filiam meam, idest mentem meam debes liberare. Et vere si dominus perseuerantiam in nobis videat, & istum ardorem deuotionis inueniat in nobis, ipse dico qui est panis vitæ, qui potens est canes & fi lios, idest peccatores iustos misericorditer satiare. Psal.35. Homines & iumenta saluabis domine. Istam vexationem tentationum & vitiorum a nobis auferet, & mentem no stram tranquillam faciet Mar.7. Vñ di sic inuenerunt puel lam super lectum & demonium ab ea exiisse &c. ¶ Vel dic quod gentilis ista mulier significat gentilitatem, cuius filia idest cuius gens demonijs per idolatriam subiacebat. Hāc igitur filiam, idest gentem gentilium, dominus non statim a principio curauit, sed aliquandiu languere permisit, quia ipse qui erat panis filiorum, principaliter ad oues & ad filios Israel fuit missus, quorum patribus erat repromissus. Finaliter tamen istam filiam liberauit, quando per apostolos suos fidem suam gentibus prędicauit. Tre.4. Gaude filia ædom, ad te quoque veniet calix, i fides. ¶ Vel dic quod panis filiorum, i. sacra theologia non debet canibus dari. i. in negociorum sæcularium vsibus deputari. ¶ Vel dic quod canes sunt obstinati & infideles, vel etiam simplices atque rudes. Panis igitur filiorum, i. subtilitates & ardiuitates fidei & sacræ scripturæ, quæ solis spiritualibus filijs, i. fidelib. & scientificis viris debent dari, non debent istis canibus prdicari, Vñ dr. Mat.7. Nolite sctm dare canib. & margaritas nolite ponere ante porcos, ne forte cōculcēt eam pedib. & cōuersi diripiant vos. ¶ Hic dr q ante dominū posuerūt cę cos & claudos, quos vt sanauit mirate sunt turbę videntes, multos loquentes cęcos videntes, claudos ambulates, & ma gnificauerunt eum. ¶ Sic vero nos debemus gaudere, & ad mirari, & dominum magnificare, quando videmus quod p eius misericordiam infirmi sanantur, idest peccatores con uertuntur, & quando muti, idest obstinati per confessionē Joquūtur, cæci, idest ignorantes per discretionem vident, claudi, id est ad bene operandum inhabiles per bona opera proficiūt. Lu.15. Gaudiū.n. angelis Dei est super vno pec catore pœnitentiam agente, quia sancti viri & angeli sum me debent de conuersione peccatorum gaudere.

Ex capitulo decimoquinto. textus. Jesus autem conuocatis discipulis suis dixit. Moralitatum. Capit. 12

VIdens Iesus multitudinem hominum qui ipsum se cuti fuerant in desertum, cæpit dicere de eisdem: Misereor super turbam, quia iam triduo perseue rant mecum, nec habent quid manducent, & dimit tere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via, quidam enim eo rum de longe venerunt. Igitur cum discipuli nihil præter septem panes & pisciculos paucos haberent, iussit eos di stribui, & fuerunt inde quatuor milia hominum saziati, qa scilicet de tam paucis cibis a d satietatem satis sumpserunt, septem vero sportę de reliquijs remanserunt. ¶ Sic cū Chri stus in deserto huius mundi multos videat, qui iam triduo idest in fide trinitatis cum eo perseuerant, timiens ne, ppter defectum spiritualium ciborum deficiant in via perfectio nis & morum, voluit quod discipuli sui, idest ecclesiarum ministri septem panes cum pisciculis paucis, id est septem ecclesiastica sacramenta cum cęteris sacramentalibus re medijs ipsis distribuant, vt spiritualiter refecti in hac via fortiores existant. Septem vero sportę, idest leptem virtutes morales superfunt, quę ex septem sacramentis subueniunt & succrescunt. Et illorum quidam de longe venerunt, qui de statu peccati ad pœnitentiam appropinquant. Vnde Io suæ.9. De terra longinqua venimus serui tui. De hoc autē vbi Christus petijt a discipulis suis quem ipsum esse dice rent homines & vbi ponitur responsio & commendatio Petri necnon multa alia dicta Christi nihil pono. Igitur ad uerte circa Christi transfiguationem.

Capitulum decimumseptimum. textus. Et post dies sex assumpsit Jesus Petrum & Jacobum & Joannem. Moralitatum. Cap. 13.

ASsumpsit Iesus secum Petrū, Iacobum & Ioānem & duxit eos in montem excelsum seorsum & trans figuratus est ante eos & resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Facta est facies eius altera sicut dicit Lu.9. Et apparuerunt illis

A illis Moyses & Helias loquentes eum ipso. Ecce autem nubes lucida obumbrauit illum. Et ecce vox de nube dicens, Hic est filius &cæt. Petrus autem tunc dixit. Domine bonum est nos hic esse, si vis faciamus hic tria tabernacula, ti bi vnum, Moysi vnum & Helię vnum. ¶ Ista possunt appli cari quod quicunq; vult spiritualiter transfigurari & p cō uersionem & pœnitentiam in virum spiritualem & scienti ficum transformari ista quæ sequuntur, hic debet per ordi nem operari. Debet enim primo seorsum, idest a tumultu hominum recedere, in montem contemplationis & cæle stium affectionis ascendere: Petrum Iacobum & Ioannem idest bonam societatem quærere, & non coram alijs cōuer sari personaliter & manere, quia ante omnia bona societas est quærenda, & turba malorum homnium fugienda. In mō tem inquit seorsum. Vnde Sen. de moribus dicit quod solu tudinem quærit qui cum innocentibus vult viuere. Vnde dicitur. Eccl.27. In medio cogitantium legem Dei assume re esto tunc enim homo per conuersationem facilius trāsfi gurabitur & facies suæ mentis per gratiam & discretiōem sicut sol splendebit & illuminabitur, vestimentum suæ con uersationis per candorem innocentiæ continentiæ & decē tiæ sicut nix dealbabitur, & sic species conditionis suæ in aliam alterabitur & vertetur. Vnde dicitur. 1. Reg. 10. Fa cta est inquit species eius altera. Mutaberis in virum alterū Et tunc Moyses idest lex & scientia, Helias, idest sanctitas & innocentia ipsum concomitabuntur, & bona doctrina quantum ad primum, bonaque sancta vita, quantum ad se cundum apud eum permanebunt, quia ista sunt in quibus tota lex pendet, & prophetę. Talis etiam sic figuratus & mutatus a nube splendida, idest a lumine cælestis gratiæ & gloriæ obumbrabitur, & filius Dei dilectus merito vocabi tur & ut audiat ab alijs in Dei spiritualem filium eligetur. Hic est inquit filius meus dilectus in quo mihi bene com placuit &c. Quia re uera tales merentur filij Dei nuncupa ri, & quando aliud prædicant vel mandant ab aliis deberēt audiri, & si prælati fuerint eis obediri. Vnde Io.2. Quęcun que vobis dixerit facite &c. Et alibi. Exo.23. Obserua eum & audi vocem eius &c. Si enim moderni prædicatores es sent & a turbis & a secularibus negocijs segregati, & in mō tem contemplationis eleuati per spiritualem conuersatio nem & a communibus moribus homnium exaltati &cæt. B profecto a secularibus audirentur, & verba eorum & prędi cationes libentius implerentur, ita quod ibi dicerent illud Abac.3. Domine audiui auditum tuum & timui. Tunc pro certo Petrus Iacobus & Ioannes, idest socii & vicini ipso rum sanctitatem & gloriam videntes poterunt dicere, Do mine bonum est nos hic esse, quia in societate talium glo riabuntur adesse, & tria tabernacula se velle facere dicent, inquantum sanctę trinitatis fidem ipsorum prędicatione cognoscent. Domine inquit Petrus bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. ¶ Vel dic, quod illi qui sunt Petrus. i. agnoscentes per discretionem & sapientiam. Iaco bus, idest supplantantes diabolum mundum & carnem per humilitatem paupertatem & continentiam. Ioannes, idest gratiosi per puritatem & innocentiam, digni erunt cum Christo montem ascendere paradisi & ipsum contemplari spiritualiter & videre. Esa.33. Regem in decore suo vide bunt. ¶ Vel dic quod iusti debent in semetipsis Christo qui interpretatur vnctus, idest pietati Moysi legislatori, id est veritati: Helię qui a cbab reprehendit, & prophetas baal oc cidit, idest iustitiæ & veritati tria tabernacula præparare, s. pietati in affectu seu in concupiscibili veritate, in intellectu seu in voluntate, iustitiæ vero in irascibili debent domicilium dedicare & tunc poterit dici illud Psalmis. 83. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum & cæte. Quidam puer oblatus est Christo vt sanaretur, erat enim sicut dici tur lunaticus vide Mat.17. de didrachma. Illi qui tributum siue didrachma recipiebant de singulis pro humanis con questi sunt Petro de Christo eo quod non soluret censum illum. Quo comperto Christus Petrum ire ad mare & ha mum mittere præcepit, & statere m in ore primi piscis ip sum reperturum prędixit, qué pro se & pro Petro ne scāda lizaretur exactoribus iussit dari. Nunc inquit ne scandali zemus eos vade ad mare, & staterem quem in ore primi pi scis reperies da eis pro me & pro te. ¶ Ista possunt allegari exemplariter quod multa pro euitando scandalo sunt faciēC da, quæ alias fieri non deberent. Constat quod Christus tri buto non erat obnoxius. & tamen ne suscitarent scandalū fieri voluit tributarius. Homo enim qua antuncunque sit li ber aut nobilis debet quandoque contra libertatem digni tatem aut nobilitatem propriam dissimulare & facere, vt sic scādalum & aliorum offendiculum valeat euitare & ne causas litium vel discordiarum possit si secus faceret suscī tare. Vnde dicitur. Matth. 18. Ve enim homini illi per quē scandalum venit. ¶ Vel dic quod Christus vel Petrus qui pe cuniam non habebant. designant pauperes, & maxime re ligiosos. Piscis vero qui staterem in ore habebat, mundi di uites significat qui in mari huius mundi vagantur diuitias & pecunias accumulant, quandoque igitur Christus & Pe trus, idest religiosi & pauperes indigent pecunia & maxi me quando habent soluere naula aut dona vel tributa ad pisces, idest ad diuites cum hamo humilis piscatiōis & sup plicationis recurrunt, pro certo ipsi diuites sæculares dñt pro eis soluere & pro transeundo periculo vel euitando scandalo necessaria ministrare, in hoc ipsi pisces, idest mū di diuites & voluptuosi, Christo & suis pauperibus profi ciūt, quia loco & tempore suis pecunijs & diuitijs ipsis ne cessaria prouident. Io.2. Sicut de pisce legitur qui ionam p iectum in mare recepit & eum ad littus sanum & saluum detulit & ejecit. Igitur bono diuiti dicitur illud Psalmi.9. Tibi derelictus est pauper &cæt.

Capitulum decimumoctauum. Textus. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Quis putas. Moralitatum. Cap. 14.

HIc ponitur de illo puero proposito maioribus in exemplo qui dicitur fuisse Marcialis, quem domi nus aduocans statuit in medio eorum & dixit. Qui cunque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic ma gnus est in regno cælorū &cæ. ¶ Hoc potest adduci ad hoc quod Christus diligit innocentiam & humilitatem & quo modo ipse zelat pro pauperibus & simplicibus dicēs. Qui recipit paruulum vnum talem, me recipit, & qui scandali zat &c. ¶ Dicitur hic quod qui centum oues habebat per D didit vnam qui relinquens nonaginta nouem in deserto & vadit illā qrere q̄ errauit. Et alibi dr. Lu.15. Et cū inuenerit eam imponit in humeris suis gaudens & conuocans ami cos suos, & gaudent quamplurimi super illam. Sic inquit: gaudium est angelis super vno peccatore pœnitentiam agē te, quam super nonagintanouem iustis qui non indigent pœnitentia. Non enim est voluntas apud patrem vestrum, vt pereat vnus de pusillis vestris. ¶ Ista exponuntur de an gelis & hominibus: In principio enim habebat Deus cen tum oues, idest angelos & homines quia, scilicet nonagin ta nouem qui constat ex nouenario in seipso multiplicato, angelos significant qui in nouem ordinibus sunt distincti. Vnus vero restans numerus humanam naturam designat, quia ab illo vno homine tota processit. Videns igitur Chri stus ouem vnam de grege suo perditam & errantem, s. hu manum genus dimissis nonaginta nouem ordinibus ange lorum in deserto paradisi venit in hunc mundum personā liter quęrere ouem istam, scilicet humanam naturam quā suis humeris per incarnationem imposuit & ad de sertum paradisi cum angelis reportauit, & amplius super inuentione & saluatione eius ad literam gaudisus est, quam super nonagintanouem, id est super nouem angelorum or dines quos, scilicet non assumpsit. Multo enim plus videtur homines quam angelos dilexisse & de salute eorū amplius lętatus fuisse. inquantum humanam naturam non angelicā legitur assumpsisse, dicens illud Proue.8. Deliciæ meæ sunt cum filijs hominum &c. ¶ Vel si uis dic ista ad ostendendū quantum gaudium est Deo & angelis eius super cōuersio ne hominis peccatoris. ¶ De vno seruo nequam hic agitur qui debebat regi decem milia talenta, qui cum non habe ret vnde solueret quę debebat, iussus est cum uxore & filijs

venun-

uenundari,& omnia quę habebat distrahi vt pecunia solueretur.Verū quia seruus iste ad pedes dñi supplex ꝓcessit & dilationem poposcit.Patiētia inquit habe in me & oia reddā tibi.Dñs misertus eius nō solū ei dilationē dedit,immo totū debitū relaxauit.Iste tñ seruus dimissus cuidā seruo & debebat sibi centū denarios,simile facere noluit,qn immo cū dilationē peteret,ipsum tñ in carcerē donec redderet debitū alligauit.Rex vero audiēs hoc reuocat seruū & suam impietatem increpans sic peiorat. Serue nequam omne debitum dimisi tibi,quia rogasti me,ideo oportuit te misereri cōserui tuo sicut & ego misertus sum tui.Et iratus igit rex ipsum carcerib.tradidit donec vniuersum debitū redderet,& ipsum verberib.condemnauit.Ista parabola saluatoris exponit per seipsum & ad hoc principaliter vt tendere,ꝙ illud ꝙ aliquis vult sibi fieri alteri debet facere & qui a Deo vel plato relaxari desiderat,debet istos q sibi sunt obnoxij relaxare & suis iniuriatoribus misericordiam petentibus indulgere.Vnde dr.Eccl.28.Dimitte proximo tuo nocenti te.& alibi:Dimitte & dimittetur vobis.Lu.6.Cuius tamen sit contrariū,quia multi sunt sicut seruus iste,qui bene volunt ꝙ secum agat misericorditer ipsi vero nō cum alijs agere volunt nisi crudeliter. Volunt.n.quod ipsis misericorditer indulgeatur,& tamen si quis eis aliquid debeat vel aliquam iniuriam faciat nolunt quiescere quin lædatur. Constat enim quod rex omnium Deus cuilibet condonat,cuilibet parcit & remittit,& crudeles & mali alijs suis debitoribus vel iniuriatoribus non remittunt, sed potius crudeliter punire vel exigere cuncta volunt,sicut ad literam patet de multis qui in infirmitate positi sibi spiritualiter postulant & supplicat a Deo misereri & tamen quando sanati soleꝫ contra alios impie debacchari.Vnde Eccl.28. Homo homini reseruat iram & a Deo quærit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam,& de peccatis suis deprecatur. Ipse dum caro sit reseruat iram, & propitiationem quærit a Deo.Sed pro certo rex Christus contra tales ingratos finaliter surget,& eos tortoribus infernalibus tradet, dicens.Serue nequam,nonne oportuit te misereri conserui tui sicut & ego &cæ.Et iterum:Iudicium sine misericordia fiet illi qui fecerit misericordiam.Iu.19.cap. ponuntur multa,quæ quia expolita per saluatorem videntur, ideo transeo ad alia.

Capitulum vigesimum.Textus.Simile est regnum cœlorum. Moralitatum.

Capitulum. 15.

QVidam paterfamilias habēs vineam exiuit primo mane conducere operarios in eadem vinea:conuentione autē facta de denario pro labore diurno hora prima quosdam in vineam misit,tandem hora tertia atque meridiana alios & alios in foro repperit & omnibus idem promittens præcium ad vineam destinauit. Finaliter hora nona alios reperiens ociosos & ipsos pro eodem præcio in vinea cum alijs collocauit dicens. Quid statis hic tota die ociosi? Dicunt quia nemo nos conduxit. Ite & vos in vineam meam & quod iustum fuerit &cæter. Vespere autem facto procuratorem tuum misit operarios vocare & mercedem reddere,pręcipiens a nouissimis incipere,& tantum vltimo sicut primo dare. Cum igitur singuli singulos denarios acceperant,qui primo venerant arbitrati sunt quod plus accepturi essent.Quod cum non fieret murmurabant contra patrēfamilias dicentes.Hi nouissimi tantum vna hora fecerunt & pares nobis illos fecisti, qui portauimus onus diei & æstus. Quibus dominus vineę in hęc verba respondit:Amice non facio tibi iniuriam ex denario diurno conuenisti mecum. Tolle quod tuum est & vade quia volo & huic dare similiter. Et subiūgitur hic,ꝙ sic erunt nouissimi primi,& primi nouissimi. ¶ Ista parabola potest applicari ad multos motus & modos fortunæ siue occultæ Dei prouidentiæ.Ista.n.hūt vnū iudiciū in quo nō est rōnē inuenire nisi.Sic volo,sic iubeo,sit ꝓ rōne voluntas.Ille.n.qnq; dat tantum parum merito sicut benemerito & quandoque citius soluit vltimo veniētem,tardius vero quam amplius laborantem,quia etiam vt in mūdi cursu videmus,nouissimi efficiuntur primi & primi nouissimi,quia qui amplius in vinea ecclesię laborauerunt,& primo solui beneficiari pręmiari meruerunt, aliqnotiens postponuntur.Illi vero qui parum vel nihil fecerunt,s.adulatores,cōsanguinei,qui vltimi esse debuerant,prępōnuntur sicut videmus in curijs dominorum vbi semper solent prædiligi magis noui.Vnde dicitur.Leu.16.Nonis superuenientibus vetera proijcietis.Vnde quando isti benemeriti conqueruntur de suis ingratis dominis, vel etiam de fortuna dicentes se diutius laborasse et nihil vitra alios recepisse dicentes illud.Per totam noctem laborantes nihil cępimus. Lu.5.Videtur quod ista est responsio eorum,quia.s.mali plati vel domini dicunt.Nonne ex denario diurno conuenisti mecum,i.nonne sufficit tibi quod vestes & cibos habueris,& remittunt eos quandoque vacuos & sine honore dicentes.Tolle quod tuum est & vade,volo enim huic nouissimo dare sicut & tibi.Fortuna enim illud idem respōdet de ipsa conquerentibus.An,inquit non licet mihi facere ꝙ volo,s.de bonis meis, Volo huic qui nihil fecit tantum dare sicut tibi qui laris meruisti.Tolle quod tuum est & vade. Quasi diceret.Nihil habes tuum nisi quod volo dare sicut dicit apostolus.Rom.11.Si ex operibus,iam non esset gra. 1.Tim.6.Et alibi nihil tulimus in hunc mundum &c.¶ Vel allega contra quosdam pomposos dominos qui hora prima,tertia & nona quot inuenerunt familiares,tot in domibus suis recipiunt,& de familia sua faciunt.Ite,inquiunt,& vos in vineam meam sed in sero,i.in fine omnes æqualiter prēmiant,quia parum aut nihil ab eis reportant, tolle,inquiunt,quod tuum est,& vade:Sicut isti seruitores faciliter recipiunt, ita faciliter reijciunt, & parum ipsis de lucro tribuunt.Vel dic quod paterfamilias est Deus, cui æterna prædestinatio ad vineam .i. ad ecclesiam vel fidem vel ad alios status alijs vocauit temporibus,quia.s. quosdam hora prima,i.in pueritia,alios hora tertia,i.in iuuentute,alios hora nona,i.in senectute ad fidem vel ad pœnitentiam vocare non cessat,quibus denarium diurnum,i. vitæ æternæ prēmium promittit generaliter & dispensat.ista tamen est veritas occulta istius patrisfamilias sententia vel iustitia & prouidentia,ꝙ non semper plus & prius laborantes alijs prę ferunturimmo qnq; fit ꝙ vltimo conueni & minus in prima facie parent merui,ad quos primū ꝓponunt,sicq; fit ꝙ primi nouissimi & aliquotiens habeant.Patet.n.ꝙ illi q vltimo cōuertunt ad dñm,frequentiori studio qnq; antiquiores in meritis,& p consequēs in prmijs antecedunt.Patet et ꝙ gentiles vltimo ad dñm cōuersi qui diutissime ociosi extiterant cū nullus eos ante apostos conduxisset,iudæos quia pri recipio fideles extiterat fide & morib.ad gloriā puenerunt.Patet insuper qd subditi superiorib.ꝫ laicales ecclesiastici eis & laici scientificis & religiosis qnq; meliores existunt & hi nouissimi primi fiunt.Qnq; et occulto Dei iudicio boni cadunt,impij conuertunt,& in aliorū gloria succedunt.Vñ.Iob.34.perdidit multos & innumerabiles & regnare faciet alios ꝓ eis.De quib.non pōt conqueri priores qa cū fides gra & gna nō sint ex meritis nostris sed ex Dei mia.Iuxta illud Ad ti.3.Nō ex opib.iustitiæ q fecimus nos, sed sm maguā miam tuā saluos nos fecit.Nulli facit Deus iniuriā si alteri alterū anteponit,ꝓ ꝙ dicit non facio tibi iniuria,volo huic dare sicut & tibi.Accipe ꝙ tuū est.Et hoc sicut dicit Apls.Ro.9.Nō est volētis neq; currentis sed dei miserentis.¶ Vel expone sicut exponit Gregorius de illis q in mūdi principio & in fine cōuertunt ad hdē ꝙ tū primis et vltimis sp paterfamilias Deus paratus est dare mercedē. Vñ Petrus in aurora dicit.Qui venit extremus diligētore vocāte, tātūdē recipit sicut q venerat ante.Sic Deus ondit ꝙ qnq; venim⁹.Aggrediamur opus certi de munere sum⁹. ¶ Vel dic ꝙ morales vinea et alia o parii sunt sensus & affectus qui ad operandū dñt mitti,& ii ociosi fuerint dñt increpari.Et si oēs simul habere nequeant,saltē vnus post alium dēt paulatim ad virtualē opationē inclinari ꝓmū et æternæ retributiōis cūctis dabit.qñ in sero in fine sæculi nostris sensib.æterna gloria cōcedit.¶ Hic habes ꝙ discipulos iter se q rētes qs eorū videret maior in regno cęlorū,dñs ad hū militatē reducit,sed de hoc nihil ad prns.Hic dr ꝙ duo cæci qui pęnes viā mendicantes sedebant audito ꝙ Iesus Nazarenus

A zarenus transiret inceperunt fortiter clamare. Fili Dei miserere nostri.Cūq; turba eos increparet ne facerēt,illi multo magis clamabant,miserere.Quod vt Iesus agnouit, oculos ipsorū tetigit,& visum eis restituit, qui statim ipsum cū alijs secuti sunt.Marc.10.Aduerte tñ quod Marcus & Lucas non ponunt nisi vnum.Lu.18.Et forte vnus erat alteri formosior,iō ibi de alio subticetur.¶ Allegorice duo cæci sunt duo populi iudæi & gentiles,qui cæci sunt ꝓ ignorātia sedentes per pigritia,mēdicantes ꝓ auaritia,secus viā per inanis glorię apparentia,& per mūdi negociorum cōplacētia,merito esse dicebātur.Christus.n.nō obstante turba sacerdotum & phariseorū,illos per fidē illuminauit, & illos duos populos,seu multos de ipsis,per gratia suā tetigit,& ad sequendum se per fidē & bonā operationē induxit.Mat. 7.Vnde de duob.fratrib.quos vocauit Iesus de naui,dr qd relictis retib.& patre secuti sunt eū.¶ Vel dic ꝙ hō dū est in vita,pōt dici cæcus secus viā mendicans.Expone vt supra. Et ideo iste quando audit Iesum transeuntem,& sibi appropinquantem,i.quando videt quod nunc est tempus meredi,& quod nunc est nobis danda potestas Christum & eius misericordiam inueniendi,statim cum clamore orationis & confessionis debet ad eum recurrere, & illuminationis spiritualis,s.gratiæ & influentiæ beneficiū implorare.Quid vultis(inquit)vt faciam vobis?Dñe(inquiunt)vt aperiatur oculi nostri.Psal.12.Illumina oculos meos &c.Quiinimmo etiam si talis videt,ꝙ turba præteriens,i.tentationum,phātasmatum,cogitationū & tpaliū sollicitudinū tumultus & mundi negociorum anfractus ipsum increpet, & a clamore confessionis vel orationis ipsum impediat vel retardet,ipse tamen multo magis debet insistere,illius turbæ impetū non curare,& a Christo misericordiam implorare,dicens.Miserere mei fili Dauid.Et pro certo si dominus videt ipsum clamantem, & in illo clamore perseuerantem ipsum illuminabit & tanget per gratiam & veram cognitionem,cæcitatem peccati & ignorantiæ sibi tollet,ita quod p bonam operationem & discretionem post Christum imitādo sequetur & curret,dicens illud.Mat.8. Magister sequar te &c.Hic ponitur petitio matris filiorum zebedei,sed vide infra in euan.Mar.10.De ingressu domini super asinam vide Luc.19.De euersione mensarum & eiectione colūbas vendentium vide in euang.Ioann.2.

B

Capitulum vigesimumprimum. Textus. Et cum appropinquasset Hierosolimis & venisset betphage. Moralitatum. Cap.16.

VM semel Christus esuriret,& ficum prope locum conspiceret,iuit ad eam,si quid forte fructuum in ea reperiret, qui tamen non fructus sed folia reperit, non enim erat tempus ficuum.Mar.11.Ideo ficū continuo maledixit,dicens. Nunquam ex te fructus nascatur, & statim aruit ficus,ita quod nunquam amplius fecit fructū. ¶ Ista ficus potest verbosos homines significare, qui folijs verborum abundant,fructum tamen operis & efficacię nō habent.Regulare.n.est,quod vbi est verbositas & iactantia & elatio maior,ibi operis & efficaciæ nec non diuitiarum & amicitiæ solet copia fieri minor.Vñ in Prou.14.Vbi verba sunt plurima,ibi frequenter egestas &cæt.Quia qñ Christus esuriens,i.qñ aliquis indigens ad tales currit,& fructus alicuius solatij vel auxilij in eis inuenire se credit,satis folia .i.promissiones & iactantias reperit, fructū vero nullū inuenit.Qd de hypocritis est verū,in qb.sola verborū & foliorū vanitas,& solus couersationis viror:nullus aūt bonę operationis fructus inuenit.Quapp tales infructuosi a Deo maledicunt,& virore suæ exterioris conuersationis fictę siccātur,& ariditate paupertatis dānant.Verbosi.n. & vani amici merent arescere,& virorē suę cōuersationis pdere spūafr. Vñ dr.Mar.11.Rabbi,arbor cui maledixisti,aruit. Bona.n. conuersatio sine bona vita nō pōt durare,sed cito deficere. Iuxta illud,Natū aruit,qa nō habebat humorē.Lu.8.Vnde Sen.de moribus ait.Nunquā bonæ honestatis lōga est fimu latio.¶ Hō q dā habuit duos filios,& primo dixit,vade ope C rari in vinea meā. Qui rndit patri,nolo,tādē vero pnia ductus iuit.Postea pater iuit ad alterū,& sitr dixit, q rndit, eo dñe,& tñ non iuit.Quis igit horū(quærit dñs) fecit voluntatē patris.Rñsum est ꝙ primus.Et Chrs ex hoc cōtra principes sacerdotū dixit,quod publicani & meretrices pcedēt eos in regno Dei.Venit.n.(inquit)Ioannes in via iustitię,& nō credidistis ei,& pctōres vero & meretrices crediderūt ei.¶ Istā igit saluator noster parabolā exponit.Vī.n. supponere ꝙ paterfamilias est Deus,qui duos filios habuit in mūdo.i.duo gña subditorū,primos & secos,s. ecclasticos & laicos,quos ambos ad laborandū & ad bene operādū in vinea sua.i.in ecclesia vel in alia conuocat,& ad hoc vtrunq; sm maius & minus ordinat.Primo tñ populo ecclesiastico ista ꝓcipit.Sco.s.seculari & laico inquiens.Mat. 20. Ite in vineā meā,& ꝙ iustum fuerit dabo vobis. Sed vere magna est differentia in istis,qa primi dicūt & nō faciūt,secdi vero non dicunt,& qnq; tñ faciūt.Constat.n.ꝙ multi sunt ecclesiastici,qui ꝓmittunt & dicūt se velle in vinea Dei laborare,& hoc potissime in susceptione ordiōs vel beneficij,vbi tā publice q occulte se obligant ad laborē,& ad bonorum operū exercitiū & culturā,quia istis vī dictum illud apli.2. Ti.2.Labora sicut bonus miles Christi Et tamen isti sunt q oīno nihil de ꝓmissis faciunt,sed ꝙ Deo vouerunt ptermittūt.Vñ.Mat.23.Dicūt.n.& non faciunt.Econtra alij sunt sæculares,& alij magis leues,q prima facie mādato dñi cōtradicunt,& qñ eis aliquid inūgit lingua & morib. totū sperunt.Hier.2.A sęculo confregisti iugū,dixisti,nō seruiā. Et tñ isti ad cor reuersi,multa bona opera faciunt,& contra illud ꝙ promiserant,bona agunt,qa sæpe fit ꝙ sæculares qui leui & sęculari conuersatione vīr Dei patris mandata contemnere,& tñ faciunt plura bona quā illi qui ex promissione tenentur facere facta magna.Ecclesiastici.n. habent verba & nō opera,sæculares vero habent opera & non verba; & ideo isti & non primi dicuntur facere diuina præcepta, cū plus placerent dño bona opera quam promissa.Ideo bene dr istis,quod peccatores & meretrices ipsos præcedēt in regno Dei,quia seculares qui peccatores vīr prima facie eliguntur.Isti vero qui iusti crediti fuerant respuuntur. Vñ dr.Mat.8.Multi venient ab oriente &c.Et sequit. Filij aūt regni eijcient foras.¶ Vel si vis allega istud generaliter ꝙ plus sunt attendenda opera quā verba &c.Iō dr.Io.10. Operib.credite,vide supra li.14.c.22.vbi ista figura ad litterā exponit.¶ Hō erat paterfamilias q plantauit vineā, & sepi circundedit eā,& fodit in ea torcular;ędificauit turrim, & collocauit eā agricolis,& peregre profectus est. Cū ad D uenięte tempore fructuum seruos suos misisset ad vineam agricolæ ipsos diuersis supplicijs affecerunt,& cum iterum misisset alios similiter peregerunt.Qui cum vltimo filium mitteret dicens.Forsitan verebuntur filium meū, ipsum ēt occiderunt,& eū extra vineam proiecerunt dicētes.Hic est hæres,venite occidamus eū,& erit nostra hęreditas.Iste paterfamilias finaliter ad vineam suā veniens,istos operarios perdidit,& vineā aliis locauit.Vō dr.Malos male perdet, & uineā suā locauit alijs agricolis.¶ Istud exponunt doctores allegorice,dicētes ꝙ paterfamilias.i.Deus a principio plantauit quādā vineā.i.synagogā.Est.5.Vinea dñi sabaoth domus Israel est.In ista.n.fodit torcular,i.ciuitatē hierm, in qua botrus cypri fuit cōpressus,turrē,templū & septē ei circundedit,i.diuinæ legis munitionē & ambitū.Esa.5.Plātauit vineam electam,lapides elegit ex ea,fecit torcular & ædificauit turrim ipsamq; agricolis,i. filijs Israel & iudęis locauit,qui Abraam & Moysi legem,i.cerimonias ordinauit,& iudęos in hierusalem,i.in terra promissionis locauit. Ab eis etiam profectus est quando data lege suis arbitrijs ipsos dereliquit.Vnde tradidit seruis suis bona sua,& profectus est statim.Sed isti agricolę a principio pessimi & rebelles fuerunt,quia seruos Dei quos pro fructu bonorum operum reportando mittebat ad vineam multipliciter offenderunt,sicut patet,quia Moysen exacerbauerunt,& de regno suo Dauid expulerūt Esaia serra lignea secauerūt,Hieremiā in ęgypto lapidauerunt.Ezechiel in babylone excerebrauerūt,amos vecte perforauerunt &c.Vnde dr. Matt. 23.Ecce ego mitto ad vos prophetas sapientes & scribas &c.Finaliter misit filium suum Iesum Christum,quē nihilo minus

Eminus proiectum extra vineam, i. extra hierusalem occide
runt, ipsumq; & fidem eius respuentes, hereditatem eius se
habituros perpetuo crediderunt inquantum. f. fidem Chri
sti ipso mortuo extinguere putauerunt, & sectam suam in
æternū duraturā, & ipsos in hierm mansuros se arbitrati
fuerunt. Mat. 21. Venite (inquiunt) occidamus eum & nostra
erit hæreditas. Et alibi. Ioann. 11. Ne forte veniant romani,
& tollant nostrum locum & gentem, expedit vt moriat ho
mo. Sed eorum opinio facta est irrita, quia eo quod hære
ditatem Dei, scilicet terram iuda se habituros crediderūt
per Christi mortem, potius perdiderunt eandem, quia. f. pa
terfamilias Deus perdidit istos iudeos, & eos per romanos
vendidit & dispersit, vineam suam, f. ecclesiā & fidem alijs
agricolis, i gentibus ad fidem conuersis tradidit, istos vero
repudiauit & in infidelitate dimisit. Igitur bene concludit
ibi. Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti faciēti
fructum eius. ¶ Vel dic mystice quod vinea domini est ec
clesia, in qua Deus a principio posuit torcular, idest memo
riam dominicę passionis, turrem, idest altitudinem contem
plationis. sepem, i. tuitionem pastoralis protectionis. Hie.
2. Ego plantaui te vineam meam electam, omne semen ve
rum, qui agricolis, i. Christianis viris & ecclesiasticis ipsa
colendam tradidit, & inde fructum bonorum operum ex
pectauit, pro quibus habēdis seruos suos scripturam legis
psalmistarum & prophetarum, vltimo vero filium suum
misit, f. doctrinam filij sui euangelicā. Isti enim sunt Christi
serui spirituales, qui ad vineam ecclesiæ mittuntur, vt per
eos fructum bonorum operum reportent. Sed re uera isti
agricolę iam omnes istos expulerunt & occiderunt, quia
ecclesiastici legem per prophetias & euangelia, diuina scie
tiam & gratiam hodie quam pænitus deiecerunt. Nostra
(inquiūt) erit hereditas, q a hereditate ecclesię ac si esset iu
um proprium patrimonium sibi appropriant, & se non es
se agricolas, sed dominos putant, Eze. 36. Dederunt terram
meam sibi in hæreditatem. Et ideo pro certo (sicut iam vi
demus) dominos istos agricolas. i. viros ecclesiasticos di
uersimode disperdit, & propter peccata eorum vineam eo
rum ecclesiæ alijs agricolis, i. sæcularibus tyrannis ipsam di
ripiendam tradidit. Esai. 5. Auferam sepem eius, & erit in
direptionem. ¶ Vel dic quod ista vinea est anima, cuius cul
tores sunt sensus & affectus, quia debitum suum nō faciūt
nec fructum bonorū operum Deo reddunt, sed seruos eius
i. bonas inspirationes strangulant & repellunt filium eius,
idest Christum, et eius gratiam in seipsis interficiunt. Ideo
finaliter isti perduntur, & vinea, idest anima ab ali s agrico
lis, idest a vitijs & demonibus occupatur. Psalmist. 79. De
struxisti maceriam eius, & vindemiant eam omnes prætер
gredientes? & exterminauit eam aper de sylua & cætera. De
lapide reprobato vide supra secūdo regum quinto: in fine.

Capitulum vigesimumsecundum. textus. Simile factum est regnum cælorum homini regi qui fec. Moralitatum. Cap. 17.

REx quidā fecit filio suo nuptias & misit seruos suos
hora cænę dicere inuitatis vt venirent. Quib. nolen
tibus, misit alios seruos dicere. Ecce prandiū meum
paraui, tauri & altilia mea occisa sunt, & omnia pa
rata venite ad nuptias. Inuitati vero noluerunt venire: sed
alius in villam suam, alius ad negociationem suam abijt.
Quidam autem ex eis seruos suos tenuerunt, & affectos cō
tumelijs occiderunt. Quod audiens rex, missis exercitibus
suis perdidit homicidas illos, & mittens seruos suos alios
conuocat dicens. Nuptiæ paratæ sunt, sed qui inuitati erāt,
non erant digni. Ite igitur ad exitus viarum, & quoscunq;
inueneritis vocate ad nuptias. Serui autem abeuntes con
gregauerunt bonos & malos, & impletę sunt nuptiæ di
scumbium. Intrauit autem rex vt videret discumben
tes & vidit ibi hominem non indutum veste nuptiali, & ait illi. Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc rex ministros vocauit, & eum in tenebras exteriores ligatis manibus & pedibus mitti iussit. Ibi inquit erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati &c. ¶ Ista exponuntur allegorice de gentilibus & iudæis. Constat enim quod rex Deus filio suo vxo
re, i. humana natura duxit, & ex hoc nuptias & solennitatē fidei catholicę, & congregationem ecclesiæ catholicę celebrauit. Ad quod conuiuium primo iudæos vocauit quia. f. huius fidei fieri participes ipsos præ alijs ordinauit. Apostolus Rom. 2. Iudæo primum & græco. Omnia parata sunt, dixerunt serui. i. prædicatores & apostoli, tauri & altilia occisa sunt, i. Christus & prophetę & martyres pro fide sunt mortui. Acsi dicerent. Omnia fidei testimonia & mysteria parata sunt, venite ad nuptias, i. ad incarnationis fidē. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. Sed re uera isti ad nuptias venire noluerunt, sed potius ad villam suam, i. ad synagogam per incredulitatem abierunt, & multos de seruis Christi & prædicatoribus occiderunt, f. Iacobum Stephanum & multos alios, iō rex noster Deus patri missis exercitib, f. romanorum, illos perdidit & destruxit, & eos indignos nuptijs. i. salute & fide christiana iudicās, seruos suos prædicatores & alios conuocandos ad istas nuptias, i. ad incarnationis fidē misit. Io de Act. 13. Vobis oportebat primum loqui verbum domini, sed qm repulistis illud, & indignos vos iudicastis ętернæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes &c. Isti igitur prædicatores ad exitus viarū, f. ad gētiles q̄ non erant in via salutis, sed in exitu mittuntur, qui fidem recipientes ad ecclesiæ nuptias inducuntur inter quos boni & mali pariter concluduntur, ita quod discumbentibus tam bonis quam malis nuptię iam implentur. Vnde Iob. 3. Parnulus & magnus ibi sunt &c. Seu re uera in fine seculi rex iste Deus, ad suos fideles iudicandū, & ad discūbētes videndū et ad examinandū intrabit, & istos quos non indutos veste nuptiali videbit, i. charitate et & gratia, æternis vinculis, carcerib. & tenebris eos cōdemnabit, dicens. Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialē, & quomodo in ecclesiam venisti, & fidem christiana suscepisti, cū vestem nuptialē, i. charitatem & gram non acquisiuisti, sed potius pctis & vitijs sordidisti? At ille statim obmutescet, quia prohdolor peccator nullam excusationem habebit, immo sine reclamatione in tenebras ibit, vbi erit fletus & stridor dentium. Vnde Apoc. 16. Beatus qui custodit pallium suum ne nudus ambulet. Et sequitur. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Et quia omnes generaliter ad fidem vocati sunt, & tamen multi propter defectum vestis nuptialis ad infernum descendunt propter quod consulitur. Esa. 52. Consurge, consurge hierusalem, induere vestimentis gloriæ ciuitas sancta. ¶ Vel dic quod nuptiæ istę statum significant ecclesiasticum in quo tanti & altilia, i. actiui & contemplatiui suis doctrinis & exemplis bonos antiquitus refecerunt, qui in fide Christi & in isto conuiuio, i. in ecclesię statu mortui sunt, ita ꝙ in sanguine suo vel bona vita statū ecclesiasticū fundauerunt. Quidā aūt sunt qui ad illud cōuiuiū venire renuunt, sicut sunt nobiles & auari qui magis negocia sæculi & statū sęcularem quam statū ecclesiasticū eligunt & exquirunt. Vnde Iob. 30. Esse sub sentib. delicias computabant. Alij vero ad istas nuptias, id est ad ecclesiæ diuitias ardenter venerunt, ita quod iam discumbentibus, idest clericis religiosis & sacerdotibus plenæ sunt, in quib. boni & mali sine dubio simul viuunt. Veruntamen qa nullus ad aliud conuiuium, id est ad ecclesiastica beneficia vel officia venire siue intrare debuerat nisi sanctus, idest Deus in fine seculi illos qui sine veste nuptiali, idest sine gratia & conuersatione spirituali vixerunt, redarguet, & eos in tenebras exteriores, idest in inferno recludet dicēs. Quomodo huc intrasti indignus, vbi nullus debet intrare nisi dignus, & tu es non habens vestem nuptialem. Treno. 1. Vidit gentes ingressas sanctuarium suum: de quibus præceperas ne intrarent ecclesiam tuam. Et sic multi sunt vocati, pauci vero electi. Quia multi intrant ecclesię statum, pauci percipiunt paradisi fructum, sed potius infernales tenebras & luctum. ¶ Iudei cum postulassent a Christo si licēret censum dare cæsari, facit sibi Christus a ferri numisma census. De quo cum ab eis postulasset, cuius imago esset & numismatis superscriptio. Et ipsi dixissent, cæsaris. Christus respondit, dicens. Reddite igitur quę sunt Cęsaris Cę
sari & quę sunt Dei Deo. Acsi diceret, quod illi debet reddi numisma,

A di numisma, cuius imago est impressa. ¶ Dic quòd cum duplex imago possit imprimi in numismate animæ humanæ christianæ, f. imago Dei, quæ fit per gratiam, & imago Cæsaris, quæ dicitur à cedēdo, & interprætatur possidens princeps. i. figura diaboli, qui malos princeps mundi possidet, & peccatorem cedit & damnat, quæ imago in anima imprimitur per peccatum. Sic est quòd illud numisma. i. anima ista illi domino finaliter reddetur, cuius imago. i. figura per morum conformitatem in ipsa inuenitur, quia anima iusta quæ in se imaginem Dei repræsentabit, Deo reddetur. Anima vero peccatrix cęsari. i. diabolo propter conformitatem similitudinis offeretur. Apoc. 19. Qui acceperunt characterem &c. ¶ In. 23. ca. multæ redargutiones & maledictiones ponuntur, & multa etiam dicta moralia, quæ omnia per se patent. In. ca. 24 vero multa de vltima tribulatione ponuntur, sed vide infra in Luca. 17. vbi ponam. Lu. 21. ¶ In ca. 25. ponitur parabola de decem virginibus, f. quinque prudentibus & quinque fatuis, quæ sponso & sponsę venientibus ad nuptias obuiam exierunt, & omnes istæ lāpades tenuerunt in manibus. Ista tamen fuit differentia, quòd prudentes cum lampadibus oleum habuerunt, fatuę vero habuerunt lampades, sed oleo caruerunt. Tandem igitur morā faciente sponso, cum omnes virgines dormiuissent, media nocte clamor effi.citur. Ecce inquit sponsus venit, exite obuiam illi. Quæ cum surrexissent, & lampades suas parassent, fatuę carentibus oleo dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrę extinguūtur. Quibus responderunt. Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes & emite vobis. Dum irent emere venit sponsus, & quæ paratę erant, cum eo ad nuptias intrauerunt, & clausa est ianua. Fatue autem virgines venientes, suppliciter aperiri petierunt, dicentes. Domine Domine aperi nobis. Sed eis dixit dominus. Amen dico vobis, nescio vos. Concludit igitur dominus quòd quilibet debet esse paratus, quia nescit quando veniet sponsus. ¶ Istam parabolam nunquam possum ita bene exponere sicut exponiē per doctores, & ita dicamus secundum Augusti. quod secundum alios magis nouos. Decem virgines significāt vniuersitatem animarum fi
B delium, quæ pro eo decem dicuntur, quia obseruantiæ decem mandatorum subiugantur. Istæ tamen memorātur esse bonę & malæ, prudentes & fatuę, quia de fidelibus animabus constat aliquas esse bonas, & aliquas malas, quæ tamen omnes quinque videntur, quia omnes tam boni quam mali quinque sensum passionibus submittuntur, vel quia bonę quinque sensibus imperare, malæ vero eis seruire noscuntur. Itę tamen inter se multum differunt, quia quamuis omnes lampades. i. exempla bona & splēdorem aliqualem bonorum operum habeant, bonæ tamen oleum pię intentionis, & gratiæ & deuotionis cum lampadibus habent. Malæ vero licet exteriorem splendentem apparentiam habeant, oleo tamen pię intentionis carent, acceptis lampadibus, nō sumpserunt oleum secum, sicut maxime faciunt hypocritę, qui non curant habere veritatis nitorem, dum tamen habent exterioris apparentię splendorem. Contra quos tullius dicit: Quid prodest foris strenue agere: Omnes igitur virgines. i. omnes animæ Christianæ, tam bonę quam malæ sperant ad nuptias agni, i. ad conuiuium paradisi finaliter ingredi, omnesque expectant sponsum. i. Christum in resurrectione vltima venturum, & nuptiarum introitum concessurum. Veruntamen quia nunc tardat, necesse est quòd isti interim per mortem corporalem dormiant, & quòd tam boni quam mali debitum mortis soluant. Vnde dicitur. Mat. 26. Dormite iam & requiescite. Finaliter tamen media nocte. i. subito & exinspirato clamor tubę Angelicæ fiet, qui omnes dormientes & mortuos per resurrectionem aduocabit, & ipsis aduentum iudicis patefaciet dicens. Ecce sponsus venit, exite de sepulchris obuiam ei. Hieronymus. Semper sonat vox (inquit) illa terribilis in auribus meis. Surgite mortui, venite ad iudicium domini. Tunc omnes tam boni quam mali surgent, & lampades suas, id est bona opera præparabunt & numerabunt & dicent, Domine in nomine tuo prophetaui &c. Veruntamen quia mali & hypocritę oleum, rectę intentionis non habuerūt, ideo lampades suorum operum extinguentur, inquantum fructu & vtilitate omnimoda priuabuntur. Prouer. 24. Vnde. Lucerna impiorum extinguetur. Istis igitur non proficiet, sed iustis & sa- C
pientibus dicēt, date nobis de oleo vestro. i. iuuetis nos virtute meritorum vestrorum, quia tunc boni poterunt respondere. Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes & emite vobis &c. Acsi dicerent. Oleum meritorum nostrorum non est tantum quòd ad saluādum nos & vos sufficiat, siue sufficere possit, sed ite potius ad vendentes, & videte quid vobis proficient illi pro quorum captando fauore lampades & non oleum, id est opera vana sine cō
scientia bona dum vixistis, in seculo habuistis. Acsi dicerēt. Videte quid vobis proficit nunc vana gloria, vana laus & commendatio mundanorum. Et dicent. Vbi sunt dij eorum in quibus habebant fiduciam: Surgant & opitulentur vobis. Deu. 32. Sed pro certo dum isti volunt oleum bonæ conscientiæ emere, id est dum incipiunt bonam conscientiam habere, &, de vanitate operum penitere, & tarde bonam conscientiam quærere, sapientes, & bonę quæ habeant oleum cum lampadibus, cum sponso Christo intrabunt nuptias paradisi, & clausa ianua paradisi, id est excluso tempore merendi, isti hypocritę, & fatuæ perpetuo foras stabunt, & in inferno dolentes, nunquam apertionem venię seu cœli ianuæ de cetero impetrabunt. Vnde Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit regnum cœlorum. Ideo oleo bonæ cōscientiæ muniamur, & semper parati & in bono vigiles inueniamur, vt quacumque hora sponsus Christus veniat, cum ipso ad nuptias inducamur. Eccle. 9. Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Omnibus dico, vigilate. ¶ Vel si vis dic quòd illud quod hic ponitur, quòd fatuę virgines pro eo quòd oleum non habebant, lampades suas extingui dicebant, potest contra hypocritas allegari, quorum lampades, id est quorum conuersationis splendor non potest diu durare, immo cum oleum bonæ conscientiæ, intentionis & diuinæ gratiæ interioris istis deficiat, necesse habet cito extingui & deficere. Sen. Nihil quod simulatum est & fictum, potest esse diuturnum. Vnde Iob. 18. Nonne lux impij extinguetur: ¶ Vel dic, quod quilibet debet plus se diligere quam alios, quia charitas incipit a seipso, vnde vbi homo non potest sine sui præ D
iudicio alteri subuenire, debet illum dimittere, & de sua solum modò salute tractare exemplo prudentium virginum quæ dixerunt. Matth. 25. Ne forte non sufficiat &c. ¶ Vel ista allega quòd semper debet quilibet esse paratus, pro eo quòd Christi aduentus est incognitus & incertus, vt quacumque hora clamor diuinæ vocationis insonuerit, & ipse Christus per mortem decreuerit nos vocare, taliter paratos nos inueniat, vt cum eo possimus ad cœli nuptias introire. Matth. 24. Estote parati &c. ¶ Homo quidam peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis omnia bona sua. Cap. 25. Et vni quidem dedit quinque talenta, alij vero duo, alij vnum, vnicuique secundum propriam virtutem, & profectus est statim. Igitur qui quinque talenta acceperat, lucratus est alia quinque, qui autem duo accepe
rat, lucratus est alia duo, qui autem vnum abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Cum igitur lapso tempore rediret dominus, & poneret rationē cum seruis suis, audiens quòd vnus quinque & alius duo talenta lucrati fuerant, & quòd pecuniam suam multipl cauerunt, ipsos supra maiora constituit, & eorum diligentiam commendauit, dicens cuilibet. Euge serue bone & fidelis, quia in pauca &c. Intra in gaudium domini tui. Accessit autem qui vnum acceperat talentum, dicens ei, Domine scio quia homo durus es, metens vbi non seminasti, & congregans vbi non sparsisti, & timens abij, & abscondi talentum tuum in terram, ecce habes, quòd tuum est. Dominus vero negligentiam serui arguens, ipsum ex proprijs verbis condemnauit, dicens. Si inquit homo durus sum, & meto vbi non semino, oportebat te pecuniam meam dare nummularijs, vt sic & ego veniens recepissem, quòd meum est cum vsura. Istum fecit igitur talento commisso priuari, & illi qui quinque lucratus fuerat dari. Seruum vero illum tanquam pigrum & inutilem fecit in exteriores tenebras alligari, dicens. Habenti dabitur & abundabit. Illi autem qui non habet etiam quod habere videtur, auferetur ab eo. ¶ Ista exponuntur serioſe per Grego. in Hom. q

E ille homo qui peregre proficiscitur, est saluator noster, qui in ea carne quam assumpserat, abijt in cœlum. Carnis enim locus proprie terra est, quæ quasi ad peregrinandum ducitur dum per redemptorem nostrum in cœlo collocatur. Vnde dicitur. Luc. 19. Homo quidam abijt in regionem lõginquam accipere sibi regnum. Iste igitur seruis suis. i. Christi fidelibus & christianis tradidit bona sua. i. gratias gratis datas, & vni dat quinque alij duo, alij vnum. Hoc est q̃ vnicuique dat & dispensat gratias suas secundũ maius & minus, diuersis diuersimode ꝓbet eas, quia sicut dicit Apostolus. 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt idem autem spiritus diuidens singulis prout vult. Vult autem q̃ de istis talentis suis quilibet negocietur, & q̃ quilibet gratijs istis sic vtatur, q̃ lucrum & fructum virtutum & meritorum multiplex reportetur. Vnde Luc. 19. Negociamini dum venio. Et ideo quidam sunt qui pecuniam sibi commissam. i. gratias sibi concessas multiplicant, & alij quinque talenta, & alij duo lucrantur, inquantum secundum maius & minus in bonis operibus se exercent, secundum q̃ plures gratias naturales acceperunt, de lucro meritorum plus reportant. Vnde dicitur. Luc. 12. Cui multum datum est, multũ exigitur ab eo. Igitur in die iudicij vel in morte, quando Deus qui ab ipsis profectus fuerat, & qui quemlibet eorũ in manu sui liberi arbitrij dimiserat, istos seruos ad rationem vocabit. Tunc tales bene operantes supra multas constituet, & in gaudio domini sui, scilicet in paradiso multipliciter præmiabit. Veruntamen quia aliqui sunt pigri serui, qui pecuniam sibi commissam. i. scientiam, gratiam vel industriã sibi a Deo concessam in bono non multiplicant, immo in terram ipsam fodiunt, & ad terrena lucra & negocia applicant, ibique totũ censum cumulant atque parant. Ideo tales finaliter condemnantur, & in exteriores tenebras allegantur. Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mitte eum in tenebras exteriores. Et dicet, dominus. Sciebas quia homo sum durus, rigidus, iustus & seuerus, qui volo colligere vbi non seminaui, hoc est, volo q̃ quilibet vir virtutes & merita reportet vltra gratiam quam sibi pro semine dedi, & q̃ ipse augeat & multiplicet gratiam & scientiam quam sibi commisi, quare igitur illam in terram fodisti, quare ipsam in terrenis negocijs posuisti, & non potius tradidisti nũmularijs. i. pauperibus, si fuerit pecunia temporalis, vel auditoribus si fuerit spiritualis & scientia, vt. s. lucrum debitum reportarem? Acsi diceret. Iuste in tenebras eijci meruisti, quia magis spiritualia q̃ terrena dilexisti. Ista potissime allegantur per Gregorium de prædicatoribus, quia secundum q̃ homo habet plura talenta. i. plures gratias & scientias a Deo recepit, sm hoc prædicando & docendo magis debet proficere, vt lucrum cum vsura de animabus conuersis possit domino reportare. Vnde Luc. 12. Cui cõmendauerunt multum, plus petent ab eo, ita q̃ de laborando & prædicando sm magis & minus nullus se valeat excusare. Vnde secundum ipsum illi qui dicunt, Scio domine quia durus es. i. scio quia prædicationis & religionis status difficilis est & durus, & ideo nolo mihi traditum talentũ, i. scientiam mihi traditam in tali negocio exponere, nolo tam ardua quærere, sufficit mihi in scientia & administratione viuere, & talentum mihi traditum in terra, i. in terrenis occupationibus sepelire, nolo salutem multorum quærere, sufficit mihi circa temporalia iuste viuere, & de vtilitate propria non aliena curare. Isti a domino sicut serui inutiles redarguuntur, & in æternis tenebris concluduntur.

¶ Vel si vis illud quod hic dr̃, habenti dabitur & abũdabit, ei autem qui non habet etiam quod habere videtur, auferetur ab eo. Quod etiam ipse paterfamilias exemplo demonstrauit, qui vnum talentum ab illo abstulit, & ipsum alteri qui plus abundauit dari mandauit. ¶ Allega hoc de mũdi fortuna, etiam de mundi principibus & tyrannis cum isti habeant multos seruos & subditos, quorum quidã abũdant, & alij indigent, quidam sunt diuites, & alij pauperes, quidã magna lucra faciunt, sicut ad litteram sunt eorum officiales, quidã qui solum vnum talentum habent, i. modica habent substantiam, & hoc in terra abscondita. i. in terrenis agriculturis & laboribus acquisitam, sicut sunt inferiores subditi, agricolæ & similes. Istud est verum, q̃ illi domini & tyranni ab illis qui parum aut nihil habent, i. ab agricolis & fossoribus continue rapiunt, & illud modicũ quod habent. ab eis auferunt & tollunt, quod alijs. s. suis causidicis & officialibus diuidunt. Constat enim q̃ inferiores spoliant, & de spolijs suis diuites officiales suos munificant & ditant, bona enim sua continue a pauperibus auferunt, diuitibus vero aliena quotidie cumulantur. Esa. 3. Rapina pauperis in domo vestra. ¶ Vel dic q̃ hic dicitur, q̃ ille qui talentum non multiplicauit, ille fuit priuatus, & census ille alteri datus, & ipse in tenebris ligatus. Ille vero qui lucrum domino apportauerat, fuit magnificatus, & in gaudium domini receptus, & muneribus ampliatus. Potest applicari contra modernos dominos, qui re uera nullum seruum aut familiarem diligunt, nisi lucrum apportet, & nisi vtilitatem eorum faciat, & pecunias multiplicet & augmẽtet, tales enim solent magnificari, donis & beneficijs ampliari. Euge inqt &c. Vnde Isaac amabat Esau & c. Gen. 25. Illos vero qui lucrum non procurant, solent reijcere & vilipendere, & talentum eorum. i. beneficium vel officiũ ab ipsis quandoq̃ tollere, & ipsos repellere & fugare, dicẽtes. Seruum inutilem reijcite, quia quicunque munera & lucra non procurat, a diuitibus reijcietur, & alius in officio eius subrogatur, quod potissime videtur de officialibus dominorum, quia nisi per rapinas & exactiones lucrum acquirant dominis suis, continue submouentur, & ipsorum talentum, i. officium statim alteri datur. Vnde Mat. 21. Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructũ. ¶ Vel dic q̃ habenti gratiam dabitur gloria & abundabit, et autem qui non habet, supple gratiam, etiam quod habet auferetur ab eo, quemadmodum ad litteram contingit in hypocritis. ¶ Vel dic q̃ qui non fuit vsus talento sibi commisso, illud perdidit, quia quando homo non exercitat ingenium suum, quamquam sit vtile & bonum, vel quando ipsum in terram absconditur, vel quando ipsum in terrestribus ponit, ipsum pro certo perdit, inquantum rudis & hebes efficitur, & ad ignorantiam se deflectit, quia serui negocium sine exercitio & ingenio in artubus & brachia in corporibus irrigescunt. ¶ Vel dic q̃ per talentum intelligitur sensus, quem homo dum viuit, ad voluntatem domini debet expendere, vt ex eo lucrum virtutum exquirere possit, quod mundi sapientes non faciunt immo illud in terrenis negocijs sepelunt, in cautelis & mollicijs sensum suum cõtra Dei voluntatem expendunt. Quia sicut dicitur. Hier. 4. Sapientes sunt vel faciant mala, bene autem facere nescierunt. Ideo in fine quando paterfamilias Deus vult cum eis ponere rationem, i. in morte, illud talentum. s. sensus & ratio, de ipsis auferetur, inquantum de his quæ ad salutem ꝑtinent obliuiſci noscuntur, quapropter in exteriores tenebras perpetuæ reponuntur, teste Aug. Hac animaduersione percutitur peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei. Vnde Apostolus. 1. Cor. 1. Perdam sapientiam sapientium &c. Cap. 26. ¶ Hic fit mentio quomodo in die iudicij boni a malis separabũtur, & illi ad dexteram, isti ad sinistram ponentur. Fit etiam mentio quomodo de operibus pietatis dominus disceprabit, & quomodo illos qui pietatis opera exercuerunt, ad paradisum vocabit, illos qui contrarium fecerunt, etiam qui erga tribulatos & pauperes sunt crudeles, in ignem diabolo paratum condemnabit. Fit etiam mentio quo opera pauperibus impensa Chris in extremo iudicio sibi facta fuisse reputabit, & quomodo in persona pauperũ seipsum in homine esse clamabit. ¶ Ista omnia allega, q̃ boni & mali qui nunc vix possunt distingui in mundo, in iudicio optime distinguentur, quia tunc in præsentia omnium boni a dexteris, i. in æterna prosperitate, mali a sinistris, i. in æterna aduersitate ponentur sicut dicitur in Prouerb. 4. Vias quæ a dextris sunt nouit dominus, peruersæ autem viæ quæ a sinistris sunt. Item ista possunt allegari quomodo opera pietatis inter cætera bona videntur Deo placere, de quibus solum legitur in iudicio mentionem facere. Sicut latis dicit Apostolus. 1. Timo. 4. Pietas ad omnia valet. ¶ Item ista possunt allegari, quomodo Deus bona vel mala facta pauperibus suis reputat sibi facta, & quomodo persona pauperum personam domini repr̃sentat. Vnde Matth. 10. Qui recepit vos, me recepit. Matth. 18. Idem qui suscipit talem paruulum in nomine meo, me recipit.

Capi-

A *Capitulum vigesimumsextum. textus. Et factum est cum consummasset Jesus sermones hos. Mor. Cap. 18.*

COnsilium capiendi Christum fuit sumptum in atrio principis sacerdotum qui dicitur Cayphas. Vnde hic dicitur q̃ congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Caiphas vt Iesum dolo tenerent & occiderent. Dicebãt enim non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. ¶ Ista possunt allegari contra mala quę fiunt in curijs dominorum, quia hodie in atrio principis siue summi sacerdotis, hoc est in curijs episcoporum & principum mundanorum, congregantur sacerdotes & seniores. i. mali consiliarij tam laici quam clerici, tam regulares quam sæculares & hoc non vt Iesus, i. iusticia & innocentia defendatur, sed potius vt dolo, fraude & iniusticia perimatur, quia omnia colloquia & consilia quæ fiunt hodie, & etiam consilia in principum parlamentis ad hoc solum fiũt, vt detur locus fraudibus & fictionibus, & vt Christum, i. pauperes & innocẽtes qui Christi personam in hoc mundo repræsentant, per dolos & fraudulentas machinationes suis exactionibus subijciant & tormentis. Psal. 47. Congregati sunt & conuenerunt &c. Veruntamen tales mali consiliarij multum bene cauent, ne talia fiant in die festo. i. loco publico & aperto, & hoc ne tumultus fieret in populo, quia tales mala & fraudulenta sua consilia quæ machinantur cõtra Christum. i. contra ecclesias & pauperes, non solent publice facere, sed priuate, non notorie, sed occulte. Sciunt enim q̃ tumultus in populo fieret. Et si populus suas videret malicias, ipsos forsitan dentibus laniaret. Quærunt igitur isti sua secreta consilia facere, & noticias hominum declinare, quia dicitur. Ioan. 3. Omnis qui male agit, odit lucem. ¶ Cum esset Iesus in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti precios, & effudit super caput ipsius recumbentis. Et sicut dicitur, super pedes quos capillis suis terſit, & impleta est domus ex odore vnguenti. Quidam igitur discipulorum hoc indigne ferebãt, dicentes. Vt quid
B perditio hæc? Poterat enim venundari multo & dari pauperibus! Iesus autem ipsam excusauit, & deuotionẽ ipsius comprobauit, & curam eius erga se magis quam erga pauperes commendauit, dicens. Pauperes semper habebitis vobiscum, & cum volueritis, potestis eis bene facere, me autem semper non habebitis. Mittens autem hoc vnguentum in corpus meum ad sepeliẽdum me fecit. ¶ Tunc Christus in domo Simonis qui interprætatur obedientia, & in Bethania domus obedientiæ vel afflictionis spiritualiter discumbit, quando in boni obedientis conscientia conquiescit. Talis enim domus & talis dominus hospitari bene Christum dicuntur, quia re uera nunquam requiescit dominus gratius quam vbi obedientia, humilitas & afflictio pœnitentiæ & pœnalitatis conseruantur. In ista domo mulier, i. bona voluntas ipsum vnguento inungit, & vas alabastri, i. cor firmum & solidum. s. p deuotionem aperit, & caput eius. i. diuinitatẽ, pedes. i. eius humanitatẽ vnctionis vnguento recreat, ita q̃ tota domus conscientiæ odore spiritualis suauitatis impletur, & opus illud elemosynis pauperum antefertur. Maius enim bonum est deuotio erga Deum, quam compassio erga proximum, & plus Deo obedientia quam elemosyna vel sacrificium placet, vt patet in lib. 1. Reg. 15. Nunquid vult Deus holocausta, & non potius vt obediatur voluntati eius? Melior enim est obedientia quam victima. ¶ Vel allega contra infamiam, quæ de eui non tollitur. Simon iste ante leprosus fuerat, sed modo non erat, quia iam diu ipsum ante sanauerat, & tamen adhuc vocabatur leprosus, dato q̃ esset sanus realiter. In quo notatur q̃ qñ quis lepram alicuius criminis qñq; vel defectus incurrit vix amplius potest nomen. i. fama recedere, quinimmo dato q̃ sanetur & emendetur de crimine intantum q̃ dignus possit dici dñm spiritualiter hospitari, solet tamen nomen illud infamiæ quam incurrit, apud eũ perpetuo remanere. Eze. 24. Multo labore sudatum est, & non exiuit de eo nimia rubigo eius. ¶ Vel allega q̃ nunq̃ potest aliquis opus pium vel meritorium facere, quin satis inueniat qui opus illud delectenẽ mordere, sicut in ista apparuit quæ dominum vngendo opus sanctissimum faciebat, & tñ non carebat detractoribus dicentibus. Vt quid perditio hæc? ¶ Vel allega hoc, q̃ detractor nõ parcit dño vel amico sicut patet hic de istis, q̃ detractor sub specie boni & colore & occasione virtutis, semper nititur aliorum bonis derogare, sicut patet hic, vbi isti sub specie elemosynæ faciendæ deuotioni alterius detrahebant. ¶ Vel allega ista, q̃ semper est ad rem magis necessariam primo & principaliter recurrendum, & negocium magis cogens faciendum primo, & minus cogentibus præferendum sicut hic dicitur q̃ pauperes semper erant cum discipulis remansuri. Christus autem cito erat recessurus ab eis, & ideo cõcludebat sibi primo obsequium vnctionis præberi debere, cum elemosynæ pauperum possent alias fieri & sine periculo differri. ¶ Hic habemus q̃ cum Chr̃s discipulos fugitiuos, & eum dimissuros prædiceret, Petrus audacius præcæteris se iactauit, secum in mortem, & in carcerem iturũ, se nunquam negaturum promisit, & tamen ipse prius dominũ negauit, & turpius deliquit cæteris. ¶ Allega ad hoc q̃ vt communiter illi qui magis se iactant, minus reddunt, & illi qui fortiores & constantiores amicos tempore pacis se asserunt, tandem qñ venit tentatio & tribulatio, primi cedunt. Sene. Infirmior canis magis indulget latratibus. ¶ Vel dic q̃ petrus qui erat futurus ecclesiæ pastor, & qui fortior credebatur esse alijs, prout ex verbis eius apparet permissus est a Deo cadere, ad ostendendum q̃ nullus debet de viribus suis præsumere, & ad ostendendum q̃ præla tus debet cadentibus & delinquentibus compati, & ex propria fragilitate aliorum fragilitatem cognoscere, & sic non nimis aspere corrigere, sed potius condolere. Vñ dr̃. Eccl. 31. Disce ex teipso quæ sunt proximi tui &c. ¶ Petrus in atrio principis sacerdotum, positus ad ignem se calefaciens cum ministris, ibidem ad vocem ancillæ Christum negauit, audito tamen gallo, petrus respectus a Christo peccatum suũ recordatus est, & sic egressus atrium, amare flendo pœnituit. ¶ Istud allega, quomodo isti qui sunt in curia & in atrijs dñorum, & cum ministris & officialibus eorundem, solent ad ignem auariciæ in aliquibus officijs constitui, faciliter mendacia & periuria solent incurrere, & ibi plus quam alibi ad vocem ancillę. i. ad carnis suggestionem, vel ad pecuniæ delectationem solent grauiora crimina perpetrare. ¶ Vel dic q̃ dato q̃ homo grauissime delinqueret, fit D tamen qñq; q̃ ipsum dñs oculo miæ respicit & gallum cantantem. i. aliquẽ prædicatorẽ audit & ductus pœnitentia foras. i. extra statũ pcti exit & amare plorans conqueritur atque gemit, & sic veniã obtinet atq; acquirit. ¶ Vel dic q̃ nullus est ita petrus, quin vocẽ ancillæ. i. carnis suggestionẽ debet formidare, & quin p ipsam possit a statu salutis cadere, & consentiendo pctõ dñm negare. ¶ Iudas osculatus est Iesum, & tñ ipse est qui prius tradidit ad mortem & tormẽtum. ¶ Sic vero hodie mali sacerdotes, qui Deum in sacramento quotidie osculantur, sunt illi qui sibi amplius inimicantur, & qui ipsum osculando. i. in indigne recipiẽdo, in manus inimicorum suorum, id est viciorum quæ habent in corde, tradere dinoscuntur. Vnde Luc. 22. Iuda osculo filium hominis tradis.

Capitulum vigesimumseptimum. textus. Mane autem facto. Mor: Cap. 19.

DE precio sanguinis Christi vẽditi sacerdotibus restituto, fuit emptus ager figuli in sepulturam peregrinorum, qui Acheldemach vocabatur, i. ager sanguinis. ¶ Sic vero precio mortis Chr̃i fuit emptus & acquisitus ager opulentissimus paradisi. In quo. s. pe regrini. i. viri iusti q̃ se reputãt peregrinos & aduenas sup terrã, in morte q̃tum ad aiam sepeliunt, & ibidẽ feliciter reponuntur, q̃ ẽt locus ager sanguinis proprie dr̃, p eo q̃ sanguis Christi præcio coparatur. Ager ẽt dr̃, figuli, pro eo q̃ ipsum dedit, & vendidit factor mundi. Vnde dicitur. Gen. 27. Odor agri pleni cui benedixit dñs. ¶ Iudas pœnitentia ductus de Chro iniuste vendito acquisita legit restituisse, & de crimine suo displicentiam habuisse. ¶ Quod

Universidad de Sevilla Biblioteca

E sit contra obstinatos vsurarios, qui sine displicentia & pœnitentia de mundo recedunt & nihil de alieno omnino restituere volunt. ¶ Barrabas nocens in curia Pilati fuit liberatus, Christus vero innocens crucifixus. Quod quia pilat⁹ ad vocem populi fecit, ideo exculatus esse credidit, in cuius signum manus suas lauit dicens. Innocens sum a sanguine iusti huius. ¶ Illud allega moraliter, & generaliter, q in curia malorum iudicum boni & innocentes, maxime q̃do sunt egeni & pauperes, condemnant, mali vero & nocentes, dum tñ dicunt barrabas q interpretat̃ filius magistri, q erat vir nobilis & insignis, hoc est dictu, dñ tñ sint hoies nobiles & diuites, & q magistros habeant dominos vel parentes cõtra iustitiam absoluunt, qa isti sunt de q̃bus dr̃. Esa 5. Ve qui iustificatis impium &c. ¶ Vel dic cõtra multos fatuos, q quando faciunt aliq̃d malum, ad clamorẽ alio rum reputant se immunes, dicentes. Innocens ego sum vos videritis, & tñ isti deberent aduertere illud. Exo. 23. Nõ sequaris turbam ad faciẽdum malum, nec in iudicio acquiescas plurimorum sententiæ, vt animo deuies. ¶ Moriente vero dño, velum templi in duas partes scissum est, terra mota est, petræ sciss̃ sunt, sol obscuratus est, tenebræ p vniuersam terram factę sunt, monumenta plurima aperta sunt, & sanctorũ corpora surrexerunt & in sancta ciuitatem hierusalem intrauerunt, & multis apparuerunt. ¶ Sic vere in tempore mortis & passiõis Christi, potissimẽ in septimana sancta, terra. i. peccator terrenus debet p timorẽ moueri. Psal. 103. Respicit terram & facit eã tremere &c. Petræ. i. corda quantũcunque dura debent p timorem scindi. Vnde. Iohelis. 2. Scindite corda vestra, & nõ vestimẽta vestra. Sol. i. splẽdor & lętitia cordis, debet p compassionem obscurari. Vnde Iohelis. Sol conuertetur in tenebras. Monumenta. i. corda immunda & cadaueribus vitiorum plena, p confessionem dñt aperiri, & sic corpora sanctorum. i. ipli penitentes sancti ipũaliter resurgẽt, ita q sancta ciuitatem paradisi poterunt ingredi, & ibi feciliter introduci. Apostolus Heb. 4. Festinemus ingredi in illã requiẽ. ¶ Hõ q̃dam dies ab arimathia noie Ioseph, q discipulus erat Iesu, a Pilato petiit corpus eius, & accepto corpore in sindone mũda inuoluit, & in nouo monumẽto in quo nõdum quisq̃a positus fuerat, sepeliuit, & grãde saxum ad ostiũ monumenti aduoluit, ¶ Iste hõ significat virum iustum, qui dr̃ homo p rõnem & discretionem, dicit̃ dies p virtutum & meritorum possessionem, discipulus Iesu p obedientiam & imitationem ab arimathia qđ interpretat̃ vigilia, p diligentiam & discussionem, nobilis p generosam animi cõditionem, decurio p decalogi impletionem, dictus Ioseph, id est augmentum, p cõtinuam virtutum accumulationẽ. Vnde dicit̃ Gen. 4. Filius accrescẽs Ioseph. Quia re vera talis corpus Christi in sacramento altaris digne recipit, & eum in sindone munda. i. in puritate conscientiæ ponit, & in monumẽto. i. in corde humili & deuoto ipsum sepelit & recondit, grandemque lapidem. i. pondus diuini timoris adhibet, virtute cuius ipsum defendit melius & custodit. Cuilibet enim illud corpus recipienti dicitur. 3. Reg. 20. Custodi virũ istum, quoniam si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. ¶ Vel dic q in hoc Ioseph qui erat iustus, recepit a Pilato, qui erat iudex pessimus, ita q rursus crucifigat dominum in seipso per vitia, sicut fecit Pilatus. Nihilominus ipse põt Ioseph qui erat iustus. i. cuilibet bono christiano verum corpus Christi tradere, sacramenta ecclesiastica ministrare, & ipse Ioseph. i. Christianus, licite potest ab ipso percipere, quia virtus sacramentorum non est a ministro, sed a Deo, & ideo ministri mali non possunt sacramenti efficaciam in illo qui digne recipit vitiare. Vnde Matth. 7. Vos autem cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris.

Capitulum vigesimumoctauum. Textus. Vesperе autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati. Moralitatum. Cap. 20.

CVstodes quibus fuerat commissum custodire corpus domini in sepulchro, a facie Angeli descẽdẽtis de cœlo, cuius aspectus erat sicut fulgur, & a facie terremotus qui tunc factus est ita fuerunt territi, q quasi mortui corruerũt, quapropter dominum perdiderunt, quia ipsis sic prostratis, Christus sepulchrum dimisit, & ipsis ignorantibus abijt & resurrexit. Vnde ipsi testificati sunt, q ipsis dormientibus Christus erat eis surreptus, & de eorum custodia prolongatus. ¶ Illud potest exponi, q illi qui paschate corpus domini in corde siue in sepulchro custodiendum recipiunt, quandoq̃ valde male custodiunt, quinimmo ipsum per vitia perdunt. Angelus enim qui descendit de cœlo. i. diabolus, cuius aspectus per violentiam tentationis ardet & penetrat sicut fulgur, iuxta illud: Luc. 10. Videbam Sathanam de cœlo cadentem sicut fulgur. Vna cum terremotu tentationis ipsos per peccatum prosternit, ita q in vitijs statim dormiunt atque cadunt, & sic thesauro quem custodire debuerant, spoliantur, & sepulchro suæ conscientiæ a Christo quem receperant euacuantur. Vñ dr̃. Mar. vl. Surrexitnõ est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. ¶ Et si vis, dilata vitam tuam, quomodo multæ gentes vitiorum videntur circa sepulchrum dormire, & male dominum custodire. Vnde dicitur. 1. Reg. 26. Viuit dominus, quia filij mortis estis vos, qui non custoditis Christum domini. ¶ Hic dicitur q cum custodes Christum resurrexisse, & Angelum descendisse testificarentur, principes sacerdotum ipsos pecunia corruperunt, & q ipsum a discipulis suis furatum dum dormiebant dicerent, pacta pecunia induxerunt. Qui accepta pecunia, sicut fuerant edocti fecerunt, & resurrexisse dominum negauerunt. ¶ Illud si vis allega exemplariter, quomodo pecunia & auaricia facit veritatem dimittere, mendacium dicere, & articulos fidei aliquotiens negare, & ab illis quæ quandoq̃ homo testificatus fuerat, deuiare. Bene igitur dicitur: Ecclesiastes. 10. Pecuniæ obediunt omnia.

¶ Moralitatum super Mattheum Finis.

MORALITATVM
Liber trigesimus super Marcum.

Capitulum tertium. Textus. Et introuit iterum in synagogam. & erat ibi homo habens manum aridam. Moralitatum. Capitulum. 1.

Via quicquid est in Marco, totum vt cõmuniter prædicatur in Mattheo, ideo pauca quæ remanent, superaddam. In tertio ca. dicitur, q cum Christus quadam die feruẽtissime prædicaret, visum est discipulis suis, q humanã discretionem excederet, & iõ accesserunt vt eũ tenerẽt. Dicebant. n. quia in furorẽ versus erat. Scribę etiam dixerunt quia Belzebub habebat, & quia in principe demoniorum demones expellebat. ¶ Illud allega, q viri iusti qui feruenter p̃dicant, & opera virtuosa præ cæteris agunt intantum q demonia, i. vitia. s. demonũ potentiam de obsessis peccatoribus suis doctrinis expellunt: Isti hodie furiosi & sine sensu a viris carnalibus credũtur, nihilq̃ prorsus valere a mundanis hominibus reputantur, quia quicunque hodie mundana contemnit, & de salute sui & aliorũ meditatur, fatuus & lunaticus estimatur, sicut de ꝓpheta q ad iungendũ Iesu venit, dixerũt alij: Quid ad te venit subrepticius iste 4. Reg. 9. Sic etiam si quis mirabilia opera & virtuosa facit statim mali hoc per hypocrisim & malã intentionẽ facẽ asserunt, & hoc magis Beelzebub q veritati diuinæ attribuunt. Vnde Mat. 11. Venit Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt, ecce demonium habet. Venit filius hominis mãducans & bibens, & dicunt, ecce homo vorax & potator vini, publicanorũ & peccatorum amicus.

Capi-

Capitulum septimum. textus. Et conuenerunt ad eum principes & Pharisei. Moralitatum. Capitulum. 2.

AD Iesum cũ fuisset adductus homo surdus & mutus, vt imponeret sibi manum apprehendẽs eum de turba seorsum misit digitos suos in auriculas eius, & spuens tetigit linguam eius, & suscipiens in cœlum dixit, Effeta, quod est adaperire. Et statim apertę sunt aures eius, & solutum est vinculum linguę eius, & loquebatur rectę. ¶ Sic re uera cum ad dominum quotidie veniãt peccatores, qui surdi & muti esse dicunt, pro eo qđ illa quæ pertinent ad salutem suam, non possunt loqui aut dicere, seu aliqua honesta & vtilia prædicare, vtilia, s. correctionem & bonam monitionem nõ possunt audire, nec ad aliquam bonam doctrinam cor suum applicare. Hie. 6. Incircuncisæ aures eorum, & non possunt audire. Sed quã doq̃ Christus vel prælatus istos seorsum a tumultu negotiorum & hominum per contemptum separat, donec saliua bonæ doctrinæ linguam talium tangat, & sic ad rectę loquendum confitendum, laudandum & gratias agendum ipsos acuit & disponit. Ipsos etiam digitis suis. i. donis Spiritus sancti, vel digitis suæ liberalis gratiæ vel distributionis, vel digito suæ manuductionis, ostensionis & intentionis, vel digitis suæ percussionis vel correctionis illorum aures. i. auditum & attentionem aperit, vinculum eorum linguę. s. verecundiam, ignorantiam, obstinationem, insolentiam ac impudicitiam resoluit, ita q diligenter loq & rectę audire & attẽdere eos faciat. Mat. 11. Vñ dr̃ tali spirituali medico potest dici quod sequit. Mar. 7. Bene omnia fecit, quia surdos fecit audire, & mutos loqui. Matt. 11. Et alibi surdi audiunt, & cæci vident.

Capitulum nonum. textus. Et dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus. Moralitatum. Capitulum. 3.

DE quodam demoniaco ducto ad Iesum, vt ab eo sanaretur, dicitur hic qđ pr̃ eius dixit: Christo Attuli ad te filium meum habentem Spiritum mutum ab infantia sua, qui vbicunque apprehendit B allidit eum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit, sæpe etiam eum in ignem & aquam misit, vt eum perderet. Et attuli eum ad discipulos tuos & eum sanare non potuerũt. Chr̃s igitur istum sanauit, & Spiritum surdum & mutum. i. qui mutitatem & surditatem in eo causauerat, effugauit. ¶ Iste demoniacus significat peccatorem, qui a discipulis sanari non potuit, ad significandum q solus Deus & non homo pcta dimittit. Vnde dr̃, Luc. 7. Quis potest dimittere pcta nisi solus Deus? Iste igitur qñq; ab infantia a demone obsideꝛ. i. demonum seruitio per vitia subiugatur, a quo & per quem multis spiritualibus infirmitatibus occupatur. Et primo quidem istum facit surdum inquantum non dignatur bonum audire, mutum, inquantum nõ vult dicere, allisum in terram inquantum hoc solet per auaritiam ad bona mundi effundere, & ea concupiscere & amare. Et breuiter istum facit spumare per luxuriam, stridere per detractionem vel iracundiã, arescere per inuidiam. In aq̃ ẽt ipsum proijcit per gulæ ingluuiem, & eum in ignem mittit per malam concupiscentiam, & sic diuersimode nititur ipsum perdere per damnationis molestiam. Et breui ter qñ immundus spiritus mentẽ occupat, per pctm̃ ipsam solet diuersimode inuadere, & nunc per vnũ vitium, nunc per aliud infestare, ita q qñq; est ita obstinatus & malus, q discipuli Chri. s. p̃dicatores & prælati ipsum nequeunt corrigere, conuertere vel sanare. Quin immo necesse est q ipse Chr̃s per seipsum. s. per spũalem inspirationem & vocationem ipsum dignetur misericorditer liberare. Tales igitur demoniaci & obstinati Deo dimittuntur, quia per alios nullatenus conuertuntur. Vnde dr̃. Eccl. 1. Peruersi difficile corriguntur. Ab ipso aũt Deo qñq̃ miraculose, cu- C rantur, & ad salutis semitam reducuntur. Psal. 9. Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. ¶ Vel dic secundum sctõs, q iste significat genus humanum, demonibus p idolatriam & diuersos errores subditũ, quod per Moysen & prophetas & alios discipulos sanari ac saluari non poterat, quinimmo ipsum diabolus grauabat. necesse fuit igitur q ipse dñs psonaliter interueniret & q per seipsum, & non per discipulos istum saluaret. Vnde. Mat. 8. Ego veniã & curabo eum. Vide similem expositionem de baculo Heliset. 4. Reg. 4. ¶ Discipulis petẽtibus a Christo, quare quod dam demonium non poterãt expulisse. Dixit Iesus, q hoc genus demoniorum non expellitur nisi in oratione & ieiunio. De isto dicitur: Mat. 17. q propter in credulitatẽ suã non poterant ipsum Discipuli eiecisse, & sic patet, q fides, ieiunium & oratio valent summopere contra demonia & peccata. Cum dñs vellet istum demoniacum quem pater tuus sic ad Christum adduxerat sanare, diabolus cæpit eũ crudelius impugnare, ita q expulso demonio homo quasi mortuus erat, & cecidit, sed ipsum subleuauit. ¶ Sic vere cum diabolus videt, q homo debet de sua potestate p pœnitentiam recedere, & q Christus ipsum vult de suis manibus liberare, vtpote qñ videt q pater tuus. s. prædicator eum ad dñm nititur adducere & apportare, tunc fortius per tentationes eum inuadit, & ne ipsum perdat contra eũ plus insurgit. Q uod tamẽ parum sibi valet, qñ ipsum Deus saluare decreuit, quia dato q mortuus. i. obstinatus & peccator appareat, qñq̃ tñ manum sibi suæ miæ porrigit, & ipsum ad statum & vitam gratiæ reducit. Psal. 112. Suscitãs a terra inopem, & de stercore erigens pauperem. ¶ Vel dic q qñ quis a diabolo per tentationes fortius inuaditur, tũc magis est prope q a diabolo liberetur & salus perpetuo sibi detur. ¶ Hic dicitur de quodam homine qui in Christi nomine demonium eijciebat, & tñ Christum non sequebatur. Quem cum Discipuli prohiberẽt, Deus nõluit, immo ipsum sic dimitti mãdauit. Nolite inquit prohibere, eum, quia nemo est qui facit virtutem in nomine meo, & possit male loqui de me, qui enim non est aduersus nos, pro nobis est. ¶ Ista possunt allegari, q non debet esse aliquis ita malus volens mala loqui de illo in cuius nomine virtutes facit. i. de illo a quo virtutem & dignitatem recepit, sub quo honorem & potestatem acquirit. Nemo inquit dominus qui fecit virtutes in nomine meo, põt cito mala loqui de me. Quod tamen est contra multos, qui lacerant & mordent benefactores suos, & illos in quorum nomine. i. sub quorum potestate exercent in hoc sæculo actus magnos. ¶ Vel dic q mali qui non sequuntur Christum in moribus & vita quandoq̃ in nomine eius virtutes faciunt D in exemplis, in operibus & doctrinis, sicut ad litteram patet de hypocritis, qui quamuis sint mali demonia tamen in Christi nomine eijciunt, inquantum bene docendo peccatores cõuertũt. Vnde isti hæc debent prohiberi facere, cũ a bonis & malis & Chr̃s & Chri virtus debet p̃diari.

Capitulum decimum. textus. Et inde exurgens venit in fines Iudeæ. Moralitatum. Capitulum. 4.

CVm quidam genu flexo a Christo petiisset, quid faciendo vitam æternam haberet, & Christus sibi dixisset. Si vis ad vitam ingredi serua mandata, & ipse se eam seruasse a iuuentute iacteret, incepit Iesus p suadere per hæc verba, vnum tibi deest, vade & vende oĩa quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cœlo, & veni & sequere me. Ipse aũt his auditis abijt tristis merẽsq;. Erat. n. habẽs multas possessiones, Chr̃s aũt occasione ei⁹ locut⁹ est dicẽs, q facili⁹ est chamelũ p foramẽ acus transire, quam diuitem in regnũ cœlorum intrare. ¶ Ista allega q vix est ita bonus diues nec tantus mandatorum obseruator, si igitur qs diuitias dimittat, post Christum per paupertatis imitationem vadat, terrena cum æternis cõmutet, & thesaurũ sibi p̃stari q̃rat cęlestẽ, quin tristis & desolatus efficiat, & q n a Chr̃o potius recedere eligat q̃ p viam perfectionis dñm sequatur. Difficile. n. est diuitem intrare cęlũ, cũ diuitias nolit salte q̃cũcunq; ad effectum

E vitare. De quo dicitur. Mat. 19. Diues difficile intrabit regnū cœlorū. ¶ Mſ filiorū Zebedei accessit ad dñm & petēs ab eo, q̄ dum in regno suo veniret, vnus filiorum ad ipsius Christi dexteram, alius ad sinistram sederet. Ipsam autem dominus de imprudentia reprehendit, dicens. Nescitis quid petatis. Calicem igitur i. passionem & tribulationem, & non sessionem illis obtulit, & non hoc esse suum illis dare, sed quibus a patre paratum est, indicat dicens. Calicem meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor baptizabimini, sedere autem ad dexteram vel ad sinistrā, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. ¶ Ista possunt allegari quomodo carnalis affectus facit quandoq̄ue marrem. i. affectuolum hominem pro suis iniusta petere, & cum velle plus quam exigant sua merita promouere. Verū tamen Christus. i. vnctus. s. prælatus, cui fit talis petitio, debet tales indigne petentes redarguere, & eos ad virtutum exercitium inclinare. Si enim a prælato petatur q̄ det alicui sessionem i. officium vel promotionem, primo ante omnia debet eis proponere calicem & baptismum, calicem dico tribulationis, & baptismum purificationis. Acsi diceret. Ante debetis tribulationem sustinere, & puritatem mētis habere antequam debeatis ad dignitates ascendere. Meum inquit non est dare vobis, supple calicem aut baptismum, huiusmodi non expertis, vel in sufficientibus, & indignis huiusmodi sessione, sed solum illis quibus a patre meo paratum est, qui habent sanctitatem & perfectionem. Acsi diceret. Mecum in dignitatibus non debent sedere, nisi qui calicem domini biberunt, & amici facti sunt. Vnde Psal. 115. Calicem salutaris accipiam &c. ¶ Cæcus quidam sedebat sæcus viam mendicans, & non obstante impedimento turbarum, multo magis clamabat dicendo. Miserere mei fili Dauid, cum a Christo fuisset vocatus, statim vestimentum proiecit, & exiliens ad Christum venit, & ab ipso illuminationem recepit. ¶ Sic vero peccator quamuis sit obstinatus & cæcus, si tamen sentiat se a Deo vocari, & ad salutis semitam per inspirationem inuitari, statim debet per contensum post eum surgere, & per bona opera post eum salire. Vestimentum malę conuersationis vel operimentum cuiuscunque malę excusationis deponere, vt sic poterit lumen diuinæ gratiæ a domino recipere. Vnde Apostolus. Ephe. 5. Surge qui dormis & exurgere a mortuis, & illuminabit te Christus. Illū enim Christus illuminat, qui deposito malę conuersationis habitu, ipsum sequitur & honorat. Vide cætera in Mat. 20. de duobus cæcis in fine. Luc. 21. De vidua & de duobus inimicis, vide infra.

Capitulum decimumquartum. textus. erat autem pascha & azyma post biduum. Moralitatum. Capitulum. 5.

F IVdas desiderans pecuniam, cum non haberet quid vēderet quam ipsum Christum, adijt principes iudæorum, & de Christo pro pecunia vendendo incepit tractare dicens. Quid vultis mihi dare & ego eum vobis tradam? Acceptis autem ab eis triginta argenteis, ipsum vendidit, & eum osculo tradidit, qui finaliter pœnitens, se malefeciſſe clamauit, & desperans se laqueo suspendit, & viscera eius effusa sunt, medius crepuit. Act. 1. ¶ Sic vere videnē facere Simoniaci prælati. Isti. n. Christum. i. gratiā Spiritus sancti vel accessionē ad Christū. i. beneficium vel officium ecclesiasticum non tradunt alicui, nisi conueniāt de mercede, dicētes, Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Finaliter tamen post mortem Christi penitebunt in inferno, vbi ad inferni patibulum suspenduntur, & præ dolore crepabunt, & feda viscera. i. interiora cogitamina & crimina effundentur, & apparebunt, vel vbi viscera impia contra Christum & Deū & desparationem eructabunt. ¶ Vel dic q̄ prælati Simoniaci, qui vendunt Christum, pecunia suspendentur, per mentis elationem crepant, & per iactantiam & præsumptionem viscera suæ miæ pdunt, & ipsa in terram effundunt p terrenorum auariciam & affectionē. ¶ Vel etiam viscera istorum significant eorum nepotulos quos in ecclesia promouent dum sunt ibi, qui re uera post G ipsorum mortem consueuerunt de corpore ecclesiæ eijci & effundi, i. de beneficijs suis expelli, & in terram, i ad statum infimum deduci. Tren. 2. Effusum est in terram iecur meum. ¶ Iudas autem volens Christum in mortem tradere, ministris dedit signum dicens. Quem osculatus fuero, ipse est &c. Cum igitur Christus esset in horto, Iudas ad eū ascendens osculum sibi dedit, & sic osculando ipsum ipsis monstrauit, qui gladijs & fustibus eum apprehenderunt, & ipsum ad supplicia deduxerunt. ¶ Iudas proditor est mundus qui ipsum quem osculat prosperis, cui arridet, & quē fauoribus t palibus amplexatur, satellitibus. i. demonibus in inferno & tribulationibus tradere cōprobantur dicens. Ioan. 10. Quemcunque osculatus fuero &c. Qui re uera hortus delitiarum in quo hō spaciatur, arrisus fauorum & diuitiarum quibus hō in mundo ditatur, osculum, & amplexus fortunæ & prosperitatis quibus hō in hoc mundo iocundatur, signum sunt q̄ talis finaliter debet capi, & a turba demonū ad tormenta deduci, quia quanto plus hō talibus osculis alluditur, tanto captio ei⁹ paratior & celerior inuenitur, teste Ambrosio. Continuus successus t paliū æternæ damnationis est indicium. Vñ de tali Iuda. i. de tali mundo vel fortunato successu dicitur. Eccl. 22. In labijs inculcat inimicus. ¶ De Ioanne dr̄, q̄ adolescens quidā amictus sindone super nudum, videns q̄ ministri p vestem tenebant eum vt punirent, relicta sindone nudus profugit. ¶ Sic vere fi satellites diaboli per vestes bonorum t paliū nos capiant, & si illis mediantibus in malis complacentijs nos detinent & inuoluant, ipsas terrenorum bonorum vestes debemus per contemptum reijcere, & nudi i. pauperes & conscientia mundi, debemus de eorū manib. recedere: Vñ. Amos. 2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet. Cap. 15. ¶ Milites crucifixerunt dominum, & inter se vestes suas diuiserunt. ¶ Sic vere milites regum & principum officiales Chr̄m in pſona ministrorum clericorum & pauperum crucifigunt, in tum isti Chr̄i seruitores molestāt multipliciter & affligunt. Vñ dr̄. Mat. 25. Quod vni ex minimis meis feciſtis &c. Et vestes ēt t palium bonorū suorum ipsis per rapinam subtrahunt, & inter se diuidunt & dispgunt. Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea. Tunica salutoris quæ inconsutilis dicta est quam milites non diuiserūt sed eam sortiti fuerunt, dr̄ fuisse quædam tunica incōsuta, facta sine sutura contexta, quam beata virgo sibi existenti paruulo dr̄ feciſſe, quæ tandem ſm crementum corpis dr̄ concreuisse, & sic sp̄ suo corpi aptata fuisse, q̄ sine decremēto q̄diu vixit durabat ita q̄ ipsam nulla antiquitas cōsumebat. Illā ēt sicut postea ponūt alij pilat⁹ habuit, qñcūq; vocabatur ad cæsarem ipsum volentē occidere, mox vt eum videret ira ipsius contra eum quiescebat, mox vero cum H ab ipso exierat statim contra eum seuiebat, sed eo iterum ad imperatoris præsentiam reuocato, statim virtute tunicę princeps ad mansuetudinē redibat, & eū tanq̄ iustū absoluere proponebat. Aduertens igitur ad hoc princeps, ipsum expoliare fecit, & tunc contra eū insanjens ipsum ad exilium condemnauit, sicut hæc oīa in historijs quibusdā continentur. ¶ Tunica saluatoris. i. salutis tunica, est diuina gr̄a, q̄ Maria virgo. i. amaritudo pnīæ cū actu contritionis cū virginitate & cū purificatione & munditia cōfessionis cōponit, ita q̄ nullā scissuram vel ruptura alicuius discōtinuationis vel imperseuerantiæ sibi ponit, vnde ad hoc q̄ Maria, i. amara pnia tunicā gr̄ę faciat, pōt dici illud Ioan. 21. Tunica succinxit se, & misit se in mare. Ista. n. tunica in Christo, i. in pſonis bonis sp̄ augeat, & q̄to plus p bona opa creuerint tanto ad ętarē maiorē pueniunt & tanto in ipsis tunica incōsutilis, i. gr̄a & pseuerantia plus augeat. Ista aūt tanę virtutis est, q̄ si Pilatus, id est peccator quātuncūq; fuerit malus ipsam induat, nunq̄ erit sibi imperator cœlestis Deus irritatus, qu in qñ cū ista tunica coram ipso in die iudicij comparebit, sibi in mansuetudinē conuertatur, & quin ab ipso misericordiam consequatur. Si vero contingat, q̄ sine tunica diuinæ gratiæ homo tunc adeat imperatorem, ira domini statim contra eum mouebitur, & dabit sibi infernale exilium & tormētum. Apo. 16. bene igitur dicitur. Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Vel dic q̄ ista tunica Christi significat ec clesiam

A clesiam, quæ reuera simplex & inconiutilis, & sine diuisione schismatis vel erroris debet esse, & sic poterit semper crescere & augeri. Apostolus. Ephe. 5. Fecit sibi ecclesiam non habentem maculam.

Capitulum decimumsextum. Textus. Et cum transisset sabbatum Maria Magdalenæ. Moralitatum. Capitulum. 6.

VAlde mane prima sabbatorum mulieres de nocte venerunt ad monumentum, vt vngerent cum Aromaribus quæ emerant Corpus Christi. Cum igitur conquererentur de lapide ab ostio reuoluendo, ſm q̄ dicitur. Mat. 28. Ecce terremotus factus est magnus, Angelus domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & uestimenta eius sicut nix. Satellites vero qui Corpus Christi in sepulchro seruabant, quasi mortui ceciderunt. Mulieres etiam prædictæ ad aspectum eius fortiter obstupuerunt, & sicut Marcus dicit hic, q̄ mulieres intrantes in monumentum, viderunt istum in forma vnius iuuenis stola candida cooperti. Istæ autem angelus mulieres fuit consolatus, & resurrexisse dominum pte stans. Satellites vero terruit, & ipsos quasi mortuos dereliquit. ¶ Per sepulchrum domini pōt intelligi ecclesia materialis. in qua corpus Christi in sacramento altaris seruatur. ¶ Vel etiam ecclesia vniuersalis, in qua corpus Christi in persona pauperum mortuum & depressum iacet & substernit. Vel sacræ scripturæ mysteriū, in quo corpus Christi mortuum iacet. In quo etiam de morte corporis Christi mysterium continetur. Mulieres istæ deuotæ animas seu mentes vel personas simplices designant, quæ Aromata virtutum vel vnguenta deuotionis leniturāmque compassionis portant, & Iesum siue in persona propria siue pauperū per compassionem vngere & linire affectant. Vnde dicitur Mat. 26. Venit mulier habens Alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput Iesu. Lapis grandis qui Iesum claudit, pondus difficultatis significat, quod est in via veniendi ad Iesum, mulieres istas. i. simplices retrahit atque grauat. Venientes enim ad pauperes obuiat lapis proprię paupertatis, veniendo ad scripturam obuiat lapis difficultatis, veniendo ad eum in sepulchro mentis per deuotionem, obuiat lapis nostræ malæ consuetudinis, & fragilitatis. Et ideo istę mulieres ante omnia debent auxilia bonorum quærere, vt lapidem huiusmodi valeant submouere, dicentes. Quis nobis reuoluet nobis lapidem? Per istum angelū possunt intelligi boni ecclesiastici vel prælati, qui reuera debent dici iuuenes per virtutē fortitudinis & constantiæ. Angeli p virtutē limpitudinis & prudētiæ, aspectu fulgurei p virtutem seueritatis & iustitiæ, cum vestimentis cādidis, per virtutem castitatis & mundiciæ, sicut de Angelo Tobiæ 5. dicitur. Quod ipsi inuenerunt iuuenem splendidum stantem præcinctum paratum ad ambulandum. Isti enim debent aspectu suę seueritatis & iustitiæ satellites diaboli, i. peccatores terrere. Isti per æquitatē & mentis tranquillitatem debent sedere. Isti in monumento Christi p suæ passionis meditationē, vel scripturæ expositionem, vel p pauperum nutritionem debēt manere, ita q̄ ēt mulieres. i. simplices debent consolari & fouere, & lapidem. i. oē impedimentum quo minus Iesum inuenire, & ad eum p spem, & deuotionem venire valeant, remouere, & de resurrectione & alijs articulis ipsos instruere. Apoc. 14. Vigi angelū Dei forte volantem p medium cęli, Ibidē. Cuius facies erat sicut sol. Apoc. 10. Ista igitur est veritas, q̄ quotiens mulieres & deuoti ad Iesum volunt p spem & pœnitentiam accedere, & cum per compassionem & deuotionem in se vel in suis pauperibus vngere, semper debent Angelos. i. viros ecclesiasticos & prælatos obuiam habere, qui omnia impedimenta debent tollere, & omnem offendiculi lapidem remouere, eos consolari benigniter & iuuare, vt sic de talibus Angelis. i. viris ecclesiasticis dicatur illud quod de Angelis dicitur. Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis.

¶ Moralitatum super Marcum finis.

MORALITATVMc Liber trigesimusprimus super Lucam.

Capitulum primum. Textus. Fuit in diebus. Herodis regis Judæ, sacerdos quidam nomine: Moralita. Cap. 1.

DE euangelio Lucæ nihil intendo ponere nisi solum illa quæ prætermittit Mathęus & Marcus. Ideo hic dicitur, q̄ missus est Angelus Gabriel ad virginē Mariam in Nazareth salutandam, qui ingressus ad eam, ipsam suo lumine illuminauit & repefecit, sed consolatus eam verbo nunciauit eidem. Quod credens ipsa, Dei filium mox concepit. ¶ Ista possunt applicari exemplariter ad virgines, & maxime ad sanctimoniales, quia reuera exemplo beatæ virginis istę debent manere in ciuitate Nazareth, quæ interpretatur vnctio, vel mundicia custodiens, aut separatio, quia istę debent habere vnctionem deuotionis, mundiciam puræ & castæ conuersationis, custodiam suipsius per diligentem, discretionem & separationem a mundi negocijs, vel sæcularium nugis, vel a quibuscunque malis consortijs per solitariam habitationem. Istę enim debent dici Maria p amaram pœnitētiam & contritionem & debent manere & stare infra domum & clausturā per omnis vagationis abductionem. Quod ostenditur cum dicitur, ingressus ad eam. Qui non inuenit eam in platea, sed in domo. Psal. 54. Ecce elongaui fugiens &c. Ad tales virgines non sunt quæ lescunque viri mittendi, sed solum qui sunt Angelus Gabriel, q̄ interpretat fortitudo. i. viri Angelici fortes i bonis morib. & robusti. Tales. n. de q̄bus nulla pōt eē suspicio, debēt virgines visitare, lumine bonorū exēplorū & documētorū ipsas illuminare, & verbū Dei ipsis annūciare & pdicare, & sic ipsę poterūt mediantib⁹ istis verbū Dei p gratiā suscipere vel cōcipere, & ipsū in vtero cōsciētiæ retinere. Isa. 7. Ecce virgo concipiet &c. Audi tū qđ dr̄, q̄ virgo expauit de lumine, & de Angeli pēnitētia icōsueta in quo non tari pōt q̄ nō est aliq̄s ita Angelicus, q̄n virgines eius consortiū & psentia debēt expauescere, & q̄n quę aduersus ipsos p̄ bauerint, dēant de ipsis dubitare. Virile. n. colloquiū debēt metuere, quousq; ipsos cognouerint verbū salutis veraciter pdicādo. Vñ dr̄. Abacuck. 3. Dñe audiui auditū tuū & timui. ¶ Cum beata virgo filium Dei concipisset, & quadam die ad salutandam Elizabet, quæ iam per sex mēses ante Ioannem Baptistam conceperat, in montana celeriter ascendisset, sic factum est q̄ Iohannes existens in matris vtero Christi & matris præsentiam sensit, & ob eorum reuerentiam exultauit. Vnde dixit Helisabet. Vnde mihi hoc vt mater domini veniat ad me, vt enim facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. ¶ Ista possunt allegari ad confirmationem fidei incarnationis, q̄ Iohannes sensit in vtero & pdicauit in gaudio. ¶ Vel potest allegari de sanctitate Iohannis, qui in vtero existens Christum honorauit, & diuinitatē eius mox agnouit. ¶ Vel allega de humilitate virginis, quæ ad salutandam cognatam dignata est ascendere, & ad eam celeriter festinare. In quo datur nobis exemplum q̄ nullus debet esse ita magnus & dignus, quin minores consanguineos debet diligere, & eos q̄nque benigniter visitare. Vel dic q̄ Christi & bte virginis auxiliatrix psentia faciet pueros. i. puros & innocentes spiritualiter exultare, & ob ipsorum reuerentiam gaudere. ¶ Zacharias pater Iohannis Baptistæ ante natiuitatē ipsius Iohannis mutus extitit, quo nato statim loquelam recuperauit, & in laudem Dei prorupit, dicens. Benedictus dominus Deus Israel. ¶ Iohannes qui interpretatur in quo est gratia, significat diuinam gratiam, qui igitur tali Iohanne. i. tali gratia caret mutus. i. elinguis efficitur, quia sibi nihil dicere vel loqui comprobatur: Verum quando iste puer. i. Ioannes diuina gr̄a sibi nascit, & a Deo concedit, tunc bñ congrue verba salutis loquitur. Vñ Greg. Inquarū laborat lingua pdicatoris nisi affuerit gr̄a saluatoris.

E Capitulum secundum. Textus. Factum est autem in diebus illis. Exijt edictum a Cesare Augusto. Moralitatum. Capitulum. 2.

PAstores erant in regione vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Ecce Angelus domini stetit circa illos, & claritas Dei circum fulsit illos, & timuerunt timore magno. Iste autem Angelus statim consolatus eos exttit, & gaudium magnum illis retulit, & natum in bethleem mundi Saluatorem nunciauit. Illi continuo laudes cœlestis exercitus audierunt, vsque in bethleem venerunt, & Mariam, Ioseph & infantem inuolutum pannis & positum in præsepio repererunt. ¶ Isti pastores possunt significare bonos platos & prædicatores prouidos, qui pabulo sacræ scripturæ, i. subuentioni temporalis substantiæ cibo deuotionis & Eucharistiæ se & alios nutriunt, greges subditorum à lupis infernalibus custodiunt, & super ipsos diligenter attendunt. Vnde. Lu. 12. Si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Tales igitur ab Angelis visitantur, lumine charitatis & gratiæ circunfundûtur, timore domini constituuntur, & ab ipso spiritualiter consolâtur. Finaliter autem post mortem vsque in bethleem, quæ interpretatur domus panis, id est vsque in paradisum transeunt, vbi Mariam cum Ioseph. i. cum Sanctis & infantem Christum inuolutum pannis humanitatis nostræ naturæ, reclinatum in præsepio perfectionis æternæ personaliter inuenerunt, a duo gaudium & consolationem gloriæ sempiternæ recipiunt & acquirunt. Glorificantes (inquit) & laudantes Deum in omnibus quæ viderant & audierât. Mat. 2. Videntes stellam gauisi sunt, & intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Debent ergo pastores nostri sollicite vigilare, vt tale possent premium reportare. Apoc. 16. Beatus qui vigilat. ¶ De oblatione data pro Christo in templo oblato de Symeone & Anna nihil dico, nec etiam de ipso in medio ductum inuenio, nec etiam de alijs, quæ in. 3. vel in. 4. capitulis continentur, quia supra in Matthæo pro maiori parte ponuntur.

Capitulum quartum. textus. Jesus autem plenus Spiritusancto egressus est a Iordane. Moralitatum. Capitulum. 3.

CHristus postquam contra diabolum tentantem se præualuit, tandem in Nazareth veniés, synagogâ Iudæorum intrabat. Exhortabantur igitur ipsum iudei, vt ibi in patria sua in qua nutritus fuerat & conceptus, aliqua mirabilia faceret, dicentes. Quanta audiuimus facta in capharnaum, fac & hic in patria tua. Christus vero in ipsa patria nulla facere voluit mirabilia, quia nullum Propheram in sua patria fore acceptum dixit, etiá per exemplum Heliæ & Helisei probauit, quorum temporibus multæ fuerant viduę, & multi leprosi in Israel, Helias tamen ad vnam est missus viduam sareptanam, & helizeus vnicum sanauit leprosum, Naamá. s. syrum, qui aliunde, nõ de Israel natus fuerat. Aci recte vellet dicere dominus q̃ isti Prophetæ non illis de patria sua, sed alienigenis fecerũt miracula, & quia nullus homo sanctus in sua patria condigne honoratur, & ideo ad extremos recesserũt. ¶ Ista etiam hic verificata sunt de Christo, quia cum in synagoga Esaiá exponeret, isti compatriotæ sui indignabãtur de ipso, & eũ filium fabri appellabãt. Vnde dicitur. Mat. 13. quòd isti de ipso sic dicebant. Nonne iste est filius fabri &c. Vnde igitur habuit omnia ista, Sicut autem hic dicitur, isti de indignatione ad iniurias proruperunt, & eum ad supercilium ciuitatis duxerunt, & eum præcipitare voluerunt, ipse tamen per medium ipsorum transiuit, & de ipsorum manibus euasit. ¶ Ista omnia allegat, quòd nimia familiaritas parit contemptum quia re vera sæpe est quòd sapiens homo minus reputât in patria sua quam in aliena, & minus à notis quã ab extraneis, & minus à suis familiaribus quã ab extraneis populis remotis. Facile enim est, vt pares paribus inuideãt, & vt vicinorum suorum sapientiam & virtutes alij morde ant, & contemnant. Vnde cum ab illo philosopho quærerẽtur, à quo esset potissime cauendum in hac vita. Respõdit, quòd ab inuidia amici, & iniuria inimici; vnde fit quandoque quòd mali & inuidi compatriotæ cõtra bonos vicinos insurgunt, & quamuis eos in virtute & scientia vident præcellere, ipsis tamen tunc detrahendo genus ipsorum ad memoriam reducunt, & quando contra personas aliquid nequeunt dicere ipsum tamen occasione generis vilipendũt, dicentes: Nonne iste est filius fabri: Nonne parentes eius apud nos sunt: Vnde huic omnia ista: Aci dicerent: Iste nõ est dignus à nobis honorari, nec est credibile ipsum virtualiter posse operari, quem de tam infimis parentibus apud nos contigit generari. Dicunt enim illud, 2. Re. 20. Quis est Dauid vt seruiamus illi, 3. Re. 12. Et tamen quãdoque istud non sufficit, quinimmo contra eum personaliter insurgunt, & eum de statu & gradu præcipitant & prosternũt, & a sua ciuitate & patria fugere & recedere eum aliquotiens cogunt. Mat. 10. Inimici hominis domestici eius. Sicut de illo Scipione, qui dato quòd reipublicę romanę infinita bona fecisset, ciues tamẽ romani eius prosperitatem & virtutum magnitudinem ferre præ inuidia non valentes, ipsum in exilium propulerunt, sicut ponit Macrobius. Mat. 13. Sicut enim dicit dominus. Non est Propheta sine honore nisi in patria sua. Et ideo sæpe fit quòd viri prudentes propriam patriam negligunt, & mansionem in alia patria quærunt, ibi que amplius honorantur, & prosperitate maiori alibi quã apud suos promouẽtur Gen. 12. Quapropter dictum est Abrae. Exi de terra tua & de cognatione tua, & veni i terram quam monstrauero tibi, & faciam te in gentem magnam.

Capitulum quintum. Textus. Factum est autem cum turbæ irruerunt in eum, vt audirent verbum Dei. Moralitatum. Cap. 4.

CVm Petrus & sui socij piscarentur, & per totam noctem laborassent & nihil cepissent, contigit quòd dominus nauem illam ascenderet, & de nauicula turbas doceret, & quòd nauẽ in altum duci, & retia in capturam laxari iuberet. Cũ igitur Petrus cuius erat nauis, de vano labore totius noctis conquereretur & diceret. Præceptor inquiens per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Sic factũ est quòd tantam piscium multitudinem cõcluserunt quòd rete eorum rumpebatur, ita quòd aliam nauiculam in auxilium vocabant, & ambę piscibus replerentur. ¶ Ista nauis moraliter animam significat, quam quilibet in mari & fluctibus huius vitæ habet regere, & ab ipso rete bonæ voluntatis laxare, & pisces meritorum in hac nauicula congregare. Vnde tamen quandiu non est Christus in ista per gratiã. s. quandiu durat nox & tenebrositas vitiorum, tandiu deficit captura piscium. i. meritorum. Nocte enim culpæ satis potest homo laborare, & bona opera perpetrare, vel circa temporalia lucra & negocia insudare, quia nũquam sibi cõtinget ex tali labore pisces, id est merita acquirere vel habere. Vnde. Lu. 5. Per totam noctem (inquit) laborantes nihil cepimus. Esa. 49. In vanum laborauí sine causa mane cõsumpsi fortitudinem meam. Sic reuera quandoque Christus ibi per gratiam intrat, vt turbas malarum cogitationum doceat & compescat, & tunc ad eius monitionem & inspirationem rete bonę uoluntatis in altũ ducitur, inquãtum affectus eius & opera ad æternæ vitę altitudinem ordinantur, & sic pro certo pisces. i. merita cumulantur, ita q̃ duæ nauiculæ, i. nõ solum anima, immo etiam corpus istis piscibus. i. meritorum operibus mox replentur. In Christi enim præsentia non absentia, fit talis captio, in die gratiæ, non

A non in nocte culpæ, fit meritorũ acquisitio. Vñ dicit dñs. Io. 9. Me oportet laborare donec dies est. ¶ Vel dic q̃ nauicula significat sacram scripturã, in qua Petrus. i. quicunque prædicator põt satis sine fructu laborare, quia sicut rete prædicationis a mari huius mundi pro piscibus capiendis, i. pro peccatoribus conuertendis põt in vanum mittere & laxare, nisi Christi præsentia p̃ gratiam dei assistat, q̃ rete prędicationis in altũ ducere. i. ad spem æternæ retributionis ordinare doceat. Sine. n. Christi gratia, nec prędicatio proficit & sine eius gratia in officio prædicationis pro nihilo laboratur. Ps. 126. Nisi dñs ędificauerit domum &c. Quod ẽt bene supponitur hic, vbi Christus post piscaturam piscium dixit. Petro. Noli timere, iam enim eris capiens homines. ¶ Cum circa Christum infirmi multi, vndique confluxissent, ecce viri qui portantes hominem in lecto, qui erat paralyticus, cum ipsum præ turba ante ipsum non possent ponere, supra tectum ascenderunt, & per tegulas dimiserunt in lecto in medium ante eum. Christus igitur vt fidem illorum vidit, paralytico peccata dimisit, & vt lectum suum tolleret & sanus corporaliter recederet, imperauit dicens. Surge tolle lectum tuum & vade in domum tuam. ¶ Iste paralyticus est animus peccatorum, qui est debilis, infirmus, & per carnis molliciem resolutus, & more paralytici qui ad executionem bonorum operum inhabilis & ineptus ẽ, de quo dr. Mat. 8. Domine puer meus &c. Quattuor viri qui istum portabant & coram Iesu ponere cupiebant, sunt quattuor cardinales virtutes, vel quattuor affectiones, quæ istum paralyticum ante Iesum, qui interpretatur salutor. i. ad salutis statum cupiunt adducere, & sibi gratiæ sanitatem pro viribus procurare. Verum quia turba malarum cogitationum & tentationum, necnon sollicitudinũ mundanorum illam sanitatem impediunt, ideo isti portitores debent istum infirmum supra tectum domus. i. supra apicem rationis eleuare & erigere, & ab istis turbis malis se mouere, deinde ipsum per suiipsius humiliationem ante Iesum deponere, & cum per misericordiæ implorationem eidem offerre, & ab ipso remedium & veniam implorare, quod si fecerit: Christus sibi peccata dimittet, & lectum carnalis delectat onis ipsum tollere, carnis desideria anteferre præcipiet, ipsumque de vitio negligentiæ surgere iubebit, & in domum suam. i. ecclesiam vel bonã conscientiã pergere imperabit, vt de lecto carnalis delectationis exeat dicens. Luc. 5. Surge, tolle lectum tuum & vade. Apostо. Ephe. 5. Surge qui dor. &c. Vnde Lucæ. 7. Resedit qui erat mortuus. ¶ Vel per istos portitores qui supponuntur esse quattuor, intelligo esse quattuor euangeliorum doctores vel prædicatores, vel quattuor virtutum possessores, qui paralyticos. i. peccatores domino offerũt ita q̃ eorum industria & Christi clementia sani & mundati recedunt.

B *Capitulum septimum. textus. Cum autem impleuisset omnia verba sua in aures. Moralitatum. Capitulum. 5.*

IBat Iesus in ciuitatem quæ vocatur naim, & cum appropinquaret ad portas ciuitatis, & ecce mortuus efferebatur, vnicus filius suæ matris, & hæc cum esset vidua, & turba multa ciuitatis Iesus misericordia motus, portitores loculi stare iussit, & ipsis stantibus loculum tetigit, & vocans adolescentem, ipsum a mortuis suscitauit, & ipsum matri suæ sanum dedit. Adolescens inquit, tibi dico surge, & resedit qui erat mortuus, & cæpit loqui, & dedit eum matri suæ. ¶ Iste filius significat quemlibet fidelem, qui matris suæ. i. ecclesiæ filius vnicus dicitur, pro eo q̃ ab ipsa vnice diligitur & fouetur. Militãs enim ecclesia, quæ nunc a Christi personali præsentia vidua est, quam fidelem vnice diligit, summeque dolere dicitur, quando per vitia ipsum perdit. Vnde dicitur. 2. Reg. 1. Sicut mater vnicum amat filium &c. Quandoque etiam fit, q̃ talis filius p peccatum moritur, q̃ iam a quattuor portitoribus. i. a mala dilectione, a pœnitentiæ timore a spe longe vitæ, & a spe finalis pœnitentiæ in sepulturam infernalem offertur. Iamque in porta trinitatis. i. in extremis in publica executione malorum operum cum turba vitiorum inuenitur, etiam C in loculo seu feretro propriæ carnis seu malæ consuetudinis inuoluitur &c. Sed Christus quandoque sibi misertus, de peccato ipsum suscitat, loculum carnis eius per correctionem tangens, ipsum per inspirationem & prædicationem ad fidem & salutem vocat dicens. Adolescens tibi dico surge. Qui per contritionem surgit, & per confessionem alloqui incipit, & sic per satisfactionem ipsum matri suæ. i. ecclesiæ reddit, dicens illud. Io. 19. Mulier ecce filius tuus. Mat. 9. ¶ Vel dic q̃ Christus tres mortuos in tribus diuersis locis dicitur suscitasse. Luc. 7. Puellam in domo, adolescentem in porta sicut hic, Lazarum in sepulchro. Io. 11. Per illos igitur tres mortuos intelliguntur tres species hominum peccatorum, quos quandoque dominus suscitat a peccato. Puella enim mortua in domo, significat animam in domo conscientiæ mortuam per malum desiderium seu cõsensum. Iuuenis in porta, significat peccatorem, qui inde exiuit ad malum opus & ad actum. Lazarus in sepulchro, significat peccatorem qui tandem fætidus & corruptus est per malæ consuetudinis vitium. Isti ergo a domino suscitati leguntur, quia nullus peccator siue sit solum mortuus in consensu, siue sit vlterius in actu, siue, in malæ consuetudinis cęstu non põt suscitari vel iustificari per alterum, quam per Christum. Christus autem istos tres suscitat, quia de omni genere peccatorum Christus aliquos ad vitam vocat. ¶ Cum dominus in domo Simonis leprosi recumberet, ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, attulit alabastrum vnguenti, & stans retro cæpit lachrymis abluere, capillis suis tergere, ore osculari & vnguento vnguere pedes eius. Videns autem dominus Simonem indignatum, ex hoc q̃ a peccatrice se tangi permitteret, ipsum increpauit, de duobus debitoribus parabolam recitauit, pœnitentiam mulieris conuiuio hospitis præposuit, & ipsi mulieri peccata omnia relaxauit. ¶ Ista possunt allegari, q̃ Deus plus peccatorem diligit perfecte diligentem, quam iustum arrogantem, & de suis virtutibus præsumentem, aliosque contemnentem. Illud etiam Pharisęo & publicano dicitur. Lu. 18. Quod Pharisęus qui publicanum contemnebat, & suas iusticias recitabat, seque alteri præferebat, reprehenditur. Publicanus vero qui sua peccata memorans, vix audebat cœlum aspicere, & pectus suum percutiens, misericordiam clamat, iustificatus recessisse probatur. Ideo bene dicitur. Lu. 17. Quod gaudium est Angelis &c. quã sup nonagintanouem iustis. ¶ Vel allega q̃ plus placet domino sacrificiũ spiritus contribulati quam opus exterius propalatum, plus enim commendatur pœnitentia lachrymosa Magdalenæ, quam Simonis cibaria copiosa, & magis fuit refectus dominus peccatricis fletibus, quã D hospitis cibis & potibus. Psal. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes &c. ¶ Vel allega quomodo multi sunt ita præsumptuosi, q̃ qui semel peccator fuerit, non credunt eum ad dominum posse conuerti, nec debere a Christo recipi, nec in eius obsequijs delectari, quinimmo si ipsos pœnitentes iuxta se vident, debeant intendere & vacare. Apostolus. 1. Cor. 10. Contemptibiles in ecclesia debent ad talia iudicia requiri. Ca. 12. ¶ Illud aũt quod hic sequitr de illo diuite, cuius ager fructus vberes attulit, qui multa congregare & horrea augere disposuit, & animæ suæ dicebat. Anima mea, multa bona habes reposita in annos plurimos. Cui vox de cœlo facta est. Stulte, hac nocte repetent animam tuam a te, quæ autem congregasti, cuius erunt? ¶ Hoc allega contra auaros, qui per superabundantiam diuitiarum non studentpauperibus erogare, sed potius congregare, & in annos plurimos conseruare, qui de propinqua morte non cogitant, sed in bonis suis diu luxuriari studẽt. In quibus quandoque repentini interitus veniunt & eorum animas subitõ capiunt. Iob. 5. Ipsum rapiet armatus &c Ca. 12. ¶ Hic fit mẽtio de duobus generibus seruorum, quos cõstituit dominus super familiã, quibus præceptũ est a domino vigilare quorum quidam vigilant, & dominum suum spectant, vt quacunque hora venerit, vigilia prima secunda, quarta, ipsos inueniat vigilantes, & isti procul dubio beati dicuntur, & eiidem finaliter a domino ministratur. Amen (inquit) dico vobis, q̃ præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. ¶ Aliqui tamen

Emen eorum contrarium faciunt, qui de aduentu domini
solliciti non sunt, sed ipsum morari videntes ad mala plu-
rima, s. ad bibendum, edendum & inebriandum, & conser-
uos sibi commissos percutiendum conuertuntur, quod si
quid dixerit seruus ille, moram faciet dominus meus, & ce-
perit percutere inebriare, & de talibus dicitur ꝙ hora qua
dominus eorum veniet, nesciet ipsos, ab alijs diuidet, &
partem eorum cum infidelibus ponet. ¶ Fit etiam hic men-
tio de duobus alijs generibus seruorum, de quibus qui
sciunt voluntatem, domini, & non faciunt eam, & isti pla-
gis vapulare merentur & de alijs qui nec sciunt, nec faciũt,
& isti non tantum vapulant sicut primi. Et sequitur ibi ver-
bum Christi. Quia omnis cui multũ datum est, multa que-
rentur ab eo. ¶ Sic vero cum dominus tradiderit fami-
liam populi sui seruis suis. s. prælatis & principibus guber-
nandam, & omnibus præcipit ꝙ sint vigiles & attenti. Con-
stat ꝙ de istis seruis inuenientur duæ species boni & mali,
boni semper timent dominum Christum subito ad eos in
iudicio venturum, & eos per mortem vocaturum, & eos
rationem villicationis petiturum, & ideo continue in bo-
no vigilant, mortem & iudicium semper expectant, vt qua
cunque hora vocati fuerint, ipsos in bono statu Christus
inueniat, summe student, quapropter a domino commen-
dantur, & in cœlesti gloria discumbentes diuinum minis-
terium promerentur. Vnde Matt. 24. Beatus seruus ille quem
cum venerit dominus, inuenerit eum vigilantem. Mali
autem econuerso faciunt, quia isti vñr hñe oculum ad mo-
ram quam facit dominus suus .i. ad dilationem iudicij &
mortis, & ad longam vitam quam ꝑsperant sibi concessam.
Et ideo isti per negligentiam dormiunt, per gulam come-
dunt & bibunt, per crudelitatem seruos sibi commissos. i.
po pulum sibi subditum rapinis percutiunt, quapropter sæ-
pe fit ꝙ isti morte ꝓueniuntur, & a bonis fidelibus divi-
duntur, & cum damnatis in inferno damnantur Matt. 24.
Veniet dominus serui illius quando non ꝑsperat, & hora
quam ignorat, & partem eius ponet cum hypocritis, illic
erit fletus & stridor dentium. ¶ Illud quod sequitur de ser-
uo sciente voluntatem domini sui & non faciente, potest
allegari contra viros scientificos, qui sciunt bonum & non
faciunt, quia isti præ cæteris damnabuntur, quia sicut dici-
tur. Iac. 4. Scientes bonum facere & non facientes, pecca-
tum est illis, 1. Cor. 14. Illi autem qui nec sciunt, nec faciũt,
vt simplices & illitterati fideles & pagani, & si per ignoran
tiam non excusantur a toto, quia ignorans ignorabitur
per ipsum tamen excusantur a tanto, ꝙ non tantum pu-
nientur sicut domini voluntatem scientes, & ipsam facere
non dignantur, plus damnationis accipient clerici &c.
F Mat. 25. Et ideo bene sequitur. Cui multum datum est, mul
tum exigitur ab eo. Quanto plura receperunt talenta, tan-
to plura reportauerunt lucra. Ad plura igitur tenetur scie-
tificus qui recepit plura quam ignarus qui recepit pauciora. ¶ Illud autem quod sequitur, quia dominus dicit se ve-
nisse ad ignem in terram mittendum & pacem tollendam,
& parentes a filijs diuidendos. ¶ Hoc autem potest allega-
ri quomodo prudens princeps vel prælatus summe debet
studere, vt confederationes malorum rumpat, sicut ad lit-
teram de Pharisæis & saduceis fecit Paulus: Act. 23. vt igne
seueritatis & iustitiæ succedat, & pacẽ cũ vitijs & cum ho
minibus impijs tollat, dicens illud. Mat. 10. Non veni pa-
cem mittere in terram sed gladium. ¶ Vel ad litteram il-
lud fecit Christus in ecclesia primitiua, vbi de vna domo
aliqui conuertebantur, alij non, & sic ignis zelus discor-
dia nascebantur. Apocalib. 6. Habebat gladium magnum,
& datum est ei vt tolleret pacem de terra.

Capitulum decimumtertium. textus. Adeo-rant autem quidam eo in tempore nunciantes illi de galileis. Moralitatum. Capitulum. 6.

CVm Pilatus quorundam galileorum sanguinem
cum eorum sacrificijs miscuisset, & eos crudeli-
ter (vt supponitur) occidisset. Cunque in Siloe quæ
dam turris super decem & octo homines cecidis-
set, & eos oppressisset, nec illos qui talia passi fuerãt cæteris G
magis peccatores credidit, de qua tamen crudelitate Chri
stus reprehendit, & eos non plus peccatores alijs asseruit,
sed nisi pœnitentiam agerent, omnes simul petituros præ-
dixit. Putatis (inquit) ꝙ isti debitores fuerant præter om-
nes? Non, dico vobis, sed si non pœnitentiam egeritis om-
nes simul peribitis. ¶ Ista possunt allegari ꝙ in mundo cul
pæ non semper correspõdent pœnis, sicut nec præmia me
ritis nec ecouerso. Constat enim ꝙ quandoque secundum
dispositionem occultę Dei iusticiæ, multi qui non sunt cæ
teris peiores, casus in hoc mundo sustinent grauiores, qui
nimmo ꝑpe fit ꝙ illi qui peiores sunt, in hoc mundo, am-
pliori prosperitate lætantur, & qui boni sunt, quandoque
maiori aduersitate granantur, non debent homines illos
deteriores credere, quos vident grauioribus fortunæ casi-
bus succumbere. Bene ergo dicitur. Mar. 7. Nolite iudica-
re, & non iudicabimini. Vide de hoc infrã. Actuum vlti-
mo. ¶ Hic fit mentio, ꝙ cum quidam qui haberet ficum in
vinea sua, & annis singulis fructum quæreret, & non in ea
reperiret voluit eam succidere dicens. Ecce anni tres sunt
ex quo veniens fructum in ficulnea hac quæsiui, & non in-
uenio. Succidite ergo illam, vt quid etiam terram occupat?
Agricola domino respondit. Domine dimitte eam & hoc
anno, vt fodiam circa eam & mittam stercora, si autem nõ
fecerit fructum, in futurum succide eam. ¶ In vinea eccle-
siæ talis sterilis ficulnea est peccator, qui nullum bonorum
operum producit fructum, quia proculdubio dominus non
inuenit in eo fructum per tres annos, quia nec fructum fi
dei, spei nec charitatis nec cordis, operis, nec oris, quapro-
pter quantum est de se, statim vult eam succidere per mor
tem & damnationem euellere, cum sine fructu terram ec-
clesiæ non debet occupare. Dan. 4. Vnde Succide arbo-
rem. Sed pro certo sub �spe ꝙ agricola. i. prælatus vel præ-
dicator illam arborem per correctionem fodiat, & ꝙ ster-
cora .i. propriæ vilitatis consideratione apponat, sic ꝙ
fructus bonos producat, quandoque dimittit ipsum vine-
re. Si vero nec sic se conuertit, sed longanimitatem diui-
næ patientiæ vilipendens, in sterilitatem vitiorum cecide-
rit, & fructus bonorum operum non protulerit, in futu-
rum dominus veniet, & eam per mortem temporalem &
æternam succidet & destruet. Luc. 3. Iam securis ad radi-
cem arboris &c. ¶ Intrans Iesu in synagogam, vidit ibi mu
lierem quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem &
octo. Erat enim ad terram taliter incuruata, vt omnino
non posset respicere. Gen. 28. Cui dominus cum manum
imposuisset, statim erecta est & dominum glorificauit.
¶ Sic vere fit ꝙ in synagoga fidelium inuenitur aliquando
aliqua mulier. i. aliqua anima vel persona diuersis vitijs ag-
grauata, & ad terram .i. ad terrena per auariciam inclina-
tam, ꝙ nec cœlum potest inde taliter respicere, nec de cœ
lestib. cogitare: Sicut ad litteram videmus de ꝛcularibus H
& terrenis hominibus, qui videntur posse dicere cum ma-
nasse. Incuruatus vinculo ferri, & non est respiratio mi-
hi &cæt. Psalm. 98. Dorsum eorum semper incurua &c.
Isti enim octodecim anni qui constat ex decem & sex &
duobus, infirmi dicuntur inquantum decem præcepta le-
gis, sex opera misericordiæ, & duo charitatis mandata trã
gressi fuisse probantur, & tamen talibus Christus quando
que manum suæ misericordiæ porrigit, & eos a curuitate
terrenorum erigit, dicens illud: In sublime erigere & esto
glorios us. Iob. 40. Ita ꝙ isti terrenorum auaricia ad cœle-
stium amorem sani surgunt, & De ũ glorificant & extollũt.

Capitulum decimumquartum. textus. Et factum est cum intrasset Jesus in domum cuiusdam principis Phariseorum. Moralitatum. Capitulum. 7.

HIc dicitur quomodo Christus hydropicum sanauit
in sabbato. ¶ In hoc notari potest ꝙ nullus est ita
hydropicus, id est per superbiam inflatus, nec ita
per auariciam sitibundus, quin saltem in sabba-
tis. i. in festiuitatibus debeat sanari, & quin quando Chri-
stus

Astus in religione vel ecclesia offertur animus eius debeat
quietare. ¶ Christus inuitatus ad conuiuium, intendens
quomodo primos recubitus eligerent, incepit eos instrue-
re dicens. Recumbe in nouissimo loco, vt veniens qui te
inuitauit dicat. Amice ascende superius, & non discumbas
in primo loco, ne forte honorabilior te inuitatus fuerit,
propter quem oporteat te descendere, & cum rubore no-
uissimum locum tenere. ¶ Ista possunt allegari contra am-
bitiosos, constat enim ꝙ Deus ad nouissimum statum ec-
clesiæ, vel ad nuptias mundanæ prosperitatis secundum
diuersos gradus vniuersos inuitat. Veruntamen ipse vult
ꝙ vnusquisque gradum suum custodiat, & nullus ad altio
rem gradum quam deceat, per ambitionem ascendat.
Sed quia multi sunt hi qui primos recubitus. i. altiores sta
tus primatus ambiunt & eligunt, ibidem iure vel iniuria
se reponunt & ideo finaliter in morte ad locum infimum,
s. ad infernum cum rubore perpetuo descendunt, &, a cel
situdine quam impudenter ascenderunt, deponuntur. Eco
uerso illi qui modo in nouissimo loco. i. in statu humilita-
tis & paupertatis sedent, & qui in hoc mundo gradu & sta
tu sunt contenti, finaliter in morte superius ad locum ho-
norabilem paradisi inuitabuntur, & ibi feliciter extollen-
tur. Amice inquit ascẽde superius. Vnde omnis qui se exal
tat humiliabitur &c. ¶ Homo quidam fecit cœnam ma-
gnam, & vocauit multos, & misit seruum suum hora cœnæ
dicere inuitatis vt venirent quia parata sunt omnia. Om-
nes tamen ceperunt se excusare. Primus dixit ꝙ villam
emerat volens exire videre illam. Alius dixit, se quinque
iuga boum emisse, & ad probãdum illos velle exire. Alius
ait, vxorem se duxisse, & eam accipere debere. Quibus au-
ditis paterfamilias iterum seruos misit, debiles & claudos
ciuitatis ad conuiuium introduci mandauit, & ipsis do
mum suam repleuit. Ipsos vero qui se excusauerunt, de cœ
na sua nunquam gustaturos perpetuo ordinauit. ¶ Sic vero
cum Deus a principio ordinauit quandam cœnam, s. refec-
tionem gloriæ paradisi, & ad ipsam vocauerit & inuitaue
rit vniuersos, constat ꝙ hora cœnæ. s. nunc in tempore gra
tiæ ipse non cessat seruos suos. i. prædicatores mittere, &
ad illud conuiuium homines conuocare. Sed proculdubio
communiter omnes diuites se excusant, & primo auari qui
emere videre, acquirere, possidere villam huius mundi ip-
sius diuitias, honores prædiligunt, & ideo circa ista inten-
ti, plus debito ad hoc cœleste conuiuium per bona opera
non accedunt. Villam inquit emi, habe me excusatum. Vn
de in Prouer. 27. Anima saturata calcabit fauum. Alij ex-
cusantur propter vxorem. i. propter carnales delicias. Qui
B enim vxorem. i. carnem vel carnalem affectionem vult du-
cere, necesse habet ab affectu & desiderio cœlestis gloriæ
retro ire, & cœleste conuiuium fastidiare. Alij excusantur
propter quinque iuga boum id est propter quinque sen-
suum illecebras, quia ita sunt aliqui vagi, & ita dederunt
sensus suos ad exteriores illecebras huius vitæ, ꝙ de æter-
nis & spiritualibus nihil curant, & ideo breuiter nullus ta-
lium cœnam paradisi gustabit, quia non est dignum ꝙ ali-
quis admittatur ad illam, qui mundi delectabilia sibi præ-
ponit. Pauperes igitur tribulati & debiles illuc per tribu-
lationes intrare cogũtur, & de talibus aula paradisi imple
tur, quia diuites circa terrena vacantes, cœlestia repudiãt,
soli restant pauperes, qui ad conuiuium illud vadunt. Psal
Sup. 12. Pauperes saturabuntur &c. ¶ Illud quod hic poni-
tur. s. qui vult turrim ædificare, qui prius sedens computat
sumptus q, necessarij sunt si hẽat ad pficiendũ, ne postq̃ ædi
ficare ꝯceperit, & ędificare neq̃erit, dicat sibi illud dẽdo illud.
Iste homo cæpit ædificare, & non potuit consummare Et il
lud de rege qui cogitat si cum suo exercitu poterit occurre
re illi qui venit contra eum cum maiori vel alias, qui mis
sis legatis rogat ea quæ sunt pacis. ¶ Ista possunt allegari
contra illos qui in suis viribus nimis confidunt, & qui me
rita sua vires & virtutes non bene põderant. Constat enim
ꝙ quilibet habet facere cum vno potentissimo rege, cum
Deo. Habet enim ædificare necessario vnam altissimam
turrim. s. celsitudinem contemplationis apicem perfectio-
nis, & ideo quilibet debet seipsum colligere, virtutes suas
mensurare, computare, vt in seipso cognoscat si sua me-
rita sufficiant ad hoc ꝙ possit regi in die iudicij occurrere, C
& turrim moralis celsitudinis consummare, alioqn si dimi
nutum se & sufficientem inueniat, debet legationem ora-
tionis deuote ad Deum mittere & ipsius pacem & veram
misericordiam implorare. Vnde. Mat. 5. Esto consentiens
&c. ¶ Vel dic contra præsumptuosos, qui quandoque de
suis viribus præsumunt se turrim perfectionis & contem-
plationis posse in se & ex seipsis perficere, & regi Christo
digne occurrere credunt. vnde ꝛpe fit ꝙ isti ad perficien-
dum non habent & ꝙ vltra vires suas aggrediuntur ardua,
ita quod assumunt, nequeunt cõsummare, quapropter ne-
cesse est eos in via deficere, & imperfectum ædificium di-
mittere, & sic necesse habent hominum derisionem susti-
nere dicentium. Ille homo incepit ædificare &c. Sicut ista
quotidie experimur in religione. Viri nouitij quandoque
sunt ita feruentes in principio, ꝙ ardua opera incipiunt,
& vltra vires facere contendunt, qui tamen post cito defi-
ciunt, & a via quam ceperant ad vitæ communis latitu di-
nem non se deflectunt. Nullus igitur debet ex abrupto ar-
dua opera incipere, sed deliberando super hoc cogitare
virtutes suas metiri, & eas computare, ne forte si inceperit,
non valeat consummare. Vnde Sen. Diu deliberandum
est quod semel faturum est. Ideo bene consulitur Ecc-
le. 3. Altiora te ne quæsieris.

Capitulum decimumquintum. textus. Erant autem appropinquantes ei publicani & peccatores. Moralitatum. Capitulum. 8.

MVlier quæ decem habens Drachmas, si vnam per
diderit, solet lucernam accendere, domum euer
tere, donec inueniat Drachmam perditam.
Quam cum inuenerit, solet conuocare vicinas,
& de inuentione Drachmę quæ perdita fuerat congaude
re. ¶ Dic si vis de decima Drachma sicut de oue centesima
restituta, scilicet de natura humana quæ perdita fuerat, &
nouem ordinibus Angelorum Math. 18. adiuncta, vt ha-
bes supra. Et dic quod mulier est diuina sapientia, quæ
de reparatione ruinæ angelicæ gaudet. ¶ Vel dic morali-
ter, ꝙ si mulier .id est anima de decem drachmis id est de
decem mandatis vel de complemento & perfectione vir-
tutis aliquid perdiderit per aliquod peccatum, statim de-
bet lucernam rationis ascendere, domum conscientiæ per
contritionem euertere, & totum se per confessionem re-
uoluere, & ita per factisfactoriam diligentiam quærere ꝙ D
eam possit recuperare & spiritualiter inuenire. Quam si in
uenerit, debet summe gaudere & exultare. ¶ Vel dic ꝙ mu
lier debet gaudere de recuperatione perditę Drachmę. i.
animæ peccătricis, & ad hoc totis viribus laborare. Supra
eodem Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœ
nitentiã agente, quã supra nonaginta nouem iustis. Lu. 15.
¶ Quidam homo habuit duos filios, quorum iunior pater
næ substantiæ portionem se contingentem petens & ca-
piens a patre recessit, & profectus est in regionem longin-
quam, substantiam suam luxuriose viuendo consumpsit.
Tandem vero cum orta fame esurijt, vni ciuium regionis
adhæsit, & ipsius porcos pauit, & plerunque ventrem suum
de porcorum siliquis implere cupiebat, & tamen nemo si-
bi dabat. Ille igitur fame afflictus opulentiam paternæ do-
mus memoratur, & ad patrem suum redire, & misericor-
diam cogitabat petere, dicens. Quanti mercennarij in do-
mo patris mei abundant panibus ego autem hic fame pe-
reo. Surgam & dicam transeundo ad patrem meum. Pater
peccaui in cœlum &c. Iste igitur ad patrem hoc modo ve
nit. Quem videns pater, misericordia motus in oscula eius
ruit, & stola prima ipsum induit calciamenta in pedibus
eius & annulũ in manib9 ei9 imposuit, & occiso saginato vi
tulo conuiuiũ fecit ei dicens. Epulemur & manducemus,
quia hic filius meus mortuus fuerat & reuixit, perierat &
inuentus est. Filius autem senior qui tunc in agro erat dũ
ad domum rediret, & sonum instrumentorum musicorum
audiret, & causam conuiuij cognoscere, quam plurimum
indignatur & tam intrare renuens, contra patrem dicebat.

Ecce

E Ecce tot annis seruiui tibi, & nunquam mandatum tuum præterui, & tamen nunquam dedisti mihi hedum vt cum amicis meis comederem. Pro isto autem vitulum saginatum occidisti qui substantiam suam cum meretricibus dissipauit. Pater vero de inuentione fratris perditi se oportere gaudere, dixit. Et sic primogeniti indignationem tẽperauit, & finaliter ad conuiuium introiuit. ¶ Ista possunt allegoricè exponi & misticè Allegoricæ. Homo iste significat Deum patrem, qui a principio duos filios. i. duos populos subditos habuit s. iudaicum, qui erat primogenitus atque maior. Exo. Filius meus primogenitus Israel, & populum gentilem, qui erat adolescentior & indoctior. Mat. 22. Homo quidam habuit duos filios &c. Iste igitur insipiens adolescens. i. populus gentilis, in principio a patre suo Deo, substantiæ portionem, s. dona naturalia & scientias philosophicas accepit, & a patre Deo per idolatriam recedens, & in regionem longinquam. i. in statum damnationis & peccati, bona sua & virtutes naturales cum meretricibus. i. carnis delicijs deuastauit, inquantum varijs vitijs carnalibus se fedauit & inquantum substantiam suam. i. naturam per ea corrupit & grauauit. Vnde vni ciuium regionis. s. diabolo adhesit, qui ipsum porcorum. i. poetarum & carnalium philosophorum cõsortio copulauit, quorum siliquas. i. quorum errores & vanas doctrinas comedere & acquirere quam plurimum affectauit, & tamen de ipsis habere ad plenum nequibat, quia nemo ad sufficientiam sibi dabat. Tren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Iste igitur filius prodigus, s. gentilis populus, fame & desiderio cognoscendi verum Deum æstuans, ad patrem Deum suum finaliter reuertitur, & errores suos confitens, misericordiam deprecatur, dicens. Peccaui in cœlum & coram te. Quem videns pius pater in domum suam suscipiens, s. in ecclesiam introduxit, anulum sibi fidei tradidit, stolam primam. i. gratia, ipsum vestit, calciamenta. i. sanctorum exempla, in pedibus suarum affectionum posuit, & vitulum saginatum pro eo interfecit, s. Christi occisi fidem, & suæ passionis memoriam tradidit, & sic de eius inuentione & conuersione gaudium magnum fecit. Vnde dicitur. Luc. 15. Congratulamini mihi, quia inueni Drahmam quam perdideram. Sed primogenitus filius, id est iudaicus populus in agro sacræ scripturæ circa expositionem litteralem vacans, audito choro & Simphonia conuiuij, id est audita prædicatorum tuba, & visa solennitate conuiuij, & viso gaudio fidelium, indignatur in domum patris. i. ecclesiam intrare, & fidem Christianam recipere
F non dignatur, quinimmo contra Deum patrem nunc conquæritur. q̃ iſti filio prodigo. i. gentili populo, plura quam sibi beneficia distribuit dicens. Ecce tot annis &c. Verba enim possunt esse Iudaici populi, prosperitati Christiani populi inuidentis, & de conuersione gentilium ad fidem eidem conquerentis, quia isti mandata legis ad litteram optime custodiunt, & in cerimonijs legalibus Deo seruiunt, & tamen nullam gratiam a Deo recipiunt, quinimo ipsi optime possunt dicere illud Esa. 49. In uanum laborauisse causa & vane consumpsi fortitudinem meam. Finaliter tamen Deus istos pacificabit, & conuertet, & in domum ecclesiæ cum iuniore fratre ad conuiuium ecclesiæ introducet, & ad vituli saginati epulas, id est ad Christi passionis fidem ipsos recipiet. Quia sicut dicit Apostolus. Rom. 11. Cum subintrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus erit. ¶ Vel ista possunt ad religionum apostatas applicari. Constat enim quandoq̃, q̃ adolescentes de domo religionis & a patre suo prælato recedunt, portionem bonorum patris. i. illa quæ possunt furari deferunt, & in regione longinqua. i. in mundum fugiunt, vbi vni ciuium scilicet diabolo in diuersis seruiunt vitijs, & ibi substantiam suam, id est naturalem & temporalem, in luxuria & carnaliter viuendo consumunt, tunc autem illis quæ secum furtim portauerant, & de regione furati fuerant consumptis, esurire incipiunt, & siliquas quas porci manducant. i. bona terrena quæ peccatores possident, acquirere & comedere cupiunt. Sed cum ipsa acquirere nescirent, nec aliquem qui ea sibi det inueniant, ideo sæpe fit q̃ ipsi esuriunt, & vilem vitam egenam & pauperem fortis ducunt. Iusto enim Dei iudicio fit, q̃ tales qui diuitijs & delicijs se

A erubescebat, vocauit debitores domini sui & debita pro parte remisit, & sic eorum gratiam acquisiuit, quod vtique fecit, vt cum amotus esset ab officio, ipsum in tabernacula sua reciperent, & factam gratiam recompensarent, dicens primo. Quantum debes domino meo? Centum cados olei. Accipe igitur cautionem & scribe quinquaginta &c. Dominus igitur suus hoc audito, ipsum de prudentia sua commẽdauit. Christus enim a simili docet nos de alieno largos esse, & de mãmona iniquitatis amicos. i. pauperes, nobis facere vt cum defecerimus, nos possint in æterna tabernacula acceptare. ¶ Verba saluatoris illam parabolã exponunt, & eam esse datam propter misericordiam dicunt. Vnde ista est veritas, nam quilibet habet a Deo aliquem villicatum, habet enim ministrare bona naturæ & fortunæ. Apostolus. 1. Cor. 4. Quid enim habes homo q̃ a Deo nõ accepisti? Homo enim in administratione sensuũ corporalium vel bonorum temporalium, non est nisi villicus Dei. Cum igitur necesse sit quemlibet in morte talem villicationem perdere, ideo ante actum debemus de remedio prouidere. Igitur debemus de bonis commissis & temporalibus pauperibus benefacere, & sic quæ nobis debent remittere vt post mortem quando villicationem & temporalium administrationem amiserimus, vbi non erit fodiendum, id est bene operandum, & vbi erit verecundum in inferno degere possint isti pauperes quibus in hoc mundo bene fecerimus, in cœlestibus tabernaculis nos recipere & fouere. Quod si fecerimus, dominus non commendabit. Et quamuis ista bona non sint nostra, sed potius sua, si inde elemosynam fecerimus, ipse dominus approbabit. Igitur de mammona iniquitatis, id est de terrena substantia, quæ re uera multas iniquitates inducit, debet vnusquisque amicos, id est pauperes & sanctos sibi facere, vt in eorum tabernaculis, id est in regno cœlorum, quod est pauperum, mereatur cum eis exultare. Vnde dicitur. Luc. 6. Date & dabitur vobis. ¶ Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et ad ianuam eius iacebat quidam infirmus & vlcerosus nomine Lazarus, qui cupiebat saturari de micis quæ cadebant de mensa eius, & nemo ei dabat, sed veniebant canes & lingebant vlcera eius: cum igitur diues & Lazarus morerentur, Lazarus in sinu Abrae fuit positus, & diues in inferno sepultus. Cum igitur diues qui erat in tormentis oculos leuasset, & Lazarũ in sinu Abrae
B vidisset, guttam aquæ pro linguæ refrigerio per Lazarum quem videns contemplerat, sibi dari petijt, quam tamen Abraam sibi non concessit. Mitte (inquit) Lazarum qui intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguã meam, quia crucior in hac flamma. Fili inquit Abraam, recordare quia recepisti bona in vita tua, hic autem similiter mala, ideo hic consolatur, tu vero cruciaris. Diues autem se non exauditum videns, pro fratribus suis qui in mundo manserant vt ad eos mitteretur Lazarus, interceſſit. Mitte inquit Lazarum quinque fratribus meis, ne & ipsi veniant ad hunc locum tormẽtorum. Quem nec Abraã exaudiuit, sed sibi dixit. Habent Moysen & prophetas, audiant illos &c. ¶ Ista parabola potest ad multa moraliter applicari. Allegatur enim q̃ iudicium sine misericordia fiet illi, qui non facit misericordiam, quia cum iple posset facere misericordiam Lazaro, non fecit, ideo cum indigeret, nullam misericordiam impetrauit. Prouer. 21. Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, clamabit ipse & non exaudietur. Pro. 14. ¶ Ista etiam possunt allegari, q̃ extrema gaudij luctus occupat. Et quia Deus post tempestatem tranquillum facit. Tob. 3. Diues qui fuerat in epulis, & in vestibus præciosis, positus est in flammis & supplicijs, Lazarus vero qui fuerat in dolore positus, est cum Abraã in quiete locatus. Luc. 1. Esurientes implẽuit bonis &c. ¶ Vel applica ad occultam Dei ordinationem vel prædestinationem, quæ diuersimode variat motus rerum, & illis quos nouit in æternum damnandos, dat hic prosperitatem. Illis vero quos scit perpetuo saluandos, dat aduersitatem. Nullam causam allegat Abraam de damnationem diuitis, nisi quia receperat bona in vita sua, Lazarus autem mala, & ideo vicem debere oportere mutari asseruit. De isto enim diuite non legitur q̃ fuit raptor, nec fornicator, vel superbus, sed solum quia diues & epulabat. De Lazaro C autem q̃ aliquod bonum fecerit, sed solum quia miser erat. Timeant igitur diuites, & adhuc dico timeant, quia portant secum signum damnationis. Lętentur pauperes, quia secum trahunt signum saluationis, teste ambrosio. Successus temporalium, damnationis est indicium. Mat. 5. Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et iterum. Impossibile est diuitem intrare in regnum cœlorum. Mat. 19. ¶ Vel dic q̃ quandoq̃ contingit ab illo in aduersis auxilium petere, quem homo in prosperis non digna batur respicere. Diues enim iste per Lazarum sibi auxiliũ dari petijt, quem languentem ad Ianuam non respexit. ¶ Vel dic, homo semper debet de amicis suis curare, & de eorum damnatione dolere, sicut ille qui in tormentis positus, petebat Lazarum ad fratres suos mitti, magis volens solus perire, quam fratrum damnationem videre.

Capitulum decimumsextum. Textus. Et dixit ad discipulos suos. Impossibile est vt non veniant scandala. Moralitatum. Cap. 10.

OCcurrerunt Christo. 10. leprosi, supplicantes q̃ sanarentur ab ipso Iesu? Præceptor inquiunt miserere nostri. Quibus misertus dominus, præcepit q̃ irent, & se sacerdotibus ostenderent. Ipsi autem cum irent, mundati sunt. Vnus autem ex illis qui samaritanus erat, quia mundatus est, regressus est ad dominum pro gratijs offerendis. Alij vero nouem qui Hebrei erant nullatenus sunt reuersi. Quod videns dominus inquit. Ecce decem mundati sunt, & nouem vbi sunt: Non fuit qui rediret, & gloriam Deo daret, nisi hic alienigena. ¶ Dic quòd ire ad sacerdotes, nihil aliud est quam de peccatis confiteri & proponere confiteri, quia scilicet quando decem leprosi peccatores, qui decem pręceptorum transgressores ex his transgressionibus sunt corrupti, volunt a lepra vitiorum suorum curari atque purificari, necesse habent ad Christum per orationem & peruenię implorationem necnon per contritionem clamare, ad sacerdotes per confitendi propositum ambulare, & tũc D dum solum ad sacerdotes ire incipiunt, & dum solum confiteri proponunt, a culpa huius liberantur. Veruntamen necesse est q̃ confessio sequatur, alioquin in culpam pristinã relabuntur, sola enim contritio cum proposito confitendi peccata tollit, & gratiam restituit. Psal. 31. Dixi confitebor. ¶ Vel allega ista, q̃ alienigene. i. læculares, & laici, qui communiter melius regratiantur Deo de collatis beneficijs quam regulares & clerici, qui ia isti deuote ad dominum reuertuntur. Illi vero obtentis beneficijs temporalibus & spiritualibus, peccatorum indulgentijs insua in gratitudine torpescere comprobantur. ¶ Volens dominus conditionem diei iudicij declarare, & quòd ignote, & subito veniet demonstrare, dixit. Sicut fulgur inspe-rate apparet, sic erit aduentus filij hominis. Sicut in diebus noe edebant, bibebant, vendebant & emebant, & de diluuio non cauebant, quando scilicet diluuium subito venit, quod omnem hominem submersit & inuoluit, sic inquit erit de die iudicij. Et subiungit, q̃ tunc erunt duo in lecto vno, duo in agro vno, duę molentes in mola vna, & de omnibus istis vnus assumetur, alius relinquetur. ¶ Illud allega, quomodo iudicium & extrema tribulatio sunt hominibus ignota, & ideo cautius præuidenda. ¶ Allega quomodo de omni statu aliqui erunt saluati, aliqui damnati, quia de illis qui sunt in lecto, id est in statu quietis & contemplationis, & de illis qui sunt in agro, id est in labore mundiale negociationis, & de illis qui molant in mola vna, id est in vna combinatione cõiugalis cohabitationis, vnus assumetur & alter relinquetur, aliqui saluabuntur, ali qui damnabuntur, aliqui a Deo eligentur, & aliqui tanquam reprobi condemnabuntur, & breuiter de omni statu & gradu aliqui sunt boni & mali. Vnde Iac. 3. De eodem fonte egreditur aqua dulcis & amara.

Capi-

Universidad de Navarra
Biblioteca

B *Capitulum decimumoctauum. textus; Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare. Moralitatum. Capitulum. 11.*

HIc ponitur de vidua, quæ apud iudicem iniquitatis se vindicari ab aduersario petebat. Quod iudex iniquitatis non propter iusticiã, sed propter importunitatem sibi concessit. ¶ Hoc potest applicari ad instantiam orationis', quia si iniquus propter importunitatem illorum voluit iusticiam facere, multo fortius Deus propter orationis instantiam volet quod iuste petitur concedere. Luc. 11. Vide supra de amico qui petebat tres panes. Apostolus. 2. Ti. 4. Insta oportune & importune. ¶ De Phariseo qui se iustificabat, & publicanum contemnebat, & bona sua coram Deo recitabat, dicens. Non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, sicut hic publicanus, ieiuno bis in sabbato. Et de publicano qui percutiens pectus suum misericordiam implorabat, sed nec oculos erigere ad cœlum præsumebat. Diciur hic quòd publicanus iustificatus recessit, quod tamen non legitur de Phariseo præsumptore. ¶ Ista exemplariter possunt allegari, quòd plus placet Deo humilitas peccatoris quam seueritas præsumptoris. Magis est Deo acceptabilis peccatorum confessio penitentis, & proprię fragilitatis & vilitatis recordatio, & ex considerationę culpæ nata humiliatio, quam illius qui nunquam taliter deliquit, arrogãs iusticię proprię præsumptio, aliorum contemptus & suiipsius bona opinio Luc. 18. Ideo sequitur. Oĩs qui se humiliat, exaltabit. Illud præcipue accidit in religione, vbi sunt quidam Pharisei. i. qui reputant se ceteris magis iustos, si vidẽt aliquem publicanum. i. aliquem qui ante deliquerit, dato quòd ipsum vident penitentẽ & implorantem misericordiam, tñ ipsum solent contennere & abominari, & se ei præferre, & eum detestari, & tamẽ apud Deum magis diligitur iste non præsumptus propriæ fragilitatis non erectus apud Deũ magis quam alius reputatur. Vnde dicitur Luc. 15. Gaudium est Angelis &c.

Capitulum decimumnonum textus. Et ingressus perambulabat hierico. Moralitatum. Capitulum. 12.

F CVm esset Iesus in hierico, princeps quidam publicanorum Zacheus nomine quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat pp turbã, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum vt videret eum quia inde erat transiturus. Iesus autem videns deuotionem ipsius ipsum vocauit, dicens. Zachee festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Qui festinans descendit, & eũ gaudens in domum suã recepit. Qui ex tunc ad dominum conuersus est, & dimidium bonorum suorum dedit pauperibus. & si quem defraudauerat, in quadruplum sibi restituere promisit, dicens. Ecce ego dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si qué defraudaui, reddo quadruplum. ¶ Per istum Zacheum intelliguntur simplices boni seculares, qui in scientia & moribus sunt pusilli, & qui dato q̃ Iesum per contemplationem videre cupiant, turbata tñ sæculariũ negociorũ sunt aliquo modo impediti. Mat. 20. Turba increpabat eos vt tacerent &c. Veruntñ qñque fit, q̃ tales supra vires conantur, & ad videndum Iesum. i. contemplationem spiritualiũ subleuantur ascendit in arborem crucis per passionis contemplationem, & sic videnT Christum per simplicem deuotionẽ. Vnde dr. Can. 3. Egredimini filiæ Sion & videte regem &c. Christus vero bonam istorum & simplicem affectionem intuens, in domum eorum per gratiam descendit, & eos totaliter ad bonum exorat & conuertit q̃ alienа restituere, & propria pauperibus dare fecit. Et iste recte tenet typũ boni elemosynarij, qui non procrastinat. Ideo dicit dominus. Qui modicum non dat. Ideo dicit. Dimidium bonorum meorum do pauperibus, quia discrete indigentibus non diuitibus sua G dispensat. Ideo dicit pauperibus, quibus alijs sua interest & damna restituit, ideo dicit. Si quem defraudaui, reddo quadruplũ. Ista dilatata fuit. ¶ Voluit dominus intrare hierusalem, præcepit pullum asinę alligatum, supra quem nullus hominum sedit, solui & sibi adduci, supra quem ciuitatem intraret. In quo introitu ipsum puerorum collegium honorauit, & osanna in excelsis clamauit. Alij tollentes ramos oliuarum de arboribus, sibi obuiam præcesserunt. Et alij vestimenta sua prostrauerunt, & ipsum honorifice receperunt, ipsum tamen Iudei satis cito post occiderunt. ¶ Illud allega, quicunque voluerit ciuitatem hierusalem intrare. i. paradisum, & ibi a pueris hebreorum. i. ab Angelis honorem æternum recipere, debet non superbe procedere, sed potius super pullum asinæ quod est animal humile, laboris patiens, & virtutẽ humilitatis & patientiæ quærere, & sic cum ea poterit intrare, & ibidem gaudenter recipi & venire. Nullus enim in cœlestem hierusalem cum honore susciPitur, nisi qui super asinum i. cum humilitate & patiẽtia illic feretur. Vnde Luc. 18. Qui se exaltat, humiliabitur. ¶ Vel dic q̃ Christus tolum illos spiritualiter equitat, & sibi applicat quos pullos asinę. i. humiles & pariẽtes esse cognoscit, & quos in hoc mũdo alligatos vinculis mãdatorum videt super quos nullus sedet. i. quos nullus demonum & vitiorum subiecit, tales finaliter a pœnis & laboribus suis soluet, & eos in cœlestem hierusalem ducet. ¶ Vel dic qñ Christus vult in hierusalem. i. in mentem nostram venire, ipsum debemus honorifice recipere vestimẽta terrenorum bonorum exuere quantum ad affectum, & ea in terra. i. inferius ad pauperes per elemosynas deponere, & cum ramis oliuarum i. cum pietatis operibus eidem obuiare, & gratias agendo debemus spirituali visitatione sua, benedictus qui venit, mentaliter clamare & hoc ipse monet in Psal. 58. Exurge in occursum meum & vide. ¶ Vel dic q̃ Christus fuit in hierusalem ita honorifice receptus, & tamen cito post extra ciuitatem electus, & crudeliter crucifixus: Prou. 14. potest notari, q̃ extrema gaudij luctus occupat, & q̃ ciuitas huius mundi illos quos prospere solet in lẽticia recipere donis & honoribus extollere, solet qñq; cito post mortem infortunio expellere, & cruci fixioni. i. pœnis & cruciatibus subiugare. 2. Reg. 15. Vnde heri venisti, & hodie compelleris egredi. ¶ Iudei cum dicerent Christo q̃ pueros clamantes osanna sibi increparet. Respondit Iesus. Si illi tacuerint, lapides clamabunt. ¶ Hoc potest allegari q̃ lapides qñq; in defectu clericotũ H sæculares Deum laudant, & qñq; de ipsis lapidibus. i. de ipsis duris & obstinatis peccatoribus inueniuntur aliqui qui Deum magnificant & exaltant. Vnde. Luc. 3. Potens est Deus de lapidibus suscitare filios Abrae. Illa enim quæ sequuntur hic de decẽ virginibus, vide Mat. 25. vbi agitur de talentis. Illa quæ sequuntur capitu. 20. vide Mat. 21. & 22.

Capitulum vigesimumprimum. textus. Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua. Moralitatum. Cap. 13.

CVm quadam die in templo multi multa ponerent & offerrent, inter eos fuit quædam paupercula vidua quæ duo minuta in gazophylacium mittebat. Hoc igitur videns dominus, ipsam omnibus alijs prætulit, & donum suum cæteris maius indicauit dicens. Hæc vidua paupercula plus quam omnes misit, quia cæteri ex abundantia sibi miserunt, hæc autem omnem victum quem habebat, misit. ¶ Hoc potest allegari q̃ Deus in elemosynis & operibus erogationis magis attendit affectum quam effectum, & magis cogitat voluntatem quã operis quantitatem, quia magis reputatur illud quod habens homo dat Deo necessarius quam quod dat opulentus & plenus. Quod etiam apud homines debet esse, quia magis debet homo diligere & plus ponderare munus amici pauperis, quam munus amici diuitis. Vnde Cato. Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus &c.

Capi-

A *Capitulum vigesimumsecundum. Textus: Appropinquabit autem dies festus Iudæorum. Moralitatum. Captulum. 14.*

CHristus factus in agonia prolixius orabat, quòd trãsferretur ab eo calix, patris auxilium inuocabat. Veruntamen voluntatem suam voluntati patris subdeclinat dicens. Pater si possibile est, transeat &c. ¶ Hoc potest allegari, quanto maior iustat tribulatio vel periculosior agonia. i. mentis anxietas, tãto debet ad Deum feruentior fieri oratio. Veruntamen quamuis homo se videat multipliciter tribulatum, nunquam tamen debet simpliciter petere talẽ tribulationem amoueri, sed semper sub conditione debet diuinã voluntatem anteponere, & sui corporis salutẽ, suoque naturali appetitui debet Dei placitum anteferre, dicens. Non mea voluntas, sed tua. Debet enim supponere quòd Deus scit melius quid sit homini vtile quam ipsemet homo. Vnde Greg. dicit. Nouit cœlestis medicus quid necessarium sit egeno, & quod creditur esse pœna, medicina est. ¶ Hic dicit quòd sudor Christi factus est, vt guttę sanguinis decurrentis in terram. ¶ Allega quòd sanguis nostræ substantiæ temporalis qui per sudorem. i. per liberalitatem emittitur, non debet sursum ad diuites ascendere, sed deorsum per elemosynas ad pauperes declinare. ¶ Illud quod hic dicit Christus Iudeis ad se capiendum venientibus. Sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum, & similiter illud quod dicitur. Ioh. 7. Nemo misit in eum manum &c. ¶ Ista videntur supponere quòd circa negocia certis horis attribuuntur, & secundum proprietates horarum euentus negociorum variantur, sic ista verba Christi ad opinionem astrologorum prima facie accedere dinoscentur, de hoc tamen nihil ad præsens.

Capitulum vigesimumquartum. Textus. Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum. Moralitatum. Cap. 15.

B DVobus discipulis euntibus in emaus adiunxit se dominus in specie peregrini, oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent, dato quòd eis inter prætaretur scripturas, finaliter quando venerunt ad hospitium, cum Christus incæpit eis panem frangere, ipsum cognouerunt, & eum in fractione panis plenarie perceperunt. ¶ Sic vere in via huius vitæ, boni simplices secum habent Christum per gratiam, ipsum tamen per scientiam non cognoscunt, quia isti sunt qui simpliciter confitentur, & veraciter credunt, finaliter tamen in hospitio paradisi, in vespere mortis quando panem æternæ satietatis ipsis distribuet, ipsum perfecte cognoscent, & facie ad faciem diuinitatis eius essentiam intelligent. Vnde. Mat. vi. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. ¶ Vel dic quòd duo discipuli sunt duo populi, gentiles & Iudei, qui cum in forma peregrini, in carne. i. humana, in itinere huius mũdi personaliter Christum viderunt, ipsum per fidem cognoscere nequierunt, tãdem postquam scripturas ipsis per prædicatores exposuit & postquam panem sacræ scripturæ ipsis distribuit ipsum cognouerunt, inquantum in eum crediderunt, & fidem receperunt. Cognouerunt de verbo quod dictum erat eis de puero. Luc. 12. ¶ Hic dicitur quòd Iesus in medio discipulorum suorum post resurrectionem apparuit, sed cum præstupore & gaudio mirarentur, & se videre spiritum opinarentur, resurrectionem suam per duo testimonia probauit inquantum pedes & manus palpandos & videndos obtulit, & partem piscis assi, & fauum melle sibi ab ipsis traditum manducauit. ¶ Sic dic spiritualiter loquendo, quòd ille a mortuis. i. a peccatis resurrexisse per pœnitentiam veraciter cognoscitur, qui se per confessionem videndum & per correctionem tangendum voluntarie exhibet, qui piscem assum. i. Christi passionum per compassionem maducat & C fauum æternæ dulcedinis per deuotionem degustat. Psalm. 33. Gustate & videte quoniam suauis est dominus.

¶ Moralitatum super Lucam. Finis.

MORALITATVM
Liber trigesimussecundus super Iohannem.

Capitulum secundum. textus. Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ; Moralitatum. Capitulum. 1.

IOhannes Euangelista qui post alios Euãgelistas subscripsit euangelium, aliquid superaddit de factis & operibus Saluatoris quæ alij omiserunt. De istis breuitur aliqua ponam, & huic operi meo secũdum capitula in quibus sunt, interseram & adiungam. Igitur hic fit mentio, quod Christus cum ad nuptias quæ factę sunt in Chana Galileæ Ioh. 2. cum matre eius Maria esset vocatus, & vinum defecisset, hoc curauit mater eius sibi dicere, & hoc ad finem vt facto miraculo possit sponsi verecundiam operire dicens. Vinum non habent. Christus vero primo satis dure respondisse videtur. Quid mihi & tibi mulier: Veruntamen responsionem duram per facti sequẽtis dulcedinem temperauit. Sed hydrias lapideas in loco positas & secundum purificationem Iudæorum ordinata, aqua impleri iussit, aquam mox in vinum conuertens, architriclino & qui erant in nuptijs propinari mãdauit, qui vt gustasset aquam vinum factum, sponsum vocans & arguens, melius vinum vsque in finem seruasse curauit, dicens. Omnis homo bonũ vinum primo ponit &c. Et cum inebriati fuerint, id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc. ¶ Nuptiæ istæ significant prosperitatem mundanam. Quæ nuptiæ bene in Galilea, quæ interpretatur transmigratio, factę dicuntur, pro eo quòd omne mundanum gaudium tranimigrans & transitorium reperitur. Ad istas tamen nuptias vocantur quandoque tam Christus, quam Maria, inquantum illi qui mundi gaudia celebrant, hoc sine peccato & cum bona intentione. i. cum aliqualis cõtritionis amaritudinis considerationę facere studeant, & sic Iesum & Mariam proculdubio secum habent. Iesus enim bonam intentionem significat, Maria aliquam disciplinæ amaritudinem designat. Mat. 2. Inuenerunt puerum cum Maria &c. Quid igitur: Profecto vinum rectę consolationis sibi deficit, quia. s. nullum potest esse ira magnum gaudium temporale vbi perfecta consolatio sit. Vinum inquit non habent, quia omnibus cõsideratis semper est plus inuenire de amaro quam de dulci, & de aqua quam de vino, & de tribulatione quam de gaudio in nuptijs & prosperitatibus huius mũdi. Esa. 24. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus ipsam. Sed pro certo dominus præcipit ministris huius conuiuij, id est mundanæ prosperitatis sectatoribus, quòd hydrias lapideas, id est corda sua dura & indeuota primo aqua compunctionis impleant, & quòd primo fletibus & lachrymis culpas lauent, & tunc finaliter dominus de aqua ista vinum faciet, inquantum suam amaram compunctionem in dulcedinem æternæ consolationis conuertet, aquam enim vinum efficitur, quando præsens lachrymosa compunctio in vinum quod lętificat cor hominis, id est æternæ consolationis gaudium commutatur. Mat. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Nullus enim conuiuia præsentium nuptiarum, id est mundi lætitiarum & vinum futurę cõsolationis poterit obtinere, nisi primo aquam lachrymarum studeat in hoc seculo possidere. Quilibet igitur conuiuia præsentium gaudiorum aquam compunctionis in hydria cordis habeat, & quãuis exterius gaudeat, intus tamen fleat, alioquin vinum

D

æternæ

E æternæ consolationis in posterum vane sperat, quia sibi ali quando dicetur finaliter illud. Vlulate qui biberis vinum &c. Ioel. 1. ¶ Vel dic q̄ conuiuiū & nuptiæ ad quas vocan tur Christus & discipuli, significant statum pauperum, vbi quia vinum. i. terrena consolatio sæpe deficit, hydriæ lapi deæ sex. i. sex opera misericordiæ, in quibus Iudei. i. Deum confitentes s. fideles conuertuntur & purificantur, debent istum defectum supplere, & aquam bonorum temporaliū in vinum consolationis & recreationis & refectionis pau perum & conuiuarum commutare, vt sic architriclinus. i. Deus pater inde possit per complacentiam refici & gustari. ¶ Vel dic q̄ istæ hydriæ significant diuites, qui vt com muniter sunt lapidei atque duri, qui dicuntur continere metreas binas vel trinas, inquantum duo præcepta charita tis & fidem sanctæ trinitatis debent seruare, sex etiam in quantum sex opera misericordiæ debent perficere & im plere. Isti ergo quotiens vident pauperibus vinum tempo ralis consolationis deficere, debent aliquis alienæ miseriæ repleri per compassionem, & in vinum consolationis ipsas vertere per elemosynarum subuentionem, & sic hoc vinū ab architriclino, i. a Deo commendabitur per acceptio nem & approbationem. Prou. 31. Date siceram merenti bus, & vinum his qui amaro animo sunt &c. ¶ Vel dic q̄ ar chitriclinus significat mundum & mundi principes vel diu ites, quibus videtur q̄ bonum vinum debet præponi, de inde quod deterius est apponi, quia apud eos meliora iudi cantur præsentia quam futura, bona temporalia quam æter na, quod verum est inter peccatores, quia modo bibūt in hoc sæculo bonum vinum. i. prosperitatē & gaudium, sed postquam hic fuerint inebriati, ditati & impinguati & re pleti, tunc apponetur eis illud vinum q̄ est deterius. i. æter num supplicium & tormentum, quoniam erit fel draconū vinū eorum & venenū aspidū. Deu. 23. ¶ Cū Christus qua dam die inuenisset in templo vendentes oues, boues, co lumbas, nummularios sedentes, legitur flagellum de funi culis fecisse, & nummulariorum ęs effudisse, dicens. Aufer te ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum ne gociationis. Et sicut dicitur in Matth. 21. istud dixit. Scri ptum est enim, domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem &c. quæ sumpta sunt ab Esa. 56. & Hie. 7. ¶ Tem F plum significat ecclesiam, boues significant laborem bonę operationis & prædicationis. Oues significant simplicita tem honestæ & humilis conuersationis. Columbæ spiritus sancti gratiam suę sacramentalis communionis. Nummu larij significant sectatores auariciæ & aggregatores tem poralis substantiæ & possessionis. Cum igitur in templo ec clesiæ sint aliqui qui vendunt boues. i. laborem bonorum operum & agriculturas prædicationum, pro spe tempora lis retributionis faciunt. Aliqui qui vendunt oues. i. hypo crisim, sub spe gloriæ mundanæ simpliciter & humiliter viuunt. Aliqui vendunt columbas. i. qui gratiam sancti Spi ritus & ecclesiæ sacramenta, officia & beneficia pro tempo rali mercede conferunt. Aliqui nummularij. i. aliqui auari, qui solum lucris & pecunijs intendunt. Ideo Christus fla gello suæ seueræ iusticiæ per mortem temporalem & æter nam illos & eorum sequaces de templo ecclesiæ eijciet, es & pecuniam auarorum ipsorum dispergendet, & cathedras vē dentium columbas. i. status & dignitates Simoniacorū sub uertet. Non vult enim q̄ domus patris sui q̄ est ecclesia, ef ficiatur domus negociationis, nec q̄ illa quæ domus ora tionis esse debuerat spelunca latronū seu habitaculum ma lorum hominum nominetur. Omne enim turpe lucrum exinde præcepit auferri, & ante omnia sæcularia negocia necnon omnia vana opera Simoniaca & hypocrita sce lera submoueri dicens, auferte ista hinc. Et breuiter ista est veritas, q̄ cathedræ. i. officia & dignitates illorum qui in templo ecclesiæ vendunt columbas, i. Simoniacorum qui vendunt spiritualia, a Deo subuertuntur, & in prospe ritate manere nullatenus permittuntur, sed aut deponun tur, aut infortunijs affliguntur. Ozee. 9. Propter maliciam adinuentionum ipsorum, de domo mea eijciam eos. Num mulariorum etiam qui sunt ibi auarorum ecclesiasticorū ęs a domino effunditur, inquantum post mortem talium diuitiæ ipsorum a quibusdam rapiuntur, & partim a pa rentibus, & partim a familiaribus, partim a latronibus di sperguntur, ita q̄ pro anima sua dum viuerent cogitare no G luerunt, nec miseę, nec elemosynæ celebrantur. Qui potest capere capiat.

Capitulum quartum. Textus. vt ergo cognouit Jesus. Moralitatum. Capitulum. 2.

I Illud quod ponitur de fatigatione domini super fon tem sichar, & quomodo mulieri samaritanæ quæ ve nebat ad hauriendam aquam prædicauit, & q̄ quin que viros habuerat sibi dixit, & eam, & multos alios per eam ad se conuertit, quia ista conciues suos ad Iesum vocauit & adduxit, & quomodo mirantes Apostolos q̄ cū muliere loquereť in messem alienā falcē misit, sicut diffuse ponit hic Iohannes. Exponitur per doctores de gentilitate, qui a principio quinque viros. i. quinque sensus naturales habuit, sed ipsis mortuis & corruptis, alteri viro qui non fuit vir sed fornicarius, s. diabolo per idolatriam adhæsit. Quinque (inquit) viros habuisti &c. qua tandem ad Chri stum, quia ad ciuitatem sichar. i. in mundum venerat, & in in firmitate carnis assumptā quasi fatigatus sedebat, & in fon tę suæ misericordiæ aquam veniæ receptura per fidem ve nit, quæ salutem & conuersionem retulit, & non solum sui, sed multorum quos ad Christi fidem conuocauit, & quo tidie spiritualiter conuocare non cessat multipliciter, tran seo de ista expositione allegorica, quia nimis esset prolixa, si quis vellet ad pūctum tractare. Matth. 15. Ecce mulier de finibus illis egressa, clamabat post Iesum, miserere. ¶ Hic ponitur de filio reguli Capharnaum, sed vide Matthei. 8. vbi factum est.

Capitulum quintum. Textus. Post hæc erat dies festus iudæorum. Moralitatum. Capitulum. 3. H

E Rat in hierusalem probatica piscina, quinque por ticus habens, circa quam iacebat multitudo ma gna languentium, claudorum, cæcorum, aridorum, expectantium aquę motum. Angelus enim domini secundum tempus descēdebat in piscinam, & aquā ipsius mouebat, & tunc qui prius intrabat aquam, quacun que infirmitate teneretur, sanus continuo fiebat. Cum igi tur inter alios esset ibi vnus qui triginta octo annis infirmi tate graui detentus iacebat, nec sanari potuerat, pro eo quod quando aqua mouebatur nullum habebat hominē qui ipsum poneret in piscinam, sed quando venire vole bat, ipsum alius præcedebat, & sic propter portitorum de fectum retro alios infirmus & langūidus manebat, & alius præcurrens sanitatis beneficium reportabat. Dominus si bi misertus, ipsum sanauit, & grabatum sibi tollere iussit. Surge inquit tolle grabatum tuum & ambula, & statim fa ctus est homo sanus. Et subiungit dominus dicens, ecce sa nus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. De ista autem probatica piscina, in qua nathinnei hostias lauabant, ponit Petrus comestor, q̄ aliqui dixerunt regi nam saba ostendisse lignum salomoni, in quo debebat ho mo suspendi, propter cuius mortem Iudei perderent re gnum suum. Quo audito, illud lignum sepeliuit in profun dum, sed tandem probatica piscina facta est in eodem lo co. Appropinquante igitur passione, lignum illud incipie bat surgere, & a motu suo aquam piscinæ agitare. ¶ Ista pi scina potest significare sacram scripturā quę quinque porticus habere dicitur, pro eo q̄ in ipsa per quinque libros Moysi subintratur. Vocabatur etiam bethsayda quæ inter pretatur domus frugum domus pecudum, domus venato rum, quia sacra scriptura est domus & repositorium frugum, i. diuinorum sacrorum & documentorū. Pecudum. i. simplicium

A simplicium & imperfectorum. Venatorum. i. doctorum, p̄ dicatorum, sapientū. Iob. 30. Ibi constituta est domus om ni viuenti. Circa istam piscinam multi sunt languētes. i. mul ti veritatē sciæ desiderantes, & sanari ab ignorantia cupiē tes. Sed re uera ad hoc q̄ infirmi & simplices possint ibi sa nari, vel in scripturarum codicibus informari, necesse est q̄ angelus. i. diuina inspiratio vel doctor bonus descendat de cælo, qui aquā sacræ scripturæ moueat & exponat. Sine an gelo. n. i. sine doctore, infirmitas ignorantiæ in hac piscina non sanatur, nisi forte Christus per seipsum hominem sa net, & per reuelationem sibi secreta sua manifestare digne tur. Matth. 28. Angelus descendit de cælo & accedens &c. ¶ Vel dic quod piscina significat pœnitentiam, circa quam multitudo languentium peccatorum sperat intrare, quia illi qui sunt cęci per ignorantiam, claudi per iniusticiā, ari di per inuidiam, sperant tñ finaliter p pniam se saluare. Ista est quæ dr bethsayda, domus frugū, quia fruges virtutū ibi recolliguntur. Domus pecudum, quia simplices qui hodie domini fiunt per nathinneos. i. sacerdotes confitendo do mus venatorum, quia ipsi venatores abluere opinantur. Et breuiter etiam ista est domus communis, quę quinque hēt porticus, inquantum omnes homines qui in quinque pec cant sensibus, in istam sperant intrare, & ad istam confluere comprobantur. Vnde illud dictum conuenit. Iob. 30. Ibi cō stituta est domus omni viuenti. Eccle. 1. Et omnia flumina intrant mare, & ipsum nō redundat. Sed pro certo nisi hic angelus interueniat. i. nisi Dei misericordia intercedat, qui in piscina pœnitentiæ aquā cōpunctionis moueat, talis infir mus aut pœnitens pro nihilo laborat, solus. n. motus aquæ. i. solus compunctionis actus peccatorem spiritualiter sa nat. Veruntamen non excluditur quin quandoque Deus si ne pœnitentia aliquos liberet, sicut apparuit in Paulo. So lo enim verbo, sola inspiratione potest hominem liberare & absque pœnitentia criminibus expiare. Vnde Apostolus. Roman. 3. Arbitramur iustificari hominem sine operi bus, quia aliqui sunt per pœnitentiam sicut per viam iuris communis saluantur. Aliqui vero per solam Dei gratiam specialem, & sicut per priuilegium sanantur, ita q̄ cum ip sis quasi ex priuilegio dispensatur. Apostolus. Rom. 9. Mise rebor cui volnero. Surge (inquit) tolle grabatum tuum & ambula. Est. n. grabatum lectus pauperum, q̄ significat pec B catum, quia homo quando per contritionem surgit, & per confessionem grabatum peccati tollit, & per bona opera incedit, tunc sanus a peccato recedit. Veruntamen non de bet amplius peccare, ne propter ingratitudinem ipsum cō tingat deterius sustinere. Vnde. Io. 8. Vade & noli amplius peccare. ¶ Vel dic quod multi simul currebant ad piscinam vnus solum modo sanabatur, quia dato quod omnes fide les ad pœnitentiam generaliter currant, pauci tamen salu tem reportant. Et dicit Apostolus. 1. Corint. 9. Omnes cur runt, sed vnus tollit brauium. Matthę. 20. Multi sunt voca ti, pauci vero electi. ¶ Vel dic quomodo diligentia valde est proficua, quia qui est magis diligens ad piscinā intrādū. aut ad aliud bonum opus peragendum, debet esse prior ad premium, & qui alios præuenit currendo ipsos quo ad sa nitatem vel lucrum precedit. ¶ Vel dic quod isti languen tes significant illos qui sunt in purgatorio, qui piscinam pa radisi ingrediuntur, secundum hoc aqua diuin misericor diæ ad indulgendum mouetur, secundum quod ab angelo. i. a Deo ordinatur. Sed reuera quidam ibidem per longa tē pora sunt in miseria & languore, quia non habent hominē qui eos ibi mittat, i. qui pro eis intercedat vel opera satisfa ctoria faciat, & sic oportet quod languor & dolor diutius in purgatorio perseueret, quousque dominus ipsos liberet & soluat. Domine (inquit) non habeo hominem qui dum aqua mouetur &c. Vnde qui in purgatorio languent, pos sunt de suis amicis conqueri, dicentes illud. Psalm. 37. Ami ci mei & proximi mei de longe steterunt, & vim faciebat qui quęrebant animam meam. ¶ Vel dic moraliter, quod piscina est mens, cuius quinque porticus sunt quinque sen sus, circa quos multi sunt languentes, idest multi affectus & appetitus vitiorum languore torpentes. Isti spiritualiter nō sanantur, nec ad virtutum temperantiam reducuntur, nisi ante omnia aqua compunctionis ab angelo. i. a ratione in mentis piscina moueatur. ¶ Vel dic quod piscina quin que porticus. i. lex Moysi qui quinque librorum codices hab bet, nullum potuit spiritualiter sanare, quousque angelus testamenti Christus de cęlo descendit, qui aquam huius pi scinæ, & scientiam huius legis mouit, expoluit & impleuit. Vnde. Aggei. 2. Mouebo cęlum & terram, & tunc veniet desideratus &c. ¶ Vel dic quod piscina ista est curia roma na, vel cuiuslibet prælati vel sæcularis, quę dicitur bethsay da. Domus frugum, i. diuitiarum, dicitur etiam domus pe cudum, quia ibi sunt multi homines bestiales. Iob 40. Om nes bestię agri ludūt ibi. Domus venatorum, quia ibi sunt multi raptores per auaritiam terrenorū, venationi & acq sitioni vacantes. Eze. 32. Ibi principes aquilonis & vniuer si venatores. In ista sunt multi porticus. i. multa officia, di gnitates & gradus, vbi quilibet cupit intrare, & statum ob tinere, & multi languentes, i. ambitiosi beneficia affectātes multi cæci & ignorantes, multi claudi & in moribus vacil lantes, multi aridi & iudenoti & incompatientes circūqua que iacent ad subintrandum aliquam porticum, i. aliquod beneficium, necnon ad pręueniendum affectum omnes stu dent. Vnde dicitur. Ioann. 20. præcurrit citius Petro, & ve nit prior ad monumentum. Vnde quando fit per angelum id est per occultam Dei iustitiam, aqua humanę fragilita tis & mortalitatis mouetur, vt puta quando aliquis episco pus vel beneficiatus moritur, statim currit istorum ambi tiosorum multitudo, qui intrare & se immergere conātur, & tamen dato quod omnes currant, omnes ambiāt, omnes cupiant, vnus tantummodo promouetur, s. qui prius venit ad intrandum, idest munera offerendum, & se præ alijs al tius gerendo. Ille prius reiectis alijs recipitur & sanatur. Apostolus. 1. Corinthio. 9. Omnes currunt, sed vnus accī pit brauium. Sed quid? pro certo quando ibi sunt aliqui qui nesciunt bene currere, nec se bene ingerere, nec habēt aliquem promotorem, qui ipsos possit portare & præpone re, sicut ad literam boni & sufficientes viri pauperes, qui re uera satis possent motum aquæ expectare, quia diutissi me oportet eos attendere & languere, quia si non habent portitorem vel promotorem, necesse est ipsos pauperes & languidos manere illi qui ante alios veniunt, & qui ambi tiose se ingerunt, solent omnia reportare, & maxime quan do portitorum, idest fautorum & adiutorum seu prælato rum vel assidentium magistrorum, possunt auxilium pro- D curare. Domine inquit, hominem &cętera. Vnde quilibet pauper potest dicere illud. Psalmist. 141. Non fuit qui adiu uaret, & considerabā ad dextera & videbā, & non erat qui cognosceret me. Vnde nisi tales a Christo miraculose sanē tur & promoueantur, nunq̄ per cursum cōem in piscina ec clesiæ balneant. Vñ de Christo dr in ps. 9. Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. ¶ Vel dic q̄ angelus est platus piscinæ ecclesię prępositus, ad quē cum oēs currant & ambiant vt sanentur & promoueantur, per ipsum ille so lus ab ipso portat remedium qui prius venit ad obsequiū, vel qui habet mediatorem, procuratorem vel magistrum.

Capitulum octauum. Textus. Jesus autem perrexit in montem oliueti. Moralitatum. Capit. 4.

A Dducitur ad dñm per iudęos q̄dam mulier in adul terio deprehensa. Illis igitur scilcitātib. quid de ip sa iudicarent. cū Moyses hmōi lapidari mādaret, & ex hoc ipsum capere volentib. vt si diceret eā lapi dandā, contra miam quā p̄dicabat facere videretur. Si ve ro eā dimittendā diceret, legis transgressor haberet. Deus mediando vtrūq; eorū tentatiua, nequitia increpādo, inclī nans se digito incepit in terra scribere, dicēs. Qui sine pcō est vestrū in illā prius lapidē mittat. Quo repleto, quilibet recedere cupiebat, ipse vero vt locā daret exeundi, iterū in terrā scribebat. Cū igit scō scriberet oēs vnus post aliū in cipientes, a senioribus recesserunt, & Iesum solū cū muliere statē in medio reliquerūt. Iesus autem mulierem absoluit, & eā ab ipsis liberauit, dicens. Nemo te condēnauit? nec ego te condemnabo. Vade amplius noli peccare. ¶ Ista possunt allegari exemplariter ad multa. Primo ad cautelas malī gnorum, qui proponunt hominibus problemata bifurca ta, vt quocunque se vertant vel rndeant, in aliquo capiant.

Universidad de Navarra Biblioteca

EPrudentes tamen viri sciunt euadere,& mediam viam tenentes sciunt huiusmodi malicias in caput facientium retorquere.¶ Vel allega quomodo non decet quod crimino sus criminosum accuset , & quomodo quilibet antequam condemnet aliū,debet scripturam quam scripsit Deus in terra suæ conscientiæ,i.propriam synderesim & remorsum legere,& ipi peccata sua cognoscere,& sic cum se videt maiora vel similia aliquotiens commisisse,debet ab huiusmodi vindicatiua accusatione cessare. Dicit enim quod in illa scriptura quam in terra Christus scripsit , quilibet peccata sua videbat quib. visis continuo recedebant . Cum igitur dominus scripserit in mente & in conscientia cuiuscunque scripturam indelebilem, t. sinderesim & remorsum,constat quod si infra bene legerimus & peccata nostra bene ponderauimus,statim videbimus nos indignos ad alios iudicandum,& de alijs male opinandum,& sic de talibus accusationibus & iudicijs quiescemus,& ad nostram considerationem potius recedemus. Qui sine peccato est vestrū primus in eam lapidem mittat &c. Acsi vellet dicere. Non decet peccatorem alios accusare , sed potius se castigare. Mat.7. Quomodo vides festucam in oculo fratris tui,trabē autem in oculo tuo non consideras?¶ Vel illud quod Christus fecit secundo scribens,vt locum daret recedendi,potest allegari,quomodo prudens iudex debet multa dissimulare & sub colore vnius aliud intendere,vt intentum suum possit melius habere.¶ Vel allega de misericordia saluatoris,quod non vult mulierem peccatricem,i.animā perire,sed ipsam ab accusatoribus,i.demonibus & tentatoribus liberare,& tūc crimina relaxare. Ezech.18. Non vult oīs mortem peccatoris,sed vt cōuertatur & viuat.¶ Vel illud quod dicitur q̄ a senioribus recedere inceperunt: allega q̄ seniores quandoque sunt peiores cæteris,& qui alios iudicant,si bene examinarentur reperirentur cęteris nequiores.¶ Vel vide supra li.14.cap.43.§.21.vbi mulier est anima peccatrix accusatores sunt vitia &c̄.

Capitulum nonum . Textus . Et præteriens Jesus viuit hominem cæcum à natiuitate. Moralitatum. Capit. 5.

CHristus præteriens vidit hominem cæcum a natiuitate,quem volens illuminare,lutum fecit ex sputo, & liniuit oculos eius & dixit,vade lauare in natatoria siloe,quod interpretatur missus.abijt & lauit, & F recuperato visu redijt, quem tandem Dei mirabilia recitātem,iudæi extra synagogam eiecerunt,Christus vero ipsum recepit . De ista natatoria quæ missus interpretatur , dicit tam epiphanius quam comestor , quod cum manasses rex iuda Esaiam ꝓpheram secari serra lignea faceret,& vltra modum idem Esaias sitiret , aquam a ministris postulauit.Quam negata statim in os eius celitus Deꝰ misit,& extunc ibidem fons apparuit,qui tandem quando reædificabatur ciuitas,infra muros fuit positus,& sic siloe, i.missus propter aquam missam desuper fuit dictus.¶ Cæcus a natiuitate,significat genus humanum quod a mundi exordio fuit cæcum,in adam excæcatum, & lumine diuinæ gratiæ spoliatum. Finaliter tamen Deus oculis suæ misericordiæ istum videns,saliuam sua ab ipso emissam,i.ꝓprium filium puluerī nostræ humanitatis adiunxit , & quoddam lutum.i.quandam mixturam Christum Deum & hominē inde composuit,quo & cuius fide oculos mentales humani generis prius luto liniunt,& ipsum lauari in natatoria siloe ,i.in aqua baptismatis iussit,& sic visum veræ discretionis recepit , & lumen diuinę gratię & claritatis vidit viriliter. Io.9. Vnde infra eodem. Lutum posuit super oculos meos: laui,& video.¶ Vel dic quod Christus significat prædicatorem vel prælatum,qui quando vidit aliquem cæcum.i. aliquem peccatorem excæcatum vitijs,ante omnia debet sputo,i.verbali doctrina sua lutum,i.memoriam suæ naturæ luteę sibi facere,& luto,i.memoria suæ mentis linire,tādem debet facere quod in aqua siloe,i.in fonte lachrymarum qui celitus mittitur , se abluat,& sic lumen diuinę gratiæ acquirat,tunc ille potest dicere quod sequitur. Ille homo q̄ dicitur Iesus,lutum fecit & vnxit oculos meos.¶ Dum pe- G terent discipuli de cæco nato,dicentes.Ioā.9 Quis peccauit,hic,aut parentes eius ut cæcus nasceretur . Quibus respondit,dicens.Neque hic,neque parentes eius,sed vt manifestarentur opera Dei in illo.¶ Hic potest allegari quomodo Deus vtitur creatura sua,quandoque ad miseriam vel ad pœnam,vt exinde eliciat suam gloriam & honorem . Nec ipsa creatura de hoc potest coqueri,quia s. factori licet factura sua quocunq; modo voluerit vti,sicut concludit apostolus.Rom.9. Quia figulus facit vas quoddam in honorē & aliud in contumeliam de eadem massa.vt in vno sua misericordia,in alio sua iustitia valeat declarari.Hierem. 18. sicut lutum in manu figuli &c.¶ Lucæ dixerunt cæco illuminato quando commendabat Christum. In peccatis natus es totus &c.¶ Potest allegari quomodo arrogantes ab alijs,& maxime a pauperibus decerni nolunt , sed ipsos meliores existimant,& quicquid ratione dixerint,vilipendunt.Vnde ipsi videntur dicere illud quod amici iob sibi dicebant.Iob.15. Quid nosti quod ignoramus,quid intelligis quod nesciebamus?Eccles.13.Pauper locutus est &c.

Capitulum vndecimum . textus . Erat autem quidam languens.Lazarus à Bethania. Moralitattum. Capitulum 6.

CVm Christus in Bethania venisset & Lazarum mortuum,& iam per quatuor dies in sepulchro iacentē & fetere incipientem,& in spelunca lapide suppositō latitātē inneniset,exoratus a Marta ad sepulchrū venit,& flens & orans Lazarum de sepulchro vocauit , dicens.Lazare veni foras,& statim qui erat mortuus surrexit,& ligatis pedibus & manibus institutis,velata facie sudario prodijt.Quem Iesus solui præcipiens liberum abire permisit,dicens.Soluite eum,& sinite abire.¶ Per Lazarū potest peccator intelligi, & non solum quicunque peccator, sed maxime ille qui per consensum est mortuus , & per malam consuetudinem sepultus,& in spelunca profundę iniquitatis lapide durę obstinationis oppressus, & ideo per quatuor dies,quorum primus est mala delectio,secundus malus consensus,tertius mala operatio , quartus mala consuetudo,iam per malam famam fœtidus & infectus,vinculis malarum complacentiarum ligatus,& sudario malę executionis velatus.Psal.8.Sicut mortui dormientes in sepulchris,quorum non es memor amplius , & ipsi de manu tua repulsi sunt.Sed re uera quandoq; fit ex speciali gratia quod Deus tales a peccato suscitat,& eos miraculose liberat,dicens.Lazare veni foras. Bene quidē hic H Lazarus qui interpretatur a Deo adiutus,nuncupatur , ꝓ eo quod sine speciali gratia Dei adiutorio,nulli tales a peccato resurgere dinoscuntur.Apostolus.Ephe.5.Surge qui dormis,& exurge a mortuis.Quādo enim Deo placet hominem vocare & a peccato conuertere,nullum est a Deo profundum vitiorum sepulchrum, quod resurrectionem, idest conuersionem ipsius valeat impedire.Psalmist.29. Saluasti me a descendentibus in lacum.Verūtamē circa istius suscitationem Christus legitur fremuisse & fleuisse , quod tamen in suscitatione adolescentis , & puellæ non legitur fecisse.In quo notatur quod difficilior est conuersio ꝓfundi peccatoris & illius qui iam per malam consuetudinem est sepultus,& per infamiam fœtidus , quam illius qui recenter est mortuus,idest qui de nouo in peccatum est lapsus.Lazarus enim dato quod suscitatus fuisset,ligatus tamen & velatus exijt quousque eum viuum dominus solueret.In quo notatur quod dato quod peccator per contritionem motus suscitetur,& viuus in statu gratiæ constituatur,ad hoc tamen esse ligatus . idest ad confessionem esse obligatus dinoscitur,vt necesse sit quod per confessionem & ablolutionem soluatur,ad hoc quod pœnitus liberetur. Vnde.Lucæ.19.Soluite eum & adducite mihi . Sola enim contritio hominem viuificat. Veruntamen necesse est qđ confessio & absolutio vinculum obligationis tollat,ne forte si contempserit,in idipsum cadat & relabatur.

Capi-

A *Capitulum vigesimum . Textus . Vna autem sabbati Maria Magdalena venit mane. Moralitatum . Capitulum. 7.*

PEtrus & Ioannes venerunt ad monumentū Christi,sed cū currerent duo simul,Ioānes q̄ erat iunior Petro,ꝑ currit citius Petro,& venit prior ad monumentum, veruntamen non intrauit:Petrus autem qui erat antiquior,venit ad monumentum vltimus , tamen protinus intrauit.¶ Hic potest notari,quod qui ardētius & celerius volunt ad Christum per bona currere,vt sunt indiscreti iuuenes in religione vel in studio,quia omnia credunt facere primo anno,& qui non metiuntur vires suas,sed Petro, i.antiquiorib.se præferre conant. Isti tñ tardius ad Chīm intrant,& tardius accipiūt q̄ affectant,quia cursum suū cōtinuare nequeunt, & necesse est q̄ ante tempus deficiant. Apostolus.Galat.5 Currebatis bene , quis vos impediuit? Illi qui more Petri magis prudenter & deliberate procedunt,& quando non impetuose,sed mature per bona opera currunt,vt qui viam communem sequuntur , qui virtutes suas metientes , se primo impetu leuare non quærunt. Isti dico in intrando ad Deum,& consequendo propositū suum alios prœueniunt,& hoc quia alijs deficiētibus virili ter persistunt.In quocunque ergo negocio tam morali quā agibili,illi qui tarde & deliberate operantur,currunt melius & citius,& consequuntur finem intentum,& acquirūt & econtra illi qui in principio impetuosius volunt sua facta facere,tardius consequuntur & succumbunt.Bene igitur nobis consulit.Apostolus. 1.Corinthio.9.Sic currite vt comprehendatis.Prouerb.13.Substantia enim festinata minuetur,quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicatur.¶ Vel dic quod Ioannes significat populum iudaicum, qui primo venit ad monumentum Christi.i.ad fidem in genere primo credidit,& tamen non intrauit,quia ecclesiam vel fidem incarnationis recipere noluit,sed potius per incredulitatis vitium extra mansit . Petrus vero significat populum gentium , qui tardius ad monumentum Christi id est ad fidem,venit tamen ipse prius credendo ecclesiam B intrauit inquantum iudaico populo in infidelitate manente iste credidit . Finaliter tamen Ioannes post Petrum intrasse dicitur,quia iudaicus populus postquam plenitudo gentium intrauerit,saluus fiet,& in fine temporum Christo credet.Et sic verificabitur illud Matth.Quod erunt nouissimi primi,& primi nouissimi .¶ Marię flenti ad monumentum legitur dominus in hortulani specie primitus apparuisse.Deinde discipulis in vnum congregatis , & propter metum iudęorum ianuis clausis Christus apparuit,& pacem ante omnia eis obtulit.Deinde spiritum sanctum ipsis contulit,& potestatem relaxandi crimina dedit. Veniēs (inquit)Iesus ianuis clausis dixit.Ioann.20.Pax vobis,accipite spiritum sanctum &c.¶ Istud allega si vis quod Christus spiritualiter solet apparere , & gratiam dare illis qui flent ad monumentum suum,idest illis qui passioni & morti ipsius compatiuntur,qui in vnum per charitatem etiam congregantur,& qui ianuis clausis sollicet sensuum exteriorum,ostijs clausis in secreto mentis versantur & a mundanis negocijs segregantur,talibus pax interioris tranquillitatis effertur,& spiritus sanctus.i.dona spiritus sancti conceduntur.Tales sunt ad quos Christus per gratiam venire dinoscitur,& ad eos intrare spiritualiter inuenitur.Tales digni sunt vt per ipsos aliena peccata remittantur,idest quod ad gradum ecclesiasticum sublimentur. Nullus enim pacē animi potest accipere , nisi qui ianuis sensuum & affectionum clausis seu a mūdi negocijs se voluerit absentare.Vnde sequitur,quod iterum venit Iesus ianuis clausis,& stetit in medio discipulorum suorum,& dixit.Ioann.20. Pax vobis.¶ Vel dic quod quando Christus ianuis vteri virginalis clausis in mundum,i.ad discipulos per natiuitatem venit, tunc pacem hominibus dedit,& pacem inter Deum & hominem reformauit.Vnde dicitur.Luc.2.In terra pax hominibus &c.¶ Illud quod ponitur de thoma,quod noluit credere dictis aliorum discipulorum & apostolorum Christū C resuscitatum nisi oculis videret,& manib. palparet.¶ Hoc exponitur a Gregorio quod Deus aliquando sanctos suos scrupulo dubitationis erga diuina mysteria percutit , vt sancta indagine veritas elucescat,& per probationem elicitam illud de quo dubitatum fuerat notum fiat, quasi diceret quod thomas dubitando cicatrices vulnerum tetigit, & dubietatis vulnus a fidelium mentibus amputauit.¶ Vel dic contra quosdam qui non curant de auditu , sed de visu & tactu . Non curant de verbali promissione , sed potius de manuali oblatione , & de munerum manuali tactu & plantatione.Nisi tetigero inquit,non credam, idest nisi accepero non faciam.Vnde dicitur.Genes.27.Accede ad me vt tangam te.

Capitulum vigesimumprimum . Textus . Postea manifestauit se iterum Jesus ad mare tiberiadis. Moralitatum. Capitulum. 8.

CVm discipuli piscarentur,& nocte illa nihil prędidissent,mane facto affuit dominꝰ in littore sub specie aliena,& prœcepit illis, quod rete in dexteram nauigij mitterent . Quod cum fecissent iam nō valebant rete trahere, præ multitudine piscium qui tunc temporis capti erant.Cognito igitur quod Deus esset,Petrus tunica subcinctus,misit se in mare,atque alijs nauigio venientibus ipse per mare ad dominum venit,& tandem tracto reti pleno magnis piscibus , scilicet centum & quinquaginta, discipulis panem & pisces Christus ad comedendum dimisit.¶ Ista allega quod apostoli,idest prædicatores, quandiu sine Christo,idest Christi gratia sunt , tandiu nihil prendunt , & rete prędicationis pro nihilo in sæculi mare ponunt,quia nullos pisces, idest nullos fluxibiles peccatores capiunt & conuertunt,& potissime de nocte,idest quando sine lumine diuinę gratiæ prædicant & piscantur, & quando ad sinistram nauigij,idest sub spe bonorum terrenorum vel glorię temporalis , quę per sinistram intelligitur , rete prędicationis suę mittere nosciuntur.Sed quando Christus per gratiam vult eis adesse,& ad eius instinctum in dexteram nauigij , idest in spe æternæ retributionis rete prædi- D cationis nouerunt ponere,& ad nobilitatem supernam oīa ordinare,tunc abundanter pisces capiuntur, & peccatores conuertuntur.Igitur ad dexteram est ponendum rete præsente domino,& non absente.Cuius contrarium multi prædicatores faciunt,quia solum ad laudem humanam prædicant , & sic ad sinistram non ad dexteram rete ponunt. Vnde dicitur.Ecclesiast.10.Cor sapientis in dextera eius,stulti autem in sinistra.¶ Vel dic quod Petrus est qlibet iustus qui debet tunicam honestæ conuersationis sibi succingere,& in mare pœnitentię ponere , & ad Iesum qui est in littore paradisi , per bona opera venire , & ab ipso prandium æternæ refectionis recipere. Matthæ.22.Ecce prandium meum paraui,venite &cætera . ¶ Vel dic ista ad commendationem fidei Petri,qui per nauem venire noluit,sed in mari se posuit,& sic supposito super aquas vel saltem ꝑ aquas iuit.¶ Hic sequit de Petro,cui ter dixit dominus, pe tre amas me,pasce oues meas.¶ In quo dicunt doctores ali qui triplicem negationem purgatam. Fit etiam hic mentio de primatu ecclesiæ dato Petro , & etiam de morte eius. De Ioanne euangelista,de modo sui decessus , inquantum de eo dicit Christus.Sic volo eum manere donec veniam . Ita quod exijt sermo & opinio inter fratres,quod discipulus ille non moritur , id est quod mori non debebat &cætera.

Igitur ista ad commendationem Petri & Ioannis possunt adduci , sed de omnib.omittamus.

Moralitatum super Ioannem finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MORALITATVM
Liber trigesimustertius super Actus Apostolorum.

Capitulum primum. textus. Primum quidem sermonem feci de omnibus ò theophile. Moralitatum. Cap. 1.

DE Actibus Apostolorum pauca sub brevitate transcurro,& pauca de multis accipiens, ad finem operis iam fatigatus accelero. Igitur de Iuda proditore & suspensione eius vide supra. Mat. 27. Illud aũt quod hic dr q̃ Christus dixit discipulis de futuro tpe quærentibus. Nõ est inquit vestrum nosse tpa quę pater posuit in sua potestate. ¶ Hic potest allegari quod ad viros religiosos Christi discipulos & amicos non pertinet vacare ad inuestigandum futurorum temporum rationem, sicut faciunt astronomi, qui scrutantur curiosas scientias, quia quamuis ista possint habere in pluribus veritatem, habent tamen annexam magnam vanitatem, paucam vtilitatem, & magnam distractionis a salute animę laxitatem. Ista igitur sapientię diuinæ relinquantur, nec circa hoc mens nostra plus debito distrahatur: Dan. 2. quia Deus est qui mutat tępora. Vnde. Eccle. 3. Altiora te ne quęsieris. ¶ Matathias loco iudę mortui fuit electus, & p sortes facto ieiunio a Deo manifestatus. ¶ Hic potest allegari, quod quærere voluntatem Dei per sortes non fuit illicitum in principio, dum tamen veritas quę quęritur, a Deo solo manifestari petatur, ieiunijs & orationib. exquiratur. Constat quod Deus quocunque modo voluerit, potest cuiuscunque negocij veritatem ostendere, & iõ quantum est de sorte non videbantur esse mali, tamẽ omnes antiqui tam fideles quam infideles diuoscuntur sortib. vsi esse, sapiente teste. Sortes mittuntur in sinum, & a domino dicitur. Prou. 16. Quamuis igitur ecclesia vsum sortium prohibuerit propter simplices, & pro eo quod pagani vim diuinitatis in sortibus esse credebant. Vnde sicut ponit Plinius, certas sortes deę fortunæ consecrabant, virtute quarum veritatem inuenire se certius existimabant. Possumus tamen dicere quod sortes quæ ad Deum solummodo mediate vel immediate referuntur non sunt prohibitę q̃a malę, sed potius malę & illicitę, quia per ecclesiam sunt prohibitę. De his tamen nolo aliquid determinare, nec stilum meum circa talia dilatare.

Capitulum secundum. Textus. Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter. Moralitatum. Capitulum. 2.

DIscipulis cõgregatis die pentecostes in vnũ, factus est repente sonus audientis spiritus vehementis & replent tota domum vbi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitę linguę sicut ignis, & cœperunt loqui varijs linguis, prout dabat Spiritus sctus eloqui illis. Cum igitur plures nationum populi conueniissent, fit actum est q̃ prædicantib. apostolis vnusquisq; linguam suã intelligebat, & ipsos loquentes Dei magnalia lingua sua audiebat. Audientes igitur quod isti qui galilei erant talia fecerent, mirabantur. Alij autem deridentes ipsos ebrios testabantur. Nonne inquiunt omnes isti qui loquuntur galilei sunt? Quomodo ergo audiuim' vnusquisq; linguam nostram illos loquentes & cę. ¶ Recte videtur quod isti beati apostoli figuram beatorum prædicatorum gesserunt. Fit. n. q̃q; q̃ discipuli Christi, i. boni religiosi vel clerici, in vnũ primo, s. collegio vel studio congregantur, vbi in vnitate charitatis & concordiæ quotidie conuersantur studendo & contemplando, ibidem sedentes & a tumultibus quiescẽtes, in scientijs & moribus informantur. Quod videns Spiritus sanctus, ipsos quandoque visitat, & domos conscięti æ suę donis & gratijs replet & ditat, linguas ipsorum dispertitas facit apparere, inquantum facit eos nunc de vno, nunc de alio prædicare, & suam eloquentiam & doctrinam, nunc ad illum nunc ad alium applicare, & sic secundum conditionem locorum, temporum & personarum verba mutare. Apparuerũt eis dispertitę linguæ, & loquebantur varijs linguis & ciquia lingua prædicatorum & ipsorum eloquentia & doctrina non debet esse vniformis, sed dispertita, nõ eadem sed distincta, quia aliter debet loqui diuitibus, aliter pauperib. aliter desolatis, aliter lętis, aliter iustis: Nunc debet loqui de paradiso, nunc de inferno, nunc de gratia, nunc de culpa, & sic de alijs. Vt scilicet parthi, medi, elamitæ & iudæi proselyti cretes & arabes, id est omnis conditio personarum audiat apud eos linguam, id est doctrinam suę conditioni conformem. 1. Corinth. 9. Vnde prædicator debet esse omnibus omnia, sicut Apostolus de seipso dicit. Romanor. 1. Omnibus omnia factus sum: Quia sicut idem dicit. Grecis atque, barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum. Fecit igitur Spiritus sanctus quando cor & lingua prædicatorum vel doctorum affluxerunt, varia seruare, & scripturam diuersimode intelligere, de thesauro suo noua & vetera propinare, tamen iple spiritus super singulos sedere debet, inquantum singulariter & sigillatim singulas gratias diuersis diuersimode partitur, quia sicut dicit Apostolus. 1. Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus diuidens singulis prout vult. Aduerte tamen quod mali faciliter solent de iustis & prædicatoribus & viris scientificis Spiritu sancto repletis iudicare, & maxime quando vident eos de humili plebe natos, solent eorum veritatem & doctrinam vilipendere, & eos ebrios & phantasticos reputare. Nunquid inquiunt omnes isti qui loquuntur galilei sunt &cætera. Et mali similiter dicunt. Nonne omnes isti rustici sunt, de plebe humili nati? Vnde pr sumunt coram nobis & alijs ita loqui. Illud potissime videntur dicere nobiles, quibus non videtur quod nullus inferioris generis est dignus coram eis apparere, officium dignitatis habere, & eos reprehendere vel docere. Marc. 6. Sicut dicebant de Christo. Lucę. 4. Nonne hic est filius fabri? Vnde omnia ista vide si vis in euangel. Ioanni. 3. Et tamen isti debent aduertere, quod spiritus vbi vult spirat, & quod non est apud eum acceptio personarum. Alij mali quandoque viros iustos phantasticos & ebrios reputant quando Dei magnalia, id est alta Dei opera & iudicia tractant, sicut ad litteram patet de sæcularibus, qui omnes solent phantasticos dicere, quos vident in scientijs philosophicis, in considerationo operum naturalium studere, sicut de Christo apparet, quando seruentius prædicabat, dicebant quod demonium habebat. Omnes isti qui non intelligebant Apostolos, cum linguis varijs loquerẽtur, ipsos dicebant ebrios, sicut mũdani qui nõ intelligunt scientias antedictas. Ideo eorum sectatores reputant fatuos, sicut dicit Apostolus. 1. Corinthio. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia est illi qui non potest intelligere.

Capitulum tertium. textus. Petrus autem & Joannes ascendebant in templum. Moralitatum. Capitulum. 3.

Vidam qui erat claudus ab vtero matris suæ quem baiulabant quotidie ad portam templi quæ dicitur speciosa, vt ab intrantibus in templum elemosynam mendicaret, Cum elemosynam postulasset a Petro & Ioanne, qui ascendebant in templum ad horam orationis nonam intendens in eum Petrus dixit. Aurũ & argentum nõ est mihi, q̃ aũt habeo hoc tibi do. In noie Iesu nazareni surge & ambula in pace. Apprehęsa igit dextera eius elenauit eũ Petrus & statim cõsoliditatę sunt bases

A bases eius & plantę, & exiliens ambulauit, & intrauit cum illis in templum, & magnificabat Deum. ¶ Iste claudus significat hominem peccatorem, qui ab vtero matris dicit claudus, eo quod ab ipso matris vtero naturale est homini in moribus claudicare. Vnde dicitur. Iohan. 9. Præteriẽs Iesus videns hominem cæcum a natiuitate. Per templum intelligitur paradisus seu ecclesia. Per portam intelligitur ecclesia militans, quę virtutibus dicitur speciosa. Per Petrum & Ioannem boni prelati & prædicatores intelliguntur, qui per templum paradisi ad orandum debent per cõtemplationem ascendere in hora nona, i. cum nouem ordinibus angelorum mentaliter conuersantur. Ista est veritas quod in porta templi quę dicitur speciosa, i. in ecclesia militante inueniuntur multi claudi ab vtero matris suę, id est multi peccatores qui nunquam in moribus recte successerunt, sed per iniustitiam claudicauerunt, qui cum non curant nisi elemosynas, i. terrena bona accipere, & de spiritualib. non curantes, ista solent per auaritiam ab hoib. mendicare, & ea diligentissime procurare, tunc Petrus & Iohãnes boni prælati debent talib. spiritualiter compati, & eorum miserię misereri, & istis non temporalia quę appetunt sed spiritualia quę negligunt largiri. Debent igitur ipsis dicere, quod in nomine domini de terrenis affectionibus surgãt, & p bona opera procedit, dicẽtes. Io. 5. Surge tolle grabatum tuum &c. Tunc enim talis claudus per manum Dei potest surgere, & a statu peccati conuerti & bassum moralis fortitudinis soliditatem recipere, & cum eis qui ipsum conuertunt templum paradisi per bona opera, ambulans & exiliens, & Deum laudans finaliter introire. Vnde. Matthæ. 27. Post resurrectionem, i. post conuersionem veniẽt in sanctam ciuitatem, & breuiter illi qui sunt Petrus, id est boni actiui: Iohannes, id est boni contemplatiui, qui templum paradisi, id est per contemplationem & orationem volunt ascendere, & ad claudos saluandos, id est peccatores conuertendos se vertere, & eos prædicando a surgendo de peccato inducere, & manu tangendo, id est exemplariter manuducendo ipsos erigere, taliter quandoque faciũt quod ipsos in templo paradisi procurant intrare. Vnde dr. Act. 9. Ad manus illum trahentes introduxerunt damascũ. ¶ Vel dic vt supra vterus matris nostrę est carnis concupiscentia, q̃ q̃ facit filios omnes claudicare &cæ. sicut supra.

B ¶ Vel dic quod istud est originale peccatum &c.

Capitulum quartum. textus. Loquentibus autem illis ad populum, superuenerunt sacerdotes. Moralitatum. Cap. 4.

H

CVm in primitiua ecclesia omnes fideles in hierusalẽ in communi viuerent ita quod multitudinis credẽtium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat suum esse dicebat, sed erant eis oia cõia, ita q̃ vendentes domos & agros offerebant pciũ ante pedes Apostolorum, & diuidebatur singulis, put vnicuiq; opus erat, ita quod magna gratia erat in illis, nec q̃quã erat egens inter eos. Contingit q̃ ananias quidã vẽdebat agrum, & cõscia vxore sua fraudauit de pręcio, partem pedibus aposto rũ posuit, aliã retinuit. Cum Petrus ipsum increparet, super hoc statim mortuus cecidit. Vox eius quæ tunc abscẽs erat post tres horas veniens, & hoc audiens p tinus expirauit. Cur (inquit) Petrus tentauit sathanas cor tuum nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat ptate? Non es mentitus hoibus, sed Deo. Vr igitur supponere Petrus quod ipse non peccæuerat retinẽdo rotum vel partem, cum totum posset retinere, sed potius dicendo quod totum prætium apposuerat, super hoc mentiendo. ¶ Ista possunt allegari contra religiosos. Ista enim ecclesia ptimitiua vr religionis typum gerere, & ipsius formam & rationem designare. Constat quod ipsi debent communiter viuere per concordiam & charitatem, vnum cor, vnam animam possidere, & omnia quę habent, debent vendere, & nihil sibi proprium remanere, nihil debent suum dicere sed omnia communia reputare, omnia quæ habet debent ad pedes Apostolorũ, i. dispositionę prelatorũ ponere, qui debent vnicuiq; de necessarijs prouidere. Vnde in Prou. 1. Marsupium sit vnũ oĩum nostrorum, & sic si ita faciẽt, magnam gratiã Dei & populi poterunt acquirere, ita q̃ nullus egens erit inter eos inquantum eos faciat dominus in necessarijs abundare. Ista est ueritas, q̃ si nos & alij religiosi istam regulam modo teneremus, nunquam indigeremus sed bonorum abundantiam haberemus. Vñ dr. Prouer. 10. Non affliget dominus animam iusti. Sed multi sunt sicut. Ananias, qui occulte terrenas diuitias retinent, & ante pedes Apostolorum, i. in dispositione prælatorum bona sua non totaliter exhibent sicut ad literam sæpe faciunt ꝓprie tarij regulares, qui vix volunt veritatem suarum rerũ requisiti a superioribus reuelare. Et tales pro certo quia hoibus non mentiuntur, sed Deo finaliter pereunt, & sic de suo mẽdacio triste salarium ferunt secum. Igitur bene dr. Sapiẽ. 1. Os quod mẽtitur occidit animam. Licitum fuerat eis a principio res suas & diuitias retinere, sed ex quo religiõem intrauerunt, non sine prælati licentia aliquid reseruare possunt & nullo modo le debent mendaciter excusare, cum apud spiritum sanctum cuius negocium geritur, nullus possit negocium occultare, vt patet in Actib. Apostolorũ. Illa verba gamalielis quæ de prædicatione sunt dicta. Si ex hominibus consilium, hoc dissoluetur, sicut ibi exemplificat de duob. c. 5. Si aũté ex Deo sit, ipsum non poteritis dissoluere, ne forte Deo repugnare videam ini. ¶ Hoc potest allegari, vt communiter illa opera quæ a Deo nõ sunt, & quæ vera intentione non fiunt, durare non possunt, sicut patet de hypocritarum fictionibus, & de malicioſorum inuentionibus, sicut dicitur. Matth. 15. Omnis plantatio &cæter. Illa vero quæ sunt a Deo data, quandoq̃ue videntur deficere, non tamen deficiunt, sed excrescunt, & in multum conualescunt, & melius. Vnde dicitur. 1. Ioan. 2. Omne qd a Deo est, manet in æternum.

Capitulum sextum. Textus. In diebus autem illis crescente numero discipulorum. Moralitatum. Capitulum. 5. D

APostoli dixerunt, quod non erat æquum eis dimittere verbum Dei & seruire mensis, & ideo certos viros ad hoc elegerunt quibus in conspectu Apostolorum statutis, & manibus ipsis impositis hoc ministerium tradiderunt. ¶ Hoc potest allegari, quod uiri scientifici & speculatiui, qui possunt prędicare & docere, & qui nouerunt studio orationi & contemplationi vacare: non debent illud sanctum officium dimittere, vt mensis, i. pauperum corporalibus nutritionibus, & actiuę vitę occupationibus temporalium prælaturarum promotionib. possint vacare, talia officia inferioribus & indoctioribus debere committi, & eisdem per apostolicarum manuum impositionem, id est per prælatorum ordinationem immergi. Alij vero scientifici ministerio verbi, idest prædicationi non terrenæ administrationi debent specialiter deputari. Sic enim Deus ad literam videtur facere, cum prælaturas terrenas raro vult viris scientificis dare, quos ad vtiliora & magis ardua creare voluit & seruare. Istas autem iuristis & terrenæ scientiæ pariter concedit, quos forsitan magis vtiles ad hoc nouit. Non est inquiunt ęquum nos relinquere verbum Dei & ministrare mensis. Considerate igitur viros quos constituamus super hoc opus, nos autem orationi & ministerio verbi Dei instantes erimus. Ista tamen non videntur facere moderni religiosi & theologici, quia isti præ alijs se ingerunt, & relicto vero Dei ministerio ministrare & prefici mensis quęrunt, quia sicut dicit Apostolus. Philipp. 12. Omnes quę sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Sequitur in capitul. 7. de disputatione & lapidatione beati Stephani, de hoc nihil ad præsens.

Capitulum octauum . Textus . Saulus autem erat consentiens neci eius. Moralitatum . Capitulum.6.

IN hoc capitulo.8.dicitur, quod cum Simon magus vidisset in samaria quod Apostoli faciebant multa miracula,& quod per suarum manuum impositionem, Spiritussanctus dabatur gentibus credentibus, venit ad Apostolos & obtulit pecuniam dicens. Date mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manum, accipiat Spiritum sanctum . Petrus autem ipsum reprehendens per hæc verba repressit . Pecunia inquit tua tecum sit in perditionem, qui donum Dei existimasti pecunia possidere . Non est tibi pars neque sors in sermone isto , cor enim tuum non est rectum coram Deo . In felle enim amaritudinis te esse video . ¶Iste Simon significat simoniacos, qui ab ipso demoniaci fuerunt, qui bene magi dicuntur,quia per dona sua oculos veri iudicij prælatorum illudere probantur. Simones etiam,idest obedientes possunt dici, eo quod tales præ ceteris solent obedire & adulari,& sic possunt tam simoniaci quam demoniaci appellari.Tales enim Spiritussancti gratiam,scilicet ordines,sacramenta,beneficia: quibus,annexa est potestas dandi Spiritumsanctum & sacramenta ministrandi mediante pecunia nituntur emere , & illud quod sufficientijs & virtutibus obtinere nequeunt, muneribus volunt impetrare , dicentes . Date mihi hanc potestatem. Veruntamen Petrus, idest bonus superior,debet tales acriter redarguere,& eorum munera refutare,dicens . Pecunia tua tecum sit in perditionem . Et simile habetur in Daniel.5.Munera tua tibi sint,& dona domus tuę alteri da.Tamen hodie apud multos prælatos est contrarium,qui non repudiant quod offertur,sed magis offerũt, vt pecunia tribuatur,dicentes.Matthæ.26.Quid vultis mihi dare,& ego eum vobis tradam.? Videtur enim allegare illud cum Apostolo .1.Corinth.9.Si spiritualia seminamus vobis,non magnum est si carnalia metamus . ¶ Aethiops quidã eunuchus & magister gazarũ candacis reginæ æthiopum,recedentis de hierusalem vbi causa orationis venerat,sedens in curru legebat librum . Esaiæ. 53. scilicet vbi dicitur . Generationem eius quis enarrabit ? Philippus ex Spiritussancti mandato currui se adiungens,& occasione accepta.per scripturam quam legebat sibi viam veritatis prædicans , ipsum ad Christum conuertit & descendentem de curru continuo baptizauit . Tandem vero sicut in gestis Beati Matthei legitur,idem ęthiops Beato Matthęo in æthiopia prædicati quam plurima bona fecit, ipsumque in his quę ad fidem pertinent , quamplurimum adiuuit. ¶Ista possunt allegari quomodo oratio , deuotio , lectio, sunt ad fidem manuductiua & salutis nostræ causatiua . Ille paganus causa orationis de æthiopia in hierusalem venit,qui legendo scripturam sedens in curru se occupabat, & ideo per illum ad fidem vocari meruit,cuius scripturam legebat,quia qui in scripturę lectionibus occupatur , ad omne bonum faciliter inclinatur . Apostolus.1. Thimo.3. Scriptura diuinitus inspirata vtilis est.¶ Vel allegatur quomodo bona societas eunuchus reginarum, idest diuitibus & principibus huius mundi proficit,& quomodo Philippi Apostoli,qui interpretatur os lapadis, idest virorum sanctorum religiosorum,qui os lampadis dicuntur . quia loqui & docere verbis & illuminare exemplis alios dinoscuntur,societas & allocutio talibus proficit, ipsos ad baptismum,idest ad puritatem conscientiæ inuitat pariter & inducit. Psalmista. 17. Cum sancto sanctus eris . Dato quod aliquis sit æthiops , idest peccatorum fuligine denigratus,sedens in curru,idest in altis sæculi dignitatibus eleuatus,& curriculo diuersorum negociorum agitatus , si tamen scripturam libenter legit & societatem bonorum diligit , ipsorumque verba & documenta audit faciliter,ad salutem peruenit.Vnde dicitur.Ioh.8.Qui ex Deo est,verba Dei audit.

Capitulum nonum . Textus . Saulus autem erat consentiens neci eius . Moralitatum . Cap .7.

BEati Pauli conuersio fuit mirabilis valde.Nam cum actualiter peccaret & ad ducendum vinctos in hierusalem,si qui iudæi in Christum crediderant,propera ret in damascum,subito circunfulsit eum lux de cęlo & cadens in terram audiuit vocem dñi ipsum desuper arguentem. Saule saule quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum recalcitrare. Qui dixit . Quis es domine? Cui respondit est.Ego sum Ielus nazarenus quem tu persequeris.Surge & ingredere ciuitatem & cæ. Paulus igitur q dicebatur saluus qui ex circunfulsione diuini luminis fuerat ad terram prostratus & excęcatus,de terra surrexit: sed apertis oculis nihil vendens,per manus tractus a sociis in damascum,ab anania baptizatus fuit,& squamis de oculis cadentibus visum recepit,& cibo sumpto confortatus, & a discipulo informatus gentibus & iudæis prędicauit:& vas electionis a domino dictus fuit . Vade inquit Christus Anania,quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram regibus & principibus & filijs Israel. Quod vtiq; factum est,quia quanto existens in perfidia fuerat nequior,tanto ad fidem conuersus est melior & cõstantior atq; maior sicut ipse de se dicit:Ro.5.Vbi abũdat delictũ, ibi superabundabit gratia.¶ Ista pñt applicari ad modum & formam qua possunt conuerti homines obstinati & in sua malicia confirmati.Oportet.n.quod Deus ante oĩa ipsos luce cœlesti,i.diuina gratia inspiret interius & infundat.Deinde per tribulationem & timorem ipsos ad terram deprimat,& suam superbiam & violentiam vel timorem mortis,iudicij & inferni conterat,tandem visum præsumptæ sapientię auferat , & per conscientiæ stimulum ipsos acriter reprehendat.Saule inquit quid me persequeris.i.cognosce quanta contra Deum feceris, & tũc sequiẽ q ipsos per spem salutis erigat,& ad ingrediendum,considerandũ & affectandũ paradisi ciuitatẽ ipsos inducat dicẽs . Ge. 35. Surge & ingredere ciuitatẽ.Surgite & ascẽdamus in bethe. & tunc necesse est quod tales apertis oculis nihil videant, i.quod mentis oculos per mentis discretionem aperiant, & si esse nihil cogitent de his quę ante viderant,i. q aliqua mundi bona non respiciant.Mat.17.Neminem viderũt nisi solũ Iesum.Tandem oportet q bonis socijs & fidelib.prædicatibus isti committantur,a quib.per manus.i.p bona exẽpla trahantur,& ad animam qui interpretatur donum gratię,i.diuinam gratiam & misericordiam,in damascũ , qui interpretatur sanguinis potus.i.ad sanguinis Christi & eucharistiæ receptionem introducantur,vbi per lachrymarũ exuberantiam baptizantur,vt sic squamis .i. vitiorum immundicijs per confessionem cadentib.vitus mẽtalis discretionis in eis reparetur,& quanto ante peiores fuerant tanto in meliores homines couertantur,ita quod vasa electionis a Deo vocari mereantur, & ad officium prelationis pceteris eligantur.¶ Vel dic quod prælatus quando vult obstinatum corrigere,debet eum primo per fortem tribulationemprosternere,& ad terram,idest ad mortis considerationem eijcere,& tandẽ per consolationem erigere, bonis pedagogis & socijs committere,vt supra.Et sic saulus , qui interpretatur abutens consilio,efficietur Paulus,qui interpretatur os tubę vel electionis miraculum , inquantum de abusore & malo ipse efficietur bonus,& inquantum ad tubalis prædicationis officium miraculose a domino erit electus.Esa.58.Clama ne cesses,sicut tuba exalta vocem tuã. ¶ Vel dic q Paulus qui ad terram prostratus excæcatus est: ita quod apertis oculis nihil videbat , donec introductus damascum visum recepit,potest significare auaros, qui ad terram , id est ad terrena per affectionem prostrati solent visum verę discretionis perdere , ita quod quamuis oculos intellectus apertos habeant quantum ad sapientiam sæcularem , & in mundanis negocijs limpidos & acutos , nil tamen quod ad salutem pertinet , vident nec quæ spectant ad animam studẽt . Psalmist. 113. Oculos habent & non videbunt.Veruntamen postquam ciuitatem damasci,quę interpretatur sanguinem ꝓpinans',i.in infernum

A infernum,vbi sanguis crudeliter propinatur damnatis,intrauerunt,tunc incipient visum discretionis recipere & se cognoscere.Vñ.Lu.16.Eleuans oculos cum esset in tormẽtis vidit.Super quem locum Greg.dicit,q aduersitas aperit oculos . Esa.28 Vexatio dabit intellectum.¶ Illud q ponitur hic,quod Paulus quęrebat se adiungere fratrib. in hierusalem,illi timebant & fugiebant eum , nescientes ipsum conuersum,scientes quanta mala inferre fidelib. solebat.¶ Hoc potest allegari , quod mala fama difficile tollit quod qui semel criminosus extitit,dato qđ in veritate sit correptus,tamen pro suspecto habetur.Eccl. 10. Si hebetatum fuerit ferrum,non vt prius multo labore exacuetur. ¶ Socij Pauli vocem audientes nihil videbant . ¶ Hoc põt allegari,quod moderni prædicatorum auditores multa audiunt,sed nihil vident,audiunt verba,sed non vident exẽpla,quia multi inueniuntur qui bona dicunt , pauci exemplariter faciunt.Ideo dicitur.Mat.23. Quæ dicunt facite & quæ faciunt nolite facere.¶ Vel dic contra auditores , qui bene prædicatorum verba libenter audiunt, nunquam tamen accedunt ad facta,nec volũt ab eis capere aliqua bona exẽpla o pandi De.4.Vocẽ audiuistis,sed facię nõ vidistis.

Capitulum decimum . textus. Vir autem quidam erat in Cæsarea nomine Cornelius . Moralitatum. Capitulum. 8.

COrnelius centurio gentilis italicus per imperatorem in palestinę Cæsarea cõstitutus,religiose viuebat , & timens Deum multas elemosynas faciebat , & sępius Deum exorabat,quapropter Deus ipsum perire non sustinens,angelum sibi misit,per quem ad beatum Petrum erectus fidem & baptismum suscepit.¶ Illud allega,quomodo etiam elemosyna in gentilibus & alijs est Deo grata , quæ apud Deum salutem possessori suo meretur,ita quod diuina clementia & communiter hominem pium & misericordẽ quamuis alias sit peccator,nõ sustinet dãnari, iuxta verbum Hier.diccutis se non audisse hominem male mortuũ pijs operibus assuetum.Sicut de beato Gregorio legitur, quod paganum suis rationibus ab inferno suscitauit, eo q ipsum fuisse pium audierat,ideo dñs Tob. 4.qđ elemosyna a peccato liberat &c.¶ Cum iudęi abominarẽtur gentiles, ita quod in primitiua ecclesia Christi discipuli qui pro maiori parte iudęi erant,gentilibus non prędicarent , nec eis communicarent,sed potius in iudæa cũ iudæis habitarent: factum est quod Petrus quadam die in ioppe manebat,vbi in solarium vnius domus ascenderet & orabat.Factus igit B in extasi,linteum per quatuor angulos a cælo dimissum oibus serpentibus,quadrupedibus & volatilibus plenum sibi præsentatum in visu intuetur,& tunc de cælo audit,vox monens vt comedat dicens.Surge petre macta & manduca.Sed tamen ne illa tanquam immunda & lege prohibita refutaret,continuo subintertur.Quod Deus purificauit,tu ne immundum dixeris.Vas igitur illud mox in cælum recipitur,& per hanc visionem intellexit Petrus,quod non est personarum acceptio apud Deum,& quod Deus ita bene vult lanarri gentiles,vt iudæos,& quod indifferentes debẽt esse apostoli quo ad bonos & malos Exinde factum est qđ discipuli gentib.prædicauerunt & eis communicantes,ipsos ad fidem & ecclesiam receperunt.Tunc igitur intrauit nuncius cornelij gentilis qui fidem & baptismum petebat, & sic in visiõe cognouit quod nemmem refutare deberet. Inde etiam factum est q discretionem cerimonialem cibo rum legalium dimiserunt,& cuncta animalia dum tamen sana essent corporibus in cibaria receperunt.¶ Dico cõtra quosuam qui sunt tam in sęculo quam in clausstro,qui ita de sua iustitia præsumunt,quod gentiles & immunda animalia,i.peccatores & impios vilipendunt, & cum ipsis communicare dedignantur,& eis prædicare non laborant,sed contemnũt.Lu.18.Cõtemebat.n.pharisęus publicanũ. Dicũt.n.illud Es.56.Recede a me & c.Sed illud in suis discipulis dñs repudiat & maxime in Petro.i.in plato & pdicatori bus illud nõ approbat.Vult.n.q tales nihil imũdũ reputẽt C nullũ quis pctórẽ repudiẽt & cõtenant,sed gñaliter bonis & malis via salutis ostendant,& ad omnes indifferenter se habeant cũ sapientibus & insipientibus, gręcis & barbaris debitores existant,debitum suum soluãt.Mat.9.Nõ.n.opus est valentibus medicus,sed male habentib.Qđ Deus puri ficauit &c.qa quos De' baptismo lauit,vel sanguine redemit,nõ dñr alij cõtenere,sed charitatis amplexib.adamare. Matt.18. Videte ne contemnatis vnum ex pusillis his.

Capitulum duodecimum.Textus. Eodem autẽ tempore misit Herodes rex manus vt afflugeret quosdam. Moralitatum. Capitu. 9

PEtrus captus ab Herode,vt post pascha ab eo occideretur,primo in carcere fuit missus,duab.catenis vinctus,a quatuor quaternionib.militũ custoditus.Verũ cũ oratio fieret ab ecclesia sine intermissione ad Deũ pro eo factũ est q eadẽ nocte qua in crastinum debebat occidi,inter duos milites in carcere dormienti angelus dñi astitit,& lumen in habitaculo circunfulsit, percussoq; latere Petri,excitauit eum dicens illi.Surge velociter,pręcinge te,& calcia te caligas tuas , & circunda tibi vestimentũ tuũ,& sequere me.Ceciderunt igitur catenæ de pedib. ei', & ipse post angelũ ibat & quod hoc per angelum fiebat,nescibat,quinimmo se videre somnium æstimabat.Transeũtes igitur primam & secundã custodiã, venerunt ad portã ferream q ducit ad ciuitatẽ,q vltro apta est eis,& sic de ptãte Herodis exiuit,& continuo angelo recedẽte, Petrus ad se reuersus,angelicũ ministerium recognouit dicens.Nũc scio vere,quia misit dñs angelũ suũ &c.Ipse igit ad fratres venit,& sic miraculose se liberatũ inuenit. ¶ Re uera talis processus vt qñq; fieri in conuersione pctoris. Cõstat.n. q Petrus qui interpretatur dissoluens.i.pctor pœnitens,robustus ad dissoluendũ legis diuinæ vincula assuetus, ab Herode diabolo per pctm capit,in carcerem malæ consuetudinis trudit quatuor quaternionib.i.quatuor malis affectionib.traditur,duabus catenis.i.complacentia peccati & difficultate pœnitendi stringit & sic ibi dormit & quiescit,& inter duos milites.s.inter excęcationẽ mẽtis,& cõsideratiõnẽ finis ibi cõmorat.Nec cogitat q de ei' damnatiõe & morte tractetur,& quod in crastino,i.subito damnandus a demonibus expectatur.Vnde Lu.19. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.Sed Deus qui videt damnationis periculum,angelum suum.i.aliquem euangelicum prædicatorem vel prælatum sibi mittit,qui ipsum arguendo percutit & ad surgendum de peccato exeundumque de periculo excitat & inducit.Percutit igitur latus.i.cor & pectus eius,pD contritionem caduut catenæ vitiorum, per confessionem & absolutionem surgit,per peccati displicentiam, pcingit se per abstinentiam,& temperantiam,& superfluitatum refectionem,calciat caligas suas.i.multiplicem bonam affectionem,circundat tibi vestimentum suum,i.bonam conuersationem,sequitur angelũ prædicatorẽ per bonam imitationem,& obedientiæ executionẽ.Exo.32.Angelus meus prędedet te,custodi et obserua mandata eius.Primam & secundam custodiam transit per culpę & pœnæ euasionem & sic ad portam ferream , idest ad duram pœnitentiam quæ ad ciuitatem paradisi perducitur per propriæ carnis macerationem,& ita liber de manu Herodis,idest diaboli efficitur , & fratrious , idest fidelibus adiungitur per gratiam & deuotionem . Lucæ.1.De manu inimicorum nostrorum liberati , seruiamus illi,ad laudandum Deum & angelum qui ipsum liberauit,idest prælatum qui ipsum conuertit, per gratiarum actionem quando se liberatum cognoscit, & euasisse periculum & damnationem , dicens . Nunc scio vere quia misit dñs angelũ suum & liberauit me.Psalm.123.Laqueus contritus est, & nos liberati sumus . ¶ Discipulis audientibus Petrum stare ante ianuam,& non credentibus,dictum est quod angelus eius erat.¶ Hoc pot allegari , quomodo quilibet habet angelũ

Efibi deputatum. Vnde dicitur. Mat. 18. Angeli eorum vidēt faciem patris &c. ¶ Cum Herodes quadam die in Cesarea, in ductus & veste regali pro tribunali sederet, & tyrij & sydonij quibus iratus fuerat, adularentur eidem, & vocem Dei & non hominis acclamarent, hoc est dictu, quod laudes Deo & non hominibus debitas sibi adulando diceret, ipsum eo sustinente & approbante tanquam Deum collaudarent, affuit angelus domini qui percussit ipsum, & statim consumptus a vermibus expirauit. ¶ Illud potest exemplariter dici, quomodo illum Deus detestatur & punit, qui p̄ priam conditionem non cognoscit, sed vltra propria merita se laudari permittit, angelus, i. diuina sententia tales percutit, & vermiū, i. demonū multitudo ipsum consumit. Esa. 66. Vermis eorū nō morietur, & ignis eorū non extinguet. ¶ Vel allega contra Antichristum, q̄ in regia maiestate sedebit, & se Deū magnificari gaudebit, iō vermis infernalis ipsum perpetuo deuorabit, & angelus, i. Christus ipsum p̄cutiet & dānabit. ¶ Vel dic q̄ Herodes qui interpretat̄ glorians in pellib. i. q̄ in sua pulchritudine gloriat̄, & qui lacobū. i. spoliatione diaboli in se occidūt, & Petrū, i. sua bam mentis in se enerua re conantur, qui volunt in ornatu regio sedere, & adulatorū laudib. scalpi, & vltra merita virtutem suā laudari ab adulatorib. delectāt̄, tales dico ab angelo Dei, i. ab anteriori rōne percutiuntur, & a vermib. i. cōscie remorsu interius corroduntur, inquantum conscia talium ipsos percutit, qui in se non sentit q̄ ab adulatoribus proclamatur. ¶ Vel dic q̄ reges & magnates huius mundi exercitus publice habent adulatores, intus, idest occulte, vermes idest detractores & aliorum deuoratores.

Capitulum decimumquartum. textus. Factum est autem in iconio, vt simul introirent synagogam. Moralitatum. Capitul. 10.

F PAulo & Barnaba regionem lustrantib. contigit q̄ dū essent lystris, vir q̄dam sedebat claudus pedib. ex vtero matris suæ. Dū igitur iste audiens Paulo loquente & videns Paulus q̄ haberet fidē vt sanus fieret, dixit ad eū Paulus. Surge & ita supra pedes tuos rectus. Qui exiliens ambulabat. Turbę aūt licaonitę clamauerūt. Dij similes facti hominib. descenderunt ad nos. Barnabam igitur, Iouem dixerunt: Paulū vero qui dux erat verbi, Mercuriū vocauerunt. Ipsi adductis thesauris & coronis, ipsis sacrificare voluerunt, nisi apostoli p̄hibuissent. ¶ Ista applica ad prædicatores, quia q̄n ipsi de suis doctrinis & exemplis faciunt claudos, i. peccatores & in moribus claudicantes rectę per iustitiam incedere, digni sunt q̄ gentiles, i. sæculares ipsos Deos. i. sanctos debeant æstimare, & sacrificia bonorum t palium ipsis ministrare, dicentes. Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos. Tales dij, i. cælestes mereātur dici, & tam Iupiter, qui dr̄, iuuans pater, quam Mercurius, qui dr̄ aperiēs ciuitatem, possunt vocari, eo q̄ pētēres per eos sicut per patres solēt iuuari, & ipsis cęli ciuitas aperiri. Psal. 81. Ego dixi dij estis, & filij excelsi oēs. Talib. dnt sacrificia, i. terreni honores offerri, qui. f. vltra modum excedunt, debent per eos refutari, teste Grego. Prædicatoribus qui largiuntur spiritualia, debentur temporalia. ¶ Vel dic q̄ nullus sanctus homo debet sustinere quod aliquis ipsum Deum reputet, i. quod maiores laudes quam sua requirūt merita sibi formet. Vel quod sacrificia vanæ laudis sibi offerat, q̄ de ipso aliquid vltra veritatē existimet. Hie. 6. Vt qd offertis mihi thus de saba? Act. 12. Cuius contrarium fecit Herodes, qui sicut supra visum est, Deū se vocari sustinuit, & ideo triste salarium reportauit. ¶ Paulus lapidatus, & extra ciuitatem lystris tractus, vbi prius tanquam Deus fuerat ęstimatus, a turbis extra ciuitatem proiectus, mortuus fuit creditus, qui tandem post turbarum recessum surrexit, & circunstantibus fratribus ciuitatem intrauit, & die postera de ciuitate recessit, & calefaciēs fratribus dixit. Per multas tribulationes oportet nos introire regnum Dei. ¶ Ista allega q̄ illi qui in lystris, quæ erat ciuitas gentilium, i. in mundo quę est habitatio peccatorum, sicut dij aliquoties G honorantur, ibidem quandoque versa vice per infortunia lapidantur, vbi. n. fortuna hominem eleuat, ibidem ipsum quandoque lapidat & condemnat. Vnde Seneca. Fortuna vitrea est, dum splendet frangitur. ¶ Vel dic quod in hoc potest notari, quod quandoq; viri sancti possunt mortuos se licite & alia similia fingere, vt sic possint impiorum securitiam declinare.

Capitulum decimumquintum. textus. Et quidam descendentes de iudæa, docebant fratres. Moralitatum. Capitul. 11.

IN capitulo decimoquinto fit mentio, quomodo determinatum est conuersos ad Christi fidem ad onus grauę cerimoniarum legis non teneri non indiget exponi, vide ibi. Illud autem quod tandem sequitur, qd̄ orta est dissentio inter Paulum & Barnabam, statuentes reui sitare per eos fratres in diuersis ciuitatibus conuersos, & eos in fide & moribus solidare, ita quod abinuicem sunt diuisi, vnus quidē electo vno socio ad vnam partem, alius cū alio ad aliam iuit. ¶ Hoc allega, quod occulta dei prouidentia inter viros sanctos quandoque permittit dissentiones, vel aliqua alia leuia scandala, & hoc quando videt huiusmodi mala in bona posse conuerti, & in melius commutari. Isti quandiu solum fuissent simul in vno loco, fructum non fecissent. Nunc autem abinuicem diuisi sunt, & sic in pluribus locis prędicauerunt, & nomen Christi fidemque eius multo amplius adauxerunt. Bona igitur fuit illa dissensio ex qua occasionaliter orta est fidei Christi multiplicatio. Lucę. 12. Vnde Christus dicit, quod non venerit pacem mittere in terram, sed gladium.

Capitulum decimumsextum. Textus. Peruenit autem in derben & lystram. Et ecce discipulus quidam. Moralitatum. Capitul. 12. H

PAulus circuncidit Timotheū qui erat gentilis, cū tū sciret circūcisionē nō esse necessariam, ipsam & alias cerimonias nō esse fidelibus imponendas, sicut patet in capitulo p̄cedenti, hoc tū fecit ad iudæorū scādalū vitandum, quorum multitudo in illis partibus crediderat, q̄ adhuc circuncisionē tenebant. Nō poterāt. n. ita subito ritus nouos accipere, & suos modos abdicare antiquos. Simile probat infra vbi Paulus de concilio seniorum, & se nazareū & legis obseruatorem ipsum videri crederent, & illa simulauit, & cū alijs nazareis ad templum purificandus intrauit, vt legis obseruatorem ipsum videri crederent, & illa quę de ipso audierant, falsa existimarent, offerentes sacrificium acceptauit. ¶ Ista possunt allegari ad duo. Vnum est, pro vitando scandalo & periculo licitum est fieri quod alias erat illicitum, & dissimulare quod non est verum. Vñ. Lu. 24. Fingebat se longius ire. Aliud est, quod cito & faciliter non potest mutari quod diu fuit obseruatum. Proue. 22. Adolescens iuxta viam suam ambulans, etiam cum senuerit &c. ¶ Paulus & silas vocati sunt a Spiritu sancto prædicare in frigia, bithinia & galacia. Vocati vero sunt a macedonia euangelizare, sicut Paulo per visum ostensum est, vbi videbatur sibi, quod homo macedo ad eum venit & eius auxilium imploranit. ¶ Hoc potest allegari, quomodo spiritus vbi vult spirat, & quomodo quosdam vocat, & quosdam repudiat & quomodo prædicatores suos per occultam inspirationem, nunc ab illo loco retrahit, nūc ad aliū mittit. Nouit. n. Deus qui sunt eius, & ideo ſm q̄ vnum vel alium elegit ſm hoc prædicatores ad eos mittit. Vnde Ioha. 13. Ego scio quos elegerim. Cū Philippis quæ est prima ciuitas macedonię, esset quędā puella spiritu phitonico plena,

A plena, quæ diuinando, quæstum maximum suis dominis exhibebat. Factum est quòd Paulum, & silam sequeretur, & ad eorum laudem hominibus loqueretur. Isti homines inquit serui Dei excelsi sunt, qui annunciant nobis viam salutis. Compatiens sibi paulus, imperauit immundo spiritui quòd ipsam dimitteret, & sic eam protinus à spiritu phitonico liberauit. Domini vero puellæ videntes, quòd lucrum suum defecerat, & quòd puella sanata nihil amplius diuinabat, Apostolos inuaserunt, & facto concursu ipsos traxerunt ad principes qui ipsos publice cesos in carcerē detruserunt. ¶ Ista allega, quomodo multi sunt qui non curant de filiorum suorum, & subditorum spiritualium salute, sed solum de propria & temporali vtilitate, non curant si diabolo vel spiritui immundo, & peccato subijciantur, dum tamen inde aliqua lucra suæ bursæ subornentur. Ista videmus de parentibus, & amicis secularibus, quæ si habēt aliquam puellam. i. aliquem filium vel amicum spiritu phitonico. i. scientia diabolica plenum, diuinatorem & aduocatum, & in secularibus scientijs eruditum, videntes quòd quæstus, honor, vtilitas temporalis ex hoc ipsis aduenit, nolunt ipsum ad hoc conuerti, sed potius ipsum plus diligunt in seculari statu conuersari. Phil. 2. Omnes. n. quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Vnde si contingat q̄ tales ad instinctum Pauli, & filę. i. bonorum religiosorum spiritualiter sanentur, & ad religionem conuersi à potestate diaboli liberentur, statim domini talium. i ipsorum temporales parentes, videntes q̄ spes temporalis lucri quam habebant, in talem cecidit, & defecerit, incipiunt contristari, & contra ipsos qui eum sanauerunt. i. qui eum ad religionem duxerunt solent turbari, & in eos debacchari, dicentes. Hi homines conturbāt ciuitatem nostram cum sint iudæi, & annunciant morem quem non licet nobis recipere, cum simus romani. Ad litteram. n. seculares vocant religiosos orbis turbatores, & ipsos iudæos, & superstitiosos dicunt, & respectu sui ipsos esse viles reputant, se vero romanos. i. nobiles esse ferunt non licet nobis domine hunc morem suscipere, cum simus romani. i. non licet nobis religiosos vel clericos fieri, cum simus nobiles, & magni. Vnde dicitur in Ioan. 8. Semen Abraæ sumus, & nemini seruiuimus vnquā. cap. 16. ¶ Paulus & sila trusis in carcere & eorum pedibus B strictis ligno, factus est terremotus, fundamenta carceris mota sunt, fores aperte, vincula soluta, & lumen refulsit vndique, quibus visis, custos carceris conuersus est ad dominum, & cum tota domo sua baptizatus. ¶ Hoc allegatur, q̄ mores & tribulatio apostolorum valde proficit ad vtilitatem nostram, dum in eorum tribulationibus, & morte miracula fiebant. Cumque existentes in carcere prædicabant, vel epistolas scribebant, & ad remota mittebant, quandoq; actualiter ad Christum homines conuertebant, vel saltem nos alios qui nunc talia legimus, in fide solidabant, sicut de beato Paulo alibi legitur, qui in carcere positus scribebat epistolas, quæ nūc magis proficiunt vniuersis, quàm si tunc liber existens personaliter prædicasset. Scit enim Deus de tribulationibus sanctorum, & aliorum bona elicere, quinimmo talia mala euenire non permitteret, nisi sciret ex talibus vtilitatem aliquam prouenire. Deu. 32. Vt surgeretur mel de petra, & oleum de saxo durissimo.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Cum autem perambulassent amphipolim, & appolloniam. Moralitatum. Cap. 13.

CVm Paulus esset athenis, & ibi nomen domini prædicabat, factum est quòd Philosophi, & alii audientes, quòd futuram resurrectionem diceret, cęperūt eum deridere, & verba eius nugatoria reputare. Vnde quidam dicebant, quòd nouorum demoniorum videbatur esse denunciator. Alij dicebant, quòd erat verborū inutilium seminator. Ipse propter hoc non destitit, sed cum ipsis disputans, & fidem eis prædicans, multos ad fidem cōuertit. Et dicitur ibidem, quòd athenienses & alij hospites ad nihil aliud vacabant, nisi dicere, & audire aliquid noui. C ¶ Ista possunt applicari contra modernos auditores sermonum. Ad hoc deuenit humana demetria, quòd homines plus quærunt audire nugas, quàm vtilia, quinimmo multi videntur esse similes athenienſibus, qui curiositatis gratia magis, quàm vtilitatis sermones aliorum audiunt, quos tandem modica occasione despiciunt. Vnde Seneca natura humana nouitatis est auida. Si autem prædicator dicat communia, & vtilia, & non ad voluntatem ipsorum, statim solent eum despicere, & omnia verba eius, quamquam sancta & vtilia, damnare, dicentes. Quid vult seminator verborum hic dicere? alij dicunt, quòd nouorum demoniorū videtur denunciator esse. Prouerb. 18. Non recipit stultus verba prudentiæ &c. ¶ Videns paulus idolatriæ deditam athenienſium ciuitatem, incitabatur eius spiritus. Inter cætera vero simulachra inuenit ibi, idolum, cuius titulus erat ignotus Deus hominibus ipsis annunciauit dicens. Quod ignorantes colitis hoc ego nuntio vobis. Narratur. n. q̄ in passione Christi cum solis eclipsis vniuersalis fieret, & ipsa eclipsis naturaliter non fieri valeret, pro eo quòd luna in oppositione, & non in coniunctione solis esset, philosophi qui erant athenis, illud tam mirandum factum alicui ignoto numini attribuerunt, quem tunc pati alicubi dixerunt, & ideo ignotę Deo aram fecerunt, & ibi titulum ignoto Deo erexerunt. Tunc fertur Dionysius in ariopago. i. loco vbi disputabatur, præfectus ista verba dixisse. Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissipatur. Populo igitur super titulo huius idoli disputante iste Dionysius Christo credidit, & vna cum multis alijs Pauli discipulus fuit factus. ¶ Illud allega contra gentiles, qui adorāt Deum ignotum. Adorant. n. Deum tanquam creatorem: ignotus tamen est eius, quia Christum nesciunt redemptorem. Iob quarto. Vnde possumus dicere. Nos adoramus, quòd scimus, vos adoratis, quod nescitis &cæt. ¶ Vel allega inter miracula facta in Christi passione, vel de conuersione Dionysij.

Capitulum decimumnonum. textus. Factum est autem cum Apollo esset corinthi. Moralitatum. Cap. 14. D

VIdentes quidam Iudæi miracula quæ faciebat Paulus, & quomodo demones de obsessis corporibus expellebat, cęperunt per nomen Christi demones adiuuare, & quamquam Christum non crederent, cęperunt tamen super obsessis nomen domini inuocare dicētes. Adiuro vos per Deum quem Paulus prædicat. Dum igitur quadam die hoc facerent, incepit demoniacus demon in demoniaco dicere per hæc verba. Iesum noui, & paulum scio, vos autem qui estis: insiliens autem in ipsos adterram prostrauit, & dominatus amborum, ipsos nudos, & vulneratos dimisit. ¶ Illud potest allegari contra prædicatores, qui dicunt & non faciunt, qui iuxta verbum Apostoli, confitentur se Deum nosse, factis autem negant. ad ti. 1. Sicut ad literam sunt hypocritæ, qui in nomine Iesu solent prædicare, & quamuis ipsi non obediant, nec fidem eius p̄ bona opera tenent, gaudent tamen prædicando in eius nomine eius virtutes facere, ita quòd quandoque bene docendo solent demones, & peccata de peccatoribus propulsare. Vnde Mar. 9. Domine vidimus quendam in nomine tuo &c. Sed quid? Pro certo dominus contra tales indignatur, & eos tanquam indignos quòd prædicent nomen suū, in manibus demonum tradit, à quibus finaliter affligūtur. Psalm. 49. Quare enarras iusticias meas, dixit dominus peccatori, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam &c. propterea Deus destruet te in finem. ¶ Vel dic q̄ istimet demoniaci quos ipse volebat curare, i. peccatores quos talis malus peccator vult conuertere, soler ipsis dicere. Iesum noui, & paulum scio, vos autem qui estis. f. qui verba dictis, & opera non facitis, & ore confitemini quem operibus impugnatis. Medice inquiunt cura teipsum. Tales solent quandoque in iniurijs dilcerpere, tribulare & opprimere, vestimēta temporalium tollere, &

re,& eos infestare, sicut ad litteram patet de mundi tyrannis,qui quia vident religiosos & prælatos verba habere & non opera,ideo ipsos spoliant, & contemnunt verba eorũ, & per iniurias ipsos grauant.Iob.24.Nudos dimittunt vestimenta tollentes. Igitur taliter prædicanti dicunt illud Ioh.9.In peccatis natus,& tu doces nos.

Capitulum vigesimum textus. Postquam autem cessauit tumultus, vocatis Pauli discipulis. Moralitatum. Capitulum. 15.

HVenis quidam qui prædicante Paulo dormiuit, & de tertio cenaculo quasi mortuus cecidit,qué Apostolus mox curauit. ¶ Hoc allegari potest, q̃ quiverbis apostolorum dormiunt,& qui doctorum prædicatorum prudentumq̃ hominum sermonibus non intendunt,sed potius in vitijs delectãtur, faciliter per peccatum corruunt,& cadunt. ¶ Paulus volens ire in Hierusalem,inter cętera dixit de se alligatus spiritu, vado in Hierusalem,ignorãs quid mihi ibi sit futurum,nisi quia Spiritussanctus vbiq; mihi dicit,q̃ vincula, & carceres me manent.Act.21.Vnde sequenti cap.dicitur, quòd prophęta Agabus Zona Pauli pedes suos ligans dixit. Hoc dicit Spiritussanctus,virum cuius Zona hæc est,sic alligabunt in Hierusalem. Qua de causa cum a fratribus rogaretur q̃ non iret,sibi suaderi non potuit, sed contra volũtatem omnium illuc iuit,vbi statim captus,verberatus, alligatus,& Romam postea ductus fuit.¶ Recte quotidie similia experimur in actibus humanorum,sic.n.nescio qua voce vel occulta Dei voluntate quandoque homo tanquam alligatus spiritu in infortunia ruit,& dato, quòd sciat sibi prospera non succedere,negocium tamen illud prosequi non obmittit,& cum possit fugere,non fugit,sed acsi voluntarie in pęnam rueret,ab opere huiusmodi non desistit,alligatus vtique spiritu,quod.n.Deus futurum decreuerit,non potest humana sagacitas impedire, sed potius creatura creatori deseruiens solet occultis Dei ordinationibus cum hora venerit obedire.Gen.24.A domino egressus est sermo, illud impedire non possumus. ¶ Paulus non grauabat expensis illos quibus prædicabat,sed potius manibus laborabat,vt haberet vnde viueret, nec ab eis aliquid accipiebat, sed eos libere instruebat.¶ Hic potest notari,quòd prædicatores quando prædicant, non debent elemosynas petere, & hoc,ne videantur quæstus gratia prædicare.Vnde Mat.10. Gratis accepistis,gratis dare debetis.

Capitulum vigesimumprimum. textus. Cum autem factum est vt nauigaremus abstracti ab eis. Moralitatum. Cap. 16.

QVamuis beatus paulus se alligandum in Hierusalem,& tribulationes se passurum audiret, & hoc sibi spiritussanctus reuelaret, & propheta agabus prædicaret,fratribus dissuadentib.&c.noluit credere,sed futura tribulamina vilipendens, paratum se asseruit pro Christi nomine mortem & vincula sustinere. ¶ In hoc docetur,q̃ prædicator euangelicus vel quicunq; professor catholicus,vbi de Christi fidei vtilitate agitur, non debet tribulationes metuere,nec iter suum ad fidei, & prædicationis opera dimittere, sed pro nomine domini vinculis,mortiq́ue & laboribus si fuerit necesse se donare,dicés domino illud quod dicitur.Lucæ.22.Paratus sum tecum in mortem,& carcerem ire.Et alibi.Mar.26.Si oporteret me mori tecum &c.¶ Consequenter hic & in c.22.& 23.fit mẽtio,quomodo Paulus in seditione fuit captus,& à tribuno ereptus,tortoribus traditus,sed se romanum dicens,à tortionibus dimissus. Tandem in iudicio multipliciter accusatus,à iudæis per summum sacerdotem percuti iussus,ita q̃ idem princeps sacerdotum à populo extitit maledictus. Percutiet te Deus paries de albate. Tu sedens secundum legem,contra legem iubes me percuti.Sed hæc omnia trãseo,& excepto hoc quòd cum ipsum torquere vellent,romanum se ciuem allegauit.Act.26. Cuius simile supra fecerat,vbi propter phitonissam liberatam in carcerem missus fuit.¶ Hoc allega,quòd non est malum viro Dei quandoq; bonis temporalibus, priuilegijs & auxilijs Dei onus vel pœnitentiam facere, vt vbi propter Dei timorem non paretur,saltem timore vel amore hominum aliqualiter fauea tur.¶ Illud autem hic cõsequenter infero, quòd cum iudæi tam pharisæi quàm saducei, qui erant sectæ diuersæ, quia pharisæi resurrectionem futuram credebant, angelos, & animas post mortem viuere asserebant,saducei vero negabant,simul contra Paulum conuenissent, & ipsum contra mortem peterẽt,cause cępit clamare,& dicere coram eis. Viri fratres, & ego pharisæus sum filius pharisæorum, & de spe,& resurrectione futurorum ego iudico. Quod audientes pharisæi,statim à saduceis diuisi sunt, ita quòd inter se contendere,& disputare cęperunt,& ita pharisęi,qui contra Paulum acerbius seuierunt,pro ipso pugnare cęperũt.¶ Illud potest allegari, quòd si quis plures aduersarios contra se confederatos habeat,summa prudentia est,si eorum fœdus,& concordiam ad inuicem aliquo articulo dirumpat,vt ipsos per partes diuisos facilius superet,& euadat.cap.23.¶ Illud etiam quod sequitur.s.quòd quadraginta viri venerunt ad principes sacerdotum, dicentes illis. Deuotione deuouimus nos nihil gustaturos donec occidamus Paulum. Et ideo ordinauerunt inter te,q̃ iterum ad iudicium coram tribuno vocaretur, vt dum veniret ad locum,interficeretur ab eis, quod tamen Deo nolente fuit aliter ordinatũ.¶ Hoc potest allegari, q̃ hodie multi sunt homines iniqui,qui se reputant deuote & sancte agere, qñ sanctos viros possunt occidere. Sicut ad litteram videmus de multis malis secularibus, qui rectè se reputant bonos, quando religiosis & clericis possunt nocere. Vnde sic videtur illud.Ioan.16.Venient inquit dies in quo omnis qui interficit vos,arbitretur se obsequium præstare.

Capitulum vigesimumsextum. textus. Agrippa verò ad Paulum ait. Permittitur tibi loqui pro temetipso. Moralitatum. Capitulum. 17.

DOminus dispoluerat q̃ Paulus Romam iret, & ibi nomen domini prædicaret. Vnde supra dixit sibi. Act.22.Constãs esto Paule,sicut de me testificatus es in Hierusalem, ita Romæ oportet te testificari. Veruntamen per quot vias, modos & causas romam peruenit,infra patet,Fuit.n.de Hierusalẽ in cęsaream ductus, & ibi coram fœlice accusatus, tandem ab eo dimissus, & per biennium relaxatus,postea iterum vinctus,& festo succęssori traditus est, & ab eo volente gratiam præstare iudæis, vt reduceretur in Hierusalem,iudicatus. Tunc vero Paulus Cœsarem appellauit,& sic missus ad Cœsarem, Romam venit, coram quo nomen domini prædicauit,& multum populum domino collegit, vbi postea mortem pro domino tolerauit. ¶ Ista allega quomodo Deus per multas vias solet effectus suos producere, quomodo & quando decreuit aliquid fieri, dato, quòd multa interualla fiant, ita quòd negocium ex toto, videtur sopitum finaliter tamen solet suscitare, & occasione accepta procurat quod decreuerat euenire. Habet enim dominus in omni negocio,quod decreuit, modos causas, ordinationem tempus horam, & regulam ordinatam, quæ omnia quandoque suspendit, & post quando tempus fuerit negocium quod decreuerat,introducit.Vnde Eccles.8.Omni negocio tempus est &c.

Capitu.

Capitulum vigesimumseptimum. textus. Vt autem iudicatum est nauigari eos in Italiam. Moralitatum Capitulum. 18.

CVm Paulus cum multis naurgando de terra promissionis in Italiam duceretur, factum est, quòd post multos maris impetus, malis vbi erat bitalassum,i. profundum,tenacem,& bituminosum impegit, ita quòd prora stabat immobilis,& puppis soluebatur à vi maris.Armamentis igitur nauis in mare proiectis,& neque sole neque syderibus post multos dies apparentibus,sed tempestate non exigua imminente,ablata erat omnis spes & fiducia singulorum. Veruntamen Deus salutem animarum Paulo concessit, ita quòd nullus ibidem perijt aut defecit naufragantesque Paulus alloquitur, & ad sumendum panem incitat,& hortatur. Satiati igitur cibo nauim alleuiabant,& frumenta in mare iactabant. Tandem vero fracta naui, aliqui natando ad littus venerunt alij super tabulas applicuerent,& sic omnes periculum euaserunt. ¶ Nauis ista est anima, quæ.s.inferius ad terrena debet esse clausa, superius ad cœlestia aperta interius per humilitatem concaua,per charitatem lata,per perseuerantiam larga,in principio & in fine per abstinentiam & temperantiam,& contientiam stricta Prouerb.31.Facta est quasi nauis institoris de longe portãs panem suum. Habet etiam ista nauis duas principales partes.s.proram, quæ significat amorem,puppim,quæ significat timorem. Habet enim ista nauis armamenta.s.virtutes,& sciẽtias, portat etiam quandoque frumenta.i.terrenas possessiones & diuitias.Ista igitur est veritas,quòd quando Paulus.i.humanus animus vel homo tentat nauigare de terra promissionis,de statu gratię in Italiã, quæ interpretatur excessus in mundũ, vbi faciliter excedimus per peccatum,& propter hoc mari.i.mundi fluctibus, & amaritudinibus animæ suæ nauem exponit, quandoque contingit quòd tempestas tribulationum sibi nascitur,lux vero solis,& syderum.i.Dei gratia,& sanctorum,vel doctrina bonorum prædicatorum eidem penitus denegatur.Vnde dicitur.Sap.17.Ignis quidem nulla vis poterat eis lucere, nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterant illã noctem horridam. Ita quòd prora prima pars nauis animæ.s.amor ipsius in bitalassum,quæ est terra tenacissima.i. in mundi bonis, & terennis per affectionum tenacitatem impingit,vbi per auariciam arescat,& fistit. Puppis vero, id est timor impetu maris.i.tribulationibus soluitur,& sic per diuersa peccata nauis animæ dissipatur armamenta virtutum perduntur, & Paulus cum populo suo.i. ratio cum cordis affectibus periculis exponitur. Veruntamen quandoque contingit, quòd post illam fractionem.i.post animæ peccatum aliqui per mare pœnitentię nauigantes,& aliqui tabulis diuinæ misericordiæ se committentes,saluantur & ad portum salutis & gratiæ deducuntur. Quod potissime contingit,quando cibo diuinæ lectionis sunt refecti,frumẽta.i.bona mundi,in mari.i.ad amaros pauperes per elemosynas proijciunt,& nauem maris à terrenis exonerant,atq; per terrenorum contemptum alleuiant, & extollunt.Vnde Mat.8.Nauicula in mari magnis iactabatur fluctibus &c. ¶ Vel dic quòd nauis significat ecclesiam,cuius prima pars prælatos & superiores designat,vltima vero pars subditos & seculares significat. Igitur ista prima pars ecclesiæ.s.prælati,quando ex toto impingit in bitalassum.i. in amorem, & auariciam terrenorum,necessario fit vt pars posterior.i. populus subditorum malorum,illorum exemplo soluatur, vt quòd propter istorum auariciam,terrenis penitus adhęrentem,& de spiritualibus,& ęternis minime curantem tota nauis ecclesiæ tentationum, & tribulationum fluctibus dissipetur,tempestates enim vitiorum insurgunt,armamẽta virtutum proijciuntur, & perit lux solis, & syderum.i. exempla sanctorum deficiunt,& sic qui sunt in hac nauigatione periculum pertimescere satis possunt. Vnde Ambro.in sermone de confessoribus nauigãtibus, vbi per hoc mare magnum valde pertimescendum est, ne nauem nostram fluctus voluptatis absorbeat, aut in æternam damnationis prædam pirata crudelis abducat. Qui igitur saluari vult,debet se in mare.i. in amaritudinem pœnitentiæ mittere,tabulæ diuinæ misericordiæ se committere,frumẽta.i. bona mundi proijcere, & ad portum salutis qui Christus est,per bona opera nauitare.Vnde Iob.21.Tunica succinxit se,& misit se in mare. ¶ Vel dic q̃ Paulo animæ dantur ne pereant,in quo notatur,quòd quandoque societas, & oratio vnius boni,causa est salutis multorum. Animæ autem, & non nauis saluantur,quia Deus de perditione temporalium non tristatur.Itaque in hoc notari potest, quòd apud Deum animæ corporibus,& spiritualia temporalibus præferuntur.¶ Vel dic quòd per nauim pauli intelligitur ecclesia,quam ipse cõuertit.s.asia minor,quæ est turcia cum omnibus suis prouincijs, & græcia & communiter tota ecclesia orientalis,quia ista Pauli nauis perijt,inquantum illa ecclesia per schismata & hæreses obfrauit.

Capitulum vigesimumoctauum. textus. Et cum euasissemus tunc cognouimus, quia mytelene Moralitatum. ad. 19.

CVm Paulus euasisset de naufragio,pro calefaciẽdo se pyram sarmentorum congeret,contigit quòd vipera vi caloris commota, manum Pauli arriperet, & morsu manu inferius dependeret,quod videntes viri insulæ,ipsum homicidam dicebant. Vtique(inquiunt) homicida est homo ille,qui cum à mari euaserit,vltio diuina non sinet eum viuere ipsum in tumorem conuertendũ, & subito moriturum credebant,sed videntes, quòd excussa bestia in ignem nil omnino nocuit,ipsum Deum esse ferebant.¶ Ista allega contra vanam,& mutabilem opinionẽ quorundam fatuorum,qui nescientes Dei iudicia,quando vident aliquod infortunium alicui accidere,& serpentes.i. demones vel tyrannos ipsum atrociter inuadere,statim solent eum homicidam vel malum hominem ęstimare,& per æternam damnationem perire, & vt mori debeat expectare eum,quandoque tamen vident contrarium accidere & læsionem nullam subsequi, sed post tribulationem huiusmodi pacem,& solatium sibi esse.Iob.13.Post tempestatẽ tranquillum facit,& econuerso, quando vident sibi prospera succedere, & nullam læsionem serpentum.i. nullam tribulationem maiorum incurrere,solent statim eum Deum, & iustum hominem iudicare, cum tamen fæpe contingat, vt bonis mala, & malis bona soleant prouenire, ita quòd temporales casus qui accidunt,siue boni siue mali bonitatem vel maliciam hominum non possint declarare, sicut ostensum est Lucæ.13.vide ibi. ¶ Vel dic quòd cum homo euasit naufragium damnationis æternæ, mundi nauem fractam exeundo, & ad littus religionis per pœnitentiam se transferendo, fæpe contingit quòd dum per aliquam recreationem temporalem se calefacere nititur, serpentes,i. detractores contra eum insurgunt,qui manum.i. opera ipsius mordent,& eum(si possent)inuenenant, & diffamant, sicque fit, quòd vbi ad tranquillitatem portus religionis crediderat venisse, detractorum rabies ipsum fortius lædat.Veruntamẽ talis Paulus.i. homo iustus debet tales serpentes in ignem suæ iniuidiæ excutere, & sic de eorum detractionibus non curare,& si ipsos excusserit, & non curauerit,ipsum nequibunt lædere vel nocere, ita quòd alij suã perfectionem videntes, ipsum Deum & iustum hominem poterunt æstimare:Mar.27.Vere filius Dei erat iste. ¶ Vel dic, quòd in littore religionis solent demones serpenti illos acrius per tentationes mordere, quos vident de nauimundi maris periculum euasisse, & de mundo ad religionis ac pœnitentiæ littora transfugisse.¶ Vel dic quòd quando Paulus.i.bonus prælatus aliquem serpentem.i.aliquem malum subditum in ignem tribulationis per correctionẽ mittit,statim contra eum si potest insurgit,& eum diffamat & pungit.Quia dicitur.Eccle.10.Qui diffipat sępem, mordebit eum coluber, quia quando prælatus nititur in malis

subditis

Elubditis sepem malarum excusationum, spinarum vitiorum per correctionem destruere, talis coluber solet eum inuadere. Quod videns prelatus ipsum debet in istum ignē fortiter excutere, & ad subeundum correctionem acrius compellere, & à tali morsu, id est rebellione compescere, & arcere. Psa misericordia. 139. In ignem deijeies eos in miserijs non subsistent.

¶ Moralitatum Actuum Apostolorum finis.

MORALITATVM Liber trigesimusquartus super Apocalipsim.

Capitulum primum. Textus. Apocalipsis Jesu Christi quam dedit illi Deus palam facere seruis suis. Moralitatum. Cap. 1.

IOhannes in insula quę dicitur pathmos quæ adhuc est prope ephesum in asia minori, quę nunc dicitur turchia. Vidit raptus in spiritu septem candelabra aurea. In quorum medio similis erat filio hominis vestitus pōdere, præcinctus ad mamillas Zona aurea, caput eius & pili candidi tanquam lana alba, & tanquam nix, oculi eius sicut flamma ignis, pedes similes aurichalco in camino ardenti, vox eius sicut vox aquarum multarum, & in dextera eius septem stellæ, & ex ore eius exiuit gladius bis acutus, & facies eius lucebat sicut sol in virtute sua, qui dicebat omnibus per hæc verba. Ego sum primus, & nouissimus, fui mortuus, & ecce sum viuens in secula seculorum. ¶ Moraliter ista insula est ecclesia, quæ à mari. i. amaris tribulationibus velut insula circumitur. Ista dicitur pathmos. i. separatio hostium vel palpantium, quia exinde debent separari hostes. i. detractores. palpantes i adulatores. Ille vir mirabilis qui ibi videtur, est vir iustus & perfectus, vel prælatus, qui pro certo ipsi filio hominis similis dicitur, pro eo quòd Christo Filio Virginis per bona opera cōformatur. Vnde Esa. 14. Similis ero altissimo. Septem candelabra significat vniuersitatem bonorum & honestarum personarum, quia per septem vniuersitas (teste Greg) designatur. & isti dicuntur aurei quantum ad valorem sanctitatis, & quantum ad splendorem scientiæ, & sagacitatis, apparentiæ & honestatis, quia pro certo in medio istorum. i. in societate perfectorum debet iste prælatus, & perfectus ambulare & viuere, & quia sancta bona societas, honesta & discreta maximè ad prælatos religiosos, & alios viros perfectos nosc̄itur pertinere, quia cū sancto sanctus eris. In medio inquit candelabrorum aureorum. Vnde Ecc. 27. In medio cogitantium legem Dei assiduus esto. Iste igitur circa mamillas. i. in pectore, & in corde debet habere zonam auream. i. ruborem feruidę charitatis. Caput eius. i. intentio debet esse ad modum niuis albæ vt lana per candorem innocentiæ & puritatis, & per molliciem laneę simplicitatis. Debet habere vestimentum poderis. i. decorem exterioris honestatis. Oculi intellectus sui debent esse ignei, per splendorem discretionis & veritatis. Pedes eius. i. affectiones debent esse ignei, & sonare per clamorem feruidę charitatis, orationis, desiderij, & spiritualis cupiditatis. Apoc. 10. Pedes eius sicut columna ignis. Vox eius debet esse sonora per clamorem prædicationis, & per ostensionem autoritatis, quia ipsum decet loqui autentice, & seuerè, ne sua autoritas contemnatur. Dan. 10. Vox sermonum eius sicut vox multitudinis, & bene multitudinis, quia in omni actu vox solennis personæ, æquipollere debet multitudini aliorum. Item debet habere septem stellas. i. septem dona sancti spiritus, id est perfectionem sanctitatis. Apoca. 2. Qui habet septem stellas in dextera sua. Facies eius debet splendere p dulcorem læticiæ, & affabilitatis, quia in omnibus debet se G ostendere lætum, affabilem, & benignum. Mat. 6. Vnge caput tuum oleo, & faciem tuam laua, & tamē ipse debet habere in ore gladium bis acutum. i. rigorem duplicis iustitiæ, & seueritatis, quia ipse debet malos corrigere. i. comminando amissionem gloriæ, & immissionem pœnæ æternæ. Psal. 56. Lingua eorum gladius acutus, quia secundum Apostō. Hebr. 4. viuus debet esse sermo, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Et tunc tales pro certo dicere possunt. Ego sum primus, & nouissimus, etiam qui. s. primi mortui sunt & nouissimi in hac vita per vilitatem deiectionis, & humilitatis, sed finaliter in paradiso hunt viuentes, & primi per virorem perpetuæ dignitatis, & per vigorem felicitatis, & perpetuæ firmitatis, & tunc erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Illi qui modo sunt per hmilitatē mortui mundo. i. nihil valentes. & nihil reputati quo ad mundum, & nouissimi quo ad dignitates & mundi prosperitates, erunt primi & fœliciores. Et econuerso illi qui modo sunt in prosperitatibus, dignitatibus, & honoribus primi, erunt tunc temporis in desolatione, & miseria vltimi, & depressi inferius. s. in inferno, quia Deus esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Luc. 1. Fui inquit mortuus, & ecce sum viuens. Quasi diceret. De morte ad vitam deuenitur, & de mortificatione carnis & paupertatis, ad humiliratem ad gloriam pertrāsitur. ¶ Vel dic quòd tales ita perfectæ personæ primo fiunt mortui. i. in statu humilitatis, tamen finaliter debent viuificari. i. promoueri ad statum prælationis, & dignitatis. ¶ Vel dic quòd septē candelabra sunt septem dona, septem vero stellæ, septem sunt pietatis opera. ¶ Vel septem candelabra, septem sunt sacramenta, septem stellæ sunt septem virtutes, & remedia sicut supra. ¶ Vel dic quòd prælatus debet dicere, ego sum primus & nouissimus, quia dato quòd sit primus in dignitate, debet tamen esse vltimus in humilitate. luxta illud. Eccle. 3. Quanto maior es humilia te in omnibus. Dicit. n. ego fui mortuus, & ecce sum viuens, quia quandoque debet apparere mortuus, & non aduertens multa dissimulando, tamdem debet monstrare se viuentem, scelera pumendo, & malis obuiando. ¶ Vel dic quòd ille filius hominis est christus, mysticus filius virginis vel papa qui Christo debet esse similis. Corpus eius significat statum curię romanæ, vel statum ecclesiæ militantis. Dic igitur quòd in illo corpore Christi mystico caput sunt prælati, qui debent esse per innocentiam candidi, per mollem clementiam lanei, per frigidam & rigidam iusticiam niuei atque eausteri. Vnde de ipso capite dicitur. Cantic. 5. Caput eius aurum optimum. Et capilli illi capiti adherentes, sunt prælatorum familiares, qui debent esse albi & innocentes, mundi casti, & continētes. Ecc. 9. Omni tempore sint vestimenta tua candida. Oculi illius corporis sunt auditores & iudices, qui debent esse per lucem discretionis fiammei per iusticiam, & rigorem ignei. Vnde dicitur. Dan. 10. Oculi eius vt lāpas ardens &c. Vox istius corporis significat prædicatores, qui ad similitudinem aquarum multarum. i. scripturarum, & scientiarum debent clamare, & suo clamore viam domini demonstrare. Vnde Ioh. 1. Ego vox clamantis in deserto. Zona istius corporis significat correctores, qui cingunt corpus ecclesiæ examinando, & ne desiuant per vitia restringendo, qui debent esse aurei iusticiam obseruando. Vnde Eccl. 45. Circunciuxit eum Zona iusticiæ, vt Papa & prælati figurētur in illis angelis. Apo. 15. Quierant præcincti Zonis aureis. i. correctoribus sanctis. Dextera corporis significat clericos, qui tenent locum primum in corpore ecclesiæ militantis. Vnde. Psal. Dextera domini fecit virtutem. Ista igitur dextera septem stellas. i. septem dona spiritussancti, vel septem virtutes debet habere, quibus rotam noctem. i. statum seculārem debet exemplariter illustrare. Vnde. Genesi. Stellas posuit in firmamento. i. in statu ecclesiastico. Facies huius corporis significat doctores, in quibus omnis sensus discretionis sicut in facie debet vigere, & qui per honestam conuersationem ad modum solis lucere debent. Vnde Matth. 17. Resplenduit facies eius sicut sol. Pedes huius corporis qui corpus sustentant, sunt inferiores agricolæ, qui ad modum aurichalci debent esse sonori, Deo regratiando, & sicut ignis per claritatem ardere in camino tribulationis, & dolo-

A doloris viuendo. Dan. 18. Pedes quasi species ęris candentis. Os vero quod loquitur, significat aduocatos, qui gladiū linguæ debent habere bis acutum, inquantum debent alle gare pro iusticia vnius partis, & de insticia alterius partis, vel inquantum ipsi tenentur intercedere pro promotione bonorum, & punitione malorum. Vnde Luc. 22. Domine, ecce gladij duo hic. Candelabra quæ istū & membra istius lustrabant, significant spiritualia Dei dona, quæ totum corpus ecclesiæ illuminant, quia Christus & membra sua sunt qui ambulāt in medio septem candelabrorum aureorum, de quo dicitur in capitulo sequenti.

Capitulum secundum. Textus. Et angelo ephesi ecclesiæ scribæ. Hæc dicit qui tenet. Moralitatum. Cap. 2.

ET angelo ephesi &c. Vnus Angelus commendatur à filio hominis. De multis inquit scio laborem tuum, opera tua & patientiam tuam, & quòd non potes sustinere malos. & tentas mendaces Apostolos, & sustinuisti propter nomen meum, & facta nicolaitarum quos odio odisti. Sed reprehenditur in vno. Charitatem inquit tuam primam reliquisti, sed memor esto vnde exciderīs, & prima opera fac, alioquin mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris, & tunc promittitur sibi, & si vicerit, dabitur sibi edere de ligno vitæ, quod est in paradiso. ¶ Hic rectè angelus designatur vita prælati. Prælatus perfectus potest dici angelus, quia debet esse angelicus & cœlestis. Iste debet habere bona opera, laborem, patientiam, & iustitiam, malos non debet sustinere, sed corrigere & punire. Nicolaitas etiam qui interpretantur stulti ecclesiæ, debet etiam languentes. i. malos clericos vel religiosos etiam Apostolos. i. hypocritas & fictos debet tētare, & pro Dei nomine sine defensione sustinere omnia. Matth. 15. Sustinete & vigilate mecum. Sed quandoque accidit quòd ip se perdit charitatem suam primam, quia multi per superbiam, odium & vindictam perdunt virtutem sępissimè charitatis. Nam sæpe accidit q̄ prælati perdunt gratiam Dei, B superbiendo de dignitate præsumendo de sanctitate. Extūc dicit eis Christus. Memor esto vnde exciderīs, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Quasi diceret. Extrahete ab istis, & hoc duplici modo increpat. s. timore & amore. Timore, nisi quia hoc feceris, minatur ei, quia cādelabrū suū, id est suam lucem, & prosperitatem clericalem mouebit, & cassauit temporaliter, & ęternaliter dissipabit. Item amore, quia promittit ei si ad gratiam, & charitatem rediens peccata vicerit, & prima opera bene fecerit quòd dabit ei de ligno vitæ paradisi edere. i. de societate glorię sempiternæ. Et breuiter nullus est ita perfectus, quin possit cadere in peccatum. Veruntamen pœnitentiam debet facere, & primum statum recordari, timore pœnæ & amotę gloriæ prima opera perpetrare. Hiere. 31. Dirige cor tuum in via recta in qua ambulasti. ¶ Angelus smirnæ commēdatur de paupertate, tribulatione, diuitijs spiritualibus. Hic blasphematur ab illis qui se dicebant esse iudæos & non sunt, sed dicitur sibi q̄ non timeat quæ passurus est, nec etiam diabo li carceres, & tentationes, sed sit fidelis vsque ad mortem, sed si vicerit, dabitur ei corona, & non lædetur à morte secunda. ¶ Sic vere qui sustinent hic miserias, pauperates, tētationes, malorum contemptus, blasphemias, vexationes si sint fideles, & perseuerauerint vsque ad mortem dabitur eis corona vitæ. i. gloria, & seruabuntur à morte secunda. i. à morte inferni, & damnatione animæ. Nihil inquit horū timeas quæ passurus es, sed esto fidelis vsque ad mortem & dabitur tibi corona vitæ. ¶ Angelo pergami dicitur. Scio vbi habitas, vbi sedes est sathanæ, & tenes nomē meum, & non negasti fidem meam. Postquam de quibusdam reprehenditur, dicitur, sibi q̄ si pœnitentiam egerit & vicerit, dabitur sibi manna absconditum, & calculum candidum, vbi nomen Dei sciptum est, quod nemo scit nisi qui accipit. ¶ Tales sunt multi boni existentes, & moram contrahentes in mala societate vbi est sedes sathanæ, vbi tamen boni perseuerant nomen, & fidem Dei seruant, nec eum denegant per peccatum, & ideo talibus si vincunt, si in bonitate sua C perseuerant, nec per peccatum succubuerit, promittitur manna absconditum. i. dulcedo æternæ gloriæ, quę à nobis nunc absconditur, promittitur etiam calculus sibi candidus, soliditas perpetuæ damnationis quantum ad gloriam corporis. Nam calculus est durus & candidus, lænis & rotundus, sic & gloria corporis habet duriciem impassibilis, candorem charitatis, lænitatem subtilitatis, rotunditatem agilitatis. Igitur nomen. i. eterna sua potentia vel maiestas, ibi dicitur esse scriptum, quia in præmio æternæ beatitudinis patet. Prou. 18. præcipuè Dei virtus, quia turris fortissima nomen domini, ad eam fugiet iustus & saluabitur. ¶ Angelo smirnæ dicitur à Deo, habeo aduersum te pauca, quia habes tecum tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balach ponere scandalum coram filijs Israel, sed age pœnitetiam, alioquin pugnabo tecum in gladio oris mei. ¶ Sic vere angeli. i. prælati reprehenduntur, qui habent secum malas personas & eas non puniunt, immo fouent, & maximè qui sunt in scandalum plebi Israel. i. populo Dei. Isti ergo tenentes doctrinam Balaam significāt fornicatores & idolatras. i. idola, hoc est dictu mulieres pictas adorantes. i. sacerdotes & clericos luxuriosos. Nam si prælatus eos non corrigat, & pœnitentiam non agant, ipse Deus gladio oris sui, id est diuina sententia eos in æternum occidet, & illum qui fuit negligens in puniendo. Quia sicut dicit apostolus. Roman. primo. Tales digni sunt morte, non solum qui talia agunt, sed qui eis consentiunt. Non sufficit enim quòd Angelus, id est prælatus sit bonus, immo necesse est quòd ipse non sustineat secum malos, quod tamē est hodie contra multos, qui quamuis in se sint boni, & tamen studeant extirpare malos subditos, immo præce vel precio aliquotiens fouent eos. ¶ Angelo tyatire dictum est. Noui opera tua, fidem, charitatem, mysterium, patientiam, & opera tua plura prioribus, & qui vicerit vsque in finem, & custodierit, dabo ei potestatem super gentes, & regna. ¶ Sic illi qui sunt in ecclesia vel religione, habent fidem, charitatem etiam quorum nouissima sunt semper prioribus meliora, id est qui semper viuunt in emendando in melius, istis dico quòd si vicerint, & hæc custodierint vsque in finem, & perseuerauerint, dignum erit, quòd promoueantur temporaliter, & æternaliter, & quòd accipiant à Deo D potestatem super gentes, & regna, & fiant prælati, & aliorum magistri. Hebr. septimo. Talis enim decebat, vt nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Erat autem in tyatira secundum visionem Ioannis Apostoli mulier Iezabel, quæ prophanabāt, & seruos Dei seducebat, & docebat comedere de idolothytis, & fornicari, & dato, quòd ei datum est pœnitentiæ tempus, ibi tamen nullatenus penitebat, sed dicitur ei quòd ipsa ponetur in lectum, & illi qui mechati sunt cum ea, essent in tribulatione maxima. ¶ Iezabel quæ interpretatur fluxus sanguis, significat mundum, à quo sanguis, id est carnalis voluptas quotidie emanat. Iste quotidie docet, & prophetizai fornicari, seducere, & idolothyta, id est mundi bona diabolis dedicata per auariciam manducare, & per contemplationem, incorporare, & quod peius est, quia cū tempus huius vitæ sit ei concessum ad pœnitentiam, ipsa tamen nunquam penitet, sed semper in suis iniquitatibus perseuerat. Vnde Iob vigesimo quarto. Dedit Deus ei locum pœnitentiæ, & ipse abutitur eo in superbiam, sed pro certo ista mulier, id est mundus, vna cum amatoribus suis, qui per diuersa vitia quotidie cum ea mechantur, finaliter ponentur in lecto mortis æternæ, vbi pro certo in tribulatione maxima, id est penis infernalibus affligentur. ¶ Vel dic litteraliter, quòd talis est mulier luxuriosa alios seducens in luxuria perseuerans, & impenitens. Ecclesiast. vigesimo tertio. Omni fornicario panis est dulcis. Non satigatur trāsgrediens vsque in finem, sed tam ipse, quàm fornicatores in lecto mortis & inferni tribulabuntur finaliter in æternum, & nisi pęnitentiam fecerint in hac vita, damnabuntur.

Vnde Lucæ decimo tertio. Nisi pœnitentiam feceritis, omnes simul peribitis.

Capitu-

Capitulum tertium. textus. Et Angelo ecclesiæ sardis scribæ, Hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei. Moralitatum. Capitulum. 3.

REprehenditur angelus sardis sic. Scio opera tua, quia nomen habes quòd viuis, & mortuus es, sed vigila & confirma cætera quæ moritura sunt, & in mente habe qualiter acceperis, alioquin veniam ad te sicut fur hora qua nescis. Sic igitur multi ecclesiastici q nomen & famam habent, quòd viuant per gratias. & virtutes, quia creduntur esse multæ sanctitatis & perfectionis, & tamen mortui sunt per peccatum. Istis igitur & omnibus aliis prælatis dicitur, quòd ipsi vigilent per diligentiam super gregem pastoralem domini, & ipsi confirment dicendo & admonendo illos qui per imbecillitatem, & vitia putrescunt, & moriuntur. Dicitur etiam ei, q̃ in mente habeat qualiter acceperit curam, & regimen animarum, alioquin super ipsum veniat ira Dei. Lucæ. 12. Vigilate, quia nescitis qua hora dominus veniet. ¶ Commẽdatur Angelus sardis, quia secum habet illos qui non inquinauerunt vestimenta sua. Et ideo sibi & alijs promittitur, quod si vicerint, ambulabunt cum filio hominis in vestimentis albis, & erunt scripti in libro vitæ. ¶ Sic vere prælatus commendatur, quando habet subditos honestos, & castos, qui vestimenta carnis suæ per luxuriam non inquinant. Ideo si vicerint, & perseuerauerint, promittitur eis quòd cum Christo ambulabũt in cœlo sursum, induti vestibus albis. i. dotibus æternæ gloriæ, & in libro æternæ prædestinationis scripti erunt. Vnde Act. 1. Ecce duo viri steterunt in vestibus albis. ¶ Angelo philadelphiæ dicitur. Scio opera tua, & dedi coram te ostiũ apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, & confirmasti nomen meum, & non negasti
F nomen meum, & ego seruabo te. Tene quod habes, ne alĩ accipiat coronam tuam, quia qui vicerit faciam illum columnam in templum Dei mei. ¶ Iste Angelus gerebat personam infirmorum. Nam isti habent modicam virtutem resistendi. Ideo Deus dat ostium apertum veniẽ & pœnitentiæ. Illud semper apertum est pro tempore huius vitæ. Sinus enim ecclesiæ, qui rectè est ostium paradisi, semper est apertus, & nunquam pro vita ista clauditur penitenti, & hoc quia infirmi modicam habent virtutem resistendi vitijs & peccatis, quare necesse est, quòd habeant facilius remedium penitendi. Apoc, 21. Portæ ciuitatis non claudentur die ac nocte, qui. n. non intrat per ostium. i. per veniam & pœnitentiam, fur est, & latro. Illud enim non potest claudi alicui quamdiu durat ista misera vita præsens, quapropter infirmus quantumcunq; fragilis & ad vitia sit promptus, desperare non debet. Et ideo sibi dicitur, quòd faciat quod in se est, & quòd seruet verbum, & præceptum Dei, nec deneget per heresim nomen eius, & sic pro certo Deus seruabit eum ab hora tentationis, quia. s. Deus faciet cum tentatione prouentum. Apostolus. 1. Corint. 10. Non permittet vos tentari vltra, quam potestis. Teneat igitur quilibet illud, quod habet. i. gratiam & perfectionem, ne forte perdat coronam suam. i. honorem, & præmium gloriæ quod sibi debetur, & ne alium habeat successorem, qui ipso reprobato habeat coronam gloriæ suæ. Nam si vicerit erit in templo Dei. i. in paradiso vel ecclesia, columna. i. persona stabilis, & æterna, & foras non egredietur amplius, quia in paradiso perpetuo remanebit. ¶ Vel ad litteram in ecclesia fit, quòd illis qui peccata vincunt, columnæ stabiles viri fiunt, & ea interim vincere assuescunt, ita quòd de templo. i. de statu gratiæ non extunc amplius recedunt seu cadunt. ¶ Angelo laodicię taliter comminatur. Vtinam inquit frigidus esses aut calidus, sed quoniam tepidus es. i. neque frigidus, neque calidus, incipiam te euomere, quia dictus dives sum & nullius egeo, & nescis q̃ tu es miser pauper, & cecus, & nudus, suadeo tibi emere aurum, & argentum ignitum q̃ probatum à me, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ, & collirio inunge oculos tuos vt videas, quia qui vicerit, dabo ei sedem in throno meo. ¶ Tales Angeli multi G sunt, qui pro certo non sunt calidi per feruorem deuotionis, nec frigidi per algorem diuini timoris, & subiectionis, sed sunt medij, quia tepidi & indeuoti, quia nec per feruorem Deum perfecte diligunt, nec per timorem ei obediũt perfectè, sed sub Dei misericordia confidẽtes, tepidi & medij sic incedunt. Et ideo tales negligentes, & tepidi ab ore Dei sæpe euomuntur. i. à statu gratiæ, & veritatis cadere permittunt. Aliquando accidit quòd quidam tales sunt ita præsumptuosi, & de proprijs meritis confidentes, quòd credũt se diuites in virtutibus esse, & nullius auxilio indigere, & tamen secundum veritatem sæpe accidit, quòd spiritualiter ipsi gratijs sint nudi, & virtutibus miseri, & pauperes, quo ad Deum ignorantes, & cœci, quia non videt nec aduertunt illa quæ habent, i. mortem infernum, paradisum, mundum, peccatum, occulto Dei prouidentiæ opera, vel propriam insufficientiam &c. Vnde Luc. 18. Cecus sedebat secus viam. Istis igitur suadetur, quòd à Deo emant aurũ. i. discretionem vel valorem sanctitatis perfectioris, quę sunt ignita per charitatem, probata per tribulationem, vt sic in donis, & gratijs locuples esse possit, præcipitur cuilibet tali quòd ipse. collirio. i. aliqua amaritudine compunctionis inungat oculos cordis sui, vt visum spiritualis discretionis recipiat quem amisit, præcipitur sibi quod albis vestibus. i. honesta conuersatione induat se, ne nuditas imperfectionis suæ appareat, & ne quilibet ipsum irrideat aut contemnat, quia vix est aliquis ira sanctus, quin habeat in corde, & opere pluta irrisione digna, si vita sua videatur nuda, & si honestatis velamine non fuerit cooperta. Ideo consolando desolatos, & tribulatos atque desperatos dicit Deus hic. Ecce quos amo, arguo & castigo. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis audi, erit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ille mecum. Acsi diceret. Paratus sum in spirando vel prædicando pulsare, & si aperiat cor, per gratiam subintrare.

Capituiam quartum textus. Post hæc vidi, & ecce ostium apertum in cœlo. Moralitatum. Cap. 4. H

IOannes raptus in spiritu vidit ostium apertum in cœlum, & ecce inquit sedes. & supra eam sedens, & qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis, & sardinis. Et iris erat in circumitu sedis similis visionis smaragdine, & circa sedem sedilia vigintiquattuor, & desuper sedebant vigintiquattuor seniores, habentes in capitibus suis coronas aureas, & de throno procedebant fulgura, voces & tonitrua, ante thronum erant septem lampades ardentes, & in conspectu sedis mare vitreum si mile crystallo, & in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante, & retro. ¶ Dicit igitur quòd vidit in cœlo. Cœlum est ecclesia. Sicut. n. in cœlo est sol & luna, & planetę & stellę, quæ semper voluuntur, & nunquam cadũt, sic in ecclesia lucent, & influunt sol. i. Christus, luna. i. beata virgo, planetę, & stellę, id est sancti, & sanctę, & licet voluuntur per tribulationes continuè, nunquam tamen deficit ecclesię sedes, neque etiã perit, quia dicitur. Lucę 22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. ¶ Vel dic quòd sol est Papa, luna est imperator, & reges planetæ. i. cardinales, & prælati stellę sunt clerici, & cęteri christiani, sedes quę erant ibi est dignitas ecclesiastica vel secularis sedes. ¶ Vel sedens super eam est prælatus vel iudex, officialis vel princeps, qui supra dignitatis sedem iudicat, quia supra cathedram Moysi sederunt scribę & pharisęi. Sed pro certo quicunque sit sessor, iudex, prælatus, multa sunt ibi necessaria, & primo iste debet esse similis iaspidi & sardini, qui sunt lapides pręciosi, quia debet esse similiis Christo, vel sanctis viris perfectis, preciosis & virtuosis, quia bonus superior vel prælatus debet super omnia conari, quòd possit bonis, & honestis suis prędecessoribus assimilari, & maxime illis qui fuerunt iaspis, qui resistit maleficis, & vt sardis, qui omnis malefici maliciam si sit purus cohibet. i. illis bonis prælatis qui maleficis hominibus restiterunt, & tutam patriam reddiderunt.

¶ Secun-

A Secundo dicitur, quòd iris erat in circumitu sedis. ¶ Per iridem arcum cœlestem, vbi relucent omnes colores, intelligo regulam religionis, & processum iudiciarię potestatis, qui quidem arcus cęlestis dicitur, pro eo quòd per eum impij sagittantur, & correctionis iaculis feruntur. psal. 7. Arcum suum tetendit, & parauit illum &c quia prælatus vel iudex mediante iusticia regia vel ordine iudiciario, habet sagittare, & punire reos, & accusatores, & facere iustię complementum, & ibi pro certo habent relucere multi colores. i. multę causę, multę rationes, multę leges, multę sanctiones, multi sensus, multę opiniones, antequam aliquę puniat de delicto, vt sic tali prælato dicatur illud Apocal. 10. Vidi Angelum amictum nube, & iris erat in capite eius. Et sic iris videtur tangere cœlum & terram. Sic vero rigor iusticię debet tangere cœlum, i. nobiles sublimes, terram, id est infirmos atque viles sine acceptione personarum.
¶ Vel dic quòd sicut iris magis tangit terram, quam cęlũ, quia duobus suis cornibus. Sic vere rigor iudiciarię potestatis plus debet tangere, & vulnerare terram. i. terrenos peccatores, quàm cęlum. i. quàm innocentes spirituales, & cęlestes, sed dicitur, quòd iris similis erat visioni smaragdine. Est. n. ille lapis viridis, confortans oculos, quia ordo iuriciarius debet fieri ita maturè, & iustè, quòd oculi, & iudicia aliorum non lędantur, sed magis confortentur, & quicquid agitur, oculos eorum delectet, & ab omnibus cõmendetur. Matt. 5. Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cęlis est. ¶ Tertio dicitur q̃ circa sedẽ erant vigintiquattuor sedilia, & desuper seniores vigintiquattuor. ¶ Per ista sedilia intelliguntur minora beneficia, officia vel præbendæ, quæ prælatus iudex habet sub se ex iurisdictione. Et pro certo in istis debent sedere seniores. i. viri discreti, & maturi, & tales etiam debẽt habere secum senes. Ezech. 8. Et senes iuda sedebant coram me. Quod tamen est contra multos iudices, qui pessimos homines ponunt in officijs, & contra prælatos qui pueros in beneficijs suis &c. ¶ Quarto dicebatur, quòd senes debent esse in so-
B cietate sua, vt eorum consilijs fulciatur, talibus debent dari coronæ in capitibus. s. honores & dignitates, non parunlis ignorantibus & iuuenibus insensatis. Ideo prælato dicitur. Eccle. 27. In medio sensatorum assiduus esto, vt sic prælatus dicat illud Ezech. 8. Sedebam in domo mea, & senes habebant ante se lampades, & de throno exibant fulgura voces & tonitrua. ¶ Lampades isti significant septem dona spiritus sancti, quæ iudex, & prælatus debent habere, vt mẽs eius per ea illuminetur, & in suis actibus dirigatur. ¶ Vel septem lampades cum igne charitatis, & oleo pietatis sunt septem opera misericordiæ, quæ valde decent iudicem vel prælatum. Apocal. 2. Dixit ille qui ambulat in medio septẽ lampadum, & sic de throno isto. i. de talibus personis vel eorum domibus aut iudicijs debet exire fulgura. i. splendor bonorum exemplorum, vel fulgor splendentis conuersationis, voces dulcis consolationis, & tonitruum alręprædicationis, correctionis & reprehensionis. Psalm. 76. Vox tonitrui tui in rota. ¶ Vel fulgura seueræ disciplinæ voces prædicationis altæ, tonitrua reprehensionis duræ. ¶ Quinto vero dicitur, quòd in circumitu sedis erat vitreum mare seu lauatorium vitreum simile crystallo, & illud significat sacram scripturam. Dicitur. n. ipla mare, propter profunditatem inscrutabilem, vitreum propter perspicuitatem intellectualem, crystallinum propter soliditatem immutabilem. Ista. n. debet iudex habere, & in ea facta sua lauare. Psalmista. 76. In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis ¶ Sexto dicitur, quòd circa sedem erant animalia oculata. ¶ Ista significant assessores, & consiliatores prælatorum, q̃ debent esse animalia. i. animati per gratiam, & virtutes. Quattuor etiam virtutes debent esse priuilegiati, & dotati, & pleni oculis. i. claritate sapientiæ, & discretionis ante, & retro, quantum ad consideratione m præsentium, & futurorum. Iuxta illud Ezech. 1. Totum corpus in circumitu erat plenum oculis. ¶ Vel dic q̃ ista sedes est Christus in humanitate. Quattuor animalia sunt quattuor euangelistę. s. homo Mattheus. Lucas vitulus, Leo Marcus, aquila Ioannes. vigintiquattuor seniores sunt patres veteris testamenti, & noui. Duodecim dicuntur esse ibi de lege veteri, quia à duodecim patriarchis descenderunt. Duodecim etiã dicuntur patres noui testamenti, quia duodecim articulis C crediderunt. Mare est scriptura. Iris est perfectio, etiam sicut supra. Et pro certo tales debet iudex secum habere, & eorum consilijs, & societate vti & regi, & per eos gubernari, non per adulatores & iniquos. ¶ Dicitur q̃ ante thronũ erant quattuor animalia plena oculis ante & retro, & habebant singula alas suas. Vnum tamen erat, quòd quotiescunque animalia oculata dabant gloriam Deo, statim viginti-quattuor seniores procidebant in facies suas, & deponebãt coronas suas, & adorabant viuentem. ¶ Animalia ista significant prælatos clericos, & autenticas personas, in statu religionis vel in ecclesia conuersantes, quia verè illi qui sunt circa sedem, & ante thronum seu conspectu Dei. i. illi qui in ecclesia sunt, & qui vacant regimini etiam, & prælationi aliorum, isti debent esse pleni oculis. i. claritate discretionis ante, & retro, quantum ad præterita & futura. Debent habere alas, quia ipsi debent volare ad cœlum. Et si vis me lius exponere de sex animalibus, vide vbi dicitur. Esa. 6. Sex alę vni &c. Sed quando ista animalia. i. quando prælati, & autentici dant gloriam Deo, & faciunt bona opera, statim inferiores, & subditi boni & maturi, qui super sedilia inferiorum sedent, bonum accipiunt exemplum, & exemplo eorum bono ipsi finaliter honorant Deum cœli per bona opera, & coronas gloriæ mundanæ deponunt, & in corde suo vilipendunt, & Deum honorant, & adorant. ¶ Vel dic, quòd animalia sunt clerici & religiosi, qui sunt propinqui quantum ad gradum sedi Christi. Nam exemplo istorum, qui sunt boni seniores. i. principes, non obstantibus coronis gloriæ temporalis, Deum cœli glorificant. Et breuiter ad exemplum clericorum se gerit vita secularium personarum, siue bonum fecerint siue malum. Esaia. 24. Vnde sicut populus sic sacerdos. ¶ Vel dic quòd circa sedem alicuius prælati vel principis, sunt quattuor oculati consiliarij siue principaliores, quibus proloquentibus & sententiam suam dicentibus, alij inferiores, quamuis siut sapientes & senes, solent adulando ipsorum dictis alludere, coronas & birreta de capitibus eorum deponere, & ipsorum dicta & consilia commendare. Vnde Eccl. 13. Dixit locutus est, & omnes tacuerunt. Verbum eius vsque ad cœlum extulerunt, D Et expone. quòd isti ecclesiastici, & subtiles mali consiliarij habent alas sex i. sex specialia vitia. s. adulationem & maliciam, volant quidem illis ad dominos decipiendos, & appetitum laudis & auariciam, quibus volant ad se ipsos ditandos, & rapinam, & superbiam quibus volant ad subditos opprimendos, & istę sunt illæ sex alæ, de quibus dicitur. Esa. 6. Sex alæ vni &c.

Capitulum quintum. textus. Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris. Moralitatum. Capitulum. 5.

VIdit Ioannes in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem, & nemo inuentus est dignus nec in cœlo, nec in terra, librum respicere, & aperire atque soluere eius signacula, excepto leone de tribu iuda, qui est radix Dauid, qui venit aperire librum, & eius signacula soluere. ¶ Sedes iste est pater Deus qui ab æterno sedet in throno glorię suæ. Iste liber significat mundum, & ordinem rerũ processusque earum, qui pro certo à principio semper est in manu Dei, quantum ad eius ordinationem, & prouisionem, & ille est scriptus intus, & foris. Intus quãtum ad causas rerum nobis occultas, quæ sunt in mente diuina, & foris inquantum ad creaturas, & apparentes euentus rerum. Iste est signatus sigillis septem. i. septem ætatibus, quia quãdiu durant septem ætates vitæ præsentis, mundus est nobis clausus. Vel etiam septem planetis, quorum influentijs regunt mundum, quia nemo est inter homines neque in cęlo, neque in terra, qui per se intuitiue videat veritates rerũ in existentia propria, & cuilibet creaturarum sit notorius, & apertus, nisi leo Christus Dei filius de tribu Iuda. i. de

proge-

Universidad de Navarra Biblioteca

E progenie Dauid fuit natus, qui propter vnionem beatificam quam habet anima ſua cum verbo, non obſtantibus ſi gillis eras in proprijs eſſentijs intuetur. Eſa. 29. Dabitur liber ſcienti litteras, & dicit neſcio legere, ſignatus eſt enim. ¶ Vel dic quòd ſedens eſt Deus pater, dextera eius eſt Dei filius, qui dicitur dextera patris per quem fecit omnes creaturas. Iſta dextera habet vnum librum. i. noſtram humanitatem, quam aſſumpſit in virgine, quæ dicitur liber, quia intus ibi in conſcientia, exterius in apparentia omnes virtutes, perfectiones, gratiæ & exempla ſcribuntur. ¶ Iſte liber fuit nobis clauſus, ſignatus, velatus in ſacramento altaris, quia pro certo ibi ſunt ſigilla ſeptem, i. ſeptem accidentia, quibus ſubſtantia corporis occultatur. Iſta ſunt ſapor, color, odor, figura, quantitas actio, paſſio, remanet autem ibi idem color, idem ſapor, idem odor, eadem figura rotunda vel quadrata, eadem quantitas magna vel parua, eadem actio, quia iſta poteſt agere, nutrire, inebriare, ponderare, ſonare &c. ſicut ante paſſionem, quia ita poteſt tangi, & ita durum inuenitur poſt ſicut ante, & ſub iſtis accidentibus, & ſigillis celatur & abſconditur corpus Chriſti. Eſa. 45. Vere tu es Deus abſconditus, in tantum quòd non eſt homo, neque in cœlo, neque in terra, qui relictis proprijs naturalibus poſſit ſoluere & cognoſcere iſta accidentia & ſigilla, & quomodo ſub iſtis latitat corpus Chriſti quamdiu ſum⁹ in via & erit nobis viſio omnium ſicut liber ſignati. Eſaia. 29. Excepto tamen leone de tribu Iuda, i. Chriſto qui fuit de radice Dauid, de tribu Iuda exiuit, & quia iſte ſolus inter homines hoc vidit, & cognouit, quia ille per ſpem, nos per fidem.

Ex capitulo quarto textus, Et quattuor animalia ſingula eorum habebant. Moralitatum. Cap. 6.

IOhannes vidit in medio throni, & quattuor animalium vigintiquattuor ſeniores habentes ſinguli citharas, & phialas, & ceciderunt coram agno, & cantauerunt canticum nouum. ¶ Iſte F agnus benigniſſimus eſt Chriſtus, qui quaſi agnus ductus ad victimam. Eſa. 53. Iſte. n. ſedet in throno ſacræ ſcripturę, vbi ſunt quattuor animalia. i. quattuor euangeliſtę, & vigintiquattuor ſeniores. i. vigintiquattuor libri veteris teſtamenti ſecundum expoſitionem hebreorum. Iſte fuit quaſi occiſus per paſſionem, ſed modo eſt ſtans & immortalis per reſurrectionem. Iſte habet cornua ſeptem. i. poteſtatem in ſeptem mundi climatibus. per cornu. n. potentia deſignatur. Habet etiam ſeptem oculos, i. ſeptem dona ſpiritusſancti. Zach. 3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. Iſte de dextera ſedentis. i. Dei patris, accepit librum, & omnem ſapiẽtiam. Et cum aperuiſſet primum ſigillum. i. cum hominib. reuelaſſet primum ſecretum diuinæ ſapientiæ. ſ. fidem ſanctæ trinitatis, cum prędicaret mundo, tunc animalia. i. euangelia, & vigintiquattuor ſeniores. i. libri veteris teſtamenti, cum citharis. i. diuinis laudibus, cum phialis adornatis. i. cũ ſanctorum meritis, hiſtorijs, & viris famoſis, laudem agno, id eſt Chriſto dederunt, inquantum canticum nouum, & prophetias de ſuo aduentu iam reuelata facie cecinerunt. Pſalm. 98. Cantate domino canticum nouum. i. prophetias de ſuo aduentu, quia mirabilia fecit. ¶ Vel dic quòd agnus eſt bonus prælatus, qui debet eſſe humilis & pacificus ſicut agnus. Ille. n. in throno maieſtatis ſuæ ſedens, debet eſſe circundatus, & aſſociatus animalibus quattuor oculatis &c. id eſt bonis & diſcretis clericis, quattuor. ſ. virtutibus cardinalibus adornatis, & ſenioribus. i. perſonis maturis ætq; ſubditis morigeratis, ille in repreſentatione ſua debet eſſe quaſi occiſus, quia præ humilitate debet ſe reputare mortuum & occiſum. i. quaſi ſtatim moriturum. Debet habere coronas ſeptem. i. ſeptem principales virtutes, & ſeptem oculos. i. ſeptem dona ſpiritusſancti. Ille debet accipere librum. i. ſacram ſcripturam præ manibus, & ipſam à ſedente in throno. i. a Chriſto per deuotionem, & orationem acquirere. Ille debet aperire ſigilla libri. i. obſcuritates ſcripturæ, & eas ſubditis ſuis reuelare docendo, & tunc anima

lia, & ſeniores. i. clerici, & ſeculares. i. bonæ, & honeſtæ perG ſonæ quæcunque, & maximè illę perſonæ quæ habent citharas & canticum diuinæ laudis, & gratiarum actionis, & phiala cum adoramentis. i. fragrantiam deuotionis, & orationis. Tales ipſum adorabunt, & laudabunt. & canticum laudis, & recommendationis ſibi in cunctis partibus reſonabunt. Vnde dicitur. Eccleſ. 44. Laudemus patres noſtros viros glorioſos. Et ſecundum quod dicitur ibidem cum animalia, & ſeniores laudarent Deum, audita eſt vox milia milinm angelorum, qui benedixerunt agnum. Sic vero quando inuenitur talis agnus. i. bonus prælatus qui ab animalibus, i. à ſenioribus, & honorabilioribus perſonis benedicit & laudatur, pro certo milia milium angelorum. i. multitudo ſecularium populorum ipſorum ſimiliter benedicunt, & de hoc glorificant & laudant.

Capitulum ſextum textus. Et vidi quòd aperuiſſet agnus vnum de ſeptem ſigillis. Moralitatum. Cap. 7.

ET vidi q; aperuiſſet agnus vnus de ſeptem ſigillis, & audiui vnum de quattuor animalibus dicens, tanquã vocem tonitrui. Veni & vide. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum, habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiuit vinceus vt vinceret. Et cũ aperuiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecundum animal dicẽs. Veni & vide. Et exiuit alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei vt ſumeret pacem de terra, & vt inuicem ſe interficiant, datus eſt ei gladius magnus. Et cum aperuiſſet ſigillum tertium, audiui tertium animal dicens, Veni & vide. Et ecce equus niger, & qui ſedebat ſuper illũ, habebat ſtateram in manu ſua, & audiui vocem in medio tanquam quattuor animaliũ dicentium. Bilibris tritici denario vno, & tres bilibres hordei denario vno, & vinum & oleum ne læſeris. Et cum aperuiſſet ſigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis. Veni & vide. Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, H & infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quattuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte & beſtijs terræ. Et cum aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus altare animas interfectorum, propter verbum Dei & propter teſtimonium quod habebant. Et clamabant voce magna, dicentes. Vſquequo domine ſanctus, & verus non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? & datę ſunt eis ſingulæ ſtolæ albæ, dictum eſt illis, vt requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum qui interficiendi ſunt ſicut & illi. Et vidi cum aperuiſſet ſigillum ſextum, & ecce terremotus magnus factus eſt. Et ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus. Et luna tota facta eſt ſicut ſanguis, & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, quemadmodum ficus emittit groſſos ſuos, cum à vento magno mouetur. Et cęlum receſſit ſicut liber inuolutus. Et omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motę ſunt, & reges terræ, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis liber & ſeruus abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium, & dicunt montibus, & petris. Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus ire ipſorum. Et quis ſtare poterit? Poſt hæc vidi quattuor Angelos ſtantes ſuper quattuor angules terræ tenentes quattuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque ſuper vllam arborem &c. ¶ Item ſuper illo. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum, habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. ¶ Equ⁹ eſt caro noſtra. Eſa. 31. Equi eorum caro, & nunc ſpiritus &cæte. Seſſor eius eſt anima quæ carni merito, debet præſidere. Et breuiter ſeſſor iſte cum ſuo equo albo, ſignificat hominem, qui per caſtitatem corpus habet candidum, & purum. Iſte quandoque habet arcum, id eſt rigorem iuſticię, & æquitatis, quia quantum ad ſagittãdum, corrigendum delinquẽtes, tales ſunt iuſti, & rigidi, in ſe vero ſunt innocentes & caſti. Vnde Eccleſiaſti. nouo. Omni tem-

A tempore veſtimenta tua ſint candida. Ideo pro certo talibus perſonis caſtis & iuſtis debet dari corona. i. honor, & celſitudo regię poteſtatis, quia tales perſonæ quando ſunt promotę ad dignitatem, vincunt primo ſe, & cupiditates ſuas, & tandem vincunt, & ſuppeditant omnes malos, & prævalent aduerſus principes & tyrannos. Exiuit inquit vincens vt vinceret, qui enim primo ſe vicerit, alios faciliter vincere poterit. Ideo bene dicit Apoſtolus. Roman. 12. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. Vnde Seneca in libro de moribus. Fortior eſt qui cupiditates ſuas vincit, quàm qui hoſtes ſubiecit. ¶ Vidit Iohannes equum rufum, & qui ſedebat ſuper eum, habebat gladium magnum, & datum eſt ei vt ſumeret pacem de terra, & vt homines inuicem ſe interficerẽt. ¶ Chariſſimi, color rufus teſte Ariſtorel. in phyſonomia, ſignificat maliciam, fraudem, fallaciam & liuorem. Illi igitur qui habent equum rufum, ſunt qui ſunt fallaces, inuidi, malicioſi. Et pro certo iſti hodie habent gladium maximum, id eſt linguam, & loquacitatem, quam ita habent magnam, latam, longam & diffuſam, quòd per detractionem ad omnes perſonas & ſtatus attingunt, ſcilicet de omnibus detrahendo, & accuſando verba referendo. Et ideo pro certo talibus datur hodie poteſtas à diabolo, quòd ipſi tollant pacem de terra, quapropter verba dicta talium iniquorum, & impiorum, & per ipſorum falſas accuſationes, & relationes pax, & concordia diſſipatur, & lites & diſcordiæ ſeminantur. Eccleſiaſt. 28 Suſurro, & bilinguis maledictus multos turbauit habentes pacem. ¶ Vidit Iohannes equum nigrum, & qui ſedebat ſuper eum, habebat ſtateram, & audita eſt vox inter animalia, dicens. Bilibris tritici denario, vno, & bilibres hordei denario vno, vinum & oleum ne læſeris. ¶ Equus hic eſt corpus Chriſti, qui niger, vilis & deſpectus exiſtit præ tormentis. Eſaia. 53. Vidimus eum & non erat ei aſpectus. Seſſor illius, id eſt Dei filius habet ſtateram, id eſt libram æquitatis, & iuſticiæ in manu ſua, quia habet poteſtatem iudiciariam, & poteſt ponderare, & librare merita ſingulorum. Ideo dicitur ſibi, bilibris tritici &c. Triticum ſignificat perfectos, qui medullam deuo

B tionis & compaſſionis habent, & ipſi ſunt pleni. Hordeum ſignificat imperfectos qui cum medulla meritorum, & virtutum habent admixtam corticem venialium peccatorũ. Denarius eſt præmium æternæ beatitudinis, illud eſt præmium commune. Vnde Matth. 20. Acceperunt ſinguli ſinguios denarios. Dicitur enim quòd bilibris tritici, id eſt duæ libræ tritici, & tres bilibras, id eſt ſex libræ hordei, hoc eſt dictu, parua quantitas perfectorum, qui per duo deſignatur, & magna quantitas imperfectorum, quæ per ſex ſignificatur, omnes emuntur ab iſto ſeſſore Chriſto denario vno, ſcilicet præmio æternæ beatitudinis, quia omnes percipiunt eandem viſionem tamen diuerſimode, quia ſecundum merita alij clarius, alij obſcurius vident Deum. Ideo bene dicitur quòd duæ libræ præfectorum tantum reportant quantum ſex imperfectorum vel hordeatorum, quia licet habeant eundem denarium & idem præmium quàtum ad eſſentiam, tamen plus habent pauci perfecti quàm plures imperfecti quantum ad modum perfectionis, & quantum ad Dei munificentiam, quia in domo patris mei manſiones multæ ſunt. Ioan. 14. Et ſequitur quòd vox dixit illi ſeſſori & liberatori Chriſto quòd vinum & oleum ne læſeris. Vinum. n. quod lætificat cor hominis, ſignificat viros lętos & cõſolatores, & aliorum informatores & ad bonum incitatores, quia iſti auditores inebriãt verbo Dei. Oleum autem quod lenit & nutrit, viros pios ſignificat, & compatientes, qui pauperum infirmitates leniunt, & contemperant, & ipſos per elemoſinas nutriunt & educant. Quando igitur Chriſtus ponderabit & librabit orbem terræ in die iudicij mediãte ſtatera iuſticiæ, vbi merita ſingulorum decernet, quando etiam perfectis & imperfectis gloriam diſtribuere habebit, tunc vero vinum & oleum, id eſt viros ſapientes, & compatientes miſericordes non lædet, ſcilicet per æternæ damnationis ſententiam, & rigorem, Apoca. 2. quia qui vicerit, non lędetur à morte. ¶ Vel dic quòd equus niger eſt eccleſia vel religio, quæ dicitur equus propter habenas iuſticiæ quibus ligatur. Dicitur niger, propter ſuaſorem tribulationis, & abſtinentiæ, qua ſua ſpecies obicuratur. Iuxta illud Cantic. primo. Nolite me conſiderare, C quòd fuſca ſum, quia decoloraũit me ſol, id eſt tribulatio. Seſſor iſtius equi eſt prælatus, qui debet habere ſtateram iuſticiæ & æquitatis, quia debet ponderare atque cogitare merita ſingulorum vt videat, quis ſit bonus, quis malus, quis promouendus, quis reprobandus, ſed tamen qualitercunque ſit, denarium tantum, id eſt tantam portionem bonorum eccleſiæ, & beneficiorum debent habere duæ libræ tritici, id eſt duæ perſonæ perfectæ, & bonæ quæ habẽt medullam deuotionis, & compaſſionis, quantum ſex hordei, id eſt quantam ſex imperfectę, & immaturæ, Geneſis 44. Exemplo Ioſeph, qui Beniamin fratri ſuo concludit duas partes. Vinum autem & oleum, id eſt viri diſcreti, & pij non debent ab eo lædi, ſed debent potius ſuſtineri, ¶ Vel dic quòd per vinum, & oleum intelliguntur agricolæ, de quorum laboribus oleum & vinum acquiritur. Iſti igitur à ſuperioribus, & dominis non ſunt lædendi vel moleſtandi, ſed potius ſunt diligendi. Vnde Eccleſiaſtici ſeptimo. Non oderis laboriоſa opera, & ruſticationem ab altiſſimo creatam. ¶ Ioannes vidit aperto quarto ſigillo equum pallidum, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum, & data eſt ei poteſtas ſuper quattuor terræ plagas, interficite gladio, fame, & morte, & beſtijs terræ. Equus iſte eſt peccator, qui dicitur pallidus, quia caret rubore charitatis, & albedine caſtitatis. Seſſor illius eſt diabolus, mala voluntas vel peccatum, qui ipſum ducunt circumquaque ad motum ſuggeſtionis vel malæ inclinationis. Et iſte dicitur mors, quia hominem temporaliter, & ſpiritualiter occidit. Ideo dicitur quòd infernus, id eſt infernalis pœna ipſum ſequitur. Vnde ipſe poterit dicere illud Ozeæ decimo tertio. Morſus tuus ero inferne. Iſti igitur datur poteſtas ſuper quattuor affectionis cordis humani, qui ſunt dolor, timor, ſpes & gaudium. Nam ex quo peccatum, diabolus, vel mala D voluntas homini dominatur, neceſſe eſt quòd ſuper quattuor affectiones ipſius principetur. Et ipſe annihilet omnes hominis gratias quattuor modis, fame, auaricia, beſtijs, id eſt carnalitate, ſenſualitate luxuriæ, gladio iræ, & inuidiæ, morte ocij & deſidiæ. Fames qua deſiderium affligit, eſt auaricia. Beſtia quæ ſenſu, id eſt ratione carer, eſt luxuria. Gladius qui acute pungit, eſt iracundia. Mors quæ inſenſibilem, & immortalem facit, eſt deſidia. Iſta igitur eſt quadruplex, mors culpæ, qua ab iſto malo ſeſſore occiditur anima peccatoris, & quancum ad quattuor partes affectionum cordis ſui. Vnde Hieremiæ decimo quinto. Viſitabo ſuper eos quattuor ſpecies dicit dominus, gladium & canes, volatilia cœli, & beſtias, & paulo ante dixerat, quod qui ad mortem ad mortem, qui ad gladium ad gladium, qui ad famem ad famem & cætera. ¶ Vidit Ioannes ſuper altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebat, & clamabant voce magna ad dominum. Quare non vindicas ſanguinem noſtrum? Et acceperunt diuinum reſponſum, quòd expectarent adhuc modicum tempus, donec numerus fratrum ſuorum qui interficientur, complea tur. Et datę ſunt ſingulis ſtolæ albæ & cætera. ¶ Iſti ſignificant martyres, quorum animæ ſunt in altare paradiſi Deo præſentatę. Iſti enim occiſi ſunt propter teſtimonium fidei, & propter verbum Dei quod prædicabant. Iſti enim zelo iuſticiæ, nõ vindictæ, petunt venire ad iudiciũ, ſcilicet vt eorum ſanguis beatorumque tribulationes puniantur. Sed pro certo reſpondetur, quòd necdum completus eſt numerus electorum vel martyrum, qui ſunt per occiſionem ad Deum migraturi, vel alias ſecundum ordinem præ deſtinationis Dei in ſecula poſituri. Et ideo interim dantur eis ſtolæ albæ, ſcilicet indumentum gloriæ paradiſi, quã nunc habet anima ſeparata, quæ dicitur ſtola prima. Lucæ decimo quinto. Citò proferte ſtolam primam, & induite eum. ¶ Aperto ſexto ſigillo. Vidi inquit Ioannes. Et ecce terremotus factus eſt magnus, & ſol factus eſt niger tanquã ſaccus cilicinus, & luna facta eſt tota ſicut ſanguis, & ſtellæ ceciderunt de cœlo, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cum à vento mouetur. & cœlum receſſit quaſi liber inuolutus, & omnis mons & ſyluę de locis ſuis motæ ſunt, & omnes reges terræ principes & diuites, & fortes, & oĩs ſeru⁹ & li

Universidad de Navarra Biblioteca

B ber abſconderunt ſe in ſpeluncis atque in petris mõtium, & dicunt montibus & petris. ¶ Cadite ſuper nos & operite nos à facie ſedẽtis ſuper thronum & ab ira agni, quoniam venit dies magnus irę peccatorum. Et quis poterit ſtare? ¶ Iſte tertius totus ſignificat motum tentationum, & tribulationum huius mundi, & earum inualeſcentiam in hoc mundo. Sol clarus ſignificat ſtatum prælatorum. Luna mutabilis ſignificat ſtatum principum & laicorum. Stellæ ſtatum & perſonas bonorum ſubditorum. Cœlum eſt eccleſia. Mons ſignificat ſtatum perfectionis. Inſula mari circundata ſignificat ſtatum religionis. Dico igitur quòd ſol, & ſtatus prælatorum in multis per vitia denigratus eſt. Luna vero, id eſt ſtatus principum ſecularium, per crudelitatem, & rapinam in ſanguinem conuerſus eſt, & ideo cę lum eccleſiam à ſtatu proſperitatis receſſit, & ipſum tribulatio circumuoluit. Stellæ etiam, id eſt bonæ perſonæ per peccatum iam videntur cadere, & mons cuiuſcunque perfectionis, inſula cuiuſcunque religionis, iam de loco ſuo, & conditione ſuæ primæ fundationis videntur penitus commotę, id eſt commutatę. Qui enim bene conſideraret quales fuerunt, & qualiter ſe habuerunt montes, id eſt dignitates eccleſiæ, & inſulæ, id eſt ſtatus religioſorum, qui fuerunt in eccleſia primitiua, re vera bene poſſet dicere, quòd ſunt motæ de loco ſuo, & quantum ad vitæ perfectionem, & quantum ad morum, & habituum qualitatem. Pſalmus 81. Mouebuntur omnia fundamenta terrę. Ideo propter mala exempla iſtorum ſubditorum, alij inferiores reges, diuites, fortes, ſerui & liberi, ab amore diui no defecerunt, & iam in cauernis terræ, id eſt in amore terrenorum ſe penitus incluſerunt. Vnde Ioſuæ. 10. Abſconderunt ſe quinque reges in ſpelunca &cætera. ¶ Vel dic, quòd ſol eſt intellectus, qui hodie per obſcuritatem erroris, & ignorantiæ denigratur. Luna mutabilis eſt, quæ ſanguinea per carnalem amorem efficitur. Stellæ ſunt potentiæ ſenſitiuæ, quæ hodie per praua delectabilia, & peccata diuerſa cadere comprobantur. Cœlum eſt ratio, quæ hodie obnubilatur vel excœcatur. ¶ Vel ſtellæ ſunt ſunt virtutes, & gratiæ, quæ hodie cadunt, & perduntur propter terremotum, & ventum ſuggeſtionum quo à diabolo concutiuntur, quia propter iſta iam deficiunt montes contemplationis, iam ceſſant inſulæ compunctionis, & contritionis, quæ eſt in medio maris, id eſt in medio cordis auaritiam reges, & principes, id eſt iuſtitia, & iudicium diuites, id eſt ſufficientia, fortes, id eſt conſtantia, liberi, id eſt charitas, ſerui, id eſt humilitas ſe abſcondunt, & deſiſtunt. ¶ Vel dic quòd Sol eſt veritas, quæ ſplendet. Luna eſt pietas, quæ humorem præbet. Cœlum eſt verecundia, quæ honeſtatem cęlat. Stella eſt prudentia, quæ omnia illuſtrat. Quia igitur inualeſcente terremotu tentationis, ſol conuerſus eſt in nigredinem ignorantiæ, Luna pietatis conuerſa eſt in ſanguinem crudelitatis, & ſeuitiæ. Cœlum verecundiæ iam receſſit, ſtella prudentiæ iam cęcidit. Ideo proculdubio, iam moti ſunt montes, id eſt viri eminentes in perfectione, inſulæ, id eſt viri maturi, & amari præ doloroſa contritione. ¶ Vel dic quod ideo montes, & inſulæ, id eſt ſtatus eccleſiæ tribulatlonibus concutiuntur, & à ſtabilitate, quam habuerunt commouentur, ſerui, liberi, diuites, pauperes, reges & tribuni generaliter omnes tam ſubditi, quàm prælati iam miſerabiliter à diuina prætentia, à diuino ſeruitio abſconduntur, & in cauernis terræ, id eſt cumulis temporalium recluduntur, timent enim coram agno immaculato, id eſt coram Chriſto in eccleſiaſtributionibus nolunt in eccleſia ſubintrare, ſed in cauerna, id eſt in foro, & mundanis, cum talpis, id eſt cum ſecularibus cęcis habitare. Vnde dicitur. primo Regum decimo tertio. Abſconderunt ſe in ſpeluncis. Timent enim (vt dicunt) iram agni, id eſt duriciam humani vel diuini ſeruitij, quamquam placabilis, & benigni. Vnde iſti videntur, dicere de eo illud primo Regum quinto. Non maneat apud nos arca Dei Iſrael, quia dura eſt manus eius &cæt.

F

Moralitatum.

Capitulum ſeptimum. textus. Poſt hæc vidi quattuor Angelos ſtantes ſuper quattuor angu. ter. Moralitatum. Capitulum. 8.

G

VIdit Ioannes, quattuor angelos ſtantes ſuper quattuor angulus terræ, qui tenebant ventos cœli, ne flarent ſuper terram, nec ſuper mare, neque ſuper vllam arborem. Sed iſtis dictum eſt à quodam angelo habẽte ſignum Dei viui, qui aſcendebat de ortu ſolis, q̃ ipſi non nocerent terræ, neq; mari, neque arboribus, quoſque ſignarentur ſerui Dei in fronte eorum & fuit multitudo ſignatorum, tam de filijs Iſrael q̃ de turba de oibus populis & gentib. cõgregata. Et erant oẽs in cõſpectu throni induti ſtolis albis, & palmę in manib. eorũ & agnũ benedicebant. ¶ Iſti quattuor angeli poſſunt ſignificare balliuos & officiales principum, qui in quattuor partib. mundi ſunt locati, & qui ſtant in diuerſis officijs ſuper angulos terræ noſtræ. Iſtis datur à princib. & prælatis nocere terrę, mari & arboribus. i. omnibus generibus hominum ſubditorum, terræ, villis & ciuitatibus maris, i. collegijs & conuentibus, arboribus. i. perſonis & hominibus qui de hoc breuiter ponuntur in officio vt noceant ſubditis, & vt rapiant quicquid poſſunt. Vnde dicitur. Apo. 9. Poteſtas eorum nocere hominib. menſibus quinque. Et iſti impediunt ne vẽti flent ſuper terram, quia oẽm cõſolationis ſtatum, & omne refrigerium vel auxilium quod principes vel prælati debẽt ſubditis, ipſi impediũt quantum poſſunt Sed quid? Vere ibi eſt alius angelus. i. alius conſiliarius vel familiaris, qui portat ſignum & ſigillum principis, vtpote conſiliarius, vel ſimiles, cum quo oportet ſecrete loqui, quia breuiter nullus eſt immunis à nocumento aliorum, niſi quos ipſe ſignauerit liberandos. Et tales ſic ſignati per dona vel fauores à magiſtris curiæ, accepti ab hmõi quattuor angelis malis, i. ab hmõi iniquis non lædũtur, imo ſtant in cõſpectu throni. i. in præſentia principum, & prelatorum induti ſtolis & veſtibus eorũdem, & in eorum curijs officijsq; ordinati. Alij autem qui non ſunt ſignati, nec in gratia maiorum ſpeciali ter accepti atq; recepti, ſed nocumento talium malorũ angelorum. i. inferiorum, balliuorum, executorum & cõmiſſariorum crudelium exponuntur. Et breuiter iſtud eſt verũ, q̃ nullus hodie balliuorum malicię euitat, niſi alicuius magni angeli, i. alicuius magni conſiliarij fauorem procuret. Iſti. n. mali inferiores illos non audent tangere, quos videt maiorem gratiam obtinere. ¶ Vel dic q̃ iſte ſecundus angelus eſt beatus Franciſcus, qui ab ortu ſolis. i. à ſtatu gratiæ, & virtutis aſcẽdit ſuper terram iplam, & terrena calcando & etiam prædicando. Iſte. n. portat ſigillum Dei. ſ. ſtigmata paſſionis dominicę. Iſte. n. per doctrinam ſuam impediunt ne angeli mali nocerent illis qui ſignum caracteris & crucis per pœnitentiam confeſſionis memoriam ſecum portãt. Multos etiam ſigillo, & imagine Chriſti ſignauit, ſ. fratres ſuos, quos Chriſto vniendo ſimiles, & conformes eſſe voluit & mandauit. Sunt. n. hodie tam de Iſrael quàm de gentibus, i. tam de nobilibus, quàm de ignobilib. maxima turba, quę per eum coram domino præſentatur, in ſtatu. ſ. religionis & perfectionis, qui amicti ſtolis candidis caſtitatis, & habentes palmas victorie & perſeuerantiæ atque firmitatis, Deum & agnum continuè benedicunt, & ipſi per præ dicationes ſuas ab alijs ſiunt benedicti. Vnde in Act. 6. apoſtolorum. Turba. n. plurima credidit in Deum. ¶ Vel dic quòd iſte poteſt ſignificare quemlibet virum perfectum, ſigno charitatis munitum, qui ſibi deuotos ſimili ſigno conſignat, & eos à malis Angelis liberat & defenſat. ¶ Vel dic quòd in die iudicij illi ſoli à malis liberabuntur, qui ſigno charitatis, & gratiæ ſignati inuenienter. ¶ Vel dic quòd illud ſignum ſignificat memoriam dominicę paſſionis, quo qui ſignati apparuerint, à demonibus non lædentur. Dicat igitur quilibet illud pſalm. 85. Fac mecum ſignũ in bonum vt videant, qui oderunt me. ¶ Dixi: Ioannes quòd ipſe vidit coram Deo, & Angelis, animalibus, & ſenioribus turbam magnam, q̃ dinumerare nemo poterat ex omnibus

H

A omnibus tribubus populis, & linguis, qui erant amicti ſtolis albis, & palmę in manib. eorum, qui inceſſanter Deum cum angelis collaudant. Et dictũ eſt eis Qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt & vnde venerunt? Hi ſunt. n qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, & ei ſeruient in templo ſancto eius die ac nocte, & nõ eſurient neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque æſtus neque dolor, quoniam agnus qui eſt in medio throni, reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum. ¶ Iſti ſignificant ſanctos qui ſunt in patria, quæ ante thronũ maieſtatis eternæ perpetuo habent ſtare cum angelis, & cũ animalibus. i. cum euangeliſtis & ſenioribus cum patriarchis, & ſanctis. Iſti ſunt turma innumerabilis, ſunt etiam ex cunctis populis congregati, & iſti Deum continuo benedicunt, & amicti ſunt ſtolis albis. i. æternæ gloriæ claritate. Iſti palmas inconcuſſibilis victoriæ ſecum portant, ſed pro Deo, qui ſunt iſti? pro certo nulli niſi qui venerunt ex magna tribulatione, qui in mundo pœnas, & miſerias propter Deum habuerunt, quia quotquot Deo placuerunt, p multas tribulationes tranſierunt. Iſti ſtolas ſuas. i. cõſcientias lauerunt, & primo à vitijs purgauerunt, & hoc in ſanguine agni & paſſionę, & memoria Ieſu Chriſti. Iſti. n. ſut ſum in templo paradiſi ſeruiunt agno. i. Chriſto, qui eos regit, & ideo non eſurient, neque ſitient, neque calefcent, neque flebunt, neque dolebunt, ſed ad fontem vitæ, & æternæ proſperitatis omni voluptate replebuntur. Pſal. 35. Quoniam apud te eſt fons vitæ.

B

Capitulum octauum. textus. Et cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cœlo. Moralitatum. Capitulum. 9.

VIdit Ioannes Angelum vnum ante altare aureum, quod eſt in cœlo & data ſunt ei incenſa multa, & aſcendit fumus aromatum in conſpectu Dei. ¶ Sic vere ante altare paradiſi alcẽdit fumus odor, & fragrantia bonorum meritorum, orationum, & maxime quãdo in thuribulo cordis noſtri ardet ignis, & feruor intimę charitatis. Tũc. n. Angelus noſter omnes noſtras orationes eleuat coram Deo, ſicut patet de angelo Tobiæ 12. ¶ Quidam angelus accepit vnum thuribulum, & impleuit illud igne altaris aurei quod eſt in conſpectu Dei, & miſit illud in terram, & facta ſunt tonitrua, voces & fulgura, & terremotus magnus. Et ſeptem Angeli habebant, ſeptem tubas, parauerunt ſe vt tubis canerent. ¶ Et iſte Angelus eſt Deus pater, qui thuribulum. i. filium ſuum plenum igne. i. feruore charitatis miſit in terram per incarnationem, qui fumũ orationis, & fragrantia odoriferæ famæ & ſanctitatis ingiter emittebat. Et pro certo quando iſte fuit miſſus in terrã, tunc ad prędicationem eius audita ſunt tonitrua. i. minæ, voces. i. ſuaſiones, fulgura. i. miracula, & exempla, & ſic in cordibus auditorum factus eſt terremotus contritionis, timoris, amaritudinis, & meroris. Septem etiam angeli. i. prędicatores ex tunc inceperunt prædicare, & tuba prædicationis per mundũ reſonare. ¶ Vel dic q̃ angelus eſt aliquis magnus princeps vel prælatus, qui aliquando mittit in aliquam terram pro aliquo officio, aliquod thuribulum. i. officialem plenum igne cupiditatis, & auaritiæ. Et tunc pro certo in aduentu eius fiunt tonitrua. i. minę tribulationis, fiunt etiam fulgura. i. inuaſiones, rapinæ & excoriationes, quia omnia cõburuntur & inflammantur, & nihil remanet poſt ipſum. Vnde Ioh. 2. Aute ipſum ignis vorans &c. Et iõ tunc audiuntur voces. i. planctus ſubditorũ, & fit terremotus magnus, quia tota terra, tota patria per ipſum concutitur & turbatur. Quia ſicut dr. Prou. 28. Regnantib. impijs, ruinę hoim. Vnde ſi quis peterer, quare talis turbatio auditur in terra, poſſit reſponderi illud Mat. 28. Ecce terremot factus eſt magnus &c. ¶ Vel dic contra prelatos, & principes, qui q̃ de nouo promouentur, ſolẽt ſubſidia petere, & ſic ſolent totam ſubiectam patriam turbare, & tunc magis, quam alias rapinis & exactionibus moleſtare. ¶ Canente primo angelo cum tuba ſua, factus eſt grando & ignis mixtus cum ſanguine, & miſſa in terram, & tertia pars arborũ, & omne fœnum viride combuſtum eſt. ¶ Iſte Angelus ſignificat adulatores, qui in curijs ſunt principum & magnatũ. Nam q̃ ipſi in aurib. ipſorum faciunt reſonare tubam elocquentiæ & adulationis, & q̃ ipſos iuſtificant, & alios corã ipſis accuſant, tunc vere per ipſorum falſa verba generatur grãdo crudelitatis & ſeuitiæ, ignis cupiditatis & auariciæ, ſanguis carnalitatis & luxuriæ, quia per verba malorũ adulatorum fiunt principes raptores, crudeles, adulteri & luxurioſi. Ideo bene ſequitur, q̃ tertia pars ipſorum comburitur per rapinam ab ipſis. Arbores. i. ipſi excellentes nobiles, diuites & potentes comburuntur & infeſtantur, & ad voces talium tribulationibus moleſtantur. Et maxime cum ne fœnum terræ. i. populus infimus præ cæteris moleſtatur. ¶ Vel dic q̃ angelus eſt primus & nouiſſimus alpha & ω. Nã q̃ ipſe in iudicio tuba ſuæ autenticæ ſententiæ reſonabit, tunc grando, id eſt tormentorum inuaſio percutiens, id eſt ignis inextinguibilis, ſanguis etiam, id eſt occaſio, & ſeuitia comburunt terram. i. terrenos & auaros, arbores, id eſt altos, elatos & ſuperbos, fœnum. i. laſciuos, molles & floridos luxurioſos. Iſti. n. dicuntur combuſti, quia comburuntur in inferno finaliter, & iſti dicuntur tertia pars, quia perfecti, & minus perfecti, iuſti & penitentes faciunt vnam partem. ¶ Vel iſti qui ſunt in cœlo, & in purgatorio, faciunt ſecundam partem. Tertiam faciunt damnati peccatores. Tertiam vero partem angelus comburit, cum Chriſtus in iudicio damnatos conterit, qui nunc in purgatorio cum Angelis parcit. Tertia pars gladio peribit. ¶ Secundus angelus tuba cecinit, & tanquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars ipſius maris ſanguis, & tertia pars creaturæ quę habebat animas, mortua eſt in mari, & tertia pars nauium interijt. ¶ Iſte mons eſt prælatus malus vel iudex, qui dicitur magnus per ſuperbiam, ardens per auaritiam, iracundiam & inuidiam. Iſte mons q̃ſi in mari religionis vel eccleſiæ præficitur, tunc vere per eius praua documenta & exempla, tertia pars maris. i. religionis per peccata demolitur, multi. n. in ſanguinem. i. in carnalitatem per luxuriam conuertuntur. Naues. i. viri perfecti virtutum mercimonijs onerati, per eorũ nequitias deſtruũtur, & breuiter illi qui habent animas. i. per ſpiritum gratię vificatur, fiunt mortui & deſtructi q̃ſi tales mali homines principantur. Prou. 28. Regnantib. impijs ruinę hoim. ¶ Vel dic generaliter, q̃ q̃ſi auarus & ardẽs plarus in mari. i. in patria præficitur. Vel ẽt q̃ſi in aliquo officio vel collegio aliquis officialis vel iudex auarus, & crudelis extollitur, tunc pro certo tertia pars hominum ſubditorum. ſ. pauperes grauiſſime moleſtantur. ¶ Vel dic q̃ mons iſte ſignificant affluentiam diuitiarum, & honoris, qui recte dr ardẽs, quia ardor ambitionis auaræ eſt eis incluſus. Nam q̃ſi iſte mons. i. temporalis facultas fuit miſſa in mare. i. in eccleſia, tunc apparuit mare quaſi totaliter infectum, quia tunc plus quã eius tertia pars eſt infecta, & abundantibus proſperis, in ſanguinem. i. in luxuriam eſt conuerſa. Eccleſia. n. habet tres partes. ſ. laicos, religioſos & clericos. Sed vere quaſi tertia pars. i. ſtatus clericorũ in ſanguinem luxuriæ eſt conuerſus. Vnde Pſal. 104. Conuerti aquas eorum in ſanguinem. ¶ Vel ſi vis per tertiam partem intellige quęlibet ſtatum alium. ſ. religioſos, laicos &c. Naues etia. i. viri perfecti ſunt deſtructi, & illi qui per gratiam viuebant, per peccatum mortui ſunt & conſumpti. Ideo q̃ſi Conſtantinus imperator dedit redditus eccleſiæ, audita eſt vox in aere dicens. Hodie effuſum eſt venenum in eccleſia Dei. ¶ Vel dic q̃ ille mons elatus, eſt diabolus vel antichriſtus, ad cuius aduentum in mari mundi vel eccleſiæ tertia pars, vel forte plus quàm tertia pars peribit? Tertius angel⁹ tuba cecinit, & ſtella magna tanquam facula ardens cecidit in tertiam partem fluminũ, fontium & aquarum, & ſtellæ nomen abſinthium. Et factæ ſunt aquæ in abſinthium, & multi homines mortui ſunt ex aquis, quia amaræ factæ ſunt. ¶ Stella iſta ſignificat peccatum auariciæ, quod more ignis inflammat. Iſta etiam dicitur abſinthium, quia amaritudo laborũ, anguſtiæ vel timoris, auaricię eſt annexa, & iſta pro certo mittitur in aquis, & fluminibus, id eſt proſperitatibus & diuitijs huius mundi, quia ardor ab initio mũdi proſperis mixtus eſt hodie &

C

D

Universidad de Navarra Biblioteca

E conunctus . Ideo âquæ.i.mundi prosperitates fiunt hodie amarę & dolorolæ ad acquirendum , & seruandum propter istam stellam.i.propter auariciam concomitantem.Et ideo multi homines.i.illi qui in mũdi prosperis ponũt desiderium & spem suam propter terrena, moriuntur,quia pp mundi prospera fiunt auari, superbi & luxuriosi,& sic mortem spiritualem incurrere dinoscuntur. Vnde. Multi morientur,in omni loco proijcietur silentium. ¶ Vel dic q̃ ista stella,est antichristus vel hæreticus coctus igne maliciæ, & scutiæ inflammatus, qui facit aquas sacræ scripturæ corruptas & amaras,eas oblique exponendo, & ideo multi homines.i.auditores sui in periculo mortis cadũt nisi caueat. ¶ Vel dic q̃ talis stella est diues vel malus consiliarius, qui de cęlo.i.de curia alicuius prælati vel principis dr̃ venire vel cadere,quia est per mundi maliciam,& sapientiam clarus & stelleus,per auariciam ardens & flammeus,per rapinam & exactionem intolerabilis & amarus.Iste.n.de aquis .i.de populis,qui per tres partes diuiduntur.s.in maiores, mediocres & minores ipsam tertiã partem.i.ipsos inferiores aggrauar,inquantũ rapinis & molestijs ipsos grauat.Iõ scriptura absinthium merito ipsum vocat. ¶ Vel dic q̃ talis est pulchra,& mala mulier ardens & luxurioia , quæ qñ de cœlo.i.de statu gratiæ cadit,magnam partem aquæ.i. populi amaricat & corrumpit. ¶ Vel dic contra apostatã angelum,qui per sciẽam & gratiam primo fuit stella,sed post casum efficitur absinthium , quia sæpe fit amaricatio aliorum.Ideo de quolibet talium dr̃ Prou.15. Nouissima illius amara velut absinthium,& acuta velut gladius biceps &c. ¶ Cauente vero quarto angelo,percussa est tertia pars solis & lunæ, & stellarum, & obscurata est tertia pars eorũ,diei etiam tertia pars,& noctis similiter tertia pars nõ lucebat, tunc apparuit quædam aquila volans per mediũ cęlum clamans & dicens. Væ,væ,væ,in terra habitantibus. ¶ Dies significat statum ecclesiasticum,in quo lux prudentiæ,& sapiẽtiæ solet lucere. Nox significat statum secularem,vbi solet error,& ignorantia abundare.Sol significat prælatos ecclesiasticos,qui diei & statui ecclesiastico præsunt.Luna significat principes seculares,qui per peccatum sæpissime eclipsantur,& nocti status seculi principantur.Stellæ significãt subditos vtriusq; status.Item quilibet istorum trium,s. solis,lunæ,& stellarum habet tres partes,quia nõ est homo qui non habeat tres potentias,s.intellectum,memoriam & voluntatem,sed pro certo tertia pars istorum est hodie pcussa,s.potentia voluntatis,quia vere dato q̃ intellectus & memoria sint clari & lucidi per scientię claritatẽ,voluntas tñ est obscura & lucis gratiæ priuata per malorũ appetibilium cupiditatem.Et breuiter in die ac nocte,i.in mũdo, & in ecclesia,in sole & luna & stellis.i.in prælatis , principib. & subditis tertia pars nõ lucet,quia quasi voluntas oim hodie est peruerta, quia indebite appetit diuitias & honores. Eze.5. Tertia pars tui in peste morietur &c. Ideo qñ Deus aquila Christus in medio cęli in die iudicij volitabit , tunc voce suæ terribilis sententiæ triplex væ,s.triplicem maledictionem contra peccatores qui nunc in terra habitant, fulminabit.Et ista sunt proculdubio pœna damni, & pœna sensus,& desperatio quæ grauior est. Vel pœna temporalis.pœna ęterna,& amissio glorię paradisi, vel pœna ignis,& remorsus,&c.similia.Here.48.Nam ista tria væ.i. maledictiones damnatis peccatoribus inferuntur,qui in terra.i.in terrena prosperitate habitant & versantur.Esa.24. Formido & fouea & laqueus super te qui habitatores terræ.

Capitulum nonum. Textus. Et quintus Angelus tuba cecinit & vidi Stellam de cœlo . Moralitatum: Capitulum. 10.

CAnête quinto angelo stella cecidit de cęlo,& data est ei clauis putei abyssi.Et aperuerunt puteum, & exiuit inde fumus sicut fornacis magnæ,& obscuratus est sol & aer de fumo putei. ¶ Metaphorice loquendo,vide q̃ stella significat diabolum qui de cœlo corruit per peccatum.Puteus significat peccatores & maxime luxuriosos.Prouer.23. Tales etiam dicuntur putei abyssi, quia sicut abyssus non pot satiari, sic nec luxuriosus quandiu viuat.Ideo dicitur. Hie.3.Fornicata es cum amatoribus.nec sic es satiata.Isti igitur stellæ.i.diabolo datur clauis putei abyssi.i.potestas super personam luxuriosam,quia quotiens vult diabolus tacit eum per vana desideria aperiri.Iõ ad suggestionem diaboli,luxuriosi mittunt fumum, i. fœtida verba luxuriosa & inhonesta,sicut fornacis ardentia, & luxuriosa,ita q̃ sol.i.bonæ personæ , vel aer.i.tota vicina p eos obscurantur & fœdantur,pro certo, quia nulla persona est ita sol vel aer.i.sancta vel pura , quin faciliter inficiatur per puteum abyssi.i.per malam & luxuriosam personã, si fumus malorum verborum suorum attingit vsque ad eã. Vnde.Eccl.13. Qui tangit picem,inquinabitur ab ea. ¶ Vel dic q̃ puteus iste est hæreticus, cuius fumus.i.mala doctrina inficit & corrumpit solem, & aerem.i. bonas personas, & ecclesiam quando stella magna.i.diabolus aperit os eorum per prædicationẽ,corrumpit bonos mores colloquiũ prauum. ¶ Vidit Ioannes exire de fumo putei abyssi locustas similes equis ad prælium,& super capita eorum coronæ aureæ.Et habebant facies sicut homines , capillos sicut mulieres,dentes sicut leones, loricas sicut loricas ferreas, & vox eorum sicut vox curruum,& equorum currentium ad prælium, & caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis eorum,& potestas eorũ sicut habent scorpiones. Et præceptum est eis ne lederent fenum terræ, nec omne viride,nec omnem arborem.Sed data est eis potestas nocere hominibus non habentibus signum Dei viui in frontib. eorum,& cruciare eos mensib.quinq;,& cruciatus eorum sicut scorpionum,& tunc quærent homines mortem,& nõ inuenient eam. ¶ Ista figura plures habet partes . Primo.n. dicit q̃ ipse vidit in fumo putei abyssi locustas paratas ad prælium &c.Puteus iste significat mundum, qui ad modũ abyssi est obscurus per ignorantiam,insatiabilis per auariciam,vt habetur in Prouer.27. Infernus, & perditio non satiantur,non implentur.Sic & oculi hominum insatiabiles. Fumus istius putei est prosperitas mundi, quæ vere ad modum fumi faciliter euanescit.Psal.36. Deficientes quemad modum fumus deficient.Locustæ significant diuites, officiales,præpositos, qui ad modum locustæ sursum volant, sursum saliunt per ambitionem ad officia, & beneficia , & tamen faciliter cadunt in fine in terram per temporalẽ depressionem,& æternalem damnationẽ.In fumo igitur putei vilę sunt locustę , quia locustæ principes & iudices hodie sunt præ cæteris in fumo mundanę prosperitatis.Ibiq; habent aureas coronas.i.dignitates,& prælaturas , parati ad prælium contra pauperes & vicinos.Et isti bene dicuntur quasi equi , quia sicut equus est animal luxuriosum , & superbum,sic tales præ cęteris luxuria sunt infecti.Hier.5. Equi insanientes in fœminas,vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat.Et sicut mediãte fortitudine equi aliquando malus miles obtinet in prælio,sic mediantib.balliuis,& aduocatis,multi obtinent & lucrantur causas suas. Vnde de istis locustis dicitur in Psalm.77.q̃ Deus dedit fructus eorum erugini,& labores eorum locustę, eorum.s.pauperum. ¶ Secũdo dr̃ hic q̃ isti habebant facies sicut homines, & capillos sicut mulieres. ¶ Facies quę est prima pars apparens significat introitum & ingressum principum . Capilli qui tegunt caput,significant palliationes,hopocritas , & fictiones,quibus caput.i.intentio talium est vellata. Mulier quę est animal amicabilissimum & deceptorium,significat eorum familiaria & deceptiua colloquia , actus & gestus Homo qui est rationalis significat eorum sensum & discretionem. Quid igitur?Pro certo isti in facie.i. in ingressu quando primo apparent, videntur homines , id est astuti , sapientes,& discreti. Capillos habent mulierum , id est apparentiam amicabilem. Illud apparet quando tales volunt aliquos pauperes irretire in suis contractibus falsis, & obligationibus , tunc ostendunt se eis familiares , promittendo , & applaudendo , balliui etiam quando volunt aliquod inuestigare . Sed pro certo isti non sunt nisi capilli mulierum , id est fraudulenti palliatores . Vnde Ecclesiast.25.dicitur. Non est malicia super maliciam mulierum.Et illud patet in tertia parte figurę. ¶ Tertio dicitur quòd

A quò ipsi habebant dentes sicut leones , loricas sicut loricas ferreas,& vocem terribilem. ¶ Per dentes per quos homo deuorat cibos, intelligitur vorax crudelitas vel rapina,qua dato q̃ isti videntur homines benigni, & humiles, tamen habent dentes.i.crudelitatem , rapacitatem,morda citatem leoninam,qua omnes subditos cupiunt deuorare. Ideo loricis ferreis.i.adulatoribus vel amicis cautelosis se ipsos muniunt & tegunt,quia sicut patet , ita cautele sole faciunt suos contractus, & cautelis maliciarum suarũ ita velant ab omni ictu.i.ab omni querela eorum corã quocunq; iudice se defendunt.Eze.23.Lorica & clypeo armabuntur contra te.i.malitiosa executione & vocem habent terribilẽ sicut canes,quia ita autentice loquuntur, & alte pauperib. cõminantur,vt ipsos terreant verbis suis,& sic faciliter eos exhęredant leoninis dentib. qui in facie hois videbantur. Dan.7.Dentes eorum dentes ferrei.Ecc.21 Dentes leonis dentes eius.Et ideo sequitur quarta pars figuræ. ¶ Quarta dr̃ q̃ habebant caudas. ¶ Cauda quę est posterior pars significat finẽ alicuius negocij.Scorpio qui facie lambit & cauda pungit significat proditores , qui in facie.i. in principio lambunt & applaudũt,in cauda vero.i.in fine lacerant atq; pungunt.Isti igitur in cauda i.in fine sunt scorpiones,inquãtum per exhęredationẽ vexationis punctura alijs,& aculeum crudelitatis infligunt.Ideo aculeus rapidæ & crudelitatis in fine talibus est annexus.Vnde in Prouerb.23. Nouissime mordebunt vt coluber. ¶ Vel dic cauda est status senectutis,quia re vera tales in senectute sunt scorpiones simul,& raptores,& aculeũ crudelitatis auariciæ,detractionis acrius infligentes. ¶ Vel dic quòd qui sunt in facie homines,& in cauda scorpiones, significant detractores , qui in facie.i. in præsentia adulatores sunt, in absentia scorpiones pungitiui.Ezecchi. 2.Cum scorpionib.habitas ¶ Quinto dicitur q̃ potestas ipsorum est nocere hominibus mensibus quinque &c. ¶ Quinarius qui est imperfectus,significat mundanam vitam talium quæ pro certo in quocunque est imperfecta,quia vt communiter nõ perficiunt ætatem suã, quia moriuntur subito & male . Isti igitur possunt nocere hominibus mensibus quinque quãtum durat vita præsens. Et breuiter hodie sub manu talium præ acerbitate tormẽ B rorum & afflictionum suarum,multi sunt homines qui desiderant mori & tamen non inueniunt sicut optant. Et finaliter isti habent super se regem angelum abyssi.s.peccatum auariciæ, quod dicitur exterminãs quia omnia exterminat & corrodit . ¶ Vel ad litteram Angelus exterminans ipsos regit,quia diabolus ipsos confundit.Psal.79.Exterminauit eam aperte de sylua. ¶ Vel dic q̃ locustę sunt detractores, qui contra omnes homines præsiantur , & eorum facies.i. apparentia videtur amicabilis & rationalis. Videntur esse homines,quia in principio de homine dicunt multa bona, fingunt se loqui ex caritate vt facilius eis credatur,sed vere finaliter apparent eorum dentes,ferocitas & inimicitia leonina,quia vere more leonis alios lacerant,& diffamant , & cauda.i.finis verborum suorum,vel cauda.i.retro in absentia est pungens sicut aculeus scorpionis. Licet.n.in principio vel in præsentia blandiatur tamen semper in fine verborum,detractionis,& punctionis aculei inueniuntur. Et isti habent potestatem nocere suis malis verbis,hominib.i. bonis & rationabilibus.Fenum terræ non lædunt, quia tales vt communiter non murmurant nec detrahunt de illis qui parum aut nihil valent , sed tantum de hominibus . id est de personis bonis, & breuiter cruciatus eorum est similis scorpionum , inquantum blandiuntur primitus , & rector eorum est diabolus exterminator , ad cuius instinctũ isti alijs iniuriantur. Quia bene dicitur exterminãs,pro eo q̃ istis mediantib. multi boni puniuntur & exterminantur. ¶ Vel dic q̃ potestas eorum bene dicitur nocere hominib. quia ad litteram multi sunt mali inferiores, qui solum habent potestatem nocendi,nunquã autem proficiendi. ¶ Vel dic q̃ locustæ sunt diaboli,qui de puteo abyssi.i. inferni alti quotiens exeuntes,& per fumum huius aeris caliginosi volitant. Isti semper parati sunt ad prælium tentationum mouendum. Isti sunt in facie.i.in principio homines,quia multa suggerunt facere sub specie boni, ita quòd videntur rationales & humani, capillos.i.cooperturas , & velamenta suæ intentionis habent multa falsa & deceptoria. Sunt igitur homines per apparentem rationem, mulieres per fictã C palliationem,sunt leones per mordacem tentationem sunt scorpiones in cauda.i.in fine per pungentem & venenatam damnationem,& habent aculeos in cauda,i.tormentorum afflictionem. Isti habẽt nocere post mortem, & in vita hac illis qui non habent signum Dei viui,i.veritatem gratiæ,& charitatis,& memoriam sanguinis Christi, & ipsos habent cruciare atrociter in inferno,q̃ mori,& deficere concupiscent nec tamen perpetuo morientur.Esa.vlt.Ignis eorum non extinguetur,& vermis eorum non morietur. ¶ Vel ipsi non possunt nocere feno terræ.i.iacentibus in terra per humilitatem,nec tamen viridi.i. florentibus per honestatem, nec vili arbori.i contemplationibus æternorum fœlicitatem.Et isti habent super se regem angelum abyssi.i.luciferum qui bene dicitur exterminans,quia omnia bona hominum exterminat,& corrumpit pro posse suo.Vnde Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. ¶ Ioannes vidit quattuor angelos alligatos in flumine magno euphratę,q̃ parauerant in horam,diem & mensem & annum,vt interficerent tertiam partem hominum. Et quidam angelus , qui habebat tubam soluit eos,& habebat secum exercitum innumerabilẽ & immensum . ¶ Eufratres fluuius babylonicus significat mundi prosperitatem, qui babylonios, id est mundanos irrigat , & secũdat, quæ semper fluit & deficit sicut aqua. Angeli qui sunt ibi alligati, significat mundi principes,& potentes, qui in mundi prosperis sunt inclusi, & ligati,& isti dicuntur quattuor , quia ipsi sunt in mundi quattuor partes habitantes. Angelus qui habet turbam ipsorum,balliuos & suorum malorum actuum laudatores, qui tuba suæ eloquentiæ adulationis coram ipsis resonant, iucessanter significat.Sunt igitur in flumine prosperitatis huius mundi hodie quattuor angeli.i.principes & potestates, qui sp sunt parati omni hora, die, mense & anno homines interficere per rapinam & expoliationem, & incędere vna cum exercitu suo innumerabili.i.collegijs,& consortijs famulorum aduocatorum, quia tales nutriunt ad hoc vt subditos deuorent & infestent.Et pro certo qñ angelus curialis.i.adulatores resonant coram eis eos laudando,& subdi D tos acculando , tunc isti & exercitus eorum mouentur ad alios occidendum.i.ad alios molestandũ.Et sic Ioannes vidite questrem exercitum , cuius numerus erat vigesies septies centies dena milia,milites aũt habebãt loricas igneas & sulphureas & hyacinthinas.Sic hodie iste exercitus balliuorum est valde multiplicatus. Sunt ẽt armati cõtra alios lorica maliciarum & cautelarum,quæ sunt ignęæ per auariciam,sulphureæ per luxuriam,hyacinthinæ.i. coloris cœlestis vel sumei per superbiam. ¶ Vel loricę malorum sunt aduocati,qui more loricarum malos defendũt , & isti sunt ignei,auari,sulphurei,luxuriosi,& hyacinthini.i.ornati, prosperitate superbi.Psa.10.Ignis,sulphur pars calicis eorum. ¶ Ioannes vidit equos miraliros in quodam exercitu congregatos,qui caudas habebant similes serpentib. habentibus capita cum quibus nocebant,capita eorum erant sicut capita leonum,& de ore ipsorũ procedebat ignis,sulphur, & fumus.Et tertia pars hominum occisa est ab istis tribus plagis terræ,s.igne,fumo & sulphure,quæ procedebant de ore equorum,potestas erat in ore ipsorũ,& in caudis eorum.Vidi equos in visione. ¶ Equi isti significant mundi diuites,superbos,& luxuriosos,quia equus est animal superbum,& luxuriosum.Isti.n.habent caput intẽtionum ad modum leonis,quia iuuentus eorum,& principium vitæ suæ, quæ per caput designatur est leoninum , quia in iuuentute sunt crudeles,fortes & superbi,quia leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum,sicut dicitur Prouer.30. Cauda ipsorum.i.senectus & finis vitę est similis serpentib. qui in fine sunt serpentini,& tortuosi per maliciam, & terræ inhærentes per auariciam,quia cõmuniter plus cupiunt auari in senectute,quam in iuuentute,quia eorum cauda,i. malicia habet caput serpentinum.i. intentionem aliquam auaram & fallacem.Et isti de ore suo mittunt ignem,fumũ & sulphur.i.tria genera malorum verborum , quia omnia verba illorum aut pertinent ad fumum.i. ad elationem superbiæ & iactantię,aut ad ignem.i.ad inflammationem rapinæ & auariciæ , aut ad sulphur , i.ad fœtorem carnalitatis , & luxuriæ. Ideo isti nocent multis hominibus per

Universidad de Deusto Biblioteca

E has plagas. Superbia.n.eorum inuadit superiores, auaricia minores, luxuria mulieres. Et breuiter potestas ipsorum est in ore.i.in verbis & in cauda serpentina.i.in malicijs eorundem. ¶ Vel dic ꝙ isti sunt cuncti mali prælati moderni, qui sunt luxuriosi sicut equus, quorum caput.i.quorum ingressus & principium est leoninum, id est rigidum, & austerum, quia in principio iuste, & rigide volunt regnare, sed in cauda, id est in fine fiunt serpentini, id est auari in terrenis per auariciam inhærentes, dona & munera diligentes &c. vt supra.

Capitulum decimum. textus. Et vidi alium angelum fortem descendentem de cœlo. Moralitatum. Cap. 11.

IOannes vidit vnum angelum fortem descendétem de cœlo, amictum nube & iris erat in capite eius, & facies eius sicut sol, & pedes eius sicut columna ignis, & habebat in manu sua libellū apertum, & posuit pedem dextrum suum supra mare, & sinistrum supra terram, & clamauit quemadmodum leo rugit, & cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua, & accepit Ioannes librum de manu angeli, & fuit in ore suo dulce tanquam mel, & cum illum deuorasset, amaricatus est venter eius. ¶ Angelus iste est prælatus angelicus & cęlestis. Nubes quæ cōtinet humorem, plurimum significat dulcorē pietatis, quo prælatus debet esse humectatus, & de pluuia beneficiorum & elemosynarum debet alijs distillare. Vnde Iob. 27. Nubes spargunt humorem suum &c. Iris qui est signum fœderis inter Deum, & hominem, significat virtutem pacis, & vnitatis quam prælatus debet habere, & per quam debet subditos Deo per suū patrocinium concordare, & inter eos concordiam & pacē generare. ¶ Vel etiam iris continens omnes colores, significat picturam honestæ conuersationis prælati in quo omnes colores, i. omnia bona exempla, virtutes & perfectiones debent relucere. Apocalip. 4. Et iris in circuitu sedis erat Mare quod est amarum, significat amaritudinem mortis & inferni. Terra quæ est nutrix omnium viuentium, significat fertilitatem, & opulentiam paradisi. Pes dexter est timor sinister qui faciliter claudicat, significat scripturam sacram. ¶ Septem tonitrua significant vniuersitatem prædicatorum, qui habent peccatores more tonitrui conturbare. Vidit igitur Ioannes angelum.i.perfectum virum angelicum, & spiritualem, fortem per constantiæ firmitatem, descendentem de cœlo, quia se non reputat dignum ibi ascendere, sed magis in infernum descēdere per humilitatē, amictum nube per roridam pietatem, & in capite.i.in tentatione habebat iridem.i.omnimodam sanctitatem, pacis & cōcordię vnitatem. Facies eius.i.intellectus debet lucere, vt sol per sapientiæ claritatem. Pedes eius.i.affectiones debēt esse sicut ignis per feruentissimam charitatem. Librum debet habere, i.sacræ scripturæ sagacitatem. Ezech. secundo. Ecce manus missa est de me in qua erat liber inuolutus. Iste debet habere pedem dextrum.i.timorem super mare, id est super amaritudinem mortis, & inferni per iugem cōsiderationem. Pedem sinistrum.i.amorem & affectionem debet habere super terram, i. considerationem mortis, & inferni. Psalm. 76. In mari via tua. Dicitur etiam habere vocem sicut leo per rigoris, & autoritatis assentionē. Debet etiam facere, quòd septem tonitrua, i. vniuersitas prædicatorum loquatur mundo per prædicationem. Et iste debet tradere librum Ioanni.i.subditis, & secularibus per scripturæ doctrinam, & expositionem, quam ipsi debent comedere.i.incorporare per auditum, & deuotionem, & in venire memorię retinere, & iste pro certo erit dulcis eis sicut mel per considerationem, & æternorum promissionem. Amarum etiam facit ventrem eorum & mentem, per infernalium tormentorum considerationem, vt sic de subditis dicatur illud Baruc. 4. Hic est liber mandatorum Dei. Et alibi. Eccl. 24. Hæc omnia liber vitæ. ¶ Vel dic ꝙ hic est Christus qui angelus testamenti dicitur. Malach. 3. Hic venit de cœlo per incarnationem, amictus fuit nube, i. purissima humanitate. Coronatus fuit iride, id est cœlesti diuinitate. Pes eius dexter erat deitas, & ille apparuit super mare, quando ibi siccis pedibus ambulabat. Sinister autem est humanis, & hic apparuit summe super terram, laborando & ambulando. Baruch. tertio. Postea in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Et iste clamauit sicut leo per prædicationem. Postea septem tonitrua, id est, vniuersitas prædicatorum incepit loqui & prædicare. Iste habet librum sacræ scripturæ, & ipsum alijs per inspirationem porrigit & reuelat &c.

Ex capitulo vndecimum textus. Et datus est mihi calamus similis virgæ. Moralitatum. Cap. 12.

IOanni dato sibi calamo mensuræ ad modum virgæ dictum est. Surge inquit metire templum Dei & altare, & omnes adorantes in eo. Atrium autem quod est foris, non metiaris, quia datum est gentibus, & sanctam ciuitatem calcabunt mensibus quadraginta duobus. ¶ Iste est Christus in iudicio, quia ibi dabitur calamus mensuræ potestatis iudiciariæ, & rigoris iusticiæ, & æquitatis, mediā tibus quibus ipse mensurabit, & iudicabit merita singulorum, & templum ecclesiæ, altare religionis, adorantesque in eis. i. omnes fideles calamo discretionis metuetur quanta sit in eis longitudo spei vel longanimitatis, profunditas humilitatis, latitudo charitatis, altitudo contemplationis, & sublimitas virtutum. Atrium quod est foris, significat ecclesiam & collegium damnatorum, maximè infideliū, qui non sunt de domo ecclesiæ. Isti non metientur, quia nulla dictarum dimensionum in eis inuenitur, & ipsi iam iudicati reputātur, quia qui non crediderit, iam iudicatus est, sed gentilibus, id est sine lege viuentibus demonibus dabuntur ad calcandum, & perpetuo cruciandum, qui gentes. i. demones calcabunt, & affligent ecclesiam, & ciuitatem sanctam quantum poterunt, & maxime tempore antichristi, qui mensibus quadraginta duobus. i. tribus annis cum dimidio aduersus ecclesiam prœualebunt. Psalm. Conculcauerunt me inimici mei tota die. ¶ Vel dic quòd iste mēlor est iudex vel prælatus, qui calamo iustitiæ, & virga directionis & correctionis, singulorum merita metietur, vt sciat ꝙ promouendi sunt & qui corrigendi. De atrio quod est foris. i. de mundo & statu secularium, non se debet intromittere nec de illis qui sunt foris. i. extra iurisdictionem suam aliqualiter contrectare, sed ipsos gentibus. s. illis ad quos pertinet dimittere, mensurandum, & gubernandum. Hier. 6. Pascet vnusquisq; eos qui sub manu sua sunt. ¶ Vidit Ioānes seruos duos Christi Heliam, & Enoch, qui prophetauerunt diebus mille ducentis sexaginta, & dicit, ꝙ isti erant duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia ante dominū, & habent potestatem claudere cœlum ne pluat, & conuertendi aquas in sanguinem, & percutere terram omni plaga, sed venit quædam bestia quæ ascendit de abysso, & fecit cōtra eos bellum, & occidit eos, & iacuerunt corpora eorum in medio ciuitatis, quæ spiritualiter dr Zodoma, & ægyptus, contra quos prædicauerunt in morte eorum, sed finaliter isti receperunt vitam, & ascenderunt in templum in nube, & timuerunt oēs inimici eorū. ¶ Isti duo ꝓphetę & bestia quæ est contra eos, mundanorū, & religiosorū, theologorum, & iuristarum gerunt figuram. Nam theologi & religiosi boni dicuntur duo, per duplicē charitatē, oliuę per virenté honestatē, cādelabra per lucentē vitę & doctrinæ claritatem, dicuntur stare in conspectu Dei per fidem, & longanimitatem. Isti. n. prophetāt, & prædicant verbum Dei, & redarguit impios, & mundanos. Isti claudunt cęlum. i. sacram scripturam quæ cęlat Dei arcana, qñ volunt ꝙ pluuia doctrinæ non defluat in mundanas aquas, & scientias, & scripturas vertunt in sanguinem. i. in spirituale nutrimentum quando volunt, quia isti solum hodie habent cœlum sacræ scripturæ in manibus suis, & apud ipsos pertinet prædicare vel cessare, cum pauci hodie studeant theologiam nisi ipsi. Et breuiter isti percutiunt, redarguunt, corrigunt terram, id est terrenos peccatores. Esa. 11. Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.

A impium. Sed pro certo bestia quæ de abysso venit. i. peccatores maxime mundanæ sapientiæ professores, pugnāt cōtra istos hodie, i. eos diffamando, condemnando, & multa mala atq; falsa eis imponendo. Alij quos aliquando redarguunt, de hoc gaudent, quia vere quasi omnes mūdani gaudent & obloquuntur, quando audiunt aliquem religiosum ab aliqua bestia. i. ab aliquo malo homine diffamari, quia non amat pestilens eum qui se corripit. Ideo multi bene iacent hodie in platea huius mundi sine honore quasi mortui, propter huiusmodi infamias iniustas, qui quidem mundus dicitur ciuitas sodoma. i. mutata dicitur ęgyptus. i. obscura, quia mōdus est mutus quo ad Dei laudem, & obscurus propter ignorantiam, & errorem, sed finaliter in die iudicij ipsi reuiuiscent, & in cœlū ascendent videntib. suis diffamatoribus inimicis. ¶ Vel dic ꝙ iales iniuste occisi, & depressi in fine patescente veritate resurgunt, & redeunt ad honorem, & in cœlum in dignitatem & gloriam ascendunt, malis gratibus inimicorum suorum qui de ipsorum depressionibus lætabantur. Vnde dicitur. Sap. 5. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, videntes turbabuntur &c. dicentes. Hi sunt quos &c. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Vel dic quòd isti ꝓpheræ significant aliquem bonum virum discretum, iuste regnātem in officio prælaturæ, in religione, ecclesię, vel in curia principis secularis, qui rectē dicitur oliua propter pietatem, candelabrum per honestatem. terram. i. prædicatorem percutit per iustitiæ æquitatem. Bestia ista significat maliciosum hominem inimicum suum, qui quandoque de abysso. i. de statu vili & humili plebe venit, qui forte est in eadem religione, curia vel ecclesia, qui insidiatur eidem. Et quia? Pro certo accidit ꝙ ista bestia. i. rationalis persona ꝓliatur contra illos propheras. i. contra bonum iudicem vel prælatum, mouet sibi litem. s. eum apud maiores accusando, ita quòd finaliter ipsum suppeditat, atque cōtra ipsum prœualet. Ipsumque facit deponi ab officio & beneficio, vel facit eum damnari temporaliter, vel occidi, ꝙ in platea huius mundi vel religionis iacet mortuus. i. sine potestate, &
B honore depressus, carnes eorum. i. illi qui sunt de parentela sua nel familiaritate ipsius dilperguntur per plateam. i. prioratus vel conuentus ad litteram ab eo exhęredantur, ita quòd coguntur per plateam mendicare. Et tunc gaudēt maliuoli sui, maxime illi quos correxerant, & punierant, quamuis iustē, contra illud Prouerb. 24. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas. Sed pro certo ꝛpe accidit Dei iudicio, quòd tales iterum reuiuiscunt, & redeunt ad prosperitatem, & ascendunt in cęlum. i. ad maiorem, quam ante fuerant dignitatem. Et tunc qui de eorum casu gauisi sunt, contristantur, timent, admirantur, & stupent, quia ꝛpe accidit, ꝙ qui lætantur in casu aliorum, cadūt postmodum ipsis resurgentibus, quia sicut dicitur in Prou. 17. Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. ¶ Vel dic ꝙ isti sunt boni qui à bestijs. i. à principib. iniquis, vel mundi potestatibus occiduntur vel exhęredātur, ita quòd eorum carnes & filij iacent in plateis sine honore, sed finaliter in die iudicij resurgent & in cęlum ascendent, & sui inuasores in infernum succumbent. ¶ Vel secundum sensum litteræ exponе de antichristo, qui de abysso. i. de diabolo veniet, & contra Heliam & Enoch dimicabit, & eos in Hierusalem occidet, sed tamen ipsi resurgent, & cęlum ascendent. ¶ Vidit Iohannes templum apertum in cęlo, & visa est arca testamēti in templo, & tunc facta sunt fulgura & voces & terremotus, & grando. ¶ Cœlum est ecclesia. Templum est religio. Arca testamenti est bonus prælatus, vel quæcunque bona persona ibi habitans, quæ ad modum arcę virtutes & merita in se seruat. Quando igitur in templo religionis apparet arca testamenti. i. bonus prælatus vel perfectus homo, tunc exinde procedunt fulgura bonorum operum, & exēplorum, splendor honestę conuersationis, voces diuinę laudis & altę prædicationis, grando asperę correctionis, & ex parte aliorum terremotus, timoris & contritionis, voces etiam confessionis, quia vere bonus prælatus, & bona persona in religione caulat in alijs multa bona. Psalmus decimo septimo. Fulgura multiplicabit. i. bona documenta, & exempla, & conturbabit eos, scilicet peccatores videntes audientesque.

Capitulum duodecimum. textus, Et signum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta sole, & Luna sub pedibus eius. Moralitatum. Cap. 13.

SIgnum apparuit in cęlo. Mulier amicta Sole, & Luna sub pedib. eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & erat ibi mulier prægnans puerum masculū, & clamauit, & cruciabatur parturiens Et aliud signū visum est in cœlo. s. quidam draco rufus, qui insidiabat mulieri, & deuoraret filium eius, sed filius eius raptus est ad Deū, & mulier fugit in solitudinem, & draco proiectus est in terram. ¶ Ista mulier est anima beata, quæ à Deo despōsatur. Sol qui semper lucet, significat gloriam æternam, quę in perpetuo non mutatur. Luna significat mundi prosperitatem mortalem, mutabilem, & defectibilem, quę faciliter eclipsatur. In cęlo igitur anima beata mulier. i. cōiunx Dei patris amicitur sole & tegit̄. s. æterna claritate. Luna. i. mortalis vita & mutabilis prosperitas sub pedibus eius, & quia ipsam iam superauit, & eam vilipendit & calcat. In capite autē eius est corona duodecim stellarum. i. duodecim gaudiorum. In quodam sermone quidam exponens coronam illius mulieris dicit ꝙ corona duodecim stellarū in patria, erit memoria sine obliuione, ratio sine diminutione, volūtas sine perturbatione, impassibilitas sine corruptione, corporis claritas sine offuscatione, carnis agilitas sine retardatione, corporis subtilitas sine obuiatione. Item octaua erat diligere proximum sicut seipsum. Nona erat videre proximum in omni virtute diligente se sicut seipsum. Decima Deum perfectè diligere plus quàm seipsum. Vndecima diligere seipsum tantummodo propter Deum. Duodecima videre Deum diligentem se plus quàm homo diligat seipsum. Ista vlterius est prægnās, quia filium masculum. i. Christum habet in se per dilectionem, & deuotionem. Sed pro certo draco magnus diabolus quam plurimum ei inuidet, sed ipse nō prœualet, quia ipse fuit de cœlo proiectus, & in terram cecidit. Ideo sanctos qui sunt in patria, lædere non valebit. ¶ Vel dic ꝙ hæc mulier est vir perfectus, qui dr mutier quasi mollis aer. Aer dico propter scientiæ puritatem, mollis per pietatem, & benignitatem, & iste sole. i. clara sagaci discretione, vel conuerlationis honestate amicitur, & luna. i. mutabilis prosperitas sub pedibus eius vilipenditur & calcatur, & in capite eius. i. in mēte illius, duodecim stellæ, id est duodecim articuli fidei, firmiter & tenaciter radicati tenentur. Apocali. 22. Afferens fructus duodecim per menses singulos. Ista vlterius dicitur prægnans, quia vere tales in vtero confcientiæ continent filium masculum, id est bonum, & firmum propositum, quod summe cupiunt parere, & demonstrare per bonorū operum executionem, & complementum. Ideo dicitur. Ioan. 16. Mulier cum parit, tristitiam habet, sed cum peperit non meminit pressuræ suæ propter gaudium. Sed quando draco rufus, idest malitiosus, & venenosus, & infamis diabolus videt talem mulierem, id est bonam personam bono proposito impregnatam, & bona opera parere cupientem, vere ipse insidiatur ei per malas suas suggestiones, ipse nititur devorare, & annihilare, & propositi sui partum impedire, ne exeat ad bonum opus. Sed vere mulier ista nihilominus debet parere, & suum bonum propositum adimplere, & illud debet Deo committere, quia partus eius debet esse raptus apud Deum, id est ad laudem, & gloriam Dei ordinatus, & ipse debet in desertum religionis vel pœnitentiæ fugere. Et sic draco diabolus cadere, & ipsum non poterit superare. Psalmus 54 Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. ¶ Vel dic quòd ista mulier est ecclesia, quæ antiquitus habuit solem, id est Christum, & bona spiritualia pro vestimento. Luna id est mutabilis mundi prosperitas sub pedibus eius erat, scilicet contempta & calcata, quia pro certo tunc sola spūalia eligebantur atque diligebatur, caduca vero & lunaria spernebantur, & hoc maxime in principio, quādo ipsa habebat in capite co

Universidad de Sevilla Biblioteca

Eronam duodecim ſtellarum.i.duodecim apoſtolos, qui in capite.i.in principio ipſam coronauerunt,& ſic ſtellis duodecim ornauerunt,ſicut de ciuitate noua dicitur in Apoc. 21. Quod habebat pro portis duodecim margaritas. Tũc igitur draco.i. diabolus vel tyranni non potuerunt impedire,quin pareret populum fidelium prædicando, & conuertendo,& quin acquireret bona temporalia pro chriſto pauperes nutriendo. Veruntamen,quia videtur iam hodie econuerſo acticta luna,& ſolem ſub pedib.eius tenere.i.tẽporalia diligere,& ſpiritualiã calcare. Ideo timendum eſt ne ipſam draco inſidians poſſit deuorare. ¶ Vel dic q̃ talis draco ſignificat malos tyrannos,& principes ſeculares,qui eccleſiæ vel perſonæ,ſi quam prægnantem viderint.i.diuitem ,inſidiantur, ipſumque capere conantur,quapropter multoriens fugere compelluntur, ſicut ad litteram patet de ſubditis tyrannorum. Pſal. Draco ille quem tu formaſti ad illudendum ei. ¶ Michael & draco præliabantur in cœlo,ſed vincente michaele,draco proiectus eſt cum angelis ſuis in terram, habens iram magnam ſciens q̃m modicum tempus habet. Draco autem videns ſe proiectum, ſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculum,ſed dicitur, quòd iſti mulieri datę ſunt duæ alæ aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum locum,vt alatur certo tempore. Et tunc videſ dra co fugere mulierem,miſit poſt ipſam ex ore ſuo fluuiũ magnũ vt faceret ipſam à flumine trahi,ſed terra adiuuit mulierem,& aperuit terra os ſuum & abſorbuit fluuiũ. Et iratus eſt draco contra mulierẽ,quia vidit q̃ ei nocere nõ poterat,& habuit facere prælium cum his de ſemine eius, q̃ cuſtodiebẽt mandata Dei. ¶ Draco iſte ſignificat diabolũ, qui cum pugnaret in principio cum Michaele, & angelis eius bonis,contradicendo & ſuperbiendo fuit in terrã dãnatus,& reprobatus,& in aere caliginoſo incluſus,vbi pro certo iram & inuidiam,deſperationem , & triſticiam magnam habet. Mulier iſta eſt humana natura fragilis, & debilis vltra modum. Quando igitur videt ſe proiectum,inuidet mulieri.ſ.humanæ naturæ , & ideo ſtatim perſecutus eſt eam in perſona ade & eue. Tũ ex Dei benignitate finaliter datæ ſunt iſti mulieri.l.humanæ naturæ , alæ duæ.i.duo ſacramenta.ſ.baptiſmus & pẽnitentia,quibus mediantibus poteſt volare vſq; ad ſolitudinem,& locum ſecretũ paradiſi,vt ibi alatur æternæ gloriæ voluptate. Igitur ipſa mulier põt dicere illud pſal 54. Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ,& volabo & requieſcam ? Sed quid facit diabolus? Qñ videt q̃ humana natura non poteſt in cœlum aſcendere cum alis ſuis, vere emittet de ore ſuo.i.de ſuis ſuggeſtionib.flumẽ magnum.i.innundationem fortium tentationũ, vel fluuium.i.aquas carnalium atque temporaliũ voluptatum,vt ſic faciat eum ad ſe trahi,& à volatu in cœlum impedire & retrahi,& ideo ſtatim qñ homo videt hũc fluuiũ, terræ,debet eũ adiuuare.i.memoria terreſtreitatis & moralitatis noſtræ,vel aſperitas pœnitentiæ & infirmitas humanitatis noſtræ. ¶ Vel terra.i. beata virgo pro eo orando, quia pro certo ſi iſta terra aperiat os ſuum per confeſſionem.i.diuini auxilij implorationem, ſtatim flumen tentationum erit abſorptum, nec contra hominem prævalebit. Pſal. 105. Aperta eſt terra & deglutiuit dathan. ¶ Vel dic q̃ terra ſignificat timorem Dei,qui pro certo multum iuuat peccatorem. pſal. 75. Terra tremuit,& quieuit. ¶ Vel dic q̃ mulier eſt bonus,& ſimplex homo,cui diabolus inſidiatur & inuidet, quando videt q̃ in hoc ſeculo innocentiam, & iuſtitiam ſeruat,& de multis criminibus eum tentat ,& cõtra cũ multimode præliatur. Ideo ipſe debet aſſumere alas boni propoſiti,vt alas aquilinas clarę diſcretionis, & altæ contemplationis, & volare & fugere vſq; ad ſolitudinẽ religionis,& ibi nutriri fabulo deuotionis debet. Et ſi draco diabolus mittat poſt ipſum fluuium tentationis, vel ſibi oſferat fluuium carnalis & temporalis delectationis , terra.i. corpus ſuum proprium adiuuet.ſ.ſuſtinendo pœnam & macerationem culturam pœnitentiæ,& maximè aperiẽdo os per cõfeſſionem,orationẽ & laudem . ¶ Vel ſi vis ſolitudo ſignificat paradiſum,vbi debet volare per deſideriũ,& affectum. ¶ Vel dic q̃ mulier prægnãs eſt bonus & ſimplex ſubditus,prægnans plenus & diues. Draco rufus eſt princeps vel prælatus vel iudex cauſidicus,malicioſus , rapax & venenoſus. Iſte igitur draco quando videt inuia ſe aliquam mulierem prẽgnantem.i.aliquam ſimplicem perſonam plenam diuitijs temporalibus,ſtatim inſidiatur ei , & cogitat modos,& vias,quomodo ab iſta fetũ ſuum.i.diuitias & facultates extorqueat & acquirat,easq; deuoret,& mãducet fraude,malicia vel rapina,ſed q̃nque ſit q̃ iſta mulier.i.iſte homo bonus habet aliquas alas.i. aliquos amicos vel defenſores,qui ipſum portant & ſuſtinent,& quibus mediantib.iſte q̃nque fugit & euadit manus iſtius impij draconis. Et videt ſe ei non poſſe nocere , tunc mittit poſt eum flumen ex ore,i.impetum minarum,accuſationum & impoſitionum , quia imponit ſibi multa crimina , & accuſat eum apud maiores, & ſic faciat eum trahi ad ſuum propoſitum & inclinari. Hie. 51. Abſorbuit me quaſi draco, implet ventrem ſuum. Et tunc non habet remedium,niſi terra aperiat os ſuum.i.aduocati vel aliqui adulatores, teſtes vel defenſores ipſum proprio ore exculent , & fluuium accuſationũ extirpent. Sæpe tñ accidit, q̃ quando draco.i. malicioſa perſona , videt ſe non poſſe nocere mulieri,i. alicui perſonæ contra quam habet cor,vere tunc contra amicos, & filios inſurgit,quod eſt contra rationẽ,quia filius non debet portare iniquitatem patris,nec pater iniquitatẽ filij. ¶ Vel dic ad litteram q̃ mulier quandoque inuaditur à dracone.i.à luxurioſo venenoſo , qui ipſam rogat de malo , quæ ſtatim debet fugere,& vitare conſortũ ſuum,& ſi ipſe mittit poſt eam fluuium.i.leones,vel fluuium.i.molliciem verborũ,& donorum vere ipſa terra debet eam iuuare.i.conſideratio, morris & terreſtreitatis proprie, quæ debet hæc omnia refutare. Et dicit q̃ iſta mulier eſt qñq; amicta ſole.i. generis claritate,& luna ſub pedib.eius.i.q̃ ois defectus,& ruſticitas eſt ſub ea,nihil horum eſt in ea,vel ẽt patria vel ciuitas eſt ei ſubiecta,ſed coronata ſtellis.i.amicis & parentib.ſolũ tamen remedium eſt fugere,& terræ.i.vilitatis nſæ miſeriã cogitare. Vel dic q̃ mulier eſt bonus vel perfectus platus, habens ſolem,diſcretionis,calcans lunam proſperitatis,coronatus & aſſociat⁹ ſtellis.i.bonis & honeſtis perſonis, claris,nobilibus & diſcretis Draco eſt aliquis malicioſus ſubditus quẽ ipſe habet,venenatus & brigoſus. Qñ igitur mulier iſta.i.prælatus,debet parere.i.aliquod beneficiũ alicui concedere,ſtatim fit prælium & contentio in cęlo eccleſię vel religionis inter draconẽ & Michaelem.i. inter bonos, & ambitioſos. Nam draco.i.malicioſus ſubditus,cupit iſtũ fętum.i.beneficium deuorare & obtinere. Sed qñ iſte fętus rapitur à Deo,& ex Dei voluntate alicui bono concedit̃,& draco ambitioſus eijcitur in terrã,i.dimittitur in ſtatu infimo,nec promouetur,tunc draco iſte iraſcitur cõtra mulierem.i.contra platum,& facit contra eum cõſpirationes,& compellit eum fugere.i.adire curiam romanam vt ibi tueatur. Exemplo Dauid quem filius ſuus ambitioſus compulit fugere in deſertũ,& tunc iſte draco.i.ſubditus ambitioſus, immittit contra eum fluuium.i. occaſionem criminalium impoſitionum,quem niſi terra.i.Deus vel beata virgo vel firmitas ſuæ veritatis,ſanctitatis , & iuſtitiæ adiuuerit, vel terra.i.aduocatorũ ſagacitas donis,& præcib. bene culta ore ſuo excuſauerit , & fluuium iſtarum accuſationum abſorbuerit, vel terra.i.terrenorum donorũ multiplicitas conſouerit,pro certo in magno periculo erit. Et tunc draco iſte videns ſe non poſſe ſibi nocere, illos de ſemine ſuo & familiares pro poſſe perſequitur & inuadit. Ezec. 22. Leoni gentium aſſimilaui te.

Capitulum decimumtertium·textus. Et vidi de mari beſtiam aſcendentem habentem capita ſeptem. Moralitatum. Capitulum.14.

VIdit Ioannes vnam beſtiam aſcendentem de mari, habentem cornua ſeptem,& capita decem,& ſuper caput eius nomina blaſphemiæ. Iſta beſtia ſimilis erat vrſo quãtum ad pedes,quia habebat pedes vrſi, caput pardi,os leonis, & loquebatur grandia , & blaſphemias in Deum & in ſanctos . Et draco quidem dedit ei poteſtatem maximam,intantum quòd nullus erat in terra qui poterat ei reſiſtere , & ideo facit bellum contra ſanctos , & deuincit eos,

A cit eos,& blaſphemias loquebatur contra illos qui in cœlis habitãt. Et data eſt ei poteſtas ſuper omnem populum, tribuum & linguam,& numerati ſunt vniuerſi,& adoraverunt draconem,qui poteſtatem dedit beſtię. Iſta tamen beſtia finaliter miſſa eſt in ſtagnum ignis ardentis ſulphuris. ¶ Iſta beſtia eſt balliuus,qui dicitur beſtia quaſi vaſtia,quia tales ſolent vaſtare omnia bona ſubditorum. Mare ſignificat ſtatum humilem,pauperem & auarum. Beſtia aſcendẽs de mari eſt balliuus,officialis vel aduocatus , qui venit ex humili & vili plebe & paupere ſtatu,qui.ſ.tantum aſcẽdit quandoque paulatim,quod acquirit plura capita,i. plura officia dignitates. Habet ẽt plura cornua,i.magiſtros,adiutores , familiares per quorum virtutem omnes alios corrumpit & inuadit . Abacuch. 3. Cornua in manibus eius ante faciem eius ibit mors. Tales ſunt ſimiles pardo per crudelitatem,quantum ad corpus intentionis. Pardus enim eſt animal prẽceps ad ſanguinem,ſic iſti non gaudent niſi quando poſſunt occidere,vel officium ſuum crudeliter exercere. Eſa.1. Man⁹ veſtrę plenę ſunt ſanguine. Itẽ ſunt ſimiles vrſo per luxuriam,quantum ad pedes affectionis. Vrſus enim diligit,ſumme dulcedinem mellis. Sic vero amor & affectio iſtorum non eſt niſi ad mel,i.ad dulcedinem luxuriæ & carnalitatis. Canti. 4. Mel & lac ſub lingua tua. Item ſunt ſimiles leoni per ſuperbiam & iactantiæ vanitatem,quantum ad os locutionis. Leo enim eſt animal ſuperbiſſimum,& os eius ſemper færet. Sic iſti ſemper habẽt os.i.verba leonina,ſuperba & luxurioſa,autentica,iactantia,minantia atque vana,fætida & luxurioſa. Pſalm. 49. Os tuum abundauit malicia. Ideo vero tales loquuntur grandia,iactando blaſphemias,& contra Deum & ſanctos mẽtiendo,vel contra ſanctos,i.contra bonas perſonas & ſimplices comminando,ſ.accuſando. Iob. 23. Os meum impleuit bo increpationibus. Sed quidẽ pro certo tales habent dracõem qui dat eis poteſtatem,ſcilicet aliquem malum principem & magiſtrum cum quo ſunt in ſeruitio,& a quo dependet eorum poteſtas principalis . Vel aliquem conſiliarium magnum in curia principis vel prælati , qui eos ſuſtinet,intantum q̃ nullus poteſt eis reſiſtere , immo populus & lingua,i.omnia genera hominem timent & adorant etiã talem draconem & principem,qui eis dat huiuſmodi poteſtatem. Et breuiter ipſi faciunt bellum contra ſanctos,i.cũ bonis ſimplicibus & pauperibus & ſanctis. Dico enim ſunt in terra,qui.ſ.ſine terrena proſperitate viuunt,ipſoſq; ſuperant & vincunt,contra illos etiam qui ſunt in cælo,i.in ſtatu religionis vel eccleſię,vel in eęlo,i.in ſtatu dignitatis & excellentiæ. Blaſphemias.i.accuſationes & murmuratiões impie proloquuntur. Et finaliter totus populus miratur,tota patria loquitur de eorum gloria & maieſtate,excellentia & veritate. Sed caueant ne accidat illis ſicut iſti beſtiæ, quæ finaliter poſita fuit in ſtagno ardentis ignis & ſulphuris. Sic vero iſti in tormentis infernalibus comburent ęternaliter,& ſic videmus tales ſæpe igne tribulationis comburi temporaliter,& etiam Deo iudice ad miſeriã veniũt finaliter. Pſalm. 36. Vidi impium ſuper exaltatũ, & ecce trãſiui & non erat. Raro enim contingit , quod qui de nihilo veniunt ad tantam proſperitatem , finaliter non recidant in infortunij pœnalitatem . ¶ Vel dic quod iſta beſtia eſt clericus beſtialis,q̃ amari.i.ab humili plebe & paupere ſtatu veniens,quandoque acquirit plura capita,i. dignitates & prębendas,& quandoque cornua,i.mitram,qñque fit epiſcopus vel abbas,vel cornua,i.pompam vel elationes. Et iſte pro certo acquirit partem magnam non a ſe ſed a dracone.i.ab aliquo amico vel fautore,epiſcopo cardinali eius promotore,virtute cuius nullus poteſt ſibi reſiſtere quo qũ o . ¶ Vel dic quod iſte antichriſtus quem draco,i.lucifer,introducet , i. ei dabit maximam poteſtatem. Iſte a mari.i.a peccatorum amaritudine veniet & aſcẽdet, quia in peccato erit conceptus & nutritus , & ideo habebit cornua ſeptem,i.ſeptem peccata mortalia , vel in actu vel in habitu. Item habebit decẽ capita,ideſt decem trãſgreſſiones mandatorum legis. Iſte habebit caput pardi , p crudelitatem,pedes.i.affectiones vrſi p ſictam benignitatẽ quia vrſus eſt a ial qđ amat ludere . Sic iſte alios terrendo ſicut pardus,alios ludendo & blandiendo ſicut vrſus ſeducet. Dan. 7. Ecce alia beſtia ſimilis vrſo. Os eius erat leonum per ſuperbiam iactãtiam & blaſphemiã contra Deũ. Et tribus annis cum dimidio prævalebit. Et breuiter nullus poteſt ei reſiſtere,ſed trib.& linguæ obedient ei & oẽs mirabunt̃ de eius ptãte,ſed finaliter peribit in igne,& ſulphure comburentur in inferno. ¶ Vidit Ioannes ſecundam beſtiam aſcendentem de terra,& data eſt ei poteſtas a prima beſtia,& omnem poteſtatem ipſius faciebat, & fecit ſigna magna in terra,quod fecit ignem de cælo deſcẽdere in terram in cõſpectu oium hoium,& fecit oẽs habitãtes in terra,puſillos,magnos & liberos,ſernos,pauperes & diuites adorare beſtiam primam,& portare imaginem eius,& numerum nominis eius & characterem beſtiæ in manu dextra,& in frontibus eorum. Apoc. 19. In fine tamen prima beſtia & ſecunda miſſę ſunt in ſtagnum ignis ardentis & ſulphuris ſicut dicitur infra. 19. Iſta autem beſtia habebat cornua ſicut agnus & loquebatur ſicut draco . ¶ Prima beſtia eſt antichriſtus ſicut dictum eſt. Et iſta ſecunda beſtia ſignificat ſuos miniſtros pſeudo prophetas,qui cum magna poteſtate chriſtianos ſeducent,falſa miracula & ſigna faciẽt, omnia hominum genera ad eum conuertent, & ipſum facient ab omnibus credi Deum,& honorari nomen eius & imaginem reuereri& characterem eius .i. imaginem ſuæ potentiæ per impreſſionem in fronte,i.in mente tenaciter retineri. Habebunt etiam cornua agni .i. fictam benignitatem,& loquentur ſicut draco per apertam crudelitatem, quia alios blandiendo ſicut agnus,alios ſicut draco ſeuiendo ſeducent. Finaliter tamen cum magiſtro ſuo ignis incẽdijs cremabuntur. Eze. 38. Ignis & ſulphur ſuper eos,& ſuper populum eius. ¶ Vel dic quod prima beſtia quæ a dracone habet poteſtatem,eſt malus iudex,princeps vel prælatus,habẽs plura capita.i.plures dignitates vel caſtra, a dracone.i.a diabolo ſimoniace introductus,ſ.in exercitum bonorum & malorum. ¶ Secunda beſtia ſignificat ipſorum iudices & balliuos,qui ab iſta beſtia prima recipiunt poteſtatem ſiue auctoritatem. Iſti igitur habent maximam in hoc mundo poteſtatem & faciunt prodigia & ſigna in terra, quia uere dato quod iſti aſcenderunt a terra ,i. a ſtatu infimo,paupere & humili nati plebe,ipſi tamen faciunt ædificia,turres & prædia,& alia multa magna , ita quod de operibus quę iſti faciunt,alij videntur dicere illud. Dan. 3. Signa & mirabilia facta ſunt apud me. Iſti faciunt ignem deſcendere interram,quia ignem rapinę & excoriationis uſurę & auaritiæ faciunt pullulare,quia per eorum ſuggeſtiones & accuſationes,principes & prælati ſuos deprędantur, & eo ſigne rapinę deuorant & inflammant,dicentes illud. Luc. 12. Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat? Et breuiter iſti ſeducunt omnes habitantes in terra. Et quare hoc?ga ipſi habẽt cornua ſicut agnus & loquũtur ſicut draco. Cornua.n.quę ſunt in prima parte & caput beſtiæ,ſignificant introitum & ingreſſum & principium ipſorum,quia pro certo in cornibus ,i. in principio officij ſui ipſi videntur benigniſſimi ſicut agnus , ſed vere in fine quãdo aliquãdiu fuerint in officio,& creuerint, ipſi loquũtur ſicut draco,i.crudeliter & autentice populum cũ mundo acculando,& ad modum draconis omnem patriam uenenando. Vnde populus poteſt dicere. Hierem. 51. Abſorbuit me quaſi draco,impleuit ventrem teneritudine mea. Et breuiter,in tota terra vbi præſunt,non remanet ſeruus nec liber,i.nec religioſus nec ſęcularis,nec diues,nec pauper,nec magnus,quin iſtorum compulſionibus,malicijs & inuentionibus oporteat ipſam primam beſtiam ,ſ. principem vel prælatum adorare,& munera & emendans dare, vel alias honorare. Iſti enim faciunt per ſuas exactiones, q̃ omnes alij veniant,honorent & adorent principes & prælatos,ſ.munera offerendo,ſubuentiones præſtando,& emẽdas indebite corrigendo,& imagines eorum,i.ipſorũ uxores,filios,filias & nepotes atq; ſecretarios eorundem. Non eſt enim qui ſe abſcondat a colore talium. Vnde Iob. 3. Parvus & magnus ibi ſunt,ſeruus & liber. Sed finaliter iſta beſtia prima,ſ.princeps malus,& beſtia ſecunda,i.mali balliui eorum,igne & ſulphure comburentur,& in inferno perpetuo cruciabuntur. Eccl. 7. Vindicta carnis impij,ignis & vermis. ¶ Vel dic quod prima beſtia,cui nullus poteſt reſiſtere,eſt peccatum luxuriæ,quæ facit hominem beſtialem: vel mulier pulchra & luxurioſa. Iſti enim peccato pauci reſiſtunt

Efiſtunt. Nam luxuria vel luxurioſa & pulchra mulier pliat contra ſanctos, & deuincit eos multotiens, ſicut patet in Sanſone & Salomone. Eccl. 25. Non eſt malicia ſuper malitiam mulieris. ¶ Secunda beſtia ſignificat vetulas maquerellas, quę educunt habitantes in terra ſuis verbis. Et hoc patet quia ip'ę ſunt ſicut agnus, dum blandiendo benigniter inuenculas alloquuntur. Et ſicut draco, ſ. inficiando, venenando, decipiendo, inquantum p eas alię ad peccatum trahuntur. Et breuiter, quod omnes habitantes in terra, ſerui, liberi & ſæculares & religioſi, diuites & pauperes, obediũt primę beſtiæ, i. peccato luxuriæ, vel alicui meretrici mulieri, & quod omnes adorent imaginem eius. i. ipſius pulchritudinem. Illud patet, q a ferę modo quaſi omnes homines portant in frontibus ſuis. i. in apparentia characteris iſtius beſtiæ. i. impreſſiones luxurię, ſ. geſtus, dicta & facta. Etiam ad literam multi ſunt qui portant ipſorum nomina in veſtibus ſuis. i. ipſarum imagines vel ſigna; vel etiam imaginẽ & characterem habent in fronte, inquantum ingerunt mẽbra ſuę pulchritudinis in animo vel in corde. Numerum etiam nominis ſui deferunt, inquantum nomen ſuum in literis ſcriptam ſecum gerunt. Pſalm. 38. Verũtamen in imagine pertranſit homo. Ideo tam prima quam ſecunda beſtia. i. tam luxuria vel mulier luxurioſa, quam ſua vetula, ignis & ſulphuris fætoribus finaliter in inferno comburentur. Pſal. 20. Ignis ſulphur & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. ¶ Vel dic quod ſecunda beſtia eſt detractor, cuius cornua. i. exterior factus eſt ad modum agni. i. humilis & benignus, ipſe tamen loquitur ſicut draco detrahendo, ita quod ignem diſcordiæ & rixæ generat.

Capitulum decimumquartum. Textus. Et vidi & ecce agnus ſtabat ſuper montem ſion. Moralitatum.

Capitulum. 15.

VIdit Iohannes ſupra montem ſion agnum ſtantem: & in conſpectu eius centum quadragintaquatuor milia habentia nomen eius, & nomen patris eius ſcriptũ in frontibus eorum. Et audita eſt vox in cęlo quaſi aquarum multarum, & audiui tãquam vocem tonitrui magni, & ſicut vocem citharedorum citharizãtium in citharis ſuis ante ſedem agni. Et cantabant canticum nouum in conſpectu agni & quatuor animalium, & viginti quatuor ſeniorum. Et dr quod iſti ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, & qui empti ſunt de terra, & ſequuntur agnum quocunque ierit, & in quorum ore non eſt inuẽtum mendacium. ¶ Iſte agnus ſignificat homines mites & humiles & benignos, qui pro certo debẽt eſſe conſtituti ſup montem eccleſiæ vel religionis. Eſt in excellentia dignitatis, quia ſemper ſunt ſuis aliis tales præferendi. Iſti igitur debent habere ſecum in ſocietate plura genera hominum, ſ. animalia plena oculis ante & retro. i. viros diſcretos clericos clare videntes. Item ſeniores. i. laicos maturos & honeſtos, ac morum venuſtate fulgentes. Item citharitas, i. cantores Deum & ſanctos laudantes, & canticum nouum, i. diuinũ officium concinentes, & multa milia aliorum, i. bonorum ſubditorum. Eccle. 9. Viri iuſti ſunt tibi conuiuæ. Et iſti debent habere conſiderationes quatuor, quia nomen patris eorum, i. virtus nominis Chriſtiani debet ſcribi in frontib. eorum. i. in apparentia eorum per honeſtam converſationem. Agnum etiam, i. bonum prælatum ſuum debent ſequi per imitationem, nec debent cum mulieribus coinquinari per luxuriæ fœditatem, & a terra debent eſſe empti, per auaritię contemptum & abominationem, & in ore eorum nõ debet inueniri mẽdacium, per aliquam malam locutionẽ. Eccl. 7. Noli mentiri velle omne mendacium. Et tales pro certo, ſuiri diſcreti & eccleſiaſtici & maturi, & in Dei laudibus eleuati, & veritate ſuffulti, & a terræ auaritia empti & ſegregati, ſunt digni eſſe in conſpectu agni, i. in conſpectu bonorum prælatorum in diuerſis officijs promoti. Et maxime omne mendacium in ore ipſorum non eſt inuentum, & vtiri veraces & ſine macula, quales proculdubio decet eſſe ſeruitores prælatorum & quorũcunque magnatorum. Vnde in Pſalm. 100. dicitur. Non habitabit in medio domus mę qui facit ſuperbiam, qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum. Oculi mei ad fideles terræ vt ſedeant mecum ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat. Ecce quales debeat ſtare ante thronum & in officiis prælatorum. Apocalip. 7. In conſpectu throni amicti ſunt ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. ¶ Vel dic quod agnus eſt Chriſtus qui ad occiſionem ductus eſt. Eſa. 53. Mons ſion ſignificat celſitudinem paradiſi. Sion. n. interpretatur ſpecula, quia in paradiſo Deus ſpeculatur. Iſte ſecum habet quatuor animalia, i. quatuor euãgeliſtas, & viginti quatuor ſeniores, i. vniuerſitatem patriarcharum, prophetarũ. Item cithariſtas. i. chorum angelorum & archangelorum Deum continue laudantium & decentium illud. Pſalm. 93. & 97. Cantate domino canticum nouum. Et quidẽ pro certo iſti omnes qui habent in frontibus, i. in mentibus ſuis nomen Dei patris, & fidem trinitatis ſcriptam & impreſſam, & maxime qui ſine macula ſine mendacio ſine mulierum contagio perſeuerant, digni ſunt eſſe in conſpectu Dei ſurſum in paradiſo, & maxime quam do empti ſunt de terra, i. terrena cupiditate, quia vere tales ſequuntur & ſequi poſſunt agnum Chriſtum quocunque ierit, i. vſque ad altitudinem paradiſi. Mat. 8. Sequar te magiſter quocunque ieris. Sequuntur. n. boni Chriſtum per omnes vias perfectionis ipſum imitando, tandem ſequuntur eum in paradiſum ipſum contemplando. Vnde dicitur. Mat. 24. Sequimini eum quocunque introierit. ¶ Vel dic q agnus eſt ignarus iuuenis prælatus, quia vere multi tales ſtant hodie ſupra montem ſion, i. in ſtatu regiminis, & in excellentia dignitatis, qui a hodie dato quod in religione & eccleſia ſint multa animalia occulta, i. multi viri diſcreti, multi ſeniores prouidi, ſit tamen ſic, quod quandoque in throno, i. in dignitate & prælatione non ponunt hodie tales, ſed magis agni, i. iuuenes & ignari hodie fauore precio & præce occupant eccleſiaſticas dignitates. Eſa. 3. Dabo pueros principes eorum. Eccl. 10. Vidi ſtultum in dignitate ſublimi. Et ideo quid faciunt iſti? Certe ipſi ponunt ſuos in diuerſis prębendis & beneficijs eccleſiæ, ac multa milia eorum qui portant nomen patris ſui, i. qui ſunt de parentela ſua & ſuorũ, & de patria & familia circa ipſum. Etiã audiuntur maxima multitudo citharizantium, i. adulatorum, qui citharis, i. nouis linguis non ceſſant noua cantica reſonare. Et dreuiter quando tales prælati ſunt ſic in thronis & in prælationib. indigne promoti, nolunt habere ſecum niſi adulatores, i. malas perſonas, & ſuis notis, familiaribus & & amicis replent totam ſanctam eccleſiam Dei. Dicunt. n. illud Can. 5. Conuenite amici mei & bibite, ita quod tales conuocando videntur dicere illud. Eſa. 57. Accedite huc. ¶ Vidit Iohannes angelum volantem per medium cęli, habentem euangelium ęternum, vt euangelizaret ſedentibus ſuper terram. Et clamauit voce magna, dicens. Timete dominum qui fecit cęlum & terram, & mare & fontes aquarum, quia appropinquat iudicij eius hora. ¶ Iſte eſt prædicator, qui debet dici angelus, i. nuncius Dei patris, qui duplus & angelicus debet eſſe. Iſti. n. traditum eſt euangelium, i. officium prædicandi, vt doceat & informet ſedentes ſuper terram, i. peccatores qui in hoc mundo ſuper terram, ideſt in amore terrenorum quieſcunt. Vnde Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Iſtis autem dicit, quod ipſi timeant dominum, & adorent eum qui fecit cęlum, i. eccleſiam triumphantem, & terram, i. eccleſiam militantem, quæ ſæpe teritur tribulationibus, mare fluctuoſum, i. ſtatũ ſęcularem, fontes aquarum, i. ſtatus & conuentus regularium, vbi aqua dulcis deuotionis inuenitur. Hierem. 10. Quis non timebit te o rex gentium? Summa intentio prædicatorum debet eſſe, quod imprimant timorem diuinum in cordibus audientium exemplo Tobię. Ratio autem aſſignatur quare timere debent, quia appropinquabit hora iudicij, vbi impios condemnabit dominus. 1. Regum 2. Iudicabit fines terrę. ¶ Quidam angelus clamauit, quod babylon ciuitas magna cecidit quæ de vino ſuæ fornicationis potauit omnes gentes. ¶ Iſte angelus ſignificat omnes prædicatores, qui pro certo omnes clamant, & a principio clamauerunt

A fiũ erunt babylon, i. mundum plenum confuſione cecidiſſe, & a ſtatu virtutum a principio corruiſſe, & vino. i. conſolatione ſuæ tornicationis, i. ſuæ, ꝓſperitatis peccatores inebriatos fuiſſe. Vnde Hier. 51. De vino furoris eius biberũt gentes ideo commotæ ſunt. ¶ Clamauit quidam angelus, q̃ quicunque adorauerit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem eius oportebit eum bibere de vino furoris domini, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum & agni, & fumus eius in ſæcula aſcendet, nec habebit requiem die ac nocte. ¶ Angelus iſte eſt ſacra ſcriptura vel communitas ſanctorum. Iſta enim prædicat & clamat, quod illi qui adorant & honorant beſtiam. i. malam mulierem beſtialem luxurioſam, & qui eius imaginem, i. pulchritudinem venerantur, qui etiam characterem, i. impreſſionem ſui amoris retinent atque ſeruant tales dico calicem furoris. i. vindictę Dei & ſuam aufferam ſententiam potabunt. Ezec. 23. Calicem furoris domini bibiſti, & potaſti illum vſque ad fæces, i. vſque ad ęternam damnationem. Et igne & ſulphure cremabuntur, i. erunt in ardore & fętore in hoc mundo per culpam, & finaliter in inferno per pęnã Et fumus eorum. i. eorum infamia perpetuo aſcenderet, & perpetuo ipſorum dolor & gemitus non requieſcet. Tre. 5. Laſſis non dabitur requies. Ad literam enim luxurioſus qui eſt infatuatus de imagine & pulchritudine mulierum, ſemper eſt in igne & in anguſtia, labore & infamia, & finaliter in perpetuo dolore & triſtitia. Pſalm. 48. Laborabit in ætnum. ¶ Viſa eſt nubes candida in cælo, & ſuper eam ſimilis filio hois, & habebat coronam auream in capite, & falcẽ acutã in manib. & dictũ eſt ei a quodã angelo q̃ ipſe mitteret falcẽ ſuã, & meteret meſſem terrę, qm maturauit, & miſit falcem ſuã, & meſſuit terram. ¶ Per nubem quæ de vaporibus terrenis & aqueis conſtituitur, intelligitur corpus humanum de terra & aqua. i. de carne & ſanguine conſtitutũ. Angelus qui eſt in nube candida, eſt bonus prælatus vel angelus qui in nube corporis habet candorem caſtitatis. Iſte habet coronam auream, i. excellentiam dignitatis. Habet falcem in manu ſua, i. acum ęt rigoris iudiciarie ptãtis, ſed alius angelus. i. aliæ perſonæ bonæ collegij ſui, qui habent zelum eccleſiæ vel religionis: debent ſtimulare quod ipſe mittat falcem ſuam. i. quod ipſe exerceat iuſtitiam & rigorem ſuũ, & quod terram, i. ſubditos terrenos & auaros metat & abſcindat atque caſtiget. Vnde pro certo quando ipſi vident malos in patria abũdare, ipſi debent dicere & cõſulere ipſi principi vel prælato illud. Iohel. 3. Mittite falces veſtras, qm̃ maturauit meſſis. ¶ Vel dic quod hic eſt Chriſs, B qui in nube candida. i. in puriſſima virgine fuit viſus. Iſte. n. habet coronã aureã, i. regiã maieſtatem & honoris dignitatem. Falcẽ ęt acutã. i. rigoris auſteritatẽ. Qñ igitur in iudicio meſſis terrę. i. reproborũ multitudo maturauerit, i. ſatis creuerit, tunc vero ad inſtinctum angelorum martyrũ & ſanctorum, & per eorũ miniſteriũ, ipſe mittet falcẽ ſuam. i. emittet vindictã ſui rigoris & ſuę iudiciarie poteſtatis, & falcabit & euellet de mundo meſſem terræ. i. collegiũ reproborũ. Mat. 13. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. ¶ Vel dic quod iſte eſt malus prælatus, qui in nube candida, i. in candore mundanæ gloriæ converſatur, qui cum falce acuta auſtere correctionis & crudelitatis, ad uocem alterius angeli, i. ad uocẽ angelorum ſuorum balliuorum, falcant & colligunt meſſem terræ, i. bona terræ & ſubditorum ſuorum, quos excoriant & prædantur. Dicũt. n. mali angeli & balliui dominis ſuis, quando occaſionem nocendi adnuenerunt. Mitte falcem tuam & mete, quia venit hora vt metatur, quoniã maturauit meſſis. Vnde ſatis cito poſt ſequetur. Mitte falcẽ tuã & uindemia botros uineæ terræ. Et hoc maxime dicũt, qm̃ vident ruſticos pullulaſſe. Vnde de talibus dicitur Ioha. 4. Alij laboraverunt & uos in labores eorum introiſtis. ¶ Vidit Iohannes quendam angelum exire de templo, habentẽ falcem acutam, & uenit alius angelus de altari, qui habebat poteſtatem ſuper ignem, & clamauit voce magna ad alium angelum. Mitte falcem tuam, & uindemia botros vineę terræ, quoniam maturę ſunt vuæ eius. Et miſit falcem ſuam, & vindemiauit vineam terrę & miſit in lacum Dei magnum, & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu vſque ad frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta &c.

¶ Angelus eſt Chriſtus, qui de templo paradiſi in die iudicij veniet. Iſte. n. angelus habebit falcem acutam. i. poteſtatem acuti rigoris, & iudiciarię poteſtatis, qua peccatores atrociter defalcabit. Secundus angelus ſignificat angelos Dei miniſtros, qui tunc temporis erunt executores ſuæ ſententiæ, & ideo iſti dicuntur habere poteſtatem ſuper ignẽ, quia ignis eſt ardor diuinæ iuſtitiæ, & per eorum miniſterium exercetur. Dicitur etiam iſte angelus venire de altari. i. ab iſta ſede maieſtatis diuinę, a qua accipiant poteſtatẽ. Iſto igitur angelo ſecundo & in exercitu angelorum clamante & miniſtrante veniet filius Dei angelus teſtamenti & mittet falcẽ iuſtitię ſuæ in uineam terræ, i. in collegium hominum terrenorum, qui dicuntur vinea, quia alios inebriant dictis & factis ſuis malis, vino, ſ. in quo eſt luxuria. Botros etiam, i. homines ſuccidet & vindemiabit, & a terra euellet, & uineã, i. mundũ ſuis fructibus, i. habitatoribus denudabit. Tren. 1. Vindemiauit me ſicut locutus eſt dominus. Botros iſtos, i. molles & teneros peccatorẽs mittet in lacum Dei magnum, i. in infernum, vbi erunt calcati & depreſſi & ſanguis, i. pęna & damnatio illius lacus inferni attinget vſque ad equos, i. vſque ad carnales peccatores, & vſque ad frenos equorum, i. uſque ad illos qui eos frenant & regunt, ſ. mundi principes & rectores, qui in ſanguine æternæ damnationis erunt peccatores tam ſubditi quam magni. Ideo dicitur. Eſa. 24. Congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere. ¶ Vel dic quod primus angelus ſignificat principes & tyrãnos, qui pro certo omni die de templo, ideſt de amore tẽpli eccleſię fugiunt & recedunt. Iſti dicuntur habere falcẽ acutam, ideſt poteſtatem puniendi, & auctoritatem iuriſdictionis. Secundus angelus ſignificat talium balliuos & officiales qui uere de altari veniunt, q̃a tales non diligunt nec miſſam, nec altare, immo exinde fugiunt & recedunt. Ideo dicuntur ex altare uenire non ad ipſum ire. Secundus. ſ. angelus clamat ad primum, i. balliuus malus clamat & conſulit prælato, principi vel tyranno, quod ipſe mittat falcẽ ſuæ poteſtatis in uineam terræ, i. in terram ſibi ſubiectam, & in patria ſua, & hoc certe vt ipſe per rapinam accipiat & colligat botros vineæ, ideſt bona temporalia ſubditorum, dicens cum Iezabel illud quod in libris. 3. Regu. 21. dicitur. Surge poſſide uineam naboth. Et iſti ſecundi angeli, ideſt prauti balliui & conſiliatores, dicuntur habere poteſtatem ſuper ignem, & ſuper ardorem auaritiæ & rapinæ, quia ad hoc tenentur a principibus, ut alios ignitant inflamment & moleſtent. Dan. 7. Fluuius igneus rapiduſque egrediebatur a facie eius. Ideo ad eorum inſtinctum & conſilium, ip- D ſi primi angeli falcant & ſpoliant terram ſuam, & botros, i. bona temporalia ſubditorum, & mittunt in lacum, id eſt in hoſpitium ſuum, & ipſum exinde calcant & replent, ita quod ſanguis, i. huiuſmodi actionis & crudelitatis infamia neceſſe eſt quod exeat & appareat, & quandoq; perueniat vſque ad frenos equorum & vſque ad ſuperiores mundi principes & rectores, ſ. ad regem vel ad Papam qui alios dirigunt & frenant, inquantum ſubditi ſic depreſſi cogũntur appellare, & talium crudelitates ſuperioribus intimare. ¶ Vel dic ad litteram, quod hodie ſanguis ſubſtantiæ ſubditorum uſque ad frenos equorum peruenit, inquantum phalerati equi de bonis iſtorum emuntur, & inquantum pœpæ dominorum ad expenſas iſtius ſanguinis deducuntur. Ita quod iſtis poteſt diciillud. Eſa. 1. Manus veſtræ plenę ſunt ſanguine.

Capitulum decimumquintum. Textus. Et vidi aliud ſignum in cœlo magnum & mirabile. Moralitatum.

Capitulum. 16.

VIdit Iohannes mare vitreũ igne myxtũ, & eos q̃ uicerunt beſtiã eius, & numerũ nois eius ſtãtes ſupra mare, habentes citharã Dei, & cãtabant canticum Moyſi & agni. ¶ Mare iſtud ſignificat ęternę glorię voluptatẽ. Et dr mare pp inexhauſtibilẽ abundantiã. Dr vitreum, pp claritatẽ inoffuſcabilem. Dr myxtũ igne, pp charitatem

Errare& inextringubilé. In tali igit̃ mari,i.in æternæ glorię cla ritate videbuntur finaliter illi qui vicerunt dum viuerent, bestiã,i.diabolum,qui omnia vastat seu filium eius,i.pec catum superbiæ,& imagines eius,i.mulieres & fictionẽ luxurię,& numerũ nois eius,t.numerationę pecuniæ vel pec catum auaritię. Tales dico erunt in isto mari.i. in affluẽtia gloriæ sempiternę,& ibi cantabunt canticum Moyſi,i.can ticum veteris testi,& canticum agni & euangelij. Moyses vero & agnus.i. Christus fuerũt duo legislatores,a quo pẽ dent lex & prophetę. Ideo tunc quæliber aia beata poterit dicere de isto mari illud Eze.27. Perfecti decoris ego sum, & in corde sita. E contra vero qui ista tria non vicerunt,sed acceperunt nomẽ,imaginem & numerum,i.superbiã,luxu riã & auaritiam,in stagno ignis,i.in inferno ponentur,& in ipso perpetuo comburentur. Vnde. Apo. 15. Qui acceperunt characterem bestiæ, & numerum nominis eius.

Ex capitulo decimoquinto. Textus .c. Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi. Moralitatum. Capitu. 17.

APertum est templum tabernaculi testimonij in cæ lo &. Exierunt septẽ angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lapide mundo & candido, amicti circa pectora zonis aureis,& dedit eis vnum ex quatuor animalibus septem phialas aureas plenas iracũdia Dei viuentis,& tunc impletum est templũ Dei fumo a maiestate Dei & uirture,& nemo poterat introire in templũ, donec consummarentur septem plagæ angelorum illorũ. ¶ Isti septem angeli significant vniuersitatem prędicatorũ, & uirorum perfectorum,qui de templo ecclesię vel religio nis in mundum exeunt & mittuntur. Isti habent septẽ piagas,quia auditoribus suis possunt inferre plagam & dolo rem contritionis pro septem vitijs capitalib.quę fecerunt. Et isti vestiti sunt lapide.i.duritia & firmitate propositi,qui lapis.i.constantia,debet esse munda ab omni prauitate, cã dida & casta. Isti debent esse cincti zonis aureis circa pect', quia circa cor & circa pectus debẽt habere zonam auream, i.euangelium,& charitatis uinculum,quæ ipsos debet strin Fgere & cingere,ne per vanos defluant cogitatus. Aurum,n. ruber & cunctis metallis est preciosius, & sic significat ru borem charitatis, quæ omnibus supereminet. Apoca lip.1. Præcinctum ad mamillas zona aurea. Isti igit̃ septem accipiunt phialas aureas,i.prędicatiões,quę sunt phialę ad porandũ & inebriãdũ auditores,& hoc ab vno de quatuor animalibus,i.de quatuor euangelistis,& euangelicis eorũ dem prędicationibus,vtputa quia de enangelio vel scri ptura debent prædicatores accipere thema suum. Itę autẽ phialę ira Dei dicuntur plenę,quia in prædicationibus do ctorum,& in scriptura de ira & iustitia diuina fit mentio, tunc templum Dei,i.locus vel ecclesia vbi prædicatur, fu mo impletur & obscuritate,quia qlibet fit fumosus & tur bidus de statu proprio,quando audit prædicationem, & Dei uindictam & iram imminere,quę sibi in phiala propi natur,quia tunc nescit homo vtrũ amore vel odio dignus fit. Eccl.9. Vnde Esa.9. Impleta est domus Dei fumo,& hoc a maiestate Dei considerata & annunciata. Tunc.n.nemo potest intrare templum Dei,quia tunc homo ęstimat se nõ posse,nec debere intrare templum paradisi,videns ira Dei & rigorem suę iustitię quæ sibi paratur. Et sic homo timi dus & fumidus necesse habet recurrere ad Deum,require re salutẽ non ex proprijs meritis,sed ex Dei largitate. Apo stolus. Ephe.2. Donum Dei est non ex operibus, alioquin non esset gratia. ¶ Vel dic quod isti angeli significant balli uos & officiales qui in templo,i in domibus principum cõ uersantur,tales.n.hodie sunt induti vestibus mundis & can didis,& ad literam lapidibus & margaritis sunt ornati,& zonis aureis circumamicti. Tales habẽt plagas nouissimas, quia vltȝ ad nouissimum ipsi per rapinas vulnerant subdi tos quib.præsunt. Isti habent phialas plenas ira Dei. Phiala q̃ est uas plenũ liquore significat cõscientias & uoluntates

taliũ iniquorũ,q̃ certo plenæ sunt veneno malitiæ & ira- G cundiæ,quia per rapinas omnes inuenenant & decipiunt. Et ideo templum impletur fumo quia vere templum domus principum & prælatorum,sunt hodie plenę fumo. i.infamia,p.p istorũ nequitias & rapinas. Baruch. 6 Nigrę sunt facies eorum,& de fumo qui in domo fit. Nemo aute poterat intrare templũ,donec consummarentẽ plagę istorũ angelorũ,quia vere nullus põt intrare domũ principũ, nec fieri de familia sua,nisi uelit esse talis angelus,i. qui cõ sumet & pficiat plagas istas,aliosq; plaget & vulneret per rapinam. ¶ Vel dic q̃ isti sunt demones, qui habent plagas tribulationũ & phialas & pocula tentationũ,quib.mediãn tib.fumus obscuritatis & error ignorantiæ & pẽ cti generan tur in templo conscientię,& sic impediunt hoies ne intrẽt in tẽplũ paradisi. ¶ Vel dic q̃ tẽplũ est ecclesia, q̃ pro certo hodie est plena fumo.i.cõmoda vanitate,infamia vel igno rantia & obscuritate,vel fumo qui lachrymas inducit.i. tri bulationum amaritudinẽ & dolorem. Angeli isti sunt mali spirituales vel ecclesiastici uiri,qui hãt phialas plenas ira Dei.i.conscientias plenas vitijs & pctis. Habent et isti ange li plagas nouissimas & grauissimas, quia isti suis malis exẽ plis plagant & vulnerant totum mundum. Breuiter igitur fit hodie,q̃ nullus potest intrare tẽplũ ecclesiæ ad bene ficia obtinenda donec cõsummanẽ super eũ plagę multæ, quia nullus hodie promouet̃ q̃n tribulationes plurimas et ipsis malis ecclesiasticis patiat. Hõ.n. hodie ibi vix ingredi tur,nisi plaga simonię & adulationis vel violẽtia erga eũ cõ summat̃ Zach.13 Quæ sunt hę plagæ in manib.tuis? Et di cet. His plagatus sum in domo eorũ q̃ diligũt me. capi.16. ¶ Primꝰ angelus effudit phialã suã in terra,& factũ est vul nus fœnũ & pessimum hoibus qui habent characterẽ bestię & in eos qui adorauerunt imaginẽ eius. ¶ Iste angelus est Christus qui dr̃ angelus testi,& dr̃ primus.i. primogenitus in multis fratrib. Apostolus. Ro.8. Phiala eius est lnia & iu stitia. Bestia est diabolꝰ. Character q̃ ipse iprimit, est pctm. Imago eius est mundi gloria,quæ non est realis,sed fictitia & imaginaria. ¶ Vel imago est pulchritudo mulierũ. Bestia aũt est pctm luxuriæ,quod facit hoiem bestiale. Character sunt nutus & gestus. Figura sunt dicta insolentiæ & leuita tis cantus & saltus,q̃ oia a bestia.i.a luxuria imprimuntur. Qñ igitur primus angelus Christus effuderit phialã irę suę H i.iniæ iudiciarię,super terrã impios terrenos cõdemnando, tũc vere fiet vulnus fœnũ & pessimũ,& vulnus æternæ dam nationis,illis,qui bestias diabolo obediendo adorauerũt, qui characterẽ pctī,& impressionẽ suę suggestionis recepe rũt,& imaginẽ eius.i.mundi gloriam dilexerunt. ¶ Vel vul nus damnationis fiet illis qui Characterem.i. impressionẽ be stiæ.i.luxurię receperũt & qui imaginẽ huius bestię.i.mu lieres luxuriosas adorauerat et honorauerunt. ¶ Vel dic q̃ quando primus aduocatus vel consiliarius effudit phialã suam,i.accusationem et venenum malorum consilitorum supra terram,i.contra subditos,tunc sequitur vulnus fœnũ & pessimum,i.luxuria excoriationis & rapinæ subditorum. ¶ Vel dic quod angelus est diabolus, qui dicitur primus, quia ipse est principium viarum Dei. Iob. 40. Iste effudit phialam in terra,i.venenum tentationum. Et sic sequitur vulnus fœuum,i.diuersa vitia & peccata, maxime super illos qui characterem bestiæ,i.carnis suggestionem habent, & qui imagines mundi,i.mulieres vel res delectabiles am plectuntur. Vnde in lib. Sap. 15. Diligit mortuæ imaginis effigiem. ¶ Vel dic quod phiala est prosperitas, quæ vulnus damnationis inducit,vel mala suggestio quæ in patria vul nus discordię introducit. ¶ Vel dic q̃ iste est proditor & de tractor per quorũ malicias sequentur lites & vulnera &c. c.16. ¶ Scds angelus effudit phiala sua supra mare,& factus est languis tanquam mortui,& oĩs aia viuens mortua est in mari. ¶ Mare fluctuosum amarum & turbidum est mun dus,vbi fluctus tentationum,obscuritas rubor tristitię & desolationis,& amaritudo tribulationis viget. Quando igi tur secundus angelus,ideſt diabolus scilicet effudit phia lam suam,ideſt suam penosam tentationem,tunc vere effi citur sanguineus & carnale,quia suggestio diaboli facit in mundo generari sanguinem luxurię & carnalitatis,qui mo re sanguinis quicquid tangit,inficit & corrumpit. Ideo illi qui in isto mari,ideſt in mundo viuunt vita corporali, mo riuntur

Antiuntur morte spirituali,& peccato luxuriæ corrumpũtur Esa.3. Vestimentum mixtum sanguine erit in combustione & cibus ignis. ¶ Vel dic quod mare est religio, quæ debet esse amara per pœnitentiam & contritionem. Quando igi tur angelus effudit in mare phialam suam,i.in religione bo na temporalia & prosperitatem,tunc vere facta fuit san guinea & carnalis, & sanguine voluptatis & luxuriæ tota plena,ideo aiæ quæ in isto mari.i.in religione versant quasi oẽs hodie sunt mortuæ.s.per luxuriam,& infecte. Ps. 77. Conuertit aquas eorũ in sanguinẽ. ¶ Vel dic q̃ iste secũdus angelus significat aliquem principem vel consiliarium,qui est secundus in domo vel in curia alicuius principis vel pla ti. Nam quando talis effundit phialam suam,id est vene nũ suorũ malorũ consiliorum in aurẽ magistri sui, tunc ve ro mare fit sanguis,quia in mari,i.i patria subiecta,sanguis, i.crudelitas generatur. Et ideo q̃ viuunt in hoc mari,i. sim plices subditi,occiduntur p excoriationes & rapinas. Con stat enim quod per consilia malorum, principes faciunt crudeles exactiones,& quandoque sanguinem & rapinam. c.16. ¶ Tertius angelus effudit phialã suã su pfontes & flumi na,& factus est sanguis. Et auditus est alius angelus dicens Iustus es domine qui hos iudicasti,sanguinem sanctorum. tuorum effuderunt,& sangninem dedisti eis bibere. ¶ Iste angelus est Christus,qui dicitur secundus,quia ipse est per sona secunda in trinitate. Iste enim effundet in die iudicij phialam suam super fontes & flumina .i. super delicias & voluptates,& tunc conuertentur in pœnam & damnatio nem,quę per sanguinem designantur. Et ideo dicitur Deũ iuste iudicare,nam illis qui effuderunt sanguinem sanctorum ideſt substantiam temporalem simplicium subditorũ, talibus dico datur sanguis bibere,ideſt æterna, damnatio seu pœna. Psalmist. 77. Conuertit aquas eorum in sangui nem. ¶ Vel dic q̃ quando angelus.i.diabolus effundit phia lam suarum tentationum,tunc fontes & flumina, i. mundi diuitiæ & deliciæ in sanguinem,i.in peccatum luxuriæ con uertuntur. Facile enim est ut homo de diuitijs & delicijs ad luxuriam dilabatur. Vnde dicitur. Sap. 11. Pro fonte sem piterni fluminis sanguinẽ bibere dedisti iniqs. c.16. ¶ Quar tus angelus effudit phialam suam in sole. & datum est ei af fligere hoies ęstu & igne,& æstuauerat ęstu magno,& blas phemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas,& nõ egerunt pœnitentiam,vt darent illi gloriam. B ¶ Iste angelus est diabolus,qui phialam suę suggestionis ef fudit in solem,ideſt in Papam, vel regem,ac alios prin cipes vel prælatos. ¶ Vel iste angelus significat eorum consiliarios officiales,aduocatos & senescallos,qui phialã, i.venenum malorum consiliorũ,actionum,suggestionum, ipsi soli,i.ipsis solis principibus & prælatis,ppinant, & tũc iste sol,i.princeps vel prælatus fulgens autentica potestate atque maiestate & mundana claritate,eorum consilijs & li tigationibus cõcitatus,affligit homines sibi subditos ęstu & igne.i.ardore rapinę & exactionis,ita quod ipsi quando que blasphemant & vilificant nomen Dei præ tristitia & dolore. Iudith. 8. Cecidit sol super caput eius, & mortuus est. ¶ Vel dic, quod angelus iste est diabolus,qui phia lam suæ suggestionis admisceat soli, ideſt splendori gloriæ mundanæ,ideo iste sol,i.ista prosperitas mundi, affligit & cruciat homines,qui ipsam diligunt igne & ardore cupidi tatis & ęstu luxuriæ & carnalitatis,& quandoq; cogit eos nomen Dei per diuersa vitia blasphemare. Psalm. 139. In ignem deijcies eos &c. ¶ Vel dic quod homines obstinati, dato quod a sole Christo affligantur ardore tribulationũ ipsi tamen non agunt pœnitentiam,sed Deum blasphemantes potius in peccatis obdurantur. Iob. 41. Cor eius indurabitur quasi lapis. ca. 16. ¶ Quintus angelus effudit phialã super sedem bestiæ,& factum est regnum eius tenebrosum & manducauerat linguas suas præ dolore,& blasphemauerat Deum cæli præ doloribus & vulneribus suis & non egerunt pniam ex operibus suis. ¶ Bestia est crudelis princeps vel prælatus,qui dissipat terram suam. Et bestia secundum Isydorum dicitur quasi vastia a vastando. Sedes ipsius est iudex vel balliui sui,vel ipsorum potestas iudiciaria. Angelus igitur, i.diabolus effundit quandoque phialam auaritię acceptionisque personarum super sedem bestiæ.i. super illos qui regunt iurisdictionem principis vel prælati, & sup

iudices & balliuos,& tunc totum regnum,i. tota patria fit C turbata & tenebrosa,quia sicut dicitur in prouerb. 28. Re gnantibus impijs,ruinæ hominum. Nam tot dolores & vul nera,rapinę & uerbera pauperibus subditis inferuntur,qꝰ ipsi cogunt per tristiciã linguas & labia sua masticare,& cõ tra Deum cæli murmurando & blasphemando desperare, & sine pœnitentia contra Deum murmurare. Vñ in prou. 29. Cum impijssumpserint principatum, gemit populus. ¶ Vel dic quod angelus est hæreticus,cuius phiala est cor rupta & uenenosa doctrina, quam vt effudit super sedem bestiæ,i.super illos qui sedent in prælatione, & iudicaturi huius mundi statum,totum regnum & omnes subditi fiũt obscuri & tenebrosi per ignorantiam & errorem. Et ideo sæpe accidit,quod prę desperatione. isti frendent contra Deum linguis suis & dentibus blasphemando,non curant amplius pœnitere. Vnde dicitur. Apocalip. 2. Dedit ei do minus locum pœnitentię,& ipsa non vult pœnitere a for nicatione sua. ¶ Vel dic quod sedes est iudex vel prælatus, in quem p certo cum angelus,ideſt adulator effudit phia lam adulationis suę,statim fit totum regnum uel collegiũ tenebrosum seu turbatum,quia ad uocem adulatorum ma li prælati & iudices turbant & destruunt suam terram. Et ideo homines prę dolore & murmuratione manducant & deuorant linguas de eo loquendo. ¶ Vel angelus est Chri stus in iudicio,qui phialam suę sententię super sedem,ideſt super presidentes in thronis huius seculi fulminabit, & tunc totum regnum bestiæ,ideſt totum collegium repro borum,in cuius bestia diabolus antichristus regnabit, fit tenebrosum,quia in infernalibus tenebris recludentur,vbi prę dolore & desperatione linguas proprias masticabunt Deum & sanctos blasphemabunt & prę obstinatione de malis cõmissis nunquam pœnitebunt. c.16. ¶ Sextus angelus effundit phialam suam in flumine euphratem, & siccauit aquas eius,vt præpararetur uia regibus ab ortu solis, & tunc uidit Iohannes exire de ore draconis,& bestiæ pseu do prophetæ,tres spiritus immundos ad modum ranarum qui sunt spiritus demoniorum facientes signa,& isti spiri tus procedunt ad reges totius terræ congregare eos ad pli um,ad diem magnum Dei omnipotentis, & congregati sunt in monte qui dicitur hermagedon,ideſt mons furum vel mons globosus. Et tunc dicitur quod beatus qui uigi lat & qui custodit vestimentum suum,ne nudus ambulet, & uideãt turpitudinem eius. ¶ Iste angelus est diabolus. eu D frates frugifer est religio,quę solebat fruges & fructus bo norum operum & virtutum facere. Diabolus enim cum phiala suæ tentationis siccat hodie a flumine religionis, aquas eius,ideſt aquam compunctionis & compassionis. Ideo reges qui sunt ab ortu solis,ideſt perfecti uiri, qui in ortu gratiarum & uirtutum alios regunt,& docent,in prę lium congregantur,quia vere reges & prælati maiores & prouecti,qui sunt in ecclesia vel religione,sunt hodie præ liantes adinuicem,i.discordes & diuisi, quia quilibet vult apparere magis quam socius suus,ideo quilibet facit sectã suam,quod totum accidit per siccatiõem & defectũ aqua rum compunctionis & deuotionis. Si enim isti semper du rarent,semper filij ecclesiæ concordarent,& nunquam di screparent. Ps. 104. Abierat in sicco flumina. Sed quomodo fit ista briga seu contentio ecclesię? Nam dracones.i. detra ctores malitiosi,bestię.n.i. rudes,viles & monstruosi pseu do ꝓphetæ,i hypocritæ ficti & superstitiosi tales dico mit tunt hodie de ore suo multos spiritus immundos.i. multa verba iniusta & prauа in modum ranarum,quia ista uerba videntur esse ranæ per clamorem improbę loquacitatis. Nam malitiosus emittit verbum adulationis,propheta fal sus hęreticus vel hypocrita verbum deceptiõis & fictiõis. Et sic fit quod istę ranæ.i.ista malorum mala uerba currũt hodie vsque ad ortum solis.i.circunquaque. Et ideo fit qꝰ per verba istorum adulatorum,detractorum & simpliciũ hypocritarum,regesterrę,i.multæ bonæ personę qui alios deberent regere,diuiduntur,& pliantẽ,& sibi inuicẽ publi cè vel secretè aduersantẽ. Eccl. 28. Susurro & bilinguis male dictus &c. Et iõ visis tot tribulationib.beatus est q̃ nõ fa cit,ac tenet se de una parte nisi q̃tũ de alia, sed custodit ve stimenta sua.i. qui tenet se clausum inuolutũ,ne nudus am bulet,ideſt ne nude appareat turpitudo suarum malarum

affe-

E affectionum vel aliorum vitiorum, quia vere in oi casu maxima beatitudo est, qõ hõ se tenet ita clausum & vestitũ atque celatum, quod nudus atque manifestus non appareat, & quod turpitudo suorum actuum & vitiorum, & nuditas, & paupertas bonorũ quæ in ipso est, nemini ostendat se. Vñ dr. Act. 12. Circunda tibi vestimenta tua, & sequere angelum. ¶ Vel dic quod cuprates est homo qui fruges gratiarũ & virtutum debet habere. Iste igitur per phialam diabolicę tentationis siccatur ab humore devotionis & compassionis, & ideo vere consumptis aquis devotionis & lachrymarum, statim pparat via regib. terræ. i. capitalib. vitijs & pctis, q in eus conscia congregantur, nisi per diversos motus & affectus & cogitatus contrarios præliantur. Psal. 47. Reges terræ congregati sunt &c. Beatus igit qui vigilat & sollicitus est de virtute, & qui vestimẽtum virtutum custodit, ne post mortem nudus appareat coram Deo. ¶ Vel dic quod vestimẽtum est virtus honestatis, quæ omnia coopevit & celat, quam boni & mali debent custodire, ne turpitudo suarum conceptionum appareat circunquaque. Quia sicut dicitur in Prouerb. 25. Infelix est qui perdidit pallium &c. cap. 17. ¶ Septimus angelus effudit phialam suam in aere, & exiuit vox magna de templo. Et facta sunt fulgura, tonitrua & uoces & terremotus factus est magnus, qualis antea non fuit. Et tunc facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. ¶ Aer clarus & limpidus significat statum clericorum litteratorum, qui sunt clari p subtilitatem scientiarum & discretionum. In istis igitur effudit angelus sathanę phialam venenatarum tentationum, & phialam, i. poculum prosperitatis temporalis & voluptatis. Et tunc pro certo vox de templo audita est, quia ad litteram dicitur, quod quando procurate diabolo primo fuerunt dati redditus ecclesiæ, audita est vox in aere, dicens. Hodie effusum est venenum in ecclesia Dei. Et quare venenum? quia tunc in statu clericorum & religiosorum audiri cœperunt & videri fulgura, quæ lędunt oculos malorum exemplorum & tonitrua litium & turbationum, voces infamiarum & contentionum, terremotus tribulationum, rapinarum, inuasionum. Et breuiter tota ciuitas & magna & sancta scclesia, diuisa fuit in tres partes, quia ibi est vna pars quæ sequitur superbiam & vanitatem. Alia luxuriam & carnalitatem. Alia auaritiam & cupiditatem. Istę sunt tres lanceæ infixæ in corde. Absalon, idest peccatoris, & io sequitur tertium, quod ciuitates gentium ceciderunt. Est enim conueniens quod clericis concidentibus & delinquentibus ciuitates, idest status gentium & personarum sęcularium, per eorum mala exempla & vitia corrumpantur, & faciliter cadant in peccatum. Ideo dicitur. 1 ren. 1. Quomodo sedet sola ciuitas plena populo &cętę. ¶ Vel dic quod aer est prælatus ecclesię vel religionis alicuius & clarus excellentia vel dignitate. Quando igitur talis est imbutus phiala diabolica, idest malicia & iniquitate, tunc in templo religionis vel ecclesiæ audiuntur voces magnæ litium, contentionum detractionum appellationum. Videntur etiam ibi fulgura, i. mala exempla quæ ab ipso & malis subditis ostenduntur. Item tonitrua iactantiæ & blasphemiæ & cõminationes quantum ad subditos. Et vltra hoc terremotus tribulationum & oppressionum, quia tales verbis comminationibus & oppressionibus grauant subditos & innocentes, & maxime illos qui non sunt de parte sua. Ideo ciuitas ecclesiæ vel religionis diuiditur in plures partes, per particularitatem & plures sectas, & ex hoc sequitur casus ciuitatis gentium, idest destructio sęcularium populorum, qui per exempla eorum decipiuntur & currũt in profundum. Vnde Lu. 11. Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. ¶ Vel dic quod talis angelus cum sua phiala est detractor vel adulator cum sua locutione venenosa, a quo. l. aer societatis inficitur, & his, id est discordia & dissidio generatur &cæt. capi. 16. ¶ Factum est quod babylon illa magna ciuitas venit ad memoriam ante domum, vt daretur illi calix vini indignationis iræ eius. Tunc enim omnis insula fuit, & montes non sunt inuenti. Et sequitur, quod grãdo magnus sicut talentum descendit de calo super homines, & blasphemauerũt Deum propter plagam grandinis, quia est magna facta & vehemẽter. ¶ Babylon qui interpretatur confusio, significat mũdũ, vbi omnia sunt confusa & male ordinata, quia peiores sunt melius promoti melioribus. Iste enim venit in memoriam ante Deum, quia hodie propter peccata mundi, necesse est quod Deus potet homines vino indignationis suæ. Illud autem vinum est damnatio vel tribulatio. Hodie enim non inuenitur insula, idest status perfectus religionis, qui. f. manu sicut insula. i. pœnitentia & amaritudine circundet. Hodie non inuenitur mons. i. vir altę contemplationis. Quid? Pro certo innuitur grando rapinę & exactionis quantum ad superiores, blasphemia & iuratio desperatiõis & tristis desolationis quantum ad inferiores. Vnde dicitur. Apoc. 6. Omnes montes & insulæ de loco suo moti sunt. ¶ Vel dic quod grando magnus quasi talentum descendit de cęlo. Iste grãdo significat præsentem & ęternam damnationem, quæ infertur hominibus propter peccatum, quia merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, ideo venit super nos tribulatio. Genes. 42. Sed iste grando est sicut talentum quod eũ pondus & mensura. Circa quod est notãdum quod tribulatio quę nunc infertur vel in futuro, ponderata est a Deo, mensurata & limata secundum demerita personarum. Ideo dicitur talentum a talis. Quia qualis culpa, talis pœna. Vnde dicitur. Deute. 25. Secundum mensuram Delicti erit & plagarum modus. Et ille venit de cælo super homines, idest a sursum a Dei ordinatione, bona & iusta, quanquam nobis ignota, quia non est malum in ciuitate q̃ non fecerit dominus, vt dicitur in Am. 3. Sed sequitur vnũ terribile, s. quod homines blasphemauerũt Deum propter grandines, quia dato quod peccatores videant se iuste pati propter peccata sua, & uideant Deum iuste offensum sibi ipsi, tamen non emendantur, nec ad Deum cõuertuntur, sed magis Deum suis factis & verbis irritant & blasphemant. Quod maxime erit verum de damnatis qui erunt in suis malicijs obstinati. Vnde dicitur. Hierem. 5. Domine vulnerasti eos & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Vel expone de die iudicij, vbi babylon. i. mundus a Deo condemnabitur, & grandine, idest æterna damnatione punietur, & vbi mons & insula ad litteram nõ inuenitur, quia tota terra erit plana.

Capitulum decimumseptimum. Textus. Et venit vnus de septem angelis qui habebant septem phialas. Moralitatum. Cap. 18.

IOhannes sublatus in desertum. vidit mulierem meretricem, cum qua fornicati sunt omnes reges terræ, & omnes habitantes in terra biberunt de vino prostitutiõis suæ, quæ sedebat super aquas multas. Et vidit quod mulier sedebat super vnam bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem cornua decem. Et erat mulier circundata cocco purpureo, auro & lapide precioso & margaritis, & habebat in manibus suis vas aureum, plenũ abominatione & immundicia fornicationis suę, & in fronte eius erat scriptum. Babylon magna. mater fornicationũ & abominatiõum terræ. Et uidit mulierem ebriam de sanguine martyrum Iesu, & mirati sunt omnes de muliere & bestia quę portabat eam, sed communiter dicitur quod bestia ista ascendit de abysso, & ad interitum vadit. Apo. 18. ¶ De muliere autem dicitur infra capitulo sequenti, quod quantum glorificauit se in delicijs suis, tantum datum est ei tormentum & luctum, & quod vna hora venerunt plagę eius. s. luctus, mors, fames & ignis, quia magnus inquit dominus qui iudicabit eam. ¶ Desertũ est mundus iste, vbi pauca bona crescunt. Mat. 14. Desertus est locus hic, mulier ista significat aduocatos & sapientes cæteros huius mundi, qui dicuntur mulier, quasi mollis aer, quia in deliciarum mollitie sunt nutriti. Et dicuntur meretrix, quia tales more meretricis semper diligunt, non personam melioẽ, sed largiorem donatorem. Ezech. 16. Cunctis meretricibus dantur mercedes. Cum ista igitur muliere, idest mundi sapientibus fornicantur reges terræ, & principes habẽt cum istis sua colloquia, & cum eis associantur, etiam omnes habitatores

habitatores terræ indigent vino prostitutionis. i. sua fallaci sapientia, discretione & astutia. Hier. 51. Calix aureus babylon in manu domini, de vino eius biberunt gentes, & iõcommote sunt. Et sequitur quod ista mulier, i. sapientes, sedent & principantur super aquas, idest super populos multos, quia aquæ super quas mulier sedet populi sunt & trib. & linguæ. infra eodem dicitur, quod ista mulier principaliter sedebat super vnam bestiam coccineam, quia tales sem per habent vnam bestiam, i. vnum magistrum vel prælatum cui principaliter innituntur, quia principaliter ipsos fouet & sustinet cui principaliter famulantur, & quem principaliter consulunt atque regunt. Et pro certo ista bestia. i. mali principes & fautores taliũ iniquorum, dicuntur coccinei, rubei & inflammati. Dicuntur etiam bestiæ, quia vere quasi omnes sunt bestiales, luxuriosi, hebetati & ignorantes. Habent etiam plura capita. i. plura castra, prædia & homagia, plura etiam cornua & plures balliuos & collaterales sibi in diuersis officijs adhærentes, quibus mediantibus multos seruos suos cornu percutiunt atque lædunt. Zac. 1. Ista sunt cornua quæ ventilauerunt iudam. Et talis bestia. i. tales fautores malorum, sunt pleni nominibus blasphemiæ, quia vere isti habent plura nomina, infamia & blasphemia plena quia dicuntur luxuriosi, raptores & malorum fautores, superbi & pomposi &c. Prouer. 10. Nomen impiorum putrescet. Super tales igitur innititur & sedet mulier. i. fallaces aduocati, quia istos isti domini bestiales sustinent, & tales ad literam sunt hodie vestiti, ornati, ditati, purpura, cocco, auro, lapidibus & margaritis, & cunctis diuitijs preciosis. Psalm. 72. Ecce ipsi peccatores abundantes in sęculo, obtinuerunt diuicias. Isti. n. habent vas aureum, i. intellectum subtilissimum, clarum & splẽdidum quasi aurum, sed illud est plenum malo liquore, idest immunditia & abominatione fornicationis suæ. Hoc est dictu immunditia corrupta & venenosa, sæculari sciẽtia & copia cautelarum, quę est abominatio coram Deo, quia sicut dicit Apostolus. 1. Corin. 3. Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Isti in frõte, idest publica facie, via, nomine & apparentia sua habent scriptum vnum commune nomen, quia dicuntur babylon, i. pleni confusione & peccato, mater fornicationum terræ & abominationum, quia vere ab istis magistris & aduocatis, quasi a matribus principalibus prouenerunt mundi fornicationes, abominationes, falsa consilia, prauę consuetudines, cautelę & maliciæ, quas isti seminant circunquaque, q̃ omnia sunt abominatiua apud Deum. Esa. 66. Anima eorũ in abominationibus suis delectata est. Et isti pro certo sunt ebrij sanguine martyrum Iesu. Martyres Iesu sunt pauperes, qui in hoc mundo sustinent multa mala. Igitur istorum sanguine, i. ipsorum substantia tpali sunt tales ebrij & repleti, quia istum continue bibunt & hauriunt per excoriationes, fraudes, malicias & rapinas. Apostolus. 1. Thes. 5. Qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Et maxime apparent ebrij sine sensu, quia communiter in morte deficit talibus sensus &c. Psal. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius & omnis sapientia eorum deuorata est. Ista mulier, i. istæ personę hodie tanta gloria temporali pollent quod omnes homines admirãtur de eorum prosperitatibus. Sed vere doloro sus sequitur sibi finis, quia dicitur quod bestia quæ eos portabat, idest mali principes talium fautores de abysso venerunt, & tamen in interitum vadunt, de abysso. i. de diabolica inspiratiõe, vel simoniaca promotione, vel violentia oppressione, fuerunt facti principes vel plati. Iuxta illud Oze. 8. Isti regnauerunt sed non ex me, principes extiterunt, sed non per spiritum meum, & ideo in interitum mortis æternę necesse est eos ire. Mulier etiam. i. iniquus iudex, balliu' vel officialis, vel quicunque malus sapiens, vsurarius seu dues, quãtum in uita sua se glorificauit, aut in delicijs fuit, tantum traditur sibi in inferno tormentum & luctus. Vnde dicitur. Ozeæ. 4. Gloriam eius in ignominiam mutabo. Nã in vna hora, s. in puncto mortis cor palis uenient plagæ eius i. æterna damnatio, fames sine saturatione, luctus sine consolatione, mors sine curatione, ignis sine extinctione. Fuerũt enim in hac vita famelici per auaritiam, lugubres per tristiam, mortui per pigritiam, ingrati & inflammati per iracũdiam. Iõ merito eis infligitur ppetua fames, luctus mors & ignis. Et hoc quia magnus est dominus qui ipsos iudicat & cõdẽnat. Vnde dicitur. Eze. 14. Quatuor iudicia mea pessi. C ma gladium, famem, bestiam & pestilentiam, mittã in hierusalem. ¶ Vel dic ad literam, quod ista meretrix luxuriosa quę moratur super aquas delitiarum, quæ fornicatur cũ regibus, i. cum clericis & religiosis qui habent alios regere, cuius uino, i. cuius fallacitate, quasi omnes habitatores terræ vel patriæ imbuuntur, & tales sunt inebriati auro & purpura, & cęteris præciosis, ut magis illiciant intuentes, & in frontibus talium pro certo scribitur nomen suum, quia vere quilibet potest legere in fronte. i. in apparentia istarum quod ipsę sunt babylon. i. dignę confusione, matres & nutrices fornicationũ & abominationum. Vnde Hierem. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi & noluisti erubescere. Ista etiam mulier quandoquę habet vnam bestiam quæ portat eam. i. aliquam vetulam maquerellam, quę est eius consiliatrix, quia communiter tale opus non fit nisi mediãte aliquo fautore. Et ista pro certo est plena nominib. blasphemiæ, quia tales mediatrices habent nomẽ vile, turpe & infame. Finaliter autem bestia & mulier. i. meretrix & mediatrix uadunt in interitum mortis, & quantum habuerunt hic de gloria & delicijs, tantum habebunt ibi de tormentis. Vnde dicitur. 1. Machab. 1. Secundum multitudinẽ gloriæ eius est multiplicata ignominia eius. ¶ Vidit Ioannes mulierem super bestiam equitantem, & illa bestia habebat decem cornua, sed dicitur quod illa cornua occiderũt mulierẽ illã fornicariã, & desolatã eã fecerunt, & carnes ipsius comederunt, & ipsas ignibus cremauerunt. ¶ Ista mulier est iudex, aduocatus, fornicarius & uariatus, sed acceptor munerum & personarum, qui a bestia, i. a malo præla to sustinetur & fouetur. Sed uere accidit qđ cornua istius bestiæ. i. filij & successores istius prælati vel principis ab eo qui oriuntur, odiunt & persequuntur illã mulierem, i. talẽ malum patris sui consiliarium iusto Dei iudicio operante, ipsum iuxta sua demerita punientem, quandoque depauperant & denudant, & faciunt desolatum, & carnes eius. i. vxores & filios post eius decessum comedunt per rapinas, & eos comburunt & per diuersas tribulationes cruciant & affligunt. Sæpe enim accidit quod illos quos patres dixerãt filij persequuntur, & carnibus suæ temporalis substantię satiãtur. ¶ Vel dic quod mulier est diabolus vel antichristus, a quo reges. i. mundi rectores & maiores fornicanẽ & mergunt' per peccata, quia iste est qui super aquas mundanæ prosperitatis sedet & peruertitur. Ista equitat bestiam, i. hominem peccatorem bestialem & carnalem, qui pro certo sit cornutus per superbiam & elationem. Fit etiam habens plura capita per obstinationem & per ceruicositatem. Di D citur etiam coccineus per sanguineam carnalitatem. Istũ etiam equitat diabolus, & ducit illum per lutum delitiarũ & diuitiarum, iuxta arbitrium voluntatis. Ista enim mulier diabolus vel antichristus, habebat in manu sua poculũ aureum, i. sacram scripturam quam ipse optime exponit. Veruntamen ipsa tunc erit plena immundicia & abominatione, peruersa & hęretica expositione. ¶ Vel poculum est diabolica tentatio qua diabolus inebriat peccatores. Ideo dicitur babylon mater fornicationum & abominationum, quia diabolus est mater omnium malorum. Iste tamen & bestię suę, i. peccatori sibi obedięti dabitur interitus, fames ignis & luctus. Iob. 20. Luet quæ fecit nec restituetur.

Capitulum decimumoctauum. Textus. Et post hæc vidi alium Angelum ascendentem de cœlo. Moralitatum. Cap. 19.

VIdit Ioannes quẽdã angelũ descendentẽ de cœlo, habentẽ claritatẽ Dei, & terra illuminata est a claritate eius. Qui clamauit voce magna. Cecidit cecidit babylõ ista magna, & facta est habitatio demoniorũ, & oĩs spũs immundi & uolucris immundæ, & cũ ea fornicati sunt oẽs reges terræ, & mercatores de virtute diuitiarũ eius, diuites facti sunt. Et iõ cõsuluit alia uox q̃ uenit de cœlo, dicens. Exite de ea populę meus, ne participes fitis delitiarũ eius, & de plagis eius non capiatis, quia pueruerunt ad cœlũ pcta eius, & recordatus est dñs iniquitatũ eius.

Universidad de Buenos Aires
Biblioteca

Eius ¶ Angelus significat Christum vel perfectos viros ꝑdicatores qui de cælo.i.caelesti ordinatione peruenerunt. Isti pleni sunt claritate,i.lucida discretione,vel claritate, i.apparentia. Ideo tota terra,i.tota patria illustrabitur claritate suorū exemplorum documentorum. Luc.1. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis cedēt. Isti igitur clamāt alta voce,quod babylon,id est mundus cecidit & corruit a statu & rectitudine veritatis & facta est hodie habitatio demoniorum,idest crudelium auarorum & raptorum,spiritus immundi,idest immundorum,luxuriosorum,& omnis volucris immūdę,i.sublimium & superborū,quia sicut dr.1.Io.2.Omne quod est in mundo,aut est concupiscētia carnis aut oculorum,aut superbia vitę. Nam reges terrę & mundi principes,qui alios habent regere,vel etiam clerici & religiosi,cum ista ciuitate,i.cum mundo fornicantur, se ei commiscendo,& de eius negocijs se occupando. Mercatores igit & operarij in ista ciuitate, lucris & delicijs sunt ditati per auaritiam. Et ideo sequitur cōsilium. Exite de ea, s.ipsam contemnendo mentaliter,vel religionem intrādo corporaliter,& ne sitis participes in eius vitijs, ne plagis ipsi⁹ & damnationibus pereatis, quia peccata eius ad cælū ante dominum ascenderunt,ita quod necesse habet Deus recordari iniquitates eius,& has rigore iustitiæ vindicare &c. ¶ Erat quędam mulier meretrix & circundata auro & lapidibus preciosis,& diuitijs infinitis, cum qua ipsi reges terrę fornicabantur & de cuius diuitijs negociatores terræ ditabātur,quę tanta gloria pollebat quod ipsa dicere videbatur. Sedeo vt regina,& vidua non sum,& luctum non videbo. Sed dicitur,quod quantum se glorificauit & in delicijs fuit tantum detur ei tormentum & luctus. Nam vna hora venerūt istę plagæ,luct⁹, mors,fames & ignis, & igne est succensa. Et dicitur ibi quod reges qui cum ea fornicati sunt,& mercatores qui ex ea sunt ditati plāxerūt & doluerunt de longe cum steterunt, præ timore videntes fumum incendij eius & dixerunt. Ve ve,ciuitas illa magna quę amicta erat purpura & bysso,& cocco,deaurata auro & lapide præcioso & margaritis,quoniam in vna hora destituę sunt tantę diuitiæ. ¶ Mulier ista vel ciuitas significat ecclesiam vel religionem,quæ dicitur mulier quasi mollis aer. Ista debet esse mollis per benignitatem,aer etiam per conscientiæ puritatem. Dicitur ciuitas quasi ciuium vnitas per concordiam. Ista dudum amicta erat bisso,i. castitatis puritate. Purpura,idest martyrij siue constantia stabilitate. F Cocco,i.ardenti charitate. Auro,i.sapientiæ claritate. Argento,i.eloquentię venustate. Margaritis,i.sanctorum virorum & bonorum multiplicitate. Lapide precioso.i.omni moda sanctitate. Ideo tunc poterat dicere. Sedeo vt regina vidua non sum. Quia vere ecclesia & religio antiquitus sedebat,quiescebat,regnabat & principabatur, & hoc quia vidua tunc non erat,quia tunc erat desponsata viro ꝑprio suo,scilicet Deo vel bono prælato,ideo non patiebatur luctum nec desolationem. Sed quid? Pro certo hodie potest dicere ecclesia vel religio illud. Vidua mulier ego sum,vir meus mortuus est,qa viri ecclesię,i.boni prlati mortui sunt, & iō ista mulier est fornicaria,quia reges terrę,idest moderni prlati cū ea fornicati sunt,qa nō sunt ꝑprij viri sui, quia tot sunt vitijs intenti,ꝙ digni nō sunt ei copulari nec coniugi. Mercatores autem sunt illi,qui per simonia emunt ecclesię beneficia vt ditentur. Et breuiter ita fuit,quod quātum habuit antiquitus ecclesia de delicijs,honore & gloria,tantum habet hodie de tribulationibus & dolore. Na hodie venerunt plagę eius,s.luctus per recordationem præteritę prosperitatis. Fames penurię & paupertatis,quia hodie auferunt sibi principes bona temporalia. Mors, quia caret vita gratię & deuotionis. Ignis,i.ardor tribulationis, vel fames auaritię & ambitionis. Et ideo quia ecclesia tanta hodie patitur,reges fornicarij,mali prlati & negociatores & simoniace promoti in ecclesia timent hodie videntes ecclesiam succumbere,lugent etiam & contristatur, dum desolationem ecclesię contemplantur. De longe tamen stant quia nullus est qui appropinquat ad pugnandum pro ecclesia contra principes & tyranos. Ma.16. Petrus aūt a longe sequebatur,vt videret finem. Petrus dico,idest clericus. Petrus tamen non fuit a longe in mensa in cena,sicut nec prlati nec clerici sunt longe, quando debent capere fructus vel prębendas &cętera. Psalmista.37. Amici mei & proxi-G mi mei de longe steterunt. Et alibi. Psalmist.108. Qui oderunt me expugnabant me gratis. Hodie potest dici de ecclesia quod sequitur. Ve ve,ciuitas illa magna. Ve dico temporaliter quo ad pœnam. Ve dico spiritualiter quo ad culpam. Ve dico ciuitas magna, quę bysso puritatis dudū fuit operta,auro sapientię,argento eloquentiæ, purpura firmitatis,cocco charitatis,& lapidibus omnimodę sanctitatis. Et quare ve? quia vere hodie destituę sunt tantæ diuitię Iob.20. Diuitias quas deuorauit, euomet & de ventre eius extrahet eas Deus. ¶ Vel die quod ista mulier potest significare diuites mundi,qui fulgent aure,lapidibus & diuitijs infinitis,gloria prosperitate etiam corporali,qui quandoque spoliant se gloria sua,& vemunt ad magnam paupertatem,famem & luctum,tribulationem, infortunium & tormētū,& tunc reges,i.principes & prælati,q prius ipsos sustinebant & fouebant,& se eis cōmiscebat ab eis consilia petēdo vel eos gubernando,negociatores etiam,i.noti & familiares,qui ab eis & ꝑ eos beneficia diuitias & officia obtinuerunt de longe stant,non curantes amplius de ipso necipli adiutorium facientes. Lugent tamen & desolantur, & quandoque verba lugubria dicunt, sed illud est totum,quia nullus est qui sibi manum porrigat adiutrice,sed dicunt. Ve ve ciuitas illa magna. Magnum damnum est,inquiunt de isto infortunio. Vnde illud Treno.1. Non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius. ¶ Dicitur quod mulier meretrix ciuitas babylonyca, quando cecidit & corruit,non habuit amplius diuitias quas prius habebat. Vnde dicitur quod ipsa perdidit aurum & argentum lapides,preciosos,margaritas,byssum,purpuram,coccum,sericum,lignum,thus,ebur,ferrum,ęs,marmor,cinamomū, aromata,vngentum,vinum,oleum,triticum similam, copiam,armentorum,ouium,equorum,hedarum,mancipiorum & pomorum. Et breuiter dicitur,quod omnia delicabilia sua recesserunt ab ipsa,& ipsa succensa est igni,& timuerunt eōs qui naugabant mare videntes locum incendij eius Cœlum autem & sancti eius exultauerunt de eius destructione,quia ipsos cruciauerat dum durabat. ¶ Ista mulier significat mundi sapientes & diuites,qui pro certo quando corruūt in inferno per mortem,tunc isti perdunt omnia prospera, perdunt enim aurum mundanę sapientię, argentum eloquentiæ,lapides & margaritas, id est copia H amicorum. Na amici carnales nec volunt nec possunt eos iuuare. Spirituales,idest sancti qui sunt in gloria,ipsos contemnunt & abhorrent. Vnde dicitur. Treno.1. Omnes amici eius spreuerunt eam,& facti sunt ei inimici. Item ibi nō est byssus puritatis,purpura dignitatis, quę est vestis regū, sericum honestatis de quo fiunt paramenta,coccus charitatis,lignum thuris,quod est imputribile constantię & firmitatis,cessabit etiam ibi ebur exterioris pulchritudinis, ęs resonans & impatientis celsitudinis, ferrum crudelitatis, marmor durum longanimitatis,cinamomum & ornamenta populorum,famon tatis vngventa,& thus, id est lenitas & suauitas laudis & adulationis, vinum & oleum mundanę consolationis,similia & triticum,id est abundantia corporalis delectationis,oues & boues,equi,rhedæ, id est abūdantia temporalis facultatis. Et breuiter omnia desideria eorum,quicquid habebant de bonis gratuitis & fortuitis cuncta perdunt. Quia sicut dicitur. Treno.1. Manum suam misit hostis,idest Deus per potentiam & sententiam, qui odio habet omnes pctores ad omnia desiderabilia eius,& inimici eius apprehenderunt eam inter angustias & plus etiam ipsi succensi sunt igne inextinguibili. Cœlum autem & sancti populi,& tota curia cœlestis de hoc non tristatur,sed lætatur,quia diuinam sententiam approbant, de rigore iustitiæ Deum laudant,& maxime lætantur de damnatione eorum qui se & alios dum viuerent cruciabant. Vnde in libro. Sapient.5. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt & cætera. Ideo vere nos qui nauigamus per hoc mare magnum,debemus timere locum incendij istius, scilicet damnationem illorum finium,idest infectionem suorum horribilium tormentorum,& cauere ne in simile periculum incidamus. Prouerb.19. Quia pestilente flagellato, apientior erit prouidus. Sapient.5. Videntes igitur turbabuntur timore horribili.

Aribili. ¶ Vel expone de ecclesia quæ videtur hodie quasi damnata,& quasi corruisse, & omnibus supradictis videtur carere &cæter. ¶ Vidit Ioannes angelum unum qui habebat vnum lapidem molarem, & misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babylon illa magna ciuitas, & vltra non inuenietur, & vox citharedorum & musicorum non erit in ea,& vox molę & vox sponsi & sponsæ non audietur amplius,lux lucernæ non lucebit in ea. ¶ Sic vere quando angelus Christus proiecerit peccatores amaros lapidem maiorem,idest duram sententiam & pondus æternæ damnationis, quę ipsos in inferno molet & conteret in tormentis,scilicet in die iudicij mittet,& tunc dicitur fulminata sententia,babylon,id est reproborum congregatio impetuose & cito mittetur in infernum, vbi non erit vox citharę,idest lætitia alicuius canoris & vox molę, id est panis delicatus,scilicet delectamentum alicuius saporis,nec uox sponsi,idest coniunctio alicuius amoris, nec lux lucernæ,idest limpitudo alicuius splendoris, quia auferetur ab impijs lux sua. Iob.38.

Capitlum decimum nonum. Textus: Post hæc audiui quasi vocem magnam tubarum multarum. Moralitatum. Cap.20.

DAmnata muliere meretrice. facta est in cœlo lætitia magna,& quatuor animalia & vigintiquatuor seniores dixerunt Alleluia. Et audita est vox quasi aquarum multarum & tonitruorum dicentium alleluia. Et hoc quia iudicauit Deus de muliere meretrice magna quæ corrupit terram & vindicauit sanguinem seruorum suorum de manibus suis. Et dicitur, quod laudem dicebant Deo pusilli & magni quia regnabit Deus noster in perpetuum,& venerunt nuptię,& vxor agni parauit se, & datum est ei vt cooperiat se bysso candido & splendido,qui sunt iustificationes,& proclamatum est scriptum æditum illud scilicet,beati qui ad cænam nuptiarum agni vocati sunt. ¶ Sic uere quando mulier meretrix, idest con-B gregatio reproborum erit damnata & iudicata in iudicio, tunc animalia quatuor,idest euangelistę,seniores,idest ꝓphetæ & patriarchæ erunt in magna lętitia & consolatione. Tunc enim omnes beati alta voce dicēt,alleluia, & pusilli & magni laudabunt dominum,& Deus similiter regnabit cum eis in æternum. Vnde Esa.51. Gaudium inueniet ur in ea, gratiarum actio & uox laudis. Ipsi enim beati gaudebunt de iustitię impletione,de malorum damnatione,& de sua saluatione,& languinis cruciatu, & pœnæ bonorum vindicatione. Tunc enim erunt nuptiæ agni,i.consolatio & festiuitas sempiterna,vbi agni vxor, idest ecclesia militans,tunc triumphans erit parata & ornata dotibus animę & corporis,& operta byssо splendido, id est æternę gloriæ charitate,& candore puritatis iustitię & sanctitatis,& tunc uerum erit decretum Dei,quod beati erūt qui ad cœnam agni uocati sunt,Lu.14. quia beatus est homo qui manducabit panem in regno Dei. ¶ Vidit Ioannes cœlum apertum. et ecce equus albus & qui sedebat super eum,vocabatur fidelis & verax,& cum iustitia iudicabat & pugnabat,& oculi eius sicut flamma ignis, & in capite eius multa diademata,habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse. ¶ Et vestitus erat veste languine aspersa, & vocabatur nomen eius verbū Dei, & exercitus qui in cœlo sunt, sequebantur eum in equis albis vestiti byssо albo & mundo, & in ore eius gladius ex vtraque parte acutus, & in ipso percutiebat gentes, & regebat eos in virga ferrea,& habebat scriptum in femore suo. Rex regum dominus dominantium. Et iste apprehendit vtranque bestiam,& misit eam in stagnum ignis & sulphuris. ¶ Iste significat virum perfectum & bonum prælatum, principem seu regem. Ille enim debet habere equum album,idest corpus mundum & immaculatum ac castum. Equus enim corpus significat. Vnde Esai. 31. Equi eorum caro, & non spiritus. Iste debet essefidelis in commissis,verax in promissis, iustus in iudicandis,C fortis in dimicando contra malos & aduersarios ecclesię, & contra diabolum resistendo. Psalmist.57. Iuste iudicate filij hominum. Oculi eius,idest intellectus & mens, debent esse sicut flamma ignis per clarissimam discretionem. In capite aūt,i.in mente debet habere multa diademata,i. multimodā virtutē & perfectionē,quib.aīa eius debet esse coronata & ornata,qa in capite eius debet esse corona stellarū duodecim supra .12. nomen istius,i.sua perfectio,sua fama,sua bonitas debet esse tm̄ō sibi nota,quia nō debet alijs propalare,nec pfectionē suam per iactantiam & hypocrisim declarare. Sufficit enim sibi quod solus sciat. Vnde in Prouerb.25. Secretum extraneo non reueles. Et Esa. 24. Secretum meum mihi. Vestis enim, idest exterior apparentia debet esse aspersa sanguine,quia uere sanguis & pœnalitas & passio Christi debet in conuersatione cuiuslibet relucere per pœnitentiam,& macerationem, & passionis compassionem, uel languis, id est pœna labor, & miseria aliorum,debet per compassionem ipsum tingere & eius affectum doloribus colorare. Vnde Esai. 63. Aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea. Etiam iste debet habere uerbum Dei per scripturæ prædicationem, qa sicut uerbū declarat mentē,sic iste ꝑdicādo debet mētē, & uolūtatē cuiuslibet declarare. Et si talis fuerit,rōnabile est ꝙ exercitus cœli, id est collegiū,cōuentus,ville,patriæ sibi subiectæ,sequantur eum per obedientiā & imitationē & cæterę personę infirmæ & imperfectæ, & maxime subditi sui, qui si prælatus talis fuerit,sequantur eum in equis albis,idest in corporibus puris & mundis eum imitando & obediendo. Vnde dicitur. Apocalip. 14. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Iste igitur debet habere gladium in ore,idest auctoritatem verborum & sententiam iudiciariam bis acutam,scilicet vnam ad seuere puniendum obstinatos, aliam ad benigne castigandum pœnitentes. ¶ Vel gladius biceps est vtrunque testamentum quem prælatus debet habere,& ideo talis debet percutere & regere ferrea virga,id est dura correctione ferire gentes & impios sine lege uiuentes. Vnde ipse debet calcare torcular vini furoris domini,hoc est dictu,quod ipse debet esse minister & executor furoris,id est diuinæ iustitię contra malos. Vnde Esai.63. Torcular calcaui solus &cætera. ¶ Vel dic quod iste est Christus,cuius equus, idest beata uirgo vel propria caro fuit alba & immaculata,uestis eius, idest D humanitas,fuit sanguine madidata, exercitus cœli, idest angeli & christiani sequuntur eum honorando vel obediendo. Vel exercitus, idest iudæi & gentiles fidem eius credendo,in equis albis,idest innocentiam baptismalem acquirendo. Iste habet gladium, idest duram & bicipitem sententiam, scilicet corpus & animam condemnando,& ipse calcat & percutit gentes & impios sine lege viuentes,patris iudicium exequendo, & iste est fidelis, verax & iustus & verbum Dei, cuius nomen nullus proprie scit,nisi ipse qui habet diademata, idest dignitates infinitas,& est rex regum &cętera. ¶ Loquente ergo quodam angelo Ioanni: Ioannes voluit ipsum pronus in terra adorare,sed Dixit ei angelus. Vide ne feceris. Conseruus enim tuus sum & confratrum tuorum &cætera. Dicitur autem in Genesi. 18. quod Abraam videns tres angelos adorauit &cętera. ¶ In hoc attende nobilitatem humanæ conditionis. Nam angelus videns naturam humanam deificatam uerbiincarnatione, etiam ex hoc totam naturę nobilitatem timuit, noluitque ab homine adorari,& tamen ante Christi aduentum permittere videbatur,sicut in Abraam est ostensum,quando tres angelos adorare uoluit, quod ipsi permiserunt. ¶ Vidit Ioannes quendam angelum stantem in sole qui uoce magna clamabat cunctis auibus uolantibus per medium cœli, quot congregarentur ad cænam agni Dei, ut manducarent carnes tribunorum fortium equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium seruorum, pusillorum & magnorum. ¶ Iste angelus est Christus, qui in sole stat, id est in splendore gloriæ æternæ in qua veniens ad iudicium, apparebit facies eius sicut Sol lucet in virtute sua. Iste enim in iudicio clamabit, & aduocabit volucres cœli, idest demones vt ibi conue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

E niant ad cenam Dei,i.ad diem iudicij, vbi carnes quæ latét in vestibus,i.animas quæ latent sub corpore fortium & tribunorum,i.impiorum principum & superiorum, equorum.i. mulierum corruptarum, suorum sessorum luxuriosorum seruorum,i.malorum religiosorum, magistrorum,i.diuitum auarorum, pusillorum.i. malorum pauperum & minorum,perpetuo crucient & manducent. Vnde Deut. 32. Dentes bestiarum mittam in eos, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes enim & morsus auium significant immanitatem diabolicę crudelitatis, quæ damnatos lacerabit. ¶ Vel dic q̃ Angelus qui sedebat in sole.i.in mũdanæ gloriæ splendore, est magnus princeps vel prælatus, impius tamen, & pauper qui semper secum vult habere aues qua volant per cœlum.i viros superbos,crudeles & raptores,tales faciunt de domo & familia sua, & tales malos & iniquos faciunt secum conuenire ad cœnas,festa. conuiuia & solaria domus suæ.Sed quid? Certe ut ipsi comedant rapiant,exorient atque vastent carnes. i. vastent temporalia substantias illorum de terra sua. magnorum, pusillorũ, seruorum tribunorum.i.subditorum, vasallorum & fortiũ. i.diuitum agricolarum, qui ex fortitudine laborum habẽt illud quod habent. Et breuiter tales iniqui raptores & superbi non tenentur in officio principum & magistrorum, nisi vt diuitias & munera extorqueant pro magistris, sicut nec falco mittitur nisi ratione prædę quam procurat magistro suo. Vnde dicitur. Gen.25. Isaac diligebat Esau, eo q̃ de venatione eius vescebatur. ¶ Vidit Ioannes bestiam, & reges terræ & exercitus eorum congregatos ad faciendum bellum cum illo qui sedebat in equo albo,& exercitu eius, & apprehensa est bestia & pseudo propheta qui seducebat eos qui acceperant characterem bestiæ,& adorauerunt imaginem eius, & missi sunt in stagnum ignis ardentis, & sulphuris, & ceteri occisi sunt gradio qui exsedentis ore procedit,& omnes aues saturatæ sunt carnibus eorum. ¶ Ista bestia est diabolus. Reges terræ & exercitus eorũ familiares iudices,qui mundum regunt & ibi regnant. Et isti igitur pugnant & contradicunt contra sedentem in equo albo,id est in corpore mundo habitat & moratur. Et cũ exercitu eius,id est contra illos qui sunt boni & iusti, quia bonum est contra malum,& contra vitam mors. & contra virum iustum peccator. Sed finaliter vere in morte vel in iudicio,bestia & sui reges & exercitus. i. diabolus & mundi diuites cum suis imitatoribus apprehenden ur, & in stagno ignis,hoc est in abundantia infernalium tormentorũ, vbi est ardor & ignis inextinguibilis,sulphur & fetor intolerabilis mittentur,& gladio suæ diuinæ sententiæ ferientur,& ab auibus cœli...a demonibus vorabuntur,vel ab auibus.i.ab angelis Dei sententiæ executoribus damnabun tur,& maxime pseudo prophetæ, & illi qui bestiam id est diabolum faciunt adorari,scilicet illi qui alios incitant ad peccatum. Quia sicut dicit apostolus Ro.1 Non solũ talia agunt digni sunt morte,sed etiam hi qui eis talia cõtentiunt ¶ Vel dic q̃ bestia est Antichristus. Propheta significat suos apostolos. Reges & exercitus sunt sui sequaces, & eum recipientes,qui omnes igne & sulphure, ardore,fetore & gladio,id est diuinæ sententiæ rigorę damnabuntur, & auibus i. demonibus deuorandi perpetuo exponentur.

Capitulum vigesimum. Textus. Et vidi angelum descendentem de cœlo habentem clauem abyssi. Moral. Cap. 21.

Vidit Ioannes quendam angelum descendentẽ de cœlo habentem clauem abyssi,& habebat cathenam magnam in manu sua,& apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus,& ligauit eum in carcere per mille annos,& signauit super illum ne seducat amplius gentes, & post oportet ipsum modicũ solui,q̃s videbunt sedes, & sedebunt super eas & iudiciũ datum est illis. ¶ Serpens ille fraudulentus est vsurarius vel aduocatus,vel aliquis auarus & diues, qui est serpentinus tortuosus, maliciosus, venenosus diabolus, & sathanas,id est aduersarius omnibus tribubus & vicinis, quia manus eius contra omnes & cęt. Gen.26. Qui etiã bene dr antiquus quia tales iniqui vt communiter diu viuunt. Angelus testamenti Christus de cœlo descender ad iudicium in valle Iosaphat & pro certo habebit clauẽ abyssi.i.potestatem claudendi & aperiendi infernum, qui dicitur abyssus.i. sine byssо. i. sine candore lucis & claritatis. Illud enim claudit bonis, & aperit malis. Vnde dicitur. Apo.1. Habebit e autem mortis, & inferni. Et alibi. Apo.3. Qui claudit & nemo aperit &c Iste enim habet cathenam,i.potestatem ligandi & incarcerandi,& æternis vinculis condemnandi. Iste finaliter apprehendet istos dracones & serpentes,i.istos auaros inflammatos, tortuosos & maliciosos pauperum aduersarios & nociuos,ligabitque in carcere infernali per mille annos,i.per tempora longiora vsque ad iudicium, & signabit super eos sigillum,sæternæ damnationis super ipsos concludet,quod nullus potetit aperire. Et hoc quidem faciet Deus, vt non seducant amplius pauperes & vicinos,quos suis falsis cõsilijs,fraudibus, malicijs vsuris & rapinis dum viuerent seducebant. Vnde Esaiæ.14. Heu cecidisti qui vulnerabas gentes, vt dicitur in Psa.124. quod non relinquet Deus virgam peccatorum super sortem iustorum &c. Quãdo tamen iudicium venit,i.sedes & throni positi fuerint, tunc tales modico tempore soluentur, & dum corpus resumpserint,& iudex iudicauerit, tunc statim in corpore & anima tales iterum ad supplicium rapientur, & in æternis tenebris includent. Iob.12. Si incluserit,nemo est q̃ aperiat. ¶ Vel dic q̃ quando Christus descendit de cœlo per incarnationem,tunc attulit secum clauem & catenam.i. potestatem includendi & ligandi demonem & draconem antiquũ id est luciferum. Quod etiam in sua passione fecit, vt non seducat homines sicut prius. Iste tamen iterum soluetur.s. tempore antichristi secundum aliquos, sed illud erit modicum.s.per tempus & tempora & dimidium temporis;& tunc vsque ad iudicium durabit, sed statim facto iudicio,ꝑpetuo erit clausus. ¶ Dicitur hic q̃ postquam sedes posita fuerit,& iudicium factum fuerit, illi qui decollati sunt per testimonium Iesu,& qui non adorauerunt bestiam, nec receperunt imaginem eius, vel eius characterem in frontibus suis & in manibus regnabunt cum Christo per mille annos. ¶ Sic vere facto iudicio decollati propter Iesum.i. Martyres qui non adorant bestiam.i.qui non obediunt carni proprię.i.virgines & continentes,qui imaginem mundanæ prosperitatis, nec characterem diabolicæ suggestionis recipiunt,vt omnes sancti confessores, omnes tales pro certo cum Christo sunt regnaturi. ¶ Dum consummati fuerint mille anni,soluetur Sathanas de carcere suo. & exibit & seducet gentes quæ sunt super quattuor angulos terræ gog. & magog, & congregabit eos in prælium, & ascendet super altitudinem terræ, & circunibunt castra sanctorum,& ciuitatem dilectam, & descendet ignis de cœlo & deuorabit eos, seductor autem cum bestia missus est in stagnum ignis & sulphuris,die ac nocte cruciandus. ¶ Gog & magog qui sunt duo montes, vel secundum aliquos duo castra in syria orientali vltra montes riseos, significant duos status.i.clerum & religionem,& qui sunt super angulos terræ,significant terrenos,cupidos & auaros, qui terrenis operibus semper vacant. Sathanas qui quandoque exijt de inferno,& venit tentare fideles, iste dico exit hodie,& seducit illos qui sunt super angulos quattuor terræ gog & magog.i.illos qui in mundo & in claustro habitant & illi qui inhiant per ambitionem & auariciam diuitijs temporalibus & terrenis,nam tales faciliter congregantur ad prælia, quia faciliter propter temporalia surgunt prælia,lites,iurgia,discordiæ & appellationes. Nam tales hodie auari qui sunt quasi innumerabiles intelliguntur ascendere super terræ altitudinem.i.super alta officia,dignitates,beneficia claustralia vel secularia. Isti inuadunt castra sanctorum.i.bona simplicium & pauperum, & sanctorum iustorum. Ciuitatem etiam dilectam & sanctam religionem ecclesiam & aliorum status circunsunt & conturbant,ipsum concludere volentes verbis & iniurijs bonos grauant. Psalm. 58. Famen patientur vt canes, & circunibunt ciuitatem. Sed vere finaliter ignis æternus infligetur eis de cœlo, id est a cœlesti sententia & diuina, & deceptor eorum.

Aeorum, id est diabolus, in stagno ignis cum bestia, id est cum peccatoribus ponetur, dire perpetuo cruciandus. ¶ Vel dic quòd sathanas & aduersarius est bilinguis verborum relator, quo seducente & obloquente, tam in gog quam in magog, id est in mundo & religione multi inutcem præliantur detrahunt & loquuntur. Isti castra sanctorum,id est status bonorum circuneunt, & explorando insidiantur,& ciuitatem religionis & ecclesiæ detractione lacerant & prædantur. Sed vere finaliter super tales rebelles, detractores,litigiosos, & super sathanam, id est super huius relatorem, ignis,id est ęterna damnatio de cœlo veniet, & eos dominus damnabit, & ęternis incendijs fulminabit. Vnde Lucę.12. Ignem veni mittere in terram. ¶ Vel dic quòd talis sathanas significat malitiosos baliuos, qui non cessant contra ecclesiam principes concitare, quapropter iustum est eos in inferno igne interire. ¶ Vel dic quòd illi qui in claustro vel religione vocãt circa temporalia negocia, faciliter præliantur per discordiam, & igniunt per auariciam, terram volunt ascendere per ambitionem, castra circunеunt per sui ostentationem &c. ¶ Vidit Ioannes thronum candidum & magnum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit cœlum & terra, & tunc mare mors & infernus dederunt mortuos suos. Et sterunt mortui, pusilli & magni in conspectu throni, & libri aperti sunt, & iudicati sunt secundum ea quæ scripta erant in libris, & secundum opera eorumdem, & apertus est alius liber qui erat liber vitæ, & qui non est inuentus in libro vitæ scriptus,missus est in stagnum ignis & sulphuris. ¶ Thronus iste significat celsitudinem maiestatis, in qua Christus sededit quando in iudicio apparebit. Ita enim magnifice veniet,quod à conspectu suo Cœlum & terra fugient, inquantum a statu & forma pristina mutabuntur,& trãsibunt ad speciem pulchriorem. Et tunc mare, infernus, mors & terra dabunt mortuos suos, quia resurgent mortui vbicumque fuerint, & stabunt in valle Iosaphat in conspectu throni, id est in conspectu iudicis nostri Christi. Vnde Apostolus 2.Cor.5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Et nunc libri, id est singulorum conscientiæ aperientur, ita quòd alter in alterius conscientia intuebitur quicquid boni aut mali fecerit in hac vita, & quicquid alij fecerunt dũ viuerent, & sic secundum huiusmodi scripturam, id est opera siue merita vel demerita,recipient iudicium vniuersi. Liber etiam vitæ, id est secretum mentis diuinæ tunc erit apertus. Et qui per prædestinationem & acceptionem ibi scriptus non fuerit ab ęterno necesse habebit dãnari, & in stagno, id est in abundantia ignis perpetuis incendijs assignari. Vnde Exodi.32. Qui peccauerit in me delebo illum de libro meo quem scripsi &c. ¶ Vel dic quòd a conspectu iudicis, id est a consideratione iudicij, mors,id est fetidus, immundus & luxuriosus, mare, id est tumens & fluctuosus superbus, infernus, id est insatiabilis auarus, debent dare,vomere,& confiteri mortuos suos .i. vitia & peccata, & libros conscientiarum aperire, & a sacerdote iudicari, & plenam condescendentem subire, alioquin in libro vitæ .i. ęternæ glorię non scribentur, & sic igne perpetuo cremabuntur. ¶ Vel dic quòd quando iudex habet ante thronum suos mortuos .i. suas personas accusatas, tunc vere debet facere quòd libri aperiantur,& quòd singulorum merita eluescant, & secundum ea debet eas iudicare. Verumtamen quicquid apparet in libris, id est in libellis & accusationibus seu processibus singulorum ipse tamen a parte sua semper debet habere librum vitæ,id est conscientiam bene regulatam, equitatem & mysterium cum pietate & clementia moderatam,vt sic secũdum merita iudicet ęqualiter. Et nota istum iudicem quod cœlum & terra fugit a conspectu eius, quia vere totus mundus solet tremere in conspectu iudicis in iustitia iudicatis Iudex.n.debet esse rigidus & austerus in apparentia, mitis & benignus in conscientia. ¶ Vel dic quod liber est voluntas & amor iudicis in quo omnis iudicandus qui scriptus non fuerit per acceptionem & recommendationem & munerum præsentationem, vel alias vere necesse habet mitti in ignem & tribulationem, sine remedio condemnari, quia si quis non dederit more eorum quippiam, suscitauit super eum præiudicium.

Capitulum vigesimumprimum. textus. Et vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum. Moralitatum. Capitulum. 22.

Vidi inquit Iohannes, cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abijt & mare non est. ¶ Cœlum altum significat superiores, terra infima, subditos & inferiores. Cœlum stellatum significat ecclesiam vel religionem, vbi stellæ.i. claræ, honestæ & discretæ personæ debent lucere per doctrinam & exempla. Terra autem significat sæculares. Cœlum igitur & terra sunt hodie noua, quia omnes mundi status eius sunt hodie innouati,& a bonis primis consuetudinibus immutati, quia vere moderni status non videntur esse illi qui primi. Primum enim cœlum & terra abijt, sed pro certo, mare iam non est. Est enim ibi facta talis mutatio.i. amaritudo pœnitentiæ iam cessauit in sæculo & in claustro. Psa. 113. Quid est tibi mare quod fugisti &c. Nunc enim mare. i. pœuitentia, Iordanis.i. deuotio, fugerunt & defecerunt. ¶ Iohannes sublatus in spiritu in montem magnum & altum,vidit quandam nouam & nobilem ciuitatem, ornatã cum omni lapide præcioso, ita mensuratam, q̃ longitudo, latitudo & altitudo erant æquales, & erat ciuitas aurum mundum, Deus erat lucerna,& templum eius in ea nõ erat, nec Sol nec Luna illi lucebant, quia lucerna eius est agnus & portæ eius non claudebantur die ac nocte, nihil coinquinatum intrabit in illam. ¶ Ciuitas ista moraliter est vir perfectus vel beata virgo. Ista videlicet in monte alto,i.in eminentia sanctitatis, ornata est omni lapide præcioso,i.cum gratia & virtute. Vnde dicitur. Eze 8. Omnis lapis præcious operimentum tuum. Iste igitur est mensuratus & adęquatus,temperatus & moderatus in tribus diuisionibus,l. longitudine fidei,& in altitudine spei,& in latitudine charitatis. Ro.12. Est enim in fide necessaria mensura, quia non plus sapere quam oportet sapere. In spe etiam ne forte spes degeneret in præsumptione. Etiam in amore,ne forte exeat terminos ad corruptionem, & ideo tota ciuitas .i. totus homo debet esse aurum mundum. Aurum dico, & ideo dico, q̃ lucerna eius est agnus, quia vere claritas agni,i.scientia debet hominem illuminare & illustrare per spiritualem discretionem Debet habere cor mundum,& ideo nihil coinquinatum,i.nullum vitium debet intrare in eum per ope- D ra vel consensus. Dicitur etiam habere templum suum,& nihil adorare, nihil credere nisi Deum. Portæ etiam eius,s. voluntas & sensus debent esse apertæ, ad recipiendum bonam doctrinam & bona exempla. Vnde Zacha. 11. Aperi libane portas tuas. ¶ Vel dic ad litteram, q̃ porta debet esse aperta omnibus per hospitalitatẽ. Vnde Iob.13. Foris non manfit peregrinus, hospitium meum viatori patuit. Illud maxime habuit beata virgo, quia semper est aperta ad reciendum ad misericordiam peccatores. ¶ Vel dic q̃ ciuitas ista est ecclesia vel religio, vbi debet esse ciuium vnitas, quæ re uera debet esse ornata virtutibus, debet esse mũda, aurea, mensurata, & diuinis gratijs illustrata, cuius templum & lux debet esse Deus, quia nullus alterius fidem vel sapientiam debet recipere. Cuius tamen contrarium faciũt moderni eccclesiastici audiendo leges. Semper debet esse aperta. Non clauditur enim per terminos huius vitæ, sed aperta est ad recipiendum fidem & pœnitentiam peccatorum. Vnde illud prædictum. Foris non manfit peregrinus &c. Iob.13. Nullus coinquinatus vel Simoniacus debet intrare in ea, nec ad eius officia promoueri. Sed hodie prohdolor verificatur illud. Tren. 1. Vidi gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus præceperas ne intrarent ecclesiam tuam. Dilata si vis sicut in præcedenti capitulo. ¶ Vel expone de gloria æterna, vbi non intrat aliquis coinquinatus, vbi est claritas indefectibilis. ¶ Ciuitas noua hierusalem quam vidit Iohannes habebat murum magnum & altum, in quo duodecim erant portæ, postea quælibet duodecim habuit angulos & nomina duodecim filiorum Israel in portis singulis erant scripta, & erat ciuitas in quadro posita, & longitudo eius tata quãta & latitudo, latera eius erat

Universidad de Deusto Biblioteca

E equalia. Hic dicitur etiam ꝙ duodecim portę duodecim Margaritæ, singulę portę erant ex singulis Margaritis. Illam enim quidam Angelus cum arundine aurea mensurauerat, & in suis partibus adequauerat. ¶ Per istam ciuitatē, i. ciuitatem vnitatem, ecclesiam intelligimus. De quo Psalmista 86. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Murus istius ciuitatis significat fidem Christi, quæ est murus inexpugnabilis ciuitatis. Vnde Lucæ. 22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Per duodecim portas intelliguntur duodecim Apostoli, & quicunque boni prædicatores & prælati, qui pro eo portę dictæ sunt, qui aper eos fideles murum & ambitum ciuitatis, i. fidem ecclesiæ intrauerunt. Vnde Esa. 26. Aperite portas iustitiæ, & ingredietur gens iusta. Margaritæ etiam quæ sunt cadidæ, confessores dicti sunt, pro eo ꝙ per castimoniam & innocentiam canduerunt, & per sapientiam splenduerunt. Mat. 13. Vnde Christus dicipotuit similis homini patri familias, quærenti bonas Margaritas. Per duodecim angulos intelligimus duodecim articulos fidei, quia quæliber porta, i. quilibet Angelus vel bonus prædicator vel prælatus, duodecim angulos habet, i. duodecim articulos fidei credit. Articuli vero fidei anguli dicuntur, pro eo quia in ipsis, i. in lapidibus angularibus totius vitæ congeries continetur atque sustinetur. Vnde Iosue. 4 Elegerunt de medio aluei duodecim lapides durissimos. Per duodecim filios Israel & per eorum nomina intelligo fidem veteris testamenti, & omnium Patriarcharum, quia pro certo & duodecim anguli & duodecim Patriarcharum nomina in portis sunt, ad denotandum ꝙ duodecim Apostoli & duodecim Patriarchæ cum eorum sequacibus, duodecim articulos fidei crediderunt, simulque in eandem fidem & Apostoli & Patriarchæ conuenerunt. Ideo tam Apostoli quam Patriarchæ duodecim esse dicūtur, pro eo ꝙ eadem fides duodecim articulorum ab ipsis creditur & habetur. Vnde in Genesi. 42. Duodecim fratres vnius patris filij sumus. Ista enim ciuitas. i. ecclesia, dicitur quadrata per quattuor virtutum cardinalium quadraturam, mensurata per debiti regiminis prælaturam, dicitur adequata per debitam iustitiam & censuram, quia pro certo latera ipsius ciuitatis, i. personæ, debent inter se æqualitatem habere, inquantum proportionabiliter debent in gradu & statu conuenire inuicem. Dico igitur ꝙ ciuitas muro fidei circuncincta per quattuor virtutes quadrata, & ab ipso Angelo testiamenti arundine suæ occultę dispositionis in suis personis proportionabiliter adequata duodecim portas. i. duodecim Apostolos cum duodecim
F anguis, i. cum duodecim articulis fidei habuit, in quibus etiam nomina filiorum Israel, i. antiquorum patrum fidem continuit, & sic vtranque fidem noui & veteris testamenti simul conuenire monstrauerunt, & sic etiam Christus est paterfamilias, qui profert de thesauro suo vetera & nota. Mat. 13. ¶ Vel dic ꝙ ista ciuitas est anima, in qua. s. intellectus est rex, & voluntas regina, populus potentiæ sensitiuæ, quæ murum diuinæ gratiæ & protectionis continent, & duodecim portas, i. duodecim Apostolorum doctrinas tenet, duodecim angulos. i. duodecim articulos fidei credit, & nomina duodecim Patriarcharum & sanctorum patrum nomina & exempla per imitationem ostendit. Quæ per quattuor virtutes est quadrata, per iusticiam adequata, per temperantiam debite mensurata. Vnde Esa. 43. Extendetur super eum mensura. ¶ Vel dic ꝙ Angelus qui mēsurat ciuitatem est bonus prælatus qui cum mensura aurea. i. mediante iusticia & prudentia debet ecclesiam sibi cōmissam & etiam subditos mensurare, & quantum proficiant vel deficiant cogitare, vt sic possit eos secundum merita in officijs & beneficijs promouere. ¶ Ciuitas noua hierusalem habebat in suis partibus. s. orientali, aquilonari, occidentali, australi duodecim portas, quia. s. ab oriente erāt tres portæ, ab occidente similiter tres pretendebantur, ab australi similiter tres & c. sic concludebatur portis duodecim & c. ¶ Ista quæ iam de hierusalem dicta sunt misticе in telligi & aliter possunt. Sic enim perfectus homo moraliter habet quattuor portas. i. quattuor Cardinales virtutes, s. orientalem quæ est pars lucida, & hæc est prudentia. Aquilonarem quæ est pars constricta & solida, & hæc est fortitudo seu constantia. Occidentalem quæ est pars frigida & humida, hæc est temperantia. Meridionalem quæ est pars ferG uida & est iusticia, quia pro certo homo iustus seu ciuitas animæ vel cordis religio vel ecclesia debet habere prudentiam ad illuminandum tanquam orientem. Fortitudinem ad mala sustinendum tanquam aquilonem. Temperantiā ad prosperis bene vtendum tanquam occidentem. Iusticia ad mala puniendum tanquam meridionalem partem feruidam & vrentem. Vnde. Eze. 1. Apparuit rota vna super terram habens quattuor facies. i. quattuor virtutes cardinales, sed quælibet illarum partium seu virtutū habet tres portas. i tres particulares virtutes, quia orientalis prudentia habet portam sapientiæ per quam intrat noticiam superiorum. Portam scientiæ per quam intrat noticiam rerum inferiorum. Portam consilij per quam intrat noticiā actuū & agibilium exteriorū. Vnde dicitur. 1. Io. 5. Tres sunt qui testimoniū perhibent in cœlo. i. tres sunt virtutes quæ cœlesti subministrant prudentiæ, vt de viro prudenti dicatur illud. 2. Reg. 23. Dauid sedet in cathedra sapientissimus inter eos. Item aquilonaris fortitudo tres similiter habet portas. i, tres alias particulares virtutes, per quas ingreditur ciuitatem mentis, & istę sunt humilitas, spes & oratio. Spes enim attendit ad premium. Oratio procurat adiutorium. Humilitas debilitat aduersarium. Istis enim tribus virtutibus roboratur fortitudo mentis & corporis. Et per istas tres portas intrāt merita domū cordis. 2 Re. 23. Vñ de istis tribus partibus fortitudinis potest dici illud. Irruperūt tres fortes castra philistinorum &c. Item occidentalis temperantia habet tres portas. i. tres virtutes theologicas particulares, s. timorem, quo temperantur cordis vanitates. Abstinentiam qua temperantur carnis voluptates. Paupertatem voluntariam, qua temperanē rerum superfluitates. Et sic pōt dici de temperantia illud quod dicit. Esa. 40. Quod iple apprehendet tribus digitis molem terræ &c. Item meridionalis iusticia similiter habet tres portas, i. habet tres speciales virtutes, s. liberalitatem, quæ præmiat bonos, & seueritatem, quæ sententiat malos & peruersos, equitatē, quę iudicat inter vtrosuersos. Vnde. 3. Re. 7. iustitia potest dici illud atrium maius rotundum quod habebat ordines de lapidibus sectis. Iustitia enim atriū maius dicitur, quia maior & vtilior cæteris virtutibus perhibetur. Dicitur etiam rotunda, quia ista debet esse plena & vera, & nunq̄ per falsaciā obliqua, & p dissimulationem variam angulosa. Tres ēt ordines dicuntur habere inquantum tres partes suæ seu virtutes prædictæ semper debent concomitare. Iste igitur sunt duodecim partes portę, per quas intrat ad animam H Spiritus sanctus & gratiæ & virtutes, quia pro certo p portas prudentiæ intrat Deus ad nos erudiendum. Per portas fortitudinis intrat ad nos roborandum. Per portas tēperantiæ intrat ad nos mundificandum. Per portas iustitiæ intrat ad nos iustificandum. Vnde Dauid in Psal. 117. Aperite mihi portas iustitiæ. Et de tali triplicitate dicitur illud Eccle. 25. In tribus beneplacitum est spiritui meo. ¶ Vel dic ꝙ ciuitas est ecclesia. Portę duodecim significant fidem, quæ duodecim articulos habet, sed istę portę in tres distinguuntur, pro eo ꝙ in quattuor plagis terrę circunquaque est ecclesia seu fideles, vt trinitatis mysterium credatur, & fides ipsius teneatur. ¶ Vel dic ꝙ ciuitas est homo, qui in oriente pueritiæ, in quilone adolescentiæ, in meridie iuuentutis in occidente senectutis, necesse est ꝙ tres portas habeat, i. ꝙ sanctæ trinitatis fidem credat, vel tres portas, i. tres virtutes theologicas, s. fidem, spem, & charitatem habeat. Vel tres portas, i. mundiciam cordis oris & operis gerat, vt dicat illud prædictum. Eccl. 25. In tribus beneplacitum est spiritui meo. ¶ Noua ciuitas hierusalem multa duodenaria continebat. Continebat enim duodecim stadia, duodecim portas, duodecim angulos, duodecim lapides præciosos, duodecim nomina Apostolorum, duodecim nomina filiorum Israel. ¶ Cum dictum sit ꝙ ciuitas animam significet, sciendum est ꝙ per stadia quæ dicuntur a stando, intelligitur suæ perseuerantiæ stabilitas. Per fundamenta quæ habet, intelligitur virtutum cardinalium firmitas. Per portas eius intelligitur sacramentorum vtilitas. Per lapides præciosos intelligitur suarum virtutum moralium nobilitas. Per Apostolorum nomina, dectinæ Apostolorum auctoritas. Per nomina filiorum Israel, sanctorum

A rum patrum & suorum exemplorum sanctitas siue bonitas. Istę sunt partes ciuitatis moralis, i. animæ, sine quibus non diceretur neque hierusalem neque noua, quæ Deus spiritualiter continet. Hierusalem, i. pacifica, & noua, i. gratiosa & placida debet dici. Vnde dicitur. Apo. 21. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem de cœlo descendentem. Sed quid? In omnibus istis perfectæ animæ partibus debet numerus duodenarius, per quem fides catholica intelligitur relucere. Numerus duodecim duodecim fidei articulos significat, quos pro certo in omnibus actibus anima sancta portat, quia re uera nulla pars ipsius sufficiens esset, nisi ibi fidei veritas reluceret, quia nec portę sensuum, nec fundamēta virtutum cardinalium, nec lapides præciosi virtutum moralium, angeli sacramentorum, nec nomina seu doctrina Apostolorum nec exempla sanctorum patrum proficiūt, nisi duodenarius fidei semper assit. Vnde dicit Apostolus. Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. ¶ Vel dic ꝙ ista ciuitas est ecclesia, cuius stadia q̄ ipsum mēsurauerūt, fuerunt Angeli, fundamenta fuerūt Patriarchæ. Portę fuerunt Apostoli. Anguli fuerunt virtutes. Lapides præciosi fuerunt virgines & confessores. Apostoli sunt prælati & prædicatores. Filij Israel sunt omnes fideles. In istis autem omnibus duodenarius, numerus, i. fides catholica resplenduit, & ipsis fidei veritas semper fuit. ¶ Vel dic ꝙ iste duodenarius numerus est nobis stadium ad currendum, fundamentum ad sustinendum, porta ad intrandum, angulus ad fortificandum, lapis præciosus ad nos ditandum: Apostolus ad nos docendum, Patriarcha ad nos spiritualiter generandum. ¶ Vidit Iohannes ciuitatem nouam, cuius plateæ erant ex auro purissimo, perlucidæ tanquam vitrum cuius fundamentum erat ornatum omni lapide præciosо. Ibi enim nominat duodecim lapides præciosos, quibus est ornatum fundamentum ciuitatis. Primus lapis fuit iaspis Secundus saphirus. Tertius calcedonius, Quartus smaragdus. Quintus sardonius. Sextus sardius. Septimus crysolytus. Octauus beryllus. Non⁹ topazius. Decim⁹ crysopassus. Vndecimus hyacinthus. Duodecimus amethystus. ¶ Ista ciuitas est anima vel quilibet vir perfectus, cuius plateæ con
B scientiæ debent esse aureæ per sanctitatem, seu vitreæ seu lucidę per sapientiæ claritatem. Fundamentum enim cordis sui debet habere duodecim ornamenta, duodecim virtutes figuratas in istis duodecim lapidibus præciosis, vt sic proprie sit illud fundamentum sicut vas auri solidum, ornatum omni lapide præciosо. Eccl. 50. ¶ Est igitur primus lapis iaspis, qui phantasmata fugat, & incantatoribus resistit, sedes oculorum purgat & visum acuit. Hæc est fides quæ est prima aliarum virtutum, quia secundum Apostolum. Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Ista. n. est quæ phantasmata, i. demonia fugat, & incantatoribus, i. hæreticis obuiat, oculum cordis, i. visum discretionis acuit atque purgat. Vnde Esa. 54. Ponam iaspidem propugnacula tua. ¶ Secundus lapis est saphirus, qui cœlestem habet colorem, & secundum Dioscoridem, virtutem lętificatiuā, per q̄ significatur spes quæ tota est lucida, & cœlestis, inquantum cœlestia sperat bona, quæ etiam desolatos letificat, & ideo de hoc dicit Dominus animæ vel ecclesiæ. Fundabo te in saphiris. Esa. 54. ¶ Tertius lapis est calcedonius, qui secundum Diascoridem facit vincere causas, & calefactus attrahit paleas, per quem intelligitur charitas, quæ arārū virtutum est seruatrix, quæ causas. i. tentationes vincit, & quæ paleas, i. infimos ad salutem trahit. Vnde dicit Apostolus. 1. Cor. 13. Charitas omnia suffert. ¶ Quartus lapis est smaragdus qui est viridis coloris, confortans oculos, & qui visum confortat, & portanti se dat persuasoria verba, & diuinare volentibus valet secundum lapidariū. Et per istum intelligitur prudentia, quæ oculos aliorum cōfortat, inquantum delectabile est videre hominem prudentem. Visum intellectus seruat, verba persuasoria & eloquētia dat, diuinare & prædicare volentes super omnia iuuat. Ista enim est prima cardinalium virtutū, quam homo sum me debet appetere, s. prudentiam, & hoc quia sine ista cætera parū noscunt valere. Iō bene docet sapiens. Prou. 7. Dixi sapientiæ, soror mea es, & prudentiam amicam meam vocaui. ¶ Quintus lapis est sardonius, qui luxuriam depellit, & hominem humilem & iudicum facit, & significat tēperantiam, quæ luxuriam, i. omnem superfluitatem tollit, C humilitatem & pudicitiam semper gignit. De qua Prosper in libro de vita contemplatiua ait. Temperantia facit hominem sobrium, parcum, moderatum & pudicum. Hęc. n. libidinis affectum temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, inter nos confusa omnia ordinat, prauas cogitationes remouet, sanctas inserit, voluptates extinguit, & totum hominem temperat & componit. ¶ Sextus lapis est sardius, qui sanguinei coloris est, in cuius præsentia onyx lapis maleficus non potest nocere, timorem pellit, & hominem audacem facit. Iste significat fortitudinem, quia pro certo iste coloris sanguinei debet esse inquantum propriū sanguinem fundere non solet timere, quinimmo solet timorem pellere, & hominem audacem facere, & nocumentum onycis, i. tentationem diabolicam resistendo refrenare. Vnde Ambrosius libro primo de officijs de fortitudine dicit, ꝙ fortitudo virtutes custodit, iusticiam seruat, contra vitia est inimica, ad laborem fortis, ad pericula rigida & aduersa. ¶ Septimus lapis est chrysolitus, ignem velocissime rapiens, qui demones fugat & terret, & timores nocturnos pellit. Et iste significat iustitiam, quæ igne zeli & seueritatis faciliter concipit, demones, i. maleficos homines tollit, & timore malorum sublato patriam securā reddit. Vnde de isto lapide. l. de iustitia & iusto homine dicitur illud Danielis. 10. Quod ipse vidit filium hominis cuius corpus erat quasi chrylolythus. ¶ Octauus lapis est beryllus, cuius virtus secundum Dioscoridem est contra pericula hostium, & contra inimicum hominem inuictum facit, & inter beryllos ille qui est pallidior est melior per quem intelligitur patientia, quæ inter lites & pericula summe valet, quia sicut dicit Seneca. Cuiuslibet doloris remedium est patientia. ¶ Nonus lapis est topazius, siue topazion indeclinabile, lapis clarissimus, quia secundum Lapidarium ad sanguinem stringendum, ad aquam bullire non permittendum valet, omnium lapidum superat claritatem. Et sic iste significat castitatē, quæ est proculdubio virtus rara, quia rara, auis in terris & nigro similima cigno, quæ sanguinem luxuriæ restingit, & seruorem concupiscētiæ compescit, & aliarum virtutum pulchritudinem antecedit. Vnde dicitur. Sap. 5. Quam pulchra est casta generatio cum claritate. ¶ Decimus lapis est crysopassus, quem lux cœlat, & prodit obscuritas. In obscuro enim splendet, & sub diuo positus eius claritas absconditur atque pallet, & iste est humilitas quæ sub diuo, i. in hominis apparentia non quærit splendere, sed in obscuro, i. in absconditо & se- D creto, quia pro certo humilitas obscuritatem quærit, & omnem hominis præsentiam, omnemque vanam gloriam semper fugit. Vnde illud. Mat. 6. Intra cubiculum tuum, & ora patrem tuum qui in cœlis est, qui videt in abscondito. ¶ Vndecimus lapis est hyacinthus, qui est lapis secundum tempora conditionem mutans, quia secundum ꝙ tempus est turbidum vel serenum, lapis iste fit serenus & turbidus. Et significat virtutem discretionis quæ secundum bona tēpora & personas se solet mutare, & vnam cum vno, & aliā cum alio, nunc clara & affabilis, nunc obscura & tristabilis debet esse. Vel dic ꝙ ista est comparatio quæ nouit cum flētibus flere, & cum gaudentibus gaudere, exemplo Apostoli. 1. Cor. 9. qui dicebat. Omnibus omnia factus sum. ¶ Duodecimus lapis est amethystus, lapis violacius in colore, qui secundum Dioscoridem valet contra ebrietatem, bonum cōfert intellectum, & hominem facit vigilem. Et iste significat sobrietatem, quæ ad litteram ebrietati resistit, hominem vigilem & diligentem efficit, malas & immundas cogitationes repellit, & intellectum acuit. Vnde Leo Papa in summa. De abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubria consilia. Per hanc enim caro concupiscens moritur, & spiritus virtutibus innouatur. ¶ Ista sunt duodecim hominis fundamenta, seu duodecim fundamenta nostræ conscientiæ vel gr̄æ, vel etiam ecclesiæ ornamenta, & duodecim lapidum præciolorum. i. virtutū spiritualium paramenta, ita ꝙ cuilibet homini sic fundato, vel ipsi ecclesiæ sic a Deo stabiliter, vel etiam cuilibet prælato, qui est subditorum seu ecclesiæ fundamentum, potest dici illud Ezech. 28. Omnis lapis præciosus operimentum tuum, sardius, topazius, iaspis, crysolitus & onyx.

Universidad de Navarra Biblioteca

E onyx,beryllus, saphirus & carbúculus & smaragdus,vt de talibus fundamentis dicatur illud Psal.86. Fundamenta eius,in montibus sanctis.

Capitulum vigesimumsecundum. textus. Et ostendit mihi fluuium aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum. Moralitatum. Ca. pitulum. 22.

SIcut dicitur in Apoca.22. Ciuitas noua nouum habebat templum, nec sole nec luna egebat quia ipsam dominus illuminabat. Et lucerna ipsius agnus erat. Ista enim nullam prorsus habebat noctem, porte eius nullatenus claudebantur, & nullus coinquinatus aut abominationem aut mendacium faciens illuc ingrediebatur,immo canes venefici, impudici,homicidę,seruientes idolis, & mendacia facientes fortes eijciebantur,quia ibi erat sedes Dei & agni, & serui eius ad seruiendum ei, ad videndum faciem eius omnes ibi solummodo admittebantur. ¶ Ista possunt allegorice dici de ecclesia vel religione, quia pro certo ista non debet habere vel quærere templum,i.cuiuscunque hypocrisis vanitatem,scilem i.mũdanæ gloriæ claritatem. Lunam,i.mundanæ prosperitatis mutabilitatem & eclipsibilem facultatem, quia pro certo solum Deum debet habere pro lumine, & stolam agni,i. Christi gratiam debet appetere pro lucerna, quia ecclesia vel religio a Deo debet illuminationem accipere, mundi lumen aut gloriam non quærere,sed lucem quæ Christus est,solummodo affectare. Psal.118. Lucerna pedibus meis verbum tuum,& lumen semitis meis. Porte illius debent esse aperte, quia portæ eius spirituales debent esse aperte ad recipiendum peccatores ad fidem & ad pœnitentiam, quia ista non debet claudere gremium pœnitenti, & dignos ad officia vel beneficia admittendum. Vnde Esa.26. Aperite portas,ingredietur gens iusta, custodiens veritatem:portæ ipsius materiales ad paupertes sustentandum, & hospitalitatem indigentibus faciendum, vt sic dicatur illud Iob.31. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Vnde verificator ait. Porta patens esto nulli claudaris honesto. Quia re uera serui Dei & agni,i.viri iusti, debent infra portas ecclesiæ per promotionem admitti,vt ibi possint Deo seruire,& faciem eius contemplari,vt dicitur in Psal.117. Aperite mihi portas iustitiæ,ingressus in eas confitebor Domino,hæc porta Domini iusti intrabunt in eam. Nullus tamen immundus aut peccator ibidem recipi debet,quinimmo canes,i.insatiabiles cupidi & auari,venefici,i.pestiferi,immundi,i.luxuriosi, homicidæ,i.detractores, & malefici & idolatræ,i.superstitiosi & hæretici,& fortilegi debent foris extra ecclesiam impromoti relinqui Non enim dignum est q̃ tales ad fidem Dei & agni,i.ad statum ecclesiasticæ dignitatis ascendant,vel ad portas ecclesiæ introeant. Psalmista.98. Quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Cuius tamen prohdolor fit hodie oppositum, quia mali per portas ecclesiæ introducuntur,boni vero & serui Domini ab ecclesiæ beneficijs repelluntur. Vnde dicitur. Tren.1. Vidi gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus præceperas ne intrarent ecclesiam tuam. ¶ Vel dic q̃ ista ciuitas est paradisus vbi non est templum manufactum, nec sol nec luna, quia speculum eius in æternum est Deus ipsis luminare & lucerna. Ista est ciuitas, quæ vsque ad finem sæculi apertas habet ianuas, solos tamen seruos Dei recipit,coinquinatos, & peccatores alios non admittit,quia secundum Augustinum sicut nulli digno negabitur,ita nulli indigno conferetur. ¶ Vel dic q̃ in malo significato talis ciuitas est anima peccatrix,vel ecclesia moderna, quia iam non est templũ deuotionis, vbi deficit sol discretionis, vel cessat luna rectæ compassionis, vbi non clauduntur porte sensuum delectabilium,nec portæ beneficiorum clauduntur ambitiosis,seu munera apportantibus. ¶ Vel dic q̃ ciuitas est verbum iusti,in quo est sedes Dei & agni per gratiam, quæ a

Moralitatum.

Deo illuminatur per fidem & sapientiam,ita q̃ non habet noctem,i.errorem aut ignorantiam,nec quæritur templum. i.ecclesiasticam dignitatem nec solem.i.mundanæ scientiæ claritatem, nec lunam.i.mundanæ opulentiæ facultatem. Portas cordis & sensuum habet apertas, ad recipiendum res quæ ad salutem sunt necessariæ. Veruntamen nihil coinquinatum .i.nulla mala cogitatio aut affectio mala debet ibi recipi per alicuius malæ complacentiæ voluptatẽ. Vnde illud Mat.13. Elegerunt bonos in vasa sua,malos autem foras miserunt. ¶ Vidit Iohannes fluuium aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum in medio plateæ ciuitatis procedentem de sede Dei viui & agni, & ex vna parte fluminis lignum vitæ,afferens fructus duodecim per menses singulos,reddens fructus & folia sua ad sanitatem gentiũ. ¶ Per istum fluuium intelligitur voluptas æternæ gloriæ, quæ satiat,potat & refrigerat beatos, & q̃ in ciuitate Dei. .i. paradisi de ipsa sede maiestatis diuinæ immediate influit. Psal.35. Torrente voluptatis tuæ potabis eos ,quoniã apud te est fons vitæ. Iste igitur fluuius æternæ vitæ vel gloriæ duas habet partes,i.Christi diuinitatem & humanitatem,quia in illis duabus pendet tota contemplatio beatorum,sed ex vtraque parte istius fluminis inuenitur lignum vitæ .i.ex vna natura vitalis, perpetua & æterna, videlicet natura angelica ex parte eius diuinitatis,& natura humana ex parte ipsius humanitatis. Homo enim & Angelus sunt duo ligna vitæ quæ percipiunt visionem beatam,& potantur flumine voluptatis æternæ. Vnde de quolibet beato dicitur illud Psal.1. Quod ipse sit tãquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Psal.1. Et folium eius,id est decor eius,nõ defluet,ideo quæcunque faciet, semper prosperabuntur. Sed pro certo ista ligna,i.beati,proferunt per menses singulos fructus duodecim. Mensis enim dicitur a mene quod est defectus,eo quin quolibet mense luna deficit,& significat defectus huius mortalis vitę,fructus vero ligni vitæ significat gaudia & præmia paradisi. Oportet enim ostendere quomodo per menses singulos,i.contra duodecim defectus quos patitur ista vita, ille arbores paradisi,s.beati,habent duodecim fructus,i.duodecim gaudia siue præmia,ita vt singuli fructus singulis mẽsibus,& singula præmia siue gaudia singulis huius vitæ defectibus applicentur. Menses igitur,i.defectus nostri, in hac vita sunt sex quantum ad animam,s.obliuio in memoria,in intellectu ignorantia, in affectu concupiscentia, dolor præsentium malorum,timor futurorum, languor virtutum naturalium. Quantum ad corpus sunt alij sex,s.passibilitas sine sanitate,grauitas sine agilitate,obscuritas sine claritate,& plena exercitate,condẽsitas sine subtilitate,labor sine quiete ,mors cũ necessitate. Sed pro certo contra istos duodecim menses seu defectus, sancti habent duodecim fructus,i.duodecim gaudia. Et primo.s.quantum ad animam,in memoria firmitatem sine obliuionis feruore, in intellectu veritatem , sine ignorantiæ errore, in affectu sufficientiam , sine cupiditatis ardore,in animo voluptatem,sine tristicia vel dolore, in statu securitatem,sine dubio vel timore,in natura prosperitatem, sine desiderio vel languore. Item quantum ad corpus habebũt sanctitatem sine passibilitate,agilitatem sine ponderositate,claritatem sine obscuritate, subtilitatem sine densitate, quietem sine turbatione, vitam sine mortis terminatione. Et sic beati qui sunt ligna vitæ, per singulos menses habẽt singulos fructus, remedia vel profectus, ita quòd quælibet anima potest dici illa mulier de qua dr. Apoc.12. Signum magnum apparuit in cœlo,mulier amicta sole.& luna sub pedibus eius,& in capite eius corona stellarum duodecim. ¶ Vel dic q̃ lignum vitæ quod sedet super ramum fluminis Dei sedentis, est vir iustus qui super fluuium deuotionis compassionis & compunctionis sedet, qui fluuius a sede Dei & agni,i.inspiratione vel influentia Christi prouenit quia pro certo ille duodecim fructus solet portare, i.duodecim pietatis opera facere,& inde alios recreare,qui fructus ,i.pietatis opera sunt duodecim,s.sex spiritualia & sex corporalia,qui in istis duobus versibus continetur. Instrue,castiga,remitte,solare,fer opa. Vestio,poto, cibo,redolligo,visito , condo. Vt sic de homine pio & fructuoso dicatur illud.3.Regum:11 q̃ Abias diuisit pallium suum in duodecim

A duodecim partes. Pallium enim bonorum nostrorum tam spiritualium quam corporalium in duodecim partes diuiditur, quando duodecim pietatis opa a nobis in alios diffunduntur. Et proculdubio folia istius ligni, id est verba viri iusti ad sanitatem aliorum proficiunt, inquantum verbis talium alij boni fiunt. ¶ Vel quòd illud lignum significat crucem cũ suo crucifixo, quòd in medio ciuitatis ecclesiæ super fluuium deuotionis est situm, quia pro certo per menses singulos,id est contra singulos vitiorum defectus ibi inueniuntur duodecim gratiarum, virtutum & exemplorum fructus. Mensis enim dictus est a mene quòd est defectus, & significat mundi defectus vel vitia. ¶ Est enim primus mensis in anno peccati Ianuarius, qui dicitur quasi anni ianua, significans superbiam, quæ est initium & ianua peccatorum. Vnde illud Ecclesiastici.10. Initium omnis peccati est superbia. Et illa pingitur cum tribus faciebus, eo quod triplex est superbia, scilicet præferre se maioribus,paribus & minoribus. Vel eo quòd superbia nascitur ex tribus causis,scilicet eminentijs, diuitijs, & ex gratijs naturalibus. Vel istas tres facies habere dicitur, pro eo quod superbus supra plures homines valere se opinatur. Vnde dicitur. Eze.1. Quattuor facies vni. Et ideo sol in aquario tunc dicitur esse, qui scilicet pincerna deorum dicitur fuisse, ad denotandum quod superbi summe gaudent in magnatum officijs alti esse. ¶ Secundus mensis est februarius, dictus a febre, quia pingitur se calefacere ad ignem, & significat defectum luxurię, qui facit eã per mala desideria calefieri, & febricitare, & semper in igne concupiscentiæ æstuare. Vnde illud Ecclesiastici.38. Vapor ignis vret carnes eius & in calore fornacis concertatur. Et tunc sol in piscibus esse dicitur, quia scilicet sol, id est ratio luxuriosorum,in piscibus, id est in carnis voluptatibus implicatur. ¶ Tertius mensis est Martius, dictus a marte Deo belli, qui pingitur scindens vineam, & in ipso sol est in ariete,& significat iracundiam quæ contra homines per impatientiam mouet bella, atque vineas.i.simplices scindit & lędit,& more arietis ipsos litibus & contentionibus percutit & inuadit,verbis & verberibus & accusatione non modica ipsos ferit. Eccl.28. Homo homini seruat iram. ¶ Quartus mensis est aprilis, vbi terra se incipit perire, qui pingitur homo armatus, vadens ad bella super equum. Et tunc est sol in thauro, qui significat peccatum crudelitatis & leuitiæ, quod est semper armatum ad vindictam de aduersarijs sumendam, & more thauri semper seuitiose incedit, & terram seu patriam, suam rapinis & exactionibus aliorum virescere facit. Contra quos dicitur illud Eccl.6. Non te extollas in cogitatione tua,sicut thaurus euertens domesticos tuos. Quia sicut dicitur ibidem. Eccl.28. Qui vindicare vult, a Deo inueniet vindictam. ¶ Quintus mensis est maius, madificatione pluuiarum dictus,qui pingitur iuuenis,floribus circumseptus,significans peccatum lasciuiæ, quo fatui iuuenes floribus,i. curiosis vestibus & moribus se adorant, & nihil aliud quã flores mundanæ gloriæ optant, & delicijs carnalibus præ cæteris se madidant & humectant, dicentes illud quod dicitur in libro.Sap.2. Vino & vnguentis præciosis implea mus nos,& non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Ideo sol tunc videtur esse in geminis,quia isti lætitiam suam geminant & duplicant. ¶ Sextus mensis est.Iunius,in quo iam terra calescit & siccatur. Et ideo prata tunc temporis defalcantur, quia istæ cum falce secando herbam depingit. Et Sol in cancro eius medio subintertur. Et significat peccatũ parcitatis & auariciæ, quod est in male seruando, quod.s.facit terram nostri cordis per cupiditatem calefieri, & in compassionem secari,& quod herbas.i.diuitias falcare & amplecti,& sibi per parcitatem retineri curat, & nihil expendere, omnia autem seruat,& q̃ solem.i.animam in cancro(quod est animal retrogradum)intrare facit,inquantum ipsum a cœle stibus ad terrena retrogredi procurat. Vnde Innocentius de miseria humana dicit q̃ auarus nec patientibus compatitur, nec miseris miseretur. Sequitur. Iste est qui Deo præfert aurum, paradiso præponit argentum. ¶ Septimus mensis est Iulius, in quo oritur stella quæ dicitur canis,& Sol in leonem intrat, in quo maximus regnat calor,& iste

B

C

D

pingitur quasi segetes secans,quia tunc solent arua segetibus expoliari,significans detractionem & inuidiam,quam concomitatur canis mordens, leo ore ferens.i.mordax obloquitio,fetida inflammatio. quia detractor & inuidus solẽt segetes & virtutes & sufficientias aliorum falce suæ linguæ trũcare,& ipsos bonis suis & honoribus spoliare. Vnde Iob.24. Agrum non suum demetunt & vineam eius quẽ vi oppresserunt,vindemiant. ¶ Octauus mensis est Augustus,qui dicitur ab augendo,tunc enim segetes triturantur, & grana segetum augentur, & ideo iste blada triturans & executiens pingitur,& Sol in signum virginis tunc mouetur, significans vitium rapinæ & auariciæ, quod est in malæ acquirendo,quia auaricia non cessat grana segetum. i.diuitias pauperum per rapinas & vsuras excutere,& diuitias diuitijs adaugere, & ipsos pauperes tribulationibus triturare, & ideo Sol,i.animus talium tunc temporis solet virginem,i.sterilitatem virtutum subiutrare. Vnde dicitur. Ozeæ.10. Ephraim vitula docta diligere triturам,& ego transiui super pulchritudinem colli eius. Ephraim enim interprætatur augustus,& designat illos qui diuitias suas augere non cessant. Vnde in Prouerbijs.22. dicitur Calumniatur pauperem vt diuitias suas augeat,dabit ipse ditiori,& egebit. ¶ Nonus est September,in quo vina colliguntur,& ideo vindemians, seu in dolijs vina fundens depingitur,& significat ebrietatem, seu delicia tum voluptatem,quæ de vinis & delicijs curam gerit. De quo dicitur in Esa.5. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum,& ad sectandum ebrietatem vsque ad vesperam. Et ideo tunc temporis Sol intrare libram dicitur,quia isti ad nihil aliud vacant nisi ad liberandum, ponderandumque cui. vinum præfertur, ad ipsaque vina libandum domino ventri suo. ¶ Decimus mensis est October, in quo semina in terram proijciuntur,ideo in forma hominis seminantis pingitur, quia tunc primus fructus per semina noua alios recupera re conantur, & significat vitium inconstantiæ, quod fructus bonorum operum non custodit,immo quotidie per ipsum perdit illos,& quotidie semina bonorum ,positorũ recuperare contendit. Ideo Sol tuuc in scorpione dicitur, pro eo quod Sol,id est mens taliũ more scorpionis in cauda,id est in fine,a facie,id est a principio, diuersificari dicitur. Ita quod talibus seminatoribus potest dici illud quod dicitur in Leuitico.26. Frustra seretis sementem,quę ab hostibus deuorabitur. Iste enim mensis nunquam comedit quod seminat, sicut nec homo inconstans fructum capit de bono quod inchoat. Vnde in euangelio Lucæ.14. dicitur. Iste homo cæpit ædificare, & potuit consummare. ¶ Vndecimus mensis est Nouenber, in quo tantum frigus viget,quod pori terræ & animalum clauduntur, & labor exterius impeditur. Ideo tunc quiescunt aues, & amplius si cibum habeant impinguantur. Ideo in forma hominis pascentis , & impinguantis suos porcos, & excutientis glandes depingitur . Sol tunc signum sagittarij peragratur, significans carnalem affectionem ,& ex frigore indeuotionis portas cordis & aures claudit, & vires animæ taliter stringit quòd laborare per bona opera non permittit ,quinimmo ista facit possessores suos quieti & ocio vocare,& suos , id est filios vel nepotes & consanguineos carnales diuitijs & benificijs impinguare. Ita quòd Solent pro istis glandibus,id est pro terrenis bonis suis acquirendis quam plurimum laborare. Vnde Sol, id est animus talium sagittariorum dicitur percutere , quia constat quòd isti mali ecclesiastici & vsurarij ratione suæ carnalis affectionis pro filijs suis ditandis, & etiam nepotibus, solent alios sagittare, & quandoque rapinis,& exactionibus molestare, vt sic possent glandes bonorum temporalium excutere & habere. Vnde Hieronymus. Quanta mala nos cõpellit facere carnalis affectus. ¶ Duodecimus mensis est December,qui corpora frigorum fortitudine lædit, qui in figura hominis porcum occidentis pingitur, pro eo quòd tunc temporis porci & animalia quæ impinguata fuerant occiduntur. Sol etiam tunc temporis per signum capricorni vagatur. Iste igitur mensis duriciem & seueritatem significat,quæ solet alios frigore & tribulatione percutere, & quoscunque porcos,id est homines peccatores & infirmos sine misericordia occidere & corrigere. Sicut ad litteram

Ex eram patet in crudelibus iudicibus & prælatis, qui sine cõ passione crudeliter puniunt delinquentes, nec quacunque leui occasione homo deliquerit, eidem miserentur. De quibus dicit Seneca in lib. de Clementia. Crudeles vocabo, q̃ puniendi causam habent. Isti igitur capricorni dicuntur, quia dato q̃ quandoque præ cæteris vitijs feriant alios, tamen peccatores cornu petere & cornu ventilare nimis austere nouerunt. Vnde dicitur. Dan. 8. Ecce hircus caprarũ veniebat impetu fortitudinis suæ. Isti sunt duodecim mali menses. i. duodecim defectus humani, contra quos pro certo (sicut iam supra dictum est) lignum vitæ. i. crux cum crucifixo portat duodecim bona exempla, vt singuli mẽses per fructus singulos, i. singula vitia per virtutes singulas teperẽtur. ¶ Dico igitur q̃ de isto ligno vitę. i. cruce & crucifixo tu potes colligere contra Ianuarium, humilitatem in capitis inclinatione, quia inclinato capite emisit spiritum, i. superbiam. ¶ Contra februarium, luxuriæ timorẽ in cutis spinea perforatione, & in oculorum ad terram depressione, quia punctura timoris domini in consideratione terræ. i. mortis carnis concupiscentia Vnde dicitur in Prou. 15. Per misericordiam & fidem purgantur peccata, per timorem domini declinat omnis à malo. Mens iusti meditabitur obedientiam, os impiorum redundat malis. ¶ Cõtra Martium, iracundiæ patientiam in aaris auscultatione, quia dato q̃ improperia multa audisset, tamen cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur nõ comminabatur. Tradebat autẽ iudicanti se iniuste. dicens illud Psa. 37. Ego autẽ tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. ¶ Contra aprilem vindictæ, & seuitiæ, collige misericordiã in benigna linguæ locutione, in hoc. i. quod crucifixoribus misericorditer indulsit, dans exemplum de hoc quod ipse docuit, dicens, vt habetur in euangelio Lucę. 6. Dimitte & dimittetur vobis. ¶ Contra malum lasciuiæ, & inanis lęticiæ contritionem & dolorem in oris fella & amara potatione, dicens psal. 68. cum Ezechia. Mat. 27. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. ¶ Cõtra Iunium parcitatis collige libertatem, in manuum perforationem & extensione. Esa. 38. Manus. n. perforata male continet quod immittitur, extensa vero alteri porrigit quod appetit. Da igitur liberaliter iuxta verbum Eccl. F 4 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. ¶ Contra Iulium detractionis & inuidiæ, collige charitatem in corde & lateris apertione, quia cor suũ videtur tib: velle dare, dum latus tenet apertum. Vnde dicitur. Ioan. 5. Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. ¶ Contra Augustum rapinæ & auariciæ, collige paupertatem in corporis denudatione. Nudus. n. in cruce mãsit, & nuditatem & paupertatem in hoc diligere nos instruxit. Iuxta illud Gregorij. Nudi post nudum curramus. ¶ Cõtra Septembrem deliciarum & voluptatum, collige asperam pœnitentiam in corporis flagellatione. Caro. n. eius non fuit in delicijs ibi, G sed in pœnis & supplicijs, dans exinde exemplum q̃ magis sunt diligenda aspera quàm prospera. Vnde Iob. 33. Consumpta est caro eius à supplicijs. ¶ Contra Octobrem inconstantiæ collige perseuerantiam in pedis conclauatione & confixione. Ita. n. fuit conclauatus, q̃ nec iudæorum insultationibus, nec inimicorum tentationib. crucem dimittere doluit, dans exemplum perseuerandi in cruce. i. in cruciatu & labore assumpto. Vnde Sene. Vtere officio quod semel sumpsisti, turpe est. n. oneti cedere. ¶ Contra Nouembrem carnalis affectionis, collige contemptum cuiusque amoris superflui in discipulorum fuga, & delertione, & in totius corporis à terra eleuatione. In quo nobis dat exemplum, q̃ circa nos per carnis affectionem nõ debemus amicos & notos tenere. Vnde dicitur in Psal. 37. Noti mei longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meã. Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, & dolos tota die meditabantur. Quinimo debemus sursum per contemplationem suspensi à terra, & terrenis eleuati esse. Vnde dicit Iob. 7. Elegit suspendium anima mea, & mortẽ ossa mea. ¶ Contra Decembrem nimiæ seueritatis, & duriciæ, collige compassionem delinquentium in crucifixi corporis dispositione, quia iste fuit crucifixus facie ad occidentem, dorso ad orientem, dextera autem ad aquilonem, sinistra ad meridiem, versis in quo datur nobis intelligi, quòd ipse pie per passionem respicit occidentales congelatos, i. peccatores, dorsum vero vertit ad orientales, i. ad superbos, de suis præsumentes virtutibus. Dexteram etiam eternę liberalitatis suæ porrigit aquilonaribus. i. suis pauperibus sinistram vero eternę aduersitatis, & inimicitię minatur meridionalib. i. diuitib. Lu. j. Quia iste qui esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes, dat nobis exemplum, quòd peccatores delinquentes non debemus contemnere, nec per austeram seueritatem lędere, sed eis misericorditer cõpati, & eos extensis brachijs per misericordiam, & pœnitentiam amplecti & recipere. Quia sicut ipse dicit. Luc. 15. Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiã agente. Et sic dico q̃ lignũ vitę. i. crux vel Christus contra duodecim menses duodecim, vitiorũ profert fructus duodecim bonorũ exemplorũ, i. humilitatẽ contra superbiã, timorem contra carnis concupiscentiam, patientiam contra H iracundiam, misericordiam contra vindictam & seuitiam, contritionem contra lasciuiam, liberalitatem contra parcitatem, charitatem contra inuidiam, & paupertatem contra auariciam, disciplinam contra voluptatem, perseuerantiã contra vagabilitatem, contemplationem contra carnalem amorem compassionem contra nimię seueritatis ardorẽ. Lignum igitur vitę protulit nobis duodecim fructus per menses singulos. Ioan. 11. Duodecim enim horę sunt diei. vide supra libr. 5. cap. vbi de duodecim mensibus inuenies aliter expositum.

FINIS.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T.

Omnes sunt quaterniones prẽter T, qui est Duerniones. Tabula per se patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca